MANORATHAPURANI

OR

THE COMMENTARY TO THE

ANGUTTARANIKAYA.

PART. II.

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

Vol. XXXIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

MANORATHAPURANI

OR

THE COMMENTARY TO THE

ANGUTTARANIKAYA.

PART. II.

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිහාභිධානෙන
තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

සිඛිසිඛරිසිද්ධෙ සිරිසුගතවස්සෙති.

2549
2006

මිල රු. 190/=

MANORATHAPURANI

ANGUTTARANIKAYA.

PART. II.

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

හදන්තාරිය බුද්ධඝොසමහාථෙරවරවිරචිතා

මනොරථපූරණී

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

පාලඞ්කාර මහාපරිවෙණාධිපතිනා තිපිටකවාචිස්සරාචරියෙන

ධම්මකිත්ති සිරි ධම්මානන්දාභිධානෙන

ලඞ්කායං පච්ඡිමදිසානුදිසාසු

පධාන සඞ්ඝනායකථෙරෙන

සං සො ධි තා.

සයිමන් හෙවාවිතාරණ සොගතාණත්තෙන

සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිහාභිධානෙන

තිපිටක මුද්දාලයෙ මුද්දාපිතා.

සිඛිසිඛරිසිද්ධෙ සිරිසුගතවස්සෙසති.

1 9 3 1.

Vol. XXXIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST

BHADANTACARIYA BUDDHAGHOSA MAHA THERA'S

MANORATHAPURANI

OR

THE COMMENTARY TO THE

ANGUTTARANIKAYA.

OF THE

SUTTA PITAKA.

PART. II.

EDITED BY

Tripitaka Wacissaracariya

DHAMMAKITTI SIRI DHAMMANANDA

Pradhana Sanghanayaka Maha Thera,
Colombo and Chilaw Districts,
Principal of Vidyalankara Oriental College,
Peliyagoda, Kelaniya.

PUBLISHED BY THE TRUSTEE

SIRINATHA KUMARADASA MOONESINGHE ESQ.

THE TIPITAKA PUBLICATION PRESS,

MALIGAKANDA,

COLOMBO (CEYLON)

B. E. 2474.

C. E. 1931.

First Edition	:	1000 - 1918
Second Edition	:	1000 - 1991
Third Edition	:	1000 - 2006

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death, He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 Volumes After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARNE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94 had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARNE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarne and Somawati Hewavitarne Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

NOEL WIJENAIKE
NANDA AMARASINGHE
PARINDA RANASINGHE

25. 11. 2006
Somawati Hewavitarne Trust Office
No. 130, Maligakanda Road, Colombo 10,
SRI LANKA.

PREFATORY NOTE

With the issue of the Manorathapurani or part II of the Anguttara Nikayatthakatha, we have much pleasure in placing before the Public the 33rd Volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series. The editing of this volume also has been done by the Ven'ble Tripitaka Wagiswaracarya Lunupokune Sri Dharmananda Maha Thero, Pradhana Nayaka of Colombo and Chilaw districts and Principal of Vidyalankara Oriental College, Colombo. The first part was issued under the same editorship in 1923.

The next volume we hope to issue is the Vibhangattha Katha of the Abhidhammapitaka.

We have now finished all the Attha Kathas of the Suttapitaka excepting Apadanattha Katha part II and the Majjhimanikayattha Katha.

Out of the text books of the Sutta Pitaka, we are now printing the Dighanikaya and the Sumyuttanikaya and hope to issue them at an early date. We beg to record out thanks to the learned and Rev. editor of this volume.

Anagarika Dharmapala,

S. K. Moonesinghe,

Tripitaka Publication office,

58, Maligakanda, Colombo.

March 3rd 2474/1931

THE LATE
MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

THE LATE

VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.

(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)

Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER 1864 DIED 29TH APRIL, 1933

PREFACE.

මනොරථපූරණියා පටිසඞ්ඛරණවිඤ්ඤත්ති.

---

1. සුරනරසුභගොරුරූපසාරං
උපචිතමිතපුඤ්ඤපූතවාණිං
ගුණගණමණිනිධානගෙසනාථං
ඝතදුරිතතමං මුනිං නමාමි.

2. සිරිඝනධිගතං මනුඤ්ඤවිත්තා-
මණිසුරතරුසන්නිභග්ඝධම්මං
ජනගණමනකුන්දකොමුදිං තං
වරමතසුඛදං මුදාභිවන්දෙ

3. ගුණමණිමණ්ඩනමණ්ඩිතො සතං යො
පවරකරාමලකං සිවං චකාර,
සුරනරමොලිමරීචිචුම්බිතාඞ්ඝිං
සිරිධරසඞ්ඝගණං සදා නමෙ තං.

---

4. විලසති යස්ස මහාපරිස්සමෙන
මනුජමනොරථපූරණී මනුඤ්ඤා
මුනිමහිතා ජිනභාරතී සුධීනං
පතිවදනං පතිවාසරං වසන්තී,

5. දසබලභාසිතවසතිං-වාරෙන විසන්ති යෙන විවටෙන
යතයො, යතිනො ජයතං-තාමමභිඤ්ඤස්ස බුද්ධඝොසස්ස;

6. යෙනෙව දෙවදෙව-ධම්මස්ස චිරප්පවත්තිකාමෙන
අට්ඨකථා විරචිතා-ථෙරෙනඞ්ගුත්තරාගමවරස්ස

7. සතතං සතං මනාන-මතිමහදනන්දසිනී සහිතත්ථා
සමුල්ලසදලවල්ලී-තුල්‍යා කල්‍යාණභාරතීසංවලිතා

8. රචිතා පවරමනොරථ-පූරණීවිඛ්‍යාතවණ්ණනාපෙය්‍යසා,
යස්ස ච යසවිසරා දස-දිසා සිතාකංසු චන්දිකාසදිසා.

---

9. සිරිඝනතථාගතො සො-වදතං පවරො යථාහ සද්ධම්මං
පූරිතපාරමිධම්මො-මහාදයො හිතසුඛාය ජනෙ,

10. පාවචනං තං නිඛිලං-විචිත්තනයමණ්ඩිතං මනොහාරිං
පරිනිබ්බුතෙ ච භගවති-ලොකාලොකෙකදීපසංකාසෙ

11. ඛීණාසවාරහන්තා-කස්සපපමුඛා මහාමුනිසුතා තෙ
කුසුමෙ ගන්ථෙන්තා විය-සඞ්ගායුං මාලිකා කුසුමසදිසං.

12. වසිනො යසාදයො'නු–සඞ්ගායිංසු පුන ධම්මසඞ්ගහං තං.
පුනරපි **මොග්ගලිපුත්ත–තිස්සත්ථෙරාදයො**'පි සඞ්ගායුං.

13. පරිනිට්ඨිතෙ ච තතියෙ–සඞ්ගායනධම්මකම්මනි පුරෙව
ථෙරො මහින්දනාමො–ලඞ්කාදීපප්පසාදකො අරහා

14. පාවචනං සාට්ඨකථං–ආනෙසිහ නිඛිලමපි පවුත්තං තං
ලඞ්කාලවාලමෙව–මත්වා මුනිවාණිවල්ලියා යුත්තං.

15. ආනීතාට්ඨකථායො–ඨපෙසි භාසාය දීපිකාය වසී;
අත්ථාය දීපිකානං–චකාර සඞ්ගායනඤ්ච ලඞ්කායං.

16. පුනතික්කන්තෙ කාලෙ–ථෙරා **ආලොක**විස්සුතෙ **ලෙණෙ**
සන්නිපතිත්වා ධම්මං–ලිපිබද්ධමකංසු චතාසකාමා තං.

17. අථ ච **මහානාම** මහා–රාජිනි තස්මිං ගතො'ත්‍ර **රජ්ජත්තං**
ස භදන්තබුද්ධ**ඝොස–ත්ථෙරො** ලඞ්කන්තරීපමාගම්ම,

18. සුනිපුණවිනිච්ඡයස්ස–මහාවිහාරාධිවාසිනො තස්ස
ථෙරස්ස සඞ්ඝපාල–නාමස්සන්තිකමුපෙච්ච ධීරස්ස,

19. උග්ගණ්හිත්වා සම්මා–අට්ඨකථාචරියවාදසංවලිතා,
විරචිය **විසුද්ධිමග්ගං**,–ආරාධිය ථෙරවංසියෙ ථෙරෙ,

20. අට්ඨකථාගතධම්මං–විසුද්ධමාගධනිරුත්තියා මතියො
පරිවත්තෙතයි සමත්ත–සත්තානං හිතසුඛමභිපත්ථෙන්තො.

21. යං පරිවත්තෙතයි තදා–ථෙරස්ස භදන්ත**ජොතිපාලස්ස**
අජ්ඣෙසනමධිවාසිය–සුද්ධාජීවස්ස **ජීවකස්සාපි**,

22. යායාගමසංවණ්ණනා–මනොරථො තස්ස පූරිතො යතිනො,
තෙනස්සත්ථං නාමං–ස **මනොරථපූරණී**ති යසසාද,

23. විනයපටිභානජනනී–බහුසො දුට්ඨාභවිත්ථ සාට්ඨකථා,
චිරකාලපචාරජාතා–නෙකාකුලෙඛකහමෙහි **සංකිණ්ණා**,

24. මන්දන්දනෙතෙහි යතීහි–සාසනපාලනධුරන්ධරෙහිත්ථං
ආරාධිතො හිතෙහි–නිද්ධාරිතතංසමත්ථව්‍යත්තෙහි,

25. ඤාණමහිමෙන යස්ස–**විජ්ජාලඞ්කාරසත්ථසාලා**පි
සමජනි, විහිතා යස්මිං–සුහිතා තාසුං මතීසිතයතාති,

26. ගුණගණමණිමයමණ්ඩන–මණ්ඩිතයතිසාමිනො යතිහිතස්ස
සිස්සාසභො විනෙතු–**සිරිධම්මාලොකස**ඤ්ඤිතො තස්ස,

27. බුද්ධසෙඛරායමානො–සුවිදිතසත්ථාගමො'ති නිපුණමතී
ධම්මහිත **ධම්මකිත්ති–සසිරිධම්මාරාම**නායකත්ථෙරො

28. **විජ්ජාලඞ්කතිවිජ්ජා–ලය**පති වාචිස්සරො **තිපිටකො සො**
ආචරියො'මහං වත්තා–මහාවිහාරියසභාතිමූපජ්ඣායො

29. පරිසොධෙත්‍වඞ්ගුත්තර–නිකායවණ්ණනමිමං යථාධම්මං
මහතා පරිස්සමෙන–ච්ඡබ්බීසතිවස්සතො පුරෙ සබ්බං.

30. නිච්තෙ තිරකරිත්‍වා–ලිපිබහමෙ චිරසමුග්ගතෙ සන්තෙ;
බලිතෙ විවජ්ජිත්‍වා–තෙතෙ සංසන්දයං තදඤ්ඤෙහි.

---

31. සද්ධම්මස්ස චිරට්ඨිති–මිච්ඡන්තො සො මහාසයො සන්තො
විතරණනිරතො සතතං–**සයිමන් හේවාවිතාරණො** සතියො

32. තිපිටකගන්ථෙ විමලී–කාරුපෙත්‍වා සයං පකාසෙතුං
සමචින්තයි සාට්ඨකථෙ–පහූතවිභවො භවභයදස්සාවී;

33. නාමං යස්සිහ සතතං–සරන්ති සතතතමසෙසතිදසාපි,
ඉහ වසුමතියං විලසති–යස්මිං ජනනී බහුව ලද්ධාපි,

34. ධම්මප්පචාරමිච්ඡං–නිරතො රතනත්තිඳිවං තදුපියත්ථෙ
යස්සාග්ගජො ස විජයති–**අනගාරිකා ධම්මපාල**නාමො'යං,

35. යො යොජෙත්‍වා සහජෙ–තස්මිං කම්මනි යමිච්ඡිතං,දත්‍වා
සකවිභවං ච තදත්ථං,–ජගාම තිදිවං අහො ! මහාසද්ධො

36. අථ තංභාතා තස්මිං–උස්සාහිතමානසො බහූචිත්‍වා
චාර්ලස් අල්විස් හේවා–විතාරණො සතතචින්තො සො;

37. **තිපිටකමුද්දනසමිතිං**–සමාරභිත්‍වා වරමතියතීනං යො
ආඞ්ගලවෙජ්ජාචරියො–සුමරියනාමො'ත්‍ර සභාතිමජ්ඣක්ඛො,

38. පාලෙතාරා යෙන–විධිනා පරිපාලිතා සභා රුජී,
යෙන සමාරද්ධං තං–කම්මං යාවජ්ජ වත්තතෙ සම්මා,

39. සංසොධෙසුං යතයො–යස්සාරුධනමුපෙච්ච අට්ඨකථා,
සමයාචිත්‍වාචරියං–යො'මහම්මිස්සාය සොධනං සුධියං

40. ලද්ධාජනෙත්තියා යො–සතතමපුත්තො ජනහිතකත්තාපි
සද්ධම්මසත්තචින්තො–අනත්තකාසන්තිකම්මගඤ්ඤි මන්තිඤ්ඤෙ,

41. යස්මිං දිවමුපයාතෙ–සමත්තසත්තා රුදම්මුඛාහෙසුං
සන්දස්සනමුදිතෙ තෙ–පියායමානෙ රිතෙ'මරෙ තිදිවෙ.

---

42. අජ්ඣෙසනමධිවාසිය–තාදික්ඛො යමකාරිත්‍වා සො'ජ්ඣක්ඛො
පාමොක්ඛාචරියො'මෙහ–පුන විමලීකරණතප්පරො'ස්සස්සා

43. කිත්තිච්චිරෙන මතිවෙස්සා–සමාවිකාරං පලොකධම්මතතං
සමලඞ්කාර ගතියා–තිදිවං බුධසන්නිභො විභාවිසො.

44. අථ තංසිස්සපධානා–මයම්භ පසුතාභවිම්හ සඞ්ඛරණෙ
මොදය මතීසීනං–සිරිඝනසාසනචිරට්ඨිතත්ථඤ්ච.

45. **සාසනකිච්චවසෙන–බහුකරණීයාපි දුල්ලභාවසරා
සංසොධයිම්හ මහතා–පරිස්සමෙනෙතමට්ඨකථං.**

46. අස්සා පච්ඡිමො භාගො-නිපාතනයවණ්ණනාසමුල්ලසිතො
සංවච්ඡරෙහි සත්තහි-පකාසයිම්හ විමලීකරිය පුබ්බෙ.

47. ලිඛිතාවසානභාගෙ-මලීමසාසුං පුරාණලිපිකරජා.
අංසා සාත්ථා බහවො-ලුත්තා නහි දිස්සරෙ ගන්ථෙ;

48. ඌනා මරම්මගන්ථෙ-ස්වපි තෙ භාගා න දිස්සරෙ; කින්තු
මුද්දිතසියාමගන්ථෙ-සංවත්තන්ති විසදීකතෙ තස්මිං.

49. ඌනට්ඨානං යං යං-සමගමි තං තං තතො ගහෙත්වාන
පරිපූරයිම්හ රෙඛා-වයමජ්ඣෙ විනිහිතං කරිත්වාන.

50. විසදිසපාඨා ගන්ථෙ-ස්වාසුං යෙ යෙ තහිං තහිං විසයෙ,
අකරිම්හ පාතුකාතුං-තෙ'ධොලිපියො'ඤ්ඤමඤ්ඤනානත්තං.

51. මුද්දනමට්ඨකථානං-සමාරභිය යෙ පචාරම්වජිංසු,
තෙසං හිතත්ථමත්ථු-සුදුල්ලභො සො'භිසන්ධි චිරරත්තං.

52. සංරුජන්තං සතතං-සම්පති තස්සං සභායමජ්ඣක්ඛා
ධම්මොදයකාමා යෙ-තිපිටකමුද්දාපනෙ විහිතචිත්තා;

53. යො ජිනසාසනවුද්ධිං-සදෙසදෙසන්තරෙසු කාතුමනො
පටිවින්දත්‍යායාසං-අනිතරසාධාරණං මහාවිභවො,

54. යො විස්සජ්ජති මහන්තං-විභවං සද්ධම්මවුද්ධියා'විරතං,
යං සඤ්ජානන්ති ජනා-**අනගාරික ධම්මපාල** නාමෙන,

55. යො චාතිවිපුලමග්ඝං-කාරෙති සම්පති පරිස්සමං සුමනො
මුද්දාපනාසිමාසං-**සිරිනාථ කුමාරදාස මුනසිංහො,**

56. යෙ දිවම්ගතස්ස තස්ස-**සයිමන්හේවාවිතාරණ**ස්සිච්ඡං
පූරෙන්ත්‍යනුපස්සග්ගං-මහාසයාසාසු විත්ථතසිතයසා.

57. සිඛිසිඛරිසින්ධුවරණෙ-සුද්ධිම්මිස්සාය සොගතෙ වස්සෙ
ධම්මචිරට්ඨිතිකාමා-සමාපයිම්හානුපද්දවා සන්තා.

---

58. පරිවෙණපාලජස්මිං-**විජ්ජාලඞ්කාර**විස්සුතෙ'ධිසො
ආසාය පච්ඡිමායං-පච්ඡිමවිදිසාය චෙව සඞ්ඝිසො

59. **සෙඞ්ඛණ්ඩසෙල**නගරෙ-දසබලදසනපයිමණ්ඩිතෙ රුචිරෙ
සිරිපුප්ඵාරාමමහා-විහාරයතිවරසභතිමුපජ්ඣායො

60. වර'**රත්මලාන**'නාමෙ-ගාමෙ'ධිසො පුරාතනවිහාරවරෙ
කොළඹපුරෙ **ධම්ම-පාසාදවිහාර**මධිවසන්තො සන්තො

61. සන්තො සන්තතමිත්ථං-තිපිටකවාවිස්සරෙ විසොධෙන්තො
ඤාපයති **ධම්මකිත්ති-ස්සිරිධම්මානන්ද**නායකත්ථෙරො.

62. පටිසඞ්ඛරණෙනිම්මිතා නිචිතෙන මනොරථපූරණීපූතමහා-
කුසලෙන මමාචරියාමරමච්චගණා ච ලභන්ත්වමිතං පරමං.
ජිනභාරතිනීරධිනො තරණෙ තරණීසරණෙ සරණීයකථෙ
ජය ධීරමනොරථපූරණී හොති **මනොරථපූරණී**අට්ඨකථෙ!

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

අඞ්කා. වණ්ණනා. පිට්ඨඞ්කා.

4 චතුක්කනිපාතවණ්ණනා.

1 භණ්ඩගාමවග්ගො 472
2 චරවග්ගො 476
3 උරුවෙලවග්ගො 497
4 චක්කවග්ගො 508
5 පඤ්චමවග්ගො 512

පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො

1 පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ගො 515
2 පත්තකම්මවග්ගො 520

ගාථාකුලකං සමත්තං.

3 තතියො වග්ගො 523
4 මචලවග්ගො 525
5 අසුරවග්ගො 527

දුතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 වලාහකවග්ගො 528
2 කොසියවග්ගො 530
3 භයවග්ගො 534
4 පුග්ගලවග්ගො 536
5 ආභාවග්ගො 537

තතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 ඉන්ද්‍රියවග්ගො 539
2 පටිපදා ,, 542
3 සඤ්චෙතනිය ,, 551
4 බ්‍රාහ්මණ ,, 556
5 මහාවග්ගො 576

චතුත්ථො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 සප්පුරිසවග්ගො 577
2 පරිසසොභනවග්ගො ,,
3 සුචරිතවග්ගො ,,
4 මහාවග්ගො 579
5 ආපත්තිභයවග්ගො 582
6 අභිඤ්ඤාවග්ගො 583

පඤ්චමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

චතුක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අඞ්කා. වණ්ණනා. පිට්ඨඞ්කා.

5 පඤ්චකනිපාතවණ්ණනා

1 සෙඛබලවග්ගො 585
2 බල වග්ගො 586
3 පඤ්චඞ්ගික වග්ගො 593
4 සුමනාවග්ගො 601
5 මුණ්ඩරාජ වග්ගො 603

පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 නීවරණවග්ගො 607
2 සඤ්ඤාවග්ගො 608
3 තතියොවග්ගො 613
4 චතුත්ථො වග්ගො 615
5 පඤ්චමො වග්ගො 616

දුතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 පඨමොවග්ගො 617
2 දුතියො ,, 618
3 තතියො ,, 619
4 චතුත්ථො ,, 621
5 පඤ්චමො ,, 624

තතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 පඨමො වග්ගො 626
2 දුතියො ,, 630
3 තතියො ,, 632
4 චතුත්ථො ,, 633
5 බ්‍රාහ්මණ ,, 642

චතුත්ථො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

1 පඨමො වග්ගො 644
2 දුතියො ,, 646
3 තතියො ,, 647
4 චතුත්ථො ,, 648
5 පඤ්චමො ,, ,,

පඤ්චමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

පඤ්චකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අඞ්කො.	වණ්ණනා.	පිට්ඨඞ්කො.
6	**ඡක්කනිපාතවණ්ණනා.**	
1	ආහුනෙය්‍යවග්ගො	651
2	දුතියො ,,	659
3	තතියො ,,	664
4	චතුත්ථො ,,	668
5	පඤ්චමො ,,	679
	පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.	
6	ඡට්ඨොවග්ගො	692
7	සත්තමො ,,	693
8	අට්ඨමො ,,	694
6	නවමො ,,	695
10	ආනිසංස ,,	,,
11	එකාදසමො ,,	,,
	ඡක්කනිපාත වණ්ණනා නිට්ඨිතා.	
7	**සත්තකනිපාතවණ්ණනා.**	
1	ධන වග්ගො	697
2	අනුසය ,,	701
3	වජ්ජිසත්තක ,,	710
4	දෙවතා ,,	711
5	මහායඤ්ඤ ,,	718
	පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.	
6	අව්‍යාකතවග්ගො	725
7	මහාවග්ගො	735
8	විනයධරවග්ගො	736
	සත්තකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.	
8	**අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා.**	
1	මෙත්තාවග්ගො	740
2	මහාවග්ගො	762
3	ගහපතිවග්ගො	768
4	දානවග්ගො	772
5	උපොසථ ,,	774
6	ගොතමී ,,	779
7	චාපාල ,,	788
8	යමක ,,	789
9	සතිවග්ගො	791
	අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.	
9	**නවකනිපාතවණ්ණනා.**	
1	සම්බොධවග්ගො	796
2	සීහනාද ,,	806
3	සත්තාවාස ,,	809
4	මහාවග්ගො	815
5–10	දසමොවග්ගො	816
	නවකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.	
10	**දසකනිපාතවණ්ණනා.**	
1	ආනිසංසවග්ගො	818
2	නාථකරණවග්ගො	821
3	මහාවග්ගො	834
4	උපාලිවග්ගො	837
5	අක්කොසවග්ගො	841
	පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.	
1	සචිත්තකවග්ගො	842
2	යමක ,,	844
3	ආකඞ්ඛ ,,	848
4	ථෙර ,,	853
5	උපාලි ,,	857
	දුතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.	
1	සමණසඤ්ඤාවග්ගො	858
2	සච්චොරොහණී ,,	860
3	පාරිසුද්ධිවග්ගො	860
4	සාධු ,,	,,
5	අරියමග්ග ,,	,,
	තතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.	
2	ජාණුස්සොණිවග්ගො	861
	චතුත්ථො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.	
1	කරජකායවග්ගො	863
	දසකනිපාත වණ්ණනා නිට්ඨිතා.	
11	**එකාදසක නිපාතවණ්ණනා.**	
1	නිස්සයවග්ගො	864
2	මහාගොපාල සුත්තවණ්ණනා	874
	එකාදසකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.	

ABBREVIATIONS.

සඞ්කෙතනිරූපනං.

L, ලඞ්කායං පොත්ථකෙසු.

B, මරම්මක්ඛර ,,

S. සියාමක්ඛර ,,

සංවණ්ණිතපදානං අනුක්කමණිකායං යත්ථ * අයං සඞ්කෙතො දිස්සති තස්මිං වචනෙ කණ්හක්ඛරානං අභාවං දීපෙති.

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS.

අ a ආ á ඉ i ඊ ī උ u ඌ ū එ é ඔ ó

CONSONANTS.

		ක ka	ඛ kha	ග ga	ඝ gha	ඞ ṅa	
		ච ca	ඡ cha	ජ ja	ඣ jha	ඤ ña	
		ට ṭa	ඨ ṭha	ඩ ḍa	ඪ ḍha	ණ ṇa	
		ත ta	ථ tha	ද da	ධ dha	න na	
		ප pa	ඵ pha	බ ba	භ bha	ම ma	
ය ya	ර ra	ල la	ව va	ස sa	හ ha	ළ ḷa	අං aṅ

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kú	කෙ ké	කො kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khú	ඛෙ khé	ඛො khó
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

කක kka	ඤඤ ñña	ත්ව tva, ත්‍ර tra	මඵ mpha
කඛ kkha	ණ්හ ñha	දද dda	මබ, ඹ mba
ක්‍ය kya	ඤච, ඤ්ච ñca	දධ, ද්ධ ddha	මභ mbha
ක්‍රි kri	ඤ්ඡ, ඤ්ඡ ñcha	ද්‍ර dra	මම mma
ක්ව kva	ඤ්ජ, ඤ්ජ ñja	ද්ව, දව dva	මහ mha
ඛ්‍ය khya	ඤ්ඣ ñjha	ධව dhva	යය, ය්‍ය yya
ඛව khva	ටට ṭṭa	නත nta	යහ yha
ගග gga	ටඨ, ඨ ṭṭha	නථ ntha	ලල lla
ගඝ ggha	ඩඩ ḍḍa	නද nda	ල්‍ය lya
ග්‍ර gra, ඞක ṅka	ඩඪ ḍḍha	නධ ndha	ලහ lha
ඞඛ ṅkha	ණණ ṇṇa	නන nna, නහ nha	වහ wha
ඞග ṅga	ණට ṇṭa	පප ppa	සස ssa
ඞඝ ṅgha	ණඨ ṇṭha	පඵ ppha	සම sma
චච cca	ණඩ, ඬ ṇḍa	බබ bba	සව swa
චඡ ccha	ණහ ṇha	බභ bbha	හම hma
ජජ jja	තත tta	බ්‍ර bra	හව hva
ජඣ jjha	තථ ttha	මප mpa	ළහ ḷha

ා á ි i ී ī ු u ූ ú ෙ é ො ó

මනොරථපූරණී
නාම
අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.

(දුතියො භාගො.)

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

චතුක්කනිපාතවණ්ණනා.

4. 1. 1.

චතුක්කනිපාතස්ස පඨමෙ **අනනුබොධා**ති අබුජ්ඣනෙන අජානනෙන; **අප්පටිවෙධා**ති අප්පටිවිජ්ඣනෙන අපච්චක්ඛකිරියාය; **දීඝමද්ධාන**න්ති චිරකාලං; **සන්ධාවිත**න්ති භවතො භවං ගමනවසෙන සන්ධාවිතං; **සංසරිත**න්ති පුනප්පුනං ගමනාගමනවසෙන[1] සංසරිතං; **මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්චා**ති මයා ච තුම්හෙහි ච; අථවා **සන්ධාවිතං සංසරිත**න්ති සන්ධාවනං සංසරණං මමඤ්චෙව තුම්හාකඤ්ච අහොසීති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; **අරියස්සා**ති නිද්දොසස්ස; **සීලං සමාධි පඤ්ඤා**ති ඉමෙ පන තයො ධම්මා මග්ගඵලසම්පයුත්තාව[2] වෙදිතබ්බා; **විමුත්ති** නාමෙන ඵලමෙව නිද්දිට්ඨං; **භවතණ්හා**ති භවෙසු තණ්හා; **භවනෙත්ති**ති භවරජ්ජු; තණ්හාය එවෙතං නාමං; තාය හි සත්තා ගොණා විය ගීවාය බන්ධිත්වා තං තං භවං නීයන්ති තස්මා භවනෙත්තීති වුච්චති; **අනුත්තරා**ති ලොකුත්තරා; **දුක්ඛස්සන්තකරො**ති වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තකරො; **චක්ඛුමා**ති පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමා; **පරිනිබ්බුතො**ති කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො; ඉදමස්ස බොධිමණ්ඩෙ පඨම පරිනිබ්බානං පච්ඡා පන යමකසාලානමන්තරෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බාන ධාතුයා පරිනිබ්බුතොති යථානුසන්ධිනා දෙසනං නිට්ඨපෙසි.

4. 1. 2

දුතියෙ **පපතිතො**ති පතිතො චුතො; **අප්පපතිතො**ති අපතිතො පතිට්ඨිතො;[3] තත්ථ ලොකියමහාජනො පතිතො යෙව නාම සොතාපන්නාදයො[4] කිලෙසුප්පත්තික්ඛණෙ පතිතා නාම ඛීණාසවො එකන්ත

---

1. "භවගමනවසෙන" b.
2. "මග්ගඵලසම්පයුත්තා ච" කත්ථචි "මග්ගඵලසම්පයුත්තො ච විමුත්ති ච" b.
3. "පපතිතොති චුතො අප්පපතිතොති පතිට්ඨිතො" b.
4. "සොතාපන්නාදයො තයො" b.

පතිට්ඨිතො නාම; **චුතාපතන්තී**ති යෙ චුතා තෙ පතන්ති නාම; **පතිතා**ති යෙ පතිතා තෙ චුතා නාම; චුතත්තා පතිතා පතිතත්තා චුතාති අත්ථො; **ගිද්ධා**ති රාගරත්තා; **පුනරාගතා**ති පුන ජාතිං පුන ජරං පුන ව්‍යාධිං පුන මරණං ආගතා නාම හොන්ති; **කතකිච්ච**න්ති චතූහි මග්ගෙහි කත්තබ්බකිච්චං; **රතං රම්ම**න්ති රමිතබ්බයුත්තකෙ ගුණජාතෙ රමිතං; **සුඛෙනාන්වාගතං සුඛ**න්ති සුඛෙන සුඛං අනුආගතං සම්පත්තං මානුසසුඛෙන දිබ්බසුඛං ඣානසුඛෙන විපස්සනාසුඛං විපස්සනාසුඛෙන මග්ගසුඛං මග්ගසුඛෙන ඵලසුඛං ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛං සම්පත්තං අධිගතන්ති අත්ථො.

4. 1. 3.

තතියං දුකනිපාතවණ්ණනායං වුත්තමෙව. ගාථාසු පන **නින්දියන්ති** නින්දිතබ්බයුත්තකං; **නින්දතී**ති ගරහති; **පසංසියො**ති පසංසිතබ්බයුත්තො; **විචිනාති මුඛෙන සො කලි**න්ති සො එවං පවත්තෙන්තො තෙන මුඛෙන කලිං විචිනාති නාම; **කලිනා තෙන සුඛං න වින්දතී**ති තෙන ච කලිනා සුඛං න පටිලභති; **සබ්බස්සාපි සහාපි අත්තනා**ති සබ්බෙනාපි සකෙන ධනෙන චෙව අත්තනා ච සද්ධිං යො පරාජයො සො අප්පමත්තකොව කලීති අත්ථො; **යො සුගතෙසූ**ති යො පන සම්මග්ගතෙසු පුග්ගලෙසු චිත්තං පදූසෙය්‍ය අයං චිත්තප්පදොසොව තතො කලිතො මහන්තතරො කලි; ඉදානි තස්ස මහන්තතරභාවං දස්සෙන්තො සතං සහස්සානන්ති ආදිමාහ. තත්ථ **සතං සහස්සාන**න්ති නිරබ්බුදගණනාය සතසහස්සං; **ඡත්තිංසතී**ති අපරානි ච ඡත්තිංසති නිරබ්බුදානි; **පඤ්ච චා**ති අබ්බුදගණනාය ච පඤ්ච අබ්බුදානි; **යමරියගරහී**ති යං අරියෙ ගරහන්තො නිරයං උපපජ්ජති තත්ථ එත්තකං ආයුප්පමාණන්ති.

4. 1. 4.

චතුත්ථෙ **මාතරි පිතරි චා**ති ආදීසු මිත්තවින්දකො මාතරි මිච්ඡාපටිපන්නො නාම; අජාතසත්තු පිතරි මිච්ඡාපටිපන්නො නාම; දෙවදත්තො තථාගතෙ මිච්ඡාපටිපන්නො නාම; කොකාලිකො තථාගතසාවකෙ මිච්ඡාපටිපන්නො නාම; **බහුඤ්චා**ති බහුකමෙව **පසවතී**ති පටිලභති; **තායා**ති තාය මිච්ඡාපටිපත්තිසඞ්ඛාතාය අධම්මචරියාය; **පෙච්චා**ති ඉතො ගන්ත්වා; **අපායං ගච්ඡතී**ති නිරයාදීසු අඤ්ඤතරස්මිං නිබ්බත්තතීති; සුක්කපක්ඛෙපි එසෙව නයො.

4. 1. 5.

පඤ්චමෙ අනුසොතං ගච්ඡතීති **අනුසොතගාමී**; කිලෙසසොතස්ස පච්චනීකපටිපත්තියා පටිසොතං ගච්ඡතීති **පටිසොතගාමී**; **ඨිතත්තො**ති ඨිතසභාවො; **තිණ්ණො**ති ඔඝං තරිත්වා ඨිතො; **පාරංගතො**ති පරතීරං ගතො; **ථලෙ තිට්ඨතී**ති නිබ්බානථලෙ තිට්ඨති; **බ්‍රාහ්මණො**ති සෙට්ඨො නිද්දොසො; **ඉධා**ති ඉමස්මිං ලොකෙ; **කාමෙ ච පටිසෙවතී**ති කිලෙසකාමෙහි වත්ථුකාමෙ පටිසෙවති; **පාපඤ්ච**

කම්මං කරොතීති පාපඤ්ච පාණාතිපාතාදිකම්මං කරොති; **පාපඤ්ච කම්මං න කරොතීති** පඤ්චවෙරකම්මං න කරොති; **අයං වුච්චති භික්ඛවෙ ඨිතත්තොති** අයං අනාගාමී පුග්ගලො තස්මා ලොකා පුන පටිසන්ධිවසෙන අනාගමනවසෙන[1] ඨිතත්තො නාම; **තණ්හාධිපන්නාති** තණ්හාය අධිපන්නා අජ්ඣොත්ථටා; තණ්හං වා අධිපන්නා අජ්ඣොගාළ්හා; **පරිපුණ්ණසෙඛොති** සික්ඛාපාරිපූරියං ඨිතො; **අපරිහානධම්මොති** අපරිහීනසභාවො; **චෙතොවසිප්පත්තොති** චිත්තවසීභාවං පත්තො; එවරූපො ඛීණාසවො හොති; ඉධ පන අනාගාමී කථිතො. **සමාහිතින්ද්‍රියොති** සම්මාඨපිතඡළින්ද්‍රියො;[2] **පරොවරාති** පරොවරා උත්තම ලාමකා කුසලාකුසලාති අත්ථො; **සමෙච්චාති** ඤාණෙන සමාගන්ත්වා; **විධූපිතාති** විද්ධංසිතා ඛාපිතා වා;[3] **වුසිතබ්‍රහ්මචරියොති** මග්ගබ්‍රහ්ම චරියං වසිත්වා ඨිතො; **ලොකන්තගූති** තිවිධස්සාපි ලොකස්ස අන්තං ගතො; **පාරගතොති** ඡහාකාරෙහි පාරං ගතො; ඉධ ඛීණාසවොව කථිතො. ඉති සුත්තෙපි ගාථාසුපි වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතං.

4. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **අනුපපන්නොති**[4] අනුපාගතො; **සුත්ත**න්ති ආදීසු උභතො විභඞ්ගනිද්දෙසඛන්ධකපරිවාරසුත්තනිපාතමඞ්ගලසුත්තරතනසුත්තනාළක සුත්තතුවට්ටකසුත්තානි අඤ්ඤම්පි ච සුත්තනාමකං තථාගතවචනං සුත්තන්ති වෙදිතබ්බං; සබ්බම්පි සගාථකං සුත්තං ගෙය්‍යන්ති වෙදි තබ්බං විසෙසෙන සංයුත්තකෙ සබ්බොපි සගාථකවග්ගො;[5] සකලම්පි අභිධම්මපිටකං නිග්ගාථකසුත්තං යඤ්ච අඤ්ඤම්පි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි අසඞ්ගහීතං බුද්ධවචනං තං වෙය්‍යාකරණන්ති වෙදිතබ්බං; ධම්මපදථෙර ගාථා ථෙරිගාථා සුත්තනිපාතෙ නොසුත්තනාමිකා සුද්ධිකගාථා ච ගාථාති වෙදිතබ්බා; සොමනස්සඤාණමයිකගාථා[6] පටිසංයුත්තා ද්වෙ අසීති සුත්තන්තා උදානන්ති වෙදිතබ්බා; "වුත්තමිදං භගවතා"ති ආදිනයප්පවත්තා දසුත්තරසතසුත්තන්තා[7] ඉතිවුත්තකන්ති වෙදිතබ්බා[8]; අපණ්ණක ජාතකාදීනි පඤ්ඤාසාධිකානි පඤ්ච ජාතකසතානි ජාතකන්ති වෙදි තබ්බානි[8]; "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ අච්ඡරියා අබ්භුතා ධම්මා ආනන්දෙ"ති ආදිනයප්පවත්තා සබ්බෙපි අච්ඡරියඅබ්භුතධම්මපටිසංයුත්තා සුත්තන්තා අබ්භුතධම්මන්ති වෙදිතබ්බා[8]; චූළවෙදල්ල[9] මහාවෙදල්ලසම්මාදිට්ඨිසක්ක පඤ්හසංඛාරභාජනියමහාපුණ්ණමසුත්තාදයො සබ්බෙපි වෙදඤ්ච තුට්ඨිඤ්ච ලද්ධා ලද්ධා පුච්ඡිතා සුත්තන්තා වෙදල්ලන්ති වෙදිතබ්බා[8]; **න අත්ථමඤ්ඤාය න ධම්මමඤ්ඤායාති** අට්ඨකථඤ්ච පාළිඤ්ච අජානිත්වා; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නොති** නවලොකුත්තරධම්මස්ස අනුරූපධම්මං සහසීලකං[10] පුබ්බභාගපටිපදං න පටිපන්නො හොති; ඉමිනා උපා

---

1. "අනාගමනතො" b.
2. "සමාහිත ඡළින්ද්‍රියො".b.
3. "ච" b.
4. "අනුපපන්නොති" b.
5. "සකලොපි සගාථාවග්ගො" b
6. "සොමනස්සමයිකගාථා" l.
7. "ආදිනයප්පවත්තා ;සුත්තන්තා"b.
8. "වෙදිතබ්බං." b. l.
9. "චූළවෙදල්ල" b.
10. "සහසීලං." b.

යෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො; පඨමවාරෙ පනෙත්ථ අප්පස්සුතදුස්සීලො කථිතො, දුතියෙ අප්පස්සුතඛීණාසවො කථිතො, තතියෙ බහුස්සුතදුස්සීලො, චතුත්ථෙ බහුස්සුතඛීණාසවො; **සීලෙසු අසමාහිතො**ති සීලෙසු අපරිපූරකාරී; **සීලතො ච සුතෙන චා**ති සීලභාගෙන ච සුතභාගෙන ච අයං දුස්සීලො අප්පස්සුතොති එවං තං ගරහන්තීති අත්ථො; **තස්ස සම්පජ්ජතෙ සුත**න්ති තස්ස පුග්ගලස්ස යස්මා තෙන සුතෙන සුතකිච්චං කතං තස්මා තස්ස සුතං සම්පජ්ජති නාම; **නාස්ස සම්පජ්ජතෙ**ති සුතකිච්චස්ස අකතත්තා න සම්පජ්ජති; **ධම්මධර**න්ති සුතධම්මානං ආධාරභූතං; **සප්පඤ්ඤ**න්ති සුප්පඤ්ඤං; **නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙවා**ති ජම්බුනදං වුච්චති ජාතිසුවණ්ණං තස්ස ජම්බුනදස්ස නෙක්ඛං විය පඤ්චසුවණ්ණපරිමාණං සුවණ්ණඝටිකං වියාති අත්ථො.

4. 1. 7.

සත්තමෙ **වියත්තා**ති පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියෙන සමන්නාගතා; **විනීතා**ති විනයං උපෙතා සුවිනීතා; **විසාරදා**ති නිස්සාරජ්ජෙන[1] සොමනස්සසහගතෙන ඤාණෙන සමන්නාගතා; **ධම්මධරා**ති සුතධම්මානං ආධාරභූතා; **භික්ඛු ච සීලසම්පන්නො**ති ගාථාය භික්ඛුවාපි එකෙකසෙව එකෙකො ගුණො කථිතො සබ්බසම්පන් සබ්බෙපි වට්ටන්තීති.

4. 1. 8.

අට්ඨමෙ **වෙසාරජ්ජානී**ති එත්ථ සාරජ්ජපටිපක්ඛො වෙසාරජ්ජං චතූසු ඨානෙසු සාරජ්ජාභාවං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස උප්පන්නසොමනස්සමයඤාණස්සෙතං නාමං; **ආසභං ඨාන**න්ති සෙට්ඨට්ඨානං උත්තමට්ඨානං ආසභා වා පුබ්බබුද්ධා තෙසං ඨානන්ති අත්ථො; අපි ච ගවසතජෙට්ඨකො උසභො ගවසහස්සජෙට්ඨකො වසභො වජසතජෙට්ඨකො වා උසභො වජසහස්සජෙට්ඨකො වසභො සබ්බගවසෙට්ඨො සබ්බපරිස්සයසහො සෙතො පාසාදිකො මහාභාරවහො අසනිසතසද්දෙහිපි[2] අසම්පකම්පියො නිසභො සො ඉධ උසභොති අධිප්පෙතො ඉදම්පි හි තස්ස පරියායවචනං; උසභස්ස ඉදන්ති ආසභං; **ඨාන**න්ති චතූහි පාදෙහි පථවිං උප්පීළෙත්වා අවත්ථානං; ඉදම්පන ආසභං වියාති ආසභං[3]; යථෙව හි නිසභසංඛාතො උසභො චතූහි පාදෙහි පථවිං උප්පීළෙත්වා අචලට්ඨානෙන තිට්ඨති එවං තථාගතොපි චතූහි වෙසාරජ්ජපාදෙහි අට්ඨපරිසපථවිං උප්පීළෙත්වා සදෙවකෙ ලොකෙ කෙනචි පච්චත්ථිකෙන පච්චාමිත්තෙන අකම්පියො අචලට්ඨානෙන **තිට්ඨ**ති එවං තිට්ඨමානො ච තං ආසභං ඨානං පටිජානාති උපගච්ඡති න පච්චක්ඛාති අත්තනි ආරොපෙති තෙන වුත්තං **ආසභං ඨානං පටිජානාතී**ති; **පරිසාසූ**ති අට්ඨසු පරිසාසු; **සීහනාදං නදතී**ති සෙට්ඨනාදං අභීතනාදං නදති සීහනාදසදිසං වා

1. 'වෙසාරජ්ජෙන' b. 2. 'අසනිසද්දෙහි' b.
3. 'ආසභා වියාති ආසභා b.

නාදං නදති; අඤ්ඤත්ථ සීහනාදසුත්තෙන දීපෙතබ්බො;[1] යථා වා සීහො සහනතො ච හනනතො ච සීහොති වුච්චති එවං තථාගතො ලොකධම්මානං සහනතො පරප්පවාදානඤ්ච හනනතො සීහොති වුච්චති එවං වුත්තස්ස සීහස්ස නාදං සීහනාදං තත්‍ථ යථා හි සීහො සීහබලෙන සමන්නාගතො සබ්බත්‍ථ විසාරදො විගතලොමහංසො සීහනාදං නදති එවං තථාගතසීහොපි තථාගතබලෙහි සමන්නාගතො අට්ඨසු පරිසාසු විසාරදො විගතලොමහංසො "ඉති රූප"න්ති ආදිනා නයෙන නානාවිධදෙසනාවිලාසසම්පන්නං සීහනාදං නදති තෙන වුත්තං **පරිසාසු සීහනාදං නදතීති; බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතීති** එත්‍ථ බ්‍රහ්මන්ති සෙට්ඨං උත්තමං විසුද්ධං; චක්කසද්දො පනායං :–

සම්පත්තියං ලක්ඛණෙ ච රථඞ්ගෙ ඉරියාපථෙ
දානෙ රතනධම්මූරචක්කාදීසු ච දිස්සති
ධම්මචක්කෙ ඉධ මතො'තඤ්ච ද්වෙධා විභාවයෙ.

"චත්තාරිමානි භික්ඛවෙ චක්කානි යෙහි සමන්නාගතානං දෙවමනුස්සාන"න්ති ආදීසු හි අයං සම්පත්තියං දිස්සති, "පාදතලෙසු චක්කානි ජාතානී"ති එත්‍ථ ලක්ඛණෙ, "චක්කංව වහතො පද"න්ති එත්‍ථ රථඞ්ගෙ, "චතුචක්කං නවද්වාර"න්ති එත්‍ථ ඉරියාපථෙ, "දද භුඤ්ජ ච මා ච පමාදො චක්කං වත්තය සබ්බපාණින"න්ති එත්‍ථ දානෙ, "දිබ්බං චක්කරතනං පාතුරහොසී"ති එත්‍ථ රතනචක්කෙ, "මයා පවත්තිතං චක්ක"න්ති එත්‍ථ ධම්මචක්කෙ, "ඉච්ඡාහතස්ස පොසස්ස චක්කං භමති මත්‍ථකෙ"ති එත්‍ථ උරචක්කෙ, "ඛුරපරියන්තෙන චෙපි චක්කෙනා"ති එත්‍ථ පහරණචක්කෙ, "අසනිචක්ක"න්ති එත්‍ථ අසනිමණ්ඩලෙ, ඉධ පනායං ධම්මචක්කෙ මතො; තං පන[2] ධම්මචක්කං දුවිධං හොති පටිවෙධඤාණඤ්ච, දෙසනාඤාණඤ්ච, තත්‍ථ පඤ්ඤාපභාවිතං අත්තනො අරියඵලාවහං පටිවෙධඤාණං කරුණාපභාවිතං සාවකානං අරියඵලාවහං දෙසනාඤාණං; තත්‍ථ පටිවෙධඤාණං උප්පජ්ජමානං උප්පන්නන්ති දුවිධං තං හි අභිනික්ඛමනතො යාව අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං, ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම, තුසිතභවනතො වා යාව මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං, ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම, දීපඞ්කරතො පට්ඨාය වා යාව අරහත්තමග්ගා[3] උප්පජ්ජමානං, ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම, දෙසනාඤාණම්පි පවත්තමානං පවත්තන්ති දුවිධං තං හි යාව අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤස්ස සොතාපත්තිමග්ගා පවත්තමානං, ඵලක්ඛණෙ පවත්තං නාම, තෙසු පටිවෙධඤාණං ලොකුත්තරං දෙසනාඤාණං ලොකියං උභයම්පි පනෙතං අඤ්ඤෙහි අසාධාරණං බුද්ධානංයෙව ඔරසං ඤාණං; **සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ පටිජානතොති** අහං සම්මාසම්බුද්ධො සබ්බෙ ධම්මා මයා අභිසම්බුද්ධාති එවං පටිජානතො තව අනභිසම්බුද්ධා ඉමෙ නාම ධම්මා තයා න අභිසම්බුද්ධා; **තත්‍ර වතාති** තෙසු අනභිසම්බුද්ධාති

1. 'දස්සෙතබ්බො' b. 2. 'තං පනෙතං' b.
3. 'බොධිපල්ලඞ්කෙ අරහත්තමග්ගා' b.

එවං දස්සිතධම්මෙසු; **සහ ධම්මෙනාති** සහෙතුනා සකාරණෙන වචනෙන; **නිමිත්තමෙතන්ති** එත්ථ පුග්ගලොපි ධම්මොපි නිමිත්තන්ති අධිප්පෙතො තං පුග්ගලං න පස්සාමි යො මං පටිචොදෙස්සති, තං ධම්මං න පස්සාමි යං දස්සෙත්වා අයං නාම ධම්මො තයා අනභිසම්බුද්ධොති මං පටිචොදෙස්සතීති අයමෙත්ථ අත්ථො; **ඛෙමප්පත්තොති** ඛෙමං පත්තො; සෙසපදද්වයං ඉමස්සෙව වෙවචනං, සබ්බමෙතං වෙසාරජ්ජඤාණමෙව සන්ධාය වුත්තං, දසබලස්ස හි අයං නාම ධම්මො තයා අනභිසම්බුද්ධොති චොදකං පුග්ගලං වා චොදනාකාරණං අනභිසම්බුද්ධධම්මං වා අපස්සතො සභාවබුද්ධොයෙව වත සමානො අහං බුද්ධොස්මීති වදාමීති පච්චවෙක්ඛන්තස්ස බලවතරං සොමනස්සං උප්පජ්ජති තෙන සම්පයුත්තං ඤාණං වෙසාරජ්ජං නාම; තං සන්ධාය ඛෙමප්පත්තොති ආදිමාහ; එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; **අන්තරායිකා ධම්මාති** එත්ථ පන අන්තරායං කරොන්තීති අන්තරායිකා තෙ අත්ථතො සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තා සත්ත ආපත්තික්ඛන්ධා; සඤ්චිච්ච වීතික්කන්තං හි අන්තමසො දුක්කටදුබ්භාසිතම්පි මග්ගඵලානං අන්තරායං කරොති ඉධ පන මෙථුනධම්මො අධිප්පෙතො, මෙථුනං සෙවතො හි යස්ස කස්සචි නිස්සංසයමෙව මග්ගඵලානං අන්තරායො හොති; **යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථායාති** රාගක්ඛයාදීසු යස්ස යස්ස අත්ථාය; **ධම්මො දෙසිතොති** අසුභභාවනාදිධම්මො කථිතො; **තත්‍ර වත මන්ති** තස්මිං අනිය්‍යානිකධම්මෙ; සෙසං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. **වාදපථාති** වාදා එව; **පුථූති** බහූ; **සිතාති** උපනිබද්ධා අභිසංඛතා; අථ වා **පුථුස්සිතාති** පුථුභාවං සිතා උපගතා; පුථූ වා සිතාතිපි පුථුස්සිතා; **යං නිස්සිතාති** එතරහිපි යං වාදපථං නිස්සිතා; **න තෙ භවන්තීති** තෙ වාදපථා න භවන්ති භිජ්ජන්ති විනස්සන්ති; **ධම්මචක්කන්ති** දෙසනාඤාණස්සපි පටිවෙධඤාණස්සපි එතං නාමං; තෙසු දෙසනාඤාණං ලොකියං පටිවෙධඤාණං ලොකුත්තරං; **කෙවලීති**[1] සකලගුණසමන්නාගතො; **තාදිසන්ති** තථාවිධං.

4. 1. 9.

නවමෙ උප්පජ්ජති එතෙසූති උප්පාදා කා උප්පජ්ජති **තණ්හා** තණ්හාය උප්පාදා තණ්හුප්පාදා තණ්හාවත්ථූනි තණ්හාකාරණානීති අත්ථො; **චීවරහෙතූති** කත්ථ මනාපං චීවරං ලභිස්සාමීති චීවරකාරණා උප්පජ්ජති; **ඉති භවාභවහෙතූති** එත්ථ **ඉතීති** නිදස්සනෙ නිපාතො; යථා චීවරාදිහෙතු එවං භවාභවහෙතූපි අත්ථො; භවාභවොති චෙත්ථ පණීතපණීතතරානි සප්පිනවනීතාදීනි අධිප්පෙතානි; සම්පත්තිභවෙසු පණීතතරපණීතතමභාවොතිපි වදන්ති යෙව; **තණ්හාදුතියොති** අයං හි සත්තො අනමතග්ගෙ සංසාරවට්ටෙ සංසරන්තො න එකකොව සංසරති තණ්හං පන දුතියිකං ලභිත්වාව සංසරති තෙන වුත්තං තණ්හාදුතියොති; **ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවන්ති** එත්ථ ඉත්ථභාවො නාම අයං අත්තභාවො; අඤ්ඤථාභාවො නාම අනාගතත්තභාවො; එවරූපො වා අඤ්ඤොපි

---

1. 'කෙවලොති' b.

අත්තභාවො ඉත්ථභාවො නාම; න එවරූපො අඤ්ඤථාභාවො නාම; තං ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං; **සංසාර**න්ති ඛන්ධධාතුආයතනපටිපාටිං; **නාති වත්තතී**ති නාතික්කමති; **එවමාදීනවං ඤත්වා**ති එවං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නෙසු ඛන්ධෙසු ආදීනවං ජානිත්වා; **තණ්හාදුක්ඛස්ස සම්භව**න්ති තණ්හා ච අයං වට්ටදුක්ඛස්ස සම්භවො පභවො කාරණන්ති එවං ජානිත්වා; එත්තාවතා ඉමස්ස භික්ඛුනො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තභාවො දස්සිතො; ඉදානි තං ඛීණාසවං ථොමෙන්තො වීතතණ්හොති ආදිමාහ; තත්ථ **අනාදානො**ති නිග්ගහණො; **සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ**ති සතිසම්පජඤ්ඤවෙපුල්ලප්පත්තො ඛීණාසවො භික්ඛු සතො සම්පජානො චරෙය්‍ය විහරෙය්‍යාති අත්ථො; ඉති සුත්තන්තෙන වට්ටං කථෙත්වා ගාථාසු වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

4. 1. 10.

දසමෙ වට්ටස්මිං යොජෙන්තීති **යොගා**; **කාමයොගො**ති ආදිසු පඤ්චකාමගුණිකො රාගො **කාමයොගො;** රූපාරූපභවෙසු ඡන්දරාගො **භවයොගො;** තථා ඣානනිකන්ති සස්සතදිට්ඨිසහගතො ච රාගො ද්වාසට්ඨිදිට්ඨියො ච **දිට්ඨියොගො;** චතූසු සච්චෙසු අඤ්ඤාණං **අවිජ්ජායොගො;** කාමෙසු වා යොජෙතීති **කාමයොගො;** භවෙසු යොජෙතීති **භවයොගො;** දිට්ඨිසු[1] යොජෙතීති **දිට්ඨියොගො;** අවිජ්ජාය යොජෙතීති **අවිජ්ජායොගො**ති තෙසං වුත්තධම්මානං අධිවචනං; ඉදානි තෙ විත්ථාරෙත්වා දස්සෙන්තො "කතමො ච භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ: තත්ථ **සමුදය**න්ති උප්පත්තිං; **අත්ථඞ්ගම**න්ති භෙදං; **අස්සාද**න්ති මධුරභාවං. **ආදීනව**න්ති අමධුරභාවං දොසං; **නිස්සරණ**න්ති නිස්සටභාවං; **කාමෙසූ**ති වත්ථුකාමෙසු; **කාමරාගො**ති කාමෙ ආරබ්භ උප්පන්නරාගො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **අනුසෙතී**ති නිබ්බත්තති; **අයං වුච්චති භික්ඛවෙ කාමයොගො**ති භික්ඛවෙ ඉදං කාමෙසු යොජනකාරණං බන්ධනකාරණං වුච්චතීති එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; **ඵස්සායතනාන**න්ති චක්ඛාදීනං චක්ඛුසම්ඵස්සාදිකාරණානං; **අවිජ්ජා අඤ්ඤාණ**න්ති ඤාණපටිපක්ඛභාවෙන අඤ්ඤාණසඞ්ඛාතා අවිජ්ජා; **ඉති කාමයොගො**ති එත්ථ ඉතිසද්දො චතූහිපි යොගෙහි සද්ධිං යොජෙතබ්බො එවං කාමයොගො එවං භවයොගොති; **සංයුත්තො**ති පරිවාරිතො; **පාපකෙහී**ති ලාමකෙහි; **අකුසලෙහී**ති අකොසල්ලසම්භූතෙහි; සංකිලෙසිකෙහීති සංකිලිස්සකෙහි; පසන්නස්ස චිත්තස්ස පසන්නභාවදූසකෙහීති[2] අත්ථො; **පොනොභවිකෙහී**ති පුනබ්භවනිබ්බත්තකෙහි; **සදරෙහී**ති සදරථෙහි; **දුක්ඛවිපාකෙහී**ති විපාකකාලෙ දුක්ඛුප්පාදකෙහි; **ආයතිජාතිජරාමරණිකෙහී**ති අනාගතෙ පුනප්පුන ජාතිජරාමරණනිබ්බත්තකෙහි; **තස්මා අයොගක්ඛෙමී**ති **වුච්චතී**ති යස්මා අප්පහීනයොගො පුග්ගලො එතෙහි ධම්මෙහි සංයුත්තො හොති තස්මා චතූහි යොගෙහි ඛෙමං නිබ්බානං අනධිගතත්තා න යොගක්ඛෙමීති වුච්චති; **විසංයොගො**ති විසං

1. 'දිට්ඨීසු' b. 2. 'පසන්නභාවදොසකෙහීති' b.

යොජනකාරණානි; **කාමයොගවිසංයොගො**ති කාමයොගතො විසංයොජනකාරණං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; තත්ථ අසුභජ්ඣානං කාමයොගවිසංයොගො තං පාදකං කත්වා අධිගතො අනාගාමිමග්ගො එකන්තෙනෙව කාමයොගවිසංයොගො නාම, අරහත්තමග්ගො භවයොගවිසංයොගො නාම, සොතාපත්තිමග්ගො දිට්ඨියොගවිසංයොගො නාම, අරහත්තමග්ගො අවිජ්ජායොගවිසංයොගො නාම, ඉදානි තෙ විත්ථාරෙත්වා දස්සෙන්තො "කතමො ච භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ: තස්සත්ථො වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො; **භවයොගෙන යුත්තා**ති භවයොගෙන ච සංයුත්තා කිඤ්චි භිය්‍යොති, උභයං උභයෙනාපි ච සංයුත්තා යෙන කෙනචි යොගෙන සමන්නාගතාති අත්ථො;[1] **පුරක්ඛතා**ති පුරතො කතා පරිවාරිතා වා; **කාමෙ පරිඤ්ඤායා**ති දුවිධෙපි කාමෙ පරිජානිත්වා; **භවයොගඤ්ච සබ්බසො**ති භවයොගඤ්ච සබ්බමෙව පරිජානිත්වා; **සමුහච්චා**ති සමුහනිත්වා; **විරාජය**න්ති විරාජෙන්තො විරාජෙත්වා වා; විරාජෙන්තොති හි වුත්තෙ මග්ගො කථිතො හොති විරාජෙත්වාති හි වුත්තෙ ඵලං; **මුනී**ති ඛීණාසවමුනි; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙපි ගාථාසුපි වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතන්ති.

භණ්ඩගාමවග්ගො

පඨමො.

---

4. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **අධිවාසෙතී**ති චිත්තෙ අධිරොපෙත්වා වාසෙති; **න පජහතී**ති න පරිච්චජති; **න විනොදෙතී**ති න නීහරති; **න ව්‍යන්තී කරොතී**ති න විගතන්තං පරිවජ්ජනපරිවටුමං කරොති; **න අනභාවං ගමෙතී**ති අනු අභාවං අවඩ්ඪිං විනාසං න ගමෙති;[2] **චරම්පී**ති චරන්තොපි; **අනාතාපී**ති නිබ්බිරියො; **අනොත්තාපී**ති උපවාදභයරහිතො; **සතත**න්ති නිච්චං; **සමිත**න්ති නිරන්තරං; එවං සබ්බත්ථ අත්ථං ඤත්වා සුක්කපක්ඛෙ වුත්තවිපරියායෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; ගාථාසු **ගෙහනිස්සිත**න්ති කිලෙසනිස්සිතං; **මොහනෙය්‍යෙසූ**ති මොහජනකෙසු ආරම්මණෙසු; **අභබ්බො**ති අභාජනභූතො; **ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තම**න්ති අරහත්තමග්ගසංඛාතං[3] උත්තමං ඤාණං ඵුසිතුං.

4 .2 2.

දුතියෙ; **සම්පන්නසීලා**ති පරිපුණ්ණසීලා; **සම්පන්නපාතිමොක්ඛා**ති පරිපුණ්ණපාතිමොක්ඛා; **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතා**ති පාතිමොක්ඛසංවරසීලෙන සංවුතා පිහිතා උපෙතා හුත්වා විහරථ; **ආචාරගොචරසම්පන්නා**ති ආචාරෙන ච ගොචරෙන ච සම්පන්නා සමුපාගතා භවථ; **අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසූ**ති අණුප්පමාණෙසු දොසෙසු; **භයදස්සා**

---

1. 'භවයොගෙන ච සම්පයුත්තා කිඤ්චි භිය්‍යො උභයෙනාපි සම්පයුත්තා යෙන කෙනචි යොගෙන සමන්නාගතාති අත්ථො' b
2. 'න අනුභාවං අවඩ්ඪිං විනාසං ගමෙති' b 3. 'අරහත්තසංඛාතං' l.

විශෙනාති තානි අණුමත්තානි වජ්ජානි භයතො දස්සනසීලා; **සමාදාය සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසූති** සබ්බසික්ඛාකොට්ඨාසෙසු තං තං සමාදාතබ්බං[1] සමාදාය ගණ්හිත්වා සික්ඛථ; සම්පන්නසීලානං-පෙ-සික්ඛාපදෙසූති එත්තකෙන ධම්මක්ඛානෙන සමාදපෙත්වා චෙව[2] පටිලද්ධගුණෙසු ච වණ්ණං කථෙත්වා ඉදානි උත්තරිං කාතබ්බං දස්සෙන්තො කිමස්සාති ආදිමාහ: තත්ථ **කිමස්සාති** කිං භවෙය්‍ය; **යතං චරෙති** යථා චරන්තො යතො හොති සංයතො එවං[3] චරෙය්‍ය; එස නයො සබ්බත්ථ, **අච්ඡෙති** නිසීදෙය්‍ය; **යතමෙනං පසාරයෙති** යං අඞ්ගපච්චඞ්ගං පසාරෙය්‍ය තං යතං සංයතමෙව[4] කත්වා පසාරෙය්‍ය; **උද්ධන්ති** උපරි; **තිරියන්ති** මජ්ඣං; **අපාචිනන්ති** අධො; එත්තාවතා අතීතා පච්චුප්පන්නා අනාගතා ච පඤ්චක්ඛන්ධා කථිතා: **යාවතාති** පරිච්ඡෙදවචනං; **ජගතො ගතීති** ලොකස්ස නිප්ඵත්ති; **සමවෙක්ඛිතා ච ධම්මානං ඛන්ධානං උදයබ්බයන්ති** එතෙසං සබ්බලොකෙ අතීතාදිභෙදානං පඤ්චක්ඛන්ධධම්මානං උදයඤ්ච වයඤ්ච සමවෙක්ඛිතා; පඤ්චන්නං ඛන්ධානං[5] උදයං පස්සන්තො පඤ්චවීසති ලක්ඛණානි පස්සති වයං පස්සන්තො පඤ්චවීසති ලක්ඛණානි පස්සතීති වුත්තෙහි සමපඤ්ඤාසාය ලක්ඛණෙහි සම්මා අවෙක්ඛිතා හොති; **චෙතොසමථසාමීචින්ති** චිත්තසමථස්ස අනුච්ඡවිකපටිපදං;[6] **සික්ඛමානන්ති** පටිපජ්ජමානං පූරයමානන්ති අත්ථො; **පහිතත්තොති** පෙසිතත්තො; **ආහූති** කථයන්ති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ සීලමිස්සකං කථෙත්වා ගාථාසු ඛීණාසවො කථිතො.

4. 2. 3.

තතියෙ **සම්මප්පධානානීති** සුන්දරපධානානි උත්තමවිරියානි; **සම්මප්පධානාති** පරිපුණ්ණවිරියා;[7] **මාරධෙය්‍යාභිභූතාති**[8] තෙභූමකවට්ටසඞ්ඛාතං මාරධෙය්‍යං අභිභවිත්වා[9] සමතික්කමිත්වා ඨිතා; **තෙ අසිතාති** තෙ ඛීණාසවා අනිස්සිතා නාම; **ජාතිමරණභයස්සාති** ජාතිඤ්ච මරණඤ්ච පටිච්ච උප්පජ්ජනකභයස්ස; ජාතිමරණසඞ්ඛාතස්සෙව වා භයස්ස; **පාරගූති** පාරං ගතා; **තෙ තුසිතාති** තෙ ඛීණාසවා තුට්ඨා නාම; **ජෙත්වා මාරං සවාහනන්ති** සසෙනකං මාරං නිජ්ජිත්වා[10] ඨිතා; **තෙ අනෙජාති** තෙ ඛීණාසවා තණ්හාසඞ්ඛාතාය **එජාය** අනෙජා නිච්චලා නාම; **නමුචිබල**න්ති මාරබලං; **උපාතිවත්තාති** අතික්කන්තා; තෙ **සුඛිතාති** තෙ ඛීණාසවා ලොකුත්තරසුඛෙන සුඛිතා නාම; තෙනෙවාහ :-

"සුඛිතා වත **අරහ**න්තා[11] තණ්හා තෙසං න විජ්ජති
අස්මිමානො සමුච්ඡින්නො මොහජාලං පදාලිත"න්ති.

---

1. සබ්බසික්ඛාකොට්ඨාසෙසු සමාදාතබ්බං b.
2. එත්තකෙන ධම්මෙන සික්ඛත්තයෙ සමාදපෙත්වා චෙව b.
3. යථාචරෙති යථාචරන්තො විමලො හොති තථා සො එවං b.
4. තස්සතං සුස්සතමෙව b. 5. පචක්ඛන්ධානං b. 6. අනුච්ඡවිකං පටිපදං b.
7. සම්මප්පධානානීති උත්තමවිරියසම්පන්නපධානානි පරිපුණ්ණවිරියානි b.
8. මාරධෙය්‍යාභිභූතාති b. 9. මාරභයං අභිභවිත්වා b.
10. ජිත්වා b. 11. අසාදෙන්තා b.

4. 2. 4.

චතුත්ථෙ **පධානානීති** වීරියානි; **සංවරප්පධාන**න්ති චක්ඛාදීනි සංවරන්තස්ස උප්පන්නවීරියං; **පහානප්පධාන**න්ති කාමවිතක්කාදයො පජහන්තස්ස උප්පන්නවීරියං, **භාවනාපධාන**න්ති බොජ්ඣඞ්ගෙ[1] භාවෙන්තස්ස උප්පන්නවීරියං; **අනුරක්ඛනප්පධාන**න්ති සමාධිනිමිත්තං අනුරක්ඛන්තස්ස උප්පන්නවීරියං; **විවෙකනිස්සිත**න්ති ආදීසු විවෙකො විරාගො නිරොධොති තීණිපි නිබ්බානස්ස නාමානි; නිබ්බානං හි උපධිවිවෙකත්තා විවෙකො තං ආගම්ම රාගාදයො විරජ්ජන්තීති විරාගො නිරුජ්ඣන්තීති නිරොධො තස්මා විවෙකනිස්සිතන්ති ආදීසු ආරම්මණවසෙන වා අධිගන්තබ්බවසෙන වා නිබ්බානනිස්සිතන්ති අත්ථො; **වොස්සග්ගපරිණාමි**න්ති එත්ථ ද්වෙ **වොස්සග්ගා** පරිච්චාගවොස්සග්ගො ච පක්ඛන්දනවොස්සග්ගො ච, තත්ථ විපස්සනා තදඞ්ගවසෙන කිලෙසෙ ච ඛන්ධෙ ච පරිච්චජතීති[2] පරිච්චාගවොස්සග්ගො, මග්ගො ආරම්මණවසෙන නිබ්බානං පක්ඛන්දතීති පක්ඛන්දනවොස්සග්ගො, තස්මා **වොස්සග්ගපරිණාමි**න්ති යථා භාවියමානො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගො වොස්සග්ගත්ථාය පරිණමති විපස්සනාභාවඤ්ච මග්ගභාවඤ්ච පාපුණාති එවං තං භාවෙතීති අයමෙත්ථ අත්ථො;[3] සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **භද්දක**න්ති ලද්ධකං; **සමාධිනිමිත්තං** වුච්චති අට්ඨිකසඤ්ඤාදිවසෙන අධිගතො සමාධියෙව; **අනුරක්ඛතී**ති පරිච්චාගවොස්සග්ගො සමාධිපාරිපන්ථිකධම්මෙ රාගදොසමොහෙ[4] සොධෙන්තො රක්ඛති; එත්ථ ච අට්ඨිකසඤ්ඤාදිකා පඤ්චෙව සඤ්ඤා වුත්තා, ඉමස්මිං පන ඨානෙ දසපි අසුභානි විත්ථාරෙත්වා කථෙතබ්බානි තෙසං විත්ථාරො විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තොයෙව, ගාථාය සංවරාදිනාමෙන සංවරාදිනිප්ඵාදකං[5] වීරියමෙව වුත්තං; **ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ**ති දුක්ඛක්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං පාපුණෙය්‍යාති.

4. 2. 5.

පඨමෙ **අග්ගපඤ්ඤත්තියො**ති උත්තමපඤ්ඤත්තියො; **අත්තභාවීන**න්ති අත්තභාවවන්තානං; **යදිදං රාහු අසුරින්දො**ති යො එස රාහු අසුරින්දො අයං අග්ගො; රාහු කිර අසුරින්දො චත්තාරි යොජනසහස්සානි අට්ඨ ච යොජනසතානි උබ්බෙධො බාහන්තරමස්ස ද්වාදසයොජනසතානි හත්ථතලපාදතලානං පුථුලතා[6] තීණි යොජනසතානි අඞ්ගුලිපබ්බානි පණ්ණාසයොජනානි භමුකන්තරං පණ්ණාසයොජනං නලාටං තියොජනසතං සීසං නවයොජනසතං; **කාමභොගීනං යදිදං රාජා මන්ධාතා**ති යො එස රාජා මන්ධාතා නාම අයං දිබ්බෙපි මානුසකෙපි කාමෙ පරිභුඤ්ජනකසත්තානං අග්ගො නාම;[7] එස හි අසඞ්ඛෙය්‍යායු

---

1. සම්බොජ්ඣඞ්ගෙ b.
2. රාගංපරිච්චජතීති b.
3. භාවෙතීති අත්ථො b.
4. අනුරක්ඛතීති සමාධිපරියුට්ඨිත ධම්මෙ රාගදොස [මොහං b.
5. පභෙද නිප්ඵාදකං b.
6 හත්ථතලපාදතලං පුථුලත්තො b.
7. පරිභුඤ්ජනකානං සත්තානං අග්ගොඑව b.

කෙසු මනුස්සෙසු නිබ්බත්තිත්වා ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ හිරඤ්ඤවස්සං වස්සාපෙන්තො මානුසකෙ කාමෙ දීඝරත්තං පරිභුඤ්ජ දෙවලොකෙ පන යාව ඡත්තිංසාය ඉන්දානං ආයුප්පමාණං තාව පණීතෙ කාමෙ පරිභුඤ්ජීති කාමභොගීනං අග්ගො නාම ජාතො; **ආධිපතෙය්‍යාන**න්ති අධිපතිට්ඨානං ජෙට්ඨකට්ඨානං කාරෙන්තානං; **තථාගතො අග්ගමක්ඛායතී**ති ලොකියලොකුත්තරෙහි ගුණෙහි තථාගතො අග්ගො සෙට්ඨො උත්තමො අක්ඛායති; **ඉද්ධියා යසසා ජල**න්ති දිබ්බසම්පත්තිසමිද්ධියා ච පරිවාරසඞ්ඛාතෙන යසසා ච ජලන්තානං; **උද්ධං තිරියං අපාචින**න්ති උපරි ච මජ්ඣෙ ච හෙට්ඨා ච; **යාවතා ජගතො ගතී**ති යත්තකා ලොකනිප්ඵත්ති.

4. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **සොඛුම්මානී**ති[1] සුඛුමලක්ඛණපටිවිජ්ඣනකානි ඤාණානි; **රූපසොඛුම්මෙන සමන්නාගතො හොතී**ති රූපෙ සණ්හසුඛුමලක්ඛණපරිග්ගාහකෙන ඤාණෙන සමන්නාගතො හොති; **පරමෙනා**ති උත්තමෙන; **තෙන ච රූපසොඛුම්මෙනා**ති තෙන යාව අනුලොමභාවං පත්තෙන සුඛුමලක්ඛණපරිග්ගාහකඤාණෙන; **න සමනුපස්සතී**ති නත්ථිභාවෙනෙව න පස්සති; **න පත්ථෙතී**ති නත්ථිභාවෙනෙව න පත්ථෙති; වෙදනාසොඛුම්මාදීසුපි එසෙව නයො, **රූපසොඛුම්මතං ඤත්වා**ති රූපක්ඛන්ධස්ස සණ්හසුඛුමලක්ඛණපරිග්ගාහකෙන ඤාණෙන සුඛුමතං ජානිත්වා; **වෙදනානඤ්ච සම්භව**න්ති වෙදනාක්ඛන්ධස්ස ච පභවං[2] ජානිත්වා; **සඤ්ඤා යතො ච**[3] **සමුදෙ**තීති යස්මා කාරණා සඤ්ඤාක්ඛන්ධො සමුදෙති නිබ්බත්තති තඤ්ච ජානිත්වා; **අත්ථං ගච්ඡති යත්ථ චාති** යස්මිං ඨානෙ නිරුජ්ඣති තඤ්ච ජානිත්වා; **සඞ්ඛාරෙ පරතො ඤත්වා**ති සඞ්ඛාරක්ඛන්ධං අනිච්චතාය පලුජ්ජනසභාවෙන[4] පරතො ජානිත්වා; ඉමිනා හි පදෙන[5] අනිච්චානුපස්සනා කථිතා, **දුක්ඛතො නො ච අත්තතො**ති ඉමිනා දුක්ඛානත්තානුපස්සනා; **සන්තො**ති කිලෙසසන්තතාය සන්තො; **සන්තිපදෙ රතො**ති නිබ්බානෙ රතො; ඉති සුත්තන්තෙන චතූසු ඨානෙසු විපස්සනාව කථිතා, ගාථාසු ලොකුත්තරධම්මොපීති.

4. 2. 7-9.

සත්තමෙ **අගතිගමනානී**ති න ගතිගමනානි; **ඡන්දාගතිං ගච්ඡතී**ති ඡන්දෙන අගතිං ගච්ඡති අකත්තබ්බං කරොති; සෙසෙසුපි එසෙව නයො, **ඡන්දා දොසා භයා මොහා**ති ඡන්දෙන දොසෙන භයෙන මොහෙන; **අතිවත්තතී**ති අතික්කමති. අට්ඨමං උත්තානත්ථමෙව. නවමෙ තථා බුජ්ඣනකානං වසෙන විහිපි නයෙහි කථිතං.

1. සුඛුමානීති. l. 2. පථමං. b. 3. සඤ්ඤායතො. b.
4. ලුජ්ජනභාවෙන b. 5. පකාරෙන. b.

4. 2. 10.

දසමෙ **භත්තුද්දෙසකොති** සලාකභත්තාදීනං[1] උද්දෙසකො; **කාමෙසු අසංයතාති** වත්ථුකාමෙසු කිලෙසකාමෙහි අසංයතා; **පරිසකසාවො ච[2] පනෙස වුච්චතීති** අයඤ්ච පන යා එවරූපා පරිසා එස පරිසකචවරො[3] නාම වුච්චතීති අත්ථො; **සමණෙනාති** බුද්ධසමණෙන; **පරිසාය මණ්ඩො ච පනෙස වුච්චතීති** අයං එවරූපා පරිසා විප්පසන්නෙන පරිසමණ්ඩොති[4] වුච්චතීති.

චරවග්ගො දුතියො.

---

4. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **උරුවෙලායන්ති** එත්ථ උරුවෙලාති මහාවෙලා මහාවාලිකරාසීති[5] අත්ථො; අථවා උරූති වාලිකා[6] වුච්චති; වෙලාති; මරියාදා වෙලාතික්කමනහෙතු ආභතා උරු උරුවෙලාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; අතීතෙ කිර අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ දසසහස්සා කුලපුත්තා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තස්මිං පදෙසෙ විහරන්තා[7] එකදිවසං සන්නිපතිත්වා කතිකාවත්තං අකංසු කායකම්මවචීකම්මානි නාම පරෙසම්පි පාකටානි හොන්ති මනොකම්මං පන අපාකටං තස්මා යො කාමවිතක්කං වා ව්‍යාපාදවිතක්කං වා විහිංසාවිතක්කං වා විතක්කෙති තස්ස අඤ්ඤො චොදකො නාම නත්ථීති සො අත්තනාව අත්තානං චොදෙත්වා පත්තපුටෙන වාලිකං ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ ආකිරතු ඉදමස්ස **දණ්ඩකම්මන්ති**, තතො පට්ඨාය යො තාදිසං විතක්කං[8] විතක්කෙති සො තත්ථ පත්තපුටෙන වාලිකං ආකිරති[9] එවං තත්ථ අනුක්කමෙන මහාවාලිකරාසි ජාතො තතො නං පච්ඡිමා ජනතා පරික්ඛිපිත්වා චෙතියට්ඨානමකාසි, තං සන්ධාය වුත්තං උරුවෙලාති මහාවෙලා මහාවාලිකරාසීති අත්ථොති, තමෙව සන්ධාය වුත්තං අථවා උරූති වාලිකා වුච්චති වෙලාති මරියාදා වෙලාතික්කමනහෙතු ආභතා උරු උරුවෙලාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බොති. **නජ්ජා නෙරඤ්ජ**රාය තීරෙති උරුවෙලගාමං[10] නිස්සාය නෙරඤ්ජරානදීතීරෙ විහරාමීති දස්සෙති; **අජපාලනිග්‍රොධෙති** අජපාලකා තස්ස නිග්‍රොධස්ස ඡායාය නිසීදන්තිපි තිට්ඨන්තිපි තස්මා සො අජපාලනිග්‍රොධොතෙව සඞ්ඛං ගතො තස්ස හෙට්ඨාති අත්ථො; **පඨමාභිසම්බුද්ධොති** සම්බුද්ධො හුත්වා පඨමමෙව; **උදපාදීති** අයං විතක්කො පඤ්චමෙ සත්තාහෙ උදපාදි; කස්මා උදපාදීති? සබ්බබුද්ධානං ආචිණ්ණත්තා චෙව පුබ්බා

---

1. සලාකාභත්තාදීති b.
2. පරිසාකසටො ච b.
3. අයඤ්ච පන සො එවරූපො පරිසාකචවරො. b.
4. පරිසාමණ්ඩොති. b.
5. මහාවාලිකාරාසීති. b.
6. වාලුකා. b.
7. විහරන්ති. b.
8. යො කාම විතක්කං. b.
9. ආකිරිත්වා b
10. උරුවෙලාගාමං b.

සෙවනතාය ච, තත්ථ පුබ්බාසෙවනතාය පකාසනත්ථං තිත්තිරජාතකං ආහරිතබ්බං: හත්ථිවානරතිත්තිරා කිර එකස්මිං පදෙසෙ විහරන්තා යො අම්හාකං මහල්ලකො තස්මිං සගාරවා විහරිස්සාමාති නිග්‍රොධං දිස්වා කො නු ඛො අම්හාකං මහල්ලකොති විමංසන්තා තිත්තිරස්ස මහල්ලකභාවං ඤත්වා තස්ස ජෙට්ඨාපචායනකම්මං කත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සමග්ගා සම්මොදමානා විහරිත්වා සග්ගපරායනා අහෙසුං තං කාරණං ඤත්වා රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා ඉමං ගාථමාහ :-

“යෙ වද්ධමපචායන්ති නරා ධම්මස්ස කොවිදා
දිට්ඨෙව ධම්මෙ පාසංසා සම්පරායෙ ච සුග්ගතී”ති.

එවං අහෙතුකතිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තෙනාපි තථාගතො සගාරවවාසං **රොචෙසි ඉදානි** කස්මා න රොචෙස්සතීති; **අගාරවොති**; අඤ්ඤස්මිං ගාරවරහිතො; කඤ්චි[1] ගරුට්ඨානෙ අඨපෙත්වාති අත්ථො; අප්පතිස්සොති **පතිස්සයරහිතො**; කඤ්චි[1] ජෙට්ඨකට්ඨානෙ අට්ඨපෙත්වාති අත්ථො; **සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වාති** එත්ථ සමිතපාපබාහිතපාපායෙව සමණබ්‍රාහ්මණා අධිප්පෙතා; **සක්කත්වා ගරුකත්වාති**[2] සක්කාරඤ්චෙව කත්වා ගරුකාරඤ්ච[3] උපට්ඨාපෙත්වා; **සදෙවකෙ ලොකෙති** ආදිසු සද්ධිං දෙවෙහි[4] සදෙවකෙ; දෙවග්ගහණෙන චෙත්ථ මාරබ්‍රහ්මෙසු ගහිතෙසුපි මාරො නාම වසවත්ති සබ්බෙසං උපරි වසං වත්තෙතීති, මහාබ්‍රහ්මා නාම මහානුභාවො එකඞ්ගුලියා එකස්මිං චක්කවාළසහස්සෙ[5] ආලොකං ඵරති ද්වීහි තීසු දසහි අඞ්ගුලීහි දසසුපි චක්කවාළසහස්සෙසු ආලොකං ඵරති, සො ඉමිනා සීලසම්පන්නතරොති වත්තුං මා ලභන්තූති **සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙති** විසුං වුත්තං; තථා සමණා නාම එකනිකායාදිවසෙන බහුස්සුතා සීලවන්තො පණ්ඩිතා, බ්‍රාහ්මණාපි වත්ථුවිජ්ජාදිවසෙන බහුස්සුතා පණ්ඩිතා, තෙ ඉමිනා සම්පන්නතරාති වත්තුං මා ලභන්තූති **සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජායාති** වුත්තං; **සදෙවමනුස්සායාති** ඉදම්පන නිප්පදෙසතො දස්සනත්ථං ගහිතමෙව ගහෙත්වා වුත්තං; අපි චෙත්ථ පුරිමානි තීණි පදානි ලොකවසෙන වුත්තානි පච්ඡිමානි ද්වෙ පජාවසෙන; **සීලසම්පන්නතරන්ති** සීලෙන සම්පන්නතරං අධිකතරන්ති අත්ථො; එත්ථ ච සීලාදයො චත්තාරො ධම්මා ලොකියලොකුත්තරා කථිතා; විමුත්තිඤාණදස්සනං ලොකියමෙව පච්චවෙක්ඛනඤාණමෙව හෙතං[6] **පාතුරහොසීති** අයං සත්ථා අවීචිතො යාව භවග්ගා සීලාදීහි අත්තනා අධිකතරං අපස්සන්තො මයා පටිවිද්ධං[7] නවලොකුත්තරධම්මමෙව සක්කත්වා උපනිස්සාය විහරිස්සාමීති චින්තෙන්ති කාරණං භගවා චින්තෙති[8] අත්ථං වඩ්ඪිං විසෙසං චින්තෙන්ති ගච්ඡාමිස්ස උස්සාහං ජනෙස්සාමීති චින්තෙත්වා පුරතො පාකටො අහොසි අභිමුඛෙ අට්ඨාසීති අත්ථො; **විහංසු විහරන්ති චා** ති එත්ථ යො වදෙය්‍ය විහරන්තීති වචනතො පච්චුප්පන්නෙනාපි බහූ බුද්ධාති සො “භගවාපි භන්තෙ එතරහි අරහං සම්මාසම්බුද්ධො” ති ඉමිනා වචනෙන පටිබාහිතබ්බො :-

1. කිඤ්චි. b.
2. ගරුංකත්වාති. b'
3. ගරුභාවංච. b.
4. සදෙවකෙතිආදිසු විසුද්ධිදෙවෙහි. b.
5. එකස්මිං චක්කවාළෙ. b. l.
6. පච්චවෙක්ඛනඤාණ. b.
7. පටිවිද්ධ. b.
8. චින්තෙසි b

"න මෙ ආචරියො අත්ථි සදිසො මෙ න විජ්ජති
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලොති"

ආදීහි චස්ස සුත්තෙහි[1] අඤ්ඤෙසං බුද්ධානං අභාවො දීපෙතබ්බො; **තස්මාති** යස්මා සබ්බෙපි බුද්ධා සද්ධම්මගරුනො තස්මා; **මහත්ත මභිකඞ්ඛතාති** මහන්තභාවං පත්ථයමානෙන; **සරං බුද්ධාන සාසනන්ති** බුද්ධානං සාසනං සරන්තෙන; **යදාති** යස්මිං කාලෙ; **මහත්තෙන සමන්නාගතොති** රත්තඤ්ඤුමහත්තං වෙපුල්ලමහත්තං බ්‍රහ්මචරිය මහත්තං ලාභග්ගමහත්තන්ති ඉමිනා චතුබ්බිධෙන මහත්තෙන සමන්නාගතො; **අථ මෙ සඞ්ඝෙපි ගාරවොති** අථ මය්හං සඞ්ඝෙපි ගාරවො ජාතො[2]; කස්මිං පන කාලෙ භගවතා සඞ්ඝෙ ගාරවො කතොති: මහාපජාපතියා දුස්සයුගදානකාලෙ, තදා හි භගවා අත්තනො උපනීතං දුස්සයුගං සඞ්ඝෙ ගොතමි දෙහි සඞ්ඝෙ තෙ දින්නෙ අහඤ්චෙව පූජිතො භවිස්සාමි සඞ්ඝො චාති වදන්තො සඞ්ඝෙ ගාරවං අකාසි නාම.

4. 3. 2.

දුතියෙ **සම්බහුලාති** බහුකා; **බ්‍රාහ්මණාති** හුහුක්කජාතිකෙන බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං ආගතා බ්‍රාහ්මණා; **ජිණ්ණාති** ජරාජිණ්ණා; **වුද්ධාති** වයොවුද්ධා; **මහල්ලකාති** ජාතිමහල්ලකා; **අද්ධගතාති** තයො වයෙ අද්ධෙ අතික්කන්තා; **සුතං මෙතන්ති**[3] අම්හෙහි සුතං එතං; **තයිදං භො ගොතම තථෙවාති** භොගොතම එතං අම්හෙහි සුතකාරණං[4] තථා එව; **තයිදං භො ගොතම න සම්පන්නමෙවාති** තං එතං අභිවාදනාදීනං අකරණං[5] අනනුච්ඡවිකමෙව; **අකාලවාදීති** ආදීසු අකාලෙ වදතීති **අකාලවාදී**; අසභාවං වදතීති **අභූතවාදී**; අනත්ථං වදති නො අත්ථන්ති අනත්ථවාදී; අධම්මං වදති නො ධම්මන්ති **අධම්මවාදී**; අවිනයං වදති නො විනයන්ති **අවිනයවාදී**; **අනිධානවතිං වාචං භාසිතාති** න හදයෙ නිධෙතබ්බයුත්තකං වාචං භාසිතා; **අකාලෙනාති** කථෙතුං අයුත්තකාලෙන; **අනපදෙසන්ති** අපදෙසරහිතං; සාපදෙසං සකාරණං කත්වා න කථෙති; **අපරියන්තවතින්ති** පරියන්තරහිතං; න පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා දස්සෙත්වා කථෙති[6]; **අනත්ථසංහිතන්ති** න ලොකියලොකුත්තරඅත්ථනිස්සිතං කත්වා කථෙති; **බාලො ථෙරොතෙව[7] සඞ්ඛං ගච්ඡතීති** අන්ධබාලො ථෙරොති සඞ්ඛං ගච්ඡති; **කාලවාදීති** ආදීනි වුත්තපටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බානි; **පණ්ඩිතො ථෙරොතෙව[7] සඞ්ඛං ගච්ඡතීති** පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතත්තා පණ්ඩිතො ථිරභාවප්පත්තියා ථෙරොති සඞ්ඛං ගච්ඡති; **බහුස්සුතො** හොතීති බහුං අස්ස සුතං හොති නවඞ්ගං **සත්ථු**සාසනං පාළි අනුසන්ධිපුබ්බාපරවසෙන උග්ගහිතං හොතීති අත්ථො; **සුතධරොති**

1. ආදීහි සුත්තෙහි b.
2. කතො b.
3. සුතමෙතන්ති b.
4. සුතංකාරණං b.
5. අභිවාදනාදිඅකරණං b.
6. දස්සෙත්වා කථෙති b.
7. ථෙරොත්වෙව b.

සුතස්ස ආධාරභූතො; යස්ස හි ඉතො ගහිතං ඉතො පලායති ඡිද්දඝටෙ උදකං විය න තිට්ඨති පරිසමජ්ඣෙ එකං සුත්තං වා ජාතකං වා කථෙතුං වා වාචෙතුං වා න සක්කොති අයං න සුතධරො නාම, යස්ස පන උග්ගහිතං බුද්ධවචනං උග්ගහිතකාලසදිසමෙව හොති දසපි වීසතිම්පි වස්සානි සජ්ඣායං අකරොන්තස්ස න[1] නස්සති අයං සුතධරො නාම; **සුතසන්නිචයො**ති සුතස්ස සන්නිචයභූතො; යස්ස හි සුතං හදයමඤ්ජූසාය සන්නිචිතං සිලාය ලෙඛා විය සුවණ්ණඝටෙ පක්ඛිත්තසීහවසා විය ච තිට්ඨති අයං සුතසන්නිචයො නාම; **ධතා**ති ධතා පගුණා;[2] එකච්චස්ස හි උග්ගහිතං බුද්ධවචනං ධතං පගුණං නිච්චලිකං න හොති[3] අසුකසුත්තං වා ජාතකං වා කථෙහීති වුත්තෙ සජ්ඣායිත්වා සංසන්දිත්වා[4] ජානිස්සාමීති වදති එකච්චස්ස ධතං පගුණං භවඞ්ගසොතසදිසං හොති අසුකසුත්තං වා ජාතකං වා කථෙහීති වුත්තෙ උද්ධරිත්වා තමෙව කථෙති තං සන්ධාය වුත්තං **ධතා**ති; **වචසා පරිචිතා**ති සුත්තදසක වග්ගදසක පණ්ණාසදසකවසෙන වාචාය සජ්ඣායිතා; **මනසානුපෙක්ඛිතා**ති චිත්තෙන අනුපෙක්ඛිතා; යස්ස වාචාය[5] සජ්ඣායිතං බුද්ධවචනං මනසා චින්තෙන්තස්ස තත්ථ තත්ථ පාකටං හොති මහාදීපං ජාලෙත්වා ඨිතස්ස රූපගතං විය[6] **පඤ්ඤා**යති තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා**ති අත්ථතො ච කාරණතො ච පඤ්ඤාය සුප්පටිවිද්ධා; **ආභිචෙතසිකාන**න්ති අභිචෙතොති අභික්කන්තං විසුද්ධචිත්තං[7] වුච්චති අධිචිත්තං වා අභිචෙතසි ජාතානි ආභිචෙතසිකානි අභිචෙතො සන්නිස්සිතානීති වා ආභිචෙතසිකානි; **දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාන**න්ති දිට්ඨධම්මෙ සුඛවිහාරානං; දිට්ඨධම්මොති පච්චක්ඛො අත්තභාවො වුච්චති තත්ථ සුඛවිහාරභූතානන්ති අත්ථො; රූපාවචරජ්ඣානානමෙතං අධිවචනං තානි හි අප්පෙත්වා නිසින්නා ඣායිනො ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ අසංකිලිට්ඨනෙක්ඛම්මසුඛං වින්දන්ති තස්මා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානීති වුච්චන්ති; **නිකාමලාභී**ති නිකාමෙන ලාභී අත්තනො ඉච්ඡාවසෙන ලාභී ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ සමාපජ්ජිතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති; **අකිච්ඡලාභී**ති සුඛෙනෙව පච්චනීකධම්මෙ වික්ඛම්භෙත්වා සමාපජ්ජිතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති; **අකසිරලාභී**ති අකසිරානං ලාභී විපුලානං; යථාපරිච්ඡෙදෙන වුට්ඨාතුං සමත්ථොති වුත්තං හොති; එකච්චො හි ලාභීයෙව හොති න පන සක්කොති ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ සමාපජ්ජිතුං එකච්චො සක්කොති තථා සමාපජ්ජිතුං පාරිපන්ථිකෙ ච පන කිච්ඡෙන වික්ඛම්භෙති එකච්චො තථා ච සමාපජ්ජති පාරිපන්ථිකෙ ච අකිච්ඡෙනෙව වික්ඛම්භෙති න සක්කොති නාළිකයන්තං විය යථාපරිච්ඡෙදෙයෙව වුට්ඨාතුං යස්ස පන අයං තිවිධාපි සම්පදා අත්ථි සො අකිච්ඡලාභී අකසිරලාභීති වුච්චති; **ආසවානං ඛයා**ති ආදීනි වුත්තත්ථා

1. නෙව b.
2. ධාතාති ධෙධාපගුණා b.
3. උග්ගහිත බුද්ධවචනං චතුගුණං නිප්පීළිතං හොති b.
4. සජ්ඣායිත්වා සංසරිත්වා සමනුග්ගාහිත්වා b.
5. යස්සවා නස්සවා b.
6. අනුපාකටං විය b.
7. විසුද්ධචිත්තං 1. විසුද්ධං චිත්තං වුච්චති අභිමුත්තං වා අභිචෙතො b.

නෙව; එවම්ධාපි සීලම්පි ඛීණාසවස්සෙව සීලං බාහුසච්චම්පි ඛීණාස
වස්සෙව බාහුසච්චං[1] ඣානානිපි ඛීණාසවස්සෙව වළඤ්ජනකඣානානි කථි
තානි; **ආසවානං ඛයා**ති ආදීහි පන අරහත්තං කථිතං; එතෙන චෙත්
මග්ගසච්චං පකාසිතන්ති වෙදිතබ්බං; **උද්ධතෙනා**ති උද්ධච්චසහ
ගතෙන; **සම්ඵ**න්ති පලාපකථං; **අසමාහිතසඞ්කප්පා**ති අනප්පිතසං
කප්පා;[2] **මගො**ති මගසදිසො; **ආරා**ති දූරෙ; **ථාවරෙය්‍යම්හා**ති ථාවර
භාවතො ථිරභාවතො; **පාපදිට්ඨී**ති ලාමකදිට්ඨි; **අනාදරො**ති ආදර
රහිතො; **සුතවා**ති සුතෙන උපගතො; **පටිභානවා**ති දුවිධෙන පටිභා
නෙන සමන්නාගතො; **පඤ්ඤායත්ථං විපස්සතී**ති සහ විපස්සනාය මග්ග
පඤ්ඤාය චතුන්නං සච්චානං අත්ථං විනිවිජ්ඣිත්වා පස්සති; **පාරගූ සබ්බ
ධම්මාන**න්ති සබ්බෙසං ඛන්ධාදිධම්මානං පාරං ගතො; අභිඤ්ඤාපාරගූ
පරිඤ්ඤාපාරගූ පහානපාරගූ භාවනාපාරගූ සච්ඡිකිරියාපාරගූ සමාපත්ති
පාරගූති එවං ඡබ්බිධෙන පාරගමනෙන[3] සබ්බධම්මානං පාරං පරියො
සානං ගතො; **අඛිලො**ති රාගඛිලාදිවිරහිතො; **පටිභානවා**ති දුවිධෙනෙව
පටිභානෙන සමන්නාගතො; **බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලී**ති සකලබ්‍රහ්ම
චරියො; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

4. 3. 3.

තතියෙ **ලොකො**ති දුක්ඛසච්චං; **අභිසම්බුද්ධො**ති ඤාතො[4] පච්චක්ඛො
කතො; **ලොකස්මා**ති දුක්ඛසච්චතො; **පහීනො**ති මහාබොධිමණ්ඩෙ
අරහත්තමග්ගඤාණෙන පහීනො; **තථාගතස්ස භාවිතා**ති තථාගතෙන
භාවිතා; එවං එත්තකෙන ඨානෙන[5] චතූහි සච්චෙහි අත්තනො බුද්ධ
භාවං[6] කථෙත්වා ඉදානි තථාගතභාවං කථෙතුං **යං භික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ:
තත්ථ **දිට්ඨ**න්ති රූපායතනං; **සුත**න්ති සද්දායතනං; **මුත**න්ති පත්වා
ගහෙතබ්බතො ගන්ධරසඵොට්ඨබ්බායතනං;[7] **විඤ්ඤාත**න්ති සුඛදුක්ඛාදි
ධම්මාරම්මණං; **පත්ත**න්ති පරියෙසිත්වා වා අපරියෙසිත්වා වා පත්තං; **පරි
යෙසිත**න්ති පත්තං වා අපත්තං වා පරියෙසිතං; **අනුවිචරිතං මනසා**ති
චිත්තෙන අනුසඤ්චරිතං;[8] **තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධ**න්ති ඉමිනා එතං
දස්සෙති යං අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු ඉමස්ස සදෙවකස්ස ලොකස්ස නීලං
පීතකන්ති[9] ආදි රූපාරම්මණං චක්ඛුද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡති අයං සත්තො
ඉමස්මිං ඛණෙ ඉමං නාම රූපාරම්මණං දිස්වා සුමනො වා දුම්මනො වා
මජ්ඣත්තො වා ජාතොති සබ්බං තථාගතස්ස එවං අභිසම්බුද්ධං තථා යං
අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු ඉමස්ස සදෙවකස්ස ලොකස්ස භෙරිසද්දො
මුතිඞ්ගසද්දොති ආදි[10] සද්දාරම්මණං සොතද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡති මූල

---

1. එවම්ධ සීලංපි බාහුසච්චම්පි ඛීණා සවස්සෙව සීලං බාහුසච්චංච b.
2. අනවට්ඨිතසඞ්කප්පා b.
3. පාරංගමනෙන b.
4. ඤාණෙන b.
5. කාරණෙන b.
6. අනුබුද්ධකිච්චං b.
7. ගන්ධායතනං රසායතනං ඵොට්ඨබ්බායතනං b.
8. අනුවිචරිතං b.
9. පීතන්ති b.
10. භෙරිසද්දොති ආදි b.

'ගන්ධො තගරගන්ධොති ආදි ගන්ධාරම්මණං ඝානද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡති මූලරසො ඛන්ධරසොති ආදි රසාරම්මණං ජිව්හාද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡති කක්ඛළං මුදුකන්ති ආදි පඨවීධාතුතෙජොධාතුවායොධාතුභෙදං ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං කායද්වාරෙ ආපාථං ආගච්ඡති අයං සත්තො ඉමස්මිං ඛණෙ ඉමං නාම ඵොට්ඨබ්බාරම්මණං ඵුසිත්වා සුමනො වා දුම්මනො වා මජ්ඣත්තො වා ජාතොති සබ්බං තං තථාගතස්ස[1] එවං අභිසම්බුද්ධං; තථායං අපරිමාණාසු ලොකධාතූසු ඉමස්ස සදෙවකස්ස ලොකස්ස සුඛදුක්ඛාදිභෙදං ධම්මාරම්මණං මනොද්වාරස්ස ආපාථං ආගච්ඡති අයං සත්තො ඉමස්මිං ඛණෙ ඉමං නාම ධම්මාරම්මණං විජානිත්වා සුමනො වා දුම්මනො වා මජ්ඣත්තො වා ජාතොති සබ්බං තං තථාගතස්ස[1] එවං අභිසම්බුද්ධං; යං හි භික්ඛවෙ ඉමෙසං සබ්බසත්තානං දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං තත්ථ තථාගතෙන අදිට්ඨං වා අසුතං වා අමුතං වා අවිඤ්ඤාතං වා නත්ථි, ඉමස්ස පන මහාජනස්ස පරියෙසිත්වා අප්පත්තම්පි[2] අත්ථි, අපරියෙසිත්වා අප්පත්තම්පි[2] අත්ථි, පරියෙසිත්වා පත්තම්පි අත්ථි, අපරියෙසිත්වා පත්තම්පි අත්ථි, සබ්බම්පි තථාගතස්ස අප්පත්තං නාම නත්ථි ඤාණෙන[3] අසච්ඡිකතං; **තස්මා තථාගතොති**[4] **වුච්චතීති** යං යථා ලොකෙන ගතං තස්ස තථෙව ගතත්තා[5] තථාගතොති වුච්චති, පාළියම්පන අභිසම්බුද්ධන්ති වුත්තං තං ගතසද්දෙන[6] එකත්ථං; ඉමිනා නයෙන සබ්බවාරෙසු තථාගතොති නිගමනස්ස අත්ථො වෙදිතබ්බො, තස්ස යුත්ති එකපුග්ගලවණ්ණනායං තථාගතසද්දවිත්ථාරෙ වුත්තායෙව, අපිචෙත්ථ **අඤ්ඤදත්ථූති** එකංසත්ථෙ නිපාතො; දක්ඛතීති **දසො**; වසං වත්තෙතීති **වසවත්ති**; **සබ්බලොකං**[7] **අභිඤ්ඤායාති** තෙධාතුකං ලොකසන්නිවාසං ජානිත්වා; **සබ්බලොකෙ**[7] **යථාතථන්ති** තස්මිං තෙධාතුකලොකසන්නිවාසෙ යං කිඤ්චි නෙය්‍යං සබ්බං තං යථාතථං අවිපරීතං[8] ජානිත්වා; **විසංයුත්තොති** චතුන්නං යොගානං පහානෙන විසංයුත්තො; **අනූපයොති** තණ්හාදිට්ඨිඋපයෙහි විරහිතො; **සබ්බාභිභූති** රූපාදීනි සබ්බාරම්මණානි අභිභවිත්වා ඨිතො; **ධීරොති** ධිති සම්පන්නො; **සබ්බගන්ථප්පමොචනොති** සබ්බෙ චත්තාරොපි ගන්ථෙ මොචෙත්වා ඨිතො; **ඵුට්ඨස්සාති** ඵුට්ඨො[9] අස්ස; **ඉදඤ්ච** කරණත්ථෙ සාමිවචනං; **පරමා සන්තීති** නිබ්බානං; තං හි තෙන ඤාණඵුසනෙන ඵුට්ඨං තෙනෙවාහ නිබ්බානං අකුතොභයන්ති; අථවා **පරමා සන්තීති** උත්තමා සන්ති; කතරා සාති; නිබ්බානං; යස්මා පන නිබ්බානෙ කුතොචි භයං නත්ථි තස්මා තං **අකුතොභයන්ති** වුච්චති; **විමුත්තො උපධිසංඛයෙති** උපධිසංඛයසඞ්ඛාතෙ නිබ්බානෙ තදාරම්මණාය ඵලවිමුත්තියා

---

1. සබ්බං තථාගතස්ස' b.
2. අප්පත්තම්පි' b.
3. ඤාණෙන b.
4. තථාගතොති l.
5. යස්ස වා ලොකෙන ගතං තථාගතස්ස තථෙව ගතත්තා b.
6. වුච්චති තථාගතසද්දෙන b.
7. සබ්බං ලොකං b.
8. නෙය්‍යං වා සබ්බං තථාගතස්ස (අවිපරීතං b.
9. ඵුට්ඨං b.

විමුච්චන්තා, **සීහො අනුත්තරො**ති පරිස්සයානං සහනෙන කිලෙසානඤ්ච හිංසනෙන[1] තථාගතො අනුත්තරො සීහො නාම; **බුජ්ඣ**න්ති සෙසං; **ඉතීති** එවං තථාගතස්ස ගුණෙ ජානිත්වා; **සඞ්ගම්මා**ති සමාගන්ත්වා; **තං නමස්ස**න්තීති තං තථාගතං තෙ සරණං ගතා නමස්සන්ති; ඉදානි යං වදන්තා තෙ නමස්සන්ති තං දස්සෙතුං **දන්තො**ති ආදි වුත්තං: තං උත්තානත්ථමෙවාති.

4. 3. 4.

චතුත්ථං අට්ඨුප්පත්තියං නික්ඛිත්තං කතරාය අට්ඨුප්පත්තියන්ති? දසබලස්ස ගුණකථාය; අනාථපිණ්ඩිකස්ස කිර ධීතා චූළසුභද්දා සාකෙත නගරෙ කාළකසෙට්ඨිපුත්තස්ස ගෙහං ගච්ඡන්ති;[2] සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ අහං මිච්ඡාදිට්ඨිකකුලං ගච්ඡාමි සචෙ තත්ථ සක්කාරං ලභිස්සාමි එකස්මිං පුරිසෙ පෙසියමානෙ පපඤ්චො භවිස්සති මං ආවජ්ජෙය්‍යාථ භගවාති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා අගමාසි, සෙට්ඨි සුණිසා මෙ ආගතාති මඞ්ගලං කරොන්තො[3] බහුං ඛාදනීයභොජනීයං පටියාදෙත්වා පඤ්ච අචෙලක සතානි නිමන්තෙසි සො තෙසු නිසින්නෙසු ධීතා මෙ ආගන්ත්වා අරහන්තෙ වන්දතූති චූළසුභද්දාය පෙසෙසි, ආගතඵලා අරියසාවිකා අරහන්තෙති වුත්තමත්තෙනෙව ලාභා වත මෙති උට්ඨහිත්වා ගතා, තෙ නිස්සිරීකදස්සනෙ අචෙලකෙ දිස්වාව සමණා නාම න එවරූපා හොන්ති තාත යෙසං නෙව අජ්ඣත්තං හිරි න බහිද්ධා ඔත්තප්පං අත්ථීති වත්වා න ඉමෙ සමණාති ධීති බෙලං[4] පාතෙත්වා නිවත්තිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතා, තතො අචෙලකා මහාසෙට්ඨිං කුතො තෙ එවරූපා කාළකණ්ණී ලද්ධා ඝිං සකලජම්බුදීපෙ අඤ්ඤා දූරිකා නත්ථීති සෙට්ඨිං පරිභාසිංසු, සො ආචරියා ජානිත්වා වා කතං හොතු අජානිත්වා වා කතං හොතු අහමෙත්ථ[5] ජානිස්සාමීති අචෙලකෙ උය්‍යොජෙත්වා සුභද්දාය සන්තිකං ගන්ත්වා අම්ම කස්මා එවරූපං අකාසි කස්මා අරහන්තෙ ලජ්ජාපෙසීති ආහ. තාත අරහන්තා නාම න එවරූපා හොන්තීති, අථ නං සො ආහ :-

කීදිසා සමණා තුය්හං බාළ්හං ඛො තෙ පසංසසි[6]
කිං සීලා කිංසමාචාරා තං මෙ අක්ඛාහි[7] පුච්ඡිතාති

සා ආහ :-

සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසා සන්තතෙජා ගුණමඞ්ගසණ්ඨිතා[8]
ඔක්ඛිත්තචක්ඛූ,මිතභාණී[9] තාදිසා සමණා මම
වසන්ති වනමොගය්හ නාගො ඡෙත්වාව බන්ධනං
එකාකියා අද්දුතියා[10] තාදිසා සමණා මමාති.

---

1. පහීනෙන b.
2. කොළිකසෙට්ඨිපුත්තස්සගෙහං ගච්ඡිස්සාමීති b.
3. කරොන්තොව b.
4. ඉමෙ සමණාති බෙලං b.
5. අජානිත්වා වා අහමෙත්ථ b.
6. සාලංහෙදකොපසංසි b.
7. තුම්හෙ අක්ඛාසි b.
8. "සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසා සන්ත තෙජං ගතං ඨිත"න්තිපි පාඨො l සන්තමනා සන්තතෙජා ගුණෙ ඨිතා b.
9. උක්ඛිත්තචක්ඛු මිතභාණී b.
10. එකාකියා අද්දුතීයා b.

එවඤ්ච පන වත්වා සෙට්ඨිස්ස පුරතො ඨත්වා තිණ්ණං රතනානං ගුණං කථෙසි, සෙට්ඨි තස්සා වචනං සුත්වා යදි එවං තව සමණෙ ආනෙත්වා මඞ්ගලං කරොමාති පුච්ඡි, කද කරිස්සථ තාතාති, සෙට්ඨි චින්තෙසි කති පාහච්චයෙනාති වුත්තෙ පෙසෙත්වා පක්කොසාපෙය්‍යාති අථ නං ස්වෙ අම්මාති ආහ, සා සායණ්හසමයෙ උපරි පාසාදං ආරුය්හ මහන්තං පුප්ඵසමුග්ගං ගහෙත්වා සත්ථුගුණෙ අනුස්සරිත්වා අට්ඨ පුප්ඵමුට්ඨියො දසබලස්ස විස්සජ්ජෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නමස්සමානා අට්ඨාසි, එවඤ්ච අවච[1] භගවා ස්වෙ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මය්හං භික්ඛං ගණ්හථාති,[2] තානි පුප්ඵානි ගන්ත්වා දසබලස්ස මත්ථකෙ විතානං හුත්වා අට්ඨංසු, සත්ථා ආවජ්ජෙන්තො තං කාරණං අද්දස, ධම්මදෙසනාපරියොසානෙ අනාථපිණ්ඩිකමහාසෙට්ඨි දසබලං වන්දිත්වා ස්වෙ භන්තෙ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මම ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හථාති ආහ, චූළසුභද්දාය නිමන්තිතම්හා මහාසෙට්ඨීති,[3] න භන්තෙ කඤ්චි[4] ආගතං පස්සාමාති, ආම සෙට්ඨි සද්ධා පන උපාසිකා දූරෙ යොජනසතමත්ථකෙපි යොජනසහස්සමත්ථකෙපි ඨිතා හිමවන්තො විය පඤ්ඤායතීති.

"දූරෙ සන්තො පකාසෙන්ති හිමවන්තොව පබ්බතො
අසන්තෙත්ථ න දිස්සන්ති රත්තිං[5] ඛිත්තා යථා සරා"ති.

ඉමං ගාථමාහ, අනාථපිණ්ඩිකො භන්තෙ මම ධීතු සඞ්ගහං කරොථාති වන්දිත්වා පක්කාමි,[6] සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි ආහං ආනන්ද සාකෙතං ගමිස්සාමි පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං සලාකං දෙහි දදන්තො ච ඡළභිඤ්ඤානංයෙව දදෙය්‍යාසීති, ථෙරො තථා අකාසි, චූළසුභද්දා රත්තිභාගසමනන්තරෙ චින්තෙසි බුද්ධා නාම බහුකිච්චා බහුකරණීයා මං සල්ලක්ඛෙය්‍ය වා න වා කිං නු ඛො කරිස්සාමීති, තස්මිං ඛණෙ වෙස්සවණො මහාරාජා චූළසුභද්දාය සද්ධිං කථෙසි[7] භද්දෙ මා ඛො ත්වං විමනා අහොසි මා දුම්මනා අධිවුත්ථං තෙ භගවතා ස්වාතනාය භත්තං සද්ධිං භික්ඛුසඞ්ඝෙනාති, සා තුට්ඨපහට්ඨා දානමෙව සංවිදහි, සක්කොපි ඛො දෙවරාජා විස්සකම්මං ආමන්තෙසි තාත දසබලො චූළසුභද්දාය සන්තිකං සාකෙතනගරං ගච්ඡති පඤ්ච කූටාගාරසතානි මාපෙහීති, සො තථා අකාසි, සත්ථා පඤ්චහි ඡළභිඤ්ඤසතෙහි පරිවුතො කූටාගාරයානෙන මණිවණ්ණං ආකාසං විලිඛන්තො[8] විය සාකෙතනගරං අගමාසි, සුභද්දා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ භන්තෙ මය්හං සසුරපක්ඛො මිච්ඡාදිට්ඨිකො සාධු තෙසං අනුච්ඡවිකං ධම්මකථං[9] කථෙථාති, සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි කාළකසෙට්ඨි සොතාපන්නො හුත්වා අත්තනො උය්‍යානං දසබලස්ස අදාසි, අවෙලකා අම්හාකං පඨමං

1. පනඅවච b.
2. ගණ්හතූති b.
3. සෙට්ඨිති b.
4. කිඤ්චි b
5. රත්ති !.
6. පක්කමි b.
7. චූළසුභද්දාය කථෙසි b.
8. විලෙඛන්තො b.
9. ධම්මං b.

දිනානන්ති නික්ඛමිතුං න ඉච්ඡන්ති, ගච්ඡථ නීහරිතබ්බනියාමෙන තෙ නීහරථාති සබ්බෙ නීහරාපෙත්වා තත්ථෙව සත්ථු විහාරං කාරෙත්වා බ්‍රහ්මදෙය්‍යං කත්වා උදකං පාතෙසි,සො කාළකෙන[1] කාරිතත්තාය කාළකාරාමො[2] නාම ජාතො,භගවා තස්මිං සමයෙ තත්ථ විහරති තෙන වුත්තං **සාකෙතෙ විහරති කාළකාරාමෙති**; **භික්ඛූ ආමන්තෙසීති** පඤ්චසතෙ භික්ඛූ[3] ආමන්තෙසි;තෙ කිර සාකෙතනගරවාසිනො කුලපුත්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා උපට්ඨානසාලායං නිසින්නා අහො බුද්ධගුණා නාම මහන්තා එවරූපං නාම මිච්ඡාදිට්ඨිකං කාළකසෙට්ඨිං දිට්ඨිතො මොචෙත්වා සොතාපත්තිඵලං පාපෙත්වා සකලනගරං සත්ථාරා දෙවලොකසදිසං කතන්ති දසබලස්ස ගුණං කථෙන්ති, සත්ථා තෙසං ගුණං කථෙන්තානං චිත්තං උපපරික්ඛිත්වා මයි ගතෙ මහතී දෙසනා සමුට්ඨිස්සති දෙසනාපරියොසානෙ ච ඉමෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිස්සන්ති මහාපඨවී උදකපරියන්තං කත්වා කම්පිස්සතීති ධම්මසභං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො තෙ භික්ඛූ ආදිං කත්වා “යං භික්ඛවෙ සදෙවකස්ස ලොකස්සා”ති ඉමං දෙසනං ආරභි, එවමිදං සුත්තං ගුණකථාය නික්ඛිත්තන්ති වෙදිතබ්බං, තත්ථ **තමහං ජානාමීති** පදපරියොසානෙ මහාපඨවී උදකපරියන්තං කත්වා අකම්පිත්ථ. **අබ්භඤ්ඤාසි**න්ති අභි අඤ්ඤාසිං ජානින්ති අත්ථො; **විදිත**න්ති පාකටං කත්වා ඤාතං; ඉමිනා එතං දස්සෙති අඤ්ඤෙ ජානන්තියෙව මයා පන පාකටං කත්වා විදිතන්ති, ඉමෙහි තීහි පදෙහි[4] සබ්බඤ්ඤුතභූමි නාම කථිතා; **තං තථාගතො න උපට්ඨාසීති** තං ඡාරිකං ආරම්මණං තථාගතො තණ්හාය වා දිට්ඨියා වා න උපට්ඨාසි න උපගඤ්ඡි; අයං හි පස්සති භගවා චක්ඛුනා රූපං ඡන්දරාගො භගවතො නත්ථි සුවිමුත්තචිත්තො සො භගවා,[5] සුණාති භගවා සොතෙන සද්දං, ඝායති භගවා ඝානෙන ගන්ධං, සායති භගවා ජිව්හාය රසං, ඵුසති භගවා කායෙන ඵොට්ඨබ්බං, විජානාති භගවා මනසා ධම්මං ඡන්දරාගො භගවතො නත්ථි සුවිමුත්තචිත්තො සො භගවා[6] තෙන වුත්තං තං තථාගතො න උපට්ඨාසීති, ඉමිනා ච පන පදෙන ඛීණාසවභූමි කථිතාති වෙදිතබ්බා, **තං මමස්ස මුසාති** තං මෙ වචනං මුසාවාදෙ නාම භවෙය්‍ය; **තමපස්ස[7] තාදිසමෙවාති** තම්පි මුසාවාදෙ නාම භවෙය්‍ය; **තං මම අස්ස කලී**ති තං වචනං මය්හං දොසො භවෙය්‍යාති අත්ථො; එත්තාවතා සච්චභූමි නාම කථිතාති වෙදිතබ්බා; **දට්ඨා[8] දට්ඨබ්බ**න්ති දිස්වා දට්ඨබ්බං; **දිට්ඨං න මඤ්ඤතීති** තං දිට්ඨං[9] රූපායතනං අහං මහාජනෙන දිට්ඨමෙව පස්සාමීති තණ්හාමානදිට්ඨීහි න මඤ්ඤති; **අදිට්ඨං න මඤ්ඤතීති** අහං මහාජනෙන අදිට්ඨමෙව එතං පස්සාමීති එවම්පි තණ්හාදීහි මඤ්ඤනාහි න මඤ්ඤති; **දට්ඨබ්බං න**

1. කොළිකෙන b.
2. කොළිකාරාමො b.
3. පඤ්චසතභික්ඛූ b.
4. ඉමෙහි b.
5. සුවිමුත්තචිත්තො b.
6. සුවිමුත්තචිත්තො භගවා b.
7. තං මමස්ස b.
8. දිස්වා b.
9. දිට්ඨං නාම b

මඤ්ඤතීති මහාජනෙන දිට්ඨං පස්සාමි අදිට්ඨං පස්සාමීති[1] එවම්පි තීහි[2] මඤ්ඤනාහි න මඤ්ඤති; **දට්ඨබ්බං** හි දිට්ඨම්පි[3] හොතියෙව එවරූපානි හි වචනානි තීසුපි කාලෙසු ලබ්භන්ති තෙනෙස අත්ථො වුත්තො; **දට්ඨාරං න මඤ්ඤ**තීති පස්සිතාරං එකං සත්තං[4] නාම තාහි මඤ්ඤනාහි න මඤ්ඤතීති අත්ථො; සෙසවාරෙසුපි එසෙව නයො ඉමිනාව[5] නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො, ඉමිනා එත්තකෙන ඨානෙන සුඤ්ඤතාභූමි නාම කථිතා. **ඉති ඛො භික්ඛවෙ**ති එවං ඛො භික්ඛවෙ; **තාදීයෙව තාදී**ති[6] තාදිතා නාම එකසදිසතා තථාගතො ච යාදිසො ලාභාදිසු තාදිසොව අලාභාදිසු තෙන වුත්තං: "ලාභෙපි තාදී අලාභෙපි තාදී යසෙපි තාදී අයසෙපි තාදී නින්දායපි[7] තාදී පසංසායපි තාදී සුඛෙපි තාදී දුක්ඛෙපි තාදීති ඉමාය තාදිතාය තාදීයෙව තාදී;[8] **තම්හා ච පන තාදිනාම්හා**ති තතො තථාගතතාදිතො අඤ්ඤො උත්තරිතරො වා පණීතතරො වා තාදී නත්ථීති එත්තාවතා තාදිභූමි නාම කථිතා; ඉමාහි පඤ්චහි භූමීහි[9] දෙසනං නිබ්බට්ටෙන්තස්ස[10] පඤ්චසුපි ඨානෙසු මහාපථවී සකම්භාවෙන **අකම්පිත්ථ**, දෙසනාපරියොසානෙ තෙ පඤ්චසතෙ අබ්භුතාකුලපුත්තෙ ආදිං කත්වා තං ඨානං සම්පත්තානං දෙවමනුස්සානං චතුරාසීති පාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු. භගවාපි සුත්තං නිට්ඨාපෙත්වා ගාථාහි කූටං ගණ්හන්තො **යං කිඤ්චී**ති ආදිමාහ: තත්ථ **අජ්ඣොසිතං සච්චමුතං**[11] **පරෙස**න්ති පරෙසං සද්ධාය පරපත්තියායනාය[12] සච්චන්ති[13] මඤ්ඤිත්වා අජ්ඣොසිතං ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා ගහිතං; **සයංසංවුතෙසූ**ති සයමෙව සරිත්වා පියායිත්වා[14] ගහිතගහණෙසු දිට්ඨිගතිකෙසූති අත්ථො; දිට්ඨිගතිකා හි සයංසංවුතාති වුච්චන්ති; **සච්චං මුසා**[15] **වාපි පරං දහෙය්‍යා**ති තෙසු සයංසංවුතසඞ්ඛාතෙසු දිට්ඨිගතිකෙසු තථාගතො තාදී තෙසං එකම්පි වචනං ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤන්ති එවං සච්චං මුසා[15] වාපි පරං උත්තමං[16] කත්වා න ඔදහෙය්‍ය න සද්දහෙය්‍ය න පත්තියායෙය්‍ය; **එතඤ්ච සල්ල**න්ති එතං දිට්ඨිසල්ලං; **පටිගච්ච දිස්වා**ති පුරෙතරං බොධිමූලෙයෙව දිස්වා; **විසත්තා**ති ලග්ගා ලගිතා පලිබුද්ධා; **ජානාමි පස්සාමි තථෙව එත**න්ති යථායං[17] පජා අජ්ඣොසිතා ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා විසත්තා ලග්ගා ලගිතා එවං අහම්පි ජානාමි පස්සාමි තථෙව එතං[18] යථා එතාය පජාය ගහිතන්ති එවං අජ්ඣොසිතං නත්ථි තථාගතානන්ති අත්ථො;

---

1. දිට්ඨංපස්සාමීති b.
2. තාහි b
3. (අ)දිට්ඨම්පි b.
4. දිට්ඨාතං නමඤ්ඤතීති පස්සිතබ්බතාන. (එකසත්තං b.
5. සෙසවාරෙසුපි ඉමිනාව b.
6. තාදීයෙවෙකාති b.
7. නින්දායම්පි b.
8. න දිසාය තාදී b.
9. පඤ්චභූමීහි b.
10. නිබ්බෙඨෙන්තස්ස l. නිබ්බ (…ෙඨන්තස්ස b
11. සච්චං මුතං b.
12. තාය b.
13. සච්චමුතන්ති b.
14. (තං) සරිත්වා පරියායිත්වා b.
15. මුසං l.
16. උපමං b.
17. යථායං b.
18. තථාඑව b.

4. 3. 5.

පඤ්චමෙ **ජනකුහනත්ථන්ති** තීහි කුහනවත්ථූහි ජනස්ස කුහනත්ථාය; **න ජනලපනත්ථන්ති** න ජනස්ස උපලාපනත්ථං; **න ඉතිවාදප්පමොක්ඛානිසංසත්ථන්ති** න තෙන තෙන[1] කාරණෙන කතවාදනි සංසත්ථං න වාදස්ස පමොක්ඛානිසංසත්ථං; **න ඉති මං ජනො ජානාතූති** න එවං කිර එස භික්ඛු එවං කිර එස භික්ඛූති ජනස්ස ජානනත්ථාය; **සංවරත්ථන්ති** පඤ්චහි සංවරෙහි සංවරණත්ථාය; **පහානත්ථන්ති** තීහි පහානෙහි පජහනත්ථාය; **විරාගත්ථන්ති** රාගාදීනං විරාජනත්ථාය;[2] **නිරොධත්ථන්ති** තෙසංයෙව නිරුජ්ඣනත්ථාය; **අනීතිහන්ති** ඉතිහ පරිවජ්ජිතං අපරපත්තියන්ති අත්ථො; **නිබ්බානොගධගාමිනන්ති** නිබ්බානස්ස අන්තොගාමිනං; මග්ගබ්‍රහ්මචරියං හි නිබ්බානං ආරම්මණං කරිත්වා නිබ්බානස්ස අන්තොයෙව **වත්තති** පව**ත්තති**; **පටිපජ්ජන්තීති** දුවිධම්පි **පටිපජ්ජන්ති**; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං[3] කථෙත්වා ගාථාසු **විවට්ට**මෙව **කථිතං**.

4. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **කුහාති** කුහකා; **ථද්ධාති** කොධෙන ච මානෙන ච ථද්ධා; **ලපාති** උපලාපකා; **සිඞ්ගීති** "තත්ථ කතමං සිඞ්ගං යං සිඞ්ගං සිඞ්ගාරතා චතුරතා චාතුරියං පරික්ඛත්තතා පරික්ඛිත්තතා පාරික්ඛත්තිය"ති 'එවං වුත්තෙහි සිඞ්ගසදිසෙහි පාකටකිලෙසෙහි සමන්නාගතා; **උන්නළාති** උග්ගතනළා තුච්ඡමානං උක්ඛිපිත්වා ඨිතා;[5] **අසමාහිතාති** චිත්තෙකග්ගමත්තස්සාපි අලාභිනො; **න මෙ තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ මාමකාති** තෙ මය්හං භික්ඛූ මම සන්තකා න හොන්ති; තෙ මය්හන්ති ඉදං පන සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිතත්තා වුත්තං; **තෙ ච ඛො මෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ මාමකාති** ඉධාපි මෙති අත්තානං උද්දිස්ස පබ්බජිතත්තා වදති සම්මාපටිපන්නත්තා පන මාමකාති ආහ; වුද්ධිං **විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජ්ජන්තීති** සීලාදීහි ගුණෙහි වඩ්ඪන්තො වුද්ධිං නිච්චලභාවෙන විරූළ්හිං සබ්බත්ථ පත්ථටතාය වෙපුල්ලං පාපුණන්ති; තෙ පනෙතෙ යාව අරහත්තමග්ගා විරූළ්හන්ති ·අරහත්තඵලං පත්තෙන විරූළ්හා නාම හොන්ති; **ඉති** ඉමස්මිං සුත්තන්තෙපි[6] ගාථාසුපි වට්ටවිවට්ටමෙව **කථිතං**.

4. 3. 7.

සත්තමෙ **අප්පානීති** පරිත්තානි; **සුලභානීති** සුඛෙන ලද්ධබ්බානි; ත්ථ කත්ථචි සක්කා හොන්ති ලභිතුං; **අනවජ්ජානීති** නිද්දොසානි; ණ්ඩියාලොපභොජනන්ති ජඞ්ඝාපිණ්ඩියබලෙන[7] චරිත්වා ආලොපමත්තං ධං භොජනං, **පූතිමුත්තන්ති** යං කිඤ්චි මුත්තං; යථාහි සුවණ්ණ

---

1. තෙන l.
2. විසජ්ජනත්ථාය b.
3. වට්ටං b.
4. පරික්ඛත්තතා පරික්ඛත්තතා b.
5. උක්ඛිපිතා b.
6. සුත්තෙපි b.
7. ජඞ්ඝපිණ්ඩියබලෙන l.

වණ්ණෙනාපි කායො පූතිකායොති වුච්චති එවං අභිනවම්පි මුත්තං පූතිමුත්තමෙව; **විඝාතොති** විගතඝාතො[1] **චිත්තස්ස** දුක්ඛං න හොතීති අත්ථො; **දිසා න පටිහඤ්ඤන්තීති** යස්ස හි අසුකට්ඨානං නාම ගතො චීවරාදීනි ලභිස්සාමීති චිත්තං උප්පජ්ජති තස්ස දිසා පටිහඤ්ඤන්ති නාම; **ධම්මාති** පටිපත්තිධම්මා; **සාමඤ්ඤස්සානුලොමිකාති** සමණධම්මස්ස අනුලොමා; **අධිග්ගහිතාති** සබ්බෙ තෙ තුට්ඨචිත්තස්ස භික්ඛුනො අධිග්ගහිතා හොන්ති අන්තොගතා න පරිබාහිරාති.

4. 3. 8.

අට්ඨමස්ස අත්තජ්ඣාසයිකො[2] නික්ඛෙපො: ඉමං කිර මහාඅරියවංසසුත්තන්තං භගවා ජෙතවනමහාවිහාරෙ[3] ධම්මසභායං පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො අත්තනොපි පරපුග්ගලානම්පි අජ්ඣාසයවසෙන පරිවාරෙත්වා නිසින්නානි චත්තාලීසං[4] භික්ඛුසහස්සානි භික්ඛවෙති ආමන්තෙත්වා "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ අරියවංසා"ති ආරභි: තත්ථ **අරියවංසාති** අරියානං වංසා; යථා හි ඛත්තියවංසො බ්‍රාහ්මණවංසො වෙස්සවංසො සුද්දවංසො සමණවංසො කුලවංසො රාජවංසො එවං අයම්පි අට්ඨමො අරියවංසො අරියතන්ති අරියපවෙණී නාම හොති සො ඛො පනායං වංසො ඉමෙසං වංසානං මූලගන්ධාදීනං කාලානුසාරිගන්ධාදයො විය අග්ගමක්ඛායති, කෙ පන තෙ[5] අරියා යෙසං එතෙ වංසාති, අරියා වුච්චන්ති බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච තථාගතසාවකා ච එතෙසං අරියානං වංසාති අරියවංසා ඉතො පුබ්බෙ හි සතසහස්සකප්පාධිකානං චතුන්නං අසංඛෙය්‍යානං මත්ථකෙ තණ්හඞ්කරො මෙධඞ්කරො සරණඞ්කරො දීපඞ්කරොති චත්තාරො බුද්ධා උප්පන්නා තෙ අරියා තෙසං අරියානං වංසාති අරියවංසා; තෙසං බුද්ධානං පරිනිබ්බානතො අපරභාගෙ අසංඛෙය්‍යං අතික්කමිත්වා කොණ්ඩඤ්ඤො නාම බුද්ධො උප්පන්නො -පෙ- ඉමස්මිං කප්පෙ කකුසන්ධො කොණාගමනො කස්සපො අම්හාකං භගවා ගොතමොති චත්තාරො බුද්ධා උප්පන්නා තෙසං අරියානං වංසාති අරියවංසා; අපි ච අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං සබ්බබුද්ධපච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකානං අරියානං වංසාති අරියවංසා; තෙ ඛො පනෙතෙ **අග්ගඤ්ඤාති** අග්ගාති ජානිතබ්බා; **රත්තඤ්ඤා** දීඝරත්තං පවත්තාති ජානිතබ්බා; **වංසඤ්ඤා** වංසාති ජානිතබ්බා **පොරාණා** න අධුනුප්පත්තිකා; **අසංකිණ්ණා** අවිකිණ්ණා අනපනීතා; **අසංකිණ්ණපුබ්බා** අතීතබුද්ධෙහිපි න සංකිණ්ණපුබ්බා කිං ඉමෙහීති න අපනීතපුබ්බා; **න සංකීයන්තීති** ඉදානිපි න අපනීයන්ති; **න සංකීයිස්සන්තීති** අනාගතබුද්ධෙහිපි න අපනීයිස්සන්ති; යෙ ලොකෙ විඤ්ඤූ සමණබ්‍රාහ්මණා තෙහි **අප්පටිකුට්ඨා සමණෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි** අනින්දිතා අගරහිතා **සන්තුට්ඨො හොතීති** පච්චයසන්තොසවසෙන සන්තුට්ඨො හොති; **ඉතරී**

---

1. විඝාතභාවො l. විහතඝාතො b
   අජ්ඣාසයිකො b.
3. ඉමං කිර මහාවිහාරෙ b
4. චත්තාලීස b.
5. පනෙතෙ b.

කාරණාති[1] ථූලසුඛුමලූඛපණීතපිරජිණ්ණානං යෙන කෙනචි; අථවා යථාලද්ධාදීනං ඉතරීතරෙන යෙන කෙනචි සන්තුට්ඨො හොතීති අත්ථො; චීවරස්මිං හි තයො සන්තොසා යථාලාභසන්තොසො යථාබලසන්තොසො යථාසාරුප්පසන්තොසොති පිණ්ඩපාතාදිසුපි එසෙව නයො. තෙසං හි විත්ථාරකථා “සන්තුට්ඨස්ස භික්ඛවෙ අනුප්පන්නා චෙව කුසලා ධම්මා උප්පජ්ජන්ති”ති ඉමස්මිං සුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. ඉති ඉමෙ තයො සන්තොසෙ සන්ධාය සන්තුට්ඨො හොති ඉතරීතරෙන චීවරෙන යථාලද්ධාදිසු යෙන කෙනචි චීවරෙන සන්තුට්ඨො හොතීති වුත්තං; එත්ථ ච චීවරං ජානිතබ්බං චීවරක්ඛෙත්තං ජානිතබ්බං පංසුකූලං ජානිතබ්බං චීවරසන්තොසො ජානිතබ්බො චීවරපටිසංයුත්තානි ධුතඞ්ගානි ජානිතබ්බානි. චීවරං ජානිතබ්බන්ති: ඛොමාදීනි ඡ චීවරානි දුකූලාදීනි ඡ අනුලොමචීවරානි ච ජානිතබ්බානි ඉමානි ද්වාදස කප්පියචීවරානි; කුසචීරං වාකචීරං ඵලකචීරං කෙසකම්බලං පොත්ථකො[2] චම්මං උලූකපක්ඛං රුක්ඛදුස්සං ලතාදුස්සං එරකදුස්සං කදලිදුස්සං වෙළුදුස්සන්ති එවමාදීනි පන අකප්පියචීවරානි; චීවරක්ඛෙත්තන්ති: සඞ්ඝතො වා ගණතො වා ඤාතිතො වා මිත්තතො වා අත්තනො වා ධනෙන පංසුකූලං වාති එවං උප්පජ්ජනතො ඡ ඛෙත්තානි අට්ඨන්නඤ්ච මාතිකානං වසෙන අට්ඨඛෙත්තානි ජානිතබ්බානි; පංසුකූලන්ති: සොසානිකං පාපණිකං රථියං[3] සඞ්කාරකූටකං සොත්ථියං සිනානං තිත්ථං[4] ගතපච්චාගතං අග්ගිදඩ්ඪං ගොඛායිතං උපචිකාඛායිතං උන්දූරඛායිතං අන්තච්ඡින්නං දසාච්ඡින්නං ධජාහටං[5] ථූපං සමණචීවරං සාමුද්දිකං ආභිසෙකියං පථිකං වාතාහටං ඉද්ධිමයං දෙවදත්තියන්ති තෙවීසති පංසුකූලානි වෙදිතබ්බානි; එත්ථ ච සොත්ථියන්ති ගබ්භමලහරණං;[6] ගතපච්චාගතන්ති මතකසරීරං පාරුපිත්වා සුසානං නෙත්වා ආනීතචීවරං; ධජාහටන්ති ධජං උස්සාපෙත්වා තතො[7] ආනීතං; ථූපන්ති වම්මිකෙ පූජිතචීවරං; සාමුද්දියන්ති සමුද්දවීචීහි ථලෙ පාපිතං; පථිකන්ති පන්ථං[8] ගච්ඡන්තෙහි චොරභයෙන පාසාණෙහි කොට්ටෙත්වා පාරුතචීවරං; ඉද්ධිමයන්ති එහිභික්ඛුචීවරං; සෙසං පාකටමෙව;[9] චීවරසන්තොසොති: වීසති චීවරසන්තොසා චීවරෙ විතක්කසන්තොසො ගමනසන්තොසො පරියෙසනසන්තොසො පටිලාභසන්තොසො මත්තපටිග්ගහණසන්තොසො ලොලුප්පවිවජ්ජනසන්තොසො යථාලාභසන්තොසො යථාබලසන්තොසො යථාසාරුප්පසන්තොසො උදකසන්තොසො ධොවනසන්තොසො කරණසන්තොසො පරිමාණසන්තොසො සුත්තසන්තොසො සිබ්බනසන්තොසො රජනසන්තොසො කප්පසන්තොසො පරිභොගසන්තොසො සන්නිධිපරිවජ්ජනසන්තොසො විස්සජ්ජනසන්තොසොති; තත්ථ සාදකභික්ඛුනා තෙමාසං නිබද්ධවාසං වසිත්වා

---

1. ඉතරීතරචීවරෙනාති l.
2. වාලකම්බලං පොත්ථකං b.
3. රථිකං b.
4. සිනානතිත්ථං-සත්ථ
5. ධජාහතං b.
6. ගබ්භමලස්සහරණං b.
7. වාතෙන b.
8. පථං b.
9. පාකටමෙවාති b.

මාසමත්තං විතක්කෙතුං වට්ටති සො හි පවාරෙත්වා චීවරමාසෙ චීවරං කරොති, පංසුකූලිකො අඩ්ඪමාසෙනෙව කරොති, ඉති මාසඩ්ඪමාසමත්තං[1] විතක්කිතං විතක්කසන්තොසො නාම; විතක්කසන්තොසෙන පන සන්තුට්ඨෙන භික්ඛුනා පාචීනඛණ්ඩරාජිවාසිකපංසුකූලිකත්ථෙරසදිසෙන භවිතබ්බං.

ථෙරො කිර චෙතියපබ්බතවිහාරෙ චෙතියං වන්දිස්සාමීති ආගතො චෙතියං වන්දිත්වා චින්තෙසි මය්හං චීවරං ජිණ්ණං බහුන්නං වසනට්ඨානෙ ලභිස්සාමීති සො මහාවිහාරං ආගන්ත්වා සඞ්ඝත්ථෙරං දිස්වා වසනට්ඨානං පුච්ඡිත්වා තත්ථ වුත්ථො පුන දිවසෙ චීවරං ආදාය ආගන්ත්වා ථෙරං වන්දි, ථෙරො කිං ආවුසොති ආහ ගාමද්වාරං භන්තෙ ගමිස්සාමීති අහම්පාවුසො ගමිස්සාමීති සාධු භන්තෙති ගච්ඡන්තො මහාබොධිද්වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා[2] පුඤ්ඤවන්තානං වසනට්ඨානෙ මනාපං ලභිස්සාමීති චින්තෙත්වා අපරිසුද්ධො මෙ විතක්කොති තතො පටිනිවත්ති, පුන දිවසෙ පෙනහාම්බන සමීපං[3] ගතො පුන දිවසෙ මහාචෙතියස්ස උත්තරද්වාරතො තථෙව පටිනිවත්තිත්වා චතුත්ථදිවසෙපි ථෙරස්ස සන්තිකං අගමාසි, ථෙරො ඉමස්ස භික්ඛුනො විතක්කො න පරිසුද්ධො භවිස්සතීති චීවරං ගහෙත්වා තෙන සද්ධිංයෙව පඤ්හං පුච්ඡමානො ගාමං පාවිසි, තඤ්ච රත්තිං එකො මනුස්සො උච්චාරපලිබුද්ධො සාටකෙයෙව වච්චං කත්වා තං සඞ්කාරධානෙ[4] ඡඩ්ඩෙසි, පංසුකූලිකත්ථෙරො තං නීලමක්ඛිකාහි සම්පරිකිණ්ණං දිස්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙසි, මහාථෙරො කිං ආවුසො සඞ්කාරධානස්ස අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාසීති, නාහං භන්තෙ සඞ්කාරධානස්ස අඤ්ජලිං පග්ගණ්හාමි මය්හං පිතු දසබලස්ස පග්ගණ්හාමි පුණ්ණදාසියා පාරුපිත්වා ඡඩ්ඩිතපංසුකූලං[5] තුම්බමත්තෙ පාණකෙ විධුනෙත්වා[6] සුසානතො ගණ්හන්තෙන දුක්කරං[7] කතං භන්තෙති, මහාථෙරො පරිසුද්ධො විතක්කො පංසුකූලිකස්සාති චින්තෙසි, පංසුකූලිකත්ථෙරොපි තස්මිංයෙව ඨානෙ ඨිතො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තීණි ඵලානි පත්වා තං සාටකං ගහෙත්වා චීවරං කත්වා පාරුපිත්වා පාචීනඛණ්ඩරාජිං ගන්ත්වා අග්ගඵලං අරහත්තං පාපුණි.

චීවරත්ථාය ගච්ඡන්තස්ස පන කත්ථ ලභිස්සාමීති අචින්තෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙනෙව ගමනං ගමනසන්තොසො නාම; පරියෙසන්තස්ස පන යෙන වා තෙන වා සද්ධිං අපරියෙසිත්වා ලජ්ජිං පෙසලං භික්ඛුං ගහෙත්වා පරියෙසනං පරියෙසනසන්තොසො නාම; එවං පරියෙසන්තස්ස ආහරියමානං චීවරං දූරතොව දිස්වා එතං මනාපං භවිස්සති එතං අමනාපන්ති එවං අවිතක්කෙත්වා ථූලසුඛුමාදිසු යථාලද්ධෙනෙව සන්තුස්සනං පටිලාභසන්තොසො නාම; එවං ලද්ධං ගණ්හන්තස්සාපි

1. ඉදං මාසමත්තං b.
2. ඨපෙත්වා l.
3. පනඅම්බඞ්ගණසමීපං b.
4: සඞ්කාරට්ඨානෙ: b:
5. ඡඩ්ඩිතංපංසුකූලංගහෙත්වා. b.
6. විධුනිත්වා. b.
7. ගච්ඡන්තෙන දුක්කරතරං. b.

එත්තකං දුපට්ටස්ස භවිස්සති එත්තකං එකපට්ටස්සාති අත්තනො පහොනකමත්තෙනෙව සන්තුස්සනං මත්තපටිග්ගහණසන්තොසො නාම චීවරං පරියෙසන්තස්ස පන අසුකස්ස ඝරද්වාරෙ මනාපං ලභිස්සාමීති අචින්තෙත්වා ද්වාරපටිපාටියා චරණං ලොලුප්පවිවජ්ජනසන්තොසො නාම; ලූඛපණීතෙසු යෙන කෙනචි යාපෙතුං සක්කොන්තස්ස යථාලද්ධෙනෙව යාපනං යථාලාභසන්තොසො නාම; අත්තනො ථාමං ජානිත්වා යෙන යාපෙතුං සක්කොති තෙන යාපනං යථාබලසන්තොසො නාම; මනාපං අඤ්ඤස්ස දත්වා අත්තනා යෙන කෙනචි යාපනං යථාසාරුප්පසන්තොසො නාම; කත්ථ උදකං මනාපං කත්ථ අමනාපන්ති අචින්තෙත්වා යෙන කෙනචි ධොවනූපගෙන[1] උදකෙන ධොවනං උදකසන්තොසො නාම; පණ්ඩුමත්තිකගෙරුකපූතිපණ්ණරසකිලිට්ඨානි[2] පන උදකානි වජ්ජෙතුං වට්ටති ධොවන්තස්ස පන මුග්ගරාදීහි අපහරිත්වා හත්ථෙහි මද්දිත්වා ධොවනං ධොවනසන්තොසො නාම; තථා අසුජ්ඣන්තං පණ්ණානි පක්ඛිපිත්වා තාපිතඋදකෙනාපි ධොවිතුං වට්ටති එවං ධොවිත්වා කරොන්තස්ස ඉදං ථූලං ඉදං සුඛුමන්ති අකොපෙත්වා පහොනකනීහාරෙනෙව කරණං කරණසන්තොසො නාම, තිමණ්ඩලපටිච්ඡාදනමත්තස්සෙව කරණං පරිමාණසන්තොසො නාම, චීවරකරණත්ථාය පන මනාපං සුත්තං පරියෙසාමීති අචින්තෙත්වා[3] රථිකාදීසු වා දෙවට්ඨානෙ වා ආහරිත්වා පාදමූලෙ වා ඨපිතං යං කිඤ්චිදෙව සුත්තං ගහෙත්වා කරණං සුත්තසන්තොසො නාම; කුසිබන්ධනකාලෙ පන අඞ්ගුලමත්තෙ සත්තවාරෙ න විජ්ඣිතබ්බං එවං කරොන්තස්ස හි යො භික්ඛු සහායො න හොති තස්ස වත්තභෙදොපි නත්ථි, තිවඞ්ගුලමත්තෙ පන සත්තවාරෙ විජ්ඣිතබ්බං එවං කරොන්තස්ස මග්ගපටිපන්නෙනාපි සහායෙන භවිතබ්බං යො න හොති තස්ස වත්තභෙදො, අයං සිබ්බනසන්තොසො නාම; රජන්තෙන පන කාළකච්ඡාදීනි[4] පරියෙසන්තෙන න චරිතබ්බං[5] සොමවක්කලාදීසු යං ලභති තෙන රජිතබ්බං අලභන්තෙන මනුස්සෙහි අරඤ්ඤෙ වාකං ගහෙත්වා ඡඩ්ඩිතරජනං වා භික්ඛූහි පචිත්වා ඡඩ්ඩිතකසාවං[6] වා ගහෙත්වා රජිතබ්බං අයං රජනසන්තොසො නාම; නීලකද්දමකාළසාමෙසු යං කිඤ්චි ගහෙත්වා හත්ථිපිට්ඨෙ නිසින්නස්ස පඤ්ඤායමානකප්පකරණං කප්පසන්තොසො නාම, හිරිකොපීනපටිච්ඡාදනමත්තවසෙන පරිභුඤ්ජනං පරිභොගසන්තොසො නාම, දුස්සං පන ලභිත්වා සුත්තං වා සූචිං වා කාරකං වා අලභන්තෙන ඨපෙතුං වට්ටති ලභන්තෙන න වට්ටති කතම්පි සචෙ අන්තෙවාසිකාදීනං දාතුකාමො හොති තෙ ච අසන්නිහිතා යාව ආගමනා ඨපෙතුං වට්ටති ආගතමත්තෙසු දාතබ්බං දාතුං අසක්කොන්තෙන අධිට්ඨාතබ්බං අඤ්ඤස්මිං චීවරෙ සති පච්චත්ථරණම්පි අධිට්ඨාතුං වට්ටති අනධිට්ඨිතමෙව හි සන්නිධි හොති අධිට්ඨිතං න හොතීති මහාසීවත්ථෙරො ආහ අයං සන්නිධිපරි

1. ධොවනරූපකෙන. b (සංකිලිඨානි. b
2. පණ්ඩුමත්තිකාගෙරුක පූතිපණ්ණ
3. පරියෙසිස්සාමීති අවිචරිත්වා. b.
4. කාලකච්ඡකාදීනි. b.
5. නරජිතබ්බං. b.
6. ඡඩ්ඩිතකසටං. b.

වජ්ජනසන්තොසො නාම; විස්සජ්ජෙන්තෙන පන මුඛං ඔලොකෙත්වා න දාතබ්බං සාරාණීයධම්මෙ ඨත්වා විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති අයං විස්සජ්ජනසන්තොසො නාම, චීවරපටිසංයුත්තානි ධුතඞ්ගානි පංසුකූලිකඞ්ගං[1] තෙචීවරිකඞ්ගඤ්ච, තෙසං විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගතො[2] වෙදිතබ්බා, ඉති චීවරසන්තොසමහාඅරියවංසං පූරයමානො භික්ඛු ඉමානි වෙ ධුතඞ්ගානි ගොපෙති ඉමානි ගොපෙන්තො චීවරසන්තොසමහාඅරියවංසවසෙන සන්තුට්ඨො හොති, **වණ්ණවාදී**ති එකො සන්තුට්ඨො හොති සන්තොසස්ස වණ්ණං න කථෙති එකො න සන්තුට්ඨො හොති සන්තොසස්ස වණ්ණං කථෙති එකො නෙව සන්තුට්ඨො හොති නෙව[3] සන්තොසස්ස වණ්ණං කථෙති එකො සන්තුට්ඨො ච හොති සන්තොසස්ස ච වණ්ණං කථෙති තං දස්සෙතුං **ඉතරීතරචීවරසන්තුට්ඨියා ම වණ්ණවාදී**ති වුත්තං; **අනෙසන**න්ති දූතෙය්‍යපහිනගමනානුයොගප්පභෙදං නානප්පකාරං අනෙසනං; **අප්පතිරූප**න්ති අයුත්තං; **අලද්ධා චා**ති අලභිත්වා; යථා එකච්චො කථං නු ඛො චීවරං ලභිස්සාමීති පුඤ්ඤවන්තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං එකතො හුත්වා කොහඤ්ඤං කරොන්තො උත්තසති පරිතස්සති සන්තුට්ඨො භික්ඛු එවං අලද්ධා ච චීවරං න පරිතස්සති; **ලද්ධා චා**ති ධම්මෙන සමෙන ලභිත්වා; **අගධිතො**ති විගතලොභගෙධො;[4] **අමුච්ඡිතො**ති අධිමත්තතණ්හාය මුච්ඡං[5] අනාපන්නො; **අනජ්ඣොපන්නො**ති තණ්හාය අනොත්ථටො අපරියොනද්ධො; **ආදීනවදස්සාවී**ති අනෙසනාපත්තියඤ්ච ගධිතපරිභොගෙ[6] ච ආදීනවං පස්සමානො; **නිස්සරණපඤ්ඤො**ති යාවදෙව සීතස්ස පටිඝාතායාති වුත්තනිස්සරණමෙව පජානන්තො;[7] **ඉතරීතරචීවරසන්තුට්ඨියා**ති යෙන කෙනචි චීවරෙන සන්තුට්ඨියා; **නෙවත්තානුක්කංසෙතී**ති අහං පංසුකූලිකො මයා උපසම්පදමාළකෙයෙව පංසුකූලිකඞ්ගං ගහිතං කො මයා සදිසො අත්ථීති අත්තුක්කංසනං න කරොති; **නො පරං වම්භෙතී**ති ඉමෙ පනඤ්ඤෙ භික්ඛූ න පංසුකූලිකාති වා පංසුකූලිකමත්තම්පි එතෙසං නත්ථීති[8] පරං න වම්භෙති; **යො හි තත්ථ දක්ඛො**ති යො තස්මිං චීවරසන්තොසෙ වණ්ණවාදිතාදිසු වා දක්ඛො ඡෙකො ව්‍යත්තො; **අනලසො**ති සාතච්චකිරියාය ආලසියවිරහිතො; **සම්පජානො පතිස්සතො**ති සම්පජානපඤ්ඤාය චෙව සතියා ච යුත්තො; **අරියවංසෙ ඨිතො**ති අරියවංසෙ පතිට්ඨිතො; **ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාතෙනා**ති යෙන කෙනචි පිණ්ඩපාතෙන; එත්ථාපි පිණ්ඩපාතො ජානිතබ්බො පිණ්ඩපාතඛෙත්තං ජානිතබ්බං පිණ්ඩපාතසන්තොසො ජානිතබ්බො පිණ්ඩපාතපටිසංයුත්තං ධුතඞ්ගං ජානිතබ්බං: තත්ථ පිණ්ඩපාතොති ඔදනො කුම්මාසො සත්තු මච්ඡො මංසං ඛීරං දධි සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං යාගු ඛාදනීයං සායනීයං ලෙහනීයන්ති සොළස පිණ්ඩපාතා; පිණ්ඩපාත

1. පංසුකූලිකඞ්ගඤ්චෙව. b.
2. විසුද්ධිමග්ගෙ. b. 3. න. b.
4. විගතලොභගිද්ධො. b.
5. සම්මුච්ඡං. b.
6. අධිකපරිභොගෙ. b.
7. පටිජානන්තො. b.
8. භික්ඛූ පංසුකූලිකමත්තම්පි එතෙසං නත්ථීති එවං. b.

භෙත්තන්ති සඞ්ඝභත්තං උද්දෙසභත්තං නිමන්තනං සලාකභත්තං පක්ඛිකං උපොසථිකං පාටිපදිකං[1] ආගන්තුකභත්තං ගමිකභත්තං ගිලානභත්තං ගිලානුපට්ඨාකභත්තං ධුරභත්තං කුටිභත්තං වාරකභත්තං විහාරභත්තන්ති[2] පන්නරස පිණ්ඩපාතභෙත්තානි; පිණ්ඩපාතසන්තොසොති පිණ්ඩපාතෙ විතක්කසන්තොසො ගමනසන්තොසො පරියෙසනසන්තොසො පටිලාභසන්තොසො පටිග්ගහණසන්තොසො මත්තපටිග්ගහණසන්තොසො ලොලුප්පවිවජ්ජනසන්තොසො යථාලාභසන්තොසො යථාබලසන්තොසො යථාසාරුප්පසන්තොසො උපකාරසන්තොසො පරිමාණසන්තොසො පරිභොගසන්තොසො සන්නිධිපරිවජ්ජනසන්තොසො විසජ්ජනසන්තොසොති[3] පන්නරසසන්තොසා; තත්ථ සාදකො, භික්ඛු මුඛං ධොවිත්වා විතක්කෙති, පිණ්ඩපාතිකෙන පන ගණෙන සද්ධිං චරතා[4] සායං ථෙරූපට්ඨානකාලෙ ස්වෙ කත්ථ පිණ්ඩාය චරිස්සාමාති අසුකගාමෙ භන්තෙති එත්තකං චින්තෙත්වා තතො පට්ඨාය න විතක්කෙතබ්බං, එකචාරිකෙන විතක්කමාළකෙ ඨත්වා විතක්කෙතබ්බං, තතො පට්ඨාය විතක්කෙන්තො අරියවංසා චුතො හොති පරිබාහිරො, අයං විතක්කසන්තොසො නාම; පිණ්ඩාය චරන්තෙන[5] පන කුහිං ලභිස්සාමීති අචින්තෙත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන ගන්තබ්බං අයං ගමනසන්තොසො නාම; පරියෙසන්තෙන යං වා තං වා අගහෙත්වා ලජ්ජිපෙසලමෙව ගහෙත්වා පරියෙසිතබ්බං අයං පරියෙසනසන්තොසො නාම; දූරතොව ආහරියමානං දිස්වා එතං මනාපං[6] අමනාපන්ති චිත්තං න උප්පාදෙතබ්බං අයං පටිලාභසන්තොසො නාම; ඉදං මනාපං ගණ්හිස්සාමි ඉදං න මනාපං න ගණ්හිස්සාමීති අචින්තෙත්වා යං කිඤ්චි යාපනමත්තං ගහෙතබ්බමෙව අයං පටිග්ගහණසන්තොසො නාම; එත්ථ පන දෙය්‍යධම්මො බහු දායකො අප්පං දාතුකාමො අප්පං ගහෙතබ්බං දෙය්‍යධම්මො[7] බහු දායකොපි බහුං දාතුකාමො පමාණෙන ගහෙතබ්බං දෙය්‍යධම්මො න බහු දායකොපි අප්පං දාතුකාමො අප්පං ගහෙතබ්බං දෙය්‍යධම්මො න බහු දායකො පන බහුං[8] දාතුකාමො පමාණෙන ගහෙතබ්බං පටිග්ගහණස්මිං හි මත්තං අජානන්තො මනුස්සානං පසාදං මක්ඛෙති සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙති සාසනං න කරොති විජාතමාතුයාපි චිත්තං ගහෙතුං න සක්කොති ඉති මත්තං ජානිත්වාව පටිග්ගහෙතබ්බන්ති අයං මත්තපටිග්ගහණසන්තොසො නාම; අඩ්ඪකුලානියෙව අගන්ත්වා වාරපටිපාටියා ගන්තබ්බං අයං ලොලුප්පවිවජ්ජනසන්තොසො නාම; යථාලාභසන්තොසාදයො චීවරෙ වුත්තනයා එව පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා සමණධම්මං අනුපාලෙස්සාමීති[9] උපකාරං ඤත්වා පරිභුඤ්ජනං උපකාරසන්තොසො නාම; පත්තං

1. පාටිපදිකභත්තං. b.
2. විහාරභත්තං ධුරභත්තං වාරභත්තං සාරභත්තන්ති. b.
3. විවජ්ජනසන්තොසොති. b.
4. සඤ්චරති. b.
5. පවිසන්තෙන. b.
6. එතං. b.
7. දෙය්‍යධම්මොපි. b.
8. පන බහුදායකො බහුං. b.
9. (එවං.) b.

පූරෙත්වා ආනීතං න පටිග්ගහෙතබ්බං අනුපසම්පන්නෙන සති තෙන ගාහාපෙතබ්බං අසති හරාපෙත්වා පටිග්ගහණරුහනමත්තං[1] ගහෙතබ්බං අයං පරිමාණසන්තොසො නාම; ජිඝච්ඡාය පටිවිනොදනං ඉදමෙත්ථ නිස්සරණන්ති එවං පරිභුඤ්ජනං පරිභොගසන්තොසො නාම; නිදහිත්වා නිදහිත්වා න පරිභුඤ්ජිතබ්බං අයං සන්නිධිපරිවජ්ජනසන්තොසො නාම; මුඛං අනොලොකෙත්වා සාරාණීයධම්මෙ ඨිතෙන විස්සජ්ජෙතබ්බං[2] අයං විස්සජ්ජනසන්තොසො නාම; පිණ්ඩපාතපටිසංයුත්තානි පන පඤ්ච ධුතඞ්ගානි: පිණ්ඩපාතිකඞ්ගං සපදානචාරිකඞ්ගං එකාසනිකඞ්ගං පත්තපිණ්ඩිකඞ්ගං ඛලුපච්ඡාභත්තිකඞ්ගන්ති, තෙසං විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා, ඉති පිණ්ඩපාතසන්තොසමහාඅරියවංසං පූරයමානො භික්ඛු ඉමානි පඤ්ච ධුතඞ්ගානි ගොපෙති ඉමානි ගොපෙන්තො පිණ්ඩපාතසන්තොසමහාඅරියවංසවසෙන සන්තුට්ඨො හොති; **වණ්ණවාදීති** ආදීනි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි·

සෙනාසනෙනාති ඉධ සෙනාසනං ජානිතබ්බං සෙනාසනඛෙත්තං ජානිතබ්බං සෙනාසනසන්තොසො ජානිතබ්බො සෙනාසනපටිසංයුත්තං ධුතඞ්ගං ජානිතබ්බං: තත්ථ සෙනාසනන්ති මඤ්චො පීඨං භිසි බිම්බොහනං විහාරො අඩ්ඪයොගො පාසාදො හම්මියං ගුහා ලෙණං අට්ටො මාළො වෙළුගුම්බො රුක්ඛමූලං යත්ථ වා පන භික්ඛූ පටික්කමන්තීති ඉමානි පන්නරස සෙනාසනානි; සෙනාසනඛෙත්තන්ති සඞ්ඝතො වා ගණතො වා ඤාතිතො වා මිත්තතො වා· අත්තනො වා ධනෙන පංසුකූලඤ්චාති ඡ ඛෙත්තානි; සෙනාසනසන්තොසොති සෙනාසනෙ විතක්කසන්තොසාදයො පන්නරස සන්තොසා තෙ පිණ්ඩපාතෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා, සෙනාසනපටිසංයුත්තානි පන පඤ්ච ධුතඞ්ගානි ආරඤ්ඤිකඞ්ගං රුක්ඛමූලිකඞ්ගං අබ්භොකාසිකඞ්ගං සොසානිකඞ්ගං යථාසන්ථතිකඞ්ගන්ති, තෙසං විත්ථාරකථා විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තා. ඉති සෙනාසනසන්තොසමහාඅරියවංසං පූරයමානො භික්ඛු ඉමානි පඤ්ච ධුතඞ්ගානි ගොපෙති ඉමානි ගොපෙන්තො සෙනාසනසන්තොසමහාඅරිවංසවසෙන සන්තුට්ඨො හොති; ගිලානපච්චයො පන පිණ්ඩපාතෙයෙව පවිට්ඨො; තත්ථ යථාලාභයථාබලයථාසාරුප්පසන්තොසෙනෙව සන්තුස්සිතබ්බං නෙසජ්ජිකඞ්ගං භාවනාරාමඅරියවංසං භජතීති[3]

වුත්තම්පි චෙතං:–

"පඤ්ච සෙනාසනෙ[4] වුත්තා පඤ්ච ආහාරනිස්සිතා
එකො විරියසංයුත්තො ද්වෙ ච චීවරනිස්සිතා"ති.

ඉති භගවා පථවිං පත්ථරමානො විය සාගරකුච්ඡිං පූරයමානො විය ආකාසං විත්ථාරයමානො විය ච පඨමං චීවරසන්තොස[5]අරියවංසං කථෙත්වා චන්දං උට්ඨාපෙන්තො විය සුරියං උල්ලඞ්ඝෙන්තො[6] විය ච දුතියං

1. පටිග්ගහණමත්තං. b.
2. විස්සජ්ජිතබ්බං. b.
3. භජති. b.
4. සෙනාසනා. b.
5. චීවරසන්තොසං. b.
6. උල්ලඞ්ඝෙන්තො. b.

පිණ්ඩපාතසන්තොසං කථෙත්වා සිනෙරුං උක්ඛිපන්තො විය ච තතියං සෙනාසනසන්තොසං අරියවංසං කථෙත්වා ඉදානි සහස්සනයපටිමණ්ඩිතං චතුත්ථං භාවනාරාමං අරියවංසං කථෙතුං "**පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු භාවනාරාමො හොති**"ති දෙසනං ආරභි: තත්ථ ආරමනං ආරාමො අභිරතීති අත්ථො; භාවනාය ආරාමො අස්සාති **භාවනාරාමො;** භාවනාය රතොති **භාවනාරතො;** පඤ්චවිධෙ පහානෙ ආරාමො අස්සාති **පහානාරාමො;** අපි ච භාවෙන්තො රමතීති **භාවනාරාමො;** පජහන්තො රමතීති **පහානාරාමො**ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; අයං හි චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ භාවෙන්තො රමති රතිං වින්දතීති අත්ථො තථා චත්තාරො සම්මප්පධානෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදෙ පඤ්චින්ද්‍රියානි පඤ්ච බලානි සත්ත බොජ්ඣඞ්ගෙ සත්ත අනුපස්සනා අට්ඨාරස මහාවිපස්සනා සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මෙ[1] අට්ඨතිංස ආරම්මණවිභත්තියො භාවෙන්තො රමති රතිං වින්දති කාමච්ඡන්දාදයො පන කිලෙසෙ පජහන්තො රමති රතිං වින්දති; ඉමෙසු පන චතූසු අරියවංසෙසු පුරිමෙහි තාව තීහි තෙරසන්නං ධුතඞ්ගානං චතුපච්චයසන්තොසස්ස ච වසෙන සකලං විනයපිටකං කථිතං හොති භාවනාරාමෙන අවසෙසපිටකද්වයං.

ඉමං පන භාවනාරාමඅරියවංසං කථෙන්තෙන භික්ඛුනා පටිසම්භිදාමග්ගෙ නෙක්ඛම්මපාළියා කථෙතබ්බො, දීඝනිකායෙ දසුත්තරසුත්තන්තපරියායෙන කථෙතබ්බො, මජ්ඣිමනිකායෙ[2] සතිපට්ඨානසුත්තන්තපරියායෙන කථෙතබ්බො, අභිධම්මෙ නිද්දෙසපරියායෙන කථෙතබ්බො.

තත්ථ පටිසම්භිදාමග්ගෙ නෙක්ඛම්මපාළියාති[3] නෙක්ඛම්මං භාවෙන්තො රමති කාමච්ඡන්දං පජහන්තො රමති අබ්‍යාපාදං-බ්‍යාපාදං-ආලොකසඤ්ඤං-ථිනමිද්ධං-අවික්ඛෙපං-උද්ධච්චං-ධම්මවවත්ථානං-විචිකිච්ඡං-ඤාණං අවිජ්ජං-පාමුජ්ජං-අරතිං-පඨමජ්ඣානං-පඤ්ච නීවරණෙ-දුතියජ්ඣානං-විතක්කවිචාරෙ-තතියජ්ඣානං-පීතිං-චතුත්ථජ්ඣානං-සුඛදුක්ඛෙ- ආකාසානඤ්චායතනසමාපත්තිං භාවෙන්තො රමති රූපසඤ්ඤං පටිඝසඤ්ඤං නානත්තසඤ්ඤං පජහන්තො රමති-විඤ්ඤාණඤ්චායතනසමාපත්තිං-පෙ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිං භාවෙන්තො රමති ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤං පජහන්තො රමති අනිච්චානුපස්සනං භාවෙන්තො රමති නිච්චසඤ්ඤං පජහන්තො රමති-දුක්ඛානුපස්සනං-සුඛසඤ්ඤං-අනත්තානුපස්සනං අත්තසඤ්ඤං- නිබ්බිදානුපස්සනං-නන්දිං- විරාගානුපස්සනං-රාගං-නිරොධානුපස්සනං-සමුදයං-පටිනිස්සග්ගානුපස්සනං-ආදානං- ඛයානුපස්සනං-ඝනසඤ්ඤං-වයානුපස්සනං- ආයූහනං-විපරිණාමානුපස්සනං-ධුවසඤ්ඤං-අනිමිත්තානුපස්සනං-නිමිත්තං-අප්පණිහිතානුපස්සනං- පණිධිං-සුඤ්ඤතානුපස්සනං-අභිනිවෙසං-අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනං-සාරාදානාභිනිවෙසං-යථාභූතඤාණදස්සනං[4]-සම්මොහාභිනිවෙසං-ආදීනවානුපස්සනං

1. බොධිපක්ඛිය ධම්මෙ. b.
2. මජ්ඣිමෙ' කත්ථචි.
3. නෙක්ඛම්ම පාළියා. b.
4. යථාභූතං ඤාණදස්සනං, කත්ථචි.

ආලයාභිනිවෙසං- පටිසඞ්ඛානුපස්සනං -අප්පටිසඞ්ඛං - විවට්ටානුපස්සනං- සංයොගාභිනිවෙසං-සොතාපත්තිමග්ගං-දිට්ඨෙකට්ඨෙ කිලෙසෙ-සකදාගාමිමග්ගං-ඔළාරිකෙ කිලෙසෙ-අනාගාමිමග්ගං-අනුසහගතෙ කිලෙසෙ-අරහත්තමග්ගං භාවෙන්තො රමති සබ්බකිලෙසෙ පජහන්තො රමතී”ති එවං පටිසම්භිදාමග්ගෙ නෙක්ඛම්මපාළියා කථෙතබ්බො.

දීඝනිකායෙ දසුත්තරසුත්තන්තපරියායෙනාති “එකං ධම්මං භාවෙන්තො රමති එකං ධම්මං පජහන්තො රමති-පෙ-දස ධම්මෙ භාවෙන්තො රමති දස ධම්මෙ පජහන්තො රමති කතමං එකං ධම්මං භාවෙන්තො රමති කායගතාසතිං සාතසහගතං ඉමං එකං ධම්මං භාවෙන්තො රමති-කතමං එකං ධම්මං පජහන්තො රමති අස්මිමානං ඉමං එකං ධම්මං පජහන්තො රමති- කතමෙ වෙ ධම්මෙ-පෙ-කතමෙ දස ධම්මෙ භාවෙන්තො රමති දස කසිණායතනානි ඉමෙ දස ධම්මෙ භාවෙන්තො රමති. කතමෙ දස ධම්මෙ පජහන්තො රමති දස මිච්ඡත්තෙ ඉමෙ දස ධම්මෙ පජහන්තො රමති එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු භාවනාරාමො හොතී”ති එවං දීඝනිකායෙ දසුත්තරසුත්තන්තපරියායෙන කථෙතබ්බො.

මජ්ඣිමනිකායෙ සතිපට්ඨානසුත්තන්තපරියායෙනාති එකායනො අයං භික්ඛවෙ මග්ගො-පෙ-යාවදෙව ඤාණමත්තාය පතිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති එවම්පි භික්ඛවෙ භික්ඛු භාවනාරාමො හොති භාවනාරතො පහානාරාමො හොති පහානරතො, පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු ගච්ඡන්තො වා ගච්ඡාමීති පජානාති පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතං-පෙ-පූතීනි චුණ්ණකජාතානි සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති අයම්පි ඛො කායො එවං ධම්මො එවං භාවී එතං අනතීතොති ඉති අජ්ඣත්තං වා කායෙ කායානුපස්සී විහරති-පෙ-එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු භාවනාරාමො හොතී”ති එවං මජ්ඣිමනිකායෙ සතිපට්ඨානසුත්තන්තපරියායෙන කථෙතබ්බො.

අභිධම්මෙ නිද්දෙසපරියායෙනාති “සබ්බෙපි සඞ්ඛතෙ ධම්මෙ අනිච්චතො දුක්ඛතො රොගතො ගණ්ඩතො -පෙ- සංකිලෙසිකතො පස්සන්තො රමති එවං ඛො භික්ඛු භාවනාරාමො හොතී”ති එවං නිද්දෙසපරියායෙන කථෙතබ්බො. **නෙවත්තානුක්කංසෙතීති** අජ්ජ මෙ සට්ඨිං වා සත්තතිං වා වස්සානි[1] අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති විපස්සනාය කම්මං කරොන්තස්ස කො මයා සදිසො අත්ථීති එවං අත්තුක්කංසනං න කරොති; **නො පරං වම්භෙතීති** අනිච්චං දුක්ඛන්ති විපස්සනාමත්තකම්පි නත්ථි කිං ඉමෙ විස්සට්ඨකම්මට්ඨානා චරන්තීති එවං පරවම්භනං න කරොති; සෙසං වුත්තනයමෙව. **ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරො අරියවංසාති** භික්ඛවෙ ඉමෙ චත්තාරො අරියවංසා අරියතන්තියො අරිය

1. සට්ඨි වස්සානි. b.

පවෙණියො අරියඤ්ජසා අරියවට්ටුමානීති;[1] සුත්තන්තං විනිවට්ටෙත්වා ඉදානි මහාඅරියවංසපරිපූරකස්ස[2] භික්ඛුනො වසනදිසා[3] දස්සෙන්තො **ඉමෙහි ච පන භික්ඛවෙ**ති ආදිමාහ: තත්ථ **සොව අරතිං සහතී**ති සො එව අරතිං අනභිරතිං උක්කණ්ඨිතං සහති අභිභවති; **නං නං අරති සහතී**ති තං පන භික්ඛුං යා එසා පන්තෙසු සෙනාසනෙසු අධිකුසලානං වා[4] ධම්මානං භාවනාය අරති නාම හොති සා[5] සහිතුං අභිභවිතුං න සක්කොති; **අරතිරතිසහො**ති අරතිඤ්ච පඤ්චකාමගුණරතිඤ්ච සහති අභිභවිතුං සක්කොති; ඉදානි ගාථාහි කූටං ගණ්හන්තො **නාරතී**ති ආදි මාහ: තත්ථ **ධීර**න්ති[6] විරියවන්තං; **නාරති ධීරසංහතී**ති[7] ඉදං පුරිමස්ස කාරණවචනං යස්මා සා ධීරසංහති න හොති ධීරං[8]. සහිතුං අභිභවිතුං න සක්කොති තස්මා නාරති සහති ධීරං; **ධීරො හි අරතිස්සහො**ති අරතිසහනතො හි සො ධීරො නාම තස්මා අරතිං සහතීති අත්ථො; **සබ්බකම්මවිභාසිත**න්ති[9] සබ්බං තෙභූමකකම්මං වජ්ජිත්වා පරිවජ්ජිතං පරිවට්ටුමං කත්වා ඨිතං; **පනුණ්ණං කො නිවාරයෙ**ති කිලෙසෙ පනුදිත්වා ඨිතං කො නාම රාගො වා දොසො වා නිවාරෙය්‍ය; **නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහතී**ති ජම්බොනදසංඛාතස්ස රත්තසුවණ්ණස්ස[10] නෙක්ඛසදිසං ගරහිතබ්බදොසවිනිමුත්තං කො තං පුග්ගලං නින්දිතුං අරහති; **බ්‍රහ්මුනාපි පසංසිතො**ති මහාබ්‍රහ්මුනාපි එසො පුග්ගලො පසංසිතොයෙවාති; දෙසනාපරියොසානෙ චත්තාරීසං භික්ඛුසහස්සානි අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු.

4. 3. 9.

නවමෙ **ධම්මපදානී**ති ධම්මකොට්ඨාසා; **අනභිජ්ඣා**ති ආදිසු අභිජ්ඣාපටික්ඛෙපෙන **අනභිජ්ඣා**; ව්‍යාපාදපටික්ඛෙපෙන **අව්‍යාපාදො**; මිච්ඡාසතිපටික්ඛෙපෙන **සම්මාසති**; මිච්ඡාසමාධිපටික්ඛෙපෙන **සම්මාසමාධි** වෙදිතබ්බො; **අනභිජ්ඣාලූ**ති නිත්තණ්හො හුත්වා; **අව්‍යාපන්නෙන චෙතසා**ති සබ්බකාලං පකතිභාවං අවිජහන්තෙන චිත්තෙන; **සතො එකග්ගචිත්තස්සා**ති සතියා සමන්නාගතො ආරම්මණෙ එකග්ගචිත්තො අස්ස;[11] **අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො**ති නියකජ්ඣත්තෙ සුට්ඨු ඨපිත චිත්තො අස්සාති; සුත්තෙනපි[12] ගාථායපි වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

4. 3. 10.

දසමෙ **අභිඤ්ඤාතා**ති ඤාතා පඤ්ඤාතා පාකටා; **අන්නභාරො**ති ආදීනි තෙසං නාමානි; **පටිසල්ලාණා වුට්ඨිතො**ති ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨිතො; සා හි ඉධ පටිසල්ලාණන්ති අධිප්පෙතා; **පච්චක්ඛායා**ති

1. අරියපවෙණියො අරියවංසාති. b.
2. මහාඅරියවංසං පරිපූරකස්ස. b.
3. වසෙන භිසාරං. b.
4. අධිකුසලානං. b.
5. හොති. b.
6. වීරන්ති-කම්බොජ.
7. වීරසංහති හි-කම්බොජ.
8. ධීරං න සහති තප්පහොති. b. වීරසංහති න හොති වීරං-කම්බොජ.
9. සබ්බකම්මවිගාකිනන්ති. l.
10. ජාතිරත්තසුවණ්ණස්ස. b.
11. අසං. b.
12. ඉමෙසං. සුත්තෙනපි b.

පටික්ඛිපිත්වා; **අභිජ්ඣාලූ**ති සතණ්හං; **කාමෙසු තිබ්බසාරාගා**ති වත්ථුකාමෙසු බහලරාගං; **නාහං තථා එවං වදෙය්‍යා**ති තං අහං තස්මිං වචනෙ වුත්තෙ තස්මිං කාරණෙ[1] එවං වදෙය්‍යං; **පටික්කොසිතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යා**ති පටික්කොසිතබ්බන්ති පටිබාහිතබ්බන්ති[2] මඤ්ඤෙය්‍ය, **සහධම්මිකා**ති සකාරණා; **වාදානුපාතා**ති ධම්මිකවාදෙ ඝට්ටයමානා අධම්මිකවාදානුපාතා වාදපවත්තියොති අත්ථො; **ගාරය්හා ඨානා**ති ගරහිතබ්බයුත්තකා පච්චයා; **ආගච්ඡන්ති**ති උපගච්ඡන්ති; **උක්කලා**ති උක්කලජනපදවාසිනො; **වස්සභඤ්ඤා**ති[3] වස්සො ච භඤ්ඤො චාති ද්වෙ ජනා; **අහෙතුවාදා**ති "නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයො සත්තානං විසුද්ධියා"ති එවමාදිවාදිනො; **අකිරියවාදා**ති "කරොතො න **කරීයති පාප**"න්ති එවං කිරියපටික්ඛෙපවාදිනො; **නත්ථිකවාදා**ති "නත්ථි දින්න"න්ති ආදිවාදිනො; තෙ[4] ඉමෙසු තීසුපි දස්සනෙසු ඔක්කන්තනියාමා අහෙසුං කථං පන තෙසු නියාමො හොතීති යො හි එවරූපං ලද්ධිං ගහෙත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නො සජ්ඣායති වීමංසති තස්ස නත්ථි හෙතු නත්ථි පච්චයො කරොතො න කරීයති පාපං.=පෙ= නත්ථි දින්නං.=පෙ=කායස්ස භෙදා උච්ඡිජ්ජතීති තස්මිං ආරම්මණෙ මිච්ඡාසති සන්තිට්ඨති චිත්තං එකග්ගං හොති ජවනානි ජවන්ති පඨමජවනෙ සතෙකිච්ඡො හොති තථා දුතියාදිසු සත්තමෙ බුද්ධානම්පි අතෙකිච්ඡො අනිවත්තී අරිට්ඨකණ්ටකසදිසො හොති, තත්ථ කොචි එකං දස්සනං ඔක්කමති කොචි ද්වෙ තීණිපි නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකොව හොති පත්තො සග්ගමග්ගාවරණඤ්චෙව[5] මොක්ඛමග්ගාවරණඤ්ච අභබ්බො තස්ස අත්තභාවස්ස අනන්තරං සග්ගම්පි ගන්තුං පගෙව මොක්ඛං වට්ටඛාණු නාමෙස සත්තො පථවිගොපකො යෙභුය්‍යෙන එවරූපස්ස භවතො වුට්ඨානං නත්ථි වස්සභඤ්ඤාපි එදිසා අහෙසුං. **නින්දාබ්‍යාරොසඋපාරම්භභයා**ති[6] අත්තනො නින්දාභයෙන ඝට්ටනභයෙන උපවාදභයෙන චාති අත්ථො; **අභිජ්ඣාවිනයෙ සික්ඛ**න්ති අභිජ්ඣාවිනයො[7] වුච්චති අරහත්තං අරහත්තෙ සික්ඛමානො අප්පමත්තො නාම වුච්චතීති; සුත්තන්තෙන වට්ටවිවට්ටං කථෙත්වා ගාථාය ඵලසමාපත්ති කථිතාති.

උරුවෙලවග්ගො තතියො.

---

4. 4. 1.

චතුත්ථස්ස **පඨමෙ චක්කානී**ති සම්පත්තියො; **චතුචක්කං වත්තතී**ති චත්තාරි සම්පත්තිචක්කානි වත්තන්ති පවත්තන්ති ඝටියන්තියෙවාති අත්ථො; **පතිරූපදෙසවාසො**ති යත්ථ චතස්සො පරිසා සන්දිස්සන්ති

1. තං අහං තස්මිං කාරණෙ. b.
2. පටික්කොසිතබ්බාති පටිබාහිතබ්බා
3. වස්සභිඤ්ඤාති. b. (සිවං. b.
4. තෙසු. b.
5. සත්තො සග්ගාවරණඤ්චෙව.
6. නින්දාබ්‍යාරොස උපවාද භයාති. b.
7. අත්ථො අභිජ්ඣාවිනයො. b.

එවරූපෙ අනුච්ඡවිකෙ දෙසෙ වාසො; **සප්පුරිසූපස්සයොති** බුද්ධාදීනං සප්පුරිසානං අපස්සයනං භජනං;[1] **අත්තසම්මාපණිධීති**[2] අත්තනො සම්මා ඨපනං සචෙ පුබ්බෙ අස්සද්ධාදීහි සමන්නාගතො හොති තානි පහාය සද්ධාදීසු පතිට්ඨාපනං; **පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතාති** පුබ්බෙ උපචිතකුසලතා; ඉදමෙව චෙත්ථ පමාණං යෙන හි **ඤාණසම්පයුත්ත**චිත්තෙන කුසලකම්මං කතං හොති තදෙව කුසලං තං පුරිසං පතිරූපදෙසෙ උපනෙති සප්පුරිසෙ භජාපෙති සො එව ච පුග්ගලො අත්තානං සම්මා ඨපෙති; **පුඤ්ඤකතොති** කතපුඤ්ඤො; **සුඛෙසු තං අධිවත්තන්තීති** සුඛෙසු එතං පුග්ගලං අධිවත්තන්ති අවත්ථරන්තීති අත්ථො.

4. 4. 2.

දුතියෙ **සඞ්ගහවත්ථූනීති** සඞ්ගණ්හනකකාරණානි;[3] **දානඤ්චාති** ආදීසු එකච්චො[4] දානෙනෙව සඞ්ගණ්හිතබ්බො හොති, තස්ස දානමෙව දාතබ්බං; **පෙය්‍යවජ්ජන්ති** පියවචනං; එකච්චො හි අයං දාතබ්බං නාම දෙති එකෙකෙන පන වචනෙන සබ්බං මක්ඛෙත්වා නාසෙති කිං එතස්ස[5] දානන්ති වත්තා හොති, එකච්චො අයං කිඤ්චාපි දානං න දෙති, කථෙන්තො පන තෙලෙන විය මක්ඛෙති එස දෙතු වා මා වා වචනමෙව සහස්සං අග්ඝතීති වත්තා හොති, එවරූපො පුග්ගලො දානං[6] න පච්චාසිංසති පියවචනමෙව පච්චාසිංසති තස්ස පියවචනමෙව වත්තබ්බං; **අත්ථචරියාති** අත්ථසංවඩ්ඪනකථා; එකච්චො හි නෙව දානං න පියවචනං පච්චාසිංසති අත්තනො හිතකථං වඩ්ඪිකථමෙව පච්චාසිංසති එවරූපස්ස පුග්ගලස්ස ඉදං තෙ කාතබ්බං ඉදං න කාතබ්බං එවරූපො පුග්ගලො සෙවිතබ්බො එවරූපො න සෙවිතබ්බොති එවං අත්ථචරියාකථාව කථෙතබ්බා.[7] **සමානත්තතාති** සමානසුඛදුක්ඛභාවො; එකච්චො හි දානාදීසු එකම්පි න පච්චාසිංසති එකාසනෙ නිසජ්ජං එකපල්ලඞ්කෙ සයනං එකතො භොජනන්ති එවං සමානසුඛදුක්ඛතං පච්චාසිංසති සො සචෙ ගහට්ඨස්ස ජාතියා පබ්බජිතස්ස සීලෙන සදිසො හොති, තස්සායං සමානත්තතා කාතබ්බා; **තත්ථ තත්ථ යථාරහන්ති** තෙසු තෙසු ධම්මෙසු යථානුච්ඡවිකං සමානත්තතාති අත්ථො; **රථස්සාණීව යායතොති** යථා රථස්ස ගච්ඡතො ආණි සඞ්ගහො නාම හොති යානං[8] සඞ්ගණ්හාති එවමිමෙ සඞ්ගහා ලොකං සඞ්ගණ්හන්ති; **න මාතා පුත්තකාරණාති** යදි මාතා එතෙ සඞ්ගහෙ පුත්තස්ස න කරෙය්‍ය පුත්තකාරණා මානං වා පූජං වා න ලභෙය්‍ය; **සඞ්ගහා එතෙති** උපයොගවචනෙ පච්චත්තං; සඞ්ගහෙ එතෙති වා පාඨො. **සමවෙක්ඛන්තීති** සම්මා පෙක්ඛන්ති; **පාසංසා ච භවන්තීති** පසංසනීයා ච[9] භවන්තීති.

---

1. සප්පුරිසාවස්සයොති බුද්ධාදීනං (අවස්සයො භරුජානං. b.
2. අත්තනො සම්මා පණිධි.) b
3. සඞ්ගණ්හනකාරණානි. b.
4. එකච්චොහි. b.
5. තස්ස. b.
6. දානෙ. b.
7. අත්තනො චරියකථාය කථෙ (තබ්බා. b.
8. සාරථං. b.
9. පසංසනීයා. b.

4. 4. 3.

තතියෙ **සීහොති** චත්තාරො සීහා තිණසීහො කාළසීහො පණ්ඩුසීහො කෙසරසීහොති, තෙසු තිණසීහො කපොතවණ්ණගාවිසදිසො තිණභක්ඛො හොති, කාළසීහො කාළගාවිසදිසො තිණභක්ඛොයෙව, පණ්ඩුසීහො පණ්ඩුපලාසවණ්ණගාවිසදිසො මංසභක්ඛො, කෙසරසීහො ලාඛාපරිකම්මකතෙනෙව මුඛෙන අග්ගනඞ්ගුට්ඨෙන චතූහි ච පාදපරියන්තෙහි සමන්නාගතො මත්ථකතොපිස්ස පට්ඨාය ලාඛාතූලිකාය[1] කතා විය තිස්සො රාජියො පිට්ඨිමජ්ඣෙන ගන්ත්වා අන්තරසත්ථිම්හි දක්ඛිණාවත්තා හුත්වා ඨිතා ඛන්ධෙ පනස්ස සතසහස්සග්ඝනකකම්බලපරික්ඛෙපො විය කෙසරභාරො හොති අවසෙසට්ඨානං පරිසුද්ධසාලිපිට්ඨසඞ්ඛචුණ්ණපිණ්ඩවණ්ණං[2] හොති; ඉමෙසු චතූසු සීහෙසු අයං කෙසරසීහො ඉධ අධිප්පෙතො; **මිගරාජාති** සබ්බමිගගණස්ස රාජා; **ආසයාති** වසනට්ඨානතො සුවණ්ණගුහතො වා රජතමණිඵලිකමනොසිලාගුහතො වා නික්ඛමතීති වුත්තං හොති; නික්ඛමමානො පනෙස[3] චතූහි කාරණෙහි නික්ඛමති අන්ධකාරපීළිතො වා ආලොකත්ථාය උච්චාරපස්සාවපීළිතො වා තෙසං විස්සජ්ජනත්ථාය ජිඝච්ඡාපීළිතො වා ගොචරත්ථාය සම්භවපීළිතො වා අසද්ධම්මපටිසෙවනත්ථාය,[4] ඉධ පන ගොචරත්ථාය නික්ඛමන්තො අධිප්පෙතො; **විජම්භතීති** සුවණ්ණතලෙ වා රජතමණිඵලිකමනොසිලාතලානං වා අඤ්ඤතරස්මිං වෙ පච්ඡිමපාදෙ සමං පතිට්ඨපෙත්වා පුරිමපාදෙ පුරතො පසාරෙත්වා සරීරස්ස පච්ඡාභාගං ආකඩ්ඪිත්වා පුරිමභාගං අභිහරිත්වා[5] පිට්ඨිං නාමෙත්වා ගීවං උක්ඛිපිත්වා අසනිසද්දං කරොන්තො විය නාසාපුටානි පොඨෙත්වා සරීරලග්ගං[6] රජං විධුනන්තො විජම්භති විජම්භනභූමියඤ්ච පන තරුණවච්ඡකො විය අපරාපරං ජවති ජවතො[7] පනස්ස සරීරං අන්ධකාරෙ පරිබ්භමන්තං අලාතං විය ඛායති; **අනුවිලොකෙතීති** කස්මා අනුවිලොකෙති පරානුද්දයතාය තස්මිං කිර සීහනාදං නදන්තෙ පබ්බතතටාකාදීසු[8] විසමට්ඨානෙසු චරන්තා හත්ථිගොකණ්ණමහිසාදයො[9] පාණා පපාතෙපි ආවාටෙපි පතන්ති තෙසං අනුද්දයාය අනුවිලොකෙති; කිං පනස්ස ලුද්දස්ස පරමංසඛාදිනො අනුද්දයා නාම අත්ථීති; ආම අත්ථි: තථා හි කිමෙම බහූහි ඝාතිතෙහීති අත්තනො ගොචරත්ථායපි ඛුද්දකෙ පාණෙ න ගණ්හාති එවං අනුද්දයං කරොති.[10] වුත්තම්පි චෙතං "මාහං ඛුද්දකෙ පාණෙ විසමගතෙ සඞ්ඝාතං ආපාදෙසී"ති. **සීහනාදං නදතීති** තික්ඛත්තුං තාව[11] අභීතනාදං නදති; එවඤ්ච පනස්ස විජම්භනභූමියං ඨත්වා නදන්තස්ස

---

1. ලාඛාතඞ්ගුලකාය. b.
2. පරිසුද්ධ තලපිට්ඨ සඞ්ඛචුණ්ණ (පිණ්ඩවණ්ණං. b.
3. නික්ඛම මානො ච. b.
4. ජිඝච්ඡාපීළිතො වා අසද්ධම්මපටි(සෙවනත්ථායවා b.
5. අභිආහරිත්වා. b.
6. විය සරීරලග්ගං. b.
7. අපරාපරං ජවතො. b.
8. පපාතාවාටාදීසු. b.
9. හත්ථිගොකණ්ණමහිංසාදයො. b.
10. න ගණ්හාති. b.
11. තික්ඛත්තුං. b.

සද්දෙ සමන්තා තියොජනපදෙසං එකනින්නාදං කරොති **තමස්ස**[1] නින්නාදං සුත්වා තියොජනබ්භන්තරගතා දිපදචතුප්පදගණා යථාඨානෙ ඨාතුං න සක්කොන්ති; **ගොචරාය පක්කමතී**ති ආහාරත්ථාය ගච්ඡති; කථං: සො හි විජම්භනභූමියං ඨත්වා දක්ඛිණතො වා වාමතො වා උප්පතන්තො උසභමත්තං ඨානං ගණ්හාති උද්ධං උප්පතන්තො චත්තාරිපි අට්ඨපි උසභානි[2] උප්පතති සමෙ ඨානෙ උජුකං පක්ඛන්දන්තො සොළසඋසභමත්තම්පි වීසතිඋසභමත්තම්පි ඨානං පක්ඛන්දති ථලා වා පබ්බතා වා පක්ඛන්දන්තො සට්ඨිඋසභමත්තම්පි අසීතිඋසභමත්තම්පි ඨානං පක්ඛන්දති අන්තරාමග්ගෙ රුක්ඛං වා පබ්බතං වා දිස්වා තං පරිහරන්තො වාමතො වා දක්ඛිණතො වා උද්ධං වා උසභමත්තං අපක්කමති තතියං පන සීහනාදං නදිත්වා තෙනෙව සද්ධිං තියොජනට්ඨානෙ පඤ්ඤායති තියොජනං ගන්ත්වා නිවත්තිත්වා ඨිතො අත්තනො වා නාදස්ස අනුනාදං සුණාති එවං සීඝෙන ජවෙන පක්කමති; **යෙභුය්යෙනා**ති පායෙන; **භයං**[3] **සන්තාසං සංවෙගන්ති** සබ්බං චිත්තුත්‍රාසස්සෙව නාමං; සීහස්ස හි සද්දං සුත්වා බහූ භායන්ති අප්පකා න භායන්ති කෙ පන තෙති: සමසීහො හත්ථාජානීයො අස්සාජානීයො උසභාජානීයො පුරිසාජානීයො ඛීණාසවොති, කස්මා පනෙතෙ න භායන්තීති සමසීහො තාව ජාතියා[4] ගොත්තකුලසූරභාවෙහි සමානොස්මීති න භායති හත්ථාජානීයාදයො අත්තනො සක්කායදිට්ඨිබලවතාය න භායන්ති ඛීණාසවො සක්කායදිට්ඨියා පහීනත්තා න භායති, **බිලාසයා**ති බිලෙ සයන්තා[5] බිලවාසිනො අහිනකුලගොධාදයො; **දකාසයා**ති[6] උදකවාසිනො මච්ඡකච්ඡපාදයො; **වනාසයා**ති වනවාසිනො හත්ථිඅස්සගොකණ්ණමිගාදයො;[7] **පවිස**න්තීති ඉදානි ආගන්ත්වා ගණ්හිස්සතීති මග්ගං ඔලොකෙත්වා පවිසන්ති;[8] **දළ්හෙහී**ති ථිරෙහි; **වරත්තෙහී**ති චම්මරජ්ජූහි; **මහිද්ධිකො**ති ආදිසු විජම්භනභූමියං ඨත්වා දක්ඛිණපස්සාදීහි උසභමත්තං උජුකං[9] වීසතිඋසභමත්තාදිලංඝනවසෙන මහිද්ධිකතා; සෙසමිගානං අධිපතිභාවෙන මහෙසක්ඛතා; සමන්තා තියොජනට්ඨානෙ සද්දං සුත්වා පලායන්තානං වසෙන මහානුභාවතා වෙදිතබ්බා; **එවමෙව ඛො**ති භගවා තෙසු තෙසු සුත්තන්තෙසු තථා තථා අත්තානං කථෙසි, "සීහොති ඛො භික්ඛවෙ තථාගතස්සෙතං අධිවචනං අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සාති" ඉමස්මිං තාව සුත්තෙ සීහසදිසං අත්තානං කථෙසි, "භිසක්කො සල්ලකත්තොති[10] ඛො සුනක්ඛත්ත තථාගතස්සෙතං අධිවචනන්ති" ඉමස්මිං වෙජ්ජසදිසං, "බ්‍රාහ්මණොති ඛො භික්ඛවෙ තථාගතස්සෙතං අධිවචනන්ති" ඉමස්මිං බ්‍රාහ්මණසදිසං, "පුරිසො මග්ගකුසලොති ඛො තිස්ස තථාගතස්සෙතං අධිවචනන්ති" ඉමස්මිං මග්ගදෙසිකපුරිසසදි

1. තස්ස. b.
2. උසභට්ඨානානි. b.
3. යෙභුය්යෙන භයං. b.
4. ජති. b.
5. බිලාසය සන්තා. b.
6. උදකාසයාති. b
7. හත්ථි අස්ස ගොකණ්ණමිගාදයො. b.
8. ගණ්හිස්සන්තීති මග්ගං ඔලො (කෙන්තා වසන්ති. b.
9. උජුං. b.
10. කථෙසි සල්ලකත්තොති. b.

සං, "රාජාහමස්මි සෙලාති" ඉමස්මිං රාජසදිසං, ඉමස්මිං පන සුත්තෙ සීහසදිසමෙව කත්වා අත්තානං කථෙන්තො එවමාහ, තත්‍රායං[1] සදිසතා: සීහස්ස කඤ්චනගුහාදිසු වසනකාලො විය හි තථාගතස්ස දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරස්ස අපරිමිතකාලං පාරමියො පූරෙත්වා පච්ඡිමෙ භවෙ[2] පටිසන්ධිග්ගහණෙන චෙව මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනෙන ච[3] දසසහස්සිලොකධාතුං කම්පෙත්වා වුද්ධිමන්වාය දිබ්බසම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං[4] අනුභවමානස්ස තීසු පාසාදෙසු නිවාසකාලො[5] දට්ඨබ්බො, සීහස්ස කඤ්චනගුහාදිතො නික්ඛන්තකාලො විය තථාගතස්ස එකූනතිංසෙ සංවච්ඡරෙ විවටෙන ද්වාරෙන කණ්ටකං ආරුය්හ ඡන්නසහායස්ස නික්ඛමිත්වා තීණි රජ්ජානි අතික්කමිත්වා අනොමානදීතීරෙ බ්‍රහ්මුනා දින්නානි කාසායානි පරිදහිත්වා පබ්බජිතස්ස සත්තමෙ දිවසෙ රාජගහං ගන්ත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා පණ්ඩවගිරිපබ්භාරෙ කතභත්තකිච්චස්ස සම්මාසම්බොධිං පත්වා පඨමමෙව[6] මගධරට්ඨං ආගමනත්ථාය යාව රඤ්ඤො පටිඤ්ඤාදින්නකාලො, සීහස්ස විජම්භනකාලො විය තථාගතස්ස දින්නපටිඤ්ඤස්ස ආළාරකාලාමඋපසඞ්කමනං ආදිං කත්වා යාව සුජාතාය දින්නපායාසස්ස එකූනපණ්ණාසාය පිණ්ඩෙහි පරිභුත්තකාලො වෙදිතබ්බො, සීහස්ස සරීරවිධුනනං විය සායන්හසමයෙ සොත්ථියෙන දින්නා අට්ඨ තිණමුට්ඨියො ගහෙත්වා දසසහස්සචක්කවාළෙ[7] දෙවතාහි ථොමියමානස්ස ගන්ධාදීහි පූජියමානස්ස තික්ඛත්තුං බොධිං පදක්ඛිණං කත්වා බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ චුද්දසහත්ථුබ්බෙධට්ඨානෙ[8] තිණසන්ථරං සන්ථරිත්වා[9] චතුරඞ්ගවීරියං අධිට්ඨාය නිසින්නකාලතො පට්ඨාය නිසින්නස්ස තං ඛණංයෙව මාරබලං විධමෙත්වා තීසු යාමෙසු තිස්සො විජ්ජා විසොධෙත්වා අනුලොමපටිලොමං පටිච්චසමුප්පාදමහාසමුද්දං යමකඤාණමන්ථෙන මන්ථෙන්තස්ස[10] සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙ පටිවිද්ධෙ තදනුභාවෙන[11] දසසහස්සිලොකධාතුකම්පනං[12] වෙදිතබ්බං, සීහස්ස චතුද්දිසාවිලොකනං[13] විය පටිවිද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩෙ විහරිත්වා පරිභුත්තමධුපිණ්ඩිකාහාරස්ස අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ මහාබ්‍රහ්මුනො ධම්මදෙසනායාචනං පටිග්ගහෙත්වා තත්ථ විහරන්තස්ස එකාදසමෙ දිවසෙ ස්වෙව ආසාළ්හිපුණ්ණමා[14] භවිස්සතීති පච්චූසසමයෙ කස්ස නු ඛො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍යන්ති ආළාරුද්දකානං කාලකතභාවං ඤත්වා ධම්මදෙසනත්ථාය පඤ්චවග්ගියානං ඔලොකනං දට්ඨබ්බං, සීහස්ස ගොචරත්ථාය තියොජනං ගමනකාලො විය අත්තනො පත්තචීවරං ආදාය පඤ්චවග්ගියානං ධම්මචක්කං පවත්තෙස්සාමීති පච්ඡාභත්තෙන අජපාලනිග්‍රොධතො වුට්ඨිතස්ස අට්ඨා

1. තත්‍රායං. b.
2. පච්ඡිමභවෙ. b.
3. 'නික්ඛමනෙනනච' කත්ථචි.
4. දිබ්බසම්පත්තිං. b.
5. නිසින්නකාලො. b.
6. පඨමමෙවස්ස. b.
7. දසසහස්සචක්කවාළ. b.
8. හත්ථුබ්බෙධෙ ඨානෙ b.
9. අත්ථරිත්වා.
10. මග්ගඤාණං නිබ්බත්තෙන්තස්ස. b.
11. තස්සානුභාවෙන. b.
12. දසසහස්ස ලොකධාතු කම්පනං. b.
13. දිසාවිලොකනං. b.
14. ස්වෙව ආසාළ්හිපුණ්ණමං. b.

රසයොජනමග්ගං ගමනකාලො, සීහස්ස සීහනාදකාලො විය තථාගතස්ස අට්ඨාරසයොජනමග්ගං ගන්ත්වා පඤ්චවග්ගියෙ සඤ්ඤාපෙත්වා අචලපල්ලඞ්කෙ නිසින්නස්ස දසහි චක්කවාළසහස්සෙහි සන්නිපතිතෙන දෙවගණෙන පරිවුතස්ස "වෙමෙ භික්ඛවෙ අන්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා"ති ආදිනා නයෙන ධම්මචක්කප්පවත්තනකාලො වෙදිතබ්බො, ඉමස්මිඤ්ච පන පදෙ දෙසියමානෙ තථාගතසීහස්ස ධම්මඝොසො හෙට්ඨා අවීචිං උපරි භවග්ගං ගහෙත්වා දසසහස්සිලොකධාතුං පටිච්ඡාදෙසි, සීහස්ස සද්දෙන ඛුද්දකපාණානං සන්තාසං ආපජ්ජන[1] කාලො විය තථාගතස්ස තීණි ලක්ඛණානි දීපෙත්වා චත්තාරි සච්චානි සොළසාකාරෙහි සට්ඨියා ච[2] නයසහස්සෙහි විභජිත්වා ධම්මං කථෙන්තස්ස දීඝායුකදෙවානං[3] ඤාණසන්තාසස්ස උප්පත්තිකාලො වෙදිතබ්බො.

අපරො නයො:- සීහො විය සබ්බඤ්ඤුතප්පත්තො[4] තථාගතො, ආසයභූතාය[5] කනකගුහාය නික්ඛමනං විය ගන්ධකුටිතො නික්ඛමනකාලො, විජම්භනං විය ධම්මසභං උපසඞ්කමනකාලො, දිසාවිලොකනං විය පරිසාවලොකනං,[6] සීහනාදනදනං[7] විය ධම්මදෙසනාකාලො, ගොචරාය පක්කමනං විය පරවාදිනිම්මථනත්ථාය[8] ගමනං. අපරො නයො: සීහො විය තථාගතො, හිමවන්තනිස්සිතාය කඤ්චනගුහාය නික්ඛමනං විය ආරම්මණවසෙන නිබ්බානනිස්සිතාය ඵලසමාපත්තියා වුට්ඨානං, විජම්භනං විය පච්චවෙක්ඛනඤාණං, දිසාවිලොකනං විය වෙනෙය්‍යසත්තාවලොකනං,[9] සීහනාදො විය සම්පත්තපරිසාය ධම්මදෙසනා, ගොචරාය පක්කමනං විය අසම්පත්තානං වෙනෙය්‍යසත්තානං සන්තිකූපසඞ්කමනං වෙදිතබ්බං. **යදාති** යස්මිං කාලෙ; **තථාගතොති** හෙට්ඨා වුත්තෙහි අට්ඨහි[10] කාරණෙහි තථාගතො; **ලොකෙති** සත්තලොකෙ; **උප්පජ්ජතීති** අභිනීහාරතො පට්ඨාය යාව බොධිපල්ලඞ්කා වා අරහත්තමග්ගඤාණා වා උප්පජ්ජති නාම අරහත්තඵලෙ පන පත්තෙ උප්පන්නො නාම; **අරහං සම්මාසම්බුද්ධොති** ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ බුද්ධානුස්සතිනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතානි; **ඉති සක්කායොති** අයං සක්කායො[11] න ඉතො භිය්‍යො සක්කායො අත්ථීති; එත්තාවතා සභාවතො සරසතො පරියන්තතො පරිච්ඡෙදතො පරිවටුමතො[12] සබ්බෙපි පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දස්සිතා හොන්ති; **ඉති සක්කායසමුදයොති** අයං සක්කායසමුදයො[13] නාම; එත්තාවතා ආහාරසමුදයා රූපසමුදයොති ආදි සබ්බං දස්සිතං හොති; **ඉති සක්කායස්ස අත්ථඞ්ගමොති**[14] අයං සක්කායස්ස අත්ථඞ්ගමො; ඉමිනාපි ආහාරනිරොධා රූපනිරොධොති

1. සන්තාසාපජ්ජන.b.
2. සඨි.b.
3. දීඝායුකානං දෙවානං, b.
4. සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො.b.
5. ආසය.b
6. පරිසා විලොකනං.b.
7. සීහනාදං.b.
8. පරවාදිමද්දනත්ථාය.b.
9. වෙනෙය්‍යසත්ත විලොකනං.b.
10. වුත්තෙහි.b.
11. අයං සක්කායො(එත්තකො සක්කායො).b.
12. සරසතො පරිච්ඡෙදතො (පරිමද්දනතො.b.
13. අයං සක්කායස්ස සමුදයො.b.
14. අත්ථඞ්ගමොති.b.

ආදි සබ්බං දස්සිතං හොති; **වණ්ණවන්තාති** සරීරවණ්ණෙන වණ්ණවන්තා; **ධම්මදෙසනං සුත්වාති** ඉමං පඤ්චසු ඛන්ධෙසු පණ්ණාසලක්ඛණපටිමණ්ඩිතං[1] තථාගතස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා; **යෙභුය්‍යෙනාති** ඉධ ඨපෙත්වා අරියසාවකෙ[2] දෙවෙ තෙසං හි ඛීණාසවත්තා චිත්තුත්‍රාසභයම්පි න උප්පජ්ජති සංවිග්ගස්ස යොනිසො පධානෙන පත්තබ්බං පත්තත්තාය ඤාණසංවෙගොපි ඉතරාසං පන දෙවතානං නාසො හොසො;[3] **භයන්ති** අනිච්චතං මනසි කරොන්තානං චිත්තුත්‍රාසභයම්පි බලවවිපස්සනාකාලෙ ඤාණභයම්පි උප්පජ්ජති; **භොති** ධම්මාලපනමත්තමෙතං; **සක්කායපරියාපන්නාති** පඤ්චක්ඛන්ධපරියාපන්නා; ඉති තෙසං සම්මාසම්බුද්ධෙ වට්ටදොසං දස්සෙත්වා තිලක්ඛණාහතං කත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෙ ඤාණභයං නාම ඔක්කමති; **අභිඤ්ඤායාති** ජානිත්වා; **ධම්මචක්කන්ති** පටිවෙධඤාණම්පි දෙසනාඤාණම්පි; පටිවෙධඤාණං නාම යෙන ඤාණෙන බොධිපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො චත්තාරි සච්චානි සොළසහාකාරෙහි සට්ඨියා ච[4] නයසහස්සෙහි පටිවිජ්ඣි, දෙසනාඤාණං නාම යෙන ඤාණෙන තිපරිවට්ටං ද්වාදසාකාරං ධම්මචක්කං පවත්තෙසි, උභයම්පෙතං දසබලස්ස උරෙ ජාතඤාණමෙව, තෙසු ධම්මදෙසනාඤාණං ගහෙතබ්බං තං පනෙස[5] යාව අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි සද්ධිං අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස සොතාපත්තිඵලං න උප්පජ්ජති තාව පවත්තෙති නාම තස්මිං උප්පන්නෙ පවත්තිතං නාම හොතීති වෙදිතබ්බං; **අප්පටිපුග්ගලොති** සදිසපුග්ගලරහිතො; **යසස්සිනොති** පරිවාරසම්පන්නා; **තාදිනොති** ලාභාදීහි එකසදිසස්ස.

4. 4. 4.

චතූසු අග්ගෙසු පසාදා අග්ගා වා පසාදාති **අග්ගප්පසාදා; යාවතාති** යත්තකා; **අපදාති** නිප්පදා අහිමච්ඡාදයො; **ද්විපදාති** මනුස්සපක්ඛිආදයො; **චතුප්පදාති** හත්ථිඅස්සාදයො; **බහුප්පදාති** සතපදීආදයො, **නෙවසඤ්ඤිනාසඤ්ඤිනොති** භවග්ගෙ නිබ්බත්තසත්තා; **අග්ගමක්ඛායති** තීහි ගුණෙහි අග්ගො උත්තමො සෙට්ඨොති අක්ඛායති; **අසංඛතාති** නිබ්බානමෙව ගහෙත්වා වුත්තං; **විරාගොති** ආදීනි නිබ්බානස්සෙව නාමානි; තං හි[6] ආගම්ම සබ්බකිලෙසා විරජ්ජන්ති සබ්බෙ රාගමදාදයො මදා නිම්මදා හොන්ති[7] අභාවං ගච්ඡන්ති සබ්බා පිපාසා විනයං උපෙන්ති සබ්බෙ ආලයා සමුග්ඝාතං ගච්ඡන්ති වට්ටානි උපච්ඡිජ්ජන්ති[8] තණ්හා ඛීයන්ති වට්ටදුක්ඛං නිරුජ්ඣති සබ්බපරිළාහා[9] නිබ්බායන්ති තස්මා එතානි නාමානි ලභති; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[10]

---

1. සුත්වාති පඤ්චසුඛන්ධෙසු පන්නරසලක්ඛණපටිමණ්ඩිතං. b
2. ඉධෙව ඨපෙත්වා අරියසාවකෙ. b.
3. පනාසායෙ හොසො සික්ඛාපෙ අනිච්චතාති.
4. සඨී. b.
5. පනෙතං. b.
6. තස්මිං.
7. භවන්ති. b.
8. පච්ඡිජ්ජන්ති. b
9. වට්ටදුක්ඛං නිරුජ්ඣන්ති සබ්බෙ (පරිළාහා. b.
10. උත්තානත්ථමෙවාති. b.

4. 4. 5.

පඤ්චමෙ **අනුස්සරිතා**ති අනුගන්ත්වා සරිතා අපරාපරං සරිතුං සමත්ථොති අත්ථො;[1] **දක්ඛො**ති ඡෙකො; **තත්‍රූපායායා**ති ඉමස්මිං කාලෙ ඉදං නාම කාතබ්බන්ති එවං තත්ථ තත්ථ උපායභූතාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො; **අභිමොදිතබ්බ**න්ති අභිනන්දිතබ්බං; **පටික්කොසිතබ්බ**න්ති පටික්ඛිපිතබ්බං; **නෙව ඛො ත්‍යාහ**න්ති නෙව ඛො තෙ අහං; කස්මා පනෙතං භගවා නාභිනන්දති න පටික්ඛිපතීති ලොකියත්තා නාභිනන්දති ලොකියං අත්ථං ගහෙත්වා ඨිතත්තා න පටික්කොසති, **බහුස්ස ජනතා**ති බහු අස්ස ජනතා; ඉදඤ්ච කාරණත්ථෙ සාමිවචනං වෙදිතබ්බං; **අරියෙ ඤායෙ**ති සහවිපස්සනකෙ[2] මග්ගෙ; **කල්‍යාණධම්මතා කුසලධම්මතා**තිපි තස්සෙව නාමානි; **යං විතක්ක**න්ති නෙක්ඛම්මවිතක්කාදීසු අඤ්ඤතරං; **න තං විතක්කං විතක්කෙතී**ති කාමවිතක්කාදීසු එකම්පි න විතක්කෙති; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං. **විතක්කපථෙ**ති එත්ථ විතක්කායෙව විතක්කපථො; **අහං හි බ්‍රාහ්මණා**ති ආදීසු පඨමනයෙන ඛීණාසවස්ස සීලඤ්චෙව බාහුසච්චඤ්ච කථිතං; දුතියතතියෙහි ඛීණාසවස්ස කිරියවිතක්කා[3] චෙව කිරියජ්ඣානානි ච; චතුත්ථෙන ඛීණාසවභාවො කථිතොති වෙදිතබ්බො; **මච්චුපාසා පමොචන**න්ති මච්චුපාසා පමොචනකං මග්ගං; **ඤායං ධම්ම**න්ති සහවිපස්සනකං මග්ගං; **දිස්වා ච සුත්වා චා**ති ඤාණෙනෙව පස්සිත්වා ච සුණිත්වා ච; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

4. 4. 6.

ඡට්ඨෙ **අන්තරා ච උක්කට්ඨං අන්තරා ච සෙතබ්‍ය**න්ති එත්ථ **උක්කට්ඨා**ති උක්කාහි ධාරියමානාහි මාපිතත්තා එවං ලද්ධවොහාරං නගරං; **සෙතබ්‍ය**න්ති අතීතෙ කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස ජාතනගරං; අන්තරාසද්දො පන කාරණඛණචිත්තවෙමජ්ඣවිවරාදීසු **වත්තති**. "තදනන්තරං කො ජානෙය්‍ය අඤ්ඤත්‍ර තථාගතා"ති ච "ජනා සඞ්ගම්ම මන්තෙන්ති මඤ්ච තඤ්ච කිමන්තර"න්ති ච ආදීසු හි කාරණෙ අන්තරසද්දො,[4] "අද්දසා මං භන්තෙ අඤ්ඤතරා ඉත්ථී විජ්ජන්තරිකාය භාජනං ධොවන්තී"ති ආදීසු ඛණෙ. "යස්සන්තරතො න සන්ති කොපා"ති ආදීසු චිත්තෙ, "අන්තරා වොසානමාපාදී"ති ආදීසු වෙමජ්ඣෙ "අපි චායං තපොදා ද්වින්නං මහානිරයානං අන්තරිකාය ආගච්ඡතී"ති ආදීසු විවරෙ ස්වායමිධ විවරෙ වත්තති තස්මා උක්කට්ඨාය ච සෙතබ්‍යස්ස ච විවරෙති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; අන්තරාසද්දෙන පන යුත්තත්තා[5] උපයොගවචනං කතං. එදිසෙසු ච ඨානෙසු අක්ඛරචින්තකා "අන්තරා ගාමඤ්ච නදිඤ්ච යාතී"ති එවං එකමෙව අන්තරාසද්දං පයුඤ්ජන්ති සො දුතියපදෙනාපි යොජෙතබ්බො හොති අයොජියමානෙ උපයොගවචනං න පාපුණාති ඉධ පන යොජෙත්වා එව වුත්තොති.[6] **අද්ධාන**

---

1. සමත්ථො. b
2. සහවිපස්සනාය. b.
3. කිරියවිතක්කානි, b,
4. කාරණෙ. b.
5. අන්තරාසද්දෙන පයුත්තත්තා.
6. වුත්තො, b.

මග්ගපටිපන්නො හොතීති අද්ධානසඞ්ඛාතං මග්ගං පටිපන්නො හොති **දීඝමග්ගන්**ති අත්ථො; කස්මා පටිපන්නොති: තං දිවසං කිර භගවා ඉදං අද්දස: මයි තං මග්ගං පටිපන්නෙ දොණො බ්‍රාහ්මණො මම පදචෙතියානි පස්සිත්වා පදානුපදිකො හුත්වා මම නිසින්නට්ඨානං ආගන්ත්වා පඤ්හං පුච්ඡිස්සති, අථස්සාහං චතුසච්චධම්මං[1] දෙසිස්සාමි බ්‍රාහ්මණො තීණි සාමඤ්ඤඵලානි පටිවිජ්ඣිත්වා චාදසපදසහස්සපරිමාණං දොණගජ්ජිතං නාම වණ්ණං ගජ්ජිත්වා[2] මයි පරිනිබ්බුතෙ සකලජම්බුදීපෙ උප්පන්නං මහාකලහං වූපසමෙත්වා ධාතුයො භාජෙස්සතීති ඉමිනා කාරණෙන පටිපන්නො; **දොණොපි සුදං බ්‍රාහ්මණොති** දොණො බ්‍රාහ්මණොපි තයො වෙදෙ පගුණෙ කත්වා පඤ්චසතෙ මාණවකෙ සිප්පං වාචෙන්තො තං දිවසං පාතොව උට්ඨාය සරීරපටිජග්ගනං කත්වා සතග්ඝනකං නිවාසෙත්වා පඤ්චසතග්ඝනකං එකංසවරගතං[3] කත්වා ආමුත්තයඤ්ඤසුත්තො රත්තවටිකා[4] උපාහනා ආරොහිත්වා පඤ්චසතමාණවකපරිවාරො තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජි තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **පදෙසූති** පදෙහි[5] අක්කන්තට්ඨානෙසු; **චක්කානී**ති ලක්ඛණචක්කානි; කිං පන භගවතො ගච්ඡන්තස්ස අක්කන්තට්ඨානෙ පදං පඤ්ඤායතීති: න පඤ්ඤායති, කස්මා: සුඛුමත්තා මහාබලත්තා මහාජනානුග්ගහෙන ච, බුද්ධානං හි සුඛුමච්ඡවිත්තාය අක්කන්තට්ඨානං තූලපිචුනා[6] පතිට්ඨිතට්ඨානං විය හොති පදවලඤ්ජො න පඤ්ඤායති, යථා ච බලවතො වාතජවසින්ධවස්ස පදුමිනිපත්තෙපි අක්කන්තමත්තමෙව හොති, එවං මහාබලතාය තථාගතෙන අක්කන්තට්ඨානං අක්කන්තමත්තමෙව හොති නත්ථි පදවලඤ්ජො න පඤ්ඤායති, බුද්ධානඤ්ච අනුපදං මහාජනකායො ගච්ඡති, තස්ස[7] සත්ථු පදවලඤ්ජං දිස්වා මද්දිතුං අවිසහන්තස්ස ගමනවිච්ඡෙදො භවෙය්‍ය, තස්මා අක්කන්තක්කන්තට්ඨානෙ යොපි පදවලඤ්ජො භවෙය්‍ය සො අන්තරධායතෙව, දොණො පන බ්‍රාහ්මණො අධිට්ඨානවසෙන[8] පස්සි, භගවා හි යස්ස පදචෙතියං දස්සෙතුකාමො හොති තං ආරබ්භ අසුකො නාම පස්සතූති අධිට්ඨාති තස්මා මාගන්දියබ්‍රාහ්මණො විය අයම්පි බ්‍රාහ්මණො තථාගතස්ස අධිට්ඨානවසෙන අද්දස; **පාසාදිකන්**ති පසාදජනකං; **ඉතරං** තස්සෙව වෙවචනං; **උත්තමදමථසමථමනුප්පත්තන්**ති එත්ථ උත්තමදමථො නාම අරහත්තමග්ගො උත්තමසමථො නාම අරහත්තමග්ගසමාධි තදුභයං පත්තන්ති අත්ථො; **දන්තන්**ති නිබ්බිසෙවනං; **ගුත්තන්**ති ගොපිතං; **සංයතින්ද්‍රියන්**ති රක්ඛිතින්ද්‍රියං; **නාගන්**ති ඡන්දදීහි අගච්ඡනතො පහීනකිලෙසෙ පුන අනාගච්ඡනතො ආගුං අකරණතො බලවන්තට්ඨෙනාති චතූහි කාරණෙහි නාගං; **දෙවො නො භවං භවිස්සතීති** එත්ථ දෙවො නො භවන්ති එත්තාවතාපි පුච්ඡා නිට්ඨිතා භවෙය්‍ය, අයං පන බ්‍රාහ්මණො අනාගතෙ මහෙසක්ඛො එකො දෙවරාජා

1. එකං සච්චධම්මං. b.
2. වත්වා. b.
3. එකං සං. b. (සත්තපටිත්තිකා. b.
4. ආමුත්තයඤ්ඤමුත්තො
5. පාදෙසූති පාදෙහි. b.
6. තූලපිචුනො. b.
7. තත්ථස්ස. b
8. තථාගතස්ස අධිට්ඨානවසෙන b.

භවං භවිස්සතීති[1] අනාගතවසෙන පුච්ඡං කරොන්තො[2] එවමාහ, භගවාපිස්ස පුච්ඡාසභාගෙනෙව කථෙන්තො "න ඛො අහං **බ්‍රාහ්මණ** දෙවො භවිස්සාමී"ති ආහ; එස නයො සබ්බත්ථ. **ආසවානන්ති** කාමාසවාදීනං චතුන්නං; **පහීනාති** බොධිපල්ලඞ්කෙ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාධිගමෙනෙව පහීනා; **අනුපලිත්තො ලොකෙනාති** තණ්හාදිට්ඨිලෙපානං හි පහීනත්තා සඞ්ඛාරලොකසඞ්ඛාතෙන ලොකෙන අනුපලිත්තො; **බුද්ධොති** චතුන්නං සච්චානං බුද්ධත්තා බුද්ධො ඉති මං ධාරෙහි; **යෙනාති** යෙන ආසවෙන; **දෙවූපපත්‍යස්සාති** දෙවූපපත්ති අස්ස මය්හං භවෙය්‍ය; **විහඞ්ගමොති** ආකාසචරො ගන්ධබ්බකායිකදෙවො; **විද්ධස්තාති** විධමිතා; **විනළීකතාති** විගතනළා විගතබන්ධනා කතා; **වග්ගූති** සුන්දරං; **තොයෙන න උපලිප්පතීති**[3] උදකන්තා රත්තමත්තං අච්චුග්ගම්ම ඨිතං සරං සොභයමානං භමරගණං හාසයමානං තොයෙන න ලිප්පති;[4] **තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණාති** දෙසනාපරියොසානෙ තීණි මග්ගඵලානි පාපුණිත්වා චාදසහි පදසහස්සෙහි දොණගජ්ජිතං නාම වණ්ණං කථෙසි, තථාගතෙ ච පරිනිබ්බුතෙ ජම්බුදීපතලෙ උප්පන්නං මහාකලහං වූපසමෙත්වා ධාතුයො භාජෙසීති.

4. 4. 7.

සත්තමෙ **නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙති** නිබ්බානසන්තිකෙයෙව චරති; **සීලෙ පතිට්ඨිතොති** පාතිමොක්ඛසීලෙ පතිට්ඨිතො; **එවං විහරමානොපීති** එවං විහරන්තො ආතාපනවිරියෙන සමන්නාගතො;[5] **යොගක්ඛෙමස්සාති** චතූහි යොගෙහි ඛෙමස්ස නිබ්බානස්ස; **පමාදෙ භයදස්සිවාති** පමාදං භයතො පස්සන්තො.

4. 4. 8.

අට්ඨමෙ **පනුණ්ණපච්චෙකසච්චොති** ඉදමෙව දස්සනං සච්චං ඉදමෙව සච්චන්ති එවං පාටිඑක්කං ගහිතත්තා පච්චෙකසංඛාතානි දිට්ඨිසච්චානි පනුණ්ණානි නීහටානි පහීනානි අස්සාති පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො; **සමවයසට්ඨෙසනොති** එත්ථ අවයාති අනූනා සට්ඨාති විස්සට්ඨා සම්මා අවයා සට්ඨා[6] එසනා අස්සාති සමවයසට්ඨෙසනො[7] සම්මා විස්සට්ඨසබ්බඑසනොති අත්ථො; **පතිලීනොති** නිලීනො එකීභාවං උපගතො; **පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානන්ති** බහුන්නං[8] සමණබ්‍රාහ්මණානං; එත්ථ ච සමණාති පබ්බජ්ජූපගතා බ්‍රාහ්මණාති භොවාදිනො; **පුථූ පච්චෙකසච්චානීති** බහූනි[9] පාටෙක්කසච්චානි; **නුණ්ණානීති** නීහටානි; **පනුණ්ණානීති** සුට්ඨු නීහටානි; **චත්තානීති** විස්සට්ඨානි; **වන්තානීති** වමිතානි; **මුත්තා**

1. දෙවරජා භවිස්සතීති b.
2. පුච්ඡාසභාගෙනෙව කථෙන්තො b.
3. නූපලිම්පතීති. b.
4. ලිම්පති. b.
5. එවංවිහාරීති එවංවිහරන්තොආතාපීති ආතාපෙනවිරියෙනසමන්නාගතො.
6. 'සඨා' සාඨුව්.
7. 'සඨෙසනො.' සාඨුව්.
8. බහූනං. b.
9. බහූ. b.

නීති ඡින්නබන්ධනානි කතානි; **පහීනානීති** පජහිතානි; **පටිනිස්සට්ඨානීති** යථා න පුන චිත්තං ආරොහන්ති එවං පටිනිස්සජ්ජිතානි; සබ්බානෙවෙතානි ගහිතගහණස්ස[1] විස්සට්ඨභාවවෙවචනානි; **කාමෙසනා පහීනා හොතීති** අනාගාමිමග්ගෙන පහීනා; භවෙසනා පන අරහත්තමග්ගෙන පහීයති, බ්‍රහ්මචරියං එසිස්සාමි ගවෙසිස්සාමීති එවං පවත්ත අජ්ඣාසයසඞ්ඛාතා බ්‍රහ්මචරියෙසනාපි අරහත්තමග්ගෙනෙව පටිප්පස්සද්ධිං වූපසමං ගච්ඡති, දිට්ඨිබ්‍රහ්මචරියෙසනා පන සොතාපත්තිමග්ගෙනෙව පටිප්පස්සම්භතීති වෙදිතබ්බා; **එවං ඛො භික්ඛවෙති** එවං[2] චතුත්ථජ්ඣානෙන පස්සද්ධකායසඞ්ඛාරො වූපසන්තඅස්සාසපස්සාසො නාම හොති; **අස්මිමානොති** අස්මීති උප්පජ්ජනකො නවවිධමානො; ගාථාසු **කාමෙසනා භවෙසනාති** එතා[3] ච එසනා; **බ්‍රහ්මචරියෙසනා සහාති** තාහියෙව සහ බ්‍රහ්මචරියෙසනාති තිස්සොපි එතා; ඉධ ඨත්වා[4] **එසනා පටිනිස්සට්ඨාති** ඉමිනා පදෙන සද්ධිං යොජනා කාතබ්බා; **ඉති සච්චපරාමාසො දිට්ඨිට්ඨානා සමුස්සයාති** ඉති සච්චං ඉති සච්චන්ති ගහණපරාමාසො ච දිට්ඨිසඞ්ඛාතායෙව දිට්ඨිට්ඨානා ච යෙ සමුස්සිතත්තා උග්ගන්ත්වා ඨිතත්තා සමුස්සයාති වුච්චන්ති තෙ **සබ්බෙපි** ඉධ ඨත්වා **දිට්ඨිට්ඨානා** සමූහතාති ඉමිනා පදෙන සද්ධිං යොජනා කාතබ්බා; කස්ස පන එතා එසනා පටිනිස්සට්ඨා එතෙ ච දිට්ඨිට්ඨානා සමූහතාති **සබ්බරාගවිරත්තස්ස තණ්හක්ඛයවිමුත්තිනො** යො හි සබ්බරාගෙහිපි විරත්තො තණ්හක්ඛයෙ ච නිබ්බානෙ පවත්තාය අරහත්තඵලවිමුත්තියා සමන්නාගතො තස්ස[5] එසනා පටිනිස්සට්ඨා දිට්ඨිට්ඨානා ච සමූහතා; **ස වෙ සන්තොති** සො එවරූපො කිලෙසසන්තතාය සන්තො; **පස්සද්ධොති** ද්වීහි කායචිත්තපස්සද්ධීහි පස්සද්ධො; **අපරාජිතොති** සබ්බකිලෙසෙ ජිනිත්වා ඨිතත්තා කෙනචි අපරාජිතො; **මානාභිසමයාති** මානස්ස පහානාභිසමයෙන; **බුද්ධොති** චත්තාරි සච්චානි බුජ්ඣිත්වා ඨිතො; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙපි ගාථාසුපි ඛීණාසවොව කථිතොති.

4. 4. 9.

නවමෙ **සඞ්ඝාතං ආපජ්ජන්තීති** වධං මරණං ආපජ්ජන්ති; **නිච්චදානන්ති** සලාකභත්තං; **අනුකුලයඤ්ඤන්ති** අම්හාකං පිතූහි පිතාමහෙහි දින්නත්තා එවං කුලානුකුලවසෙන යජිතබ්බං දාතබ්බන්ති අත්ථො; **අස්සමෙධන්ති** ආදීසු අස්සමෙත්ථ මෙධන්තීති අස්සමෙධං;[6] ද්වීහි පරියඤ්ඤෙහි යජිතබ්බස්ස එකවීසතියූපස්ස ඨපෙත්වා භූමිඤ්ච පුරිසෙ ච අවසෙසසබ්බවිභවදක්ඛිණස්ස යඤ්ඤස්සෙතං අධිවචනං; පුරිසමෙත්ථ මෙධන්තීති **පුරිසමෙධං**;[7] චතූහි පරියඤ්ඤෙහි යජිතබ්බස්ස සද්ධිං භූමියා අස්සමෙධෙ වුත්තවිභවදක්ඛිණස්ස යඤ්ඤස්සෙතං අධිවචනං, සම්මමෙත්ථ පාසන්තීති **සම්මාපාසො**; දිවසෙ දිවසෙ සම්මං ඛිපිත්වා තස්ස පතිතොකාසෙ වෙදිං කත්වා සංහාරිමෙහි යූපාදීහි සරස්සතීනදියා

1. ගහිතසාලය. b. 2 භික්ඛවෙති. b. 3. එතෙ b. 4. ඨත්වා. b. 5. එතස්ස. b. 6. අස්සමෙධො. b. 7. පුරිසමෙධො. b

නිමුග්ගොකාසතො පභූති පටිලොමං ගච්ඡන්තෙන **යජිතබ්බස්ස සත්ත** යාගස්සෙතං අධිවචනං; වාජමෙත්ථ පිබන්තීති[1] **වාජපෙය්‍යං**; එකෙන පරියඤ්ඤෙන සත්තරසහි පසූහි යජිතබ්බස්ස බෙලුවයූපස්ස සත්තරසසත්තරස[2] දක්ඛිණස්ස යඤ්ඤස්සෙතං අධිවචනං; නත්ථි එත්ථ අග්ගලාති[3] **නිරග්ගලො**; නවහි පරියඤ්ඤෙහි යජිතබ්බස්ස සද්ධිං භූමියා පුරිසෙහි ච අස්සමෙධෙ වුත්තවිභවදක්ඛිණස්ස සබ්බමෙධපරියායනාමස්ස අස්සමෙධවිකප්පස්සෙතං[4] අධිවචනං; **මහාරම්භාති** මහාකිච්චා මහාකරණීයා; අපි ච පාණාතිපාතසමාරම්භස්ස මහන්තතායපි මහාරම්භායෙව; **න තෙ හොන්ති මහප්ඵලාති** එත්ථ නිරවසෙසත්ථෙ සාවසෙසරූපාතං[5] කතං තස්මා ඉට්ඨඵලෙන නිප්ඵලාව හොන්තීති අත්ථො; **ඉදඤ්ච** පාණාතිපාතසමාරම්භමෙව සන්ධාය වුත්තං යං පන තත්ථ අන්තරන්තරා දානං දීයති ඉමිනා[6] සමාරම්භෙන උපහතත්තා මහප්ඵලං න හොති මන්දඵලං හොතීති අත්ථො;[7] **හඤ්ඤරෙති** හඤ්ඤන්ති; **යජන්ති අනුකුලං සදාති** යෙ අඤ්ඤං[8] අනුකූලං යජන්ති පුබ්බපුරිසෙහි සිට්ඨිතත්තා[9] පච්ඡිමපුරිසාපි යජන්තීති අත්ථො; **සෙය්‍යො හොතීති** විසෙසොව හොති; **න පාපියොති** පාපං කිඤ්චි න හොති.

4. 4. 10.

දසමෙ **අභිසඞ්ඛතන්ති** රාසිකතං; **නිරාරම්භන්ති** පාණසමාරම්භ[10] රහිතං; **යඤ්ඤන්ති** දෙය්‍යධම්මං තං හි යජිතබ්බත්තා යඤ්ඤන්ති වුච්චති; **කාලෙනාති** යුත්තපත්තකාලෙන; **උපසංයන්තීති** උපගච්ඡන්ති; **කාලං ගතින්ති** වට්ටකාලෙ චෙව වට්ටගතිං ච[11] අතික්කන්තා; **පුඤ්ඤස්ස කොවිදාති** චතුභූමකපුඤ්ඤකුසලා;[12] **යඤ්ඤෙති** පකතිදානෙ; **සද්ධෙති** මතකදානෙ; **හබ්‍යං කත්වාති** හුනිතබ්බං[13] දෙය්‍යධම්මං උපකප්පෙත්වා; **සුඛෙත්තෙ බ්‍රහ්මචාරිසූති** බ්‍රහ්මචාරිසඞ්ඛාතෙ සුඛෙත්තම්හීති අත්ථො; **සුප්පත්තන්ති** සුට්ඨු පත්තං; **දක්ඛිණෙය්‍යෙසු යං කතන්ති** යං දක්ඛිණාය අනුච්ඡවිකෙසු උපකප්පිතං තං සුහුතං සුයිට්ඨං සුප්පත්තන්ති අත්ථො; **සද්ධොති** බුද්ධධම්මසඞ්ඝගුණානං සද්දහනතාය සද්ධො; **මුත්තෙන චෙතසාති** විස්සට්ඨෙන චිත්තෙන; ඉමිනාස්ස මුත්තචාගතං දීපෙතීති.

චක්කවග්ගො චතුත්ථො

---

1. පියන්තීති b 'පියන්තීති' ඉධවකත්ථි.
2. සත්තරසසත්තරස ච. b
3 අග්ගලොතං. b.
4. 'විකප්පස්සෙවෙතං' කත්ථචි.
5. නිරවසෙසත්ථෙ සාවසෙසවසෙන සඤ්ඤුතං. b)
6. තං ඉමිනා. b.
7. මහප්ඵලං න හොතීති අත්ථො b.
8. සදාති යෙ යඤ්ඤං. b
9. සිට්ඨත්තා b.
10. පාණවධක. b.
11. කුලංගතින්ති වට්ටකුලංචෙව වට්ටගතිඤ්ච. b.)
12. යඤ්ඤස්ස කොවිදාති චතුභූමක යඤ්ඤකුසලා b.)
1`. හබ්‍යං කත්වාති හුතිතබ්බං, b.

4. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **ඤාණදස්සනපටිලාභායාති** දිබ්බචක්ඛුඤාණදස්සනස්ස පටිලාභාය; **දිවාසඤ්ඤං අධිට්ඨාතීති** දිවාති එවං සඤ්ඤං අධිට්ඨාති; **යථා දිවා තථා රත්තින්ති** යථා දිවා ආලොකසඤ්ඤා මනසි කතා තථෙව තං රත්තිම්පි මනසි කරොති; දුතියපදෙපි එසෙව නයො. **සප්පභාසන්ති** දිබ්බචක්ඛුඤාණොභාසෙන සඔභාසං; කිඤ්චාපි ආලොකසදිසං කතං අත්ථො පනෙත්ථ න[1] එවං සල්ලක්ඛෙතබ්බො දිබ්බචක්ඛුඤාණාලොකො හි ඉධ අධිප්පෙතො; **විදිතාති** පාකටා හුත්වා; කථං පන වෙදනා විදිතා උප්පජ්ජන්ති විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්තීති, ඉධ භික්ඛු වත්ථුං පරිග්ගණ්හාති[2] ආරම්මණං පරිග්ගණ්හාති තස්ස පරිග්ගහිතවත්ථාරම්මණතාය තා වෙදනා එවං උප්පජ්ජිත්වා එවං ඨත්වා එවං නිරුජ්ඣන්තීති විදිතා උප්පජ්ජන්ති විදිතා තිට්ඨන්ති විදිතා අබ්භත්ථං ගච්ඡන්ති නාම; සඤ්ඤාවිතක්කෙසුපි එසෙව නයො. **උදයබ්බයානුපස්සීති** උදයඤ්ච වයඤ්ච පස්සන්තො; **ඉති රූපන්ති** එවං රූපං එත්තකං රූපං න ඉතො පරං[3] අත්ථීති; **ඉති රූපස්ස සමුදයොති** එවං රූපස්ස උප්පාදො; **අත්ථ ගමොති**[4] පන භෙදො අධිප්පෙතො; වෙදනාදීසුපි එසෙව නයො. **ඉදඤ්ච පන මෙතං භික්ඛවෙ සන්ධාය භාසිතන්ති** භික්ඛවෙ යං මයා එතං පුණ්ණකපඤ්හෙ "සඞ්ඛාය ලොකස්මි"න්ති ආදි භාසිතං තං ඉදං ඵලසමාපත්තිං සන්ධාය භාසිතන්ති අත්ථො; තත්ථ **සඞ්ඛායාති** ඤාණෙන ජානිත්වා; **ලොකස්මින්ති** සත්තලොකෙ; **පරොවරානීති** උච්චාවචානි උත්තමාධමානි; **ඉඤ්ජිතන්ති** චලිතං;[5] **නත්ථි කුහිඤ්චි ලොකෙති** ලොකස්මිං කත්ථචි එකක්ඛන්ධෙපි එකායතනෙපි එකධාතුයාපි එකාරම්මණෙපි නත්ථි; **සන්තොති** පච්චනීකකිලෙසවූපසමෙන සන්තො; **විධූමොති** කොධධූමෙන විගතධූමො; එවමෙත්ථ සුත්තන්තෙ මග්ගං කථෙත්වා ගාථාය ඵලසමාපත්තියෙව කථිතාති.

4· 5· 2·

දුතියෙ **යො ච නෙසං තත්ථ තත්ථ ජානාති අනුධම්මතන්ති** යො එතෙසං පඤ්හානං තස්මිං තස්මිං ඨානෙ බ්‍යාකරණං ජානාති; **චතුපඤ්හස්ස කුසලා ආහු භික්ඛුං තථාවිධන්ති** තථාවිධං භික්ඛුං තෙසු චතූසු පඤ්හෙසු කුසලොති එවං වදන්ති; **දුරාසදො දුප්පසහොති** පරෙහි ඝට්ටෙතුං වා අභිභවිතුං වා න සක්කා; **ගම්භීරොති** සත්තසීදන්තරමහාසමුද්දො විය ගම්භීරො; **දුප්පධංසයොති**[6] දුම්මොචාපයො; ගහිතග්ගහණං විස්සජ්ජාපෙතුං න සක්කාති අත්ථො; **අත්ථෙ අනත්ථෙ චාති** වඩ්ඪියඤ්ච අවඩ්ඪියඤ්ච; **අත්ථාභිසමයාති** අත්ථසමාගමෙන; **ධීරො පණ්ඩිතොති වුච්චතීති** ධිතිසම්පන්නො පුග්ගලො පණ්ඩිතො අයන්ති වුච්චති එවං පවුච්චතීති.

---

1. පන න. b
2. පරිග්ගණ්හාති. b.
3. පරංරූපං. b,
4. අත්ථඞ්ගමොති. b.
5. චලනං. b.
6. දුප්පධංසියොති. b.

4. 5. 3.

තතියෙ **කොධගරු න සද්ධම්මගරූ**ති කොධං ගාරවෙන ගරුං කත්වා ගණ්හාති න සද්ධම්මං සද්ධම්මං පන අගාරවෙන ලාමකං කත්වා ගණ්හාති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **විරූහන්තී**ති වඩ්ඪන්ති සඤ්ජාතමූලාය වා සද්ධාය පතිට්ඨහන්ති අචලා භවන්ති.

4. 5. 4.

චතුත්ථෙ **කොධගරූනා**ති කොධම්හි සගාරවතා; එස නයො සබ්බත්ථ.

4. 5. 5.

පඤ්චමෙ **යත්ථා**ති චක්කවාළලොකස්ස එකොකාසෙ භුම්මං; **න චවති න උපපජ්ජතී**ති ඉදං අපරාපරචුතිපටිසන්ධිවසෙන[1] ගහිතං; **ගමනෙනා**ති පදගමනෙන; **නාහං තං ලොකස්ස අන්ත**න්ති සත්ථා සඞ්ඛාරලොකස්ස අන්තං සන්ධාය වදති, **ඤාතෙය්‍ය**න්ති[2] ආදිසු ඤාතබ්බං දට්ඨබ්බං පත්තබ්බන්ති අත්ථො; ඉති දෙවපුත්තෙන චක්කවාළලොකස්ස අන්තො පුච්ඡිතො සත්ථාරා සඞ්ඛාරලොකස්ස කථිතො සො පන අත්තනො පඤ්හෙන සද්ධිං සත්ථු බ්‍යාකරණං සමෙතීති සඤ්ඤාය[3] සම්පහංසන්තො **අච්ඡරිය**න්ති ආදිමාහ, **දළ්හධම්මා**ති දළ්හධනු උත්තමප්පමාණෙන ධනුනා සමන්නාගතො; **ධනුග්ගහො**ති ධනුආචරියො; **සික්ඛිතො**ති ද්වාදස වස්සානි ධනුසිප්පං සික්ඛිතො; **කතහත්ථො**ති උසභප්පමාණෙපි වාලග්ගං විජ්ඣිතුං සමත්ථභාවෙන කතහත්ථො; **කතූපාසනො**ති කතසරක්ඛෙපො[4] දස්සිතසිප්පො; **අසනෙනා**ති කණ්ඩෙන; **අතිපාතෙය්‍යා**ති අතික්කමෙය්‍ය; යාවතා සො තාලච්ඡායං[5] අතික්කමෙය්‍ය තාවතා කාලෙන එකං චක්කවාළං අතික්කමාමීති අත්තනො ජවසම්පත්තිං දස්සෙති; **පුරත්ථිමා සමුද්දා පච්ඡිමො**ති යථා පුරත්ථිමා සමුද්දා පච්ඡිමසමුද්දො දූරෙ එවං මෙ දූරෙ පදවීතිහාරො අහොසීති වදති; සො කිර පාචීනචක්කවාළමුඛවට්ටියං ඨිතො පාදං පසාරෙත්වා පච්ඡිමචක්කවාළමුඛවට්ටිං අතික්කමති පුන දුතියං[6] පාදං පසාරෙත්වා පරචක්කවාළමුඛවට්ටිං අතික්කමති; **ඉච්ඡාගත**න්ති ඉච්ඡා එව; **අඤ්ඤත්‍රෙවා**ති නිප්පපඤ්චතං දස්සෙති; භික්ඛාචාරකාලෙ කිරෙස නාගලතාදන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා අනොතත්තෙ මුඛං ධොවිත්වා කාලෙ සම්පත්තෙ උත්තරකුරුම්හි පිණ්ඩාය චරිත්වා චක්කවාළමුඛවට්ටියං නිසින්නො භත්තකිච්චං කරොති තත්ථ මුහුත්තං විස්සමිත්වා පුන ජවති; **වස්සසතායුකො**ති තදා දීඝායුකකාලො හොති අයම්පන වස්සසතාවසිට්ඨෙ ආයුම්හි ගමනං ආරභි; **වස්සසතජීවී**ති තං වස්සසතං අනන්තරායෙන ජීවන්තො; **අන්තරායෙව කාලංකතො**ති චක්ක

---

1. අපරාපරංචුතිපටිසන්ධිවසෙන. b
2. ඤාතෙය්‍යන්ති. b.
3. මඤ්ඤාය. b.
4. කතක්ඛෙපො. b.
5. තාලච්ඡං. b.
6. දුතිය. b.

වාළලොකස්ස අන්තං අප්පත්වා අන්තරාව මතො; සො පන තත් කාලං කත්වාපි ආගන්ත්වා ඉමස්මිංයෙව චක්කවාළෙ නිබ්බත්ති, **අප්පත්වා**ති සඞ්ඛාරලොකස්ස අන්තං අප්පත්වා; **දුක්ඛස්සා**ති වට්ටදුක්ඛස්ස; **අන්තකිරිය**න්ති පරියන්තකරණං; **කළෙබරෙ**ති අත්තභාවෙ; **සසඤ්ඤිම්හි සමනකෙ**ති සසඤ්ඤෙ සචිත්තකෙ; **ලොක**න්ති දුක්ඛසච්චං; **ලොකසමුදය**න්ති සමුදයසච්චං; **ලොකනිරොධ**න්ති නිරොධසච්චං; **පටිපද**න්ති මග්ගසච්චං; ඉති නාහං ආවුසො ඉමානි චත්තාරි සච්චානි තිණකට්ඨාදිසු පඤ්ඤපෙමි ඉමස්මිං පන චාතුමහාභූතිකෙ කායස්මිංයෙව පඤ්ඤපෙමීති දස්සෙති, **සමිතාවී**ති සමිතපාපො; **නාසිංසතී**ති න පත්ථෙති. ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙව.[1]

4. 5. 7.

සත්තමෙ **සුවිදූරවිදූරානී**ති (යෙන) කෙනචි පරියායෙන[2] ආසන්නානි හුත්වා සුවිදූරානෙව විදූරානි; **නභඤ්ච**[3] **භික්ඛවෙ පඨවී චා**ති ආකාසඤ්ච මහාපඨවී ච; තත්ථ කිඤ්චාපි පඨවිතො ආකාසං නාම න දූරෙ එඞ්ගුලඞ්ගුලමත්තෙනාපි හොති අඤ්ඤමඤ්ඤං අලග්ගතත්තෙන පන සුවිදූරවිදූරෙති වුත්තං; **වෙරොචනො**ති සූරියො; **සතඤ්ච භික්ඛවෙ ධම්මා**ති චතුසතිපට්ඨානාදිභෙදො සත්තතිංසබොධපක්ඛියධම්මො; **අසතඤ්ච ධම්මා**ති ද්වාසට්ඨිදිට්ඨිගතභෙදො අසද්ධම්මො; **පභඞ්කරො**ති ආලොකකරො; **අබ්‍යාසෙකො හොතී**ති අවිගච්ඡනසභාවො[4] හොති; **සතං සමාගමො**ති පණ්ඩිතානං මිත්තසන්ථවවසෙන සමාගමො; **යාවපි තිට්ඨෙය්‍යා**ති යත්තකං අද්ධානං තිට්ඨෙය්‍ය; **තථෙව හොතී**ති තාදිසොව හොති පකතිං න ජහති; **ඛිප්පං හි වෙතී**ති සීඝං විගච්ඡති.

4. 5. 8.

අට්ඨමෙ **පඤ්චාලිපුත්තො**ති[5] පඤ්චාලිබ්‍රාහ්මණියා පුත්තො; **පොරියා වාචායා**ති පරිපුණ්ණවාචාය; **විස්සට්ඨායා**ති අපලිබුද්ධාය; **අනෙළගලායා**ති නිද්දොසාය චෙව අගලිතාය ච අනපනීතපදබ්‍යඤ්ජනාය;[6] **පරියාපන්නායා**ති විවට්ටපරියාපන්නාය;[7] **අනිස්සිතායා**ති වට්ටං අනිස්සිතාය; විවට්ටනිස්සිතමෙව කත්වා කථෙති වට්ටනිස්සිතං කත්වා න කථෙතීති අයමෙත්ථ අධිප්පායො; **නාභාසමාන**න්ති න අකථෙන්තං; **අමතං පද**න්ති නිබ්බානපදං; **භාසයෙ**ති ඔභාසෙය්‍ය; **ජොතයෙ**ති තස්සෙව වෙවචනං; **පග්ගණ්හෙ ඉසීනං ධජ**න්ති අබ්භුග්ගතත්තෙන නවවිධො ලොකුත්තරධම්මො ඉසීනං ධජො නාම වුච්චති තමෙව පග්ගණ්හෙය්‍ය උක්ඛිපෙය්‍ය උච්චං කත්වා කථෙය්‍යාති අත්ථො; නවලොකුත්තරධම්මදීපකං සුභාසිතං ධජො එතෙසන්ති **සුභාසිතද්ධජා**; **ඉසයො**ති බුද්ධාදයො අරියා; **ධම්මො හි ඉසීනං ධජො**ති හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව ලොකුත්තරධම්මො ඉසීනං ධජො නාමාති.

---

1. උත්තානත්ථමෙවාති. b.
2. කෙනචිපරියායෙන. b, ඉධච කත්ථචි.)
3. නභාච, b.
4. අභිමුච්චනභාවො. b.
5. පඤ්චාලපුත්තොති. b
6. අපනීතපදබ්‍යඤ්ජනාය. b.
7. වට්ටපරියාපන්නාය. b.

4. 5. 9

නවමෙ **සඤ්ඤාවිපල්ලාසාති** සඤ්ඤාය විපල්ලත්ථභාවා වතසෙසා විපරීතසඤ්ඤාති[1] අත්ථො; සෙසවයෙපි එසෙව නයො. **අනිච්චෙ නිච්චන්ති ගිකබ්ඛෙව සඤ්ඤාවිපල්ලාසොති** අනිච්චෙව වත්ථුස්මිං නිච්චං ඉදන්ති එවං ගහෙත්වා උප්පජ්ජනකසඤ්ඤා සඤ්ඤාවිපල්ලාසොති අත්ථො; ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො; **අනත්තනි ච අත්තාති** අනත්තනි අත්තාති එවං සඤ්ඤිනොති අත්ථො; **මිච්ඡාදිට්ඨිගතාති**[2] න කෙවලං සඤ්ඤිනොව සඤ්ඤාය විය උප්පජ්ජමානාය මිච්ඡාදිට්ඨියාපි ගතා;[3] **ඛිත්තචිත්තාති** තෙ[4] සඤ්ඤාදිට්ඨියො විය උප්පජ්ජමානෙන භන්තෙන චිත්තෙන සමන්නාගතා; **විසඤ්ඤිනොති** දෙසනාමත්තමෙතං විපරීතසඤ්ඤචිත්තදිට්ඨිනොති අත්ථො; **තෙ යොගයුත්තා මාරස්සාති** තෙ මාරස්ස යොගෙ යුත්තා නාම හොන්ති; **අයොගක්ඛෙමිනොති** චතූහි යොගෙහි ඛෙමං නිබ්බානං අප්පත්තා; **සත්තාති** පුග්ගලා; **බුද්ධාති** චතුසච්චබුද්ධා; **ඉමං ධම්මන්ති** චතුසච්චධම්මං; **සචිත්තං පච්චලද්ධාති** සකචිත්තං[5] පටිලභිත්වා; **අනිච්චතද්දක්ඛුන්ති**[6] අනිච්චභාවෙනෙව[7] අද්දසංසු; **අසුභතද්දසුන්ති** අසුභං අසුභතොයෙව අද්දසංසු; **සම්මාදිට්ඨිසමාදානාති** ගහිතසම්මාදස්සනා; **සබ්බං** දුක්ඛං **උපච්චගුන්ති** සකලං වට්ටදුක්ඛං සමතික්කන්තා.

4. 5. 10.

දසමෙ **උපක්කිලෙසාති** විරොචිතුං අදත්වා උපක්කිලිට්ඨභාවකරණෙන උපක්කිලෙසා; **මහිකාති** හිමං;[8] **ධූමරජොති** ධූමො ච රජො ච; රාහූති පුරිමා තයො අසම්පත්තඋපක්කිලෙසා රාහු පන සම්පත්තඋපක්කිලෙසවසෙන කථිතොති වෙදිතබ්බො; **සමණබ්‍රාහ්මණා න තපන්ති න භාසන්ති න විරොචන්තීති** ගුණපතාපෙන න තපන්ති ගුණොභාසෙන න භාසන්ති ගුණවිරොචනෙන න විරොචන්ති; **සුරාමෙරයපානා අප්පටිවිරතාති** පඤ්චවිධාය සුරාය චතුබ්බිධස්ස ච මෙරයස්ස පානතො අවිරතා; **අවිජ්ජානිවුතාති** අවිජ්ජාය නිවාරිතා පිහිතා;[9] **පියරූපාභිනන්දිනොති** පියරූපං සාතරූපං අභිනන්දමානා තුස්සමානා; **සාදියන්තීති** ගණ්හන්ති; **අවිද්දසූති** අන්ධබාලා; **සනෙත්තිකාති** තණ්හායොත්තෙනෙව සනෙත්තා;[10] **කටසින්ති** අත්තභාවං; **ඝොරන්ති** කක්ඛළං; ඉමස්මිං සුත්තෙපි ගාථාසුපි විවට්ටමෙව කථිතන්ති.

පඤ්චමො වග්ගො.

පඨමො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

---

1. විපරීතසඤ්ඤායොති. b.
2. මිච්ඡාදිට්ඨිහතාති. b.
3. මිච්ඡාදිට්ඨියාභිහතා. b
4. ඛිත්තචිත්තාති. b.
5. සකං චිත්තං, b.
6. අනිච්චතොදක්ඛුන්ති b පාළියම්පි 'අනිච්චතද්දසුන්ති' කත්ථචි.)
7. අනිච්චභාවෙන. b.
8. හිමසඞ්ඛාතො ධූමොරජොති. b.
9. අවිජ්ජානිවුතාති පිහිතා b.
10. සයොත්තා. b.

4. 1. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **පුඤ්ඤාභිසන්දා**ති පුඤ්ඤස්ස අභිසන්දා පුඤ්ඤුපපත්තියොති[1] අත්ථො; **කුසලාභිසන්දා**ති තස්සෙව වෙවචනං; තෙ පනෙතෙ සුඛං ආහරන්තීති **සුඛස්සාහාරා**; සුට්ඨු අග්ගානං රූපාදීනං දායකාති **සොවග්ගිකා**; සුඛො තෙසං විපාකොති **සුඛවිපාකා**; සග්ගෙ උප්පත්ති සග්ගො සග්ගාය සංවත්තන්තීති **සග්ගසංවත්තනිකා**; **චීවරං පරිභුඤ්ජමානො**ති චීවරත්ථාය වත්ථං ලභිත්වා සූචිසුත්තාදීනං අභාවෙන තං නික්ඛිපන්තොපි කරොන්තොපි කාරාපෙන්තොපි පාරුපන්තොපි[2] ජිණ්ණකාලෙ පච්චත්ථරණං කරොන්තොපි පච්චත්ථරිතුම්පි අසක්කුණෙය්‍යං භුම්මත්ථරණං[3] කරොන්තොපි භුම්මත්ථරණස්ස අනනුච්ඡවිකං ඵාලෙත්වා ඵාලෙත්වා[4] පාදපුඤ්ඡනං කරොන්තොපි පරිභුඤ්ජමානොතෙව[5] වුච්චති යදා පන පාදපුඤ්ඡනම්පි න සක්කා ඉදන්ති සම්මජ්ජිත්වා ඡඩ්ඩිතං හොති තදා පරිභුඤ්ජමානො නාම න හොති; **අප්පමාණං චෙතොසමාධි**න්ති අරහත්තඵලසමාධිං; **අප්පමාණො තස්ස පුඤ්ඤාභිසන්දො**ති ඉමිනා දායකස්ස පුඤ්ඤචෙතනාය අප්පමාණතං කථෙති; තස්ස හි ඛීණාසවො මෙ චීවරං පරිභුඤ්ජතීති පුනප්පුන[6] අනුස්සරණවසෙන පවත්තපුඤ්ඤචෙතනා අප්පමාණා හොති තං සන්ධායෙතං වුත්තං; පිණ්ඩපාතාදීසු පන යො පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා සත්තාහම්පි තෙනෙව යාපෙති අඤ්ඤං න පරිභුඤ්ජති සො සත්තාහම්පි තංයෙව පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජමානො නාම හොති, එකස්මිං පන සෙනාසනෙ රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදීසු චංකමන්තොපි යාව තං සෙනාසනං පහාය අඤ්ඤං න ගණ්හාති තාව පරිභුඤ්ජමානො නාම හොති, එකෙන පන භෙසජ්ජෙන ව්‍යාධිම්හි වූපසන්තෙ යාව අඤ්ඤං භෙසජ්ජං න පරිභුඤ්ජති තාවදෙව පරිභුඤ්ජමානො නාම හොති; **බහුභෙරව**න්ති බහූහි භෙරවාරම්මණෙහි සමන්නාගතං; **රතනගණාන**න්ති සත්තන්නං වරරතනානං;[7] **ආලය**න්ති වාසට්ඨානං, **පුථුසවන්තී**ති[8] බහුකා හුත්වා සන්දමානා; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

4. 1. 2.

දුතියෙ **අරියකන්තෙහී**ති මග්ගඵලසම්පයුත්තෙහි; තානි හි අරියානං[9] කන්තානි හොන්ති පියානි මනාපානි; සෙසං සුත්තන්තෙ තාව යං වත්තබ්බං සියා තං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව ගාථාසු පන **සද්ධා**ති සොතාපන්නස්ස සද්ධා අධිප්පෙතා; **සීල**ම්පි සොතාපන්නසීල[10]මෙව; **උජුභූතඤ්ච දස්සන**න්ති කායවඞ්කාදීනං අභාවෙන ඛීණාසවස්ස දස්සනං උජුභූතදස්සනං නාම; **ආහූ**ති කථෙන්ති **පසාද**න්ති බුද්ධධම්මසඞ්ඝෙසු පසාදං; **ධම්මදස්සන**න්ති චතුසච්චධම්මදස්සනං.

---

1. පුඤ්ඤප්පවත්තියොති. b.
2. කරොන්තොපි පාරුපන්තොපි. b.
3. භුමත්ථරණං. b.
4. ඵාලෙත්වා. b
5. තෙව. b.
6. පුනප්පුනං. b
7. රතනවරානන්ති සත්තන්නම්පි [රතනානං. b.
8. පුථුසවන්තීති. b.
9. අරියානි. b.
10. සොතාපන්නස්ස සීල. b.

4. 1. 3.

තතියෙ **සම්බහුලාපි ඛො ගහපතී ච ගහපතානියො චාති** බහුකා ගහපතයො ච ගහපතානියො ච ආවාහවිවාහකරණත්ථාය ගච්ඡන්තා තමෙව මග්ගං පටිපන්නා හොන්ති; **සංවාසාති** සහවාසා එකතො වාසා;[1] **ඡවො ඡවායාති** ගුණමරණෙන මතත්තා ඡවො ගුණමරණෙනෙව මතාය ඡවාය සද්ධිං; **දෙවියා සද්ධින්ති** ගුණෙහි දෙවිභූතාය සද්ධිං; **දුස්සීලොති** නිස්සීලො; **පාපධම්මොති** ලාමකධම්මො; **අක්කොසකපරිභාසකොති** දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසකො; භයං දස්සෙත්වා සන්තජ්ජනෙන පරිභාසකො; එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. **කදරියාති** ථද්ධමච්ඡරිනො; **ජානිපතයොති** ජයම්පතිකා; **වදඤ්ඤූති** යාචකවචනස්ස[2] අත්ථං ජානන්ති; **සඤ්ඤතාති** සීලසඤ්ඤමෙන සමන්නාගතා; **ධම්මජීවිනොති** ධම්මෙ ඨත්වා ජීවිතං කප්පෙන්තීති ධම්මජීවිනො; **අත්ථා සම්පචුරා හොන්තීති** වඩ්ඪිසංඛාතා අත්ථා එතෙසං බහු හොන්ති; **ඵාසත්තං.[3] උපජ්ජතීති** අඤ්ඤමඤ්ඤං ඵාසුවිහාරො ජායති; **කාමකාමිනොති** කාමෙ කාමයමානා.

4. 1. 4.

චතුත්ථෙ කම්මපථවසෙන දෙසනා පවත්තිතා සෙසං තාදිසමෙව. ඉමෙසු පන ද්වීසු සුත්තෙසු ආගාරිකපටිපදා[4] කථිතා සොතාපන්නසකදාගාමිනම්පි වට්ටති.

4. 1. 5.

පඤ්චමෙ **තෙනුපසඞ්කමීති** කිමත්ථං උපසඞ්කමි අනුග්ගණ්හනත්ථං; තථාගතො හි තං රට්ඨං පාපුණන්තො ඉමෙසංයෙව ද්වින්නං සඞ්ගණ්හනත්ථාය පාපුණාති, නකුලපිතා කිර පඤ්ච ජාතිසතානි තථාගතස්ස පිතා අහොසි පඤ්ච ජාතිසතානි මහාපිතා පඤ්ච ජාතිසතානි චූළපිතා[5] නකුලමාතාපි පඤ්ච ජාතිසතානි මාතා අහොසි පඤ්ච ජාතිසතානි මහාමාතා පඤ්ච ජාතිසතානි චූළමාතා[6], තෙ සත්ථුදිට්ඨකාලතො පට්ඨාය පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා හත්තාතා[7] හත්තාතාති වච්ඡකං දිස්වා වච්ඡගිද්ධිනී ගාවී විය විරවමානා උපසඞ්කමිත්වා පඨමදස්සනෙනෙව සොතාපන්නා ජාතා, නිවෙසනෙ පඤ්චසතානං භික්ඛූනං ආසනානි සදා පඤ්ඤත්තානෙව හොන්ති, ඉති භගවා තෙසං අනුග්ගහත්ථාය[8] උපසඞ්කමි; **අභිචරිතාති**[9] අතික්කමිතා; **අභිසම්පරායඤ්චාති** පරලොකෙ ච; **සමසද්ධාති** සද්ධාය සමා එකසදිසා; සීලාදිසුපි එසෙව නයො.

---

1. සහවාසා b.
2. යාචකානං වචනස්ස. b.
3. ඵාසුකං. b.
4. අගාරිකපටිපදා. b.
5. පිතා අහොසි පඤ්චජාතිසතානි චූළපිතා. b.
6. තථාගතස්ස මාතා අහොසි පඤ්ච ජාතිසතානි චූළමාතා. b.
7. හත්තාත. b.
8. අනුග්ගණ්හනත්ථාය. b.
9. අතිචරිතා-කත්ථචි. b

4. 1. 6-7.

ඡට්ඨං[1] කෙවලං භික්ඛූනං දෙසිතං සෙසමෙත්ථ තාදිසමෙව. සත්තමෙ **සජ්ජනෙලන්ති** තස්ස හි[2] නිගමස්ස නාමං, **කොලියානන්ති** කොලරාජකුලානං; **ආයුං ඛො පන දත්වාති** ආයුදානං දත්වා; **ආයුස්ස භාගිනී හොතීති** ආයුලාභපටිලාභිනී[3] හොති ආයුං වා භජන්තිකා හොති ආයුපටිලාභිනීති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **රසසා උපෙතන්ති** රසෙන උපෙතං රසසම්පන්නං; **උජ්ජුගතෙසූති**[4] කායවඞ්කාදිරහිතත්තා උජුකමෙව ගතෙසු ඛීණාසවෙසු; **චරණූපපන්නෙසූති** පඤ්චදසහි චරණධම්මෙහි සමන්නාගතෙසු; **මහග්ගතෙසූති** මහත්තං ගතෙසු; ඛීණාසවානංයෙවෙතං නාමං; **පුඤ්ඤෙන පුඤ්ඤං සංසන්දමානාති** පුඤ්ඤෙන සද්ධිං පුඤ්ඤං ඝටයමානා; **මහප්ඵලා ලොකවිදූන වණ්ණිතාති** එවරූපා දානසඞ්ඛාතදක්ඛිණා තිවිධලොකං විදිතං කත්වා විදිතත්තා[5] ලොකවිදූනං බුද්ධානං වණ්ණිතා බුද්ධෙහි පසත්ථාති අත්ථො; **යඤ්ඤමනුස්සරන්තාති** යඤ්ඤං දානං අනුස්සරන්තා, **වෙදජාතාති** තුට්ඨිජාතා.

4. 1. 8.

අට්ඨමෙ **සඤ්ඤතානන්ති** කායවාචාහි සඤ්ඤතානං; **පරදත්තභොජිනන්ති** පරෙහි දින්නමෙව භුඤ්ජිත්වා යාපෙන්තානං; **කාලෙනාති** යුත්තපත්තකාලෙන; **සක්කච්ච දදතීති** සහත්ථා සක්කාරං කත්වා දදති; **චත්තාරි ඨානානි අනුප්පවෙච්ඡතීති** චත්තාරි කාරණානි අනුප්පවෙසෙති දදති; **යසවා හොතීති** මහාපරිවාරො හොති.

4. 1. 9.

නවමං කෙවලං භික්ඛූනං කථිතං සෙසමෙත්ථ තාදිසමෙව.

4. 1. 10.

දසමෙ **සාමීචිපටිපදන්ති** ගිහීනං අනුච්ඡවිකං පටිපත්තිං; **පච්චුපට්ඨිතා හොතීති** අභිහරිත්වා දාතුකාමතාය පතිඋපට්ඨිතො හොති උපනතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චීවරං දෙතීති අත්ථො; **උපට්ඨිතාති** උපට්ඨායකො; **තෙසං දිවා ච රත්තො චාති** යෙ එවං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහන්ති තෙසං දිවා ච රත්තිඤ්ච පරිච්චාගවසෙන ච අනුස්සරණවසෙන ච සදා පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති; **සග්ගඤ්ච කමතිට්ඨානන්ති**[6] තාදිසො[7] තං භද්දකං කම්මං කත්වා සග්ගට්ඨානං උපගච්ඡති, ඉමෙසු චතූසුපි සුත්තන්තෙසු ආගාරියපටිපදා[8] කථිතා සොතාපන්නසකදාගාමිනම්පි වට්ටති.

පුඤ්ඤාභිසන්දවග්ගො පඨමො.

---

1. ඡඨෙ. l.
2. පජ්ජනිකන්ති තස්ස. b.
3. ආයුභාගපපටිලාභිනී. b
4. උජ්ජුගතෙසූති. b
5. ඤාතත්තා. b.
6. සප්පතිට්ඨානන්ති. b.
7. තාදිසො ච. b.
8 අගාරියපපටිපදා. b.

4. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ අනිට්ඨපටික්ඛෙපෙන **ඉට්ඨා**; මනො කමන්ති පවිසන්තීති **කන්තා**; මනං අප්පායන්ති වඩ්ඪන්තීති **මනාපා**; **දුල්ලභාති** පරමදුල්ලභා; **භොගාති** භුඤ්ජිතබ්බකා[1] රූපාදයො විසයා; **සහ ධම්මෙනාති** ධම්මෙනෙව[2] සද්ධිං උප්පජ්ජන්තු මා ධම්මූපඝාතං[3] කත්වා අධම්මෙනාති; අථ වා **සහ ධම්මෙනාති** සකාරණෙන; තෙන[4] සෙනාපතිසෙට්ඨිට්ඨානාදිනා[5] කාරණෙන සද්ධිං යෙව උප්පජ්ජන්තූති අත්ථො; **යසොති** පරිවාරසම්පත්ති; **සහ ඤාතීහීති**[6] ඤාතකෙහි සද්ධිං; **සහ උපජ්ඣායෙහීති** සුඛදුක්ඛෙසු උපනිජ්ඣායිතබ්බත්තා උපජ්ඣායසංඛාතෙහි සන්දිට්ඨසම්භත්තෙහි සද්ධිං; **අකිච්චං කරොතීති** අකාතබ්බං කරොති; **කිච්චං අපරාධෙතීති** කත්තබ්බයුත්තකං කිච්චං අකරොන්තො තං අපරාධෙති නාම; **ධංසතීති** පතති පරිහායති; **අභිජ්ඣාවිසමලොභන්ති** අභිජ්ඣාසංඛාතං විසමලොභං; **පජහතීති** නුදති නීහරති; **මහාපඤ්ඤොති** මහන්තපඤ්ඤො; **පුථුපඤ්ඤොති** පුථුලපඤ්ඤො **ආපාථදසොති** තං තං අත්ථං ආපාථෙති තමෙව පස්සති සුඛුමම්පිස්ස අත්ථජාතං ආපාථං ආගච්ඡතියෙවාති අත්ථො; **උට්ඨානවිරියාධිගතෙහීති** උට්ඨානසඞ්ඛාතෙන විරියෙන අධිගතෙහි; **බාහාබලපරිචිතෙහීති** බාහාබලෙන පරිචිතෙහි වඩ්ඪිතෙහි; **සෙදාවක්ඛිත්තෙහීති** අවක්ඛිත්තසෙදෙහි සෙදං මුඤ්චිත්වා වායාමෙන පයොගෙන සංහතෙහීති[7] අත්ථො; **ධම්මිකෙහීති** ධම්මයුත්තෙහි; **ධම්මලද්ධෙහීති** දසකුසලකම්මපථධම්මෙ[8] අකොපෙත්වා ලද්ධෙහි: **පත්තකම්මානීති** යුත්තකම්මානි අනුච්ඡවිකකම්මානි; **සුඛෙතීති** සුඛිතං කරොති; **පීණෙතීති** පීණිතං බලසම්පන්නං කරොති: **ඨානගතං හොතීති** කාරණගතං හොති; කිං පන තන්ති චතුසු[9] එකං භොගෙහි කත්තබ්බං කම්මං[10] භොගජාතමෙව ඨානගතං;[11] **පත්තගතන්ති** යුත්තපත්තට්ඨානගතං; **ආයතනසො පරිභුත්තන්ති** කාරණෙනෙව පරිභුත්තං භොගජාතං හොතීති; **පරියොධාය වත්තතීති**[12] පිදහිත්වා වත්තති; යථා අග්ගිආදීහි උප්පන්නාසු ආපදාසු එවං ආදිත්තගෙහනිබ්බාපනාදීනං[13] අත්ථාය ධනපරිච්චාගං කත්වා තාසං ආපදානං මග්ගං පිදහති වාරෙති; **සොත්ථිං අත්තානං කරොතීති** නිරුපද්දවං ඛෙමං අත්තානං කරොති; **ඤාතිබලින්ති** ඤාතකානං බලිං; **අතිථිබලින්ති** ආගන්තුකබලිං;[14] **පුබ්බපෙතබලින්ති** පරලොකගතානං ඤාතකානං බලිං; **රාජබලින්ති** රඤ්ඤො කත්තබ්බයුත්තකං රාජබලිං; **දෙවතාබලින්ති** දෙවතානං කත්තබ්බබලිං; සබ්බමෙතං තෙසං තෙසං යථානුච්ඡවිකවසෙන

1. භුඤ්ජිතබ්බා. b.
2. සද්ධම්මෙනෙව b
3. ධම්මස්සඝාතං. b.
4. තෙන (තෙන) b.
5. ඨානාදි. b.
6. ඤාතීහීති. b.
7. සමධිගතෙහීති. b.
8. ධම්මිකෙහීතිදසකුසලකම්මපථධම්මෙ b.
9. චතුසු (පත්තකම්මෙසු) b.
10. කත්තබ්බකම්මං. b
11. ඨානංගතං. b.
12. සංවත්තතීති. b.
13. ආදිත්තගෙහං නිබ්බාපනාදීනං. b.
14. ආගන්තුකානං බලිං. b.

දන්තබ්බදන්තස්ස අධිවචනං; **ඛන්තිසොරච්චෙ නිවිට්ඨාති** අධිවාසනක්ඛන්තියඤ්ච සුසීලතාය ච නිවිට්ඨා; **එකමත්තානං දමෙන්තීති** එකං අත්තනොව අත්තභාවං ඉන්ද්‍රියදමෙන දමෙන්ති; **සමෙන්තීති**[1] අත්තනො චිත්තං කිලෙසවූපසමනෙන සමෙන්ති; **පරිනිබ්බාපෙන්තීති**[2] කිලෙසපරිනිබ්බානෙනෙව පරිනිබ්බාපෙන්ති; **උද්ධග්ගිකාති** ආදිසු උපරූපරිභූමිසු ඵලදානවසෙන උද්ධමග්ගමස්සාති උද්ධග්ගිකා;[3] **සග්ගස්ස ගිතාති**[4] තත්‍රූපපත්තිජනනතො සොවග්ගිකා, නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සුඛො විපාකො අස්සාති සුඛවිපාකා; සුට්ඨු අග්ගානං දිබ්බවණ්ණාදීනං දසන්නං විසෙසානං නිබ්බත්තනතො සග්ගසංවත්තනිකා; එවරූපං දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙන්තීති අත්ථො; **අරියධම්මෙ ඨිතොති** පඤ්චසීලධම්මෙ පතිට්ඨිතො; **පෙච්ච සග්ගෙ ච මොදතීති**[5] පරලොකං ගන්ත්වා යත්ථ සග්ගෙ පටිසන්ධිං ගණ්හාති තත්ථ මොදති; සොතාපන්න[6]සකදාගාමිනො වා හොන්තු අනාගාමීති සබ්බෙසං අයං[7] පටිපදා ලබ්භතෙවාති.

4. 2. 2.

දුතියෙ **අධිගමනීයානීති** පත්තබ්බානි; **කාමභොගිනාති** වත්ථුකාමෙ ච කිලෙසකාමෙ ච පරිභුඤ්ජන්තෙන; **අත්ථිසුඛාදීසු** අත්ථීති උප්පජ්ජනකසුඛං අත්ථිසුඛං නාම; භොගෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස[8] උප්පජ්ජනකසුඛං භොගසුඛං නාම; අනණොස්මීති[9] උප්පජ්ජනකසුඛං අනණ[10]සුඛං නාම; නිද්දොසො අනවජ්ජොස්මීති උප්පජ්ජනකසුඛං අනවජ්ජසුඛං නාම; **භුඤ්ජ**න්ති භුඤ්ජමානො; **පඤ්ඤා විපස්සතීති** පඤ්ඤාය විපස්සති; **උභො භාගෙති** ද්වෙ කොට්ඨාසෙ; හෙට්ඨිමානි තීණි එකං කොට්ඨාසං අනවජ්ජසුඛං එකං කොට්ඨාසන්ති එවං පඤ්ඤාය පස්සමානො ද්වෙ කොට්ඨාසෙ ජානාතීති අත්ථො; **අනවජ්ජසුඛස්සෙත**න්ති එතං තිවිධම්පි සුඛං අනවජ්ජසුඛස්ස සොළසිං කලං නාග්ඝතීති.

4. 2. 3.

තතියං තිකනිපාතෙ වණ්ණිතමෙව. **සපුබ්බදෙවකානීති**[11] පදමත්තමෙව එත්ථ විසෙසොති. චතුත්ථෙ සබ්බං උත්තානත්ථමෙව.

4. 2. 5.

පඤ්චමෙ රූපෙ පමාණං ගහෙත්වා පසන්නො **රූපප්පමාණො** නාම; **රූපප්පසන්නොති** තස්සෙව අත්ථවචනං; ඝොසෙ පමාණං ගහෙත්වා පසන්නො **ඝොසප්පමාණො** නාම; චීවරලූඛපත්තලූඛෙසු පමාණං ගහෙත්වා පසන්නො **ලූඛප්පමාණො** නාම; ධම්මෙ පමාණං ගහෙත්වා පසන්නො **ධම්මප්පමාණො** නාම; ඉතරානි තෙසංයෙව අත්ථවෙවචනානි.[12] සබ්බසත්තෙ ච තයො කොට්ඨාසෙ කත්වා ද්වෙ කොට්ඨාසා

---

1. දමෙන්ති. b.
2. සමෙන්ති. b.
3. උප්පත්තාමග්ගමස්සාති උද්ධග්ගිකා. b.
4. ගිතා. b.
5. පමොදති. b
6. දෙති සොතාපන්නස්ස. b.
7. හොති අනාගාමිනො වා සබ්බෙසං අත්ථාය. b.
8. පරිභුඤ්ජන්තෙන. b.
9. අනණස්මීති. b.
10. අනණං. b.
11. (සසං) සපුබ්බදෙවකානීති. b
12. අත්ථවචනානි. b.

රූපප්පමාණා එකො න රූපප්පමාණො, පඤ්ච කොට්ඨාසෙ කත්වා චත්තාරො කොට්ඨාසා ඝොසප්පමාණා එකො න ඝොසප්පමාණො, දස කොට්ඨාසෙ කත්වා නව කොට්ඨාසා ලූඛප්පමාණා එකො න ලූඛප්පමාණො සතසහස්සං කොට්ඨාසෙ කත්වා පන එකො කොට්ඨාසොව ධම්මප්පමාණො සෙසා න ධම්මප්පමාණාති වෙදිතබ්බා. **රූපෙන පාමිංසූති**[1] යෙ රූපං දිස්වා පසන්නා තෙ රූපෙන පාමිංසු නාම පමිනිංසූති[2] අත්ථො; **ඝොසෙන අන්වගූති** ඝොසෙන අනුගතා ඝොසප්පමාණං ගහෙත්වා පසන්නාති අත්ථො; **ඡන්දරාගවසූපෙතාති** ඡන්දස්ස ච රාගස්ස ච වසං උපෙතා; **අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාතීති** නියකජ්ඣත්තෙ තස්ස ගුණං න ජානාති; **බහිද්ධා ච න පස්සතීති** බහිද්ධාපිස්ස පටිපත්තිං න පස්සති; **සමන්තාවරණොති** සමන්තතො ආවාරිතො සමන්තා වා ආවරණමස්සාති සමන්තාවරණො; **ඝොසෙන වුය්හතීති** සො[3] ඝොසෙන නීයති න ගුණෙන; **අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාති බහිද්ධා ච විපස්සතීති** නියකජ්ඣත්තෙ ගුණං න ජානාති බහිද්ධා පනස්ස පටිපත්තිං පස්සති; **බහිද්ධා ඵලදස්සාවීති** තස්ස පරෙහි කතං බහිද්ධා සක්කාරඵලං පස්සන්තො **විනීවරණදස්සාවීති** විවටදස්සාවී;[4] **න සො ඝොසෙන වුය්හතීති** සො ඝොසෙන න නීයති.

4. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **මොහජඤ්ඤාපවිද්දසූති** මොහජඤ්ඤාපි අවිද්දසූ අපණ්ඩිතා; **සවිඝාතන්ති** සදුක්ඛං; **දුක්ඛුද්‍රයන්ති** ආයතිඤ්ච දුක්ඛවඩ්ඪකං; **අචක්ඛුකාති** පඤ්ඤාචක්ඛුරහිතා; **යථා ධම්මා තථා සන්තාති** යථා රාගාදයො ධම්මා ඨිතා තථා සභාවාව[5] හුත්වා; **නහෙසව**න්ති[6] **මඤ්ඤරෙති** මයං එවං සන්තා එවං සභාවාති තස්ස මඤ්ඤරෙ[7] න මඤ්ඤන්තීති අත්ථො; ඉමස්මිං සුත්තෙපි ගාථාසුපි වට්ටමෙව කථිතං.

4. 2. 7.

සත්තමෙ **ඉමානි චත්තාරි අහිරාජකුලානීති** ඉදං දට්ඨවිසානෙව °සන්ධාය වුත්තං, යෙ හි කෙචි දට්ඨවිසා සබ්බෙ තෙ ඉමෙසං චතුන්නං අහිරාජකුලානං අබ්භන්තරගතාව[8] හොන්ති; **අත්තගුත්තියාති** අත්තනො ගුත්තත්ථාය; **අත්තරක්ඛායාති** අත්තනො රක්ඛනත්ථාය; **අත්තපරිත්තායාති** අත්තනො පරිත්තානත්ථාය; පරිත්තං නාම අනුජානාමීති අත්ථො; ඉදානි යථා තං පරිත්තං කාතබ්බං තං දස්සෙන්තො "විරූපක්ඛෙහි මෙ"ති ආදිමාහ: තත්ථ **විරූපක්ඛෙහීති** විරූපක්ඛනාගකුලෙහි; සෙසෙසුපි එසෙව නයො; **අපාදකෙහීති** අපාදකසත්තෙහි; සෙසෙසුපි එසෙව නයො; **සබ්බෙ සත්තාති** ඉතො පුබ්බෙ එත්තකෙන ඨානෙන ඔදිස්සක

---

1. රූපෙ පමාණිංසූති. b.
2. තෙරූපෙ පමාණිංසු නාම පසීදිංසූති. b.
3. වුය්හතීති. b.
4. විවටවදස්සාවී. b.
5. සභාවාච. b.
6. නනඝෙසවන්ති. b.
7. මයං එවං සභාවාති තස්ස නමඤ්ඤරෙ.
8. අන්තරංගතාව-කත්ථචි. b.

මෙත්තං කරෙය්‍යා ඉදන්ති අනොදිස්සකමෙත්තං කරෙතුං ඉදමාරද්ධං, තත්ථ සත්තා පාණා භූතාති සබ්බානෙතානි පුග්ගලවෙවචනානෙව; **භද්‍රානි පස්සන්තූති** භද්‍රානි ආරම්මණානි පස්සන්තු; **මා කඤ්චි පාපමාගමාති** කඤ්චි[1] සත්තං පාපකං ලාමකං මා ආගච්ඡතු; **අප්පමාණො බුද්ධොති** එත්ථ[2] බුද්ධගුණා වෙදිතබ්බා තෙ හි අප්පමාණා නාම; සෙසපදද්වයෙපි[3] එසෙව නයො. **පමාණවන්තානීති** ගුණපමාණෙන යුත්තානි; **උණ්ණානාභීති** ලොමසනාභිකො මක්කටකො;[4] **සරබූති** ඝරගොලිකා; **කතා මෙ රක්ඛා කතා මෙ පරිත්තාති** මයා එත්තකස්ස ජනස්ස රක්ඛා ච පරිත්තානඤ්ච කතං; **පටික්කමන්තු භූතානීති** සබ්බෙපි මෙ කතපරිත්තානා සත්තා අපගච්ඡන්තු මා මං විහෙඨයිංසූති අත්ථො.

4. 2. 8.

අට්ඨමෙ **අචිරපක්කන්තෙ දෙවදත්තෙති** සඞ්ඝං භින්දිත්වා න චිරපක්කන්තෙ; **පරාභවායාති** අවඩ්ඪියා විනාසාය; **අස්සතරීති** වළවාය කුච්ඡිස්මිං ගද්‍රභස්ස ජාතා; **අත්තවධාය ගබ්භං ගණ්හාතීති**[5] තං අස්සෙන සද්ධිං සම්පයොජෙන්ති සා ගබ්භං ගණ්හිත්වා කාලෙ සම්පත්තෙ විජායිතුං න සක්කොන්ති[6] පාදෙහි භූමිං පහරන්ති තිට්ඨති අථ සා චත්තාරො පාදෙ චතූසු ඛාණුකෙසු[7] බන්ධිත්වා කුච්ඡිං ඵාලෙත්වා පොතකං[8] නීහරන්ති සා තත්ථෙව මරති තෙනෙවං[9] වුත්තං.

4. 2. 9.

නවමෙ කිලෙසානං සංවරත්ථාය පවෙසද්වාරං පිදහනත්ථාය[10] පධානං **සංවරප්පධානං**; පජහනත්ථාය පධානං **පහානප්පධානං**; කුසල[11]ධම්මානං බ්‍රූහනත්ථාය වඩ්ඪනත්ථාය පධානං **භාවනාප්පධානං**; තෙසංයෙව අනුරක්ඛනත්ථාය පධානං **අනුරක්ඛනාප්පධානං**.

4. 2. 10.

දසමෙ **අධම්මිකා හොන්තීති** පොරාණකරාජූහි ඨපිතං දසභාගබලිඤ්ච අපරාධානුරූපඤ්ච දණ්ඩං අගහෙත්වා අතිරෙකබලිනො චෙව අතිරෙකදණ්ඩස්ස ච ගහණෙන අධම්මිකා; **රාජයුත්තාති** රඤ්ඤො ජනපදෙසු කිච්චසංවිධායකා ආයුත්තකපුරිසා; **බ්‍රාහ්මණගහපතිකාති** අඤ්ඤෙ නගරවාසිනො බ්‍රාහ්මණගහපතයො; **නෙගමජානපදාති** නිගමවාසිනො චෙව ජනපදවාසිනො ච; **විසමන්ති** විසමා හුත්වා අසමයෙන වායන්තීති අත්ථො; **විසමාති** න සමා අතිථද්ධා[12] වා අතිමුදුකා වාති අත්ථො; **අපසව්‍යාති** මග්ගතො අපගතා උම්මග්ගගා

1. කිඤ්චි. b.
2. එත්ථ(බුද්ධොති) b.
3. සෙසපදෙසුපි-කත්ථචි. b.
4. ලොමනාභිලොමමක්කටකො. b
5. ගණ්හන්තීති. b.
6. නසක්කොන්ති-කත්ථචි-නාසක්කොන්ති. b.
7. ඛාණුසු b.
8. පොතං. b.
9. තෙනෙතං. b.
10. සංවරත්ථාය. b.
11. කුසලානං. b.
12. අතිථද්ධා. b.

මිතො හුත්වා වායන්තීති අත්ථො; **දෙවතා පරිකුපිතා භවන්තීති** වාතෙසු හි විසමෙසු අපඤ්ජසෙසු වායන්තෙසු රුක්ඛා භිජ්ජන්ති; විමානානි භිජ්ජන්ති; තස්මා දෙවතා පරිකුපිතා භවන්ති තා පරිකුපිතා දෙවස්ස සම්මා වස්සිතුං න දෙන්ති; තෙන වුත්තං "දෙවො න සම්මා ධාරං අනුප්පවෙච්ඡතී"ති.[1] **විසමපාකීනි සස්සානි භවන්තීති**[2] එකස්මිං ඨානෙ ගබ්භිනී හොන්ති එකස්මිං සඤ්ජාතඛීරානි එකං ඨානං පච්චතීති එවං විසමපාකීනි[3] භවන්ති; **විසමං නක්ඛත්තානි තාරකරූපානි පරිවත්තන්තීති** යථා කත්තිකපුණ්ණමා කත්තිකනක්ඛත්තමෙව ලභති මගසිර[4]පුණ්ණමා මගසිර[4]නක්ඛත්තමෙවාති එවං තස්මිං තස්මිං මාසෙ සා සා පුණ්ණමා තං තං නක්ඛත්තමෙව ලභති තථා න සමං[5] පරිවත්තන්ති; **අවිසමං වාතා වායන්තීති** අවිසමා හුත්වා සමයස්මිංයෙව වායන්ති ඡ මාසෙ උත්තරා වාතා ඡ මාසෙ දක්ඛිණාති එවං තෙසං තෙසං ජනපදානං අනුරූපසමයෙ[6] වායන්ති; **සමාති**[7] සමප්පවත්තිනො නාතිථද්ධා නාතිමුදූ; **පඤ්ජසාති**[8] මග්ගපටිපන්නා මග්ගෙනෙව වායන්ති නො අමග්ගෙනාති අත්ථො; **ජිම්හං ගච්ඡන්තීති** කුටිලං ගච්ඡන්ති අතිත්ථං ගණ්හන්ති; **නෙත්තෙ**[9] **ජිම්හගතෙ සතීති** නායකීති නෙත්තා තස්මිං නෙත්තෙ[10] ජිම්හගතෙ කුටිලං ගන්ත්වා අතිත්ථං ගණ්හන්තෙ ඉතරාපි අතිත්ථමෙව ගණ්හන්තීති අත්ථො; **නෙත්තෙතිපි**[11] පාඨො. **දුක්ඛං සෙන්තීති** දුක්ඛං සයන්ති දුක්ඛිතං හොන්තීති අත්ථො.

පත්තකම්මවග්ගො දුතියො

ගාථාකුලකං සමත්තං.

---

4. 3. 1.

තතියවග්ගස්ස පඨමෙ **අපණ්ණකතං පටිපදන්ති**[12] අවිරුද්ධපටිපදං; **යොනි චස්ස ආරද්ධා හොතීති** කාරණඤ්චස්ස පරිපුණ්ණං හොති; **ආසවානං ඛයායාති** අරහත්තත්ථාය. දුතියං උත්තානමෙව.

4. 3. 3.

තතියෙ **අවණ්ණොති** අගුණො; **පාතුකරොතීති** කථෙති පාකටං කරොති; **පඤ්හාභිනීතොති** පඤ්හත්ථාය අභිනීතො; **අහාපෙත්වා අලම්බෙත්වාති** අපරිහීනං අලම්බිතං කත්වා; එත්ථ ච අසප්පුරිසො පාපිච්ඡතාය අත්තනො අවණ්ණං ඡාදෙති සප්පුරිසො ලජ්ජිතාය අත්තනො වණ්ණං, ඉදානි යස්මා අසප්පුරිසො හිරොත්තප්පරහිතො සංවාසෙන

1. අනුප්පවෙච්ඡතීති. b.
2. විසමපාකානි සස්සානි භවන්ති. b.
3. විසමංපාකානි. b.
4. මිගසිර. b.
5. ඵොස්සපුණ්ණමා ඵොස්සනක්ඛත්තමෙව
6. අනුරූපෙ. b. [ලභති තථා සම්මා. b.
7. සමන්ති. b.
8. සමාපඤ්ජසාති b.
9. නෙත්තෙ. b.
10. නියතීති නෙත්තා තස්මිං.
11. නීතෙතිපි. b. [නෙත්තෙත b.
12. අපත්තකප්පටිපදන්ති. b.

අවජානාති සප්පුරිසො පන හිරොත්තප්පසමන්නාගතො සංවාසෙනාපි නාවජානාති තස්මා[1] සප්පුරිසභාවසාධකං අධුනාගතවධුකොපමං දස්සෙතුං "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ වධුකා"තිආදිමාහ. තත්ථ **වධුකාති** සුණිසා; **තිබ්බන්ති** බහලං; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.[2] චතුත්ථෙ **සීලග්ගන්ති** අග්ගපත්තං උත්තමසීලං; එසෙව නයො සබ්බත්ථ.

4. 3. 5.

පඤ්චමෙ **රූපග්ගන්ති** යං රූපං සම්මසිත්වා අරහත්තං පාපුණාති ඉදං රූපග්ගං නාම; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **භවග්ගන්ති** එත්ථ පන යස්මිං අත්තභාවෙ ඨිතො අරහත්තං පාපුණාති එතං භවග්ගං නාමාති.

4. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **උපවත්තනෙති** පාචීනගතාය සාල[3]පන්තියා උත්තරෙන නිවත්තිත්වා ඨිතාය වෙමජ්ඣට්ඨානෙ; **අන්තරෙන යමකසාලානන්ති** ද්වින්නං සාලරුක්ඛානං අන්තරෙ; **කංඛාති** ද්වෙළ්හකං; **විමතීති** විනිච්ඡිතුං අසමත්ථතා; බුද්ධො නු ඛො න බුද්ධො නු ඛො ධම්මො නු ඛො න ධම්මො නු ඛො සංඝො නු ඛො න සංඝො නු ඛො මග්ගො නු ඛො න මග්ගො නු ඛො පටිපදා නු ඛො න පටිපදා නු ඛොති යස්ස සංසයො උප්පජ්ජෙය්‍ය තං වො වදාමි පුච්ඡථ භික්ඛවෙති අයමෙත්ථ සංඛෙපත්ථො; **සත්ථුගාරවෙනාපි[4] න පුච්ඡෙය්‍යාථාති** මයං සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිම්හ චත්තාරො පච්චයාපි නො සත්ථු සන්තකාව තෙ මයං[5] එත්තකං කාලං කඞ්ඛං අකත්වා න අරහාම අජ්ජ පච්ඡිමෙ කාලෙ කඞ්ඛං කාතුන්ති සචෙ එවං සත්ථරි ගාරවෙන න පුච්ඡථ; **සහායකොපි භික්ඛවෙ සහායකස්ස ආරොචෙතූති** තුම්හාකං සහායො යස්ස භික්ඛු[6] සන්දිට්ඨො සම්භත්තො සො තස්ස ආරොචෙතු අහං එක[7]භික්ඛුස්ස කථෙස්සාමි තස්ස කථං සුත්වා සබ්බෙ නික්කඞ්ඛා භවථාති දස්සෙති; **එවං පසන්නොති** එවං සද්දහාමි අහන්ති අත්ථො; **ඤාණමෙවාති** නික්කංඛභාව[8]පච්චක්ඛකරණඤාණංයෙව එත්ථ තථාගතස්ස න සද්ධාමත්තන්ති අත්ථො; **ඉමෙසං හි ආනන්දාති** ඉමෙසං අන්තොසාණියං නිසින්නානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං **යො පච්ඡිමකොති** යො ගුණවසෙන පච්ඡිමකො; ආනන්දත්ථෙරංයෙව සන්ධායාහ.

4. 3. 7.

සත්තමෙ **අචින්තෙය්‍යානීති** චින්තෙතුං අයුත්තානි; **න චින්තෙතබ්බානීති** අචින්තෙය්‍යත්තායෙව න චින්තෙතබ්බානි; **යානි චින්තෙන්තොති** යානි කාරණානි චින්තෙන්තො; **උම්මාදස්සාති** උම්මත්තකභාවස්ස;

1. (අ) b.
2. උත්තානත්ථමෙවාති. b.
3. සාලා. b.
4. සත්ථුගාරවෙනපි. b.
5. න මයං. b.
6. භික්ඛුස්ස b.
7. එකස්ස. b.
8. නික්කංඛතා. b

විඝාතස්සාති දුක්ඛස්ස; **බුද්ධවිසයොති** බුද්ධානං විසයො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාදීනං බුද්ධගුණානං පවත්ති ච ආනුභාවො ච; **ඣානවිසයොති** අභිඤ්ඤාඣානවිසයො;[1] **කම්මවිපාකොති** දිට්ඨධම්මවෙදනීයාදීනං කම්මානං විපාකො; **ලොකචින්තාති** කෙන නු ඛො චන්දිමසුරියා කතා කෙන මහාපථවී කෙන මහාසමුද්දො කෙන සත්තා උප්පාදිතා කෙන පබ්බතා[2] කෙන අම්බතාලනාළිකෙරාදයොති එවරූපා ලොකචින්තා.

4. 3. 8.

අට්ඨමෙ **දක්ඛිණාවිසුද්ධියොති** දානසඞ්ඛාතාය දක්ඛිණාය විසුජ්ඣනකාරණානි; **දායකතො විසුජ්ඣතීති** මහප්ඵලභාවෙන විසුජ්ඣති මහප්ඵලා හොතීති අත්ථො; **කල්‍යාණධම්මොති** සුචිධම්මො; **පාපධම්මොති** ලාමකධම්මො; **දායකතො විසුජ්ඣතීති** එත්ථ වෙස්සන්තරමහාරාජා කථෙතබ්බො; සො හි ජූජකබ්‍රාහ්මණස්ස දාරකෙ දත්වා මහාපථවිං කම්පෙසි. **පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣතීති** එත්ථ කල්‍යාණිනදීමුඛද්වාරවාසී කෙවට්ටො කථෙතබ්බො, සො කිර දීඝසුමත්ථෙරස්ස තික්ඛත්තුං පිණ්ඩපාතං දත්වා මරණමඤ්චෙ නිපන්නො අය්‍යස්ස මං[3] දීඝසුමත්ථෙරස්ස දින්නපිණ්ඩපාතො උද්ධරතීති ආහ, **නෙව දායකතොති** එත්ථ වඩ්ඪමානවාසී ලුද්දකො කථෙතබ්බො, සො කිර පෙතදක්ඛිණං දෙන්තො එකස්ස දුස්සීලස්සෙව තයො වාරෙ අදාසි තතියවාරෙ අමනුස්සො දුස්සීලො මං විලුම්පතීති විරවි[4] එකස්ස සීලවතො භික්ඛුනො දත්වා පාපිතකාලෙයෙව[5] පාපුණි. **දායකතො චෙව පටිග්ගාහකතො ච විසුජ්ඣතීති** එත්ථ අසදිසදානං කථෙතබ්බන්ති.

4. 3. 9.

නවමෙ **තාදිසාවාති** තංසදිසාව තංසරික්ඛකාව; **ඡෙදගාමිනී හොතීති** ඡෙදං ගච්ඡති යං පත්ථිතං තං සබ්බං නස්සතීති අත්ථො; **න යථාධිප්පායා හොතීති** යථාජ්ඣාසයා න හොති; **පරාධිප්පායා හොතීති** පරජ්ඣාසයා අජ්ඣාසයතො අධිකතරඵලා හොති; **සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වාති** එත්ථ සමිතපාපබාහිතපාපතාහි සමණබ්‍රාහ්මණතා වෙදිතබ්බා; **වද[6] භන්තෙ පච්චයෙනාති** භන්තෙ චතුබ්බිධෙන චීවරාදිනා පච්චයෙන වදෙය්‍යාසීති[7] එවං පවාරෙති නිමන්තෙතීති; **යෙන පවාරෙතීති** පරිච්ඡින්දිත්වා යත්තකෙන පවාරෙති; **තං න දෙතීති** තං සබ්බසොව න දෙති; **තං න[8] යථාධිප්පායං දෙතීති** යථා තස්ස අජ්ඣාසයො එවං දාතුං න සක්කොති හාපෙත්වා අප්පකං දෙති; **යථාධිප්පායං දෙතීති** යත්තකං සො ඉච්ඡති තත්තකමෙව දෙති; **පරාධිප්පායං දෙතීති** අප්පකං පවාරෙත්වා අවත්ථරිත්වා බහුං දෙති.

1. අභිඤ්ඤාදිවිසයො. b.
2. උප්පාදිතා. b.
3. අය්‍යස්ස. b.
4. විරවති. b
5. පාපිතකාලෙයෙවස්ස. b.
6. වදතු. b.
7. වදෙය්‍යාසීති. b.
8. න දෙති. b.

4. 3. 10.

දසමෙ **නෙව සභායං නිසීදතීති** විනිච්ඡයකරණත්ථං විනිච්ඡයසභායං න[1] නිසීදති; **න කම්මන්තං පයොජෙතීති** කසිවණිජ්ජාදිමහාකම්මන්තං නප්පයොජෙති; **න කම්බොජං ගච්ඡතීති** භොගසංහරණත්ථාය[2] කම්බොජරට්ඨං න ගච්ඡති;[3] දෙසනාමත්තමෙව චෙතං යං කිඤ්චි තිරොරට්ඨං න ගච්ඡතීති අත්ථො, **කොධනොති** ආදිසු කොධනත්තා කොධපරියුට්ඨිතො[4] අත්ථානත්ථං න ජානාති, ඉස්සුකිතාය පරසම්පත්තිං න සහති, මච්ඡරිතාය ධනං දත්වා කිච්චං කාතුං න සක්කොති නිප්පඤ්ඤතාය යං කිඤ්චි[5] සංවිධාතුං න සක්කොති, තස්මා එතානි සභානිසීදනාදීනි න කරොතීති.

තතියො වග්ගො.

---

4 4. 1-5.

චතුත්ථස්ස පඨමාදීනි උත්තානත්ථානෙව. පඤ්චමෙ නීචෙ කුලෙ පච්චාජාතොති ආදිකෙන[6] තමෙන යුත්තොති **තමො**; කායදුච්චරිතාදීහි පුන නිරයතමුපගමනතො **තමපරායනො**; ඉති උභයෙනපි ඛන්ධතමොව කථිතො හොති; අඩ්ඪෙ කුලෙ පච්චාජාතොති ආදිකෙන ජොතිනා යුත්තතො **ජොති**; ආලොකභූතොති වුත්තං හොති; කායසුචරිතාදීහි පුන සග්ගූපපත්තිජොතිභාවූපගමනතො **ජොතිපරායනො**; ඉමිනා නයෙන ඉතරෙපි ච[7] වෙදිතබ්බා; **වෙනකුලෙ**ති විලීවකාරකුලෙ; **නෙසාදකුලෙ**ති මිගලුද්දකාදීනං කුලෙ; **රථකාරකුලෙ**ති චම්මකාරකුලෙ; **පුක්කුසකුලෙ**ති පුප්ඵඡඩ්ඩකකුලෙ; **කසිරවුත්තිකෙ**ති දුක්ඛවුත්තිකෙ; **දුබ්බණ්ණො**ති පංසුපිසාචකො විය ඣාමඛාණුවණ්ණො; **දුද්දසිකො**ති විජාතමාතුයාපි අමනාපදස්සනො; **ඔකොටිමකො**ති ලකුණ්ටකො; **කාණො**ති එකච්ඡිකාණො වා උභයච්ඡිකාණො වා; **කුණී**ති එකහත්ථකුණී වා උභයහත්ථකුණී වා; **ඛඤ්ජො**ති එකපාදඛඤ්ජො වා උභයපාදඛඤ්ජො වා; **පක්ඛහතො**ති හතපක්ඛො පීඨසප්පී; **පදීපෙය්‍යස්සා**ති තෙලකපල්ලාදිනො දීපඋපකරණස්ස; **එවං ඛො භික්ඛවෙ**ති එත්ථ එකො පුග්ගලො බහිද්ධා ආලොකං අදිස්වා මාතුකුච්ඡිස්මිංයෙව කාලං කත්වා අපායෙසු නිබ්බත්තනෙන සකලම්පි කප්පං සංසරති සොපි තමො තමපරායනොව; සො හි[8] කුහකපුග්ගලො භවෙය්‍ය කුහකස්ස හි එවරූපා නිප්ඵත්ති[9] හොතීති වුත්තං, එත්ථ ච නීචෙ කුලෙති ආදීහි ආගමනවිපත්ති චෙව පච්චුප්පන්නපච්චයවිපත්ති ච දස්සිතා, දළිද්දෙති ආදීහි පවත්තපච්චයවිපත්ති; කසිරවුත්තිකෙති ආදීහි ආජීවූපායවිපත්ති, දුබ්බණ්ණොති ආදීහි

1. නෙව. b.
2. භොගසම්හරණත්ථාය. b.
3. ගච්ඡතීති. b.
4. ආදිසු කොධ
5. කිච්චං. b. [පරියුට්ඨිතො. b.
6. ආදිසුපත. b.
7. ඉතරෙපි. b.
8. සොපත. b.
9. නිබ්බත්ති. b.

අත්තභාවවිපත්ති; **බ්‍යාබාධොති** ආදීහි දුක්ඛකාරණසමායොගො, **න ලාභීති** ආදීහි සුඛකාරණවිපත්ති චෙව උපභොගවිපත්ති ච, **කායෙන දුච්චරිතන්ති,** ආදීහි තම්පරායනභාවස්ස කාරණසමායොගො; **කායස්ස භෙදාති** ආදීහි සම්පරායිකත්තමූපගමො. සුක්කපක්ඛො[1] වුත්තපටිපක්ඛනයෙන වෙදිතබ්බො.

4. 4. 6.

ජටෙඨ **තමොතමපරායනොති** ඉදානි නීචකො ආයතිම්පි නීචකො භවිස්සති; **තමොජොතිපරායනොති** ඉදානි නීචො ආයතිං උච්චො භවිස්සති; **ජොතිතමපරායනොති** ඉදානි උච්චො ආයතිං නීචො භවිස්සති; **ජොතිජොතිපරායනොති** ඉදානි උච්චො ආයතිම්පි උච්චො භවිස්සතීති විත්ථාරො පන නෙසං පුරිමසුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

4. 4. 7.

සත්තමෙ **සමණමචලොති** සමණඅචලො, මකාරො පදසන්ධිකරො නිච්චලසමණොති අත්ථො; ඉමිනා සත්තවිධම්පි සෙඛං දස්සෙති සො හි සාසනෙ මූලජාතාය සද්ධාය පතිට්ඨිතත්තා අචලො නාම; **සමණපුණ්ඩරීකොති** පුණ්ඩරීකසදිසො සමණො; පුණ්ඩරීකං නාම ඌනසතපත්තං සරොරුහං, ඉමිනා සුක්ඛවිපස්සකඛීණාසවං දස්සෙති, සො හි ඣානාභිඤ්ඤානං අභාවෙන අපරිපුණ්ණගුණත්තා සමණපුණ්ඩරීකො නාම හොති; **සමණපදුමොති** පදුමසදිසො සමණො; පදුමං නාම පරිපුණ්ණසතපත්තං සරොරුහං, ඉමිනා උභතොභාගවිමුත්තං ඛීණාසවං දස්සෙති සො ඣානාභිඤ්ඤානං භාවෙන පරිපුණ්ණගුණත්තා සමණපදුමො නාම හොති; **සමණෙසු සමණසුඛුමාලොති** සබ්බෙසුපි එතෙසු සමණෙසු සුඛුමාලසමණො මුදුචිත්තසරීරො කායිකචෙතසිකදුක්ඛරහිතො එකන්තසුඛී; එතෙන අත්තානඤ්චෙව අත්තසදිසෙ ච දස්සෙති, එවං මාතිකං නික්ඛිපිත්වා ඉදානි පටිපාටියා විභජන්තො "කතමො ච භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **සෙඛොති** සත්තවිධොපි සෙඛො; **පාටිපදොති** පටිපජ්ජමානො; **අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං පත්ථයමානො විහරතීති** අරහත්තං පත්ථයන්තො විහරති; **මුද්ධාවසිත්තස්සාති** මුද්ධනි අවසිත්තස්ස කතාභිසෙකස්සාති අත්ථො; **ආභිසෙකොති** අභිසෙකං කාතුං යුත්තො; **අනභිසිත්තොති** න තාව අභිසිත්තො; **මචලප්පත්තොති** රඤ්ඤො ඛත්තියස්ස මුද්ධාවසිත්තස්ස පුත්තභාවෙන චෙව පුත්තෙසු ජෙට්ඨකභාවෙන ච න තාව අභිසිත්තභාවෙන ච අභිසෙකප්පත්ති අත්ථාය අචලප්පත්තො නිච්චලපත්තො;[2] මකාරො නිපාතමත්තං. **කායෙන ඵස්සිත්වාති**[3] නාමකායෙන ඵුසිත්වා; **යාචිතොව බහුලං චීවරං පරිභුඤ්ජතීති** ඉදං භන්තෙ පරිභුඤ්ජථාති එවං දායකෙහි යාචමානෙහි[4] උපනීතං චීවරං බහුං පරිභුඤ්ජති කිඤ්චිදෙව අයාචිතං

---

1. සුක්කපක්ඛ. b. 2. නිච්චලපත්තො. 3. ඵුසිත්වාති. b. 4. යාචමානෙහෙව. b.

බක්කුලත්ථෙරො[1] විය; පිණ්ඩපාතං ඛදිරවනමග්ගෙ සීවලිත්ථෙරො විය; සෙනාසනං අට්ඨකනාගරසුත්තෙ ආනන්දත්ථෙරො විය; ගිලානපච්චයං පිලින්දිවච්ඡත්ථෙරො[2] විය; **ත්‍යාස්සා**ති තෙ අස්ස; **මනාපෙනෙවා**ති මනං අල්ලීයනකෙන; **සමුදාචරන්තී**ති කත්තබ්බකිච්චානි කරොන්ති පවත්තන්ති වා; **උපහාරං උපහරන්තී**ති කායිකචෙතසිකඋපහාරං උපහරන්ති[3] උපනීයන්ති; **සන්නිපාතිකානී**ති තිණ්ණම්පි සන්නිපාතෙන නිබ්බත්තානි; **උතුපරිණාමජානී**ති උතුපරිණාමතො අතිසීතඅතිඋණ්හඋතුතො ජාතානි; **විසමපරිහාරජානී**ති අච්චාසනඅතිට්ඨානාදිකා විසමපරිහාරතො ජාතානි **ඔපක්කමිකානී**ති වධබන්ධාදිඋපක්කමෙන[4] නිබ්බත්තානි; **කම්මවිපාකජානී**ති විනාපි ඉමෙහි කාරණෙහි කෙවලං පුබ්බෙකතකම්මවිපාකවසෙනෙව ජාතානි; **චතුන්නං ඣානාන**න්ති එත්ථ ඛීණාසවානම්පි බුද්ධානම්පි කිරියජ්ඣානානෙව අධිප්පෙතානි; සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

4. 4. 8.

අට්ඨමෙ සාසනෙ ලද්ධපතිට්ඨත්තා සොතාපන්නොව **සමණමචලො**ති වුත්තො; නාතිබහුගුණත්තා න බහුපත්තං විය සරොරුහං සකදාගාමී **සමණපුණ්ඩරීකො**ති; තතො බහුතරගුණත්තා සතපත්තං විය[5] සරොරුහං අනාගාමී **සමණපදුමො**ති; ථද්ධභාවකරානං කිලෙසානං **සබ්බ**සො සමුච්ඡින්නත්තා මුදුභාවප්පත්තො ඛීණාසවො **සමණසුඛුමාලො**ති.

4. 4, 9.

නවමෙ **සම්මාදිට්ඨිකො**ති ආදීහි අට්ඨඞ්ගිකමග්ගවසෙන පඨමසුත්තෙ විය සත්තසෙඛා ගහිතා දුතියවාරෙ දසඞ්ගිකමග්ගවසෙන වා[6] අරහත්තඵලසඞ්ඛාතඅරහත්තඵලවිමුත්තීහි සද්ධිං අට්ඨඞ්ගිකමග්ගවසෙන[7] වා සුක්ඛවිපස්සකඛීණාසවො කථිතො; තතියවාරෙන[8] උභතොභාගවිමුත්තො චතුත්ථවාරෙන[9] තථාගතො ච තථාගතසදිසඛීණාසවො චාති ඉති ඉදං සුත්තං පඨමසුත්තෙ කථිතපුග්ගලානං වසෙනෙව කථිතං දෙසනාමත්තමෙව පනෙත්ථ නානන්ති.

4. 4. 10.

දසමෙ පඨමවාරෙන[10] අරහත්තත්ථාය පයොගං අනාරභිත්වා ඨිතො පමාදවිහාරී සෙඛපුග්ගලො කථිතො, දුතියවාරෙන[11] අනුප්පාදිතජ්ඣානො ආරද්ධවිපස්සකො අප්පමාදවිහාරී සෙඛපුග්ගලො කථිතො, තතියවාරෙන[12] ආරද්ධවිපස්සකො අප්පමාදවිහාරී අට්ඨවිමොක්ඛලාභී සෙඛපුග්ගලො කථිතො, චතුත්ථවාරෙන[13] පරමසුඛුමාලො ඛීණාසවොති.

මචලවග්ගො චතුත්ථො.

---

1. බාකුලත්ථෙරො. b.
2. පිලින්දවච්ඡත්ථෙරො. b.
3. උපසංහරන්ති. b.
4. වධබන්ධනාදි උපක්කමෙන. b.
5. පත්තසතම්පත්තං විය ච. b.
6. අට්ඨඞ්ගිකමග්ගවසෙනෙව. b.
7. අට්ඨඞ්ගිකමග්ගවසෙනෙව. b.
8. තතියවාරෙ. b.
9. චතුත්ථවාරෙ. b
10. පඨමවාරෙ. b.
11. දුතියවාරෙ. b.
12. තතියවාරෙ. b-13. චතුත්ථවාරෙ. b.

4. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **අසුරො**ති අසුරසදිසො බීභච්ඡො;[1] **දෙවො**ති දෙවසදිසො ගුණවසෙන අභිරූපො පාසාදිකො.

4. 5. 2.

දුතියෙ **අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්සා**ති නියකජ්ඣත්තෙ[2] අප්පිතචිත්තසමාධිස්ස; **අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනායා**ති සඞ්ඛාරපරිග්ගාහකවිපස්සනාඤාණස්ස; තඤ්හි අධිපඤ්ඤාසඞ්ඛාතඤ්ච පඤ්චක්ඛන්ධසඞ්ඛාතෙසු ච ධම්මෙසු විපස්සනාභූතං තස්මා අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාති වුච්චතීති.

4. 5. 3.

තතියෙ **යොගො කරණීයො**ති යුත්තප්පයුත්තතා කත්තබ්බා; **ඡන්දො**ති කත්තුකම්‍යතාඡන්දො; **වායාමො**ති; පයොගො; **උස්සාහො**ති තතො අධිමත්තතරං විරියං; **උස්සොළ්හී**ති පඞ්කලග්ගසකටං[3] උද්ධරණසදිසං මහාවිරියං; **අප්පටිවානී**ති අනිවත්තනා.[4]

4. 5. 4.

චතුත්ථෙ **එවං ඛො ආවුසො සඞ්ඛාරා දට්ඨබ්බා**ති ආදීසු ආවුසො සඞ්ඛාරා නාම අනිච්චතො දට්ඨබ්බා අනිච්චතො සම්මසිතබ්බා අනිච්චතො විපස්සිතබ්බා[5] තථා දුක්ඛතො අනත්තතොති; **එවං ඛො ආවුසො චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බ**න්ති ආදීසුපි පඨමජ්ඣානවසෙන ආවුසො චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං පඨමජ්ඣානවසෙන සන්නිසාදෙතබ්බං පඨමජ්ඣානවසෙන එකොදි කත්තබ්බං පඨමජ්ඣානවසෙන සමාදහිතබ්බං තථා දුතියජ්ඣානාදිවසෙනාති එවං අත්ථො දට්ඨබ්බො; ඉමෙසු තීසුපි සුත්තෙසු සමථවිපස්සනා ලොකියලොකුත්තරා[6] කථිතා.

4. 5. 5.

පඤ්චමෙ **ඡවාලාත**න්ති සුසානෙ අලාතං; **මජ්ඣෙ ගූථගත**න්ති මජ්ඣට්ඨානෙ ගූථමක්ඛිතං; **නෙව ගාමෙ කට්ඨත්ථං ඵරතී**ති කූටගොපානසිථම්භසොපානාදීනං අත්ථාය අනුපනෙය්‍යතාය න ගාමෙ කට්ඨත්ථං සාධෙති; ඛෙත්තකුටිපාදං වා මඤ්චපාදං වා කාතුං අනුපනෙය්‍යතාය න අරඤ්ඤෙ කට්ඨත්ථං සාධෙති; වීසු කොටීසු ගය්හමානං හත්ථං වා දහති මජ්ඣෙ ගය්හමානං ගූථෙන මක්ඛෙති; **තථූපම**න්ති තං සරික්ඛකං; **අභික්කන්තතරො**ති සුන්දරතරො; **පණීතතරො**ති උත්තමතරො; **ගවා ඛීර**න්ති ගාවිතො ඛීරං; **ඛීරම්හා දධී**ති ආදීසු පරං පරං පුරිමතො අග්ගං; සප්පිමණ්ඩො පන තෙසු සබ්බෙසුපි අග්ගමෙව; **අග්ගො**ති ආදීසු ගුණෙහි අග්ගො චෙව සෙට්ඨො ච පමුඛො ච

1. විගච්ඡො. b.
2. නියකජ්ඣත්තං. b.
3. සකට. b.
4. අනිවත්තනතා. b.
5. පස්සිතබ්බා. b.
6. ලොකුත්තරාච b,

උත්තමො ච පවරො චාති වෙදිතබ්බො; ඡවාලාතූපමාය න දුස්සීල පුග්ගලො කථිතො අප්පස්සුතො පන විස්සට්ඨකම්මන්තො ගොණසදිසො පුග්ගලො කථිතොති වෙදිතබ්බො.

4. 5. 6-7.

ඡට්ඨෙ සබ්බං උත්තානත්ථමෙව. සත්තමෙ **ඛිප්පනිසන්තීති** ඛිප්පනිසාමනො[1] සීඝං ජානිතුං සමත්ථො; **ධතානඤ්ච**[2] **ධම්මානන්ති** ධතපගුණානං[3] තන්තිධම්මානං; **අත්ථූපපරික්ඛීති** අත්ථං උපපරික්ඛකො; **අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤායාති** අට්ඨකථඤ්ච පාළිඤ්ච ජානිත්වා; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නො හොතීති** නවන්නං[4] ලොකුත්තරධම්මානං අනුරූපධම්මභූතං සසීලකං පුබ්බභාගපටිපදං පටිපන්නො හොති; **නො ච කල්‍යාණවාචොති** න සුන්දරවචනො;[5] **න කල්‍යාණවාක්කරණොති** න සුන්දරවචනඝොසො හොති; **පොරියාති** ආදීසු සන්ධිං තොකාරො යොජෙතබ්බොයෙව; ගුණපරිපුණ්ණාය අපලිබුද්ධාය අදොසාය අගලිතපදව්‍යඤ්ජනාය අත්ථං විඤ්ඤාපෙතුං සමත්ථාය වාචාය සමන්නාගතො හොතීති අත්ථො; ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

4. 5. 8-10.

අට්ඨමං පුග්ගලජ්ඣාසයවසෙනාපි දසබලස්ස දෙසනාඤාණවිලාසෙනාපි කථිතං. නවමං පඤ්චවෙරවසෙන. දසමෙ **කාලෙනාති** යුත්තපත්තකාලෙන;[6] **ඛමතීති** රුච්චති; **යදිදං තත්ථ තත්ථ කාලඤ්ඤුතාති** යා එසා තත්ථ තත්ථ කාලං ජානනා; තං තං කාලං[7] ඤත්වා හි අවණ්ණාරහස්ස අවණ්ණකථනං[8] වණ්ණාරහස්ස ච වණ්ණකථනං[9] පණ්ඩිතානං පකතීති දස්සෙති.

අසුරවග්ගො පඤ්චමො.

දුතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

---

4. 1. 1.

තතියපණ්ණාසකස්ස පඨමෙ **වලාහකාති** මෙඝා; **භාසිතා හොති නො කත්තාති** ඉදඤ්ච ඉදඤ්ච කරිස්සාමීති කෙවලං භාසතියෙව න කරොති; **කත්තා හොති නො භාසිතාති** අකථෙත්වාව ඉදඤ්චිදඤ්ච මයා කාතුං වට්ටතීති කත්තාව[10] හොති; එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. දුතියං උත්තානත්ථමෙව.

1. ඛිප්පං නිසාමකා. b.
2. සුතානඤ්ච. b.
3. සුතප්පගුණානං. b.
4. නව. b.
5. නොච කල්‍යාණවාචො හොති. b.
6. යුත්තපයුත්තකාලෙන-සත්‍වි.
7. යාච එසා තත්ථ තත්ථ කාලෙජානනා.
8. අවණ්ණං. කථනං. b [කාලං. b.
9. වණ්ණං. කථනං. b.
10. කත්තා. b.

4. 1. 3-6.

තතියෙ කුම්භාති ඝටා; **තුච්ඡො පිහිතොති** රිත්තකො පිහිතමුඛො; **පූරො විවටොති** උදකපුණ්ණො අපාරුතමුඛො; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො. චතුත්ථෙ **උත්තානො ගම්භීරොභාසොති** ආදීසු පුරාණපණ්ණරසසමභින්නවණ්ණො කාළඋදකො ගම්භීරොභාසො නාම; අච්ඡවිප්පසන්නමණිවණ්ණඋදකො උත්තානොභාසො නාම. පඤ්චමෙ **ආමං පක්කවණ්ණීති** ආමකං හුත්වා ඔලොකෙන්තානං පක්කසදිසං ඛායති; එවං සබ්බපදානි දට්ඨබ්බානි. ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙව.

4. 1. 7-10.

සත්තමෙ යො ආවාටං[1] ඛණති න ච තත්ථ වසති සො **ගාධං කත්තා නො වසිතාති** වුච්චති; **ඛත්තාතිපි** පාඨො. ඉමිනා නයෙන සබ්බපදානි වෙදිතබ්බානි. අට්ඨමෙ යො අත්තනො ගොගණං මද්දති න පරගොගණං අයං **සගවචණ්ඩො නො පරගවචණ්ඩොති** එවං සබ්බපදානි වෙදිතබ්බානි; **උබ්බෙජිතා හොතීති** ඝට්ටෙත්වා විජ්ඣිත්වා උබ්බෙගප්පත්තං[2] කරොති. නවමෙ **ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරොති** නිස්සාරො ඵෙග්ගුරුක්ඛො ඵෙග්ගුරුක්ඛෙහෙව පරිවුතො; **සාරපරිවාරොති** ඛදිරාදීහි[3] සාරරුක්ඛෙහි පරිවුතො; එස නයො සබ්බත්ථ. දසමෙ **ආගතවිසො න ඝොරවිසොති** යස්ස[4] විසං ආගච්ඡති ඝොරං පන න හොති චිරකාලං[5] න පීළෙති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයොති.

වලාහකවග්ගො පඨමො.

---

4. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **කෙසීති** තස්ස නාමං; අස්සදම්ම සාරථීති **අස්සදම්මසාරථි; සණ්හෙනපි දමෙතීති**[6] ආදීසු තස්ස අනුච්ඡවිකං සක්කාරං කත්වා සුභොජනං භොජෙත්වා මධුරපානං පායෙත්වා මුදුවචනෙන සමුදාචරිත්වා දමෙන්තො සණ්හෙන දමෙති නාම, ජාණුබන්ධනමුඛබන්ධනාදීහි චෙව පතොදවිජ්ඣනකසාභිඝාතඵරුසවචනෙහි ච දමෙන්තො ඵරුසෙන දමෙති නාම; කාලෙන කාලං තදුභයං කරොන්තො සණ්හඵරුසෙන දමෙති නාම.

4. 2. 2.

දුතියෙ **අජ්ජවෙනාති** උජු භාවෙන; **ජවෙනාති** පදජවෙන;[7] **ඛන්තියාති** අධිවාසනඛන්තියා; **සොරච්චෙනාති** සුචිභාවසීලෙන; පුග්ගලගුණඞ්ගෙසු **ජවෙනාති** ඤාණජවෙන; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.[8]

---

1. ආවාපං. b.
2. උබ්බෙගතං. b.
3. ඛදිරාදීහි මෙව-කත්ථචි.
4. යං, b.—5. චිරකාලෙ. b.
6. දමෙතීති ඉච්චෙව පාඨො පොත්ථකෙසු-විනෙසි විනෙමි ඉච්චෙව හි [පාළියං
7. සරවෙගෙන. b.
8. උත්තානත්ථමෙව. b

4. 2. 3.

තතියෙ **පතොදච්ඡාය**න්ති විජ්ඣනත්ථං උක්ඛිත්තස්ස පතොදස්ස ඡායං; **සංවිජ්ජතී**ති ජවො මෙ ගහෙතබ්බොති සල්ලක්ඛනවසෙන සංවිජ්ජති; **සංවෙගං ආපජ්ජතී**ති වෙගං[1] පටිපජ්ජති; **ලොමවෙධවිද්ධො**ති ලොමකූපෙ පතොදවෙධෙන විද්ධමත්තො; **චම්මවෙධවිද්ධො**ති ඡවිචම්මං[2] ඡින්දිත්වා පතොදවෙධෙන විද්ධො; **අට්ඨිවෙධවිද්ධො**ති අට්ඨිං භින්දිත්වා වෙධෙන විද්ධො; **කායෙනා**ති නාමකායෙන; **පරමසච්ච**න්ති නිබ්බානං; **සච්ඡිකරොතී**ති පස්සති; **පඤ්ඤායා**ති සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය.

4. 2. 4.

චතුත්ථෙ **අට්ඨිකත්වා**ති අට්ඨිකො හුත්වා; **තිණවනිතනාදසද්දාන**න්ති එත්ථ තිණවොති දෙණ්ඩිමො; නිතනාදසද්දොති සබ්බසම්පි එකතො මිස්සිතො මහාසද්දො; ඩංසාදිසු **ඩංසා**ති පිඞ්ගලමක්ඛිකා; **මකසා** මකසාව; **ඛිප්පඤ්ඤෙව ගන්තා හොතී**ති සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්ති විමුත්තිඤාණදස්සනානි පූරෙත්වා සීඝමෙව ගන්තා[3] හොති.

4. 2. 5.

පඤ්චමෙ **ඨානානී**ති කාරණානි; **අනත්ථාය සංවත්තතී**ති අහිතාය අවඩ්ඪියා සංවත්තති. එත්ථ ච පඨමං ඝාතකබන්ධනපච්ඡබන්ධනසන්ධිච්ඡෙදනාදිභෙදං සදුක්ඛං සවිඝාතං පාපකම්මං වෙදිතබ්බං, දුතියං සමජ්ජිකානං ගිහීනං පුප්ඵඡඩ්ඩකාදිකම්මං සුධාකොට්ටනගෙහච්ඡදන[4] අසුචිට්ඨාන[5]සම්මජ්ජනාදිකම්මඤ්ච වෙදිතබ්බං. තතියං සුරාපානගන්ධවිලෙපනමාලාපිළන්ධනාදිකම්මඤ්චෙව අස්සාදවසෙන පවත්තං පාණාතිපාතාදිකම්මඤ්ච වෙදිතබ්බං, චතුත්ථං ධම්මසවනත්ථාය ගමනකාලෙ සුද්ධවත්ථච්ඡාදනං[6] මාලාගන්ධාදීනං ආදාය ගමනං චෙතියවන්දනං බොධිවන්දනං මධුරධම්මකථාසවනං පඤ්චසීලසමාදානන්ති එවමාදිසු සොමනස්සසම්පයුත්තං කුසලකම්මං වෙදිතබ්බං, **පුරිසථාමෙ**ති පුරිසස්ස ඤාණථාමස්මිං; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො.

4. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **සතො හොතී**ති යදා හො; **සම්පරායිකස්සා**ති දෙසනාමත්තමෙතං ඛීණාසවො පන නෙව සම්පරායිකස්ස න දිට්ඨධම්මිකස්ස මරණස්ස භායති, සො ඉධ අධිප්පෙතො. කෙචි[7] "සම්මාදිට්ඨි භාවිතා"ති වචනතො සොතාපන්නං ආදිං කත්වා සබ්බෙපි[8] අධිප්පෙතාති වදන්ති.

4. 2. 7.

සත්තමෙ **අත්තරූපෙනා**ති අත්තනො අනුරූපෙන අනුච්ඡවිකෙන හිතකාමෙනාති අත්ථො; **රජනීයෙසූ**ති රාගස්ස පච්චයභූතෙසු; **ධම්මෙසූ**ති සභාවෙසු ඉට්ඨාරම්මණෙසූති අත්ථො; එවං සබ්බත්ථ නයො

---

1. සංවෙගං. b.
2. චම්මං. b.
3. ගතා. b.
4. ගෙහච්ඡාදන. b.
5. අසුචිසොධන-කත්ථචි.
6. සුද්ධවත්ථච්ඡාදනා. b.
7. කෙචි පන. b.
8. සබ්බෙපිඅරියා. b.

වෙදිතබ්බා. **න ජිම්හතීති**[1] දිට්ඨිවසෙන න ජිම්හති[2]; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **තව පන සමණවචනහෙතුපි ගච්ඡතීති** සමණානං පරවාදීනං වචනහෙතුපි අත්තනො දිට්ඨිං පහාය තෙසං දිට්ඨිවසෙන න ගච්ඡතීති අත්ථො; ඉධාපි ඛීණාසවොව අධිප්පෙතො.

4. 2. 8-10.

අට්ඨමෙ **දස්සනීයානීති** පස්සිතබ්බයුත්තකානි; **සංවෙජනීයානීති** සංවෙගජනකානි. නවමෙ **ජාතිභයන්**ති ජාතිං ආරබ්භ උප්පජ්ජනකභයං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. දසමෙ **අග්ගිභයන්**ති අග්ගිං පටිච්ච උප්පජ්ජනකභයං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයොති[3].

කෙසියවග්ගො දුතියො.

---

4. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **අත්තානුවාදභයන්**ති අත්තානං අනුවදන්තස්ස උප්පජ්ජනකභයං; **පරානුවාදභයන්**ති පරස්ස අනුවාදතො[4] උප්පජ්ජනකභයං **දණ්ඩභයන්**ති ද්වත්තිංසකම්මකාරණෙ[5] පටිච්ච උප්පජ්ජනකභයං; **දුග්ගතිභයන්**ති චත්තාරො අපායෙ පටිච්ච උප්පජ්ජනකභයං; "ඉධ වුච්චති භික්ඛවෙ අත්තානුවාදභය"න්ති ආදිසු අත්තානුවාදභයං තාව පච්චවෙක්ඛන්තස්ස අජ්ඣත්තං හිරි[6] සමුට්ඨාති සාස්ස[7] තීසු ද්වාරෙසු සංවරං ජනෙති තීසු ද්වාරෙසු සංවරො චතුපාරිසුද්ධිසීලං හොති සො තස්මිං සීලෙ පතිට්ඨාය විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨාති, පරානුවාදභයදණ්ඩභයානි[8] පන පච්චවෙක්ඛන්තස්ස බහිද්ධා ඔත්තප්පං සමුට්ඨාති තදස්ස[9] තීසු ද්වාරෙසු සංවරං ජනෙති තීසු ද්වාරෙසු සංවරො චතුපාරිසුද්ධිසීලං හොති සො තස්මිං සීලෙ පතිට්ඨාය විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨාති, දුග්ගතිභයං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස අජ්ඣත්තං හිරි[6] සමුට්ඨාති සාස්ස[7] තීසු ද්වාරෙසු සංවරං ජනෙති තීසු ද්වාරෙසු සංවරො චතුපාරිසුද්ධිසීලං හොති සො තස්මිං සීලෙ පතිට්ඨාය විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨාති.

4. 2. 3.

දුතියෙ **උදකොරොහන්තස්සා**ති උදකං ඔතරන්තස්ස; **පාටිකඞ්ඛිතබ්බානීති** ඉච්ඡිතබ්බානි; **සුසුකාභයන්**ති චණ්ඩමච්ඡභයං; **මුඛාවරණං මඤ්ඤෙ කරොන්තීති** මුඛපිදහනං[10] විය කරොන්ති, **ඔදරිකත්තස්සා**ති මහොදරතාය මහග්ඝසභාවස්ස; **අරක්ඛිතෙනෙව කායෙනාති** ආදිසු කායද්වාරෙ තිවිධස්ස සංවරස්ස අභාවතො අරක්ඛිතෙන කායෙන වචීද්වාරෙ චතුබ්බිධස්ස සංවරස්ස අභාවතො අරක්ඛිතාය වාචාය.

---

1. න රජ්ජතීති. b.
2. න රජ්ජති. b.
3. නයො. b.
4. අනුවදතො-කණ්ඩ්ච්.
5. කාරණා-බහුසු. කරණා b.
6. හිරී. b.
7. තදස්ස. b.
8. පරානුවාදභයං. b.
9. තදස්ස. b.
10. මුඛසිරස්සාකං. b.

4. 3. 3.

තතියෙ **තදස්සාදෙතීති** තං ඣානං සුඛස්සාදෙන අස්සාදෙති; **නිකාමෙතීති** පත්ථෙති; **විත්තිං ආපජ්ජතීති** තුට්ඨිං ආපජ්ජති; **තදධිමුත්තොති** තස්මිං වා අධිමුත්තො තං වා අධිමුත්තො; **තබ්බහුලවිහාරීති** තෙන ඣානෙන බහුලං විහරන්තො[1]; **සහබ්‍යතං උපපජ්ජතීති** සහභාවං ගච්ඡති තත්ථ නිබ්බත්තතීති අත්ථො; **කප්පො ආයුප්පමාණන්ති** එත්ථ පඨමජ්ඣානං අත්ථි හීනං අත්ථි මජ්ඣිමං අත්ථි පණීතං තත්ථ හීනෙන උප්පන්නානං කප්පස්ස තතියො කොට්ඨාසො ආයුප්පමාණං මජ්ඣිමෙන උපඩ්ඪකප්පො පණීතෙන කප්පො තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **නිරයම්පි ගච්ඡතීති** නිරයගමනස්ස කම්මස්ස අප්පහීනත්තා අපරාපරං ගච්ඡති න අනන්තරමෙව; (**තස්මිං යෙව භවෙ පරිනිබ්බායතීති** තස්මිං යෙව රූපභවෙ ඨත්වා පරිනිබ්බායති න හෙට්ඨා ඔතරති; **යදිදං ගතියා උපපත්තියා සතීති** යං ඉදං ගතියා ච උපපත්තියා ච සති; සෙඛස්ස අරියසාවකස්ස පටිසන්ධිවසෙන හෙට්ඨා අනොතරිත්වා[2]) තස්මිංයෙව රූපභවෙ උපරි දුතියතතියාදීසු අඤ්ඤතරස්මිං බ්‍රහ්මලොකෙ පරිනිබ්බානං පුථුජ්ජනස්ස පන නිරයාදිගමනං ඉදං නානාකරණන්ති අත්ථො; **ද්වෙ කප්පාති** එත්ථාපි දුතියජ්ඣානං වුත්තනයෙනෙව තිවිධභාවනං[3] හොති තත්ථ පණීතභාවනෙන නිබ්බත්තානං අට්ඨ කප්පා ආයුප්පමාණං මජ්ඣිමෙන චත්තාරො හීනෙන ද්වෙ තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **චත්තාරො කප්පාති** එත්ථ යං හෙට්ඨා වුත්තං කප්පො ද්වෙ කප්පාති තම්පි ආහරිත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො; කප්පොති ච ගුණස්සාපි[4] නාමං, තස්මා කප්පො ද්වෙ කප්පා චත්තාරො කප්පාති අයමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; ඉදං වුත්තං හොති: යො පඨමං වුත්තො කප්පො සො ද්වෙ වාරෙ ගුණෙත්වා එකෙන ගුණෙන ද්වෙ කප්පා හොන්ති දුතියෙන චත්තාරො පුන චත්තාරො චත්තාරො කප්පාති[5] ඉමෙහි චතූහි ගුණෙහි ගුණිතා එකෙන ගුණෙන අට්ඨ හොන්ති දුතියෙන සොළස තතියෙන චත්තිංස චතුත්ථෙන චතුසට්ඨීති එවම්ධපණීතජ්ඣානවසෙන චතුසට්ඨිකප්පා ගහිතාති වෙදිතබ්බා. **පඤ්ච කප්පසතානීති** ඉදං පණීතස්සෙව උපපත්තිඨානස්ස වසෙන වුත්තං, වෙහප්ඵලෙසු වා පඨමජ්ඣානභූමිආදීසු විය තිණ්ණං බ්‍රහ්මලොකානං අභාවතො එත්තකමෙව ආයුප්පමාණං, තස්මා එවං වුත්තං.

4. 3. 4.

චතුත්ථෙ රූපමෙව **රූපගතං** නාම; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **අනිච්චතොති** ආදීසු හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චතො, ආබාධට්ඨෙන **රොගතො**; අන්තො පදුස්සනට්ඨෙන[6] **ගණ්ඩතො**; අනුපවිට්ඨට්ඨෙන **සල්ලතො**; සදුක්ඛට්ඨෙන **අඝතො**; සපීළනට්ඨෙන **ආබාධතො**; අවිධෙය්‍යට්ඨෙන **පරතො**;

1. විහරති. b.
2. රෙඛාසු අන්තරගතො පාඨො මරම්මපොත්ථකෙ න විජ්ජති.
3. තිවිධං. b.
4. චතුගුණස්සාපි-සීහළපොත්ථකෙසු.
5. පුන තෙ චත්තාරො කප්පාති b.
6. අංසවනට්ඨෙන. b.

පලුජ්ජනවසෙන **පලොකතො**; නිස්සත්තවසෙන **සුඤ්ඤතො**; අවසවත්තනවසෙන **අනත්තතො**; එත්ථ ච අනිච්චතො පලොකතොති ඉමෙහි පදෙහි අනිච්චලක්ඛණං කථිතං, සුඤ්ඤතො අනත්තතොති ඉමෙහි අනත්තලක්ඛණං සෙසපදෙහි[1] දුක්ඛලක්ඛණං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං, **සමනුපස්සතීති** ඤාණෙන පස්සති; එවං පඤ්චසු ඛන්ධෙසු තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා පස්සන්තො තයො මග්ගෙ තීණි ඵලානි සච්ඡිකරොති, **සුද්ධාවාසානං දෙවානං සහබ්‍යතං උපපජ්ජතීති** තත්ථ ඨිතො චතුත්ථජ්ඣානං භාවෙත්වා උපපජ්ජති.

4. 3. 5-7.

පඤ්චමෙ පඨමජ්ඣානෙන[2] මෙත්තා දුතියාදිවසෙන කරුණාදයො දස්සිතා. සෙසං චතුත්ථෙ වුත්තනයෙන[3] වෙදිතබ්බං. සත්තමෙ **පාතුභාවාති** පාතුභාවෙන; **කුච්ඡිං[4] ඔක්කමතීති** එත්ථ කුච්ඡිං[4] ඔක්කන්තො හොතීති අත්ථො; ඔක්කන්තෙ හි තස්මිං එවං හොති න ඔක්කමමානෙ, **අප්පමාණොති** වුඩ්ඪප්පමාණො[5] විපුලොති අත්ථො; **උළාරොති** තස්සෙව වෙවචනං; **දෙවානං දෙවානුභාවන්ති** එත්ථ දෙවානං අයමානුභාවො, නිවත්ථවත්ථස්ස පභා ද්වාදස යොජනානි ඵරති තථා සරීරස්ස තථා විමානස්ස තං අතික්කමිත්වාති අත්ථො; **ලොකන්තරිකාති** තිණ්ණං තිණ්ණං චක්කවාළානං අන්තරා එකා ලොකන්තරිකා හොති තිණ්ණං සකටචක්කානං පත්තානං වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහච්ච ඨපිතානං මජ්ඣෙ ඔකාසො විය, සා පන ලොකන්තරිකනිරයො පරිමාණතො අට්ඨයොජනසහස්සා හොති; **අඝාති** නිච්චවිවටා; **අසංවුතාති** හෙට්ඨාපි අප්පතිට්ඨා; **අන්ධකාරාති** තමභූතා; **අන්ධකාරතිමිසාති** චක්ඛුවිඤ්ඤාණුප්පත්තිනිවාරණතො අන්ධභාවකරණතිමිසාය සමන්නාගතා; තත්ථ කිර චක්ඛුවිඤ්ඤාණං න ජායති, **එවං මහිද්ධිකානන්ති** චන්දිමසූරියා කිර එකප්පහාරෙනෙව තීසු දීපෙසු පඤ්ඤායන්ති එවං මහිද්ධිකා; එකෙකාය දිසාය නව නව යොජනසතසහස්සානි අන්ධකාරං විධමිත්වා ආලොකං දස්සෙන්ති එවං මහානුභාවා; **ආභා නානුභොන්තීති** පභා නප්පහොන්ති; තෙ කිර චක්කවාළපබ්බතස්ස වෙමජ්ඣෙන චරන්ති චක්කවාළපබ්බතඤ්ච අතික්කමිත්වා ලොකන්තරනිරයා තස්මා තෙසං තත්ථ ආභා නප්පහොන්ති; **යෙපි තත්ථ සත්තාති** යෙපි තස්මිං ලොකන්තරමහානිරයෙ සත්තා උපපන්නා; කිම්පන කම්මං කත්වා තත්ථ උප්පජ්ජන්තීති භාරියං කම්මං කතං[6] දාරුණං මාතාපිතූනං ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණානං ච උපරි අපරාධං අඤ්ඤඤ්ච දිවසෙ දිවසෙ පාණවධාදිසාහසිකකම්මං කත්වා උප්පජ්ජන්ති තම්බපණ්ණිදීපෙ අභයචොරනාගචොරාදයො විය. තෙසං අත්තභාවො තිගාවුතිකො හොති වග්ගුලීනං විය දීඝනඛා හොන්ති තෙ රුක්ඛෙ වග්ගුලියො විය නඛෙහි චක්කවාළපබ්බතපාදෙ

1. සෙසෙහි. b
2. පඨමජ්ඣානවසෙන. b.
3. නයෙනෙව. b.
4. කුච්ඡිස්මිං-කාළව.
5. වුඩ්ඪිප්පමාණො. b
6. භාරියං. b.

ලගන්ති[1] යදා සංසප්පන්තා. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ගන්ධපාසගතා හොන්ති අථ භක්ඛා නො ලද්ධාති මඤ්ඤමානා තත්ථ ව්‍යාවටා විපරිවත්තිත්වා ලොකසන්ධාරක[2] උදකෙ පතන්ති වාතෙ පහරන්තෙ[3] මධුකඵලානි විය ඡිජ්ජිත්වා උදකෙ පතන්ති පතිතමත්තාව අච්චන්තඛාරෙ උදකෙ පිට්ඨපිණ්ඩි විය විලීයන්ති. **අඤ්ඤෙපි කිර භො සන්ති සත්තා**ති භො යථා මයං මහාදුක්ඛං අනුභවාම එවං අඤ්ඤෙපි කිර සත්තා ඉදං දුක්ඛං අනුභවන්තා ඉධූපපන්නාති තං දිවසං පස්සන්ති; අයං පන ඔභාසො එකයාගුපිවනමත්තම්පි න තිට්ඨති යාවතා නිද්දායිත්වා පබුද්ධො ආරම්මණං විභාවෙති තත්තකං කාලං හොති, දීඝභාණකා පන අච්ඡරාසංඝාතමත්තමෙව විජ්ජුඔභාසො විය නිච්ඡරිත්වා කිං ඉදන්ති භණන්තානංයෙව අන්තරධායතීති වදන්ති.

4. 3. 8.

අට්ඨමෙ තණ්හාදිට්ඨීහි අල්ලීයිතබ්බට්ඨෙන[4] ආලයාති පඤ්චකාමගුණා සකලමෙව වා වට්ටං, ආරමන්ති එත්ථාති ආරාමො; ආලයො ආරාමො එතිස්සාති **ආලයාරාමා**; ආලයෙ රතාති **ආලයරතා**; ආලයෙ සම්මුදිතාති **ආලයසම්මුදිතා**; **අනාලයෙ ධම්මෙ**ති ආලයපටිපක්ඛෙ විවට්ටූපනිස්සිතෙ අරියධම්මෙ, **සුස්සූසන්තී**ති සොතුකාමො හොති; **සොතං ඔදහතී**ති සොතං ඨපෙති; **අඤ්ඤා චිත්තං උපට්ඨපෙතී**ති ආජානනත්ථාය චිත්තං පච්චුපට්ඨපෙති; **මානො**ති මඤ්ඤනා මඤ්ඤිතබ්බට්ඨෙන වා සකලං වට්ටමෙව; **මානවිනයෙ ධම්මෙ**ති මානවිනයෙ ධම්මෙ[5]; උපසමපටිපක්ඛා අනුපසමො අනුපසන්තට්ඨෙන[6] වට්ටමෙව අනුපසමො නාම; **ඔපසමිකෙ**ති උපසමකරෙ විවට්ටූපනිස්සිතෙ; අවිජ්ජාය ගතා සමන්නාගතාති **අවිජ්ජාගතා**[7]; අවිජ්ජණ්ඩකොසෙන පරියොනද්ධත්තා අණ්ඩං විය භූතාති **අණ්ඩභූතා**; සමන්තතො ඔනද්ධාති **පරියොනද්ධා**; **අවිජ්ජාවිනයෙ**ති අවිජ්ජාවිනයො වුච්චති අරහත්තං තන්නිස්සිතෙ ධම්මෙ දෙසියමානෙති අත්ථො; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ චතූසු ඨානෙසු වට්ටං චතූසු විවට්ටං කථිතං.

4. 3. 9.

නවමෙ **භික්ඛුපරිසා ආනන්දං දස්සනායා**ති යෙ භගවන්තං පස්සිතුකාමා ථෙරං උපසඞ්කමන්ති යෙ වා ආයස්මා කිරානන්දො සමන්තපාසාදිකො අභිරූපො දස්සනීයො බහුස්සුතො සඞ්ඝසොභනොති ථෙරස්ස ගුණෙ සුත්වා ආගච්ඡන්ති තෙ සන්ධාය **භික්ඛුපරිසා ආනන්දං දස්සනාය උපසඞ්කමන්තී**ති වුත්තං; එසෙව නයො සබ්බත්ථ. **අත්තමනා**ති සවනෙන නො දස්සනං සමෙතීති සකමනා තුට්ඨචිත්තා; **ධම්ම**න්ති කච්චි ආවුසො ඛමනීයං කච්චි යාපනීයං කච්චි යොනිසොමනසිකාරෙ[8] කම්මං කරොථ

---

1. ලගන්ති. b.
2. ලොකසන්ධාරකෙ. b.
3. පහරන්තෙපි. b.
4. ආලයිතබ්බට්ඨෙන b.
5. මානවිනාය ධම්මෙ. b.
6. අනුපසන්තට්ඨෙන වා. b.
7. අවිජ්ජාගතාති අවිජ්ජාගතා. b.
8. මනසිකාර. b.

ආචරියුපජ්ඣායවත්තං පූරෙථාති එවරූපං පටිසන්ථාරධම්මං; තත්ථ භික්ඛුනීසු කච්චි භගිනියො අට්ඨ ගරුධම්මෙ සමාදාය වත්තථාති ඉදම්පි නානාකරණං හොති, උපාසකෙසු සාගතං[1] උපාසක න තෙ කිඤ්චි සීසං වා අඞ්ගං වා රුජති[2] අරොගා තෙ පුත්තභාතරොති න එවං පටිසන්ථාරං කරොති එවම්පන කරොති කථං උපාසකා තීණි සරණානි පඤ්චසීලානි රක්ඛථ මාසස්ස අට්ඨුපොසථෙ කරොථ මාතාපිතූනං උපට්ඨානවත්තං පූරෙථ ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණෙ පටිජග්ගථාති, උපාසිකාසුපි එසෙව නයො.

4. 3. 10.

දසමෙ **ඛත්තියපරිසා**ති අභිසිත්තා අනභිසිත්තා ච ඛත්තියා; තෙ හි කිර රාජා චක්කවත්තී නාම අභිරූපො පාසාදිකො ආකාසෙන විචරන්තො රජ්ජං අනුසාසති ධම්මිකො ධම්මරාජාති තස්ස ගුණකථං සුත්වා සචෙතෙන දස්සනම්හි සමෙන්තො අත්තමනා හොන්ති. **භාසන්ති** කථං නානා රාජධම්මං පූරෙථ පවෙණිං රක්ඛථාති පටිසන්ථාරං කරොති; බ්‍රාහ්මණෙසු පන කථං ආචරියා මන්තෙ වාචෙථ අන්තෙවාසිකා මන්තෙ ගණ්හන්ති දක්ඛිණං වා වත්ථානි වා කපිලං[3] වා ලභථාති එවං පටිසන්ථාරං කරොති, ගහපතීසු කථං තාතා න වො රාජකුලතො දණ්ඩෙන වා බලිනා[4] වා පීළා අත්ථි සම්මා දෙවො ධාරං[5] අනුප්පවෙච්ඡති සස්සානි සම්පජ්ජන්තීති එවං පටිසන්ථාරං කරොති සමණෙසු කථං භන්තෙ කච්චි පබ්බජිතපරික්ඛාරා සුලභා සමණධම්මෙ නප්පමජ්ජථාති එවං පටිසන්ථාරං කරොන්තීති.

භයවග්ගො තතියො.

---

4. 4 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **උප්පත්තිපටිලාභියානී**ති යෙහි අනන්තරා උප්පත්තිං පටිලභති; **භවපටිලාභියානී**ති උප්පත්තිභවස්ස පටිලාභාය පච්චයානි; **සකදාගාමිස්සා**ති ඉදං අප්පහීනසංයොජනෙසු අරියෙසු උත්තමකොටියා ගහිතං යස්මා පන අනන්තරාපරිනිබ්බායිස්ස අනන්තරා උප්පත්ති නත්ථි යං පන සො තත්ථ ඣානං සමාපජ්ජති තං කුසලත්තා උප්පත්තිභවස්ස පච්චයොනෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති තස්මාස්ස උප්පත්තිපටිලාභියානි සංයොජනානි පහීනානි භවපටිලාභියානි සංයොජනානි අප්පහීනානීති වුත්තං. ඔරම්භාගියෙසු ච අප්පහීනං උපාදාය සකදාගාමිස්ස අවිසෙසෙන ඔරම්භාගියානි සංයොජනානි අප්පහීනානීති වුත්තං. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව.

1. සවාගතං. b. 3. සීලං b. 4. ඛණ්ඩෙන. b,
2. රුජ්ජති. b. 5. තානි. b.

4. 4. 2.

දුතියෙ **යුත්තපටිභානො නො මුත්තපටිභානොති** පඤ්හං කථෙන්තො යුත්තමෙව කථෙති සීඝං පන න කථෙති සණිකමෙව කථෙතීති අත්ථො; ඉමිනා නයෙන සබ්බපදානි වෙදිතබ්බානි.

4. 3. 4.

තතියෙ චතුන්නම්පි පුග්ගලානං සුත්තෙන විසෙසො වෙදිතබ්බො. "කතමො ච පුග්ගලො උග්ඝටිතඤ්ඤූ යස්ස පුග්ගලස්ස සහ උදාහටවෙලාය ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො උග්ඝටිතඤ්ඤූ, කතමො ච පුග්ගලො විපචිතඤ්ඤූ[1] යස්ස පුග්ගලස්ස විත්ථාරෙන අත්ථෙ විභජියමානෙ ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො විපචිතඤ්ඤූ, කතමො ච පුග්ගලො නෙය්‍යො යස්ස පුග්ගලස්ස උද්දිසතො පරිපුච්ඡතො යොනිසො මනසි කරොතො කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවතො භජතො පයිරුපාසතො අනුපුබ්බෙන ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො නෙය්‍යො, කතමො ච පුග්ගලො පදපරමො යස්ස පුග්ගලස්ස බහුම්පි සුණතො බහුම්පි ධාරයතො[2] බහුම්පි වාචයතො න තාය ජාතියා ධම්මාභිසමයො හොති අයං වුච්චති පුග්ගලො පදපරමො"ති.

4. 4. 4.

චතුත්ථෙ උට්ඨානවීරියෙනෙව දිවසං වීතිනාමෙත්වා තස්ස නිස්සන්දඵලමත්තං කිඤ්චිදෙව ලභිත්වා ජීවිකං කප්පෙති තං පන උට්ඨානං ආගම්ම කිඤ්චි පුඤ්ඤඵලං න පටිලභති අයං **උට්ඨානඵලූපජීවී න කම්මඵලූපජීවී** නාම; චාතුම්මහාරාජිකෙ[3] පන දෙවෙ ආදිං කත්වා සබ්බෙපි දෙවා උට්ඨානවීරියෙන විනා පුඤ්ඤඵලෙනෙව උපජීවන්තා **කම්මඵලූපජීවිනො න උට්ඨානඵලූපජීවිනො** නාම; රාජරාජමහාමත්තාදයො **උට්ඨානඵලූපජීවිනො ච කම්මඵලූපජීවිනො ච**; නෙරයිකසත්තා **නෙව උට්ඨානඵලූපජීවිනො න කම්මඵලූපජීවිනො**; ඉමස්මිං හි[4] සුත්තෙ පුඤ්ඤඵලමෙව කම්මඵලන්ති අධිප්පෙතං තඤ්ච තෙසං නත්ථි.

4. 4. 5.

පඤ්චමෙ පඨමො අන්ධබාලපුථුජ්ජනො; දුතියො අනන්තරන්තරා කුසලකාරකො ලොකියපුථුජ්ජනො; තතියො සොතාපන්නො; සකදාගාමිඅනාගාමිනොපි එතෙනෙව සංගහිතා[5], චතුත්ථො ඛීණාසවො; සො හි එකන්තෙනෙව අනවජ්ජො.

4. 4. 6-7.

ඡට්ඨෙ පඨමො ලොකියමහාජනො, දුතියො සුක්ඛවිපස්සකො සොතාපන්නො ච සකදාගාමී ච; තතියො අනාගාමී; සො හි යස්මා තංඛණිකම්පි උප්පත්තිනිබ්බත්තකං ඣානං පටිලභතියෙව තස්මා සුක්ඛවිපස්ස

1. විපඤ්චිතඤ්ඤූ. b. 2. පුග්ගලස්සබහුම්පි භණතො. b 3. චාතුමහාරාජිකෙ. b.
4. ඉමස්මිං, b. 5. සංගහිතා, b.

කොපි සමාධිස්මිං පරිපූරකාරීයෙව, චතුත්ථො ඛීණාසවොයෙව සො හි සබ්බෙසං සීලාදිපච්චනිකානං පහීනත්තා සබ්බත්ථ පරිපූරකාරී නාම. සත්තමෙපි ඡට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙව පුග්ගලපරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො.

4. 4 8

අට්ඨමෙ **නිකට්ඨකායොති** නිග්ගතකායො[1]; **අනිකට්ඨචිත්තොති** අනුපවිට්ඨචිත්තො; කායෙනෙව ගාමතො නික්ඛන්තො චිත්තෙන අරඤ්ඤෙ වසන්තොපි ගාමමෙව පවිට්ඨොති වුත්තං හොති; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

4 4 9.

නවමෙ **අසඞ්ඛිතන්ති** අඤ්ඤෙන අසංයුත්තං; **න කුසලො හොතීති** නච්ඡෙකො[2] හොති; **සඞ්ඛිතාසඞ්ඛිතස්සාති** අත්ථනිස්සිතස්ස වා අනිස්සිතස්ස වා; එවං සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

4. 4. 10.

දසමෙ **අත්ථතො පරියාදානං ගච්ඡතීති** අට්ඨකථං පුච්ඡිතො පරියාදානං පරික්ඛයං ගච්ඡති කාරෙතුං න සක්කොති; **නො බ්‍යඤ්ජනතොති** බ්‍යඤ්ජනං පනස්ස පවත්තති න පරියාදියති; එස නයො සබ්බත්ථාති.

පුග්ගලවග්ගො චතුත්ථො.

---

4 5. 1-5.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ ආභාසනවසෙන චන්දො **චන්දාභා**; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. දුතියාදිසුපි පභාසනවසෙන චන්දොව **චන්දප්පභා**; ආලොකනවසෙන චන්දොව චන්දාලොකො; ඔභාසනවසෙන චන්දොව **චන්දොභාසො**; පජ්ජොතනවසෙන චන්දොව **චන්දපජ්ජොතොති**; එවං සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො.

4. 5. 6-10.

ඡට්ඨෙ **කාලාති** යුත්තපයුත්තකාලා[3]; **කාලෙන ධම්මස්සවනන්ති** යුත්තපයුත්තකාලෙ ධම්මසවනං; **ධම්මසාකච්ඡාති** පඤ්හපුච්ඡනවිස්සජ්ජනවසෙන පවත්තා සංකථා[4]. සත්තමෙ **කාලාති** තස්මිං තස්මිං කාලෙ ධම්මසවනාදිවසෙන පවත්තානං කුසලධම්මානං එතං අධිවචනං; තෙ භාවියන්ති චෙව[5] අනුපරිවත්තීයන්ති ච; **ආසවානං ඛයන්ති** අරහත්තං

1 නික්කට්ඨකායොති විගතකායො. b. 3. යුත්තපත්තකාලා. b.
2. අනනුච්ඡවිකො. b. 4. සංසන්දනකථා. b. 5. ච. b.

4. 5. 8-10.

අට්ඨමං උත්තානත්ථමෙව.[1] නවමෙ **සණ්හවාචා**ති මුදුවාචා; **මන්තාභාසා**ති[2] මන්තාසඞ්ඛාතාය[3] පඤ්ඤාය පරිච්ඡින්දිත්වා කථිතකථා. දසමෙ **සීලසාරෙ**ති සාරසම්පාපකං සීලං; සෙසෙසුපි එසෙව නයොති.[4]

ආභාවග්ගො පඤ්චමො

තතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

---

4. 1. 1-5.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ සද්ධාධුරෙන ඉන්දට්ඨං කරොතීති **සද්ධින්ද්‍රියං**; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. දුතියෙ අස්සද්ධියෙ අකම්පනට්ඨෙන **සද්ධාබලං**; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. තතියෙ **අනවජ්ජබල**න්ති නිද්දොසබලං; **සඞ්ගාහබල**න්ති[5] සඞ්ගණ්හිතබ්බයුත්තකානං සඞ්ගණ්හනබලං. චතුත්ථපඤ්චමානි උත්තානත්ථානෙව.[6]

4. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **සංවට්ටතී**ති එත්ථ තයො සංවට්ටා ආපොසංවට්ටො තෙජොසංවට්ටො වායොසංවට්ටොති; තිස්සො සංවට්ටසීමා ආභස්සරා සුභකිණ්ණා[7] වෙහප්ඵලාති, යදා කප්පො තෙජෙන සංවට්ටති ආභස්සරතො හෙට්ඨා අග්ගිනා ඩය්හති යදා ආපෙන සංවට්ටති සුභකිණ්ණතො හෙට්ඨා උදකෙන විලීයති යදා වායුනා[8] සංවට්ටති වෙහප්ඵලතො හෙට්ඨා වාතෙන විද්ධංසෙති[9] විත්ථාරතො පන සදාපි එකං බුද්ධක්ඛෙත්තං විනස්සති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්ථාරකථා පන විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බාති.[10]

4. 1. 7.

සත්තමෙ **විඝාතවා**ති මහිච්ඡාපච්චයෙන විඝාතෙන දුක්ඛෙන සමන්නාගතො; **අසන්තුට්ඨො**ති චතූසු පච්චයෙසු තීහි සන්තොසෙහි අසන්තුට්ඨො; **අනවඤ්ඤපටිලාභායා**ති පරෙහි අනවජානනස්ස පටිලාභත්ථාය; **ලාභසක්කාරසිලොකපටිලාභායා**ති සුසඞ්ඛතචතුපච්චයසඞ්ඛාතස්ස ලාභසක්කාරස්ස චෙව වණ්ණභණනසඞ්ඛාතස්ස[11] සිලොකස්ස ච පටිලාභත්ථාය; **සඞ්ඛාය කුලානි උපසඞ්කමතී**ති ඉති මං ඉමෙ[12] ජානිස්සන්තීති ජානනත්ථාය කුලානි උපසඞ්කමති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො.

---

1. උත්තානත්ථමෙව. b
2. මන්තභාසාති. b,
3. මන්තසඞ්ඛාතාය. b.
4. නයො. b.
5. සඞ්ගහබලන්ති. b.
6. උත්තානානෙව. b.
7. සුභකිණ්හා b. ඉධච-කත්ථචි.
8. වාතෙන. b
9. විධංසෙති. b.
10. වෙදිතබ්බං. b.
11. වණ්ණසඞ්ඛාතස්ස-කත්ථචි.
12. එතෙ. b.[වණ්ණලාභසඞ්ඛාතස්ස b

4. 1. 8.

අට්ඨමෙ **ගම්භීරෙසූ**ති අත්ථගම්භීරෙසු; **ඨානාඨානෙසූ**ති කාරණාකාරණෙසු; න කමතීති නාවගාහති නප්පවත්තති;[1] පඤ්ඤාචක්ඛුන්ති චෙත්ථ[2] උග්ගහපරිපුච්ඡාපඤ්ඤාපි වට්ටති සම්මසනපටිවෙධපඤ්ඤාපි වට්ටතියෙව.

4. 1. 9.

නවමෙ **එහි ත්වන්ති** ථෙරෙ[3] පටිබද්ධචිත්තා තං පහිණිතුං එවමාහ; **සසීසං පාරුපිත්වාති** සහ සීසෙන කායං පාරුපිත්වා; මඤ්චකෙ **නිපජ්ජීති** වෙගෙන මඤ්චකං පඤ්ඤපෙත්වා තත්ථ නිපජ්ජි;[4] **එතදවොචාති** තස්සාකාරං[5] සල්ලක්ඛෙත්වා ලොභප්පහානත්ථාය සණ්හෙනෙව අසුභකථං කථෙතුං එතං අවොච;[6] **ආහාරසම්භූතොති** ආහාරෙන සම්භූතො ආහාරං නිස්සාය වඩ්ඪිතො; **ආහාරං නිස්සාය ආහාරං පජහතීති** පච්චුප්පන්නං කබලිංකාරාහාරං[7] නිස්සාය තං එවං යොනිසො සෙවමානො පුබ්බකම්මසඞ්ඛාතං ආහාරං පජහති පච්චුප්පන්නෙපි පන කබලිංකාරාහාරෙ නියන්ති[8] තණ්හා පජහිතබ්බාව;[9] **තණ්හං පජහතීති** ඉදානි එවං පවත්තං පච්චුප්පන්නතණ්හං නිස්සාය වට්ටමූලිකං පුබ්බතණ්හං පජහති; අයං පන පච්චුප්පන්නතණ්හා කුසලා අකුසලාති අකුසලා, සෙවිතබ්බා න සෙවිතබ්බාති සෙවිතබ්බා,[10] පටිසන්ධිං ආකඩ්ඪති නාකඩ්ඪතීති, නාකඩ්ඪති[11] එතිස්සාපි පන පච්චුප්පන්නාය සෙවිතබ්බතණ්හාය නියන්ති[8] පජහිතබ්බායෙව **සො හි නාම ආයස්මා ආසවානං ඛයා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සති කිමඞ්ග පනාහ**න්ති එත්ථ කිමඞ්ග පනාති කාරණපරිවිතක්කනමෙතං; ඉදං වුත්තං හොති සො ආයස්මා අරහත්තඵලං සච්ඡිකත්වා විහරිස්සති අහං කෙන කාරණෙන න සච්ඡිකත්වා විහරිස්සාමි සොපි හි ආයස්මා සම්මාසම්බුද්ධස්සෙව පුත්තො අහම්පි සම්මාසම්බුද්ධස්සෙව පුත්තො මය්හම්පෙතං උපපජ්ජිස්සතීති; **මානං නිස්සායාති** ඉදං එවං උප්පන්නං[12] සෙවිතබ්බමානං නිස්සාය; **මානං පජහතීති** වට්ටමූලිකපුබ්බමානං[13] පජහති; යං නිස්සාය පනෙස තං පජහති සොපි තණ්හා විය අකුසලො චෙව සෙවිතබ්බො ච නො ච පටිසන්ධිං ආකඩ්ඪති[14] නියන්ති පන තස්මිම්පි පජහිතබ්බාව; **සෙතුඝාතො වුත්තො භගවතාති** පදඝාතො පච්චයඝාතො බුද්ධෙන භගවතා කථිතො; ඉති ඉමෙහි චතූහි අඞ්ගෙහි ථෙරෙ දෙසනං විනි

1. නක්කමතීති බහිනප්පවත්තති. b.
2. පඤ්ඤාචක්ඛුන්ති එත්ථ. b.
3. ථෙරං. b.
4. නිපජ්ජති. b.
5. තස්සා තං. b.
6. එතදවොච. b.
7. කබළීකාරාහාරං. b.
8. නිකන්ති. b
9. පජහිතබ්බා. b.
10. කුසලාකුසලාති කුසලා සෙවිතබ්බා අකුසලා න සෙවිතබ්බා. b.
11. පටිසන්ධිං ආකඩ්ඪතීති නාකඩ්ඪති. b
12. උප්පන්නං. b.
13. වට්ටමූලකං පුබ්බමානං. b
14. සෙවිතබ්බොව පටිසන්ධිං නාකඩ්ඪති. b.

වචෙච්ඡෙන්ත විනිවට්ටෙන්ත තස්සා[1] භික්ඛුනියා ථෙරං ආරබ්භ උප්පන්නො ඡන්දරාගො අපගඤ්ඡි සාපි ථෙරං ඛමාපෙතුං අච්චයං දෙසෙසි, ථෙරොපිස්සා පටිග්ගණ්හි, තං දස්සෙතුං **අථ ඛො සා භික්ඛුනීති** ආදි වුත්තං.

4. 1. 10.

දසමෙ **දුග්ගහිතන්ති** උප්පටිපාටියා ගහිතං; **පරියාපුණන්තීති** වළඤ්ජන්ති කථෙන්ති; **පදව්‍යඤ්ජනෙහීති** එත්ථ පදමෙව අත්ථස්ස ව්‍යඤ්ජනතො ව්‍යඤ්ජනන්ති වුත්තං; **දුන්නික්ඛිත්තස්සාති** දුන්නික්ඛිත්තස්ස උප්පටිපාටියා ඨපිතස්ස; අත්ථොපි දුන්නයො හොතීති අට්ඨකථා නීහරිත්වා කථෙතුං න සක්කා හොති; **ඡින්නමූලකොති** මූලභූතානං භික්ඛූනං උච්ඡින්නත්තා ඡින්නමූලකො;[2] **අප්පටිසරණොති** අප්පතිට්ඨො; **බාහුලිකාති** පච්චයබාහුලිකාය[3] පටිපන්නා; **සාථලිකාති** තිස්සො සික්ඛා සිථිලග්ගහණෙන ගණ්හනකා; **ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමාති** පඤ්චනීවරණානි අවගමනතො[4] ඔක්කමනන්ති වුච්චන්ති තත්ථ පුබ්බඞ්ගමාති අත්ථො; **පවිවෙකෙති** තිවිධවිවෙකෙ;[5] **නික්ඛිත්තධුරාති** නිබ්බිරියා; ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු[6] අත්ථො වෙදිතබ්බො.

ඉන්ද්‍රියවග්ගො පඨමො.

---

4. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ සුඛපටික්ඛෙපෙන **දුක්ඛා**; පටිපජ්ජිතබ්බතො **පටිපදා**; අසීඝප්පවත්තිතාය ගරුභාවෙන දන්ධා අභිඤ්ඤා එතිස්සාති **දන්ධාභිඤ්ඤා**; ඉමිනා[7] නයෙන සබ්බපදෙසුපි අත්ථො වෙදිතබ්බො.ති[8]

4. 2. 2.

දුතියෙ **අභික්ඛණන්ති** අභිණ්හං; **ආනන්තරියන්ති** අනන්තරවිපාකදායකං මග්ගසමාධිං; **ආසවානං ඛයායාති** අරහත්තඵලත්ථාය; **පඤ්චින්ද්‍රියානීති** විපස්සනාපඤ්චමකානි[9] පඤ්චින්ද්‍රියානි; **පඤ්ඤින්ද්‍රියන්ති** හි එත්ථ විපස්සනාපඤ්ඤාව පඤ්ඤින්ද්‍රියන්ති අධිප්පෙතං; සෙසමෙත්ථ පාළිවසෙන උත්තානමෙව, ඉමාසං පන පටිපදානං අයං ආවිභාවකථා, ඉධ භික්ඛු පුබ්බෙ අකතාභිනිවෙසො පුබ්බභාගෙ රූපපරිග්ගහෙ කිලමති අරූපපරිග්ගහෙ කිලමති පච්චයපරිග්ගහෙ කිලමති තීසු අද්ධාසු කිලමති මග්ගාමග්ගෙ කිලමති එවං පඤ්චසු ඨානෙසු කිලමන්තො විපස්සනං පාපුණාති විපස්සනං පත්වාපි උදයානුපස්සනෙ[10] භඞ්ගානුපස්සනෙ භයතුපට්ඨානෙ ආදීනවානුපස්සනෙ නිබ්බිදානුපස්සනෙ මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණෙ සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණෙ අනුලොම

---

1. ථෙරොදෙසනං විනිවට්ටෙන්තස්ස b
2. ඡින්නමූලකො භික්ඛූ උච්ඡින්නත්තා
3. පච්චයබාහුල්ල ස. b ඡින්නමූලකො b.
4. අවගමනතො. b.
5. තිවිධෙ විවෙකෙ. b.
6. නයෙන පන සබ්බත්ථ. b.
7. ඉමිනාව. b.
8. වෙදිතබ්බො. b.
9. විපස්සනා පඤ්ඤා නාමකානි. b
10. උදයබ්බයානුපස්සනෙ. b.

ඤාණෙ ගොත්‍රභුඤාණන්ති ඉමෙසු නවසු විපස්සනාඤාණෙසුපි කිලමිත්වාව ලොකුත්තරමග්ගං පාපුණාති තස්ස සො ලොකුත්තරමග්ගො එවං දුක්ඛෙන ගරුභාවෙන සච්ඡිකතත්තා දුක්ඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤො[1] නාම ජාතො; යො පන පුබ්බභාගෙ පඤ්චසු ඤාණෙසු[2] කිලමන්තො අපරභාගෙ නවසු විපස්සනාඤාණෙසු අකිලමිත්වා[3] මග්ගං සච්ඡිකරොති තස්ස සො මග්ගො එවං දුක්ඛෙන අගරුභාවෙන[4] සච්ඡිකතත්තා දුක්ඛා පටිපදා[5] ඛිප්පාභිඤ්ඤො නාම ජාතො, ඉමිනා උපායෙන ඉතරාපි ද්වෙ වෙදිතබ්බා. ගොණපරියෙසකඋපමාහි චෙතා විභාවෙතබ්බා. එකස්ස හි පුරිසස්ස චත්තාරො ගොණා පලායිත්වා අටවිං පවිට්ඨා සො සකණ්ටකෙ සගහනෙ[6] වනෙ තෙ පරියෙසන්තො ගහන[7]මග්ගෙනෙව කිච්ඡෙන කසිරෙන ගන්ත්වා ගහනට්ඨානෙයෙව නිලීනෙ ගොණෙපි කිච්ඡෙන කසිරෙන අද්දස, එකො කිච්ඡෙන ගන්ත්වා අබ්භොකාසෙ ඨිතෙ[8] ඛිප්පමෙව අද්දස, අපරො අගහනෙන[9] අබ්භොකාසමග්ගෙන ගන්ත්වා[10] ගහනට්ඨානෙ නිලීනෙ කිච්ඡෙන කසිරෙන අද්දස, අපරො අබ්භොකාසමග්ගෙනෙව සුඛෙන ගන්ත්වා අබ්භොකාසෙ ඨිතෙ[8]යෙව ඛිප්පං අද්දස, තත්ථ චත්තාරො ගොණා විය චත්තාරො අරියමග්ගා දට්ඨබ්බා, ගොණපරියෙසකො පුරිසො විය යොගාවචරො,* ගහනමග්ගෙන කිච්ඡෙන කසිරෙන ගමනං විය පුබ්බභාගෙ පඤ්චසු ඤාණෙසු කිලමන්තො දුක්ඛා පටිපදා, ගහනට්ඨානෙ නිලීනං කිච්ඡෙනෙව දස්සනං විය අපරභාගෙ නවසු ඤාණෙසු කිලමන්තස්ස අරියමග්ගානං දස්සනං, ඉමිනා උපායෙන සෙසඋපමාපි යොජෙතබ්බා.

4. 2. 3.

තතියෙ **අසුභානුපස්සී කායෙ විහරතීති** අත්තනො කරජකායෙ යථා එතං[11] තථා ඉදන්ති ඉමිනා නයෙන බහිද්ධා දිට්ඨානං දසන්නං අසුභානං උපසංහරණවසෙන අසුභානුපස්සී විහරති; අත්තනො කායං අසුභතො[12] පටික්කූලතො ඤාණෙන පස්සතීති අත්ථො; **ආහාරෙ පටික්කූලසඤ්ඤීති** නවන්නං පාටිකුල්‍යානං වසෙන කබලිංකාරාහාරෙ[13] පටික්කූලසඤ්ඤී; **සබ්බලොකෙ** අනභිරතසඤ්ඤීති සබ්බස්මිම්පි තෙධාතුකෙ ලොකසන්නිවාසෙ අනභිරතාය උක්කණ්ඨිතසඤ්ඤාය සමන්නාගතො; **සබ්බසංඛාරෙසු අනිච්චානුපස්සීති** සබ්බෙපි තෙභූමකසංඛාරෙ අනිච්චතො අනුපස්සන්තො; **මරණසඤ්ඤාති** මරණං ආරබ්භ උප්පන්නසඤ්ඤා; **අජ්ඣත්තං සූපට්ඨිතා හොතීති** නියකජ්ඣත්තෙ සුට්ඨු උපට්ඨිතා හොති; එත්තාවතා බලවවිපස්සනා කථිතා; **සෙඛබලානීති** සික්ඛනකානං බලානි; සෙසමෙත්ථ පාළිවසෙන උත්තානත්ථමෙව. අසුභානුපස්සීති ආදීනි පන දුක්ඛාය පටිපදාය දස්සනත්ථං වුත්තානි, පඨමජ්ඣානාදීනි සුඛාය,

1. දුක්ඛපපටිපදෙ දන්ධාභිඤ්ඤො. b.
2. පඤ්චසු. b.
3. අකිලමිත්වාව. b.
4. ගරුභාවෙන b. ඉඩච-බහුසු.
5. දුක්ඛපපටිපදෙ. b. දුක්ඛාපටිපදා-කාළුවි.
6 සො සකලගහනෙ. b.
7. ගහන. b.
8. ඨිතො-කාළුවි.
9. අපරො b
10. සුඛෙන ගන්ත්වා. b.
11. එවං.b
12. අසුභතො. b
13. කබළීකාරාහාරෙ. b.

අසුභාදීනි හි පටික්කූලාරම්මණානි තෙසු පන පකතියාව සම්පියායමානං[1] චිත්තං අල්ලීයති තස්මා තානි භාවෙන්තො දුක්ඛාපටිපදං පටිපන්නො නාම හොති, පඨමජ්ඣානාදීනි පණීතසුඛානි තස්මා තානි පටිපන්නො සුඛාපටිපදං[2] පටිපන්නො නාම හොති. අයං පනෙත්ථ සබ්බසාධාරණා උපමා. සඞ්ගාමාවචරපුරිසො හි ඵලකකොට්ඨකං කත්වා පඤ්චාවුධානි සන්නය්හිත්වා සඞ්ගාමං පවිසති සො අන්තරා විස්සමිතුකාමො ඵලකකොට්ඨකං පවිසිත්වා විස්සමති චෙව පානභොජනාදීනි ච පටිසෙවති තතො පුන සඞ්ගාමං පවිසිත්වා කම්මං කරොති, තත්ථ සඞ්ගාමො විය කිලෙසසඞ්ගාමො දට්ඨබ්බො, ඵලකකොට්ඨකො විය පඤ්ච නිස්සය[3] බලානි, සඞ්ගාමං පවිසනපුරිසො[4] විය යොගාවචරො, පඤ්චාවුධසන්නාහො[5] විය විපස්සනා[6] පඤ්චමානි ඉන්ද්‍රියානි, සඞ්ගාමං පවිසනකාලො විය විපස්සනාය කම්මකරණකාලො; විස්සමිතුකාමස්ස ඵලකකොට්ඨකං පවිසනකාලො[7] විය විපස්සනාය කම්මං කරොන්තස්ස චිත්තුප්පාදස්ස නිරස්සාදක්ඛණෙ පඤ්ච බලානි නිස්සාය චිත්තං සම්පහංසනකාලො, විස්සමිත්වා ඛාදිත්වා පිවිත්වා ච පුන සඞ්ගාමං[8] පවිසනකාලො විය පඤ්චහි බලෙහි චිත්තං සම්පහංසිත්වා පුන විපස්සනාය කම්මං කරොන්තස්ස විවට්ටෙත්වා අරහත්තග්ගහණකාලො වෙදිතබ්බො; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ බලානි චෙව ඉන්ද්‍රියානි ච මිස්සකානෙව කථිතානීති.

4. 2. 4-6

චතුත්ථෙ; **අක්ඛමා**ති අනධිවාසිකපටිපදා;[9] **ඛමා**ති අධිවාසිකපටිපදා;[9] **දමා**ති ඉන්ද්‍රියදමනපටිපදා; **සමා**ති අකුසලවිතක්කානං වූපසමනපටිපදා; **රොසන්තං පටිරොසතී**ති ඝට්ටෙන්තං[10] පටිඝට්ටෙති; **භණ්ඩන්තං පටිභණ්ඩතී**ති පහරන්තං පටිපහරති. පඤ්චමඡට්ඨානි උත්තානත්ථානෙව.

4. 2. 7-8.

සත්තමෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස හෙට්ඨිමා තයො මග්ගා සුඛාපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා අහෙසුං අරහත්තමග්ගො දුක්ඛාපටිපදො ඛිප්පාභිඤ්ඤො, තස්මා එවමාහ; "යායං පටිපදා දුක්ඛා ඛිප්පාභිඤ්ඤා ඉමං[11] මෙ පටිපදං ආගම්ම අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්ත"න්ති. අට්ඨමෙ ධම්මසෙනාපතිත්ථෙරස්ස හෙට්ඨිමා තයො මග්ගා සුඛා පටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා අහෙසුං[12] අරහත්තමග්ගො සුඛාපටිපදො ඛිප්පාභිඤ්ඤො, තස්මා "යායං පටිපදා සුඛා ඛිප්පාභිඤ්ඤා"ති ආහ ඉමෙසු පන ද්වීසුපි සුත්තෙසු මිස්සකාව පටිපදා කථිතාති වෙදිතබ්බා.

---

1. පකතියා සමානං, b.
2. සුඛපටිපදං b.
3. නිස්සරණ. b.
4. සංගාමපපවිසනපුරිසො b
5. පඤ්චාවුධසන්නාහො-කත්ථචි
6. විය. b
7. ඵලකකොට්ඨකං පවිසිත්වා විස්සමන පානභොජනානි පටිසෙවනකාලො b.
8. සඞ්ගාමස්ස. b.
9. වාසකපටිපදා. b
10. ඝට්ටෙන්තං. b
11. ඉදං. b.
12. දන්ධාභිඤ්ඤා. b.

4. 2. 9.

නවමෙ පඨමදුතියපුග්ගලා සුක්ඛවිපස්සකා සසංඛාරෙන සප්පයොගෙන සඞ්ඛාරනිමිත්තං උපට්ඨපෙන්ති තෙසු එකො විපස්සනින්ද්‍රියානං බලවත්තා ඉධෙව කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායති; එකො ඉන්ද්‍රියානං දුබ්බලතාය ඉධ අසක්කොන්තො අනන්තරෙ අත්තභාවෙ තදෙව මූලකම්මට්ඨානං පටිලභිත්වා සසඞ්ඛාරෙන සප්පයොගෙන සඞ්ඛාරනිමිත්තං උපට්ඨපෙත්වා කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායති, තතියචතුත්ථා සමථයානිකා තෙසං එකො අසඞ්ඛාරෙන අප්පයොගෙන ඉන්ද්‍රියානං බලවත්තා ඉධෙව කිලෙසෙ ඛෙපෙති, එකො ඉන්ද්‍රියානං දුබ්බලත්තා ඉධ අසක්කොන්තො අනන්තරෙ අත්තභාවෙ තදෙව මූලකම්මට්ඨානං පටිලභිත්වා අසඞ්ඛාරෙන අප්පයොගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙතීති වෙදිතබ්බා.

4. 2-10

දසමෙ **සමථපුබ්බඞ්ගම**න්ති සමථං පුබ්බඞ්ගමං[1] පුරෙචාරිකං කත්වා; **මග්ගො සඤ්ජායතී**ති පඨමො ලොකුත්තරමග්ගො නිබ්බත්තති;[2] **සො තං මග්ග**න්ති එකචිත්තක්ඛණිකමග්ගස්ස ආසෙවනාදීනි නාම නත්ථි දුතියමග්ගාදයො පන උප්පාදෙන්තො තමෙව ආසෙවති භාවෙති බහුලී[3] කරොතීති වුච්චති; **විපස්සනාපුබ්බඞ්ගම**න්ති විපස්සනං පුබ්බඞ්ගමං පුරෙචාරිකං කත්වා සමථං භාවෙති පකතියා විපස්සනාලාභී විපස්සනාය ඨත්වා සමාධිං උප්පාදෙතීති අත්ථො; **යුගනද්ධං[4] භාවෙතී**ති යුගනද්ධං[4] කත්වා භාවෙති; තත්ථ තෙනෙව චිත්තෙන සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තෙනෙව සඞ්ඛාරෙ සම්මසිතුං න සක්කා අයං පන යාවතා සමාපත්තියො සමාපජ්ජති තාවතා සඞ්ඛාරෙ සම්මසති යාවතා සඞ්ඛාරෙ සම්මසති තාවතා සමාපත්තියො සමාපජ්ජති, කථං පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජති තතො වුට්ඨාය සංඛාරෙ සම්මසති සංඛාරෙ සම්මසිත්වා දුතියජ්ඣානං සමාපජ්ජති තතො වුට්ඨාය පුන සංඛාරෙ සම්මසති සංඛාරෙ සම්මසිත්වා තතියජ්ඣානං.-පෙ-නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තිං සමාපජ්ජති තතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ සම්මසති එවමයං[5] සමථවිපස්සනං යුගනද්ධං භාවෙති නාම **ධම්මුද්ධච්චවිග්ගහිත**න්ති සමථවිපස්සනාධම්මෙසු දස විපස්සනුපක්කිලෙසසංඛාතෙන උද්ධච්චෙන විග්ගහිතං සුග්ගහිතන්ති[6] අත්ථො; **හොති සො ආවුසො සමයො**ති ඉමිනා සත්තන්නං සප්පායානං පටිලාභකාලො කථිතො; **යං තං චිත්ත**න්ති යස්මිං සමයෙ තං විපස්සනාවීථිං **ඔක්කම**ිත්වා පවත්තං චිත්තං; **අජ්ඣත්තමෙව සන්තිට්ඨතී**ති විපස්සනාවීථිං පච්චොත්ථරිත්වා තස්මිංයෙව ගොචරජ්ඣත්තසංඛාතෙ ආරම්මණෙ සන්තිට්ඨති පතිට්ඨාති; **සන්නිසීදතී**ති ආරම්මණවසෙන සම්මා නිසීදති; **එකොදි හොතී**ති එකග්ගං හොති; **සමාධියතී**ති සම්මා ආධියති[7] සුට්ඨපිතං හොති; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පටිපදාවග්ගො දුතියො.

---

1. සමථං, b. 2. නිබ්බත්තො. b. 3. අසෙවතිබහුලං b. 4. යුගනන්ධං, b. 5. එවමස්ස. b. 6. සුගහිතන්ති. b. 7 ආසීයති. b.

4. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **කායෙති** කායද්වාරෙ; කායවිඤ්ඤත්තියා සතීති අත්ථො, **කායසඤ්චෙතනාහෙතූ**ති ආදීසු කායසඤ්චෙතනා නාම කායද්වාරෙ චෙතනා පකප්පනා[1] සා අට්ඨකාමාවචරකුසලවසෙන අට්ඨවිධා අකුසලවසෙන ද්වාදසවිධාති වීසතිවිධා; තථා වචීසඤ්චෙතනා තථා මනොසඤ්චෙතනා, අපි චෙත්ථ නව මහග්ගතචෙතනාපි ලබ්භන්ති, **කායසඤ්චෙතනාහෙතූ**ති කායසඤ්චෙතනාපච්චයා, **උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛ**න්ති අට්ඨකුසලකම්මපච්චයා නියකජ්ඣත්තෙ සුඛං උප්පජ්ජති ද්වාදස අකුසලකම්මපච්චයා දුක්ඛං; සෙසද්වාරෙසුපි එසෙව නයො. **අවිජ්ජාපච්චයා**ති අවිජ්ජාකාරණෙනෙව; සචෙ හි අවිජ්ජා ඡාදයමානා පච්චයො හොති, එවං සන්තෙ තීසු ද්වාරෙසු සුඛදුක්ඛානං පච්චයභූතා චෙතනා උප්පජ්ජති ඉති මූලභූතාය අවිජ්ජාය වසෙන එතං[2] වුත්තං. **අවිජ්ජාපච්චයා වා සාමං වා**ති ආදීසු පරෙහි අනාණත්තො සයමෙව අභිසඞ්ඛරොන්තො සාමං කායසංඛාරං අභිසඞ්ඛරොති නාම; යං පන පරෙ සමාදපෙත්වා ආණාපෙත්වා කාරෙන්ති[3] තස්ස තං කායසඞ්ඛාරං පරෙ අභිසංඛරොන්ති නාම; යො පන කුසලං කුසලන්ති අකුසලං අකුසලන්ති කුසලවිපාකං කුසලවිපාකොති අකුසලවිපාකං අකුසලවිපාකොති ජානන්තො කායද්වාරෙ වීසතිවිධං කායසංඛාරං අභිසංඛරොති අයං සම්පජානො අභිසංඛරොති නාම යො එවං අවිජානන්තො[4] අභිසංඛරොති අයං අසම්පජානො අභිසංඛරොති නාම, සෙසද්වාරෙසුපි එසෙව නයො. තත්ථ අසම්පජානකම්මං එවං වෙදිතබ්බං. දහරදාරකා මාතාපිතූහි කතං කරොමාති චෙතියං වන්දන්ති පුප්ඵපූජං කරොන්ති භික්ඛුසංඝං වන්දන්ති තෙසං කුසලන්ති අජානන්තානම්පි තං කුසලමෙව හොති, තථා මිගපක්ඛිආදයො තිරච්ඡානා ධම්මං සුණන්ති සංඝං වන්දන්ති චෙතියං වන්දන්ති තෙසං ජානන්තානම්පි අජානන්තානම්පි තං කුසලමෙව හොති.[5] දහරදාරකා පන මාතාපිතරො හත්ථපාදෙහි පහරන්ති භික්ඛූනං තලසත්තිකං උග්ගිරන්ති ලෙඩ්ඩුං[6] ඛිපන්ති අක්කොසන්ති ගාවියො භික්ඛුසඞ්ඝං අනුබන්ධන්ති සුනඛා අනුබන්ධන්ති ඩංසන්ති සීහබ්‍යග්ඝාදයො අනුබන්ධන්ති ජීවිතා වොරොපෙන්ති තෙසං ජානන්තානම්පි අජානන්තානම්පි අකුසලකම්මං හොතීති වෙදිතබ්බං. ඉදානි තීසුපි ද්වාරෙසු ආයූහනචෙතනා සමොධානෙතබ්බා, සෙය්‍යථිදං කායද්වාරෙ සයංකතමූලකා[7] වීසති චෙතනා, ආණත්තිමූලකා වීසති, සම්පජානමූලකා වීසති, අසම්පජානමූලකා වීසතීති අසීති චෙතනා හොන්ති, තථා වචීද්වාරෙ, මනොද්වාරෙ පන එකෙකස්මිං විකප්පෙ එකූනතිංස කත්වා සතඤ්ච සොළස ච හොන්ති ඉති සබ්බාපි තීසු ද්වාරෙසු ද්වෙ සතානි ඡසත්තති චෙතනා තා සබ්බාපි සඞ්ඛාරක්ඛන්ධොතෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති සම්පයුත්තා[8] වෙදයිතාකාරෙ වෙදනාක්ඛන්ධො සඤ්ඤා

1. සංකප්පනා b.
2. වසෙනෙතං. b.
3. සමාදපෙත්වා ආණාපෙත්වා [කාරොන්ති b.
4. අජානන්තො. b.
5. හොතිතථා. b.
6. දණ්ඩං b.
7. මූලිකා. b
8. තං සම්පයුත්තා. b

තනාකාරො සඤ්ඤක්ඛන්ධො චිත්තං විඤ්ඤාණක්ඛන්ධො කායො උපාදාරූපං තස්ස පච්චයා චතස්සො ධාතුයො චත්තාරි භූතානීති ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා දුක්ඛසච්චං නාම; **ඉමෙසු භික්ඛවෙ ධම්මෙසු අවිජ්ජානුපතිතාති** ඉමෙසු වුත්තප්පභෙදෙසු චෙතනාධම්මෙසු අවිජ්ජා සහජාතවසෙන ච උපනිස්සයවසෙන ච අනුපතිතා; එවං වට්ටමෙව වට්ටමූලකා ච අවිජ්ජා දස්සිතා හොති, එත්තාවතා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තස්ස ඛීණාසවස්ස ඉදානි ථුතිං කරොන්තො "අවිජ්ජායත්වෙව අසෙසවිරාගනිරොධා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **අසෙසවිරාගනිරොධාති** අසෙසවිරාගෙන චෙව අසෙසනිරොධෙන ච: **සො කායො න හොතීති** ඛීණාසවස්ස කායෙන කරණකම්මං පඤ්ඤායති චෙතියඞ්ගණසම්මජ්ජනබොධියඞ්ගණසම්මජ්ජනඅභික්කමනපටික්කමනවත්තානුවත්තකරණානි[1] එව මාදි කායද්වාරෙ පනස්ස වීසති චෙතනා අවිපාකධම්මතං ආපජ්ජන්ති තෙන වුත්තං "සො කායො න හොති යං පච්චයාස්ස තං උප්පජ්ජති අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛ"න්ති කායද්වාරප්පවත්තා හි චෙතනාව[2] ඉධ කායොති අධිප්පෙතා සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො. **ඛෙත්තන්ති** ආදීනිපි කුසලාකුසලකම්මස්සෙව නාමානි, තං විපාකස්ස විරූහනට්ඨානට්ඨෙන ඛෙත්තං; පතිට්ඨානට්ඨෙන වත්ථු;[3] කාරණට්ඨෙන ආයතනං; අධිකරණට්ඨෙන අධිකරණන්ති වුච්චති; ඉති සත්ථා එත්තකෙන ඨානෙන තීහි ද්වාරෙහි ආයූහිතකම්මං දස්සෙත්වා ඉදානි තස්ස කම්මස්ස විපච්චනට්ඨානං දස්සෙතුං "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **අත්තභාවපටිලාභාති** පටිලද්ධඅත්තභාවා; **අත්තසඤ්චෙතනා කමතීති** අත්තනා පකප්පිතචෙතනා වහති පවත්තති; **අත්තසඤ්චෙතනා හෙතු තෙසං සත්තානං තම්හා කායා චුති හොතීති** ආදිසු ඛිඩ්ඩාපදොසිකා දෙවා අත්තසඤ්චෙතනා හෙතු චවන්ති, තෙසං හි නන්දනවනචිත්තලතාවනඵාරුසකවනාදිසු දිබ්බරතිසමප්පිතානං කීළන්තානං පානභොජනෙ සති සම්මුස්සති තෙ ආහාරූපච්ඡෙදෙන ආතපෙ ඛිත්තමාලා විය මිලායන්ති,[4] මනොපදොසිකා දෙවා පරසඤ්චෙතනා හෙතු චවන්ති එතෙ චාතුම්මහාරාජිකාව,[5] තෙසු කිර එකො දෙවපුත්තො නක්ඛත්තං කීළිස්සාමීති සපරිවාරො රථෙන වීථිං පටිපජ්ජති අථඤ්ඤො නික්ඛමන්තො තං[6] පුරතො ගච්ඡන්තං දිස්වා කිම්භො අයං කපණො අදිට්ඨපුබ්බං විය එතං දිස්වා පීතියා උද්ධුමාතො විය ගජ්ජමානො විය ගච්ඡතීති කුජ්ඣති[7] පුරතො ගච්ඡන්තොපි නිවත්තිත්වා[8] තං කුද්ධං දිස්වා කුද්ධා නාම සුවිජානා හොන්තීති කුද්ධභාවමස්ස ඤත්වා තං[9] කුද්ධො මය්හං කිං කරිස්සසි අයං සම්පත්ති මයා දානසීලාදීනං වසෙන

1. චෙතියඞ්ගණසම්මජ්ජනං බොධියඞ්ගණසම්මජ්ජනං අභික්කමනපටික්කමනං වුත්තානුවත්තකරණානි. b.
2. චෙතනා. b.
3. වත්ථුං-කත්ථචි. b.
4. මියන්ති. b.
5. චාතුමහාරාජිකා දෙවා. b.
6. අථඤ්ඤං නික්ඛමන්තං. b.
7. එතං වීථියා උද්ධුමාතො විය ඛඤ්ජමානො විය ගච්ඡතීති. b.
8. විනිවත්තිත්වා. b.
9. ත්වං b. අකුද්ධො-කත්ථචි.

ලද්ධා න තුය්හං වසෙනාති පටිකුජ්ඣති එකස්මිං හි කුද්ධෙ ඉතරො අක්කුද්ධො[1] රක්ඛති උභොසු පන කුද්ධෙසු එකස්ස කොධො ඉතරස්ස පච්චයො හොති තස්සපි කොධො ඉතරස්ස පච්චයො හොතීති උභො කන්දන්තානංයෙව ඔරොධානං වචනන්ති. මනුස්සා අත්තසඤ්චෙතනා ච පරසඤ්චෙතනා ච හෙතු වචනන්ති අත්තසඤ්චෙතනාය ච පරසඤ්චෙතනාය ච හෙතුභූතාය වචනන්තීති අත්ථො; මනුස්සා හි කුජ්ඣිත්වා අත්තනාව අත්තානං සත්ථෙහිපි දණ්ඩෙහිපි පහරන්ති රජ්ජුබන්ධනාදීහි බන්ධන්ති අසිනාපි සීසං ඡින්දන්ති විසං[2] ඛාදන්ති පපාතෙ පපතන්ති[3] උදකං[4] පවිසන්ති අග්ගිං[5] පවිසන්ති පරෙපි තෙ දණ්ඩෙන වා සත්ථෙන වා පහරිත්වා මාරෙන්ති[6] එවං තෙසු අත්තසඤ්චෙතනාපි පරසඤ්චෙතනාපි කමති, **කතමෙ තෙන දෙවා දට්ඨබ්බා**ති කතමෙ නාම තෙ දෙවා දට්ඨබ්බාති අත්ථො; තෙන වා අත්තභාවෙන· කතමෙ දෙවා දට්ඨබ්බාතිපි[7] අත්ථො; කස්මා පන ථෙරො ඉමං පඤ්හං පුච්ඡති කිං අත්තනා කථෙතුං නප්පහොතීති පහොති ඉදං පන පදං[8] අත්තනො සභාවෙන බුද්ධවිසයං පඤ්හන්ති ථෙරො න කථෙසි,[9] **තෙන දට්ඨබ්බා**ති තෙන අත්තභාවෙන දට්ඨබ්බා; අයං පන පඤ්හො හෙට්ඨා කාමාවචරෙපි රූපාවචරෙපි ලබ්භති භවග්ගෙන පන පරිච්ඡින්දිත්වා කථිතො නිප්පදෙසෙන කථිතො හොතීති භගවතා එවං කථිතො, **ආගන්තාරො ඉත්ථත්ත**න්ති ඉත්ථභාවං කාමාවචර පඤ්චක්ඛන්ධභාවමෙව ආගන්තාරො ජොව තත්‍රූපපත්තිකා න උපරූපපත්තිකා හොන්තීති;[10] **අනාගන්තාරො ඉත්ථත්ත**න්ති ඉමං ඛන්ධපඤ්චකං අනාගන්තාරො[11] හෙට්ඨූපපත්තිකා න හොන්ති තත්‍රූපපත්තිකා වා තත්ථෙව වා[12] පරිනිබ්බායිනො හොන්තීති අත්ථො; එත්ථ ච හෙට්ඨිමෙ[13] භවෙ නිබ්බත්තානං වසෙන උපරූපපත්තිකා වෙදිතබ්බා භවග්ගෙ පනෙතං නත්ථි සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

4. 3. 2.

දුතියෙ **අත්ථපටිසම්භිද**න්ති පඤ්චසු අත්ථෙසු පභෙදගතඤාණං;[14] **ඔධිසො**ති කාරණසො; **බ්‍යඤ්ජනසො**ති අක්ඛරසො; **අනෙකපරියායෙනා**ති අනෙකෙහි කාරණෙහි; **ආචික්ඛාමී**ති කථෙමි; **දෙසෙමී**ති පාකටං කත්වා කථෙමි; **පඤ්ඤපෙමී**ති ජානාපෙමි; **පට්ඨපෙමී**ති පට්ඨපෙත්වා පවත්තෙත්වා කථෙමි; **විවරාමී**ති විවටං කත්වා කථෙමි; **විභජාමී**ති විභජිත්වා[15] විභජිත්වා කථෙමි; **උත්තානීකරොමී**ති අගම්භීරං උත්තානකං[16] කත්වා කථෙමි; **සො මං පඤ්හෙනා**ති සො මං පඤ්හෙන උපගච්ඡතු; **අහං**

1. අකුද්ධො-කත්ථචි.
2. විසම්පි. b.
3. පපාතෙපි පතන්ති. b.
4. උදකම්පි. b.
5. අග්ගිම්පි. b.
6. පරෙපි සත්ථෙහි වා දණ්ඩෙහි වා පහරිත්වා මාරෙන්ති. b.
7. දට්ඨබ්බාති-කත්ථචි.
8. පරං. b.
9. පඤ්හං කථෙසි. b
10. හොන්ති. b.
11. න ආගන්තාරො-කත්ථචි.
12. (උපරූපපත්තිකා වා)තත්ථෙව වා. b.
13. හෙට්ඨිම. b.
14. පභෙදගතං ඤාණං. b.
15. විභජාමීති. b.—16. ගම්භීරං. b.

වෙය්‍යාකරණෙනාති අහමස්ස පඤ්හවෙය්‍යාකරණෙන කථෙන්ත චිත්තං ආරාධෙස්සාමි; **යො නො ධම්මානං සුකුසලො**ති යො අම්හාකං අධිගත ධම්මානං සුකුසලො සත්ථා සො එස සම්මුඛීභූතො යදි මයා අත්ථපටිසම්භිදා න සච්ඡිකතා සච්ඡිකරොහි තාව සාරිපුත්තාති වත්වා මං පටිබාහිස්සතීති සත්ථු පුරතො නිසින්නකොව සීහනාදං නදති; ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො, ඉමාසු ච පන පටිසම්භිදාසු තිස්සො පටිසම්භිදා ලොකියා අත්ථපටිසම්භිදා ලොකියලොකුත්තරාති.

4. 3. 3-4.

තතියෙ **ඵස්සායතනාන**න්ති ඵස්සාකරානං ඵස්සස්ස උප්පත්තිට්ඨානානන්ති අත්ථො; **අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී**ති එතෙසු අසෙසතො නිරුද්ධෙසු තතො පරං[1] කොචි අප්පමත්තකොපි කිලෙසො අත්ථීති පුච්ඡති; **නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චී**ති ඉධාපි[2] අප්පමත්තකොපි කිලෙසො නත්ථීති පුච්ඡති; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො ඉමෙ පන චත්තාරොපි පඤ්හෙ සස්සතුච්ඡෙද එකච්චසස්සතඅමරාවික්ඛෙපවසෙන පුච්ඡති තෙනස්ස ථෙරො පුච්ඡිත පුච්ඡිතං පටිබාහන්තො **මා හෙව**න්ති ආහ. එත්ථ හ ඉති[3] නිපාතමත්තං එවං මා භණීති අත්ථො; අනුපලද්ධිවසෙන වා[4] අත්ථඤ්ඤං කිඤ්චි අඤ්ඤො කොචි අත්තා නාම අත්ථීති සස්සතාදිආකාරෙන පුච්ඡති, කිං පනෙස අනුපලද්ධිකොති න අනුපලද්ධිකො එවංලද්ධිකො පන තත්ථෙකො භික්ඛු නිසින්නො සො[5] පුච්ඡිතුං න සක්කොති තස්ස ලද්ධිං විස්සජ්ජාපනත්ථං එවං පුච්ඡති, යෙපි ච අනාගතෙ එවංලද්ධිකා භවිස්සන්ති තෙසං බුද්ධකාලෙපෙසො පඤ්හො මහාසාවකෙහි **විස්සජ්ජිතො**ති වචනොකාසපච්ඡෙදනත්ථං[6] පුච්ඡතියෙව. **අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙතී**ති නප්පපඤ්චිතබ්බට්ඨානෙ පපඤ්චං කරොති අනාචරිතබ්බං මග්ගං ආචරති;[7] **තාවතා**[8] **පපඤ්චස්ස ගතී**ති යත්තකා ඡන්නං ඵස්සායතනානං ගති තත්තකාව තණ්හාදිට්ඨිමානප්පභෙදස්ස පපඤ්චස්ස ගති, **ඡන්නං ආවුසො ඵස්සායතනානං අසෙසවිරාගනිරොධා පපඤ්චනිරොධො පපඤ්චවූපසමො**ති එතෙසු ඡසු ආයතනෙසු සබ්බසො නිරුද්ධෙසු පපඤ්චාපි නිරුද්ධාව හොන්ති වූපසන්තාව හොන්තීති අත්ථො; ආරුප්පෙ පන පුථුජ්ජනදෙවතානං කිඤ්චාපි පඤ්ච ඵස්සායතනානි නිරුද්ධානි ඡට්ඨස්ස පන අනිරුද්ධත්තා තයොපි පපඤ්චා අප්පහීනාව, අපිච පඤ්චවොකාරභවවසෙනෙවෙස පඤ්හො[9] කථිතොති. චතුත්ථෙ ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

4. 3. 5.

පඤ්චමෙ **විජ්ජායන්තකරො හොතී**ති විජ්ජාය වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තකරො හොති සකලං වට්ටදුක්ඛං පරිච්ඡින්නං පරිවටුමං කත්වා තිට්ඨතීති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **සඋපාදානො**ති සගහණොව හුත්වා;

---

1. පනං. b.
2. ඉදනි. b
3. හි ඉති. b.
4. අනුපලද්ධිවසෙනෙව. b.
5. නිසින්නො. b.
6. වචනොකාසුපච්ඡෙදනත්ථං. b.
7. චරති. b.
8. යාවතා. b.
9. වසෙනෙව පපඤ්චො. b.

අන්තකරො අභවිස්සාති වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං කත්වා ඨිතො අභවිස්ස; **චරණසම්පන්නොති** පන්නරසධම්මභෙදෙන චරණෙන සමන්නාගතො; **යථාභූතං ඤාණං පස්සං අන්තකරො හොතීති** යථාසභාවං මග්ගපඤ්ඤාය ජානිත්වා පස්සිත්වා වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං කත්වා ඨිතො නාම හොතීති; අරහත්තනිකූටෙන පඤ්හං නිට්ඨපෙසි. ඡට්ඨං හෙට්ඨා එකනිපාතවණ්ණනායං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

4. 3. 7.

සත්තමෙ **අජ්ඣත්තිකාති** කෙසාදිසු වීසතියා කොට්ඨාසෙසු ථද්ධාකාරලක්ඛණා පථවීධාතු; **බාහිරාති** බහිද්ධා අනින්ද්‍රියබද්ධෙසු පාසාණපබ්බතාදිසු ථද්ධාකාරලක්ඛණා පථවීධාතු; ඉමිනාව නයෙන සෙසාපි ධාතුයො වෙදිතබ්බා, නෙතං මම නෙසොහමස්මි න මෙසො අත්තාති ඉදං තයං[1] තණ්හාමානදිට්ඨිගාහපටික්ඛෙපවසෙන වුත්තං; **සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බන්ති** හෙතුනා කාරණෙන මග්ගපඤ්ඤාය පස්සිතබ්බං; **දිස්වාති** සහවිපස්සනාය[2] මග්ගපඤ්ඤාය පස්සිත්වා; **අච්ඡෙච්ඡි තණ්හන්ති** මග්ගවජ්ඣතණ්හං[3] සමූලකං ඡින්දි; **වාවත්තයි[4] සංයොජනන්ති** දසවිධම්පි සංයොජනං වාවත්තයි[4] උබ්බත්තෙත්වා පජහි; **සම්මා මානාභිසමයාති** හෙතුනා කාරණෙන නවවිධස්ස මානස්ස පහානාභිසමයා; **අන්තමකාසි දුක්ඛස්සාති** වට්ටදුක්ඛං පරිවජ්ජනං පරිවටුමං අකාසි කත්වා ඨිතොති අත්ථො; ඉති සත්ථාරා සංයුත්තමහානිකායෙ රාහුලොවාදවිපස්සනා කථිතා චූළරාහුලොවාදෙපි විපස්සනාව කථිතා අම්බලට්ඨිකාරාහුලොවාදෙ[5] දහරස්සෙව සතො මුසාවාදවෙරමණී කථිතා මහාරාහුලොවාදෙ විපස්සනා කථිතා ඉමස්මිං අඞ්ගුත්තරමහානිකායෙ අයං චතුකොටික[6] සුඤ්ඤතා නාම කථිතාති.

4. 3. 8.

අට්ඨමෙ **සන්තං චෙතොමුත්තින්ති** අට්ඨන්නං සමාපත්තීනං අඤ්ඤතරං සමාපත්තිං; **සක්කායනිරොධන්ති** තෙභූමකවට්ටසඞ්ඛාතස්ස සක්කායස්ස නිරොධං නිබ්බානන්ති අත්ථො; **න පක්ඛන්දතීති** ආරම්මණවසෙන න පක්ඛන්දති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **න පාටිකඞ්ඛාති** න පාටිකඞ්ඛිතබ්බො; **ලසගෙනාති** ලසමක්ඛිතෙන[7] ඉමස්මිඤ්ච පනත්ථෙ පාරං ගන්තුකාමපුරුසොපම්මං ආහරිතබ්බං. එකො කිර පුරිසො චණ්ඩසොතාය වාළමච්ඡාකුලාය නදියා පාරං ගන්තුකාමො ඔරිමං තීරං සාසඞ්කං සප්පටිභයං පාරිමං තීරං ඛෙමං අප්පටිභයං කින්නු ඛො කත්වා පාරං ගමිස්සාමීති පටිපාටියා ඨිතෙ අට්ඨ කකුධරුක්ඛෙ දිස්වා සක්කා ඉමාය රුක්ඛපටිපාටියා ගන්තුන්ති මතං[8] කත්වා කකුධරුක්ඛා නාම මට්ටසාඛා හොන්ති සාඛාය හත්ථො න සණ්ඨහෙය්‍යුන්ති නිග්‍රොධපිලක්ඛ

---

1. තයං. b.
2. දසවිපස්සනාය. b.
3. මග්ගවජ්ඣතණ්හාය. b
4. විවත්තයි. b.
5. අම්බලඞ්ඝිකරාහුලොවාදෙ. b.
6. චතුකොටිකා. b.
7. ලෙපගතෙනාති ලෙපමක්ඛිතෙනb.
8. මතසි. b.

රුක්ඛාදීනං අඤ්ඤතරස්ස ලාභාය[1] හත්ථපාදෙ මක්ඛිත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන එකං සාඛං ගණ්හි, හත්ථො තත්ථෙව ලග්ගි,[2] පුන වාමහත්ථෙන දක්ඛිණපාදෙන වාමපාදෙනාති චත්තාරොපි හත්ථපාදා තත්ථෙව ලග්ගිංසු,[3] සො අධොසීසො[4] ලම්බමානො උපරි නදියං දෙවෙ වට්ටෙ පුණ්ණාය නදියා සොතෙ නිමුග්ගො කුම්භීලාදීනං භක්ඛො අහොසි, තත්ථ නදීසොතං විය සංසාරසොතං දට්ඨබ්බං, සොතස්ස පාරං ගන්තුකාමො පුරිසො විය යොගාවචරො, ඔරිමං තීරං විය සක්කායො, පාරිමං තීරං විය නිබ්බානං පටිපාටියා ඨිතා අට්ඨ කකුධරුක්ඛා විය අට්ඨ සමාපත්තියො ලග්ගනෙන[5] හත්ථෙන සාඛාගහණං විය ඣානවිපස්සනානං පාරිපන්ථිකෙ අසොධෙත්වා සමාපත්තිසමාපජ්ජනං, චතූහි හත්ථපාදෙහි සාඛාය බද්ධස්ස ඔලම්බනං විය පඨමජ්ඣානෙ නිකන්තියා ලග්ගකාලො, උපරි සොතෙ වුට්ඨි විය ඡසු චාරෙසු කිලෙසානං උප්පන්නකාලො, නදියා පුණ්ණාය සොතෙ නිමුග්ගස්ස කුම්භීලාදීනං භක්ඛභූතකාලො විය සංසාරසොතෙ නිමුග්ගස්ස චතූසු අපායෙසු දුක්ඛානුභවනකාලො වෙදිතබ්බො. **සුද්ධෙන හත්ථෙනාති** සුධොතෙන පරිසුද්ධහත්ථෙන, ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ[6] තාදිසමෙව ඔපම්මං කාතබ්බං තථෙව හි පාරං ගන්තුකාමො පුරිසො කකුධරුක්ඛා නාම මට්ටසාඛා කිලිට්ඨහත්ථෙන ගණ්හන්තස්ස හත්ථො පරිගලෙය්‍යාති හත්ථපාදෙ සුධොතෙ කත්වා එකං සාඛං ගණ්හිත්වා පඨමං රුක්ඛං ආරූළ්හො තතො ඔතරිත්වා දුතියං-පෙ තතො ඔතරිත්වා අට්ඨමං අට්ඨමරුක්ඛතො[7] ඔතරිත්වා පාරිමතීරෙ ඛෙමන්තභූමිං ගතො තත්ථ ඉමෙහි රුක්ඛෙහි පාරිමතීරං ගමිස්සාමීති තස්ස පුරිසස්ස චින්තිතකාලො විය යොගිනො අට්ඨ සමාපත්තියො සමාපජ්ජිත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය අරහත්තං ගණ්හිස්සාමීති චින්තිතකාලො, සුද්ධෙන හත්ථෙන සාඛාගහණං විය ඣානවිපස්සනානං පාරිපන්ථිකධම්මෙ සොධෙත්වා සමාපත්තිසමාපජ්ජනං, තත්ථ පඨමරුක්ඛාරොහනකාලො විය පඨමජ්ඣානසමාපත්තිකාලො, පඨමරුක්ඛතො ඔරුය්හ දුතියං ආරූළ්හකාලො විය පඨමජ්ඣානෙ නියන්තියා අබද්ධස්ස තතො වුට්ඨාය[8] දුතියජ්ඣානං සමාපන්නකාලො—පෙ—සත්තමරුක්ඛතො ඔරුය්හ අට්ඨමං ආරූළ්හකාලො විය ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසමාපත්තියං නියන්තියා අබද්ධස්ස තතො වුට්ඨාය නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං සමාපන්නකාලො අට්ඨමරුක්ඛතො ඔරුය්හ පාරිමං තීරං ඛෙමන්තභූමිං ගතකාලො විය නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනෙ නියන්තියා අබද්ධස්ස සමාපත්තිතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා අරහත්තං පත්තකාලො[9] වෙදිතබ්බො; **අවිජ්ජා පභෙදං මනසි කරොතීති** අවත්ථු· ඨානෙසු අඤ්ඤාණභූතාය ඝනබහලමහාඅවිජ්ජාය පභෙදසඞ්ඛාතං අරහත්තං මනසි කරොති;

---

1. ලෙපස්ස. b.
2. ලග්ගි. b.
3. ලග්ගිංසු. b.
4. අධොසිරො. b.
5. ලෙපමක්ඛිතෙන. b
6. අසෙඑ. ñ.
7. තාතො. b
8. පට්ඨාය. b.
9. අරහත්තපත්තකාලො. b.

න පක්ඛන්දතීති ආරම්මණවසෙනෙව න පක්ඛන්දති; **ජම්බාලී**ති ගාමතො නික්ඛන්තඋදකස්ස[1] පතිට්ඨානභූතො මහාආවාටො; **අනෙකවස්සගණිකා**ති ගාමස්ස වා නගරස්ස වා උප්පන්නකාලෙයෙව උප්පන්නත්තා අනෙකානි වස්සගණානි[2] උප්පන්නාය එතිස්සාති අනෙකවස්සගණිකා; **ආයමුඛානී**ති චතසෙසා පවිසනකන්දරා; **අපායමුඛානී**ති අපවාහනකවජ්ඣූනි;[3] **න ආළිප්පභෙදො පාටිකංඛො**ති න පාළිපභෙදො[4] පාටිකඞ්ඛිතබ්බො නහි තතො උදකං උට්ඨාය පාළිං භින්දිත්වා කච්චරං ගහෙත්වා මහාසමුද්දං පාපුණාති; ඉමස්ස පනත්ථස්ස විභාවනත්ථං උය්‍යානගවෙසකඋපමං ආහරිතබ්බං: එකො කිර නගරවාසිකො කුලපුත්තො උය්‍යානං ගවෙසන්තො නගරතො නාතිදූරෙ නාච්චාසන්නෙ මහන්තං ජම්බාලිං අද්දස, සො ඉමස්මිං ඨානෙ රමණීයං උය්‍යානං භවිස්සතීති සල්ලක්ඛෙත්වා කුද්දාලං ආදාය චත්තාරිපි කන්දරානි පිධාය අපවාහනකවජ්ඣූනි විවරිත්වා අට්ඨාසි දෙවො න සම්මා වස්සි, අවසෙසං උදකං අපවාහනකවජ්ජෙද්දන පරිස්සවිත්වා ගතං චම්මඛණ්ඩපිලොතිකාදීනි තත්ථෙව පූතිකානි ජාතානි පාණකා සණ්ඨිතා සමන්තා අනුපගමනීයා ජාතා උපගතානම්පි නාසාපුටෙ පිධාය[5] පක්කමිතබ්බං ජාතං, සො කතිපාහෙන ආගන්ත්වා පටික්කම්ම ඨිතො ඔලොකෙත්වා න සක්කා උපගන්තුන්ති පක්කාමි, තත්ථ නගරවාසී කුලපුත්තො විය යොගාවචරො දට්ඨබ්බො, උය්‍යානං ගවෙසන්තෙන ගාමචාරෙ ජම්බාලියා දිට්ඨකාලො විය චාතුම්මහාභූතිකකායො, ආයමුඛානං පිහිතකාලො විය ධම්මසවනොදකස්ස අලද්ධකාලො, අපායමුඛානං විවටකාලො විය ඡචාරිකසංවරස්ස විස්සට්ඨකාලො, දෙවස්ස සම්මා අවට්ඨකාලො[6] විය සප්පායකම්මට්ඨානස්ස අලද්ධකාලො අවසෙසඋදකස්ස අපායමුඛෙහි සවිත්වා[7] ගතකාලො විය අබ්භන්තරෙ ගුණානං පරිහීනකාලො, උදකස්ස උට්ඨාය පාළිං භින්දිත්වා කච්චරං ආදාය මහාසමුද්දං පාපුණිතුං අසමත්ථකාලො විය අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජාපාළිං භින්දිත්වා කිලෙසරාසිං විධමිත්වා නිබ්බානං සච්ඡිකාතුං අසමත්ථකාලො, චම්මඛණ්ඩපිලොතිකාදීනං තත්ථෙව පූතිභාවො විය අබ්භන්තරෙ රාගාදිකිලෙසෙහි පූරිතකාලො,[8] තස්ස ආගන්ත්වා දිස්වා විප්පටිසාරිනො ගතකාලො විය වට්ටසම්බහිපුග්ගලස්ස වට්ටෙ අභිරතිකාලො වෙදිතබ්බො, **ආළිප්පභෙදො පාටිකඞ්ඛො**ති පාළිපභෙදො පාටිකඞ්ඛිතබ්බො; තතො හි උදකං උට්ඨාය පාළිං භින්දිත්වා කච්චරං ආදාය මහාසමුද්දං පාපුණිතුං සක්ඛිස්සතීති අත්ථො; ඉධාපි තථෙව ඔපම්මං ආහරිතබ්බං. තත්ථ ආයමුඛානං විවටකාලො විය සප්පායධම්මසවනස්ස ලද්ධකාලො, අපායමුඛානං පිහිතකාලො විය ඡසු ද්වාරෙසු සංවරස්ස පච්චුපට්ඨිතකාලො,[9] දෙවස්ස සම්මා වට්ඨකාලො[10] විය සප්පාය

1. නික්ඛන්තමහාඋදකස්ස. b.
2. වස්සගණිකානි. b
3. අපවාහනවජ්ජදෑනි. b.
4. පාළිප්පභෙදො. b. පාළිභෙදො-කත්ථචි.
5. පිහිතස්ස. b.
6. අවස්සනකාලො. b.
7. පරිස්සවිත්වා. b.
8. පරිපූරිතකාලො. b.
9. පච්චුපට්ඨිතකාලො. b.
10. වුට්ඨකාලො. b,

කම්මට්ඨානස්ස ලද්ධකාලො, උදකවාහකස්ස[1] උට්ඨාය පාළිං භින්දිත්වා කචවරං ආදාය මහාසමුද්දං පත්තකාලො විය අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජං භින්දිත්වා අකුසලරාසිං විධමිත්වා අරහත්තං සච්ඡිකතකාලො, ආයමුඛෙ පවිට්ඨෙන උදකෙන සරස්ස පුණ්ණකාලො[2] විය අබ්භන්තරෙ ලොකුත්තරධම්මෙහි පරිපුණ්ණකාලො, සමන්තතො වතිං කත්වා රුක්ඛෙ රොපෙත්වා උය්‍යානමජ්ඣෙ පාසාදං මාපෙත්වා නාටකානි පච්චුපට්ඨපෙත්වා සුභොජනං භුඤ්ජන්තස්ස නිසින්නකාලො විය ධම්මපාසාදං ආරුය්හ නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා නිසින්නකාලො වෙදිතබ්බො, සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව. දෙසනා පන ලොකියලොකුත්තරමිස්සකා[3] කථිතා.

4. 3. 9.

නවමෙ **හානභාගියා සඤ්ඤා**ති ආදිසු "පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභිං[4] කාමසහගතා සඤ්ඤාමනසිකාරා සමුදාචරන්ති හානභාගිනී පඤ්ඤා"ති අභිධම්මෙ වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො; **යථාභූතං නප්පජානන්තී**ති යථාසභාවතො මග්ගඤාණෙන න ජානන්ති.

4. 3. 10

දසමෙ **භොගනගරෙ විහරතී**ති පරිනිබ්බානසමයෙ චාරිකං චරන්තො තං නගරං පත්වා තත්ථ විහරති; **ආනන්දචෙතියෙ**ති ආනන්දයක්ඛස්ස භවනට්ඨානෙ පතිට්ඨිතවිහාරෙ; **මහාපදෙසෙ**ති මහාඔකාසෙ මහාඅපදෙසෙ වා; බුද්ධාදයො මහන්තෙ මහන්තෙ අපදිසිත්වා වුත්තානි මහාකාරණානීති අත්ථො; **නෙව අභිනන්දිතබ්බ**න්ති හට්ඨතුට්ඨෙහි සාධුකාරං දත්වා පුබ්බෙව න සොතබ්බං එවං කතෙ හි පච්ඡා ඉදං න සමෙතීති වුච්චමානොපි කිං පුබ්බෙව අයං ධම්මො ඉදානි න ධම්මොති වත්වා ලද්ධිං න විස්සජ්ජෙති, **න පටික්කොසිතබ්බ**න්ති කිං එස බාලො වදතීති එවං පුබ්බෙව න වත්තබ්බං; එවං වුත්තෙ හි වත්තුං යුත්තම්පි න වක්ඛති තෙනාහ "අනභිනන්දිත්වා අප්පටික්කොසිත්වා"ති; **පදව්‍යඤ්ජනානී**ති පදසඞ්ඛාතානි ව්‍යඤ්ජනානි; **සාධුකං උග්ගහෙත්වා**ති ඉමස්මිං ඨානෙ පාළි වුත්තා ඉමස්මිං ඨානෙ අත්ථො වුත්තො ඉමස්මිං ඨානෙ අනුසන්ධි කථිතා ඉමස්මිං ඨානෙ පුබ්බාපරං කථිතන්ති සුට්ඨු ගහෙත්වා; **සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානී**ති සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි;[5] **විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානී**ති විනයෙ සංසන්දෙතබ්බානි;[6] එත්ථ ච පන **සුත්ත**න්ති විනයො වුත්තො යථාහ: "කත්ථ පටික්ඛිත්තං සාවත්ථියං සුත්තවිභඞ්ගෙ"ති **විනයො**ති ඛන්ධකො යථාහ: "කොසම්බියං විනයාතිසාරෙ"ති, එවං විනයපිටකම්පි න පරියාදියති, උභතොවිභඞ්ගා පන සුත්තං ඛන්ධකපරිවාරා විනයොති එවං විනයපිටකං පරියාදියති, අථවා සුත්තන්තපිටකං සුත්තං විනයපිටකං විනයොති එවං වෙයෙව පිටකානි පරියාදියන්ති, සුත්තන්තාභි

1. උදකස්ස. b.
2. පරිපුණ්ණකාලො. b.
3. මිස්සිකා. b.
4. පඨමජ්ඣානලාභිං. b. පඨමජ්ඣානං ලාභිං-කළුවි.
5. ඔතරිතබ්බානි. b.
6. සංදස්සිතබ්බානි. b.

ධම්මපිටකානි වා. සුත්තං විනයපිටකං විනයොති එවම්පි තීණි පිටකානි න තාව පරියාදියන්ති අසුත්තනාමකං හි[1] බුද්ධවචනං[2] අත්ථි සෙය්‍යථිදං ජාතකං පටිසම්භිදා නිද්දෙසො සුත්තනිපාතො ධම්මපදං උදානං ඉතිවුත්තකං විමානවත්ථු පෙතවත්ථු ථෙරගාථා ථෙරීගාථා අපදානන්ති, සුදින්නත්ථෙරො පන අසුත්තං නාම කිං බුද්ධවචනං අත්ථීති[3] තං සබ්බං පටික්ඛිපිත්වා තීණි පිටකානි සුත්තං විනයො පන කාරණන්ති ආහ. තතො තං කාරණං දස්සෙන්තො ඉදං සුත්තං ආහරි “යෙ ඛො තෙ ගොතමි ධම්මෙ ජානෙය්‍යාසි ඉමෙ ධම්මා සරාගාය සංවත්තන්ති නො විරාගාය සංයොගාය සංවත්තන්ති නො විසංයොගාය සඋපාදානාය සංවත්තන්ති නො අනුපාදානාය මහිච්ඡතාය සංවත්තන්ති නො අප්පිච්ඡතාය අසන්තුට්ඨියා සංවත්තන්ති නො සන්තුට්ඨියා කොසජ්ජාය සංවත්තන්ති නො විරියාරම්භාය සඞ්ගණිකාය සංවත්තන්ති නො පවිවෙකාය ආචයාය සවත්තන්ති නො අපචයාය එකංසෙන ගොතමි ජානෙය්‍යාසි නෙසො ධම්මො නෙසො විනයො නෙතං සත්ථුසාසනන්ති, යෙ ච ඛො තෙ ගොතමි ධම්මෙ ජානෙය්‍යාසි ඉමෙ ධම්මා විරාගාය සංවත්තන්ති නො සරාගාය විසංයොගාය සංවත්තන්ති නො සංයොගාය අනුපාදානාය සංවත්තන්ති නො සඋපාදානාය අප්පිච්ඡතාය සංවත්තන්ති නො මහිච්ඡතාය සන්තුට්ඨියා සංවත්තන්ති නො අසන්තුට්ඨියා විරියාරම්භාය සංවත්තන්ති නො කොසජ්ජාය පවිවෙකාය සංවත්තන්ති නො සඞ්ගණිකාය අපචයාය සංවත්තන්ති නො ආචයාය එකංසෙන ගොතමි ජානෙය්‍යාසි එසො ධම්මො එසො විනයො එතං සත්ථුසාසන”න්ති. තස්මා **සුත්තෙති** තෙපිටකෙ[4] බුද්ධවචනෙ ඔතාරෙතබ්බානි; **විනයෙති** එතස්මිං රාගාදිවිනය කාරණෙ සංසන්දෙතබ්බානීති අයමෙත්ථ අත්ථො; **න චෙව සුත්තෙ ඔතරන්තීති** සුත්තපටිපාටියා කත්ථචි අනාගන්ත්වා ජල්ලිං[5] උට්ඨපෙත්වා ගුළ්හවෙස්සන්තර ගුළ්හඋම්මග්ග ගුළ්හවිනය වෙදල්ලපිටකානං අඤ්ඤතරතො ආගතානි පඤ්ඤායන්තීති අත්ථො; එවං ආගතානි හි රාගාදිවිනයෙ ච අපඤ්ඤායමානානි ඡඩ්ඩෙතබ්බානි හොන්ති[6] තෙන වුත්තං **ඉති හිදං භික්ඛවෙ ඡඩ්ඩෙය්‍යාථාති**; එතෙන උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. **ඉදං භික්ඛවෙ චතුත්ථං මහාපදෙසං ධාරෙය්‍යාථාති** ඉමං චතුත්ථං ධම්මස්ස පතිට්ඨානොකාසං ධාරෙය්‍යාථාති.

සඤ්චෙතනියවග්ගො තතියො.

1. අසුත්තං නාමකම්පි. - කත්ථචි.
2. බුද්ධවචනං නාම. b.
3. අසුත්තනාමකං බුද්ධවචනං නත්ථීති. b. අසුත්තනාමක බුද්ධවචනං අත්ථීති-කත්ථචි.
4. තෙපිටක. b.
5. ජල්ලිං. b.
6. හොන්තීති. b.

4. 4. 1-3.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **ඨානකුසලො**ති යෙන ඨානෙන සිතො අවිරුජ්ඣිත්වා විජ්ඣිතුං සක්කොති තස්මිං ඨානෙ කුසලො; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. දුතියෙ **නත්ථි කොචි පාටිභොගො**ති අහමෙතස්ස[1] පාටිභොගොති එවං පාටිභොගො භවිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි; **ජරාධම්ම**න්ති ජරාසභාවං; එස නයො සබ්බත්ථ. තතියෙ **නත්ථි තතො දෙසො**ති තස්මිං ඉදෙසො නාම නත්ථීති අත්ථො.

4. 4. 4.

චතුත්ථෙ ඛිච්ඡා ජීවිතකරණට්ඨෙන[2] රොගොව **රොගාතඞ්කො** නාම; **ඵුට්ඨස්සා**ති තෙන රොගාතඞ්කෙන සමන්නාගතස්ස; **උරත්තාළිං කන්දතී**ති උරං තාලෙත්වා තාලෙත්වා[3] රොදති; **අකතකල්‍යාණො**ති ආදීසු කල්‍යාණං වුච්චති පුඤ්ඤකම්මං තං අකතං එතෙනාති අකතකල්‍යාණො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. පුඤ්ඤකම්මමෙව හි කොසල්ලසම්භූතත්තා **කුසලං**; භීතස්ස පරිත්තායකත්තා[4] **භීරුත්තාණ**න්ති වුච්චති; **කතපාපො**ති ආදීසු පාපං වුච්චති ලාමකං අකුසලකම්මං; **ලුද්ද**න්ති කක්ඛළකම්මං; **කිබ්බිස**න්ති සමලං අපරිසුද්ධකම්මං; **කංඛී හොතී**ති බුද්ධධම්මසඞ්ඝගුණෙසු චෙව සික්ඛාය ච පුබ්බන්තෙ ච අපරන්තෙ ච පුබ්බන්තාපරන්තෙ ච පටිච්චසමුප්පාදෙ චාති අට්ඨසු ඨානෙසු කඞ්ඛාය සමන්නාගතො හොති; **වෙචිකිච්ඡී**ති විචිකිච්ඡාය සමන්නාගතො සාසනසද්ධම්මෙ[5] න නිට්ඨං ගතො උග්ගහපරිපුච්ඡාය[6] වසෙන නිට්ඨං ගන්තුං න සක්කොති; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

4. 4. 5.

පඤ්චමෙ **බ්‍රාහ්මණසච්චානී**ති බ්‍රාහ්මණානං සච්චානි තථානි; **සො තෙන න සමණො මඤ්ඤතී**ති සො ඛීණාසවො තෙන සච්චෙන අහං සමණොති තණ්හාමානදිට්ඨීහි න මඤ්ඤති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **යදෙව තත්ථ සච්චං තදභිඤ්ඤායා**ති යං තත්ථ සබ්බෙ පාණා අවජ්ඣාති පටිපත්තියා සච්චං තථං අවිපරීතං; ඉමිනා වචීසච්චං අබ්භන්තරං කත්වා පරමත්ථසච්චං නිබ්බානං දස්සෙති; **තදභිඤ්ඤායා**ති තං උභයම්පි අභිවිසිට්ඨාය පඤ්ඤාය ජානිත්වා; **අනුද්දයාය අනුකම්පාය පටිපන්නො හොතී**ති අනුද්දයත්ථාය ච අනුකම්පාය ච යා පටිපදා තං පටිපන්නො හොති පූරෙත්වා සිතොති අත්ථො; සෙසපටිපදාසුපි එසෙව නයො. **සබ්බෙ කාමා**ති සබ්බෙ වත්ථුකාමකිලෙසකාමා; **ඉති වදං බ්‍රාහ්මණො සච්චමාහා**ති එවම්පි වදන්තො ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණො සච්චමෙව ආහ; **සබ්බෙ භවා**ති කාමභවාදයො තයොපි; **නාහං ක්වචනී**ති එත්ථ පන චතුකොටිකසුඤ්ඤතා කථිතා, අයං හි නාහං[7] ක්වචනීති ක්වචි

1. අහංතෙ. b.
2. ජීවිතකාරණෙන. b.
3. උදරංතාලෙත්වා. b.
4. "තස්ස හරිතත්තාය කතත්තා"ති පොත්ථකෙසු. භයපරිත්තාණත්තා. b.
5. සොපන සද්ධම්මෙ. b.
6. උග්ගහපරිපුච්ඡා. b
7. අහංකිතාම. b.

අත්තානං න පස්සති; **කස්සචි කිඤ්චනතස්මි**න්ති අත්තනො අත්තානං **කස්සචි පරස්ස** කිඤ්චනභාවෙ උපනෙතබ්බං න පස්සති භාතිට්ඨානෙ භාතරං සහායට්ඨානෙ සහායං පරික්ඛාරට්ඨානෙ වා පරික්ඛාරං මඤ්ඤිත්වා උපනෙතබ්බං න පස්සතීති අත්ථො; **න ච මම ක්වචනී**ති එත්ථ මමසද්දං තාව ඨපෙත්වා න ච ක්වචති පරස්ස ච අත්තානං ක්වචි න පස්සතීති අයමත්ථො; ඉදානි මමසද්දං ආහරිත්වා මම කත්ථචි[1] කිඤ්චනං නත්ථීති සො පරස්ස අත්තා මම කිස්මිඤ්චි කිඤ්චනභාවෙ අත්ථීති න පස්සති අත්තනො භාතිට්ඨානෙ භාතරං සහායට්ඨානෙ සහායං පරික්ඛාරට්ඨානෙ වා පරික්ඛාරන්ති කිස්මිඤ්චි ඨානෙ පරස්ස අත්තානං ඉමිනා කිඤ්චනභාවෙන උපනෙතබ්බං න පස්සතීති අත්ථො; එවමයං යස්මා නෙව කත්ථචි අත්තානං පස්සති න තං පරස්ස කිඤ්චනභාවෙ උපනෙතබ්බං පස්සති න පරස්ස අත්තානං පස්සති න පරස්ස අත්තනො කිඤ්චනභාවෙ උපනෙතබ්බං පස්සති; **ඉති වදං බ්‍රාහ්මණො** චතුකොටිකං සුඤ්ඤතං වදන්තොපි ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණො තස්සා පටිපදාය සම්මා පටිවිද්ධත්තා සච්චමෙව ආහ න මුසාති ච සබ්බෙසුපි වාරෙසු මඤ්ඤනානං පහීනත්තායෙව න මඤ්ඤතීති ච අත්ථො වෙදිතබ්බො. **ආකිඤ්චඤ්ඤංයෙව පටිපද**න්ති කිඤ්චනභාවවිරහිතං නිප්පලිබොධං නිග්ගහණමෙව පටිපදං[2]; **පටිපන්නො හොතී**ති[3] පූරෙත්වා ඨිතො; **ඉමානි ඛො පරිබ්බාජකා චත්තාරි බ්‍රාහ්මණසච්චානි මයා සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදිතානී**ති යානි තුම්හෙ හොවාදිබ්‍රාහ්මණානං සච්චානි වදෙථ තෙහි අඤ්ඤානි මයා ඉමානි බාහිතපාපබ්‍රාහ්මණස්ස චත්තාරි සච්චානි චතූහි මග්ගෙහි සොළසවිධෙන කිච්චෙන ජානිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා පවෙදිතානි දෙසිතානි ජොතිතානීති අත්ථො; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ චතූසුපි ඨානෙසු ඛීණාසවස්ස වචීසච්චමෙව කථිතන්ති.

4. 4. 6.

ජටෙය් **පරිකස්සතී**ති ආකඩ්ඪියති; **උම්මග්ගො**ති උම්මුජ්ජනං පඤ්ඤාගමනන්ති අත්ථො; පඤ්ඤා එව වා උම්මුජ්ජනට්ඨෙන උම්මග්ගොති වුච්චති; සාව පටිභානට්ඨෙන[4] **පටිභානං**; **චිත්තස්ස උප්පන්නස්ස වසං ගච්ඡතී**ති යෙ චිත්තස්ස වසං ගච්ඡන්ති තෙසං යෙවෙත්ථ ගහණං වෙදිතබ්බං, **අත්ථමඤ්ඤාය ධම්මමඤ්ඤායා**ති අට්ඨකථඤ්ච පාළිඤ්ච ජානිත්වා; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නො හොතී**ති ලොකුත්තරධම්මස්ස අනුච්ඡවිකධම්මං සහ සීලෙන පුබ්බභාගපටිපදං පටිපන්නො හොති; **නිබ්බෙධිකපඤ්ඤො**ති නිබ්බිජ්ඣනකපඤ්ඤො; **ඉදං දුක්ඛ**න්ති ඨපෙත්වා තණ්හං සෙසතෙභූමකක්ඛන්ධපඤ්චකං දුක්ඛන්ති සුතං හොති; **පඤ්ඤායා**ති මග්ගපඤ්ඤාය; **අයං දුක්ඛසමුදයො**ති වට්ටමූලකතණ්හා තස්ස දුක්ඛස්ස සමුදයොති සුතං හොති; ඉමිනා උපායෙන සෙසවයෙපි අත්ථො වෙදිතබ්බො, චතුත්ථපඤ්හවිස්සජ්ජනෙන අරහත්තඵලං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං.

---

1. කිස්මිංචි b.
2. නිග්ගණ්හනමෙව b.
3. හොති b.
4. සොව පටිභාවනට්ඨෙන b.

4. 4. 7.

සත්තමෙ **තොදෙය්‍යස්සා**ති තුදිගාමවාසිකස්ස; **පරිසතින්ති**[1] සන්නිපතිතාය පරිසාය; **පරූපාරම්භං වත්තෙන්තී**ති පරගරහං පවත්තෙන්ති කථෙන්ති; **බාලො අයං රාජා**ති ආදි යං තෙ උපාරම්භං වත්තෙන්ති තස්ස දස්සනත්ථං වුත්තං; **සමණෙ රාමපුත්තෙ**ති උද්දකෙ රාමපුත්තෙ; **අභිප්පසන්නො**ති අතික්කම්ම පසන්නො; **පරමනිපච්චාකාර**න්ති උත්තමනිපාතකිරියං නීචවුත්තිං; **පරිචාරකා**ති පරිචාරකා; **යමකො**ති ආදීනි තෙසං නාමානි; තෙසු හි එකො යමකො නාම, එකො මොග්ගල්ලො[2] නාම, එකො උග්ගො නාම, එකො නාවින්දකී නාම, එකො ගන්ධබ්බො නාම, එකො අග්ගිවෙස්සො නාම; **ත්‍යාස්සුද**න්ති එත්ථ අස්සුදන්ති නිපාතමත්තං; තෙ අත්තනො පරිසතිං නිසින්නෙහාති අත්ථො; **ඉමිනා නයෙන නෙන්තී**ති ඉමිනා කාරණෙන අනුනෙති[3] ජානාපෙති; **කරණීයාධිකරණීයෙසූ**ති පණ්ඩිතෙහි කත්තබ්බකිච්චෙසු ච අතිරෙකකිච්චෙසු ච; **වචනීයාධිවචනීයෙසූ**ති වත්තබ්බෙසු ච අතිරෙකවත්තබ්බෙසු ච; **අලමත්ථදසතරෙහී**ති එත්ථ අත්ථෙ පස්සිතුං සමත්ථා අලමත්ථදසා තෙ අතිසිත්වා[4] ඨිතා අලමත්ථදසතරා තෙහි අලමත්ථදසතරෙහි; **අලමත්ථදසතරො**ති[5] අලමත්ථදසතාය උත්තරිතරො ජෙට්ඨතරො පණ්ඩිතෙහි පණ්ඩිතතරොති පුච්ඡන්තො එවමාහ; අථස්ස තෙ සම්පටිපුච්ඡන්තා **එවං භො**ති ආදිමාහංසු, ඉති බ්‍රාහ්මණො අත්තනො සප්පුරිසතාය තං එළෙය්‍යරාජානම්පි තස්ස පරිචාරකෙපි[6] උද්දකම්පි රාමපුත්තං පසංසි, අන්ධො විය අසප්පුරිසො චක්ඛුමා විය හි සප්පුරිසො යථා අන්ධො නෙව අත්තානං න අඤ්ඤං පස්සති එවං අසප්පුරිසො නෙව සප්පුරිසං න අසප්පුරිසං ජානාති යථා චක්ඛුමා අඤ්ඤම්පි අත්තානම්පි පස්සති එවං සප්පුරිසො සප්පුරිසම්පි අසප්පුරිසම්පි ජානාති තොදෙය්‍යොපි සප්පුරිසතාය අසප්පුරිසෙ[7] අඤ්ඤාසීති ඉමමත්ථවසං පටිච්ච තුට්ඨමානසො බ්‍රාහ්මණො **අච්ඡරියං භො ගොතමා**ති ආදීනි වත්වා තථාගතස්ස භාසිතං අනුමොදිත්වා පක්කාමි.

4. 4. 8.

අට්ඨමෙ **උපකො**ති තස්ස නාමං; **මණ්ඩිකාපුත්තො**ති මණ්ඩිකාය පුත්තො; **උපසඞ්කමී**ති සො කිර දෙවදත්තස්ස උපට්ඨාකො කින්නුඛො සත්ථා මයි අත්තනො සන්තිකං උපගතෙ වණ්ණං කථෙස්සති උදාහු අවණ්ණන්ති පරිගණ්හනත්ථං උපසඞ්කමි; නෙරයිකො දෙවදත්තො කප්පට්ඨො[8] අතෙකිච්ඡොති වචනං සුත්වා සත්ථාරං ඝට්ටෙතුකාමො උපසඞ්කමීතිපි වදන්ති, **පරූපාරම්භං වත්තෙන්තී**ති[9] පරගරහං කථෙති; **සබ්බසො**[10] **න උපපාදෙතී**ති සබ්බොපි සො කුසලධම්මං න උපපාදෙති අත්තනො වා වචනං උපපාදෙතුං අනුච්ඡවිකං කාතුං න සක්කොති;

1. පරිසත්ති. b.
2. පුග්ගලො. b.
3. කාරණෙන. b.
4. නො අභිසඞ්කාමිත්වා b.
5. අලමත්ථදසතරෙහි b.
6. පරිචාරිකෙපි b.
7. සප්පුරිසෙ. b.
8. කප්පට්ඨායී. b
9. වදෙතීති. b.
10. සබ්බසො. සාළුචි.

අනුප්පාදෙන්තො ගාරය්හො හොතීති කුසලං ධම්මං උප්පාදෙතුං අසක්කොන්තො අත්තනො[1] වචනං උප්පන්නං අනුච්ඡවිකං කාතුං අසක්කොන්තො ගාරය්හො හොති ගරහං පාපුණාති[2]; **උපවජ්ජොති** උපවදිතබ්බො ච හොති වජ්ජං වා උපෙතො හොති සදොසො හොතීති අත්ථො; අථ භගවා තස්ස වාදං ගහෙත්වා තස්සෙව ගීවාය පරිමුඤ්චන්තො **පරූපාරම්භසෙඛව**ති ආදිමාහ. **උම්මුජ්ජමානකංයෙවාති** උදකතො සීසං උක්ඛිපන්තංයෙව; තත්ථ **අපරිමාණපදා**ති ආදිසු තස්මිං අකුසලන්ති පඤ්ඤපනපදානිපි[3] අක්ඛරානිපි ධම්මදෙසනාපි අපරිමාණායෙව; **ඉතිපිදං**[4] **අකුසල**න්ති ඉදම්පි අකුසලං ඉදම්පි අකුසලන්ති ඉමිනාපි කාරණෙන ඉමිනාපි කාරණෙන අකුසලන්ති[5] එවං අකුසලපඤ්ඤත්තියං ආගතානි ඉදානිපි අපරිමාණානි අථාපි අඤ්ඤෙනාකාරෙන තථාගතො තං ධම්මං දෙසෙය්‍ය එවම්පි දෙසනා අපරිමාණා භවෙය්‍ය යථාහ: “අපරියාදින්නා වාස්ස තථාගතස්ස ධම්මදෙසනා අපරියාදින්නං ධම්මපදබ්‍යඤ්ජන”න්ති. ඉමිනා උපායෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. **යාව ධංසිවාය**න්ති[6] යාවගුණධංසී වත අයං; **ලොණකාරකදාරකොති**[7] ලොණකාරගාම දාරකො; **සො හි නාමාති** යො හි නාම; **ආසාදෙතබ්බං**[8] **මඤ්ඤිස්සතීති** ඝට්ටෙතබ්බං මඤ්ඤිස්සති **අපෙහීති**[9] අපගච්ඡ මා මෙ පුරතො අට්ඨාසි; එවඤ්ච පන වත්වා ගීවාය ගණ්හාපෙත්වා නික්කඩ්ඪාපෙසියෙවාති.

4. 4. 9.

නවමෙ **කායෙනාති** නාමකායෙන; **සච්ඡිකරණීයාති** පච්චක්ඛං කාතබ්බා; **සතියාති** පුබ්බෙනිවාසානුස්සතියා; **චක්ඛුනාති** දිබ්බචක්ඛුනා; **පඤ්ඤායාති** ඣානපඤ්ඤාය විපස්සනාපඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා විපස්සනාය පඤ්ඤාය මග්ගපඤ්ඤා මග්ගපඤ්ඤාය ඵලපඤ්ඤා ඵලපඤ්ඤාය පච්චවෙක්ඛනාපඤ්ඤා සච්ඡිකාතබ්බා[10] පත්තබ්බාති අත්ථො; ආසවානං ඛයසංඛාතං පන අරහත්තං පච්චවෙක්ඛනාවසෙන පච්චවෙක්ඛනාපඤ්ඤාය සච්ඡිකරණීයං නාමාති.

4. 4. 10.

දසමෙ **තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූත**න්ති යතො යතො අනුවිලොකෙති තතො තතො තුණ්හීභූතමෙව; **භික්ඛූ ආමන්තෙසීති** පටිපත්ති සම්පන්නෙ භික්ඛූ පසන්නෙහි චක්ඛූහි අනුවිලොකෙත්වා උප්පන්නධම්ම පාමුජ්ජො ථොමෙතුකාමතාය ආමන්තෙසි; **අපලාපාති**[11] පලාපරහිතා; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං; **සුද්ධාති** නිම්මලා; **සාරෙ පතිට්ඨිතාති** සීලාදි සාරෙ පතිට්ඨිතා; **අල**න්ති යුත්තං; **යොජනගණනානීති** එකං යොජනං

1. අත්තනො ච b.
2. හොති b.
3. පඤ්ඤපනෙපදානිපි b
4. ඉතිපිතං කත්ථචි.
5. ඉතිපිතං අකුසලන්ති ඉදම්පි අකුසලං ඉමිනා කාරණෙන අකුසලන්ති b.
6. යාවධංසීවතායන්ති b
7. ලොණකාරධාරකොති b
8. අසාදෙතබ්බං b.
9. අපෙපහීති b
10. විපස්සනාපඤ්ඤාය සච්ඡිකාතබ්බාති විපස්සනාපඤ්ඤාය ඵලපඤ්ඤාය පච්චවෙක්ඛනාපඤ්ඤාය සච්ඡිකාතබ්බා b.
11. අප්පලාපාති b.

යොජනමෙව දසපි යොජනානි යොජනානෙව තතො උද්ධං යොජනගණනාතීති වුච්චති ඉධ පන යොජනසතම්පි යොජනසහස්සම්පි අධිප්පෙතං; **පුටොසෙනාපී**ති පුටොසං වුච්චති පාථෙය්‍යං පාථෙය්‍යං ගහෙත්වාපි උපසඞ්කමිතුං යුත්තමෙවාති අත්ථො; **පුටංසෙනා**තිපි පාඨො තස්සත්ථො පුටො අංසෙ අස්සාති පුටංසො තෙන පුටංසෙන අංසෙන පාථෙය්‍යපුටං වහන්තෙනාපීති වුත්තං හොති ඉදානි එවරූපෙහි ච ගුණෙහි සමන්නාගතා එත්ථ භික්ඛූ අප්පීති දස්සෙතුං "සන්ති භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **දෙවප්පත්තා**ති උපපත්තිදෙවනිබ්බත්තකං දිබ්බවිහාරං දිබ්බවිහාරෙන ච අරහත්තං පත්තා; **බ්‍රහ්මප්පත්තා**ති නිද්දෙසවසෙන බ්‍රහ්මභාවසාධකං බ්‍රහ්මවිහාරං බ්‍රහ්මවිහාරෙන ච අරහත්තං පත්තා; **ආනෙජ්ජප්පත්තා**ති අනිඤ්ජනභාවසාධකං ආනෙජ්ජං ආනෙජ්ජෙන ච අරහත්තං පත්තා; **අරියප්පත්තා**ති පුථුජ්ජනභාවං අතික්කම්ම අරියභාවං පත්තා; **එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු දෙවප්පත්තො හොතී**ති ආදීසු එවං රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානෙ ඨත්වා චිත්තං විවට්ටෙත්වා අරහත්තං පත්තො දෙවප්පත්තො නාම හොති, චතූසු බ්‍රහ්මවිහාරෙසු ඨත්වා චිත්තං විවට්ටෙත්වා අරහත්තං පත්තො බ්‍රහ්මප්පත්තො නාම, චතූසු අරූපජ්ඣානෙසු ඨත්වා චිත්තං විවට්ටෙත්වා අරහත්තං පත්තො ආනෙජ්ජප්පත්තො නාම, ඉදං දුක්ඛන්ති ආදීහි චතූහි සච්චෙහි චත්තාරො මග්ගා තීණි ඵලානි කථිතානි තස්මා ඉමං අරියධම්මං පත්තො භික්ඛු අරියප්පත්තො නාම හොතීති.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො චතුත්ථො.

---

4. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **සොතානුගතාන**න්ති පසාදසොතං ඔදහිත්වා ඤාණසොතෙන වවත්ථාපිතානං; **චත්තාරො ආනිසංසා පාටිකඞ්ඛා**ති චත්තාරො ගුණානිසංසා පාටිකඞ්ඛිතබ්බා; ඉදං පන භගවතා අට්ඨුප්පත්තිවසෙන ආරද්ධං, කතරඅට්ඨුප්පත්තිවසෙනාති. භික්ඛූනං ධම්මසවනාය අනුපසඞ්කමනඅට්ඨුප්පත්තිවසෙන, පඤ්චසතා කිර **බ්‍රාහ්මණපබ්බජිතා** සම්මාසම්බුද්ධො ලිඞ්ගවචනවිභත්තිපදබ්‍යඤ්ජනාදීහි කථෙන්තො අම්හෙහි ඤාතමෙව කථෙස්සති අඤ්ඤාතං කිං කථෙස්සතීති ධම්මසවනග්ගං[1] න ගච්ඡන්ති සත්ථා තං පවත්තිං සුත්වා තෙ පක්කොසාපෙත්වා කස්මා එවං කරොථ සක්කච්චං ධම්මං සුණාථ සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තානඤ්ච සජ්ඣායන්තානඤ්ච ඉමෙ එත්තකා ආනිසංසාති දස්සෙන්තො ඉමං දෙසනං ආරභි, තත්ථ **ධම්මං පරියාපුණාතී**ති සුත්තං ගෙය්‍යන්ති ආදිකං නවඞ්ගං සත්ථුසාසනභූතං තන්තිධම්මං වලඤ්ජෙති; **සොතානුධතා හොන්තී**ති සොතං අනුවත්තා[2] අනුපවිට්ඨා හොන්ති; **මනසානුපෙක්ඛිතා**ති චිත්තෙන ඔලොකිතා; **දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා**ති අත්ථතො ච කාරණතො ච පඤ්ඤාය සුට්ඨු පටිවිද්ධා පච්චක්ඛං කතා; **මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො**ති නයිදං[3] බුද්ධවචනං

---

1. ධම්මසවනත්ථං. b. 2. අනුපත්තා b. 3. ඉදං b.

අනුස්සරණසතියා අභාවෙන වුත්තං[1] පුථුජ්ජනකාලකිරියං පන සන්ධාය වුත්තං පුථුජ්ජනො හි මුට්ඨස්සති කාලං කරොති නාම; **උපපජ්ජතී**ති සුද්ධසීලෙ පතිට්ඨිතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තති; **ධම්මපදාපි ලපන්තී**ති සන්තෙ භවෙ **නිබ්බත්තස්ස** සුඛිනො[2] යෙපි පුබ්බෙ සජ්ඣායමූළ්හකා[3] වාචා පරිහීනා[4] බුද්ධවචනධම්මා තෙ සබ්බෙ පසන්නෙ ආදාසෙ ඡායා විය අපිලපන්ති[5] උපට්ඨහන්ති පාකටා හුත්වා පඤ්ඤායන්ති; **දන්ධො භික්ඛවෙ සතුප්පාදො**ති බුද්ධවචනානුස්සරණසතියා උප්පාදොව[6] දන්ධො ගරු; **අථ සො සත්තො ඛිප්පංයෙව විසෙසගාමී හොතී**ති[7] නිබ්බානගාමී හොතීති අත්ථො; **ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තො**ති ඉද්ධිසම්පන්නො චිත්තස්ස වසීභාවප්පත්තො ඛීණාසවො; **අඤ්ඤං වා සො ධම්මවිනයෙ**ති එත්ථ විභාවනත්ථො වාසද්දො; **යත්ථා**ති යස්මිං ධම්මවිනයෙ; **බ්‍රහ්මචරියං අචරි**න්ති බ්‍රහ්මචරියවාසං වසිං; ඉදං බුද්ධවචනං මයා පුබ්බෙ වලඤ්ජිතන්ති බුද්ධවචනානුස්සරණවසෙනෙවෙතං[8] වුත්තං; **දෙවපුත්තො**ති පඤ්චාලචණ්ඩො විය හත්ථකමහාබ්‍රහ්මා විය සනංකුමාරබ්‍රහ්මා විය ච එකො ධම්මකථිකදෙවපුත්තො; **ඔපපාතිකො[9] ඔපපාතිකං සාරෙතී**ති පඨමං උප්පන්නො දෙවපුත්තො පච්ඡා උප්පන්නං සාරෙති; **සහපංසුකීළිකා**ති එතෙන තෙසං දීඝරත්තං කතපරිචයභාවං දස්සෙති; **සමාගච්ඡෙය්‍යු**න්ති සාලාය වා රුක්ඛමූලෙ වා සම්මුඛීභාවං ගච්ඡෙය්‍යුං; **එවං වදෙය්‍යා**ති සාලාය වා රුක්ඛමූලෙ වා පඨමතරං නිසින්නො පච්ඡා ආගතං එවං වදෙය්‍ය; සෙසමෙත්ථ පාළිනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

4. 5. 2.

දුතියෙ **ඨානානී**ති කාරණානි; **ඨානෙහී**ති කාරණෙහි; **සොවචස්සා**ති සුවචභාවො; **සංවසමානො**ති එකතො වසමානො; **න සතතකාරී**ති න සතතකාරී; **න සතතවුත්ති[10] සීලෙසූ**ති සතතං සබ්බකාලං සීලජීවිතං න ජීවතීති අත්ථො; **සංවොහාරමානො**ති කථෙන්තො; **එකෙන එකො වොහරතී**ති එකෙන සද්ධිං එකො හුත්වා කථෙති; **වොක්කමතී**ති ඔක්කමති; **පුරිමවොහාරා පච්ඡිමවොහාර**න්ති පුරිමකථාය පච්ඡිමකථං; පුරිමකථාය ච පච්ඡිමකථා පච්ඡිමකථාය ච පුරිමකථා න සමෙතීති[11] අත්ථො; **ඤාතිව්‍යසනෙනා**ති ආදිසු ඤාතීනං ව්‍යසනං ඤාතිව්‍යසනං ඤාතිවිනාසොති අත්ථො; දුතියපදෙපි එසෙව නයො; රොගව්‍යසනෙ පන රොගොයෙව ආරොග්‍යං[12] විනාසනතො ව්‍යසනං **රොගව්‍යසනං**;[13] **අනුපරිවත්තන්තී**ති අනුබන්ධන්ති; **ලාභො චා**ති ආදිසු

---

1. න වුත්තං. b. 2. ධම්මපද පලවන්තීති අනන්තරභවෙ නිබ්බත්තමුට්ඨස්සතිනො
3. මූළිකා. b
4. වාචාපරිචිත. b
5. ඡායාවියපලවන්ති. b.
6. උප්පාදො. b
7. හොති. b
8. වසෙනෙතං. b.
9. දෙවපුත්තො. b
10. න සතතවුත්ති. b.
11. පුරිමකථා ච පච්ඡිමකථා ච න සමෙතීති b. පුරිමකථාය ච පච්ඡිමකථාය ච න සමෙතීති-කත්ථචි. 12. ආරොග්‍ය. b. 13. විනාසනතො ව්‍යසනං. b.

එකං අත්තභාවං ලාභො අනුපරිවත්තතීති එකං අලාභොති එවං නයො නෙතබ්බො; **සාකච්ඡාසමාචාරොති** පඤ්හපුච්ඡනවිස්සජ්ජනවසෙන සාකච්ඡං කරොන්තො; **යථාති** යෙනාකාරෙන; **උම්මඞ්ගොති** පඤ්ඤුම්මඞ්ගො; **අභිනීහාරොති** පඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරවසෙන චිත්තස්ස[1] අභිනීහාරො; **සමුදාහාරොති** පඤ්හපුච්ඡනං; **සන්තන්ති** පච්චනීකසන්තතාය සන්තං කත්වා න කථෙතීති අත්ථො; **පණීතන්ති** අතප්පකං; **අතක්කාවචරන්ති** යථා තක්කෙන නයග්ගාහෙන ගහෙතුං සක්කා හොති එවං න කථෙතීති අත්ථො; **නිපුණන්ති** සණ්හං; **පණ්ඩිතවෙදනීයන්ති** පණ්ඩිතෙහි ජානිතබ්බකං; සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං.

4. 5. 3.

තතියෙ **උපසඞ්කමීති** භුත්තපාතරාසො හුත්වා මාලාගන්ධවිලෙපනං ගහෙත්වා භගවන්තං වන්දිස්සාමීති උපසඞ්කමි; **මා අනුස්සවෙනාති** ආදිසු අනුස්සවවසෙන මම කථං මා ගණ්හථාති ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; **සාරම්භොති** කරණුත්තරියලක්ඛණො සාරම්භො; අලොභාදයො ලොභාදිපටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බා;[2] **කුසලධම්මූපසම්පදායාති** කුසලධම්මානං සම්පදානත්ථාය පටිලාභත්ථායාති වුත්තං හොති; **ඉමෙ චෙපි භද්දිය මහාසාලාති** පුරතො ඨිතෙ සාලරුක්ඛෙ දස්සෙන්තො එවමාහ; සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨාවුත්තනයත්තා උත්තානත්ථත්තා ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. සත්ථරි පන දෙසනං විනිවට්ටෙන්තෙ විනිවට්ටෙන්තෙ[3] භද්දියො සොතාපන්නො ජාතොති.

4, 5. 4.

චතුත්ථෙ **සාපූගියාති** සාපූගනිගමවාසිනො;[4] **ව්‍යග්ඝපජ්ජාති** තෙ ආලපන්තො එවමාහ; කොලනගරස්ස හි කොලරුක්ඛෙ හාරෙත්වා කතත්තා කොලනගරන්ති ච ව්‍යග්ඝපථෙ මාපිතත්තා ව්‍යග්ඝපජ්ජන්ති ච ද්වෙ නාමානි එතෙසඤ්ච පුබ්බපුරිසා තත්ථ වසිංසූති ව්‍යග්ඝපජ්ජවාසිතාය ව්‍යග්ඝපජ්ජාති වුච්චන්ති තෙන තෙ ආලපන්තො එවමාහ. **පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගානීති** පාරිසුද්ධිඅත්ථාය පධානියඞ්ගානි පදහිතබ්බවිරියස්ස අඞ්ගානි කොට්ඨාසාති අත්ථො; **සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගන්ති** සීලපරිසොධනවිරියස්සෙතං නාමං; තං හි සීලපරිසුද්ධිපරිපූරණත්ථාය පධානියඞ්ගන්ති සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමීති** තස්මිං තස්මිං ඨානෙ විපස්සනාපඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි; **යො තත්ථ ඡන්දොති** ආදිසු යො තස්මිං අනුග්ගණ්හනෙ කත්තුකම්‍යතාඡන්දොති ඉමිනා නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො; සතිසම්පජඤ්ඤං පනෙත්ථ සතිං උපට්ඨපෙත්වා ඤාණෙන පරිච්ඡින්දිත්වා විරියපවත්තනත්ථං[5] වුත්තං. **රජනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං විරාජෙතීති**

---

1. පඤ්ඤාභිසඞ්ඛරණවසෙන චිත්තං b.
2. ලොභාදිපටිපක්ඛාති වෙදිතබ්බා. b.
3. නිවත්තෙන්තො. b.
4. සාමුගියාති සාමුගනිගමවාසිනො b.
5. විරියපග්ගහණත්ථං b.

රාගපච්චයෙසු ඉට්ඨාරම්මණෙසු යථා චිත්තං විරජ්ජති එවං කරොති; **විමොචනීයෙසු ධම්මෙසු චිත්තං විමුච්චතීති**[1] යෙහි ආරම්මණෙහි චිත්තං විමොචෙතබ්බං තෙසු යථා විමුච්චති එවං කරොති; විරාජෙත්වාති එත්ථ මග්ගක්ඛණෙ විරාජෙති නාම ඵලක්ඛණෙ විරත්තං නාම හොති; දුතියපදෙපි එසෙව නයො. **සම්මාවිමුත්තිං ඵුසතීති** හෙතුනා නයෙන අරහත්තඵලවිමුත්තිං ඤාණඵස්සෙන ඵුසතීති.

4. 5. 5.

පඤ්චමෙ **වප්පොති** දසබලස්ස චූළපිතා සක්‍යරාජා; **නිගණ්ඨසාවකොති** වෙසාලියං සීහසෙනාපති විය නාළන්දායං උපාලිගහපති විය ච නිගණ්ඨස්ස නාටපුත්තස්ස උපට්ඨාකො; **කායෙන සංවුතොති** කායද්වාරස්ස සංවුතත්තා පිහිතත්තා කායෙන සංවුතො නාම; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො. **අවිජ්ජාවිරාගාති** අවිජ්ජාය ඛයවිරාගෙන;[2] විජ්ජුප්පාදාති මග්ගවිජ්ජාය උප්පාදෙන; තං ඨානන්ති තං කාරණං; අවිපක්කවිපාකන්ති අලද්ධවිපාකවාරං; තතො නිදානන්ති තංහෙතු තප්පච්චයා; **දුක්ඛවෙදනියා ආසවා අස්සවෙය්‍යුන්ති** දුක්ඛවෙදනාය පච්චයභූතා කිලෙසා අස්සවෙය්‍යුං තස්ස පුරිසස්ස උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති අත්ථො; **අභිසම්පරායන්ති** දුතියෙ අත්තභාවෙ; **කායසමාරම්භපච්චයාති** කායකම්මපච්චයෙන; **ආසවාති** කිලෙසා; විඝාතපරිළාහාති එත්ථ විඝාතොති දුක්ඛං;[3] පරිළාහොති කායිකචෙතසිකපරිළාහො; **ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තී කරොතීති** ඤාණවජ්ඣං කම්මං ඤාණඵස්සෙන ඵුසිත්වා ඵුසිත්වා ඛයං ගමෙති විපාකවජ්ඣං කම්මං විපාකඵස්සෙන ඵුසිත්වා ඵුසිත්වා ඛයං ගමෙති; **නිජ්ජරාති** කිලෙසජීරණකපටිපදා; සෙසවාරෙසුපි එසෙව නයො. ඉධ ඨත්වා අයං භික්ඛු ඛීණාසවො කාතබ්බො, චත්තාරි මහාභූතානි නීහරිත්වා චතුසච්චවවත්ථානං දස්සෙත්වා යාව අරහත්තඵලං කම්මට්ඨානං කථෙතබ්බං. ඉදානි පන තස්ස ඛීණාසවස්ස සතතවිහාරෙ දස්සෙතුං එවං සම්මාවිමුත්තචිත්තස්සාති ආදිමාහ. තත්ථ **සම්මාවිමුත්තචිත්තස්සාති** හෙතුනා කාරණෙන නයෙන[4] සම්මා විමුත්තස්ස; **සතතවිහාරාති** නිච්චවිහාරා නිබද්ධවිහාරා; **නෙව සුමනො හොතීති** ඉට්ඨාරම්මණෙ රාගවසෙන සොමනස්සජාතො න හොති; **න දුම්මනොති** අනිට්ඨාරම්මණෙ පටිඝවසෙන දොමනස්සජාතො න හොති; **උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානොති** සතිසම්පජඤ්ඤපරිග්ගහිතාය මජ්ඣත්තාකාරලක්ඛණාය උපෙක්ඛාය තෙසු ආරම්මණෙසු උපෙක්ඛකො මජ්ඣත්තො හුත්වා විහරති; **කායපරියන්තිකන්ති** කායන්තිකං කායපරිච්ඡින්නං; යාව පඤ්චද්වාරකායො පවත්තති තාව පවත්තං පඤ්චද්වාරිකවෙදනන්ති අත්ථො; **ජීවිතපරියන්තිකන්ති** ජීවිතන්තිකං ජීවිතපරිච්ඡින්නං; යාව ජීවිතං පවත්තති තාව පවත්තං මනොද්වාරිකවෙදනන්ති අත්ථො; තත්ථ පඤ්චද්වාරිකා වෙදනා

1. විමොචෙතීති b. 2. අවිජ්ජාය ඛයාය විරාගෙන b 3. දුක්ඛා b.
4. හෙතුනාකාරණෙන b. හෙතුනා නයෙන-කත්ථචි.

පච්ඡා උප්පජ්ජිත්වා පඨමං නිරුජ්ඣති මනොද්වාරිකා වෙදනා පඨමං
උප්පජ්ජිත්වා පච්ඡා නිරුජ්ඣති සා හි පටිසන්ධික්ඛණෙ වත්ථුරූපස්මිංයෙව
පතිට්ඨාති, පඤ්චද්වාරිකා පවත්තෙ පඤ්චද්වාරවසෙන පවත්තමානා පඨම
වයෙ වීසතිවස්සකාලෙ රජ්ජනදුස්සනමුය්හනවසෙන අධිමත්තා බලවතී
හොති පණ්ණාසවස්සකාලෙ ඨිතා හොති සට්ඨිවස්සකාලතො පට්ඨාය
පරිහායමානා අසීතිනවුතිවස්සකාලෙ මන්දා හොති තදා සත්තා චිරරත්තං
එකතො නිසීදිම්හා නිපජ්ජිම්හාති වදන්තෙපි න ජානාමාති වදන්ති,
අධිමත්තානිපි රූපානි ආරම්මණානි න පස්සාම න සුණාම සුගන්ධ
දුග්ගන්ධං වා සාදුඅසාදුං වා ථද්ධමුදුකං වාතිපි න ජානාමාති වදන්ති,
ඉති තෙසං පඤ්චද්වාරිකා වෙදනා භග්ගා හොති මනොද්වාරිකා පවත්තති
යාව පනෙසා පවත්තති තාව සත්තො ජීවතීති වුච්චති යදා නප්පවත්තති
තදා මතො නිරුද්ධොති වුච්චති ස්වායමත්ථො වාපියා දීපෙතබ්බො, යථාහි
පුරිසො පඤ්චඋදකමග්ගසම්පන්නං වාපිං කරෙය්‍ය පඨමං දෙවෙ වට්ටෙ[1]
පඤ්චහි උදකමග්ගෙහි උදකං පවිසිත්වා අන්තොවාපියං ආවාටෙ පූරෙය්‍ය
පුනප්පුනං දෙවෙ වස්සන්තෙ උදකමග්ගෙ පූරෙත්වා ගාවුතඩ්ඪයොජන
මත්තං ඔත්ථරිත්වා උදකං තිට්ඨෙය්‍ය තතො තතො විස්සන්දමානං, අථ
නිද්ධමනතුම්බෙ[2] විවරිත්වා ඛෙත්තෙසු කම්මෙ කයිරමානෙ උදකං නික්ඛ
මන්තං සස්සපාකකාලෙ උදකං නික්ඛන්තං උදකං පරිහීනං මච්ඡෙ
ගණ්හාමාති වත්තබ්බතං ආපජ්ජෙය්‍ය තතො කතිපාහෙන ආවාටෙසු
යෙව උදකං සණ්ඨහෙය්‍ය යාව පන තං ආවාටෙසුයෙව හොති තාව
මහාවාපියං උදකං අත්ථීති සඞ්ඛං ගච්ඡති යදා පන තත්ථ ඡිජ්ජති තදා
වාපියං උදකං නත්ථීති වුච්චති එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං.

පඨමං දෙවෙ වස්සන්තෙ පඤ්චහි මග්ගෙහි උදකෙ පවිසන්තෙ
ආවාටානං පූරකාලො[3] විය හි පඨමමෙව පටිසන්ධික්ඛණෙ මනොද්වාරික
වෙදනාය වත්ථුරූපෙ පතිට්ඨිතකාලො, පුනප්පුනං දෙවෙ වස්සන්තෙ
පඤ්චන්නං මග්ගානං පූරිතකාලො[4] විය පවත්තෙ පඤ්චද්වාරිකවෙදනාය
පවත්ති, ගාවුතඩ්ඪයොජනමත්තං අජ්ඣොත්ථරණං විය පඨමවයෙ වීසති
වස්සකාලෙ රජ්ජනාදිවසෙන තස්ස අධිමත්තබලවභාවො, යාව වාපිතො
උදකං න නිග්ගච්ඡති තාව පූරාය වාපියා ඨිතකාලො විය පඤ්ඤාස
වස්සකාලෙ තස්ස ඨිතකාලො, නිද්ධමනතුම්බෙසු විවටෙසු කම්මන්තෙ[5]
කයිරමානෙ උදකස්ස නික්ඛමනකාලො විය සට්ඨිවස්සකාලතො පට්ඨාය
තස්ස පරිහානි, උදකෙ භට්ඨෙ උදකමග්ගෙසු පරිත්තඋදකස්ස ඨිත
කාලො විය අසීතිනවුතිකාලෙ පඤ්චද්වාරිකවෙදනාය මන්දකාලො,
ආවාටෙසුයෙව උදකස්ස පතිට්ඨිතකාලො විය හදයවත්ථුකොටිං නිස්සාය
මනොද්වාරෙ වෙදනාය පවත්තිකාලො, ආවාටෙසු පරිත්තෙපි උදකෙ
සති වාපියං උදකං අත්ථීති වත්තබ්බකාලො විය යාව සා පවත්තති

1. වුට්ඨෙ b 2. නිද්ධමනතුම්බං-කත්ථචි. 3. පූරණකාලො b
4. පඤ්චමග්ගානං පූරණකාලො b. 5. කම්මෙ b.

තාව සන්තො ජීවතීති වුච්චති. යථා පන ආවාටෙසු උදකෙ ඡින්නෙ නත්ථි වාපියං උදකන්ති වුච්චති එවං මනොද්වාරිකවෙදනාය අප්පවත්තමානාය සන්තො මතොති වුච්චති; ඉමං වෙදනං සන්ධාය වුත්තං "ජීවිතපරියන්තිකං වෙදනං වෙදියමානො"ති. **කායස්ස භෙදාති** කායස්ස භෙදෙන; **උද්ධං ජීවිතපරියාදානාති** ජීවිතක්ඛයතො උද්ධං; **ඉධෙවාති** පටිසන්ධිවසෙන පරතො අගන්ත්වා ඉධෙව; **සීති භවිස්සන්තීති** පවත්තිවිප්ඵන්දනදරථරහිතානි සීතානි[1] අප්පවත්තනධම්මානි භවිස්සන්ති; **ථූණං පටිච්චාති** රුක්ඛං පටිච්ච; **කුද්දාලපිටකං ආදායාති** කුද්දාලඤ්ච ඛණිත්තිඤ්ච පච්ඡිඤ්ච ගහෙත්වාති අත්ථො; දෙසනා පන කුද්දාලවසෙනෙව කතා. **මූලෙ ඡින්දෙය්‍යාති** මූලං හි කුද්දාලෙන ඡින්දෙය්‍ය; **පලිඛණෙය්‍යාති** ඛණිත්තියා සමන්තතො ඛණෙය්‍ය; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං; රුක්ඛො විය හි අත්තභාවො දට්ඨබ්බො, රුක්ඛං පටිච්ච ඡායා විය කුසලාකුසලකම්මං,[2] ඡායං අප්පවත්තං කාතුකාමො පුරිසො විය යොගාවචරො, කුද්දාලො විය පඤ්ඤා, පිටකං විය සමාධි, ඛණිත්ති විය විපස්සනා, ඛණිත්තියා මූලානං පලිඛණනකාලො විය අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජාය ඡෙදනකාලො, ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කරණකාලො විය ඛන්ධවසෙන දිට්ඨකාලො, ඵාලනකාලො විය ආයතනවසෙන දිට්ඨකාලො, සකලිකරණකාලො විය ධාතුවසෙන දිට්ඨකාලො, වාතාතපෙ විසොසනකාලො විය කායිකචෙතසිකස්ස[3] විරියස්ස කරණකාලො, අග්ගිනා දහනකාලො විය ඤාණෙන කිලෙසානං දහනකාලො, මසිකරණකාලො විය ධරමානකපඤ්චක්ඛන්ධ[4]කාලො, මහාවාතෙ ඔපුනනකාලො[5] විය නදීසොතෙ පවාහනකාලො විය ච ඡින්නමූලකානං පඤ්චන්නං ඛන්ධානං අප්පටිසන්ධිකනිරොධො, ඔපුනනපවාහනෙහි[6] අප්පඤ්ඤත්තිකභාවූපගමො විය පුනබ්භවෙ විපාකක්ඛන්ධානං අනුප්පාදෙන අප්පණ්ණත්තිකභාවො වෙදිතබ්බො, **භගවන්තං එතදවොචාති** සත්ථරි දෙසනං විනිවට්ටෙන්තෙ විනිවට්ටෙන්තෙ[7] සොතාපත්තිඵලං පත්වා එතං සෙය්‍යථාපි භන්තෙති ආදිවචනං අවොච; තත්‍ර **උදයත්ථිකොති** වඩ්ඪිඅත්ථිකො; **අස්සපණියං පොසෙය්‍යාති** පඤ්ච අස්සපොතසතානි කිණිත්වා පච්ඡා වික්කිණිස්සාමීති පොසෙය්‍ය; සහස්සග්ඝනකස්ස අස්සස්ස පඤ්චසතමත්තං උපකරණං ගන්ධමාලාදිවසෙන පොසාවනියංයෙව අගමාසි අථස්ස තෙ අස්සා එකදිවසෙනෙව රොගං ඵුසිත්වා සබ්බෙ ජීවිතක්ඛයං පාපුණෙය්‍යුන්ති ඉමිනා අධිප්පායෙන එවමාහ. **උදයඤ්චෙව[8] න ලභෙය්‍යාති** වඩ්ඪිඤ්ච ගෙහතො නීහරිත්වා දින්නමූලඤ්ච[9] කිඤ්චි න ලභෙය්‍ය; **පටිරූපාසීනාති** චතූහි

1. පවත්තිවිප්ඵන්දරහිතානිපි තානි. b.
2. කුසලකම්මං. b.
3. වාචසිකස්ස. b.
4. වත්තමානපඤ්චක්ඛන්ධ. b.
5. ඔධුනනකාලො. b.
6. ඔධුනනපවාහනෙහි. b.
7. දෙසනං නිවත්තෙන්තෙ. b.
8. උදයඤ්චෙව-කත්ථචි.
9. දින්නමූලෙච. b.

පච්චයෙහි උපට්ඨහිං; **සොහං**[1] **උදකඤ්ඤෙව නාධිගච්ඡි**න්ති සො අහං-නෙව උදකං න ගෙහතො දින්නධනං අධිගච්ඡිං; **පණියඅස්සජග්ගනකො** නාම ජාතොස්මීති දස්සෙති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

4. 5. 6.

ද්වයෙනාති ද්වීහි කොට්ඨාසෙහි; **ඔඝස්ස නිත්ථරණා**ති චතුරොඝනිත්ථරණං; **තපොජිගුච්ඡාහෙතූ**ති දුක්කරකාරිකසඞ්ඛාතෙන තපෙන පාපජිගුච්ඡනහෙතු; **අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඞ්ග**න්ති[2] එකං සමණධම්මකොට්ඨාසං; **අපරිසුද්ධකායසමාචාරා**ති ආදීසු පුරිමෙහි තීහි පදෙහි කායිකවාචසිකචෙතසිකසීලානං අපරිසුද්ධතං දස්සෙත්වා පච්ඡිමෙන පදෙන අපරිසුද්ධාජීවතං දස්සෙති, **ඤාණදස්සනායා**ති මග්ගඤාණසඞ්ඛාතස්ස දස්සනස්ස;[3] **අනුත්තරාය සම්බොධායා**ති අරහත්තාය; අරහත්තඤාණඵස්සෙන ඵුසිතුං අභබ්බාති වුත්තං හොති; **සාලලට්ඨි**න්ති සාලරුක්ඛං; **නව**න්ති තරුණං; **අකුක්කුච්චකජාත**න්ති භවෙය්‍ය නු ඛො න භවෙය්‍යාති අජානිතබ්බකුක්කුච්චං; **ලෙඛනියා ලිඛෙය්‍යා**ති අවලෙඛනසත්ථකෙන අවලිඛෙය්‍ය; **ධොවෙය්‍යා**ති සංසෙය්‍ය; **අන්තො අවිසුද්ධා**ති අබ්භන්තරෙ අසුද්ධා අපනීතසාරා; **එවමෙව ඛො**ති එත්ථ ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං: සාලලට්ඨි විය හි අත්තභාවො දට්ඨබ්බො, නදී සොතං විය සංසාරසොතං, පාරං ගන්තුකාමපුරිසො විය වාසට්ඨිදිට්ඨියො ගහෙත්වා ඨිතපුරිසො, සාලලට්ඨියා බහිද්ධා සුපරිකම්මකතකාලො විය බහිද්ධා තපචරණං ගාළ්හං කත්වා ගහිතකාලො, අන්තො අසුද්ධකාලො විය අබ්භන්තරෙ සීලානං අපරිසුද්ධකාලො, සාලලට්ඨියා සංසීදිත්වා අධොගමනං විය දිට්ඨිගතිකස්ස සංසාරසොතෙ සංසීදනං වෙදිතබ්බං, **පියාරිත්තං**[4] **බන්ධෙය්‍යා**ති පියඞ්ගුව[5] රිත්තඞ්ගුව යොජෙය්‍ය; **එවමෙවා**ති එත්ථාපි ඉදං ඔපම්මසංසන්දනං: සාලලට්ඨි විය අත්තභාවො, නදීසොතං විය සංසාරසොතං, පාරං ගන්තුකාමපුරිසො විය යොගාවචරො, බහිද්ධා සුපරිකම්මකතකාලො විය ඡසු ද්වාරෙසු සංවරස්ස පච්චුපට්ඨිතකාලො, අන්තො සුවිසොධිතභාවො විය අබ්භන්තරෙ පරිසුද්ධසීලභාවො, පියාරිත්තබන්ධනං විය කායිකචෙතසිකවීරියකරණං, සොත්ථිනා පාරිමතීරං ගමනං විය අනුපුබ්බෙන සීලං පූරෙත්වා සමාධිං පූරෙත්වා පඤ්ඤං පූරෙත්වා නිබ්බානගමනං දට්ඨබ්බං, **කණ්ඩචිත්‍රකානී**ති සරලට්ඨි සරරජ්ජු සරපාසාද සරසාණි සරපොක්ඛරණි සරපදුමානීති අනෙකානි කණ්ඩෙහි කාතබ්බචිත්‍රානි; **අථ ඛො සො තීහි ඨානෙහී**ති සො එවං බහූනි කණ්ඩචිත්‍රකානි ජානන්තොපි න රාජාරහො හොති තීහියෙව පන ඨානෙහි හොතීති අත්ථො; **සම්මාසමාධි හොතී**ති මග්ගසමාධිනා ච ඵලසමාධිනා ච සමාහිතො හොතීති අයමෙත්ථ අත්ථො; **සම්මාදිට්ඨී**ති මග්ගසම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො; ඉදං දුක්ඛන්ති ආදීහි **චතූහි**

---

1. සචාහං, b.
2. සාමඤ්ඤඞ්ගං වදන්ති-පොත්ථකෙසු.
3. මග්ගඤාණසඞ්ඛාතාය දස්සනාය, b.
4. පියාරිත්තං, b.
5. පියඞ්ගුව, b.

සච්චහි චත්තාරො මග්ගා තීණි ච ඵලානි කථිතානි අයම්පන මග්ගෙනෙව අවිරාධිතං විජ්ඣති නාමාති වෙදිතබ්බා; **සම්මාවිමුත්තීති** අරහත්තඵලවිමුත්තියා සමන්නාගතො; **අවිජ්ජාක්ඛන්ධං පදාලෙතීති** අරහත්තමග්ගෙන පදාලෙති නාමාති වුච්චති; ඉමිනා හි හෙට්ඨා අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජාක්ඛන්ධො පදාලිතො ඉධ පන පදාලිතං උපාදාය පදාලෙතීති වත්තුං වට්ටතීති.

4. 5. 7.

සත්තමෙ **මල්ලිකා දෙවීති** පසෙනදිරඤ්ඤො දෙවී; **යෙනමිධෙකච්චො මාතුගාමොති** යෙන ඉධෙකච්චා ඉත්ථී; **දුබ්බණ්ණාති** බීභච්ඡවණ්ණා; **දුරූපාති** දුස්සණ්ඨිතා; **සුපාපිකාති** සුට්ඨු පාපිකා සුට්ඨු ලාමිකා; **දස්සනායාති** පස්සිතුං; **දළිද්දාති** ධනදළිද්දා; **අප්පස්සකාති** සකෙන ධනධඤ්ඤෙන රහිතා; **අප්පභොගාති** උපභොගපරිභොගභණ්ඩරහිතා; **අප්පෙසක්ඛාති** අප්පපරිවාරා; **අඩ්ඪාති** ඉස්සරා; **මහද්ධනාති** වලඤ්ජනක[1] ධනෙන මහද්ධනා; **මහාභොගාති** උපභොගපරිභොගභණ්ඩභොගෙන මහාභොගා; **මහෙසක්ඛාති** මහාපරිවාරා; **අභිරූපාති** උත්තමරූපා; **දස්සනීයාති** දස්සනයුත්තා; **පාසාදිකාති** දස්සනෙන පන[2] පාසාදිකා; **වණ්ණපොක්ඛරතායාති** වණ්ණෙන චෙව සරීරසණ්ඨානෙන ච; **අභිසජ්ජතීති** ලග්ගති; **ව්‍යාපජ්ජතීති** පකතිං ජහති; **පතිත්ථීයතීති** කොධවසෙන ථිනභාවං ථද්ධභාවං ආපජ්ජති; **න දාතා හොතීති** න දායිකා හොති; **සෙය්‍යාවසථපදීපෙය්‍යන්ති** එත්ථ **සෙය්‍යාති** මඤ්චපල්ලඞ්කාදි සයනං; **ආවසථොති** ආවසථාගාරං; **පදීපෙය්‍යං** වුච්චති වට්ටිතෙලාදි පදීපූපකරණං; **ඉස්සාමනිකාති** ඉස්සාය සම්පයුත්තචිත්තා; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. **කොධනා අහොසින්ති** කොධමනා[3] අහොසිං; **අනිස්සාමනිකා අහොසින්ති** ඉස්සාවිරහිතචිත්තා අහොසිං; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

4. 5. 8.

අට්ඨමෙ අත්තන්තපාදිසු අත්තානං තපති දුක්ඛාපෙතීති **අත්තන්තපො**; අත්තනො පරිතාපනානුයොගං **අත්තපරිතාපනානුයොගං**; පරං තපතීති **පරන්තපො**; පරෙසං පරිතාපනානුයොගං **පරපරිතාපනානුයොගං**; **දිට්ඨෙව ධම්මෙති** ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ; **නිච්ඡාතොති** ඡාතං වුච්චති තණ්හා සා අස්ස නත්ථීති නිච්ඡාතො; සබ්බකිලෙසානං නිබ්බුතත්තා **නිබ්බුතො**; අන්තො තාපනකිලෙසානං අභාවා සීතලො ජාතොති **සීතිභූතො**; ඣානමග්ගඵලනිබ්බානසුඛානි පටිසංවෙදෙතීති **සුඛපටිසංවෙදී**; **බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනාති** සෙට්ඨභූතෙන අත්තනා; **අචෙලකොති** ආදීනි වුත්තත්ථානෙව; ඔරබ්භිකාදිසු උරබ්භා වුච්චන්ති එළකා උරබ්භෙ හනතීති **ඔරබ්භිකො**; සූකරිකාදිසුපි එසෙව නයො,

1. වලඤ්ජක. I. 2. දස්සනෙන. b. 3. කොධනා-කත්ථචි.

ලුද්දොති දාරුණො කක්ඛළො; **මච්ඡඝාතකො**ති මච්ඡබන්ධො[1] කෙවට්ටො; **බන්ධනාගාරිකො**ති බන්ධනාගාරගොපකො; **කුරූරකම්මන්තා**ති දාරුණ කම්මන්තා; **මුද්ධාවසිත්තො**ති ඛත්තියාභිසෙකෙන මුද්ධනි අභිසිත්තො; **පුරත්ථිමෙන නගරස්සා**ති නගරතො පුරත්ථිමාය දිසාය; **සන්ථාගාර**න්ති[2] යඤ්ඤසාලං; **ඛරාජිනං නිවාසෙත්වා**ති සඛුරං අජිනචම්මං නිවාසෙත්වා; **සප්පිතෙලෙනා**ති සප්පිනා තෙලෙන ච; ඨපෙත්වා හි සප්පිං අවසෙසො යො කොචි සෙනහො තෙලන්ති වුච්චති, **කණ්ඩුවමානො**ති නඛානං ඡින්නත්තා කණ්ඩුවිතබ්බකාලෙ තෙන කණ්ඩුවමානො; **අනන්තරහිතායා**ති[3] අසන්ථතාය; **සරූපවච්ඡායා**ති සදිසවච්ඡාය; සචෙ ගාවී සෙතා හොති වච්ඡොපි සෙතකොව සචෙ කපිලා වා රත්තා වා වච්ඡකොපි තාදිසොයෙවාති එවං සරූපවච්ඡාය; **සො එවමාහා**ති සො රාජා එවං වදෙති; **වච්ඡතරා**ති තරුණවච්ඡකභාවං අතික්කන්තා බලවවච්ඡා; වච්ඡතරීසුපි එසෙව නයො. **බරිහිසත්ථායා**ති[4] පරික්ඛෙපකරණත්ථාය චෙව යඤ්ඤභූමියං අත්ථරණත්ථාය ච; චතුත්ථපුග්ගලං බුද්ධුප්පාදතො පට්ඨාය දස්සෙතුං "ඉධ තථාගතො"ති ආදිමාහ. තත්ථ **තථාගතො**ති ආදීනි වුත්තත්ථානෙව, **තං ධම්ම**න්ති තං වුත්තප්පකාරසම්පදං ධම්මං; **සුණාති ගහපති වා**ති කස්මා පඨමං ගහපතිං නිද්දිසති නිහතමානත්තා උස්සන්නත්තා ච; යෙභුය්‍යෙන හි ඛත්තියකුලතො පබ්බජිතා ජාතිං නිස්සාය මානං කරොන්ති බ්‍රාහ්මණකුලා පබ්බජ්ජිතා මන්තෙ නිස්සාය මානං කරොන්ති, හීනජච්චකුලා පබ්බජිතා අත්තනො විජාතිතාය පතිට්ඨාතුං න සක්කොන්ති, ගහපතිදාරකා පන තාදිසස්ස මානස්ස අභාවතො නිහතමානදප්පා හොන්ති කච්ඡෙහි සෙදං මුඤ්චන්තෙහි පිට්ඨියං ලොණං පුප්ඵමානාය තෙ පබ්බජිත්වා මානං වා දප්පං වා අකත්වා යථාබලං බුද්ධවචනං උග්ගහෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තා සක්කොන්ති අරහත්තෙ පතිට්ඨාතුං, ඉතරෙහි ච කුලෙහි නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතා න බහුකා ගහපතිකාව බහුකා ඉති නිහතමානත්තා උස්සන්නත්තා ච පඨමං ගහපතිං නිද්දිසතීති. **අඤ්ඤතරස්මිං වා**ති ඉතරෙසං වා කුලානං අඤ්ඤතරස්මිං; **පච්චාජාතො**ති ජාතො; **තථාගතෙ සද්ධං පටිලභතී**ති පරිසුද්ධං ධම්මං සුත්වා ධම්මසාමිම්හි තථාගතෙ සම්මාසම්බුද්ධො වත භගවාති සද්ධං පටිලභති; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතී**ති එවං පච්චවෙක්ඛති; **සම්බාධො ඝරාවාසො**ති සචෙපි සට්ඨිහත්ථෙ ඝරෙපි යොජනසතන්තරෙපි වා ද්වෙ ජයම්පතිකා වසන්ති තථාපි[5] තෙසං සකිඤ්චනසපලිබොධනට්ඨෙන ඝරාවාසො සම්බාධොව; **රජාපථො**ති රාගරජාදීනං උට්ඨානට්ඨානන්ති මහාඅට්ඨකථායං වුත්තං; ආගමනපථොතිපි වට්ටති; අලග්ගනට්ඨෙන අබ්භොකාසො වියාති **අබ්භොකාසො**; පබ්බජිතො හි කූටාගාරරතනපාසාදදෙවවිමානාදිසු

1. මච්ඡවධො. b.
2. සන්ධාගාරන්ති. b.
3. අනන්තරහිතා යාති. b.
4. පරිකම්මත්ථායාති. b.
5. තථාහි-පොත්ථකෙසු.

පතිතමාරට්ඨානපාමොක්ඛෙසු පරිවජ්ජනෙසු වසන්තොපි නෙව ලග්ගති න සජ්ජති න බජ්ඣති තෙන වුත්තං **අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජාති**; අපි ච සම්බාධො ඝරාවාසො කුසලකිරියාය ඔකාසාභාවතො,[1] රජාපථො අසංවුතසඞ්කාරධානං විය රජානං කිලෙසරජානං සන්නිපාතට්ඨානතො, අබ්භොකාසො පබ්බජ්ජා කුසලකිරියාය යථාසුඛං ඔකාසසබ්භාවතො,[2] **නයිදං සුකරං -පෙ- පබ්බජ්ජෙය්‍යන්ති** එත්ථ අයං සඞ්ඛෙපකථා, යදෙතං සික්ඛාත්තයබ්‍රහ්මචරියං එකම්පි දිවසං අඛණ්ඩං කත්වා චරිමකචිත්තං පාපෙතබ්බතාය **එකන්තපරිපුණ්ණං**; එකම්පි දිවසං[3] කිලෙසමලෙන අමලිනං කත්වා චරිමකචිත්තං පාපෙතබ්බතාය **එකන්තපරිසුද්ධං**; **සඞ්ඛලිඛිතන්ති**[4] ලිඛිතසඞ්ඛසදිසං ධොතසඞ්ඛසප්පටිභාගං චරිතබ්බං; ඉදං න සුකරං **අගාරං අජ්ඣාවසතා** අගාරමජ්ඣෙ වසන්තෙන[5] **එකන්තපරිපුණ්ණං -පෙ- චරිතුං, යන්නූනාහං** කෙසෙ ච මස්සු ච[6] ඔහාරෙත්වා කාසායරසපීතතාය **කාසායානි** බ්‍රහ්මචරියං චරන්තානං අනුච්ඡවිකානි **වත්ථානි; අච්ඡාදෙත්වා** පරිදහිත්වා; **අගාරස්මා** නික්ඛමිත්වා **අනගාරියං පබ්බජ්ජෙය්‍යං**: එත්ථ ච යස්මා අගාරස්ස හිතං කසිවණිජ්ජාදිකම්මං අගාරියන්ති වුච්චති තඤ්ච පබ්බජ්ජාය නත්ථි තස්මා පබ්බජ්ජා අනගාරියාති ඤාතබ්බා තං **අනගාරියං**; **පබ්බජ්ජෙය්‍යන්ති** පටිපජ්ජෙය්‍යං; **අප්පං වාති** සහස්සතො හෙට්ඨා භොගක්ඛන්ධො අප්පො නාම හොති; සහස්සතො පට්ඨාය මහා, ආබන්ධනට්ඨෙන ඤාතියෙව ඤාතිපරිවට්ටො, සො වීසතියා හෙට්ඨා අප්පො හොති, වීසතියා පට්ඨාය මහා; **භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නොති** යා භික්ඛූනං අධිසීලසඞ්ඛාතා සික්ඛා තඤ්ච යත්ථ චෙතෙ සහ ජීවන්ති එකජීවිකා සභාගවුත්තිනො තං භගවතා පඤ්ඤත්තසික්ඛාපදසඞ්ඛාතං සාජීවඤ්ච තත්ථ සික්ඛනභාවෙන සමාපන්නොති භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො; සමාපන්නොති සික්ඛං පරිපූරෙන්තො සාජීවඤ්ච අවීතික්කමන්තො හුත්වා තදුභයං උපගතොති අත්ථො, **පාණාතිපාතං පහායාති** ආදීනි වුත්තත්ථානෙව. **ඉමෙසං භෙදායාති** යෙසං ඉතොති වුත්තානං සන්තිකෙ සුතං තෙසං භෙදාය; **භින්නානං වා සන්ධාතාති** මිත්තානං[7] මිත්තානං වා සමානුපජ්ඣායකාදීනං වා කෙනචිදෙව කාරණෙන භින්නානං එකමෙකං උපසඞ්කමිත්වා තුම්හාකං ඊදිසෙ කුලෙ ජාතානං එවං බහුස්සුතානං ඉදං න යුත්තන්ති ආදීනි වත්වා සන්ධානං කත්තා; **අනුප්පදාතාති** සන්ධානානුප්පදාතා; ද්වෙ ජනෙ සමග්ගෙ දිස්වා තුම්හාකං එවරූපෙ කුලෙ ජාතානං එවරූපෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතානං අනුච්ඡවිකමෙතන්ති ආදීනි වත්වා දළ්හීකම්මං කත්තාති අත්ථො; සමග්ගෙ ආරාමො අස්සාති **සමග්ගාරාමො**; යත්ථ සමග්ගා නත්ථි තත්ථ වසිතුම්පි න ඉච්ඡතීති අත්ථො; **සමග්ගරාමො**තිපි පාළි, අයමෙවත්ථො; **සමග්ගරතොති** සමග්ගෙසු රතො; තෙ පහාය

1. යථාසුඛං ඔකාසාභාවතො. b.
2. ඔකාසසම්භවතො. b.
3. එකදිවසම්පි ච. s.
4. සඞ්ඛලිඛිතං b l.
5. අගාරංව අජ්ඣාවසන්තෙන. b.
6. කෙසමස්සුං, s.
7. භින්නානං. b.

අඤ්ඤදත්‍ථු ඝටෙතුම්පි න ඉච්ඡතීති අත්‍ථො; සමග්ගෙ දිස්වාපි සුත්වාපි නන්‍දතීති **සමග්ගනන්‍දී; සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතා**ති යා සා වාචා සත්තෙ සමග්ගෙයෙව කරොති තං සාමග්ගිගුණපරිදීපිකමෙව වාචං භාසති න ඉතරන්ති; **නෙළා**ති එළං වුච්චති දොසො නාස්සා එළන්ති නෙළා නිද්දොසාති අත්‍ථො; "නෙළඞ්ගො සෙතපච්ඡාදො"ති එත්‍ථ වුත්තසීලං[1] විය. **කණ්ණසුඛා**ති ව්‍යඤ්ජනමධුරතාය කණ්ණානං සුඛා සූචිවිජ්ඣනං විය කණ්ණසූලං න ජනෙති; අත්‍ථමධුරතාය සකලසරීරෙ කොපං අජනෙත්වා පෙමං ජනෙතීති **පෙමනීයා;**[2] හදයං ගච්ඡති අප්පටිහඤ්ඤමානා සුඛෙන චිත්තං පවිසතීති **හදයඞ්ගමා;** ගුණපරිපුණ්ණතාය පුරෙ භවාති **පොරී**; පුරෙ සංවද්ධනාරී විය සුකුමාරාතිපි **පොරී;** පුරස්ස එසාතිපි **පොරී;** පුරස්ස එසාති නගරවාසීනං කථාති අත්‍ථො; නගරවාසිනො හි යුත්තකථා හොන්ති පිතිමත්තං තාතාති[3] භාතිමත්තං භාතාති වදන්ති එවරූපී කථා බහුනො ජනස්ස කන්තා හොතීති **බහුජනකන්තා;** කන්තභාවෙනෙව බහුජනස්ස මනාපා චිත්තවුද්ධිකරාති **බහුජනමනාපා;** කාලෙ වදතීති **කාලවාදී**; වත්තබ්බයුත්තකාලං සල්ලක්ඛෙත්වා වදතීති අත්‍ථො; භූතං තච්ඡං සභාවමෙව වදතීති **භූතවාදී**; දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකඅත්‍ථසන්නිස්සිතමෙව කත්වා වදතීති **අත්‍ථවාදී**; නවලොකුත්තරධම්මසන්නිස්සිතං කත්වා වදතීති **ධම්මවාදී;** සංවරවිනයපහානවිනයසන්නිස්සිතං කත්වා වදතීති **විනයවාදී;** නිධානං වුච්චති ඨපනොකාසො, නිධානමස්සා අත්‍ථීති **නිධානවතී**; හදයෙ නිධෙතබ්බයුත්තකං වාචං භාසිතාති[4] අත්‍ථො; **කාලෙනා**ති එවරූපං භාසමානොපි අහං නිධානවතිං වාචං භාසාමීති න අකාලෙන භාසති යුත්තකාලං පන අවෙක්ඛිත්වාව[5] භාසතීති අත්‍ථො; **සාපදෙස**න්ති සඋපමං සකාරණන්ති අත්‍ථො; **පරියන්තවති**න්ති පරිච්ඡෙදං දස්සෙත්වා දස්සෙත්වා[6] යථාස්සා පරිච්ඡෙදො පඤ්ඤායති එවං භාසතීති අත්‍ථො; **අත්‍ථසංහිත**න්ති අනෙකෙහිපි නයෙහි විභජන්තෙන පරියාදාතුං අසක්කුණෙය්‍යං[7] අත්‍ථසම්පන්නං; යං වා සො අත්‍ථවාදී අත්‍ථං වදති තෙන අත්‍ථෙන සංහිතත්තා අත්‍ථසංහිතං වාචං භාසති[8] න අඤ්ඤං නික්ඛිපිත්වා අඤ්ඤං භාසතීති වුත්තං හොති; **බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා**ති මූලබීජං ඛන්‍ධබීජං ඵළුබීජං අග්ගබීජං බීජබීජන්ති පඤ්චවිධස්ස බීජගාමස්ස චෙව යස්ස කස්සචි නීලතිණරුක්ඛාදිකස්ස භූතගාමස්ස ච සමාරම්භා ඡෙදනපචනාදිභාවෙන විකොපනා පටිවිරතොති අත්‍ථො; **එකභත්තිකො**ති පාතරාසභත්තං සායමාසභත්තන්ති ද්වෙ භත්තානි, තෙසු පාතරාසභත්තං අන්තොමජ්ඣන්හිකෙන පරිච්ඡින්නං, ඉතරං මජ්ඣන්හිකතො උද්ධං අන්තො අරුණෙන, තස්මා අන්තොමජ්ඣන්හිකෙ දසක්ඛත්තුං භුඤ්ජමානොපි එකභත්තිකො[9]

---

1. නෙළං. b. නෙලං. s.
2. පෙමනියා. s
3. පිතාති. b.
4. යුත්තං වාචං භාසිතාති b. යුත්තකං වාචං භාසිතා හොතීති s
5. අපෙක්ඛිත්වාව-කත්‍ථචි.
6. දස්සෙත්වා. s.
7. අසක්කුණෙය්‍යතාය. b.
8. අත්‍ථසංහිතං තඤ්ච භාසති. b.
9. එකභත්තිකොව. b. s.

හොති තං සන්ධාය වුත්තං එකභත්තිකොති; රත්තිභොජනං[1] රත්ති තතො උපරතොති **රත්තූපරතො**; අතික්කන්තෙ මජ්ඣන්හිකෙ යාව සුරියත්ථඞ්ගමනා භොජනං විකාලභොජනං නාම තතො විරතත්තා **විරතො විකාලභොජනා**; **ජාතරූප**න්ති සුවණ්ණං; **රජත**න්ති කහාපණො ලොහමාසකො ජතුමාසකො දාරුමාසකොති යෙ වොහාරං ගච්ඡන්ති තස්ස උභයස්සාපි පටිග්ගහණා පටිවිරතො නෙව තං පටිග්ගණ්හාති න උග්ගණ්හාපෙති[2] න උපනික්ඛිත්තං සාදියතීති අත්ථො; **ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා**ති සාලිවීහියවගොධූමකඞ්ගුවරකකුද්‍රූසකසඞ්ඛාතස්ස සත්තවිධස්සාපි ආමකධඤ්ඤස්ස පටිග්ගහණා; න කෙවලං ච එතෙසං පටිග්ගහණමෙව ආමසනම්පි[3] භික්ඛූනං න වට්ටතියෙව; **ආමකමංසපටිග්ගහණා**ති. එත්ථ අඤ්ඤත්‍ර උද්දිස්ස අනුඤ්ඤාතා ආමකමංසමච්ඡානං පටිග්ගහණමෙව භික්ඛූනං න වට්ටති නො ආමසනං;[4] **ඉත්ථිකුමාරිකා**[5] **පටිග්ගහණා**ති එත්ථ ඉත්ථීති පුරිසන්තරගතා ඉතරා කුමාරිකා නාම තාසං පටිග්ගහණම්පි ආමසනම්පි අකප්පියමෙව, **දාසිදාසපටිග්ගහණා**ති එත්ථ දාසිදාසවසෙනෙව තෙසං පටිග්ගහණං න වට්ටති කප්පියකාරකං දම්මි ආරාමිකං දම්මීති එවං වුත්තෙ පන වට්ටති, අජෙළකාදිසුපි ඛෙත්තවත්ථුපරියොසානෙසු කප්පියාකප්පියනයො විනයවසෙන උපපරික්ඛිතබ්බො. තත්ථ ඛෙත්තං නාම යස්මිං පුබ්බන්නං රුහති, වත්ථු නාම යස්මිං අපරන්නං රුහති, යත්ථ වා උභයං රුහති තං ඛෙත්තං, තදත්ථාය අකතභූමිභාගො වත්ථු, ඛෙත්තවත්ථුසීසෙන චෙත්ථ වාපිතළාකාදීනිපි සඞ්ගහිතානෙව. **කයවික්කයා**ති කයා ච වික්කයා ච; **දූතෙය්‍යං** වුච්චති දූතකම්මං ගිහීනං පණ්ණං වා සාසනං වා ගහෙත්වා තත්ථ තත්ථ ගමනං; **පහිණගමනං** වුච්චති ඝරා ඝරං පෙසිතස්ස ඛුද්දකගමනං; **අනුයොගො** නාම තදුභයකරණං; තස්මා දූතෙය්‍යපහිණගමනානං අනුයොගොති එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. තුලාකූටාදීසු **කූට**න්ති වඤ්චනං; තත්ථ තුලාකූටං තාව[6] රූපකූටං අඞ්ගකූටං ගහණකූටං පටිච්ඡන්නකූටන්ති චතුබ්බිධං හොති, තත්ථ රූපකූටං නාම ද්වෙ තුලා සරූපා කත්වා ගණ්හන්තො මහතියා ගණ්හාති[7] දදන්තො ඛුද්දිකාය දෙති, අඞ්ගකූටං නාම ගණ්හන්තො පච්ඡාභාගෙ හත්ථෙන තුලං අක්කමති දදන්තො පුබ්බභාගෙ, ගහණකූටං නාම ගණ්හන්තො මූලෙ රජ්ජුං ගණ්හාති දදන්තො අග්ගෙ, පටිච්ඡන්නකූටං නාම තුලං සුසිරං කත්වා අන්තො අයචුණ්ණං පක්ඛිපිත්වා ගණ්හන්තො තං පච්ඡාභාගෙ කරොති දදන්තො අග්ගභාගෙ, කංසො වුච්චති සුවණ්ණපාති තාය වඤ්චනං කංසකූටං, කථං: එකං සුවණ්ණපාතිං කත්වා අඤ්ඤා ද්වෙ තිස්සො ලොහපාතියො සුවණ්ණවණ්ණා කරොන්ති තතො ජනපදං ගන්ත්වා කිඤ්චිදෙව අඩ්ඪකුලං පවිසිත්වා සුවණ්ණභාජනානි කිණථාති වත්වා අග්ඝෙ පුච්ඡිතෙ

1. රත්තියා භොජනා. b.
2. නෙව තං උග්ගණ්හාති න උග්ගණ්හාපෙති. s. නෙව තං උග්ගණ්හාති b.
3. ආමසනම්පි අකප්පියමෙව-කත්ථචි
4. නො ආමසනන්ති. b.
5. ඉත්ථිකුමාරිකා s.
6. නාම. b
7. ගණ්හාති b.

සමග්ඝතරං දාතුකාමා හොන්ති තතො තෙසු කථං ඉමෙසං සුවණ්ණභාවො ජානිතබ්බොති වුත්තෙ වීමංසිත්වා ගණ්හථාති සුවණ්ණපාතිං පාසාණෙ ඝංසිත්වා සබ්බපාතියො දත්වා ගච්ඡන්ති,[1] මානකූටං හදයභෙදසිඛාභෙදරජ්ජුභෙදවසෙන තිවිධං හොති, තත්ථ හදයභෙදො සප්පිතෙලාදිමිනනකාලෙ ලබ්භති තානි හි ගණ්හන්තො හෙට්ඨාඡිද්දෙන මානෙන සණිකං ආසිඤ්චාති වත්වා අන්තොභාජනෙ බහුං පග්ඝරාපෙත්වා ගණ්හාති දදන්තො ඡිද්දං පිධාය සීඝං පූරෙත්වා දෙති, සිඛාභෙදො තිලතණ්ඩුලාදිමිනනකාලෙ ලබ්භති තානි ගණ්හන්තො සණිකං සිඛං උස්සාපෙත්වා ගණ්හති දෙන්තො වෙගෙන පූරෙත්වා සිඛං ඡින්දන්තො[2] දෙති, රජ්ජුභෙදො ඛෙත්තවත්ථුමිනනකාලෙ ලබ්භති ලඤ්ජං අලභන්තා හි ඛෙත්තං අමහන්තම්පි මහන්තං කත්වා මිනන්ති.

උක්කොටනාදිසු **උක්කොටනන්ති** සාමිකෙ අසාමිකෙ[3] කාතුං ලඤ්ජගහණං; **වඤ්චනන්ති** තෙහි තෙහි උපායෙහි පරෙසං වඤ්චනං; තත්රිදමෙකං වත්ථු. එකො කිර ලුද්දකො මිගඤ්ච මිගපොතකඤ්ච ගහෙත්වා ආගච්ඡති; තමෙකො ධුත්තො කිම්භො මිගො අග්ඝති කිං මිගපොතකොති ආහ, මිගො ද්වෙ කහාපණෙ මිගපොතකො එකන්ති ච වුත්තෙ කහාපණං දත්වා මිගපොතකං ගහෙත්වා ථොකං ගන්ත්වා නිවත්තෙන්තො න මෙ භො මිගපොතකෙන අත්ථො මිගං මෙ දෙහීති ආහ, තෙන හි ද්වෙ කහාපණෙ දෙහීති, සො ආහ නනු තෙ භො මයා පඨමං එකො කහාපණො දින්නොසි, ආම දින්නොති, ඉමම්පි[4] මිගපොතකං ගණ්හ එවං සො ච කහාපණො අයඤ්ච කහාපණග්ඝනකො මිගපොතකොති ද්වෙ කහාපණා භවිස්සන්තීති සො කාරණං වදතීති සල්ලක්ඛෙත්වා මිගපොතකං ගහෙත්වා මිගං අදාසීති. **නිකතීති** යොගවසෙන මායාවසෙන වා අපාමඞ්ගං පාමඞ්ගන්ති අමණිං මණින්ති අසුවණ්ණං සුවණ්ණන්ති කත්වා පතිරූපකෙන වඤ්චනං; **සාචියොගොති**[5] කුටිලයොගො එතෙසංයෙව උක්කොටනාදීනමෙතං නාමං; තස්මා උක්කොටනසාචියොගො වඤ්චනසාචියොගො නිකතිසාචියොගොති[6] එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, කෙචි අඤ්ඤං දස්සෙත්වා අඤ්ඤස්ස පරිවත්තනං සාචියොගොති වදන්ති තං පන වඤ්චනෙනෙව සංගහිතං. ඡෙදනාදිසු **ඡෙදනන්ති** හත්ථච්ඡෙදනාදි; **වධොති** මාරණං; **බන්ධොති** රජ්ජුබන්ධනාදීහි බන්ධනං; **විපරාමොසොති** හිමවිපරාමොසො ගුම්බවිපරාමොසොති දුවිධො; හිමපාතසමයෙ යං හිමෙන[7] පටිච්ඡන්නා හුත්වා මග්ගපටිපන්නං ජනං මුසන්ති අයං හිමවිපරාමොසො, යං ගුම්බාදීහි පටිච්ඡන්නා මුසන්ති අයං ගුම්බවිපරාමොසො **ආලොපො** වුච්චති ගාමනිගමාදීනං විලොපකරණං; **සහසාකාරොති** සාහසකිරියා;[8] ගෙහං පවිසිත්වා මනුස්සානං

1. ගච්ඡති. b
2. ඡින්දන්තො. b.
3. අස්සාමිකෙ. b.
4. ඉමං. s.
5. සාචියොගො. b.
6. උක්කොටන සාචියොගා වඤ්චනසාචියොගා නිකතිසාචියොගාති. b.
7. යං හිමපාතසමයෙ හිමෙන. b.
8. සාහසිකකිරියා. b.

උරෙ සත්ථං ඨපෙත්වා ඉච්ඡිතභණ්ඩගහණං; එවමෙතස්මා[1] ඡෙදන[2]-පෙ-සහසාකාරා පටිවිරතො හොති; **සො සන්තුට්ඨො හොතීති** සවායං භික්ඛු හෙට්ඨා වුත්තෙන චතුසු පච්චයෙසු ද්වාදසවිධෙන ඉතරීතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතො හොති; ඉමිනා පන ද්වාදසවිධෙන ඉතරීතරපච්චයසන්තොසෙන සමන්නාගතස්ස භික්ඛුනො අට්ඨ පරික්ඛාරා වට්ටන්ති තීණි චීවරානි පත්තො දන්තකට්ඨච්ඡෙදනවාසි එකා සූචි කායබන්ධනං පරිස්සාවනන්ති. වුත්තම්පි චෙතං:-

"තිචීවරඤ්ච පත්තො ච වාසි සූචි ච බන්ධනං,
පරිස්සාවනෙන අට්ඨෙතෙ යුත්තයොගස්ස භික්ඛුනො"ති.

තෙ සබ්බෙ කායපරිහාරියා[3] හොන්ති කුච්ඡිපරිහාරියාපි,[4] කථං-තිචීවරං තාව නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා ච විචරණකාලෙ කායං පරිහරති පොසෙතීති කායපරිහාරියං[5] හොති, චීවරකණ්ණෙන උදකං පරිස්සාවෙත්වා පිවනකාලෙ ඛාදිතබ්බඵලාඵලං ගහණකාලෙ[6] ච කුච්ඡිං පරිහරති පොසෙතීති කුච්ඡිපරිහාරියං[5] හොති. පත්තොපි තෙන උදකං උද්ධරිත්වා නහානකාලෙ කුටිපරිභණ්ඩකරණකාලෙ ච කායපරිහාරිකො හොති ආහාරං ගහෙත්වා භුඤ්ජනකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරියො,[7] වාසිපි තාය දන්තකට්ඨච්ඡෙදනකාලෙ මඤ්චපීඨානං අඞ්ගපාදචීවරකුටිදණ්ඩකසජ්ජනකාලෙ ච කායපරිහාරිකා හොති උච්ඡුච්ඡෙදනනාළිකෙරාදිතච්ඡනකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරිකා, සූචිපි[8] චීවරසිබ්බනකාලෙ කායපරිහාරිකා හොති පූවං[9] වා ඵලං වා විජ්ඣිත්වා ඛාදනකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරිකා, කායබන්ධනං බන්ධිත්වා විචරණකාලෙ කායපරිහාරිකං උච්ඡුආදීනි බන්ධිත්වා ගහණකාලෙ කුච්ඡිපරිහාරියං,[10] පරිස්සාවනං තෙන උදකං පරිස්සාවෙත්වා නහානකාලෙ සෙනාසනපරිභණ්ඩකරණකාලෙ ච කායපරිහාරිකං පානීයපානකපරිස්සාවනකාලෙ තෙනෙව තිලතණ්ඩුලපුථුකාදීනි ගහෙත්වා ඛාදනකාලෙ ච කුච්ඡිපරිහාරියං,[10] අයන්තාව අට්ඨපරික්ඛාරිකස්ස පරික්ඛාරමත්තා. නවපරික්ඛාරිකස්ස පන සෙය්‍යං පවිසන්තස්ස[11] තත්‍රට්ඨකපච්චත්ථරණං වා කුඤ්චිකා වා වට්ටති, දසපරික්ඛාරිකස්ස නිසීදනචම්මඛණ්ඩං[12] වට්ටති, එකාදසපරික්ඛාරිකස්ස කත්තරයට්ඨි වා තෙලනාළිකා වා වට්ටති, ද්වාදසපරික්ඛාරිකස්ස ඡත්තං වා උපාහනං වා වට්ටති, එතෙසු ච අට්ඨපරික්ඛාරිකොව සන්තුට්ඨො ඉතරෙ අසන්තුට්ඨා මහිච්ඡා මහාභාරාති[13] න වත්තබ්බා එතෙපි අප්පිච්ඡාව[14] සන්තුට්ඨාව[14] සුභරාව[14] සල්ලහුකවුත්තිනොව.[14] භගවා පන න ඉමං[15] සුත්තං තෙසං වසෙන කථෙසි අට්ඨපරික්ඛාරිකස්ස වසෙන කථෙසි. සො හි ඛුද්දකවාසිඤ්ච සූචිඤ්ච පරිස්සාවනෙ පක්ඛිපිත්වා පත්තස්ස අන්තො ඨපෙත්වා පත්තං අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා තිචීවරං කාය

1. එවමෙව තස්මා. s.
2. ඡෙදනා. b.
3. කායපරිහාරිකාපි. s.
4. කුච්ඡිපරිහාරිකාපි. b.
5. පරිහාරිකං. b.
6. ඛාදිතබ්බඵලගහණකාලෙ s.
7. පරිහාරිකො. b s.
8. සූචි. s.
9. පූවං. s.
10. පරිහාරිකං. b. s.
11. වසන්තස්ස. b.
12. නිසීදනං වා චම්මඛණ්ඩං වා. s.
13. මහාභාරති. b.
14. ච. b.
15. තයිමං. s.

බන්ධං කත්වා යෙනිච්ඡකං සුඛං පක්කමති පටිනිවත්තිත්වා ගහෙතබ්බං නාමස්ස න හොති, ඉති ඉමස්ස භික්ඛුනො සල්ලහුකවුත්තිතං දස්සෙන්තො භගවා “සන්තුට්ඨො හොති කායපරිහාරිකෙන චීවරෙනා”ති ආදිමාහ, තත්ථ **කායපරිහාරිකෙනා**ති කායං[1] පරිහරණමත්තකෙන; **කුච්ඡිපරිහාරිකෙනා**ති කුච්ඡිං[2] පරිහරණමත්තකෙන; **සමාදායෙව පක්කමතී**ති තං අට්ඨපරික්ඛාරමත්තකං සබ්බං ගහෙත්වාව කායපටිබද්ධං කත්වාව ගච්ඡති මම විහාරො පරිවෙණං උපට්ඨාකොතිස්ස සඞ්ගො වා බන්ධො වා න හොති සො ජියාමුත්තො සරො විය යූථා අපක්කන්තො මත්ත[3] හත්ථී විය ඉච්ඡිතිච්ඡිතං සෙනාසනං වනසණ්ඩං රුක්ඛමූලං නවං නවං[4] පබ්භාරං පරිභුඤ්ජන්තො එකො තිට්ඨති එකො නිසීදති සබ්බිරියාපථෙසු එකො අදුතියො :–

“චාතුද්දිසො අප්පටිඝො ච[5] හොති
සන්තුස්සමානො ඉතරීතරෙන
පරිස්සයානං සහිතා අඡම්භී
එකො චරෙ ඛග්ගවිසාණකප්පො”ති.

එවං වණ්ණිතං ඛග්ගවිසාණකප්පතං ආපජ්ජති; ඉදානි තමත්ථං උපමාය සාධෙන්තො සෙය්‍යථාපීති ආදිමාහ: තත්ථ **පක්ඛී සකුණො**ති පක්ඛයුත්තො සකුණො; **ඩෙතී**ති උප්පතති; අයම්පනෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො, සකුණා නාම අසුකස්මිං පදෙසෙ රුක්ඛො පරිපක්කඵලොති ඤත්වා නානාදිසාහි ආගන්ත්වා නඛපක්ඛතුණ්ඩාදීහි තස්ස ඵලානි විජ්ඣිත්වා[6] විධුනන්තා[7] ඛාදන්ති ඉදං අජ්ජතනාය ඉදං ස්වාතනාය භවිස්සතීති තෙසං න හොති ඵලෙ පන ඛීණෙ නෙව රුක්ඛස්ස ආරක්ඛං ඨපෙන්ති න තත්ථ පක්ඛං වා පත්තං වා නඛං වා තුණ්ඩං වා ඨපෙන්ති අථ ඛො තස්මිං රුක්ඛෙ අනපෙක්ඛා[8] හුත්වා යො යං දිසාභාගං ඉච්ඡති සො තෙන සපත්තභාරොව උප්පතිත්වා ගච්ඡති එවමෙව අයං භික්ඛු නිස්සඞ්ගො[9] නිරපෙක්ඛොයෙව පක්කමති සමාදායෙව පක්කමති; **අරියෙනා**ති නිද්දොසෙන; **අජ්ඣත්ත**න්ති සකෙ අත්තභාවෙ; **අනවජ්ජසුඛ**න්ති නිද්දොසසුඛං; **සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා**ති සො ඉමිනා අරියෙන සීලක්ඛන්ධෙන සමන්නාගතො භික්ඛු චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන රූපං පස්සිත්වාති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං, **අබ්‍යාසෙකසුඛ**න්ති කිලෙසෙහි අනාසිත්තසුඛං; අවිකිණ්ණසුඛන්තිපි වුත්තං; ඉන්ද්‍රිය සංවරසුඛං හි දිට්ඨාදිසු දිට්ඨමත්තාදිවසෙන පවත්තතාය අවිකිණ්ණං හොති. **සො අභික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ**ති සො මනච්ඡට්ඨානං ඉන්ද්‍රියානං සංවරෙන සමන්නාගතො භික්ඛු ඉමෙසු අභික්කන්තපටික්කන්තාදිසු සත්තසු ඨානෙසු සතිසම්පජඤ්ඤවසෙන සම්පජානකාරී හොති; තත්ථ **අභික්කන්ත**න්ති

1. කායං. s.
2. කුච්ඡිං. s.
3. මද්ද. b.
4. නවං. b. වනං s.
5. ච. b.
6. විජ්ඣන්තා. b. s,
7. විධුනන්තා. s.
8. අනපෙක්ඛා s.
9. නිරාසඞ්ගො b.

පුරතො ගමනං;[1] **පටික්කන්තෙ**ති පච්චාගමනං;[2] **සම්පජානකාරී හොතී**ති සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං සප්පායසම්පජඤ්ඤං ගොචරසම්පජඤ්ඤං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤන්ති ඉමෙසං චතුන්නං සතිසම්පයුත්තානං සම්පජඤ්ඤානං වසෙන සතිං උපට්ඨපෙත්වා ඤාණෙන පරිච්ඡින්දිත්වා යෙව තානි අභික්කන්තපටික්කන්තානි කරොති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරො පන ඉච්ඡන්තෙන දීඝනිකායෙ සාමඤ්ඤඵලවණ්ණනාතො වා මජ්ඣිමනිකායෙ සතිපට්ඨානවණ්ණනාතො වා ගහෙතබ්බො; **සො ඉමිනා චා**ති ආදිනා කිං දස්සෙති, අරඤ්ඤවාසස්ස පච්චයසම්පත්තිං දස්සෙති, යස්ස හි ඉමෙ චත්තාරො පච්චයා නත්ථි තස්ස අරඤ්ඤවාසො න ඉජ්ඣති තිරච්ඡානගතෙහි වා වනචරකෙහි වා සද්ධිං වත්තබ්බතං ආපජ්ජති අරඤ්ඤෙ අධිවත්ථා දෙවතා කිං එවරූපස්ස පාපභික්ඛුනො අරඤ්ඤවාසෙනාති භෙරවසද්දං සාවෙන්ති හත්ථෙහි සීසං පහරිත්වා පලායනාකාරං කරොන්ති අසුකො භික්ඛු අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච පාපධම්මං[3] අකාසීති අයසො පත්ථරති යස්ස පනෙතෙ චත්තාරො පච්චයා අත්ථි තස්ස අරඤ්ඤවාසො ඉජ්ඣති සො හි අත්තනො සීලං පච්චවෙක්ඛන්තො කිඤ්චි කාළකං වා තිලකං වා අපස්සන්තො පීතිං උප්පාදෙත්වා තං ඛයතො වයතො සම්මසන්තො[4] අරියභූමිං ඔක්කමති අරඤ්ඤෙ අධිවත්ථා දෙවතා අත්තමනා වණ්ණං භාසන්ති ඉතිස්ස උදකෙ පක්ඛිත්තතෙලබින්දු[5] විය යසො විත්ථාරිකො[6] හොති; තත්ථ **විවිත්ත**න්ති සුඤ්ඤං අප්පසද්දං[7] අප්පනිග්ඝොසන්ති අත්ථො; එතදෙව හි සන්ධාය විභඞ්ගෙ විවිත්තන්ති සන්තිකෙ චෙපි සෙනාසනං හොති තඤ්ච අනාකිණ්ණං ගහට්ඨෙහි පබ්බජිතෙහි තෙන තං විවිත්තන්ති වුත්තං. සෙති චෙව ආසති ච එත්ථාති **සෙනාසනං**; මඤ්චපීඨානමෙතං අධිවචනං; තෙනාහ සෙනාසනන්ති මඤ්චොපි සෙනාසනං පීඨම්පි භිසිපි බිම්බොහනම්පි විහාරොපි අඩ්ඪයොගොපි පාසාදොපි හම්මියම්පි ගුහාපි අට්ටොපි මාළොපි ලෙණම්පි වෙළුගුම්බොපි රුක්ඛමූලම්පි මණ්ඩපොපි සෙනාසනං යත්ථ වා පන භික්ඛූ පටික්කමන්ති සබ්බමෙතං සෙනාසනන්ති. අපිච විහාරො අඩ්ඪයොගො පාසාදො හම්මියං ගුහාති ඉදං විහාරසෙනාසනං නාම, මඤ්චො පීඨං භිසි බිම්බොහනන්ති ඉදං මඤ්චපීඨසෙනාසනං නාම; චිලිමිකා චම්මඛණ්ඩො තිණසන්ථාරො පණ්ණසන්ථාරොති ඉදං සන්ථතසෙනාසනං නාම; යත්ථ වා පන භික්ඛූ පටික්කමන්තීති එතං[8] ඔකාසසෙනාසනං නාමාති; එවං චතුබ්බිධං සෙනාසනං හොති තං සබ්බම්පි සෙනාසනගහණෙන ගහිතමෙව, ඉමස්ස පන සකුණසදිසස්ස චාතුද්දිසස්ස භික්ඛුනො අනුච්ඡවිකං[9] දස්සෙන්තො "අරඤ්ඤං රුක්ඛමූල"න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **අරඤ්ඤ**න්ති "නික්ඛමිත්වා බහි ඉන්දඛීලා[10] සබ්බමෙතං අරඤ්ඤ"න්ති ඉදං භික්ඛුනි

1. තිගගමනං. b.
2. පච්ඡාගමනං. b.
3. පාපකම්මං. s.
4. පස්සන්තො s.
5. තෙලබින්දු. s.
6. විත්ථාරිතො. s.
7. විවිත්තන්ති අප්පසද්දං. b. විවිත්තන්ති [අරඤ්ඤං අප්පසද්දං. s.
8. ඉදං. s
9. අනුච්ඡවිකං සෙනාසනං. s.
10. ඉන්දඛීලං. b.

තං වසෙන ආගතං අරඤ්ඤං;[1] "ආරඤ්ඤකං නාම සෙනාසනං පඤ්චධනුසතිකං පච්ඡිම"න්ති ඉදම්පන ඉමස්ස භික්ඛුනො අනුරූපං; තස්ස ලක්ඛණං විසුද්ධිමග්ගෙ ධුතඞ්ගනිද්දෙසෙ වුත්තං, **රුක්ඛමූල**න්ති යං කිඤ්චි සන්දච්ඡායං විවිත්තං[2] රුක්ඛමූලං; **පබ්බත**න්ති සෙලං; තත්ථ හි උදකසොණ්ඩීසු උදකකිච්චං කත්වා සීතාය රුක්ඛච්ඡායාය නිසින්නස්ස නානාදිසාසු ඛායමානාසු[3] සීතෙන[4] වාරිනා බීජියමානස්ස චිත්තං එකග්ගං හොති; **කන්දර**න්ති කං වුච්චති උදකං තෙන දාරිතං උදකභින්නං[5] පබ්බතපදෙසං යං නිතම්බන්තිපි නදීනිකුඤ්ජන්තිපි[6] වදන්ති; තත්ථ හි රජතපට්ටසදිසා වාලිකා හොන්ති මත්ථකෙ මණිවිතානං විය වනගහනං මණික්ඛන්ධසදිසං උදකං සන්දති[7] එවරූපං කන්දරං ඔරුය්හ පානීයං පිවිත්වා ගත්තානි සීතිං[8] කත්වා වාලිකං[9] උස්සාපෙත්වා පංසුකූලචීවරං පඤ්ඤපෙත්වා නිසින්නස්ස සමණධම්මං කරොතො චිත්තං එකග්ගං හොති; **ගිරිගුහ**න්ති ද්වින්නං පබ්බතානං අන්තරං එකස්මිං යෙව වා උම්මග්ගසදිසං[10] මහාවිවරං; සුසානලක්ඛණං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං, **වනපත්ථ**න්ති අතික්කමිත්වා මනුස්සානං උපචාරට්ඨානං යත්ථ න කසන්ති න වපන්ති; තෙනෙවාහ "වනපත්ථන්ති දූරානමෙතං සෙනාසනානං අධිවචන"න්ති ආදි **අබ්භොකාස**න්ති අච්ඡන්නං; ආකඞ්ඛමානො පනෙත්ථ චීවරකුටිං කත්වා වසති, **පලාලපුඤ්ජ**න්ති පලාලරාසිං; මහාපලාලපුඤ්ජතො හි පලාලං නික්කඩ්ඪිත්වා පබ්භාරලෙණසදිසෙ ආලයෙ කරොන්ති ගච්ඡගුම්බාදීනම්පි උපරි පලාලං පක්ඛිපිත්වා හෙට්ඨා නිසින්නා සමණධම්මං කරොන්ති තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **පච්ඡාභත්ත**න්ති භත්තස්ස පච්ඡතො; **පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො**ති පිණ්ඩපාතපරියෙසනතො පටික්කන්තො; **පල්ලඞ්ක**න්ති සමන්තතො ඌරුබද්ධාසනං; **ආභුජිත්වා**ති බන්ධිත්වා; **උජුං කායං පණිධායා**ති උපරිමසරීරං උජුකං ඨපෙත්වා; අට්ඨාරස පිට්ඨිකණ්ටකෙ කොටියා කොටිං පටිපාදෙත්වා; එවං[11] නිසින්නස්ස චම්මමංසන්හාරූනි න පණමන්ති අථස්ස යා තෙසං පණමනපච්චයා ඛණෙ ඛණෙ වෙදනා උප්පජ්ජෙය්‍යුං තා න උප්පජ්ජන්ති තාසු න උප්පජ්ජමානාසු චිත්තං එකග්ගං හොති කම්මට්ඨානං න පරිපටති[12] වුඩ්ඪිං ඵාතිං උපගච්ඡති; **පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා**ති කම්මට්ඨානාභිමුඛං සතිං ඨපයිත්වා මුඛසමීපෙ වා කත්වාති අත්ථො; තෙනෙව විභඞ්ගෙ අයං වුත්තං[13] "සති උපට්ඨිතා හොති සූපට්ඨිතා නාසිකග්ගෙ වා මුඛනිමිත්තෙ වා තෙන වුච්චති පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වාති අථවා පරීති පරිග්ගහට්ඨො මුඛන්ති නිය්‍යානට්ඨො සතීති උපට්ඨානට්ඨො තෙන වුච්චති පරිමුඛං සති"න්ති එවං පටිසම්භිදාය වුත්තනයෙන පනෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; තත්‍රායං සංඛෙපො පරිග්ගහිතනිය්‍යානං සතිං කත්වාති; **අභිජ්ඣං ලොකෙ**ති එත්ථ ලුජ්ජනපලුජ්ජනට්ඨෙන

---

1 ඉදං භික්ඛුනං. අරඤ්ඤං. b.
2. සීතච්ඡායං. b
3. නානාදිසාසු. b.
4. වාතෙන. s.
5. උදකෙන භින්නං s. [නදීනිකුඤ්ජන්තිපි. 1.
6. නිකුඤ්ජන්තිපි b. නදීකුඤ්ජන්තිපි. s.
7. සණ්ඨාති. b.
8. සීති. s.
9. පිවිත්වා වාලිකං. b
10. උම්මඞ්ගසදිසං. b.
11. එවඤ්හි. b. s.
12. පරිපතති. b s.
13. වුත්තං අයං b s.

පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා ලොකො තස්මා පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු රාගං පහාය කාමච්ඡන්දං වික්ඛම්භෙත්වාති අයමෙත්ථ අත්ථො;[1] **විගතාභිජ්ඣෙනාති** වික්ඛම්භනවසෙන පහීනත්තා විගතාභිජ්ඣෙන න චක්ඛුවිඤ්ඤාණසදිසෙනාති අත්ථො; **අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙතීති** අභිජ්ඣාතො චිත්තං පරිමොචෙති[2] යථා නං සා[3] මුඤ්චති චෙව මුඤ්චිත්වා ච න පුන ගණ්හාති එවං කරොතීති අත්ථො; **ව්‍යාපාදපදොසං පහායාති** ආදීසුපි එසෙව නයො; ව්‍යාපජ්ජති ඉමිනා චිත්තං පූතිකුම්මාසාදයො විය පුරිමපකතිං ජහතීති[4] ව්‍යාපාදො විකාරප්පත්තියා පදුස්සති පරං වා පදූසෙති විනාසෙතීති පදොසො[5] උභයමෙතං[6] කොධස්සෙවාධිවචනං;[7] ථීනං චිත්තගෙලඤ්ඤං මිද්ධං චෙතසිකගෙලඤ්ඤං ථීනඤ්ච මිද්ධඤ්ච **ථීනමිද්ධං; ආලොකසඤ්ඤීති** රත්තිම්පි දිවාපි දිට්ඨආලොකසඤ්ජානනසමත්ථාය[8] විගතනීවරණාය පරිසුද්ධාය සඤ්ඤාය සමන්නාගතො; **සතො සම්පජානොති** සතියා ච ඤාණෙන ච සමන්නාගතො; ඉදං උභයං ආලොකසඤ්ඤාය උපකාරකත්තා වුත්තං. උද්ධච්චඤ්ච කුක්කුච්චඤ්ච **උද්ධච්චකුක්කුච්චං; තිණ්ණවිචිකිච්ඡොති** විචිකිච්ඡං තරිත්වා අතික්කමිත්වා ඨිතො; කථමිදං කථමිදන්ති[9] එවං නප්පවත්තතීති **අකථංකථී; කුසලෙසු ධම්මෙසූති** අනවජ්ජෙසු ධම්මෙසු; ඉමෙ නු[10] ඛො කුසලා කථමිමෙ කුසලාති එවං න විචිකිච්ඡති න කඞ්ඛතීති අත්ථො; අයමෙත්ථ සංඛෙපො ඉමෙසු පන නීවරණෙසු වචනත්ථලක්ඛණාදිභෙදතො යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තං, **පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙති** ඉමෙ[11] පඤ්ච නීවරණා උප්පජ්ජමානා අනුප්පන්නාය ලොකියලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය උප්පජ්ජිතුං න දෙන්ති උප්පන්නාපි අට්ඨ සමාපත්තියො පඤ්ච වා අභිඤ්ඤා උච්ඡින්දිත්වා[12] පාතෙන්ති තස්මා පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණාති වුච්චන්ති; **විවිච්චෙව කාමෙහීති** ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතානි; **ඉමෙ ආසවාති** ආදි අපරෙනපි පරියායෙන චතුසච්චප්පකාසනත්ථං වුත්තං. **නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාතීති** එත්තාවතා ථෙරො තීහඞ්ගෙහි[13] බාහිරසමයස්ස නිප්ඵලභාවං දස්සෙත්වා චතුත්ථෙන අඞ්ගෙන අත්තනො සාසනස්ස ගම්භීරභාවං පකාසෙත්වා දෙසනාය අරහත්තෙන කූටං ගණ්හි.[14] ඉදානි දෙසනං අප්පෙන්තො **එවං ඛො භික්ඛවෙති** ආදිමාහ.

4. 5. 9.

නවමෙ **ජාලිනින්ති** ජාලසදිසං; යථා හි ජාලං සමන්තතො සංසිබ්බිතං[15] ආකුලව්‍යාකුලං එවං තණ්හාපීති[16] ජාලසදිසත්තා ජාලිනීති වුත්තා; තයො වා[17] භවෙ අජ්ඣොත්ථරිත්වා ඨිතාය එතිස්සා තත්ථ තත්ථ අත්තනො කොට්ඨාසභූතං ජාලං අත්ථීතිපි ජාලිනී; **සරිතන්ති**[18] තත්ථ තත්ථ

1. අත්ථො දට්ඨබ්බො. s.
2. පරිසොධෙති. b. s.
3. සාවත. b. යථාවතං සා s.
4. පජහතීති. b.
5. විනාසෙතීති ච දොසො s
6. උභයමෙතං. s.
7. කොධස්සෙව අධිවචනං. b. s.
8. ආලොකසඤ්ඤාතෙන සමුට්ඨාය b. දිවාදිට්ඨ ආලොක සඤ්ජානන [සමත්ථාය. l.
9. ඨිතො කථමිදන්ති. l.
10. නු. s.
11. යස්මා ඉමෙ. s.
12. උපච්ඡින්දිත්වා. s.
13. තීහි අඞ්ගෙහි bs.
14. අරහත්ත නිකූ[ටෙන නිට්ඨාපෙත්වා. s.
15. සිබ්බිතං b.
16. තණ්හාපි. s.
17. තයො. s.
18. සංසරිතන්ති s.

සරිත්වා[1] සිතං; **විසටා**ති පත්ථටං වික්ඛිත්තං; **විසත්තිකා**ති තත්ථ තත්ථ විසත්තං ලග්ගං ලග්ගිතං;[2] අපි ච විසමූලාති[3] විසත්තිකා විසඵලාති[4] විසත්තිකාති ආදිනාපි නයෙනෙත්ථ[5] අත්ථො දට්ඨබ්බො; **උද්ධස්තො**ති උපරි ධංසිතො; **පරියොනද්ධො**ති සමන්තතො වෙඨිතො; **තන්තාකුලකජාතො**ති තන්තං විය ආකුලජාතො; යථා නාම දුන්නික්ඛිත්තං මූසිකච්ඡින්නං පෙසකාරානං තන්තං තහිං තහිං ආකුලං හොති ඉදං අග්ගං ඉදං මූලන්ති අග්ගෙන වා අග්ගං මූලෙන වා මූලං සමානෙතුං දුක්කරං හොති එවමෙව සත්තා ඉමාය තණ්හාය පරියොනද්ධා ආකුලබ්‍යාකුලා න සක්කොන්ති අත්තනො[6] නිස්සරණමග්ගං උජුං කාතුං; **ගුලාගුණ්ඨිකජාතො**ති ගුලාගුණ්ඨිකං වුච්චති පෙසකාරකඤ්ජියසුත්තං, ගුලා නාම සකුණිකා තස්සා කුලාවකොතිපි එකෙ යථා තදුභයම්පි ආකුලං අග්ගෙන වා අග්ගං මූලෙන වා මූලං සමානෙතුං දුක්කරන්ති පුරිමනයෙනෙව යොජෙතබ්බං; **මුඤ්ජපබ්බජභූතො**ති මුඤ්ජතිණං විය පබ්බජතිණං විය ච භූතො තාදිසො ජාතො; යථා තානි තිණානි කොට්ටෙත්වා කතරජ්ජුං ජිණ්ණකාලෙ කත්ථචි පතිතං ගහෙත්වා තෙසං තිණානං ඉදං අග්ගං ඉදං මූලන්ති අග්ගෙන වා අග්ගං මූලෙන වා මූලං සමානෙතුං දුක්කරං තම්පි[7] පච්චත්තපුරිසකාරෙ ඨත්වා සක්කා භවෙය්‍ය උජුං කාතුං ඨපෙත්වා පන බොධිසත්තෙ අඤ්ඤො සත්තො අත්තනො ධම්මතාය තණ්හාජාලං පදාලෙත්වා අත්තනො නිස්සරණමග්ගං උජුං කාතුං සමත්ථො නාම නත්ථි එවමයං[8] ලොකො තණ්හාජාලෙන පරියොනද්ධො අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං සංසාරං නාතිවත්තති. තත්ථ **අපායො**ති නිරයතිරච්ඡානයොනිපෙත්තිවිසයඅසුරකායා සබ්බෙපි හි තෙ වඩ්ඪිසඞ්ඛාතස්ස ආයස්ස අභාවතො අපායාති වුච්චන්ති; තථා දුක්ඛස්ස ගතිභාවතො **දුග්ගති**; සුඛසමුස්සයතො[9] විනිපතිතත්තා **විනිපාතො** ඉතරො පන:-

ඛන්ධානං ච පටිපාටි ධාතුආයතනාන ච
අබ්බොච්ඡින්නං වත්තමානං සංසාරොති පවුච්චතීති;[10]

තං සබ්බං නාතිවත්තති නාතික්කමති අථ ඛො චුතිතො පටිසන්ධිං පටිසන්ධිතො චුතින්ති එවං පුනප්පුන[11] චුතිපටිසන්ධියො ගණ්හමානො තීසු භවෙසු චතූසු යොනීසු පඤ්චසු[12] ගතීසු සත්තසු විඤ්ඤාණට්ඨිතීසු නවසු සත්තාවාසෙසු මහාසමුද්දෙ වාතක්ඛිත්තනාවා විය යන්තෙ යුත්තගොණො විය ච පරිබ්භමතියෙව, **අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදායා**ති අජ්ඣත්තිකං ඛන්ධපඤ්චකං උපාදාය; ඉදං හි[13] උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං.

---

1. සංසරිත්වා s.
2. විසත්තං.ලග්ගිතං. s.
3. විසමූලාති. s.
4. විසඵලාති. s,
5. නයෙනෙව. s.
6. අත්තනො තස්ස. s.
7. තම්පි ච b.
8. එවමස්ස. b.
9. සුඛසමුද්දයතො b.
10. පවුච්චතීති. s.
11. පුනප්පුනං b. s
12. ඡසු. b.
13. ඉදම්පි. s.

බාහිරස්ස උපාදායාති බාහිරං ඛන්ධපඤ්චකං[1] උපාදාය; ඉදම්පි උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං.[2] **අස්මීති භික්ඛවෙ සතීති** භික්ඛවෙ යදෙතං අජ්ඣත්තං ඛන්ධපඤ්චකං උපාදාය තණ්හාමානදිට්ඨිවසෙන සමූහගාහො හොති අස්මීති හොති[3] තස්මිං සතීති අත්ථො; **ඉත්ථස්මීති හොතීති** ආදීසු පන එවං සමූහතො අහන්ති ගහණෙ සති සතො[4] අනුපනිධාය ච උපනිධාය චාති ද්විධා ගහණං හොති; තත්ථ අනුපනිධායාති අඤ්ඤං ආකාරං[5] අනුපගම්ම සකභාවමෙව[6] ආරම්මණං කත්වා ඉත්ථස්මීති හොති ඛත්තියාදීසු ඉදංපකාරො අහන්ති එවං තණ්හාමානදිට්ඨිවසෙන හොතීති අත්ථො; ඉදං තාව අනුපනිධාය ගහණං උපනිධායගහණං පන දුවිධං හොති සමතො ච අසමතො ච තං දස්සෙතුං එවස්මීති ච අඤ්ඤථාස්මීති ච වුත්තං; තත්ථ **එවස්මීති** ඉදං සමතො උපනිධාය ගහණං යථායං ඛත්තියො යථායං බ්‍රාහ්මණො එවමහම්පීති අත්ථො; **අඤ්ඤථාස්මීති** ඉදං පන අසමතො ගහණං යථායං ඛත්තියො යථායං බ්‍රාහ්මණො තතො අඤ්ඤථා අහං හීනො වා අධිකො වාති අත්ථො; ඉමානි තාව පච්චුප්පන්නවසෙන චත්තාරි තණ්හාවිචරිතානි; අසස්මීති සතස්මීති ඉමානි පන ද්වෙ යස්මා අත්ථීති අසං[7] නිච්චස්සෙතං අධිවචනං සීදතීති සතං[8] අනිච්චස්සෙතං අධිවචනං තස්මා සස්සතුච්ඡෙදවසෙන වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි ඉතො පරානි සන්ති එවමාදීනි චත්තාරි සංසයපරිවිතක්කවසෙන වුත්තානි, **සන්ති හොතීති** එවමාදීසු හි සියන්ති[9] හොතීති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො; අධිප්පායො පනෙත්ථ පුරිමචතුක්කෙ වුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බො. අපිහ සන්ති[10] ආදීනි පන චත්තාරි අපි නාම අහං භවෙය්‍යන්ති එවං පත්ථනා කප්පන[11]වසෙන වුත්තානි තානිපි පුරිමචතුක්කෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි **භවිස්සන්ති** ආදීනි පන චත්තාරි අනාගතවසෙන වුත්තානි තෙසම්පි පුරිමචතුක්කෙ වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො; එවමෙතෙ :-

ද්වෙ දිට්ඨිසීසා සීසඤ්ඤෙ[12] චත්තාරො සීසමූලකා
තයො තයොති එතානි අට්ඨාරස විභාවයෙ

එතෙසු හි, අසස්මීති ච සතස්මීති ච[13] එතෙ ද්වෙ දිට්ඨිසීසා නාම අස්මි සන්ති අපිහ සන්ති භවිස්සන්ති[14] එතෙ චත්තාරො සුද්ධසීසා එව ඉත්ථස්මීති ආදයො තයො තයොති[15] ද්වාදස සීසමූලකා නාමාති එවමෙතෙ ද්වෙ දිට්ඨිසීසා චත්තාරො සුද්ධසීසා ද්වාදස සීසමූලකාති අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතධම්මා වෙදිතබ්බා, ඉමානි තාව අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානි. බාහිරස්ස උපාදාය තණ්හාවිචරිතෙසු පන[16]

1. බාහිරක්ඛන්ධපඤ්චකං s.
2. උපාදාය. b. s.
3. සමූහගාහතො අස්මීති
4. තතො b. s. [හොති. b.
5. කාරණං., s.
6. සකභාවවසෙන ලාමකධම්මමෙව..s
7. අස b අසතං. s.
8. සතස්මීති සතො. s.
9. සදි. b. එවමාදීසු අහංසියන්ති. s.
10. අපිහංසන්ති b අපිසන්ති. s.
11. එවම්පි පත්ථනාපකප්පනා s.
12. ද්වෙදිට්ඨිසීසාපි අඤ්ඤෙ. b.
13. අසස්මි සතස්මීති b. අස්මීති [ච ඉත්ථස්මීති ච s.
14. එවස්මීති අඤ්ඤ[ථාස්මීති අස්මීතිසතස්මීති. s.
15. ආදයොති තයොති s.
16. සුපි එසෙවනයො b. සු පන එසෙවනයො.. s.

ඉමිනාති ඉමිනා රූපෙන වා=පෙ= විඤ්ඤාණෙන වාති එස විසෙසො වෙදිතබ්බො සෙසං තාදිසමෙව=**ඉති එවරූපානි අතීතානි ඡත්තිංසාති** එකමෙකස්ස පුග්ගලස්ස අතීතෙ අද්ධනි ඡත්තිංස; **අනාගතානි ඡත්තිංසාති** එකමෙකස්ස ච[1] පුග්ගලස්ස[2] අනාගතෙ අද්ධනි ඡත්තිංස, **පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංසාති** එකස්ස වා පුග්ගලස්ස යථාසම්භවතො බහූනං වා පච්චුප්පන්නෙ අද්ධනි[3] ඡත්තිංස;[4] සබ්බසත්තානං පන නියමෙනෙව[5] අතීතෙ අද්ධනි ඡත්තිංස; අනාගතෙ ඡත්තිංස පච්චුප්පන්නෙ ඡත්තිංස අනන්තා හි අසදිසතණ්හාමානදිට්ඨිභෙදා[6] සත්තා[7] **අට්ඨසතං තණ්හාවිචරිතං**[8] **හොතීති** එත්ථ පන අට්ඨසතසංඛාතං තණ්හාවිචරිතං හොතීති එවමත්ථො දට්ඨබ්බො.

4. 5. 10.

දසමෙ **නෙවුස්සෙනෙතීති**[9] දිට්ඨිවසෙන න උක්ඛිපති; **න පටිසෙනෙතීති**[10] පටිවිරුද්ධො හුත්වා කලහභණ්ඩනවසෙන න උක්ඛිපති; **න ධූපායතීති** අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය තණ්හාවිචරිතවසෙන න ධූපායති; **න පජ්ජලතීති** බාහිරස්ස උපාදාය තණ්හාවිචරිතවසෙන න පජ්ජලති; **න අපජ්ඣායතීති**[11] අස්මිමානවසෙන න අපජ්ඣායති[12] සෙසං පාළිවසෙනෙව[13] වෙදිතබ්බං ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං[14] කථිතන්ති.

මහාවග්ගො පඤ්චමො

චතුත්ථො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

---

4. 1. 1-6.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **අසප්පුරිසන්ති** ලාමකපුරිසං තුච්ඡපුරිසං මූළ්හපුරිසං අවිජ්ජාය අභිභූතං බාලං; **අසප්පුරිසතරන්ති** අතිරෙකෙන අසප්පුරිසං; ඉතරෙ වෙ වුත්තපටිපක්ඛවසෙන වෙදිතබ්බා. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව යථා චෙත්ථ එවං ඉතො පරෙසු පඤ්චසු, එතෙසු හි පඨමං පඤ්චවෙරවසෙන දෙසිතං. දුතියං අසද්ධම්මවසෙන. තතියං කායවචීද්වාරවසෙන. චතුත්ථං මනොද්වාරවසෙන. පඤ්චමං අට්ඨමිච්ඡත්තවසෙන ඡට්ඨං දසමිච්ඡත්තවසෙන.

4. 1. 7-10.

සත්තමෙ **පාපන්ති** ලාමකං සංකිලිට්ඨපුග්ගලං; **කල්‍යාණන්ති** භද්දකං අනවජ්ජපුග්ගලං; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව.[15] අට්ඨමෙපි එසෙව නයො, නවමෙ **පාපධම්මන්ති** ලාමකධම්මං; **කල්‍යාණධම්මන්ති** අනවජ්ජ

---

1. එකමෙකස්සෙව. b, s.
2. පුග්ගලස්ස ච. b.
3. අද්ධානෙ. b.
4. ඡත්තිංසාච b.
5. නියාමෙනෙව. s.
6. අනන්තාසි අපරිමාණා තණ්හාමාන [දිට්ඨිභෙදා s.
7. පත්තා. b.
8. අට්ඨතණ්හා විචරිතසතං. s.
9. නඋස්සෙනෙතීති s. නෙවඋස්සෙතීති b
10. නපපටිසෙනෙතීති b.
11. න සම්පජ්ඣායතීති b. න පජ්ඣායතීති. s,
12. න සම්පජ්ඣායති. b.
13. පාළිනයෙනෙව. b. s.
14. වට්ටං. b.
15. උත්තානත්ථමෙව. s.

ධම්මං; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව:[1] දසමෙපි එසෙව නයො; ඉමස්මිං වග්ගෙ දසසුපි සුත්තෙසු අගාරියපටිපදා කථිතා සබ්බෙපි[2] සොතාපන්නසකදාගාමිනො හොන්ති වට්ටතියෙවාති.

සප්පුරිසවග්ගො පඨමො

---

4. 2. 1-10.

දුතියස්ස[3] පඨමෙ පරිසං දූසෙන්තීති **පරිසදූසනා**; පරිසං සොභෙන්තීති **පරිසසොභනා**; දුතියෙ මනොදුච්චරිතපරියාපන්නාපි[4] මිච්ඡාදිට්ඨි මහාසාවජ්ජතාය විසුං වුත්තා; තස්සා ච පටිපක්ඛවසෙන සම්මාදිට්ඨි. තතියෙ **අකතඤ්ඤුතා අකතවෙදිතා**ති අකතඤ්ඤුතාය අකතවෙදිතාය; උභයමෙපතං[5] අත්ථතො එකමෙව සුක්කපක්ඛෙපි එසෙව නයො. චතුත්ථං චතුන්නං කම්මකිලෙසානං තප්පටිපක්ඛස්ස ච වසෙන වුත්තං. පඤ්චමං සුක්කපක්ඛානං ආදිතො චතුන්නං මිච්ඡත්තානං වසෙන. ඡට්ඨං අවසෙසානං චතුන්නං. සත්තමං අනරියවොහාරඅරියවොහාරානං. තථා අට්ඨමනවමදසමානි සප්පටිපක්ඛානං අසද්ධම්මානං වසෙන වුත්තානි සබ්බසුත්තෙසු පන සුක්කපක්ඛධම්මා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකාව කථිතා; නවසු සුත්තෙසු කිඤ්චාපි සග්ගෙති[6] වුත්තං තයො පන මග්ගා තීණි ච ඵලානි ලබ්භන්තියෙවාති,[7]

පරිසසොභනවග්ගො දුතියො

---

4. 3 1-10.

තතියස්ස පඨමාදීනි උත්තානත්ථානෙව, දසමෙ යො චින්තෙත්වා කව්‍යං[8] කරොති අයං **චින්තාකවි** නාම; යො සුත්වා කරොති අයං **සුතකවි** නාම; යො එකං[9] අත්ථං නිස්සාය කරොති අයං **අත්ථකවි** නාම; යො තං ඛණංයෙව වඞ්ගීසත්ථෙරො විය අත්තනො පටිභානෙන කරොති අයං **පටිභානකවි** නාමාති.

සුචරිතවග්ගො තතියො

---

4. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **කණ්හ**න්ති කාළකං දසඅකුසලකම්මපථකම්මං;[10] **කණ්හවිපාක**න්ති අපායෙ නිබ්බත්තනතො[11] කාළකවිපාකං; **සුක්ක**න්ති පණ්ඩරකං[12] කුසලකම්මපථකම්මං; **සුක්කවිපාක**න්ති සග්ගෙ නිබ්බත්තනතො[11] පණ්ඩරවිපාකං; **කණ්හසුක්ක**න්ති[13] මිස්සකකම්මං; **කණ්හ**

---

1. උත්තානත්ථමෙව. b.
2. සබ්බෙ. s
3. දුතියවග්ගස්ස. s
4. මනොදුච්චරිතෙ පරියාපන්නාපි. b.
5. තදුභයමෙපතං. s
6. සග්ගෙති. 1 මග්ගෙති b. s.
7. යෙව. s.
8. කත්තබ්බං. b.
9. යො. s
10. දසඅකුසලකම්මපථං. b.
11. නිබ්බත්තාපනතො. s.
12. පණ්ඩරං. දස. s.
13. කණ්හං සුක්කන්ති. s.

සුක්කවිපාකන්ති සුඛදුක්ඛවිපාකං; මිස්සකකම්මං හි කත්වා අකුසලෙන තිරච්ඡානයොනියං මඞ්ගලහත්ථිට්ඨානාදීසු උප්පන්නො කුසලෙන පවත්තෙ සුඛං වෙදියති; කුසලෙන රාජකුලෙපි නිබ්බත්තො අකුසලෙන පවත්තෙ දුක්ඛං වෙදියති, **අකණ්හං අසුක්ක**න්ති කම්මක්ඛයකරං චතුමග්ගඤාණං අධිප්පෙතං; තං හි යදි කණ්හං භවෙය්‍ය කණ්හවිපාකං දදෙය්‍ය යදි සුක්කං භවෙය්‍ය සුක්කවිපාකං දදෙය්‍ය උභයවිපාකස්ස පන අප්පදානතො අකණ්හං අසුක්කන්ති අයමෙත්ථ අත්ථො.

4. 4. 2.

දුතියෙ **සබ්‍යාපජ්ඣ**න්ති සදොසං; **කායසංඛාර**න්ති කායද්වාරචෙතනං;[1] **අභිසඞ්ඛරොතී**ති ආයූහති සම්පිණ්ඩෙති;[2] සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො, **සබ්‍යාපජ්ඣං ලොක**න්ති සදුක්ඛං ලොකං; **සබ්‍යාපජ්ඣා ඵස්සා**ති සදුක්ඛා විපාකඵස්සා; **සබ්‍යාපජ්ඣං වෙදනං වෙදියතී**ති සාබාධං විපාකවෙදනං වෙදියති; **එකන්තදුක්ඛ**න්ති එකන්තෙනෙව දුක්ඛං න සුඛමිස්සං;[3] **සෙය්‍යථාපි සත්තා නෙරයිකා**ති එත්ථ සෙය්‍යථාපීති නිදස්සනත්ථෙ නිපාතො;[4] තෙන කෙවලං නෙරයිකසත්තෙ දස්සෙති අඤ්ඤෙ පන තංසරික්ඛකා නාම නත්ථි ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො; **සෙය්‍යථාපි මනුස්සා**ති ආදීසු පන මනුස්සානං තාව කාලෙන සුඛා වෙදනා උප්පජ්ජති කාලෙන දුක්ඛා[5] වෙදනා; **එකච්චෙ ච දෙවා**ති එත්ථ පන කාමාවචරදෙවා දට්ඨබ්බා; තෙසං හි මහෙසක්ඛතරා දෙවතා දිස්වා නිසීදනට්ඨානතො වුට්ඨානං පාරුත[6] උත්තරාසඞ්ගස්ස ඔතාරණං අඤ්ජලිපග්ගණ්හනන්ති ආදීනං වසෙන කාලෙන දුක්ඛං උප්පජ්ජති; දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තානං[7] කාලෙන සුඛං, **එකච්චෙ ච විනිපාතිකා**ති එත්ථ[8] වෙමානිකපෙතා දට්ඨබ්බා; තෙ නිරන්තරමෙව එකස්මිං කාලෙ සුඛං එකස්මිං කලෙ දුක්ඛං වෙදෙන්ති නාගසුපණ්ණහත්ථිඅස්සාදයො පන මනුස්සා විය වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛා ව[9] හොන්ති, **පහානාය යා චෙතනා**ති එත්ථ විවට්ටගාමිනී[10] මග්ගචෙතනා වෙදිතබ්බා; සා හි කම්මක්ඛයාය සංවත්තතීති;[11]

4. 4 3-9

තතියෙ **සිඛාමොග්ගල්ලානො**ති සීසමජ්ඣෙ සිඛාය මහන්තියා සිඛාය සමන්නාගතො මොග්ගල්ලානගොත්තො බ්‍රාහ්මණො; **පුරිමානී**ති අතීතානන්තරදිවසතො පට්ඨාය පුරිමානි; දුතියාදිතො පට්ඨාය **පුරිමතරානි** වෙදිතබ්බානි; **සොනකායනො**ති තස්සෙව අන්තෙවාසිකො; **කම්මසච්චායං**[12] **භො ලොකො**ති භො අයං ලොකො කම්මසභාවො;

---

1. කායද්වාරෙ චෙතනං. s.
2. සම්පිණ්ඩෙතීති අත්ථො. s
3. සුඛසම්මිස්සං. b. s.
4. දට්ඨබ්බො. s.
5. දුක්ඛ. s.
6. පාරුපන. s.
7. අනුභවන්තො b. අනුභවන්තො s. l.
8. එකච්ච. s.
9. පි. s.
10. වට්ට. s.
11. සංවත්තති. s.
12. කම්මසච්චායි. b.

කම්මසමාරම්භට්ඨායීති කම්මසමාරම්භෙන තිට්ඨති කම්මං ආයූහන්තොව තිට්ඨති[1] අනායූහන්තො උප්පජ්ජතීති දීපෙති; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව. චතුත්ථාදීනිපි[2] උත්තානත්ථානෙව. මග්ගඞ්ගෙසු පන යස්මා සතියා උපට්ඨපෙත්වා පඤ්ඤාය පරිවජ්ජෙති තස්මා උභයමෙව කම්මං සෙසා අඞ්ගානෙව හොන්ති නො කම්මන්ති වුත්තං. බොජ්ඣඞ්ගෙසුපි එසෙව නයො, අභිධම්මෙ පන සබ්බමෙතං[3] අවිසෙසෙන චෙතනාසම්පයුත්තකම්මන්තෙව **වණ්ණිතං**.

4. 4. 10.

දසමෙ **ඉධෙවාති** ඉමස්මිංයෙව සාසනෙ; අයං පන නියමො[4] සෙසපදෙසුපි වෙදිතබ්බො. දුතියාදයොපි හි සමණා ඉධෙව න අඤ්ඤත්ථ; **සුඤ්ඤාති** රිත්තා තුච්ඡා; **පරප්පවාදාති** චත්තාරො සස්සතවාදා චත්තාරො **එකච්චසස්සතිකා** චත්තාරො අන්තානන්තිකා චත්තාරො අමරාවික්ඛෙපිකා ද්වෙ අධිච්චසමුප්පන්නිකා සොළස සඤ්ඤීවාදා අට්ඨ අසඤ්ඤීවාදා අට්ඨ නෙවසඤ්ඤීනාසඤ්ඤීවාදා සත්ත උච්ඡෙදවාදා පඤ්ච දිට්ඨධම්මනිබ්බානවාදාති ඉමෙ සබ්බෙපි බ්‍රහ්මජාලෙ ආගතා ද්වාසට්ඨි දිට්ඨියො ඉතො බාහිරානං පරෙසං පවාදා[5] පරප්පවාදා නාම; තෙ සබ්බෙපි ඉමෙහි චතූහි ඵලට්ඨකසමණෙහි සුඤ්ඤා, න හි තෙ එත්ථ සන්ති, න කෙවලඤ්ච එතෙහෙව සුඤ්ඤා[6] චතූහි පන[7] මග්ගට්ඨසමණෙහිපි චතුන්නං මග්ගානං අත්ථාය ආරද්ධවිපස්සකෙහිපීති ද්වාදසහිපි සමණෙහි සුඤ්ඤාව[8]. ඉදමෙව අත්ථං සන්ධාය භගවතා මහාපරිනිබ්බානෙ වුත්තං:-

එකූනතිංසො වයසා සුභද්ද
යං පබ්බජිං කිංකුසලානුඑසී
වස්සානි පඤ්ඤාස සමාධිකානි
යතො අහං පබ්බජිතො සුභද්ද
ඤායස්ස ධම්මස්ස පදෙසවත්තී
ඉතො බහිද්ධා සමණොපි නත්ථි.

දුතියොපි සමණො නත්ථි තතියොපි සමණො නත්ථි චතුත්ථොපි සමණො නත්ථි සුඤ්ඤා පරප්පවාදා සමණෙහි අඤ්ඤෙ"ති[9], එත්ථ හි **පදෙසවත්තීති** ආරද්ධවිපස්සකො .අධිප්පෙතො; තස්මා සොතාපත්තිමග්ගස්ස ආරද්ධවිපස්සකං මග්ගට්ඨං ඵලට්ඨන්ති තයොපි එකතො කත්වා **සමණොපි නත්ථීති** ආහ; සකදාගාමිමග්ගස්ස ආරද්ධවිපස්සකං මග්ගට්ඨං ඵලට්ඨන්ති තයොපි එකතො කත්වා **දුතියොපි සමණො නත්ථීති** ආහ. ඉතරෙසුපි ද්වීසු එසෙව නයො. එකාදසමං උත්තානත්ථමෙවාති.[10]

මග්ගවග්ගො චතුත්ථො.

---

1. ආයූහන්තො පතිට්ඨති. s.
2. චතුත්ථාදීනි. s.
3. සබ්බං චෙතං. s.
4. නියාමො. b. පනානියමො. s.
5. වාදා. s.
6. සුඤ්ඤාව. s.
7. චතූහි. s.
8. සුඤ්ඤායෙව. s. එව. b.
9. අඤ්ඤෙහීති. s.
10. උත්තානමෙවාති. s.

4. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **අපි නු තං ආනන්ද අධිකරණ**න්ති විවාදාධිකරණාදීසු අඤ්ඤතරං අධිකරණං **භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උප්පජ්ජි සත්ථා** තස්ස වූපසන්තභාවං පුච්ඡන්තො එවමාහ; **කුතො තං භන්තෙ**ති භන්තෙ කුතො කින්ති කෙන කාරණෙන තං අධිකරණං වූපසමිස්සතීති වදති; **කෙවලකප්ප**න්ති සකලං[1] සමන්තතො; **සඞ්ඝභෙදාය ඨිතො**ති සඞ්ඝෙන සද්ධිං වාදත්ථාය කථිතං පටිකථෙන්තොව ඨිතො; **තත්ථායස්මා**ති තස්මිං එවං ඨිතෙ ආයස්මා අනුරුද්ධො; **න එකවාචිකම්පි භණිතබ්බං මඤ්ඤ**තීති මා ආවුසො සඞ්ඝෙන සද්ධිං එවං අවචාති එකවචනම්පි වත්තබ්බං න මඤ්ඤති;[2] **වොයුඤ්ජ**තීති අනුයුඤ්ජති අනුයොගං[3] ආපජ්ජති; **අත්ථවසෙ**ති කාරණවසෙ; **නාසිස්ස**න්ති[4] උපොසථපවාරණෙ[5] උපගන්තුං අදත්වා නික්කඩ්ඪිස්සන්ති; සෙසං පාළිවසෙනෙව වෙදිතබ්බං.

4. 5. 2.

දුතියෙ **මුරමුණ්ඩං**[6] **කරිත්වා**ති පඤ්ච සිඛණ්ඩකෙ ඨපෙත්වා ඛුරෙන මුණ්ඩං කරිත්වා; **ඛරස්සරෙනා**ති කක්ඛළසද්දෙන; **පණවෙනා**ති වජ්ඣභෙරියා; **ථලට්ඨස්සා**ති එකමන්තෙන ඨිතස්ස; **සීසච්ඡෙජ්ජ**න්ති සීසච්ඡෙදාරහං[7]; **යත්‍ර හි නාමා**ති යං නාම; **සො වතාස්ස**න්ති[8] සො වත අහං අස්සං; යං එවරූපං පාපං න කරෙය්‍යන්ති අත්ථො; **යථාධම්මං පටිකරිස්සතී**ති ධම්මානුරූපං පටිකරිස්සති සාමණෙරභූමියං ඨස්සතීති අත්ථො; **කාලකං**[9] **වත්ථං පරිධායා**ති කාළපිලොතිකං නිවාසෙත්වා[10]; **මොසල්ල**න්ති මුසලාභිඝාතාරහං[11]; **යථාධම්ම**න්ති ඉධ ආපත්තිතො වුට්ඨාය සුද්ධන්තෙ පතිට්ඨහන්තො යථාධම්මං කරොති නාම; **අස්සපුට**න්ති ඡාරිකා[12] භණ්ඩිකා[13] **ගාරය්හං අස්සපුට**න්ති ගරහිතබ්බ[14] ඡාරිකාපුටෙන[15] මත්ථකෙ අභිඝාතාරහං[16] **යථාධම්ම**න්ති ඉධ ආපත්තිං දෙසෙන්තො යථාධම්මං පටිකරොති නාම; **උපවජ්ජ**න්ති උපවාදාරහං; **පාටිදෙසනීයෙසූ**ති පටිදෙසෙතබ්බෙසු; ඉමිනා සබ්බාපි සෙසාපත්තියො සඞ්ගහිතා, **ඉමානි ඛො භික්ඛවෙ චත්තාරි ආපත්තිභයානී**ති භික්ඛවෙ ඉමානි චත්තාරි ආපත්තිං නිස්සාය උප්පජ්ජනකභයානි නාමාති.

---

1. සකල s.
2. නමඤ්ඤතීති. s.
3. වොයුඤ්ජතීති ආයොගං. b. යුඤ්ජති අනුයුඤ්ජති අනුයොගං l.
4. නාසෙස්සන්තීති. s.
5. උපොසථපපවාරණං b උපොසථ පවාරණා. s,
6. මුරමුණ්ඩකං l.
7. සීසච්ඡෙදකරණං. b.
8. සොවතස්සාහන්ති. b.
9. කාළ. b. කාලං l.
10. නිවාසාපෙත්වා. b
11. මුසලාපිඝාතාරහං. b. මුසලාභිපාතාරහං. s.
12. භස්මපුටන්ති ඡාරිකා. b.
13. භණ්ඩකං s.
14. ගරහිතබ්බං. s.
15. ඡාරිකපුටෙන. s.
16. මත්ථකෙ අභිපාතාරහං. s.

4. 5. 3.

තතියෙ සික්ඛා ආනිසංසා එත්ථාති **සික්ඛානිසංසං**; පඤ්ඤා උත්තරා එත්ථාති **පඤ්ඤුත්තරං**; විමුත්ති සාරො එත්ථාති **විමුත්තිසාරං**; සති ආධිපතෙය්‍යා[1] එත්ථාති **සතාධිපතෙය්‍යං**; එතෙසං හි[2] සික්ඛාදිසඞ්ඛාතානං ආනිසංසාදීනං අත්ථාය වුස්සතීති වුත්තං හොති. **ආභිසමාචාරිකා**ති උත්තමසමාචාරිකා; වත්තවසෙන පඤ්ඤත්තසීලස්සෙතං අධිවචනං; **තථා තථා සො තස්සා[3] සික්ඛාය**ාති තථා තථා සො සික්ඛාකාමො භික්ඛු තස්මිං සික්ඛාපදෙ; ආදිබ්‍රහ්මචරියිකාති[4] මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස[5] ආදිභූතානං චතුන්නං මහාසීලානමෙතං අධිවචනං; **සබ්බසො**ති සබ්බාකාරෙන; **ධම්මා**ති චතුසච්චධම්මා; **පඤ්ඤාය සමවෙක්ඛිතා හොන්තී**ති සහ විපස්සනාය[6] මග්ගපඤ්ඤාය සුදිට්ඨා හොන්ති; **විමුත්තියා ඵස්සිතා[7] හොන්තී**ති අරහත්තඵලවිමුත්තියා ඤාණඵස්සෙන ඵුට්ඨා හොන්ති; **අජ්ඣත්තංයෙව සති සූපට්ඨිතා හොතී**ති නියකජ්ඣත්තෙයෙව සති සුට්ඨු උපට්ඨිතා[8] හොති; **පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමී**ති විපස්සනාපඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමි; **පඤ්ඤාය සමවෙක්ඛිස්සාමී**ති ඉධාපි විපස්සනාපඤ්ඤා[9] අධිප්පෙතා; **ඵස්සිතං[10] වා තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය අනුග්ගහෙස්සාමී**ති එත්ථ පන මග්ගපඤ්ඤාව අධිප්පෙතා.

4. 5. 4.

චතුත්ථෙ **පෙතා**ති කාලකතා වුච්චන්ති; **උත්තානා සෙන්තී**ති තෙ යෙභුය්‍යෙන උත්තානකාව සයන්ති; අථවා පෙත්තිවිසයෙ නිබ්බත්තා පෙතා නාම තෙ අප්පමංසලොහිතත්තා අට්ඨිසඞ්ඝාටජටිතා[11] එකෙන පස්සෙන සයිතුං න සක්කොන්ති උත්තානාව සෙන්ති; **අනත්තමනො හොතී**ති තෙජුස්සදත්තා හි සීහො මිගරාජා ද්වෙ පුරිමපාදෙ එකස්මිං පච්ඡිමපාදෙ එකස්මිං ඨානෙ ඨපෙත්වා නඞ්ගුට්ඨං අන්තරසත්ථිම්හි පක්ඛිපිත්වා පුරිමපාදපච්ඡිමපාදනඞ්ගුට්ඨානං ඨිතොකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා ද්වින්නං පුරිමපාදානං මත්ථකෙ සීසං ඨපෙත්වා සයති දිවසම්පි සයිත්වා පබුජ්ඣමානො න උත්‍රසන්තො පබුජ්ඣති සීසං පන උක්ඛිපිත්වා පුරිමපාදාදීනං ඨිතොකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා සචෙ කිඤ්චි ඨානං විජහිතං හොති නයිදං තුය්හං ජාතියා න සූරභාවස්ස අනුරූපන්ති අනත්තමනො හුත්වා තත්ථෙව සයති න ගොචරාය පක්කමති; ඉදං සන්ධාය වුත්තං:- "අනත්තමනො හොතී"ති. අවිජහිත්වා ඨිතෙ පන තුය්හං ජාතියා ච සූරභාවස්ස ච අනුරූපමිදන්ති තුට්ඨො[12] වුට්ඨාය සීහවිජම්භිතං විජම්භිත්වා කෙසරභාරං විධුනිත්වා තික්ඛත්තුං සීහනාදං නදිත්වා ගොචරාය පක්කමති. තෙන වුත්තං:- **අත්තමනො හොතී**ති.

---

1. අධිපතෙය්‍යා. s. l.
2. තෙසම්පි. s.
3. තස්ස l.
4. ආදිබ්‍රහ්මචරියිකාගාති. l.
5. බ්‍රහ්මචරියස්ස. s.
6. සමාධිවිපස්සනාය. l. s.
7. ඵුසිතා. b. s. පස්සිතා. l.
8. පතිට්ඨිතා b. [9. පඤ්ඤාපි. s.
10. ඵුසිතං. b. s. ඵුසිත. l.
11. අට්ඨිසඞ්ඝාතජටිතා. b. s. [12. තුට්ඨො s.

4. 5. 5-10.

පඤ්චමෙ **රාජා චක්කවත්තීති** එත්ථ කස්මා භගවා අගාරමජ්ඣාවසිත්වා[1] කාලකතස්ස රඤ්ඤො ථූපකරණං අනුජානාති න සීලවතො පුථුජ්ජනභික්ඛුස්ස, අච්ඡරියත්තා.[2] පුථුජ්ජනභික්ඛූනං හි ථූපෙ අනුඤ්ඤායමානෙ තම්බපණ්ණිදීපෙ ගාමපට්ටනානං ඔකාසො ච[3] න භවෙය්‍ය තථා අඤ්ඤෙසු ඨානෙසු තස්මා අනච්ඡරියා තෙ භවිස්සන්තීති නානුජානාති, රාජා එකොව නිබ්බත්තති, තෙනස්ස ථූපො අච්ඡරියො හොති පුථුජ්ජනසීලවතො පන පරිනිබ්බුතභික්ඛුනො විය මහන්තම්පි සක්කාරං කාතුං වට්ටතියෙව. ඡට්ඨසත්තමානි උත්තානත්ථානෙව. අට්ඨමෙ **අනරියවොහාරාති** අනරියානං කථා; සෙසෙසුපි එසෙව නයො.

ආපත්තිභයවග්ගො පඤ්චමො.

---

4. 6. 1.

ඡට්ඨවග්ගස්ස පඨමෙ **අභිඤ්ඤායාති** පඤ්ඤාය අභිජානිත්වා; **සමථො ච විපස්සනා චාති** චිත්තෙකග්ගතා ච සඞ්ඛාරපරිග්ගහවිපස්සනාඤාණඤ්ච; **විජ්ජා ච විමුත්ති චාති** මග්ගඤාණවිජ්ජා ච සෙසා සම්පයුත්තකධම්මා ච.

4. 6. 2-3.

දුතියෙ **අනරියපරියෙසනාති** අනරියානං එසනා ගවෙසනා; **ජරාධම්මන්ති** ජරාසභාවං; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. තතියං උත්තානමෙව.

4. 6 4.

චතුත්ථෙ **මාලුඞ්ක්‍යපුත්තොති**[4] මාලුඞ්ක්‍යබ්‍රාහ්මණියා පුත්තො; **එත්ථාති** එතස්මිං තව ඔවාදයාචනෙ; ඉමිනා ථෙරං අපසාදෙතිපි,[5] උස්සාදෙතිපි, කථං, අයං කිර දහරකාලෙ පච්චයෙසු ලග්ගො හුත්වා පච්ඡා මහල්ලකකාලෙ අරඤ්ඤවාසං[6] පත්ථෙන්තො කම්මට්ඨානං යාචති අථ භගවා එත්ථ දහරෙ කිං වක්ඛාම මාලුඞ්ක්‍යපුත්තො විය තුම්හෙපි තරුණකාලෙ පච්චයෙසු ලග්ගිත්වා මහල්ලකකාලෙ අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සමණධම්මං කරෙය්‍යාථාති අධිප්පායෙන භණන්තො ථෙරං අපසාදෙති නාම, යස්මා පන ථෙරො මහල්ලකකාලෙ අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සමණධම්මං කත්තුකාමො තස්මා භගවා එත්ථ දහරෙ කිං වක්ඛාම අයං තුම්හාකං[7] මාලුඞ්ක්‍යපුත්තො මහල්ලකකාලෙපි අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සමණධම්මං කත්තුකාමො කම්මට්ඨානං යාචති තුම්හෙ තාව තරුණකාලෙපි විරියං න කරොථාති ඉමිනා අධිප්පායෙන භණන්තො ථෙරං උස්සාදෙති නාමාති යොජනා.

4. 6 5.-10.

පඤ්චමෙ **ආධිපච්චෙ ඨපෙන්තීති** භණ්ඩාගාරිකට්ඨානෙ ඨපෙන්ති. ඡට්ඨෙ **වණ්ණසම්පන්නොති** සරීරවණ්ණෙන සමන්නාගතො; **බලසම්පන්නොති** කායබලෙන සමන්නාගතො; **භික්ඛු**[8] **වණ්ණසම්පන්නොති**

---

1. "අගාරමජ්ඣෙ"වසිත්වා. l. s.
   අගාරමජ්ඣවසිත්වා. b
2. අනච්ඡරියත්තා. b.
3. තම්බපණ්ණිදීපෙ තාව ථූපානං ඔකාසො. b.
4. මාලුඞ්කපුත්තොති b.
5. අප්පසාදෙතිපි. b.
6. අරඤ්ඤවාසං. l.
7. අම්හාකං. b–8. භික්ඛුවාරෙ. b.

ගුණවණ්ණෙන සමන්නාගතො;[1] **බලසම්පන්නොති** විරියබලෙන සමන්නාගතො; **ජවසම්පන්නොති** ඤාණජවෙන සමන්නාගතො. සත්තමෙපි එසෙව නයො. සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති.

අභිඤ්ඤවග්ගො ඡට්ඨො.

කම්මපථවග්ගෙ දසපි කම්මපථා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකාව කථිතා. රාගපෙය්‍යාලං අරහත්තං පාපෙත්වා කථිතං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[2]

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය

චතුක්කනිපාත වණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

5.1.1.

පඤ්චකනිපාතස්ස පඨමෙ සත්තන්නං සෙඛානං බලානීති **සෙඛ**[3] **බලානි**; සද්ධාබලාදිසු අස්සද්ධියෙන[4] න කම්පතීති **සද්ධාබලං**; අහිරිකෙන[5] න කම්පතීති **හිරිබලං**; අනොත්තප්පෙන[6] න කම්පතීති **ඔත්තප්පබලං**; කොසජ්ජෙන[7] න කම්පතීති **විරියබලං**; අවිජ්ජාය න කම්පතීති **පඤ්ඤාබලං**; **තස්මාති** යස්මා ඉමානි සෙඛානං බලානි තස්මා.

5.1.2-6

දුතියෙ **කායදුච්චරිතෙනාති** ආදිසු උපයොගත්ථෙ කරණවචනං; හිරීයිතබ්බානි කායදුච්චරිතාදීනි හිරීයති ජිගුච්ඡතීති අත්ථො; ඔත්තප්පනිද්දෙසෙ හෙත්වත්ථෙ කරණවචනං; කායදුච්චරිතාදීහි ඔත්තප්පස්ස හෙතුභූතෙහි ඔත්තප්පති භායතීති අත්ථො; **ආරද්ධවිරියොති** පග්ගහිතවිරියො අනොසක්කිතමානසො; **පහානායාති** පහානත්ථාය; **උපසම්පදායාති** පටිලාභත්ථාය; **ථාමවාති** විරියථාමෙන සමන්නාගතො; **දළ්හපරක්කමොති** ථිරපරක්කමො; **අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු ධම්මෙසූති** කුසලෙසු ධම්මෙසු අනොරොපිතධුරො අනොසක්කිතවිරියො; **උදයත්ථගාමිනියාති** පඤ්චන්නං ඛන්ධානං උදයවයගාමිනියා උදයඤ්ච වයඤ්ච පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථාය;[8] **අරියායාති** වික්ඛම්භනවසෙන ච සමුච්ඡෙදවසෙන ච කිලෙසෙහි ආරකා ඨිතාය පරිසුද්ධාය;[9] **පඤ්ඤාය සමන්නාගතොති** විපස්සනාපඤ්ඤාය චෙව මග්ගපඤ්ඤාය ච සමඞ්ගීභූතො; **නිබ්බෙධිකායාති** සායෙව නිබ්බිජ්ඣනතො[10] නිබ්බෙධිකාති වුච්චති තාය සමන්නාගතොති අත්ථො; තත්ථ මග්ගපඤ්ඤා සමුච්ඡෙදවසෙන අනිබ්බිද්ධ

1. ගුණවණ්ණෙන සමන්නාගතො. b.
2. උත්තානත්ථමෙවාති. b.
3. සෙක්ඛා. s-4. අස්සද්ධියෙ. b.
5. අහිරිකෙ. b.
6. අනොත්තප්පෙ. b.
7. කොසජ්ජෙ. b.
8. පඤ්ඤාය සමන්නාගතොති විපස්සනාය චෙව මග්ගපඤ්ඤාය ච සමඞ්ගීභූතො. s.
9. නිබ්බෙධිකායාති-s. 10. සා ච විනිවිජ්ඣනතො s. සායෙව අනිනිවිජ්ඣනතො b.

පුබ්බං අප්පදලිතපුබ්බං ලොභක්ඛන්ධං දොසක්ඛන්ධං මොහක්ඛන්ධං[1] නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති වට්ටදුක්ඛඤ්ච කිලෙසදුක්ඛඤ්ච[2] නිබ්බෙධිකා, විපස්සනාපඤ්ඤා තදඞ්ගවසෙන නිබ්බෙධිකා, මග්ගපඤ්ඤාය පටිලාභ සංවත්තනතො චාපි විපස්සනා[3] නිබ්බෙධිකාති වත්තුං වට්ටති; **සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියාති** ඉධාපි මග්ගපඤ්ඤා සම්මා හෙතුනා නයෙන[4] වට්ටදුක්ඛං කිලෙසදුක්ඛඤ්ච ඛෙපයමානා ගච්ඡතීති සම්මාදුක්ඛක්ඛය ගාමිනී නාම; විපස්සනා[5] තදඞ්ගවසෙන වට්ටදුක්ඛඤ්ච කිලෙසදුක්ඛඤ්ච ඛෙපයමානා ගච්ඡතීති දුක්ඛක්ඛයගාමිනී, දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා වා මග්ග පඤ්ඤාය පටිලාභාය සංවත්තනතොපෙසා දුක්ඛක්ඛයගාමිනීති වෙදිතබ්බා; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙන පඤ්ච බලානි මිස්සකානෙව කථිතානි[6] තථා පඤ්චමෙ ජෙ ච **අකුසලස්ස සමාපත්තීති** අකුසලධම්මස්ස සමාපජ්ජනා තෙන[7] සද්ධිං සමඞ්ගිභාවොති අත්ථො; **පරියුට්ඨාය[8] තිට්ඨතීති** පරියොනන්ධිත්වා[9] තිට්ඨති.

5. 1. 7.

සත්තමෙ **කාමෙසු පලාළිතාති**[10] වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු ලළිතා[11] අභිරතා; **අසිතව්‍යාභඞ්ගිහත්ථන්ති** තිණලායනඅසිතඤ්ච තිණවහන[12] කාජඤ්ච; **කුලපුත්තොති** ආචාරකුලපුත්තො; **ඔහායාති** පහාය; **අලං වචනායාති** යුත්තං වචනාය; **ලබ්භාති** සුලභා සක්කා ලභිතුං; **හීනා කාමාති** පඤ්චන්නං නීචකුලානං කාමා, **මජ්ඣිමා කාමාති** මජ්ඣිම සත්තානං කාමා; **පණීතා කාමාති** රාජරාජමහාමත්තානං කාමා; **කාමාත්වෙව සඞ්ඛං[13] ගච්ඡන්තීති** කාමනවසෙන කාමෙතබ්බවසෙන ච කාමා ඉච්චෙව සඞ්ඛං[13] ගච්ඡන්ති; **වුද්ධො[14] හොතීති** මහල්ලකො හොති; **අලමප්පඤ්ඤූති** යුත්තපඤ්ඤො; **අත්තගුත්තොති** අත්තනාව[15] ගුත්තො රක්ඛිතො; අත්තානං වා ගොපෙතුං රක්ඛිතුං[16] සමත්ථො; **නාලං පමාදායාති** න යුත්තො පමජ්ජිතුං; **සද්ධාය අකතං හොතීති** යං සද්ධාය කුසලෙසු ධම්මෙසු කාතුං යුත්තං තං න[17] කතං හොති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **අනපෙක්ඛොදානාහං භික්ඛවෙ තස්මිං භික්ඛුස්මිං[18] හොමීති** එවං සද්ධාදීහි කාතබ්බං කත්වා[19] සොතාපත්තිඵලෙ[20] පතිට්ඨිතෙ තස්මිං පුග්ගලෙ අනපෙක්ඛො හොමීති **දස්සෙති; ඉමස්මිං සුත්තෙ** සොතාපත්තිමග්ගො කථිතො.

---

1. අභිබ්බිඛ පුබ්බ අප්පදලිතපුබ්බ ලොභක්ඛන්ධ දොසමොහක්ඛන්ධ. s
2. පදලෙතීති b. s.
3. තබ්බිපස්සනා. b
4. ඤායෙන. b.
5. විපස්සනාති. b. විපස්සනාපඤ්ඤා. s
6. කථිතානීති b
7. සමාපජ්ජනභාවෙන. s
8. පරියුට්ඨාය. s.
9. පරියොනන්ධිත්වා. s
10. කාමෙසුලළිතාති. b. චලළිතාති. s.
11. චලළිතා. s.
12. තිණාවහන. s.
13. සඞ්ඛ්‍යං. s.
14. වුඩ්ඪො. s.
15. අත්තනා. s.
16. ගොපෙතුං. b.
17. නතං. b.
18. තස්මිං s.
19. කත්වාව. b.
20. සොතාපත්තිඵලෙච. b.

5. 1. 8-10.

අට්ඨමෙ **සද්ධම්මොති** සාසනසද්ධම්මො; **අස්සද්ධොති** ඔකප්පනසද්ධාය පච්චක්ඛසද්ධාය චාති ද්වීහිපි සද්ධාහි විරහිතො; **චරන් න පතිට්ඨාතීති** ඉමස්මිං සාසනෙ ගුණෙහි චරති පතිට්ඨාතුං න සක්කොති; ඉති[1] ඉමස්මිං සුත්තෙන අප්පතිට්ඨානඤ්ච[2] පතිට්ඨානඤ්ච කථිතං. නවමෙ නාස්ස ගාරවොති **අගාරවො**; නාස්ස පතිස්සයොති[3] **අප්පතිස්සො**; අජෙට්ඨකො අනීචවුත්ති; සෙසමෙත්ථ පුරිමසදිසමෙව. දසමෙ **අභබ්බොති** අභාජනං;[4] **වුද්ධින්ති** වුඩ්ඪිං;[5] **විරූළ්හින්ති** විරූළ්හමූලතාය[6] නිච්චලභාවං; **වෙපුල්ලන්ති** මහන්තභාවං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[7]

සෙඛබලවග්ගො පඨමො.

---

5. 2. 1-3.

දුතියස්ස පඨමෙ **පුබ්බාහං භික්ඛවෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසූති** අහං භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අස්සුතෙසු[8] චතුසච්චධම්මෙසු;[9] **අභිඤ්ඤාවොසානපාරමිප්පත්තො පටිජානාමීති** චතූසු සච්චෙසු චතූහි මග්ගෙහි සොළසවිධස්ස කිච්චස්ස කරණෙන අභිජානිත්වා වොසානපාරමිං සබ්බෙසං කිච්චානං නිට්ඨිතත්තා කතකිච්චභාවං[10] පාරං පත්තො පටිජානාමීති මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ අත්තනො ආගමනීයගුණං දස්සෙති; **තථාගතස්සාති** අට්ඨහි කාරණෙහි තථාගතස්ස; **තථාගතබලානීති** යථා තෙහි ගන්තබ්බං තථෙව ගතානි පවත්තානි ඤාණබලානි; **ආසභං ඨානන්ති** සෙට්ඨට්ඨානං; **සීහනාදන්ති** අභීතනාදං; **බ්‍රහ්මචක්කන්ති** සෙට්ඨචක්කං; **වත්තෙතීති** පවත්තෙති[11] කථෙති. දුතියෙ[12] අග්ගන්ති උත්තමං; සෙසබලානි ගොපානසියො කූටං විය සඞ්ගණ්හාතීති[13] **සඞ්ගාහිකං**; තානෙව බලානි සඞ්ඝාතානි[14] කරොතීති **සඞ්ඝාතනියං**.[15] තතියෙ **සෙඛබලානීති** සෙඛානං ඤාණබලානි; තත්ථ[16] මුට්ඨස්සච්චෙන[17] න කම්පතීති **සතිබලං**; උද්ධච්චෙන[18] න කම්පතීති **සමාධිබලං**.

5. 2. 4-6

චතුත්ථෙ **සතිනෙපක්කෙනාති** එත්ථ නෙපක්කං වුච්චති පඤ්ඤා, සා සතියා උපකාරභාවෙන ගහිතා. පඤ්චමෙ සවිසයස්මිංයෙව ලොකියලොකුත්තරධම්මෙ කථෙතුං "කත්ථ ච භික්ඛවෙ සද්ධාබලං දට්ඨබ්බ"න්ති

---

1. නසක්කොති. s.
2. අප්පතිට්ඨානං. s.
3. පටිස්සයොති s. පතිස්සොති b.
4. අභබ්බොති අභබ්බතං පත්තො. s
5. වුඩ්ඪින්ති. s. වඩ්ඪිං. b.
6. විරූළ්හතාය. s.
7. උත්තානමෙවාති. b. s.
8. අනනුස්සුතෙසු. b s.
9. ධම්මෙසු චතුසච්චධම්මෙසු. s. චතූසු සච්චධම්මෙසු. b
10. භාවං. s.
11. පවත්තෙතීති. s.
12. දුතියෙ සෙඛබලානීති සෙඛානං ඤාණබලානි. .
13. සඞ්ගණ්හාතීති s.
14. සංහතානි. b.
15. සඞ්ඝාතනීයං. s
16. තතියෙ තත්ථ. s.
17. මුට්ඨස්සච්චෙන b.
18. උද්ධච්චෙ. b. I.

ආදිමාහ: යථා හි චත්තාරො සෙට්ඨිපුත්තා රාජාති රාජපඤ්චමෙසු සහායෙසු නක්ඛත්තං කීළිස්සාමාති වීථිං ඔතිණ්ණෙසු එකස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස ගෙහං ගතකාලෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව ඉමෙසං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙථ ගන්ධමාලාලඞ්කාරාදීනි දෙථාති ගෙහෙ විචාරෙති, දුතියස්ස, තතියස්ස, චතුත්ථස්ස[1] ගෙහං ගතකාලෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව ඉමෙසං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙථ ගන්ධමාලාලඞ්කරාදීනි දෙථාති ගෙහෙ විචාරෙති, අථ සබ්බපච්ඡා රඤ්ඤො ගෙහං ගතකාලෙ කිඤ්චාපි රාජා සබ්බත්ථ ඉස්සරො ඉමස්මිං පන කාලෙ අත්තනො ගෙහෙයෙව ඉමෙසං ඛාදනීයං භොජනීයං දෙථ ගන්ධමාලාලඞ්කාරාදීනි දෙථාති විචාරෙති, එවමෙවං[2] සද්ධාපඤ්චමෙසු බලෙසු තෙසු[3] සහායෙසු එකතො වීථිං[4] ඔතරන්තෙසු විය එකාරම්මණෙ උප්පජ්ජමානෙසුපි යථා පඨමස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති එවං සොතාපත්තියඞ්ගානි පත්වා අධිමොක්ඛලක්ඛණං සද්ධාබලමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති, යථා දුතියස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති එවං සම්මප්පධානානි පත්වා පග්ගහලක්ඛණං විරියබලමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති, යථා තතියස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති එවං සතිපට්ඨානානි පත්වා උපට්ඨානලක්ඛණං සතිබලමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති, යථා චතුත්ථස්ස ගෙහෙ ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති ගෙහසාමිකොව විචාරෙති එවං ඣානවිමොක්ඛෙ පත්වා අවික්ඛෙපලක්ඛණං සමාධිබලමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං සෙසානි තදන්වයානි හොන්ති, සබ්බපච්ඡා රඤ්ඤො ගෙහං ගතකාලෙ පන[5] යථා ඉතරෙ චත්තාරො තුණ්හී නිසීදන්ති රාජාව ගෙහෙ[6] විචාරෙති එවමෙවං[7] අරියසච්චානි පත්වා පජානනලක්ඛණං පඤ්ඤාබලමෙව ජෙට්ඨකං හොති පුබ්බඞ්ගමං සෙසානි තදන්වයානි හොන්තීති එවමිධ පඤ්ච බලානි මිස්සකානි කථිතානි. ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙව; එවං පුරිමවග්ගෙ ච ඉධ ච අට්ඨසු සුත්තෙසු සෙඛබලානෙව කථිතානි. කරණ්ඩකොලවාසී මහාදෙවත්ථෙරො පනාහ: හෙට්ඨා චතුසු සුත්තෙසු සෙඛබලානි කථිතානි උපරි චතුසු අසෙඛබලානීති.

5. 2. 7-10.

සත්තමෙ සීලාදයො මිස්සකා[8] කථිතා; **විමුත්තීති** අරහත්තඵලවිමුත්තියෙව; **විමුත්තිඤාණදස්සනං** පච්චවෙක්ඛනඤාණං; තං ලොකියමෙව. අට්ඨමෙ දුස්සීලබහුස්සුතො[9] කථිතො. නවමෙ **අප්පස්සුතදුස්සීලො**.[10] දසමෙ බහුස්සුතඛීණාසවොති.

බලවග්ගො දුතියො

1. දුතිය තතිය චතුත්ථස්ස. b 4. එකතොපි. b. 7. එවමෙව. b. s.
2. එවමෙව. s 5, ගතකාලෙ. b 8. මිස්සකාව. b. [දුස්සීලො. s
3. බලෙසු. b. 6. රාජාව. b. 9. දුස්සීලොබහුස්සුතො. s. 10. අප්පස්සුතො

5. 3. 1-2.

තතියස්ස පඨමෙ **අසභාගවුත්තිකො**ති අසභාගාය විසදිසාය[1] ජීවිතවුත්තියා සමන්නාගතො; **ආභිසමාචාරිකං**[2] **ධම්ම**න්ති උත්තමසමාචාරභූතං වත්තවසෙන පඤ්ඤත්තසීලං; **සෙඛං**[3] **ධම්ම**න්ති සෙඛපණ්ණත්තිසීලං; **සීලානී**ති චත්තාරි මහාසීලානි; **සම්මාදිට්ඨි**න්ති විපස්සනාසම්මාදිට්ඨිං; **සම්මාසමාධි**න්ති මග්ගසමාධිඤ්චෙව ඵලසමාධිඤ්ච;[4] ඉමස්මිං සුත්තෙ සීලානි මිස්සකානි කථිතානි. දුතියෙ **සීලක්ඛන්ධ**න්ති සීලරාසිං; සෙසද්වයෙපි එසෙව නයො. ඉමෙ පන තයොපි ඛන්ධා මිස්සකා[5] කථිතානි.[6]

5. 3. 3.

තතියෙ **න ච පභස්සර**න්ති න ච පභාවන්තං; **පභඞ්ගු චා**ති පභිජ්ජනසභාවං; **අයො**ති කාළලොහං; **ලොහ**න්ති ඨපෙත්වා ඉධ වුත්තානි චත්තාරි අවසෙසං[7] ලොහං; **සජ්ඣු**න්ති[8] රජතං; **චිත්තස්සා**ති චතුභූමක කුසල[9] චිත්තස්ස; තෙභූමකස්ස තාව උපක්කිලෙසා හොන්තු[10] ලොකුත්තරස්ස කථං හොන්තීති උප්පජ්ජිතුං අප්පදානෙන[11] යදග්ගෙන හි උප්පජ්ජිතුං න දෙන්ති තදග්ගෙනෙව තෙ ලොකියස්සාපි[12] ලොකුත්තරස්සාපි උපක්කිලෙසා නාම හොන්ති; **පභඞ්ගු චා**ති ආරම්මණෙ චුණ්ණවිචුණ්ණභාවූපගමනෙන භිජ්ජනසභාවං; **සම්මා සමාධියති ආසවානං ඛයායා**ති ආසවානං ඛයසඞ්ඛාතස්ස[13] අරහත්තස්ස අත්ථාය හෙතුනා කාරණෙන සමාධියති, එත්තාවතා චිත්තං විසොධෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතඛීණාසවං[14] දස්සෙසි[15] ඉදානිස්ස අභිඤ්ඤාපටිවෙධං දස්සෙන්තො **යස්ස යස්ස චා**ති ආදිමාහ. තං උත්තානත්ථමෙවාති.

5. 3. 4.

චතුත්ථෙ **හතූපනිසො**ති හතූපනිස්සයො[16] හතකාරණො; **යථාභූතං**[17] **ඤාණදස්සන**න්ති නාමරූපපරිච්ඡෙදඤාණං ආදිං කත්වා තරුණවිපස්සනා; **නිබ්බිදාවිරාගො**ති නිබ්බිදා ච විරාගො ච; තත්ථ නිබ්බිදා බලවවිපස්සනා; විරාගො මග්ගො; **විමුත්තිඤාණදස්සන**න්ති ඵලවිමුත්ති ච පච්චවෙක්ඛණඤාණඤ්ච.

5. 3. 5.

පඤ්චමෙ **සම්මාදිට්ඨී**ති විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි; **චෙතොවිමුත්තිඵලා**ති ආදීසු චෙතොවිමුත්තීති මග්ගඵලසමාධි; පඤ්ඤාවිමුත්තීති ඵලඤාණං; **සීලානුග්ගහිතා**ති සීලෙන අනුග්ගහිතා අනුරක්ඛිතා; **සුතා**

---

1. පරියාය. b. විසභාගාය. s
2. අභිසමාචාරිකං. s.
3. සෙක්ඛං. s.
4. ඵලසමාධිඤ්ච. b.
5. මිස්සකාව. b.
6. කථිතා, s.
7. අවසෙස b. s.
8. සජ්ඣන්ති. b. l.
9. චාතුබ්භූමක කුසල. b චතුභූමිකකුසල. s.
10. හොන්ති. s.
11. අදානෙන. s.
12. යස්සපි. b. s
13. ඛයසඞ්ඛාත. s.
14. පතිට්ඨිතං ඛීණාසවං. b. s.
15. දස්සති. b. s.
16. හතඋපනිස්සයො. b. [හතූපනිස්සයො. s.
17. යථාභූත. b. s.

නුග්ගහිතාති බාහුසච්චෙන අනුග්ගහිතා; **සාකච්ඡානුග්ගහිතාති** ධම්මසාකච්ඡාය අනුග්ගහිතා; **සමථානුග්ගහිතාති** චිත්තෙකග්ගතාය අනුග්ගහිතා; ඉමස්ස පනත්ථස්ස ආවිභාවත්ථං[1] මධුරම්බබීජං රොපෙත්වා සමන්තා මරියාදං බන්ධිත්වා කාලානුකාලං උදකං ආසිඤ්චිත්වා කාලානුකාලං මූලානි සොධෙත්වා කාලානුකාලං පතිතපාණකෙ හරිත්වා[2] කාලානුකාලං මක්කටජාලං මුඤ්චිත්වා[3] අම්බං පටිජග්ගන්තො පුරිසො දස්සෙතබ්බො, තස්ස හි පුරිසස්ස මධුරම්බබීජරොපනං විය විපස්සනාසම්මාදිට්ඨි දට්ඨබ්බා, මරියාදබන්ධනං විය සීලෙන අනුග්ගණ්හනං, උදකා[4]සෙචනං විය සුතෙන අනුග්ගණ්හනං, මූලපරිසොධනං[5] විය සාකච්ඡාය අනුග්ගණ්හනං, පාණකහරණං[6] විය ඣානවිපස්සනාපාරිපන්ථිකසොධන[7]වසෙන සමථානුග්ගණ්හනං, මක්කටජාලමුඤ්චනං[8] විය බලවවිපස්සනාවසෙන විපස්සනානුග්ගණ්හනං, එවං අනුග්ගහිතස්ස රුක්ඛස්ස ඛිප්පමෙව වඩ්ඪිත්වා ඵලප්පදානං විය ඉමෙහි සීලාදීහි අනුග්ගහිතාය මූලසම්මාදිට්ඨියා ඛිප්පමෙව මග්ගවසෙන වඩ්ඪෙත්වා[9] චෙතොවිමුත්තිපඤ්ඤාවිමුත්තිඵලප්පදානං[10] වෙදිතබ්බං.

5. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **විමුත්තායතනානීති** විමුච්චනකාරණානි; **යත්ථාති** යෙසු විමුත්තායතනෙසු; **සත්ථා ධම්මං දෙසෙතීති** චතුසච්චධම්මං දෙසෙති; **අත්ථපටිසංවෙදිනොති** පාළිඅත්ථං ජානන්තස්ස; **ධම්මපටිසංවෙදිනොති** පාළිං ජානන්තස්ස; **පාමුජ්ජන්ති** තරුණපීති; **පීතීති** තුට්ඨාකාරභූතා බලවපීති; **කායොති** නාමකායො; **පස්සම්භතීති** පටිප්පස්සම්භති; **සුඛං වෙදෙතීති** සුඛං පටිලභති; **චිත්තං සමාධියතීති** අරහත්තඵලසමාධිනා[11] සමාධියති; අයං හි තං ධම්මං සුණන්තො[12] ආගතාගතට්ඨානෙ ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලානි ජානාති තස්ස එවං ජානතො පීති උප්පජ්ජති සො තස්සා පීතියා අන්තරා ඔසක්කිතුං න දෙන්තො උපචාරකම්මට්ඨානිකො හුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති, තං සන්ධාය වුත්තං "චිත්තං සමාධියතී"ති. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. අයං පන විසෙසො: **සමාධිනිමිත්තන්ති** අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු අඤ්ඤතරො සමාධියෙව සමාධිනිමිත්තං; **සුග්ගහිතං**[13] **හොතීති** ආදීසු[14] ආචරියස්ස[15] සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං උග්ගණ්හන්තෙන සුට්ඨු ගහිතං හොති සුට්ඨු මනසිකතං[16] සුට්ඨු උපධාරිතං; **සුප්පටිවිද්ධං පඤ්ඤායාති** පඤ්ඤාය සුට්ඨු පච්චක්ඛං කතං; **තස්මිං ධම්මෙති** තස්මිං කම්මට්ඨානපාළිධම්මෙ; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ පඤ්චපි විමුත්තායතනානි අරහත්තං පාපෙත්වා කථිතානීති.

---

1. ආවිභාවනත්ථං. s.
2. හාරෙත්වා. b. s.
3. ලුඤ්චිත්වා. b. s.
4. උදක. l s.
5. මූලානං සොධනං. b.
6. පාණකහාරණං. s.
7. ඣානවිපස්සනානං පරිපන්ථිකසොධන. s.
8. මක්කටජාලලුඤ්චනං. b. s.
9. දිට්ඨියා වඩ්ඪිත්වා. s. වඩ්ඪිත්වා b.
10. ඵලුප්පාදනං. b.
11. අරහත්තඵලං. b.
12. ධම්මං. b.
13. සුග්ගහිතං. b. s.
14. ආදීසුපි. s.
15. ආචරිය. s.
16. [illegible]. b.

5. 3. 7.

සත්තමෙ **අප්පමාණ**න්ති පමාණකරධම්මරහිතං ලොකුත්තරං; **නිපකා පතිස්සතා**ති[1] නෙපක්කෙන ච සතියා ච සමන්නාගතා හුත්වා; **පඤ්ච ඤාණානී**ති පඤ්ච පච්චවෙක්ඛනඤාණානි; **පච්චත්තංයෙව උප්පජ්ජන්තී**ති අත්තනියෙව උප්පජ්ජන්ති; **අයං සමාධි පච්චුප්පන්නසුඛො චෙවා**ති ආදීසු අරහත්තඵලසමාධි අධිප්පෙතො; මග්ගසමාධීතිපි වදන්තියෙව, සො හි අප්පිතප්පිතක්ඛණෙ සුඛත්තා **පච්චුප්පන්නසුඛො**; පුරිමො පුරිමො පච්ඡිමස්ස පච්ඡිමස්ස සමාධිසුඛස්ස පච්චයත්තා **ආයතිං සුඛවිපාකො**; කිලෙසෙහි ආරකත්තා **අරියො**; කාමාමිසවට්ටාමිසලොකාමිසානං අභාවා **නිරාමිසො**; බුද්ධාදීහි මහාපුරිසෙහි සෙවිතත්තා **අකාපුරිසසෙවිතො**;[2] අඞ්ගසන්තතාය ආරම්මණසන්තතාය සබ්බකිලෙසදරථසන්තතාය ච **සන්තො**; අතප්පනීයට්ඨෙන[3] **පණීතො**; කිලෙසපටිප්පස්සද්ධියා ලද්ධත්තා කිලෙසපටිප්පස්සද්ධිභාවං වා ලද්ධත්තා **පටිප්පස්සද්ධිලද්ධො**; පටිප්පස්සද්ධං පටිප්පස්සද්ධීති හි ඉදං අත්ථතො එකං, පටිප්පස්සද්ධකිලෙසෙන වා අරහතා ලද්ධත්තාපි **පටිප්පස්සද්ධලද්ධො**;[4] එකොදිභාවෙන අධිගතත්තා එකොදිභාවමෙව වා අධිගතත්තා **එකොදිභාවාධිගතො**; අප්පගුණසාසවසමාධි විය සසඞ්ඛාරෙන සප්පයොගෙන චිත්තෙන[5] පච්චනීකධම්මෙ[6] නිග්ගය්හ කිලෙසෙ වාරෙත්වා අනධිගතත්තා **න සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතො**;[7] තඤ්ච සමාධිං[8] සමාපජ්ජන්තො තතො වා[9] වුට්ඨහන්තො සතිවෙපුල්ලප්පත්තත්තා සතොව සමාපජ්ජති සතොව වුට්ඨහති යථාපරිච්ඡින්නකාලවසෙන වා සතො සමාපජ්ජති සතො වුට්ඨහති තස්මා යදෙත්ථ අයං සමාධි පච්චුප්පන්නසුඛො චෙව ආයතිඤ්ච සුඛවිපාකොති[10] එවං පච්චවෙක්ඛමානස්ස පච්චත්තංයෙව අපරප්පච්චයඤාණං[11] උප්පජ්ජති තං එකං ඤාණං, එස[12] නයො සෙසෙසු. එවං ඉමානි පඤ්ච ඤාණානි[13] පච්චත්තංයෙව උප්පජ්ජන්තීති.[14]

5. 3. 8.

අට්ඨමෙ **අරියස්සා**ති වික්ඛම්භනවසෙන පහීනෙහි[15] කිලෙසෙහි ආරකා ඨිතස්ස; **භාවනං දෙසෙස්සාමී**ති බ්‍රෑහනං වඩ්ඪනං පකාසයිස්සාමි; **ඉමමෙව කාය**න්ති ඉමං කරජකායං; **අභිසන්දෙතී**ති තෙමෙති සෙනෙහෙති සබ්බත්ථ පවත්තපීතිසුඛං කරොති; **පරිසන්දෙතී**ති සමන්තතො සන්දෙති; **පරිපූරෙතී**ති වායුනා භස්තං විය පූරෙති; **පරිප්ඵරතී**ති සමන්තතො

1. පටිස්සතාති. b.
2. මහාපුරිසසෙවිතො. b.
3. අතප්පනීයට්ඨෙන. s.
4. පටිප්පස්සද්ධිලද්ධො. b. l. s.
5. සප්පයොගෙන. b.
6. පච්චනීකධම්මෙ. s.
7. වාරිතප්පත්තො. s. වාරිවාවටො. b.
8. තං සමාධිං. s. අඤ්ඤසමාධිං. b.
9. තතොව. b.
10. සුඛවිපාකො චාති. b.
11. අපරපච්චයං ඤාණං. b.
ඉදං පච්චය පච්චවෙක්ඛණ ඤාණං. s.
12. එසෙව. b.
13. ඉමානි. b.
14. උප්පජ්ජන්ති. s.
15. පහීන. b.

ඵුටති: **සබ්බාවතො කායස්සාති** තස්ස භික්ඛුනො සබ්බකොට්ඨාසවතො කායස්ස; කිඤ්චි උපාදින්නකසන්තතිපවත්තිට්ඨානෙ ඡවිමංසලොහිතානුගතං අණුමත්තම්පි ඨානං පඨමජ්ඣානසුඛෙන අඵුටං[1] නාම න හොති. **දක්ඛොති** ඡෙකො පටිබලො නහානීයචුණ්ණානි[2] කාතුඤ්චෙව යොජෙතුඤ්ච සන්නෙතුඤ්ච; **කංසථාලෙති**[3] යෙන කෙනචි ලොහෙන කතභාජනෙ; මත්තිකභාජනං[4] පන ථිරං න හොති සන්නෙන්තස්ස භිජ්ජති තස්මා තං න දස්සෙසි; **පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකන්ති** සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා; **සන්නෙය්‍යාති** වාමහත්ථෙන කංසථාලං ගහෙත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන පමාණයුත්තං උදකං සිඤ්චිත්වා සිඤ්චිත්වා පරිමද්දන්තො[5] පිණ්ඩං කරෙය්‍ය; **ස්නෙහානුගතාති**[6] උදකස්නෙහෙන අනුගතා; **ස්නෙහපරෙතාති** උදකස්නෙහෙන පරිගතා; **සන්තරබාහිරාති**[7] සද්ධිං අන්තොපදෙසෙන චෙව බහිපදෙසෙන ච; සබ්බත්ථකමෙව උදකස්නෙහෙන ඵුටාති අත්ථො; **න ච පග්ඝරණීති**[8] න ඉම්නා[9] උදකං පග්ඝරති සක්කා හොති හත්ථෙනපි ද්වීහිපි අඞ්ගුලීහි ගහෙතුං ඔවට්ටිකායපි කාතුන්ති අත්ථො; දුතියජ්ඣානසුඛඋපමායං: **උබ්භිදොදකොති** උබ්භින්නඋදකො;[10] න හෙට්ඨා උබ්භිජ්ජිත්වා උග්ගච්ඡනඋදකො අන්තොයෙව පන **උප්පජ්ජනඋදකොති** අත්ථො; **ආයමුඛන්ති** ආගමනමග්ගො; **දෙවොති** මෙඝො; **කාලෙන කාලන්ති** අද්ධමාසං වා අනුදසාහං වාති[11] අත්ථො; **ධාරන්ති** වුට්ඨිං; **නානුප්පවෙච්ඡෙය්‍යාති**[12] න පවෙසෙය්‍ය න වස්සෙය්‍යාති අත්ථො; **සීතා වාරිධාරා උබ්භිජ්ජිත්වාති** සීතා වාරිධාරා තං[13] රහදං පූරයමානා උප්පජ්ජිත්වා; හෙට්ඨා උග්ගච්ඡනඋදකං හි උග්ගන්ත්වා භිජ්ජන්තං[14] උදකං ඛොභෙති චතූහි දිසාහි පවිසනඋදකං පුරාණපණ්ණතිණකට්ඨදණ්ඩ[15]කාදීහි උදකං ඛොභෙති වුට්ඨිඋදකං[16] ධාරානිපාතබුබ්බුළකෙහි උදකං[17] ඛොභෙති සන්නිසින්නමෙව[18] පන හුත්වා ඉද්ධිනිම්මිතමිව උප්පජ්ජමානං[19] උදකං ඉමං පදෙසං ඵරති ඉමං න ඵරතීති නත්ථි තෙන අඵුටොකාසො නාම න හොති. තත්ථ රහදො විය කරජකායො, උදකං විය දුතියජ්ඣානසුඛං. සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. තතියජ්ඣානසුඛඋපමායං උප්පලානි එත්ථ සන්තීති **උප්පලිනී;** සෙසපදද්වයෙපි එසෙව නයො, එත්ථ ච සෙතරත්තනීලෙසු යං කිඤ්චි උප්පලමෙව ඌනකසතපත්තං[20] පුණ්ඩරීකං; සතපත්තං පදුමං, පත්තනියමං වා විනාපි සෙතං පදුමං රත්තං පුණ්ඩරීකන්ති අයමෙත්ථ විනිච්ඡයො. **උදකා අනුග්ගතා**

1. අප්ඵුටං. b.
2. නහානිය චුණ්ණානි. b. l.
3. කංසථාලෙති. b.
4. මත්තිකාභාජනං b.
5. පරිමද්දන්තා. s. මජ්ජන්තා. b.
6. සිනෙහානුගතාති. s.
7. අනුගතා සමන්තරබාහිරාති. b.
8. නචපග්ඝරිනීති. b.
9. න බින්දු බින්දු. s. න බින්දුං බින්දු. b.
10. උදකො. b.
11. ච අනුදසාහං වාති. b.
12. නානුප්පවෙච්ඡෙය්‍යාති. b s.
13. සීතවාරිතං. s.
14. භිජ්ජන්ත. b.
15. දණ්ඩු s.
16. උදක s.
17. උදකංච. s.
18. සන්නිසින්නාමෙව. b.
19. උබ්භිජ්ජමාන. b.
20. උප්පලකසතපත්තං. s.

නීති[1] උදකතො න උග්ගතානි; **අන්තොනිමුග්ගපොසීනීති**[2] උදකතලස්ස අන්තො නිමුග්ගානියෙව හුත්වා පුසන්ති[3] වඩ්ඪන්තීති අත්ථො. සෙසං පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. චතුත්ථජ්ඣානඋපමායං **පරිසුද්ධෙන චෙතසා පරියොදාතෙනාති** එත්ථ නිරුපක්කිලෙසට්ඨෙන පරිසුද්ධං පභස්සරට්ඨෙන පරියොදාතං වෙදිතබ්බං; **ඔදාතෙන වත්ථෙනාති** ඉදං උතුඵරණත්ථං වුත්තං, කිලිට්ඨවත්ථෙන හි උතුඵරණං න හොති තංඛණං ධොතපරිසුද්ධෙන උතුඵරණං බලවං හොති, ඉමිස්සා හි උපමාය වත්ථං විය කරජකායො, උතුඵරණං විය චතුත්ථජ්ඣානසුඛං, තස්මා යථා සුන්හාතස්ස පුරිසස්ස පරිසුද්ධං වත්ථං සසීසං පාරුපිත්වා **නිසින්නස්ස** සරීරතො උතු සබ්බමෙව වත්ථං ඵරති න කොචි වත්ථස්ස අඵුට්ඨොකාසො හොති එවං චතුත්ථජ්ඣානසුඛෙන භික්ඛුනො කරජකායස්ස න කොචි ඔකාසො අඵුට්ඨො හොතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො, චතුත්ථජ්ඣානචිත්තමෙව වා වත්ථං විය, තංසමුට්ඨානරූපං උතුඵරණං විය, යථා හි කත්ථචි කත්ථචි ඔදාතවත්ථෙ[4] කායං අඵුසන්තෙපි[5] තංසමුට්ඨානෙන උතුනා සබ්බත්ථකමෙව කායො ඵුට්ඨො හොති එවං චතුත්ථජ්ඣානසමුට්ඨාපිතෙන සුඛුමරූපෙන[6] සබ්බත්ථකමෙව භික්ඛුනො කායො ඵුට්ඨො හොතීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො; **පච්චවෙක්ඛණනිමිත්තන්ති** පච්චවෙක්ඛණඤාණමෙව; **සුග්ගහිතං**[7] **හොතීති** යථා තෙන ඣානවිපස්සනාමග්ගා සුට්ඨු ගහිතා හොන්ති එවං පච්චවෙක්ඛණනිමිත්තං අපරාපරෙන පච්චවෙක්ඛණනිමිත්තෙනෙව සුට්ඨු ගහිතං හොති; **අඤ්ඤො වා අඤ්ඤන්ති** අඤ්ඤො එකො අඤ්ඤං එකං අත්තනොයෙව හි අත්තනා[8] පාකටො හොති, **ඨිතො වා නිසින්නන්ති** ඨිතකස්සාපි නිසින්නො පාකටො හොති; තෙන වුත්තං. සෙසෙසුපි එසෙව නයො, **උදකමණිකොති** සමෙඛලා උදකචාටි; **සමතිත්තිකොති** සමභරිතො; **කාකපෙය්‍යොති** මුඛවට්ටියං නිසීදිත්වා කාකෙන ගීවං අනාමෙත්වාව පාතබ්බො; **සුභූමියන්ති** සමභූමියං; "සුභූමෙ සුඛෙත්තෙ විහතඛාණුකෙ බීජානි පතිට්ඨාපෙය්‍යා"ති එත්ථ පන මණ්ඩභූමි සුභූමීති ආගතා, **චාතුම්මහාපථෙති** චතුන්නං මහාමග්ගානං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ; **ආජඤ්ඤරථොති** විනීතඅස්සරථො; **ඔධස්තපතොදොති** යථා රථං අභිරුහිත්වා ඨිතෙන සක්කා හොති[9] ගණ්හිතුං එවං ආලම්බනං නිස්සාය තිරියතො ඨපිතපතොදො; **යොග්ගාචරියොති** අස්සාචරියො; සොව අස්සදම්මෙ සාරෙතීති **අස්සදම්මසාරථි; යෙනිච්ඡකන්ති** යෙන යෙන මග්ගෙන ඉච්ඡති; **යදිච්ඡකන්ති** යං යං ගතිං ඉච්ඡති; **සාරෙය්‍යාති** උජුකං පුරතො පෙසෙය්‍ය; **පච්චාසාරෙය්‍යාති** පටිනිවත්තෙය්‍ය; එවං හෙට්ඨා පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමාපත්තිපරිකම්මං කථෙත්වා ඉමාහි තීහි

---

1. උදකානුග්ගතානීති. b s
2. අන්තොනිම්මුග්ගපොසීනීති. b
3. පොසන්ති. b. s.
4. ඔදාතවත්ථෙන. b.
5. අපඵුසන්තොපි. b. අඵුසන්තෙපි. s.
6. සුඛුමසුඛෙන. b.
7. සුගහිතං. b. s.
8. අත්තාව. b. අත්තා. s.
9. සක්කාතං. b.

උපමාහි පගුණසමාපත්තියා ආනිසංසං දස්සෙත්වා ඉදානි ඛීණාසවස්ස අභිඤ්ඤාපටිපාටිං දස්සෙතුං "සො සචෙ ආකඞ්ඛතී"ති ආදිමාහ: තං උත්තානත්ථමෙවාති.

5. 3. 9.

නවමෙ **අද්ධානක්ඛමො හොතී**ති දූරං අද්ධානමග්ගං[1] ගච්ඡන්තො ඛමති අධිවාසෙතුං සක්කොති; **පධානක්ඛමොති** පධානවීරියක්ඛමො;[2] **චඞ්කමාධිගතො**[3] **සමාධී**ති චඞ්කමං අධිට්ඨහන්තෙන අධිගතො අට්ඨන්නං සමාපත්තීනං අඤ්ඤතරසමාධි; **චිරට්ඨිතිකො හොතී**ති චිරං තිට්ඨති; ඨිතකෙන ගහිතනිමිත්තං හි නිසින්නස්ස නස්සති, නිසින්නෙන ගහිත නිමිත්තං නිපන්නස්ස, චඞ්කමං අධිට්ඨහන්තෙන චලිතාරම්මණෙ[4] ගහිත නිමිත්තං පන ඨිතස්සපි නිසින්නස්සපි නිපන්නස්සපි න නස්සතීති.

5. 3. 10.

දසමෙ උද්ධං උග්ගතත්තා[5] උච්චො රාසිභාවෙන ච මහාසද්දො එතෙසන්ති **උච්චාසද්දමහාසද්දා**; තෙසු හි උග්ගතුග්ගතෙසු[6] ඛත්තිය මහාසාලබ්‍රාහ්මණමහාසාලාදිසු[7] මහාසක්කාරං ගහෙත්වා ආගතෙසු[8] අසුකස්ස ඔකාසං දෙථ අසුකස්ස ඔකාසං දෙථාති වුත්තෙ මයං පඨම තරං ආගතා මයං පඨමතරං ආගතා නත්ථි[9] ඔකාසොති එවං අඤ්ඤ මඤ්ඤං කථෙන්තානං සද්දො උච්චො චෙව මහා ච අහොසි. **කෙවට්ටා මඤ්ඤෙ මච්ඡවිලොපෙති**[10] කෙවට්ටා[11] විය මච්ඡවිලොපෙ; තෙසං හි මච්ඡපච්ඡිං ගහෙත්වා ආගතානං වික්කිණනට්ඨානෙ මය්හං දෙථ මය්හං දෙථාති වදන්තො මහාජනස්ස එවරූපො සද්දො හොති, **මීළ්හසුඛ**න්ති;[12] අසුචිසුඛං; **මිද්ධසුඛ**න්ති නිද්දාසුඛං; **ලාභසක්කාරසිලොකසුඛ**න්ති ලාභසක්කාරඤ්චෙව වණ්ණභණනඤ්ච නිස්සාය උප්පන්නසුඛං; **තාගමිත්තාව භවිස්සන්තී**ති[13] තං තදෙව භගවතා[14] ගතට්ඨානං ගමිස්සන්ති අනුබන්ධිස්සන්තියෙවාති වුත්තං හොති; **තථා හි භන්තෙ භගවතො සීලපඤ්ඤාණ**න්ති යස්මා තථාවිධං තුම්හාකං සීලඤ්ච ඤාණඤ්චාති අත්ථො; **මා ච මයා යසො**ති මයා සද්ධිං යසොපි මා සමාගච්ඡතු; **එසො තස්ස නිස්සන්දො**ති එසා තස්ස[15] නිප්ඵත්ති;[16] **පියාන**න්ති පියජනකානං[17] **එසො තස්ස නිස්සන්දො**ති එසා පියභාවස්ස නිප්ඵත්ති: **අසුභනිමිත්තානු යොග**න්ති අසුභකම්මට්ඨානානුයොගං; **සුභනිමිත්තෙ**ති රාගට්ඨානියෙ

---

1. අද්ධානමග්ගං. s
2. පධානක්ඛමොති වීරියක්ඛමො. b s.
3. චඞ්කමාධිගතොච. s
4. තමචලිතාරම්මණෙ. b.
5. උග්ගතත්තාය s.
6. උග්ගතුග්ගතෙ. l. b
7. මහාසලාදයො. b. l.
8. ආගතෙ. b.
9. වුත්තෙමයංපඨමතරං නත්ථි. s
10. මච්ඡවිලොපෙන්තීති. s
11. කෙවට්ටෙ. s.
12. මීළ්හසුඛන්ති. b. s.
13, ගමිස්සන්තීති. b.
14. යංයදෙවභගවතො b භගවතො s.
15. එසාමීළ්හභාවස්ස. s.
16. මාසමාගච්ඡතු. b.
17, පියජනකානං. b.

ඉට්ඨාරම්මණෙ; **එසො තස්ස නිස්සන්දො**ති එසා තස්ස අසුභනිමිත්තානුයොගස්ස නිප්ඵත්ති; එවමිමස්මිං[1] සුත්තෙ ඉමෙසු පඤ්චසු ඨානෙසු විපස්සනාව[2] කථිතාති.

පඤ්චඞ්ගිකවග්ගො තතියො.

---

5. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **සුමනාරාජකුමාරී**ති මහාසක්කාරං කත්වා පත්තං පත්ථෙත්වා[3] එවංලද්ධනාමා රාජකඤ්ඤා; විපස්සිසම්මාසම්බුද්ධකාලම්හි[4] නාගරෙසු[5] යුද්ධම්පි කත්වා සත්ථාරං අම්හාකං ගණ්හිස්සාමාති සෙනාපතිං නිස්සාය බුද්ධපමුඛං[6] සඞ්ඝං ලභිත්වා පටිපාටියා පුඤ්ඤානි කාතුං ආරද්ධෙසු[7] සබ්බපඨමදිවසො[8] සෙනාපතිස්ස අහොසි,[9] තස්මිං දිවසෙ සෙනාපති මහාදානං සජ්ජෙත්වා අජ්ජ යථා අඤ්ඤො කොචි එකභික්ඛුම්පි[10] න දෙති එවං රක්ඛථාති සමන්තා පුරිසෙ ඨපෙසි,[11] තං දිවසං සෙට්ඨිභරියා රොදමානා ධීතරං[12] පඤ්චහි කුමාරිකාසතෙහි සද්ධිං කීළිත්වා ආගතං ආහ:[13] සචෙ අම්ම තව පිතා ජීවෙය්‍ය අජ්ජාහං පඨමං දසබලං භොජෙය්‍යන්ති, සා තං ආහ අම්ම මා චින්තයි[14] අහං තථා කරිස්සාමි යථා බුද්ධපමුඛො සඞ්ඝො අම්හාකං පඨමං භික්ඛං භුඤ්ජිස්සතීති, තතො සතසහස්සග්ඝනිකාය සුවණ්ණපාතියා[15] නිරුදකපායාසං පූරෙත්වා සප්පිමධුසක්ඛරාහි[16] අභිසඞ්ඛරිත්වා අඤ්ඤිස්සා පාතියා පටිකුජ්ජෙත්වා[17] තං සුමනමාලාගුළෙහි[18] පරික්ඛිපිත්වා මාලාගුළසදිසං කත්වා භගවතො ගාමං පවිසනවෙලාය සයමෙව උක්ඛිපිත්වා දාසිගණ[19] පරිවුතා ඝරා නික්ඛමි, අන්තරාමග්ගෙ සෙනාපතිනො[20] උපට්ඨාකා අම්ම මා ඉතො ආගමාති[21] වදන්ති, මහා පුඤ්ඤා නාම මනාපකථා හොන්ති, න ච තෙසං පුනප්පුනකථෙන්තානං[22] පටික්ඛිපිතුං සක්කා හොති සා චුල්ලපිත[23] මහාපිත මාතුල කිස්ස තුම්හෙ ගන්තුං න දෙථාති ආහ, සෙනාපතිනා අඤ්ඤස්ස කස්සචි ඛාදනියභොජනියං[24] දාතුං[25] මා දෙථාති ඨපිතම්හ අම්මාති, කිං පන මෙ[26] හත්ථෙ ඛාදනියභොජනියං පස්සථාති, මාලාගුළං පස්සාමාති, කිං තුම්හාකං සෙනාපති මාලාපූජම්පි කාතුං න දෙතීති, දෙති අම්මාති, තෙනහි අපෙථාති භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා මාලාගුළං ගණ්හථ[27] භගවාති ආහ: භගවා එකං සෙනාපතිස්ස උපට්ඨාකං ඔලොකෙත්වා මාලාගුළං ගණ්හාපෙසි, සා භගවන්තං වන්දිත්වා භගවා භවාභිනිබ්බත්තියං[28] මෙ සති

---

1. එවම්ධිමස්මිං. b
2. විපස්සනා. s.
3. පට්ඨනං පට්ඨපෙත්වා. s.
4. කාලස්මිංහි. b s.
5. නාගරෙහි b
6. බුද්ධප්පමුඛං. b. s.
7. ආරද්ධෙ b.
8. දිවසෙ. s.
9. වාරො අහොසි. s
10 එකං භික්ඛම්පි. s
11, ඨපෙති. b
12. රොදමානා. b, s
13. ධීතරං ආහ. b, s.
14 චින්තයිත්ථ. b.
15. චාටියා. s,
16. සක්ඛරාදීහි. s
17. පටිකුජ්ජිත්වා. b, s
18. මාලාගුළෙහි. b, s.
19. දසිගණ s ධාතීගණ. b.
20. සෙනාපති. s.
21. ආගමීති s ආගමාසීති. b.
22. තෙසං පුනප්පුනං භණන්තානං කථා, b,
23. චූළපිත b චුල්ලපිතා, s,
24. ඛාදනීය භොජනීයං,b,
25. ඛාදනීයං භොජනීයං, s,
26. මම. b.
27. ගණ්හාපෙථ. s.
28. භවාභවාභිනිබ්බත්තියං. s.

පරිතස්සනජීවිතං නාම මා හොතු අයං සුමනමාලා විය නිබ්බත්ත[1] නිබ්බත්තට්ඨානෙ පියාව හොමි නාමෙන ච සුමනායෙවාති පත්ථනං කත්වා[2] සත්ථාරා සුඛිනී හොහීති වුත්තා වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි,[3] භගවාපි සෙනාපතිස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි, සෙනාපති යාගුං ගහෙත්වා උපගඤ්ඡි,[4] සත්ථා හත්ථං පිධෙසි,[5] නිසින්නො භන්තෙ භික්ඛුසඞ්ඝොති, අත්ථි නො[6] එකො අන්තරා[7] පිණ්ඩපාතො ලද්ධොති, සො[8] මාලං අපනෙත්වා පිණ්ඩපාතං අද්දස, චූළලු[9] පට්ඨාකො ආහ සාමි මාලාති මං වත්වා මාතුගාමො වඤ්චෙසීති, පායාසො භගවන්තං ආදිං කත්වා සබ්බභික්ඛූනං[10] පහොසි, සෙනාපති අත්තනො දෙය්‍යධම්මං අදාසි, සත්ථා භත්තකිච්චං කත්වා මඞ්ගලං වත්වා පක්කාමි,[11] සෙනාපති කා නාම සා පිණ්ඩපාතමදාසීති පුච්ඡි, සෙට්ඨිධීතා සාමීති, සප්පඤ්ඤා[12] ඉත්ථී එවරූපාය ඝරෙ වසන්තියා[13] පුරිසස්ස සග්ගසම්පත්ති නාම න[14] දුල්ලභාති තං ආනෙත්වා ජෙට්ඨකට්ඨානෙ ඨපෙසි, සා පිතු[15] ගෙහෙ ච සෙනාපතිගෙහෙ ච ධනං ගහෙත්වා යාවතායුකං තථාගතස්ස දානං දත්වා පුඤ්ඤානි කරිත්වා[16] තතො චුතා කාමාවචරදෙවලොකෙ නිබ්බත්ති, නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව[17] ජාණුමත්තෙන[18] ඔධිනා සකලං[19] දෙවලොකං පූරයමානං[20] සුමනවස්සං වස්සි, දෙවතා අයං අත්තනාව අත්තනො නාමං ගහෙත්වා ආගතාති සුමනා දෙවධීතාත්වෙවස්සා[21] නාමං අකංසු, සා එකනවුතිකප්පෙ[22] දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තී නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ අවිජහිතසුමනවස්සා සුමනා[23] සුමනාත්වෙව නාමා අහොසීති.[24] ඉමස්මිං පන කාලෙ කොසලරඤ්ඤො අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං[25] පටිසන්ධිං ගණ්හි, තාපි පඤ්චසතා කුමාරිකා තං දිවසඤ්ඤෙව තස්මිං තස්මිං කුලෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා එකදිවසෙයෙව සබ්බා මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිංසු, තං ඛණංයෙව ජාණුප්පමාණෙන ඔධිනා සුමනවස්සං වස්සි, තං දිස්වා රාජා පුබ්බෙ කතාභිනීහාරා එසා භවිස්සතීති තුට්ඨමානසො[26] ධීතා මෙ අත්තනාව අත්තනො නාමං ගහෙත්වා ආගතාති සුමනාත්වෙවස්සා නාමං කත්වා මය්හං ධීතා න එකිකාව නිබ්බත්තිස්සතීති නගරං විචිනාපෙන්තො පඤ්ච දාරිකාසතානි ජාතානීති සුත්වා සබ්බා අත්තනාව පොසාපෙසි, මාසෙ මාසෙ පන පුනෙත්ත[27] ආනෙත්වා මම ධීතු දස්සෙථාති ආහ, එවමෙසා[28] මහාසක්කාරං කත්වා පත්ථනං පත්ථෙත්වා එවං ලද්ධනාමාති වෙදිතබ්බා. තස්සා සත්තවස්සිකකාලෙ අනාථපිණ්ඩිකෙන විහාරං නිට්ඨාපෙත්වා තථා

1. විය. s. [මකාසි. s
2. පත්ථනමකාසි. b. පට්ඨන
3. පක්කමි. b.
4. උපනච්ඡි. s. [පත්තං පිදහි. s.
5. හත්ථපිදහි b හත්ථෙන
6. නුඛො. b.
7. අන්තරාමෙගෙහ. b. s.
8. ලද්ධොති b s ලද්ධොතිතෙ. l.
9. චූළ. b. s.
10. සබ්බභික්ඛුසඞ්ඝං. b.
1'. පක්කමි. b
12. සපඤ්ඤා. s
13, න. s.
14. නාම. s.
15. සාපිමාතු. s.
16. කත්වා. s.
17. යෙවස්සා s.
18. ජාණුප්පමාණෙන. b.
19. සකල. s.
20. පරිපූරයමානං. b.
21. සුමනාත්වෙවස්සා. s.
22. එකූනනවුතිකප්පෙ. s
23. වස්සා. s.
24. අහොසි. b, s
25. කුච්ඡිම්හි. s,
26, හුත්වා, s,
27, සම්පත්තෙ s පත්තෙ b,
28, එවමෙවසා, s,

ගතස්ස දූතෙ පෙසිතෙ සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො සාවත්ථියං[1] අගමාසි, අනාථපිණ්ඩිකො ගන්ත්වා රාජානං එවමාහ[2] මහාරාජ සත්ථු ඉධාගමනං අම්හාකම්පි මඞ්ගලං තුම්හාකම්පි මඞ්ගලමෙව සුමනං රාජකුමාරිං පඤ්චහි දාරිකාසතෙහි සද්ධිං පුණ්ණඝටෙ ච ගන්ධමාලාදීනි ච ගාහාපෙත්වා දසබලස්ස පච්චුග්ගමනං පෙසෙථාති, රාජා සාධු මහාසෙට්ඨීති[3] තථා අකාසි, සාපි රඤ්ඤො වුත්තනයෙනෙව ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි, සත්ථා තස්සා ධම්මං දෙසෙසි, සා පඤ්චහි කුමාරිකාසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි, අඤ්ඤානිපි පඤ්ච දාරිකාසතානි පඤ්ච මාතුගාමසතානි පඤ්ච උපාසකසතානි[4] තස්මිංයෙව ඛණෙ සොතාපත්තිඵලං පාපුණිංසු, එවං තස්මිං දිවසෙ අන්තරාමග්ගෙයෙව ද්වෙ සොතාපන්නසහස්සානි ජාතානි. **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** කස්මා උපසඞ්කමි,[5] පඤ්හං පුච්ඡිතුකාමතාය, කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ කිර සහායකා ද්වෙ භික්ඛූ අහෙසුං, තෙසු එකො සාරාණීයධම්මං පූරෙති එකො භත්තග්ගවත්තං, සාරාණීයධම්මපූරකො ඉතරං ආහ: ආවුසො අදින්නස්ස ඵලං නාම නත්ථි අත්තනා ලද්ධං පරෙසං දත්වා භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති, ඉතරො[6] ආහ[7] ආවුසො ත්වං න ජානාසි දෙය්‍යධම්මං[8] විනිපාතෙතුං න වට්ටති අත්තනො යාපනමත්තමෙව ගණ්හන්තෙන භත්තග්ගවත්තං[9] පූරෙතුං වට්ටතීති, තෙසු එකොපි එකං අත්තනො ඔවාදෙ ඔතාරෙතුං නාසක්ඛි,[10] ද්වෙපි අත්තනො පටිපත්තිං පූරෙත්වා තතො චුතා කාමාවචරදෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු, තත්ථ සාරණීයධම්මපූරකො ඉතරං පඤ්චහි ධම්මෙහි අධිගණ්හි, එවං තෙ දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තා එකං බුද්ධන්තරං ඛෙපෙත්වා ඉමස්මිං කාලෙ සාවත්ථියං නිබ්බත්තිංසු, සාරාණීයධම්මපූරකො කොසලරඤ්ඤො ගෙහෙ[11] මහෙසියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි, ඉතරො තස්සා එව උපට්ඨාකඉත්ථියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි, තෙ ද්වෙපි ජනා එකදිවසෙයෙව ජායිංසු, තෙ නාමගහණදිවසෙ න්හාපෙත්වා සිරිගබ්භෙ නිපජ්ජාපෙත්වා ද්වින්නම්පි මාතරො බහි සක්කාරං සංවිදහිංසු, තෙසු සාරාණීයධම්මපූරකො අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා මහන්තං සෙතච්ඡත්තං සුපඤ්ඤත්තං[12] සිරිසයනං අලඞ්කතපටියත්තඤ්ච නිවෙසනං දිස්වා එකස්මිං රාජකුලෙ නිබ්බත්තොස්මීති අඤ්ඤාසි, සො කිං නු ඛො කම්මං කත්වා ඉධ නිබ්බත්තොස්මීති ආවජ්ජෙන්තො[13] සාරාණීයධම්මනිස්සන්දෙනාති ඤත්වා සහායො[14] මෙ කුහිං නු ඛො[15] නිබ්බත්තොති ආවජ්ජෙන්තො නීචසයනෙ නිපන්නං දිස්වා අයං භත්තග්ගවත්තං පූරෙමීති[16] මම වචනං න ගණ්හි ඉමස්මිං දානි නිග්ගණ්හනට්ඨානෙ[17] නිග්ගණ්හිතුං වට්ටතීති සම්ම මම වචනං නාකාසීති ආහ, අථ කිං ජාතන්ති, පස්ස මය්හං සම්පත්තිං සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා

1. සාවත්ථිං b. s,
2. රාජානමාහ, s.
3. සෙට්ඨීති s.
4. ච s.
5. උපසඞ්කමීති b. s.
6. පන b. s.
7. පන. b.
8. නාම. b s.
9. භත්තග්ගෙවත්තං s
10. නාසක්ඛි s.
11. රඤ්ඤොඅග්ග b s
12. සුපඤ්ඤත්ත s
13. ආවජ්ජෙන්තා. b
14. නුඛො. s,
15. කුහිං s.
16. පූරෙසි. s.
17. ඉමස්මිං ඉදානි තං ඨානෙ. b s.

සිරිසයනෙ නිපන්නාසි ත්වං නීචමඤ්චෙව එදඛඅත්ථරකමත්ථකෙ[1] නිපන්නාසීති, කිං පන ත්වං එතං නිස්සාය මානං කරොසි නනු වෙණුසලාකාහි[2] කත්වා පිලොතිකාය පලිවෙඨිතං සබ්බමෙතං පථවීධාතුමත්තමෙවාති, සුමනා තෙසං කථං සුත්වා මම භාතිකානං සන්තිකෙ කොචි නත්ථීති තෙසං සමීපං ගච්ඡන්තී වාරං නිස්සාය ඨිතා ධාතූති වචනං සුත්වා ඉදං ධාතූති වචනං බහිද්ධා නත්ථි මම භාතිකා සමණදෙවපුත්තා භවිස්සන්තීති චින්තෙත්වා සචාහං ඉමෙ එවං කථෙන්තීති මාතාපිතූනං[3] කථෙස්සාමි අමනුස්සා එතෙති නීහරාපෙස්සන්ති ඉමං[4] කාරණං අඤ්ඤස්ස අකථෙත්වා කබ්බාජේදකං[5] පුරිසහෙරඤ්ඤිකං මම පිතරං මහාගොතම[6] දසබලංයෙව පුච්ඡිස්සාමීති භුත්තපාතරාසා රාජානං උපසඞ්කමිත්වා දසබලස්ස[7] උපට්ඨානං ගමිස්සාමීති ආහ: රාජා පඤ්ච රථසතානි යොජාපෙසි ජම්බුදීපතලස්මිං හි තිස්සොව කුමාරියො පිතූනං සන්තිකා[8] පඤ්ච[9] රථසතානි ලභිංසු, බිම්බිසාරරඤ්ඤො ධීතා චුන්දී රාජකඤ්ඤා, ධනඤ්ජය[10] සෙට්ඨිස්ස ධීතා විසාඛා, අයං සුමනා රාජකඤ්ඤාති, සා ගන්ධමාලෙ[11] ආදාය රථෙ ඨිතා පඤ්චරථසතපරිවාරා ඉමං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි,[12] **ඉධස්සූති** ඉධ භවෙය්‍යුං; **එකො දායකොති** එකො අත්තනා ලද්ධලාභතො[13] පරස්ස දත්වා පරිභුඤ්ජනකො සාරාණීයධම්මපූරකො; **එකො අදායකොති** එකො අත්තනා ලද්ධං පරස්ස අදත්වා පරිභුඤ්ජනකො භත්තග්ගවත්තපූරකො; **දෙවභූතානං පනෙතෙසන්ති**[14] දෙවභූතානං එතෙසං; **අධිගණ්හාතීති**[15] අධිභවිත්වා ගණ්හාති අජ්ඣොත්ථරති අතිසෙති;[16] **ආධිපතෙය්‍යෙනාති** ජෙට්ඨකකාරණෙන; **ඉමෙහි පඤ්චහි ඨානෙහීති** සෙසෙ[17] දෙවෙ සක්කො දෙවරාජා විය ඉමෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි[18] අධිගණ්හාති; **මානුසකෙනාති** ආදීසු ආයුනා මහාකස්සපත්ථෙරො විය බක්කුලත්ථෙරො[19] විය ආනන්දත්ථෙරො විය ච, වණ්ණෙන මහාගතිම්බ[20] අභයත්ථෙරො විය භණ්ඩාගාරඅමච්චො[21] විය ච, සුඛෙන රට්ඨපාලකුලපුත්තො විය සොණසෙට්ඨිපුත්තො විය යසදාරකො විය ච, යසෙන ධම්මාසොකො විය ච[22] තථා ආධිපතෙය්‍යෙනාති[23] ඉමෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි අතිරෙකො ජෙට්ඨකො හොති; **යාචිතොව බහුලන්ති** බක්කුලත්ථෙරසීවලිත්ථෙරආනන්දත්ථෙරා[24] විය යාචිතොව බහුලං චීවරාදීනි පරිභුඤ්ජතීති ඉමෙහි කාරණෙහි අතිරෙකො හොති ජෙට්ඨකො; **යදිදං විමුත්තියා විමුත්තින්ති**[25] යං එකස්ස විමුත්තියා සද්ධිං ඉතරස්ස විමුත්තිං ආරබ්භ නානාකරණං[26] වත්තබ්බං භවෙය්‍ය තං න වදාමීති අත්ථො; සත්තවස්සික

1. අඩඅත්ථරකමත්ථෙ b
2. වේළුසලාකාහි b s.
3. මාතාපිතූනං. b s.
4. ඉදං. b,
5. කඩ්ඩච්ඡෙදකං. b.
6. ගොතමබුද්ධං. s.
7. දසබලං. b.
8. පිතූනං සන්තිකෙ. b. s.
9. නානිපඤ්ච. b.
10. ධනඤ්ජයස්ස. b.
11. ගන්ධමාලං. b, s.
12. සම්ති. s
13. අත්තනාලාභතො b.
14. පනෙතෙසන්ති. b.
15. අධිගණ්හාතීති. b.
16. අභිභවිත්වාගණ්හාති. s.
17. සෙස. b s.
18. පඤ්චහිපඤ්චකාමගුණෙහි b s
19. බාකුලත්ථෙරො b.
20. මහාගතිම්බන b
21. භණ්ඩාගාරිකො අමච්චො s
22. විය b, s.
23. ආධිපච්චෙනාති s.
24. ථෙරාදයො b s
25. විමුත්තන්ති s
26. නානාකාරණං s.

දූරකො වා හි විමුත්තිං පටිවිජ්ඣතු වස්සසතිකත්ථෙරො වා භික්ඛු වා භික්ඛුනී වා[1] උපාසකො වා උපාසිකා වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා පටිවිද්ධලොකුත්තරමග්ගෙ නානත්තං[2] නාම නත්ථි; **අලමෙවාති** යුත්තමෙව; **යන්තු හි නාමාති** යානි නාම; **ගජ්ජං ආකාසධාතුයාති** ආකාසෙන ගජ්ජන්තො; **සද්ධාති** රතනත්තයගුණානං සද්ධාතා; **ථනයන්ති** ගජ්ජන්තො; **විජ්ජුමාලීති** මාලසදිසාය[3] මෙඝමුඛෙ චරන්තියා විජ්ජුතාය[4] සමන්නාගතො; **සතක්කකූති** සතකූටො; ඉතො චිතො ච උට්ඨිතෙන වලාහකකූටසතෙන සමන්නාගතොති අත්ථො; **දස්සනසම්පන්නාති** සොතාපන්නා; **භොගපරිබ්බූළ්හාති**[5] උදකොඝෙන විය ධනවසෙන නීයමානෙහි[6] ඔඝෙහි[7] පරිබ්බූළ්හා දෙවලොකං[8] සම්පාපිතාති අත්ථො; **පෙච්චාති** පරලොකෙ; **සග්ගෙ ච මොදන්තීති**[9] යස්මිං සග්ගෙ උප්පජ්ජන්ති[10] තත්ථෙව මොදන්ති පමොදන්ති.[11]

5. 4 2.

දුතියෙ **පඤ්චහි රථසතෙහීති** භුත්තපාතරාසා පිතු සන්තිකං[12] පෙසෙත්වා පඤ්ච රථසතානි යොජාපෙත්වා තෙහි පරිවුතාති අත්ථො; **උපසඞ්කමීති** භාතරි සද්ධිං පවත්තිතං[13] පඤ්චහසාකවජ්ජං පුච්ඡිස්සාමීති ගන්ධමාලචුණ්ණානි[14] ආදාය උපසඞ්කමි; **යදෙව සො හොතීති** යද එව සො හොති; අථවා යො එව සො හොති; **අරියකන්තානි සීලානීති** මග්ගඵලසම්පයුත්තකානි[15] සීලානි; තානි හි අරියානං කන්තානි හොන්ති[16] භවන්තරෙපි අපරිච්චජියානි;[17] සෙසං චතුක්කනිපාතෙ අග්ගප්පසාදසුත්තෙ වුත්තනයෙනෙව[18] වෙදිතබ්බං.

5. 4. 3.

තතියෙ **භද්දිකෙති** භද්දිකනගරෙ; **ජාතියාවනෙති** සයඤ්ජාතෙ අරොපිමෙ[19] හිමවන්තෙන සද්ධිං එකාබද්ධෙ වනසණ්ඩෙ; තං නගරං උපනිස්සාය තස්මිං වනෙ විහරතීති අත්ථො;[20] **අත්තචතුත්ථොති** අත්තනා චතුත්ථො; කස්මා පනෙස භගවන්තං අත්තචතුත්ථංයෙව නිමන්තෙසි, ගෙහෙ කිරස්ස මහන්තං මඞ්ගලං[21] තත්ථ මහන්තෙන සංවිධානෙන භවිතබ්බං බහු[22] මනුස්සා සන්නිපතන්ති[23] තෙ භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසන්තෙන න දුස්සඞ්ගහා භවිස්සන්තීති අත්තචතුත්ථංයෙව නිමන්තෙසි, අපිචස්ස එවම්පි අහොසි, දහරකුමාරිකායො මහාභික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ සත්ථරි ඔවදන්තෙ ඔලීනමනා[24] ඔවාදං ගහෙතුං න සක්කුණෙය්‍යුන්ති ඉමිනාපි කාරණෙන අත්තචතුත්ථමෙව නිමන්තෙසි, **ඔවදතු තාසං භන්තෙති** භන්තෙ

1. ථෙරො වා b
2. නානත්තං b
3. මාලාසදිසාය b. s.
4. විජ්ජුලතාය. b s.
5. පරිබ්බූළ්හාති s l
6. දීයමානෙහි b
7. භොගෙහි, s
8. දෙවලොක s
9. සග්ගපමොදන්තීති. b. s.
10. උපපජ්ජති. b,
11. මොදන්තීති b මොදන්තිපමොදන්තීති s.
12. සන්තිකෙ b.
13. පවත්තිත. s
14. මාලාචුණ්ණානි b මාලාචුණ්ණාදීනි s
15. යුත්තානි b s.
16. හොන්තීති s.
17. අපරිච්චජන්ති. s. නපරිච්චජන්ති b.
18. නයෙනාපි. s.
19. අරොපිතෙ s ආරොපිමෙ l.
20. විහරතීති s
21. මඞ්ගලං මහන්තං. b [සංවිධානෙන s.
22. මහන්තෙන පරිවාරෙන බහූ b
23. සන්නිපතිස්සන්ති. b.
24. ඔලොකයමානා. b, s

භගවා එතාසං ඔවදතු එතා[1] ඔවදතූති අත්ථො; උපයොගත්ථස්මිං හි එතං සාමිවචනං; **සාසනාස**නාති යං ඔවාදානුසාසනං එතාසං; එවඤ්ච පන වත්වා සො සෙට්ඨි ඉමා මම සන්තිකෙ ඔවාදං ගණ්හමානා හරායෙය්‍යුන්ති[2] භගවන්තං වන්දිත්වා පක්කාමි, **භත්තූ**ති සාමිකස්ස; **අනුකම්පඋපාදයා**ති අනුද්දයං පටිච්ච; **පුබ්බුට්ඨායිනියො**ති සබ්බපඨමං උට්ඨානසීලා; **පච්ඡානිපාතිනියො**ති සබ්බපච්ඡා නිපජ්ජනසීලා; ඉත්ථියා[3] හි පඨමතරං භුඤ්ජිත්වා සයනං ආරුය්හ නිපජ්ජිතුං න වට්ටති[4] සබ්බෙ පන ගෙහපරිජනෙ භොජෙත්වා උපකරණභණ්ඩං සංවිධාය ගොරූපාති[5] ආගතානාගතානි ඤත්වා සෙව කත්තබ්බං[6] කම්මං විචාරෙත්වා කුඤ්චිකමුද්දිකං[7] හත්ථෙ කත්වා සචෙ භොජනං අත්ථි භුඤ්ජිත්වා නො චෙ අත්ථි අඤ්ඤං පචාපෙත්වා[8] සබ්බෙ සන්තප්පෙත්වා[9] පච්ඡා නිපජ්ජිතුං වට්ටති, නිපන්නං පි යාව සුරියුග්ගමනා නිද්දායිතුං න වට්ටති සබ්බපඨමං පන උට්ඨාය දාසකම්මකරෙ පක්කොසිත්වා[10] ඉදඤ්චිදඤ්ච කම්මං කරොථාති කම්මන්තං විචාරෙත්වා ධෙනුයො දුහාපෙත්වා සබ්බං ගෙහෙ කත්තබ්බකිච්චං අත්තනො පච්චක්ඛංයෙව කාතුං වට්ටති, එතමත්ථං සන්ධාය "පුබ්බුට්ඨායිනියො පච්ඡා නිපාතිනියො"ති ආහ. **කිංකාරපටිස්සාවිනියො**ති කිං කරොමාති[11] මුඛං[12] ඔලොකෙත්වා විචරණසීලා; මනාපචාරිණියොති මනාපං යෙව කිරියං කරණසීලා; **පියවාදිනියො**ති පියමෙව කථනසීලා;[13] **පූජිස්සාමා**ති[14] චතුපච්චයපූජාය පූජයිස්සාම; **අබ්භාගතෙ**ති අත්තනො සන්තිකං ආගතෙ; **ආසනොදකෙන පටිපූජෙස්සාමා**ති ආසනෙන ච පාදධොවනඋදකෙන ච පූජයිස්සාම; එත්ථ ච මාතාපිතූනං[15] දෙවසිකං සක්කාරො කාතබ්බො සමණබ්‍රාහ්මණානං පන අබ්භාගතානං ආසනං[16] දත්වා පාදධොවනඤ්ච දාතබ්බං සක්කාරො ච කාතබ්බො; **උණ්ණා**ති එළකලොමං;[17] **තත්ථ දක්ඛා භවිස්සාමා**ති එළකලොමානං විජටනධොවනරජනවෙණිකරණාදිසු කප්පාසස්ස ච වට්ටනපිඤ්ජන[18] ඵොටනකන්තනාදිසු ඡෙකා භවිස්සාම; **තත්‍රූපායා**ති තස්මිං උණ්ණාකප්පාසසංවිධානෙ උපායභූතාය ඉමස්මිං කාලෙ ඉදං නාම කාතුං වට්ටතීති එවං පවත්තාය වීමංසාය සමන්නාගතා; **අලං කාතුං අලං සංවිධාතු**න්ති අත්තනා කාතුම්පි පරෙහි කාරාපෙතුම්පි යුත්තමෙව[19] සමත්ථා ච භවිස්සාමාති අත්ථො; **කතඤ්ච කතතො ජානිස්සාම අකතඤ්ච අකතතො**ති සකලදිවසං[20] ඉදං නාම කම්මං කත්වා ආගතානං උපඩ්ඪදිවසං ඉදං නාම නික්කම්මානං[21] ගෙහෙ නිසින්නානං ඉදං නාම දාතුං එවඤ්ච කාතුං වට්ටතීති[22] එවං

---

1. එතාසං s
2. හරාපෙය්‍යුන්ති b.
3. ඉත්ථියො. b
4. නවට්ටන්ති. b.
5 ගොරූපාදීනි.b s
6 කත්තබ්බ. b,
7 කුඤ්චිකාමුද්දිකං. b.
8. විචාරෙත්වා. b.
9. සඞ්ඛපෙපත්වා. .
10. පක්කොසාපෙත්වා. b. s.
11. කිං කරොම කිං කරෙය්‍යාමාති.b s.
12. මාති. b. [වාදනසීලා. s.
13. පියමෙවවචනං
14. පූජෙස්සාමාති. b
15. මාතාපිතූනං. b. s.
1 . අත්තනං. b.
17. එළකලොමා. s.
18 පිඤ්ජන. s, පිසන b.
19. තුම්පි තංකරොන්ති යුත්තාචෙව b
20. සකලං දිවසං. s.
21 ඉදං නාම කම්මං කත්වා ආගතානං උපඩ්ඪදිවසං ඉදං නාම. b.
22. ඉදං නාම දාතුඤ්ච වට්ටති. b.

ජානිස්සාම; **ගිලානකාලඤ්ච**[1] **බලාබලන්**ති සචෙ හි ගිලානකාලෙ තෙසං භෙසජ්ජභොජනාදීනි දත්වා රොගං[2] ඵාසුං න කරොන්ති ඉමෙ අරොගකාලෙ අම්හෙ යං ඉච්ඡන්ති තං කරොන්ති[3] ගිලානකාලෙ අත්තභාවම්පි නො න ජානන්තීති විරත්තරූපා පච්ඡා කිච්චානි න කරොන්ති වා[4] දුක්කතානි වා[5] කරොන්ති තස්මා තෙසං බලාබලං ඤත්වා දාතබ්බඤ්ච කාතබ්බඤ්ච[6] ජානිස්සාමාති එවං තුම්හෙහි සික්ඛිතබ්බන්ති දස්සෙති; **ඛාදනීයභොජනීයඤ්චස්සාති**[7] ඛාදනීයඤ්ච භොජනීයඤ්ච අස්ස අන්තොජනස්ස; **පච්චංසෙනාති**[8] පටිලභිතබ්බෙන අංසෙන අත්තනො[9] අත්තනො ලද්ධබ්බකොට්ඨාසානුරූපෙනාති අත්ථො; **සංවිභජිස්සාමාති** දස්සාම; **සම්පාදෙස්සාමාති** සම්පාදයිස්සාම; **අධුත්තීති** පුරිසධුත්තසුරාධුත්තභාවෙන අධුත්තියො; **අථෙනීති**[10] අථෙතියො අචොරියො; **අසොණ්ඩීති** සුරාසොණ්ඩතාදිවසෙන අසොණ්ඩියො; එවං සුත්තන්තං නිට්ඨපෙත්වා ඉදානි ගාථාහි කූටං ගණ්හන්තො "යො නං භරති සබ්බදා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **භරතීති** පොසති පටිජග්ගති; **සබ්බකාමහරන්ති** සබ්බකාමදදං; **සොත්ථීති** සු ඉත්ථී; **එවං වත්තන්තීති**[11] එත්තකං වත්තං පූරෙත්වා වත්තන්ති; **මනාපා නාම තෙ දෙවාති** නිම්මානරතී දෙවා; තෙ හි ඉච්ඡිතිච්ඡිතං රූපං මාපෙත්වා අභිරමණතො නිම්මානරතීති ච මනාපාති ච වුච්චන්තීති.

5. 4. 4.

චතුත්ථෙ **සන්දිට්ඨිකන්ති** සාමං පස්සිතබ්බකං; **දායකොති** දානසූරො න සො[12] සද්ධාමත්තකෙනෙව තිට්ඨති පරිච්චජිතුම්පි සක්කොතීති අත්ථො; **දානපතීති** යං දානං දෙති තස්ස[13] පති හුත්වා දෙති න දාසො න සහායො; යො හි අත්තනා මධුරං භුඤ්ජති පරෙසං අමධුරං දෙති සො දානසඞ්ඛාතස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස දාසො හුත්වා දෙති, යො යං අත්තනා භුඤ්ජති තදෙව දෙති සො සහායො හුත්වා දෙති, යො පන අත්තනා යෙන කෙනචි යාපෙති පරෙසං මධුරං දෙති සො පති ජෙට්ඨකො සාමි හුත්වා දෙති, තාදිසං සන්ධාය වුත්තං දානපතීති; **අමඞ්කුභූතොති** න නිත්තෙජභූතො; **විසාරදොති** ඤාණසොමනස්සප්පත්තො; **සහබ්‍යතං ගතාති**[14] සහභාවං එකීභාවං ගතා; **කතාවාසාති**[15] යෙන කම්මෙන තත්ථ ආවාසො හොති[16] තස්ස කතත්තා කතාවාසා[17]; තම්පන යස්මා කුසලමෙව හොති තස්මා **කතකුසලාති** වුත්තං; **මොදරෙති** මොදන්ති පමොදන්ති;[18] **අසිතස්සාති** අනිස්සිතස්ස තථාගතස්ස; **තාදිනොති** තාදිලක්ඛණප්පත්තස්ස.[19]

---

1. ගිලානකාලඤ්ච. l.
2. රොගං. s.
3. කාරෙන්ති. b.
4. නකරොන්ති. b.
5. න කරොන්ති කාතබ්බානි වා s.
6. ඤාතබ්බඤ්ච. s.
7. ඛාදනීයං භොජනීයඤ්චස්සාති. b.
8. පච්චත්තං සෙනාති. b. පච්චයංසෙනාති s.
9. අංසෙන. s.
10. අථෙනීති b.
11. වත්තන්තෙති l.
12. න සාධුදානන්ති s
13. තස්ස දානස්ස b.
14. සහබ්‍යතාති b. සහබ්‍යගතාති s
15. කතා'වාසාති b.
16. අවකාසො හොති b s.
17. කතාවකාසා b s.
18. පමොදරෙති පමොදන්ති b.
19. ලක්ඛණප්පත්තස්ස b.

5. 4. 5.

පඤ්චමෙ **ගිහිධම්මා අනපෙතො**[1] **හොතී**ති අඛණ්ඩපඤ්චසීලො හොති; **සතං ධම්මං අනුක්කම**න්ති සප්පුරිසානං මහාපුරිසානං ධම්මං අනුක්කමන්තො; **සන්තො තං භජන්තී**ති සප්පුරිසා බුද්ධපච්චෙකබුද්ධතථාගතසාවකා එතං[2] භජන්ති.

5. 4 6.

ඡට්ඨෙ **කාලදානානී**ති යුත්තදානානි පත්තදානානි[3] **අනුච්ඡවිකදානානී**ති අත්ථො; **නවසස්සානී**ති අග්ගසස්සානි; **නවඵලානී**ති ආරාමතො පඨමුප්පන්නානි අග්ගඵලානි; **පඨමං සීලවන්තෙසු පතිට්ඨාපෙතී**ති පඨමං සීලවන්තානං දත්වා පච්ඡා අත්තනා පරිභුඤ්ජති; **වදඤ්ඤූ**ති භාසිතඤ්ඤූ; **කාලෙ දින්න**න්ති[4] යුත්තපත්තකාලෙ[5] දින්නං; **අනුමොදන්තී**ති එකමන්තෙ සිතා අනුමොදන්ති; **වෙය්‍යාවච්ච**න්ති කායෙන වෙය්‍යාවච්චිකකම්මං කරොන්ති; **අප්පටිවානචිත්තො**ති අනුක්කණ්ඨිතචිත්තො; **යත්ථ දින්නං මහප්ඵල**න්ති යස්මිං ඨානෙ දින්නං මහප්ඵලං හොති තත්ථ දදෙය්‍ය.

5. 4. 7.

සත්තමෙ **ආයුං දෙතී**ති ආයුදානං දෙති; **වණ්ණ**න්ති සරීරවණ්ණං; **සුඛ**න්ති කායිකචෙතසිකසුඛං; **බල**න්ති සරීරත්ථාමං;[6] **පටිභාන**න්ති යුත්තමුත්තපටිභානං.

5. 4. 8.

අට්ඨමෙ **අනුකම්පන්තී**ති අනුගණ්හන්ති; **ඛන්ධිමාව මහාදුමො**ති ඛන්ධසම්පන්නො මහාරුක්ඛො විය; **මනොරමෙ ආයතනෙ**ති රමණීයෙ සමොසරණට්ඨානෙ; **ඡායං ඡායත්ථිකා යන්තී**ති ඡායාය අත්ථිකා ඡායං උපගච්ඡන්ති; **නිවාතවුත්ති**න්ති නීචවුත්තිං; **අත්ථද්ධ**න්ති කොධ[7]මානත්ථද්ධතාය රහිතං; **සොරත**න්ති සොරච්චෙන සුවිසීලෙන සමන්නාගතං; **සඛිල**න්ති[8] සම්මොදකං.

5. 4. 9.

නවමෙ **භතො වා නො භරිස්සතී**ති අම්හෙහි ථඤ්ඤපායනහත්ථපාදවඩ්ඪනාදීහි භතො පටිජග්ගිතො අම්හෙ මහල්ලකකාලෙ හත්ථපාදධොවනන්හාපනයාගුභත්තදානාදීහි භරිස්සති; **කිච්චං වා නො කරිස්සතී**ති අත්තනො කම්මං ඨපෙත්වා අම්හාකං රාජකුලාදීසු[9] උප්පන්නං[10] කිච්චං ගන්ත්වා[11] කරිස්සති; **කුලවංසො චිරං ඨස්සතී**ති අම්හාකං සන්තකං ඛෙත්තවත්ථුහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිං අවිනාසෙත්වා රක්ඛන්තෙන පුත්තෙන[12] කුලවංසො චිරං ඨස්සති; අම්හෙහි වා පවත්තිතානි

---

1. ගිහිධම්මමනුපගතො b. අනපගතො s.
2. තං b
3. යුත්තදානානි b.
4. කාලෙන දින්නන්ති b s.
5. යුත්තප්පත්තකාලෙන s. යුත්තපත්තකාලෙන b.
6. සරීරථාමං. s.
7. කොප. b.
8. සඛීලන්ති. s.
9. කුලාදීසු. b. s.
10. උප්පන්න, s,
11. කත්වා. b.
12. රක්ඛන්තෙන. b.

සලාක[1]භත්තාදීනි අනුපච්ඡින්දිත්වා පවත්තෙස්සති එවම්පි නො කුලවංසො චිරං ඨස්සති; **දායජ්ජං පටිපජ්ජතී**ති කුලවංසානුරූපාය පටිපත්තියා අත්තානං දායජ්ජාරහං කරොන්තො අම්හාකං සන්තකං දායජ්ජං පටිපජ්ජිස්සති; **දක්ඛිණං අනුප්පදස්සතී**ති පත්තිදානං කත්වා[2] තතියදිවසතො පට්ඨාය දානං අනුප්පදස්සති; **සන්තො සප්පුරිසා**ති ඉමස්මිං ඨානෙ මාතාපිතූසු සම්මාපටිපන්නියා සන්තො සප්පුරිසාති වෙදිතබ්බා; **පුබ්බෙකතමනුස්සර**න්ති මාතාපිතූහි පඨමතරං කතගුණං අනුස්සරන්තා; **ඔවාදකාරී**ති මාතාපිතූහි දින්නස්ස ඔවාදස්ස කත්තා; **භතපොසී**ති යෙහි භතො තෙසං පොසකො; **පසංසියො**ති දිට්ඨෙව ධම්මෙ මහාජනෙන පසංසිතබ්බො හොති.

5. 4. 10.

දසමෙ **මහාසාලා**ති මහාරුක්ඛා; **සාඛාපත්තපලාසෙන වඩ්ඪන්තී**ති ඛුද්දකසාඛාහි ච පත්තසඞ්ඛාතෙන ච පලාසෙන වඩ්ඪන්ති; **අරඤ්ඤස්මි**න්ති අගාමකෙ පදෙසෙ; **බ්‍රහා**ති මහා; **වනෙ**ති අටවියං;[3] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[4]

සුමනා[5]වග්ගො චතුත්ථො.

---

5. 5. 1-3.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **භොගානං ආදියා**ති භොගානං ආදාතබ්බකාරණානි;[6] **උට්ඨානවීරියාධිගතෙහී**ති උට්ඨානසඞ්ඛාතෙන විරියෙන අධිගතෙහි; **බාහාබලපරිචිතෙහී**ති බාහුබලෙන සචිතෙහි; **සෙදාවක්ඛිත්තෙහී**ති සෙදං අවක්ඛිත්වා[7] උප්පාදිතෙහි; **ධම්මිකෙහී**ති ධම්මයුත්තෙහි; **ධම්මලද්ධෙහී**ති දසකුසලකම්මං[8] අකොපෙත්වා ලද්ධෙහි;[9] **පීණෙතී**ති පීතං[10] ථූලං කරොති; සෙසමෙත්ථ චතුක්කනිපාතෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. දුතියං උත්තානත්ථමෙව. තතියෙ **ආයුසංවත්තනිකා පටිපදා**ති දානසීලාදිකා පුඤ්ඤපටිපදා; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **අත්ථාභිසමයා**ති අත්ථස්ස අභිසමාගමෙන;[11] අත්ථපටිලාභෙනාති වුත්තං හොති.

5. 5. 4-7.

චතුත්ථෙ **උග්ගො**ති ගුණෙහි උග්ගතත්තා එවංලද්ධනාමො; **සාලපුප්ඵකං ඛාදනීය**න්ති[12] චතුමධුරයොජිතෙන සාලිපිට්ඨෙන කතං සාලපුප්ඵසදිසං ඛාදනීයං; තං හි පඤ්චඞ්ගුලමාණවණ්ටපත්තකෙසරං[13] කත්වා ජීරකාදිසම්භාරයුත්තෙන සප්පිම්හි පචිත්වා සප්පිං විනිවට්ටෙත්වා[14] කොලම්බෙ

1. සලාකා b.
2. දත්වා l.
3. බ්‍රහාවනෙති අටවියං b මහාවනෙව අටවියං s.
4. උත්තානත්ථමෙවාති b.
5. සුමන b. l.
6. දාතබ්බකාරණානි b,
7. සෙදෙ s අවක්ඛිපෙත්වා b. s.
8. දසකුසලධම්මං. b s.
9. ධම්මෙනලද්ධෙහි b.s.
10. පීතිතං b.
11. අත්ථමභිගමෙන s.
12. ඛාදනීයන්ති b. s.
13. පඤ්ඤමණිවණ්ණ [පත්තකෙසරං b පඤ්ඤුය [මානං වණ්ණ s.
14. සප්පිම්පි s.

පුරෙත්වා ගන්ධවාසං ගාහාපෙත්වා පිදහෙත්වා[1] ලඤ්ඡෙත්වා[2] ඨපිතං හොති තං සො[3] යාගුං පිවිත්වා නිසින්නස්ස භගවතො අන්තරභත්තෙ දාතුකාමො එවමාහ. **පටිග්ගණ්හෙයි භගවා**ති දෙසනාමත්තමෙතං, උපාසකො පන තං භගවතො ච පඤ්චන්නඤ්ච භික්ඛුසතානං අදාසි, යථා ච තං[4] එවං සූකරමංසාදීනිපි, තත්ථ **සම්පන්නකොලක**න්ති සම්පන්නබදරං;[5] **සූකරමංස**න්ති මධුරරසෙහි බදරෙහි සද්ධිං ජීරකාදිසම්භාරෙහි යොජෙත්වා පක්කං එකසංවච්ඡරික[6] සූකරමංසං; **නිබද්ධ**[7] **තෙලක**න්ති විනිවට්ටිතතෙලං;[8] **නාළියා**[9] **සාක**න්ති සාලිපිට්ඨෙන සද්ධිං මද්දිත්වා ජීරකාදිසම්පයුත්තෙන[10] සප්පිම්හි පචිත්වා චතුමධුරෙන යොජෙත්වා වාසං ගාහාපෙත්වා ඨපිතං නාළිකා[11] සාකං; **නෙතං භගවතො කප්පතී**ති එත්ථ අකප්පියං උපාදාය කප්පියම්පි න කප්පතීති වුත්තං. සෙට්ඨි පන සබ්බම්පි තං ආහරාපෙත්වා රාසිං කත්වා යං යං අකප්පියං තං තං අන්තරාපණං පහිණිත්වා කප්පියං උපභොගපරිභොගභණ්ඩං අදාසි, චන්දනඵලකං නාතිමහන්තං දීඝතො අඩ්ඪතියරතනං[12] තිරියං දියඩ්ඪරතනං සාරවරභණ්ඩත්තා පන මහග්ඝං අහොසි, භගවා තං පටිග්ගහෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡෙදාපෙත්වා භික්ඛූනං අඤ්ජනූපපිංසනත්ථාය[13] දාපෙසි. **උජ්ජු**[14] **භූතෙසූ**ති කායවාචාචිත්තෙහි උජුකෙසු; **ඡන්දසා**ති පෙමෙන; **චත්ත**න්ති ආදිසු පරිච්චාගවසෙන **චත්තං**; මුත්තචාගතාය **මුත්තං**; අනපෙක්ඛචිත්තතාය චිත්තෙන න අග්ගහිතන්ති **අනග්ගහිතං**;[15] **ඛෙත්තූපමෙ**ති විරූහනට්ඨෙන ඛෙත්තසදිසෙ; **අඤ්ඤතරං මනොමය**න්ති සුද්ධාවාසෙසු එකං ඣානමනෙන[16] නිබ්බත්තං දෙවකායං; **යථාධිප්පායො**ති යථාජ්ඣාසයො; ඉමිනා කිං පුච්ඡති, තස්ස කිර මනුස්සකාලෙ අරහත්තත්ථාය අජ්ඣාසයො අහොසි තං පුච්ඡාමීති පුච්ඡති, දෙවපුත්තොපි අරහත්තං පත්තතාය[17] "තග්ඝ මෙ භගවා යථාධිප්පායො"ති ආහ. **යත්ථ යත්ථූපපජ්ජතී**ති තීසු වා කුලසම්පත්තීසු ඡසු වා කාමසග්ගෙසු යත්ථ යත්ථ උපපජ්ජති තත්ථ තත්ථ[18] දීඝායු යසවා හොතීති. පඤ්චමං චතුක්කනිපාතෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඡට්ඨසත්තමානි උත්තානත්ථානෙව.

5. 5. 8.

අට්ඨමෙ **අලබ්භනීයානී**ති අලද්ධබ්බානි න සක්කා ලභිතුං; **ඨානානී**ති කාරණානි; **ජරාධම්මං මා ජීරී**ති[19] යං මය්හං ජරාසභාවං තං මා ජීරතු; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **න වජ්ජාදෙය්‍යා**ති න රුචෙච්චය්‍ය; **අබ්භයිති**[20] නීහරි. **යතො**ති යස්මිං කාලෙ; **ආපදාසූ**ති උපද්දවෙසු;

1. පිදහිත්වා b.
2. ලඤ්ජෙත්වා b සජ්ජෙත්වා s
3. තස්ස s.
4. යථා - තං s තථා b.
5. සම්පන්නවර s.
6. එකසංවච්ඡරිකං s.
7. නිබ්බත්ත b නිබ්බට්ට s.
8 විනිවත්තිතතෙලං b s
9. නාලිය b.
10. සංයුත්තෙන b s.
11. නාලිය b.
12. අඩ්ඪතෙය්‍යරතනං b රතනං s
13. අඤ්ජනපිසනත්ථාය b අඤ්ජන s.
14. උජු s.
15. න උග්ගහිතන්ති අනුග්ගහිතං b
16. එකජ්ඣානමනෙන s.
17. අරහත්තප්පත්තතාය s.
18. තංතත්ථ s.
19. ජීරීති s.
20. අබ්බුහීති b, s,

න වෙධතීති න කම්පති නානුසොචති; **අත්ථවිනිච්ඡයඤ්ඤූ**ති කාරණත්ථවිනිච්ඡයෙ කුසලා; **පුරාණ**න්ති නිබ්බිකාරතාය පොරාණකමෙව; **ජප්පෙනා**ති වණ්ණභණනෙන; **මන්තෙනා**ති මහානුභාවමන්තපරිවත්තනෙන; **සුභාසිතෙනා**ති සුභාසිතකථනෙන; **අනුප්පදානෙනා**ති සතස්ස වා සහස්සස්ස වා දානෙන; **පවෙණියා වා**ති කුලවංසෙන වා; ඉදං අම්හාකං පවෙණියා ආචිණ්ණං ඉදං අනාචිණ්ණන්ති එවං පවෙණිදීපනෙනාති අත්ථො; **යථා යථා යත්ථ ලභෙථ අත්ථ**න්ති එතෙසු ජප්පාදිසු යෙන යෙන යත්ථ යත්ථ ඨානෙ ජරාධම්මාදීනං[1] අජීරණතාදි[2] අත්ථං ලභෙය්‍ය; **තථා තථා තත්ථ පරක්කමෙය්‍යා**ති තෙන තෙන තස්මිං තස්මිං ඨානෙ පරක්කමං කරෙය්‍ය; **කම්මං දළ්හ**න්ති වට්ටගාමිකම්මං මයා[3] චිරං කතං ආයූහිතං ස්වාහං ඉදානි කින්ති කරොමීති එවං **පච්චවෙක්ඛිත්වා** අධිවාසෙය්‍යාති.

5. 5. 9.

නවමෙ **උපකණ්ණකෙ**ති කණ්ණමූලෙ; **දුම්මනො**ති දුට්ඨමනො;[4] **පත්තක්ඛන්ධො**ති පතිතක්ඛන්ධො; **පජ්ඣායන්තො**ති චින්තයන්තො; **අප්පටිභානො**ති නිප්පටිභානො හුත්වා; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව.

5. 5. 10.

දසමෙ **අජ්ඣාමුච්ඡිතො**ති අධිමුච්ඡිතො[5]; ගිලිත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා ගහනසභාවාය[6] අතිරෙකමුච්ඡාය තණ්හාය සමන්නාගතො; **මහච්ච රාජානුභාවෙනා**ති මහතා රාජානුභාවෙන; අට්ඨාරසහි සෙනීහි පරිවාරිතො මහතියා රාජිද්ධියා[7] පායාසීති අත්ථො; **තග්ඝා**ති එකංසත්ථෙ නිපාතො; එකංසෙනෙව සොකසල්ලහරණොති අත්ථො; ඉති රාජා ඉමං ඔවාදං සුත්වා තස්මිං ඨිතො ධම්මෙන සමෙන රජ්ජං කාරෙත්වා සග්ගපරායනො අහොසීති.[8]

මුණ්ඩරාජවග්ගො පඤ්චමො

පඨමො පණ්ණාසකො

නිට්ඨිතො

---

5. 1. 1-2.

දුතියස්ස පඨමෙ ආවරණකවසෙන **ආවරණා**; නිවරණකවසෙන **නීවරණා**; **චෙතසො අජ්ඣාරුහා**ති[9] චෙතසො අජ්ඣාරුළ්හා; විපස්සනා[10] පඤ්ඤාය ච මග්ගපඤ්ඤාය ච[11] උප්පත්තිනිවාරණට්ඨෙන[12] දුබ්බලං කරොන්තීති **පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණා**; යා වා එතෙහි[13] සද්ධිං වොකිණ්ණා[14] පඤ්ඤා උප්පජ්ජති තං දුබ්බලං කරොන්තීති පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණා;

---

1. ජරධම්මාදීනං. b.
2. අජීරණාදි. s.
3. යථා. b.
4. දුට්ඨුමනො. b.
5. අභිමුච්ඡිතො. s.
6. ගහණසභාවාය s.
7. මහිද්ධියා. b.
8. අහොසි. b s
9. අජ්ඣාරුළ්හාති. l.
10. චෙතො අජ්ඣාරුහන්තීති චෙතසො අජ්ඣාරුහා. b.
11. විපස්සනාපඤ්ඤං ච මග්ගපඤ්ඤං ච. b. s. පඤ්ඤාය ච l.
12. නිවාරණට්ඨෙන. b. s.
13. යථා එතෙහි b. එතෙහි. s.
14. වොකිණ්ණා. b.

අබලායාති පඤ්චනීවරණපරියොනද්ධත්තා අපගතබලාය; **උත්තරිං[1] වා මනුස්සධම්මා අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසන්ති** දසකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතා මනුස්සානං[2] ධම්මා උත්තරිං අරියභාවං කාතුං සමත්ථං ඤාණදස්සනවිසෙසං; **හාරහාරිණීති** හරිතබ්බං හරිතුං සමත්ථා; **නඞ්ගලමුඛානීති** මාතිකාමුඛානි; තානි හි නඞ්ගලසරික්ඛත්තා[3] නඞ්ගලෙහි ච කතත්තා[4] නඞ්ගලමුඛානීති වුච්චන්ති, **එවමෙව ඛොති** එත්ථ සොතං විය විපස්සනාඤාණං දට්ඨබ්බං; උභතො නඞ්ගලමුඛානං විවරණකාලො විය ඡසු ද්වාරෙසු සංවරස්ස විස්සට්ඨකාලො,[5] මජ්ඣෙනදියා රුක්ඛපාදෙ කොට්ටෙත්වා පලාල[6] තිණමත්තිකාහි ආවරණෙ කතෙ උදකස්ස වික්ඛිත්තවිසටවියාදිණ්ණකාලො[7] විය පඤ්චහි නීවරණෙහි පරියොනද්ධකාලො, එවං ආවරණෙ කතෙ විගතවෙගස්ස උදකස්ස තිණපලාලාදීනි පරිකඩ්ඪිත්වා සමුද්දං පාපුණිතුං අසමත්ථකාලො විය විපස්සනාඤාණෙන සබ්බාකුසලෙ විද්ධංසෙත්වා නිබ්බානසාගරං පාපුණිතුං අසමත්ථකාලො වෙදිතබ්බො, සුක්කපක්ඛෙ වුත්තවිපල්ලාසෙන යොජනා කාතබ්බා. ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං. දුතියං උත්තානත්ථමෙව.

5. 1. 3.

තතියෙ **පධානියඞ්ගානීති** පධානං වුච්චති පදහනභාවො, පධානමස්ස අත්ථීති පධානියො, පධානියස්ස භික්ඛුනො අඞ්ගානීති පධානියඞ්ගානි; **සද්ධොති** සද්ධාය සමන්නාගතො; සද්ධා පනෙසා ආගමන[8] සද්ධා අධිගමසද්ධා ඔකප්පනසද්ධා පසාදසද්ධාති චතුබ්බිධා, තත්ථ සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තානං සද්ධා අභිනීහාරතො පට්ඨාය ආගතත්තා ආගමනසද්ධා නාම, අරියසාවකානං පටිවෙධෙන අධිගතත්තා අධිගමසද්ධා නාම, බුද්ධො ධම්මො සඞ්ඝොති වුත්තෙ අචලභාවෙන ඔකප්පනං ඔකප්පනසද්ධා නාම, පසාදුප්පත්ති පසාදසද්ධා නාම, ඉධ ඔකප්පනසද්ධා අධිප්පෙතා. **බොධින්ති** චතුමග්ගඤාණං තං සුප්පටිවිද්ධං තථාගතෙනාති සද්දහති; දෙසනාසීසමෙව චෙතං ඉමිනා පන අඞ්ගෙන තීසුපි රතනෙසු සද්ධා අධිප්පෙතා, යස්ස හි බුද්ධාදීසු පසාදො බලවා තස්ස පන[9] විරියං ඉජ්ඣති. **අප්පාබාධොති** අරොගො; **අප්පාතඞ්කොති** නිද්දුක්ඛො; **සමවෙපාකිනියාති** සමවිපාචිනියා[10]; **ගහණියාති** කම්මජතෙජොධාතුයා; **නාතිසීතාය නාච්චුණ්හායාති** අතිසීතගහණිකො[11] හි සීතභීරුකො[12] හොති අච්චුණ්හගහණිකො උණ්හභීරුකො[12] තෙසං පධානං න ඉජ්ඣති; මජ්ඣිමගහණිකස්ස ඉජ්ඣති තෙනාහ **මජ්ඣිමාය පධානක්ඛමායාති; යථාභූතං අත්තානං ආවිකත්තාති** යථාභූතං අත්තනො අගුණං පකාසෙතා;[13] **උදයත්ථගාමිනියාති** උදයඤ්ච අත්ථඤ්ච[14]

---

1. උත්තරි b
2. මනුස්ස. b. s.
3. සරික්ඛකත්තා b, සරික්ඛං කත්වා s.
4. නඞ්ගලෙහි මතත්තා, s.
5. විසුද්ධකාලො b. විසට්ඨ s.
6. බහල. b.
7. ඛයාදින්නකාලො s.
8. ආගම. s.
9. පධාන. b. s.
10. සමවිපාකිනියා s.
11. අතිසීතලගහණිකො. b.
12. භීරු. b.
13. ගුණංපකාසෙතා b. ගුණං අපකාසෙතා. l.
14. අත්ථඞ්ගමඤ්ච. b.

ගන්තුං පරිච්ඡින්දිතුං සමත්ථාය; එතෙන පඤ්ඤාසලක්ඛණපරිග්ගාහකං උදයව්‍යයඤාණං[1] වුත්තං. **අරියායාති** පරිසුද්ධාය; **නිබ්බෙධිකායාති** අනිබ්බිද්ධපුබ්බෙ ලොභක්ඛන්ධාදයො නිබ්බිජ්ඣිතුං[2] සමත්ථාය; **සම්මා දුක්ඛක්ඛයගාමිනියාති** තදඞ්ගවසෙන කිලෙසානං පහීනත්තා යං දුක්ඛං ඛීයති තස්ස දුක්ඛස්ස ඛයගාමිනියා; ඉති සබ්බෙහිපි ඉමෙහි පදෙහි විපස්සනාපඤ්ඤාව කථිතා, දුප්පඤ්ඤස්ස හි පධානං න ඉජ්ඣති.

5. 1. 4.

චතුත්ථෙ **පධානායාති** විරියකරණත්ථාය; **න සුකරං උඤ්ඡෙන පග්ගහෙන යාපෙතුන්ති** න සක්කා හොති[3] පත්තං ගහෙත්වා උඤ්ඡාචරියාය යාපෙතුං; ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතං.

5. 1. 5.

පඤ්චමෙ **පරියාදාය තිට්ඨතීති** පරියාදියිත්වා ගහෙත්වා ඛෙපෙත්වා[4] තිට්ඨති; **උග්ඝාතිතාති** උද්ධුමාතා[5] **අසිහත්ථෙනාති** සීසච්ඡෙදනත්ථාය අසිං ආදාය ආගතෙනාපි; **පිසාචෙනාති** ඛාදිතුං ආගතයක්ඛෙනාපි; **ආසීදෙති**[6] සඞ්ඝට්ටෙය්‍ය; **මඤ්ජුනාති** මුදුකෙන; **කාමොඝවුළ්හානන්ති** කාමොඝෙන වුළ්හානං[7] කඩ්ඪිතානං; **කාලංගති**[8] **භවාභවන්ති** වට්ට කාලං ගතිඤ්ච පුනප්පුනබ්භවෙ[9] ච; **පුරක්ඛතාති** පුරෙචාරිකා පුරතො කතායෙව;[10] **යෙ ච කාමෙ පරිඤ්ඤායාති** යෙ පණ්ඩිතා දුවිධෙපි කාමෙ තීහි පරිඤ්ඤාහි පරිජානිත්වා; **චරන්ති අකුතොභයාති** ඛීණාසවානං කුතොචි භයං නාම නත්ථි තස්මා තෙ අකුතොභයා හුත්වා චරන්ති; **පාරං ගතාති**[11] පාරං වුච්චති නිබ්බානං තං උපගතා[12] සච්ඡිකත්වා ඨිතාති අත්ථො; **ආසවක්ඛයන්ති** අරහත්තං; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථෙත්වා ගාථාසු වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

5. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **මධුරකජාතොති** සඤ්ජාතගරුභාවො; **දිසාපි**[13] **මෙ න පක්ඛායන්තීති** චතස්සො දිසා ච අනුදිසා ච මය්හං න උපට්ඨහන්තීති වදති; **ධම්මා ච මං**[14] **නප්පටිභන්තීති** සමථවිපස්සනාධම්මාපි මෙ න උපට්ඨහන්ති; **අනභිරතො ච බ්‍රහ්මචරියං චරාමීති** උක්කණ්ඨිතො හුත්වා බ්‍රහ්මචරියවාසං වසාමි; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** තස්ස කථං සුත්වා බුද්ධවෙනෙය්‍යපුග්ගලො අයන්ති තං කාරණං භගවතො ආරොචෙතුං උපසඞ්කමි; **අවිපස්සකස්ස කුසලානං ධම්මානන්ති** කුසලධම්මෙ[15] අවිපස්සන්තස්ස අනෙසන්තස්ස අගවෙසන්තස්සාති අත්ථො; **බොධිපක්ඛියානන්ති**[16] සතිපට්ඨානාදීනං සත්තතිංස[17] ධම්මානං.

---

1. උදයබ්බයඤාණං. b. s. 7. වුළ්හානං. b. s, 8. ගතිං s.
2. විනිවිජ්ඣිතුං. b. 9. පුනබ්භවෙ ච. b.
3. හොන්ති. s. 10. ගතායෙව b. 13. දිසාව s.
4. පරියාදියිත්වා. b 11. පාරගතාති s 14. මෙ b.
5. උග්ඝාතිතාති. උද්ධුමාතකා b 12. උපගන්ත්වා b. 15. කුසලෙ ධම්මෙ s.
6. ආසජ්ජති. s 16. බොධිපක්ඛිකානන්ති s. බොධිපක්ඛියානං ධම්මානන්ති
17. සත්තතිංස b.

5. 1. 7.

සත්තමෙ **ජරාධම්මොම්හීති** ජරාසභාවො අම්හි; **ජරං අනතීතොති** ජරං අනතික්කන්තො අනතීතො ජරාය එව චරාමි; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **කම්මස්සකොති** ආදීසු කම්මං මය්හං සකං අත්තනො සන්තකන්ති කම්මස්සකො අම්හි; කම්මස්ස දායාදො **කම්මදායාදො**;[1] කම්මං මය්හං දායජ්ජං සන්තකන්ති අත්ථො; කම්මං මය්හං යොනි කාරණන්ති **කම්මයොනි**; කම්මං මය්හං බන්ධූති **කම්මබන්ධු**; කම්මඤාතකොති අත්ථො; කම්මං මය්හං පටිසරණං පතිට්ඨාති **කම්මපටිසරණො**; **තස්ස දායාදො භවිස්සාමීති** තස්ස කම්මස්ස දායාදො තෙන දින්නඵල[2] පටිග්ගාහකො භවිස්සාමීති අත්ථො; **යොබ්බනමදෙති** යොබ්බනං ආරබ්භ උප්පන්නමදෙ; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **මග්ගො සඤ්ජායතීති** ලොකුත්තරමග්ගො සඤ්ජායති; **සංයොජනා පහීයන්තීති** දස සංයොජනා සබ්බසො පහීයන්ති; **අනුසයා ව්‍යන්තී[3] හොන්තීති** සත්ත අනුසයා විගතන්තා පරිච්ඡින්නා පරිවටුමා හොන්ති; එවමෙත්ථ හෙට්ඨා පඤ්චසු ඨානෙසු විපස්සනා කථිතා ඉමෙසු පඤ්චසු ලොකුත්තරමග්ගො. ඉදානි ගාථාහි කූටං ගණ්හන්තො "ව්‍යාධිධම්මා"ති ආදිමාහ.[4]

තත්ථ **ඤත්වා ධම්මං නිරූපධින්ති** උපධිරහිතං අරහත්තමග්ගං ඤත්වා; **සබ්බෙ මදෙ අභිභොස්මීති** සබ්බෙ ඉමෙ තයොපි මදෙ අභිභවිං අතික්කම්ම ඨිතොස්මීති අත්ථො; **නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතොති** පබ්බජ්ජං ඛෙමතො දිස්වා; **තස්ස මෙ අහු උස්සාහො නිබ්බානං අභිපස්සතොති** තස්ස මය්හං නිබ්බානං අභිපස්සන්තස්ස වායාමො අහොසි; **අනිවත්ති භවිස්සාමීති** පබ්බජ්ජතො[5] අනිවත්තිකො භවිස්සාමි බ්‍රහ්මචරියවාසතො අනිවත්තිකො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණතො අනිවත්තිකො භවිස්සාමි; **බ්‍රහ්මචරියපරායනොති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියපරායනො; ඉමිනා ලොකුත්තරො අට්ඨඞ්ගිකමග්ගො[6] කථිතොති.

5. 1. 8.

අට්ඨමෙ **සජ්ජානි ධනූනීති** සජියානි[7] ආරොපිතධනූනි; **අද්දසුන්ති** අද්දසංසු; **භවිස්සන්ති වජ්ජීති** වඩ්ඪිස්සන්ති වජ්ජිරාජානො; **අපජ්ඣාති**[8] අවඩ්ඪිනිස්සිතා මානත්ථද්ධා; **පච්ඡාලියං ඛිපන්තීති** පච්ඡතො ගන්ත්වා පිට්ඨිපාදෙන[9] පහරන්ති; **රට්ඨිකස්සාති** ආදීසු රට්ඨං භුඤ්ජතීති රට්ඨිකො; පිතරා දින්නං සාපතෙය්‍යං භුඤ්ජතීති **පෙත්තනිකො**; සෙනාය පති ජෙට්ඨකොති සෙනාපතිකො; **ගාමගාමිකස්සාති**[10] ගාමානං ගාමිකස්ස ගාමසාමිකස්සාති[11] අත්ථො; **පූගගාමණිකස්සාති** ගණජෙට්ඨකස්ස; **කුලෙසූති** තෙසු තෙසු කුලෙසු; **පච්චෙකාධිපච්චං කාරෙන්තීති** පච්චෙකං ජෙට්ඨකට්ඨානං කාරෙන්ති; **කල්‍යාණෙන මනසා අනුකම්පන්තීති** සුන්ද

1. කම්මදායාදෙති කම්මස්සදායාදෙ s.
2. දින්නඵලදායාදෙ b.
3. බ්‍යන්ති s.
4. ති ආහ s.
5. පබ්බජ්ජාතො s.
6. අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො bs
7. සජ්ජ්යානි b
8. අපානුභාති b අපාටුභාති s
9. පිට්ඨිපාදෙන b s.
10. ගාමසාමිණිකස්සාති b.
11. ගාමානං ගාමණිකස්සාති b.

රෙත්වා විතෙත්වා අනුගණ්හන්ති; **ඛෙත්තකම්මන්තසාමන්තසංවොහාරෙති**[1] යෙ[2] අත්තනො ඛෙත්තකම්මන්තානං සාමන්තා අනන්තරඛෙත්ත[3] සාමිනො තෙ ච රජ්ජුදණ්ඩෙහි භූමිප්පමාණෙ ගාහකෙ සංවොහාරෙ[4] ච; **බලිපටිග්ගාහිකා දෙවතාති** කුලප්පවෙණියා ආගතා ආරක්ඛදෙවතා; **සක්කරෙතීති**[5] තා දෙවතා අග්ගයාගුභත්තාදීහි සක්කරොති. **කිච්චකරොති** උප්පන්නානං කිච්චානං කාරකො; **යෙ චස්ස උපජීවිනොති** යෙ ච එතං උපනිස්සාය ජීවන්ති; **උභින්නංයෙව අත්ථායාති** උභින්නම්පි හිතත්ථාය පටිපන්නො හොතීති අත්ථො; **පුබ්බපෙතානන්ති** පරලොකගතානං; **දිට්ඨෙ ධම්මෙ**[6] **ච ජීවිනන්ති**[7] යෙ ච දිට්ඨෙ ධම්මෙ ජීවන්ති; ඉති පදද්වයෙනාපි අතීතපච්චුප්පන්නා ඤාතයොව[8] දස්සෙති. **විත්තිසඤ්ජන**[9] **නොති** තුට්ඨිජනනො; **ඝරමාවසන්ති** ඝරාවාසං වසන්තො; **පුජ්ජො හොති පසංසියොති** පූජෙතබ්බො ච පසංසිතබ්බො ච හොතීති.

5. 1. 9-10.

නවමෙ **නිපුණොති** සණ්හො සුඛුමකාරණඤ්ඤූ; **ආකප්පසම්පන්නොති** සමණාකප්පෙන සම්පන්නො. දසමෙ **පදක්ඛිණග්ගාහීති** දින්නොවාදං පදක්ඛිණතො ගණ්හන්තො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

නීවරණවග්ගො පඨමො.[10]

---

5. 2. 1-10.

දුතියස්ස පඨමෙ **මහප්ඵලාති** විපාකඵලෙන මහප්ඵලා; විපාකානිසංසෙනෙව **මහානිසංසා**; **අමතොගධාති** නිබ්බානපතිට්ඨා; **සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤාති**[11] සබ්බස්මිං තෙධාතුසන්නිවාසෙ[12] ලොකෙ උක්කණ්ඨිතස්ස[13] උප්පජ්ජනසඤ්ඤා[14]. දුතියං උත්තානත්ථමෙව[15]. තතියෙ **වරදසීති** උත්තමස්ස වරස්ස ආදායකො; සෙසමෙත්ථ චතුත්ථෙ ච උත්තානත්ථමෙවාති. පඤ්චමෙ **අලංසාකච්ඡොති** සාකච්ඡාය යුත්තො; **ආගතං පඤ්හන්ති** පුච්ඡිතං පඤ්හං; **ව්‍යාකත්තා හොතීති** විස්සජ්ජිතා හොති. ඡට්ඨෙ අලංසාජීවොති සාජීවාය[16] යුත්තො; සාජීවොති[17] පඤ්හපුච්ඡනඤ්චෙව පඤ්හවිස්සජ්ජනඤ්ච[18]; සබ්බෙපි හි සබ්‍රහ්මචාරිනො පඤ්හං උපජීවන්ති තෙන තං[19] පඤ්හ[20] පුච්ඡනවිස්සජ්ජනං සමානජීවතාය[21] සාජීවොති වුත්තං, **කතං පඤ්හන්ති** අභිසඞ්ඛතං පඤ්හං. සත්තමෙ **උස්සොළ්හීති**

---

1. සබ්බොහාරෙති b s.
2. යෙව b s.
3. අනන්තරඛෙත්ත s
4. භූමිප්පමාණග්ගාහකෙසබ්බොහාරෙ b
5. තාසක්කරෙතීති s.
6. දිට්ඨධම්මෙ b
7. ජීවන්තානි s.
8. ඤාතයො b s.
9. පීතිසඤ්ජන s
10. ඡට්ඨො. b.
11. අනභිරතිසඤ්ඤාති b.
12. සන්නිවෙසෙ b. l.
13. ලොකෙ b.
14. උප්පජ්ජනකසඤ්ඤා s.
15. උත්තානමෙව s.
16. ආජීවාය b.
17. සාජීවො b.
18. පඤ්හා b. s. විසජ්ජනඤ්ච s.
19. තෙනෙතං b s.
20. පඤ්හං b. පඤ්හා s.
21. වසෙනජීවතාය b.

අධිමත්ත[1] විරියං. අට්ඨමෙ අත්තනො බොධිමණ්ඩෙ පටිවිද්ධආගමන[2] ඉද්ධිපාදෙ කථෙත්වා උපරි අත්තනොව ච අභිඤ්ඤා කථෙසීති. නවම දසමෙසු විපස්සනා කථිතා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති[3].

සඤ්ඤාවග්ගො දුතියො.

---

5. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **යතො ඛො භික්ඛවෙති** හෙට්ඨාවුත්තනයෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තස්ස භික්ඛුනොදානි[4] වණ්ණභණනත්ථං ඉදං ආරද්ධං, තත්ථ **යතො ඛොති** යදා ඛො; **උක්ඛිත්තපලිඝොති** අවිජ්ජාපලිඝං උක්ඛිපිත්වා අපනෙත්වා ඨිතො; **සංකිණ්ණපරිඛොති** සංසාරපරිඛං[5] සංකිරිත්වා විනාසෙත්වා ඨිතො; **අබ්බුළ්හෙසිකොති** තණ්හාසඞ්ඛාතං එසිකාත්ථම්භං අබ්බුය්හ[6] ලුඤ්චිත්වා ඨිතො; **නිරග්ගළොති** නීවරණකවාටං උග්ඝාටෙත්වා ඨිතො;[7] **පන්නද්ධජො පන්නභාරොති** මානද්ධජඤ්ච ඛන්ධාභිසඞ්ඛාරකිලෙසභාරඤ්ච පාතෙත්වා ඔතාරෙත්වා ඨිතො; **විසංයුත්තොති** වට්ටෙන විසංයුත්තො; සෙසං පාළිනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. එත්තාවතා භගවතා මග්ගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා නිරොධසයනවරගතස්ස නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා විහරතො ඛීණාසවස්ස කාලො දස්සිතො. යථා[8] හි ද්වෙ නගරානි එකං චොරනගරං එකං ඛෙමනගරං, අථ එකස්ස මහායොධස්ස එවං භවෙය්‍ය[9] යාවිමං චොරනගරං තිට්ඨති තාව ඛෙමනගරං භයතො න මුච්චති චොරනගරං අනගරං කරිස්සාමීති සන්නාහං කත්වා ඛග්ගං ගහෙත්වා චොරනගරං උපසඞ්කමිත්වා නගරද්වාරෙ උස්සාපිතෙ[10] එසිකාත්ථම්භෙ ඛග්ගෙන ඡින්දිත්වා සද්ධිං ද්වාරබාහාහි කවාටං භින්දිත්වා පලිඝං උක්ඛිපිත්වා පාකාරං භින්දිත්වා[11] පරිඛං සංකිරිත්වා[12] නගරසොභනත්ථාය උස්සිතෙ ධජෙ පාතෙත්වා නගරං අග්ගිනා ඣාපෙත්වා ඛෙමනගරං පවිසිත්වා පාසාදං ආරුය්හ ඤාතිගණපරිවුතො සුරසභොජනං භුඤ්ජෙය්‍ය, එවං චොරනගරං විය සක්කායො, ඛෙමනගරං විය නිබ්බානං, මහායොධො විය යොගාවචරො, තස්සෙවං හොති යාව සක්කායවට්ටං වට්ටති[13] තාව ද්වත්තිංසකම්මකාරණා[14] අට්ඨනවුතිරොගපඤ්චවීසතිමහාභයෙහි පරිමුච්චනං නත්ථීති, සො මහායොධො විය සන්නාහං[15] සීලසන්නාහං කත්වා පඤ්ඤාඛග්ගං ගහෙත්වා[16] ඛග්ගෙන එසිකාත්ථම්භෙ විය අරහත්තමග්ගෙන තණ්හෙසිකං ලුඤ්චිත්වා[17] සො යොධො සද්වාරබාහං නගරකවාටං විය පඤ්චොරම්භාගියසංයොජනග්ගළං[18]

---

1. අධිමත්තං b.
2. පටිවිද්ධ b s.
3. උත්තානමෙවාති b.
4. ඉදානි b s.
5. පරිඛොති සංසාරපරිඛං. b. s.
6. අබ්බුළ්හං b.
7. උග්ඝාටිතො b.
8. තථා b.
9. භවති b.
10. උග්ඝාටිතෙ b.
11. භින්දිත්වා b.
12. පරිඛං විකිරිත්වා b s.
13. සක්කායො වත්තති s
14. කාරණා s.
15. විය b.
16. කත්වා b.
17. ලුඤ්චි b.
18. සංයොජනකවාටං b.

උග්ඝාටෙත්වා සො යොධො පලිඝං විය අවිජ්ජාපලිඝං උක්ඛිපිත්වා සො යොධො පාකාරං භින්දන්තො පරිඛං විය කම්මාභිසඞ්ඛාරං භින්දන්තො ජාතිසංසාරපරිඛං සංකිරිත්වා[1] සො යොධො නගර[2]සොභනත්ථාය උස්සාපිතෙ ධජෙ[3] විය මානද්ධජෙ පාතෙත්වා සක්කායනගරං ඣාපෙත්වා සො යොධො ඛෙම නගරෙ උපරිපාසාදෙ සුභොජනං විය කිලෙසනිබ්බානනගරං[4] පවිසිත්වා අමතං[5] නිරොධාරම්මණං ඵලසමාපත්තිසුඛං අනුභවමානො කාලං වීතිනාමෙති.

5. 3. 2.

දුතියෙ **අනිච්චසඤ්ඤා**ති ඛන්ධපඤ්චකං හුත්වා අභාවාකාරෙන අනිච්චන්ති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤා; **අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා**ති යදනිච්චං තං පටි[6]පීළනාකාරෙන දුක්ඛන්ති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤා; **දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා**ති යං දුක්ඛං තං අවසවත්තනාකාරෙන අනත්තාති උප්පජ්ජනකසඤ්ඤා; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව ඉමෙසු පන වීසු[7] සුත්තෙසු විපස්සනාඵලං නාම කථිතං.[8]

5. 3. 3.

තතියෙ **දිවසං අතිනාමෙතී**ති දිවසං අතික්කාමෙති,[9] **රිඤ්චති පටිසල්ලාණ**න්ති එකීභාවං විස්සජ්ජෙති;[10] **දෙසෙතී**ති කථෙති පකාසෙති; **ධම්මසඤ්ඤත්තියා**ති ධම්මස්ස[11] සඤ්ඤාපනාය;[12] **ධම්මං පරියාපුණා**තීති නවඞ්ගවසෙන චතුසච්චධම්මං පරියාපුණාති වළඤ්ජෙති කථෙති, **න රිඤ්චති පටිසල්ලාණ**න්ති එකීභාවං න විස්සජ්ජෙති; **අනුයුඤ්ජති අජ්ඣත්තං චෙතොසමථ**න්ති නියකජ්ඣත්තෙ චිත්තසමාධිං ආසෙවති භාවෙති සමථකම්මට්ඨානෙ යුත්තපයුත්තො[13] හොති; **හිතෙසිනා**ති හිතං එසන්තෙන; **අනුකම්පකෙනා**ති අනුකම්පමානෙන; **අනුකම්පං උපාදායා**ති අනුකම්පං චිත්තෙන පරිග්ගහෙත්වා; පටිච්චාතිපි වුත්තං හොති; **කතං ඛො තං මයා**ති මයා ඉමෙ පඤ්චපුග්ගලෙ දෙසෙන්තෙන තුම්හාකං තං[14] කතං එත්තකමෙව හි අනුකම්පකස්ස සත්ථු කිච්චං යදිදං අවිපරීත ධම්මදෙසනා; ඉතො පරං පන පටිපත්ති නාම සාවකානං කිච්චං, තෙනාහ 'එතානි භික්ඛු රුක්ඛමූලානි–පෙ–අම්හාකං අනුසාසනී'ති. [15]තත්ථ ච **රුක්ඛමූලානී**ති ඉමිනා රුක්ඛමූලසෙනාසනං දස්සෙති; **සුඤ්ඤාගාරානී**ති ඉමිනා ජනවිවිත්තට්ඨානං; උභයෙනාපි ච යොගානුරූපං සෙනාසනමාචික්ඛති දායජ්ජං නිය්යාතෙති;[16] **ඣායථා**ති ආරම්මණූපනිජ්ඣානෙන අට්ඨතිංසා[17] රම්මණානි ලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙන ච අනිච්චාදිතො ඛන්ධායතනාදීනි උපනිජ්ඣායථ[18] සමථඤ්ච විපස්සනඤ්ච වඩ්ඪෙථාති වුත්තං හොති; **මා**

---

1. පරික්ඛං විකිරිත්වා, b පකිරිත්වා. s.
2. සො ඛෙමනගර. s.
3. උස්සාපිතධජෙ. b. s.
4. කිලෙසපරිනිබ්බානනගරං. b. s.
5. අමතං. s.
6. පටි b. s.
7. වීසුපි. b. s
8. කථිතන්ති. b s.
9. අතික්කාමෙති. b.s.
10. විසජ්ජෙති. s
11. ධම්මපඤ්ඤත්තියාති ධම්ම. b.
12. පඤ්ඤාපනාය. b. s.
13 යුත්තපප්පයුත්තො. b.
14. තුම්හාකං. b. s.
15. මූලානි–පෙ–අනුසාසනීති. s.
16. නිය්යාදෙති. s
17. අට්ඨතිංසා. b.
18. උපජ්ඣායථ. b.

පමාදත්ථාති මා පමජ්ජිත්ථ; **මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථාති** යෙ හි පුබ්බෙ දහරකාලෙ ආරොග්‍යකාලෙ සත්ත[1]සප්පායාදිසම්පත්තිකාලෙ සත්ථු සම්මුඛීභාවකාලෙ ච යොනිසො මනසිකාරවිරහිතා රත්තින්දිවං මඞ්කුණ හත්ථා[2] හුත්වා සෙය්‍යසුඛම්මිද්ධසුඛමනුභොන්තා[3] පමජ්ජන්ති තෙ පච්ඡා ජරාකාලෙ රොගකාලෙ මරණකාලෙ විපත්තිකාලෙ සත්ථුපරිනිබ්බුතකාලෙ[4] ච තං පුබ්බෙ පමාදවිහාරං අනුස්සරන්තා සප්පටිසන්ධිකාලකිරියඤ්ච භාරියං සම්පස්සමානා විප්පටිසාරිනො හොන්ති, තුම්හෙ පන තාදිසා මා අහුවත්ථාති එත්තමත්තං දස්සෙන්තො ආහ මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථාති; **අයං වො අම්හාකං අනුසාසනීති** අයං අම්හාකං සන්තිකා ඔවාදො මා පමාදත්ථාති තුම්හාකං අනුසාසනී ඔවාදොති වුත්තං හොති.

5. 3. 4.

චතුත්ථෙ **උත්තරිඤ්චස්ස[5] පඤ්ඤාය අත්ථං නප්පජානාතීති** තතො පරියත්තිතො උත්තරිං[6] තස්ස ධම්මස්ස සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය අත්ථං නප්පජානාති චත්තාරි සච්චානි න පස්සති නප්පටිවිජ්ඣතීති අත්ථො; සෙසවාරෙසුපි එසෙව නයො. එවමෙතෙසු චතූසුපි සුත්තෙසු බහුස්සුතභික්ඛු[7] විපස්සනාකම්මිකො සොතාපන්නො සකදාගාමී අනාගාමී ඛීණාසවොති ඡ ජනා ධම්මවිහාරිනො නාමාති වෙදිතබ්බා.

5. 3. 5.

පඤ්චමෙ **යොධාජීවාති** යුද්ධූපජීවිනො;[8] **රජග්ගන්ති** හත්ථි[9]අස්සාදීනං පාදප්පහාරභින්නාය භූමියා උග්ගතං රජක්ඛන්ධං; **න සන්ථම්භතීති** සන්ථම්භිත්වා ඨාතුං න සක්කොති; **සහති රජග්ගන්ති** රජක්ඛන්ධං දිස්වාපි අධිවාසෙති; **ධජග්ගන්ති** හත්ථිඅස්සපිට්ඨෙසු[10] වා රථෙසු වා උස්සාපිතානං ධජානං අග්ගං; **උස්සාදනන්ති** හත්ථිඅස්සරථානඤ්චෙව බලකායස්ස ච උච්චාසද්දං[11] මහාසද්දං; **සම්පහාරෙති** සමාගතෙ අප්පමත්තකෙපි පහාරෙ; **ආහඤ්ඤතීති**[12] විහඤ්ඤති විඝාතං ආපජ්ජති; **ව්‍යාපජ්ජතීති** විපත්තිං ආපජ්ජති පකතිභාවං ජහති; **සහති සම්පහාරන්ති** ද්වෙ තයො පහාරෙ පත්වාපි සහති අධිවාසෙති; **තමෙව සඞ්ගාමසීසන්ති** තංයෙව[13] ජයඛන්ධාවාරට්ඨානං; **අජ්ඣාවසතීති** සත්තාහමත්තං අභිභවිත්වා ආවසති; කිං කාරණා ලද්ධප්පහාරානං පහාරජග්ගනත්ථඤ්චෙව කතකම්මානං විසෙසං ඤත්වා ඨානන්තරදානත්ථඤ්ච ඉස්සරියසුඛානුභවනත්ථඤ්ච, ඉදානි යස්මා සත්ථු යොධාජීවෙහි කිච්චං නත්ථි ඉමස්මිං පන සාසනෙ තථාරූපෙ පඤ්චපුග්ගලෙ දස්සෙතුං ඉදං ඔපම්මං ආභතං තස්මා තෙ පුග්ගලෙ දස්සෙන්තො "එවමෙව ඛො"ති ආදිමාහ: තත්ථ **සංසීදතීති** මිච්ඡාවිතක්කස්මිං සංසීදති අනුපවිසති; **න සක්කොති බ්‍රහ්මචරියං**

---

1. අත්ත b.s.
2. මඞ්කුල b. හත්ථං. b. l
3. මනුපුත්තා. b. s.
4. පරිනිබ්බානකාලෙ. b. එතං. l.
5. උත්තරිචස්ස. b
6. උත්තරී. b.
7. බහුස්සුතොභික්ඛු. s.
8. යුද්ධූපජීවිනො. s.
9. හත්ථි. s අස්සාදි. b
10. හත්ථිඅස්සාදීනං පිට්ඨෙසු. s.
11. උච්චාසද්ද. b s.
12. හඤ්ඤතීති. b s.
13. තමෙසෙව. b.

සන්තානෙතුන්ති[1] බ්‍රහ්මචරියවාසං අනුපච්ඡිජ්ජමානං ගොපෙතුං න සක්කොති; **සික්ඛාදුබ්බල්‍යං ආවිකත්වාති** සික්ඛාය දුබ්බලභාවං පකාසෙත්වා; **කිමස්ස රජග්ගස්මින්ති** කින්තස්ස පුග්ගලස්ස රජග්ගං නාමාති වදති; **අභිරූපාති** අතිරූපා;[2] **දස්සනීයාති** දස්සනයොග්ගා; **පාසාදිකාති** දස්සනෙනෙව චිත්තප්පසාදාවහා; **පරමායාති** උත්තමාය; **වණ්ණපොක්ඛරතායාති** සරීරවණ්ණෙන චෙව අඞ්ගසණ්ඨානෙන ච; **උහසතීති**[3] අවහසති; **උල්ලපතීති** කථෙති; **උජ්ජග්ඝතීති**[4] පාණිං පහරිත්වා මහාහසිතං හසති; **උප්පණ්ඩෙතීති** උප්පණ්ඩනකථං කථෙති; **අභිනිසීදතීති** අභිභවිත්වා සන්තිකෙ වා එකාසනෙ වා නිසීදති; දුතියපදෙපි එසෙව නයො. **අජ්ඣොත්ථරතීති** අවත්ථරති; **විනිවෙඨෙත්වා විනිමොචෙත්වාති** ගහිතට්ඨානතො තස්සා හත්ථං විනිබ්බෙඨෙත්වා චෙව මොචෙත්වා ච; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

5: 3. 6.

ඡට්ඨෙ **අසිචම්මං ගහෙත්වාති** අසිඤ්ච චම්මඤ්ච ගහෙත්වා, **ධනුකලාපං සන්නය්හිත්වාති** ධනුඤ්ච සරකලාපඤ්ච[5] සන්නය්හිත්වා; **වියූළ්හන්ති**[6] සන්නිවෙසෙන[7] ඨිතං; **සඞ්ගාමං ඔතරතීති** මහායුද්ධං ඔතරති; **උස්සහති වායමතීති** උස්සාහඤ්ච වායාමඤ්ච කරොති; **හනන්තීති** ඝාතෙන්ති; **පරියාදෙන්තීති** පරියාදියන්ති;[8] **උපලික්ඛන්තීති** විජ්ඣන්ති; **අපනෙන්තීති** සකසෙනං ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති; **අපනෙත්වා ඤාතකානං නෙන්තීති** සකසෙනං නෙත්වා තතො[9] ඤාතකානං සන්තිකං නෙන්ති; **නීයමානොති** අත්තනො ගෙහං වා සෙසඤාති[10] සන්තිකං වා නීයමානො; **උපට්ඨහන්ති පරිචරන්තීති** පහාරසොධනවණ්ණකප්පනාදීනි කරොන්තා[11] ජග්ගන්ති ගොපයන්ති; **අරක්ඛිතෙනෙව කායෙනාති** අරක්ඛිතෙන කායද්වාරෙන; **අරක්ඛිතාය වාචායාති** අරක්ඛිතෙන වචීද්වාරෙන; **අරක්ඛිතෙන චිත්තෙනාති** අරක්ඛිතෙන මනොද්වාරෙන; **අනුපට්ඨිතාය සතියාති** සතිං සුපට්ඨිතං[12] අකත්වා; **අසංවුතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහීති** මනච්ඡට්ඨෙහි ඉන්ද්‍රියෙහි අපිහිතෙහි අගොපිතෙහි; **රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙතීති** රාගො උප්පජ්ජමානොව සමථවිපස්සනාචිත්තං ධංසෙති දූරෙ ඛිපති; **රාගායිතොම්හි**[13] **ආවුසො රාගපරෙතොති** ආවුසො අහං[14] රාගෙන රත්තො රාගෙන අනුගතො; **අට්ඨිකඞ්කලූපමාති** ආදිසු අට්ඨිකඞ්කලූපමා අප්පස්සාදට්ඨෙන; **මංසපෙසූපමා** බහුසාධාරණට්ඨෙන; **තිණුක්කූ**

1. සන්තාරෙතුන්ති. b.
2. අභිරූපවති. b s.
3. ඔහසතීති s. උහසතීති. b
4. උජ්ජග්ඝතීති b. s.
5. ධනුඤ්චකලාපඤ්ච. b.
9. වියූළ්හන්ති. b. s.
7. (වියූහං) සන්නිවෙසවෙසෙන b ඵුඩසන්නිවෙසවෙසෙන. s.
8. පරියාපදෙන්තීති පරියාපාදෙන්ති b. පරියාදයන්ති. s.
9. නෙත්වා. b.
10. ඤාතක. s.
11. සොධනකප්පනාදීනිකරොන්තො. b.
12. සූපඨිතං. 1.
13. රාගපරියුට්ඨිතොම්හි. b
14. අහං ආවුසො. b. s.

පමා අනුදහනට්ඨෙන; **අඞ්ගාරකාසූපමා** මහාභිතාපට්ඨෙන; **සුපිනකූපමා** ඉත්තරපච්චුපට්ඨානෙන;[1] **යාචිතකූපමා** තාවකාලිකට්ඨෙන; **රුක්ඛඵලූපමා** සබ්බඞ්ගපච්චඞ්ගපලිභඤ්ජනට්ඨෙන; **අසිසූනූපමා** අධිකුට්ටනට්ඨෙන; **සත්තිසූලූපමා** විනිවිජ්ඣනට්ඨෙන; **සප්පසිරූපමා** සාසඞ්කසප්පටිභයට්ඨෙන; **උස්සාහිස්සාමීති** උස්සාහං කරිස්සාමි; **ධාරයිස්සාමීති** සමණභාවං ධාරෙස්සාමි;[2] **අභිරමිස්සාමීති** අභිරතිං උප්පාදෙස්සාමි න උක්කණ්ඨිස්සාමි;[3] සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව[4] ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

5. 3. 7.

සත්තමෙ **ආරඤ්ඤකෙනාති** අරඤ්ඤවාසිනා; **අප්පත්තස්සාති** අසම්පත්තස්ස ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලප්පභෙදස්ස විසෙසප්පත්තියා;[5] සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **සො මමස්ස අන්තරායොති** සො මම ජීවිතන්තරායො ච බ්‍රහ්මචරියන්තරායො ච පුථුජ්ජන කාලකිරියං කරොන්තස්ස සග්ගන්තරායො ච මග්ගන්තරායො ච භවෙය්‍ය; **හන්දාති** වවස්සග්ගත්ථෙ[6] නිපාතො; **විරියං ආරභාමීති** දුවිධම්පි[7] විරියං කරොමි; **සත්ථකාති** සත්ථං විය සන්ධිබන්ධච්ඡෙදකා[8] වාතා; **වාළෙහීති** කක්ඛළෙහි; **මාණවෙහීති**[9] චොරෙහි; **කතකම්මෙහි වා අකතකම්මෙහි වාති** එත්ථ චොරිකං කත්වා නික්ඛන්තා කතකම්මා නාම චොරිකං කාතුං ගච්ඡන්තා අකතකම්මා නාම තත්ථ කතකම්මා කම්මස්ස නිප්ඵන්නත්තා සත්තානං ගලලොහිතං ගහෙත්වා දෙවතානං බලිං කරොන්ති, අකතකම්මා එවං නො කම්මං නිප්ඵජ්ජිස්සතීති පඨමතරං කරොන්ති, ඉදං සන්ධාය එතං ජීවිතා වොරොපෙය්‍යුන්ති වුත්තං; **වාළා අමනුස්සාති** කක්ඛළා දුට්ඨා[10] යක්ඛාදයො අමනුස්සා.

5. 3. 8.

අට්ඨමෙ **පුරා මං සො ධම්මො ආගච්ඡතීති** යාව සො ධම්මො මං න උපගච්ඡති තාව අහං පුරෙතරමෙව විරියං ආරභාමීති අත්ථො; **ඛීරොදකීභූතාති** ඛීරොදකං විය භූතා එකීභාවං උපගතා; **පියචක්ඛූහීති** මෙත්තචක්ඛූහි.[11]

5. 3. 9.

නවමෙ **ධම්මසන්දොසා විනයසන්දොසොති** ධම්මසන්දොසෙන විනයසන්දොසො හොති; කථං පන ධම්මස්මිං දුස්සන්තෙ විනයො දුස්සති නාම, සමථවිපස්සනාධම්මෙසු ගබ්භං අගණ්හන්තෙසු පඤ්චවිධො විනයො න හොති එවං ධම්මෙ දුස්සන්තෙ විනයො දුස්සති, දුස්සීලස්ස පන සංවරවිනයො නාම න හොති තස්මිං අසති සමථවිපස්සනා ගබ්භං න ගණ්හන්ති[12] එවං විනයසන්දොසෙනපි ධම්මසන්දොසො වෙදිතබ්බො. **අභිධම්ම**

1. ඉත්තරපච්චුපට්ඨානට්ඨෙන. b. s.
2. ධාරයිස්සාමි. b.
3. මීති අත්ථො. s.
4. උත්තානත්ථමෙව. b.
5. විසෙසපත්තියා b. විසෙසස්ස පත්තියා. s.
6. වචනසාරත්ථෙ b. වචනසම්පත්ථෙ. s.
7. දුවිධං. s.
8. ඡෙදකා. b.
9. මානවෙහීති. s.
10. රුඩ්ඪා. b.
11. මෙත්තාචක්ඛූහි. b.
12. නගණ්හාති. b.

කථන්ති[1] උත්තමධම්මකථං; **වෙදල්ලකථ**න්ති වෙදපටි[2]සංයුත්තං ඤාණමිස්සකකථං; **කණ්හං[3] ධම්මං ඔක්කම්මා**නාති රන්ධගවෙසිතාය උපාරම්භපරියෙසනවසෙන කාළකධම්මං[4] ඔක්කාමමානා; අපිච දුට්ඨචිත්තෙන පුග්ගලං ඝට්ටෙන්තාපි තං කණ්හං[3] ධම්මං අත්තනො දහන්තාපි ලාභසක්කාරත්ථං කථෙන්තාපි කණ්හං[3] ධම්මං ඔක්කමන්තියෙව; **ගම්භීර**න්ති පාළිගම්භීරා; **ගම්භීරත්ථා**ති අත්ථගම්භීරා; **ලොකුත්තරා**ති ලොකුත්තරධම්මදීපකා; **සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තා**ති ඛන්ධධාතුආයතනපච්චයාකාරපටිසංයුත්තා; **න අඤ්ඤාචිත්තං උපට්ඨපෙස්සන්තී**ති[5] ජානනත්ථාය චිත්තං න ඨපෙස්සන්ති;[6] **උග්ගහෙතබ්බං පරියාපුණිතබ්බ**න්ති උග්ගහෙතබ්බෙ ච වළඤ්ජෙතබ්බෙ ච;[7] **කවිකතා**ති සිලොකාදිබන්ධනවසෙන කවීහි කතා; **කාවෙය්‍යා**ති තස්සෙව වෙවචනං; **බාහිරකා**ති සාසනතො බහිද්ධා ඨිතා; **සාවකභාසිතා**ති බාහිරසාවකෙහි භාසිතා; සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා[8] සුවිඤ්ඤෙය්‍යත්තා ච උත්තානත්ථමෙව.

5. 3. 10.

දසමෙ **කල්‍යාණකාමා**ති සුන්දරකාමා; **රසග්ගානී**ති උත්තමරසානි; **සංසට්ඨා විහරිස්සන්තී**ති පඤ්චවිධෙන සංසග්ගෙන සංසට්ඨා විහරිස්සන්ති; **සන්නිධිකාරපරිභොග**න්ති සන්නිධිකතස්ස පරිභොගං; **ඔළාරිකම්පි නිමිත්ත**න්ති එත්ථ පඨවිං ඛණන්තොපි ඛණාහීති ආණාපෙන්තොපි පඨවියං ඔළාරිකං නිමිත්තං කරොති නාම; තිණකට්ඨසාඛපලාසං ඡින්දන්තොපි ඡින්දාති ආණාපෙන්තොපි[9] හරිතග්ගෙ ඔළාරිකං නිමිත්තං කරොති නාම; ආජීවත්ථාය පන වාසිආදීනි[10] ගාහාපෙන්තො එලාඑලානි ඔචිනන්තො[11] වා වත්තබ්බමෙව නත්ථි ඉමෙසු චතූසු සුත්තෙසු සත්ථාරා සාසනෙ ච[12] වඩ්ඪි[13] පරිහානි කථිතාති

තතියො වග්ගො.[14]

---

5. 4. 1-5

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **රජනීයෙසූ**ති රාගස්ස පච්චයෙසු ආරම්මණෙසු; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. දුතියෙ **මක්ඛී**ති ගුණමක්ඛකො; **පළාසී**ති යුගග්ගාහලක්ඛණෙන පළාසෙන සමන්නාගතො. තතියෙ **කුහකො**ති තීහි කුහනවත්ථූහි[15] සමන්නාගතො; **ලපකො**ති ලාභනිස්සිතාය[16] ලපනාය සමන්නාගතො; **නෙමිත්තිකො**ති[17] නිමිත්තකිරියකාරකො; **නිප්පෙසිකො**ති නිප්පිංසනකථාය[18] සමන්නාගතො; **ලාභෙන**[19] **ලාභං නිජිගිං**[20]

---

1. සිලාදි. b. s.
2. වෙදලාභපටි. b.
3 කණ්හ b
4. කාලකං ධම්මං. s.
5. උපට්ඨපෙස්සන්තීති. b
6. ඨපෙස්සන්ති. b.
7. උග්ගහෙතබ්බාච වළඤ්ජෙතබ්බා. b.
8. ච. s.
9. ඡෙදාපෙන්තොපි. l.
10. ආදීහි. b
11. පණ්ණිවාපආදීහි ගාහාපෙන්තො එලානි ඔචිනන්තො වා ඔචිනාපෙන්තො. s.
12. සාසනෙ. b s.
13 වුඩ්ඪි. b. s.
14. යොධාජීවවග්ගො තතියො. s.
15. කුහකොති කුහකවත්ථූහි s.
16. ලාභසන්නිස්සිතාය. b. s.
17. නෙමිත්තකොති. b.
18. නිප්පෙසනකථාය. b
19. ච. b.
20. නිජිගී. b.

සිතාති ලාභෙන ලාභගවෙසිකො;[1] සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන[2] වෙදිතබ්බො. චතුත්ථං උත්තානත්ථමෙව. පඤ්චමෙ **අක්ඛමො හොති රූපානන්ති** රූපාරම්මණානං අනධිවාසකො හොති තදාරම්මණෙහි[3] රාගාදීහි අභිභුය්‍යති;[4] එසෙව නයො සබ්බත්ථ.

5. 4. 6-7

ඡට්ඨෙ **අත්ථපටිසම්භිදප්පත්තොති**[5] පඤ්චසු අත්ථෙසු පභෙදගතං ඤාණං[6] පත්තො; **ධම්මපටිසම්භිදප්පත්තොති** චතුබ්බිධෙ ධම්මෙ පභෙදගතං ඤාණං පත්තො; **නිරුත්තිපටිසම්භිදප්පත්තොති** ධම්මනිරුත්තීසු පභෙදගතං ඤාණං පත්තො; **පටිභානපටිසම්භිදප්පත්තොති** තෙසු තීසු[7] ඤාණෙසු පභෙදගතං ඤාණං පත්තො; සො පන තානි තීණි ඤාණානෙව ජානාති න තෙසං කිච්චං කරොති; **උච්චාවචානීති** මහන්තඛුද්දකානි; **කිංකරණීයානීති** ඉති කත්තබ්බානි. සත්තමං උත්තානත්ථමෙව සීලං පනෙත්ථ ඛීණාසවසීලමෙව බාහුසච්චම්පි ඛීණාසවබාහුසච්චමෙව; වාචාපි ඛීණාසවස්ස කල්‍යාණවාචාව; ඣානානිපි කිරියජ්ඣානානෙව[8] කථිතානීති වෙදිතබ්බානි.

5 4 8.

අට්ඨමෙ **ථෙරොති** ථිරභාවප්පත්තො; **රත්තඤ්ඤූති** පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය අතික්කන්තානං බහූනං රත්තීනං ඤාතා; **ඤාතොති** පඤ්ඤාතො පාකටො; **යසස්සීති** යසනිස්සිතො; **මිච්ඡාදිට්ඨිකොති** අයාථාවදිට්ඨිකො; **සද්ධම්මා වුට්ඨාපෙත්වාති** කුසලකම්මපථධම්මතො වුට්ඨාපෙත්වා; **අසද්ධම්මෙ පතිට්ඨාපෙතීති** අකුසලකම්මපථෙසු පතිට්ඨාපෙති.

5. 4. 9

නවමෙ **සෙඛස්සාති**[9] සික්ඛකස්ස සකරණීයස්ස; **පරිහානායාති** උපරි[10] උපරි ගුණෙහි පරිහානත්ථාය; **කම්මාරාමතාති** නවකම්මෙ රමණකභාවො[11]; **භස්සාරාමතාති** අල්ලාපසල්ලාපෙ රමණකභාවො; **නිද්දාරාමතාති** නිද්දායනෙ[12] රමණකභාවො; **සඞ්ගණිකාරාමතාති** ගණසඞ්ගණිකාය රමණකභාවො; **යථාවිමුත්තං චිත්තං න පච්චවෙක්ඛතීති** යථාස්ස චිත්තං විමුත්තං යෙ[13] දොසා පහීනා ගුණා ච පටිලද්ධා තෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා උපරි ගුණපටිලාභාය[14] වායාමං න කරොතීති අත්ථො; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ සත්තන්නං සෙඛානං උපරූපරි හානිකාරණඤ්ච වඩ්ඪිකාරණඤ්ච කථිතං යඤ්ච නාම සෙඛස්ස පරිහානකාරණං තං පුථුජ්ජනස්ස පඨමමෙව හොතීති.

5. 4 10.

දසමෙ **වියත්තොති** ව්‍යත්තො ඡෙකො; **කිංකරණීයෙසූති** ඉති කත්තබ්බෙසු; **චෙතොසමථන්ති** සමාධිකම්මට්ඨානං; **අනනුලොමිකෙනාති** සාසනස්ස අනනුච්ඡවිකෙන; **අතිකාලෙනාති** අතිපාතොව;

---

1. ගවෙසකො. b.
2. විපල්ලාසවසෙන. b s.
3. තදාරම්මණෙ තෙහි b.
4. අභිභුය්‍යතීති s
5. අත්ථපටිසම්භිද පත්තොති b,
6. ගතඤාණං b.
7. තෙසු s.
8. කිරියාඣානානෙව s.
9. සෙක්ඛස්සාති s.
10. පරිහානායාති s
11. රමණභාවො b s.
12. නිද්දාය s
13. යෙච s.
14. පටිලාභායෙව s.

අතිදිවාති දිවා වුච්චති මජ්ඣන්හිකොති තං අතික්කමිත්වා; **ආභිසල්ලෙ[1]ඛිකාති** අතිවිය කිලෙසසල්ලෙඛිකා; **චෙතොවිවරණසප්පායාති** චිත්තවිවරණසඞ්ඛාතානං සමථවිපස්සනානං සප්පායා; **අප්පිච්ඡකථාති** අප්පිච්ඡා හොථාති කථනකථා; **සන්තුට්ඨිකථාති** චතූහි පච්චයෙහි සන්තුට්ඨා හොථාති කථනකථා; **පවිවෙකකථාති** තීහි විවෙකෙහි විවිත්තා හොථාති කථනකථා; **අසංසග්ගකථාති** පඤ්චවිධෙන සංසග්ගෙන අසංසට්ඨා හොථාති කථනකථා; **විරියාරම්භකථාති** දුවිධං විරියං ආරභථාති කථනකථා; සීලකථාදීසු සීලං ආරබ්භ කථා; සමාධිං ආරබ්භ කථා; පඤ්චවිධපඤ්ඤං ආරබ්භ විමුත්තිං ආරබ්භ කථා;[2] එකූනවීසතිපච්චවෙක්ඛනකථාසඞ්ඛාතං විමුත්තිඤාණදස්සනං ආරබ්භ කථා විමුත්තිඤාණදස්සනකථා; **න නිකාමලාභීති** ආදීසු න ඉච්ඡිතිච්ඡිතලාභී[3] දුක්ඛලාභී න විපුලලාභීති අත්ථො; සෙසං උත්තානමෙවාති.

චතුත්ථො වග්ගො.[4]

---

5. 5. 1-8.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ පඤ්ච සම්පදා මිස්සිකා කථිතා. දුතියෙ පුරිමා චතස්සො මිස්සිකා පඤ්චමී ලොකිකාව. තතියෙ **අඤ්ඤාබ්‍යාකරණානීති** අරහත්තබ්‍යාකරණානි; **මන්දත්තාති** මන්දභාවෙන අඤ්ඤාණෙන; **මොමූහත්තාති** අතිමූළ්හභාවෙන;[5] **අඤ්ඤං බ්‍යාකරොතීති** අරහත්තං පත්තොස්මීති කථෙති; **ඉච්ඡාපකතොති** ඉච්ඡාය අභිභූතො; **අධිමානෙනාති** අධිගතමානෙන; **සම්මදෙවාති** හෙතුනා නයෙන කාරණෙනෙව. චතුත්ථෙ **ඵාසුවිහාරාති** සුඛවිහාරා. පඤ්චමෙ **අකුප්පන්ති** අරහත්තං. ඡට්ඨෙ **අප්පට්ඨොති** අප්පසමාරම්භො; **අප්පකිච්චොති** අප්පකරණීයො; **සුභරොති** සුඛෙන භරිතබ්බො සුපොසො; **සුසන්තොසොති** තීහි සන්තොසෙහි සුට්ඨු සන්තුට්ඨො;[6] **ජීවිතපරික්ඛාරෙසූති** ජීවිතසම්භාරෙසු; **අප්පාහාරොති** මන්දාහාරො; **අනොදරිකත්තන්ති** න ඔදරිය[7]භාවං අමහග්ඝසභාවං අනුප්පත්තො;[8] **අප්පමිද්ධොති** න බහුනිද්දො; සත්තමට්ඨමානි උත්තානත්ථානි.

5. 5. 9.

නවමෙ **සත්තච්චමෙඛණ්ඩඤ්ච**[9] **දෙති නො අසත්තච්ච**න්ති අත වඤ්ඤාය අවිරජ්ඣිත්වාව දෙති නො අවඤ්ඤාය විරජ්ඣිත්වා; **මා මෙ යොග්ගපථො නස්සාති**[10] මයා කතයොග්ගපථො මය්හං මා නස්සතු එකො සීහො උට්ඨාය බිළාරං පහරන්තො විරජ්ඣිත්වා පහරීති එවං වත්තාරො මා හොන්තූති අත්ථො; **අන්නභාරනෙසාදන**න්ති එත්ථ අන්නං වුච්චති

---

1. අභිසල්ල s.
2. සමාධිං ආරබ්භපඤ්ඤං ආරබ්භ පඤ්චවිධං විමුත්තිං ආරබ්භ b. s
3. න ඉච්ඡිතලාභී s.
4. ථෙරවග්ගො චතුත්ථො s.
5. අතිමූළ්හභාවෙන b.
6. සුඛුසන්තොසො s.
7. ඔදරික b. s.
8. අනුප්පත්තා b
9. පහාරං s.
10. පනස්සාති b.

යවසං තං භාරෙ එතෙසන්ති අත්තභාරා යාවසිකානං[2] එතං නාමං, තෙසාදූ[3] වුච්චන්ති සාකුණිකා ඉති සබ්බපච්ඡිමාය කොටියා එතෙසං යාවසිකතෙසාදූනම්පි සක්කච්චමෙව දෙසෙති.

5. 5. 10

දසමෙ **අත්තභාවපටිලාභොති** සරීරපටිලාභො; **ද්වෙ වා තීණි වා මාගධකානි ගාමක්ඛෙත්තානීති** එකං මාගධකං ගාමක්ඛෙත්තං, අත්ථි ඛුද්දකං, අත්ථි මජ්ඣිමං, අත්ථි පණීතං, ඛුද්දකං ගාමක්ඛෙත්තං ඉතො චත්තාලීස උසභා ඉතො චත්තාලීසාති[4] ගාවුතං හොති, මජ්ඣිමං ඉතො ගාවුතං ඉතො ගාවුතන්ති අඩ්ඪයොජනං හොති, මහන්තං ඉතො දියඩ්ඪගාවුතං ඉතො දියඩ්ඪගාවුතන්ති තිගාවුතං හොති, තෙසු ඛුද්දකෙන ගාමක්ඛෙත්තෙන තීණි ඛුද්දකෙන ච මජ්ඣිමෙන ච ද්වෙ ගාමක්ඛෙත්තානි තස්ස අත්තභාවො තිගාවුතං හිස්ස සරීරං; **පරිහරිස්සාමීති** ජග්ගිස්සාමි ගොපයිස්සාමි; **රක්ඛස්සෙතන්ති** රක්ඛස්සු එතං; **මොඝපුරිසොති** තුච්ඡපුරිසො; **නාස්සස්සාති** න එතස්ස භවෙය්‍ය; **සමුදාචරෙය්‍යාමාති** කථෙය්‍යාම; **සම්මන්නතීති** සම්මානං කරොති; **යං තුම්හෙ කරිස්සති තුම්හෙව තෙන පඤ්ඤායිස්සතීති** යං එස කරිස්සති සො එව[5] තෙන කම්මෙන පාකටො භවිස්සති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පඤ්චමො වග්ගො.[6]

දුතියො පණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

---

5. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **වෙසාරජ්ජකරණාති** ඤාණසොමනස්සකරණා[7] විසාරදභාවාවහා; **සාරජ්ජං හොතීති** දොමනස්සං හොති; දුතියෙ **උස්සඞ්කිතපරිසඞ්කිතොති** උස්සඞ්කිතො ච පරිසඞ්කිතො ච; **අපි අකුප්පධම්මොපීති**[8] අපි අකුප්පධම්මො ඛීණාසවො සමානොපි පරෙහි[9] පාපභික්ඛූහි උස්සඞ්කිතපරිසඞ්කිතො හොතීති අත්ථො; **වෙසියගොචරොති** ආදීසු වෙසියා වුච්චන්ති රූපූපජීවිනියො තා ගොචරො අස්සාති වෙසියගොචරො තාසං ගෙහං අභිණ්හගමනොති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි[10] එසෙව නයො. තත්ථ පන විධවාති මතපතිකා; **ථුල්ලකුමාරියොති**[11] මහල්ලකකුමාරියො.[12] තතියෙ **ඉතො භොගෙන පටිසන්ථරිස්සාමීති** ඉතො මම සාපතෙය්‍යා[13] භොගං ගහෙත්වා තෙන පටිසන්ථාරං කරිස්සාමි තස්ස[14] මම ච අන්තරං පිදහිස්සාමීති අත්ථො; **නිග්ගහණානීති** පරසන්තකානං භණ්ඩානං ගහණානි; **ගුය්හමන්තාති** ගුහිතබ්බමන්තා; **අන්තග්ගාහිකායාති** සස්සතං වා උච්ඡෙදං වා ගහෙත්වා ඨිතාය; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. චතුත්ථෙ සබ්බං හෙට්ඨාවුත්තනයමෙව.

---

1. යවභත්තං. b. s.
2. යාවකානං. s.
3. තෙසාදූති s.
4. චත්තාලීසං උසභානි ඉතොචත්තාලීසන්ති b.
5. එසොව b s.
6. කකුධවග්ගො පඤ්චමො s
7. වෙසාරජ්ජකරණාති b s,
8. ධම්මොති s.
9. පරෙහිපි s.
10. පදෙසු s.
11. ථුල්ලකුමාරීති s
12. කුමාරිකායො b.
13 සාපතෙය්‍යතො. b. s.
14. ච. s

5. 1. 5-10.

පඤ්චමෙ **මෙත්තං කායකම්ම**න්ති මෙත්තචිත්තෙන[1] පවත්තිත[2] කායකම්මං; **ආවි චෙව රහො චා**ති සම්මුඛෙ චෙව පරම්මුඛෙ ච; ඉතරෙසුපි එසෙව නයො; **යානි තානි සීලානී**ති ආදි චතුපාරිසුද්ධිසීලවසෙන[3] වුත්තං; **සමාධිසංවත්තනිකානී**ති මග්ගසමාධි ඵලසමාධි නිබ්බත්තකානි; **සීලසාමඤ්ඤගතො**ති සමානසීලතං ගතො එකසදිසසීලො හුත්වාති අත්ථො; **තක්කරස්සා**ති යො තං කරොති තස්ස; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ සීලං මිස්සකං කථිතං, දිට්ඨි විපස්සනා සම්මාදිට්ඨීති. ඡට්ඨෙ **නො ච පරං අධිසීලෙ සම්පවත්තා හොතී**ති පරං සීලභාවෙන[4] න ගරහති න උපවදති; **අත්තානුපෙක්ඛී**ති අත්තනොව[5] කතාකතං ජානනවසෙන අත්තානං අනුපෙක්ඛිතා; **නො පරානුපෙක්ඛී**ති පරස්ස කතාකතෙසු අබ්‍යාවටො; **අපඤ්ඤාතො**ති[6] අපාකටො අප්පපුඤ්ඤො; **අපඤ්ඤාතකෙනා**ති අපඤ්ඤාතභාවෙන අපාකටතාය මන්දපුඤ්ඤතාය; **නො පරිතස්සතී**ති පරිතාසං නාපජ්ජති ඉමිනා සුත්තෙන[7] ඛීණාසවොව කථිතොති.[8] සත්තමෙ සීලසමාධිපඤ්ඤා මිස්සිකා කථිතා; **විමුත්තී**ති[9] අරහත්තඵලවිමුත්ති;[10] **ඤාණදස්සනං** පච්චවෙක්ඛණඤාණං ලොකියමෙව.[11] අට්ඨමෙපි එසෙව නයො. පච්චවෙක්ඛණඤාණම්පනෙත්ථ අසෙඛස්ස පවත්තත්තා අසෙඛන්ති වුත්තං. නවමෙ **චාතුද්දිසො**ති චතූසු දිසාසු අප්පටිහතචාරො; ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ[12] ඛීණාසවොව කථිතො. දසමෙ **අල**න්ති යුත්තො; ඉධාපි ඛීණාසවොව කථිතොති.[13]

පඨමො වග්ගො[14]

---

5. 2. 1-3.

දුතියස්ස පඨමෙ **අසන්ථුතවිස්සාසී**ති අත්තනා සද්ධිං සන්ථවං[15] අකරොන්තෙසු[16] විස්සාසං අනාපජ්ජන්තෙසුයෙව විස්සාසං කරොති; **අනිස්සරවිකප්පී**ති අනිස්සරොව සමානො ඉමං දෙථ[17] ඉමං ගණ්හථාති ඉස්සරො විය විකප්පෙති; **විසභුපසෙවී**ති වියත්ථානි[18] හිතනක[19] කුලානි ඝට්ටනත්ථාය උපසෙවති; **උපකණ්ණකජප්පී**ති කණ්ණමූලෙ මන්තං ගණ්හාති;[20] සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපරියායෙන[21] වෙදිතබ්බො. දුතියෙ **පත්තපරියාපන්නං න ගණ්හාතී**ති උපජ්ඣායෙ නිවත්තිත්වා ඨිතෙ අත්තනො තුච්ඡපත්තං දත්වා තස්ස පත්තං න ගණ්හාති[22] තතො වා දීයමානං න ගණ්හාති; **න නිවාරෙතී**ති ඉදං වචනං ආපත්ති

---

1. මෙත්තා. b.
2. පවත්තිතං. b. s.
3. සීලානංවසෙන. b.
4. භාවෙ l. භාගෙන b.
5. අත්තනො ච. s
6. අපඤ්ඤාතොති. b.
7. ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ b. ඉති. s.
8. කථිතො. b.
9. විමුත්ති. b
10. ඵලං. b s
11. ලොකියමෙව. b. s.
12. ඉමස්මිංසුත්තෙපි. s. ඉමස්මිංසුත්තෙ. b.
13. කථිතො, b. s.
14. ඵාසුවිහාරවග්ගො පඨමො. s. b.
15. සන්ධවං. b.
16. සන්ථවං. s.
17. සමානො. b.
18. විසභුපසෙවීති විසභානි. b. බහුප s.
19. ජනන. l. හිතන. b. s.
20. ගණ්හති. b.
21. විපරියායෙන b. s–22. ගණ්හාති. s.

වීතික්කමවචනං නාමාති න ජානාති ඤත්වාපි[1] භන්තෙ එවරූපං නාම වත්තුං න වට්ටතීති න වාරෙති[2]; **කථං ඔපාතෙතී**ති තස්ස කථං ඡින්දිත්වා[3] අත්තනො කථං පවෙසෙති; **ජළො**ති ජළො[4]; **එළමූගො**ති පග්ඝරිතඛෙළමුඛො. තතියං උත්තානමෙව.

5. 2. 4.

චතුත්ථෙ **සීලවා හොතී**ති සිලවන්තො හොති; **ආරක්ඛසතිනො**ති චාරරක්ඛිකාය සතියා සමන්නාගතො; **නිපකසතිනො**ති[5] චාරරක්ඛනකෙනෙව ඤාණෙන සමන්නාගතසතිනො; **සතාරක්ඛෙන සමන්නාගතො**ති සතාරක්ඛෙන චිත්තෙන සමන්නාගතො; අප්පභස්සොති අප්පකථො; **සම්මාදිට්ඨිකො**ති[6] කම්මස්සකතඤ්ඤාණ[7] විපස්සනාමග්ගඵලවසෙන පඤ්චවිධාය සම්මාදිට්ඨියා සමන්නාගතො; අපිච පච්චවෙක්ඛණඤාණම්පි සම්මාදිට්ඨියෙවාති වෙදිතබ්බාති.

5. 2. 5-7.

පඤ්චමෙ **ආවාසමච්ඡරිනී**ති ආවාසං මච්ඡරායති තත්ථ අඤ්ඤස්ස වාසං න සහති; **කුලමච්ඡරිනී**ති උපට්ඨාකකුලං මච්ඡරායති අඤ්ඤස්ස තත්ථ උපසඞ්කමනං න සහති; **ලාභමච්ඡරිනී**ති ලාභං මච්ඡරායති අඤ්ඤස්ස තං උප්පජ්ජන්තං න සහති; **වණ්ණමච්ඡරිනී**ති ගුණං මච්ඡරායති අඤ්ඤස්ස ගුණකථං න සහති; **ධම්මමච්ඡරිනී**ති පරියත්තිධම්මං මච්ඡරායති අඤ්ඤස්ස දාතුං න ඉච්ඡති. ඡට්ඨෙ **සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙතී**ති පරෙහි සද්ධාය දින්නපිණ්ඩපාතතො අග්ගං[8] අග්ගහෙත්වා පරස්ස දෙති. සත්තමෙ **ඉස්සුකිනී**ති ඉස්සාය සමන්නාගතො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

දුතියො වග්ගො.[9]

---

5. 3. 4-10

තතියස්ස චතුත්ථෙ **න පටිබලො**ති කායබලෙන ච ඤාණබලෙන ච අසමන්නාගතො[10]; **ආමිසන්තරො**ති ආමිසහෙතුකො චීවරාදීනි පච්චාසිංසමානො[11]. පඤ්චමෙ **අනායුස්සා**ති ආයුපච්ඡෙදනා න ආයුවඩ්ඪනා. ඡට්ඨෙපි එසෙව නයො. සත්තමෙ **නාලං සඞ්ඝම්හා වපකාසිතු**න්ති සඞ්ඝතො නික්ඛමිත්වා එකකො වසිතුං න යුත්තො; කාමඤ්චෙස සඞ්ඝමජ්ඣෙපි වසිතුං අයුත්තොව අසඞ්ඝසොභනත්තා[12] ඔවාදානුසාසනිපටි[13]බද්ධත්තා පන නිප්පරියායෙනෙව[14] සඞ්ඝම්හා වපකාසිතුං න යුත්තො; **අලං සඞ්ඝම්හා වපකාසිතු**න්ති චාතුද්දිසත්තා සඞ්ඝම්හා නික්ඛම්ම

1. තං ඤත්වාවාපි. b.
2. නිවාරෙති. b. s.
3. ඡින්දිත්වා. b.
4. එළොතිජළො. b ජළොති, ජඩො. s ජළොති "දන්ධො" ඉති චෙ සාධු.
5. නිපක්ක b.
6. සම්මාදිට්ඨිකොති. b l
7. ඤාණ. b
8. අග්ගං. b.s l .
9. අඞ්කාචිඤ්ඤවග්ගො දුතියො. b s
10. න සමන්නාගතො. s.
11. සීසමානො. b
12. සොභනත්තාය. b. s.
13. සාසනිප්පටි. b. නීපටි. s.
14. යාපෙන. b. s.

එකකොව වසිතුං යුත්තො; සබ්බසොභනත්තා[1] පන සබ්බෙසම්පි වසිතුං යුත්තොයෙව. අට්ඨමං උත්තානත්ථමෙව. නවමෙ **ආපායිකා**ති අපායගාමිනො; **නෙරයිකා**ති නිරයගාමිනො; **පරිකුප්පා**ති[2] කුප්පනසභාවා පුරාණවණසදිසා; **අතෙකිච්ඡා**ති අකත්තබ්බපටිකම්මා[3]. දසමං උත්තානත්ථමෙවාති.

තතියො වග්ගො[4]

---

5. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **ධම්මෙනා**ති දසකුසලධම්මෙන;[5] **චක්ක**න්ති ආණාචක්කං; **අත්ථඤ්ඤූ**ති හෙතුං ජානාති;[6] ධම්මඤ්ඤූති පවෙණිධම්මං ජානාති; **මත්තඤ්ඤූ**ති දණ්ඩෙ[7] වා බලිම්හි[8] වා පමාණං ජානාති; **කාලඤ්ඤූ**ති රජ්ජසුඛානුභවනකාලං විනිච්ඡයකරණකාලං ජනපදචාරිකාකාලඤ්ච ජානාති: **පරිසඤ්ඤූ**ති අයං පරිසා[9] ඛත්තියපරිසා අයං බ්‍රාහ්මණවෙස්සසුද්ද[10]සමණපරිසාති ජානාති; තථාගතවාරෙ අත්ථඤ්ඤූති පඤ්ච අත්ථෙ ජානාති; **ධම්මඤ්ඤූ**ති චත්තාරො ධම්මෙ ජානාති; **මත්තඤ්ඤූ**ති චතුසු පච්චයෙසු පටිග්ගහණපරිභොගමත්තං ජානාති; **කාලඤ්ඤූ**ති අයං කාලො පටිසල්ලානස්ස අයං සමාපත්තියා අයං ධම්මදෙසනාය අයං ජනපදචාරිකායාති එවං කාලං ජානාති; **පරිසඤ්ඤූ**ති අයං පරිසා ඛත්තියපරිසා-පෙ-අයං සමණපරිසාති ජානාති; **අනුත්තර**න්ති නවහි ලොකුත්තරධම්මෙහි අනුත්තරං; **ධම්මචක්ක**න්ති සෙට්ඨචක්කං.

5. 4. 2.

දුතියෙ **පිතරා පවත්තිතං චක්ක**න්ති චක්කවත්තිම්හි පබ්බජිතෙ වා කාලකතෙ වා චක්කරතනං සත්තාහමත්තං ඨත්වා අන්තරධායති, කථමෙස තං අනුප්පවත්තෙතීති නාම පිතුපවෙණියං ඨත්වා චක්කවත්තිවත්තං පූරෙත්වා චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙන්තොපි පිතරා පවත්තිතමෙව අනුප්පවත්තෙති නාම. තතියං තිකනිපාතෙ වුත්තනයමෙව; සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බා පනෙත්ථ පච්ඡිමපදද්වයමෙව විසෙසො; තත්ථ සම්මාආජීවො සෙවිතබ්බො මිච්ඡාආජීවො න සෙවිතබ්බො සප්පායො ගාමනිගමො සෙවිතබ්බො අසප්පායො න සෙවිතබ්බො.

5. 4. 4.

චතුත්ථෙ **උභතො**ති ද්වීහිපි පක්ඛෙහි; **මාතිතො ච පිතිතො චා**ති යස්ස හි මාතා ඛත්තියා මාතු මාතා ඛත්තියා තස්සාපි මාතා ඛත්තියා, පිතා ඛත්තියො පිතුපිතා ඛත්තියො තස්සපි පිතා ඛත්තියො සො උභතො

---

1. තත්තාය. b.
2. පරි b. s.
3. පරිකම්මං. b.
4. ගිලානවග්ගො b. s.
5. සාමෙමන. b
6. රජ්ජත්ථං ජානාති. b. s.
7. දණ්ඩම්හි. b.
8. බලස්මිං. s.
9. අයං. s.
10. බ්‍රාහ්මණපරිසා වෙස්සපරිසා සුද්දපරිසා, s

සුජාතො මාතිතො ච පිතිතො ච; **සංසුද්ධගහණිකො**ති සංසුද්ධාය මාතු කුච්ඡියා සමන්නාගතො; **සමවෙපාකිනියා ගහණියා**ති පන එත්ථ කම්මජ තෙජොධාතු ගහණීති වුච්චති; **යාව සත්තමා පිතාමහයුගා**ති එත්ථ පිතු පිතා පිතාමහො පිතාමහස්ස යුගං පිතාමහයුගං යුගන්ති ආයුප්පමාණං වුච්චති අභිලාපමත්තමෙව චෙතං අත්ථතො පන පිතාමහොයෙව පිතාමහයුගං තතො උද්ධං සබ්බෙපි පුබ්බපුරිසා පිතාමහගහණෙනෙව ගහිතා; එවං යාව සත්තමො පුරිසො තාව සංසුද්ධගහණිකො; අථ වා අක්ඛිත්තො අනුපක්කුට්ඨො ජාතිවාදෙනාති දස්සෙති. අක්ඛිත්තොති අපනෙථ එතං කිං ඉමිනාති එවං අක්ඛිත්තො අනවක්ඛිත්තො; **අනුපක්කුට්ඨො**ති න උපක්කුට්ඨො න අක්කොසං වා නින්දං වා පත්තපුබ්බො; කෙන කාරණෙනාති **ජාතිවාදෙන**; ඉති හීනජාතිකො එසොති එවරූපෙන වචනෙනාති අත්ථො; අඩ්ඪොති ආදිසු යො කොචි අත්තනො සන්තකෙන විභවෙන අඩ්ඪො හොති; ඉධ පන න කෙවලං අඩ්ඪොයෙව; **මහද්ධනො** මහතා අපරිමාණසඞ්ඛාත ධනෙන සමන්නාගතොති අත්ථො; පඤ්චකාමගුණවසෙන මහන්තා උළාරා භොගා අස්සාති **මහාභොගො; පරිපුණ්ණකොසකොට්ඨාගාරො**ති කොසො වුච්චති භණ්ඩාගාරං නිදහෙත්වා[1] ඨපිතෙන[2] ධනෙන පරිපුණ්ණකොසො ධඤ්ඤෙන ච පරිපුණ්ණකොට්ඨාගාරොති අත්ථො; අථවා චතුබ්බිධො කොසො හත්ථී අස්සා රථා රට්ඨන්ති[3], තිවිධං කොට්ඨාගාරං ධනකොට්ඨාගාරං ධඤ්ඤකොට්ඨාගාරං වත්ථකොට්ඨාගාරන්ති, තං සබ්බම්පි පරිපුණ්ණමස්සාති පරිපුණ්ණකොසකොට්ඨාගාරො; **අස්සවායා**ති[4] කස්සචි බහුම්පි ධනං දෙන්තස්ස සෙනා න සුණොති[5] සා අනස්සවා නාම හොති[4] කස්සචි අදෙන්තස්සාපි සුණාතියෙව අයං අස්සවා නාම; **ඔවාදපතිකරායා**ති[6] ඉදං වො කත්තබ්බං ඉදං න කත්තබ්බන්ති දින්නඔවාදකරාය; **පණ්ඩිතො**ති පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතො; **ව්‍යත්තො**ති පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියෙන යුත්තො[7]; **මෙධාවී**ති ඨානුප්පත්තිකපඤ්ඤාය සමන්නාගතො; **පටිබලො**ති සමත්ථො; **අත්ථෙ චින්තෙතු**න්ති වඩ්ඪිඅත්ථෙ චින්තෙතුං; සො හි පච්චුප්පන්නඅත්ථවසෙනෙව අතීතෙපි එවං අහෙසුං අනාගතෙපි එවං භවිස්සන්තීති චින්තෙති; **විජිතාවීන**න්ති විජිතවිජයානං;[8] මහන්තෙන වා විජයෙන[9] සමන්නාගතානං; **විමුත්තචිත්තාන**න්ති පඤ්චහි විමුත්තීහි විමුත්තමානසානං.

5. 4. 5-7.

පඤ්චමෙ **නෙගමජානපදස්සා**ති නිගමවාසිනො ච රට්ඨවාසිනො ච ජනස්ස; **හත්ථිස්මි**න්ති. ආදීහි හත්ථිඅස්සරථථරු[10] ධනුලෙඛමුද්දාගණනාදීනි සොළස මහාසිප්පානි දස්සිතානි; **අනවයො**ති සමත්ථො පරි

---

1. නිදහිත්වා. b. s.
2. ඨපිතෙන. b.
3. පත්තීති. s
4. යා. b.
5. සුණාති. b. s.
6. ඔවාදපටිකාරියාති s පපටිකරායාති. b.
7. සම්මායුත්තො. b.
8. ජීවිතජයානං. b. විජිතවිජයානං].
9. ජීවිතෙන. b.
10. රථ. b. s.

පුණ්ණො; සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඡට්ඨෙ **ඔපරජ්ජන්ති**[1] උපරාජභාවං. සත්තමෙ **පුරිසාධිප්පායොති** අසද්ධම්මවසෙන පුරිසෙ උප්පන්නඅධිප්පායො පුරිසජ්ඣාසයො; **ආදානාධිප්පායොති** ඉදානි ගහෙතුං සක්ඛිස්සාමි ඉදානි[2] සක්ඛිස්සාමීති එවං ගහණාධිප්පායො; **විසඤ්ඤොගාධිප්පායොති** ඉදානි නිබ්බානං පාපුණිස්සාමි ඉදානි[3] පාපුණිස්සාමීති එවං නිබ්බානජ්ඣාසයො.

5. 4. 8.

අට්ඨමෙ **භත්තාදකොති** භත්තක්ඛාදකො බහු භත්තභුඤ්ජොති[4] අත්ථො; **ඔකාසඵරණොති** ඔකාසං ඵරිත්වා අඤ්ඤෙසං සම්බාධං කත්වා ඨානෙන ඔකාසඵරණො; තත්ථ[5] තත්ථ ලණ්ඩං සාටෙති[6] පාතෙතීති **ලණ්ඩසාටනො**;[7] එත්තකා හත්ථීති ගණනකාලෙ සලාකං ගණ්හාතීති[8] **සලාකගාහී**;[9] නිසීදනසයනවසෙන මඤ්චපීඨං මද්දතීති **පීඨමද්දනො**; භික්ඛු ගණනකාලෙ සලාකං ගණ්හාතීති **සලාකගාහී**.

5. 4. 9.

නවමෙ **භප්පිකායන්ති** භප්පිසටං;[10] සෙසෙසුපි එසෙව නයො. සඞ්ගාමෙ අවචරන්තීති **සඞ්ගාමාවචරා**; **එකිස්සා වා තිණොදකදත්තියා විමානිතොති** එකදිවසං[11] එකෙන තිණොදකදානෙන විමානිතො; එකදිවසමත්තං අලද්ධතිණොදකොති අත්ථො; ඉතො පරම්පි එසෙව නයො. **න සක්කොති චිත්තං සමාදහිතුන්ති** ආරම්මණෙ චිත්තං සම්මා ඨපෙතුං න සක්කොති; සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙව. ඉමස්මිං පන සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං.

5. 4. 10.

දසමෙ **දුරුත්තානන්ති** න සුවුත්තානං දොසවසෙන පවත්තානං ඵරුසවචනානං; **දුරාගතානන්ති** දුක්ඛුප්පාදනාකාරෙන සොතද්වාරං ආගතානං; **වචනපථානන්ති** වචනානං; **දුක්ඛානන්ති** දුක්ඛමානං; **තිප්පානන්ති** බහලානං; තාපනසභාවානං වා; **ඛරානන්ති** ඵරුසානං; **කටුකානන්ති** තිඛිණානං; **අසාතානන්ති** අමධුරානං; **අමනාපානන්ති** මනං අප්පායිතුං වඩ්ඪෙතුං අසමත්ථානං; **පාණහරානන්ති** ජීවිතහරානං; **සා සා දිසාති** සබ්බසඞ්ඛාරසමථාදිවසෙන දිස්සති අවදිස්සතීති[12] නිබ්බානං දිසාති වෙදිතබ්බං; යස්මා පන තං ආගම්ම සබ්බෙ සඞ්ඛාරා සමථං ගච්ඡන්ති තස්මා **සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති** වුත්තං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙව. ඉමස්මිං පන සුත්තෙ සීලසමාධිපඤ්ඤා මිස්සිකා කථිතාති.

චතුත්ථො වග්ගො.[13]

---

1. උපරජ්ජන්ති. s.
2. ගහෙතුං. b
3. නිබ්බානං. s.
4. භොජොති. b.
5. ඵරණො. b. s
6. ලණ්ඩං සාරෙති. b. සාධෙති. s.
7. ලණ්ඩසාරණො. b. ලණ්ඩසාධනො. s.
8. ගණ්හාතීති s
9. ගාහී. b. s
10. භප්පි. s.
11. ච. s.
12. අපදිස්සතීති. b.
13. රාජවග්ගො. b. s.

5. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **සංවාසෙනාති** එකතොවාසෙන; **ආදිය්‍යමුඛොති**[1] ආදියනමුඛො ගහණමුඛොති අත්ථො; **තමෙනං දත්වා අවජානාතීති** අයං දින්නං[2] දින්නං පටිග්ගහෙතුමෙව ජානාතීති එවං අවමඤ්ඤති; **තමෙනං සංවාසෙන අවජානාතීති** අප්පමත්තකෙ කිස්මිඤ්චි[3] දෙව කුජ්ඣිත්වා ජානාමහං තයා කම්මං එත්තකං අද්ධානං අහං කිං කරොන්තො වසිං නනු තුය්හෙව[4] කතාකතං[5] වීමංසන්තොති ආදීනි වත්තා හොති අථ ඉතරො අද්ධා කොචි මය්හං දොසො භවිස්සතීති කිඤ්චි පටිප්ඵරිතුං න සක්කොති; **තං භිසංයෙව අධිමුච්චිතා හොතීති** තං වණ්ණං වා අවණ්ණං වා සීඝමෙව සද්දහති සද්දහනට්ඨෙන හි ආදදනෙන එස ආදිය්‍යමුඛොති[6] වුත්තො;[7] **ආධිය්‍යමුඛොති**[8] පාළියා පන ඨපිතමුඛොති අත්ථො; මග්ගඛතආවාටො විය ආගතාගතං උදකං වණ්ණං වා අවණ්ණං වා සද්දහනවසෙන සම්පටිච්ඡිතුං ඨපිතමුඛොති වුත්තං හොති; **ඉත්තරසද්ධොති** පරිත්තකසද්ධො;[9] **කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ න ජානාතීති** ආදීසු කුසලධම්මෙ[10] ඉමෙ කුසලාති[11] අකුසලධම්මෙ[12] ඉමෙ අකුසලාති න ජානාති; තථා සාවජ්ජෙ සදොසධම්මෙ ඉමෙ සාවජ්ජාති අනවජ්ජෙ ච නිද්දොසධම්මෙ ඉමෙ අනවජ්ජාති හීනෙ හීනාති පණීතෙ පණීතාති කණ්හසුක්කසප්පටිභාගෙසු[13] ඉමෙ කණ්හා සුක්කෙ පටිබාහෙත්වා ඨිතත්තා සප්පටිභාගා[14] නාම ඉමෙ ච සුක්කා කණ්හෙ පටිබාහෙත්වා ඨිතත්තා සප්පටිභාගාති න ජානාති.

5. 5. 2.

දුතියෙ **ආරභති ච විප්පටිසාරී ච හොතීති** ආපත්තිවීතික්කමවසෙන ආරභති චෙව තප්පච්චයා ච විප්පටිසාරී හොති; **චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තින්ති** අරහත්තසමාධිඤ්චෙව අරහත්තඵලඤාණඤ්ච; **නප්පජානාතීති** අනධිගතත්තා න ජානාති; **ආරභති න විප්පටිසාරී හොතීති** ආපත්තිං ආපජ්ජති[15] වුට්ඨිතත්තා පන න විප්පටිසාරී හොති; **නාරභති විප්පටිසාරී හොතීති** සකිං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය පච්ඡා කිඤ්චාපි නාපජ්ජති විප්පටිසාරං පන විනොදෙතුං න සක්කොති; **නාරභති න විප්පටිසාරී හොතීති** න චෙව ආපත්තිං ආපජ්ජති න ච විප්පටිසාරී හොති; **තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං** -පෙ- **නිරුජ්ඣන්තීති** අරහත්තං පන අප්පත්තො[16] හොති; පඤ්චමෙන[17] ඛීණාසවො කථිතො. **ආරම්භජාති** ආපත්තිවීතික්කමසම්භවා; **විප්පටිසාරජාති** විප්පටිසාරතො ජාතා; **පවඩ්ඪන්තීති**[18] පුනප්පුන[19] උප්පජ්ජන්තෙන[20]

1. ආදෙය්‍ය. s. ආදිය b.
2. අයං. s
3. කිස්මිඤ්චි. b. s.
4. තුය්හමෙව. s.
5. කතානුකතං. b.
6. ආදියනමුඛොති s.
7. අත්ථො b
8. ආධෙය්‍ය. b. ආධිය. s.
9. පරිත්තසද්ධො. b s.
10. කුසලෙ b. s,
11. න ජානාති. b. s.
12. අකුසලෙ. b s.
13. භාගෙති. s
14. තිනජානාති b.
15. ආපජ්ජිත්වා. b
16. අප්පත්තො b.
17. පඤ්චමනයෙන. b. s.
18. සංවඩ්ඪන්තීති. b.
19. පුනප්පුනං. b. s.
20. උප්පජ්ජමානෙන b.

වඩ්ඪන්ති; **ආරම්භජෙ ආසවෙ පහායා**ති වීතික්කමසම්භවෙ ආසවෙ ආපත්තිදෙසනාය වා ආපත්තිවුට්ඨානෙන වා පජහිත්වා; **පටිවිනොදෙත්වා**ති සුද්ධන්තෙ ඨිතභාවං පච්චවෙක්ඛණෙන නීහරිත්වා; **චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවෙතූ**ති විපස්සනාචිත්තඤ්ච තංසම්පයුත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවෙතු; සෙසං ඉමිනාව උපායෙන[1] වෙදිතබ්බන්ති.

5. 5. 3.

තතියෙ **කාමාධිමුත්තාන**න්ති වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු අධිමුත්තානං; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නා**ති නවලොකුත්තරධම්මත්ථාය සහ සීලකං[2] පුබ්බභාගපටිපදං පටිපන්නා පටිපත්තිපූරකො පුග්ගලො දුල්ලභො ලොකස්මිං.

5. 5. 4-5.

චතුත්ථෙ **අප්පටිකූලෙ**ති අප්පටිකූලාරම්මණෙ; **පටිකූල[3] සඤ්ඤී**ති පටිකූලන්ති එවංසඤ්ඤී;[4] එස නයො සබ්බත්ථ. කථං පනායං එවං විහරතීති. ඉට්ඨස්මිං වත්ථුස්මිං[5] අසුභාය වා ඵරති අනිච්චතො වා උපසංහරති එවං තාව අප්පටිකූලෙ පටිකූලසඤ්ඤී විහරති, අනිට්ඨස්මිං වත්ථුස්මිං මෙත්තාය වා ඵරති ධාතුසො වා උපසංහරති එවං පටිකූලෙ අප්පටිකූලසඤ්ඤී විහරති; උභයස්මිං පන පුරිමනයස්ස ච පච්ඡිමනයස්ස ච[6] වසෙන තතියචතුත්ථවාරා වුත්තා, ඡළඞ්ගුපෙක්ඛාවසෙන පඤ්චමො. ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා චෙසා ඛීණාසවස්ස උපෙක්ඛා සදිසා න පන ඛීණාසවුපෙක්ඛා[7]; තත්ථ **උපෙක්ඛකො විහරෙය්‍යා**ති මජ්ඣත්තභාවෙ ඨිතො විහරෙය්‍ය; **ක්වචිනී**ති[8] කිස්මිචි[9] ආරම්මණෙ; **කත්ථචී**ති කිස්මිචි පදෙසෙ; **කිඤ්චනා**ති[10] කොචි අප්පමත්තකොපි; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ පඤ්චසු ඨානෙසු විපස්සනාව කථිතා, තං ආරද්ධවිපස්සකො එකො[11] භික්ඛු කාතුං සක්කොති ඤාණවා පඤ්ඤුත්තරො බහුස්සුතසමණොපි කාතුං සක්කොති සොතාපන්නසකදාගාමිඅනාගාමිනො කාතුං සක්කොන්තියෙව ඛීණාසවෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති පඤ්චමං උත්තානමෙව.

5. 5. 6.

ඡට්ඨෙ **කම්මන්තං කාරෙතී**ති ඛෙත්තාදිකම්මන්තං කාරෙති; **අධිකරණං ආදියතී**ති චත්තාරි අධිකරණානි ආදියති; **පාමොක්ඛෙසු භික්ඛූසූ**ති දිසාපාමොක්ඛෙසු භික්ඛූසු; **පටිවිරුද්ධො හොතී**ති පච්චනීකගාහිතාය[12] විරුද්ධො හොති; **අනවත්ථ[13]චාරික**න්ති අවවත්ථානචාරිකං.[14]

---

1. ඉමිනාඋපායෙනෙව. b s.
2. ත්ථාය සමාධිවිපස්සනාය. b.
3. පටිකූල. b. s.
4. එවං සතසඤ්ඤී. b.
5. පන. b.
6. පුරිමස්සච පච්ඡිමස්සච. b.
7. වුපෙක්ඛා. b s.
8. කච්චනීති. b
9. කිස්මිඤ්චි. b. s.
10. කිඤ්චනෙනාති. b. කිඤ්චනාති. s.
11. විපස්සකො b.
12. නීකගගාහිතාය. b. නිකගාහිතාය s
13. අවට්ඨාන. s.
14. අවවඨානෙ චාරිකං. s. අනවත්ථානතචාරිකං. b.

5. 5. 7.

සත්තමෙ **අසක්කච්චං දානං**[1] **දෙතීති** න සක්කරිත්වා සුචිං[2] කත්වා දෙති; **අචිත්තීකත්වා දෙතීති** අචිත්තී කාරෙන අගාරවෙන[3] දෙති; **අපවිද්ධං දෙතීති** න නිරන්තරං දෙති; අථවා ඡඩ්ඩෙතුකාමො විය දෙති; **අනාගමන දිට්ඨිකො දෙතීති** කුදස්සු[4] නාම ඵලං ආගමිස්සතීති න[5] එවං ආගමන දිට්ඨිං[6] උප්පාදෙත්වා දෙති;[7] සුක්කපක්ඛ **චිත්තීකත්වා දෙතීති** දෙය්‍ය ධම්මෙසු[8] දක්ඛිණෙය්‍යෙසු ච චිත්තීකාරං උපට්ඨපෙත්වා දෙති; තත්‍ථ දෙය්‍ය ධම්මං පණීතං ඔජවන්තං කත්වා දෙන්තො දෙය්‍යධම්මෙ චිත්තීකාරං[9] උපට්ඨපෙති නාම, පුග්ගලං විචිනිත්වා දෙන්තො දක්ඛිණෙය්‍යෙසු චිත්තී කාරං උපට්ඨපෙති නාම, පුග්ගලං විචිනිත්වා දෙන්තො දක්ඛිණෙය්‍යෙසු ච[10] චිත්තීකාරං උපට්ඨපෙත්වා දෙති; තත්‍ථ දෙය්‍යධම්මං පණීතං ඔජවන්තං කත්වා දෙන්තො දෙය්‍යධම්මෙ චිත්තීකාරං උපට්ඨපෙති නාම, පුග්ගලං විචිනිත්වා දෙන්තො දක්ඛිණෙය්‍යෙසු චිත්තීකාරං උපට්ඨපෙති නාම; **සහත්ථා දෙතීති** ආණත්තියා පරහත්‍ථෙන අදත්වා අනමතග්ගෙ සංසාරෙ විචරන්තෙන මෙ හත්‍ථපාදානං අලද්ධකාලස්ස පමාණං නාම නත්‍ථි වට්ටමොක්ඛං භව නිස්සරණං කරිස්සාමීති සහත්‍ථෙනෙව දෙති; **ආගමනදිට්ඨිකොති** අනාගතභවස්ස පච්චයො භවිස්සතීති කම්මඤ්ච විපාකඤ්ච සද්දහිත්වා දෙතීති

5. 5. 8

අට්ඨමෙ **සද්ධායාති** දානඤ්ච දානඵලඤ්ච සද්දහිත්වා; **කාලෙනාති** යුත්ත පත්තකාලෙන; **අනග්ගහිතචිත්තොති**[11] අගහිතචිත්තො මුත්තචාගො හුත්වා; **අනුපහච්චාති** අනුපඝාතෙත්වා ගුණෙ අමක්ඛෙත්වා; **කාලාගතා චස්ස අත්ථා පචුරා**[12] **හොන්තීති** අත්ථා[13] ආගච්ඡමානා වයො වුද්ධකාලෙ අනාගන්ත්වා යුත්තපත්තකාලෙ පඨමවයස්මිංයෙව ආගච්ඡන්ති චෙව බහූ ච හොන්ති.

5. 1. 9-10.

නවමෙ **සමයවිමුත්තස්සාති** අප්පිතප්පිත[14] ක්ඛණෙයෙව වික්ඛම්භිතෙහි කිලෙසෙහි විමුත්තත්තා සමයවිමුත්තිසඞ්ඛාතාය ලොකියවිමුත්තියා විමුත්තචිත්තස්ස. දසමං උත්තානත්ථමෙව.

පඤ්චමො වග්ගො[15]

තතියො පණ්ණාසකො

---

5. 1. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **අභබ්බො නියාමං ඔක්කමිතුං කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තන්ති** කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්ත[16]භූතං මග්ගනියාමං ඔක්කමිතුං අභබ්බො අභාජනං;[17] **කථං පරිහොතීති** ආදිසු කිං කථා නාම

---

1. වච්චං. b
2. අසුචිං. b.
3. අගාරවචෙතසා. b s.
4. කදස්සු. b, s.
5. තිති. s,
6. න. s.
7. උප්පාදෙති b
8. ධම්මෙච. b s.
9. චිත්තිකාරං. b.
10. සු. b, s.
11. අනුග්ගහිත. b s
12. පරිපූරා. s
13. හොන්තීති. b.
14. අප්පිත. b.
15. තිකණ්ණකී වග්ගො. b
16. සම්මත්ත. b. s.
17. අභබ්බා. s.

එසාති වදන්තො කථං පරිභොති නාම; කිං නාමෙස කථෙති කිං අයං ජානාතීති වදන්තො කපිකං පරිභොති නාම; මයං කිං ජානාම කුතො අම්හාකං එතං සොතුං බලන්ති වදන්තො අත්තානං පරිභොති නාම; විපරියායෙන සුක්කපක්ඛො වෙදිතබ්බො.

5. 1. 2.

දුතියෙ **අනඤ්ඤාතෙ අඤ්ඤාතමානීති** අවිඤ්ඤාතස්මිංයෙව විඤ්ඤාතං ඉදං මයාති එවං මානී.

5. 1. 3.

තතියෙ **මක්ඛී ධම්මං සුණාතීති** මක්ඛී හුත්වා ගුණමක්ඛනචිත්තෙන ධම්මං සුණාති; **උපාරම්භචිත්තොති** නිග්ගහාරොපනචිත්තො; **රන්ධගවෙසීති** ගුණරන්ධං[1] ගුණච්ඡිද්දං ගවෙසන්තො.

5. 1. 4.

චතුත්ථෙ **න සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තීති**[2] ඔහිතසොතා සුකතකාරිනො හුත්වා න සුණන්ති; **න පරියාපුණන්තීති** යථාසුතං ධම්මං වලඤ්ජන්තාපි සක්කච්චං න වලඤ්ජන්ති[3] පඤ්චමං උත්තානත්ථමෙව.[4]

5. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **අප්පටිසරණාති** අප්පතිට්ඨා; ආචරියා හි සුත්තන්තස්ස පටිසරණං නාම තෙසං අභාවා අප්පටිසරණා හොන්ති; සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

5. 1. 7

සත්තමෙ **පුග්ගලං උපනිධායාති** තං තං පුග්ගලං උපනික්ඛිපිත්වා සන්තිකං කත්වාති අත්ථො; **කම්පමානායාති** කපියමානාය[5]; සෙසමෙත්ථ අට්ඨමඤ්ච[6] උත්තානත්ථමෙව[7].

5. 1. 8-9.

නවමෙ **ආනුපුබ්බිකථං**[8] **කථෙස්සාමීති** දානානන්තරං සීලං සීලානන්තරං සග්ගන්ති එවං දෙසනානුපුබ්බිකථා[9] වා යං යං සුත්තපදං වා ගාථාපදං වා නික්ඛිත්තං හොති තස්ස තස්ස අනුරූපං කථං වා[10] කථෙස්සාමීති චිත්තං උපට්ඨපෙත්වා පරෙසං ධම්මො දෙසෙතබ්බො, **පරියායදස්සාවීති** තස්ස තස්ස අත්ථස්ස තං තං කාරණං දස්සෙන්තො; කාරණං හි ඉධ පරියායොති වුත්තං; **අනුද්දයතං පටිච්චාති** මහාසම්බාධප්පත්තෙ සත්තෙ සම්බාධතො මොචෙස්සාමීති අනුකම්පං ආගම්ම; **න ආමිසන්තරොති** න ආමිසහෙතුකො අත්තනො චතුපච්චයලාභං අනාසිංසන්තොති[11] අත්ථො; **අත්තානඤ්ච පරඤ්ච අනුපහච්චාති** අත්තුක්කංසන පරවම්භනාදිවසෙන අත්තානඤ්ච පරඤ්ච ගුණූපඝාතෙන අනුපහන්ත්වා.

---

1. ගවෙසීති, b.
2. පාළියං-සුණාති. ඉති.
3 ජහති. b.
4. උත්තානමෙව. b. s
5. කපියමානාය b.
6. සෙසමෙත්ථ. s. අට්ඨමෙ ච, b
7. අට්ඨමං උත්තානමෙව. s.
8 අනුපුබ්බිං. b. අනුපුබ්බී. s.
9. පුබ්බිකං. s. පුබ්බිංකථං. b
10. අනුරූපකථං. b
11. අනාසිසන්තො. b.

5. 1. 10.

දසමෙ **දුප්පටිවිනොදයා**ති යානි හසසාදීනි[1] කිච්චානි උප්පාදෙතුං ඨානානි හොන්ති තෙසු මත්ථකං අප්පත්තෙසු අන්තරායෙව දුන්නීහාරා දුවික්ඛම්භයා[2] හොන්ති; **පටිභාන**න්ති කථෙතුකම්‍යතා[3] වුච්චති; ඉමානි පඤ්ච දුප්පටිවිනොදයානි[4] න සුප්පටිවිනොදයානි[4] උපායෙන පන කාරණෙන අනුරූපාහි පච්චවෙක්ඛනඅනුසාසනාදීහි[5] සක්කා පටිවිනොදෙතුන්ති.

පඨමො වග්ගො.

---

5. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ ආඝාතං පටිවිනොදෙන්ති වූපසමෙන්තීති[6] **ආඝාතපටිවිනයා; යත්ථ භික්ඛුනො උප්පන්නො ආඝාතො සබ්බසො පටිවිනෙතබ්බා**ති යත්ථ ආරම්මණෙ භික්ඛුනො ආඝාතො උප්පන්නො හොති තත්ථ සො සබ්බො ඉමෙහි පඤ්චහි පටිවිනෙතබ්බොති අත්ථො; **මෙත්තා තස්මිං පුග්ගලෙ භාවෙතබ්බා**ති තිකචතුක්කජ්ඣානවසෙන මෙත්තා භාවෙතබ්බා; කරුණායපි එසෙව නයො. උපෙක්ඛා පන චතුත්ථජ්ඣානවසෙන[7] භාවෙතබ්බා, යස්මා පන යං පුග්ගලං පස්සතො චිත්තං න නිබ්බාති තස්මිං මුදිතා න සණ්ඨාති තස්මා සා න වුත්තා. **අසති**[8] **අමනසිකාරො**ති යථා සො පුග්ගලො න උපට්ඨාති කුඩ්ඩාදීහි අන්තරිතො විය හොති එවං තස්මිං අසතිඅමනසිකාරො ආපජ්ජිතබ්බො; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානමෙවාති[9].

5. 2. 2.

දුතියෙ ආඝාතො එතෙසු පටිවිනෙතබ්බොතිපි **ආඝාතපටිවිනයා**; ආඝාතො එතෙහි පටිවිනෙතබ්බොතිපි **ආඝාතපටිවිනයා**; පටිවිනයොති හි පටිවිනයවත්ථුනාමම්පි පටිවිනයකාරණනාමම්පි එතං අධිවචනං තදුභයම්පි ඉධ වට්ටති පඤ්චහි පුග්ගලා පටිවිනයකාරණනාමම්පි වත්ථූ හොන්ති, පඤ්චහි උපමාහි පඤ්ච පටිපත්තියො පටිවිනයකාරණානි, **ලභති ච කාලෙන කාලං චෙතසො විවරං චෙතසො පසාද**න්ති කාලෙ කාලෙ[10] සමථවිපස්සනාචිත්තස්ස උප්පජ්ජනොකාසසඞ්ඛාතං විවරඤ්චෙව සද්ධාය පසන්නභාවසඞ්ඛාතං පසාදඤ්ච ලභති; **රථියා**ති අන්තරවීථියං; **නන්තක**න්ති පිලොතිකඛණ්ඩං[11] **නිග්ගහෙත්වා**ති අක්කමිත්වා; **යො තත්ථ සාරො**ති යං තත්ථ ථිරට්ඨානං; **තං පරිපාචෙත්වා**ති තං ලුඤ්චිත්වා; **එවමෙව ඛො**ති එත්ථ පංසුකූලිකො විය මෙත්තාවිහාරී

---

1. යානි : යානිචා b යානියානිකිච්චානි l
2. දුබ්බික්ඛම්භයා b.
3. කාමතා b, s.
4. විනොදයා s.
5. (න) b.
6. වූපසමෙන්තීති b.
7. චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානවසෙන s.
8. අසති b
9. මෙව b. s.
10. කාලෙනකාලං b
11. පිලොතිකාඛණ්ඩං b. s.

දට්ඨබ්බා, රථියාය[1] නන්තකං විය වෙරිපුග්ගලො, දුබ්බලට්ඨානං විය අපරිසුද්ධකායසමාචාරතා ථිරට්ඨානං විය පරිසුද්ධවචීසමාචාරතා, දුබ්බලට්ඨානං ඡඩ්ඩෙත්වා ථිරට්ඨානං ආදාය ගහෙත්වා සිබ්බිත්වා රජිත්වා පාරුපිත්වා විචරණකාලො විය අපරිසුද්ධකායසමාචාරතං අමනසි කත්වා පරිසුද්ධවචීසමාචාරතං මනසි කත්වා වෙරිම්හි චිත්තුප්පාදං නිබ්බාපෙත්වා ඵාසුවිහාරකාලො දට්ඨබ්බො. **සෙවාලපණකපරියොනද්ධාති** සෙවාලෙන ච උදකපප්පටකෙන ච පරිච්ඡන්නා; **ඝම්මපරෙතොති** ඝම්මෙන අනුගතො; **කිලන්තොති** මග්ගකිලන්තො; **තසිතොති** තණ්හාභිභූතො; **පිපාසිතොති** පාතුකාමො; **අපබ්බූහිත්වාති** අපනෙත්වා; **පිවිත්වාති** පසන්නඋදකං පිවිත්වා; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ ඝම්මාභිතත්තො පුරිසො විය මෙත්තාවිහාරී දට්ඨබ්බො, සෙවාලපණකං විය අපරිසුද්ධවචීසමාචාරතා, පසන්නඋදකං විය පරිසුද්ධකායසමාචාරතා, සෙවාලපණකං අපබ්බූහිත්වා[2] පසන්නඋදකං[3] පිවිත්වා[4] ගමනං විය අපරිසුද්ධවචීසමාචාරතං අමනසි කත්වා පරිසුද්ධකායසමාචාරතං මනසි කත්වා වෙරිම්හි චිත්තුප්පාදං නිබ්බාපෙත්වා ඵාසුවිහාරකාලො දට්ඨබ්බො. **ඛොභෙස්සාමීති** චාලෙස්සාමි; **ලොළෙස්සාමීති**[5] ආකුලං කරිස්සාමි; **අපෙය්‍යම්පි නං කරිස්සාමීති** පිවිතුං අසක්කුණෙය්‍යං කරිස්සාමි; **චතුගුණ්ඩිකොති**[6] ජාණූහි ච හත්ථෙහි ච භූමියං පතිට්ඨානෙන චතුගුණ්ඩිකො හුත්වා; **ගොපීතකං පිවිත්වාති** ගාවියො විය මුඛෙන ආකඩ්ඪන්තො පිවිත්වා; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ ඝම්මාභිතත්තො[7] විය මෙත්තාවිහාරී දට්ඨබ්බො; ගොපදං විය වෙරිපුග්ගලො, ගොපදෙ[8] පරිත්තඋදකං විය තස්සබ්භන්තරෙ පරිත්තගුණො; චතුගුණ්ඩිකස්ස ගොපීතකං පිවිත්වා පක්කමනං විය තස්ස අපරිසුද්ධකායවචීසමාචාරතං අමනසි කරිත්වා[9] යං සො[10] කාලෙනකාලං ධම්මසවනං නිස්සාය චෙතො[11] විවරපසාදසඞ්ඛාතං පීතිපාමොජ්ජං ලභති තං මනසි කත්වා චිත්තුප්පාදනිබ්බාපනං වෙදිතබ්බං. **ආබාධිකොති** ඉරියාපථභඤ්ජනකෙන විසභාගාබාධෙන ආබාධිකො; **පුරතොපිස්සාති** පුරතොපි භවෙය්‍ය; **අනයබ්‍යසනන්ති** අවඩ්ඪිවිනාසං; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ සො අනාථගිලානො විය සබ්බකණ්හධම්මසමන්නාගතො පුග්ගලො, අද්ධානමග්ගො විය අනමතග්ගසංසාරො, පුරතො ච පච්ඡතො ච ගාමානං දූරභාවො විය නිබ්බානස්ස දූරභාවො, සප්පායභොජනානං[12] අලාභො විය සාමඤ්ඤඵලභොජනානං අලාභො, සප්පායභෙසජ්ජානං අලාභො විය සමථවිපස්සනානං අභාවො, පතිරූපඋපට්ඨාකානං අලාභො විය ඔවාදානුසාසනීහි කිලෙසතිකිච්ඡකානං අභාවො, ගාමන්තනායකස්ස අලාභො විය නිබ්බානසම්පාපකස්ස තථාගතස්ස වා තථාගතසාවකස්ස වා අලද්ධභාවො, අඤ්ඤතරස්ස පුරිසස්ස දිස්වා කාරුඤ්ඤුපට්ඨානං විය තස්මිං පුග්ගලෙ මෙත්තාවිහාරිකස්ස කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා චිත්තනිබ්බාපනං

1. රථියා. s
2. අපබ්බූහිත්වා. b s.
3. පසන්නොදකං. s.
4. අපබ්බූහිත්වා. b.
5. ලොළිස්සාමීති. b.
6. චතුක්කණ්ඩිකොති. b.
7. පුරිසො. b. s.
8. ගොපදකෙ. b.
9. කත්වා. b s.
10 යං, සොතං l.
11. චෙතසො. b. s.
12. භොජනං. b.

වෙදිතබ්බං; **අච්ඡොදිකාති**[1] පසන්නොදිකා;[2] **සාතොදිකාති**[1] මධුරොදිකා;[3] **සීතොදිකාති** තනුසීතලසලිලා; **සෙතකාති** ඌමිභිජ්ජනට්ඨානෙසු සෙතවණ්ණා; **සුපතිත්ථාති** සමතිත්ථා; **එවමෙව ඛොති** එත්ථ ඝම්මාභිතත්ත[4]පුරිසො විය මෙත්තාවිහාරී දට්ඨබ්බො; සා පොක්ඛරණී විය පරිසුද්ධසබ්බචාරො[5] පුරිසො; නහාත්වා[6] පිවිත්වා පච්චුත්තරිත්වා රුක්ඛච්ඡායාය නිපජ්ජිත්වා යථාකාම[7]ගමනං විය තෙසු චාරෙසු යං ඉච්ඡති තං ආරම්මණං කත්වා චිත්තනිබ්බාපනං වෙදිතබ්බං. තතිය චතුත්ථානි හෙට්ඨා වුත්තත්ථානෙව.[8]

5. 2. 5.

පඤ්චමෙ **අඤ්ඤාතුකාමොති** ජානිතුකාමො හුත්වා; **පරිභවන්ති** පරිභවන්තො; එවං තං[9] පරිභවිස්සාමීති[10] පරිභවනත්ථාය පුච්ඡතීති අත්ථො.[11]

5. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **අත්ථෙතං ඨාන**න්ති අත්ථි එතං කාරණං; **නො චෙ දිට්ඨෙව ධම්මෙ අඤ්ඤං ආරාධෙය්‍යාති** නො චෙ ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ අරහත්තං පාපුණෙය්‍ය; **කබළිංකාර**[12]**භක්ඛානං දෙවානන්ති** කාමාවචරදෙවානං; **අඤ්ඤතරං මනොමයං කායන්ති** ඣානමනෙන නිබ්බත්තං අඤ්ඤතරං සුද්ධාවාසබ්‍රහ්මකායං; **උදායීති** ලාළුදායී;[13] සො හි මනොමයන්ති සුත්වා ආරුප්පෙන භවිතබ්බන්ති පටිබාහි ථෙරො සාරිපුත්තො.[14] කිං ජානාති යස්ස සම්මුඛා එව[15] භික්ඛූ වචනං පටික්කොසන්තීති එවං බාලානං ලද්ධිඋප්පත්තිපටිබාහනත්ථං තං වචනං අනධිවාසෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. **අත්ථි නාමාති** අමරිසනත්ථෙ[16] නිපාතො; තෙනෙව චෙත්ථ **අජ්ඣුපෙක්ඛිස්සථාති** අනාගතවචනං කතං අයං හෙත්ථ අත්ථො: ආනන්ද තුම්හෙ ථෙරං භික්ඛුං විහෙසියමානං[17] අජ්ඣුපෙක්ඛථ න වො එතං මරිසාමි[18] නාධිවාසෙමීති;[19] කස්මා පන භගවා ආනන්දත්ථෙරංයෙව එවමාහාති ධම්මභණ්ඩාගාරිකත්තා, ධම්මභණ්ඩාගාරිකස්ස හි එවං වදන්තො[20] පටිබාහිතුං භාරො අපිච[21] සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සහායො තෙනාපිස්ස එසභාරො තත්ථ කිඤ්චාපි භගවා ආනන්දත්ථෙරං ගරහන්තො එවමාහ න පනෙසා තස්සෙව ගරහා සම්මුඛීභූතානං සබ්බෙසංයෙව ගරහාති වෙදිතබ්බා. **විහාරන්ති** ගන්ධකුටිං; **අනච්ඡරියන්ති** න අච්ඡරියං; **යත්‍රාති** කාරණවචනං, **ආයස්මන්තංයෙවෙත්ථ උපවාණං පටිභාසෙය්‍යාති** එත්ථ භගවතා ච එවං[22] එතදෙව කාරණං ආරබ්භ උදාහටෙ ආයස්මන්තොයෙව උපවාණස්ස පටිවචනං පටිභාතු උපට්ඨාතූති දීපෙති; **සාරජ්ජං ඔක්කන්තන්ති**

---

1. දකාති b. s.
2. දකා. b. s.
3. මධුරොදකා b
4. සන්තත්තා. b
5. චාර. s
6. නහත්වා. b.
7. නිපජ්ජිත්වා යථාකාමං. b.
8. වුත්තනයානෙව. b. s.
9. එවං. b. s.
10. එවං. b.
11. ඤාතුකාමොති ජානිතුකාමො හුත්වා. s
12. කබලීකාරාහාර. b.
13. ළාළුදයී. s.
14. ථෙරොසාරිපුත්තො. s. ථෙරොඅයං. b.
15. එවං. s.
16. අපදිස්සනත්ථෙ. s.
17. විහෙසියමානං, b විහෙඨියමානං. s
18. එවංපරිසහාමි. s.
19. නාසහාමි නාධිවාසෙමීති. b. s
20. සෙව. s.
21. අපිචෙස. b. s.
22. භගවතා. s.

දොමනස්සං අනුපවිට්ඨං; **සීලවා**ති ආදීහි ඛීණාසවසීලාදීනෙව[1] කථිතානි; **ඛණ්ඩිච්චෙනා**ති ආදීනි සක්කාරාදීනං කාරණපුච්ඡාවසෙන වුත්තානි; කිං ඛණ්ඩිච්චාදීහි කාරණෙහි තං තං සබ්‍රහ්මචාරිං සක්කරෙය්‍යුන්ති අයං හෙත්ථ අධිප්පායො.

5 2. 7-8.

සත්තමෙ **චොදකෙනා**ති වත්ථුසන්දස්සනා ආපත්තිසන්දස්සනා සංවාසප්පටික්ඛෙපො සාමීචිප්පටික්ඛෙපොති චතූහි චොදනාවත්ථූහි චොදයමානෙන; **කාලෙන වක්ඛාමි නො අකාලෙනා**ති එත්ථ චුදිතකස්ස කාලො කථිතො න චොදකස්ස පරං චොදෙන්තෙන හි පරිසමජ්ඣෙ වා උපොසථපවාරණග්ගෙ වා ආසනසාලාභොජනසාලාදීසු වා න චොදෙතබ්බො[2] දිවාට්ඨානෙ[3] නිසින්නකාලෙ කරොතායස්මා[4] ඔකාසං අහං ආයස්මන්තං වත්තුකාමොති එවං ඔකාසං කාරෙත්වා චොදෙතබ්බං පුග්ගලම්පන උපපරික්ඛිත්වා යො ලොලපුග්ගලො අභූතං වත්වා භික්ඛූනං අයසං ආරොපෙති සො ඔකාසකම්මං විනාපි චොදෙතබ්බො; **භූතෙනා**ති තච්ඡෙන සභාවෙන; **සණ්හෙනා**ති මට්ඨෙන මුදුකෙන; **අත්ථසංහිතෙනා**ති අත්ථකාමතාය හිතකාමතාය උපෙතෙන; **අවිප්පටිසාරො උපදහාතබ්බොති**[5] අමඞ්කුභාවො උප්පාදෙතබ්බො; **අලං තෙ අවිප්පටිසාරායා**ති යුත්තං තෙ අමඞ්කුභාවාය සෙසමෙත්ථ උත්තානමෙවාති. අට්ඨමං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා පාකටමෙව.

5. 2. 9.

නවමෙ ඛිප්පං නිසාමයති උපධාරෙතීති **ඛිප්පනිස**න්තී[6]; සුග්ගහිතං කත්වා ගණ්හාතීති **සුග්ගහිතග්ගාහී**; **අත්ථකුසලො**ති අට්ඨකථාය ඡෙකො; **ධම්මකුසලො**ති පාළියං ඡෙකො; **නිරුත්තිකුසලො**ති නිරුත්තිවචනෙසු ඡෙකො; **ව්‍යඤ්ජනකුසලො**ති අක්ඛරප්පභෙදෙ ඡෙකො; **පුබ්බාපරකුසලො**ති අත්ථපුබ්බාපරං ධම්මපුබ්බාපරං පදපුබ්බාපරං[7] අක්ඛරපුබ්බාපරං[8] අනුසන්ධිපුබ්බාපරන්ති ඉමස්මිං පඤ්චවිධෙ පුබ්බාපරෙ ඡෙකො; තත්ථ අත්ථපුබ්බාපරකුසලො හි හෙට්ඨා අත්ථෙන උපරි අත්ථං ජානාති උපරි අත්ථෙන හෙට්ඨා අත්ථං ජානාති, කථං: සො හි හෙට්ඨා අත්ථං ඨපෙත්වා උපරි අත්ථෙ වුත්තෙ හෙට්ඨා අත්ථො අත්ථීති ජානාති, උපරි අත්ථං ඨපෙත්වා හෙට්ඨා අත්ථෙ වුත්තෙපි උපරි අත්ථො අත්ථීති ජානාති, උභතො[9] ඨපෙත්වා මජ්ඣෙ අත්ථෙ වුත්තෙ උභතො අත්ථො අත්ථීති ජානාති, මජ්ඣෙ අත්ථං ඨපෙත්වා උභතොභාගෙසු අත්ථෙ වුත්තෙ මජ්ඣෙ අත්ථො අත්ථීති ජානාති, ධම්මපුබ්බාපරාදීසුපි එසෙව නයො, අනුසන්ධිපුබ්බාපරෙ පන සීලං ආදිං කත්වා ආරද්ධෙ සුත්තන්තෙ මත්ථකෙ ඡසු අභිඤ්ඤාසු ආගතාසු යථානුසන්ධිං යථානුපරිච්ඡෙදං[10] සුත්තන්තො ගතොති ජානාති දිට්ඨිවසෙන ආරද්ධෙ[11] උපරි සාරාණීයධම්මෙසු ආගතෙසුපි යථානුසන්ධිනා ගතොති ජානාතීති.

---

1. සීලාදීනෙයෙව. b. s.
2. තබ්බං. b. s
3. දිවාඨානෙ.b.
4. කරොතුමෙ ආයස්මා. b.
5. උපදහිතබ්බොති s.
6. නිසන්ති. b s.
7. ධම්මපුබ්බාපරං. b.
8. ව්‍යඤ්ජනපුබ්බාපරං.
9. උභෙහං b.
10. යථාපරිච්ඡෙදං. b. යථානුපදච්ඡෙදං s
11. ආරද්ධෙ. s.

5. 2. 10.

දසමෙ **අභිභූති** අභිභවිත්වා ඨිතො ජෙට්ඨකො; **අනභිභූතොති** අඤ්ඤෙහි අනභිභූතො; **අඤ්ඤදත්ථූති** එකංසවචනෙ නිපාතො; දස්සනවසෙන **දසො**; සබ්බං පස්සතීති අධිප්පායො; **වසවත්තීති** සබ්බං ජනං[1] වසෙ වත්තෙති; **යථා පස්සතොති** ඉට්ඨාරම්මණං වා හොතු අනිට්ඨාරම්මණං වා යෙනාකාරෙන තං පස්සන්තස්ස; **අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොතීති** අනන්තරායෙව අරහත්තං උප්පජ්ජති; **යථා සුණතොති** එත්ථාපි එසෙව නයො. අථ වා යං චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නිරන්තරමෙව විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති තං තස්ස අරහත්තං චක්ඛුවිඤ්ඤාණානන්තරං නාම හොති තං සන්ධාය වුත්තං **ඉදං දස්සනානං අග්ග**න්ති; දුතියපදෙපි[2] එසෙව නයො. **යථාසුඛිතස්සාති** යෙන මග්ගසුඛෙන සුඛිතස්ස; **අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොතීති** සමනන්තරමෙව අරහත්තං උප්පජ්ජති; **ඉදං සුඛානං අග්ග**න්ති ඉදං මග්ගසුඛං සුඛානං උත්තමං; **යථාසඤ්ඤිස්සාති** ඉධාපි මග්ගසඤ්ඤාව අධිප්පෙතා; **යථාභූතස්සාති** යස්මිං භවෙ[3] යස්මිං අත්තභාවෙ ඨිතස්ස; **අනන්තරාති** අනන්තරායෙන;[4] **ඉදං භවානං අග්ග**න්ති අයං පච්ඡිමො අත්තභාවො භවානං අග්ගං නාම; අථවා **යථාභූතස්සාති** යෙහි ඛන්ධෙහි මග්ගක්ඛණෙ භූතස්ස විජ්ජමානස්ස; **අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොතීති** මග්ගානන්තරමෙව ඵලං උප්පජ්ජති; **ඉදං භවානං අග්ග**න්ති ඉදං මග්ගක්ඛණෙ ඛන්ධපඤ්චකං භවානං අග්ගං නාමාති.

දුතියො වග්ගො.

---

5. 3. 1-3.

තතියස්ස පඨමදුතියතතියෙසු අගාරියප්පටිපත්ති කථිතා සොතාපන්න සකදාගාමිනොපි හොන්තු වට්ටතියෙව.

5. 3. 4.

චතුත්ථෙ **භයානීති** චිත්තුත්‍රාසභයානි; **වෙරානීති** අකුසලවෙරානිපි පුග්ගලවෙරානිපි; **චෙතසික**න්ති චිත්තනිස්සිතං; **දුක්ඛ**න්ති කායප්පසාදවත්ථුකං දුක්ඛං; **දොමනස්ස**න්ති දොමනස්සවෙදනං; ඉමස්මිං සුත්තෙ විරතිප්පහානං කථිතං.

5. 3. 5.

පඤ්චමෙ **උපාසකපතිකිට්ඨොති** උපාසකපච්ඡිමකො; **කොතූහලමඞ්ගලිකොති** ඉමිනා ඉදං භවිස්සතීති එවං පවත්තත්තා කොතූහලසඞ්ඛාතෙන දිට්ඨසුතමුතමඞ්ගලෙන සමන්නාගතො; **මඞ්ගලං පච්චෙති නො කම්ම**න්ති මඞ්ගලං ඔලොකෙති කම්මං න ඔලොකෙති; **ඉතො ච බහිද්ධාති** ඉමම්හා සාසනා බහිද්ධා; **පුබ්බකාරං කරොතීති** දානමානනාදිං[5] කුසලකිච්චං පඨමතරං කරොති.

---

1. සබ්බජනෙ. l
2. දුතියෙපි. b. s
3. යථාභූතස්සාති. b.
4. අනන්තරායෙව අරහත්තං උප්පන්නං. s. අනන්තරාය යෙන අරහත්තං උප්පජ්ජති. b
5. දානමානනාදිකං b. දානාදිකං. s

5. 3. 6.

ජයෙ කිනන්ති මයන්ති කෙන නාම උපායෙන මයං; **පවිවෙකපීති**න්ති[1]; පඨමදුතියජ්ඣානානි නිස්සාය උප්පජ්ජනකපීතිං[2]; **කාමූපසංහිතා**ති දුවිධෙ කාමෙ ආරබ්භ උප්පජ්ජනකං; **අකුසලූපසංහිතා**ති මිගසූකරාදයො විජ්ඣිස්සාමීති සරං ඛිපිත්වා තස්මිං විරද්ධෙ විරද්ධං මයාති එවං අකුසලෙ නිස්සාය උප්පජ්ජනකං තාදිසෙසු පන ඨානෙසු අවිරජ්ඣිතත්තස්ස සුවද්ධු මෙ විද්ධං සුවද්ධු මෙ පහටන්ති උප්පජ්ජනකං අකුසලූපසංහිතං සුඛං සොමනස්සං නාම; දනාදි[3] උපකරණානං අසම්පත්තියා උප්පජ්ජමානං පන කුසලූපනිස්සිතං දුක්ඛං දෙමනස්සන්ති වෙදිතබ්බං.

5. 3. 7.

සත්තමෙ **වණිජ්ජා**ති වාණිජකම්මානි;[4] **උපාසකෙනා**ති සරණගතෙන; **සත්ථවණිජ්ජා**ති[5] ආවුධභණ්ඩං කාරෙත්වා තස්ස වික්කයො; **සත්තවණිජ්ජා**ති මනුස්සවික්කයො; **මංසවණිජ්ජා**ති සූකරමිගාදයො පොසෙත්වා තෙසං වික්කයො; **මජ්ජවණිජ්ජා**ති යං කිඤ්චි මජ්ජං කාරෙත්වා තස්ස වික්කයො; **විසවණිජ්ජා**ති විසං කාරෙත්වා තස්ස වික්කයො ඉති සබ්බම්පි ඉමං වණිජ්ජං නෙව අත්තනා කාතුං න පරෙ සමාදපෙත්වා කාරෙතුං වට්ටති.

5. 3. 8.

අට්ඨමෙ **පබ්බාජෙන්තී**ති රට්ඨමහා පබ්බාජෙන්ති; **යථාපච්චයං වා කරොන්තී**ති යථාධිප්පායං යථාජ්ඣාසයං කරොන්ති; **තථෙව පාපකං[6] කම්මං පවෙදයන්තී**ති[7] යථා තෙන කතං තං තථෙව අසෙසං ආරොචෙන්ති කථෙන්ති.

5. 3. 9.

නවමෙ **සංවුතකම්මන්තා**ති පිහිතකම්මන්තා; **ආභිචෙතසිකාන**න්ති උත්තමචිත්තනිස්සිතානං; **දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාන**න්ති පච්චක්ඛෙයෙව ධම්මෙ පවත්තික්ඛණෙ සුඛවිහාරානං; **අරියකන්තෙහී**ති අරියානං කන්තෙහි මග්ගඵලසීලෙහි; **අරියධම්මං සමාදායා**ති එත්ථ අරියධම්මොති පඤ්චසීලානි කථිතානි; **මෙරයං වාරුණි**න්ති චතුබ්බිධං මෙරයං පඤ්චවිධඤ්ච සුරං; **ධම්මඤ්ච අනුවිතක්කයෙ**ති[8] නවවිධං ලොකුත්තරධම්මං අනුස්සතිවසෙනෙව[9] විතක්කෙය්‍ය; **අබ්‍යාපජ්ඣං හිතං චිත්ත**න්ති නිද්දුක්ඛං මෙත්තාදිබ්‍රහ්මවිහාරචිත්තං; **දෙවලොකාය භාවයෙ**ති බ්‍රහ්මලොකත්ථාය භාවෙය්‍ය; **පුඤ්ඤත්ථස්ස ජිගිංසතො**ති[10] පුඤ්ඤෙන අත්ථිකස්ස පුඤ්ඤං ගවෙසන්තස්ස; **සන්තෙසූ**ති බුද්ධපච්චෙකබුද්ධතථාගතසාවකෙසු; **විපුලා හොති දක්ඛිණා**ති එවං දින්නදානං මහප්ඵලං හොති; **අනුපුබ්බෙනා**ති සීලපූරණාදිනා අනුක්කමෙන; සෙසං තිකනිපාතෙ වුත්තත්ථමෙව.

---

1. පවිවෙකංපීතින්ති. b.
2. කං පීතිං. s.
3. දනාදීනං. s
4. වාණිජ්ජානීති වාණිජකම්මානි. b.
5. සත්ථවාණිජ්ජාති. b
6. පාප. b s
7. පවෙදෙන්තීති bs.
8. ධම්මඤ්චානු. b s.
9. අනුස්සතිවසෙනෙව. අනුස්සතිවසෙන. s.
10. ජිගීසතොති. b

5. 3. 10.

දසමෙ **සිතං පාත්වාකාසීති** මග්ගෙන[1] ගච්ඡන්තො තං සාලවනං ඔලොකෙත්වා අත්ථි නු ඛො ඉමස්මිං ඨානෙ කිඤ්චි සුකාරණං උප්පන්නපුබ්බන්ති අද්දස කස්සපබුද්ධකාලෙ ගවෙසිත්වා[2] උපාසකෙන කතං සුකාරණං, අථස්ස එතදහොසි: ඉදං සුකාරණං[3] භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අපාකටං පටිච්ඡන්නං හන්ද තං[4] භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාකටං කරොමීති මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං පදෙසෙ ඨිතකොව සිත[5] පාතුකම්මං අකාසි අග්ගග්ගදන්තෙ[6] දස්සෙත්වා මන්දහසිතං හසි, යථා හි ලොකියමනුස්සා උදරං පහරන්තා කහං කහන්ති[7] හසන්ති න එවං බුද්ධා, බුද්ධානං පන හසිතං හට්ඨපහට්ඨාකාරමත්තමෙව හොති, හසිතඤ්ච නාමෙතං තෙරසහි සොමනස්සසහගතචිත්තෙහි හොති, තත්‍ථ ලොකියමහාජනො අකුසලතො[8] චතූහි කාමාවචරකුසලතො ච චතූහීති අට්ඨහි චිත්තෙහි හසති, සෙඛා අකුසලතො, දිට්ඨිසම්පයුත්තානි[9] ද්වෙ අපනෙත්වා ඡහි චිත්තෙහි හසන්ති, ඛීණාසවා චතූහි සහෙතුකකිරියචිත්තෙහි එකෙන අහෙතුකකිරියචිත්තෙනාති[10] පඤ්චහි චිත්තෙහි හසන්ති, තෙසුපි බලවාරම්මණෙ ආපාථගතෙ ද්වීහි ඤාණසම්පයුත්තචිත්තෙහි හසන්ති, දුබ්බලාරම්මණෙ දුහෙතුකචිත්තද්වයෙන ච අහෙතුකචිත්තෙන චාති තීහි චිත්තෙහි හසන්ති, ඉමස්මිං පන ඨානෙ කිරියාහෙතුකමනොවිඤ්ඤාණධාතුසොමනස්සසහගතචිත්තං භගවතො පහට්ඨාකාරමත්තහසිතං[11] උප්පාදෙසි. තං පනෙතං හසිතං එවං අප්පමත්තකම්පි ථෙරස්ස පාකටං අහොසි, කථං තථා රූපෙ හි කාලෙ තථාගතස්ස චතූහි දාඨාහි චාතුද්දීපිකමහාමෙඝමුඛතො සතෙරතා විජ්ජුතා[12] විය විරොචමානා මහාතාලක්ඛන්ධප්පමාණා රස්මිවට්ටියො උට්ඨහිත්වා තික්ඛත්තුං සිරවරං පදක්ඛිණං කත්වා දාඨග්ගෙසුයෙව අන්තරධායන්ති තෙන සඤ්ඤාණෙන ආයස්මා ආනන්දො භගවතො පච්ඡතො ගච්ඡමානොපි සිතපාතුභාවං ජානාති; **ඉද්ධ**න්ති සමිද්ධං; ඵීතන්ති අතිසමිද්ධං සබ්බපාලිඵුල්ලං විය; **ආකිණ්ණමනුස්ස**න්ති ජනසමාකුලං; **සීලෙසු අපරිපූරකාරී**ති පඤ්චසු සීලෙසු අසමත්තකාරී; **පටිදෙසිතානී**ති උපාසකභාවං පටිදෙසිතානි සමාදපිතානි[13] සරණෙසු පතිට්ඨාපිතානීති අත්‍ථො; **ඉච්චෙතං සමසම**න්ති ඉති එතං කාරණං සබ්බාකාරතො සමභාවෙනෙව සමං න එකදෙසෙන; **නත්‍ථි කිඤ්චි අතිරෙක**න්ති මය්හං ඉමෙසු කිඤ්චි අතිරෙකං නත්‍ථි; **හන්දා**ති වවස්සග්ගත්‍ථෙ නිපාතො; **අතිරෙකායා**ති විසෙසකාරණත්‍ථාය පටිපජ්ජාමීති අත්‍ථො; **සීලෙසු පරිපූරකාරිං ධාරෙථා**ති පඤ්චසු සීලෙසු සමත්තකාරීති ජානාථ; එත්තාවතානෙන **පඤ්චසීලා**නි සමාදින්නානි නාම හොන්ති, **කිමඞ්ග**[14] **පන න මය**න්ති මයං පන කෙනචි කාරණෙන පරිපූරකාරිනො න භවිස්සාම; සෙසමෙත්‍ථ උත්තානමෙවාති.

තතියො වග්ගො.

---

1. මග්ගතොව. b s 5. සිතො'ව සිතං b 9. ගතසම්පයුත්තානි . s
2. භාවෙසිත්වා. l s. 6. අග්ගදන්තෙ. b s. 10. කිරියාචිත්තෙනාති, s.
3. කාරණං, b. 7. කුහං කුහන්ති. b. 11. මන්තං හසිතං. s. 13. සමාදපිතානීති b. s
4. පටිච්ඡන්නං. b. 8. ච. s. 12. සමොසරිතා විජ්ජුලතා. b. 14. කිමඞ්ගං. b s.

5. 4. 1-10.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **මන්දත්තා මොමූහත්තාති**[1] නෙව සමාදානං ජානාති න ආනිසංසං අත්තනො පන මන්දත්තා මොමූහත්තා අඤ්ඤාණෙනෙව කාරණෙන[2] ආරඤ්ඤකො හොති; **පාපිච්ඡො ඉච්ඡාපකතොති** අරඤ්ඤෙ විහරන්තස්ස අයං ආරඤ්ඤකොති චතුපච්චයසක්කාරං[3] කරිස්සන්ති අයං භික්ඛු ලජ්ජී පවිවිත්තොති ආදීහි ච ගුණෙහි සම්භාවිස්සන්තීති එවං පාපිකාය ඉච්ඡාය ඨත්වා තාය එව ඉච්ඡාය අභිභූතො හුත්වා ආරඤ්ඤකො හොති; උම්මාදවසෙන අරඤ්ඤං පවිසිත්වා විහරන්තො පන **උම්මාදා චිත්තක්ඛෙපා ආරඤ්ඤකො** නාම හොති; **වණ්ණිතන්ති** ඉදං ආරඤ්ඤකඞ්ගං[4] නාම බුද්ධෙහි ච[5] බුද්ධසාවකෙහි ච වණ්ණිතං පසත්ථන්ති ආරඤ්ඤකො හොති; **ඉදමට්ඨිතන්ති**[6] ඉමාය කල්‍යාණාය පටිපත්තියා අත්ථො එතස්සාති ඉදමට්ඨී[7] ඉදමට්ඨිනො භාවො ඉදමට්ඨිතා තං ඉදමට්ඨිතංයෙව නිස්සාය න අඤ්ඤං කිඤ්චි ලොකාමිසන්ති අත්ථො, සෙසමෙත්ථ ඉතො පරෙසු ච උත්තානත්ථමෙවාති.

චතුත්ථො වග්ගො.

---

5. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **බ්‍රාහ්මණධම්මාති** බ්‍රාහ්මණසභාවා; **සුනඛෙසූති** කුක්කුරෙසු; **නෙව කිණන්ති න වික්කිණන්තීති** න ගණ්හන්තා න කිණන්ති න දෙන්තා න වික්කිණන්ති;[8] **සම්පියෙනෙව සංවාසං සංසග්ගත්ථාය**[9] **සම්පවත්තෙන්තීති** පියා[10] පියං උපසඞ්කමිත්වා පවෙණියා[11] ගන්ථනත්ථං[12] සංවාසං පවත්තයන්ති;[13] **උදරාවදෙහකන්ති** උදරං අවදිහිත්වා[14] උපචිනිත්වා පූරෙත්වා; **අවසෙසං ආදාය පක්කමන්තීති** යං භුඤ්ජිතුං න සක්කොන්ති තං භණ්ඩිකං කත්වා ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං.

5. 5. 2.

දුතියෙ **ත්වම්පි නොති** ත්වම්පි නු; **පවත්තාරොති** පවත්තයිතාරො; **යෙසන්ති** යෙසං සන්තකං; **මන්තපදන්ති** වෙදසඞ්ඛාතං මන්තමෙව; **ගීතන්ති** අට්ටකාදීහි[15] දසහි පොරාණකබ්‍රාහ්මණෙහි සරසම්පත්තිවසෙන සජ්ඣායිතං; **පවුත්තන්ති** අඤ්ඤෙසං වුත්තං වාචිතන්ති අත්ථො; **සමිහිතන්ති** සමුපව්‍යූළ්හං[16] රාසිකතං පිණ්ඩං කත්වා ඨපිතන්ති අත්ථො; **තදනුගායන්තීති** එතරහි බ්‍රාහ්මණා තං තෙහි පුබ්බෙහි[17] ගීතං

1. මොමූහත්තාති. s.
2. අඤ්ඤාණෙනෙව. b. s.
3. චතුප්පච්චයසක්කාරං. s.
4. ආරඤ්ඤිකඞ්ගං. s.
5. බුද්ධෙහි. s.
6. ඉදමත්ථිතන්ති. b. s.
7. ඉදමත්ථී s.
8. ගණ්හන්තා කිණන්ති දදන්තා වික්කිණන්ති. b. න ගණ්හන්තා න දදන්තා. s.
9. සම්බන්ධාය b. s.
10. පියො. b. l.
11. පවෙණියං. l. s.
12. බන්ධනත්ථං b ගන්ධනත්ථං. s.
13. පවත්තයති. l.
14. අවිදහිත්වා, l. අවදුස්සිත්වා. s.
15. අට්ඨකාදීහි. b
16. සමුපවුළ්හං. s. බ්‍යූළ්හං. b.
17. පුබ්බෙ. s.

අනුගායන්ති අනුසජ්ඣායන්ති; **තදනුභාසන්තී**ති තං අනුභාසන්ති; ඉදං පුරිමපදස්සෙව වෙවචනං; **භාසිතමනුභාසන්තී**ති තෙහි භාසිතං අනුභාසන්ති; **සජ්ඣායිතමනුසජ්ඣායන්තී**ති තෙහි සජ්ඣායිතමනුසජ්ඣායන්ති; **වාචිතමනුවාචෙන්තී**ති තෙහි අඤ්ඤෙසං වාචිතං අනුවාචෙන්ති; **සෙය්‍යථිද**න්ති තෙ කතමෙති අත්ථො; **අට්ඨකො**ති ආදීනි තෙසං නාමානි; තෙ කිර දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා පරූපඝාතං අකත්වා කස්සප[1]සම්මාසම්බුද්ධස්ස භගවතො පාවචනෙන සහ සංසන්දෙත්වා මන්තෙ ගන්ථෙසුං. අපරාපරා[2] පන බ්‍රාහ්මණා පාණාතිපාතාදීනි පක්ඛිපිත්වා තයො වෙදෙ භින්දිත්වා[3] බුද්ධවචනෙන සද්ධිං විරුද්ධෙ අකංසු. **ත්‍යාස්සු මෙ**ති එත්ථ අස්සූති නිපාතමත්තං තෙ බ්‍රාහ්මණා ඉමෙ පඤ්ච බ්‍රාහ්මණෙ පඤ්ඤපෙන්තීති අත්ථො; **මන්තෙ අධියමානො**ති වෙදෙ සජ්ඣායන්තො ගණ්හන්තො; **ආචරියධන**න්ති ආචරියදක්ඛිණං[4] ආචරියභාගං; **න ඉස්සත්ථෙනා**ති න රාජපොරිසකම්මෙන; **කෙවලං භික්ඛාචරියායා**ති සුද්ධාය භික්ඛාචරියාය එව; **කපාලං අනතිමඤ්ඤමානො**ති තං[5] භික්ඛාභාජනං අනතිමඤ්ඤන්තො;[6] සො හි පුණ්ණපත්තං[7] ආදාය සීසං නහාතො[8] කුලද්වාරෙසු ඨත්වා අහං අට්ඨචත්තාරීසං වස්සානි කොමාරබ්‍රහ්මචරියං චරිං, මන්තාපි මෙ ගහිතා ආචරියස්ස ආචරියධනං දස්සාමි ධනං මෙ දෙථාති යාචති, තං සුත්වා මනුස්සා යථාසත්ති යථාබලං අට්ඨපි සොළසපි සතම්පි සහස්සම්පි දෙන්ති, එවං සකලගාමං චරිත්වා ලද්ධධනං ආචරියස්ස නිය්‍යාදෙති තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **එවං ඛො දොණ බ්‍රාහ්මණො බ්‍රහ්මසමො හොතී**ති එවං බ්‍රහ්මවිහාරෙහි සමන්නාගතත්තා බ්‍රාහ්මණො බ්‍රහ්මසමො නාම හොති; **නෙව කයෙන න වික්කයෙනා**ති නෙව අත්තනා කයං කත්වා ගණ්හාති න පරෙන වික්කයං කාරෙත්වා;[9] **උදකූපස්සට්ඨ**න්ති[10] උදකෙන උපස්සට්ඨං පරිච්චත්තං; සො හි යස්මිං කුලෙ වයප්පත්තදාරිකා අත්ථි ගන්ත්වා තස්ස ද්වාරෙ ඨස්සති,[11] කස්මා ඨිතොසීති වුත්තෙ අහං අට්ඨචත්තාරීසං[12] වස්සානි කොමාරබ්‍රහ්මචරියං චරිං, තං සබ්බං තුම්හාකං දෙමි, තුම්හෙ මය්හං දාරිකං දෙථාති වදති, තෙ දාරිකං ආනෙත්වා තස්ස හත්ථෙ උදකං පාතෙත්වා දෙන්ති, සො තං උදකූපස්සට්ඨං භරියං ගණ්හිත්වා ගච්ඡති. **අතිමීළ්හජො**ති[13] අතිමීළ්හෙ මහාගූථරාසිම්හි ජාතො; **තස්සා**ති තස්ස එතා;[14] **න දවත්ථා**ති න කීළනත්ථා; **න රතත්ථා**ති න කාමරතිඅත්ථා; **මිථුනං[15] උප්පාදෙත්වා**ති ධීතරං වා පුත්තං වා උප්පාදෙත්වා ඉදානි පවෙණි ඝටියිස්සතීති[16] නික්ඛමිත්වා පබ්බජති; **සුගතිං සග්ගං ලොක**න්ති බ්‍රහ්මලොකමෙව සන්ධාය එතං[17] වුත්තං; **දෙවසමො හොතී**ති දිබ්බවිහාරෙහි සමන්නාගතත්තා

1. කස්සපස්ස. b
2. අපරෙ. b. s
3. භින්දිත්වා. b. s
4. ආචරියපදක්ඛිණං. b
5. මාණෙතාති. s
6. අනතිමඤ්ඤමානො. b s
7. පුණ්ණංපත්තං b.
8. ආදය. b
9. කත්වාදින්නං. b s
10. උදකූපසට්ඨන්ති. s.
11. තිට්ඨති. b s
12. චත්තාලීසං. b s.
13. අතිමීළ්හජාති. b s
14. තස්සස්සාති තස්ස එතාස්ස l s.
15. මෙථුනං. b s
16. ඝටියිස්සතීති. s
17. යෙතං. b

දෙවසමො නාම හොති; **තමෙව පුතතසසාදං නිකාමයමානොති** සවාසස[1] ධීතරං වා පුතතං වා ජාතං දිසවා පුතතපෙමං පුතතසසාදෙ උපපජජති තං පත්ථයමානො ඉචඡමානො; **කුටුමබං අජඣාවසතීති** කුටුමබං සණඨපෙතවා[2] කුටුමබමජෙඣ වසති; සෙසමෙත්ථ උතතානතථමෙවාති.[3]

5. 5. 3.

තතියෙ **පගෙවාති** පඨමංයෙව; **කාමරාගපරියුට්ඨිතෙනාති** කාමරාගගහිතෙන; **කාමරාගපරෙතෙනාති** කාමරාගානුගතෙන; **නිසසරණනති** තිවිධං කාමරාග[4]නිසසරණං විකඛමහනනිසසරණං තදඞගනිසසරණං සමුචෙඡදනිසසරණනති; තත්ථ අසුභෙ පඨමජඣානං විකඛමහනනිසසරණං නාම, විපසසනා තදඞගනිසසරණං නාම, අරහතතමගෙගා සමුචෙඡදනිසසරණං නාම, තං තිවිධමපි නපපජානාතීති අතෙථා; **අතතතථමපීති** ආදිසු අරහතතසඞඛාතො අතතනො අතෙථා අතතතෙථා නාම, පචචයදායකානං අතෙථා පරතෙථා නාම, සොවච දුවිධො[5] උභයතෙථා නාම, ඉමිනා නයෙන සබබවාරෙසු අතෙථා වෙදිතබෙබා; අයං පන විසෙසො: **ව්‍යාපාදසස නිසසරණනති** ආදිසු හි වෙච[6] නිසසරණානි විකඛමහනනිසසරණඤච සමුචෙඡදනිසසරණඤච, තත්ථ ව්‍යාපාදසස තාව මෙතතාය පඨමජඣානං විකඛමහනනිසසරණං,[7] අනාගාමිමගෙගා සමුචෙඡදනිසසරණං, ථිනමිදධසස ආලොකසඤඤා විකඛමහනනිසසරණං, අරහතතමගෙගා සමුචෙඡදනිසසරණං, උදධචචකුකකුචචසස යො කොචි සමථො විකඛමහනනිසසරණං, උදධචචසස පනෙත්ථ අරහතතමගෙගා කුකකුචචසස අනාගාමිමගෙගා සමුචෙඡදනිසසරණං, විචිකිචඡාය ධමමවවත්ථානං[8] විකඛමහනනිසසරණං, පඨමමගෙගා සමුචෙඡදනිසසරණං, යා පනෙත්ථ "සෙයයථාපි බ්‍රාහමණ උදපතෙතා සංසට්ඨො ලාඛාය වා"ති ආදිකා උපමා වුතතා තාසු **උදපතෙතාති** උදකභරිතා පාති; **සංසට්ඨොති** වණණභෙදකරණවසෙන සංසට්ඨො; **උකකඨිතොති**[9] කඨිතො, **උසසදකජාතොති** උසුමජාතො;[10] **සෙවාලපණකපරියොනදෙධාති** තිලබීජකාදිභෙදෙන[11] සෙවාලෙන වා නීලමණ්ඩුකපිට්ඨිවණෙණන වා උදකපිට්ඨිං ඡාදෙතවා නිබබතතපණකපරියොනදෙධා;[12] **වාතෙරිතොති** වාතෙන එරිතො[13] කමපිතො; **ආවිලොති** අපපසනෙනා; **ලුළිතොති** අසනනිසිනෙනා; **කලලීභූතොති** කදදමභූතො;[14] **අනධකාරෙ නිකඛිතෙතාති** කොට්ඨකනතරාදිභෙදෙ අනාලොකට්ඨානෙ ඨපිතො;[15] ඉමසමිං සුතෙත භගවා තීහි භවෙහි දෙසනං නිවටෙටතවා අරහතතනිකූටෙන නිට්ඨාපෙසි,[16] බ්‍රාහමණො පන සරණමතෙත පතිට්ඨිතොති.

---

1. යාය b සවාසස. l.
2. සණ්ඨපෙතවා. b
3. උතතානතථමෙවාති. b. s.
4. කාමරාගසස b
5. දුවිධොපි. b. s.
6. චෙව. s.
7. නාම. b s.
8. වවඨානං.. s.
9. උකකුටඨිතොති. කුඨිතො s. උකකුධිතොති. කුඨිතො. b. කඨිතො. l.
10. උසුමජාතොති උසුමකජාතො. b.
11. භෙදෙනෙව. b.
12. නිබබතතන පණණකපරියොනදෙධා. b. s.
13. එරිතො. s.
14. කදදමීභූතො. b.
15. ඨපිතො. b.
16. අරහතතකූටෙනනිට්ඨාපෙසි. b.

5. 5. 4.

චතුත්ථෙ **කාරණපාලී**ති පාලොති[1] තස්ස නාමං රාජකුලානං පන කම්මන්තෙ කාරෙතීති කාරණපාලී නාම ජාතො; **කම්මන්තං කාරෙතී**ති පාතොව උට්ඨාය ද්වාරට්ටාලපාකාරෙ අකතෙ කාරෙති ජිණ්ණෙ පටිජග්ගාපෙති; **පිඞ්ගියානිං බ්‍රාහ්මණ**න්ති එවං නාමිකං[2] අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨිතං අරියසාවක[3] බ්‍රාහ්මණං; සො කිර පාතොව උට්ඨාය ගන්ධමාලාදීනි ගාහාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා ගන්ධමාලාදීහි[4] පූජෙත්වා නගරං ආගච්ඡති, ඉදං බ්‍රාහ්මණස්ස දෙවසිකවත්තං, තං[5] සො එවං වත්තං කත්වා ආගච්ඡන්තං අද්දස, **එතදවොචා**ති අයං බ්‍රාහ්මණො පඤ්ඤවා ඤාණුත්තරො කහං නු ඛො පාතොව ගන්ත්වා ආගච්ඡතීති චින්තෙත්වා අනුක්කමෙන සන්තිකං ආගතං සඤ්ජානිත්වා හන්ද කුතො නු භවන්ති[6] ආදිවචනං අවොච; තත්ථ **දිවා දිවස්සා**ති දිවසස්සපි[7] දිවා මජ්ඣන්හිකකාලෙති[8] අත්ථො; **පණ්ඩිතො මඤ්ඤෙ**තීති[9] භවං පිඞ්ගියානි සමණං ගොතමං පණ්ඩිතොති මඤ්ඤති උදාහු නොති අයමෙත්ථ අත්ථො; **කො චාහං භො**ති භො සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානනෙ[10] අහං කො නාම; **කො ච සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානිස්සාමී**ති කුතො වා හං සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානිස්සාමි; කෙන[11] කාරණෙන ජානිස්සාමීති එවං සබ්බථාපි අත්තනො අජානනභාවං දීපෙති; **සොපි නූනස්ස තාදිසොවා**ති යො සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං ජානෙය්‍ය සොපි නූන දස පාරමියො පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො තාදිසො බුද්ධොයෙව භවෙය්‍ය; සිනෙරුං වා[12] පථවිං වා ආකාසං වා මෙතුකාමෙන[13] තප්පමාණොව[14] දණ්ඩො වා රජ්ජු වා ලද්ධුං වට්ටති සමණස්ස ගොතමස්ස පඤ්ඤං[15] ජානන්තෙනාපි තස්ස ඤාණසදිසමෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං ලද්ධුං වට්ටතීති දීපෙති, ආදරවසෙන පනෙත්ථ ආමෙණ්ඩිතං[16] කතං; **උළාරායා**ති උත්තමාය සෙට්ඨාය; **කො චාහං භො**ති භො අහං සමණස්ස ගොතමස්ස පසංසනෙ කො නාම; **කො ච සමණං ගොතමං පසංසිස්සාමී**ති කෙන කාරණෙන පසංසිස්සාමි; **පසත්ථපසත්ථො**ති සබ්බගුණානං උපරි වරෙහි[17] සබ්බලොකපසත්ථෙහි අත්තනො ගුණෙහෙව පසත්ථො න තස්ස අඤ්ඤෙහි පසංසනකිච්චං අත්ථි යථා හි චම්පකපුප්ඵං වා නීලුප්පලං වා පදුමං වා ලොහිතචන්දනං වා අත්තනො වණ්ණගන්ධසිරියාව පාසාදිකඤ්චෙව සුගන්ධඤ්ච න තස්ස ආගන්තුකෙහි වණ්ණගන්ධෙහි ථොමනකිච්චං අත්ථි, යථා ච මණිරතනං වා චන්දමණ්ඩලං වා අත්තනො ආලොකෙනෙව ඔභාසති න තස්ස අඤ්ඤෙන ඔභාසනකිච්චං අත්ථි, එවං සමණො ගොතමො

1. කරණපාලීති පාලොති. b කාරණපාලීති. s.
2. නාමකං. b. s
3. අරියසාවකං. b. s.
4. මාලාදීහි s.
5. වත්තන්ති. b
6. කුතොනූති. b. කුතොති s.
7. දිවසස්සාපි. b.
8. මජ්ඣන්තිකකාලෙති. b. මජ්ඣන්තකාලොති. s.
9. මඤ්ඤතී. b,
10. තතියජානනෙ. s.
11. කාම. b. s.
12. වා හි. b. s.
13. පමෙතුකාමෙන. b. සමෙතු. s.
14. තප්පමාණං. s. අප්පමාණො. b.
15. පඤ්ඤං. b. s.
16. ආමෙඩිතං. b.
17. චරෙහි. b.

සබ්බලොකපසත්ථෙහි අත්තනො ගුණෙහෙව පසත්ථො ථොමිතො සබ්බලොකස්ස සෙට්ඨත්තං පාපිතො න තස්ස අඤ්ඤෙන පසංසනකිච්චං අත්ථි; පසත්ථෙහි වා පසත්ථොතිපි පසත්ථපසත්ථො; කෙ පන පසත්ථා නාම: රාජා පසෙනදිකොසලො කාසිකොසලවාසිකෙහි පසත්ථො, බිම්බිසාරො අඞ්ගමගධවාසීහි, වෙසාලිකා ලිච්ඡවී වජ්ජිරට්ඨවාසීහි පසත්ථා, පාවෙය්‍යකා මල්ලා කොසිනාරකා මල්ලා අඤ්ඤෙපි තෙ තෙ ඛත්තියා තෙහි තෙහි ජානපදෙහි පසත්ථා, චඞ්කිආදයො බ්‍රාහ්මණා බ්‍රාහ්මණගණෙහි, අනාථපිණ්ඩිකාදයො උපාසකා උපාසකගණෙහි, විසාඛාදයො උපාසිකා අනෙකසතාහි උපාසිකාහි, සකුලුදායිආදයො[1] පරිබ්බාජකා අනෙකෙහි පරිබ්බාජකසතෙහි, උප්පලවණ්ණථෙරිආදිකා මහාසාවිකා අනෙකෙහි භික්ඛුනීසතෙහි,සාරිපුත්තත්ථෙරාදයොපි මහාථෙරා අනෙකසතෙහි භික්ඛූහි, සක්කාදයො දෙවා අනෙකසහස්සෙහි දෙවෙහි, මහාබ්‍රහ්මාදයො බ්‍රහ්මානො අනෙකසහස්සෙහි බ්‍රහ්මෙහි පසත්ථා, තෙ සබ්බෙපි දසබලං ථොමෙන්ති වණ්ණෙන්ති පසංසන්තීති භගවා පසත්ථපසත්ථොති වුච්චති. **අත්ථවස**න්ති අත්ථානිසංසං;[2] අථස්ස සො අත්තනො පසාදකාරණං ආවිකරොන්තො "සෙය්‍යථාපි භො පුරිසො"ති ආදිමාහ. තත්ථ **අග්ගරසපරිතිත්තො**ති භොජනරසෙසු පායාසො සෙනහරසෙසු ගොසප්පි කසාවරසෙසු[3] බුද්දමධු අනෙලකං[4] මධුරරසෙසු සක්කරාති එවමාදයො අග්ගරසා නාම, තෙසු යෙන කෙනචි පරිතිත්තො[5] ආකණ්ඨප්පමාණං භුඤ්ජිත්වා ඨිතො; **අඤ්ඤෙසං හීනාන**න්ති අග්ගරසෙහි අඤ්ඤෙසං හීනරසානං; **සුත්තසො**ති සුත්තතො සුත්තභාවෙනාති අත්ථො; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **තතො තතො**ති සුත්තාදිසු තතො තතො; **අඤ්ඤෙසං පුථුසමණබ්‍රාහ්මණප්පවාදාන**න්ති යෙ අඤ්ඤෙසං පුථූනං සමණබ්‍රාහ්මණානං ලද්ධිසඞ්ඛාතා පවාදා[6] තෙසං න පිහෙති න පත්ථෙති තෙ කථියමානෙ සොතුම්පි න ඉච්ඡති; **ජිඝච්ඡාදුබ්බල්‍යපරෙතො**ති ජිඝච්ඡාය ච දුබ්බලභාවෙන ච අනුගතො; **මධුපිණ්ඩික**න්ති සාලිපිට්ඨං භජ්ජිත්වා[7] චතුමධුරෙන යොජෙත්වා කතං බද්ධසත්තුපිණ්ඩං[8] මධුරපූවමෙව වා;[9] **අධිගච්ඡෙය්‍යා**ති ලභෙය්‍ය; **අසෙචනක**න්ති මධුරභාවකරණත්ථාය අඤ්ඤෙන රසෙන අනාසිත්තකං ඔජවන්තං පණීතරසං; **හරිචන්දනස්සා**ති සුවණ්ණවණ්ණචන්දනස්ස; **ලොහිතචන්දනස්සා**ති රත්තවණ්ණචන්දනස්ස; **සුරභිගන්ධ**න්ති සුගන්ධං; **දරථාදයො** ච වට්ටදරථා වට්ටකිලමථා වට්ටපරිළාහා එව;[10] **උදඞ්කං උදඞ්කෙසී**ති උදඞ්කහාරං උදඞ්කහරි; යථා හි යං තෙලං මාතං ගහෙතුං න සක්කොති විස්සජ්ජිත්වා ගච්ඡති තං අවසෙසකොති වුච්චති යං[11] ජලං තළාකං ගහෙතුං න සක්කොති අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගච්ඡති තං ඔඝොති වුච්චති එවමෙවං යං පීතිවචනං

1, සකුලුදායි ආදයො. b. s.
2. අත්ථානං වසං. b. s.
3. භොජනරසෙසු ගොසප්පිකං පායාසරසෙසු. b.
4. බුද්දකමධුඅනෙලකං, s.
5. තිත්තො. l.
6. සඞ්ඛාතප්පවාදා s දති. b.
7. භජ්ජිත්වා. b.
8. බද්ධසත්තුපිණ්ඩිකං. b. බද්ධසත්තුපිණ්ඩිකං. s බද්ධ. l.
9. පූවමෙව වා, s
10. එව. l.
11. යං ච. b s

හදයං ගහෙතුං න සක්කොති අධිකං හුත්වා අන්තො අසණ්ඨහිත්වා බහි නික්ඛමති තං උදානන්ති වුච්චති එවරූපං පීතිමයවචනං[1] නිච්ඡාරෙසීති අත්ථො.

5 5 5.

පඤ්චමෙ **නීලා**ති ඉදං[2] සබ්බසඞ්ගාහිකං; **නීලවණ්ණා**ති ආදි තස්සෙව විභාගදස්සනං; තත්ථ තෙසං පකතිවණ්ණා න[3] නීලා නීලවිලෙපනවිලිත්තත්තා පනෙතං වුත්තං. **නීලවත්ථා**ති පටවදුකූල[4] කොසෙය්‍යාදීනිපි තෙසං නීලානෙව හොන්ති; **නීලාලඞ්කාරා**ති නීලමණීහි නීලපුප්ඵෙහි අලඞ්කතා තෙසං හත්ථාලඞ්කාර අස්සාලඞ්කාර රථාලඞ්කාර සාණිවිතානකඤ්චුකාපි සබ්බෙ නීලායෙව හොන්ති. ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. **පදුමං යථා**ති යථා සතපත්තං රත්තපදුමං; **කොකනද**න්ති තස්සෙව වෙවචනං; **පාතො**ති පගෙව සුරියුග්ගමනකාලෙ; **සියා**ති භවෙය්‍ය; **අවීතගන්ධ**න්ති අවිගතගන්ධං; **අඞ්ගීරස**න්ති භගවතො[5] අඞ්ගමඞ්ගෙහි රස්මියො නිච්ඡරන්ති තස්මා අඞ්ගීරසොති වුච්චති; **තපන්තමාදිච්චමිවන්තලික්ඛෙ**ති ද්විසහස්සදීපපරිවාරෙසු චතූසු මහාදීපෙසු ආලොකකරණවසෙන අන්තලික්ඛෙ තපන්තං ආදිච්චං විය විරොචමානං අඞ්ගීරසං පස්සාති අත්තානමෙව වා මහාජනං වා සන්ධාය එවං වදති.

5 5 6.

ඡට්ඨෙ **මහාසුපිනා**ති මහන්තෙහි පුරිසෙහි පස්සිතබ්බතො මහන්තානඤ්ච අත්ථානං නිමිත්තභාවතො මහාසුපිනා; **පාතුරහෙසු**න්ති පාකටා අහෙසුං; තත්ථ සුපිනං පස්සන්තො චතූහි කාරණෙහි පස්සති ධාතුක්ඛොභතො වා අනුභූතපුබ්බතො වා දෙවතොපසංහාරතො වා පුබ්බනිමිත්තතො වාති, තත්ථ පිත්තාදීනං ඛොභකාරණ[6]පච්චයයොගෙන ඛුභිතධාතුකො ධාතුක්ඛොභතො සුපිනං පස්සති පස්සන්තො ච නානාවිධං සුපිනං පස්සති පබ්බතා පතන්තො විය ආකාසෙන ගච්ඡන්තො විය වාළමිගහත්ථිචොරාදීහි අනුබන්ධන්තො විය[7] හොති, අනුභූතපුබ්බතො පස්සන්තො පුබ්බෙ අනුභූතපුබ්බං ආරම්මණං පස්සති, දෙවතොපසංහාරතො පස්සන්තස්ස දෙවතා අත්ථකාමතාය වා අනත්ථකාමතාය වා අත්ථාය වා අනත්ථාය වා නානාවිධානි ආරම්මණානි උපසංහරන්ති සො තාසං දෙවතානං ආනුභාවෙන තානි ආරම්මණානි පස්සති, පුබ්බනිමිත්තතො පස්සන්තො පුඤ්ඤාපුඤ්ඤවසෙන උප්පජ්ජිතුකාමස්ස අත්ථස්ස වා අනත්ථස්ස වා පුබ්බනිමිත්තභූතං සුපිනං පස්සති බොධිසත්ත[8] මාතා විය පුත්තපටිලාභනිමිත්තං, කොසලරාජා විය සොළස සුපිනෙ, අයමෙව භගවා බොධිසත්තභූතො ඉමෙ පඤ්ච මහාසුපිනෙ විය චාති, තත්ථ යං ධාතුක්ඛොභතො අනුභූතපුබ්බතො ච සුපිනෙ[9] පස්සති නෙතං[10] සච්චං හොති, යං දෙවතොපසං

---

1. පීතිමයං වචනං. s.
2. එතං. b.
3. න තෙසං පකතිවණ්ණා, b. s.
4. පටදුකූල. b
5. රසන්ති b.
6. ඛොභකරණ. b s.
7. අනුබන්ධො. b. s. වියච. b,
8. සත්තස්ස. b s
9. සුපිනං. s.
10. න තං. b. s.

හාරතො පස්සති තං සච්චං වා හොති අලිකං වා කුද්ධා හි දෙවතා උපායෙන විනාසෙතුකාමා විපරීතම්පි කත්වා දස්සෙන්ති, යං පන පුබ්බනිමිත්තතො පස්සති තං එකන්ත[1] සච්චමෙව හොති එතෙසං චතුන්නං මූලකාරණානං සංසග්ගභෙදතොපි සුපිනභෙදො හොතියෙව තඤ්ච පනෙතං චතුබ්බිධම්පි[2] සුපිනං සෙඛපුථුජ්ජනාව පස්සන්ති අප්පහීනවිපල්ලාසත්තා, කිං පනෙතං පස්සන්තො සුත්තො පස්සති පටිබුද්ධො උදාහු නෙව[3] සුත්තො න පටිබුද්ධොති, කිඤ්චෙත්ථ යදි තාව සුත්තො පස්සති අභිධම්මවිරොධො ආපජ්ජති භවඞ්ගචිත්තෙන හි සුපති තං රූපනිමිත්තාදි ආරම්මණං[4] රාගාදිසම්පයුත්තං වා[5] න හොති සුපිනං පස්සන්තස්ස ච ඊදිසානි චිත්තානි උප්පජ්ජන්ති, අථ පටිබුද්ධො පස්සති විනයවිරොධො ආපජ්ජති යං හි පටිබුද්ධො පස්සති තං සබ්බොහාරිකචිත්තෙන පස්සති සබ්බොහාරිකචිත්තෙන ච[6] කතෙ වීතික්කමෙ අනාපත්ති නාම නත්ථි සුපිනං පස්සන්තෙන පන කතෙ වීතික්කමෙ එකන්ත මනාපත්ති එව අථ[7] නෙව සුත්තො න පටිබුද්ධො පස්සති න නාම[8] පස්සති එවඤ්ච සති සුපිනස්ස අභාවොව[9] ආපජ්ජති න අභාවො කස්මා යස්මා කපිමිද්ධපරෙතො පස්සති, වුත්තං හෙතං "කපිමිද්ධපරෙතො ඛො මහාරාජ සුපිනං පස්සතී"ති. කපිමිද්ධපරෙතොති මක්කටනිද්දාය යුත්තො; යථා හි මක්කටස්ස නිද්දා ලහුපරිවත්තා හොති එවං යා නිද්දා පුනප්පුන[10] කුසලාදිචිත්තවොකිණ්ණත්තා ලහුපරිවත්තා යස්සා[11] පවත්තියං පුනප්පුන භවඞ්ගතො උත්තරණං හොති තාය යුත්තො සුපිනං පස්සති තෙනායං සුපිනො කුසලොපි හොති අකුසලොපි අව්‍යාකතොපි. තත්ථ සුපිනන්තෙ චෙතියවන්දන ධම්මස්සවන ධම්මදෙසනාදීනි කරොන්තස්ස කුසලො පාණාතිපාතාදීනි කරොන්තස්ස අකුසලො ද්වීහි අන්තෙහි මුත්තො ආවජ්ජනතදාරම්මණක්ඛණෙ අව්‍යාකතොති වෙදිතබ්බො. ස්වායං දුබ්බලවත්ථුකත්තා චෙතනාය පටිසන්ධිං ආකඩ්ඪිතුං අසමත්ථො පවත්තෙ පන අඤ්ඤෙහි කුසලාකුසලෙහි උපත්ථම්භිතො විපාකං දෙති කිඤ්චාපි විපාකං දෙති[12] අථ ඛො අවිසයෙ උප්පන්නත්තා අබ්බොහාරිකාව සුපිනන්ත චෙතනා,[13] සො පනෙස සුපිනො කාලවසෙන හි දිවා තාව දිට්ඨො න සමෙති, තථා පඨමයාමමජ්ඣිමයාමෙසු, පච්ඡිමයාමෙ ච[14] බලවපච්චූසෙ පන අසිතපීතඛායිතෙ සම්මාපරිණාමං ගතෙ කායස්මිං ඔජාය පතිට්ඨිතාය අරුණෙ උග්ගච්ඡමානෙ[15] දිට්ඨසුපිනො[16] සමෙති, ඉට්ඨනිමිත්තං සුපිනං පස්සන්තො ඉට්ඨං පටිලභති, අනිට්ඨනිමිත්තං පස්සන්තො අනිට්ඨං, ඉමෙ පන පඤ්ච මහාසුපිනෙ නෙව ලොකියමහාජනො පස්සති, න මහාරාජානො, න

1. එකන්තං. b.
2. තංපනෙතංචතුබ්බිධං. b.
3. නො. s
4. වා. s
5. යුත්තං. b
6. චිත්තෙන. s
7. එකන්තං අනාපත්තිඑවඅපි. b.
8. තනුනාම. b
9. අභාවො b
10. පුනප්පුනං. s b
11. යාය. b.
12. උපත්ථම්භිතො විපාකංදෙති b l.
13. සුපිනන්තා චෙතනා. l.
14. පඨමයාමෙ මජ්ඣිමයාමෙ ච. b. පඨම මජ්ඣිම යාමෙ ච l. පඨමයාමෙ මජ්ඣිමයාමෙ පච්ඡිමයාමෙ ච. s.
15. මානෙව, b.
16. දිට්ඨංසුපිනතො. b. s.

චක්කවත්තිරාජානො, න අග්ගසාවකා, න පච්චෙකබුද්ධා, න සම්මාසම්බුද්ධා, එකො සබ්බඤ්ඤුබොධිසත්තොයෙව පස්සති; අම්හාකං පන බොධිසත්තො කදා[1] ඉමෙ සුපිනෙ පස්සීති සෙව බුද්ධො භවිස්සාමීති චාතුද්දසියං පක්ඛස්ස රත්තිවිභායනකාලෙ පස්සි තෙරසියන්තිපි වදන්තියෙව. සො ඉමෙ සුපිනෙ දිස්වා උට්ඨාය පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නො චින්තෙසි: සචෙ මයා කපිලවත්ථුනගරෙ ඉමෙ සුපිනා දිට්ඨා අස්සු පිතුමහාරාජස්ස කථෙය්‍යං, සචෙ පන මෙ මාතා ජීවෙය්‍ය තස්සා කථෙය්‍යං, ඉමස්මිං ඛො පන ඨානෙ ඉමෙසං පටිග්ගාහකො නාම නත්ථි අහමෙව පතිගණ්හිස්සාමීති[2] තතො ඉදං ඉමස්ස පුබ්බනිමිත්තං ඉදං ඉමස්සාති සයමෙව සුපිනෙ පතිගණ්හිත්වා[3] උරුවෙලගාමෙ සුජාතාය දින්නං පායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ සම්බොධිං[4] පත්වා අනුක්කමෙන ජෙතවනෙ විහරන්තො අත්තනො මඞ්ගලබුද්ධකාලෙ දිට්ඨෙ[5] පඤ්ච මහාසුපිනෙ විත්ථාරෙතුං භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ මහාපඨවීති චක්කවාළගබ්භං පූරෙත්වා ඨිතා මහාපඨවී; **මහාසයනං අහොසීති** සිරිසයනං අහොසි; **ඔහිතොති** ඨපිතො;[6] සො පන න උදකස්මිංයෙව ඨපිතො[7] අථ ඛො පාචීනසමුද්දස්ස උපරූපරිභාගෙන[8] ගන්ත්වා පාචීනචක්කවාළමත්ථකෙ ඨපිතො අහොසීති වෙදිතබ්බො. පච්ඡිමෙ සමුද්දෙ දක්ඛිණෙ සමුද්දෙති එතෙසුපි එසෙව නයො. **තිරියා නාම තිණජාතීති** දබ්භතිණං[9] වුච්චති; **නාභියා උග්ගන්ත්වා නභං ආහච්ච ඨිතා අහොසීති** නඞ්ගලමත්තෙන රත්තදණ්ඩෙන නාභිතො උග්ගන්ත්වා පස්සන්තස්ස[10] පස්සන්තස්සෙව විදත්ථිමත්තං රතනමත්තං ව්‍යාමමත්තං යට්ඨිමත්තං ගාවුතමත්තං අඩ්ඪයොජනමත්තං යොජනමත්තන්ති එවං උග්ගන්ත්වා උග්ගන්ත්වා අනෙකයොජනසහස්සං නභං ආහච්ච ඨිතා අහොසි;[11] **පාදෙහි උස්සක්කිත්වාති** අග්ගනඛතො පට්ඨාය පාදෙහි අභිරුහිත්වා;[12] **නානාවණ්ණාති** එකො නීලවණ්ණො එකො පීතවණ්ණො එකො ලොහිතවණ්ණො එකො පණ්ඩුපලාසවණ්ණොති එවං නානාවණ්ණා; **සෙතාති** පණ්ඩරා පරිසුද්ධා; **මහතො මීළ්හ[13]පබ්බතස්සාති** තියොජනුබ්බෙධස්ස ගූථපබ්බතස්ස; **උපරූපරි චඞ්කමන්තීති** මත්ථකමත්ථකෙ චඞ්කමන්ති; දීඝායුකබුද්ධා පන තියොජනිකෙ මීළ්හපබ්බතෙ අනුපවිසිත්වා නිසින්නා විය හොන්ති. එවං එත්තකෙන ඨානෙන පුබ්බනිමිත්තානි දස්සෙත්වා ඉදානි සහ පුබ්බනිමිත්තෙහි පටිලාභං දස්සෙතුං "යම්පි භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ සබ්බගුණදායකත්තා බුද්ධානං අරහත්තමග්ගො අනුත්තරා සම්මාසම්බොධි නාම තස්මා යං සො චක්කවාළමහාපඨවිං සිරිසයනභූතං අද්දස තං බුද්ධභාවස්ස පුබ්බනිමිත්තං, යං හිමවන්තපබ්බතරාජානං බිම්බොහනං අද්දස තං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණබිම්බොහනස්ස පුබ්බනිමිත්තං, යං

1. ඉදානි. b.
2. පටිග්ගණ්හිස්සාමීති, b s.
3. පරිග්ගණ්හිත්වා s. පටි. b.
4. බොධිං. b.
5. අනාගතබුද්ධකාලෙ. b.
6. ඔපිතො. b.
7. අහොසි b. s.
8. උපරිභාගෙන, b.
9. දබ්බතිණං. b l s.
10. සයන්තස්ස b.
11. අහොසීති. s.
12. අභිරුහිත්වා, b, s.
13. මීළ්හ. b. s.

චත්තාරො හත්ථපාදෙ චක්කවාළමත්ථකෙ ඨිතෙ අද්දස, තං ධම්මචක්කස්ස අප්පතිවත්තිසභාවෙ[1] පුබ්බනිමිත්තං, යං අත්තානං උත්තානකං නිපන්නං[2] අද්දස, තං තීසු භවෙසු අවකුජ්ජානං[3] සත්තානං උත්තානමුඛභාවස්ස[4] පුබ්බනිමිත්තං, යං අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා පස්සන්තො විය අහොසි, තං දිබ්බචක්ඛුපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං, යං යාව භවග්ගා එකාලොකං අහොසි, තං අනාවරණඤාණස්ස පුබ්බනිමිත්තං, සෙසං පාළිනයෙනෙව[5] වෙදිතබ්බන්ති.

5. 5. 7-9.

සත්තමෙ **නෙමිත්තා**ති නිමිත්තපාඨකා; **තෙජොධාතු පකුප්පතී**ති මහා අග්ගික්ඛන්ධො උප්පජ්ජති; **පාණිනා උදකං පටිච්ඡිත්වා**ති[6] උප්පන්නං උතුසමුට්ඨානං උදකං තියොජනසතෙන හත්ථෙන පටිග්ගහෙත්වා; **පමත්තා හොන්තී**ති අත්තනො කීළාය පමත්තා හොන්ති විප්පවුත්ථසතිනො;[7] තෙසං හි සකාය රතියා රමාමාති චිත්තෙ උප්පන්නෙ අකාලෙපි දෙවො වස්සති තදභාවෙ[8] න වස්සති තං සන්ධායෙතං වුත්තං, න කාලවස්සං.[9] අට්ඨමනවමානි උත්තානත්ථානෙව.

5. 5. 10.

දසමෙ **නිස්සාරණීයා**ති[10] නිස්සටා විසංයුත්තා; **ධාතුයො**ති අත්තසුඤ්ඤසභාවා; **කාමං මනසි කරොතො**ති කාමං මනසි කරොන්තස්ස; අසුභජ්ඣානතො වුට්ඨාය අගදං ගහෙත්වා විසං වීමංසන්තො[11] විය වීමංසනත්ථං කාමාභිමුඛං චිත්තං පෙසෙන්තස්සාති[12] අත්ථො; **න පක්ඛන්දතී**ති න පවිසති; **නප්පසීදතී**ති පසාදං නාපජ්ජති; **න සන්තිට්ඨතී**ති න පතිට්ඨහති; **න විමුච්චතී**ති නාධිමුච්චති; යථා පන කුක්කුටපත්තං වා න්හාරුදද්දුලං වා අග්ගිම්හි පක්ඛිත්තං පතිලීයති පතිකුටති පතිවට්ටති[13] න සම්පසාරීයති එවං පතිලීයති න සම්පසාරීයති;[14] **නෙක්ඛම්මං ඛො පනා**ති ඉධ නෙක්ඛම්මං නාම අසුභෙසු පඨමජ්ඣානං, තදස්ස[15] මනසි කරොතො චිත්තං පක්ඛන්දතීති; **තස්ස තං චිත්ත**න්ති තස්ස තං අසුභජ්ඣානචිත්තං;[16] **සුගත**න්ති ගොචරෙ ගතත්තා සුට්ඨු ගතං;[17] **සුභාවිත**න්ති අහානභාගියත්තා සුට්ඨු භාවිතං; **සුවුට්ඨිත**න්ති කාමතො වුට්ඨිතං; **සුවිමුත්ත**න්ති කාමෙහි සුට්ඨු විමුත්තං; **කාමපච්චයා ආසවා** නාම කාමහෙතුකා චත්තාරො ආසවා; **විඝාතා**ති දුක්ඛා; **පරිළාහා**ති කාමරාගපරිළාහා; **න සො තං වෙදනං වෙදියතී**ති සො තං කාමවෙදනං විඝාතපරිළාහවෙදනඤ්ච න වෙදියති; **ඉදමක්ඛාතං කාමානං නිස්සරණ**න්ති ඉදං අසුභජ්ඣානං කාමෙහි නිස්සටත්තා කාමානං

---

1. අප්පටිවත්තියභාවෙ b s.(ත)b.
2. නිපන්නං. b
3. අවකුජ්ජානං. b
4. උත්තානසභාවස්ස b
5. පාළිවසෙනෙව. b.
6. සම්පටිච්ඡිත්වාති. b.
7. විප්පවුත්ථ b s සතිනො. b.
8. භාවෙන b.
9. න කාලවස්සන්ති b. න කාලෙපි දෙවො [illegible] වස්සතීති. s
10. නිස්සාරණීයාති. b.
11. වීමංසන්තො. s.
12. පක්ඛන්දන්තස්සාති. b.
13. පටි. b. s
14. සම්පසාරෙති. b.
15. අසුභජ්ඣානං තමස්ස. b.
16. ජ්ඣානං චිත්තං. b.
17. සුගතන්ති ගොචරගතත්තා සුට්ඨු ගතං. b.

නිස්සරණන්ති අක්ඛාතං; යො පන තං ඣානං පාදකං කත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො තතියමග්ගං පත්වා අනාගාමිඵලෙන නිබ්බානං දිස්වා පුන කාමා නාම නත්ථීති ජානාති තස්ස චිත්තං අච්චන්තනිස්සරණමෙව. සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො අයම්පන විසෙසො, දුතියවාරෙ මෙත්තජ්ඣානානි[1] ව්‍යාපාදස්ස නිස්සරණං නාම, තතියවාරෙ කරුණජ්ඣානානි[2] විහිංසාය නිස්සරණං නාම, චතුත්ථවාරෙ අරූපජ්ඣානානි රූපානං නිස්සරණං නාම; අච්චන්තනිස්සරණෙ[3] චෙත්ථ අරහත්තඵලං[4] යොජෙතබ්බං, පඤ්චමවාරෙ **සක්කායං මනසි කරොතොති** සුද්ධසඞ්ඛාරෙ පරිග්ගණ්හිත්වා අරහත්තං පත්තස්ස[5] සුක්ඛවිපස්සකස්ස ඵලසමාපත්තිතො වුට්ඨාය වීමංසනත්ථං පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාභිමුඛං චිත්තං පෙසෙන්තස්ස; **ඉදමක්ඛාතං සක්කායස්ස[6] නිස්සරණන්ති** ඉදං අරහත්තමග්ගෙන ච ඵලෙන ච නිබ්බානං දිස්වා ඨිතස්ස භික්ඛුනො පුන සක්කායො නත්ථීති උප්පන්නං[7] අරහත්තඵලසමාපත්තිචිත්තං සක්කායස්ස නිස්සරණන්ති අක්ඛාතං; ඉදානි එවං සක්කායනිස්සරණං නිරොධං පත්වා ඨිතස්ස ඛීණාසවස්ස වණ්ණං කථෙන්තො "තස්ස කාමනන්දිපි[8] නානුසෙතී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **නානුසෙතීති** න නිබ්බත්තති; **අනනුසයාති** අනිබ්බත්තිතා; සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

බ්‍රාහ්මණවග්ගො පඤ්චමො.

චතුත්ථො පණ්ණාසකො.

5. 1. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **කිම්බිලායන්ති**[9] එවං නාමකෙ නගරෙ; **නිචෙළුවනෙති** මුචලිඳවනෙ;[10] **එතදවොචාති** අයං කිර ථෙරො තස්මිං යෙව නගරෙ සෙට්ඨිපුත්තො සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා පුබ්බෙනිවාසඤාණං පටිලභි, සො අත්තනො නිවුත්ථං[11] ඛන්ධසන්තානං අනුස්සරන්තො කස්සප[12] දසබලස්ස සාසනෙ ඔසක්කන්තකාලෙ[13] පබ්බජිත්වා චතුස්සු පරිසාසු සාසනෙ අගාරවං කරොන්තීසු[14] නිස්සෙණිං බන්ධිත්වා පබ්බතං ආරුය්හ තත්ථ සමණධම්මං කත්වා අත්තනො නිවුත්ථභාවං[15] අද්දස, සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තං කාරණං පුච්ඡිස්සාමීති එතං "කො නු ඛො භන්තෙ"ති ආදිවචනං අවොච; **සත්ථරි අගාරවා විහරන්ති අප්පතිස්සාති**[16] සත්ථරි ගාරවඤ්චෙව ජෙට්ඨභාවඤ්ච[17] අනුපට්ඨපෙත්වා විහරන්ති; සෙසෙසුපි එසෙව නයො තත්ථ චෙතියඞ්ගණාදිසු ඡත්තං ධාරෙත්වා උපාහනා

1. මෙත්තාඣානානි. b. s
2. කරුණා. b
3. නිස්සරණං b ණන්ති. s.
4. අරහත්තමග්ගඵලං වා. b
5. තත්ථපත්තස්ස s.
6. සක්කාය. b.
7. පපන්නං. s
8. නන්දිපි. s
9. කිම්බිලායන්ති. b
10. වෙළුවනෙති b s මුචලින්ද. s නිවුට්ඨං. s.
11. නිවුට්ඨං. s.
12. කස්සපස්ස b.
13. සාසනොසක්කන්ත b s.
14. කරොන්තීසු. s.
15. නිබ්බත්තභාවං b
16. අප්පති. b.
17. ජෙට්ඨක. b, s.

ආරුය්හ විවරන්තො නානප්පකාරඤ්ච නිරත්ථකකථං කථෙන්තො සත්ථරි අගාරවො විහරති නාම, ධම්මසවනග්ගෙ පන නිසීදිත්වා නිද්දායන්තො චෙව නානප්පකාරඤ්ච නිරත්ථකකථං කථෙන්තො ධම්මෙ අගාරවො විහරති නාම, සඞ්ඝමජ්ඣෙ බාහාවික්ඛෙපකං[1] නානාකථං කථෙන්තො ථෙරනවමජ්ඣිමෙසු ච චිත්තීකාරං අකරොන්තො සඞ්ඝෙ අගාරවො විහරති නාම, සික්ඛං අපරිපූරෙන්තො සික්ඛාය අගාරවො විහරති නාම, අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහභණ්ඩනාදීනි කරොන්තො අඤ්ඤමඤ්ඤං අගාරවො විහරති නාම.

දුතියං උත්තානත්ථමෙව.

---

5. 1. 3-4.

තතියෙ **අජ්ජවෙනාති**[2] උජුභාවෙන අවඞ්කගමනෙන; **ජවෙනාති** පදජවෙන; **මද්දවෙනාති** සරීරමුදුතාය; **ඛන්තියාති** අධිවාසනක්ඛන්තියා; **සොරච්චෙනාති** සුචිසීලතාය; භික්ඛුවාරෙ **අජ්ජවන්ති** ඤාණස්ස උජුකගමනං; **ජවොති** සූරස්ස[3] හුත්වා ඤාණස්ස වහනභාවො; **මද්දවන්ති** සීලමද්දවං; **ඛන්ති** අධිවාසනක්ඛන්තියෙව; **සොරච්චං**[4] සුචිසීලතායෙව. චතුත්ථෙ පඤ්චබලානි මිස්සකානි කථිතානි.

5. 1. 5.

පඤ්චමෙ **චෙතොඛිලාති** චිත්තස්ස ථද්ධභාවා[5] කචවරභාවා ඛාණුකභාවා; **සත්ථරි කඞ්ඛතීති** සත්ථු සරීරෙ වා ගුණෙ වා කඞ්ඛති; සරීරෙ කඞ්ඛමානො ද්වත්තිංසවරලක්ඛණපතිමණ්ඩිතං[6] නාම සරීරං අත්ථි නු ඛො නත්ථීති කඞ්ඛති, ගුණෙ කඞ්ඛමානො අතීතානාගතපච්චුප්පන්නජානනසමත්ථං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අත්ථි නු ඛො නත්ථීති කඞ්ඛති; **විචිකිච්ඡතීති** විචිනන්තො කිච්ඡති දුක්ඛං ආපජ්ජති විනිච්ඡිතුං[7] න සක්කොති; **නාධිමුච්චතීති** එවමෙතන්ති අධිමොක්ඛං න පටිලභති; **න සම්පසීදතීති** ගුණෙසු ඔතරිත්වා නිබ්බිචිකිච්ඡභාවෙන පසීදිතුං අනාවිලො භවිතුං න සක්කොති; **ආතප්පායාති** කිලෙසසන්තාපකවීරියකරණත්ථාය; **අනුයොගායාති** පුනප්පුන[8] යොගාය; **සාතච්චායාති** සතතකිරියාය; **පධානායාති** පදහනත්ථාය; **අයං පඨමො චෙතොඛිලොති**[9] අයං සත්ථරි විචිකිච්ඡාසඞ්ඛාතො පඨමො චිත්තස්ස ථද්ධභාවො[10] එවමෙතස්ස භික්ඛුනො අප්පහීනො හොති; **ධම්මෙති** පරියත්තිධම්මෙ ච පටිවෙධධම්මෙ ච; පරියත්තිධම්මෙ කඞ්ඛමානො තෙපිටකං බුද්ධවචනං චතුරාසීති ධම්මක්ඛන්ධසහස්සානීති වදන්ති අත්ථි නු ඛො එතං නත්ථීති කඞ්ඛති, පටිවෙධධම්මෙ කඞ්ඛමානො විපස්සනානිස්සන්දො මග්ගො නාම මග්ගනිස්සන්දො[11] ඵලං නාම සබ්බසඞ්ඛාරපටිනිස්සග්ගො නිබ්බානං නාමාති වදන්ති තං අත්ථි නු ඛො නත්ථීති කඞ්ඛති. **සඞ්ඝෙ කඞ්ඛතීති** උජුප්පටිපන්නොති

---

1. ඛෙපං. s.
2. ආජ්ජවෙනාති s
3. සූරං. b.
4. චචනති. s.
5. ඛද්ධභාවා. b.
6. ද්වත්තිංසවරපුරිසලක්ඛණපපටි b ත්තිංසපුරිස. s
7. විනිච්ඡිතුං. s.
8. ං s
9. ඛිලොති s
10. ඛද්ධභාවො. b.
11. නිස්සන්දං. b,

ආදීනං පදානං වසෙන එවරූපං පටිපදං පටිපන්නා චත්තාරො මග්ගට්ඨා චත්තාරො ඵලට්ඨාති අට්ඨන්නං පුග්ගලානං සමූහභූතො සඞ්ඝො නාම අත්ථි නු ඛො නත්ථීති කඞ්ඛති; සික්ඛාය කඞ්ඛමානො අධිසීලසික්ඛා අධිචිත්තසික්ඛා අධිපඤ්ඤාසික්ඛා නාමාති වදන්ති සා අත්ථි නු ඛො නත්ථීති කඞ්ඛති; **අයං පඤ්චමො**ති[1] අයං සබ්‍රහ්මචාරිසු කොපසඞ්ඛාතො පඤ්චමො චිත්තස්ස ථද්ධභාවො කචවරභාවො ඛාණුකභාවො

5. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **චෙතසො විනිබන්ධා**ති චිත්තං විනිබන්ධිත්වා[2] මුට්ඨියං කත්වා විය ගණ්හන්තීති චෙතසො විනිබන්ධා; **කාමෙ**ති වත්ථුකාමෙපි කිලෙසකාමෙපි; **කායෙ**ති අත්තනො කායෙ; **රූපෙ**ති බහිද්ධාරූපෙ; **යාවදත්ථ**න්ති යත්තකං ඉච්ඡති තත්තකං; **උදරාවදෙහක**න්ති උදරපූරං, තං හි උදරං අවදෙහනතො උදරාවදෙහකන්ති වුච්චති; **සෙය්‍යසුඛ**න්ති මඤ්චපීඨසුඛං උතුසුඛං වා; **පස්සසුඛ**න්ති[3] යථා සම්පරිවත්තකං සයන්තස්ස දක්ඛිණපස්සවාමපස්සානං සුඛං හොති එවං උප්පන්නසුඛං[4]; **මිද්ධසුඛ**න්ති නිද්දාසුඛං; **අනුයුත්තො**ති යුත්තප්පයුත්තො[5] විහරති; **පණිධායා**ති පත්ථයිත්වා;[6] **සීලෙනා**ති ආදිසු **සීල**න්ති චතුපාරිසුද්ධිසීලං; **වත**න්ති වතසමාදානං; **තපො**ති තපචරණං; **බ්‍රහ්මචරිය**න්ති මෙථුනවිරති; **දෙවො වා භවිස්සාමී**ති මහෙසක්ඛදෙවො වා භවිස්සාමි; **දෙවඤ්ඤතරො වා**ති අප්පෙසක්ඛදෙවෙසු වා අඤ්ඤතරොති.

5. 1. 7.

සත්තමෙ **වාතං අනුලොමෙතී**ති වාතං අනුලොමෙත්වා හරති[7]; **වත්ථිං සොධෙතී**ති ධමනියො සුද්ධා[8] කරොති; **ආමාවසෙසං පාචෙතී**ති සචෙ ආමාවසෙසකං හොති තං පාචෙති.

5. 1. 8-9

අට්ඨමෙ **අචක්ඛුස්ස**න්ති න චක්ඛූනං හිතං චක්ඛුං විසුද්ධං[9] න කරොති. නවමෙ **ආයතකෙනා**ති දීඝෙන පරිපුණ්ණපදව්‍යඤ්ජනතං[10] ගාථාවුත්තඤ්ච[11] විනාසෙත්වා[12] පවත්තෙන්ත; **සරකුත්තිම්පි නිකාමයමානස්සා**ති එවං ගීතස්සරො කාතබ්බොති සරකිරියං පත්ථයමානස්ස; **සමාධිස්ස භඞ්ගො හොතී**ති සමථවිපස්සනාචිත්තස්ස විනාසො හොති.

5. 1. 10

· දසමෙ **දුක්ඛං සුපතී**ති නානාවිධසුපිනං[13] පස්සන්තො දුක්ඛං සුපති; **දුක්ඛං පටිබුජ්ඣතී**ති පටිබුජ්ඣන්තොපි උත්තසිත්වා සලොමහංසො[14] පටිබුජ්ඣති; ඉමස්මිං සුත්තෙ සතිසම්පජඤ්ඤමිස්සකං[15] කථිතං

පඨමො වග්ගො.

---

1. කඞ්ඛති b
2. චිත්තං බන්ධිත්වා. b
3. සම්ඵස්සසුඛන්ති l
4. උප්පන්නංසුඛං. s.
5. සුත්තප්පයුත්තො b s.
6. පත්ථෙත්වා b පට්ඨයිත්වා s.
7. විහරති. b
8. සුද්ධා. s.
9. චක්ඛු s විසුද්ධිං. b s
10. සතං b සං. s
11. වත්තඤ්ච b s.
12. විනාසෙත්වාපි. b.
13. නානාවිධං. b s.
14. ලොමහංසො. b
15. ජඤ්ඤං. b s.

5. 2. 1-2.

දුතියස්ස පඨමෙ **අනොකාසකපරිභාසකො**ති දසහි අනොකාසවත්ථූහි අනොකාසකො භයදස්සනෙන පරිභාසකො; **ජිනපරිපන්ථො**ති[1] ලොකුත්තරපරිපන්ථස්ස ජිනත්තා ජිනපරිපන්ථො; **රොගාතඞ්ක**න්ති රොගොයෙව ඛිප්පජීවිකාවහනතො[2] රොගාතඞ්කො නාම. දුතියෙ **අධිකරණකාරකො**ති චතුන්නං අධිකරණානං අඤ්ඤතරස්ස කාරකො; **අනධිගත**න්ති පුබ්බෙ අනුප්පන්න[3]විසෙසං.

5. 2. 3.

තතියෙ **දුස්සීලො**ති අසීලො නිස්සීලො; **සීලවිපන්නො**ති විපන්නසීලො භින්නසංවරො; **පමාදාධිකරණ**න්ති පමාදකාරණා; ඉදඤ්ච සුත්තං ගහට්ඨානං වසෙන ආගතං පබ්බජිතානම්පි පන ලබ්භතෙව, ගහට්ඨො හි යෙන යෙන සිප්පට්ඨානෙන ජීවිකං[4] කප්පෙති යදි කසියා යදි වණිජ්ජාය පාණාතිපාතාදිවසෙන පමත්තො තං තං යථාකාලෙ[5] සම්පාදෙතුං න සක්කොති අථස්ස මූලම්පි නස්සති[6] මාඝාතකාලෙ පාණාතිපාතං පන[7] අදින්නාදානාදීනි ච කරොන්තො දණ්ඩවසෙන මහතිං භොගජානිං නිගච්ඡති[8], පබ්බජිතො දුස්සීලො පමාදකාරණා සීලතො බුද්ධවචනතො ඣානතො සත්තඅරියධනතො ච ජානිං නිගච්ඡති, ගහට්ඨස්ස අසුකො අසුකකුලෙ ජාතො දුස්සීලො පාපධම්මො පරිච්චත්තඉධලොකපරලොකො සලාකභත්තමත්තම්පි න[9] දෙතීති චතුපරිසමජ්ඣෙ[10] පාපකො කිත්තිසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡති, පබ්බජිතස්ස අසුකො නාසක්ඛි සීලං රක්ඛිතුං න[11] බුද්ධවචනං ගහෙතුං වෙජ්ජකම්මාදීහි ජීවති ඡහි අගාරවෙහි සමන්නාගතොති එවං අබ්භුග්ගච්ඡති. **අවිසාරදො**ති ගහට්ඨො තාව අවස්සං බහූනං[12] සන්නිපාතට්ඨානෙ කොචි මම කම්මං ජානිස්සති අථ මං ගණ්හිස්සන්ති[13] වා රාජකුලස්ස වා දස්සන්තීති[14] සභයො උපසඞ්කමති මඞ්කුභූතොව පතිතක්ඛන්ධො[15] අඞ්ගුට්ඨකෙන භූමිං කසන්තො නිසීදති විසාරදො හුත්වා කථෙතුං න සක්කොති, පබ්බජිතොපි බහූ භික්ඛූ සන්නිපතිතා අවස්සං කොචි මම කම්මං ජානිස්සති අථ මෙ උපොසථම්පි පවාරණම්පි ඨපෙත්වා සාමඤ්ඤතො[16] චාවෙත්වා නික්කඩ්ඪිස්සන්තීති සභයො උපසඞ්කමති විසාරදො හුත්වා කථෙතුං න සක්කොති එකච්චො පන දුස්සීලොපි දප්පිතො විය චරති[17] සොපි අජ්ඣාසයෙන මඞ්කු හොතියෙව; **සම්මූළ්හො කාලං කරොතී**ති තස්ස හි මරණමඤ්චෙ නිපන්නස්ස දුස්සීලකම්මෙ[18] සමාදාය වත්තිතට්ඨානං[19] ආපාථං ආගච්ඡති

1. ඛණ්ඩොති. b
2. ජීවිකාසාවහනතො. b.
3. අප්පත්ත s අප්පන්න. b
4. ජීවිතං b.
5. කාලං b
6. මූලං විනස්සති. b
7 පාතං b පාත. s.
8. ගච්ඡති. b.
9. භත්තමත්තම්පි න s සලාකභත්තමත්තම්පි න ච. b
10 චතුප්පරිසා. b.
11. රක්ඛිතුං, b.
12. බහූනං. b.
13. නිග්ගණ්හිස්සන්ති b ගණ්හිස්සන්ති. s.
14. දස්සතීති b. s,
15 භූතොව. b. s. පත්තක්ඛන්ධො b අධොමුඛො s,
16. සාමඤ්ඤා s.
17. දළිතොපිචරති. s
18. දුස්සීලකම්මෙ l සීලස්සකම්මං b දුස්සීලකම්මං. s
19. වත්තිතට්ඨානං b, s.

ණ්ණා උම්මීලෙත්වා ඉධලොකං පස්සති නිම්මීලෙත්වා පරලොකං පස්සති තස්ස චත්තාරො අපායා උපට්ඨහන්ති සත්තිසතෙන සීසෙ පහරියමානො විය හොති සො "වාරෙථ වාරෙථා"ති විරවන්තො මරති තෙන වුත්තං "සම්මූළ්හො කාලං කරොතී"ති; පඤ්චමං[1] පදං උත්තානමෙව, ආනිසංසකථා වුත්තවිපරියායෙන[2] වෙදිතබ්බා.

5 2 4-9

චතුත්ථෙ **බහුභාණිස්මි**න්ති පඤ්ඤාය අපරිච්ඡින්දිත්වා බහුං භණන්තෙ; **මන්තභාණිස්මි**න්ති මන්තා වුච්චති පඤ්ඤා, තාය පරිච්ඡින්දිත්වා භණන්තෙ. පඤ්චමෙ **වෙරබහුලො**ති පුග්ගලවෙරෙනපි අකුසලවෙරෙනපි බහුවෙරො; **වජ්ජබහුලො**ති දොසබහුලො. ඡට්ඨෙ **ලුද්දො**ති දාරුණො කක්ඛළො; **විප්පටිසාරී**ති මඞ්කුභාවෙන සමන්නාගතො. සත්තමෙ **අපාසාදිකෙ**ති අපාසාදිකෙහි කායකම්මාදීහි සමන්නාගතෙ; **පාසාදිකෙ**ති පසාදාවහෙ පරිසුද්ධසමාචාරෙ. අට්ඨමනවමානි උත්තානත්ථානෙව.

5 2. 10

දසමෙ **පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ ආදීනවා මධුරාය**න්ති එකං සමයං භගවා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චාරිකං චරමානො මධුරානගරං සම්පාපුණිත්වා[3] අන්තොනගරං පවිසිතුං ආරභි, අථෙකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා යක්ඛිනී අචෙලා[4] හුත්වා වෙ හත්ථෙ පසාරෙත්වා ජිව්හං නිල්ලාලෙත්වා[5] දසබලස්ස පුරතො අට්ඨාසි, සත්ථා අන්තොනගරං අපවිසිත්වා තතොව[6] නික්ඛමිත්වා විහාරං අගමාසි, මහාජනො ඛාදනීයභොජනීයඤ්ච[7] සක්කාරසම්මානඤ්ච ආදාය විහාරං ගන්ත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස[8] දානං අදාසි, සත්ථා තස්ස නගරස්ස නිග්ගණ්හනත්ථාය ඉමං සුත්තං ආරභි; තත්ථ **විසමා**ති න සමතලා; **බහුරජා**ති වාතපහරණකාලෙ[9] උග්ගන්තෙන[10] රජක්ඛන්ධෙන පරියොනද්ධා විය හොති, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති[11]

දුතියො වග්ගො.

---

5. 3. 1-2

තතියස්ස පඨමෙ **අනවත්ථචාරිකන්**ති අවත්ථිතචාරිකං;[12] **සුතං න පරියොදපෙතී**ති යම්පිස්ස සුතං අත්ථි[13] තං පරියොදපෙතුං න සක්කොති; **සුතෙනෙකච්චෙන අවිසාරදො හොතී**ති ථොකථොකෙන සුතෙන විජ්ජමානෙනාපි ඤාණසොමනස්සප්පත්තො[14] න හොති; **සමවත්ථචාරෙ**ති සමවත්ථිතචාරෙ.[15] දුතියං උත්තානත්ථමෙව.

---

1. පඤ්චමෙ. b.
2. විපරියායෙන. b. s.
3. මධුරං නගරං පාපුණිත්වා. s
4. අචලං b.
5. නිල්ලාලෙත්වා. l.
6. ච. s.
7. ඛාදනීයභොජනීයඤ්ච. b s
8. භික්ඛුසඞ්ඝස්ස. b.s
9. වාතස්ස s වාතප්ප. b
10. උග්ගතෙන b.
11. උත්තානත්ථමෙවාති. b. s.
12. අනවත්ථිත b අවට්ඨිත. s.
13. නත්ථි. b.
14. ඤාණෙන. b. s.
15. සමවත්ථිත. s.

5. 3. 3-5

තතියෙ **බහුභණ්ඩොති** බහුපරික්ඛාරො; **බහුභෙසජ්ජොති** සප්පිනවනීතාදීනං බහුතාය[1] බහු භෙසජ්ජො; **ව්‍යත්තොති** ව්‍යාසත්තො;[2] **සංසට්ඨොති** පඤ්චවිධෙන සංසග්ගෙන සංසට්ඨො හුත්වා; **අනනුලොමිකෙනාති** සාසනස්ස අනනුලොමිකෙන. චතුත්ථෙ **වණ්ණමච්ඡරීති** ගුණමච්ඡරී; **ධම්මමච්ඡරීති** පරියත්තිමච්ඡරී. පඤ්චමෙ **අනාමන්තචාරෙ ආපජ්ජතීති** නිමන්තිතො සභත්තො සමානො සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡා පුරෙභත්තං වා පච්ඡාභත්තං වා කුලෙසු චාරිත්තං ආපජ්ජෙය්‍යාති සික්ඛාපදෙ වුත්තං ආපත්තිං ආපජ්ජති; **රහො නිසජ්ජායාති** ආදීහිපි තෙසං තෙසං සික්ඛාපදානං වසෙන වෙදිතබ්බානි.

5. 3. 6.

ඡට්ඨෙ[3] **අතිවෙලන්ති** අතික්කන්තපමාණකාලං.[4] සත්තමං උත්තානමෙව.[5] අට්ඨමෙ **උස්සූරභත්තෙනාති** අතිදිවාපචනභත්තෙන; **න කාලෙන පටිපූජෙන්තීති** යාගුකාලෙ යාගුං ඛජ්ජකකාලෙ ඛජ්ජකං භොජනකාලෙ භොජනං අපචන්තා යුත්තප්පයුත්තකාලස්ස අතිනාමිතත්තා න කාලෙන පටිපූජෙන්ති නාම; තතො තෙසු අත්තනො ගෙහං ආගතෙසු තථෙව[6] කරොන්ති කුලපවෙණියා ආගතා බලිපටිග්ගාහිකා දෙවතාපි යුත්තප්පයුත්තකාලෙන ලාභං ලභමානායෙව රක්ඛන්ති ගොපයන්ති පීළං පත්වා[7] අකාලෙ[8] ලගමානා පන ඉමෙ අම්හෙසු අනාදරාති ආරක්ඛං න කරොන්ති සමණබ්‍රාහ්මණාපි එතෙසං ගෙහෙ භොජනවෙලාය භොජනං න හොති ඨිතමජ්ඣන්තිකෙ දෙන්තීති[9] මඞ්ගලා[10] මඞ්ගලෙසු කාතබ්බං න කරොන්ති; **විමුඛා කම්මං කරොන්තීති** පාතො කිඤ්චි න ලභාම බුදපතිපීළිතා[11] කම්මං කාතුං න සක්කොමාති කම්මං විස්සජ්ජෙත්වා නිසීදන්ති; **අනොජවන්තං හොතීති** අකාලෙ[12] භුත්තං ඔජං ඵරිතුං න සක්කොති; සුක්කපක්ඛො වුත්තවිපල්ලාසෙන වෙදිතබ්බො.

5. 3 9.

නවමෙ **සභීරූති** සත්ථෙඤ්ඤ මහානිද්දං නිද්දායති; **සප්පටිභයොති** තං නිස්සාය භයං උප්පජ්ජති තස්මා සප්පටිභයො; **මිත්තදුභීති**[13] පානභොජනදායකම්පි මිත්තං දුභති විහිංසති;[14] මාතුගාමෙපි එසෙව නයො.

5. 3. 10.

දසමෙ **ඝොරවිසොති** කක්ඛළවිසො; **දුජ්ජිව්හොති** ද්විධාභින්නජිව්හො; **ඝොරවිසතාති** ඝොරවිසතාය; සෙසවයෙපි එසෙව නයොති.

තතියො වග්ගො.

---

1. නවනීතාදි. b.
2. අබ්‍යත්තොති අබ්‍යා. s.
3. ජට්ඨමෙ. b.
4. සමානකාලං b.
5. උත්තානත්ථමෙව. s
6. ගෙහෙසුපෙව. b.
7. අසත්වා. b
8. අකාලෙන. s.
9. දෙන්ති. s.
10. නාතීති. b.
11. බුද්දදුස්සපටි. b. s.
12. අසාලෙ. s
13. දුබ්භිති. b s.
14. හිංසති. b. s.

5. 4. 1-2.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **න ආකප්පසම්පන්නොති** න සමණකප්පෙන සම්පන්නො; **අභාවනීයො හොතීති** වඩ්ඪනීයො හොති. දුතියං උත්තානත්ථමෙව.

5. 4. 3

තතියෙ **පටිබලොති**. කායබලෙන ච **ඤාණබලෙන ච** සමන්නාගතත්තා පටිබලො.

5. 4. 4.

චතුත්ථෙ **ඛණ්ඩඵුල්ලන්ති** පතිතට්ඨානඤ්ච භින්නට්ඨානඤ්ච; **පටිසඞ්ඛරොතීති** පටිපාකතිකං කරොති; **ආරොචෙතීති** ඉදං පවාරිතකුලානං[1] වසෙන වුත්තං.

5. 4. 5-6.

පඤ්චමෙ **අධිසීලෙසූති** පඤ්චසු සීලෙසු; **ධම්මදස්සනෙ නිවෙසෙතීති** චතුසච්චධම්මදස්සනෙ පතිට්ඨාපෙති; **අරහග්ගතන්ති** සබ්බසක්කාරානං අරහෙ රතනත්තයෙව[2] ගතං තීසු වත්ථූසු ගරුචිත්තීකාරං උපට්ඨපෙථාති අත්ථො. ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙව.

5. 4. 7.

සත්තමෙ **ආවාසපලිගෙධීති** ආවාසං බලවගිද්ධිවසෙන ගිලිත්වා විය ඨිතො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[3]

චතුත්ථො වග්ගො.

---

5. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **දුච්චරිතෙ සුචරිතෙති** ඉදං අභෙදතො වුත්තං; **කායදුච්චරිතෙති** ආදි කායචාරාදීනං වසෙන භෙදතො; **සද්ධම්මාති** දසකුසලකම්මපථධම්මතො; **අසද්ධම්මෙති** අකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතෙ අසද්ධම්මෙ.

5. 5. 9.

නවමෙ **සිවථිකායාති** සුසානෙ; **ආරොදනාති** ආරොදනට්ඨානං; **අසුචිනාති** ජිගුච්ඡනීයෙන.

5 5. 10.

දසමෙ **පුග්ගලප්පසාදෙති** එකපුග්ගලස්මිං උප්පන්නපසාදෙ, **අසනෙ නිසීදාපෙතීති** භික්ඛූනං ආසනපරියන්තෙ නිසීදාපෙති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[3]

පඤ්චමො පණ්ණාසකො.

---

1. පරිචාරිකකුලානං. s. 2. ඝනයෙ b. 3. උත්තානමෙවාති. b. s.

5. 6. 1-3.

ඡට්ඨස්ස පඨමෙ **උපසම්පාදෙතබ්බ**න්ති උපජ්ඣායෙන හුත්වා උපසම්පාදෙතබ්බං. දුතියෙ **නිස්සයො දාතබ්බො**ති ආචරියෙන හුත්වා නිස්සයො දාතබ්බො. තතියෙ **සාමණෙරො උපට්ඨාපෙතබ්බො**ති උපජ්ඣායෙන හුත්වා සාමණෙරො ගහෙතබ්බො[1] ඉමානි තීණිපි සුත්තානි පඨමබොධියං ඛීණාසවවසෙන වුත්තානි.

5. 6. 4.

චතුත්ථාදීනි අනුපදවණ්ණනාතො[2] උත්තානත්ථානෙව. භත්තුද්දෙසකාදීනං විනිච්ඡයකථා සමන්තපාසාදිකාය විනයට්ඨකථාය[3] වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බාති. **සම්මතො න පෙසෙතබ්බො**ති[4] පකතියා සම්මතො ගච්ඡ භත්තං[5] උද්දිසාහීති න පෙසෙතබ්බො. **සාටියග්ගාහාපකො**ති[6] වස්සිකසාටිකාය ගාහාපකො; **පත්තගාහාපකො**ති "යො ච තස්සා භික්ඛුපරිසාය පත්තපරියන්තො සො තස්ස භික්ඛුනො පදාතබ්බො"ති එත්ථ වුත්තපත්තගාහාපකො; **ආජීවකො**ති නග්ගපබ්බජිතො;[7] **නිගණ්ඨො**ති පුරිමභාගපටිච්ඡන්නො; **බුද්ධසාවකො**ති[8] නිගණ්ඨසාවකො; **ජටිලකො**ති තාපසො; **පරිබ්බාජකො**ති ඡන්නපරිබ්බාජකො; **මාගණ්ඩිකාද**යොපි[9] තිත්ථියා එව; එතෙසං පන සීලෙසු පරිපූරිකාරිතාය[10] අභාවෙන සුක්කපක්ඛො න ගහිතො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[11]

[12]මනොරථපූරණියා[13] අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය

පඤ්චකනිපාතවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

---

6. 1. 1.

ඡක්කනිපාතස්ස පඨමෙ **ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛූ**ති භික්ඛවෙ ඉමස්මිං සාසනෙ භික්ඛු; **නෙව සුමනො හොති න දුම්මනො**ති ඉට්ඨාරම්මණෙ රාගසහජාතෙන[14] සොමනස්සෙන න සුමනො වා අනිට්ඨාරම්මණෙ දොසසහජාතෙන[14] දොමනස්සෙන න දුම්මනො වා හොති[15] **උපෙක්ඛකො විහරති සතො සම්පජානො**ති මජ්ඣත්තාරම්මණෙ අසමපෙක්ඛනෙන[16] අඤ්ඤාණුපෙක්ඛාය උපෙක්ඛකභාවං අනාපජ්ජිත්වා සතො සම්පජානො හුත්වා ආරම්මණෙ මජ්ඣත්තො විහරති; ඉමස්මිං සුත්තෙ ඛීණාසවස්ස සතතවිහාරො කථිතො.

---

1. ඉති. b s
2. වණ්ණනාතො. b.
3. කථායං. b.
4. පෙසිතබ්බාති. b.
5. සම්මතොපි ගච්ඡ b භත්තාති. b s.
6. සාටිගාහාපකොති. b. s.
7. නග්ගපරිබ්බාජකො. b.
8. මුණ්ඩසාවකොති. b. s.
9. මාකණ්ඩිකාදයොපි. b s
10. පූරිතාය. b
11. සෙසමෙත්ථ b උත්තානමෙවාති. b. s.
12. ඉති. b.
13. සුත්තසතපටිමණ්ඩිතාය. b.
14. සහගතෙන. b. s.
15. දුම්මනො වා න හොති b.
16. රම්මණෙසු සම්පෙක්ඛනෙන b. අසමවෙක්ඛනෙන s.

6. 1. 2-4.

දුතියෙ **අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධ**න්ති ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තානෙව; **ආසවානං ඛයා අනාසව**න්ති ආසවානං ඛයෙන අනාසවං න චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනි[1] විය අභාවෙනාති; ඉමස්මිං සුත්තෙ ඛීණාසවස්ස අභිඤ්ඤාපටිපදා[2] කථිතා. තතියචතුත්ථෙසු ඛීණාසවොව කථිතො.[3]

6. 1. 5-7.

පඤ්චමෙ **අඞ්ගෙහී**ති ගුණඞ්ගෙහි; **ඛමො**ති අධිවාසකො; **රූපාන**න්ති රූපාරම්මණානං, **වණ්ණසම්පන්නෙනා**ති සරීරවණ්ණෙන සම්පන්නෙන. ඡට්ඨෙ **බලසම්පන්නෙනා**ති කායබලෙන සම්පන්නෙන. සත්තමෙ **ජවසම්පන්නෙනා**ති පදජවෙන[4] සම්පන්නෙන.

6. 1. 8.

අට්ඨමෙ **අනුත්තරියානී**ති අඤ්ඤෙන උත්තරිතරෙන රහිතානි[5] නිරුත්තරානි; **දස්සනානුත්තරිය**න්ති රූපදස්සනෙසු අනුත්තරං; එස නයො සබ්බපදෙසු; හත්ථිරතනාදීනං[6] හි දස්සනං න දස්සනානුත්තරියං[7] නිවිට්ඨසද්ධස්ස පන නිවිට්ඨපෙමවසෙන දසබලස්ස වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වා කසිණඅසුභනිමිත්තාදීනං වා අඤ්ඤතරස්ස දස්සනං දස්සනානුත්තරියං[7] නාම; ඛත්තියාදීනං ගුණකථාසවනං න සවනානුත්තරියං[7] නිවිට්ඨසද්ධස්ස පන නිවිට්ඨපෙමවසෙන තිණ්ණං වා රතනානං ගුණකථාසවනං[8] තෙපිටකබුද්ධවචනසවනං වා සවනානුත්තරියං නාම; මණිරතනාදිලාභො[9] න ලාභානුත්තරියං[7] සත්තවිධඅරියධනලාභො පන ලාභානුත්තරියං නාම; හත්ථිසිප්පාදිසික්ඛනං න සික්ඛානුත්තරියං[7] සික්ඛාත්තයපූරණං[10] පන සික්ඛානුත්තරියං නාම; ඛත්තියාදීනං පන[11] පාරිචරියා න පාරිචරියානුත්තරියං[7] තිණ්ණං පන රතනානං පාරිචරියා පාරිචරියානුත්තරියං නාම; ඛත්තියාදීනං ගුණානුස්සරණං න අනුස්සතානුත්තරියං[7] තිණ්ණං පන රතනානං ගුණානුස්සරණං අනුස්සතානුත්තරියං නාම; ඉති ඉමානි ඡ අනුත්තරියානි ලොකියලොකුත්තරානි කථිතානි.

6. 1. 9.

නවමෙ **බුද්ධානුස්සතී**ති බුද්ධගුණාරම්මණා සති;[12] සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො.

6. 1. 10.

දසමෙ **මහානාමො**ති දසබලස්ස චූළපිතුපුත්තො එකො සක්‍යරාජා; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමී**ති භුත්තපාතරාසො හුත්වා දස පරිජනපරිවුතො ගන්ධමාලාදීනි ගාහාපෙත්වා යත්ථ සත්ථා තත්ථ අගමාසි; අරියඵලං අස්ස ආගතන්ති **ආගතඵලො**; සික්ඛාත්තයසාසනං එතෙන විඤ්ඤාතන්ති **විඤ්ඤාතසාසනො**; ඉති අයං රාජා සොතාපන්නස්ස

---

1. දීනං. s
2. පටිපාටි b පටිපාටියා. s.
3. ඛීණාසවා කථිතා. b.
4. චරජවෙන. b.
5. උත්තරිතරෙන. b
6. හත්ථි. s.
7. රියං යං. b, s.
8. කථාසවනං. b. s.
9. දීනං ලාභො. s
10. සික්ඛාත්තයසම්පූරණං b.
11. දීනං. b. s
12. ණානුස්සති. b, s.

නිස්සයවිහාරං පුච්ඡාමීති පුච්ඡන්තො එවමාහ. **නෙවස්ස රාගපරි යුට්ඨිත**න්ති න උප්පජ්ජමානෙන රාගෙන උට්ඨහිත්වා ගහිතං; **උජුගත**න්ති බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානෙ උජුකමෙව ගතං; **තථාගතං ආරබ්භා**ති තථාගතගුණෙ ආරබ්භ; **අත්ථවෙද**න්ති අට්ඨකථං නිස්සාය උප්පන්න[1] පීතිපාමොජ්ජං; **ධම්මවෙද**න්ති පාළිං නිස්සාය උප්පන්න[1] පීතිපාමොජ්ජං; **ධම්මූපසංහිත**න්ති පාළිඤ්ච අට්ඨකථඤ්ච නිස්සාය උප්පන්නං; **පමුදිතස්සා**ති දුවිධෙන පීතිපාමුජ්ජෙන පමුදිතස්ස; **පීති ජායතී**ති පඤ්චවිධා පීති නිබ්බත්තති; **කායො පස්සම්භතී**ති නාමකායො ච කරජකායො ච දරථපටිප්පස්සද්ධියා පටිප්පස්සම්භති; **සුඛ**න්ති කායිකචෙතසිකං[2] සුඛං; **සමාධියතී**ති ආරම්මණෙ සම්මා ඨපිතං හොති; **විසමගතාය පජායා**ති රාගදොසමොහවිසමගතෙසු සත්තෙසු; **සමප්පත්තො**ති සමං උපසමං පත්තො හුත්වා; **සබ්‍යාපජ්ඣායා**ති සදුක්ඛාය; **ධම්මසොත**[3] **සමාපන්නො**ති විපස්සනාසඞ්ඛාතං ධම්මසොතං සමාපන්නො; **බුද්ධානුස්සතිං භාවෙතී**ති බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං බ්‍රූහෙති වඩ්ඪෙති; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉති මහානාමො සොතාපන්නස්ස නිස්සයවිහාරං පුච්ඡි **සත්ථාපිස්ස** තමෙව කථෙසි. එවම්මස්මිං[4] සුත්තෙ සොතාපන්නොව කථිතොති.

ආහුනෙය්‍යවග්ගො.

පඨමො.

---

6. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **සාරාණීයා**ති සරිතබ්බයුත්තකා; **මෙත්තං කායකම්ම**න්ති මෙත්තෙන චිත්තෙන කත්තබ්බකායකම්මං; වචීකම්ම **මනොකම්මෙසුපි** එසෙව නයො; ඉමානි ච පන භික්ඛූනං වසෙන ආගතානි **ගිහීසුපි ලබ්භ**න්ති. භික්ඛූනං හි මෙත්තෙන[5] චිත්තෙන ආභිසමාචාරික[6] **ධම්මපූරණං** මෙත්තං කායකම්මං නාම; ගිහීනං චෙතියවන්දනත්ථාය බොධිවන්දනත්ථාය[7] සඞ්ඝනිමන්තනත්ථාය ගමනං ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨෙ භික්ඛූ දිස්වා පච්චුග්ගමනං පත්තපටිග්ගහණං ආසනපඤ්ඤාපනං අනුගමනන්ති එවමාදිකං මෙත්තං කායකම්මං නාම; භික්ඛූනං මෙත්තෙන චිත්තෙන ආචාරපණ්ණත්තිසික්ඛාපනං[8] කම්මට්ඨානකථනං ධම්මදෙසනා තෙපිටකම්පි[9] බුද්ධවචනං මෙත්තං[10] වචීකම්මං නාම; ගිහීනං චෙතියවන්දනාය ගච්ඡාම බොධිවන්දනාය ගච්ඡාම ධම්මසවනං කාරෙස්සාම දීපමාලං[11] පුප්ඵපූජං කාරෙස්සාම තීණි සුචරිතානි සමාදාය වත්තිස්සාම සලාකභත්තාදීනි දස්සාම වස්සාවාසිකං දස්සාම අජ්ජ සඞ්ඝස්ස චත්තාරො පච්චයෙ දස්සාම සඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා ඛාදනීයාදීනි සංවිදහථ ආසනානි පඤ්ඤාපෙථ

---

1. උප්පන්නං. b. s.
2. චෙතසික. s.
3. සොතං. s
4. එවං ඉමස්මිං. b එවම්පි ඉමස්මිං. s
5. මෙත්ත. s
6. අභිසමාචාරික. s.
7. චෙතියවන්දනත්ථාය. b
8. සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනං. b.
9. තෙපිටක. s.
10. මෙත්තා. s.
11. කරිස්සාම දීපමාලා. b. s.

පානීයං උපට්ඨාපෙථ සඞ්ඝං පච්චුග්ගන්ත්වා ආනෙථ පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදාපෙථ ඡන්දජාතා උස්සාහජාතා වෙය්‍යාවච්චං කරොථාති ආදිවචනකාලෙ මෙත්තං වචීකම්මං නාම; භික්ඛූනං පාතොව උට්ඨාය සරීරපටිජග්ගනං චෙතියඞ්ගණවත්තාදීනි ච කත්වා විවිත්තාසනෙ නිසීදිත්වා ඉමස්මිං විහාරෙ භික්ඛූ සුඛී හොන්තු අවෙරා අව්‍යාපජ්ඣාති චින්තනං මෙත්තං මනොකම්මං නාම; ගිහීනං අය්‍යා සුඛී හොන්තු අවෙරා අව්‍යාපජ්ඣාති චින්තනං මෙත්තං මනොකම්මං නාම; **ආවි චෙව රහො චාති** සම්මුඛා ච පරම්මුඛා ච; තත්ථ නවකානං චීවරකම්මාදිසු සහායභාවගමනං සම්මුඛා කායකම්මං නාම; ථෙරානං පන පාදධොවනවීජනාදිභෙදම්පි සබ්බං[1] සාමීචිකම්මං සම්මුඛා කායකම්මං නාම; උභයෙහිපි දුන්නික්ඛිත්තානං දාරුභණ්ඩාදීනං තෙසු අවඤ්ඤං අකත්වා අත්තනා දුන්නික්ඛිත්තානං විය පටිසාමනං පරම්මුඛා මෙත්තං කායකම්මං නාම; දෙවත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරොති එවං පග්ගහවචනං සම්මුඛා මෙත්තං වචීකම්මං නාම; විහාරෙ අසන්තං පන පටිපුච්ඡන්තස්ස කහං අම්හාකං දෙවත්ථෙරො කහං අම්හාකං තිස්සත්ථෙරො කදා නු ඛො ආගමිස්සතීති එවං මමායනවචනං පරම්මුඛා මෙත්තං වචීකම්මං නාම; මෙත්තාසිනෙහ[2] සිනිද්ධානි පන නයනානි උම්මීලෙත්වා පසන්නෙන මුඛෙන ඔලොකනං සම්මුඛා මෙත්තං මනොකම්මං නාම; දෙවත්ථෙරො තිස්සත්ථෙරො අරොගො හොතු අව්‍යාපජ්ඣොති[3] සමන්නාහරණං පරම්මුඛා මෙත්තං මනොකම්මං නාම.

ලාභාති චීවරාදයො ලද්ධපච්චයා; **ධම්මිකාති** කුහනාදිභෙදං මිච්ඡාජීවං වජ්ජෙත්වා ධම්මෙන සමෙන භික්ඛාචරියවත්තෙන උප්පන්නා; **අන්තමසො පත්තපරියාපන්නමත්තම්පීති** පච්ඡිමකොටියා පත්තෙ පරියාපන්නං පත්තස්ස අන්තොගතං[4] ද්වත්තිකටච්ඡුභික්ඛාමත්තම්පි;[5] **අප්පටිවිභත්තභොගීති** එත්ථ ද්වෙ පටිවිභත්තානි නාම ආමිසපටිවිභත්තං පුග්ගලපටිවිභත්තඤ්ච, තත්ථ එත්තකං දස්සාමි එත්තකං න දස්සාමීති එවං චින්තෙත්වා පටිවිභජනං[6] ආමිසපටිවිභත්තං නාම; අසුකස්ස දස්සාමි අසුකස්ස න දස්සාමීති එවං චින්තෙත්වා විභජනං පන[7] පුග්ගලපටිවිභත්තං නාම, තදුභයම්පි අකත්වා යො පන[8] අප්පටිවිභත්තං භුඤ්ජති අයං අප්පටිවිභත්තභොගී නාම; **සීලවන්තෙහි සබ්‍රහ්මචාරීහි සාධාරණභොගීති** එත්ථ සාධාරණභොගිනො ඉදං ලක්ඛණං යං යං පණීතං ලභති තං තං නෙව ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසනාමුඛෙන ගිහීනං දෙති න අත්තනා පරිභුඤ්ජති පතිගණ්හන්තො ච සඞ්ඝෙන සාධාරණං හොතූති ගහෙත්වා ගණ්ඩිං[9] පහරිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං සඞ්ඝසන්තකං විය පස්සති; ඉමං පන සාරාණීයධම්මං කො පූරෙති කො න

1. පාදධොවනදානාදි b s භෙදං සබ්බම්පි. b.
2. නාම; සිනෙහ. s
3. අප්පාබාධොති b අබ්‍යාබාධොති s.
4. අන්තොගධං. b
5. මත්තං. b
6. චින්තෙත්වා විභජනං. b
7. විභජනං. s.
8. යො. b. s.
9. ඝණ්ඩිං. b.

පූරෙති, දුස්සීලො තාව න පූරෙති න හි තස්ස සන්තකං සීලවන්තා ගණ්හන්ති පරිසුද්ධසීලො පන වත්තං අඛණ්ඩෙන්තො පූරෙති. තත්ථිදං[1] වත්තං: යො හි ඔදිස්සකං කත්වා මාතු වා පිතු වා ආචරියුපජ්ඣායාදීනං වා දෙති සො දාතබ්බං දෙතු[2] සාරාණීයධම්මො පනස්ස න හොති පලිබොධජග්ගනං නාම හොති, සාරාණීයධම්මො හි මුත්තපලිබොධස්ස වට්ටති, තෙන පන ඔදිස්සකං දෙන්තෙන ගිලානගිලානුපට්ඨාක ආගන්තුකගමිකානඤ්චෙව නවපබ්බජිතස්ස[3] ච සංඝාටිපත්තග්ගහණං අජානන්තස්ස වා[4] දාතබ්බං එතෙසං දත්වා අවසෙසං ථෙරාසනතො පට්ඨාය ථොකථොකං අදත්වා යො යත්තකං ගණ්හාති තස්ස තත්තකං දාතබ්බං අවසිට්ඨෙ අසති පුන පිණ්ඩාය චරිත්වා ථෙරාසනතො පට්ඨාය යං යං පණීතං තං තං දත්වා සෙසං භුඤ්ජිතබ්බං.[5] **සීලවන්තෙහීති** වචනතො දුස්සීලස්ස අදාතුම්පි වට්ටති. අයං පන සාරාණීයධම්මො සුසික්ඛිතාය පරිසාය සුපූරො හොති සුසික්ඛිතාය හි පරිසාය යො අඤ්ඤතො ලභති සො න ගණ්හාති අඤ්ඤතො අලභන්තාපි පමාණයුත්තමෙව ගණ්හන්ති න අතිරෙකං අයං පන සාරාණීයධම්මො එවං පුනප්පුන පිණ්ඩාය චරිත්වා ලද්ධං ලද්ධං දෙන්තස්සාපි ද්වාදසහි වස්සෙහි පූරෙති, න තතො ඔරං, සචෙ හි ද්වාදසමෙ වස්සෙ සාරාණීයධම්මපූරකො පිණ්ඩපාතපූරං පත්තං ආසනසාලායං ඨපෙත්වා නහායිතුං ගච්ඡති, සඞ්ඝත්ථෙරො ච කස්සෙසො පත්තො[6] සාරාණීයධම්මපූරකස්සාති වුත්තෙ ආහරථ නන්ති සබ්බං පිණ්ඩපාතං විචාරෙත්වාව[7] භුඤ්ජිත්වා ච රිත්තපත්තං ඨපෙති[8] අථ ඛො[9] සො භික්ඛු රිත්තපත්තං දිස්වා මය්හං අසෙසෙත්වාව පරිභුඤ්ජිංසූති දොමනස්සං උප්පාදෙති සාරාණීයධම්මො භිජ්ජති පුන ද්වාදස වස්සානි පූරෙතබ්බො හොති, තිත්ථියපරිවාසසදිසො හෙස[10] සකිං ඛණ්ඩෙ ජාතෙ පුන පූරෙතබ්බොව. යො පන ලාභා වත මෙ සුලද්ධං වත මෙ යස්ස මෙ පත්තගතං අනාපුච්ඡාව සබ්‍රහ්මචාරී පරිභුඤ්ජන්තීති සොමනස්සං ජනෙති තස්ස පුණ්ණො[11] නාම හොති, එවං පූරිතසාරාණීයධම්මස්ස පන නෙව ඉස්සා න මච්ඡරියං හොති මනුස්සානං පියො හොති අමනුස්සානං පියො හොති සුලභපච්චයො පත්තගතමස්ස දිය්‍යමානම්පි න ඛීයති භාජනියභණ්ඩට්ඨානෙ අග්ගභණ්ඩං ලභති භයෙ වා ඡාතකෙ වා පත්තෙ දෙවතා උස්සුක්කං ආපජ්ජන්ති. තත්‍රිමානි වත්ථූනි :-

ලොණ[12]ගිරිවාසීතිස්සත්ථෙරො කිර මහාඛීරගාමං[13] උපනිස්සාය වසති, පඤ්චසමහාථෙරා නාගදීපං චෙතියං[14] වන්දනත්ථාය ගච්ඡන්තා ඛීරගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කිඤ්චි අලද්ධා නික්ඛමිංසු, ථෙරො පවිසන්තො තෙ දිස්වා පුච්ඡි ලද්ධං භන්තෙති, චරිම්හා[15] ආවුසොති, සො අලද්ධභාවං

1. තත්‍රිදං b s
2. දෙති b s
3. චෙව පබ්බජිතස්ස b.
4. අජානන්තස්ස s.
5. පරිභුඤ්ජිතබ්බං b.
6. පත්තොති වත්වා s.
7. ත්වා ච b. ත්වා s.
8. දෙති. b
9. අථ s.
10. සදිසො සො. s.
11. පුණ්ණං l
12. ලෙණ s සෙන b.
13. මහාගිරිගාමං b
14. දීප s චෙතිය b
15. චචරිම්හා b.

ඤත්වා ආහ භන්තෙ යාවාහං ආගච්ඡාමි තාව ඉධෙව හොථාති, මයං ආවුසො පඤ්චසත ජනා පත්තතෙමන[1] මත්තම්පි න ලභිම්හාති, භන්තෙ නෙවාසිකා නාම පටිබලා හොන්ති අලභන්තාපි භික්ඛාචාරමග්ගසභාගං ජානන්තීති, ථෙරා ආගමිංසු,[2] ථෙරො ගාමං පාවිසි, ධුරගෙහෙයෙව මහාඋපාසිකා ඛීරභත්තං සජ්ජෙත්වා ථෙරං ඔලොකයමානා ඨිතා ථෙරස්ස ද්වාරං සම්පත්තස්සෙව පත්තං පූරෙත්වා අදාසි, සො තං ආදාය ථෙරානං සන්තිකං ගන්ත්වා ගණ්හථ භන්තෙති සංඝත්ථෙරං ආහ, ථෙරො අම්හෙහි එත්තකෙහි කිඤ්චි න ලද්ධං අයං සීඝමෙව ගහෙත්වා ආගතො කින්නු ඛොති සෙසානං මුඛං ඔලොකෙසි, ථෙරො ඔලොකනාකාරෙනෙව ඤත්වා භන්තෙ ධම්මෙන සමෙන ලද්ධො[3] පිණ්ඩපාතො නික්කුක්කුච්චා ගණ්හථාති ආදිතො පට්ඨාය සබ්බෙසං යාවදත්ථං දත්වා අත්තනාපි යාවදත්ථං භුඤ්ජි, අථ නං භත්තකිච්චාවසානෙ ථෙරා පුච්ඡිංසු: කදා ආවුසො ලොකුත්තර ධම්මං පටිවිජ්ඣිත්ථ, නත්ථි මෙ භන්තෙ ලොකුත්තරධම්මොති[4] ඣාන ලාභීසි ආවුසොති; එතම්පි භන්තෙ නත්ථි, නනු ආවුසො පාටිහාරියන්ති සාරාණීයධම්මො මෙ භන්තෙ පූරිතො තස්ස[5] පූරිතකාලතො පට්ඨාය සචෙපි භික්ඛු සතසහස්සං හොති පත්තගතං න ඛීයතීති, සාධු සාධු සප්පුරිස අනුච්ඡවිකං ඉදං තුය්හන්ති ඉදං තාව පත්තගතං න ඛීයතීති එත්ථ වත්ථු.

අයමෙව පන ථෙරො චෙතියපබ්බතෙ ගිරිභණ්ඩ[6] මහාපූජාය දානට්ඨානං ගන්ත්වා ඉමස්මිං දානෙ කිං වරභණ්ඩන්ති පුච්ඡි, ද්වෙ සාටකා භන්තෙති, එතෙ මය්හං පාපුණිස්සන්තීති, තං සුත්වා අමච්චො රඤ්ඤො ආරොචෙසි එකො දහරො එවං වදතීති, දහරස්ස එවං චිත්තං මහාථෙරානං පන සුඛුමසාටකා වට්ටන්තීති වත්වා මහාථෙරානං දස්සාමීති ඨපෙසි, තස්ස භික්ඛුසංඝෙ පටිපාටියා ඨිතෙ දෙන්තස්ස මත්ථකෙ ඨපිතාපි තෙ[7] සාටකා හත්ථං නාරොහන්ති අඤ්ඤෙව ආරොහන්ති, දහරස්ස දානකාලෙ පන හත්ථං ආරූළ්හා සො තස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා අමච්චස්ස මුඛං ඔලොකෙත්වා දහරං නිසීදාපෙත්වා දානං දත්වා[8] සඞ්ඝං විස්සජ්ජෙත්වා දහරස්ස සන්තිකෙ නිසීදිත්වා කදා භන්තෙ ඉමං ධම්මං පටිවිජ්ඣිත්ථාති ආහ, සො පරියායෙනාපි[9] අසන්තං අවදන්තො නත්ථි මය්හං මහාරාජ ලොකුත්තරධම්මොති ආහ, නනු භන්තෙ පුබ්බෙව අවචුත්ථාති,[10] ආම මහාරාජ සාරාණීයධම්මපූරකො අහං තස්ස මෙ ධම්මස්ස[11] පූරිතකාලතො පට්ඨාය භාජනීයට්ඨානෙ[12] අග්ගභණ්ඩං පාපුණාතීති, සාධු සාධු භන්තෙ අනුච්ඡවිකමිදං තුම්හාකන්ති වත්වා පක්කාමි.[13] ඉදං භාජනීයට්ඨානෙ අග්ගභණ්ඩං පාපුණාතීති එත්ථ වත්ථු.

බ්‍රාහ්මණතිස්සභයෙ[14] පන භාතරගාමවාසිනො නාගථෙරියා අනාරොචෙත්වාව පලායිංසු, ථෙරී පච්චූසසමයෙ අති විය අප්පනිග්ඝොසො ගාමො උපධාරෙථාති[15] දහරභික්ඛුනියො ආහ, තා ගන්ත්වා සබ්බෙසං ගතභාවං

---

1. පත්තධොවන s. 6 ගිරිකණ්ඩ s ගිරිකණ්ඩ b. 11. සාරාණීයධම්මස්ස s.
2. ආකමිංසු. b. 7. ඨපිත s. 12. භණ්ඩට්ඨානෙ b s
3. ලද්ධ b. 8. නිසීදාපෙත්වා s 13 පක්කාමි b. [තිස්සභයෙ b.
4. කිං b 9. තපි b s. 14. බ්‍රාහ්මතිස්සභයෙ s බ්‍රාහ්මණ
5. තස්සමෙ b, s. පූරිතස්ස s. 10. පුබ්බෙ s වුත්තාති b. 15. උපධාරෙථතාවාති b.

ඤත්වා ආගම්ම ථෙරියා ආරොචෙසුං, සා සුත්වා මා තුම්හෙ තෙසං ගත භාවං චින්තයිත්ථ, අත්තනො උද්දෙසපරිපුච්ඡායොනිසොමනසිකාරෙසු යෙව යොගං කරොථාති වත්වා භික්ඛාචාරවෙලායං පාරුපිත්වා අත්තද්වාදසමා[1] ගාමද්වාරෙ නිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ අට්ඨාසි, රුක්ඛෙ අධිවත්ථා[2] දෙවතා ද්වාදසන්නම්පි[3] භික්ඛුනීනං පිණ්ඩපාතං දත්වා අය්‍යෙ අඤ්ඤත්ථ මා ගච්ඡථ නිච්චං ඉධෙව ආගච්ඡෙය්‍යාථාති ආහ, ථෙරියා පන කනිට්ඨ භාතා නාගත්ථෙරො නාම අත්ථි, සො මහන්තං භයං න සක්කා යාපෙතුං පරතීරං ගමිස්සාමීති අත්තද්වාදසමොව අත්තනො වසනට්ඨානා නික්ඛන්තො ථෙරිං[4] දිස්වා ගමිස්සාමීති භාතරගාමං ආගතො ථෙරී ථෙරා ආගතාති සුත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා කිං අය්‍යාති පුච්ඡි, සො තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සා අජ්ජ එකදිවසං විහාරෙව වසිත්වා සෙව ගමිස්සථාති ආහ, ථෙරා විහාරං ආගමිංසු,[5] ථෙරී පුන දිවසෙ රුක්ඛමූලෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා ථෙරං උපසංකමිත්වා ඉමං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජථාති ආහ. ථෙරො වට්ටිස්සති ථෙරීති වත්වා[6] තුණ්හී අහොසි,[7] ධම්මිකො තාත[8] පිණ්ඩපාතො කුක්කුච්චං අකත්වා පරිභුඤ්ජථාති, වට්ටිස්සති ථෙරීති සා පත්තං ගහෙත්වා ආකාසෙ ඛිපි, පත්තො ආකාසෙ අට්ඨාසි, ථෙරො සත්තතාලමත්තෙ ඨිතම්පි භික්ඛුනීහත්ථමෙව ථෙරීති වත්වා භයං නාම සබ්බකාලං[9] න හොති භයෙ වූපසන්තෙ අරියවංසෙ[10] කථයමානො භො පිණ්ඩපාතික භික්ඛුනීහත්ථං භුඤ්ජිත්වා වීතිනාමයිත්ථාති චින්තෙන්ත අනුවදියමානො සන්ථම්භිතුං න සක්ඛිස්සාමි අප්පමත්තා හොථ ථෙරියොති මග්ගං පටිපජ්ජි, රුක්ඛදෙවතාපි සචෙ ථෙරො ථෙරියා හත්ථතො පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිස්සති න තං නිවත්තෙස්සාමි සචෙ න පරිභුඤ්ජිස්සති නිවත්තෙස්සාමීති චින්තයමානා ඨත්වා[11] ථෙරස්ස ගමනං දිස්වා රුක්ඛා ඔරුය්හ පත්තං භන්තෙ දෙථාති වත්වා[12] පත්තං ගහෙත්වා ථෙරං රුක්ඛමූලඤ්ඤෙව ආනෙත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා පිණ්ඩපාතං දත්වා කතභත්තකිච්චං පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා ද්වාදස භික්ඛුනියො ද්වාදස ච භික්ඛූ[13] සත්තවස්සානි උපට්ඨහි.[14] ඉදං දෙවතා උස්සුක්කං ආපජ්ජතීති එත්ථ වත්ථු, තත්ථ[15] හි ථෙරී සාරාණීයධම්මපූරිකා අහොසි.

අඛණ්ඩානීති[16] ආදිසු යස්ස සත්තසු ආපත්තික්ඛන්ධෙසු ආදිම්හි වා අන්තෙ[17] වා සික්ඛාපදං භින්නං හොති තස්ස සීලං පරියන්තෙ ඡින්නසාටකො විය ඛණ්ඩං නාම; යස්ස පන වෙමජ්ඣෙ භින්නං තස්ස ඡිද්දසාටකො විය ඡිද්දං නාම හොති; යස්ස පටිපාටියා ද්වෙ තීණි භින්නානි තස්ස පිට්ඨියං වා කුච්ඡියං වා උට්ඨිතෙන විසභාගවණ්ණෙන කාළරත්තාදීනං අඤ්ඤතරවණ්ණා ගාවී විය සබලං නාම හොති; යස්ස අන්තරන්තරා

---

1. ගාමද්වාරං සම්පත්තා b. 6. වට්ටිස්සතීති අවත්වා s. 11. ගන්ත්වා b.
2. අධිවත්ථා s. 7. අට්ඨාසි b s. 12. ඔරුය්හ b.
3. සන්නං b s. 8 තාව s. 13. කාරෙත්වා ද්වාදසභික්ඛූ b
4. ථෙරං b. 9. කාලෙ s. 14. උපට්ඨාසි b s.
5. අගමිංසු b ආගමිංසු l 10. වූපසන්තෙ s l. අරියවංසං b s 15. තත්‍ර b s.
16. අක්ඛණ්ඩානීති. b. 17 අන්තෙ වා ආදිම්හි. s.

භින්නානි තස්ස අන්තරන්තරා විසභාගබින්දුවිචිත්‍රා ගාවී[1] විය කම්මාසං නාම හොති; යස්ස පන සබ්බෙන සබ්බං අභින්නානි තස්ස තානි සීලානි අඛණ්ඩානි අච්ඡිද්දානි අසබලානි අකම්මාසානි නාම හොන්ති තානි පනෙතානි තණ්හාදාසබ්‍යතො මොචෙත්වා භුජිස්සභාවකරණතො භුජිස්සානි; බුද්ධාදීහි විඤ්ඤූහි පසත්ථත්තා විඤ්ඤුප්පසත්ථානි; තණ්හාදිට්ඨීහි අපරාමට්ඨත්තා ඉදං නාම ත්වං ආපන්නපුබ්බොති කෙනචි පරාමට්ඨුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා ච අපරාමට්ඨානි; උපචාරසමාධිං අප්පනාසමාධිං වා සංවත්තයන්තීති සමාධිසංවත්තනිකානීති වුච්චන්ති; **සීලසාමඤ්ඤගතො විහරතී**ති තෙසු තෙසු දිසාභාගෙසු විහරන්තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සමානභාවූපගතසීලො විහරති; සොතාපන්නාදීනං හි[2] සීලං සමුද්දන්තරෙපි දෙවලොකෙපි වසන්තානං අඤ්ඤෙසං සොතාපන්නාදීනං සීලෙන සමානමෙව හොති නත්ථි මග්ගසීලෙ නානත්තං තං සන්ධායෙතං වුත්තං: **යායං දිට්ඨී**ති මග්ගසම්පයුත්තා සම්මාදිට්ඨි; **අරියා**ති නිද්දොසා; **නිය්‍යාතී**ති නිය්‍යානිකා; **තක්කරස්සා**ති යො තථාකාරී හොති; **දුක්ඛක්ඛයායා**ති සබ්බදුක්ඛක්ඛයත්ථං; **දිට්ඨිසාමඤ්ඤගතො**ති සමානදිට්ඨිභාවං උපගතො හුත්වා විහරතීති.

6 2. 2.

දුතියෙ යෙ තෙ ධම්මෙ පූරෙන්ති තං සබ්‍රහ්මචාරීනං[3] පියං කරොන්තීති[4] **පියකරණා**; ගරුං කරොන්තීති[4] **ගරුකරණා**; **සඞ්ගහායා**ති සඞ්ගණ්හනත්ථාය; **අවිවාදායා**ති අවිවදනත්ථාය;[5] **සාමග්ගියා**ති සමග්ගභාවත්ථාය; **එකීභාවායා**ති එකභාවත්ථාය නින්නානාකරණාය; **සංවත්තන්තී**ති වත්තන්ති[6] පවත්තන්ති.

6. 2. 3.

තතියෙ **නිස්සාරණීයා ධාතුයො**ති නිස්සරණධාතුයොව;[7] **මෙත්තා හි ඛො මෙ චෙතොවිමුත්තී**ති එත්ථ පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තත්තා තිකචතුක්කජ්ඣානිකා මෙත්තාව මෙත්තා චෙතොවිමුත්ති නාම; **භාවිතා**ති වඩ්ඪිතා; **බහුලීකතා**ති[8] පුනප්පුනකතා;[9] **යානීකතා**ති යුත්තයානසදිසා කතා; **වත්ථුකතා**ති පතිට්ඨා කතා; **අනුට්ඨිතා**ති අධිට්ඨිතා; **පරිචිතා**ති සමන්තතො චිතා ආචිතා උපචිතා; **සුසමාරද්ධා**ති සුප්පගුණකරණෙන සුට්ඨු සමාරද්ධා; **පරියාදාය තිට්ඨතී**ති පරියාදියිත්වා ගහෙත්වා තිට්ඨති; **මා හෙවන්තිස්ස වචනීයා**ති යස්මා අභූතබ්‍යාකරණං බ්‍යාකරොති තස්මා මා එවං භණීති වත්තබ්බො; **යදිදං මෙත්තා චෙතොවිමුත්තී**ති යා අයං මෙත්තා චෙතොවිමුත්ති; **ඉදං නිස්සරණං බ්‍යාපාදස්ස** බ්‍යාපාදතො නිස්සටාති අත්ථො; යො පන මෙත්තාය තිකචතුක්කජ්ඣානතො වුට්ඨිතො සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා තතියමග්ගං පත්වා පුන බ්‍යාපාදො නත්ථීති තතියඵලෙන නිබ්බානං පස්සති තස්ස චිත්තං අච්චන්තනිස්සරණං

---

1. භාගවණ්ණචිත්‍රාගාවී b.
2. දීනං s.
3. බ්‍රහ්මචාරී b.
4. කරොන්තීති l.
5. අවිවාදකරණත්ථාය b s.
6. සංවත්තන්තීති s.
7. නිස්සටධාතුයොව. b.
8. බහුලීකතාති b.
9. පුනප්පුනංකතා b.

ව්‍යාපාදස්ස; එතෙනුපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. **අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්තීති** බලවවිපස්සනා; දීඝභාණකා පන[1] අරහත්තඵලසමාපත්තීති වදන්ති, සා හි රාගනිමිත්තාදීනඤ්චෙව රූපනිමිත්තාදීනඤ්ච නිච්චනිමිත්තාදීනඤ්ච අභාවා අනිමිත්තාති වුත්තා; **නිමිත්තානුසාරීති** වුත්තප්පභෙදං නිමිත්තං අනුසරණසභාවං;[2] අස්මීති අස්මිමානො; **අයමහමස්මීති** පඤ්චසු ඛන්ධෙසු අයං නාම අහං අස්මීති; එත්තාවතා අරහත්තං ව්‍යාකතං හොති; **විචිකිච්ඡාකථංකථාසල්ල**න්ති විචිකිච්ඡාභූතං කථංකථාසල්ලං; **මා හෙවන්තිස්ස වචනීයොති** සචෙ තෙ පඨමමග්ගවජ්ඣා විචිකිච්ඡා උප්පජ්ජති අරහත්තව්‍යාකරණං මිච්ඡා හොති තස්මා[3] මා අභූතං භණීති[4] වාරෙතබ්බො; **අස්මීතිමානසමුග්ඝාතොති** අරහත්තමග්ගො; අරහත්තමග්ගඵලවසෙන හි නිබ්බානෙ දිට්ඨෙ පුන අස්මිමානො නත්ථීති අරහත්තමග්ගො අස්මිමානසමුග්ඝාතොති වුත්තො ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ අභූතව්‍යාකරණං නාම කථිතං.

6. 2. 4.

චතුත්ථෙ න භද්දකන්ති න ලද්ධකං; යත්ථ යො හි හීනහීනො මරති තස්ස න භද්දකං මරණං හොති; යො අපායෙ පටිසන්ධිං ගණ්හාති[5] තස්ස **න භද්දිකා කාලකිරියා** හොති; **කම්මාරාමොති** ආදීසු ආරමණං[6] ආරාමො අභිරතීති අත්ථො. විහාරකරණාදිම්හි නවකම්මෙ ආරාමො අස්සාති කම්මාරාමො; තස්මිංයෙව කම්මෙ රතො නිරතොති[7] **කම්මරතො**; තදෙව කම්මාරාමතං පුනප්පුනං[8] යුත්තොති **අනුයුත්තො**; එස නයො සබ්බත්ථ. එත්ථ ච **භස්ස**න්ති අල්ලාපසල්ලාපො; **නිද්දා**ති සොප්පං;[9] **සඞ්ගණිකා**ති ගණසඞ්ගණිකා; සා එකස්ස දුතියො හොති විනාමපි තතියො හොතීති[10] ආදිනා නයෙන වෙදිතබ්බා. **සංසග්ගා**ති සවනදස්සනසමුල්ලාපසම්භොගකායසංසග්ගවසෙන[11] පවත්තො සංසට්ඨභාවො; **පපඤ්චා**ති තණ්හාදිට්ඨිමානවසෙන පවත්තො මදනාකාරසණ්ඨිතො කිලෙසපපඤ්චො; **සක්කාය**න්ති තෙභූමකවට්ටං; **සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා**ති හෙතුනා නයෙන[12] සකලවට්ටදුක්ඛස්ස පරිවටුමපරිච්ඡෙදකරණත්ථං හොති. **මගො**ති මගසදිසො; **නිප්පපඤ්චපදෙ**ති නිබ්බානපදෙ; **ආරාධයී**ති පරිපූරයි සම්පාදෙසි වා.[13]

6. 2. 5.

පඤ්චමෙ **අනුතප්පා**ති අනුසොචිතබ්බා[14] අනුතාපකාරී; ඉමෙසු ද්වීසුපි සුත්තෙසු ගාථාසු ච වට්ටං[15] කථිතං.

6. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **බාළ්හගිලානො**ති අධිමත්තගිලානො; **එකාදමොචා**ති සාමිකස්ස භෙසජ්ජං කත්වා ව්‍යාධිං වූපසමෙතුං අසක්කොන්තී ඉදානි සීහනාදං නදන්ති[16] සච්චකිරියාය ව්‍යාධිං වූපසමෙතුං සන්තිකෙ නිසීදිත්වා

1. භාණකා ච s. 5. ගණ්හාති s. 8. පුනප්පුනං b.s. 12. ඤායෙන b. 14. තබ්බ b.
2. අනුස්සරණසභාවං b. s. 9. සුපපං b. 13. තං සම්පාදෙතීති s. සම්පාදෙසීති b.
3. තස්ස s. 6. ආරම්මණං b. 10. විනානං s. විනානංහොති තතීයකොති b.
4. ගණ්හීති b. 7. රතොති b. s. 11. දස්සනසවනb. 15. වට්ටවිවට්ටං b.–16. නදිත්වා b.s.

එතං "මා ඛො ත්‍වං"න්ති ආදිවචනං අවොච; **සාපෙක්ඛො**ති සතණ්හො; **න නකුලමාතා**ති එත්ථ නකාරෙ න සක්ඛතීති[1] එවං පරපදෙන යොජෙතබ්බො; **සණ්ඨරිතු**න්ති[2] නිවද්ධං කාතුං සණ්ඨපෙතුං පවත්තෙතුන්ති[3] අත්ථො; **වෙණිං ඔලිඛිතු**න්ති එළකලොමානි කප්පෙත්වා විජටෙත්වා වෙණිං කාතුං; **අඤ්ඤං වරං**[4] **ගමිස්සතී**ති අඤ්ඤං සාමිකං ගණ්හිස්සති; **සොළසවස්සානි ගහට්ඨකං**[5] **බ්‍රහ්මචරියං සමාදිණ්ණා**න්ති[6] ඉතො සොළසවස්සමත්ථකෙ ගහට්ඨබ්‍රහ්මචරියවාසො සමාදිණ්ණො;[7] **දස්සනකාමතරා**ති අතිරෙකෙන දස්සනකාමා; ඉමෙහි තීහි අඞ්ගෙහි සීහනාදං නදිත්වා ඉමිනා සච්චෙන තව සරීරෙ ව්‍යාධි ඵාසු[8] හොතූති සච්චකිරියං අකාසි; ඉදානි භගවන්තං සක්ඛිං කත්වා අත්තනො සීලාදි ගුණෙහිපි සච්චකිරියං කාතුං "සියා ඛො පන තෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **පරිපූරකාරිනී**ති සමත්තකාරිනී; **චෙතොසමථස්සා**ති සමාධිකම්මට්ඨානස්ස; **ඔගාධප්පත්තා**ති ඔගාධං අනුපවෙසං පත්තා; **පතිගාධප්පත්තා**ති පතිගාධං පතිට්ඨං පත්තා; **අස්සාසප්පත්තා**ති අස්සාසං[9] පත්තා; **වෙසාරජ්ජප්පත්තා**ති සොමනස්සඤාණං පත්තා; **අපරප්පච්චයා**ති පරප්පච්චයො වුච්චති පරසද්ධා පරපත්තියායනා තාය[10] විරහිතාති අත්ථො; ඉමෙහි තීහි අඞ්ගෙහි අත්තනො ගුණෙ ආරබ්භ සච්චකිරියං අකාසි, **ගිලානා වුට්ඨිතො**ති ගිලානො හුත්වා වුට්ඨිතො; **තාවතා**ති යත්තිකායො; **තාසං අඤ්ඤතරා**ති තාසං අන්තරෙ එකා; **අනුකම්පිකා**ති හිතානුකම්පිකා; **ඔවාදිකා**ති ඔවාදදායිකා; **අනුසාසිකා**ති[11] අනුසට්ඨිදායිකා.[12]

6. 2. 7.

සත්තමෙ **පටිසල්ලාණා වුට්ඨිතො**ති එකීභාවාය[13] ධම්මනිජ්ඣානක්ඛන්තිතො ඵලසමාපත්තිවිහාරතො වුට්ඨිතො; **සකාවිහාරා**ති අත්තනො අත්තනො වසනවිහාරං; **නවා**ති පබ්බජ්ජාය නවකා; **තෙ පඤ්ච**සතමත්තා අහෙසුං. **කාකච්ඡමානා**ති කාකසද්දං කරොන්තා දන්තෙ ඛාදන්තා; **ථෙරා**ති චිරභාවං පත්තා; **තෙන හො**ති තෙන නු; සෙය්‍යසුඛාදීනි හෙට්ඨා වුත්තත්ථානෙව. **රට්ඨිකො**ති යො රට්ඨං භුඤ්ජති; **පෙත්තණිකො**ති යො පිතරා භුත්තානුභුත්තං භුඤ්ජති; **සෙනාපතිකො**ති සෙනාය ජෙට්ඨකො; **ගාමගාමිකො**ති[14] ගාමභොජකො; **පූගගාමණිකො**ති ගණජෙට්ඨකො; **අවිපස්සකො කුසලානං ධම්මාන**න්ති කුසලානං ධම්මානං[15] අනෙසකො අගවෙසකො හුත්වා; **බොධ**[16] **පක්ඛියානං ධම්මාන**න්ති සත්තතිංසාය බොධ[16] පක්ඛියධම්මානං.

---

1. න සක්ඛීති b. න පෙක්ඛතීති s.
2. සන්ථරිතුන්ති b.
3. සණ්ඨපෙතුන්ති b. s.
4. භත්තාරං s. ඝරං b.
5. ගහට්ඨ .
6. සමාචිණ්ණාති b. s.
7. සමාචිණ්ණො b. s.
8. ඵාසුකො l.
9. අස්සාසං අවස්සයං b. s.
10. පරපත්තියායනසඞ්ඛාය b.
11. අනුසාසිකාති l.
12. අනුසට්ඨිදායිකා s. සිට්ඨි b.
13. එකීභාව b. භාවා l.
14. ගාමගාමණිකොති b.
15. කුසලධම්මානං l.
16. බොධි b. s.

6. 2. 8.

අට්ඨමෙ **මච්ඡිකො**ති මච්ඡඝාතකො; හන්ත්වා ඝාතීති[1] ඝාතයිත්වා; පරතොපි **එසෙව** නයො. **වජ්ඣෙ**ති වධිතබ්බෙ; **වධායොපනීතෙ**ති[2] වධාය උපනීතෙ; **පාපකෙන මනසා**ති ලාමකෙන වධකචිත්තෙන; පාළියම්පන **වධායුපනීතො**ති[3] ලිඛන්ති. **මාගවිකො**ති මිගඝාතකො;[4] **සො පන වාදෙව මනුස්සභූත**න්ති යො මනුස්සභූතං පාපකෙන මනසා අනුපෙක්ඛති[5] තස්ස සම්පත්තියා අභාවෙ[6] කිමෙව වත්තබ්බං, ඉදං පාපකස්ස කම්මිනො[7] අනිට්ඨඵලභාවං දස්සෙතුං වුත්තං, යෙසං පන තාදිසං කම්මං කරොන්තානම්පි යසපටිලාභො හොති තෙසං තං අකුසලං නිස්සාය කුසලං විපච්චතීති වෙදිතබ්බං තෙන පනස්ස අකුසලකම්මෙන උපහතත්තා විපාකො න චිරට්ඨිතිකො හොතීති[8] ඉමස්මිං සුත්තෙ අකුසලපක්ඛො[9] කථිතො.

6. 2. 9

නවමෙ **නාදිකෙ**ති[10] එවං නාමකෙ ගාමෙ; **ගිඤ්ජකාවසථෙ**ති ඉට්ඨකාමයෙ පාසාදෙ; **අමතොගධා**ති නිබ්බානොගධා නිබ්බානපතිට්ඨාති[11] අත්ථො; **භාවෙථ නො**ති භාවෙථ නු; **මරණසති**න්ති මරණසතිකම්මට්ඨානං; **අහො වතා**ති පත්ථනත්ථෙ නිපාතො; බහු[12] **වත මෙ කතං අස්සා**ති තුම්හාකං සාසනෙ මම කිච්චං බහු කතං අස්ස; **තදනන්තර**න්ති තං අනන්තරං ඛණං ඔකාසං; **අස්සසිත්වා වා පස්සසාමී**ති එත්ථ අස්සාසො වුච්චති අන්තොපවිසනවාතො පස්සාසො බහිනික්ඛමනවාතො ඉති අයං භික්ඛු යාව අන්තොපවිට්ඨවාතො බහි නික්ඛමති බහි නික්ඛන්තො වා අන්තො පවිසති තාව ජීවිතං පත්ථෙන්තො එවමාහ; **දන්ධ**න්ති මන්දං ගරුකං අසීඝපවත්තං;[13] **ආසවානං ඛයායා**ති අරහත්තඵලත්ථාය; ඉමස්මිං සුත්තෙ මරණසති අරහත්තං පාපෙත්වා කථිතා[14]

6. 2. 10.

දසමෙ **පතිගිතායා**ති[15] පටිපන්නාය; **ඉති පටිසඤ්චික්ඛතී**ති එවං පච්චවෙක්ඛති; **සො මමස්ස අන්තරායො**ති එත්ථ තිවිධො අන්තරායො ජීවිතන්තරායො සමණධම්මන්තරායො පුථුජ්ජනකාලකිරියං කරොන්තස්ස සග්ගන්තරායො චෙව මග්ගන්තරායො චාති තං සබ්බම්පි සන්ධායෙවමාහ; **ව්‍යාපජ්ජෙය්‍යා**ති අජිණ්ණකාදිවසෙන[16] විපජ්ජෙය්‍ය; **අධිමත්තො**ති බලවා; **ඡන්දො**ති කත්තුකම්‍යතාඡන්දො; **වායාමො**ති පයොගවිරියං; **උස්සාහො**ති උස්සාපනවිරියං[17] **උස්සොළ්හී**ති සම්පාදනවිරියං;[18] **අප්පටිවානී**ති අනුක්කණ්ඨනා අප්පටිසඞ්ඛරණා;[19] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

දුතියො වග්ගො.

---

1. ඝාටෙතීති b.
2. වධායනීතෙති b. වධයානීතෙති s.
3. වධායනීතොති b. වධායුපනීතෙති s වධායුතෙතෙති l.
4. මිගඝාතකො l.
5. අපෙක්ඛති s.
6. අභාවෙන b. s.
7. කම්මුනො b.
8. හොති b.
9. පක්ඛාව b.
10. නාතිකෙති b.
11. නිබ්බානංපවිට්ඨාති s නපපතිට්ඨාති b.
12. බහුං b.
13. අසීඝංපවත්තං s ඝදපවත්තං b.
14. ඵලපත්වාසාපිතානි b.
15. පටිහිතායාති s. පතිගතායාති b.
16. අජීරණාදිවසෙන b.
17. උස්සාහනවිරියං b.
18. බල්ලවුපපාදනවිරියං b.
19. අනුග්ගණ්හනා අප්පටිසඞ්ඛරණා b.

6. 3. 1-2.

තතියස්ස පඨමෙ **සාමගාමකෙති** සාමකානං උස්සන්නත්තා එවං ලද්ධනාමෙ ගාමකෙ; **පොක්ඛරණියායන්ති** පොක්ඛරණියා නාමකෙ විහාරෙ; **අභික්කන්තාය රත්තියාති** රත්තියා පඨමං[1] යාමං අතික්කම්ම මජ්ඣිමයාමෙ සම්පත්තෙ; **අභික්කන්තවණ්ණාති** අභික්කන්තඅතිමනාපවණ්ණා; **කෙවලකප්පන්ති** සකලකප්පං; **පොක්ඛරණියං ඔභාසෙත්වාති** පොක්ඛරණියානාමකං මහාවිහාරං අත්තනො ඔභාසෙන ඵරිත්වා; **සමනුඤ්ඤාති** සමානඅනුඤ්ඤා[2] සමානචිත්තා; **දොවචස්සතාති** දුබ්බචභාවො; **පාපමිත්තතාති** ලාමකමිත්තතා; ඉමස්මිං සුත්තෙ පරිහානියධම්මාව කථිතා. දුතියෙ අපරිහානියධම්මා[3] ලොකුත්තරමිස්සකා කථිතා.

6. 3. 3

තතියෙ **කාමරාගරත්තායන්ති** කාමරාගරත්තා අයං; **ඡන්දරාගවිනිබද්ධාති** ඡන්දරාගෙන විනිබද්ධා; **භයාති** චිත්තුත්‍රාසභයා; **පඞ්කාති** කිලෙසපඞ්කතො;[4] **සඞ්ගා පඞ්කා ච උභයන්ති** සඞ්ගා පඞ්කා ච[5] ඉදම්පි උභයං; **එතෙ කාමා පවුච්චන්ති යත්ථ සත්තො පුථුජ්ජනොති** යස්මිං සඞ්ගෙ ච පඞ්කෙ[6] ච පුථුජ්ජනො සත්තො ලග්ගො ලග්ගිතො පලිබුද්ධො; **උපාදානෙති** චතුබ්බිධෙ උපාදානෙ; **ජාතිමරණසම්භවෙති** ජාතියා ච මරණස්ස ච සම්භවෙ පච්චයභූතෙ; **අනුපාදා විමුච්චන්තීති** අනුපාදියිත්වා විමුච්චන්ති; **ජාතිමරණසඞ්ඛයෙති** ජාතිමරණානං සඞ්ඛය සඞ්ඛාතෙ නිබ්බානෙ; නිබ්බානාරම්මණාය විමුත්තියා විමුච්චන්තීති අත්ථො; ඉමස්මිං ඨානෙ විවට්ටෙත්වා අරහත්තමෙව පත්තා එස භික්ඛූ ඉදානි තං ඛීණාසවං ථොමෙන්තා "තෙ ඛෙමප්පත්තා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **ඛෙමප්පත්තාති** ඛෙමභාවප්පත්තා;[7] **සුඛිනොති** ලොකුත්තරසුඛෙන සුඛිතා; **දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතාති** අබ්භන්තරෙ කිලෙසාභාවෙන දිට්ඨෙව ධම්මෙයෙව අභිනිබ්බුතා; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථෙත්වා ගාථාසු වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

6. 3. 4.

චතුත්ථෙ **පදාලෙය්‍යාති** භින්දෙය්‍ය; **ඡවායාති** ලාමිකාය; **සමාධිස්ස සමාපත්තිකුසලො හොතීති** ආහාරසප්පායඋතුසප්පායානි පරිග්ගහෙත්වා සමාධිං සමාපජ්ජිතුං කුසලො හොති ඡෙකො සමත්ථො පටිබලො; **සමාධිස්ස ඨිතිකුසලොති** සමාධිස්ස ඨිතියං[8] කුසලො සමාධිං[9] ඨපෙතුං සක්කොතීති අත්ථො; **සමාධිස්ස වුට්ඨානකුසලොති** සමාධිස්ස වුට්ඨානෙ කුසලො යථාපරිච්ඡෙදෙන වුට්ඨාතුං සක්කොතීති අත්ථො; **සමාධිස්ස කල්ලිතකුසලොති**[10] සමාධිස්ස කල්ලතාය කුසලො සමාධිචිත්තං හාසෙතුං කල්ලං කාතුං සක්කොතීති අත්ථො; **සමාධිස්ස ගොචරකුසලොති** සමා

---

1. රත්තියාති පඨම b. රත්තියා පඨම s.
2. සමානමනුඤ්ඤා b.
3. හානියා ධම්මා b.
4. සඞ්ගාතිකිලෙස සඞ්ගතො. b.
5. සඞ්ගො ච පඞ්කොච b. ඉදං s.
6. යස්මා සඞ්ගා ච පඞ්කා b.
7. භාවංපත්තා s.
8. ඨිතියා b.
9. සමාධිං (ගහෙත්වා) b.
10. කල්ලතාකුසලොති b. s.

ධිස්ස අසප්පායෙ අනුපකාරකෙ ධම්මෙ වජ්ජෙත්වා සප්පායෙ උපකාරකෙ සෙවන්තොපි අයං සමාධි නිමිත්තාරම්මණො අයං ලක්ඛණාරම්මණොති ජානන්තොපි සමාධිස්ස ගොචරකුසලො නාම හොති; **සමාධිස්ස අභිනීහාරකුසලොති** උපරි උපරි සමාපත්තිසමාපජ්ජනත්ථාය පඨමජ්ඣානාදිසමාධිං අභිනීහරිතුං සක්කොන්තො සමාධිස්ස අභිනීහාරකුසලො නාම හොති; සො පඨමජ්ඣානා වුට්ඨාය දුතියං සමාපජ්ජති දුතියජ්ඣානා-පෙ-තතියජ්ඣානා වුට්ඨාය චතුත්ථං සමාපජ්ජතීති.

6. 3. 5.

පඤ්චමෙ **අනුස්සතිට්ඨානානීති** අනුස්සතිකාරණානි; "ඉතිපි සො භගවා"ති ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතානෙව. **ඉදම්පි ඛො භික්ඛවෙ ආරම්මණං කරිත්වාති** ඉදං බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං ආරම්මණං කත්වා;[1] **විසුජ්ඣන්තීති** පරමවිසුද්ධිං නිබ්බානං පාපුණන්ති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙව. ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ඡ අනුස්සතිට්ඨානානි මිස්සකානි කථිතානීති වෙදිතබ්බානි.

6. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **සම්බාධෙති** පඤ්චකාමගුණසම්බාධෙ; **ඔකාසාධිගමොති** එත්ථ ඔකාසා වුච්චන්ති ඡ[2] අනුස්සතිට්ඨානානි තෙසං අධිගමො; **විසුද්ධියාති** විසුජ්ඣනත්ථාය; **සොකපරිද්දවානං**[3] **සමතික්කමායාති** සොකානඤ්ච පරිද්දවානඤ්ච[4] සමතික්කමනත්ථාය;[5] **අත්ථගමායාති**[6] අත්ථඞ්ගමනත්ථාය; **ඤායස්ස අධිගමායාති** සහ විපස්සනකස්ස මග්ගස්ස අධිගමනත්ථාය; **නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායාති** අපච්චයපරිනිබ්බානස්ස පච්චක්ඛකිරියත්ථාය; **සබ්බසොති** සබ්බාකාරෙන; **ආකාසසමෙනාති** අලග්ගනට්ඨෙන[7] චෙව අපලිබුජ්ඣනට්ඨෙන[8] ච ආකාසසදිසෙන; **විපුලෙනාති** න පරිත්තකෙන; **මහග්ගතෙනාති** මහන්තභාවං ගතෙන; මහන්තෙහි වා අරියසාවකෙහි ගතෙන පටිපන්නෙනාති අත්ථො; **අප්පමාණෙනාති** ඵරණඅප්පමාණතාය අප්පමාණෙන; **අවෙරෙනාති** අකුසලවෙරපුග්ගලවෙරරහිතෙන; **අබ්‍යාපජ්ඣෙනාති** කොධදුක්ඛවජ්ජිතෙන; සබ්බමෙතං බුද්ධානුස්සතිචිත්තමෙව සන්ධාය වුත්තං, පරතොපි එසෙව නයො. **විසුද්ධිධම්මාති** විසුජ්ඣනසභාවා; ඉමස්මිම්පි සුත්තෙ ඡ අනුස්සතිට්ඨානානි මිස්සකානෙව කථිතානීති.

6. 3. 7.

සත්තමෙ **මනොභාවනීයස්සාති**[9] එත්ථ මනං වඩ්ඪෙන්තීති[10] මනොභාවනීයා;[11] **දස්සනායාති** දස්සනත්ථං, **නිස්සරණන්ති** නිග්ගමනං වූපසමනං;[12] **ධම්මං දෙසෙතීති** කාමරාගපහානත්ථාය[13] අසුභකම්මට්ඨානං

---

1. කරිත්වා b.
2. වුච්චන්ති b.
3. සොකපරිදෙවානං b.s.
4. පරිදෙවානඤ්ච b. s.
5. සමතික්කමත්ථාය b.
6. අත්ථඞ්ගමායාති b. s.
7. අලග්ගනට්ඨෙන b.
8. අපලිබුද්ධට්ඨෙන b.
9. භාවනීයස්සාති b.
10. වඩ්ඪෙන්තිභාවෙන්තීති b. භාවෙන්ති [වඩ්ඪෙන්තීති s.
11. භාවනීයා b.
12. වූපසමං b. වූපසමං s.
13. රාගප්පජහනත්ථාය b. s

කථෙති; දුතියවාරාදිසු ව්‍යාපාදපහානාය මෙත්තාකම්මට්ඨානං, ථිනමිද්ධපහානාය ථිනමිද්ධවිනොදනකම්මට්ඨානං ආලොකසඤ්ඤං වා විරියාරම්භවත්ථුආදීනං වා අඤ්ඤතරං, උද්ධච්චකුක්කුච්චපහානාය සමථකම්මට්ඨානං, විචිකිච්ඡාපහානාය තිණ්ණං රතනානං ගුණකථං කථෙන්තො ධම්මං දෙසෙතීති වෙදිතබ්බා. **ආගම්මාති** ආරබ්භ; **මනසි කරොතොති** ආරම්මණවසෙන චිත්තෙ කරොන්තස්ස; **අනන්තරා ආසවානං ඛයො හොතීති** අනන්තරායෙන ආසවක්ඛයො හොතීති.[1]

6. 3. 8.

අට්ඨමෙ **මණ්ඩලමාලෙති** භොජනසාලාය; **චාරිකකිලමථොති** පිණ්ඩපාතචරියාය උප්පන්නකිලමථො; **භත්තකිලමථොති** භත්තදරථො; **විහාරපච්ඡායායන්ති** විහාරපච්චන්තෙ ඡායාය; **යදෙවස්ස දිවා සමාධිනිමිත්තං මනසි කතං හොතීති** යං එතස්ස[2] තතො පුරිමෙ[3] දිවසභාගෙ සමථනිමිත්තං චිත්තෙ කතං හොති; **තදෙවස්ස තස්මිං සමයෙ සමුදාචරතීති** තංයෙව එතස්ස තස්මිං සමයෙ දිවාවිහාරෙ නිසින්නස්ස මනොද්වාරෙ සඤ්චරති; **ඔජට්ඨායීති** ඔජාය ඨිතො පතිට්ඨිතො; **ඵාසුස්ස**[4] **හොතීති** ඵාසුකං අස්ස හොති; **සම්මුඛාති** කථෙන්තස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ; **සුතන්ති** සොතෙන සුතං; **පටිග්ගහිතන්ති** චිත්තෙන පටිග්ගහිතං.

6. 3. 9.

නවමෙ **උදායීති** ලාළුදායිත්ථෙරං;[5] **සුණාමහං ආවුසොති** ආවුසො නාහං බධිරො සුණාමි භගවතො වචනං පඤ්හං පන උපපරික්ඛාමීති; **අධිචිත්තන්ති** සමාධිවිපස්සනාචිත්තං; **ඉදං භන්තෙ අනුස්සතිට්ඨානන්ති** ඉදං ඨානත්තයසඞ්ඛාතං අනුස්සතිකාරණං; **දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය සංවත්තතීති** ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ සුඛවිහාරත්ථාය[6] සංවත්තති;[7] **ආලොකසඤ්ඤන්ති** ආලොකනිමිත්තෙන උප්පන්නසඤ්ඤං; **දිවාසඤ්ඤං අධිට්ඨාතීති** දිවාති සඤ්ඤං ඨපෙති; **යථා දිවා තථා රත්තින්ති** යථා තෙන දිවා ආලොකසඤ්ඤා මනසි කතා රත්තිම්පි තථෙව තං මනසි කරොති; **යථා රත්තිං තථා දිවාති** යථා ච[8] තෙන රත්තිං ආලොකසඤ්ඤා මනසි කතා දිවාපි තං තථෙව මනසි කරොති; **විවටෙනාති** පාකටෙන; **අපරියොනද්ධෙනාති** නීවරණෙහි අනොනද්ධෙන; **සප්පභාසං චිත්තං භාවෙතීති** දිබ්බචක්ඛුඤාණත්ථාය සහොභාසකං චිත්තං බ්‍රූහෙති වඩ්ඪෙති; යම්පන[9] ආලොකසඤ්ඤං මනසි කරොතීති වුත්තං තං ථිනමිද්ධවිනොදනආලොකසඤ්ඤං සන්ධාය වුත්තං න දිබ්බචක්ඛුඤාණාලොකන්ති වෙදිතබ්බං. **ඤාණදස්සනපටිලාභායාති** දිබ්බචක්ඛුසඞ්ඛාතස්ස ඤාණදස්සනස්ස පටිලාභාය; **ඉමමෙව කායන්ති** ආදිසු යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං සබ්බාකාරෙන විත්ථාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ කායගතාසතිකම්මට්ඨානෙ වුත්තං; **කාමරාගපහානායාති** පඤ්චකාමගුණිකස්ස රාගස්ස පහානත්ථාය; **සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍යාති** යථා[10]

1. ආසවානං ඛයො හොතී b. s.
2. එවතස්ස b.
3. පුරිම b. s.
4. ඵාසුකස්ස b. s. ඵාසස්ස l.
5. කාළුදායි b. ලාළුදායි s.
6. තං සුණාමි භගවතො පඤ්හං පන උපපරික්ඛාමීති අධිවිහාරත්ථාය b.
7. පවත්තති s.
8. යථා වා s.
9. යස්සං පන b.
10. යථාපි b.

පස්සෙය්‍ය; **සරීරන්ති** මතසරීරං; **සිවථිකාය ඡඩ්ඩිතන්ති** සුසානෙ අපවිද්ධං; එකාහං මතස්ස අස්සාති **එකාහමතං**; ද්වීහං මතස්ස අස්සාති **ද්වීහමතං**; තීහං මතස්ස අස්සාති **තීහමතං**; භස්තා විය වායුනා උද්ධං ජීවිතපරියාදානා යථානුක්කමං සමුග්ගතෙන සූනභාවෙන උද්ධුමාතත්තා[1] උද්ධුමාතං උද්ධුමාතමෙව **උද්ධුමාතකං**; පටික්කූලත්තා[2] වා කුච්ඡිතං උද්ධුමාතන්ති **උද්ධුමාතකං**; විනීලං වුච්චති විපරිභින්නවණ්ණං විනීලමෙව **විනීලකං** පටික්කූලත්තා වා කුච්ඡිතං විනීලන්ති **විනීලකං**; මංසුස්සදට්ඨානෙසු රත්තවණ්ණස්ස පුබ්බසන්නිචයට්ඨානෙසු සෙතවණ්ණස්ස යෙභුය්‍යෙන ච නීලවණ්ණස්ස නීලට්ඨානෙ නීලසාටකපාරුතස්සෙව ඡවසරීරස්සෙතං අධිවචනං; පරිභින්නට්ඨානෙහි නවහි වා වණමුඛෙහි විස්සන්දමාන[3]පුබ්බං විපුබ්බං විපුබ්බමෙව විපුබ්බකං පටික්කූලත්තා වා කුච්ඡිතං විපුබ්බන්ති විපුබ්බකං විපුබ්බකා[4]ජාතං තථාභාවං ගතන්ති **විපුබ්බකජාතං**; **සො ඉමමෙව කායන්ති** සො භික්ඛු ඉමං අත්තනො කායං; තෙන කායෙන සද්ධිං ඤාණෙන උපසංහරති උපනෙති; කථං: **අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එතං[5] අනතීතොති** ඉදං වුත්තං හොති: ආයු උස්මා විඤ්ඤාණන්ති ඉමෙසං තිණ්ණං ධම්මානං අත්ථිතාය අයං කායො ඨානගමනාදික්ඛමො හොති ඉමෙසං පන විගමා අයම්පි **එවංධම්මො** එවං පූතිකසභාවොයෙව;[6] **එවංභාවීති** එවමෙවං[7] උද්ධුමාතාදිභෙදො භවිස්සති; **එතං[8] අනතීතොති** එතං[8] උද්ධුමාතාදිභාවං අනතික්කන්තො; **ඛජ්ජමානන්ති** උදරාදීසු නිසීදිත්වා උදරමංසං ඔට්ඨමංසං අක්ඛිකූටාදීනි[9] ලුඤ්චිත්වා ලුඤ්චිත්වා ඛාදියමානං; **සමංසලොහිතන්ති** සෙසාවසෙසමංසලොහිතයුත්තං;[10] **නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතන්ති** මංසෙ ඛීණෙපි ලොහිතං න සුස්සති තං සන්ධාය වුත්තං ලොහිතමක්ඛිතන්ති; **අඤ්ඤෙනාති** අඤ්ඤෙන දිසාභාගෙන; **හත්ථට්ඨිකන්ති** චතුසට්ඨිභෙදම්පි හත්ථට්ඨිකං පාටියෙක්කං පාටියෙක්කං[11] විප්පකිණ්ණං; පාදට්ඨිකාදීසුපි එසෙව නයො; **තෙරොවස්සිකානීති** අතික්කන්තසංවච්ඡරානි; **පූතීනීති** අබ්භොකාසෙ ඨිතානි වාතාතපවුට්ඨිසම්ඵස්සෙන තෙරොවස්සිකානෙව පූතීනි හොන්ති අන්තොභූමිගතානි පන චිරතරං තිට්ඨන්ති; **චුණ්ණකජාතානීති** චුණ්ණවිචුණ්ණං[12] හුත්වා විකිණ්ණානි;[13] සබ්බත්ථ සො ඉමමෙවාති වුත්තනයෙන ඛජ්ජමානාදීනං වසෙන යොජනා කාතබ්බා. **අස්මිමානසමුග්ඝාතායාති** අස්මීති පවත්තස්ස නවවිධස්ස මානස්ස සමුග්ඝාතත්ථාය; **අනෙකධාතුපටිවෙධායාති**[14] අනෙකධාතූනං පටිවිජ්ඣනත්ථාය; **සතොව අභික්කමතීති** ගච්ඡන්තො සතිපඤ්ඤාහි සමන්නාගතොව ගච්ඡති; **සතො පටික්කමතීති** පටිනිවත්තන්තොපි සතිපඤ්ඤාහි සමන්නාගතො[15] නිවත්තති, සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො; **සතිසම්පජඤ්ඤායාති** සතියා ච ඤාණස්ස ච අත්ථාය; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ සතිඤාණානි මිස්සකානි කථිතානීති.

---

1. ඛුමාතත්තා b.
2. පටිකූ b.
3. මානං b.
4. විපුබ්බකභාවං b.
5. එවං l. s.
6. යෙවාති b. s.
7. එවමෙව l. s.
8. එවං b. l. s.
9. මංසඔට්ඨමංස අක්ඛිකූටාදීනි b.
10. සාවසෙසමංසලොහිතයුත්තං b. s.
11. පාටිඑක්කං පාටිඑක්කං b.
12. චුණ්ණවිචුණ්ණං s.
13. විප්පකිණ්ණානි b.
14. සමුග්ඝාතත්ථාය b.
15. ගතොව b. s.

6. 3. 10.

දසමෙ **උච්චාවච**න්ති යං භික්ඛු මහන්තඛුද්දකං උච්චනීචං වා; **හීන**න්ති නිහීනං; **ගම්ම**න්ති ගාමවාසිකානං දස්සනං; **පොථුජ්ජනික**න්ති පුථුජ්ජනානං සන්තකං; **අනරිය**න්ති න අරියං න උත්තමං න පරිසුද්ධං; **අනත්ථසංහිත**න්ති න අත්ථසන්නිස්සිතං; **න නිබ්බිදායාති** න වට්ටෙ නිබ්බිදනත්ථාය; **න විරාගායාති** න රාගාදීනං විරජ්ජනත්ථාය; **න නිරොධායාති** න රාගාදීනං අප්පවත්තිනිරොධාය; **න උපසමායාති** න රාගාදීනං වූපසමනත්ථාය; **න අභිඤ්ඤායාති** න අභිජානනත්ථාය; **න සම්බොධායාති** න සම්බොධිසඞ්ඛාතස්ස[1] චතුමග්ගඤාණස්ස පටිවිජ්ඣනත්ථාය; **න නිබ්බානායාති** න නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය; **නිවිට්ඨසද්ධාති** පතිට්ඨිතසද්ධා; **නිවිට්ඨපෙමාති** පතිට්ඨිතපෙමා; **එකන්තගතොති**[2] එකන්තං ගතො අචලප්පසාදොති[3] අත්ථො; **අභිප්පසන්නාති** අතිවිය පසන්නා; **එතදනුත්තරිය**න්ති එතං අනුත්තරං; **හත්ථිස්මිම්පි සික්ඛන්තීති** හත්ථිනිමිත්තං සික්ඛිතබ්බං හත්ථිසිප්පං[4] සික්ඛන්ති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **උච්චාවච**න්ති මහන්තඛුද්දකං සිප්පං සික්ඛන්ති. **උපට්ඨිතා පාරිචරියෙති**[5] පාරිචරියාය පච්චුපට්ඨිතා; **භාවය**න්ති **අනුස්සති**න්ති අනුත්තරං අනුස්සතිං භාවෙන්ති; **විවෙකපටිසංයුත්ත**න්ති නිබ්බානනිස්සිතං කත්වා; **ඛෙම**න්ති නිරුපද්දවං; **අමතගාමින**න්ති නිබ්බානගාමිනං අරියමග්ගං භාවෙන්තීති අත්ථො; **අප්පමාදෙ පමොදිතාති** සතිඅවිප්පවාසසඞ්ඛාතෙ අප්පමාදෙ ආමොදිතා පමොදිතා;[6] **නිපකාති** නෙපක්කෙන සමන්නාගතා; **සීලසංවුතාති** සීලෙන සංවුතා පිහිතා; **තෙ වෙ කාලෙන පච්චෙන්තීති**[7] තෙ යුත්තප්පයුත්තකාලෙන[8] ජානන්ති; **යත්ථ දුක්ඛං නිරුජ්ඣතීති** යස්මිං ඨානෙ සකලං වට්ටදුක්ඛං නිරුජ්ඣති තං අමතං[9] මහානිබ්බානං තෙ භික්ඛූ ජානන්තීති; ඉමස්මිං සුත්තෙ ඡ අනුත්තරියානි මිස්සකානි කථිතානීති.

තතියො වග්ගො.

---

6. 4. 1-3.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **සෙක්ඛස්සාති**[10] සත්තවිධස්ස සෙක්ඛස්ස; පුථුජ්ජනො පන වත්තබ්බමෙව නත්ථි. **පරිහානායාති** උපරූපරි ගුණෙහි[11] පරිහානාය. දුතියෙ **සත්ථුගාරවතාති** සත්ථරි ගරුභාවකරණං;[12] **ධම්මගාරවතාති** නවවිධෙ[13] ලොකුත්තරධම්මෙ ගාරවං;[14] **සඞ්ඝගාරවතාති** සඞ්ඝෙ ගරුභාවං[15] **සික්ඛාගාරවතාති** තීසු සික්ඛාසු ගාරවකරණං; **අප්පමාදගාරවතාති** අප්පමාදෙ ගරුභාවො; **පටිසන්ථාරගාරවතාති**[16] ධම්මාමිසවසෙන දුවිධෙ පටිසන්ථාරෙ ගාරවං; ගාථාය සත්ථා[17] ගරු අස්සාති

---

1. සම්බොධසඞ්ඛාතස්ස b.
2. එකන්තගතාති b. s.
3. අචලප්පසන්නාති b.
4. හත්ථිසික්ඛං l.
5. පාරිචරියාති b.
6. ආමොදිතා b. s.
7. පච්චන්තීති b. s.
8. යුත්තපත්තකාලෙ b.
9. අමත s.
10. සෙඛස්සාති b.
11. උපරූපරිගුණෙ b. උපරිගුණෙහි s.
12. ගරුභාවො s.
13. නවවිධ s.
14. ගාරවො b. ගරුභාවො s.
15. ගරුභාවො b. s.
16. පටිසඞ්ඛාරා b.
17. සත්ථරි b. s.

සඞ්ඝගරු; ධම්මො ගරු අස්සාති **ධම්මගරු;** **තිබ්බගාරවොති** බහලගාරවො; පටිසන්ථාරෙ ගාරවො අස්සාති **පටිසන්ථාරගාරවො.** තතියෙ **සප්පතිස්සොති**[1] සජෙට්ඨකො සගාරවො; හිරොත්තප්පං පනෙත්ථ මිස්සකං කථිතං.

6. 4. 4.

චතුත්ථෙ **තිස්සො නාම භික්ඛූති** ථෙරස්සෙව සද්ධිවිහාරිකො; **මහිද්ධිකො මහානුභාවොති** ඉජ්ඣනට්ඨෙන මහතී ඉද්ධි අස්සාති මහිද්ධිකො; අනුප්ඵරණට්ඨෙන මහා ආනුභාවො අස්සාති මහානුභාවො; **චිරස්සං ඛො මාරිස මොග්ගල්ලාන ඉමං පරියායමකාසීති** එවරූපං[2] ලොකෙ පකතියා පියසමුදාහාරවචනං[3] හොති, ලොකියා හි චිරස්සං ආගතම්පි අනාගතපුබ්බම්පි මනාපජාතියං ආගතං දිස්වා කුතො භවං ආගතො චිරස්සං භවං ආගතො කථං තෙ ඉධාගමනමග්ගො ඤාතො කිං මග්ගමූළ්හොසීති ආදීනි වදන්ති අයම්පන ආගතපුබ්බත්තායෙව එවමාහ, ථෙරො හි කාලෙන කාලං බ්‍රහ්මලොකං ගච්ඡතියෙව. තත්ථ **පරියායමකාසීති** වාරං අකාසි; **යදිදං ඉධාගමනායාති** යො අයං ඉධාගමනාය, වාරෙ තං චිරස්සං අකාසීති වුත්තං හොති; **ඉදමාසනං පඤ්ඤත්තන්ති** මහාරහං බ්‍රහ්මපල්ලඞ්කං පඤ්ඤපෙත්වා එවමාහ; **අවෙච්චප්පසාදෙනාති** අධිගතෙන අචලෙන මග්ගප්පසාදෙන; ඉමස්මිං සුත්තෙ සොතාපත්තිමග්ගඤාණං කථිතං

6. 4. 5.

පඤ්චමෙ **විජ්ජාභාගියාති** විජ්ජාකොට්ඨාසිකා; **අනිච්චසඤ්ඤාති** අනිච්චානුපස්සනාඤාණෙ උප්පන්නසඤ්ඤා; **අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤාති** දුක්ඛානුපස්සනාඤාණෙ උප්පන්නසඤ්ඤා; **දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤාති** අනත්තානුපස්සනාඤාණෙ උප්පන්නසඤ්ඤා; **පහානසඤ්ඤාති** පහානානුපස්සනාඤාණෙ උප්පන්නසඤ්ඤා; **විරාගසඤ්ඤාති** විරාගානුපස්සනාඤාණෙ උප්පන්නසඤ්ඤා; **නිරොධසඤ්ඤාති** නිරොධානුපස්සනාඤාණෙ උප්පන්නසඤ්ඤා[4].

6. 4. 6.

ඡට්ඨෙ **විවාදමූලානීති** විවාදස්ස මූලානි; **කොධනොති** කුජ්ඣනලක්ඛණෙන කොධෙන සමන්නාගතො; **උපනාහීති** වෙරඅප්පටිනිස්සග්ගලක්ඛණෙන උපනාහෙන සමන්නාගතො; **අහිතාය දුක්ඛාය දෙවමනුස්සානන්ති** ද්වින්නං භික්ඛූනං විවාදො කථං[5] දෙවමනුස්සානං අහිතාය දුක්ඛාය සංවත්තති, කොසම්බකක්ඛන්ධකෙ[6] විය ද්වීසු භික්ඛූසු විවාදං ආපන්නෙසු තස්මිං විහාරෙ තෙසං අන්තෙවාසිකා විවදන්ති, තෙසං ඔවාදං ගණ්හන්තො භික්ඛුනිසඞ්ඝො විවදති, තතො තෙසං උපට්ඨාකා විවදන්ති, අථ මනුස්සානං ආරක්ඛදෙවතා ද්වෙ කොට්ඨාසා හොන්ති, තත්ථ[7] ධම්මවාදීනං ආරක්ඛදෙවතා ධම්මවාදිනියො හොන්ති අධම්මවාදීනං අධම්මවාදිනියො, තතො ආරක්ඛදෙවතානං

1. සප්පටිස්සොති b. 3. පකතියාපි සමුදාචාරවචනං b. 5. විවාදෙ s. 7 තථා. s.
2. මකාසීති b s. 4. සඤ්ඤාති s. 6. කථං කොසම්බිකක්ඛන්ධකෙ s.

මිත්තා භුම්මා[1] දෙවතා භිජ්ජන්ති, එවං පරම්පරාය යාව බ්‍රහ්ම ලොකා ඨපෙත්වා අරියසාවකෙ සබ්බෙ දෙවමනුස්සා ද්වෙ කොට්ඨාසා හොන්ති, ධම්මවාදීහි පන අධම්මවාදිනොව[2] බහුතරා හොන්ති, තතො යං බහුකෙහි ගහිතං තං ගච්ඡන්ති ධම්මං විස්සජ්ජෙත්වා බහුතරා අධම්මං ගණ්හන්ති තෙ අධම්මං පුරක්ඛත්වා[3] විහරන්තා අපායෙ නිබ්බත්තන්ති, එවං විනාසං භික්ඛූනං විවාදො දෙවමනුස්සානං අහිතාය දුක්ඛාය හොති. **අජ්ඣත්තං වා**ති තුම්හාකං අබ්භන්තරපරිසාය; **බහිද්ධා**ති පරෙසං පරිසාය; **මක්ඛී**ති පරෙසං ගුණමක්ඛනලක්ඛණෙන මක්ඛෙන සමන්නාගතො; **පළාසී**ති[4] යුගග්ගාහලක්ඛණෙන පළාසෙන සමන්නාගතො; **ඉස්සුකී**ති පරසක්කාරාදීසු ඉස්සායනලක්ඛණාය ඉස්සාය සමන්නාගතො; **මච්ඡරී**ති ආවාසමච්ඡරියාදීහි සමන්නාගතො; **සඨො**ති කෙරාටිකො; **මායාවී**ති කතපටිච්ඡාදකො;[5] **පාපිච්ඡො**ති අසන්තසම්භාවනිච්ඡකො දුස්සීලො; **මිච්ඡාදිට්ඨී**ති නත්ථිකවාදී අහෙතුවාදී අකිරියවාදී;[6] **සන්දිට්ඨිපරාමාසී**ති සයං දිට්ඨමෙව පරාමසති; **ආධානග්ගාහී**ති[7] දළ්හග්ගාහී; **දුප්පටිනිස්සග්ගී**ති න සක්කා හොති ගහිතං විස්සජ්ජාපෙතුං;[8] ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං[9].

6. 4. 7.

සත්තමෙ **වෙළුකණ්ඩකී**ති වෙළුකණ්ඩකනගරවාසිනී; **ඡළඞ්ගසමන්නාගත**න්ති ඡහි ගුණඞ්ගෙහි සමන්නාගතං; **දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙතී**ති දානං දෙති; **පුබ්බෙව දානා සුමනො**ති දානං දස්සාමීති මාසද්ධමාසතො[10] පට්ඨාය සොමනස්සප්පත්තො හොති; එත්ථ පුබ්බෙව[11] චෙතනා දස්සාමීති චිත්තුප්පාදකාලතො පට්ඨාය ඉතො උට්ඨිතෙන දානං දස්සාමීති ඛෙත්තගහණං ආදිං කත්වා චින්තෙන්තස්ස ලබ්භති; **දදං චිත්තං පසාදෙතී**ති[12] එවං වුත්තා මුඤ්චනචෙතනා පන දානකාලෙයෙව ලබ්භති; **දත්වා අත්තමනො හොතී**ති අයම්පන අපරචෙතනා අපරාපරං අනුස්සරන්තස්ස ලබ්භති; **වීතරාගා**ති වීතරාගා ඛීණාසවා; **රාගවිනයාය වා පටිපන්නා**ති රාගවිනයපටිපදං පටිපන්නා; උක්කට්ඨදෙසනා චෙසා න කෙවලං පන ඛීණාසවානං අනාගාමිසකදාගාමිසොතාපන්නානම්පි අන්තමසො තදහු පබ්බජිතස්ස භණ්ඩගාහක[13] සාමණෙරස්සාපි දින්නා දක්ඛිණා ඡළඞ්ගසමන්නාගතාව හොති, සොපි හි සොතාපත්තිමග්ගත්ථමෙව පබ්බජිතො. **යඤ්ඤස්ස**[14] **සම්පදා**ති දානස්ස පරිපුණ්ණතා, **සඤ්ඤතා**ති සීලසඤ්ඤමෙන සඤ්ඤතා, **සයං ආචමයිත්වානා**ති[15] අත්තනාව හත්ථපාදෙ ධොවිත්වා මුඛං වික්ඛාලෙත්වා; **සෙහි**[16] **පාණීහී**ති

1 භුම්ම b.
2. වාදිනො s
3 පුරක්ඛිත්වා b.
4. පලාසීති b
5. වජ්ජපටිච්ඡාදකො b
6. මිච්ඡාදිට්ඨිති අහෙතුවාදා අකිරියවාදා b
7 ආදානග්ගාහීති s ඨානග්ගාහීති b
8. විසජ්ජා s.
9. කථිතන්ති b. s
10. මාසතො s. මාසඩ්ඪමාසතො b.
11. පුබ්බෙ l. පුබ්බ b s
12. පසාදයෙ-ඉතිපාළියං.
13. භණ්ඩග්ගාහකස්ස s. භණ්ඩාගාරික b.
14. පුඤ්ඤස්ස b.
15. ආචමයිත්වානාති s.
16. සකෙහි b. s. පාණීහීති s.

අත්තනො භජෙති; **සඞ්ඛායිතිපි**[1] පාඨො. **සද්ධොති** රතනත්තයගුණෙ සද්දහන්තො; **මුත්තෙන චෙතසාති** ලාභමච්ඡරියාදීහි මුත්තෙන[2] චිත්තෙන; **අබ්‍යාපජ්ඣං සුඛං ලොකන්ති** නිද්දුක්ඛං උළාරසුඛසොමනස්සං දෙවලොකං.

6. 4. 8.

අට්ඨමෙ **අද්දසං වා අස්සොසිං වාති** අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා මා අද්දසං අසුකස්මිං[3] නාම ඨානෙ වසතීති මා අස්සොසිං කණ්ණෙන තස්ස වා වචනං න[4] අස්සොසිං; **කථං හි නාමාති** කෙන නාම කාරණෙන; **ආරම්භධාතූති**[5] ආරභනවසෙන පවත්තවිරියං; **නික්කමධාතූති** කොසජ්ජතො නික්ඛමනසභාවං විරියං; **පරක්කමධාතූති** පරක්කමසභාවො; **ථාමධාතූති** ථාමසභාවො; **ඨිතිධාතූති** ඨිතිසභාවො;[6] **උපක්කමධාතූති** උපක්කමසභාවො; සබ්බමෙතං තෙන[7] තෙනාකාරෙන පවත්තස්ස විරියස්සෙව[8] නාමං.

6. 4. 9.

නවමෙ **කම්මානන්ති** වට්ටගාමිකම්මානං; **සමුදයායාති** පිණ්ඩකරණත්ථාය; **නිදානන්ති** පච්චයො; **ලොභජෙනාති** ලොභතො ජාතෙන; න **පඤ්ඤායන්තීති** එවරූපෙන කම්මෙන නිබ්බත්තාති න දිස්සන්ති; සුක්කපක්ඛෙ **කම්මානන්ති** විවට්ටගාමිකම්මානං; ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.[9]

6. 4. 10.

දසමෙ **නිචුලවනෙති**[10] මහාමුචලින්දවනෙ; **සද්ධම්මොති** සාසනසද්ධම්මො.

6. 4. 11.

එකාදසමෙ **චෙතොවසිප්පත්තොති** චිත්තවසීභාවප්පත්තො;[11] **පඨවීතෙව**[12] **අධිමුච්චෙය්‍යාති** ථද්ධාකාරං පඨවිධාතූති සල්ලක්ඛෙය්‍ය; **යං නිස්සායාති** යං විජ්ජමානං ථද්ධාකාරං පඨවිධාතුං නිස්සාය අමුං දාරුක්ඛන්ධං පඨවිතෙව[12] අධිමුච්චෙය්‍ය සා එත්ථ පඨවිධාතු අත්ථීති ඉමිනා නයෙන සෙසපදානිපි වෙදිතබ්බානි; යථෙව හි තස්මිං ථද්ධාකාරා පඨවිධාතු අත්ථි එවං යූසාකාරා අපොධාතු උණ්හාකාරා තෙජොධාතු විත්ථම්භනාකාරා වායොධාතු රත්තවණ්ණම්හි සාරෙ[13] පදුමපුප්ඵවණ්ණා සුභ[14] ධාතු පූතිභූතෙ චුණ්ණෙ[15] චෙව ඡෙග්ගු පපටිකාසු ච අමනුඤ්ඤවණ්ණා අසුභධාතු තංනිස්සායෙව[16] අමුං දාරුක්ඛන්ධං අසුභන්තෙව[17] අධිමුච්චෙය්‍ය සල්ලක්ඛෙය්‍යාති. ඉමස්මිං සුත්තෙ මිස්සකවිහාරො නාම කථිතො.

---

1 සඞ්ඛාදනීතිපි b සයෙනීතිපි s.
2. මච්ඡරියාදීහි b විමුත්තෙන b s.
3. අථකස්මිං b.
4. මා b s.
5. ආරභධාතූති s l.
6 ඨිතිධාතූති ඨිතිසභාවො. s. ඨිතසභාවො .
7. සබ්බංතෙනං b. චෙතං s
8. විරියසෙසතා b. l
9. කථිතන්ති s.
10 වෙළුවනෙති b s.
11. භාවංපත්තො b. s.
12. පඨවීතෙවා s.
13. සරෙ b. s.
14. සුභා l.
15. පූතිභූතො චුණ්ණො l.
16 නිස්සාය b. නිස්සායයං l.
17. අසුභන්ත්වෙව b.

6. 4. 12.

ද්වාදසමෙ **ගාමන්තවිහාරින්ති**[1] ගාමන්තසෙනාසනවාසිං;[2] **සමාහිතං නිසින්නන්ති** තස්මිං ගාමන්තසෙනාසනෙ සමාධිං අප්පෙත්වා නිසින්නං; **ඉදානිමන්ති** ඉදානි ඉමං; **සමාධිම්හා චාවෙස්සතීති** සමාධිම්හා[3] වුට්ඨාපෙස්සති;[4] **න අත්තමනො හොමීති** න සකමනො හොමි; **පචලායමානන්ති** නිද්දායමානං; **එකත්තන්ති**[5] එකසභාවං එකග්ගතං[6] භූතං; අරඤ්ඤසඤ්ඤංයෙව චිත්තෙ කරිස්සතීති අත්ථො; **අනුරක්ඛිස්සතීති** අනුගණ්හිස්සති; **අවිමුත්තං වා චිත්තං විමොචෙස්සතීති** අඤ්ඤස්මිං කාලෙ අවිමුත්තං චිත්තං ඉදානි පඤ්චහි විමුත්තීහි විමොචෙස්සති;[7] **ජහතීති** වජති[8] විස්සජ්ජෙති; **පටිපණාමෙත්වාති** පනුදිත්වා විස්සජ්ජෙත්වා; **උච්චාරපස්සාවකම්මායාති** උච්චාරපස්සාවකරණත්ථාය; ඉමිනා එත්තකෙන ඨානෙන සත්ථාරා අරඤ්ඤසෙනාසනස්ස වණ්ණො කථිතො. සුත්තන්තස්ස පන[9] පඨමකොට්ඨාසෙ යං වත්තබ්බං තං හෙට්ඨා වුත්තමෙවාති.

චතුත්ථොවග්ගො-[10].

---

6. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධින්ති** ඉදං ආයස්මන්තානන්දත්ථේරං ආමන්තෙත්වා ගතත්තා වුත්තං; සත්ථා පන අනූනෙහි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි පරිවුතො තත්ථ අගමාසීති වෙදිතබ්බො. **තෙනුපසඞ්කමීති** තෙහෙව පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි පරිවුතො උපසඞ්කමි; **පරිසිඤ්චිත්වාති** වොහාරවචනමෙතං න්හායිත්වාති අත්ථො; **පුබ්බාපයමානොති**[11] රත්තදුපට්ටං නිවාසෙත්වා උත්තරාසඞ්ගචීවරං ද්වීහි හත්ථෙහි ගහෙත්වා පච්ඡිමලොකධාතුං පිට්ඨිතො කත්වා පුරත්ථිමලොකධාතුං[12] අභිමුඛො වොදකභාවෙන[13] ගත්තානි පුබ්බසදිසානි කුරුමානො අට්ඨාසීති අත්ථො; භික්ඛුසඞ්ඝොපි තෙන තෙන ඨානෙන ඔතරිත්වා න්හාත්වා පච්චුත්තරිත්වා සත්ථාරංයෙව පරිවාරෙත්වා අට්ඨාසි. ඉති ඉමස්මිං[14] සමයෙ ආකාසතො පතමානං රත්තසුවණ්ණකුණ්ඩලං විය සුරියො පච්ඡිමලොකධාතුං පටිපජ්ජි, පරිසුද්ධරජතමණ්ඩලො විය පාචීනලොකධාතුතො **චන්දො අබ්භුග්ගච්ඡි**,[15] මජ්ඣට්ඨානෙ[16] පඤ්චභික්ඛුසතපරිවාරො සම්මාසම්බුද්ධො ඡබ්බණ්ණබුද්ධරස්මියො[17] විස්සජ්ජෙත්වා පුබ්බකොට්ඨකනදීතීරෙ ලොකං[18]

---

1 විහාරන්ති. s.
2. වාසං s.
3. සමාධිතො b. s.
4. වුට්ඨාපෙස්සති s
5. එකග්ගන්ති s.
6. එකග්ග b
7 විමොචයිස්ස - s b.
8 වජ්ජෙති b. s. විසජ්ජෙති s
9 සුත්තස්ස පන s සුත්තන්තස්ස b
10 සෙක්ඛපරිහානියවග්ගො චතුත්ථො s
11. පුබ්බසදිසානි කුරු[මානොති s
12 ධාතු s.
13 නිරොදකභාවෙන s
14 තස්මිං b. s
15 අබ්භුග්ගච්ඡි s.
16. ඨානෙපි b.
17 ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙත්වා s
18. ආලොකං s

අලංකුරුමානො අට්ඨාසි, **තෙන ඛො පන සමයෙන-පෙ-සෙතො නාම නාගොති** සෙතවණ්ණතාය එවං ලද්ධනාමො හත්ථිනාගො;[1] **මහාතුරියතාළිතවාදිතෙනාති** මහන්තෙන තුරියතාළිතවාදිතෙන; තත්ථ පඨමං[2] සංඝට්ටනං තාළිතං නාම හොති තතො පරං වාදිතං; **ජනොති** හත්ථිදස්සනත්ථං සන්නිපතිතමහාජනො; **දිස්වා එවමාහාති** අඞ්ගපච්චඞ්ගානි සංසිබ්බිත්වා නහාපෙත්වා උත්තාරෙත්වා[3] බහිතීරෙ ඨපෙත්වා ගත්තානි වොදකානි[4] කත්වා හත්ථාලඞ්කාරෙන අලඞ්කතං තං මහානාගං දිස්වා ඉදං අභිරූපො වත භො හත්ථි පසංසා වචනං ආහ; **කායූපපන්නොති** සරීරසම්පත්තියා උපපන්නො පරිපුණ්ණඞ්ගපච්චඞ්ගොති අත්ථො; **ආයස්මා උදායීති** පටිසම්භිදප්පත්තො[5] කාළුදායිත්ථෙරො, **එතදවොචාති** තං මහාජනං හත්ථිස්ස වණ්ණං භණන්තං දිස්වා අයං ජනො අහෙතුකපටිසන්ධියං නිබ්බත්තහත්ථිනො වණ්ණං කථෙති න බුද්ධහත්ථිස්ස අහං දානි ඉමිනා හත්ථිනාගෙන උපමෙත්වා[6] බුද්ධනාගස්ස වණ්ණං කථෙස්සාමීති චින්තෙත්වා එතං "**හත්ථිමෙව නු ඛො භන්තෙ**"ති ආදිවචනං අවොච; තත්ථ **මහන්තන්ති**[7] ආරොහසම්පන්නං; **බ්‍රහන්තන්ති**[8] පරිණාහසම්පන්නං; **එවමාහාති** එවං වදති; අථ භගවා යස්මා අයං නාගසද්දො හත්ථිම්හි චෙව **අස්සගොණඋරගරුක්ඛමනුස්සෙසු** චාපි වත්තති[9] තස්මා "හත්ථිම්පි ඛො"ති ආදිමාහ. **ආගුන්ති** පාපකං ලාමකං අකුසලධම්මං; **තමහං නාගොති** බ්‍රූමීති තං අහං ඉමෙහි තීහි ද්වාරෙහි දසන්නං අකුසලකම්මපථානං ද්වාදසන්නඤ්ච අකුසලචිත්තානං අකරණතො නාගොති වදාමි; අයං හි න ආගුං කරොතීති ඉමිනා අත්ථෙන නාගො; **ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදාමීති** ඉමාහි චතුසට්ඨිපදාහි සොළසහි ගාථාහි අනුමොදාමි අභිනන්දාමි.

මනුස්සභූතන්ති දෙවාදිභාවං අනුපගන්ත්වා[10] මනුස්සමෙව භූතං; **අත්තදන්තන්ති** අත්තනා එව දන්තං න අඤ්ඤෙහි දමථං උපනීතං; භගවා හි අත්තනා උප්පාදිතෙනෙව මග්ගදමථෙන චක්ඛුතොපි දන්තො සොතතොපි ඝානතොපි ජිව්හාතොපි කායතොපි මනතොපීති ඉමෙසු ඡසු ඨානෙසු දන්තො සන්තො නිබ්බුතො පරිනිබ්බුතො තෙනාහ **අත්තදන්තන්ති**; **සමාහිතන්ති** දුවිධෙනාපි සමාධිනා සමාහිතං; **ඉරියමානන්ති** විහරමානං;[11] **බ්‍රහ්මපථෙති** සෙට්ඨපථෙ අමතපථෙ[12] නිබ්බානපථෙ; **චිත්තස්සූපසමෙ[13] රතන්ති** පඨමජ්ඣානෙන පඤ්චනීවරණානි වූපසමෙත්වා[14] දුතියජ්ඣානෙන විතක්කවිචාරෙ තතියජ්ඣානෙන

1. හත්ථිනාගො. s.
2 පඨම s.
3. නහාත්වා උත්තරිත්වා. b.
4. හිරොදකානි, s.
5. දප්පත්තො. s. දපත්තො. b
6. උපමිත්වා l උපමංකත්වා b. s.
7. මහන්තන්ති b.
8. බ්‍රහ්මන්තන්ති b. බ්‍රහන්තන්ති s. බ්‍රහාන්තන්ති, l.
9. උත්තරරුක්ඛමනුස්සෙසු වා පවත්තති. b. චාපි s.
10. (මානුසංගන්ත්වා) b.
11. විසාදමානං. b,
12. අමත s
13. චිත්තස්සුපසමෙ b.
14. වූප. b.

පීතිං චතුත්ථජ්ඣානෙන සුඛදුක්ඛං වූපසමෙත්වා තස්මිං චිත්තස්සූප
සමෙ රතං අභිරතං; **නමස්සන්තීති** කායෙන නමස්සන්ති වාචාය
නමස්සන්ති මනසා නමස්සන්ති ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා නමස්සන්ති
සක්කරොන්ති ගරුකරොන්ති[1]; **සබ්බධම්මාන පාරගුන්ති** සබ්බෙසං
ඛන්ධායතනධාතුධම්මානං අභිඤ්ඤාපාරගූ පරිඤ්ඤාපාරගූ පහාන
පාරගූ භාවනාපාරගූ සච්ඡිකිරියාපාරගූ සමාපත්තිපාරගූති ඡබ්බි
ධෙන පාරගමනෙන පාරගතං පාරප්පත්තං මත්ථකප්පත්තං;[2]
දෙවාපි තං නමස්සන්තීති දුක්ඛප්පත්තා සුබ්‍රහ්මදෙවපුත්තාදයො
සුඛප්පත්තා ච සබ්බෙව දසසහස්සචක්කවාළවාසිනො දෙවාපි තුම්හෙ
නමස්සන්තීති[3] **ඉති මෙ අරහතො සුතන්ති** ඉති මයා චතූහි
කාරණෙහි අරහාති ලද්ධවොහාරානං තුම්හාකංයෙව සන්තිකෙ
සුතන්ති දීපෙති; **සබ්බසංයොජනාතීතන්ති** සබ්බානි දසවිධසංයො
ජනානි අතික්කන්තං; **වනා නිබ්බනමාගතන්ති**[4] කිලෙසවනතො
නිබ්බනං කිලෙසවනරහිතං නිබ්බානං ආගතං සම්පත්තං; **කාමෙහි**
නෙක්ඛම්මරතන්ති දුවිධෙහි කාමෙහි නික්ඛන්තත්තා පබ්බජ්ජා අට්ඨ
සමාපත්තියො චත්තාරො ච අරියමග්ගා කාමෙහි නෙක්ඛම්මං
නාම තත්ථ රතං අභිරතං; **මුත්තං සෙලාව කඤ්චනන්ති**[5] සෙල
ධාතුතො මුත්තං කඤ්චනසදිසං; **සබ්බෙ අච්චරුචීති** සබ්බසත්තෙ
අතික්කමිත්වා පවත්තරුචි;[6] අට්ඨමකං හි අතික්කමිත්වා පවත්තරුචි
තාය සොතාපන්නො අච්චරුචි නාම, සොතාපන්නං අතික්කමිත්වා
පවත්තරුචිතාය සකදාගාමී-පෙ-ඛීණාසවං[7] අතික්කමිත්වා පවත්ත
රුචිතාය පච්චෙකබුද්ධො, පච්චෙකබුද්ධං අතික්කමිත්වා පවත්තරුචි
තාය සම්මාසම්බුද්ධො අච්චරුචි නාම; **හිමවා වඤ්ඤෙ**[8] **සිලුච්චයෙති**[9]
යථා හිමවා පබ්බතරාජා අඤ්ඤෙ පබ්බතෙ අතිරොචති එවං අතිරොච
තීති අත්ථො; **සච්චනාමොති** තච්ඡනාමො භූතනාමො ආගුං[10]
අකරණෙනෙව නාගොති එවං අවිතථනාමො; **සොරච්චන්ති** සුචි
සීලං. **අවිහිංසාති** කරුණා ච කරුණාපුබ්බභාගො ච; **පාදා නාගස්ස**
තෙ දුවෙති තෙ බුද්ධනාගස්ස දුවෙ පුරිමපාදා; **තපොති** ධුතසමා
දානං;[11] **බ්‍රහ්මචරියන්ති** අරියමග්ගසීලං; **චරණා නාගස්ස ත්‍යාපරෙති**
තෙ බුද්ධනාගස්ස අපරෙ ද්වෙ පච්ඡිමපාදා; **සද්ධාහත්ථොති** සද්ධාම
යාය සොණ්ඩාය සමන්නාගතො; **උපෙක්ඛාසෙතදන්තවාති** ඡළඞ්ගු
පෙක්ඛාමයෙහි සෙතදන්තෙහි සමන්නාගතො; **සති ගීවාති** යථා
නාගස්ස අඞ්ගපච්චඞ්ග සිරාජාලානං[12] ගීවා පතිට්ඨා එවං බුද්ධනා
ගස්ස සොරච්චාදීනං ධම්මානං සති; තෙන[13] වුත්තං සති ගීවාති.
සිරො පඤ්ඤාති යථා හත්ථිනාගස්ස සිරො උත්තමඞ්ගං[14] එවං බුද්ධ

1. සක්කරොන්ති, s. ගරුංකරොන්ති. b.
2. පාරප්පත්තං මත්ථකප්පත්තං. b.
3. නමස්සන්ති. b. s.
4. නිබ්බානං. s. l.
5. කාඤ්චනන්ති. s.
6. පවත්තරුචිතාය. l.
7. අනාගාමී ඛීණාසවංසබ්බං. b.
8. හිමවාඤ්ඤෙ. b. s.
9. සිලුච්චයාති. s.
10. ආගු. s.
11. වත්තසමාදානං s
12. පච්චඞ්ග. b ඞ්ගසිරං s.
13. ධම්මානං පතිට්ඨෙන. b.
14. උත්තමඞ්ගා. b.

නාගස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤාණං; තෙන හි සො සබ්බධම්මෙ ජානාති තෙන වුත්තං සිරෙ පඤ්ඤාති; **වීමංසා ධම්මචින්තනාති** යථා හත්ථිනාගස්ස අග්ගසොණ්ඩා[1] වීමංසා නාම හොති සො තාය ථද්ධමුදුකං ඛාදිතබ්බාඛාදිතබ්බඤ්ච වීමංසති තතො පහාතබ්බං පජහති ආදතබ්බං ආදියති එවමෙවං[2] බුද්ධනාගස්ස ධම්මකොට්ඨාසපරිච්ඡෙදඤාණසඞ්ඛාතා ධම්මචින්තනා වීමංසා; තෙන හි ඤාණෙන සො භබ්බාභබ්බෙ[3] ජානාති තෙන වුත්තං වීමංසා ධම්මචින්තනාති; **ධම්මකුච්ඡිසමාවාපොති**[4] ධම්මො වුච්චති චතුත්ථජ්ඣානසමාධි කුච්ඡියෙව සමාවාපො කුච්ඡිසමාවාපො[5] සමාවාපො නාම සමාවාපනට්ඨානං ධම්මො[6] කුච්ඡිසමාවාපො[7] අස්සාති ධම්මකුච්ඡිසමාවාපො[7] චතුත්ථජ්ඣානසමාධිස්මිං ඨිතස්ස හි තෙ[8] තෙ ඉද්ධිවිධාදි ධම්මා ඉජ්ඣන්ති තස්මා සො කුච්ඡිසමාවාපොති[7] වුත්තො; **විවෙකොති** කායචිත්තඋපධිවිවෙකො; යථා නාගස්ස වාලධි මක්ඛිකා වාරෙති එවං තථාගතස්ස විවෙකො ගහට්ඨපබ්බජිතෙ වාරෙති තස්මා සො වාලධීති වුත්තො. ඣායීති දුවිධෙන ඣානෙන ඣායී; **අස්සාසරතොති** නාගස්ස හි අස්සාසපස්සාසා විය බුද්ධනාගස්ස ඵලසමාපත්ති තත්ථ රතො; අස්සාසපස්සාසෙහි විය තාය විනා න වත්තතීති අත්ථො; **සබ්බත්ථ සංවුතොති** සබ්බවාරෙසු සංවුතො; **අනවජ්ජානීති** සම්මාආජීවෙන උප්පන්නභොජනානි;[9] **සාවජ්ජානීති** පඤ්චවිධමිච්ඡා[10] ජීවවසෙන උප්පන්නානි;[11] **අණුං ථූලන්ති** ඛුද්දකඤ්ච මහන්තඤ්ච; **සබ්බං ඡෙත්වාන බන්ධනන්ති** සබ්බං දසවිධම්පි සංයොජනං ඡින්දිත්වා; **න උපලිප්පති**[12] **ලොකෙනාති** ලොකෙන සද්ධිං තණ්හාමානදිට්ඨිලෙපෙහි න ලිප්පති; **මහග්ගිනීති**[13] මහා අග්ගි; **විඤ්ඤූහි දෙසිතාති** ඉධ පටිසම්භිදප්පත්තො කාළුදායිත්ථෙරො විඤ්ඤූ පණ්ඩිතො තෙන දෙසිතාති අත්ථො; **විඤ්ඤස්සන්ති**[14] **මහානාගා නාගං නාගෙන දෙසිතන්ති** උදායිත්ථෙරනාගෙන දෙසිතං බුද්ධනාගං ඉතරෙ ඛීණාසවා[15] නාගා විජානිස්සන්ති; **සරීරං විජහං පරිනිබ්බිස්සතීති** බොධිපල්ලඞ්කෙ කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො යමකසාලන්තරෙ අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායිස්සති; එවං පටිසම්භිදප්පත්තො උදායිත්ථෙරො සොළසහි ගාථාහි චතුසට්ඨියා පදෙහි දසබලස්ස වණ්ණං කථෙන්තො දෙසනං නිට්ඨාපෙසි භගවා අනුමොදි, දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසූති.

---

1. සොණ්ඩාඅග්ගෙ සොණ්ඩා, l. සොණ්ඩා s.
2. එවමෙව. b. s.
3. ඤාණෙන සෙවිතබ්බා සෙවිතබ්බ. b.
4. ධම්මකුච්ඡිසමාතපොති b s. සමාපොති l.
5. කුච්ඡියෙව සමාතපො කුච්ඡිසමාතපො b s. සමාපො. l.
6. නාම. s. සමාතපොනාම. b. සමාතපනට්ඨානං. b. s.
7. සමාතපො b. s. සමාපො. l.
8. හි. s.
9. උප්පන්නානි භොජනානි, s.
10. සත්තවිධ b.
11. උප්පන්නභොජනානි. b.
12. ඡින්දිත්වාන b. නූපලිම්පති b.
13. නලිම්පති මහාගිනීති. b.
14. විඤ්ඤිස්සන්ති. b. විඤ්ඤූයන්ති. s.
15. ඛීණාසව. s.

6. 5. 2.

දුතියෙ **කථං කථං නාමාති** කෙන කෙන නාම[1] කාරණෙන; **අඤ්ඤෙය්‍යාති** ආජානිතබ්බො; **යත්‍ර හි නාමාති** යස්මිං නාම ධම්මෙ; **සමසමගතිකාති**[2] සමභාවෙනෙව සමගතිකා; **භවිස්සන්තීති** ජාතා; **සකදාගාමිසත්තා**[3] **තුසිතං කායං උපපන්නාති** සකදාගාමිපුග්ගලො හුත්වා තුසිතභවනෙයෙව නිබ්බත්තා; **කථං කථං නාමාති** කෙන කෙන නු ඛො කාරණෙන; කින්නුඛො ජානිත්වා දෙසිතො උදාහු අජානිත්වාති ථෙරො කාරණං අජානන්තො "එවං ඛො පනෙතං භගිනි භගවතා බ්‍යාකත"න්ති ආහ **අම්මකා අම්මකපඤ්ඤාති**[4] ඉත්ථී හුත්වා ඉත්ථිපඤ්ඤාය[5] එව සමන්නාගතා; **කෙ ච පුරිසපුග්ගලපරොපරියඤාණෙති** එත්ථ පුරිසපුග්ගලපරොපරියඤාණං වුච්චති පුරිසපුග්ගලානං තික්ඛමුදුවසෙන ඉන්ද්‍රියපරොපරියඤාණං තස්මා කා ච බාලා මිගසාලා කෙ ච පුරිසපුග්ගලානං ඉන්ද්‍රියපරොපරියඤාණෙ අප්පටිහතවිසයා සම්මාසම්බුද්ධා **උභයමෙතං දූරෙ සුවිදූරෙති**[6] අයමෙත්ථ සංඛෙපත්ථො;[7] ඉදානි මිගසාලාය අත්තනො දූරභාවං දස්සෙන්තො "ඒ ඉමෙ ආනන්ද"ති ආදිමාහ. **සොරතො හොතීති**[8] සුවඩ්ඪු ඔරතො විරතො හොති; **සූරතොතිපි**[9] පාඨො. **අභිනන්දන්ති සබ්‍රහ්මචාරී එකත්තවාසෙනාති** තෙන සද්ධිං එකතො වාසෙන සබ්‍රහ්මචාරී[10] අභිනන්දන්ති තුස්සන්ති; **එකන්තවාසෙනා**තිපි පාඨො, සතතවාසෙනාති අත්ථො; **සවණෙනපි අකතං හොතීති** සොතබ්බයුත්තකං අස්සුතං[11] හොති; **බාහුසච්චෙනපි අකතං හොතීති** එත්ථ බාහුසච්චං වුච්චති විරියං විරියෙන කත්තබ්බයුත්තකං අකතං හොතීති අත්ථො; **දිට්ඨියාපි අප්පටිවිද්ධං හොතීති** දිට්ඨියා පටිවිජ්ඣිතබ්බං අප්පටිවිද්ධං හොති; **සාමායිකම්පි විමුත්තිං න ලභතීති** කාලානුකාලං ධම්මසවනං නිස්සාය පීතිපාමොජ්ජං න ලභති; **හානගාමිරෙව**[12] **හොතීති** පරිහානිමෙව ගච්ඡති, **පමාණිකාති** පුග්ගලෙසු පමාණගාහකා;[13] **පමිණන්තීති** පමෙතුං තුලෙතුං ආරභන්ති; **එකො හීනොති** එකො ගුණෙහි හීනො; **එකො පණීතොති** එකො ගුණෙහි පණීතො; **තං හීති** තං පමාණකරණං; **අභික්කන්තතරොති** සුන්දරතරො; **පණීතතරොති** උත්තමතරො; **ධම්මසොතො නිබ්බහතීති** සූරං හුත්වා පවත්තමානං[14] විපස්සනාඤාණං නිබ්බහති[15] අරියභූමිං සම්පාපෙති; **තදන්තරං**[16] **කො ජානෙය්‍යාති** තං අන්තරං[17] තං කාරණං අඤ්ඤත්‍ර තථාගතෙන කො ජානෙය්‍යාති අත්ථො; **කොධමානොති** කොධො ච මානො ච; **ලොභධම්මාති** ලොභොයෙව;

---

1. කෙන l
2. ගතියාති. l
3. පත්තා. b.
4. අම්මකා අම්මක b. පඤ්ඤූති. b. s
5. පඤ්ඤාය. b. s.
6. මෙතං විදූරෙති b. දූරෙ විදූරෙති. l.
7. සංඛෙපො. b. s.
8. පාපනතො s (පාපනතො)b.
9. සුරතොතිපි. b.
10. බ්‍රහ්මචාරී. s
11. ශ්‍රුතං s. අකතං b.
12. හානගාමීයෙව. s. ගාමීදෙවb.
13. පමාණගාහකා b. s.
14. මානං. b
15. (එවං) b.
16. තදනන්තරං. s.
17. අනන්තරං s.

වචීසංසාරාති[1] ආලාපසල්ලාපවසෙන වචනානෙව; **යො වා පනස්ස මාදිසො**ති යො වා පන අඤ්ඤො[2] මයා සදිසො සම්මාසම්බුද්ධොයෙව අවස්සං පුග්ගලෙසු[3] පමාණං ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො; **ඛඤ්ඤතී**ති ගුණ ඛණනං පාපුණාති; **ඉමෙ ඛො ආනන්ද ඡ පුග්ගලා**ති ද්වෙ සොරතා ද්වෙ අධිගත[4]කොධමානලාභධම්මා ද්වෙ අධිගතකොධමානවචීසංසාරාති[1] ඉමෙ ඡ පුග්ගලා; **ගති**න්ති ඤාණගතිං; **එකඞ්ගහීනා**ති එකෙකෙන[5] ගුණඞ්ගෙන හීනා; පුරාණො[6] සීලෙන විසෙසී අහොසි ඉසිදත්තො පඤ්ඤාය, පුරාණස්ස[7] සීලං ඉසිදත්තස්ස පඤ්ඤාට්ඨානෙ ඨිතං ඉසිදත්තස්ස පඤ්ඤා පුරාණස්ස[7] සීලට්ඨානෙ ඨිතාති[8].

6. 5. 3.

තතියෙ **දාලිද්දිය**න්ති දලිද්දභාවො; **කාමභොගිනො**ති කාම භුඤ්ජනකසත්තස්ස;[9] **අස්සකො**ති අත්තනො සන්තකෙන රහිතො; **අනාළ්හියො**ති න අඩ්ඪො;[10] **ඉණං ආදියතී**ති ජීවිතුං අසක්කොන්තො ඉණං ආදියති; **වඩ්ඪිං පටිස්සුණාතී**ති[11] දාතුං අසක්කොන්තො වඩ්ඪිං දස්සාමීති පටිජානාති; **අනුචරන්තිපි න**න්ති පරිසමජ්ඣගණමජ්ඣාදීසු ආතපට්ඨපන[12] පංසුඔකිරණාදීහි විප්පකාරං පාපෙන්තො[13] පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධන්ති; **සද්ධා නත්ථී**ති ඔකප්පනකසද්ධාමත්තකම්පි නත්ථි; **හිරී**[14]**නත්ථී**ති හිරීයනාකාරමත්තකම්පි නත්ථි; **ඔත්තප්පං නත්ථී**ති භායනාකාරමත්තකම්පි නත්ථි; **විරියං නත්ථී**ති කායිකවිරියමත්තකම්පි නත්ථි; **පඤ්ඤා නත්ථී**ති කම්මස්සකතපඤ්ඤාමත්තකම්පි නත්ථි; **ඉණාදානස්මිං වදාමී**ති ඉණගහණං[15] වදාමි; **මා මං ජඤ්ඤූ**ති මා මං ජානාතු;[16] **දාලිද්දියං දුක්ඛ**න්ති ධනදලිද්දභාවො දුක්ඛං; **කාමලාභාභිජප්පින**න්ති කාමලාභං පත්ථයතං;[17] **පාපකම්මවිනිච්ඡයො**ති[18] පාපකම්මවඩ්ඪකො; **සංසප්පතී**ති පරිප්ඵන්දති; **ඣාන**න්ති ඣායන්තො; **යස්ස විප්පටිසාරජා**ති යෙ අස්ස විප්පටිසාරතො ජාතා; **යොනිමඤ්ඤතර**න්ති එකං තිරච්ඡානයොනිං; **දදං චිත්තං පසාදය**න්ති චිත්තං පසාදෙන්තො දදමානො; **කටග්ගාහො**ති ජයග්ගාහො අනපරාධග්ගාහො[19] හොති; **ඝරමෙසිනො**ති ඝරාවාසං පරියෙසන්තස්ස වසමානස්ස වා; **චාගො පුඤ්ඤං පවඩ්ඪතී**ති චාගොති සංඛං ගතං පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති;[20] **චාගා**[21] **පුඤ්ඤ**න්ති වා පාඨො; **පතිට්ඨිතා**ති පතිට්ඨිතසද්ධා නාම සොතාපන්නස්ස සද්ධා; **හිරිමනො**ති හිරිසම්පයුත්තචිත්තො; **නිරාමිසං සුඛ**න්ති තීණි ඣානානි නිස්සාය

1. වචීසංඛාරාති. b. s. 8. ඨිතාති. l. 14 හිරි. s 15. ඉණගහණං b s.
2. පනඅඤ්ඤොපි, b s, 9 භුඤ්ජනකසත්තා. l s. භුඤ්ජනසත්තස්ස. b
3. ඛො අස්සසො b. 10. අනාළ්හියොති අනළො b 16 ජඤ්ඤූති. b. s. ජානාතූs
ඛො යෙවඅස්සසො s. අනඩ්ඪියොති න අඩ්ඪො s. [පත්ථයන්තො l.
4 අචිත, b. 11 පටිස්සුණාතීති. b. s. 17. පත්ථෙන්තානං. b පට්ඨෙන්තානං. s.
5. එකෙනා.s 12. පරිසාමජ්ඣාදීසු ආචාසෙඨපන b. 19. ධනාමො b ධනගාහො.s
6. පුරණො. s 18. පාපකම්මවිනිබ්බයොතිb.s කම්ම.s. 20. වඩ්ඪති. b
7. පුරණස්ස. s. 13. පාපෙන්තා. s. 21 චාගං. s.

උප්පජ්ජනකසුඛං; **උපෙක්ඛන්ති** චතුත්ථජ්ඣානුපෙක්ඛං; **ආරද්ධවිරියොති** පරිපුණ්ණපග්ගහිතවිරියො;[1] **ඣානානි උපසම්පජ්ජාති** චත්තාරිජ්ඣානානි පත්වා; **එකොදි නිපකො සතොති** එකග්ගචිත්තො ඤාණසතීහි[2] ච සමන්නාගතො; **එවං[3] ඤත්වා යථාභූතන්ති** එවං[3] එත්තකං කාරණං යථාසභාවං ජානිත්වා; **සබ්බසඤ්ඤොජනක්ඛයෙති** නිබ්බානෙ; **සබ්බසොති** සබ්බාකාරෙන; **අනුපාදායාති** අග්ගහෙත්වා; **සම්මා චිත්තං විමුච්චතීති** ඉදං වුත්තං හොති සබ්බසංයොජනක්ඛයසංඛාතෙ නිබ්බානෙ සබ්බසො අනුපාදියිත්වා සම්මා හෙතුනා නයෙන මග්ගචිත්තං විමුච්චති; **එතං[4] ඤත්වා යථාභූතං සබ්බසංයොජනක්ඛයෙන්තිපි** පාළිං ලිඛන්ති[5] තස්ස එතං සබ්බසංයොජනක්ඛයසංඛාතං නිබ්බානං යථාභූතං ඤත්වාති අත්ථො; පුරිමපච්ඡිමෙහි පන සද්ධිං න සංඝටීයති;[6] **තස්ස සම්මාවිමුත්තස්සාති** තස්ස සම්මාවිමුත්තස්ස ඛීණාසවස්ස; **ඤාණං චෙ හොතීති** පච්චවෙක්ඛනඤාණං හොති; **තාදිනොති** තංසණ්ඨිතස්ස; **අකුප්පාති** අකුප්පාරම්මණත්තා කුප්පකාරකානං[7] කිලෙසානඤ්ච අභාවෙන අකුප්පා; **විමුත්තීති** මග්ගවිමුත්තිපි ඵලවිමුත්තිපි; **භවසංයොජනක්ඛයෙති** භවසංයොජනක්ඛයසංඛාතෙ නිබ්බානෙ; භවසංයොජනානඤ්ච ඛයනෙන උප්පන්නත්තා.[8] **එතං ඛො පරමං ඤාණන්ති** එතං මග්ගඵලඤාණං පරමං[9] ඤාණං නාම; **සුඛමනුත්තරන්ති** එතදෙව මග්ගඵලසුඛං අනුත්තර[10] සුඛං නාම; **ආනණ්‍යමුත්තමන්ති** සබ්බෙසං අනණානං[11] ඛීණාසවො උත්තමඅනණො තස්මා අරහත්තඵලං ආනණ්‍යමුත්තමන්ති අරහත්තඵලෙන දෙසනාය කූටං ගණ්හි; ඉමස්මිං[12] සුත්තෙ වට්ටමෙව කථෙත්වා[13] ගාථාසු වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

6. 5. 4.

චතුත්ථෙ චෙතීසූති චෙතිරට්ඨෙ; **සහජාතියන්ති**[14] එවංනාමකෙ නිගමෙ; **මහාචුන්දොති** ධම්මසෙනාපතිස්ස කනිට්ඨභාතිකො; ධම්මෙ[15] යොගො අනුයොගො එතෙසන්ති **ධම්මයොගා**[16] ධම්මකථිකානං එතං නාමං; ඣායන්තීති[17] ඣායී; **අපසාදෙන්තීති**[18] ඝට්ටෙන්ති ඛිපන්ති;[19] **ඣායන්තීති** චින්තෙන්ති; **පජ්ඣායන්තීති** ආදීනි උපසග්ගවසෙන වඩ්ඪිතානි; **කිං හිමෙ**[20] ඣායන්තීති; කිංනාම ඉමෙ ඣායන්ති; **කින්ති මෙ ඣායන්තීති** කිමත්ථං ඉමෙ ඣායන්ති; **කථං හිමෙ** ඣායන්තීති කෙන කාරණෙන ඉමෙ ඣායන්ති; **අමතං ධාතුං කායෙන ඵුසිත්වා**[21] **විහරන්තීති** ආදීනි[22] මරණවිරහිතං නිබ්බානධාතුං සන්ධාය

---

1. සඞ්ගහිතවිරියො b.
2. කම්මස්සකතඤාණසතීහි. s.
3. එතං s.
4. එවං. s.
5. පාළියං ලිඛිතං. b. පාළිං s l.
6. සංවියති s සවියති. b.
7. කාරණානං b.
8. උප්පන්නා. b.
9. පරම. b. s
10. අනුත්තරං. b
11. අනණ්‍ය, සබ්බෙසමනණානං b. සං ආනණානං. s ආණණ්‍ය l.
12. ච. b. s.
13. කථිතං b.
14. සය. ජාතියන්ති b සජ්ජාතියන්ති. s.
15. ධම්මෙ b.
16. ධම්මයොගො. b.
17. ඣායතීති. l.
18. අපසාදෙන්තීති. b.
19. හිංසන්ති. b.
20. කිම්මෙ. b.
21. ඵුසිත්වා. b. s.
22. නාතීති. b. l.

කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විහරන්තො[1] අනුක්කමෙන තං නාමකායෙන ඵුසිත්වා විහරන්ති; **ගම්භීරං[2] අත්ථපදන්ති** ගුළ්හං පටිච්ඡන්නං ඛන්ධධාතුආයතනාදිඅත්ථං; **පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සන්තීති** සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣිත්වා[3] පස්සන්ති; ඉමස්මිං පනත්ථෙ[4] සම්මසනපටිවෙධපඤ්ඤාපි උග්ගහපරිපුච්ඡාපඤ්ඤාපි වට්ටතියෙවාති.

6. 5. 5.

පඤ්චමෙ සන්තං වා අජ්ඣත්තන්ති නියකජ්ඣත්තෙ විජ්ජමානං; **ලොභන්ති** ආදීහි තීණි අකුසලමූලානි දස්සිතානි; **ලොභධම්මාති** ආදීහි තංසම්පයුත්තකධම්මා[5].

6. 5. 6.

ඡට්ඨෙ කායසන්දොසන්ති කායද්වාරස්ස දූසනකාරණං;[6] සෙසයෙපි[7] **එසෙව නයො.** ඉමෙසු ද්වීසු සුත්තෙසු පච්චවෙක්ඛනාව කථිතා.

6. 5. 7.

සත්තමෙ **වුසිතවාති** වුත්ථබ්‍රහ්මචරියවාසො; **කතකරණීයොති** චතූහි මග්ගෙහි කත්තබ්බං කත්වා ඨිතො; **ඔහිතභාරොති** ඛන්ධභාරං කිලෙසභාරං අභිසඞ්ඛාරභාරඤ්ච ඔතාරෙත්වා ඨිතො; **අනුප්පත්තසදත්ථොති**[8] සදත්ථො වුච්චති අරහත්තං තං පත්තොති අත්ථො; **පරික්ඛීණභවසංයොජනොති** ඛීණභවබන්ධනො; **සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තොති** සම්මා හෙතුනා කාරණෙන ජානිත්වා විමුත්තො; **තස්ස න එවං හොති අත්ථි මෙ සෙය්‍යොති වාති** ආදීහිපි[9] සෙය්‍යස්ස සෙය්‍යොහමස්මීති මානාදයො තයො මානා පටික්ඛිත්තා න හි ඛීණාසවස්ස අත්ථි මය්හං සෙය්‍යො අත්ථි සදිසො අත්ථි හීනොති මානො හොති; **නත්ථි මෙ සෙය්‍යොති** ආදීහිපි තෙයෙව පටික්ඛිත්තා න හි ඛීණාසවස්ස අහමෙව සෙය්‍යො අහං සදිසො අහං හීනො අඤ්ඤෙ සෙය්‍යාදයො නත්ථීති එවං[10] මානො හොති; **අචිරපක්කන්තෙසූති**[11] අරහත්තං ව්‍යාකරිත්වා අචිරංසෙව[12] පක්කන්තෙසු; **අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තීති** අරහත්තං කථෙන්ති; **හසමානකා මඤ්ඤෙ අඤ්ඤං[13] ව්‍යාකරොන්තීති** හසමානා විය කථෙන්ති; **විඝාතං ආපජ්ජන්තීති** දුක්ඛං ආපජ්ජන්ති. **න උස්සෙසු න ඔමෙසු සමත්තෙ නොපනිය්‍යරෙති**[14] එත්ථ උස්සාති උස්සිතා සෙය්‍යපුග්ගලා; ඔමාති හීනා; සමත්තොති සදිසො; ඉති[15] ඉමෙසු තීසුපි සෙය්‍යහීනසදිසෙසු ඛීණාසවා මානෙන න උපනිය්‍යරෙ න උපනෙන්ති න උපගච්ඡන්තීති අත්ථො; **ඛීණා සඤ්ඤාතීති**[16] ඛීණා තෙසං ජාති; **වුසිතං බ්‍රහ්මචරියන්ති** වුත්ථං මග්ගබ්‍රහ්මචරියං; **චරන්ති සංයොජනවිප්පමුත්තාති** සබ්බසංයොජනෙහි විප්පමුත්තා[17] හුත්වා චරන්ති; සුත්තෙපි ගාථායපි[18] ඛීණාසවොව කථිතො.

1. විහරන්ති s.
2 ගම්භීර s.
3 සහවිපස්සනාය පටිවිජ්ඣිත්වා b
4 පනෙත්ථ b. පන අත්ථෙ s.
5. සම්පයුත්තකා ධම්මා b.
6. දූසනාකාරං b.
7 පදචයෙපි s.
8. අනුප්පත්ත b.
9. ආදීහි b.
10. න එවං s. [ඉතිපාලි
11. “අචිරපක්කන්තෙ”
12. අචිරං සෙව b.
13. මඤ්ඤෙ b. l.
14. න උපනීයරෙති l
15 සදිසො s
16 ඛීණාජාතීති b.
17 විමුත්තා b. s.
18. යම්පි. b.

6. 5. 8.

අට්ඨමෙ **හතූපනිසං**[1] **හොතීති** හතඋපනිස්සයං[2] හොති; **සීලවිපන්නස්සාති** විපන්නසීලස්ස; **යථාභූතං ඤාණදස්සනන්ති** තරුණවිපස්සනාඤාණං; **නිබ්බිදා විරාගොති** එත්ථ නිබ්බිදා බලවවිපස්සනා; විරාගො අරියමග්ගො; **විමුත්තිඤාණදස්සනන්ති** එත්ථ විමුත්තීති අරහත්තඵලං; **ඤාණදස්සනන්ති** පච්චවෙක්ඛනඤාණං; **උපනිස්සය සම්පන්නං හොතීති** සම්පන්නඋපනිස්සයං[3] හොති; ඉමස්මිං සුත්තෙ සීලානුරක්ඛන ඉන්ද්‍රියසංවරො කථිතො;

6. 5. 9.

නවමෙ **කිත්තාවතාති** කිත්තකෙන; **අස්සුතඤ්චෙවාති** අඤ්ඤස්මිං කාලෙ අස්සුතපුබ්බං; **න සම්මොසං ගච්ඡන්තීති** විනාසං න ගච්ඡන්ති; **චෙතසා**[4] **සම්ඵුට්ඨපුබ්බාති** චිත්තෙන ඵුසිතපුබ්බා; **සමුදාචරන්තීති** මනොද්වාරෙ චරන්ති; **අවිඤ්ඤාතඤ්ච විජානාතීති** අඤ්ඤස්මිං කාලෙ අවිඤ්ඤාතකාරණං ජානාති; **පරියාපුණාතීති** වලඤ්ජති කථෙති; **දෙසෙතීති** පකාසෙති; **පරං වාචෙතීති**[5] පරං උග්ගණ්හාපෙති; **ආගතාගමාති** දීඝාදිසු යො කොචි ආගමො ආගතො එතෙසන්ති ආගතාගමා; **ධම්මධරාති** සුත්තන්තපිටකධරා;[6] **විනයධරාති** විනයපිටකධරා; **මාතිකාධරාති** ද්වෙපාතිමොක්ඛධරා; **පරිපුච්ඡතීති** අනුසන්ධිපුබ්බාපරං පුච්ඡති; **පරිපඤ්හතීති** ඉදඤ්චිදඤ්ච පුච්ඡිස්සාමීති පරිතුලති පරිච්ඡින්දති; **ඉදං භන්තෙ කථන්ති** භන්තෙ[7] ඉදං අනුසන්ධිපුබ්බාපරං කථං හොතීති පුච්ඡති; **ඉමස්ස ක්වත්ථොති** ඉමස්ස භාසිතස්ස කො අත්ථොති පුච්ඡති; **අවිවටන්ති** අවිවරිතං; **විවරන්තීති** පාකටං කරොන්ති; **කඞ්ඛාට්ඨානියෙසූති** කඞ්ඛාය කාරණභූතෙසු; තත්ථ යස්මිං ධම්මෙ කඞ්ඛා උප්පජ්ජති සොව කඞ්ඛාට්ඨානියො[8] නාමාති වෙදිතබ්බො.

6. 5. 10.

දසමෙ **භොගාධිප්පායාති** භොගසංහරණත්ථං[9] ඨපිතාධිප්පායා පවත්තඅජ්ඣාසයා; **පඤ්ඤූපවිචාරාති** පඤ්ඤවන්තා භවෙය්‍යාමාති එවං පඤ්ඤත්ථාය පවත්තුපවිචාරා; අයමෙව නෙසං විචාරො චිත්තෙන උපවිචරති; **බලාධිට්ඨානාති**[10] බලකායාධිට්ඨානා; බලකායං හි ලද්ධා තෙ ලද්ධපතිට්ඨා නාම හොන්ති. **පථවීභිනිවෙසාති** පථවිසාමිනො[11] භවිස්සාමාති එවං පථවිඅත්ථාය කතචිත්තාභිනිවෙසා; **ඉස්සරියපරියොසානාති** රජ්ජාභිසෙකපරියොසානා; අභිසෙකං හි පත්වා තෙ පරියොසානප්පත්තා නාම හොන්ති; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. සෙසපදෙසු පනෙත්ථ අයමධිප්පායො බ්‍රාහ්මණා තාව[12] මන්තෙ ලභිත්වා[13] ලභිත්වා ලද්ධපතිට්ඨා නාම හොන්ති, ගහපතිකා යංකිඤ්චි සිප්පං, ඉත්ථී කුලදායජ්ජසාමිකං පුත්තං, චොරා යංකිඤ්චි ආවුධසත්ථං, සමණා සීලෙ[14] පරිපුණ්ණා

---

1. හතූපනිසං s
2. හතූපනිස්සයං s හතඋපනිස්සයො b.
3. උපනිස්සයො b.
4. චෙතසො l.
5. "පරෙසං වාචෙති" පාළි
6. සුත්තන්තන්තපිටකධරා b. s.
7. කථන්ති 1-8 ඨානියො b
9. සංහරණත්ථං s-10 ඵලාධිට්ඨානානි b.
11. පථවීසාමිනො, s
12. නාමෙත l.
13. මන්තෙ b s-14. සීල b, s.

ලද්ධපතිට්ඨා නාම හොන්ති; තස්මා **මනතාධිට්ඨානා**ති ආදීනි වුත්තානි, බ්‍රාහ්මණානඤ්ච යඤ්ඤං යජිස්සාමාති චිත්තං අභිනිවිසති බ්‍රහ්මලොකෙ පත්තෙ පරියොසානප්පත්තා නාම හොන්ති තස්මා තෙ **යඤ්ඤාභිනිවෙසා බ්‍රහ්මලොකපරියොසානා**ති වුත්තා. කම්මන්තකරණත්ථාය මනො එතෙසං අභිනිවිසතීති **කම්මන්තාභිනිවෙසා;** කම්මෙ නිට්ඨිතෙ පරියොසානප්පත්තා නාම හොන්තීති **නිට්ඨිතකම්මන්ත[1]පරියොසානා;** **පුරිසාධිප්පායා**ති පුරිසෙසු පවත්තඅජ්ඣාසයා; අලඞ්කාරත්ථාය මනො උපවිචරති එතිස්සාති **අලඞ්කාරූපවිචාරා;** අසපත්තී[2] හුත්වා එකිකාව ඝරෙ වසෙය්‍යන්ති එවමස්සා චිත්තං විනිවිසතීති **අසපත්තිවිනිවෙසා;**[3] ඝරාවාසිස්සරියෙ ලද්ධෙ පරියොසානප්පත්තා නාම හොන්තීති **ඉස්සරියපරියොසානා;**[4] පරභණ්ඩස්ස ආදානෙ අධිප්පායො එතෙසන්ති **ආදානාධිප්පායා;** ගහනෙ නිලීයනට්ඨානෙ එතෙසං මනො උපවිචරතීති **ගහනූපවිචාරා;** අන්ධකාරත්ථාය එතෙසං චිත්තං විනිවිසතීති **අන්ධකාරවිනිවෙසා;**[5] අදස්සනප්පත්තා පරියොසානප්පත්තා හොන්තීති **අදස්සනපරියොසානා;** අධිවාසනක්ඛන්තියඤ්ච සුවිභාවසීලෙ ච අධිප්පායො එතෙසන්ති **ඛන්තිසොරච්චාධිප්පායා;** අකිඤ්චනභාවෙ නිග්ගහණභාවෙ එතෙසං චිත්තං විනිවිසතීති **ආකිඤ්චඤ්ඤවිනිවෙසා**[6]; නිබ්බානප්පත්තෙ[7] පරියොසානප්පත්තා හොන්තීති **නිබ්බානපරියොසානා.**

6. 5. 11.

එකාදසමෙ **සමධිගණ්හා**ති සුට්ඨු ගණ්හිත්වා; **ජඞ්ගමානං පාණානන්ති** පඨවිතලචාරීනං සපාදකපාණානං; **පදජාතානීති** පදානි; **සමොධානං ගච්ඡන්තීති** ඔධානං පක්ඛෙපං[8] ගච්ඡන්ති; **අග්ගමක්ඛායතීති** සෙට්ඨං අක්ඛායති; **බබ්බජලායකො**ති බබ්බජතිණච්ඡෙදකො;[9] **ඔධුනාතීති** හෙට්ඨාමුඛං විධුනාති;[10] **නිද්ධුනාතීති** උභොහි පස්සෙහි ධුනාති; **නිච්ඡෙදෙතීති**[11] බාහාය වා රුක්ඛෙ වා පහරති; **අම්බපිණ්ඩියා**ති අම්බඵලපිණ්ඩියා; **වණ්ටූපනිබන්ධනානීති**[12] වණ්ටෙ උපනිබන්ධානි වණ්ටෙ වා පතිට්ඨිතානි; **තදන්වයානි භවන්තීති** වණ්ටානුවත්තකානි භවන්ති; අම්බපිණ්ඩිදණ්ඩකානුවත්තකානි භවන්තීතිපි අත්ථො; **කුඩ්ඩරාජානො**ති[13] ඛුද්දකරාජානො පකතිරාජානො වා.

6. 5. 12.

ද්වාදසමෙ **සබ්බසො**ති සබ්බෙසු; **සන්තෙසු විහාරෙසූ**ති[14] සන්තෙසු පරිවෙණෙසු; **පරිභාසතීති** පරිභවති භයං උපදංසෙති; **විහිංසතීති** විහෙඨෙති; **විතුදතීති** විජ්ඣති; **රොසෙති වාචායා**ති[15] වාචාය

1. කම්ම. l.
2. අසපත්ති s.
3. අභිනිවිසතීති අසපත්තිභිනිවෙසා b. පතිඅභිනිවෙසා s.
4. හොන්තීති b. l.
5. අභිනිවිසතීති අන්ධකාරාභිනිවෙසා b. s.
6. නිග්ගහභාවෙ චිත්තං එතෙසං අභිනිවිසතීති අකිඤ්චනාභිනිවෙසා b.
7. නිබ්බානපත්තා b පත්තා s.
8. උපනික්ඛෙපං b.
9. පබ්බජ b s
10. හෙට්ඨාධුනාති b.
11. නිච්ඡාදෙතීති b. s.
12. වණ්ටූපනිබන්ධනානීති s.
13. ඛුද්දරාජානොති b.
14. ආවාසෙසූති s.
15. රොසෙතීති b.

සඞ්ඝට්ටෙති; **පක්කමන්තීති** දිසා පක්කමන්ති; **න සණ්ඨහන්තීති** න පතිට්ඨහන්ති; **රිඤ්චන්තීති** ඡඩ්ඩෙන්ති විස්සජ්ජෙන්ති;[1] **පබ්බාජෙස්සාමාති** නීහරිස්සාම; **හන්දාති** වවස්සග්ගත්ථෙ නිපාතො; **අලන්ති** යුත්තමෙතං යං තං පබ්බාජෙය්‍යුන්ති අත්ථො; **කිං තෙන ඉමිනාති** කිං තව ඉමිනා[2] ජාතිභූමියං වාසෙන;[3] **තීරදස්සිං සකුණන්ති** දිසාකාකං; **මුඤ්චන්තීති** දිසා දස්සනත්ථං විස්සජ්ජෙන්ති; සාමන්තාති අවිදූරෙ; **සමන්තාතිපි** පාඨො සමන්තතොති අත්ථො; **අභිනිවෙසොති** පත්ථරිත්වා ඨිතසාඛානං නිවෙසො; **මූලසන්තානකානන්ති** මූලානං නිවෙසො; **ආළ්හකථාලිකාති** තණ්ඩුලාළ්හකස්ස භත්තපචනථාලිකා;[4] බුද්දං **මධුන්ති** බුද්දමක්ඛිකාහි කතං **දණ්ඩකමධුං; අනෙළකන්ති**[5] නිද්දොසං; **න ච සුද්දං**[6] **අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඵලානි හිංසන්තීති** අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කොට්ඨාසෙ ඵලානි න හිංසන්ති අත්තනො කොට්ඨාසෙ[7] මූලං වා තචං වා පත්තං වා ඡින්දන්තො නාම නත්ථි අත්තනො අත්තනො සාඛාය හෙට්ඨා පතිතානෙව පරිභුඤ්ජන්ති අඤ්ඤස්ස කොට්ඨාසගතා අඤ්ඤස්සං[8] කොට්ඨාසං පරිවත්තිත්වා[9] ගතම්පි න අම්හාකං සාඛාය ඵලන්ති ඤත්වා නො ඛාදන්ති: **යාවදත්ථං භක්ඛිත්වාති** කණ්ඨප්පමාණෙන ඛාදිත්වා; **සාඛං භඤ්ජිත්වාති** ඡත්තප්පමාණමත්තං[10] ඡින්දිත්වා ඡායං කත්වා පක්කාමි:[11] **යන්නු හි නාමාති** යො හි නාම; **පක්කමිස්සතීති** පක්කන්තො; නාදසීති දෙවතාය ආනුභාවෙන ඵලමෙව න ගණ්හි; එවං හි සා අධිට්ඨාසි; **තෙනුපසඞ්කමීති** ජනපදවාසිනො ගන්ත්වා මහාරාජ රුක්ඛො ඵලං න ගණ්හි අම්හාකං නු ඛො දොසො තුම්හාකන්ති වුත්තෙ නෙව මය්හං දොසො අත්ථි න ජනපදානං අම්හාකං විජිතෙ අධම්මො නාම න වත්තති කෙන නු ඛො කාරණෙන රුක්ඛො න ඵලිතො සක්කං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සාමීති චින්තෙත්වා යෙන සක්කො දෙවානමින්දො තෙනුපසඞ්කමි; **පවත්තෙසීති** පරිවත්තෙසි; **උම්මූලමකාසීති** උද්ධ[12] මූලං අකාසි; **අපි නු ඛො තන්ති** අපි නු තව; **අට්ඨිතායෙවාති** අට්ඨිතාය එව; **සච්ඡවීනීති** සමානච්ඡවීනි[13] පකතිඨානෙ ඨිතානි; න **පච්චක්කොසතීති** න පටිඅක්කොසති;[14] **රොසෙන්තන්ති**[15] **ඝට්ටෙන්තං; භණ්ඩන්තන්ති** පහරන්තං;[16] **සුනෙත්තොති** නෙත්තා වුච්චන්ති අක්ඛීනි තෙසං සුන්දරතාය සුනෙත්තො; **තිත්ථකරොති** සුගති;[17] ඔගාහන තිත්ථස්ස කාරකො; **වීතරාගොති** වික්ඛම්භනවසෙන වීතරාගො;[18] පසවතීති පටිලභති; **දිට්ඨිසම්පන්නන්ති** දස්සනසම්පන්නං සොතා

1. විසජ්ජන්ති s
2. අත්ථො; කිං තෙ ඉමිනා b
3. වාසෙනාති s
4. පචනථාලිකා. b බුද්දමධුන්ති s
5. අනීලකන්ති l.
6. න ච පුන b.
7. කොට්ඨාසෙහි b s.
8. අඤ්ඤස්ස b s
9. ඡඩ්ඩිත්වා l
10. ඡත්තප්පමාණපත්තං s
11. පක්කාමි b.
12. උද්ධං b.
13. සමානච්ඡවිනී s
14. නපච්චක්කොසති b
15. රොසන්තන්ති b s
16. හනන්තං b
17. ආගති b
18. විගතරාගො b

පතහානති අත්‍ථො; **බනනිනති**[1] අත්‍තනො ගුණබණ්ණනං;[2] **යථාමං සබ්‍රහ්මචාරීසූති** යථා ඉමං සබ්‍රහ්මචාරීසු අකොසනපරිභාසනං අඤ්ඤං එවරූපං ගුණබන්‍ධනං න වදාමීති[3] අත්‍ථො, **න නො ආම සබ්‍රහ්මචාරීසූති**[4] එත්‍ථ ආමජනො[5] නාම සකජනො වුච්චති තස්මා නනො සකෙසු සමානබ්‍රහ්මචාරීසු චිත්තානි පදුට්ඨානි භවිස්සන්තීති අයමෙත්‍ථ අත්‍ථො; **ජොතිපාලො ච ගොවින්‍දොති** නාමෙන ජොතිපාලො ඨානෙන[6] මහාගොවින්‍දො; **සත්තපුරොහිතොති** රෙණුආදීනං සත්තන්නං රාජූනං පුරොහිතො; **අහිංසකො**[7] **අතීතංසෙති** එතෙ ඡ සත්‍ථාරො අතීතංසෙ අහිංසකා අහෙසුං; **නිරාමගන්‍ධාති** කොධාමගන්‍ධෙන නිරාමගන්‍ධා; **කරුණෙ විමුත්තාති** කරුණජ්ඣානෙ විමුත්තා[8] කරුණාය ච කරුණාපුබ්බභාගෙ ච ඨිතා; **යෙතෙති** එතෙ; අයමෙව වා පාඨො; **න සාධුරූපං ආසීදෙති**[9] සාධුභාවං න ඝට්ටෙය්‍ය; **දිට්ඨිට්ඨානප්පහාසිනන්ති** වාසට්ඨිදිට්ඨිගතපහාසිනං;[10] **සත්තමොති** අරහත්තතො[11] පට්ඨාය සත්තමො; **අවීතරාගොති** අවිගතරාගො; එතෙන අනාගාමිභාවං පටික්ඛිපති; **පඤ්චින්‍ද්‍රියා මුදූති** පඤ්ච විපස්සනින්‍ද්‍රියානි මුදූනි; තස්ස හි තානි සකදාගාමිං උපාදාය මුදූනි නාම හොන්ති; **විපස්සනාති** සංඛාරපරිග්ගහඤාණං; **පුබ්බෙව උපහඤ්ඤතීති** පඨමතරංයෙව උපහඤ්ඤති; **අක්ඛතොති** ගුණඛණනෙන අක්ඛතො අනුපහතො හුත්වා; සෙසං සබ්බත්‍ථ උත්තානමෙවාති.

පඤ්චමො වග්ගො.

පඨමො පණ්ණාසකො.

ඡට්ඨස්ස පඨමෙ **සොණොති** සුඛුමාලසොණත්ථෙරො; **සීතවනෙති** එවංනාමකෙ සුසානෙ; තස්මිං කිර පටිපාටියා පඤ්ච චඞ්කමනසතානි[12] මාපිතානි තෙසු ථෙරො අත්තනො සප්පායචඞ්කමනං[13] ගහෙත්වා සමණධම්මං කරොති තස්ස ආරද්ධවිරියස්ස හුත්වා චඞ්කමතො පාදතලානි භිජ්ජිංසු ජණ්ණුහි,[14] චඞ්කමතො ජණ්ණුකානිපි[15] හත්‍ථතලානිපි භිජ්ජිංසු ඡිද්දානි අහෙසුං එවං ආරද්ධවිරියො විහරන්තො ඔභාසනිමිත්තමත්තකම්පි දස්සෙතුං නාසක්ඛි තස්ස විරියෙන කිලමිතකායස්ස චඞ්කමනකොටියං[16] පාසාණඵලකෙ නිසින්නස්ස

---

1. බනන ...නි s.
2. ගුණසබම්මනං b.
3. ගුණ න බනනීවදාමිනි b.
4 නනොසමසබ්‍රහ්මචාරීසූති b.
5. සමජනො b.
6 ජොංජ පාංලානාමඨානෙන b.
7. අහිසෙකා s. අහිංසකා b. අහිංසොංත l.
8. කරුණට්ඨානෙ අවිමුත්තා b.
9 ආසීදෙති b.
10. ගතපපහාසීනං b. පාපප s.
11. අරහත්තතො b.
2. චඞ්කමපණ්ණසාලාසතානි b.
13. සප්පායංචඞ්කමනං s.
14 ජන්නුහි s.
15 ජාණුකානිපි b. ජන්නු s.
16. විරියෙහි කිලෙසිතකායස්ස චඞ්කමනකොටියං b.

සො[1] විතක්කො **උදපාදි**. තං දස්සෙතුං "අථ ඛො ආයස්මතො"ති ආදි වුත්තං. තත්ථ **ආරද්ධවිරියාති** පරිපුණ්ණපග්ගහිතවිරියා; **න අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චතීති** සචෙ[2] අහං උග්ඝටිතඤ්ඤූ වා අස්සං විපඤ්චිතඤ්ඤූ වා[3] නෙය්‍යො වා නූන[4] මෙ චිත්තං විමුච්චෙය්‍ය අද්ධා පනස්මි[5] පදපරමො යෙන මෙ චිත්තං න[6] විමුච්චතීති සන්නිට්ඨානං කත්වා "සංවිජ්ජන්ති[7] ඛො පනා"ති ආදීනි චින්තෙසි. තත්ථ **භොගාති**[8] උපයොගත්ථෙ පච්චත්තං; **පාතුරහොසීති** ථෙරස්ස චිත්තාචාරං[9] ඤත්වා අයං සොණො අජ්ජ සීතවනෙ[10] පධානභූමියං නිසින්නො ඉමං විතක්කං විතක්කෙති ගන්ත්වාස්ස විතක්කං සඞ්ගහෙත්වා වීණොපමං[11] කම්මට්ඨානං කථෙස්සාමීති පමුඛෙ පාකටො අහොසි; **පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙති** පධානිකභික්ඛූ අත්තනො වසනට්ඨානෙ ඔවදිතුං ආගතස්ස බුද්ධස්ස භගවතො නිසීදනත්ථං යථාලාභෙන ආසනං පඤ්ඤපෙත්වාව පධානං කරොන්ති අඤ්ඤං අලභමානා පුරාණපණ්ණානිපි සන්ථරිත්වා[12] උපරි සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙන්ති[13] ථෙරෙපි ආසනං පඤ්ඤපෙත්වාව[14] පධානං අකාසි තං සන්ධාය වුත්තං පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙති; **තං කිං මඤ්ඤසීති** සත්ථා ඉමස්ස භික්ඛුනො අවසෙසකම්මට්ඨානෙහි අත්ථො නත්ථි අයං ගන්ධබ්බසිප්පෙ ඡෙකො චිණ්ණවසී අත්තනො විසයෙ කථියමානං ඛිප්පමෙව සල්ලක්ඛෙස්සතීති වීණොපමං කථෙතුං "තං කිං මඤ්ඤසී"ති ආදිමාහ; වීණාය තන්තිස්සරෙ කුසලතා නාම වීණාය වාදනකුසලතා සො ච තත්ථ කුසලො මාතාපිතරො හිස්ස අම්හාකං පුත්තො අඤ්ඤං සිප්පං සික්ඛන්තො කායෙන කිලමිස්සති ඉදං පන සයනෙ නිසින්නෙනෙව සක්කා උග්ගණ්හිතුන්ති ගන්ධබ්බසිප්පමෙව උග්ගණ්හාපෙසුං.[15] තස්ස :-

"සත්ත සරා තයො ගාමා මුච්ඡනා එකවීසති
ඨානා එකූනපඤ්ඤාසං[16] ඉච්චෙතෙ සරමණ්ඩල"න්ති[17].

ආදිකං ගන්ධබ්බසිප්පං සබ්බමෙව පගුණං අහොසි. **අච්චායතාති** අතිආයතා ඛරමුච්ඡනා; **සරවතීති** සරසම්පන්නා; **කම්මඤ්ඤාති** කම්මක්ඛමා කම්මයොග්ගා; **අතිසිථිලාති** මන්දමුච්ඡනා; **සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතාති** මජ්ඣිමෙ සරෙ ඨපෙත්වා[18] මුච්ඡිතා; **අච්චාරද්ධන්ති** අතිගාළ්හං; **උද්ධච්චාය සංවත්තතීති** උද්ධතභාවාය සංවත්තති; **අතිලීනන්ති** අතිසිථිලං; **කොසජ්ජායාති** කුසීතභාවත්ථාය; **විරියසමථං අධිට්ඨහාති**[19] විරියසම්පයුත්තං සමථං අධිට්ඨහ විරියං සමථෙන යොජෙහීති අත්ථො: **ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමතං පටිවිජ්ඣාති** සද්ධාදීනං

1. යො b. s.
2. සචෙ හි b. s.
3. විපංචිතඤ්ඤූවා b.
4. නෙත b.
5. අද්ධාසස්සනස්මිං b.
6. පදපරමොයෙව න මෙ චිත්තං s.
7. සංවිජ්ජන්ති b. s.
8. භොගෙහාති b.
9. චිත්තචාරං s.
10. අජ්ජ b.
11. ගන්ත්වා සවිතක්කං සභොපුංථං ගණ්හිත්වා විපස්සනා
12. සන්ථරිත්වා b.
13. පඤ්ඤපෙන්ති b.
14. පඤ්ඤපෙත්වා b.
15. ගණ්හාපෙසුං b.
16. පඤ්ඤාස b. s.
17. සරමණ්ඩලානී b. [සමථ b.
18. ඨපෙත්වා b.
19. විරියසමතං s.

ඉන්ද්‍රියානං සමතං සමභාවං අධිට්ඨාති; තත්ථ සද්ධං පඤ්ඤාය පඤ්ඤං ච[1] සද්ධාය විරියං සමාධිනා සමාධිං ච[2] විරියෙන යොජිතා ඉන්ද්‍රියානං සමතා අධිට්ඨිතා නාම හොති, සති පන සබ්බත්ථිකා සා සදාපි[3] බලවතීයෙව වට්ටති, තඤ්ච පන තෙසං යොජනාවිධානං විසුද්ධිමග්ගෙ පකාසිතමෙව. **තත්ථ ච නිමිත්තං ගණ්හාතීති** තස්මිඤ්ච සමභාවෙ සති යෙන ආදාසෙ මුඛබිම්බෙනෙව නිමිත්තෙන උප්පජ්ජිතබ්බං තං සමථනිමිත්තං විපස්සනානිමිත්තං මග්ගනිමිත්තං[4] ඵලනිමිත්තඤ්ච ගණ්හාති නිබ්බත්තෙතීති; එවමස්ස සත්ථා අරහත්තෙ පක්ඛිපිත්වා කම්මට්ඨානං කථෙසි. **තත්ථ ච නිමිත්තං අග්ගහෙසීති** සමථනිමිත්තඤ්ච විපස්සනානිමිත්තඤ්ච අග්ගහෙසි; **ඡට්ඨානානීති** ඡ කාරණානි; **අධිමුත්තො හොතීති** පටිවිජ්ඣිත්වා පච්චක්ඛං[5] කත්වා ඨිතො හොති; **නෙක්ඛම්මාධිමුත්තොති** ආදි සබ්බං අරහත්තවසෙනෙව වුත්තං. අරහත්තං හි සබ්බකිලෙසෙහි නික්ඛන්තත්තා **නෙක්ඛම්මං**; තෙහෙව[6] පවිවිත්තත්තා **පවිවෙකො**; ව්‍යාපජ්ඣාභාවතො **අව්‍යාපජ්ඣං**;[7] තණ්හාය ඛයන්තෙ[8] උප්පන්නත්තා **තණ්හාක්ඛයො**;[9] උපාදානස්ස ඛයන්තෙ[10] උප්පන්නත්තා **උපාදානක්ඛයො**; සම්මොහාභාවතො **අසම්මොහො**ති ච වුච්චති; **කෙවලං සද්ධාමත්තකන්ති** පටිවෙධරහිතං[11] කෙවලං පටිවෙධපඤ්ඤාය අසම්මිස්සං[12] සද්ධාමත්තකං; **පතිචයන්ති** පුනප්පුන[13] කාරෙන වඩ්ඪිං; **වීතරාගත්තාති** මග්ගපටිවෙධෙන රාගස්ස විගතත්තායෙව නෙක්ඛම්මසඞ්ඛාතං අරහත්තං පටිවිජ්ඣිත්වා සච්ඡිකත්වා ඨිතො හොති ඵලසමාපත්තිවිහාරෙන විහරති තන්නින්නමානසොයෙව හොතීති අත්ථො; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **ලාභසක්කාරසිලොකන්ති** චතුපච්චයලාභඤ්ච තෙසඤ්ඤෙව සුකතභාවඤ්ච වණ්ණභණනඤ්ච; **නිකාමයමානොති** ඉච්ඡමානො පත්ථයමානො; **පවිවෙකාධිමුත්තොති** පවිවෙකාධිමුත්තො[14] අහන්ති එවං අරහත්තං ව්‍යාකරොතීති අත්ථො; **සීලබ්බතපරාමාසන්ති** සීලඤ්ච වතඤ්ච පරාමසිත්වා ගහිතගහණමත්තං; **සාරතො පච්චාගච්ඡන්තොති** සාරභාවෙන[15] ජානන්තො; **අව්‍යාපජ්ඣාධිමුත්තොති** අව්‍යාපජ්ඣං අරහත්තං ව්‍යාකරොති; ඉමිනාව නයෙන සබ්බවාරෙසු[16] අත්ථො දට්ඨබ්බො. අපි චෙත්ථ **නෙක්ඛම්මාධිමුත්තොති** ඉමස්මිඤ්ඤෙව අරහත්තං කථිතං සෙසෙසු පඤ්චසු නිබ්බානන්ති එකෙ වදන්ති, අපරෙ **අසම්මොහාධිමුත්තොති** එත්ථෙව නිබ්බානං කථිතං සෙසෙසු අරහත්තන්ති වදන්ති, අයම්පනෙත්ථ සාරො සබ්බෙසෙවව වෙතෙසු[17] අරහත්තම්පි නිබ්බානම්පි කථිතමෙ

---

1. පඤ්ඤං s
2. සමාධි ච b l.
3. සද b.
4. විපස්සනා නිමිත්තං b.
5. පච්චෙක්කං b.
6. තංයෙව b.
7. අබ්‍යාපජ්ඣං b. s.
8. තණ්හක්ඛයන්තෙ b s.
9. තණ්හක්ඛයො b. s.
10. උපාදානක්ඛයන්තෙ b.s.
11. පටිවෙධවිරහිතං s.
12. අසම්මිස්සකං b
13. පුනප්පුනං b. s.
14. පවිවෙකෙ අධිමුත්තො අරහා b
15. සාරභාවෙන b. s.
16. සබ්බට්ඨානෙසු b. s.
17. තෙසු b s.

වාති. **භුසාති**[1] බලවතො දිබ්බරූපසදිසා; **නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්තීති** එතස්ස ඛීණාසවස්ස චිත්තං ගහෙත්වා ඨාතුං න සක්කොන්ති; කිලෙසා හි උප්පජ්ජමානා[2] චිත්තං ගණ්හන්ති නාම. **අමිස්සීකතන්ති** කිලෙසා හි ආරම්මණෙන සද්ධිං චිත්තං මිස්සීකරොන්ති[3] තෙසං අභාවා අමිස්සීකතං; **ඨිතන්ති** පතිට්ඨිතං; **ආනෙඤ්ජප්පත්තන්ති** අචලනප්පත්තං;[4] **වයඤ්චස්සානුපස්සතීති** තස්ස චෙස[5] චිත්තස්ස උප්පාදම්පි වයම්පි පස්සති; **භුසා**[6] **වාතවුට්ඨීති** බලවා වාතක්ඛන්ධො; **නෙව සඞ්කම්පෙය්‍යාති** එකභාගෙන චාලෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය; න සම්පකම්පෙය්‍යාති ගුණං විය සබ්බභාගතො කම්පෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය; **න සම්පවෙධෙය්‍යාති** වෙධෙත්වා පවෙධෙත්වා පාතෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය; **නෙක්ඛම්මං අධිමුත්තස්සාති** අරහත්තං පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතස්ස;[7] සෙස පදෙසුපි[8] අරහත්තමෙව කථිතං; **උපාදානක්ඛයස්ස චාති** උපයොගත්ථෙ සාමිවචනං;[9] **අසම්මොහඤ්ච චෙතසොති** චිත්තස්ස ච අසම්මොහං අධිමුත්තස්ස; **දිස්වා ආයතනුප්පාදන්ති** ආයතනානං උප්පාදඤ්ච වයඤ්ච දිස්වා; **සම්මා චිත්තං විමුච්චතීති සම්මා** හෙතුනා නයෙන ඉමාය විපස්සනාපටිපත්තියා ඵලසමාපත්තිවසෙන චිත්තං විමුච්චති නිබ්බානාරම්මණෙ අධිමුච්චති, අථවා ඉමිනා ඛීණාසවස්ස පටිපදා කථිතා. තස්ස හි ආයතනුප්පාදං දිස්වා ඉමාය විපස්සනාය අධිගතස්ස අරියමග්ගස්සානුභාවෙන සබ්බකිලෙසෙහි සම්මා චිත්තං විමුච්චති එවං තස්ස සම්මා විමුත්තස්ස.-පෙ-න විජ්ජති. තත්ථ **සන්තචිත්තස්සාති** නිබ්බුතචිත්තස්ස; සෙසං[10] උත්තානත්ථමෙව[11].

6. 1. 2.

දුතියෙ **සමධොසීති**[12] උට්ඨානාකාරං දස්සෙසි;[13] **පටික්කමන්තීති** පරිහායන්ති; **නො අභික්කමන්තීති** න වඩ්ඪන්ති; **සීසවෙඨනං දදෙය්‍යාති** සීසං වෙඨෙත්වා ගණ්ඩකෙන සම්පරිවත්තකං බන්ධෙය්‍ය; **ඉන්ද්‍රියානි විප්පසීදිංසූති** තස්මිං මරණසමයෙ ඡ ඉන්ද්‍රියානි විප්පසන්නානි අහෙසුං; **අත්ථුපපරික්ඛායාති** අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං උපපරික්ඛනෙ;[14] **අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙති** නිබ්බානෙ; **අධිමුත්තං හොතීති** අරහත්තඵලෙන අධිමුත්තං හොති.

6. 1. 3.

තතියෙ **ඡළාභිජාතියොති** ඡ ජාතියො; **තත්‍රිදන්ති** තත්‍රායං; **ලුද්දාති** දාරුණා; **භික්ඛූ කණ්ටකවුත්තිකාති**[15] සමණා නාමෙතෙ; **එකසාටකාති** එකෙනෙව පිලොතිකඛණ්ඩෙන පුරතො[16] පටිච්ඡාදනකා; **අකාමකස්ස බිලං ඔලග්ගෙය්‍යුන්ති**[17] සත්ථෙ ගච්ඡමානෙ

1. භුසාති s.
2. උප්පජ්ජමානං s.
3. මිස්සං කරොන්ති b. s.
4. අචලප්පත්තං b.
5. තස්ස ච b.
6. භුසා s
7. ඨිතස්ස ඛීණාසවස්ස b.
8. සෙසපදෙසුපි b
9. සාමිවචනං s.
10. සෙසමෙත්ථ. b. s.
11. මෙවාති. b.
12. සමඬොතීති b.
13. දස්සෙති b.
14. උපපරික්ඛනෙන b. උපපරික්ඛාකරණ s.
15. කණ්හාභිමුත්තිකාති s.
16. පිලොතිකා b. පුරතො පුරතො l.
17. අකාමස්ස l. ඔලග්ගෙය්‍යුන්ති b. ඔලඟ්ගෙය්‍යුන්ති. s, ඔලම්බෙය්‍යුන්ති. l.

ගොණම්හි මතෙ ගොමංසමූලෙ[1] උප්පාදනත්ථාය විභජිත්වා ඛාදමානා එකස්ස ගොමංසං අනිච්ඡන්තස්සෙව කොට්ඨාසං කත්වා අයඤ්ච තෙ ඛාදිතබ්බො මූලඤ්ච දාතබ්බන්ති තං කොට්ඨාසසඞ්ඛාතං බිලං ඔලග්ගෙය්‍යුං[2] බලක්කාරෙන හත්ථෙ ඨපෙය්‍යුන්ති අත්ථො; **අඛෙත්තඤ්ඤුනාති**[3] අභිජාතිපඤ්ඤත්තියා ඛෙත්තං අජානන්තෙන; **තං සුණොහීති** තං මම පඤ්ඤත්තිං සුණාහි; **කණ්හාභිජාතිකොති** කාළකජාතිකො; **කණ්හං ධම්මං අභිජායතීති** කණ්හසභාවො හුත්වා ජායති නිබ්බත්තති කණ්හාභිජාතියං වා ජායති; **නිබ්බානං අභිජායතීති** නිබ්බානං පාපුණාති අරියභූමිසඞ්ඛාතාය වා නිබ්බානජාතියා ජායති.

6. 1. 4.

චතුත්ථෙ **සංවරා පහාතබ්බාති** සංවරෙන පහාතබ්බා; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ; **පටිසංඛාති** පටිසඤ්ජානිත්වා[4] පච්චවෙක්ඛිත්වාති අත්ථො; **යොනිසොති** උපායෙන පථෙන;[5] එත්ථ ච අසංවරෙ ආදීනවපටිසඞ්ඛා[6] යොනිසො පටිසඞ්ඛාති වෙදිතබ්බා. සා චායං "වරං භික්ඛවෙ තත්තාය අයොසලාකාය ආදිත්තාය සම්පජ්ජලිතාය සජොතිභූතාය චක්ඛුන්ද්‍රියං සම්පලිමට්ඨං නත්වෙව චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යෙසු රූපෙසු අනුබ්‍යඤ්ජනසො නිමිත්තග්ගාහො"ති ආදිනා ආදිත්තපරියායෙන වෙදිතබ්බා. **චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො විහරතීති** එත්ථ චක්ඛුමෙව ඉන්ද්‍රියං චක්ඛුන්ද්‍රියං සංවරණතො සංවරො පිදහනතො ථකනතොති වුත්තං හොති සතියා එතං අධිවචනං. චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරො ජවනෙ උප්පජ්ජමානොපි හෙස තස්මිං ද්වාරෙ කිලෙසානං උප්පත්තිවාරණතො චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරොති වුච්චති; **සංවුතොති** තෙන සංවරෙන උපෙතො; තථා හි "පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතොති[7] ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරෙන උපෙතො හොති-පෙ-සමන්නාගතො"ති වුත්තං, අථවා සංවරීති සංවුතො ථකෙසි පිදහීති වුත්තං හොති; **චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතොති** චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසඞ්ඛාතං සතිකවාටං චක්ඛුද්වාරෙ ඝරද්වාරෙ කවාටං විය සංවරි ථකෙසි පිදහීති වුත්තං හොති; අයමෙවෙත්ථ අත්ථො සුන්දරතරො තථා හි "චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අසංවුතස්ස විහරතො සංවුතස්ස විහරතො"ති එතෙසු පදෙසු අයමෙවත්ථො දිස්සතීති. **යං හිස්සාති** ආදිම්හි යං චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරං අස්ස භික්ඛුනො අසංවුතස්ස අථකෙත්වා අපිදහිත්වා විහරන්තස්සාති අත්ථො; යෙකාරස්ස වා එස යන්ති ආදෙසො, යෙ අස්සාති අත්ථො; **ආසවා විඝාතපරිළාහාති** චත්තාරො ආසවා ච අඤ්ඤෙ ච විඝාතකරා කිලෙසපරිළාහා වා[8] විපාකපරිළාහා වා; චක්ඛුද්වාරෙ හි[9] ඉට්ඨාරම්මණෙ

1. මූලං b. මංසමූලං s 5. උපායෙන සංවරෙන b. 8. කිලෙසපරිළාහා b [ද්වාරස්සාති]
2. ඔලග්ගෙය්‍යුං b ඔලභෙය්‍යුං s. ඔලම්බෙය්‍යුං l. 9. චක්ඛුද්වාරස්මිං හි s. ද්වාරස්මිං b.
3. අඛෙත්තඤ්ඤුනාති b s. 6. ආදීනව (පච්චවෙක්ඛන) පටිසඞ්ඛා. b
4. පටිසංඛාජානිත්වා s 7. සංවුතොති ඉමස්මිං විභඞ්ග s. (ඉමස්ස විභඞ්ග b.)

ආපාථගතං[1] කාමස්සාදවසෙන අස්සාදයතො අභිනන්දතො කාමාසවො උප්පජ්ජති ඊදිසං අඤ්ඤස්මිම්පි සුගතිභවෙ ලභිස්සාමීති භවපත්ථනාය අස්සාදයතො භවාසවො උප්පජ්ජති, සත්තොති වා සත්තස්සාති වා[2] ගණ්හතො දිට්ඨාසවො උප්පජ්ජති, සබ්බෙහෙව සහජාතං අඤ්ඤාණං අවිජ්ජාසවොති චත්තාරො ආසවා උප්පජ්ජන්ති තෙහි[3] සම්පයුත්තා අපරෙ කිලෙසා විඝාතපරිළාහා ආයතිං වා තෙසං විපාකා තෙහිපි[4] අසංවුතස්සෙව විහරතො උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති වුච්චන්ති;[5] **එවංස තෙති** එවං අස්ස තෙ; එතෙනුපායෙන න[6] හොන්ති තො[7] අඤ්ඤථාති වුත්තං හොති; **පටිසංඛා යොනිසො සොතින්ද්‍රිය සංවරසංවුතොති** ආදිසුපි එසෙව නයො; **ඉමෙ වුච්චන්ති ආසවා සවරා පහාතබ්බාති** ඉමෙසු ඡසු වාරෙසු චත්තාරො චත්තාරො කත්වා චතුවීසති ආසවා සංවරෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්ති; **පටිසංඛා යොනිසො චීවරන්ති** ආදිසු යං වත්තබ්බං තං සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ සීලකථායං[8] වුත්තමෙව **යං හිස්සාති** යං හි චීවරං පිණ්ඩපාතාදිසු වා අඤ්ඤතරං අස්ස[9] **අප්පටිසෙවතොති**[10] එවං යොනිසො අප්පටිසෙවන්තස්ස[10] ඉමස්මිං වාරෙ[11] අලද්ධං චීවරාදිං පත්ථයතො ලද්ධං වා අස්සාදයතො කාමාසවස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා ඊදිසං අඤ්ඤස්මිම්පි සුගතිභවෙ ලභිස්සාමීති භවපත්ථනාය අස්සාදයතො භවාසවස්ස අහං ලභාමි[12] න ලභාමීති වා මය්හං වා ඉදන්ති අත්තසඤ්ඤං අධිට්ඨහතො දිට්ඨාසවස්ස සබ්බෙහෙව පන සහජාතො අවිජ්ජාසවොති එවං චතුන්නං ආසවානං උප්පත්ති විඝාතපරිළාහාව නවවෙදනුප්පාදනතොපි වෙදිතබ්බා.[13] **ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා පටිසෙවනා පහාතබ්බාති** ඉමෙ එකමෙකස්මිං පච්චයෙ චත්තාරො චත්තාරො කත්වා සොළස ආසවා ඉමිනා ඤාණසංවරසඞ්ඛාතෙන පච්චවෙක්ඛිත පටිසෙවනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්ති;[14] **පටිසංඛා යොනිසො ඛමො හොති සීතස්සාති** උපායෙන පථෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා ඛන්තා හොති සීතස්ස සීතං ඛමති සහති න අධීරපුරිසො විය අප්පමත්තකෙනපි සීතෙන චලති කම්පති කම්මට්ඨානං විජහති; උණ්හාදිසුපි එසෙව නයො. එත්ථ ච[15] වචනමෙව වචනපථොති වෙදිතබ්බං.[16] **දුක්ඛානන්ති** ආදිසු දුක්ඛමනට්ඨෙන[17] දුක්ඛා බහලට්ඨෙන තිප්පා[18] ඵරුසට්ඨෙන ඛරා තිඛිණට්ඨෙන කටුකා අස්සාදවිරහතො අසාතා මනං අවඩ්ඪනතො[19] අමනාපා පාණහරණසමත්ථතාය පාණහරාති

---

1. ආපාතගතං b.
2. උප්පජ්ජති, සත්තොඅස්සාති b.
3. එතෙහි. b
4. තෙහිපි. b.
5. උප්පජ්ජෙය්‍යුන්ති b උප්පජ්ජන්ති වුච්චති l.
6. එවං අස්ස තෙනුපායෙන b. එවං අස්සතෙඑතෙනුපායෙන l.
7. න b
8. කථාය b
9. චීවරපිණ්ඩපාතාදීසුවා අඤ්ඤතරස්ස. s
10. අප්පටි b. s.
11. ඨානෙ s.
12. අහංලභාමීති b.
13. වෙදනුප්පාදනතොපි වෙදිතබ්බා. b.
14. වුච්චති l.
15. එත්ථ. b.
16. වෙදිතබ්බා b.
17. දුක්ඛමට්ඨෙන. b.
18. බලවට්ඨෙන තිබ්බා. b.
19. මනඅවඩ්ඪනයොගතො. b.

වෙදිතබ්බා **යං කිස්සාති** සීතාදිසු යං කිඤ්චි[1] එකධම්මම්පි අස්ස; **අනධිවාසයතොති** අනධිවාසෙන්තස්ස අක්ඛමන්තස්ස;[2] ආසවුප්පත්ති පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා සීතෙන ඵුට්ඨස්ස උණ්හං පත්ථයතො කාමාසවො උප්පජ්ජති එවං සබ්බත්ථ. නත්ථි සුගතිභවෙ සීතං වා උණ්හං වාති භවං පත්ථෙන්තස්ස භවාසවො, මය්හං සීතං උණ්හන්ති ගාහො දිට්ඨාසවො සබ්බෙහෙව සම්පයුත්තො අවිජ්ජාසවොති. **ඉමෙ වුච්චන්තීති** ඉමෙ සීතාදිසු එකමෙකස්ස වසෙන චත්තාරො චත්තාරො කත්වා අනෙකෙ ආසවා ඉමාය ඛන්තිසංවරසංඛාතාය අධිවාසනාය පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති අත්ථො; **පටිසංඛායොනිසො චණ්ඩං[3] හත්ථිං පරිවජ්ජෙතීති** අහං සමණොති න චණ්ඩස්ස හත්ථිස්ස ආසන්නෙ ඨාතබ්බං තතො නිදානං හි මරණම්පි මරණමත්තම්පි දුක්ඛං භවෙය්‍යාති එවං උපායෙන පථෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා චණ්ඩං[3] හත්ථිං පරිවජ්ජෙති පටික්කමති;[4] එස[5] නයො සබ්බත්ථ. **චණ්ඩන්ති** දුට්ඨං වාළං;[6] **ඛාණුන්ති** ඛදිරඛාණුකාදිං;[7] **කණ්ටකාධානන්ති**[8] යත්ථ කණ්ටකා විජ්ඣන්ති[9] තං ඔකාසං; **සොබ්භන්ති** සබ්බතො ඡින්නතටං;[10] **පපාතන්ති** එකතො ඡින්නතටං[10]. **චන්දනිකන්ති** උච්ඡිට්ඨොදකගබ්භමලාදීනං ඡඩ්ඩනට්ඨානං; **ඔළිගල්ලන්ති** තෙසංයෙව[11] කද්දමාදීනං සන්දනොකාසං;[12] තං ජණ්ණුමත්තම්පි අසුචිභරිතං හොති වෙපි වෙතානි ඨානානි අමනුස්සුස්සදට්ඨානානි[13] හොන්ති තස්මා වජ්ජෙතබ්බානි. **අනාසනෙති** එත්ථ අයුත්තං ආසනං අනාසනං තං අත්ථතො අනියතවත්ථුභූතං රහොපටිච්ඡන්නාසනන්ති වෙදිතබ්බං; **අගොචරෙති** එත්ථාපි[14] අයුත්තො ගොචරො අගොචරො සො වෙසියාදිභෙදතො පඤ්චවිධො; **පාපකෙ මිත්තෙති** ලාමකෙ දුස්සීලෙ මිත්තපතිරූපකෙ[15] අමිත්තෙ; **පාපකෙසූති** ලාමකෙසු; **ඔකප්පෙය්‍යුන්ති සද්දහෙය්‍යුං** අධිමුච්චෙය්‍යුං අද්ධා අයමායස්මා අකාසි වා කරිස්සති **වාති; යං කිස්සාති** හත්ථිආදිසු යං කිඤ්චි[16] එකම්පි අස්ස; ආස**වුප්පත්ති පනෙත්ථ** එවං වෙදිතබ්බා, හත්ථි ආදි නිදානෙන දුක්ඛෙන **ඵුට්ඨස්ස සුඛං** පත්ථයතො[17] කාමාසවො උප්පජ්ජති, නත්ථි සුගතිභවෙ **ඊදිසං දුක්ඛන්ති** භවං පත්ථෙන්තස්ස භවාසවො මං හත්ථි මද්දති මං **අසෙසාති** ගාහො දිට්ඨාසවො, සබ්බෙහෙව සම්පයුත්තො අවිජ්ජාස**වොති. ඉමෙ වුච්චන්තීති** ඉමෙ හත්ථි ආදීසු එකෙකස්ස වසෙන **චත්තාරො චත්තාරො** කත්වා අනෙකෙ අසවා ඉමිනා සීලසංවරසංඛා**තෙන**[18] පරිවජ්ජනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්ති; **පටිසංඛායොනිසො උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙතීති** ඉති පායං විතක්කො

1 කඤ්චි s. 7. ඛදිරඛාණුං. b 13. අමනුස්ස දුට්ඨානි b.
2 අක්ඛමන්තස්ස. b s. 8. කණ්ටකට්ඨානන්ති. b. s. 14. එත්ථපි. b.
3. චණ්ඩ. s 9. විජ්ජන්ති. b. 15. මිත්තපපටිරූපකෙ b. මිත්තපටි, s.
4. පටික්කමතීති.b. 10. ඡින්නවාටං. b. 16. යඤ්චිස්සාති හත්ථි ආදීසු යංකඤ්චි. s.
5. එසෙව. s 11. යෙව ච. b. සකද්දමාදීනං. l. 17. පට්ඨයතො. s. ආදීසු. b.
6 බාළං s. 12 පනුනොකාසං. b ජනතු s 18. සීලසංවරසංවුතෙන. l,

අකුසලො ඉතිපි සාවජ්ජො ඉතිපි දුක්ඛවිපාකො සො ච ඛො අත්තව්‍යාබාධායපි[1] සංවත්තතීති ආදිනා නයෙන[2] යොනිසො කාමවිතක්කෙ ආදීනවං පච්චවෙක්ඛිත්වා තස්මිං තස්මිං ආරම්මණෙ උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති චිත්තං ආරොපෙත්වා න වාසෙති අබ්භන්තරෙ වා න වාසෙතීති අත්ථො; අනධිවාසෙන්තො කිං කරොති[3] **පජහති**; කිං කචවරං විය පිටකෙනාති, නහි අපිච ඛො නං **විනොදෙති** තුදති විජ්ඣති නීහරති; කිං බලිවද්දං විය පතොදෙනාති, නහි අථඛො නං **ව්‍යන්තිකරොති** විගතන්තං කරොති යථාස්ස[4] අන්තොපි නාවසිස්සති අන්තමසො භඞ්ගමත්තමපි තථා නං කරොති;[5] කථං පන නං තථා කරොතීති, **අනභාවං ගමෙති** අනු[6] අනු අභාවං ගමෙති වික්ඛම්භනප්පහානෙන යථා සුවික්ඛම්භිතො[7] හොති තථා කරොති; සෙසවිතක්කද්වයෙපි එසෙව නයො. **උප්පන්නුප්පන්නෙති** උප්පන්නෙ[8] උප්පන්නෙ උප්පන්නමත්තෙයෙවාති වුත්තං හොති; සකිං වා උප්පන්නෙ විනොදෙත්වා දුතියවාරෙ[9] අජ්ඣුපෙක්ඛිතා න හොති[10] සතක්ඛත්තුම්පි උප්පන්නෙ[11] උප්පන්නෙ විනොදෙතියෙව;[12] **පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙති** තෙයෙව කාමවිතක්කාදයො සබ්බෙපි වා නව මහාවිතක්කෙ, තත්ථ තයො වුත්තා අවසෙසෙසු[13] ඤාතිවිතක්කො ජනපදවිතක්කො අමරවිතක්කො[14] පරානුද්දයතාපටිසංයුත්තො විතක්කො ලාභසක්කාරසිලොකපටිසංයුත්තො විතක්කො අනවඤ්ඤත්තිපටිසංයුත්තො විතක්කොති ඉමෙ ජ; **යං හිස්සාති** එතෙසු විතක්කෙසු යං කිඤ්චි අස්ස; කාමවිතක්කෙ පනෙත්ථ කාමාසවො එව තබ්බිසෙසො භවාසවො තංසම්පයුත්තො දිට්ඨාසවො සබ්බවිතක්කෙසු අවිජ්ජා අවිජ්ජාසවොති එවං ආසවුප්පත්ති වෙදිතබ්බා. **ඉමෙ වුච්චන්තීති** ඉමෙ කාමවිතක්කාදිවසෙන වුත්තප්පකාරා ආසවා ඉමිනා තස්මිං තස්මිං විතක්කෙ ආදීනව[15]පච්චවෙක්ඛනසහිතෙන විරියසංවරසංඛාතෙන[16] විනොදනෙන පහාතබ්බාති වුච්චන්ති. **පටිසංඛා යොනිසො සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙතීති** අභාවනාය ආදීනවං භාවනාය ච ආනිසංසං උපායෙන පථෙන පච්චවෙක්ඛිත්වා සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති; එස[17] නයො සබ්බත්ථ. බොජ්ඣඞ්ගභාවනා පනෙසා[18] හෙට්ඨා විත්ථාරිතාව; **යං හිස්සාති** එතෙසු බොජ්ඣඞ්ගෙසු යං කිඤ්චි අස්ස; ආසවුප්පත්තියං පනෙත්ථ ඉමෙසං අරියමග්ගසම්පයුත්තානං බොජ්ඣඞ්ගානං අභාවිතත්තා යෙ උප්පජ්ජෙය්‍යුං කාමාසවාදයො ආසවා භාවයතො එවංස තෙ න හොන්තීති අයං නයො වෙදි

1. බ්‍යාබාධාය b. බ්‍යා s. 7. සුවික්ඛම්භිතං. b. s. 13. අවසෙසා. s.
2. (සො) b. 8. උප්පන්නුප්පන්නෙනාති b. 14. අමරවිතක්කො b.
3. කරොතීති. b 9. දුතියෙවාරෙ. b. 15. ආදීනවං. b
4. යථා. b. 10. න හොන්ති. s. 16. විරියසඞ්ඛාතෙන. s.
5. කරොතීති. s. 11. සතක්ඛත්තුම්පි. b. 17. එසෙව. b.
6. ගමෙති. s. 12. යෙවාති. s. 18. බොජ්ඣඞ්ගානංභාවනාපනෙසා s ඞ්ගභාවනා b

තබ්බං. **ඉමෙ වුච්චන්තීති** ඉමෙ[1] කාමාසවාදයො ආසවා ඉමාය ලොකුත්තරාය බොජ්ඣඞ්ගභාවනාය පහාතබ්බාති වුච්චන්ති; ඉමෙහි ආකාරෙහි පහීනාසවං භික්ඛුං ථොමෙන්තො "යතො ඛො භික්ඛවෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ යතොති සාමිවචනෙ තොකාරො යස්සාති වුත්තං හොති; පොරාණා පන යම්හි කාලෙති වණ්ණයන්ති. **යෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා තෙ සංවරා පහීනා හොන්තීති** යෙ ආසවා සංවරෙන පහාතබ්බා තෙ සංවරෙනෙව පහීනා හොන්ති න අප්පහීනෙසුයෙව පහීනසඤ්ඤී හොතීති.[2]

6. 1. 5.

පඤ්චමෙ **දාරුකම්මිකොති** දාරුවික්කයෙන පවත්තිතාජීවො එකො උපාසකො; **කාසිකචන්දනන්ති** සණ්හචන්දනං; **අඞ්ගණාති** අගුණඞ්ගණ; සුක්කපක්ඛෙ ගුණඞ්ගණ; **නෙමන්තනිකොති** නිමන්තනං[3] ගණ්හන්තො; **සංඝෙ දානානි දස්සාමීති** භික්ඛුසංඝස්ස දස්සාමි; සො එවං වත්වා සත්ථාරං අභිවාදෙත්වා පක්කාමි.[4] අථස්ස අපරභාගෙ පඤ්චසතා කුලූපකභික්ඛූ[5] ගිහිභාවං පාපුණිංසු සො කුලූපකභික්ඛූ තෙ විබ්භන්තාති[6] වුත්තෙන කිං එත්ථ මය්හන්ති[7] වත්වා චිත්තුප්පාදවෙමත්තමත්තම්පි[8] න අකාසි. ඉදං සන්ධාය සත්ථා "සංඝෙ **තෙ** දානං **දදතො** චිත්තං පසීදිස්සතී"ති ආහ.

6. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **අභිධම්මකථන්ති** අභිධම්මමිස්සකං[9] කථං; **කථං ඔපාතෙන්තීති** තෙසං කථං විච්ඡින්දිත්වා අන්තන්තරා කථං කථෙන්ති; **ථෙරානං භික්ඛූනන්ති** කරණත්ථෙ සාමිවචනං ථෙරෙහි භික්ඛූහි සද්ධින්ති අත්ථො; යා ච ථෙරානං අභිධම්මකථා තං[10] අයම්පි කථෙතුං සක්කොතීති අත්ථො; **චෙතොපරියායන්ති** චිත්තවාරං;[11] **ඉධාති** ඉමස්මිං ලොකෙ; **සූරතසූරතොති**[12] සූරතො විය සූරතො සොරච්චෙ සමන්නාගතො වියාති අත්ථො, **නිවාතනිවාතොති** නිවාතො විය නිවාතො නිවාතවුත්ති වියාති[13] අත්ථො; **උපසන්තූපසන්තොති** උපසන්තො විය උපසන්තො; **වපකස්සතෙව සත්ථාරන්ති** සත්ථු සන්තිකා අපගච්ඡති;[14] **සංසට්ඨස්සාති** පඤ්චහි සංසග්ගෙහි සංසට්ඨස්ස; **විස්සට්ඨස්සාති** විස්සජ්ජිතස්ස;[15] **පාකතස්සාති** පාකතින්ද්‍රියස්ස;[16] **කිට්ඨාදොති** කිට්ඨඛාදකො; **අන්තරධාපෙය්‍යාති** නාසෙය්‍ය; **ගොපසූති** ගාවො ච අජිකා ච; **සිප්පිසම්බුකන්ති** සිප්පියො ච සම්බුකා ච; **සක්ඛරකඨලන්ති** සක්ඛරා ච කඨලානි ච;[17] **ආභිදොසිකන්ති**[18] අභික්කන්තදොසං කුද්‍රූසකභොජනං; **නච්ඡාදෙය්‍යාති** න රුච්චෙය්‍ය; තත්ථ යදිදං[19] **පුරිසං**

1. ඉමෙව. s.
2. පහාතබ්බාති වුච්චන්තීති b. වුච්චන්ති. s.
3. නෙමන්තනිකො b. s. නිමන්තනං b. නිමන්තන s.
4. පක්කාමි. b.
5. කුලූපකා. b.
6. කුලූපකො s. හෙවිජ්ජන්තීති. b.
7. මයන්ති. s.
8. චිත්තුප්පාදමත්තෙන චිත්තම්පි b.
9. මිස්සිකා. b.
10. තං. b. s.
11. චිත්තවාරං. s.
12. සොරතසොරතොති. s.
13. නිවාතොති. b
14. [සිප්පම්පි] අපගච්ඡති. b.
15. විසට්ඨස්සාති විසජ්ජිතස්ස. s.
16. පාකටස්සාති පාකටින්ද්‍රියස්ස. s.
17. කඨලන්ති-කඨලානි. s. b.
18. ආභිදොසිකන්ති. s.
19. යදෙතං b. s.

භූතතාවින්ති උපයොගවචනං තං සාමිඅත්ථෙ දට්ඨබ්බං අමුං **භාවුසො**[1] **පුරිස**න්ති ආවුසො අමුං පුරිසං; **සබ්බනිමිත්තාන**න්ති සබ්බෙසං නිච්ච නිමිත්තාදීනං නිමිත්තානං;[2] **අනිමිත්තං චෙතොසමාධි**න්ති බලව විපස්සනාසමාධිං; **විරිළිකසද්දෙ**ති විරියසද්දෙ;[3] **සරිස්සතිනෙක්ඛම්මස්සා**ති පබ්බජ්ජාය ගුණෙ සරිස්සති;[4] **අරහත්තං අහොසී**ති භගවතො සාවකානං අරහන්තානං අන්තරෙ එකො අරහා ආසි;[5] අයං හි ථෙරො සත්ත වාරෙ ගිහී[6] හුත්වා සත්ත වාරෙ පබ්බජි කිං කාරණා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ කිරෙස එකස්ස භික්ඛුනො ගිහිභාවෙ වණ්ණං කථෙසි සො තෙනෙව කම්මෙන අරහත්තස්ස උපනිස්සයෙ විජ්ජමානෙයෙව සත්ත වාරෙ ගිහිභාවෙ ච පබ්බජ්ජාය ච සඤ්චරන්තො[7] සත්තමෙ වාරෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණීති.

6. 1. 7.

සත්තමෙ **පාරායනෙ මෙත්තෙය්‍යපඤ්හෙ**ති පාරායනසමාගමම්හි මෙත්තෙය්‍යමාණවස්ස පඤ්හෙ: **උභන්තෙ**[8] **විදිත්වානා**ති ද්වෙ අන්තෙ ද්වෙ කොට්ඨාසෙ ජානිත්වා; **මජ්ඣෙ මන්තා න ලිප්පතී**ති[9] මන්තා වුච්චති පඤ්ඤා තාය උභො අන්තෙ විදිත්වා මජ්ඣෙ න ලිප්පති වෙමජ්ඣෙ ඨානෙ[10] න ලිප්පති; **සිබ්බනිමච්චගා**ති සිබ්බනි සඞ්ඛාතං[11] තණ්හං අතීතො, **ඵස්සො**ති ඵස්සවසෙන නිබ්බත්තො අත්තා අයං අත්තභාවො; **එකො අන්තො**ති අයමෙකො කොට්ඨාසො; **ඵස්සසමුදයො**ති ඵස්සො සමුදයො අස්සාති ඵස්සසමුදයො ඉමස්මිං අත්තභාවෙ කතකම්මඵස්සපච්චයා නිබ්බත්තො අනාගතත්තභාවො; **දුතියො අන්තො**ති අයං දුතියො කොට්ඨාසො; **ඵස්සනිරොධො**ති නිබ්බානං; **මජ්ඣෙ**ති සිබ්බනිතණ්හං හෙත්වා[12] විධාකරණට්ඨෙන නිබ්බානං මජ්ඣෙ නාම හොති; **තණ්හා හි නං සිබ්බතී**ති තණ්හා තං[13] අත්තභාවද්වයසඞ්ඛාතං ඵස්සඤ්ච ඵස්සසමුදයඤ්ච සිබ්බති සඞ්ඝට්ටෙති; කිං කාරණා, **තස්ස තස්සෙව භවස්ස අභිනිබ්බත්තියා**; යදි හි තණ්හා න සිබ්බෙය්‍ය තස්ස තස්ස භවස්ස නිබ්බත්ති න භවෙය්‍ය; ඉමස්මිං ඨානෙ කොටිමජ්ඣිකූපමං[14] ගණ්හන්ති විතානං හි කණ්ඩානං එකතො කත්වා මජ්ඣෙ සුත්තෙන සංසිබ්බිතානං කොටි මජ්ඣන්ති වුච්චති සුත්තෙ[15] ඡින්නෙ උභො කණ්ඩානි උභතො පතන්ති. එව මෙතං කණ්ඩද්වයං විය වුත්තප්පකාරා ද්වෙ අත්තා සිබ්බිත්වා ඨිතසුත්තං විය තණ්හා සුත්තෙ ඡින්නෙ කණ්ඩද්වයස්ස උභතො පතනං විය තණ්හාය නිරුද්ධාය අත්තද්වයං නිරුද්ධමෙව හොති.[16] **එත්තාවතා**ති

1. අසුභාවුසො. b.
2. නිච්චනිමිත්තාදීනං. b. නිච්චනිමිත්තානං. s
3. චිරිකාසද්දෙති චීලලිකාසද්දෙ. b.
4. ගුණං b. s. පදිස්සති. b.
5. අහොසි. b. s.
6. ගිහි. b. s
7. සංසරන්තො. b
8. උභොඅන්තෙ. b. l.
9. ලිම්පතීති. b. l.
10. වෙමජ්ඣට්ඨානෙ. b. s.
11. සිබ්බිනිමච්චගාතිසිබ්බිනිසංඛාතං. b.
12. ඡෙත්වා. b. s.
13. සිබ්බතීති b.
14. කොටිමජ්ඣිකූපමං. b. කොටි මජ්ඣිකාපපමා'ඉතිච'කොටි මජ්ඣිකි උපමානං'ඉතිච l.
15. සුත්තෙච. l.
16. හොතීති. s.

එත්තකෙන ඉමිනා උභො අන්තෙ විදිත්වා තණ්හාය මජ්ඣෙ අනුපලිත්තභාවෙන අභිඤ්ඤෙය්‍යං චතුසච්චධම්මං අභිජානාති නාම; තීරණපරිඤ්ඤාය ච පහානපරිඤ්ඤාය ච පරිජානිතබ්බං ලොකියසච්චද්වයං පරිජානාති නාම; **දිට්ඨෙව ධම්මෙති** ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ; **දුක්ඛස්සන්තකරො හොතීති** වට්ටදුක්ඛස්ස කොටිකරො පරිච්ඡෙදපරිවටුමකරො හොති නාම; දුතියවාරෙ තිණ්ණං කණ්ඩානං වසෙන උපමා වෙදිතබ්බා තිණ්ණං හි කණ්ඩානං සුත්තෙන සංසිබ්බිතානං සුත්තෙ ඡින්නෙ තීණි කණ්ඩානි තීසු ඨානෙසු පතන්ති එවමෙව කණ්ඩත්තයං විය අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා ඛන්ධා සුත්තං විය තණ්හා සා හි අතීතං පච්චුප්පන්නෙන පච්චුප්පන්නඤ්ච අනාගතෙන සද්ධිං සිබ්බති, සුත්තෙ[1] ඡින්නෙ කණ්ඩත්තයස්ස තීසු ඨානෙසු පතනං විය තණ්හාය නිරුද්ධාය අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා ඛන්ධා නිරුද්ධාව හොන්ති, තතියවාරෙ **අදුක්ඛමසුඛා මජ්ඣෙති** විනා වෙදනානං අන්තරට්ඨකභාවෙන මජ්ඣෙ; සුඛං හි දුක්ඛස්ස දුක්ඛං වා සුඛස්ස අන්තරං[2] නාම නත්ථි **තණ්හා සිබ්බිනීති**[3] වෙදනාසු නන්දිරාගො වෙදනානං උපච්ඡෙදං නිවාරෙතීති තා සිබ්බති නාම; චතුත්ථවාරෙ **විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙති** පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණං හි[4] නාමරූපපච්චයසමුදාගතත්තා නාමරූපානං මජ්ඣෙ නාම; පඤ්චමවාරෙ **විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙති** කම්මවිඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ; අජ්ඣත්තිකායතනෙසු වා මනායතනෙන **කම්මස්ස** ගහිතත්තා ඉධ යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ නාම; මනොවාරෙ වා ආවජ්ජනස්ස අජ්ඣත්තිකායතනනිස්සිතත්තා ජවනවිඤ්ඤාණං මජ්ඣෙ නාම; ඡට්ඨවාරෙ **සක්කායොති** තෙභූමකවට්ටං; **සක්කායසමුදයොති** සමුදයසච්චං; **සක්කායනිරොධොති** නිරොධසච්චං; **පරියායෙනාති** තෙන තෙන කාරණෙන[5] සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

6, 6. 8.

අට්ඨමෙ **අඤ්ඤතරොති** දෙවදත්තපක්ඛිකො එකො[6] **සමන්තා හරිත්වාති** ආවජ්ජිත්වා; ඉදං සො[7] කින්නු ඛො භගවතා ජානිත්වා කථිතං උදාහු අජානිත්වා එකංසිකං වා කථිතං උදාහු විභජ්ජ කථිතන්ති අධිප්පායෙන පුච්ඡති. **ආපායිකොති** අපායෙ නිබ්බත්තනකො; **නෙරයිකොති** නිරයගාමී; **කප්පට්ඨොති** කප්පට්ඨියකම්මස්ස කතත්තා කප්පං ඨස්සති; **අතෙකිච්ඡොති** න සක්කා තිකිච්ඡිතුං;[8] **වෙජ්ජනත්ථි** විධාභාවං; **වාලග්ගකොටිනිත්තුද්දනමත්තන්ති**[9] වාලස්ස අග්ගකොටියා දස්සෙතබ්බමත්තකං වාලග්ගකොටිනිපාතමත්තකං වා;[10] **පුරිසින්ද්‍රියඤාණානීති** පුරිසපුග්ගලානං ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණානි[11] ඉන්ද්‍රියානං තික්ඛමුදුභාවජානනඤාණානීති අත්ථො; **විජ්ජමානා**[12]

1. සංසිබ්බති සුත්තෙ හි b.
2. අනන්තරං l
3. සිබ්බිනීති b
4. පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණම්පි සෙසවිඤ්ඤාණම්පි b. s.
5. කාරණෙනෙව b.
6. දෙවදත්තපරිසාබකො යඤ්ඤදත්තො එකො b
7. ඉදං තෙ b.
8. තිකිච්ඡිතුං b.
9. නිත්තුද්දන s.
10. වාලස්ස අග්ගකොටිහදයෙ ඨපිතමත්තකං වාලග්ගමත්තකං වා b.
11. ඉන්ද්‍රියපරොපරියඤ්ඤාණානි b
12. විජ්ජමාන l.

කුසලාපි ධම්මා අකුසලාපි ධම්මාති එත්තකා කුසලා ධම්මා විජ්ජන්ති එත්තකා අකුසලා ධම්මාති ජානාමි; **අන්තරහිතාති** අදස්සනං ගතා; **සම්මුඛීභූතාති** සමුදාචාරවසෙන[1] පාකටා ජාතා; **කුසලමූලන්ති** කුසලජ්ඣාසයො; **කුසලමූලා[2] කුසලන්ති** තම්හා කුසලජ්ඣාසයා අඤ්ඤම්පි කුසලං නිබ්බත්තිස්සති; **සාරදානීති[3]** සාරදානි ගහිතසාරානි සරදෙ[4] මාසෙ වා නිබ්බත්තානි; **සුඛසයිතානීති** සුඛසන්නිචිතානි;[5] **සුඛෙත්තෙති** මණ්ඩඛෙත්තෙ, **නික්ඛිත්තානීති** වුත්තානි; **සප්පටිභාගාති** සරික්ඛකා; **අභිදො අඩ්ඪරත්තන්ති[6]** අභි අඩ්ඪරත්තං. අඩ්ඪරත්තෙ අභිමුඛෙ[7] භූතෙ; **භත්තකාලසමයෙති** රාජකුලානං භත්තකාලසංබාධෙ සමයෙ; **පටිභානධම්මොති** කො එවං භගවතා ඤාතොති අජාතසත්තු රාජා සො හි පාපමිත්තං නිස්සාය මග්ගඵලෙහි පරිහීනො අපරෙපි සුප්පබුද්ධසුනක්ඛත්තාදයො භගවතා ඤාතාව; **අපටිභානධම්මොති** එවං භගවතා කො ඤාතො සුසීමො පරිබ්බාජකො අඤ්ඤෙ ච එවරූපා: **පරිනිබ්බායිස්සතීති** එවං කො ඤාතො භගවතාති[8] සන්තතිමහාමත්තො අඤ්ඤෙ ච එවරූපා.

6. 6. 9.

නවමෙ අනිබ්බිද්ධපුබ්බං අප්පදාලිතපුබ්බං ලොභක්ඛන්ධාදයො නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති **නිබ්බෙධිකපරියායො** නිබ්බිජ්ඣනකාරණන්ති අත්ථො; **නිදානසම්භවොති** කාමෙ නිදෙති උප්පාදනසමත්ථතාය නිය්‍යාදෙතීති නිදානං සම්භවති තතොති සම්භවො නිදානමෙව සම්භවො නිදානසම්භවො; **වෙමත්තතාති** නානාකරණං; **කාමගුණාති** කාමයිතබ්බට්ඨෙන කාමා බන්ධනට්ඨෙන ගුණා අන්තගුණන්ති ආදිසු විය; **චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යාති** චක්ඛුවිඤ්ඤාණෙන පස්සිතබ්බා; **ඉට්ඨාති** පරියිට්ඨා වා හොන්තු මා වා ඉට්ඨාරම්මණභූතාති අත්ථො; **කන්තාති** කමනීයා; **මනාපාති** මනවඩ්ඪනකා; **පියරූපාති** පියජාතිකා; **කාමූපසංහිතාති[9]** ආරම්මණං කත්වා උප්පජ්ජමානෙන කාමෙන උපසංහිතා; **රජනීයාති** රාගුප්පත්තිකාරණභූතා; **නෙතෙ කාමාති** න එතෙ කමනට්ඨෙන කාමා නාම හොන්ති; **සංකප්පරාගොති** සංකප්පවසෙන උප්පන්නරාගො; **කාමොති** අයං කාමප්පහානාය පටිපන්නෙහි පහාතබ්බො කමනට්ඨෙන කාමො නාම[10] **චිත්‍රානීති** චිත්‍රවිචිත්‍රාරම්මණානි;[11] **එසොති** සහජාතඑසො; **කාමයමානොති** කාමං කාමයමානො; **තජ්ජං තජ්ජන්ති** තජ්ජාතිකං තජ්ජාතිකං; **පුඤ්ඤභාගියන්ති** දිබ්බෙ කාමෙ පත්ථෙත්වා සුචරිතපාරිපූරියා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තස්ස අත්තභාවො පුඤ්ඤභාගියො නාම; දුච්චරිතපාරිපූරියා අපායෙ නිබ්බත්තස්ස අපුඤ්ඤභාගියො නාම; **අයං වුච්චති භික්ඛවෙ කාමානං විපාකොති** අයං දුවිධොපි කාමපත්ථනං[12] නිස්සාය උප්පන්නත්තා

---

1. සමුදාහරණවසෙන l.
2. කුසල b කුසලාමූලා s.
3. සාරාදානීති s.
4. සරද b. s
5. සුඛසන්නිවසිතානිb. සුඛසන්නිසයිතානිs. සුඛසන්නිචිතානිl.
6. අභිදෙස b. s. අභිරොදෙ l අඩ්ඪරත්තන්ති b
7. අභිඅඩ්ඪරත්තං අඩ්ඪරත්තෙ b. අභිමුඛී b s.
8. භගවතාඤාතොති b.
9. කාමූපසංහිතානි b
10. කාමනට්ඨෙන කාමොනාම b.
11. චිත්‍රවිචිත්‍රාරම්මණානි b.
12. කාමෙපත්ථනං b.

කාමානං විපාකොති වුච්චති; **සො ඉමං නිබ්බෙධිකා**න්ති සො භික්ඛු ඉමං ඡත්තිංසාය ඨානෙසු නිබ්බිජ්ඣනකං[1] සෙට්ඨචරියං ජානාති; **කාමනිරොධ**න්ති කාමානං නිරොධනෙන[2] එවං ලද්ධනාමං; ඉමස්මිං හි ඨානෙ බ්‍රහ්මචරියසංඛාතො මග්ගොව කාමනිරොධොති කථිතො.[3] **සාමිසා**ති කිලෙසාමිසසම්පයුත්තා; ඉමිනා නයෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. අපි චෙත්ථ **වොහාරවෙපක්ක**න්ති වොහාර විපාකං කථාසංඛාතො හි වොහාරො සද්දස්ස විපාකො නාම; **යථා යථා** නන්ති එත්ථ නං ඉති නිපාතමත්තමෙව ඉති යස්මා යථා යථා සඤ්ජානාති[4] තථා තථා එවං සඤ්ඤී අහොසින්ති කථෙති තස්මා වොහාරවෙපක්කාති අත්ථො. **අවිජ්ජා**ති අට්ඨසු ඨානෙසු අඤ්ඤාණභූතා බලවඅවිජ්ජා;[5] නිරයං ගමෙතීති **නිරයගාමිනියා**[6] නිරයෙ නිබ්බත්තිපච්චයාති අත්ථො; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **චෙතනාහ**න්ති චෙතනං අහං; ඉධ සබ්බසඞ්ගාහිකා විදහනචෙතනා[7] ගහිතා; **චෙතයිත්වා**ති චාරප්පවත්තනචෙතනා; **මනසා**ති චෙතනාසම්පයුත්තචිත්තෙන;[8] **නිරයවෙදනිය**න්ති නිරයෙ විපාකදායකං; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **අධිමත්ත**න්ති බලවදුක්ඛං; **දන්ධවිරාග**න්ති[9] ගරුකං න ඛිප්පං සණිකං විගච්ඡනකදුක්ඛං; **උරත්තාළිං කන්දතී**ති උරං තාළෙත්වා රොදති; **පරියෙට්ඨි**න්ති පරියෙසනං; **එකපදං ද්විපද**න්ති[10] එකපදමන්තං[11] වා ද්විපදමන්තං[11] වා කො මන්තං[11] ජානාතීති අත්ථො; **සම්මොහවෙපක්ක**න්ති සම්මොහවිපාකං; දුක්ඛස්ස හි සම්මොහො[12] නිස්සන්දවිපාකො නාම, දුතියපදෙපි එසෙව නයො පරියෙසනාපි හි තස්ස නිස්සන්දවිපාකොති. ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

6. 6. 10.

දසමෙ **ආසභං ඨාන**න්ති සෙට්ඨං නිච්චලට්ඨානං; **සීහනාද**න්ති අභීතනාදං පමුඛනාදං; **බ්‍රහ්මචක්ක**න්ති සෙට්ඨං[13] ඤාණචක්කං පටිවෙධඤාණඤ්චෙව දෙසනාඤාණඤ්ච; **ඨානඤ්ච ඨානතො**ති කාරණඤ්ච කාරණතො; **යම්පී**ති යෙන කාරණෙන;[14] **ඉදම්පි තථාගතස්සා**ති ඉදම්පි ඨානාඨානඤාණං[15] තථාගතස්ස තථාගතබලං[16] නාම හොති: එවං සබ්බපදෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. **කම්මසමාදාන**න්ති සමාදියිත්වා කතානං කුසලාකුසලකම්මානං; කම්මමෙව වා කම්මසමාදානං; **ඨානසො හෙතුසො**ති පච්චයතො චෙව හෙතුතො ච; තත්ථ ගතිඋපධිකාලපයොගා විපාකස්ස ඨානං කම්මං හෙතු; **ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීන**න්ති චතුන්නං ඣානානං අට්ඨන්නං

---

1. ඉමං ඡත්තිංසායතනෙසු නිබ්බිධජනකං b.
2. කාමානං නිරොධෙන b. s.
3. වුත්තො b. s.
4. පජානාති b
5. බහල b බහලංඅවිජ්ජා s.
6. ගමෙන්තීති b s. නිරයගමනීයා b. ගමනියා s.
7. සංවිදහනචෙතනා b.
8. චෙතනාය b චෙතනාසම්පයුත්තෙන චිත්තෙන s.
9. දන්ධවිරාගීති b.
10. ද්විපදන්ති b s
11. මන්තං l s.
12. දුක්ඛං පටිසම්මොහො b
13. සෙට්ඨ b.
14. යෙනඤ්ඤෙන b. s.
15. ඨානාට්ඨාන b.
16. තථාගතස්සබලං b.

විමොක්ඛානං තිණ්ණං සමාධීනං නවන්නං අනුපුබ්බසමාපත්තීනඤ්ච; **සංකිලෙස**න්ති හානභාගියධම්මං; **වොදාන**න්ති විසෙසභාගියධම්මං;[1] **වුට්ඨාන**න්ති "වොදානම්පි වුට්ඨානං තම්හා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨානම්පි වුට්ඨාන"න්ති එවං වුත්තං පගුණජ්ඣානඤ්චෙව භවඞ්ගඵලසමාපත්තියො ච; හෙට්ඨිමං හෙට්ඨිමං හි පගුණජ්ඣානං උපරිමස්ස උපරිමස්ස පදට්ඨානං හොති[2] තස්මා වොදානම්පි වුට්ඨානන්ති වුත්තං. භවඞ්ගෙන පන සබ්බජ්ඣානෙහි වුට්ඨානං හොති ඵලසමාපත්තියා නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨානං හොති තං සන්ධාය "තම්හා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨානම්පි වුට්ඨාන"න්ති වුත්තං. **අනෙකවිහිත**න්ති ආදීනි විසුද්ධිමග්ගෙ වණ්ණිතානි; ආසවක්ඛයඤාණං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. පුරිමස්සාපි[3] ඤාණත්තයස්ස විත්ථාරකථං ඉච්ඡන්තෙන මජ්ඣිමට්ඨකථාය මහාසීහනාදවණ්ණනා ඔලොකෙතබ්බා; **සමාහිතස්සා**ති එකග්ගචිත්තස්ස; **සමාධි මග්ගො**ති සමාධි එතෙසං ඤාණානං අධිගමාය උපායො; **අසමාධී**ති අනෙකග්ගභාවො; **කුම්මග්ගො**ති මිච්ඡාමග්ගො; ඉමස්මිං සුත්තෙ තථාගතස්ස ඤාණබලං කථිතන්ති.

ඡට්ඨො වග්ගො.

---

6. 7. 1-3.

සත්තමස්ස පඨමෙ **අස්සද්ධිය**න්ති අස්සද්ධභාවං; **දුප්පඤ්ඤත**න්ති නිප්පඤ්ඤභාවං. දුතියෙ **පමාද**න්ති සතිවිප්පවාසං. තතියෙ **ආභිසමාචාරික**න්ති උත්තමසමාචාරභූතං වත්තවසෙන පණ්ණත්තිසීලං; **සෙඛං ධම්ම**න්ති සෙඛපණ්ණත්තිසීලං; **සීලානී**ති චත්තාරි මහාසීලානි.

6. 7. 4.

චතුත්ථෙ **සඞ්ගණිකාරාමො**ති ගණසඞ්ගණිකාරාමො; සුත්තන්තිකගණාදීසු පන ගණෙසු අත්තනො වා පරිසසංඛාතෙ ගණෙ රමතීති **ගණාරාමො**; **පවිවෙකො**ති කායවිවෙකො; **චිත්තස්ස නිමිත්ත**න්ති සමාධිවිපස්සනාචිත්තස්ස නිමිත්තං සමාධිවිපස්සනාකාරං; **සම්මාදිට්ඨි**න්ති විපස්සනාසම්මාදිට්ඨිං; **සමාධි**න්ති මග්ගසමාධිඤ්චෙව ඵලසමාධිඤ්ච; **සංයොජනානී**ති දස සංයොජනානි; **නිබ්බාන**න්ති අපච්චයපරිනිබ්බානං.

6. 7. 5-6.

පඤ්චමෙ **සොවචස්සතා**ති සුබ්බචභාවො; **කල්‍යාණමිත්තතා**ති සුවිමිත්තතා; **සත්ථුගාරවො**ති සත්ථරි ගාරවයුත්තො; එස නයො සබ්බත්ථ. ඡට්ඨෙ **න සන්තෙනා**ති පච්චනීකකිලෙසෙහි අවූපසන්තෙන; **න පණීතෙනා**ති න අතප්පකෙන; **න පටිප්පස්සද්ධලද්ධෙනා**ති කිලෙසපටිප්පස්සද්ධියා අලද්ධෙන අප්පත්තෙන; **න එකොදිභාවාධිගතෙනා**ති න එකග්ගභාවං උපගතෙන.

---

1. භාගියං ධම්මං b. 2. පදට්ඨානතො b. 3. පුරිමස්සාපිච b.

6. 7. 7.

සත්තමෙ **තත්‍ර තත්‍රාති** තස්මිං තස්මිං විසෙසෙ; සක්ඛිභබ්බතන්ති පච්චක්ඛභාවං; **ආයතනෙති** කාරණෙ; හානභාගියාදයො විසුද්ධිමග්ගෙ සංවණ්ණිතා. **අසක්කච්චකාරීති** න සුකතකාරී න ආදරකාරී; **අසප්පායකාරීති** න සප්පායකාරී න උපකාරභූතධම්මකාරී.[1]

6. 7. 8.

අට්ඨමෙ **බලතන්ති** බලභාවං ථාමභාවං; **අසාතච්චකාරීති** න සතතකාරී; සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

6. 7. 9-10.

නවමෙ **න යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය සුදිට්ඨො හොතීති** වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙසු ආදීනවො න යථාසභාවතො ඤාණපඤ්ඤාය සුදිට්ඨො හොති. දසමං උත්තානත්ථමෙවාති.

සත්තමො වග්ගො.

---

6. 8. 1.

අට්ඨමස්ස පඨමෙ **සවිඝාතන්ති** සඋපඝාතං සොපද්දවං; **සපරිළාහන්ති** කායිකචෙතසිකෙන පරිළාහෙන සපරිළාහං; **පාටිකඞ්ඛාති** ඉච්ඡිතබ්බා අවස්සභාවිනී.[2]

6. 8. 2.

දුතියෙ **මානන්ති** ජාතිආදීහි මඤ්ඤනං; **ඔමානන්ති** හීනො'හමස්මීති මානං; **අතිමානන්ති** අතික්කමිත්වා පවත්තං අච්චුණ්ණතිමානං; **අධිමානන්ති** අධිගතමානං;[3] **ථම්භන්ති** කොධමානෙහි ථද්ධභාවං; **අතිනිපාතන්ති** හීනස්ස[4] හීනො'හමස්මීති මානං.

6. 8. 3.

තතියෙ **උත්තරි මනුස්සධම්මාති** මනුස්සධම්මතො උත්තරිං;[5] **අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසන්ති** අරියභාවං කාතුං සමත්ථං ඤාණදස්සනවිසෙසං චත්තාරො මග්ගා[6] චත්තාරි ච ඵලානීති අත්ථො; **කුහනන්ති** තිවිධං කුහනවත්ථුං; **ලපනන්ති** ලාභත්ථිකතාය උක්ඛිපිත්වා අවක්ඛිපිත්වා වා[7] ලපනං.

6. 8. 4.

චතුත්ථෙ **යොනි චස්ස ආරද්ධා හොතීති** කාරණඤ්චස්ස පරිපුණ්ණං පග්ගහිතං හොති; **ධම්මාරාමොති** ධම්මෙ රතිං වින්දති; භාවනාය රමති භාවෙන්තො වා රමතීති **භාවනාරාමො**; පහානෙ රමති පජහන්තො වා

---

1. අසප්පායකාරීති න උපකාරීභූතධම්මකාරී b. 3 අධිගතංමානං b
2. අවස්සංභාවිනී b. 4. අතිනිපාතන්ති b. 5. උත්තරි b. 6. චත්තාරොමග්ගෙ s.
7. උක්ඛිපිත්වා වා b.

රමතීති **පහානාරාමො**; තිවිධෙ පවිවෙකෙ රමතීති **පවිවෙකාරාමො**; අව්‍යාපජ්ඣෙ නිද්දුක්ඛභාවෙ රමතීති **අව්‍යාපජ්ඣාරාමො**; නිප්පපඤ්චසංඛාතෙ නිබ්බානෙ රමතීති **නිප්පපඤ්චාරාමො**.

6. 8. 5.

පඤ්චමෙ **න ආයකුසලොති** න ආගමනකුසලො; **න අපායකුසලොති**, න අපගමනකුසලො; **ඡන්දොති** කත්තුකම්‍යතාඡන්දං; **න සාරක්ඛතීති** න රක්ඛති.

6. 8. 6

ඡට්ඨෙ **ආලොකබහුලොති** ඤාණාලොකබහුලො; **යොගබහුලොති** යොගෙ බහුලකම්මං[1] කරොති; **වෙදබහුලොති** පීතිපාමුජ්ජබහුලො; **අසන්තුට්ඨිබහුලොති** කුසලධම්මෙසු අසන්තුට්ඨො; **අනික්ඛිත්තධුරොති** අට්ඨපිතධුරො පග්ගහිතවිරියො; **උත්තරිඤ්ච[2] පතාරෙතීති** සම්පති ච උත්තරිඤ්ච විරියං කරොතෙව.[3] සත්තමං උත්තානමෙව.

6 8. 8-10.

අට්ඨමෙ **පගබ්භොති** කායපාගබ්භියාදීහි සමන්නාගතො. නවමං උත්තානත්ථමෙව.[4] දසමෙ **විසාකවාති** මහිච්ඡතං නිස්සාය උප්පන්නෙන ලොභදුක්ඛෙන දුක්ඛිතො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[5]

අට්ඨමො වග්ගො.

---

6. 9. 1.

නවමස්ස පඨමෙ **සීතිභාවන්ති** සීතලභාවං; **යස්මිං සමයෙ චිත්තං නිග්ගණ්හිතබ්බන්ති** ආදීසු උද්ධච්චසමයෙ චිත්තං සමාධිනා නිග්ගහෙතබ්බං නාම; කොසජ්ජානුපතිතකාලෙ විරියෙන පග්ගහෙතබ්බං නාම නිරස්සාදගතකාලෙ සමාධිනා **සම්පහංසිතබ්බං** නාම; සම්පවත්තකාලෙ බොජ්ඣඞ්ගුපෙක්ඛාය[6] අජ්ඣුපෙක්ඛිතබ්බං නාම.

6. 9. 2.

දුතියෙ **කම්මාවරණතායාති** පඤ්චහි ආනන්තරියකම්මෙහි;[7] **කිලෙසාවරණතායාති** නියතමිච්ඡාදිට්ඨියා; **විපාකාවරණතායාති** අකුසලවිපාකපටිසන්ධියා වා කුසලවිපාකෙහි අහෙතුකපටිසන්ධියා වා.[8]

6. 9. 4.

චතුත්ථෙ **අනත්ථන්ති** අවඩ්ඪිං; **අත්ථං රිඤ්චතීති** වඩ්ඪිඅත්ථං ජහති; **අනනුලොමිකායාති** සාසනස්ස අනනුලොමිකාය. පඤ්චමෙ **දිට්ඨිසම්පදන්ති** සොතාපත්තිමග්ගං.

---

1. යොගබහුලං s යොගබහුලංකම්මං b.
2. උත්තරිච b.
3. සමත්තතොච උත්තරිපිවිරියංකරොතෙතව b
4. උත්තානමෙව b s
5. උත්තානමෙවාති b. s
6. බොජ්ඣඞ්ගුපෙක්ඛාය b, s.
7. පඤ්චානන්තරියකම්මෙහි b
8. වාති b.

6. 9. 8.

අට්ඨමෙ **අනාගමනීයං**[1] **වත්ථු**න්ති අනනුගන්තබ්බං[2] කාරණං; පඤ්චන්නං වෙරානං චාසට්ඨියා ච දිට්ඨිගතානමෙතං අධිවචනං; **අට්ඨමං භව**න්ති කාමාවචරෙ අට්ඨමං පටිසන්ධිං. නවමෙ **කොතූහලමඞ්ගලෙනා**ති දිට්ඨසුතමුතමඞ්ගලෙන.[3] දසමෙ **සස්සං ඝාත**න්ති ආදීනි අත්තදිට්ඨිවසෙන වුත්තානි; **අධිච්චසමුප්පන්න**න්ති අහෙතුනිබ්බත්තං, සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

නවමො වග්ගො.[4]

---

6. 10. 1.

දසමස්ස පඨමෙ **අරියායතනෙ**ති මජ්ඣිමදෙසෙ; **ඉන්ද්‍රියාන**න්ති මනච්ඡට්ඨානං. දුතියෙ **සද්ධම්මනියතො**ති සාසනසද්ධම්මෙ නියතො; **අසාධාරණෙනා**ති පුථුජ්ජනෙහි අසාධාරණෙන.

6, 10. 7.

සත්තමෙ **අනොධිං කරිත්වා**ති එත්තකාව සංඛාරා අනිච්චා න ඉතො[5] පරෙති එවං සීමං මරියාදං අකත්වා; **අනවට්ඨිතතො**ති[6] ඨානරහිතා[7] භිජ්ජමානාව හුත්වා උපට්ඨහිස්සන්තීති[8] අත්ථො; **සබ්බලොකෙ**ති සකලෙපි තෙධාතුකෙ; **සාමඤ්ඤෙනා**ති සමණභාවෙන අරියමග්ගෙනාති අත්ථො.

6. 10. 8.

අට්ඨමෙ **මෙත්තාවතායා**ති මෙත්තායුත්තාය පාරිචරියාය;[9] සත්තහි සෙඛා තථාගතං මෙත්තාවතා[10] පරිචරන්ති ඛීණාසවො[11] පරිචිණ්ණසත්ථුකො.

6. 10. 9.

නවමෙ **අතම්මයො**ති තම්මයා වුච්චන්ති තණ්හාදිට්ඨියො තාහි රහිතො; **අහිංකාරා**ති අහිංකාරදිට්ඨි;[12] **මමිංකාරා**ති මමිංකාර[13] තණ්හා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[14]

ආනිසංසවග්ගො දසමො.

---

1. අනාගමනීය s නියං l.
2. අනුපගන්තබ්බ s තබ්බං b.
3. දිට්ඨසුතමඞ්ගලෙන b.
4. සීහිවග්ගො නවමො s.
5. තතො b
6. අනවත්ථිතාති b.
7. අවට්ඨිතතො ඨානරහිතා s. අවත්ථිතායරහිතා b.
8. හුත්වාපන b. සණ්ඨහිස්සන්තීති b. s.
9. මෙත්තයුත්තාය b. l. පාරිචයාය s පරිචයාය l.
10. මෙත්තාවතාය b. s.
11. ඛීණාසවොපි s.
12. අහංකාරාති අහංකාරදිට්ඨි b. s.
13. මමංකාරාති මමංකාර b. s.
14. උත්තානමෙවාති b.

6. 11. 1.

එකාදසමස්ස පඨමෙ **අසුභන්ති**[1] අසුභකම්මට්ඨානං; **මෙත්තාති** මෙත්තාකම්මට්ඨානං[2] **පඤ්ඤාති** සහවිපස්සනා[3] මග්ගපඤ්ඤා;

6. 11. 6.

ඡට්ඨෙ **අස්සාදදිට්ඨීති** සස්සතදිට්ඨි; **අත්තානුදිට්ඨීති** අත්තානං අනුගතා වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි; **මිච්ඡාදිට්ඨීති** වාසට්ඨිවිධාපි දිට්ඨි; **සම්මාදිට්ඨීති** මග්ගසම්මාදිට්ඨි; නත්ථි දින්නන්ති ආදිකා වා මිච්ඡාදිට්ඨි; කම්මස්සකතඤාණං[4] සම්මාදිට්ඨි. සත්තමෙ **අධම්මචරියාති** දසඅකුසලකම්මපථා. දසමෙ **අසංවරොති** අනධිවාසකභාවො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

එකාදසමො වග්ගො.[5]

ඉතො පරෙසු **තපුස්සොති** වෙවාචිකඋපාසකො;[6] **තථාගතෙ නිට්ඨංගතොති** බුද්ධගුණෙසු පතිට්ඨිතචිත්තො පහීනකඞ්ඛො; අමතං අද්දසාති **අමතද්දසො; අරියෙනාති** නිද්දොසෙන ලොකුත්තර සීලෙන; **ඤාණෙනාති** පච්චවෙක්ඛනඤාණෙන; **විමුත්තියාති** සෙඛ ඵලවිමුත්තියා; **තවකණ්ණිකොති** එවංනාමකො ගහපති; තපකණ්ණිකොතිපි පාළි. **රාගස්සාති** පඤ්චකාමගුණිකරාගස්ස; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[7]

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය
ඡක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

1. අසුභාති b s.
2. අසුභකම්මට්ඨානං b.
3. විපස්සනාය s.
4. කම්මස්සකතාඤාණං b.
5. තිකවග්ගො එකාදසමො s.
6. වාචිකූපාසකො b.
7. උත්තානත්ථමෙවාති b. s.

7. 1. 1.

සත්තකනිපාතස්ස පඨමෙ **අනවඤ්ඤත්තිකාමො**ති අභිඤ්ඤතභාවකාමො.[1] තතියෙ **යොනිසො විචිනෙ ධම්ම**න්ති උපායෙන චතුසච්චධම්මං විචිනාති; **පඤ්ඤායත්ථං විපස්සතී**ති සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය සච්චධම්මං පස්සති;[2] **පජ්ජොතස්සෙවා**ති දීපස්සෙව; **විමොක්ඛො**[3] **හොති චෙතසො**ති තස්ස ඉමෙහි බලෙහි සමන්නාගතස්ස ඛීණාසවස්ස දීපනිබ්බානං[4] විය චරිමකචිත්තස්ස වත්ථාරම්මණෙහි විමොක්ඛො හොති ගතට්ඨානං න පඤ්ඤායති. චතුත්ථෙ **සද්ධා හොතී**ති ආදීනි පඤ්චකනිපාතෙ වණ්ණිතානෙව. පඤ්චමෙ **ධනානී**ති අදලිද්දිය කරණට්ඨෙන[5] ධනානි.

7. 1. 7.

සත්තමෙ **උග්ගො රාජමහාමත්තො**ති පසෙනදිකොසලස්ස මහාඅමච්චො; **උපසඞ්කමී**ති භුත්තපාතරාසො උපසඞ්කමි; **අඩ්ඪො**ති නිධානගතෙන ධනෙන අඩ්ඪො; **මිගාරො රොහණෙය්‍යො**ති රොහණසෙට්ඨිනො නත්තාරං මිගාරසෙට්ඨිං සන්ධායෙවමාහ. **මහද්ධනො**ති වලඤ්ජනධනෙන මහද්ධනො;[6] **මහාභොගො**ති උපභොගපරිභොගභණ්ඩස්ස මහන්තතාය මහාභොගො; **හිරඤ්ඤස්සා**ති සුවණ්ණස්සෙව; **සුවණ්ණ**නාමෙව[7] හිස්ස කොටිසඞ්ඛං ධනං[8] අහොසි. **රූපියස්සා**ති **සෙසස්ස**[9] තට්ටකසරකඅත්ථරණපාපුරණාදිනො පරිභොගපරික්ඛාරස්ස පමාණසඞ්ඛාතෙ[10] වා දෙය්‍යෙව නත්ථි.

7. 1. 8.

අට්ඨමෙ **අනුනයසංයොජන**න්ති කාමරාගසංයොජනං; සබ්බානෙව චෙතානි බන්ධනට්ඨෙන සංයොජනානීති වෙදිතබ්බානි. ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ධනවග්ගො පඨමො.

---

7. 2. 3.

දුතියස්ස තතියෙ **නාල**න්ති න යුත්තං නානුච්ඡවිකං; **න මනාපෙනා**ති න මනම්හි අප්පනකෙන[11] ආකාරෙන නිසින්නාසනතො පච්චුට්ඨෙන්ති අනාදරමෙව[12] දස්සෙන්ති; **සන්තමස්ස නිගූහන්තී**ති* විජ්ජමානම්පි දෙය්‍යධම්මං එතස්ස නිගූහන්ති පටිච්ඡාදෙන්ති; **අසක්කච්චං දෙන්ති නො සක්කච්ච**න්ති ලූඛං වා හොතු පණීතං වා අසහත්ථා අචිත්තීකාරෙන[13] දෙන්ති නො චිත්තීකාරෙන.

---

1. අනවඤ්ඤුතකාමො b. 5. අදලිද්දස්සකාරණට්ඨෙන s. 9. සයන s.
2. විපස්සති s 6. මහාධනෙන b. s. 10. පමාණසඞ්ඛාතො b. s සඞ්ඛතෙ l.
3. විමොක්ඛො b s. 7. සුවණ්ණමෙව b. s. 11. අප්පමනකෙන b.
4. සමන්නාගතස්ස පරිනිබ්බානං b. 8. කොටිසඞ්ඛං s සඞ්ඛ්‍යං b. 12. අමන පෙමෙව s.
13. අසද්දහතා අචිත්තිකාරෙන b. * පරිගූහන්තීති. පාළි.

7. 2. 4.

චතුත්ථෙ **උභතො භාගවිමුත්තොති** ද්වීහි භාගෙහි විමුත්තො; අරූපසමාපත්තියා රූපකායතො විමුත්තො මග්ගෙන නාමකායතො, සො චතුන්නං අරූපසමාපත්තීනං එකෙකතො වුට්ඨාය සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා අරහත්තං පත්තානං චතුන්නං නිරොධා වුට්ඨාය අරහත්තං පත්ත[1] අනාගාමිනො ච වසෙන පඤ්චවිධො හොති. පාළි පනෙත්ථ කතමො ච පුග්ගලො උභතො භාගවිමුත්තො ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨ විමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා[2] විහරති පඤ්ඤාය චස්ස[3] දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්තීති එවං අට්ඨවිමොක්ඛලාභිනො වසෙන ආගතා. පඤ්ඤාය විමුත්තොති **පඤ්ඤාවිමුත්තො**; සො සුක්ඛවිපස්සකො චතූහි ඣානෙහි වුට්ඨාය අරහත්තං පත්තා චත්තාරො චාති ඉමෙසං වසෙන පඤ්චවිධො හොති. පාළි පනෙත්ථ අට්ඨවිමොක්ඛපටික්ඛෙපවසෙනෙව ආගතා. යථාහ "න හෙව ඛො අට්ඨවිමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා[2] විහරති පඤ්ඤාය චස්ස[3] දිස්වා ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති අයං වුච්චති පුග්ගලො පඤ්ඤාවිමුත්තො"ති ඵුට්ඨන්තං සච්ඡිකතොති **කායසක්ඛී**; සො ඣානඵස්සං පඨමං ඵුසති පච්ඡා නිරොධං නිබ්බානං සච්ඡිකරොති සො සොතාපත්තිඵලට්ඨං ආදිං කත්වා යාව අරහත්තමග්ගට්ඨා ඡබ්බිධො හොති. තෙනාහ "ඉධෙකච්චො පුග්ගලො අට්ඨවිමොක්ඛෙ කායෙන ඵුසිත්වා විහරති පඤ්ඤාය චස්ස දිස්වා එකච්චෙ ආසවා පරික්ඛීණා හොන්ති අයං වුච්චති පුග්ගලො කායසක්ඛී"ති. දිට්ඨන්තං පත්තොති **දිට්ඨිප්පත්තො**;[4] තත්‍රිදං සංඛෙපලක්ඛණං. දුක්ඛා සංඛාරා සුඛො නිරොධොති ඤාතං හොති දිට්ඨං විදිතං සච්ඡිකතං ඵුසිතං[5] පඤ්ඤායාති දිට්ඨිප්පත්තො[6] විත්ථාරතො පන සොපි කායසක්ඛී විය ඡබ්බිධො හොති. තෙනෙවාහ "ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාති-පෙ-අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති යථාභූතං පජානාති තථාගතප්පවෙදිතා චස්ස[3] ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා හොන්ති වොචරිතා පඤ්ඤාය-පෙ-අයං වුච්චති පුග්ගලො දිට්ඨිප්පත්තො"ති. සද්ධාය විමුත්තොති **සද්ධාවිමුත්තො**; සොපි වුත්තනයෙනෙව ඡබ්බිධො හොති. තෙනාහ "ඉධෙකච්චො පුග්ගලො ඉදං දුක්ඛන්ති යථාභූතං පජානාති-පෙ-අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදාති යථාභූතං පජානාති තථාගතප්පවෙදිතා චස්ස ධම්මා පඤ්ඤාය වොදිට්ඨා හොන්ති වොචරිතා පඤ්ඤාය-පෙ-[7]නො ච ඛො යථා දිට්ඨිප්පත්තස්ස[8] අයං වුච්චති පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො"ති. එතස්ස හි සද්ධාවිමුත්තස්ස පුබ්බභාගමග්ගක්ඛණෙ සද්දහන්තස්ස විය ඔකප්පෙන්තස්ස විය අධිමුච්චන්තස්ස විය ච කිලෙසක්ඛයො හොති දිට්ඨිප්පත්තස්ස පුබ්බභාගමග්ගක්ඛණෙ කිලෙසසමුච්ඡෙදකං[9] ඤාණං අදන්ධං තිඛිණං සූරං හුත්වා වහති තස්මා යථා

1. අරහත්තප්පත්ත s. 4. දිට්ඨිප්පත්තො s 1. දිට්ඨපත්තො b. 7. පඤ්ඤාය අයං
2. ඵුසිත්වා b. s. 5. ඵුසිතං b. s. (සං-) b. වුච්චති පුග්ගලො සද්ධාවිමුත්තො b.
3. පස්ස s. 6. දිට්ඨිප්පත්තොති s. 8 දිට්ඨපත්තස්සාති එතස්සහි b. 9. කිලෙසසමුච්ඡෙදක b

නාම නාතිනිසිතෙන අසිනා කදලිං[1] ඡින්දන්තස්ස ඡින්නට්ඨානං න මට්ඨං[2] හොති අසි න සීඝං[3] වහති සද්දො සූයති[4] බලවතකො[5] වායාමො කාතබ්බො හොති එවරූපා සද්ධාවිමුත්තස්ස පුබ්බභාගමග්ගභාවනා, යථා පන අතිනිසිතෙන[6] අසිනා කදලිං ඡින්දන්තස්ස ඡින්නට්ඨානං මට්ඨං හොති අසි සීඝං වහති සද්දො න සූයති බලව වායාමකිච්චං න හොති එවරූපා පඤ්ඤාවිමුත්තස්ස පුබ්බභාගමග්ගභාවනා වෙදිතබ්බා. ධම්මං අනුස්සරතීති **ධම්මානුසාරී;**[7] ධම්මොති පඤ්ඤා පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමං මග්ගං භාවෙතීති අත්ථො; සද්ධානුසාරිම්හිපි[8] එසෙව නයො. උභොපෙතෙ සොතාපත්තිමග්ගට්ඨායෙව. වුත්තම්පි චෙතං "යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නස්ස පඤ්ඤින්ද්‍රියං[9] අධිමත්තං හොති පඤ්ඤාවාහී[10] පඤ්ඤාපුබ්බඞ්ගමං[11] අරියමග්ගං භාවෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො ධම්මානුසාරී"[12] "යස්ස පුග්ගලස්ස සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නස්ස සද්ධින්ද්‍රියං අධිමත්තං හොති සද්ධාවාහී සද්ධාපුබ්බඞ්ගමං අරියමග්ගං භාවෙති අයං වුච්චති පුග්ගලො සද්ධානුසාරී"ති. අය මෙත්ථ සංඛෙපො විත්ථාරතො පනෙසා උභතොභාගවිමුත්තාදිකථා විසුද්ධිමග්ගෙ පඤ්ඤාභාවනාධිකාරෙ වුත්තා තස්මා තත්ථ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බාති.

7. 2. 5.

පඤ්චමෙ **උදකූපමාති** උම්මුජ්ජනාදිං[13] ආකාරං ගහෙත්වා උදකෙන උපමිතා; **සකිං නිමුග්ගොති** එකවාරං නිමුග්ගො;[14] **එකන්තකාළකෙහීති**[15] නියතමිච්ඡාදිට්ඨිං සන්ධාය වුත්තං; **උම්මුජ්ජතීති** උට්ඨහති; **සාධූති** සොභනා ලද්ධකා,[16] **හායතිමෙවාති** වඩ්ඪවාරෙ[17] ආසිත්තඋදකං විය පරිහායතෙව; **උම්මුජ්ජිත්වා විපස්සති විලොකෙතීති** උට්ඨහිත්වා ගන්තබ්බං[18] දිසං විපස්සති විලොකෙති; **පතරතීති** ගන්තබ්බදිසාභිමුඛො තරති නාම; **පතිගාධප්පත්තො**[19]**හොතීති** උට්ඨාය විලොකෙත්වා පතරිත්වා පතරිත්වා ගන්ත්වා[20] එකස්මිං ඨානෙ පතිට්ඨං පත්තො[21] නාම හොති තිට්ඨති[22] න පුනාගච්ඡති; **තිණ්ණො පාරගතො**[23]**ථලෙ තිට්ඨතීති** සබ්බකිලෙසෙ සන්තරිත්වා[24] පරතීරං ගන්ත්වා නිබ්බානත්ථලෙ පතිට්ඨිතො නාම හොති; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

7. 2. 6.

ඡට්ඨෙ අනිච්චාති එවං පඤ්ඤාය ඵරන්තො අනුපස්සතීති **අනිච්චානුපස්සී;** අනිච්චාති එවං සඤ්ඤා අස්සාති **අනිච්චසඤ්ඤී;** අනිච්චාති එවං ඤාණෙන පටිසංවිදිතා අස්සාති අනිච්චපටිසංවෙදී;

---

1. කද්දලිං s. 9. සද්ධින්ද්‍රියං b සතින්ද්‍රියං l 17 වඩ්ඪකවාරෙ b s. [පත්තො b s.
2. තම්මට්ඨං s මට්ඨංන b. 10. හොන් s. 18. ගන්තබ්බ b s. 19. පටි b ගාධ
3. අසිසීඝංන b 11. සද්ධාවාහී සද්ධාපුබ්බඞ්ගමං b l. 20. පතරිත්වා b s
4. සූයන්ති b s. 12. සද්ධානුසාරසාරීති රීති අයමෙත්ථ b l 21. පතිට්ඨා b පතිට්ඨා
5. බලවතරො b s 13. නිමුජ්ජනාදි b නිමු s. 22 තිට්ඨති(නාමහොති)b. පෙතෙනා l.
6 සිතනි සිතෙන b සුනිසිතෙන s 14. නිමුග්ගොති එකවාරමෙව නිමුග්ගො b.
7 අනුස්සරීති ධම්මානුසාරී b. 15 කොසීති b. 23. පාරංගතො b.
8. සද්ධානුස්සාරිම්හිපි b. 16. ලද්ධකා b l හද්දකා s. 24 සබ්බකිලෙසොඝං තරිත්වා b s.

සතතන්ති සබ්බකාලං; **සමිත**න්ති යථා[1] පුරිමචිත්තෙන පච්ඡිමචිත්තං සමිතං සමුපගතං ඝටිතං හොති එවං;[2] **අබ්බොකිණ්ණ**න්ති නිරන්තරෙන[3] අඤ්ඤෙන චෙතසා අසම්මිස්සං; **චෙතසා[4] අධිමුච්චමානොති** චිත්තෙන සන්නිට්ඨාපයමානො; **පඤ්ඤාය පරියොගාහමානොති** විපස්සනාඤාණෙන අනුපවිසමානො; **අපුබ්බං අචරිම**න්ති අපුරෙ අපච්ඡා එකක්ඛණෙයෙව; ඉධ සමසීසී කථිතො සො චතුබ්බිධො හොති[5] රොගසමසීසී වෙදනාසමසීසී ඉරියාපථසමසීසී ජීවිතසමසීසීති. තත්ථ යස්ස අඤ්ඤතරෙන රොගෙන ඵුට්ඨස්ස සතො රොගවූපසමො ච ආසවක්ඛයො ච එකප්පහාරෙනෙව හොති අයං රොගසමසීසී නාම, යස්ස පන අඤ්ඤතරං වෙදනං වෙදියතො[6] වෙදනාවූපසමො ච ආසවක්ඛයො ච එකප්පහාරෙනෙව හොති අයං වෙදනාසමසීසී නාම, යස්ස පන ඨානාදිසු ඉරියාපථෙසු අඤ්ඤතරසමඞ්ගිනො විපස්සන්තස්ස ඉරියාපථස්ස පරියොසානඤ්ච ආසවක්ඛයො ච එකප්පහාරෙනෙව හොති අයං ඉරියාපථසමසීසී නාම, යස්ස පන උපක්කමතො වා සරසතො වා[7] ජීවිතපරියාදානඤ්ච ආසවක්ඛයො ච එකප්පහාරෙනෙව හොති අයං ජීවිතසමසීසීනාම, අයම්ධ අධිප්පෙතො. තත්ථ කිඤ්චාපි ආසවපරියාදානං මග්ගචිත්තෙන ජීවිතපරියාදානං චුතිචිත්තෙන හොතීති[8] උභින්නං එකක්ඛණෙ සමාගමො නාම නත්ථි යස්මා පනස්ස ආසවෙසු ඛීණමත්තෙසු පච්චවෙක්ඛනවාරානන්තරමෙව[9] ජීවිතපරියාදානං ගච්ඡති අන්තරං න පඤ්ඤායති තස්මා එවං වුත්තං. **අන්තරාපරිනිබ්බායීති** යො පඤ්චසු සුද්ධාවාසෙසු යත්ථ කත්ථචි උප්පන්නො නිබ්බත්තක්ඛණෙ වා ථොකං අතික්කමිත්වා වා වෙමජ්ඣං ඨත්වා වා අරහත්තං පාපුණාති තස්සෙතං නාමං; **උපහච්ච පරිනිබ්බායීති** යො තත්ථෙව ආයුවෙමජ්ඣං අතික්කමිත්වා අරහත්තං[10] පාපුණාති; **අසංඛාරපරිනිබ්බායීති** යො තෙසංයෙව පුග්ගලානං අසංඛාරෙනෙව අප්පයොගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙති; **සසංඛාරපරිනිබ්බායීති** යො සසංඛාරෙන සප්පයොගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙති; **උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමීති** යො හෙට්ඨා චතූසු සුද්ධාවාසෙසු යත්ථ කත්ථචි නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො අනුපුබ්බෙන අකනිට්ඨෙ උප්පජ්ජිත්වා අරහත්තං පාපුණාතීති.[11]

7. 2. 7.

සත්තමෙ **දුක්ඛානුපස්සී**ති පීළනාකාරං දුක්ඛතො අනුපස්සන්තො. අට්ඨමෙ **අනත්තානුපස්සී**ති අවසවත්තනාකාරං අනත්තාති අනුපස්සන්තො. නවමෙ **සුඛානුපස්සී**ති සුඛන්ති එවං ඤාණෙන අනුපස්සන්තො.

7. 2. 10.

දසමෙ **නිද්දසවත්ථූනී**ති නිද්දසාදිවත්ථූනි;[12] නිද්දසො භික්ඛූති[13] නිබ්බීසො නිත්තිංසො නිච්චත්තාලීසො[14] නිප්පඤ්ඤාසොති එවං වචනකාරණානි; අයං කිර පඤ්හා තිත්ථියසමයෙ උප්පන්නා, තිත්ථියා හි

---

1. සම්භතන්ති b
2. පච්ඡිමචිත්තං සම්මාපාසටං හොති b ඝටිතං s.
3. නිරන්තරං b s.
4. අසම්මිස්සං b
5. චතුබ්බිධො b.
6. වෙදයතො s.
7. පරියාදානතොවා b
8. හොති s.
9. වෙක්ඛනානන්තරමෙව b.
10. අරහත්තංවා b l.
11. පාපුණාති b s
12. නිද්දසානි වත්ථූනි s.
13. වත්ථූනි b භික්ඛු s.
14. නිච්චත්තාලීසො b s

දසවස්සකාලෙ[1] මතං නිගණ්ඨං[2] නිද්දසොති වදන්ති සො කිර පුන දසවස්සො න හොති න කෙවලඤ්ච දසවස්සො නවවස්සොපි එකවස්සොපි න හොති එතෙනෙව නයෙන වීසතිවස්සාදිකාලෙපි මතං නිබ්බීසො නිත්තිංසො නිචත්තාලීසො නිප්පඤ්ඤාසොති වදන්ති, ආයස්මා ආනන්දො ගාමෙ විචරන්තො තං කථං සුත්වා විහාරං ගන්ත්වා භගවතො ආරොචෙසි භගවා ආහ නයිදං ආනන්ද තිත්ථකානං[3] අධිවචනං මම සාසනෙ ඛීණාසවස්සෙතං අධිවචනං ඛීණාසවො හි දසවස්සකාලෙ පරිනිබ්බුතො පුන දසවස්සො න හොති න කෙවලඤ්ච දසවස්සොව නවවස්සොපි-පෙ-එකවස්සොපි න කෙවලඤ්ච එකවස්සොව එකාදසමාසිකොපි පෙ-එකමාසිකොපි එකමුහුත්තිකොපි[4] න හොතියෙව කස්මා පුන පටිසන්ධියා අභාවා, නිබ්බීසාදිසුපි එසෙව නයො. ඉති භගවා මම සාසනෙ ඛීණාසවස්සෙතං අධිවචනන්ති වත්වා යෙහි තෙහි[5] කාරණෙහි නිද්දසො[6] හොති තං දස්සෙතුං ඉමං දෙසනං ආරභි. තත්ථ **ඉධාති** ඉමස්මිං සාසනෙ **සික්ඛාසමාදානෙ තිබ්බච්ඡන්දො හොතීති** සික්ඛාත්තයපූරණෙ බහලච්ඡන්දො[7] හොති; **ආයතිඤ්ච සික්ඛාසමාදානෙ අවිගතපෙමොති** අනාගතෙ පුනදිවසාදිසුපි සික්ඛාපූරණෙ අවිගතපෙමෙනෙව[8] සමන්නාගතො හොති; **ධම්මනිසන්තීති** ධම්මනිසාමනා[9] විපස්සනායෙතං අධිවචනං! **ඉච්ඡාවිනයෙති** තණ්හාවිනයෙ; **පටිසල්ලාණෙති** එකීභාවෙ; **විරියාරම්භෙති** කායිකචෙතසිකස්ස විරියස්ස පූරණෙ; **සතිනෙපක්කෙති** සතියඤ්චෙව නිපකභාවෙ ච; **දිට්ඨිපටිවෙධෙති** මග්ගදස්සනෙ; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

අනුසයවග්ගො දුතියො.

---

7. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **සාරන්දදෙ**[10] **චෙතියෙති** එවං නාමකෙ විහාරෙ අනුප්පන්නෙ කිර තථාගතෙ තත්ථ සාරන්දදස්ස[11] යක්ඛස්ස නිවාසනට්ඨානං චෙතියං අහොසි අථෙත්ථ භගවතො විහාරං කාරෙසුං සො සාරන්දදචෙතියන්තෙව සංඛං[12] ගතො; **යාවකීවඤ්චාති** යත්තකං කාලං; **අභිණ්හං සන්නිපාතාති**[13] දිවසස්ස තික්ඛත්තුං සන්නිපතන්තාපි අන්තරන්තරා සන්නිපතන්තාපි අභිණ්හං සන්නිපාතාව; **සන්නිපාතබහුලාති** හියොපි පුරිමදිවසම්පි සන්නිපතිම්හා[14] (පුන) අජ්ජ කිමත්ථං සන්නිපතාමාති වොසානං අනාපජ්ජන්තා සන්නිපාතබහුලා; **වුඩ්ඪියෙව ලිච්ඡවී වජ්ජීනං පාටිකඞ්ඛා නො පරිහානීති** අභිණ්හං අසන්නිපතන්තා හි දිසාසු ආගතසාසනං[15] න සුණන්ති තතො

---

1. දසවස්සමත්තකාලෙ b s.
2. නිගණ්ඨං s මතංගණ්හනිද්දසොති b.
3. න ඉදං ති.ත්ථියානං b.
4. එකාදසමාසිකොපිඑකමුහුත්තෙනාපි b
5. යෙහි b s.
6. සො නිද්දසො b.
7. බලවච්ඡන්දො b s.
8. අධිගතපෙමෙනෙව s.
9. ධම්මනිසන්තියාති ධම්මනිසාමනාය s.
10. ආනන්දකෙ b.
11. ආනන්දස්ස b.
12. සංඛ්‍යං b s.
13. අභිණ්හා s l.
14 සන්නිපතම්හ b පුන b s
15. ආගතං b s

අසුකගාමසීමා වා නිගමසීමා වා[1] ආකුලා අසුකට්ඨානෙ චොරා පරියුට්ඨිතාති න ජානන්ති චොරාපි පමත්තා රාජානොති ඤත්වා ගාමනිගමාදීනි පහරන්තා ජනපදං නාසෙන්ති එවං රාජූනං පරිහානි හොති, අභිණ්හං සන්නිපතන්තා පන තං පවත්තිං[2] සුණන්ති තතො බලං පෙසෙත්වා අමිත්තමද්දනං කරොන්ති චොරාපි අප්පමත්තා රාජානො න සක්කා අම්හෙහි වග්ගබන්ධෙන විචරිතුන්ති භිජ්ජිත්වා පලායන්ති එවං රාජූනං වුද්ධි හොති, තෙන වුත්තං "වුද්ධියෙව ලිච්ඡවී වජ්ජීනං පාටිකංඛා නො පරිහානී"ති **සමග්ගාති** ආදිසු[3] සන්නිපාතභෙරියා නිග්ගතාය අජ්ජ මෙ කිච්චං අත්ථි මඞ්ගලං අත්ථීති වික්ඛෙපං කරොන්තා න සමග්ගා සන්නිපතන්ති නාම, භෙරිසද්දං පන සුත්වාව භුඤ්ජමානාපි අලංකුරුමානාපි[4] වත්ථානි නිවාසයමානාපි අද්ධභුත්තා අද්ධාලංකතා වත්ථං නිවාසෙන්තාව සන්නිපතන්තා[5] සමග්ගා සන්නිපතන්ති නාම, සන්නිපතිතා පන චින්තෙත්වා මන්තෙත්වා කත්තබ්බං කත්වා එකතො[6] අවුට්ඨහන්තා න සමග්ගා වුට්ඨහන්ති නාම, එවං වුට්ඨිතෙසුපි[7] යෙ පඨමං ගච්ඡන්ති තෙසං එවං හොති අම්හෙහි බාහිරකථාව සුතා ඉදානි විනිච්ඡයකථා භවිස්සතීති, එකතො වුට්ඨහන්තා පන සමග්ගා වුට්ඨහන්ති නාම,[8] අපි ච අසුකට්ඨානෙ ගාමසීමා වා නිගමසීමා වා ආකුලා චොරා වා පරියුට්ඨිතාති සුත්වා කො ගන්ත්වා අමිත්තමද්දනං කරිස්සතීති වුත්තෙ අහං පඨමං අහං පඨමන්ති වත්වා ගච්ඡන්තාපි සමග්ගා වුට්ඨහන්ති නාම, එකස්ස පන කම්මන්තෙ ඔසීදමානෙ සෙසා පුත්තභාතරො පෙසෙත්වා තස්ස කම්මන්තං උපත්ථම්භයමානාපි ආගන්තුකරාජානං අසුකස්ස ගෙහං ගච්ඡතු අසුකස්ස ගෙහං ගච්ඡතූති අවත්වා සබ්බෙ එකතො සඞ්ගණ්හන්තාපි එකස්ස මඞ්ගලෙ වා රොගෙ වා අඤ්ඤස්මිං වා පන තාදිසෙ සුඛදුක්ඛෙ උප්පන්නෙ සබ්බෙ තත්ථ සහායභාවං ගච්ඡන්තාපි සමග්ගා වජ්ජි[9]කරණීයානි කරොන්ති නාම:—

අප්පඤ්ඤත්තන්ති ආදිසු පුබ්බෙ අකතං සුඞ්කං වා බලිං වා දණ්ඩං වා ආහරාපෙන්තා අප්පඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙන්ති නාම; පොරාණපවෙණියා[10] ආගතමෙව පන ආහරාපෙන්තා පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දන්ති නාම; චොරොති[11] ගහෙත්වා දස්සිතෙ අවිනිච්ඡිනිත්වාව[12] ජෙජ්ජභෙජ්ජං අනුසාසන්තා පොරාණං වජ්ජිධම්මං සමාදාය න[13]වත්තන්ති නාම; තෙසං අප්පඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙන්තානං අභිනවසුඞ්කාදිපීළිතා මනුස්සා අතිඋපද්දුතම්හා[14] කෙ ඉමෙසං විජිතෙ වසිස්සන්තීති පච්චන්තං පවිසිත්වා චොරා වා චොරසහායා වා හුත්වා

1. ගාමසීමාවා නගරසීමාවා b. l.
2. තං තං b. s පවුත්තිං s.
3. සමග්ගාති b.
4. අලඞ්කරමානාපි b. අලඞ්කතමානාපි l.
5. සන්නිපතන්ති b.
6. එකතොව s.
7. වුඩ්ඨිතෙසුපි b. s.
8. පන න එවං හොති b.
9. වජ්ජී s
10. පොරාණපපවෙණියා s.
11. චොරෙපි b.
12. අවිචිනිත්වා b. විනිච්ඡිනිත්වාව s.
13. සමාදය s.
14. අතිඋපද්දුතමන b. දද්දුතම්හා s.

ජනපදං හනන්ති, පඤ්ඤත්තං සමුච්ඡින්දන්තානං පවෙණිආගතානි සුඞ්කාදීනි අගණ්හන්තානං[1] කොසො පරිහායති තතො හත්ථිඅස්සබලකායඔරොධාදයො යථානිබද්ධං[2] වට්ටං අලභමානා ථාමබලෙන පරිහායන්ති තෙ නෙව යුද්ධක්ඛමා[3] හොන්ති න පාරිචරියක්ඛමා පොරාණං වජ්ජිධම්මං සමාදාය අවත්තන්තානං විජිතෙ මනුස්සා අම්හාකං පුත්තං පිතරං භාතරං[4] අචොරංයෙව චොරොති කත්වා ඡින්දිංසු භින්දිංසූති කුජ්ඣිත්වා පච්චන්තං පවිසිත්වා චොරා වා චොරසහායා වා හුත්වා ජනපදං හනන්ති එවං රාජූනං පරිහානි හොති, අප්පඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤාපෙන්තානං පන පවෙණිආගතංයෙව රාජානො කරොන්තීති මනුස්සා හට්ඨතුට්ඨා කසිවණිජ්ජාදිකෙ[5] කම්මන්තෙ සම්පාදෙන්ති පඤ්ඤත්තං අසමුච්ඡින්දන්තානං පවෙණිආගතානි සුඞ්කාදීනි ගණ්හන්තානං කොසො වඩ්ඪති තතො හත්ථිඅස්සබලකායඔරොධාදයො යථානිබද්ධං[2] වට්ටං ලභමානා ථාමබලසම්පන්නා යුද්ධක්ඛමා චෙව[6] පාරිචරියක්ඛමා ච හොන්ති පොරාණෙ වජ්ජිධම්මෙ සමාදාය වත්තන්තානං මනුස්සා න උජ්ඣායන්ති රාජානො පොරාණපවෙණියා කරොන්ති අට්ටකුලිකා[7] සෙනාපති උපරාජූහි පරික්ඛිතං[8] සයම්පි පරික්ඛිත්වා[9] පවෙණිපොත්ථකං වාචාපෙත්වා අනුච්ඡවිකමෙව දණ්ඩං පවත්තයන්ති එතෙසං දොසො නත්ථි අම්හාකංයෙව දොසොති අප්පමත්තා කම්මන්තං[10] කරොන්ති එවං රාජූනං වුද්ධි හොති:- **සක්කරිස්සන්තීති** යං කිඤ්චි තෙසං **සක්කාරං** කරොන්තා සුන්දරමෙව කරිස්සන්ති; **ගරු[11] කරිස්සන්තීති** ගරුභාවං පච්චුපට්ඨපෙත්වාව[12] කරිස්සන්ති; **මානෙස්සන්තීති** මනෙන පියායිස්සන්ති;[13] **පූජෙස්සන්තීති**; පච්චයපූජාය පූජෙස්සන්ති; **සොතබ්බං මඤ්ඤිස්සන්තීති** දිවසස්ස වෙ තයො වාරෙ උපට්ඨානං ගන්ත්වා තෙසං කථං සොතබ්බං සද්ධාතබ්බං **මඤ්ඤිස්සන්ති** තත්ථ යෙ එවං මහල්ලකානං රාජූනං සක්කාරාදීනි න කරොන්ති ඔවාදත්ථාය වා[14] තෙසං උපට්ඨානං න ගච්ඡන්ති තෙ තෙහි විස්සට්ඨා අනොවදියමානා[15] කීළාපසුතා රජ්ජතො පරිහායන්ති, යෙ පන තථා පටිපජ්ජන්ති තෙසං මහල්ලකා[16] රාජානො ඉදං කාතබ්බං ඉදං න කාතබ්බන්ති පොරාණං[17] පවෙණිං ආචික්ඛන්ති සඞ්ගාමං පත්වාපි එවං පවිසිතබ්බං එවං නික්ඛමිතබ්බන්ති උපායං දස්සෙන්ති තෙ තෙහි ඔවදියමානා යථාඔවාදං පටිපජ්ජමානා සක්කොන්ති රජ්ජපවෙණිං සන්ධාරෙතුං තෙන වුත්තං "වුද්ධියෙව ලිච්ඡවි වජ්ජීනං පාටිකඞ්ඛා"ති **කුලිත්ථියොති** කුලඝරණියො; **කුලකුමාරියොති** අනිවිට්ඨා[18] තාසං ධීතරො; **ඔක්කස්සාති**[19] වා **පසය්හාති** වා

1. අගගණ්හනතං b. 7. අත්ථකුසල s. 13. පියායිස්සන්ති b s 14. අත්ථාය ච b.
2. නිබද්ධං b. 8 පරික්ඛිතන b l 15. විසට්ඨා අනොවදියමානා s.
3 බලයුද්ධක්ඛමා s. 9. පරික්ඛිපිත්වා b l. විස්සට්ඨා අනොවදියමානා b.
4 පිතරං s. 0. කම්මන්තෙ b s. 16 මහල්ලකා s 18 අනිවිද්ධා b.
5. වාණිජ්ජාදිකෙ b. 11. ගරුං b 17. පොරාණං b. ණප්පවෙණිං s.
6. චෙවහොන්ති b l. 12. ඨපෙත්වා s පච්චුපට්ඨපෙත්වාව b. 19. ඔක්කස්සාති s.

පසය්හාකාරස්සෙවෙතං නාමං; **ඔක්කාසාතිපි** පඨන්ති, තත්ථ ඔකස්සාති අවකස්සිත්වා ආකඩ්ඪිත්වා;[1] පසය්හාති අභිභවිත්වා අජ්ඣොත්ථරිත්වාති අයං වචනත්ථො; එවං හි කරොන්තානං පන විජිතෙ මනුස්සා අම්හාකං ගෙහෙ පුත්තභාතරොපි ඛෙළසිඞ්ඝානිකාදීනි මුඛෙන අපනෙත්වා සංවඩ්ඪිතා ධීතරොපි ඉමෙ බලක්කාරෙන ගහෙත්වා අත්තනො ඝරෙ වාසෙන්තීති කුපිතා පච්චන්තං පවිසිත්වා චොරා වා චොරසහායා වා හුත්වා ජනපදං හනන්ති එවං අකරොන්තානං පන විජිතෙ මනුස්සා අප්පොස්සුක්කා සකානි කම්මානි කරොන්තා රාජකොසං වඩ්ඪෙන්ති, එවමෙත්ථ වුද්ධිහානියො වෙදිතබ්බා:– **වජ්ජීනං වජ්ජිචෙතියානීති** වජ්ජිරාජූනං වජ්ජිරට්ඨෙ චිත්තීකතානි[2] චෙතියානීති ලද්ධනාමානි යක්ඛට්ඨානානි; **අබ්භන්තරානීති** අන්තො නගරෙ ඨිතානි; **බාහිරානීති** බහිනගරෙ ඨිතානි; **දින්නපුබ්බං කතපුබ්බන්ති** පුබ්බෙ දින්නඤ්ච කතඤ්ච **නො පරිහාපෙන්තීති**[3] අහාපෙත්වා යථාපවත්තමෙව කරිස්සන්ති; ධම්මිකං[4] බලිං පරිහාපෙන්තානං හි දෙවතා ආරක්ඛං සුසංවිහිතං[5] න කරොන්ති අනුප්පන්නං සුඛං උප්පාදෙතුං[6] අසක්කොන්තියොපි උප්පන්නං[7] කාසසීසරොගාදිං වඩ්ඪෙන්ති සඞ්ගාමෙ පත්තෙ[8] සහායා න හොන්ති, අපරිහාපෙන්තානං පන ආරක්ඛං සුසංවිහිතං කරොන්ති අනුප්පන්නං සුඛං උප්පාදෙතුං අසක්කොන්තියොපි උප්පන්නං කාසසීසරොගාදිං හරන්ති **සඞ්ගාමසීසෙ** සහායා හොන්තීති එවමෙත්ථ වුද්ධිහානියො වෙදිතබ්බා:– **ධම්මිකා රක්ඛාවරණගුත්තීති**[9] එත්ථ රක්ඛාඑව යථා අනිච්ඡිතං නාගච්ඡති එවං ආවරණතො ආවරණං යථා අනිච්ඡිතං න නස්සති එවං ගොපායනතො ගුත්ති; තත්ථ බලකායෙන පරිවාරෙත්වා රක්ඛනං පබ්බජිතානං ධම්මිකා රක්ඛාවරණගුත්ති නාම න හොති යථා පන විහාරස්ස උපවනරුක්ඛෙ[10] න ඡින්දන්ති වාපිකා වාපං[11] න කරොන්ති පොක්ඛරණීසු මච්ඡෙ න ගණ්හන්ති එවං කරණං ධම්මිකා රක්ඛාවරණගුත්ති නාම; **කින්තීති** කෙන නු ඛො කාරණෙන; තත්ථ යෙ අනාගතානං අරහන්තානං ආගමනං න ඉච්ඡන්ති තෙ අස්සද්ධා හොන්ති අප්පසන්නා පබ්බජිතෙ සම්පත්තෙ පච්චුග්ගමනං න කරොන්ති ගන්ත්වා න පස්සන්ති[12] පටිසන්ථාරං[13] න කරොන්ති පඤ්හං[14] න පුච්ඡන්ති ධම්මං න සුණන්ති දානං න දෙන්ති අනුමොදනං න සුණන්ති නිවාසනට්ඨානං න සංවිදහන්ති අථ තෙසං අවණ්ණො උග්ගච්ඡති අසුකො නාම රාජා අස්සද්ධො අප්පසන්නො පබ්බජිතෙ සම්පත්තෙ පච්චුග්ගමනං න කරොති –පෙ– නිවාසනට්ඨානං න සංවිදහතීති, තං සුත්වා පබ්බජිතා තස්ස නගරද්වාරෙන ගච්ඡන්තාපි නගරං න පවිසන්ති

---

1. ඔක්කස්සාතිs ඔකස්සාති අවකඩ්ඪිත්වා b.
2. චිත්තකතානි s. චිත්තීකතවෙඨන b. l.
3. නො පරිහාපෙස්සන්තීති s.
4. ධම්මිකා s.
5. සුසඞ්ගහිතා l.
6. අනුප්පන්නං ජනෙතුං b
7. උප්පන්න s.
8. දිං හරන්ති සඞ්ගාමසීසෙ s
9. ධම්මිකංරක්ඛාවරණගුත්තීති s.
10. උපවනෙරුක්ඛං b.
11. වාපීකාවාපජං b. වාපීකාවාජං l.
12. ගන්ත්වා න නමස්සන්ති b.
13. පටිසන්ධාරං b
14. පඤ්හං b s

එවං අනාගතානං අරහන්තානං අනාගමනමෙව හොති ආගතානං පන ඵාසුවිහාරෙ අසති යෙපි අජානිත්වා ආගතා තෙ වසිස්සාමාති තාව චින්තෙත්වා ආගතමත්තා ඉමෙසං පන රාජූනං ඉමිනා නීහාරෙන කො වසිස්සතීති[1] නික්ඛමිත්වා ගච්ඡන්ති එවං අනාගතෙසු අනාගච්ඡන්තෙසු ආගතෙසු දුක්ඛං විහරන්තෙසු සො දෙසො[2] පබ්බජිතානං අනාවාසො හොති තතො දෙවතාරක්ඛා න හොති[3] දෙවතාරක්ඛාය අසති අමනුස්සා ඔකාසං ලභන්ති අමනුස්සා උස්සන්නා අනුප්පන්නං ව්‍යාධිං උප්පාදෙන්ති සීලවන්තානං දස්සනපඤ්හපුච්ඡනාදිවත්ථුකස්ස පුඤ්ඤස්ස අනාගමො හොති විපරියායෙන යථාවුත්තකණ්හපක්ඛ විපරීතස්ස සුක්කපක්ඛස්ස සම්භවො හොතීති එවමෙත්ථ වුද්ධිහානියො වෙදිතබ්බා.

7. 3. 2.

දුතියෙ **අභියාතුකාමොති** අභිභවනත්ථාය යාතුකාමො; **වජ්ජීති** වජ්ජිරාජානො[4] **එවං මහිද්ධිකෙති** එවං මහතියා රාජිද්ධියා සමන්නාගතෙ; එතෙන තෙසං සමග්ගභාවං කථෙති. **එවං මහානුභාවෙති** එවං මහන්තෙන රාජානුභාවෙන සමන්නාගතෙ; එතෙන තෙසං හත්ථිසිප්පාදිසු[5] කතසික්ඛතං කථෙති යං සන්ධාය වුත්තං "සික්ඛිතා වතිමෙ ලිච්ඡවිකුමාරකා[6] සුසික්ඛිතා වතිමෙ ලිච්ඡවිකුමාරකා[6] යත්‍ර හි නාම සුඛුමෙන තාලච්ඡිග්ගළෙන අසනං අතිපාතයිස්සන්ති පොඞ්ඛානුපොඞ්ඛං[7] අවිරාධිත"න්ති. **උච්ඡෙච්ඡාමීති**[8] උච්ඡින්දිස්සාමි; **විනාසෙස්සාමීති** අදස්සනං නයිස්සාමි; **අනයබ්‍යසනන්ති** අවඩ්ඪිඤ්චෙව ඤාතිබ්‍යසනඤ්ච; **ආපාදෙස්සාමීති** පාපයිස්සාමි; ඉති කිර සො ඨාන නිසජ්ජාදිසු ඉමං යුද්ධකථමෙව කථෙති ගමනසජ්ජා හොථාති ච බලකායං ආණාපෙති, කස්මා ගඞ්ගාය කිර එකං[9] පට්ටනගාමං නිස්සාය අද්ධයොජනං[10] අජාතසත්තුනො විජිතං අද්ධයොජනං[10] ලිච්ඡවීනං තත්‍ර පබ්බතපාදතො මහග්ඝං ගන්ධභණ්ඩං[11] ඔතරති තං සුත්වා අජ්ජ යාමි සෙව යාමීති අජාතසත්තුනො සංවිදහන්තස්සෙව ලිච්ඡවිනො සමග්ගා සම්මොදමානා පුරෙතරං ආගන්ත්වා සබ්බං ගණ්හන්ති, අජාත සත්තු පච්ඡා ආගන්ත්වා තං පවත්තිං ඤත්වා කුජ්ඣිත්වා ගච්ඡති, තෙ පුන සංවච්ඡරෙපි තථෙව කරොන්ති, අථ සො බලවාඝාතජාතො තදා එවමකාසි. තතො චින්තෙසි ගණෙන සද්ධිං යුද්ධං නාම භාරියං එකොපි මොඝප්පහාරො නාම නත්ථි එකෙන ඛො පන[12] පණ්ඩිතෙන සද්ධිං මන්තෙත්වා කරොන්තො නිරපරාධො හොති, පණ්ඩිතො ච සත්ථාරා සදිසො නත්ථි, සත්ථා ච අවිදූරෙ ධුරවිහාරෙ වසති හන්දාහං පෙසෙත්වා පුච්ඡාමි, සචෙ මෙ ගතෙන කොචි අත්ථො භවිස්සති සත්ථා

1. සො වසිස්සන්තීති b s.
2. සොතෙසං b.
3. න හොන්ති b l.
4. වජ්ජිරාජානො s.
5. හත්ථි s සිප්පාදීසු b s.
6. ලිච්ඡවී s කුමාරා b s.
7. පොඞ්ඛානුපොඞ්ඛං s පොඛානුපොඛං l.
8. උච්ඡෙජ්ජාමීති b උච්ඡෙජ්ජිස්සාමීති s.
9. ගඞ්ගායතීරෙ b s එතං b.
10. අඩ්ඪයොජනං b අඩ්ඪ s.
11. මහග්ඝ b s භණ්ඩං b.
12. කොනචි b එකෙන s.

තුණ්හී භවිස්සති අනත්ථෙ පන සති කිං රක්ඛා තත්ථ[1] ගතෙනාති වක්ඛතීති, සො වස්සකාරං බ්‍රාහ්මණං පෙසෙසි බ්‍රාහ්මණො ගන්ත්වා භගවතො තමත්ථං ආරොචෙසි තෙන වුත්තං "අථ ඛො රාජා-පෙ-ආපාදෙස්සාමි වජ්ජී"ති. **භගවන්තං වීජමානොති**[2] ථෙරො වත්තසීසෙ ඨත්වා භගවන්තං වීජති භගවතො පන සීතං වා උණ්හං වා නත්ථි; භගවා බ්‍රාහ්මණස්ස වචනං සුත්වා තෙන සද්ධිං අමන්තෙත්වා ථෙරෙන සද්ධිං මන්තෙතුකාමො "කින්ති තෙ ආනන්ද සුත"න්ති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව, **එකමිදාහ**න්ති ඉදං භගවා පුබ්බෙ වජ්ජීනං ඉමස්ස වජ්ජිසත්තකස්ස දෙසිතභාවපකාසනත්ථං[3] ආහ. **අකරණීයාති** අකාතබ්බා අගහෙතබ්බාති අත්ථො;[4] **යදිද**න්ති නිපාතමත්තං; **යුද්ධස්සාති** කරණත්ථෙ සාමිවචනං අභිමුඛයුද්ධෙන[5] ගහෙතුං න සක්කාති අත්ථො; **අඤ්ඤත්‍ර උපලාපනායාති** ඨපෙත්වා උපලාපනං; උපලාපනා[6] නාම අලං විවාදෙන ඉදානි සමග්ගා හොමාති හත්ථි[7] අස්ස රථහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීනි පෙසෙත්වා සඞ්ගහකරණං, එවං හි සඞ්ගහං කත්වා කෙවලං විස්සාසෙන සක්කා ගණ්හිතුන්ති අත්ථො; **අඤ්ඤත්‍ර මිථුභෙදා**ති ඨපෙත්වා මිථුභෙදං; ඉමිනා අඤ්ඤමඤ්ඤං භෙදං කත්වාපි[8] සක්කා එතෙ ගහෙතුන්ති **ද**ස්සෙති. ඉදං බ්‍රාහ්මණො භගවතො කථාය නයං ලභිත්වා ආහ, කිං පන භගවා බ්‍රාහ්මණස්ස ඉමාය කථාය නය ලාභං ජානාතීති,[9] ආම ජානාති, ජානන්තො කස්මා කථෙසි, අනුකම්පාය, එවං කිරස්ස අහොසි මයා අකථිතෙපි කතිපාහෙන ගන්ත්වා සබ්බෙ ගණ්හිස්සති කථිතෙ පන සමග්ගෙ භින්දන්තො[10] තීහි සංවච්ඡරෙහි ගණ්හිස්සති එත්තකම්පි[11] ජීවිතමෙව වරං එත්තකං හි ජීවන්තො අත්තනො පතිට්ඨාභූතං පුඤ්ඤං කරිස්සතීති. **අභිනන්දිත්වාති** චිත්තෙන නන්දිත්වා; **අනුමොදිත්වාති** යාව සුභාසිතමිදං[12] භොතා ගොතමෙනාති වාචාය අනුමොදිත්වා; **පක්කාමීති** රඤ්ඤො සන්තිකං ගතො; රාජාපි තමෙව පෙසෙත්වා සබ්බෙ භින්දිත්වා ගන්ත්වා අනයබ්‍යසනං පාපෙසි.

7 3. 3.

තතියෙ **අභිණ්හං සන්නිපාතාති** ඉදං වජ්ජිසත්තකෙ වුත්තසදිසමෙව; ඉධාපි ච අභිණ්හං අසන්නිපතන්තා දිසාසු ආගතසාසනං න සුණන්ති තතො අසුකවිහාරසීමා ආකුලා උපොසථපවාරණා ඨිතා අසුකස්මිං ඨානෙ භික්ඛූ වෙජ්ජකම්මදූතකම්මාදීනි කරොන්ති විඤ්ඤත්තිබහුලා පුප්ඵදානාදීහි ජීවිකං කප්පෙන්තීති ආදීනි න ජානන්ති තෙ[13] පාපභික්ඛූපි පමත්තො සංඝොති ඤත්වා රාසිභූතා[14] සාසනං ඔසක්කාපෙන්ති අභිණ්හං සන්නිපතන්තා පන තං[15] තං පවත්තිං සුණන්ති තතො භික්ඛුසංඝං පෙසෙත්වා සීමං උජුං කාරෙන්ති[16] උපො

1. කිං තත්ථ s කිංරක්ඛා තත්ථ b. 6. උපලාපනං l. 11. එත්තකොපි b.
2. බීජමානොති b. 7. හත්ථි s 8 අඤ්ඤමඤ්ඤ b l ඤත්වා s. 12. සුභාසිතඤ්චිදං b l.
3. භාවප්පකාසනත්ථං b s භාවං l. 13. ජානන්ති s තෙවා b
4. අගහෙතබ්බාති b. 9. න ජානාතීති b. 14 රාසීභූතා s. 15. පන s.
5. සාමිවචනං s අභිමුඛං යුද්ධෙන b. 10. අසමග්ගෙ කාරෙන්තො b. 16. කරොන්ති b l.

සථපවාරණායො පවත්තාපෙන්ති මිච්ඡාජීවානං උස්සන්නට්ඨානෙ[1] අරියවංසිකෙ පෙසෙත්වා අරියවංසං කථාපෙන්ති පාපභික්ඛූනං විනයධරෙහි නිග්ගහං කාරාපෙන්ති පාපභික්ඛූපි අප්පමත්තෙන සඞ්ඝො න සක්කා අම්හෙහි වග්ගබන්ධනෙන විචරිතුන්ති භිජ්ජිත්වා පලායන්ති එවමෙත්ථ හානිවුඩ්ඪියො[2] වෙදිතබ්බා. **සමග්ගාති** ආදීසු චෙතියපටිජග්ගනත්ථං වා බොධිඝරඋපොසථාගාරච්ඡාදනත්ථං[3] වා කතිකවත්තං[4] වා ඨපෙතුකාමතාය සඞ්ඝො සන්නිපතතූති භෙරියා වා ගණ්ඩියා[5] වා ආකොටිතමත්තාය මය්හං චීවරකම්මං අත්ථි මය්හං පත්තො පචිතබ්බො මය්හං නවකම්මං අත්ථීති වික්ඛෙපං කරොන්තා න සමග්ගා සන්නිපතන්ති නාම, සබ්බං පන තං කම්මං ඨපෙත්වා අහං පුරිමතරං අහං පුරිමතරන්ති එකප්පහාරෙනෙව සන්නිපතන්තා සමග්ගා සන්නිපතන්ති නාම, සන්නිපතිතා පන චින්තෙත්වා මන්තෙත්වා කත්තබ්බං කත්වා එකතොව අවුට්ඨහන්තා න සමග්ගා වුට්ඨහන්ති නාම, එවං වුට්ඨිතෙසු හි යෙ පඨමං ගච්ඡන්ති තෙසං එවං හොති අම්හෙහි බාහිරකථාව සුතා ඉදානි විනිච්ඡයකථා භවිස්සතීති එකප්පහාරෙනෙව[6] වුට්ඨහන්තා පන සමග්ගා වුට්ඨහන්ති නාම, අපි ච අසුකට්ඨානෙ විහාරසීමා ආකුලා උපොසථපවාරණා ඨිතා අසුකට්ඨානෙ වෙජ්ජකම්මාදිකාරකා පාපභික්ඛූ උස්සන්නාති සුත්වා කො ගන්ත්වා තෙසං නිග්ගහං කරිස්සතීති වුත්තෙ අහං පඨමං අහං පඨමන්ති වත්වා ගච්ඡන්තාපි සමග්ගා වුට්ඨහන්ති නාම, ආගන්තුකං පන දිස්වා ඉමං පරිවෙණං යාහි එතං පරිවෙණං යාහි මයං කෙති[7] අවත්වා සබ්බෙ වත්තං කරොන්තාපි ජිණ්ණපත්තචීවරකං[8] දිස්වා තස්ස භික්ඛාචාරවත්තෙන පත්තචීවරං පරියෙසන්තාපි ගිලානස්ස ගිලානභෙසජ්ජං පරියෙසමානාපි ගිලානමෙව අනාථං අසුකපරිවෙණං යාහීති අවත්වා අත්තනො අත්තනො පරිවෙණෙ පටිජග්ගන්තාපි එකො ඔලීයමානකො[9] ගන්ථො හොති පඤ්ඤවන්තං භික්ඛුං සඞ්ගණ්හිත්වා තෙන තං ගන්ථං උක්ඛිපාපෙන්තාපි[10] සමග්ගා සඞ්ඝකරණීයානි කරොන්ති නාම; **අප්පඤ්ඤත්තන්ති** ආදීසු නවං අධම්මිකං කතිකවත්තං[11] වා සික්ඛාපදං වා ගණ්හන්තා අප්පඤ්ඤත්තං පඤ්ඤපෙන්ති නාම පුරාණසන්ථතවත්ථුස්මිං සාවත්ථියං භික්ඛූ විය; උද්ධම්මං උබ්බිනයං සාසනං දීපෙන්තා පඤ්ඤත්තං සමුච්ඡින්දන්ති නාම වස්සසතපරිනිබ්බුතෙ භගවති වෙසාලිකා වජ්ජිපුත්තකා විය, ඛුද්දානුඛුද්දකා පන ආපත්තියො සඤ්චිච්ච වීතික්කමන්තා යථාපඤ්ඤත්තෙසු සික්ඛාපදෙසු සමාදාය න වත්තන්ති නාම අස්සජිපුනබ්බසුකා විය; තථා අකරොන්තා පන අප්පඤ්ඤත්තං න පඤ්ඤපෙන්ති පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දන්ති යථාපඤ්ඤත්තෙසු සික්ඛාපදෙසු සමාදාය වත්තන්ති නාම ආයස්මා උපසෙනො විය ආයස්මා යසො කාකණ්ඩකපුත්තො විය ආයස්මා මහාකස්සපො විය ච: **වුඩ්ඪියෙවාති**

1. වසනට්ඨානෙ b s
2. වුඩ්ඪිහානියො b s.
3. ඝරච්ඡාදනත්ථං b s.
4. කතිකාවත්තං b
5. ඝණ්ඩියා b
6. හාරෙන එවං b.
7. අයං කොති b
8. චීවරං s l.
9. ඔලියමානකො s.
10. පෙන්තාපි b.
11. කතිකාවත්තං b.

සීලාදිගුණෙහි වුඩ්ඪියෙව නො පරිහානි. **ථෙරාති** ථිරභාවප්පත්තා ථෙරකාරකෙහි[1] ගුණෙහි සමන්නාගතා; බහූ රත්තියො ජානන්තීති **රත්තඤ්ඤූ**; චිරං පබ්බජිතානං[2] එතෙසන්ති **චිරපබ්බජිතා**; සඞ්ඝස්ස පිතිට්ඨානෙ ඨිතාති **සඞ්ඝපිතරො**; පිතිට්ඨානෙ[3] ඨිතත්තා සඞ්ඝං පරිණෙන්ති පුබ්බඞ්ගමා හුත්වා තීසු සික්ඛාසු පවත්තෙන්තීති **සඞ්ඝපරිණායකා**; යෙ තෙසං සක්කාරාදීනි න කරොන්ති ඔවාදත්ථාය වෙ තයො වාරෙ උපට්ඨානං න ගච්ඡන්ති තෙපි තෙසං ඔවාදං න දෙන්ති පවෙණිකථං න කථෙන්ති සාරභූතං ධම්මපරියායං න සික්ඛාපෙන්ති තෙ තෙහි විස්සට්ඨා[4] සීලාදීහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි සත්තහි ච අරියධනෙහීති එවමාදීහි ගුණෙහි පරිහායන්ති, යෙ පන තෙසං[5] සක්කාරාදීනි කරොන්ති උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති තෙසං තෙ එවං තෙ අභික්කමිතබ්බන්ති ආදිකං[6] ඔවාදං දෙන්ති පවෙණිකථං කථෙන්ති සාරභූතං ධම්මපරියායං සික්ඛාපෙන්ති තෙරසහි ධුතඞ්ගෙහි දසහි කථාවත්ථූහි අනුසාසන්ති තෙ තෙසං ඔවාදෙ ඨත්වා සීලාදීහි ගුණෙහි වඩ්ඪමානා සාමඤ්ඤත්ථං අනුපාපුණන්ති, එවමෙත්ථ හානිවුඩ්ඪියො[7] දට්ඨබ්බා. පුනබ්භවො සීලමස්සාති පොනොභවිකා[8] පුනබ්භවදායිකාති අත්ථො තස්සා **පොනොභවිකාය[9] න වසං ගච්ඡිස්සන්තීති** එත්ථ යෙ චතුන්නං පච්චයානං කාරණා උපට්ඨාකානං පදානුපදිකා හුත්වා ගාමතො ගාමං විචරන්ති තෙ තස්සා වසං ගච්ඡන්ති නාම ඉතරෙ න ගච්ඡන්ති; තත්ථ හානිවුඩ්ඪියො පාකටායෙව, **ආරඤ්ඤකෙසූති** පඤ්චධනුසතිකපච්ඡිමෙසු; **සාපෙක්ඛාති**[10] සාලයා; ගාමන්තසෙනාසනෙසු[11] ඣානං අප්පෙත්වාපි තතො වුට්ඨිතමත්තොව ඉත්ථිපුරිසදාරකාදිසද්දං[12] සුණාති තෙනස්ස[13] අධිගතවිසෙසොපි හායතියෙව[14] අරඤ්ඤසෙනාසනෙ නිද්දායිත්වාපි විබුද්ධ[15]මත්තො සීහබ්‍යග්ඝමොරාදීනං සද්දං සුණාති යෙන අරඤ්ඤෙ[16] පීතිං පටිලභිත්වා තමෙව සම්මසන්තො අග්ගඵලෙ පතිට්ඨාති ඉති භගවා ගාමන්තසෙනාසනෙ ඣානං අප්පෙත්වා නිසින්නභික්ඛුතො[17] අරඤ්ඤෙ නිද්දායමානමෙව පසංසති තස්මා තමෙව අත්ථවසං පටිච්ච ආරඤ්ඤකෙසු සෙනාසනෙසු සාපෙක්ඛා භවිස්සන්තීති ආහ; **පච්චත්තංයෙව සතිං පට්ඨපෙස්සන්තීති** අත්තනාව[18] අත්තනො අබ්භන්තරෙ සතිං උපට්ඨපෙස්සන්ති; **පෙසලාති** පියසීලා; ඉධාපි සබ්‍රහ්මචාරීනං ආගමනං අනිච්ඡන්තා නෙවාසිකා අස්සද්ධා හොන්ති අප්පසන්නා විහාරං සම්පත්තභික්ඛූනං පච්චුග්ගමනපත්තචීවරපටිග්ගහණආසනපඤ්ඤාපනතාලවණ්ටගහණාදීනි[19] න කරොන්ති අථ තෙසං අවණ්ණො උග්ගච්ඡති අසුකවිහාරවාසිනො භික්ඛූ අස්සද්ධා

1. ථිරෙහි b
2. පබ්බජිතං b s.
3. තස්සපිතිට්ඨානෙ s.
4. සික්ඛාපෙන්ති තෙහි විප්පසන්නා b.
5 පනෙතෙසං b.
6. ආදිනා b.
7. වුඩ්ඪියො s.
8. පොනොබ්භවිකා b s.
9. පොනොබ්භවිකාය b s.
10. සාපෙක්ඛාති b s.
11. සෙනාසනෙසුපි s සනෙහි b
12. ඉත්ථි s දාරකදාරිකාදිසද්දං b
13. යෙනස්ස b.
14 විසෙසොපරිහායතියෙව s.
15. නිද්දායිත්වා b පබුද්ධ s පටිබුද්ධ b.
16. අරඤ්ඤෙ b
17 භික්ඛුතො s [පෙස්සන්තීති b.
8. උපට්ඨපෙස්සන්තීති s. උපට්
19 චීවරපටිග්ගහණතාලවණ්ටගහණාදීනි, ඉති සීහළ පි.

අප්පසන්නා විහාරං පවිට්ඨානං වත්තපටිවත්තම්පි න කරොන්තීති තං සුත්වා පබ්බජිතා විහාරචාරෙන ගච්ඡන්තාපි විහාරං න පවිසන්ති[1] එවං අනාගතානං අනාගමනමෙව හොති ආගතානං පන[2] ඵාසුවිහාරෙ අසති යෙපි අජානිත්වා ආගතා තෙ වසිස්සාමාති තාව විනෙත්වා ආගතම්හා ඉමෙසං පන නෙවාසිකානං ඉමිනා[3] නීහාරෙන කො වසිස්සතීති නික්ඛමිත්වා ගච්ඡන්ති එවං සො විහාරො [illegible] භික්ඛූනං අනාවාසොව හොති තතො නෙවාසිකා සීලවන්තානං දස්සනං අලභන්තා කංඛාවිනොදකං වා ආචාරසික්ඛාපකං වා මධුරධම්මසවනං වා න ලභන්ති තෙසං නෙව අගහිතධම්මගහණං න ගහිතසජ්ඣායකරණං හොති ඉති තෙසං[4] හානියෙව හොති න වුද්ධි, යෙ පන සබ්‍රහ්මචාරීනං ආගමනං ඉච්ඡන්ති තෙ සද්ධා හොන්ති පසන්නා ආගතානං සබ්‍රහ්මචාරීනං පච්චුග්ගමනාදීනි කත්වා සෙනාසනං පඤ්ඤපෙත්වා[5] දෙන්ති තෙ ගහෙත්වා භික්ඛාචාරං පවිසන්ති කංඛං විනොදෙන්ති මධුරධම්මසවනං ලභන්ති අථ තෙසං කිත්තිසද්දො උග්ගච්ඡති අසුකවිහාරෙ භික්ඛූ එවං සද්ධා පසන්නා වත්තසම්පන්නා[6] සඞ්ගාහකාති තං සුත්වා භික්ඛූ දූරතොපි ආගච්ඡන්ති තෙසං නෙවාසිකා වත්තං කරොන්ති සමීපං ගන්ත්වා බුඩ්ඪතරං[7] ආගන්තුකං වන්දිත්වා නිසීදන්ති නවකතරස්ස සන්තිකෙ ආසනං ගහෙත්වා නිසීදිත්වා ඉමස්මිං විහාරෙ වසිස්සථ ගමිස්සථාති පුච්ඡන්ති ගමිස්සාමාති වුත්තෙ සප්පායං සෙනාසනං සුලභා භික්ඛාති ආදීනි වත්වා ගන්තුං න දෙන්ති විනයධරො චෙ හොති තස්ස සන්තිකෙ විනයං සජ්ඣායන්ති සුත්තන්තාදිධරො චෙ[8] තස්ස සන්තිකෙ තං තං ධම්මං[9] සජ්ඣායන්ති තෙ ආගන්තුකථෙරානං ඔවාදෙ ඨත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණන්ති ආගන්තුකා එකං චෙ දිවසානි වසිස්සාමාති ආගතම්හා ඉමෙසං පන සුඛසංවාසතාය[10] දස ද්වාදස වස්සානි වසිම්හාති වත්තාරො හොන්ති එවමෙත්ථ හානිවුද්ධියො වෙදිතබ්බා.

7. 3. 4.

චතුත්ථෙ න කම්මාරාමාති යෙ දිවසං චීවරකම්මකායබන්ධනපරිස්සාවනධම්මකරකසම්මජ්ජනිපාදකඨලිකාදීනි[11] නෙව කරොන්ති තෙ සන්ධායෙස[12] පටික්ඛෙපො යො[13] පන තෙසං කරණවෙලාය එව[14] එතානි කරොති[15] උද්දෙසවෙලාය උද්දෙසං ගණ්හාති[16] සජ්ඣායවෙලාය සජ්ඣායති[17] චෙතියඞ්ගණවත්තවෙලායං[18] චෙතියඞ්ගණෙ[19] වත්තං කරොති[15] මනසිකාරවෙලායං මනසිකාරං කරොන්ති[15] සො න[20] කම්මාරාමො නාම; යො ඉත්ථිවණ්ණපුරිසවණ්ණාදිවසෙන[21]

---

1. නප්පවිසන්ති b. 7. වුඩ්ඪතරං b s 13. සෙ l. 16. ගච්ඡන්ති l.
2. අනාගතමෙව හොති ආගතානං b 8 චෙ හොති s 17. සජ්ඣායන්ති l.
3. ඉමිනාව b 9. සන්තිකෙධම්මං s. 14. එවං s. 18. වෙලාය b s.
4. තෙසං b s 10 සුඛසංවාසත්ථාය s. 15. කරොන්ති l. 19. ඞ්ගණ b s
5. පඤ්ඤපෙත්වා b 11. ධම්මකරණ b සම්මජ්ජනී s 20. න සො b s
6. පසන්නා ආචාරසම්පන්නා l. 12. තෙසං සන්ධාය s තෙසන්ධාය b. 21. ඉත්ථිවණ්ණ s.

අල්ලාපසල්ලාපං කරොන්තායෙව රත්තින්දිවං[1] වීතිනාමෙති එවරූපෙ භස්සෙ පරියන්තකාරී න හොති අයං **භස්සාරාමො** නාම; යො පන රත්තින්දිවම්පි[2] ධම්මං කථෙති පඤ්හං විස්සජ්ජෙති අයං අප්පභස්සොව භස්සෙ පරියන්තකාරීයෙව[3] කස්මා "සන්නිපතිතානං වො භික්ඛවෙ ද්වයං කරණීයං ධම්මී වා කථා අරියො වා තුණ්හීභාවො"ති වුත්තත්තා; යො ඨිතොපි ගච්ඡන්තොපි නිසින්නොපි සයානොපි[4] ථිනමිද්ධාභිභූතො නිද්දායතියෙව අයං **නිද්දාරාමො** නාම; යස්ස පන කරජකායගෙලඤ්ඤෙන චිත්තං භවඞ්ගං[5] ඔතරති නායං නිද්දාරාමො, තෙනෙවාහ "අභිජානාමහං අග්ගිවෙස්සන ගිම්හානං පච්ඡිමෙ මාසෙ පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සතො සම්පජානො නිද්දං ඔක්කමිතා"ති[6] යො එකස්ස දුතියො චිත්තං තතියො තිණ්ණං චතුත්ථොති එවං සංසට්ඨො[7] විහරති එකකො අස්සාදං න ලභති අයං **සඞ්ගණිකාරාමො**; යො පන චතූසු ඉරියාපථෙසු එකකොව අස්සාදං ලභති නායං සඞ්ගණිකාරාමො අසන්තසම්භාවනඉච්ඡාය සමන්නාගතා දුස්සීලා **පාපිච්ඡා** නාම; යෙසං පාපකා මිත්තා චතූසු ඉරියාපථෙසු සහ අයන්තො[8] පාපසහායායෙව තන්නින්නතප්පොණතප්පබ්භාරතාය පාපෙසු සම්පවඞ්කා තෙ **පාපමිත්තා පාපසහායා පාපසම්පවඞ්කා** නාම; **ඔරමත්තකෙනාති** අවරමත්තකෙන අප්පමත්තකෙන; **අන්තරාති** අරහත්තං අප්පත්වාව එත්ථන්තරෙ; **වොසානන්ති** පරිනිට්ඨිතභාවං අලමෙත්තාවතාති[9] ඔසක්කනං; ඉදං වුත්තං හොති යාව සීලපාරිසුද්ධිඣාන (විපස්සනා)[10] සොතාපන්නභාවාදීනං අඤ්ඤතරමත්තකෙන වොසානං නාපජ්ජිස්සන්ති තාව වුද්ධියෙව භික්ඛූනං පාටිකඞ්ඛා නො පරිහානීති.

7. 3. 7.

සත්තමෙ **අනිච්චසඤ්ඤාදයො** අනිච්චානුපස්සනාදීහි සහගත[11] සඤ්ඤා. අට්ඨමෙ උප්පන්නානං සඞ්ඝකිච්චානං නිත්ථරණෙන භාරං වහන්තීති **භාරවාහිනො; තෙ තෙන පඤ්ඤායිස්සන්තීති** තෙ ථෙරා[12] අත්තනො ථෙරභාවානුරූපෙන කිච්චෙන පඤ්ඤායිස්සන්ති; **වොයොගං ආපජ්ජන්තීති**[13] පයොගං ආපජ්ජන්ති[14] සයං තානි කිච්චානි කාතුං ආරභන්ති[15]. නවමෙ **භික්ඛුදස්සනං භාවෙතීති** භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දස්සනත්ථාය ගමනං භාවෙති; **අධිසීලෙති** පඤ්චසීලදසසීලසඞ්ඛාතෙ උත්තමසීලෙ; **ඉතො බහිද්ධාති** ඉමම්හා සාසනා බහිද්ධා; **දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසතීති** දෙය්‍යධම්මපටිග්ගාහකෙ පරියෙසති; **තත්ථ ච පුබ්බකාරං කරොතීති** තෙසං බාහිරානං තිත්ථියානං දත්වා පච්ඡා භික්ඛූනං දෙති; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

වජ්ජිසත්තකවග්ගො තතියො.

---

1 රත්තිදිවං b
2 රත්තින්දිවං s රත්තිදිවං b
3. කාරීමෙව l කාරීයෙවස්ස b.
4. නිසින්නොපි b s
5. භවඞ්ගං b s
6 ඔක්කමන්තොති b
7 සංසට්ඨොව b
8. අසන්තො s.
9 අලංමෙති b.
10. ඣාන b l s.
11. සහගතා s.
12. ථෙරා තෙන b s.
13 තෙ යොගං ආපජ්ජිස්සන්තීති b.
14. ආපජ්ජිස්සන්ති b.
15. ආරභන්තීති b.

7. 4. 5.

චතුත්ථස්ස පඤ්චමෙ **දුද්දදන්ති** දුප්පරිච්චජං මහාරහභණ්ඩකං; **දුක්කරං කරොතීති** කාතුං අසුකරං කම්මං කරොති; **දුක්ඛමං ඛමතීති** සහායස්සත්ථාය දුරධිවාසං[1] අධිවාසෙති; **ගුය්හමස්ස**[2] **ආවිකරොතීති** අත්තනො ගුය්හං තස්ස ආවිකරොති; ගුය්හං **අස්ස පරිගූහතීති**[3] **තස්ස** ගුය්හං අඤ්ඤෙසං නාචික්ඛති; **ඛීණෙන**[4] **නාතිමඤ්ඤතීති** **තස්ස** භොගෙ ඛීණෙ තෙන ඛයෙන තං නාතිමඤ්ඤති තස්මිං ඔමානං අත්තනි ච අතිමානං නෙව[5] කරොති.

7. 4. 6.

ඡට්ඨෙ **වත්තාති** වචනකුසලො; **වචනක්ඛමොති** වචනං ඛමති දින්නං ඔවාදං කරොති; **ගම්භීරන්ති** ගුය්හං රහස්සං ඣානනිස්සිතං විපස්සනාමග්ගඵලනිබ්බානනිස්සිතං. සත්තමෙ **ඉදං මෙ චෙතසො ලීනත්තන්ති** උප්පන්නෙ චෙතසො ලීනත්තෙ ඉදං මෙ චෙතසො ලීනත්තන්ති යථාසභාවතො ජානාති; **අජ්ඣත්තං සංඛිත්තං** නාම ථිනමිද්ධානුගතං;[6] **බහිද්ධා වික්ඛිත්තං** නාම පඤ්චසු කාමගුණෙසු වික්ඛිත්තං; **වෙදනාති** ආදීනි පපඤ්චමූලවසෙන ගහිතානි; වෙදනා හි තණ්හාය මූලං සුඛවසෙන තණ්හුප්පත්තිතො, සඤ්ඤා දිට්ඨියා[7] අවිභූතාරම්මණෙ දිට්ඨිඋප්පත්තිතො, විතක්කො මානස්ස මූලං විතක්කවසෙන අස්මීති[8] මානුප්පත්තිතො. **සප්පායාසප්පායෙසූති** උපකාරානුපකාරෙසු; **නිමිත්තන්ති** කාරණං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති[9].

දෙවතාවග්ගො චතුත්ථො.

---

7. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **විඤ්ඤාණට්ඨිතියොති** පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණස්ස ඨානානි; **සෙය්‍යථාපීති** නිදස්සනත්ථෙ නිපාතො; මනුස්සාති[10] අත්ථො; **අපරිමාණෙසු** හි චක්කවාළෙසු අපරිමාණානං මනුස්සානං වණ්ණ**සණ්ඨා**නාදිවසෙන ද්වෙපි එකසදිසා නත්ථියෙව[11] කත්ථචි යමකභාතරො **වණ්ණෙ**න වා සණ්ඨානෙන වා සදිසා හොන්ති තෙසම්පි ආලොකිත**වි**ලොකිතකථිතහසිතගමනට්ඨානාදීහි විසෙසො හොතියෙව තස්මා **නානත්තකායාති** වුත්තා; පටිසන්ධිසඤ්ඤා පන තෙසං තිහෙතුකාපි **ද්වි**හෙතුකාපි[12] අහෙතුකාපි හොති තස්මා **නානත්තසඤ්ඤිනොති** වුත්තා; **එකච්චෙ ච දෙවාති** ඡකාමාවචරදෙවා; තෙසු හි කෙසඤ්චි කායො නීලො හොති කෙසඤ්චි පීතකාදිවණ්ණො සඤ්ඤා පන තෙසං[13] ද්විහෙතුකාපි[14] තිහෙතුකාපි හොති අහෙතුකා නත්ථි, **එකච්චෙ ච**

---

1. සහායස්සත්ථාය දුරනිසම්භවං b 5. න b s. 10. (යථා මනුස්සාති b.
2. ගුය්හනස්ස b. 6. ථිනමිද්ධානුගතං b. 11. නාමත්ථි; යෙපි s යෙපිහි b
3. ගුය්හමස්ස s ගුය්හස්සපරිගු b. 7. පඤ්ඤා b. දිට්ඨියාමූලං s. 12. ද්විහෙතුකාපි b.
4. ඛීණෙ b. 8. අස්මි s. 9. උත්තානත්ථමෙවාති s. 13. තෙසං b s.

විනිපාතිකාති චතුඅපායවිනිමුත්තා උත්තරමාතා යක්ඛිනී පියංකරමාතා ඵුස්සමිත්තා[1] ධම්මගුත්තාති එවමාදිකා අඤ්ඤෙ ච වෙමානිකපෙතා; එතෙසං හි ඔදාතකාළමඞ්ගුරච්ඡවි සාමවණ්ණාදිවසෙන චෙව කිසථූලරස්සදීඝවසෙන ච කායො නානා හොති මනුස්සානං විය දුහෙතුකතිහෙතුකාහෙතුකවසෙන[2] සඤ්ඤාපි තෙ පන දෙවා විය න මහෙසක්ඛා කපණමනුස්සා විය අප්පෙසක්ඛා දුල්ලභඝාසච්ඡාදනා දුක්ඛපීළිතා විහරන්ති එකච්චෙ කාළපක්ඛෙ දුක්ඛිතා ජුණ්හපක්ඛෙ සුඛිතා හොන්ති තස්මා සුඛසමුස්සයා[3] විනිපතිතත්තා විනිපාතිකාති වුත්තා යෙ පනෙත්ථ තිහෙතුකා තෙසං ධම්මාභිසමයොපි හොති පියංකරමාතාදීනං විය. **බ්‍රහ්මකායිකාති** බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජබ්‍රහ්මපුරොහිත[4]මහාබ්‍රහ්මානො; **පඨමාභිනිබ්බත්තාති** තෙ සබ්බෙපි පඨමජ්ඣානෙන නිබ්බත්තා; බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජා පන පරිත්තෙන තෙසං කප්පස්ස තතියො භාගො ආයුප්පමාණං, බ්‍රහ්මපුරොහිතා මජ්ඣිමෙන තෙසං උපඩ්ඪකප්පො ආයුප්පමාණං කායො ච තෙසං[5] විප්ඵාරිකතරො හොති, මහාබ්‍රහ්මානො පණීතෙන තෙසං කප්පො ආයුප්පමාණං කායො ච පන තෙසං[6] අතිවිප්ඵාරිකොව හොති ඉති තෙ කායස්ස නානත්තා පඨමජ්ඣානවසෙන සඤ්ඤාය එකත්තා නානත්තකායා[7] එකත්තසඤ්ඤිනොති වෙදිතබ්බා යථා ච තෙ එවං චතූසු අපායෙසු සත්තා, නිරයෙසු හි කෙසඤ්චි ගාවුතං කෙසඤ්චි අඩ්ඪයොජනං කෙසඤ්චි යොජනං අත්තභාවො හොති, දෙවදත්තස්ස පන යොජනසතිකො ජාතො, තිරච්ඡානෙසුපි කෙචි ඛුද්දකා කෙචි මහන්තා පෙත්තිවිසයෙපි[8] කෙචි සට්ඨිහත්ථා කෙචි අසීතිහත්ථා හොන්ති[9] කෙචි සුවණ්ණා කෙචි දුබ්බණ්ණා, තථා කාලකඤ්ජිකාසුරා,[10] අපි චෙත්ථ දීඝපිට්ඨිකපෙතා[11] නාම සට්ඨියොජනිකාපි[12] හොන්ති සඤ්ඤා පන සබ්බෙසම්පි අකුසලවිපාකා අහෙතුකාව[13] හොති ඉති ආපායිකාපි නානත්තකායා එකත්තසඤ්ඤිනොත්වෙව සඞ්ඛං[14] ගච්ඡන්ති. **ආභස්සරාති** දණ්ඩඋක්කාය අච්චි විය එතෙසං සරීරතො ආභා ඡිජ්ජිත්වා[15] ඡිජ්ජිත්වා පතන්තී[16] විය සරති විසරතීති[17] ආභස්සරා; තෙසු පඤ්චකනයෙ දුතියතතියජ්ඣානද්වයං පරිත්තං භාවෙත්වා උපපන්නා[18] පරිත්තාභා නාම හොන්ති තෙසං ද්වෙ කප්පා ආයුප්පමාණං, මජ්ඣිමං භාවෙත්වා උපපන්නා අප්පමාණාභා නාම හොන්ති තෙසං චත්තාරො කප්පා ආයුප්පමාණං, පණීතං භාවෙත්වා උපපන්නා ආභස්සරා නාම හොන්ති තෙසං අට්ඨකප්පා ආයුප්පමාණං, ඉධ පන උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදවසෙන සබ්බෙව තෙ ගහිතා සබ්බෙසං හි තෙසං කායො එකවිප්ඵාරොව හොති සඤ්ඤා පන අවිතක්කවිචාරමත්තා වා අවිතක්කඅවිචාරා[19] වාති

---

1. පියංගරමාතා b ඵුස්සමිත්තා b.
2. තිහෙතුකවසෙන b.
3. සුඛසමුස්සයතො b s.
4. පාරිසජ්ජා බ්‍රහ්මපුරොහිතා s.
5. කායො s තෙසං b s.
6. කායො s පන තෙසං b s.
7. නානානත්තකායා b.
8. පිතත්ති s l විසයෙසුපි b s කොචිමහන්තාකෙචි සට්ඨිහත්ථා b.
9. අසීතිහත්ථා s.
10. කාජකා s කාඤ්ජිකා b.
11. දීඝපිඨිකා අසුරා s.
12. යොජනිකා s.
13. විපාකාහෙතුකාව b.
14. සඤ්ඤිනොත්වෙව සඞ්ඛ්‍යං b s.
15. ආභා s l.
16. පතන්ති b l.
17. විසරතිති b හිසරතීති s.
18. උපපන්නා s l.
19. අවිතක්කවිචාරාවා s. l.

නාතා; **සුභකිණ්හාති** සුභෙන වොකිණ්ණා විකිණ්ණා සුභෙන සරීරප්පභාවණ්ණෙන එකග්ඝනාති අත්ථො; එතෙසං හි න ආභස්සරානං විය ඡිජ්ජිත්වා[1] ඡිජ්ජිත්වා පභා ගච්ඡති. පඤ්චකනයෙ පන පරිත්ත මජ්ඣිමපණීතස්ස චතුත්ථජ්ඣානස්ස වසෙන සොළසබත්තිංසචතුසට්ඨි[2] කප්පායුකා පරිත්තඅප්පමාණසුභකිණ්හා[3] නාම හුත්වා නිබ්බත්තන්ති. ඉති සබ්බෙපි තෙ එකත්තකායා චෙව චතුත්ථජ්ඣානසඤ්ඤාය එකත්ත සඤ්ඤිනො චාති වෙදිතබ්බා. වෙහප්ඵලාපි චතුත්ථවිඤ්ඤාණට්ඨිති මෙව භජන්ති අසඤ්ඤසත්තා[4] විඤ්ඤාණාභාවා එත්ථ සඞ්ගහං න ගච්ඡන්ති සත්තාවාසෙසු ගච්ඡන්ති සුද්ධාවාසා[5] විවට්ටපක්ඛෙ ඨිතා න සබ්බකාලිකා කප්පසතසහස්සම්පි අසඞ්ඛෙය්‍යම්පි බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ න උප්පජ්ජන්ති සොළසකප්පසහස්සබ්භන්තරෙ[6] බුද්ධෙසු උප්පන්නෙසුයෙව උප්පජ්ජන්ති ධම්මචක්කවත්තිස්ස[7] භගවතො ඛන්ධාවාරසදිසා[8] හොන්ති තස්මා නෙව විඤ්ඤාණට්ඨිතිං න සත්තාවාසං භජන්ති. මහාසීවත්ථෙරො පන "න ඛො පන සො සත්තාවාසො[9] සුලභරූපො යො[10] මයා අනාවුත්ථපුබ්බො[11] ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා අඤ්ඤත්‍ර සුද්ධාවාසෙහි දෙවෙහී"ති ඉමිනා සුත්තෙන සුද්ධාවාසාපි චතුත්ථවිඤ්ඤාණට්ඨිතිං චතුත්ථසත්තාවාසං[12] භජන්තීති වදති තං අප්පටිබාහියත්තා සුත්තස්ස අනුඤ්ඤාතං. නෙවසඤ්ඤානා සඤ්ඤායතනං යථෙව සඤ්ඤාය එවං විඤ්ඤාණස්සාපි සුඛුමත්තා නෙව විඤ්ඤාණං නාවිඤ්ඤාණං තස්මා විඤ්ඤාණට්ඨිතීසු න වුත්තං.

7. 5. 2-3

දුතියෙ **සමාධිපරික්ඛාරාති** මග්ගසමාධිස්ස සම්භාරා. තතියෙ සබ්බෙපි රාගාදයො අනුදහනට්ඨෙන අග්ගී; **ආහුනෙය්‍යග්ගීති** ආදීසු පනෙත්ථ ආහුනං වුච්චති සක්කාරො ආහුනං අරහන්තීති ආහුනෙය්‍යා මාතාපිතරොපි[13] පුත්තානං බහූපකාරතාය ආහුනං අරහන්ති තෙසු විප්පටිපජ්ජමානා පුත්තා නිරයාදීසු නිබ්බත්තන්ති තස්මා කිඤ්චාපි මාතාපිතරො න අනුදහන්ති අනුදහනස්ස පන පච්චයා හොන්ති ඉති අනුදහනට්ඨෙනෙව ආහුනෙය්‍යග්ගීති වුච්චන්ති; **ගහපතීති** පන ගෙහසාමිකො වුච්චති සො[14] මාතුගාමස්ස සයනවත්ථා ලඞ්කාරාදීහි[15] අනුප්පදානෙන බහූපකාරො තං අතිචරන්තො මාතුගාමො නිරයාදීසු නිබ්බත්තති තස්මා සොපි පුරිමනයෙනෙව අනුදහනට්ඨෙන ගහපතග්ගීති වුත්තො. **දක්ඛිණෙය්‍යග්ගීති** එත්ථ පන දක්ඛිණාති චත්තාරො පච්චයා භික්ඛුසඞ්ඝො දක්ඛිණෙය්‍යාව හොති[16] සො හි ගිහීනං තීසු සරණෙසු පඤ්චසු සීලෙසු

---

1. විය s l.
2. බාත්තිංසචතුසට්ඨි b.
3. පරිත්තප්පමාණසුභකිණ්හා s පරිත්තපමා
4. අසඤ්ඤිසත්තා s. [ණ b
5. සුද්ධාවාසිකා s,
6. සහස්සඅබ්භන්තරෙ b.
7. ධම්මචක්කප්පවත්තිස්ස b
8. ඛන්ධවාර b.
9. සො සාරිපුත්ත සත්තාවාසො s සාරිපුත්ත
10. සො s. [ආවාසො b.
11. අනාවුට්ඨ s.
12. ඨිතිඤ්ච s චතුත්ථ [b s. සත්තාවාසඤ්ච b s.[හොති s.
13. මාතාපිතුරොහි s,
14. සොහි s සොපි b.
15. වත්ථාලඞ්කාරාදි s.
16. දක්ඛිණෙය්‍යා

දසසීලෙසු[1] මාතාපිතුපට්ඨානෙ ධම්මිකසමණබ්‍රාහ්මණුපට්ඨානෙති[2] එවමාදිසු කල්‍යාණධම්මෙසු නියොජනෙන බහූපකාරො තස්මිං මිච්ඡාපටිපන්නා ගිහී භික්ඛුසඞ්ඝං අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා නිරයාදිසු නිබ්බත්තන්ති තස්මා සොපි පුරිමනයෙනෙව අනුදහනට්ඨෙන **දක්ඛිණෙය්‍යග්ගීති** වුත්තො; කට්ඨතො නිබ්බත්තො පාකතිකොව අග්ගි **කට්ඨග්ගි** නාම.

7. 5. 4.

චතුත්ථෙ **උග්ගතසරීරස්සාති** සො කිර බ්‍රාහ්මණමහාසාලො අත්තභාවෙනපි භොගෙහිපි උග්ගතො සාරප්පත්තො අහොසි තස්මා උග්ගතසරීරොත්වෙව පඤ්ඤායිත්ථ; **උපක්ඛටොති**[3] පච්චුපට්ඨිතො; **ථූණූපනීතානීති** යූපසඞ්ඛාතං ථූණං උපනීතානි; **යඤ්ඤත්ථායාති** වධිත්වා යජනත්ථාය; **උපසඞ්කමීති** සො කිර සබ්බයඤ්ඤසම්භාරං[4] සජ්ජෙත්වා චින්තෙසි සමණො කිර ගොතමො මහාපඤ්ඤො, කින්නු ඛො මෙ යඤ්ඤස්ස වණ්ණං කථෙස්සති උදාහු අවණ්ණං පුච්ඡිත්වා ජානිස්සාමීති ඉමිනා[5] කාරණෙන යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; **අග්ගිස්සාදානන්ති** යඤ්ඤං[6] යජනත්ථාය නවස්ස මඞ්ගලග්ගිනො ආදානං;[7] **සබ්බෙන සබ්බන්ති** සබ්බෙන සුතෙන සබ්බං සුතං; **සමෙති** සංසන්දති එකසදිසං හොතීති දස්සෙති; **සත්ථානීති** විහෙසනට්ඨෙන[8] සත්ථානි වියාති සත්ථානි; **සයං පඨමං සමාරභතීති** අත්තනා[9] පඨමතරං ආරභති; **හන්තුන්ති** හනිතුං;[10] **පරිහාතබ්බොති**[11] පරිහරිතබ්බො; **අතො හයන්ති** අතො හි[12] මාතාපිතිතො අයං; **ආහුතොති** ආගතො; **සම්භූතොති** උප්පන්නො; **අයං වුච්චති බ්‍රාහ්මණ ගහපතග්ගීති** අයං පුත්තදාරාදිගණො යස්මා ගෙහපති[13] විය ගෙහසාමිකො විය හුත්වා අග්ගති විචරති තස්මා ගහපතග්ගීති වුච්චති; **අත්තානන්ති** විත්ථතං; **දමෙන්තීති** ඉන්ද්‍රියදමනෙන දමෙන්ති;[14] රාගාදිසමනෙන **සමෙන්ති**; තෙසඤ්ඤෙව පරිනිබ්බාපනෙන **පරිනිබ්බාපෙන්ති**; **නික්ඛිපිතබ්බොති** යථා න විනස්සති එවං ඨපෙතබ්බො; **උපවායතූති** උපවායතු;[15] එවඤ්ච පන වත්වා බ්‍රාහ්මණො සබ්බෙසම්පි තෙසං පාණානං ජීවිතං දත්වා යඤ්ඤසාලං විද්ධංසෙත්වා සත්ථුසාසනෙ ඔපානභූතො අහොසීති.

7. 5. 5-6.

පඤ්චමෙ **අමතොගධාති** නිබ්බානපතිට්ඨා; **අමතපරියොසානාති** නිබ්බානාවසානා. ඡට්ඨෙ **මෙථුනධම්මසමාපත්තියාති** මෙථුනධම්මෙන සමඞ්ගීභාවතො; **නහාරුදද්දුලන්ති** නහාරුඛණ්ඩං නහාරුවිලෙ

---

1. පඤ්චසු සීලෙසු මාතා b. දසසීලෙසු s.
2. පිතුපට්ඨානො-බ්‍රාහ්මණු පට්ඨානෙති b s
3. උපක්ඛටොති b s.
4. සබ්බං තං යඤ්ඤ සම්භාරං b s.
5. සො ඉමිනා b.
6. අග්ගිස්ස ආධාතන්ති යඤ්ඤස්ස s.
7. ආදියනං b ආධානං s.
8. විහිංසනට්ඨෙන b.
9. අත්තනාව b s.
10. හඤ්ඤන්තූති හනන්තු s.
11. පහාතබ්බොති b.
12. තතොපායන්ති තතොපි b ඉතොභයන්ති ඉතොපි s.
13. ගහපති s.
14. සමෙන්තීති s.
15. උපවායතූති උපවායතු b.

ධනං වා; **අනුසඤ්ඤී**ති පවත්තති; **නත්ථි මෙ පුබ්බෙනාපරං විසෙසො**ති නත්ථි මය්හං පුබ්බෙන අභාවිතකාලෙන සද්ධිං අපරං භාවිතකාලෙ විසෙසො; **ලොකවිනෙතසූ**ති තිධාතුකලොකසන්නිවාසසඞ්ඛාතෙසු ලොකවිනෙතසු;[1] **ආලස්සෙ**ති ආලසියභාවෙ;[2] **විස්සට්ඨියෙ**ති විස්සට්ඨභාවෙ;[3] **අනනුයොගෙ**ති යොගස්ස අනනුයුඤ්ජනෙ; **අහංකාරමමංකාරමානාපගත**න්ති[4] අහංකාරදිට්ඨිතො ච මමංකාරතණ්හාතො ච නවවිධමානතො ච අපගතං; **විධාසමතික්කන්ත**න්ති තිස්සො විධා අතික්කන්තං; **සන්ත**න්ති තප්පච්චනීක[5]කිලෙසෙහි සන්තං; **සුවිමුත්ත**න්ති පඤ්චහි විමුත්තීහි සුට්ඨු විමුත්තං.

7. 5. 7.

සත්තමෙ **උපසඞ්කමී**ති භුත්තපාතරාසො දාසකම්මකරපරිවුතො උපසඞ්කමි; **භවම්පි නො**ති භවම්පි නු; **බ්‍රහ්මචාරී පටිජානාතී**ති අහං බ්‍රහ්මචාරීති එවං බ්‍රහ්මචරියවාසං පටිජානාතීති පුච්ඡති; එවං කිරස්ස අහොසි බ්‍රාහ්මණසමයෙ වෙදං උග්ගණ්හන්තා[6] අට්ඨචත්තාළීසං[7] වස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති, සමණො පන ගොතමො අගාරං අජ්ඣාවසන්තො තීසු පාසාදෙසු තිවිධනාටකරතියා අභිරමි. ඉදානි කින්නු ඛො වක්ඛතීති ඉමමත්ථං සන්ධායෙවං පුච්ඡති. තතො[8] භගවා මත්තෙන කණ්හසප්පං ගණ්හන්තො විය අමිත්තං ගීවාය[9] පාදෙන අක්කමන්තො[10] විය අත්තනො සංකිලෙසකාලෙපි[11] ඡබ්බස්සානි පධානචරියාය රජ්ජසුඛං වා පාසාදෙසු නාටකසම්පත්තිං වා ආරබ්භ විතක්කමත්තස්සාපි අනුප්පන්නභාවං සන්ධාය සීහනාදං නදන්තො "යං හි තං බ්‍රාහ්මණා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **වයං**[12]**වයසමාපත්ති**න්ති වීහි වීහි සමාපජ්ජිතබ්බභාවං; **දුක්ඛස්සා**ති සකලවට්ටදුක්ඛතො; **සඤ්ජග්ඝතී**ති හසිතකථං[13] කථෙති; **සංකීළතී**ති කෙළිං කරොති; **සංකෙලායතී**ති මහාහසිතං හසති; **චක්ඛුනා චක්ඛු**න්ති අත්තනො චක්ඛුනා තස්ස චක්ඛුං පටිවිජ්ඣිත්වා උපනිජ්ඣායති; **තිරොකුඩ්ඩං වා**[14] **තිරොපාකාරං වා**ති පරකුඩ්ඩෙ වා[15] පරපාකාරෙ වා; **දෙවො**ති එකො දෙවරාජා; **දෙවඤ්ඤතරො**ති අඤ්ඤතරො දෙවපුත්තො; **අනුත්තරං සම්මාසම්බොධි**න්ති අරහත්තඤ්චෙව සබ්බඤ්ඤුතඤාණඤ්ච.

7. 5. 8.

අට්ඨමෙ **සංයොගවිසංයොග**න්ති සංයොගවිසංයොගසාධකං; **ධම්මපරියාය**න්ති ධම්මකාරණං; **අජ්ඣත්තං ඉත්ථින්ද්‍රිය**න්ති නියකජ්ඣත්තං ඉත්ථිභාවං;[16] **ඉත්ථිකුත්ත**න්ති ඉත්ථිකිරියං;[17] **ඉත්ථාකප්ප**න්ති නිවාසනපාරුපනාදිං ඉත්ථිආකප්පං;[18] **ඉත්ථිවිධ**න්ති ඉත්ථියා මානවිධං;

---

1. ලොකවිනෙත්‍රසූති b l තෙධාතුකසන්නිවාස b ලොකවිනෙත්‍රසු b l.
2. ආලසිකභාවෙ s.
3. විසඩියෙති විසට්ඨභාවෙ s.
4. අහඞ්කාරමමඞ්කාර b s.
5. තප්පච්චනිකා s.
6. උග්ගණ්හන්ති b.
7. චත්තාලීස b ළීස s.
8. තතො ච s.
9. ගීවායං s.
10. අක්කමන්තා b.
11. කාලෙ s.
12. වය s.
13. තංතං කථං b තං කථං l.
14. තිරොකුට්ටං වා b.
15. තිරොකුට්ටෙ වා b.
16. නියකජ්ඣත්ත b s ඉත්ථිභාවං s.
17. ඉත්ථිකුට්ටන්ති ඉත්ථිකිරියං s.
18. පාරුපනාදි b ඉත්ථියාකප්පං s

ඉත්ථිච්ඡන්දන්ති ඉත්ථියා අජ්ඣාසයච්ඡන්දං;[1] **ඉත්ථිස්සරන්ති** ඉත්ථිසද්දං; **ඉත්ථාලඞ්කාරන්ති** ඉත්ථියා පසාධනභණ්ඩං; පුරිසින්ද්‍රියාදිසුපි එසෙව නයො. **බහිද්ධාසංයොගන්ති** පුරිසෙන සද්ධිං සමාගමං; **අභිවත්තන්තීති** අනභිරතාති එවං වුත්තාය බලවවිපස්සනාය අරියමග්ගං පත්වා අභිවත්තන්ති; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

7. 5. 9.

නවමෙ **සාපෙක්ඛොති**[2] සතණ්හො; **පටිබද්ධචිත්තොති** විපාකෙ බද්ධචිත්තො; **සන්නිධිපෙක්ඛොති** නිධානපෙක්ඛො එව[3] හුත්වා; **පෙච්චාති** පරලොකං ගන්ත්වාපි;[4] **තං කම්මං ඛෙපෙත්වාති** තං කම්මවිපාකං ඛෙපෙත්වා; **ඉද්ධින්ති** විපාකිද්ධිං; **යසන්ති** පරිවාරසම්පදං; **ආධිපච්චන්ති** ජෙට්ඨකභාවකාරණං;[5] **ආගන්තා ඉත්ථත්තන්ති** ඉත්ථභාවං ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ පුන ආගන්තා; න තත්‍රූපපත්තිකො න උපරූපපත්තිකො[6] හෙට්ඨාගාමීයෙව හොතීති අත්ථො; **සාධු දානන්ති** දානං නාමෙතං සාධු ලද්ධකං සුන්දරං;[7] **තානි මහායඤ්ඤානීති** තානි සප්පිනවනීතදධිමධුඵාණිතාදීහි නිට්ඨානං ගතානි[8] මහාදානානි; **චිත්තාලඞ්කාරං**[9] **චිත්තපරික්ඛාරන්ති** සමථවිපස්සනාචිත්තස්ස අලඞ්කාරභූතඤ්චෙව පරිවාරභූතඤ්ච; **බ්‍රහ්මකායිකානං දෙවානං සහබ්‍යතන්ති** න සක්කා තත්ථ දානෙන උපපජ්ජිතුං[10] යස්මා පන තං සමථවිපස්සනාචිත්තස්ස අලඞ්කාරභූතං තස්මා තෙන දානාලඞ්කතෙන චිත්තෙන ඣානඤ්චෙව අරියමග්ගඤ්ච නිබ්බත්තෙත්වා ඣානෙන තත්ථ උපපජ්ජති; **අනාගාමී හොතීති** ඣානානාගාමී නාම[11] හොති; **අනාගන්තා ඉත්ථත්තන්ති** පුන ඉත්ථභාවං[12] න ආගන්තා උපරූප°පත්තිකො වා තත්‍රූපපත්තිකො[13] වා හුත්වා තත්ථෙව පරිනිබ්බායති; ඉති ඉමෙසු දානෙසු පඨමං තණ්හුත්තරියදානං දුතියං චිත්තීකාරදානං[14] තතියං හිරොත්තප්පදානං චතුත්ථං නිරවසෙසදානං පඤ්චමං දක්ඛිණෙය්‍යදානං ඡට්ඨං සොමනස්සුපවිචාරදානං සත්තමං අලඞ්කාරපරිවාරදානං නාමාති.

7. 5. 10.

දසමං අට්ඨුප්පත්තිවසෙන[15] දෙසිතං. සත්ථා කිර වුත්ථවස්සො[16] පවාරෙත්වා වෙ අග්ගසාවකෙ ඔහාය දක්ඛිණාගිරිං[17] චාරිකං ගමිස්සාමීති නික්ඛමි, රාජා පසෙනදිකොසලො අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති විසාඛා මහාඋපාසිකා අඤ්ඤෙ ච බහුජනා දසබලං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛිංසු, අනාථපිණ්ඩිකො ගහපති සත්ථාරං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛින්ති රහො චින්තයමානො නිසීදි, අථ නං පුණ්ණා නාම දාසී

---

1. අජ්ඣාසයච්ඡන්දං b s
2. සාපෙක්ඛොති s
3. නිධානපෙඛො b පෙක්ඛා s පෙඛො ච l.
4. ගන්ත්වා b s.
5. අධිපතෙය්‍යන්ති s ජෙට්ඨභාවකාරණං b s.
6. ආගන්තා තත්‍ර තත්‍රූපපත්තිකො b.
7. සද්දකං සුන්දරං b s.
8. මධුඵාණිතාදීහි b නිට්ඨාන s ගතානි b.
9. චිත්තාලඞ්කාර b.
10. උපපජ්ජිතුං s l.
11. ඣානානාගාමී b.
12. ඉධභවං b.
13. තත්‍රූපපත්තිකො b s.
14. චිත්තීකාරදානං b l
15. අත්ථුප්පත්තිවසෙන b s
16. වුට්ඨවස්සො s.
17. දක්ඛිණාගිරි s l,

දිස්වා කිං නු ඛො තෙ සාමි න පුබ්බෙ විය ඉන්ද්‍රියානි විප්පසන්නානීති පුච්ඡි, ආම පුණ්ණෙ සත්ථා චාරිකං පක්කන්තො[1] තමහං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛිං, න ඛො පන සක්කා ජානිතුං පුන සීසං ආගච්ඡෙය්‍ය වා න වා තෙනාහං චින්තයමානො නිසින්නොම්හීති, සචාහං දසබලං නිවත්තෙය්‍යං කිං මෙ කරෙය්‍යාසීති, භුජිස්සං මං කරිස්සාමීති, සා ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවත්තථ භන්තෙති ආහ, මම නිවත්තන පච්චයා ත්වං කිං කරිස්සසීති, තුම්හෙ භන්තෙ මම පරාධීනභාවං ජානාථ අඤ්ඤං කිඤ්චි කාතුං න සක්කොමි සරණෙසු පන පතිට්ඨාය පඤ්චසීලානි රක්ඛිස්සාමීති, සාධු සාධු පුණ්ණෙති සත්ථා ධම්මගාරවෙන[2] එකපදස්මිඤ්ඤෙව නිවත්ති. වුත්තං හෙතං "ධම්මගරු භික්ඛවෙ තථාගතො ධම්මගාරවො"ති. සත්ථා නිවත්තිත්වා ජෙතවනමහාවිහාරං පාවිසි, මහාජනො පුණ්ණාය සාධුකාර සහස්සානි අදාසි, සත්ථා තස්මිං සමාගමෙ ධම්මං දෙසෙසි, චතුරාසීති පාණසහස්සානි අමතපානං පිවිංසු, පුණ්ණාපි සෙට්ඨිනා අනුඤ්ඤාතා භික්ඛුනීඋපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි, සම්මාසම්බුද්ධො සාරිපුත්ත මොග්ගල්ලානෙ ආමන්තෙත්වා අහං යං දිසං චාරිකාය නික්ඛන්තො තත්ථ න ගච්ඡාමි තුම්හෙ තුම්හාකං පරිසාය සද්ධිං තං දිසං චාරිකං ගච්ඡථාති වත්වා උය්‍යොජෙසි, ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා[3] "එකං සමයං ආයස්මා සාරිපුත්තො"ති ආදි වුත්තං.

තත්ථ **වෙළුකණ්ටකී**ති වෙළුකණ්ටකනගරවාසිනී; තස්ස කිර නගරස්ස පාකාරගුත්තත්ථාය පාකාරපරියන්තෙන වෙළූ රොපිතා තෙනස්ස වෙළුකණ්ටකන්තෙව නාමං ජාතං. **පාරායන**න්ති නිබ්බාන සඞ්ඛාතං පාරං අයනතො පාරායනන්ති ලද්ධවොහාරං ධම්මං; **සරෙන භාසතී**ති සත්තභූමකස්ස[4] පාසාදස්ස උපරිමතලෙ සුසංවිහිතාරක්ඛ ට්ඨානෙ[5] නිසින්නා සමාපත්තිබලෙන රත්තිභාගං වීතිනාමෙත්වා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය ඉමං තාව රත්තාවසෙසං කතරාය රතියා වීතිනාමෙස්සාමීති චින්තෙත්වා ධම්මරතියාති කතසන්නිට්ඨානා[6] තීණි ඵලානි පත්තා අරියසාවිකා අඩ්ඪතෙය්‍යගාථාසතපරිමාණං පාරායනසුත්තං මධුරෙන සරභඤ්ඤෙන භාසති. **අස්සොසි ඛො**ති ආකාසට්ඨකවිමානානි පරිහරිත්වා තස්ස පාසාදස්ස උපරිභාගං[7] ගතෙන මග්ගෙන නාරිවාහනයානං[8] ආරුය්හ ගච්ඡමානො අස්සොසි; **කථාපරියොසානං ආගමයමානො අට්ඨාසී**ති කිංසද්දො එස භණෙති පුච්ඡිත්වා නන්දමාතාය උපාසිකාය සරභඤ්ඤසද්දොති වුත්තෙ ඔතරිත්වා ඉදමෙවාති ඉදං දෙසනාපරියොසානං ඔලොකෙන්තො අවිදූරෙ ඨානෙ[9] ආකාසෙ අට්ඨාසි; **සාධු භගිනි සාධු භගිනී**ති සුග්ගහිතා[10] තෙ භගිනි ධම්මදෙසනා සුකථිතා පාසාණිකචෙතියෙ නිසීදිත්වා සොළසන්නං පාරායනක

1. නික්ඛන්තො b. 4. භූමිකාස්ස s. 6. සන්නිට්ඨානානිසින්නා s. 9. අවිදූරට්ඨානෙ
2. ධම්මෙ ගාරවෙන s. 5. රක්ඛට්ඨානෙ s. 7. උපරිභාග s. 10. සුගහිතා b [b ඉ,
3. ඉමිස්සං අත්ථුප්පත්තියං b අත්ථුප්පත්තියා s. 8. භාරවාහනයානං b.

බ්‍රාහ්මණානං[1] සම්මාසම්බුද්ධෙන කථිතදිවසෙ ච අජ්ජ ච න කිඤ්චි අන්තරං පස්සාමි මජ්ඣෙ භින්නසුවණ්ණං විය තෙ[2] සත්ථුකථිතෙන සද්ධිං සදිසමෙව කථිතන්ති වත්වා සාධුකාරං දදන්තා එවමාහ. **කො පනෙසො භද්දමුඛාති**[3] ඉමස්මිං සුසංවිහිතාරක්ඛෙ ඨානෙ එවං මහන්තෙන සද්දෙන කො නාමෙස භද්දමුඛ ලද්ධමුඛ කිං නාගො සුපණ්ණො දෙවො මාරො බ්‍රහ්මාති සුවණ්ණවණ්ණං[4] වාතපානං විවරිත්වා විගතසාරජ්ජා[5] තීණි ඵලානි පත්තා අරියසාවිකා වෙස්සවණ්ණෙන සද්ධිං කථයමානා එවමාහ. **අහං තෙ භගිනි**[6] **භාතාති** සයං සොතාපන්නත්තා අනාගාමිඅරියසාවිකං ජෙට්ඨිකං මඤ්ඤමානො භගිනීති වත්වා පුන තං පඨමවයෙ ඨිතත්තා අත්තනො කනිට්ඨං අත්තානං පන නවුතිවස්සසතසහස්සායුකත්තා මහල්ලකතරං මඤ්ඤමානො භාතාති ආහ; **සාධු භද්දමුඛාති** භද්දමුඛ සාධු සුන්දරං ස්වාගමනං තෙ ආගමනං ආගන්තුං යුත්තට්ඨානමෙවසි[7] ආගතොසීති අත්ථො; **ඉදං තෙ හොතු ආතිථෙය්‍යන්ති** ඉදමෙව[8] ධම්මභණනං තව[9] පණ්ණාකාරො හොතු නහි තෙ අඤ්ඤං ඉතො උත්තරිතරං දාතබ්බං පස්සාමීති අධිප්පායො. එවං[10] මෙ **භවිස්සති ආතිථෙය්‍යන්ති** එවං අත්තනො පත්තිදානං යාචිත්වා අයං තෙ ධම්මකථිකසක්කාරොති අඩ්ඪතෙළසානි[11] කොට්ඨසතානි රත්තසාලීනං පූරෙත්වා යාවායං උපාසිකා චරති[12] තාව මා ඛයං ගමිංසූති අධිට්ඨහිත්වා පක්කාමි[13] යාව උපාසිකා අට්ඨාසි තාව කොට්ඨානං හෙට්ඨිමතලං නාම දට්ඨුං නාසක්ඛිංසු. තතො පට්ඨාය නන්දමාතාය කොට්ඨාගාරං වියාති වොහාරො උදපාදි. **අභුත්තපාතරාසොති** අභුත්තපාතරාසො; පුඤ්ඤානි[14] පුබ්බචෙතනා ච මුඤ්චනචෙතනා ච; **පුඤ්ඤං ඝීති**[15] අපරචෙතනා; **සුඛාය හොතූති** සුඛත්ථාය හිතත්ථාය හොතු; එවං අත්තනො දානෙ[16] වෙස්සවණස්ස පත්තිං අදාසි, **පකාරණෙති** කාරණෙ ඔකාසස්ස[17] **පසය්හාති** ආකඩ්ඪිත්වා අභිභවිත්වා **යක්ඛයොනින්ති** භුම්මදෙවතාභාවං; **තෙනෙව පුරිමෙන අත්තභාවෙන උද්දසෙස්සතීති**[18] පුරිමසරීර සදිසමෙව සරීරං මාපෙත්වා අලඞ්කතපටියත්තා[19] සිරිගබ්භෙ[20] සයනතලෙ අත්තානං දස්සෙති; **උපාසිකා පටිදෙසිකාති** උපාසිකා අහන්ති එවං උපාසිකාභාවං[21] දෙසෙසිං; **යාවදෙවාති** යාවදෙ එව;[22] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහායඤ්ඤවග්ගො[23] පඤ්චමො.

පඨමො පණ්ණාසකො.[24]

---

1. පාරායනිකබ්‍රාහ්මණානං s l.
2. විය s.
3. භද්දමුඛෙති b.
4. සුවණ්ණපට්ටවණ්ණං s සුවණ්ණ(පක්ක)වණ්ණං b.
5. විගතසාරද s.
6. අහං භගිනි තෙ b.
7. යුත්තට්ඨානෙවසි b ඨානෙව s.
8. ඉමිනමෙව b.
9. තව (අතිථි) b තවඅති s.
10. එවං චෙව b.
11. තෙරසානි s.
12. උපාසිකාසීති b.
13. පක්කමි b.
14. පුඤ්ඤන්ති s (පුඤ්ඤන්ති පුබ්බචෙතනා පුඤ්ඤමහීති මුඤ්චනචෙතනා)b.
15. පුඤ්ඤමහීති b l මහි තත්ති s.
16. දානං l.
17. පකාරණෙ ඔකාසාති කාරණෙ ඔකාසස්ස b.
18. උදසෙස්සීති s උද්දෙස්සතීති l.
19. අලඞ්කතපපටියත්තා b.
20. සිරිගබ්භ b.
21. උපාසිකාභාවං l s. [යාවඑව s.
22. යාවදෙති යාවදෙව b l.
23. මහාපුඤ්ඤවග්ගො b l.
24. සමත්තො l නිට්ඨිතො s.

7. 6. 1.

ඡට්ඨවග්ගස්ස පඨමෙ **අව්‍යාකතවත්ථූසූති** එකංසාදිවසෙන අකථිතවත්ථූසු; **තථාගතොති** සත්තො; **දිට්ඨිගතමෙතන්ති** මිච්ඡාදිට්ඨිමත්තකමෙතං න තාය දිට්ඨියා ගහිතො[1] සත්තො නාම අත්ථි; **පටිපදන්ති** අරියමග්ගං; **න ඡම්භතීති** දිට්ඨිවසෙන න කම්පති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **තණ්හාගතන්ති** දිට්ඨිතණ්හා; සඤ්ඤාගතාදීසුපි එසෙව නයො. දිට්ඨිසඤ්ඤා එව හෙත්ථ සඤ්ඤාගතං දිට්ඨිනිස්සිතමානොයෙව දිට්ඨිමඤ්ඤිතමෙව වා මඤ්ඤිතං දිට්ඨිපපඤ්චොව පපඤ්චිතං දිට්ඨුපාදානමෙව උපාදානං දිට්ඨියා විරූපං පටිසරණභාවොයෙව විප්පටිසාරො නාමාති වෙදිතබ්බො. එත්ථ ච දිට්ඨිගහණෙන ද්වාසට්ඨිදිට්ඨියො දිට්ඨිනිරොධගාමිනීපටිපදාගහණෙන[2] සොතාපත්තිමග්ගො ච[3] ගහිතොති.

7. 6. 2.

දුතියෙ **පුරිසගතියොති** පුරිසස්ස ඤාණගතියො; **අනුපාදාපරිනිබ්බානන්ති** අපච්චයනිබ්බානං; **නො චස්සාති** අතීතෙ අත්තභාවෙ[4] නිබ්බත්තකං කම්මං නො චෙ අභවිස්ස; **නො ච**[5] **මෙ සියාති** එතරහි මෙ අයං අත්තභාවො න සියා; **න භවිස්සතීති** එතරහි මෙ අනාගතත්තභාවනිබ්බත්තකං කම්මං න භවිස්සති; **න ච මෙ**[6] **භවිස්සතීති** අනාගතෙ මෙ අත්තභාවො න භවිස්සති; **යදත්ථි යං භූතන්ති** යං අත්ථි යං භූතං[7] පච්චුප්පන්නඛන්ධපඤ්චකං;[8] **තං පජහාමීති උපෙක්ඛං පටිලභතීති** තං[9] තත්ථ ඡන්දරාගප්පහානෙන පජහාමීති විපස්සනුපෙක්ඛං පටිලභති; **භවෙ න රජ්ජතීති** අතීතෙ ඛන්ධපඤ්චකෙ තණ්හාදිට්ඨීහි න රජ්ජති; **සම්භවෙ න රජ්ජතීති** අනාගතෙපි තථෙව න රජ්ජති; **අත්ථුත්තරිං**[10] **පදං සන්තන්ති** උත්තරිං[11] සන්තං නිබ්බානපදං[12] නාම අත්ථි; **සම්මප්පඤ්ඤාය** පස්සතීති තං සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය සම්මා පස්සති; **න සබ්බෙන සබ්බන්ති** එකච්චානං කිලෙසානං අප්පහීනත්තා සච්චපටිච්ඡාදකස්ස තමස්ස සබ්බසො අවිද්ධංසිතත්තා න සබ්බාකාරෙන සබ්බං; **හඤ්ඤමානෙති** සණ්ඩාසෙන ගහෙත්වා මුට්ඨිකාය කොට්ටියමානෙ; **අන්තරා පරිනිබ්බායීති** උප්පත්ති[13] සමනන්තරතො පට්ඨාය ආයුනො වෙමජ්ඣං අනතික්කමිත්වා එත්ථන්තරෙ කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො හොති; **අනුපහච්ච තලන්ති** ආකාසතලං අනුපහච්ච අනතික්කමිත්වා[14] භූමිං අප්පත්වා[15] ආකාසෙයෙව නිබ්බායෙය්‍යාති ඉමානි තීණි උපමානි තයො අන්තරාපරිනිබ්බායී දස්සිතා. **උපහච්ච පරිනිබ්බායීති** ආයුවෙමජ්ඣං අතික්කමිත්වා පච්ඡිමකොටිං වා ආගන්ත්වා[16] පරිනිබ්බුතො හොති; **උපහච්ච තලන්ති** ජලමානා පත[17] ගන්ත්වා ආකාසතලං අතික්කමිත්වා පථවිතලං වා[18]

---

1. ගහිත b s.
2. ගාමිනිපපටි b.
3. මග්ගොච b s.
4. අත්තභාව b.
5. නොචච b.
6. නමෙ s.
7. යදත්ථිභූතං b.
8. පච්චුප්පන්නං ඛන්ධ s පන්නක්ඛන්ධ b
9. තීති b.
10. අත්ථුත්තරි b s
11. උත්තරි b.
12. නිබ්බානං පදං b.
13. උප්පත්ති b.
14. න අතික්කමිත්වා s.
15. අපත්වා b
16. කොටිකං අපත්වා b කොටිං ආහච්ච s.
17. ජලමානා b s.
18. පඨවි b තලෙවා b s.

උපහනිත්වා[1] පථවියං පතිට්ඨමත්තාව නිබ්බායෙය්‍ය; අසඞ්ඛාරෙන අප්පයොගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා පරිනිබ්බායීති **අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී**; සසඞ්ඛාරෙන සප්පයොගෙන කිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා පරිනිබ්බායීති **සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී**; **සාවජ්ජන්ති**[2] නිරාරක්ඛං අරඤ්ඤං; **දූසන්ති** සාරක්ඛං අභයත්ථාය දින්නං අරඤ්ඤං; සෙසං සබ්බත්ථ[3] උත්තානත්ථමෙව. ඉමස්මිං සුත්තෙ අරියපුග්ගලාව[4] කථිතාති.

7. 6. 3.

තතියෙ **භික්ඛුනියොති** මහාපජාපතියා පරිවාරා පඤ්චසතා භික්ඛුනියො; **විමුත්තාති** පඤ්චහි විමුත්තීහි විමුත්තා; **අනුපාදිසෙසාති** උපාදානසෙසං[5] අග්ගහෙත්වා[6] පඤ්චහි විමුත්තීහි අනවසෙසාහි[7] විමුත්තා; **සඋපාදිසෙසෙ වා සඋපාදිසෙසොති** සඋපාදානසෙසෙ පුග්ගලෙ සඋපාදානසෙසො අයන්ති;[8] ඉතරස්මිම්පි එසෙව නයො. **තිස්සොති** ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකබ්‍රහ්මා;[9] **අනුලොමිකානීති** පටිපත්තියා අනුලොමානි විවිත්තානි[10] අන්තිමපරියන්තිමානි; **ඉන්ද්‍රියානීති** සද්ධාදීනි විපස්සනින්ද්‍රියානි; **සමන්නාහරමානොති** සමන්නාහාරෙ[11] ඨපයමානො; **නත්ථි පන තෙති** ඉදං කස්මා ආරභි? සත්තමස්ස පුග්ගලස්ස දස්සනත්ථං. සත්තමො හි සද්ධානුසාරී පුග්ගලො න[12] දස්සිතො අථ භගවා බලවවිපස්සනාවසෙන තං දස්සෙන්තො එවමාහ. තත්ථ **සබ්බනිමිත්තානන්ති** සබ්බෙසං නිච්චනිමිත්තාදීනං; **අනිමිත්තන්ති** බලවවිපස්සනාසමාධිං.

7. 6. 4.

චතුත්ථෙ **මච්ඡරීති** පඤ්චමච්ඡරියයුත්තා; **කදරියාති** ථද්ධමච්ඡරියො පරෙසං දීයමානම්පි[13] වාරෙන්ති; **අනුප්පදානරතාති** පුනප්පුන[14] දානං දදමානාව රමන්ති; **අනුකම්පකාති** කො අජ්ජ අම්හෙහි අනුග්ගහෙතබ්බො කස්ස දෙය්‍යධම්මං වා පතිගණ්හාපයාම[15] ධම්මං වා දෙසෙස්සාමාති එවං චින්තෙන්ත අනුකම්පමානා.

7. 6. 5.

පඤ්චමෙ **නිමිත්තන්ති** ධම්මනිමිත්තම්පි පුග්ගලනිමිත්තම්පි; අයං හි අත්තදෙසිතධම්මෙ[16] එකපදම්පි දුරක්ඛාතං අනිය්‍යානිකං අපස්සන්තො ධම්මනිමිත්තං න සමනුපස්සති දුරක්ඛාතො තයා ධම්මො න ස්වාක්ඛාතොති[17] උට්ඨහිත්වා පටිප්ඵරන්තං එකපුග්ගලම්පි අපස්සන්තො පුග්ගලනිමිත්තං න සමනුපස්සති නාම; සෙසවයෙපි එසෙව නයො.[18]

---

1. උපහරිත්වාන b.
2. ගච්ඡන්ති b s.
3. සෙසමෙත්ථ b s.
4. පුග්ගලා l s.
5. උපාදානං සෙසං b.
6. අත්ථපෙත්වා b අට්ඨපෙත්වා s.
7. සෙසාහිපි b.
8. සෙසො s.
9. සද්ධිවිහාරිකො බ්‍රහ්මා s.
10. විවිත්තානි s.
11. සමන්නාහාරෙ b l.
12. පුග්ගලො b.
13. දීයමානානම්පි s දීයමානම්පි b l.
14. පුනප්පුනං b s.
15. පටිග්ගණ්හාපයාම b s.
16. අත්තනා දෙසිතෙ ධම්මෙ b s.
17. ස්වාක්ඛාතොති b.
18. ඡට්ඨසත්තමානි උත්තානත්ථානෙව b උත්තානත්ථානිසෙව s.

7. 6. 8.

අවක්කමෙ **පචලායමානොති**[1] තං ගාමං උපනිස්සාය එකස්මිං වනසණ්ඩෙ සමණධම්මං කරොන්තො සත්තාහං චඞ්කමනවිරියෙන[2] නිම්මථිතත්තා කිලන්තගත්තො චඞ්කමනකොටියං පචලායමානො[1] නිසින්නො හොති; **පචලායසි නොති** නිද්දායසි නු; **අපනිජ්ජිත්වාති** පරිමද්දිත්වා[3] **ආලොකසඤ්ඤන්ති** මිද්ධවිනොදනආලොකසඤ්ඤං; **දිවාසඤ්ඤන්ති** දිවාති සඤ්ඤං; **යථා දිවා තථා රත්තින්ති** යථා දිවා ආලොකසඤ්ඤා අධිට්ඨිතා තථා නං රත්තිම්පි අධිට්ඨහෙය්‍යාසි; **යථා රත්තිං තථා දිවාති** යථා ච තෙ රත්තිං ආලොකසඤ්ඤා අධිට්ඨිතා තථා නං දිවාපි අධිට්ඨහෙය්‍යාසි; **සප්පභාසන්ති** දිබ්බචක්ඛුඤාණත්ථාය සහොභාසං; **පච්ඡා පුරෙ සඤ්ඤීති**[4] පුරතො ච පච්ඡතො ච අභිහරණසඤ්ඤාය සඤ්ඤාවා; **අන්තොගතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහීති** බහි අවික්ඛිත්තෙහි අන්තො අනුපවිට්ඨෙහෙව පඤ්චහි ඉන්ද්‍රියෙහි; **මිද්ධසුඛන්ති** නිද්දාසුඛං; එත්තකෙන ඨානෙන භගවා ථෙරස්ස මිද්ධවිනොදනකම්මට්ඨානං කථෙසි.[5] **සොණ්ඩන්ති** මානසොණ්ඩං; **කිච්චකරණීයානීති** එත්ථ අවස්සං කත්තබ්බානි කිච්චානි ඉතරානි කරණීයානි; **මඞ්කුභාවොති** නිත්තෙජතා දොමනස්සතා; එත්තකෙන ඨානෙන සත්ථා ථෙරස්ස භික්ඛාචාරවත්තං කථිතං. ඉදානි භස්සෙ පරියන්තකාරිතාය සමාදපෙතුං **තස්මා තිහාති** ආදිමාහ. තත්ථ **විග්ගාහිකකථන්ති** න ත්වං ඉමං ධම්මවිනයං ආජානාසීති[6] ආදිනයප්පවත්තං විග්ගාහිකකථං; **නාහං මොග්ගල්ලානාති**[7] ආදි පාපමිත්තසංසග්ගවිවජ්ජනත්ථං වුත්තං. **කිත්තාවතා නු ඛොති** කිත්තකෙන නු ඛො; **තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තො හොතීති** තණ්හාසඞ්ඛයෙ[8] නිබ්බානෙ තං ආරම්මණං කත්වා විමුත්තචිත්තතාය තණ්හාසඞ්ඛයෙ විමුත්තො නාම සඞ්ඛිත්තෙන කිත්තාවතා හොති යාය පටිපත්තියා තණ්හාසඞ්ඛයවිමුත්තො හොති තං මෙ[9] ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො පුබ්බභාගපටිපදං සඞ්ඛිත්තෙන[10] දෙසෙථාති පුච්ඡති; **අච්චන්තනිට්ඨොති** ඛයවයසඞ්ඛාතං අන්තං අතීතාති අච්චන්තා, අච්චන්තා නිට්ඨා අස්සාති අච්චන්තනිට්ඨො, එකන්තනිට්ඨො සතතනිට්ඨොති අත්ථො; **අච්චන්තයොගක්ඛෙමීති** අච්චන්තං යොගක්ඛෙමී නිච්චයොගක්ඛෙමීති අත්ථො; **අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරීති** අච්චන්තං බ්‍රහ්මචාරීති[11] අත්ථො; අච්චන්තං පරියොසානමස්සාති[12] පුරිමනයෙනෙව **අච්චන්තපරියොසානො; සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානන්ති** දෙවානඤ්ච මනුස්සානඤ්ච සෙට්ඨො උත්තමො; එවරූපො භික්ඛු කිත්තාවතා[13] හොති සඞ්ඛෙපෙනෙව[14] තස්ස පටිපත්තිං කථෙථාති යාචති. **සබ්බෙ ධම්මා**

---

1. චපලායමානො s.
2. චඞ්කමෙන b l වීරියෙනb
3. අනුමජ්ජිත්වාති s. පනිඤ්ජිත්වාති b. අපනුදිත්වාති l. පරිමජ්ජිත්වා b. s.
4. පුරෙ තථා)සඤ්ඤීති b.
5. කථෙති s.
6. ජානාසීති s.
7. මොග්ගලානාති b.
8. තණ්හාසංඛයෙ b. s.
9. තමෙව s.
10. සංඛෙපත s.
11. බ්‍රහ්මචාරී නිච්චබ්‍රහ්මචාරීති b. s.
12. අච්චන්තපරියොසානොති s.
13. කිත්තකො b.
14. නෙව මෙ b.

නාලං අභිනිවෙසායාති එත්ථ සබ්බෙ ධම්මා නාම පඤ්චක්ඛන්ධා ද්වාදසායතනානි අට්ඨාරසධාතුයො තෙ සබ්බෙපි තණ්හාදිට්ඨිවසෙන අභිනිවෙසාය නාලං න පරියත්තා න සමත්ථා න යුත්තා කස්මා ගහිතාකාරෙන අතිට්ඨනතො තෙ හි නිච්චා සුඛා අත්තාති ගහිතාපි අනිච්චා දුක්ඛා අනත්තාව සම්පජ්ජන්ති තස්මා නාලං අභිනිවෙසාය; **අභිජානාතීති** අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති ඤාතපරිඤ්ඤාය අභිජානාති; **පරිජානාතීති** තථෙව තීරණපරිඤ්ඤාය පරිජානාති; **යං කිඤ්චි**[1] **වෙදනන්ති** අන්තමසො පඤ්චවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තම්පි[2] යං කිඤ්චි[1] අප්පමත්තකම්පි වෙදනං අනුභවති; ඉමිනා භගවා ථෙරස්ස වෙදනාවසෙන ච[3] විනිවට්ටෙත්වා අරූපපරිග්ගහං දස්සෙසි.[4] **අනිච්චානුපස්සීති** අනිච්චතො අනුපස්සන්තො; **විරාගානුපස්සීති** එත්ථ ද්වෙ විරාගා ඛයවිරාගො ච අච්චන්තවිරාගො ච, තත්ථ සඞ්ඛාරානං ඛයං ඛයතො පස්සනා විපස්සනාපි අච්චන්තවිරාගං නිබ්බානං විරාගතො දස්සනමග්ගඤාණම්පි විරාගානුපස්සනා තදුභයසමඞ්ගී පුග්ගලො විරාගානුපස්සී නාම; තං සන්ධාය වුත්තං **විරාගානුපස්සීති**. විරාගතො අනුපස්සන්තොති අත්ථො; නිරොධානුපස්සිම්හිපි එසෙව නයො. නිරොධොපි හි ඛයනිරොධො අච්චන්තනිරොධොති දුවිධොයෙව. **පටිනිස්සග්ගානුපස්සීති** එත්ථ පටිනිස්සග්ගො වුච්චති වොස්සග්ගො සො ච පරිච්චාගවොස්සග්ගො පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති දුවිධො හොති, තත්ථ පරිච්චාගවොස්සග්ගොති විපස්සනා, සා හි තදඞ්ගවසෙන කිලෙසෙ ච ඛන්ධෙ ච වොස්සජති,[5] පක්ඛන්දනවොස්සග්ගොති මග්ගො, සො හි නිබ්බානං ආරම්මණතො පක්ඛන්දති ද්විහිපි වා කාරණෙහි සො වොස්සග්ගොයෙව සමුච්ඡෙදවසෙන ඛන්ධානං කිලෙසානඤ්ච වොස්සජ්ජනතො නිබ්බානෙ ච පක්ඛන්දනතො තස්මා කිලෙසෙ ච ඛන්ධෙ ච පරිච්චජතීති පරිච්චාගවොස්සග්ගො නිරොධාය නිබ්බානධාතුයා චිත්තං පක්ඛන්දතීති[6] පක්ඛන්දනවොසග්ගොති උභයමෙපතං[7] මග්ගෙ සමෙති තදුභයසමඞ්ගී පුග්ගලො ඉමාය පටිනිස්සග්ගානුපස්සනාය සමන්නාගතත්තා පටිනිස්සග්ගානුපස්සී නාම හොති තං සන්ධායෙතං[8] වුත්තං; **න කිඤ්චි**[9] **ලොකෙ උපාදියතීති** කිඤ්චි එකම්පි සඞ්ඛාරගතං තණ්හාවසෙන න උපාදියති න ගණ්හාති න පරාමසති; **අනුපාදියං න පරිතස්සතීති** අගණ්හන්තො[10] තණ්හාපරිතස්සනාය න පරිතස්සති; **පච්චත්තංයෙව පරිනිබ්බායතීති** සයමෙව කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බායති; **ඛීණා ජාතීති** ආදිනා පනස්ස පච්චවෙක්ඛනා දස්සිතා, ඉති භගවා සඞ්ඛිත්තෙන ඛීණාසවස්ස පුබ්බභාගපටිපදං පුච්ඡිතො සඞ්ඛිත්තෙනෙව කථෙසි. ඉදං පන සුත්තං ථෙරස්ස ඔවාදොපි අහොසි විපස්සනාපි සො ඉමස්මිංයෙව සුත්තෙ විනිවට්ටෙත්වා[11] අරහත්තං පත්තොති.

---

1. යං කඤ්චි s.
2. විඤ්ඤාණසංයුත්තම්පි s. සම්පයුත්තං b.
3 වසෙන b s.
4. දස්සෙති b. s.
5. වොස්සජ්ජති b. s.
6. තීති ච s.
7. උභයචෙතං s.
8. සන්ධායෙව b යෙවං s.
9. න ච කිඤ්චි s.
10. අගග්ණ්හන්තො b
11. විවට්ටෙත්වා b l. විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා s.

7. 6. 9.

නවමෙ **මා භික්ඛවෙ පුඤ්ඤානං භායිත්ථාති** පුඤ්ඤානි කරොන්තා තෙසං මා භායිත්ථ; **මෙත්තං**[1] **චිත්තං භාවෙසින්ති** තිකචතුක්කජ්ඣානිකාය මෙත්තාය සම්පයුත්තං පණීතං කත්වා චිත්තං භාවෙසින්ති දස්සෙති; **සංවට්ටමානං සුදං අහන්ති**[2] සංවට්ටමානෙ සුදං අහං;[3] **සංවට්ටමානෙති** ඣායමානෙ විපජ්ජමානෙ;[4] **ධම්මිකොති** දසකුසලධම්මසමන්නාගතො; **ධම්මරාජාති** තස්සෙව[5] වෙවචනං; ධම්මෙන වා ලද්ධරජ්ජත්තා **ධම්මරාජා**; **චාතුරන්තොති** පුරත්ථිමසමුද්දාදීනං චතුන්නං සමුද්දානං වසෙන චතුරන්තාය[6] පඨවියා ඉස්සරො; **විජිතාවීති** විජිතසඞ්ගාමො; ජනපදෙ තස්මිං ථාවරියං ථිරභාවං පත්තොති **ජනපදත්ථාවරියප්පත්තො; පරොසහස්සන්ති** අතිරෙකසහස්සං; **සූරාති** අභීරුනො; **වීරඞ්ගරූපාති** වීරානං අඞ්ගං වීරඞ්ගං විරියස්සෙතං නාමං වීරඞ්ගං[7] රූපමෙතෙසන්ති වීරඞ්ගරූපා විරියජාතිකා විරියසභාවා විරියමයා[8] විය අකිලාසුනො දිවසම්පි යුජ්ඣන්තා න කිලමන්තීති වුත්තං හොති; **සාගරපරියන්තන්ති** චක්කවාළපබ්බතං සීමං කත්වා ඨිතසමුද්දපරියන්තං; **අදණ්ඩෙනාති** ධනදණ්ඩෙනාපි ඡෙජ්ජභෙජ්ජානුසාසනෙන සත්ථදණ්ඩෙනාපි විනායෙව; **අසත්ථෙනාති** එකතොධාරාදිනා පරෙ[9] විහෙඨනසත්ථෙනාපි විනායෙව; **ධම්මෙනාති** එහි ඛො මහාරාජාති එවං පටිරාජූහි සම්පටිච්ඡිතාගමනො[10] පාණො න හන්තබ්බොති ආදිනා ධම්මෙනෙව වුත්තප්පකාරං පඨවිං අභිවිජිනිත්වා; **සුඛෙසිනොති**[11] සුඛපරියෙසකෙ සත්තෙ ආමන්තෙන්ති; **සුඤ්ඤං**[12] **බ්‍රහ්මූපගොති** සුඤ්ඤබ්‍රහ්මවිමානූපගො;[13] **පඨවිං ඉමන්ති**[14] සාගරපරියන්තං මහාපඨවිං **අසාහසෙනාති** න සාහසිය[15]කම්මෙන; **සමෙනමනුසාසියන්ති**[16] සමෙන කම්මෙන අනුසාසිං;[17] **තෙහෙතං**[18] **සුදෙසිතන්ති** තෙහි සඞ්ගාහකෙහි මහාකාරුණිකෙහි බුද්ධෙහි එතං එත්තකං ඨානං සුදෙසිතං සුකථිතං; **පඨබ්‍යොති** පුථුවි[19]සාමිකො.

7. 6. 10.

දසමෙ **කෙවට්ටා මච්ඡෙ මච්ඡවිලොපෙති**[20] කෙවට්ටානං මච්ඡපච්ඡිං ඔතාරෙත්වා ඨිතට්ඨානෙ[21] ජාලෙ වා උදකතො උක්ඛිත්තමත්තෙ මච්ඡගාහකානං වසෙන[22] මහාසද්දො හොති තං සන්ධායෙතං වුත්තං; **සුජාතාති** විසාඛාය කනිට්ඨා; **සා නෙව සස්සුං**

---

1. මෙත්තා b. මෙත්ත s.
2. මානෙසුදහන්ති s.
3. සුදං b.
4. විනස්සියමානෙ s. විනස්සන්තෙ b.
5. ඉදමස්ස s. ඉමස්ස b.
6. චාතුරන්තාය s.
7. වීරඞ්ග b. l.
8. මහාවිරියා s.
9. පර b. s.
10. සම්පටිච්ඡිතාව b.
11. සුඛෙසිනන්ති s.
12. සුඤ්ඤ b. s
13. බ්‍රහ්මවිමානපපන්නො s
14. පඨවින්ති ඉමස්මිං b.
15. සාහසිය b.
16. මනුසාසිතන්ති b. s. මනුසංසිතන්ති l.
17. අනුසාසි s.
18. තෙහි එතං s.
19. පඨබ්‍යොති පඨවිs පුථවි
20. කෙවට්ටො මච්ඡෙ [b. මච්ඡෙ විලොපෙන්තීති s.
21. ඨිතට්ඨානං b.
22. ගාහකානං b. s.

ආදියතීති සස්සුයා කත්තබ්බං[1] වත්තං නාම අත්ථි තං න කරොති සස්සූතිපි නං න ගණෙති න සසුරං[2] ආදියතීති වචනං පනස්සා[3] න ගණ්හාති[4] එවං අනාදරතායපි අගහණෙනපි න ආදියති නාම; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. එවං අනාථපිණ්ඩිකො සුණිසාය භාරං[5] ගහෙත්වා සත්ථු පුරතො නිසීදි, සාපි සුජාතා කින්නු ඛො අයං සෙට්ඨි දසබලස්ස සන්තිකෙ මය්හං ගුණං කථෙස්සති උදාහු අගුණන්ති ගන්ත්වා[6] අවිදූරෙ සද්දං සුණන්තී අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා එහි සුජාතෙති ආමන්තෙසි. **අහිතානුකම්පිනීති** න හිතානුකම්පිනී; **අඤ්ඤෙසූති** පරපුරිසෙසු; **අතිමඤ්ඤතෙති** ඔමානාතිමානවසෙන අතිමඤ්ඤති; **ධනෙන කීතස්සාති** ධනෙන කීතා අස්ස; **වධාය උස්සුකාති** වධිතුං[7] උස්සුක්කමාපන්නා; **යං ඉත්ථියා වින්දති සාමිකො ධනන්ති** ඉත්ථියා සාමිකො යං ධනං ලභති; **අප්පම්පිස්ස**[8] **අපහාතුමිච්ඡතීති**[9] ථොකතොපි අස්ස හරිතුං[10] ඉච්ඡති උද්ධනෙ ආරොපිතඋක්ඛලියං පක්ඛිපිතබ්බතණ්ඩුලතොපි ථොකං[11] හරිතුමෙව වායමති; **අලසාති** නිසින්නට්ඨානෙ නිසින්නාව ඨිතට්ඨානෙ ඨිතාව හොති; **ඵරුසාති** ඛරා; **දුරුත්තවාදිනීති** දුබ්භාසිනී[12] කක්ඛළං[13] වාළකථමෙව කථෙති; **උට්ඨායකානං අභිභුය්‍ය වත්තතීති** එත්ථ උට්ඨායකානන්ති බහුවචනවසෙන විරියුට්ඨානසම්පන්නො සාමිකො වුත්තො තස්ස තං උට්ඨානසම්පත්තිං අභිභවිත්වා හෙට්ඨා කත්වා වත්තති; **පමොදතීති** ආමොදිතපමොදිතා[14] හොති; **කොලෙය්‍යකාති** කුලසම්පන්නා;[15] **පතිබ්බතාති** පතිදෙවතා; **වධදණ්ඩතජ්ජිතාති** දණ්ඩකං ගහෙත්වා වධෙන තජ්ජිතා ඝාතෙස්සාමි නන්ති[16] වුත්තා; **දාසිසම**න්ති[17] සාමිකස්ස වත්තපූරිකා[18] දාසීති මං භගවා ධාරෙතූති වත්වා[19] සරණෙසු පතිට්ඨාසි.

7. 6. 11.

එකාදසමෙ **සපත්තකන්තාති** සපත්තානං වෙරීනං කන්තා පියා තෙහි ඉච්ඡිතපත්ථිතා;[20] **සපත්තකරණාති**[21] සපත්තානං වෙරීනං අත්ථකරණා;[22] **කොධපරෙතොති** කොධානුගතො; **පචුරත්ථතායාති** බහුඅත්ථතාය[23] බහුහිතතාය; **අනත්ථම්පීති** අවඩ්ඪිම්පි;[24] **අත්ථො මෙ ගහිතොති** වඩ්ඪි මෙ ගහිතා;[25] **අථො අත්ථං ගහෙත්වානාති**

1. කත්තබ්බ b. l. [ස සසුරං s.
2. න ගණ්හාති සසුරං න b
3. වචනං b. වචනම්පිස්සා s.
4. න ගණ්හාති s.
5. යාචාරං s. ආචාරං b.
6. කත්වා l. වත්වා b.
7. උස්සුකා b. l.
8. මපිතස්ස b.
9. අප්පහාතුම්ච්ඡතීති b.
10. සා තතොපි b. සුථොකතොපි-සුධොකතොපි l. අස්ස අපහරිතුං b.
11. ථොකෙ b.
12. දුබ්භාසිතභාසිනී s.
13. කක්ඛළ l s.
14. ආමොදිතා b. දිතපප මොදිතා s
15. කුලූපපන්නා b.
16. තන්ති s.
17. දාසියවතන්ති මතන්ති l.
18 වුත්තා b.
19. ධාරෙතුති b.
20. ඉච්ඡිතා b. පඞ්ඛිතා s.
21. කාරණාති s.
22. කාරණා s l.
23. බහුඅත්ථ (භූත) තාය b.
24. අවුඩ්ඪිම්පි b.
25. මෙ ගහිතොති b.

අථො වඩ්ඪිං[1] ගහෙත්වා; **අනත්ථං අධිපජ්ජතීති**[2] අනත්ථො මෙ ගහිතොති සල්ලක්ඛෙති; **වධං**[3] **කත්වානාති** පාණාතිපාතකම්මං කත්වා; **කොධසම්මදසම්මත්තොති** කොධමදෙන මත්තො ආදිණ්ණ[4] ගහිත පරාමට්ඨොති අත්ථො; **ආයසක්‍යන්ති** අයසභාවං අයසො නියසො හොතීති අත්ථො; **අනන්තරතො ජාතන්ති** අබ්භන්තරෙ උප්පන්නං; **අත්ථං න ජානාතීති** වඩ්ඪිං[5] අත්ථං න ජානාති; **ධම්මං න පස්සතීති** සමථවිපස්සනාධම්මං න පස්සති; **අන්ධතමන්ති** අන්ධභාවකරස්ස මහාතමං;[6] **සහතෙති** අභිභවති; **දුම්මඞ්කුයන්ති**[7] දුම්මඞ්කුභාවං නිත්තෙජතං දුබ්බණ්ණමුඛතං; **යතො පකාසතීති** යදා නිබ්බත්තන්ති; **න වාචො හොති ගාරවොති** වචනස්සාපි[8] ගරුභාවො න හොති; **න දීපං හොති කිඤ්චනන්ති** කාචි පතිට්ඨා නාම න හොති; **තපනීයානීති** තාපජනකානි; **ධම්මෙහීති** සමථවිපස්සනාධම්මෙහි; **ආරකාති** දූරෙ; **බ්‍රාහ්මණන්ති** ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණං; **යාය මාතු භතොති** යාය මාතරා භතො පොසිතො; **පාණදදිං සන්තින්ති.** **ජීවිතදායිකං** සමානං;[9] **හන්ති කුද්ධො පුථුත්තානන්ති** කුද්ධො පුග්ගලො පුථූ නානාකාරණෙහි අත්තානං හනති; **නානාරූපෙසු මුච්ඡිතොති** නානාරම්මණෙසු අධිමුච්ඡිතො හුත්වා; **රජ්ජුයා බජ්ඣ මිය්‍යන්තීති** රජ්ජුයා බන්ධිත්වා මරන්ති; **පබ්බතාමපි කන්දරෙති** පබ්බතකන්දරෙපි පතිත්වා මරන්ති; **භූනහච්චානීති** හතවඩ්ඪීනි;[10] **ඉතායන්ති** ඉති අයං; **තං දමෙන සමුච්ඡින්දෙති** තං කොධං දමෙන ඡින්දෙය්‍ය; කතරෙන දමෙනාති, **පඤ්ඤාවිරියෙන දිට්ඨියා** (ති) විපස්සනාපඤ්ඤාය චෙව විපස්සනාසම්පයුත්තෙන කායිකචෙතසිකවිරියෙන ච මග්ගසම්මාදිට්ඨියා ච; **තථෙව ධම්මෙ සික්ඛෙථාති** යථා අකුසලං සමුච්ඡින්දෙය්‍ය සමථවිපස්සනාධම්මෙපි තථෙව සික්ඛෙය්‍ය; **මා නො දුම්මඞ්කුයං අහූති** මා අම්හාකං දුම්මඞ්කුභාවො අහොසීති ඉමමත්ථං පත්ථයමානා;[11] **අනායාසාති** අනුපායාසා; **අනුස්සුකාති** කත්ථචි උස්සුක්කං අනාපන්නා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[12]

අව්‍යාකතවග්ගො ඡට්ඨො.

---

7. 7. 1.

සත්තමස්ස පඨමෙ **හතූපනිසොති** ඡින්නපච්චයො; **යථාභූතං**[13] **ඤාණදස්සනන්ති** තරුණවිපස්සනා; **නිබ්බිදාවිරාගොති** බලවවිපස්සනා චෙව මග්ගො ච; **විමුත්තිඤාණදස්සනන්ති** අරහත්තවිමුත්ති ච පච්චවෙක්ඛනා ච.

---

1. වුඩ්ඪිං b.
2. පටිපජ්ජතීති b s. අවිපජ්ජතීති .
3. වණං l.
4. ආදින්න b s
5. වඩ්ඪි s. වුඩ්ඪි b.
6. අන්ධතමන්ති s. අන්ධභාවකරං තමං බහලතමං b s. වා s.
7. දුම්මඞ්කුතන්ති b.
8. වචනස්සපි b
9. සමණං b.
10. භූතහච්චානීති b l. හත වුඩ්ඪීනි b.
11. පට්ඨයමානා s. පත්ථයමානො b l
12. උත්තානත්ථමෙවාති b s.
13. යථාභූත b .

7. 7. 2

දුතියෙ යස්මා අයං සත්තසුරියදෙසනා[1] තෙජොසංවට්ටදස්සනවසෙන පවත්තා තස්මා තයො සංවට්ටා තිස්සො සංවට්ටසීමා තීණි සංවට්ටමූලානීති[2] අයං තාව ආදිතොව ඉමස්ස සුත්තස්ස පුරෙචාරිකකථා වෙදිතබ්බා. සා විසුද්ධිමග්ගෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතාව. **එතදවොචාති** අනිච්චතාමත්ථානිකානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අජ්ඣාසයෙන උපාදිණ්ණකඅනුපාදිණ්ණකානං[3] සඞ්ඛාරානං විපත්තිදස්සනත්ථං[4] **එවං අනිච්චා භික්ඛවෙ සඞ්ඛාරාති** ආදිසත්තසුරියොපමසුත්තන්තං අවොච; තත්ථ **අනිච්චාති** හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චා; **සඞ්ඛාරාති** උපාදිණ්ණකඅනුපාදිණ්ණකා[5] සඞ්ඛාරධම්මා; **අද්ධුවාති** අචිරට්ඨෙන නද්ධුවා;[6] **අනස්සාසිකාති** අස්සතභාවෙන[7] අස්සාසරහිතා; **අලමෙවාති** යුත්තමෙව; **අජ්ඣොගාළ්හොති** උදකෙ අනුපවිට්ඨො; **අච්චුග්ගතොති** උදකපිට්ඨිතො උග්ගතො; **දෙවො න වස්සතීති** පඨමං තාව උපකප්පනමෙඝො නාම කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙ[8] එකමෙඝො හුත්වා වස්සති[9] තදා නික්ඛන්තබීජං[10] න පුන ගෙහං පවිසති තතො පට්ඨාය ධම්මකරකෙ[11] නිරුද්ධං විය උදකං හොති පුන එකබින්දුම්පි දෙවො න වස්සතීති උපමා න ධම්මකථාව පමාණං.[12] විනස්සන්තෙ පන ලොකෙ[13] පඨමං අවීචිතො පට්ඨාය තුච්ඡො හොති තතො උට්ඨහිත්වා සත්තා මනුස්සලොකෙ ච තිරච්ඡානෙසු ච නිබ්බත්තන්ති තිරච්ඡානෙසු නිබ්බත්තාපි පුත්තභාතිකෙසු[14] මෙත්තං පටිලභිත්වා කාලකතා[15] දෙවමනුස්සෙසු නිබ්බත්තන්ති, දෙවතා ආකාසෙන චරන්තියො ආරොචෙන්ති න ඉදං ඨානං සස්සතං[16] මෙත්තං භාවෙථ කරුණං මුදිතං උපෙක්ඛං භාවෙථාති, තෙ මෙත්තාදයො භාවෙත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තන්ති. **බීජගාමනන්ති**[17] එත්ථ "බීජගාමො[18] නාම පඤ්චබීජජාතානි භූතගාමො නාම යං කිඤ්චි නික්ඛන්තමූලපණ්ණං හරිතකඔසධිතිණවනප්පතයො"ති[19] එත්ථ **ඔසධීති** ඔසධිරුක්ඛා;[20] **තිණාති** බහිසාරා තාලනාළිකෙරාදයො; **වනප්පතයොති**[21] වනජෙට්ඨකරුක්ඛා; **කුන්නදියොති** ඨපෙත්වා[22] පඤ්ච මහානදියො අවසෙසා නින්නගා; **කුසුබ්භාති**[23] ඨපෙත්වා සත්තමහාසරෙ අවසෙසා

---

1. සූරියොපමදෙසනා b. 10. නික්ඛිත්තබීජං b. 19. හරිතකං s. හරිතකං b. ඔසධ s.
2. තීණිකොලාහලානීති b s 11. ධම්මසාරණෙ b. තිණවනප්පතයොති b s.
3. උපාදින්නකානං අනුපාදින්නකානං s. උපාදින්නක අනුපාදින්නකානං. b
4. විමුත්තිදස්සනත්ථං b. 12. උපමානං b උපමානං ධම්මකථාවපමාණං l.
5. අනුපාදින්නක s. 13. විනස්සන්තාපනලොකො b
6. අධුවාති b s. එවං අචිර 14. නිබ්බත්තාපිසත්තා භාතිකෙසු b. [රුක්ඛා b s l.
ට්ඨෙන l. නධුවා b. අධුවා s. 15. කාලංකත්වා s. කාලංකතා b. 20. ඔසධානි s. ඔසධ
7. අස්සාතභාවෙන b. 16. සස්සතං න නිච්චං s. න නිබ්බං b.
8. චක්කවාළං b. 17. බීජගාමාති b s 21 වනප්පතයොති. b s
9. වස්සි b. 18. බීජගාමා s. 22. ඨපෙත්වා b
23. කුසුබ්භාති b s.

රහදද්දණයා; **දුතියො සුරියොති** ආදීසු දුතියසුරියකාලෙ එකො උදෙති එකො අත්‍ථමෙති,[1] තතියකාලෙ එකො උදෙති එකො අත්‍ථමෙති[1] එකො මජ්ඣෙ හොති, චතුත්‍ථකාලෙ චතුකුලිකෙ[2] ගාමෙ චත්තාරො පිණ්ඩචාරිකා චාරපටිපාටියා ඨිතා විය හොන්ති, පඤ්චමාදිකාලෙපි එසෙව නයො. **පලුජ්ජන්තීති** ඡිජ්ජිත්වා[3] පතන්ති; **නෙව ඡාරිකා පඤ්ඤායති න මසීති** චක්කවාළමහාපඨවී සිනෙරුපබ්බතරාජා හිමවා චක්කවාළපබ්බතො ඡ කාමසග්ගා පඨමජ්ඣානිකබ්‍රහ්මලොකාති[4] එත්තකෙ ඨානෙ දඩ්ඪෙ අච්ඡරාය ගහෙතබ්බමත්තාපි ඡාරිකා වා අඞ්ගාරො වා න පඤ්ඤායති; **කො මන්තා[5] කො සද්ධාතාති** කො තස්ස සද්ධාපනත්‍ථාය මන්තෙතුං[6] සමත්‍ථො කො වා තස්ස සද්ධාතා; **අඤ්ඤත්‍ර දිට්ඨපදෙහීති** දිට්ඨපදෙ සොතාපන්නෙ අරියසාවකෙ ඨපෙත්වා කො අඤ්ඤො සද්දහිස්සතීති අත්‍ථො; **වීතරාගොති** වික්ඛම්භනවසෙන වීතරාගො; **සාසනං ආජානිංසූති** අනුසත්‍ථිං[7] ජානිංසු බ්‍රහ්මලොකසහබ්‍යතාය මග්ගං පටිපජ්ජිංසු; **සමගතියොති**[8] දුතියකභවෙ[9] සබ්බාකාරෙන සමගතිකො;[10] **උත්තරිං මග්ගං[11] භාවෙය්‍යන්ති** පඨමජ්ඣානතො උත්තරිං යාව තිකචතුක්කජ්ඣානා[12] පණීතං කත්වා මෙත්තං භාවෙය්‍යං.

චක්ඛුමාති පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමා; **පරිනිබ්බුතොති** බොධිපල්ලඞ්කෙයෙව කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො; එවං අනිච්චලක්ඛණං දීපෙත්වා සත්‍ථරි දෙසනං විනිවට්ටෙන්තෙ[13] විනිවට්ටෙන්තෙ පඤ්චසතාපි තෙ අනිච්චකම්මට්ඨානිකා භික්ඛූ දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා නිසින්නාසනෙසුයෙව අරහත්තං පාපුණිංසූති.

7. 7. 3.

තතියෙ **යතොති** යදා; **පච්චන්තිමන්ති** රට්ඨපරියන්තෙ රට්ඨාවසානෙ නිවිට්ඨං; මජ්ඣදෙසෙ[14] නගරස්ස පන රක්ඛාකිච්චං නත්‍ථි තෙන තං න ගහිතං. **නගරපරික්ඛාරෙහි පරික්ඛිත්තන්ති** නගරාලඞ්කාරෙහි අලඞ්කතං; **අකරණීයන්ති** අකත්තබ්බං අගමනීයං;[15] **ගම්භීරනෙමාති**[16] ගම්භීරආවාටා; **සුනිඛාතාති** සුට්ඨු සන්නිසීදාපිතා; තං පනෙතං එසිකාත්‍ථම්භං ඉට්ඨකාහි වා කරොන්ති සිලාහි වා ඛදිරාදීහි වා සාරරුක්ඛෙහි තං නගරගුත්තත්‍ථාය කරොන්තා බහිනගරෙ කරොන්ති අලඞ්කාරත්‍ථාය කරොන්තා අන්තොනගරෙ තං ඉට්ඨකාමයං කරොන්තා මහන්තං ආවාටං කත්වා චයං චිනිත්වා

1. අත්‍ථඞ්ගමෙති b s.
2. චතුසාඛුලිකෙ b.
3. ඡාතීති s.
4. බ්‍රහ්මලොකොති l s.
5. පඤ්ඤායති b.
6. සද්ධාපනත්‍ථාය b.
7. අනුසිට්ඨිං b. අනුසට්ඨිං s.
8. සමසමගතිනියොති b s.
9. දුතියත්තභාවෙ b.
10. සමගතිකො එකගති කො s සමගතිකොති b.
11. උත්තරි b s. මෙත්තං s.
12. ඣානං b s.
13. දෙසනං b s.
14. මජ්ඣිමදෙස b.
15. අප්පහීයං b. අප්පනියං s. අවසානියං l.
16. ගම්භීරනෙමීති b.

උපරි අට්ඨංසං කත්වා සුධාය ලෙපෙන්ති[1] යදා හත්ථිනා දන්තෙහි අභිහතො න චලති තදා සුලිත්තො නාම හොති සිලාථම්භාදයොපි අට්ඨංසා එව හොන්ති තෙ සබ්බෙ අට්ඨරතනා හොන්ති චතුරතනමත්තං ආවාටෙ පවිසති චතුරතනමත්තං උපරි හොති සොළසරතනවීසතිරතනෙසුපි එසෙව නයො. සබ්බෙසං හි උපඩ්ඪං හෙට්ඨා හොති උපඩ්ඪං උපරි තෙ ගොමුත්තවඞ්කා හොන්ති තෙන තෙසං අන්තරෙසු පදරචයං[2] කත්වා කම්මං කාතුං සක්කා හොති තෙ පන කතචිත්තකම්මා පග්ගහිතධජා[3] හොන්ති. **පරිඛා**ති පරික්ඛිපිත්වා ඨිතමාතිකා;[4] **අනුපරියායපථො**ති අන්තො පාකාරස්ස[5] පාකාරෙන සද්ධිං ගතො මහාපථො යත්ථ ඨිතා බහිපාකාරෙ ඨිතෙහි සද්ධිං යුජ්ඣන්ති; **සලාකා**න්ති සරතොමරාදිනිස්සග්ගියාවුධං; **ජෙවනිය**න්ති[6] එකතොධාරාදිසෙසාවුධං; **හත්ථාරොහා**ති සබ්බෙපි හත්ථිආචරියහත්ථිවෙජ්ජහත්ථිබන්ධාදයො; **අස්සාරොහා**ති සබ්බෙපි අස්සාචරියඅස්සවෙජ්ජඅස්සබන්ධාදයො; **රථිකා**ති සබ්බෙපි රථාචරියරථයොධරථරක්ඛාදයො; **ධනුග්ගහා**ති ඉස්සාසා; **චෙලකා**ති යෙ යුද්ධෙ ජයද්ධජං[7] ගහෙත්වා පුරතො ගච්ඡන්ති; **චලකා**ති ඉධ රඤ්ඤො ඨානං හොතු ඉධ අසුකමහාමත්තස්සාති එවං සෙනාබ්‍යූහකාරකා; **පිණ්ඩදායිකා**ති සාහසිකමහායොධා; තෙ කිර පරසෙනං පවිසිත්වා පිණ්ඩමිව ඡෙත්වා ඡෙත්වා දස්සන්ති[8] උප්පතිත්වා නිග්ගච්ඡන්තීති අත්ථො; යෙ වා සඞ්ගාමමජ්ඣෙ යොධානං හත්ථපානීයං ගහෙත්වා පවිසන්ති[9] තෙසම්පෙතං නාමං; **උග්ගා රාජපුත්තා**ති උග්ගතුග්ගතා සඞ්ගාමාවචරා රාජපුත්තා; **පක්ඛන්දිනො**ති යෙ කස්ස සීසං වා ආවුධං වා ආහරාමාති වත්වා අසුකස්සාති වුත්තා සඞ්ගාමං පක්ඛන්දිත්වා තදෙව ආහරන්ති ඉමෙ පක්ඛන්දන්තීති පක්ඛන්දිනො; මහානාගා විය **මහානාගා**; හත්ථිආදිසුපි අභිමුඛං ආගච්ඡන්තෙසු අනිවත්තියයොධානං[10] එතං අධිවචනං; **සූරා**ති එකසූරා යෙ සජාලිකාපි[11] සමුද්දං තරිතුං සක්කොන්ති; **චම්මයොධිනො**ති යෙ චම්මකඤ්චුකං වා[12] පවිසිත්වා සරපරිත්තාණචම්මං[13] වා ගහෙත්වා යුජ්ඣන්ති; **දාසකපුත්තා**ති බලවසිනෙහා ඝරදාසයොධා; **දොවාරිකා**ති ද්වාරපාලකො;[14] **වාසනලෙපනසම්පන්නා**ති වාසනෙන සබ්බවිවරපිච්ඡාදනෙන සුධාලෙපෙන සම්පන්නා; බහි වා ඛාණුපාකාරසඞ්ඛාතෙන වාසනෙන ඝනමට්ඨෙන ච සුධාලෙපෙන සම්පන්නා පුණ්ණඝටපන්තිං දස්සෙත්වා කතචිත්තකම්මා පග්ගහිතධජා;[15] **තිණකට්ඨොදක**න්ති හත්ථිඅස්සාදීනං ඝාසත්ථාය[16] ගෙහානඤ්ච ඡාදනත්ථාය

1. ආවාටං කත්වා සුධාය s. ලිම්පන්ති b s.
2. පදරමයං s. පරිචයං b.
3. ඔජාව s. ධජාව b
4. මතිකා l.
5. අන්තො s.
6. ජෙවනිකන්ති b s.
7. ජයධජං b.
8. පිණ්ඩ පිණ්ඩමිව s පිණ්ඩමිව ඡෙත්වා දයන්ති b නයන්ති s.
9. පරිවිසන්ති b.
10. අනිවත්තිතයොධානං b.
11. සජාලිකාපි සචම්මිකාපි b.
12. කඤ්චුකං s.
13. සපරිත්තාණචම්මං s.
14. දොවාරිකාති ද්වාරපාලා b. ද්වාරපාලිකා l ද්වාරපාලො s.
15. කම්මපග්ගහිතධජා b.
16. අත්ථාය l.

ආහරිත්වා බහුට්ඨානෙසු ඨපිත[1] තිණඤ්ච ගෙහකරණපචනාදීනං අත්ථාය ආහරිත්වා ඨපිතකට්ඨඤ්ච යන්තෙහි පවෙසෙත්වා පොක්ඛරණීසු ඨපිතඋදකඤ්ච; **සන්නිචිතං හොතීති** පටිගච්චෙව[2] අනෙකෙසු ඨානෙසු සුට්ඨු නිචිතං[3] හොති; **අබ්භන්තරානං රතියාති** අන්තො නගරවාසීනං රතිඅත්ථාය; **අපරිතස්සායාති** තාසං අනාපජ්ජනත්ථාය; **සාලියවකන්ති** නානප්පකාරසාලියො[4] චෙව යවා ච; **තිලමුග්ගමාසාපරණ්ණන්ති** තිලමුග්ගමාසා ච සෙසාපරණ්ණඤ්ච[5] ඉදනි යස්මා තථාගතස්ස නගරෙ කම්මං නාම නත්ථි නගරසදිසං පන අරියසාවකං නගරපරික්ඛාරසදිසෙ[6] සත්ත ධම්මෙ චතුආහාරසදිසානි ච චත්තාරි ඣානානි දස්සෙත්වා එකාදසසු ඨානෙසු අරහත්තෙ[7] පක්ඛිපිත්වා දෙසනං විනිවට්ටෙස්සාමීති[8] අයං උපමා ආභතා[9] තං දෙසනං පකාසෙතුං ඉදං **එවමෙව ඛො**ති ආදි ආරද්ධං. තත්ථ **සද්ධම්මෙහී**ති සුධම්මෙහි; **සද්ධො**ති ඔකප්පනසද්ධාය චෙව පච්චක්ඛසද්ධාය ච සමන්නාගතො; තත්ථ දානසීලාදීනං ඵලං සද්දහිත්වා දානාදිපුඤ්ඤකරණෙ සද්ධා ඔකප්පනසද්ධා නාම, මග්ගෙන ආගතසද්ධා පච්චක්ඛසද්ධා නාම, පසාදසද්ධාතිපි එසාව.[10] එතස්ස ලක්ඛණාදීහි[11] විභාවො වෙදිතබ්බො[12] "සම්පක්ඛන්දනලක්ඛණා ච මහාරාජ සද්ධා සම්පසාදනලක්ඛණා චා"ති වචනතො ඉදං සද්ධාය ලක්ඛණං නාම. "තීහි භික්ඛවෙ ඨානෙහි සද්ධො පසන්නො වෙදිතබ්බො කතමෙහි සීලවන්තානං දස්සනකාමො හොතී"ති ආදිනා නයෙන වුත්තං පන සද්ධාය නිමිත්තං නාම, "කො චාහාරො සද්ධාය සද්ධම්මසවනන්තිස්ස වචනීය"න්ති අයං පනස්ස ආහාරො නාම. "සද්ධාපබ්බජිතස්ස භික්ඛවෙ භික්ඛුනො අයමනුධම්මො හොති යං රූපෙ නිබ්බිදාබහුලො විහරිස්සතී"ති[13] අයමස්ස අනුධම්මො නාම. "සද්ධා බන්ධති පාථෙය්‍යං සිරි භොගානමාසයො, සද්ධා දුතියා පුරිසස්ස හොති, සද්ධාය තරති ඔඝං, සද්ධාබීජං තපොවුට්ඨි, සද්ධාහත්ථො මහානාගො උපෙක්ඛාසෙතදන්තවා"ති ආදීසු පන සුත්තෙසු එතිස්සා[14] බද්ධහත්ථපුට්ඨාදිසරික්ඛතාය අනෙකසරසතා භගවතා පකාසිතා ඉමස්මිං පන නගරොපමසුත්තන්තෙන එසා අචලසුප්පතිට්ඨිතතාය එසිකාත්ථම්භසදිසා කත්වා දස්සිතා. **සද්ධෙසිකො**ති[15] සද්ධං එසිකාත්ථම්භං කත්වා අරියසාවකො අකුසලං පජහතීති ඉමිනා නයෙන සබ්බපදෙසු යොජනා කාතබ්බා; අපිචෙත්ථ හිරොත්තප්පෙහි තීසු ද්වාරෙසු සංවරො සම්පජ්ජති සො චතුපාරිසුද්ධිසීලං හොති. ඉති ඉමස්මිං සුත්තෙ එකාදසසු ඨානෙසු අරහත්තෙ[7] පක්ඛිපිත්වා දෙසනාය කූටං ගහිතන්ති වෙදිතබ්බං.

---

1. බහුසුඨානෙසු b s. ඨපිත b. 6. සදිසෙච s. ච b 7. අරහත්තං s. 10. එසාඑව b s.
2. පටිකච්චෙව b s. 8. දෙසනං නිවට්ටෙස්සාමීති s. 11. තස්සා b s. ලක්ඛණාදීහි s.
3. සන්නිචිතං s. 9. ආගතාතස්මා b s. 12. විභාගො b. විභාවෙතබ්බානි s.
4. නානප්පකාරා s. නානාප්පකාරා b. සාලී s. 13. බහුලාවිහරිස්සන්තීති b.
5. මාසො ච අපරණ්ණඤ්ච b. සෙසාපරණ්ණඤ්ච s. 14. එතා b. 15. සධාසිකාති b.

7. 7. 4.

චතුත්ථෙ කාලං ජානාතීති යුත්තපත්තකාලං ජානාති; **අයං කාලො උද්දෙසස්සාති** අයං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හනකාලො; **පරිපුච්ඡායාති** අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං පරිපුච්ඡනස්ස;[1] **යොගස්සාති** යොගෙ කම්මං පක්ඛිපනස්ස; **පටිසල්ලානස්සාති** නිලීයනස්ස එකීභාවස්ස; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නොති** නවන්නං ලොකුත්තරධම්මානං අනුරූපධම්මං පුබ්බභාගපටිපදං පටිපන්නො; **එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු පුග්ගලපරොවරඤ්ඤූ[2] හොතීති** එවං භික්ඛු පුග්ගලානං පරොවරං[3] තික්ඛමුදුභාවං ජානනසමත්ථො නාම හොති.

7. 7. 5.

පඤ්චමෙ **සන්නපලාසොති**[4] පතිතපලාසො; **ජාලකජාතොති** සඤ්ජාතපත්තපුප්ඵජාලො; තස්ස හි පත්තජාලඤ්ච පුප්ඵජාලඤ්ච සහෙව නික්ඛමති. **ඛාරකජාතොති** පාටිඑක්කං සණ්ඨිතෙන[5] සුවිභත්තෙන[6] පත්තජාලකෙන ච පුප්ඵජාලකෙන ච සමන්නාගතො; **කුඩුමලක[7]ජාතොති** සඤ්ජාතමකුලො;[8] **කොරක[9]ජාතොති** අවිකසිතෙහි මහාකුච්ඡීහි පහිතමුඛෙහි[10] පුප්ඵෙහි සමන්නාගතො; **සබ්බපාලිඵුල්ලොති**[11] සබ්බාකාරෙන සුපුප්ඵිතො; **දිබ්බෙ චත්තාරො මාසෙති** දිබ්බෙන ආයුනා චත්තාරො මාසෙ; මනුස්සගණනාය පන තානි ද්වාදස වස්සසහස්සානි හොන්ති; **පරිචාරෙන්තීති** ඉතො චිතො ච ඉන්ද්‍රියානි චාරෙන්ති කීළන්ති රමන්තීති අත්ථො; **ආභාය ඵුටං හොතීති** තත්තකං ඨානං ඔභාසෙන ඵුටං හොති; තෙසං හි පුප්ඵානං බාලසුරියස්ස විය ආභා හොති පත්තානි පණ්ණච්ඡත්තපමාණානි[12] අන්තො මහාතුම්බමත්තො රෙණු[13] හොති පුප්ඵිතෙ පන පාරිච්ඡත්තකෙ ආරොහනකිච්චං වා අඞ්කුසකං ගහෙත්වා නමනකිච්චං වා පුප්ඵාහරණත්ථං චඞ්ගොටකකිච්චං වා නත්ථි, කන්තනකවාතො උට්ඨහිත්වා පුප්ඵානි වණ්ටතො කන්තති සම්පටිච්ඡනකවාතො සම්පටිච්ඡති පවෙසනකවාතො සුධම්මං දෙවසභං පවෙසෙති සම්මජ්ජනකවාතො පුරාණපුප්ඵානි නීහරති සන්ථරණකවාතො පත්තකණ්ණිකකෙසරානි රචෙන්තො සන්ථරති මජ්ඣට්ඨානෙ ධම්මාසනං හොති යොජනප්පමාණො රතනපල්ලඞ්කො[14] උපරි තියොජනෙන සෙතච්ඡත්තෙන ධාරියමානෙන තදනන්තරං සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො ආසනං අත්ථරීයති තතො තෙත්තිංසාය දෙවපුත්තානං තතො අඤ්ඤෙසං මහෙසක්ඛානං දෙවානං අඤ්ඤතරදෙවතානං පන[15] පුප්ඵකණ්ණිකාව ආසනං හොති දෙවතා[16] දෙවසභං පවිසිත්වා

---

1. පරිපුච්ඡාය s
2. පරොපරඤ්ඤූ b s.
3. පරොපරං b l s.
4. පත්තපලාසොති b. පණ්ඩුපලාසොති s.
5. සඤ්ජාතෙන b.
6. සුවිභත්තෙන b.
7. කුටුමලක b.
8. මකුළො s
9. කොසක b.
10. සමහිතමුඛෙහි s.
11. සබ්බාපාලිඵුල්ලොති l s.
12. පත්තානිපන ඡත්තප්පමාණානි b.
13. රෙනු s.
14. පමාණෙරතනපල්ලඞ්ක s.
15. දෙවතානං b s.
16. දෙවා b. s.

නිසීදන්ති තතො[1] පුප්ඵෙහි රෙණුවට්ටි උග්ගන්ත්වා[2] උපරිකණ්ණිකං ආහච්ච නිපතමානා දෙවතානං තිගාවුතප්පමාණං අත්තභාවං ලාඛාරසපරිකම්මසජ්ජිතං විය සුවණ්ණචුණ්ණපිඤ්ජරං විය කරොති එකච්චෙ පන[3] දෙවා එකෙකං පුප්ඵං ගහෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරන්තාපි කීළන්තියෙව පහරණකාලෙපි මහාතුම්බප්පමාණා රෙණු නික්ඛමිත්වා සරීරං පභාසම්පන්නෙහි ගන්ධචුණ්ණෙහි සඤ්ජනිත මනොසිලාරාගං[4] විය කරොති එවං සා කීළා චතූහි මාසෙහි පරියොසානං ගච්ඡති. **අසමානුභාවො**ති අයං අනුප්ඵරිතුං[5] ආනුභාවො; ඉදානි යස්මා න සත්ථා පාරිච්ඡත්තකෙන අත්ථිකො තෙන පන සද්ධිං උපමෙත්වා සත්ත අරියසාවකෙ දස්සෙතුකාමො තෙ දස්සෙතුං **එවමෙව ඛො**ති ආදිමාහ. තත්ථ **පබ්බජ්ජාය චෙතෙතී**ති පබ්බජිස්සාමීති චින්තෙති; **දෙවානංවා**ති දෙවානං විය; **යාව බ්‍රහ්මලොකා සාධුකාරසද්දො අබ්භුග්ගච්ඡතී**ති පඨවිතලතො යාව බ්‍රහ්මලොකා සාධුකාරසද්දෙන සබ්බං එකසද්දමෙව හොති; **අසමානුභාවො**ති අයං ඛීණාසවස්ස භික්ඛුනො අනුප්ඵරණානුභාවො; ඉමස්මිං පන[6] සුත්තෙ චතුපාරිසුද්ධිසීලං පබ්බජ්ජානිස්සිතං හොති කසිණපරිකම්මං පඨමජ්ඣානසන්නිස්සිතං විපස්සනාය සද්ධිං තයො මග්ගා තීණි ච ඵලානි අරහත්තමග්ගසන්නිස්සිතානි හොන්ති. දෙසනාය නාම[7] උපරිතො වා හෙට්ඨතො වා[8] උභයතො වා පරිච්ඡෙදො හොති. ඉධ පන උභයතො පරිච්ඡෙදො තෙනෙතං වුත්තං. සඞ්ඛෙපතො පනෙත්ථ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති වෙදිතබ්බං.

7. 7. 6.

ඡට්ඨෙ **පරිසුද්ධා ච භවිස්සන්තී**ති භියොසොමත්තාය පරිසුද්ධා භවිස්සන්ති නිම්මලා; **සකම්මාරගතො**ති එත්ථ සකාරො නිපාතමත්තං; කම්මාරගතො කම්මාරුද්ධනගතොති අත්ථො.

7. 7. 7.

සත්තමෙ **අනනුයුත්තස්සා**ති න යුත්තපයුත්තස්ස හුත්වා විහරතො; **සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ කුක්කුටියා අණ්ඩානී**ති ඉමා කණ්හපක්ඛසුක්කපක්ඛවසෙන ද්වෙ උපමා වුත්තා, තාසු කණ්හපක්ඛඋපමා[9] අත්ථස්ස අසාධිකා ඉතරා සාධිකාති සුක්කපක්ඛඋපමාය එව[10] අත්ථො වෙදිතබ්බො. **සෙය්‍යථාපී**ති ඔපම්මත්ථෙ නිපාතො; අපීති සම්භාවනත්ථෙ; උභයෙනාපි[11] සෙය්‍යථාපි නාම භික්ඛවෙති දස්සෙති; **කුක්කුටියා අණ්ඩානි අට්ඨ වා දස වා ද්වාදස වා**ති එත්ථ පන කිඤ්චාපි කුක්කුටියා වුත්තප්පකාරතො ඌනාධිකානිපි අණ්ඩානි හොන්ති වචනසිලිට්ඨතාය පනෙතං වුත්තං එවං හි ලොකෙ සිලිට්ඨං[12] වචනං හොති; **තානස්සු**ති

1. වාතො b
2. රෙණුවට්ටිං උග්ගහෙත්වා b.
3. එකච්චෙ b.
4. සඤ්ජාත b s. මනොහරංරාගං b.
5. අනුඵරිතුං b
6. ඉමස්මිං b.
7. දෙසනාය s.
8. හෙට්ඨතොවා උපරිතොවා b.
9. කණ්හපක්ඛූපමා b.
10. පක්ඛූපමාය එවං b.
11. සම්භාවනත්ථෙ s
12. සිලිට්ඨ s.

තානි අස්සු තෙ[1] භවෙය්‍යුන්ති අත්ථො; **කුක්කුටියා සම්මා අධිසයිතානී**ති තාය ජනෙත්තියා කුක්කුටියා පක්ඛෙ පසාරෙත්වා තෙසං උපරි සයන්තියා සම්මා අධිසයිතානි; **සම්මා පරිසෙදිතානී**ති කාලෙන කාලං උතුං ගණ්හාපෙන්තියා සුට්ඨු සමන්තතො සෙදිතානි උස්මීකතානි;[2] **සම්මා පරිභාවිතානී**ති කාලෙන කාලං සුට්ඨු සමන්තතො භාවිතානි[3] කුක්කුටගන්ධං ගාහාපිතානීති අත්ථො; **කිඤ්චාපි තස්සා කුක්කුටියා**ති[4] තස්සා කුක්කුටියා ඉමං තිවිධකිරියාකරණෙන අප්පමාදං කත්වා කිඤ්චාපි[5] න එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජෙය්‍ය; **අථ ඛො භබ්බාව තෙ**ති අථ ඛො තෙ කුක්කුටපොතකා වුත්තනයෙන සොත්ථිනා අභිනිබ්භිජ්ජිතුං භබ්බාව තෙ හි යස්මා තාය කුක්කුටියා එවං තීහාකාරෙහි තානි අණ්ඩානි පරිපාලියමානානි න පූතීනි හොන්ති යොපි නෙසං අල්ලසිනෙහො සො පරියාදානං ගච්ඡති කපාලං තනුකං හොති පාදනඛසිඛා ච මුඛතුණ්ඩකඤ්ච[6] ඛරං[7] හොති සයම්පි පරිණාමං ගච්ඡති කපාලස්ස තනුත්තා බහි[8] ආලොකො අන්තො පඤ්ඤායති තස්මා චිරං වත මයං සඞ්කුටිතහත්ථපාදා සම්බාධෙ සයිම්හා[9] අයඤ්ච බහි ආලොකො දිස්සති එත්ථ දානි නො සුඛවිහාරො භවිස්සතීති නික්ඛමිතුකාමා හුත්වා කපාලං පාදෙන පහරන්ති ගීවං පසාරෙන්ති තතො තං කපාලං ද්වෙධා භිජ්ජති අථ තෙ පක්ඛෙ විධුනන්තා තඞ්ඛණානුරූපං විරවන්තා නික්ඛමන්තියෙව නික්ඛමිත්වා ච ගාමක්ඛෙත්තං උපසොභයමානා විචරන්ති. **එවමෙව ඛො**ති ඉදං ඔපම්මසම්පටිපාදනං, තං එවං අත්ථෙන සංසන්දිත්වා[10] වෙදිතබ්බං.

තස්සා කුක්කුටියා අණ්ඩෙසු තිවිධකිරියාකරණං විය හි ඉමස්ස භික්ඛුනො භාවනං අනුයුත්තකාලො, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාසම්පාදනෙන අණ්ඩානං අපූතිභාවො විය භාවනං අනුයුත්තස්ස භික්ඛුනො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන විපස්සනාඤාණස්ස අපරිහානි, තස්සා තිවිධකිරියාකරණෙන අණ්ඩානං අල්ලසිනෙහපරියාදානං විය තස්ස භික්ඛුනො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන භවත්තයානුගතනිකන්තිසිනෙහපරියාදානං,[11] අණ්ඩකපාලානං තනුභාවො විය භික්ඛුනො[12] අවිජ්ජණ්ඩකොසස්ස තනුභාවො, කුක්කුටපොතකානං[13] නඛතුණ්ඩකානං ථද්ධඛරභාවො[14] විය භික්ඛුනො[15] විපස්සනාඤාණස්ස තික්ඛඛරවිප්පසන්නසූරභාවො,[16] කුක්කුටපොතකානං

1. අස්සු b l.
2. උස්මීකතානීති වුත්තං හොති s
3. පරිභාවිතානි s.
4. කිඤ්චාපි b.
5. කත්වා b.
6. මුඛතුණ්ඩකඤ්ච s.
7. ථද්ධං b.
8. බහිද්ධා s.
9. සයිම්හ b.
10. සංසන්දෙත්වා b
11. නිකන්තිසිනෙහපරියාදානං s. නිකන්තියාපරියාදානං b.
12. භික්ඛුනොතිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන s.
13. කුක්කුටියාතිවිධකිරියාකරණෙන කුක්කුටපොතකානං s.
14. ථද්ධභාවො b.
15. භික්ඛුනොතිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන s.
16. භාවො කුක්කුටියාතිවිධකිරියාකරණෙන s.

පරිණාමකාලො[1] විය භික්ඛුනො[2] විපස්සනාඤාණස්ස පරිණාමකාලො[3] ගබ්භගහණකාලො[4] කුක්කුටපොතකානං[5] පාදනඛසිඛාය වා මුඛතුණ්ඩකෙන වා අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා පක්ඛෙ පප්ඵොටෙත්වා සොත්ථිනා අභිනිබ්භිදකාලො විය තස්ස භික්ඛුනො[2] විපස්සනාඤාණං[6] ගබ්භං ගණ්හාපෙත්වා විචරන්තස්ස[7] උතුසප්පායං වා භොජනසප්පායං වා පුග්ගලසප්පායං වා ධම්මසවනසප්පායං වා ලභිත්වා එකාසනෙ නිසින්නස්සෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තස්ස අනුපුබ්බාධිගතෙන අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා අභිඤ්ඤාපක්ඛෙ පප්ඵොටෙත්වා සොත්ථිනා අරහත්තප්පත්තකාලො වෙදිතබ්බො. යථා පන කුක්කුටපොතකානං පරිණතභාවං ඤත්වා මාතාපි අණ්ඩකොසං භින්දති එවං තථාරූපස්ස භික්ඛුනො ඤාණපරිපාකං ඤත්වා සත්ථාපි:-

"උච්ඡින්ද සිනෙහමත්තනො කුමුදං සාරදිකංව පාණිනා,
සන්තිමග්ගමෙව බ්‍රෑහය නිබ්බානං සුගතෙන දෙසිත"න්ති.

ආදිනා නයෙන ඔභාසං ඵරිත්වා ගාථාය අවිජ්ජණ්ඩකොසං පහරති සො ගාථාපරියොසානෙ අවිජ්ජණ්ඩකොසං භින්දිත්වා අරහත්තං පාපුණාති තතො පට්ඨාය යථා තෙ කුක්කුටපොතකා ගාමඛෙත්තං උපසොභයමානා තත්ථ විචරන්ති[8] එවං අයම්පි මහාඛීණාසවො නිබ්බානාරම්මණං ඵලසමාපත්තිං අප්පෙත්වා සඞ්ඝාරාමං උපසොභයමානො විචරති. **ඵලගණ්ඩස්සාති**[9] වඩ්ඪකිස්ස; සො හි[10] ඔලම්බකසඞ්ඛාතඵලං ධාරෙත්වා[11] දාරූනං ගණ්ඩං හරතීති ඵලගණ්ඩොති[12] වුච්චති. **වාසිජටෙති** වාසිදණ්ඩකස්ස ගහණට්ඨානෙ; **එත්තකං වා මෙ අජ්ජ ආසවානං ඛීණන්ති** පබ්බජිතස්ස හි පබ්බජ්ජාය චෙතනාදිසඞ්ඛෙපෙන[13] උද්දෙසෙන පරිපුච්ඡාය යොනිසො මනසිකාරෙන වත්තපටිපත්තියා ච[14] නිච්චකාලං ආසවා ඛීයන්ති එවං ඛීයමානානං පන[15] තෙසං එත්තකං අජ්ජ ඛීණං එත්තකං හිය්‍යොති එවං අස්ස[16] ඤාණං න හොතීති අත්ථො. ඉමාය උපමාය විපස්සනානිසංසො දීපිතො. **හෙමන්තිකෙනාති** හෙමන්තසමයෙන; **පටිප්පස්සම්භන්තීති** ථිරභාවෙන පරිහායන්ති; **එවමෙව ඛො**ති එත්ථ මහාසමුද්දො විය සාසනං දට්ඨබ්බං, නාවා විය යොගාවචරො, නාවාය සමුද්දෙ[17] පරියායනං විය ඉමස්ස භික්ඛුනො ඌනපඤ්චවස්සකාලෙ ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ විචරණං, නාවාය මහාසමුද්දොදකෙන ඛජ්ජමානානං

1. පරිණාමගමනකාලො b.
2. භික්ඛුනො තිවිධානුපස්සනා සම්පාදනෙන s.
3. පරිණාමකාලො වඩ්ඪිකාලො s.
4. ගබ්භගහණෙ b.
5. කුක්කුටියා තිවිධකිරියාසම්පාදනෙන කුක්කුටපොතකානං s.
6. විපස්සනාඤාණ s b.
7. විචරන්තස්ස තජ්ජාතිකං b s.
8. චරන්ති b l.
9. බලගණ්ඩස්සාති s.
10. එසොහි s.
11. සංඛාතං b, බලං s. ධාරෙත්වා b s.
12. බලගණ්ඩොති s.
13. පබ්බජ්ජාසඞ්ඛෙපෙන b s.
14. ච s
15. ඛීයමානානං b.
16. එවමස්ස s. එවංපනස්ස b
17. මහාසමුද්දෙ b.

බන්ධනානං තනුභාවං විය භික්ඛුනො පබ්බජ්ජාසඞ්ඛෙපෙන උද්දෙසෙන[1] පරිපුච්ඡාදීහියෙව සංයොජනානං තනුභාවො, නාවාය ථලෙ උක්ඛිත්තකාලො විය භික්ඛුනො නිස්සයමුත්තකස්ස කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වසනකාලො, දිවා වාතාතපෙන සංසුස්සනං විය විපස්සනාඤාණෙන තණ්හාසිනෙහස්ස[2] සංසුස්සනං, රත්තිං හිමොදකෙන තෙමනං විය කම්මට්ඨානං නිස්සාය උප්පන්නෙන පීතිපාමොජ්ජෙන චිත්තතෙමනං, රත්තින්දිවං[3] වාතාතපෙහි චෙව හිමොදකෙන ච පරිසුක්ඛතින්තානං බන්ධනානං දුබ්බලභාවො විය විපස්සනාඤාණපීතිපාමොජ්ජෙහි සංයොජනානං භිය්‍යොසොමත්තාය දුබ්බලභාවො, පාවුස්සකමෙඝො විය අරහත්තමග්ගඤාණං මෙඝවුට්ඨිඋදකෙන නාවාය අන්තොපූතිභාවො විය ආරද්ධවිපස්සකස්ස රූපසත්තකාදිවසෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙන්තස්ස ඔක්ඛායමානෙ පක්ඛායමානෙ කම්මට්ඨානෙ[4] එකදිවසං උතුසප්පායාදීනි ලද්ධා එකපල්ලඞ්කෙන නිසින්නස්ස අරහත්තඵලාධිගමො, පූතිබන්ධනාය නාවාය කඤ්චිකාලට්ඨානං[5] විය. ඛීණසංයොජනස්ස අරහතො මහාජනං අනුග්ගණ්හන්තස්ස යාවතායුකං ඨානං, පූතිබන්ධනාය නාවාය අනුපුබ්බෙන භිජ්ජිත්වා අපණ්ණත්තිකභාවූපගමො විය ඛීණාසවස්ස උපාදිණ්ණක්ඛන්ධභෙදෙන අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බුතස්ස අපණ්ණත්තිකභාවූපගමොති. ඉමාය උපමාය සංයොජනානං දුබ්බලතා දීපිතා.

7. 7. 8.

අට්ඨමං අට්ඨුප්පත්තියං[6] කථිතං. අට්ඨුප්පත්ති පනස්ස හෙට්ඨා චූළවජිරසඞ්ඛාත[7]සුත්තවණ්ණනාය විත්ථාරිතායෙව. **පස්සථ නොති** පස්සථ නු; **ආලිඞ්ගිත්වාති** උපගූහිත්වා; **උපනිසීදෙය්‍යාති** සමීපෙ නිස්සාය නිසීදෙය්‍ය; **උපනිපජ්ජෙය්‍යාති** උපගන්ත්වා නිපජ්ජෙය්‍ය; **ආරොචයාමීති** ආචික්ඛාමි; **පටිවෙදයාමීති** පටිවෙදෙත්වා ජානාපෙත්වා කථෙමි; **වාලරජ්ජුයාති** අස්සවාලගොවාලෙහි වට්ටිතරජ්ජුයා; **පච්චොරස්මින්ති** උරමජ්ඣෙ; **ඵෙණුද්දෙහකන්ති** ඵෙණං උද්දහිත්වා[8] උප්පාදෙතීති[9] අත්ථො; අත්තත්ථන්ති අත්තනො දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකං ලොකියලොකුත්තරං අත්ථං; පරත්ථොභයත්ථෙසුපි එසෙව නයො. සෙසමෙත්ථ යං වත්තබ්බං සියා තං සබ්බං චූළවජිරසඞ්ඛාතසුත්තස්ස අට්ඨුප්පත්තියං කථිතමෙව. ඉදඤ්ච පන සුත්තං කථෙත්වා සත්ථා චූළවජිරසඞ්ඛාතසුත්තං කථෙසි. නවමං උත්තානත්ථමෙව.

7. 7. 10.

දසමෙ පරිත්තන්ති අප්පං ථොකං; තං හි සරසපරිත්තතායපි ඛණපරිත්තතායපි ඨිතිපරිත්තතායපි පරිත්තමෙව; ලහුං උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣනතො **ලහුසං;**[10] **මන්තාය බොද්ධබ්බන්ති** මන්තාය

---

1. උද්දෙස b s.
2. සෙනහස්ස s.
3. රත්ති දිවං b.
4. ඔකායමානෙ b.
5. කිඤ්චිකාලං b.
6. අඤ්ඤුප්පත්තියං b.
7. සංඝාට b
8. උද්දෙහිත්වා b.
9. උස්සාදෙත්වාති b s.
10. ලහුකං b s. ලහුං !

ඵොද්ධබ්බං[1] පක්ඛන්දිය ජානිතබ්බන්ති අත්ථො; **පබ්බතෙය්‍යාති** පබ්බත සම්භවා[2] **භාරභාරිනීති** රුක්ඛතලවෙළුආදීනි හරිතබ්බානි හරිතුං සමත්ථා;[3] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාවග්ගො සත්තමො.

---

7. 8. 1.

අට්ඨමස්ස පඨමෙ **ආපත්තිං ජානාතීති** ආපත්තිංයෙව ආපත්තීති ජානාති; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො.

7. 8. 2.

දුතියෙ **ස්වාගතානීති** සුආගතානි සුප්පගුණානි; **සුවිභත්තානීති** කොට්ඨාසතො සුට්ඨු විභත්තානි; **සුප්පවත්තිනීති** ආවජ්ජිතාවජ්ජිතට්ඨානෙ[4] සුට්ඨු පවත්තානි දළ්හපගුණානි; **සුවිනිච්ඡිතානීති** සුට්ඨු විනිච්ඡිතානි;[5] **සුත්තසොති** සුත්තවිභාගතො;[6] **අනුබ්‍යඤ්ජනසොති** ඛන්ධකපරිවාරතො.

7. 8. 3.

තතියෙ **විනයෙ ඛො පන ඨිතො හොතීති** විනයලක්ඛණෙ පතිට්ඨිතො හොති; **අසංහීරොති** න සක්කා හොති ගහිතගහණං **විස්සජ්ජාපෙතුං**.

7. 8. 9.

නවමෙ **එකොති** අදුතියො; **වූපකට්ඨොති** කායෙන ගණතො චිත්තෙන කිලෙසෙහි වූපකට්ඨො වවකට්ඨො[7] දූරීභූතො; **අප්පමත්තොති** සතිඅවිප්පවාසෙ ඨිතො; **පහිතත්තොති** පෙසිතත්තො; **නිබ්බිදායාති** භවෙ උක්කණ්ඨාපනත්ථාය;[8] **විරාගායාති** රාගාදීනං විරජ්ජනත්ථාය; **නිරොධායාති** අප්පවත්ති[9] කරණත්ථාය; **වූපසමායාති** කිලෙසවූපසමාය අප්පවත්තියා; **අභිඤ්ඤායාති** තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා අභිජානනත්ථාය; **සම්බොධායාති** මග්ගසඞ්ඛාතස්ස සම්බොධස්ස අත්ථාය; **නිබ්බානායාති** නිබ්බානස්ස සච්ඡිකරණත්ථාය.

7. 8. 10.

දසමෙ අධිකරණානි සමෙන්ති උපසමෙන්තීති **අධිකරණසමථා**; **උප්පන්නුප්පන්නානන්ති** උප්පන්නානං උප්පන්නානං; **අධිකරණානන්ති** විවාදාධිකරණං අනුවාදාධිකරණං කිච්චාධිකරණං ආපත්තාධිකරණන්ති[10] ඉමෙසං චතුන්නං; **සමථාය වූපසමායාති.** සමනත්ථඤ්චෙව වූපසමනත්ථඤ්ච;[11] **සම්මුඛාවිනයො දාතබ්බො.** -පෙ- **තිණවත්ථාරකොති**

---

1. ඵොධන්ති b. ඵොට්ඨබ්බන්ති මත්තාය ඵොට්ඨබ්බං s.
2. පබ්බතප්පභවා b.
3. සමත්ථානි b
4. සුප්පවත්තිනීති ආවජ්ජිතට්ඨානෙ b.
5. දළ්හපගුණානි සුවිනිච්ඡිතානි b l.
6. සුත්තසොති විභඞ්ගතො b s.
7. වුපකාසට්ඨො b වූපකාසට්ඨො විවෙකට්ඨො s.
8. වට්ටෙ b s. උක්කණ්ඨනත්ථාය b. උක්කණ්ඨනත්ථාය s.
9. අප්පවත්ත b.
10. ආපත්තාධිකරණං කිච්චාධිකරණන්ති b.
11. වූප- b.

ඉමෙ සත්ත සමථා දට්ඨබ්බා. තෙසං විනිච්ඡයනයො[1] විනයවණ්ණනාතො[2] ගහෙතබ්බො. අපිච දීඝනිකායෙ සඞ්ගීතිසුත්තවණ්ණනායම්පි විත්ථාරිතොයෙව. තථා මජ්ඣිමනිකායෙ සාමගාමසුත්තවණ්ණනායම්පීති.[3]

විනයධරවග්ගො අට්ඨමො.

ඉතො පරානි සත්ත සුත්තානි උත්තානත්ථානෙව. නහෙත්ථ කිඤ්චි හෙට්ඨා අවුත්තනයං නාම අත්ථීති.

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය
සත්තකනිපාතවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා.

8. 1. 1.

අට්ඨකනිපාතස්ස පඨමෙ **ආසෙවිතායාති** ආදරෙන සෙවිතාය; **භාවිතායාති** වඩ්ඪිතාය; **බහුලීකතායාති** පුනප්පුනං[4] කතාය; **යානීකතායාති** යුත්තයානසදිසාය කතාය; **වත්ථුකතායාති** පතිට්ඨානට්ඨෙන වත්ථු විය කතාය; **අනුට්ඨිතායාති** පච්චුපට්ඨිතාය; **පරිචිතායාති** සමන්තතො චිතාය උපචිතාය, **සුසමාරද්ධායාති** සුට්ඨු සමාරද්ධාය සුකතාය; **ආනිසංසාති** ගුණා; **සුඛං සුපතීති** ආදීසු යං වත්තබ්බං තං එකාදසනිපාතෙ[5] වක්ඛාම. **අප්පමාණන්ති** ඵරණවසෙන අප්පමාණං; **තනූ[6] සංයොජනා හොන්ති පස්සතො උපධික්ඛයන්ති** මෙත්තාපදට්ඨානාය විපස්සනාය අනුක්කමෙන උපධික්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං පත්තස්ස දස සංයොජනා පහීයන්තීති අත්ථො; අථවා **තනූ සංයොජනා හොන්තීති** පටිඝඤ්චෙව පටිඝසම්පයුත්තසංයොජනා ච[7] තනුකා හොන්ති; **පස්සතො උපධික්ඛයන්ති** තෙසංයෙව කිලෙසූපධීනං ඛයසඞ්ඛාතං මෙත්තං[8] අධිගමවසෙන පස්සන්තස්ස; **කුසලී[9] තෙන හොතීති** තෙන මෙත්තායනෙන කුසලො[10] හොති; **සත්තසණ්ඩන්ති** සත්තසඞ්ඛාතෙන සණ්ඩෙන සමන්නාගතං සත්තභරිතන්ති අත්ථො; **ජිනිත්වාති**[11] අදණ්ඩෙන අසත්ථෙන ධම්මෙනෙව විජිනිත්වා; **රාජිසයොති** ඉසිසදිසා ධම්මිකරාජානො; **යජමානාති** දානානි දදමානා; **අනුපරියගාති**[12] විචරිංසු; **අස්සමෙධන්ති**[13] ආදීසු පොරාණක[14] රාජකාලෙ කිර සස්සමෙධං පුරිසමෙධං සම්මාපාසං වාචාපෙය්‍යන්ති[15]

---

1. විනිච්ඡනයො b.
2. විනයසංවණ්ණනාතො b
3. වණ්ණනායාති b s.
4. බහුලීකතායාති b. පුනප්පුනං b s.
5. එකාදසකනිපාතෙ b s.
6. තනු s l.
7. සංයොජනා ච b s.
8. ඛයසංඛාතං අරහත්තං s.
9. කුසලං b s.
10. කුසලං b s.
11. විජෙත්වාති b.
12 අනුචරියගාති s.
13. සස්සමෙධන්ති b s.
14. ආදීසු b s. පොරාණක ධම්මිකා s.
15. වාචපෙය්‍යන්ති b. වාජපෙය්‍යන්ති s.

චත්තාරි සඞ්ගහවත්ථූනි අහෙසුං යෙහි රාජානො ලොකං සඞ්ගණ්හිංසු, තත්ථ නිප්ඵන්නසස්සතො දසමභාගග්ගහණං සස්සමෙධං නාම සස්සසම්පාදනෙ මෙධාවිතාති අත්ථො; මහායොධානං ඡම්මාසික[1] භත්තවෙතනානුප්පදානං පුරිසමෙධං නාම පුරිසසඞ්ගණ්හනෙ මෙධාවිතාති අත්ථො; දලිද්දමනුස්සානං හත්ථතො[2] ලෙඛං ගහෙත්වා තීණි වස්සානි විනා වඩ්ඪියා සහස්සද්විසහස්සමත්තං[3] ධනානුප්පදානං සම්මාපාසං නාම; තං හි සම්මා මනුස්සෙ පාසෙති හදයෙ බන්ධිත්වා විය ඨපෙති තස්මා සම්මාපාසන්ති වුච්චති; තාත මාතුලාති ආදිනා නයෙන පන සණ්හවාචාභණනං වාචපෙය්‍යං[4] නාම පියවාචාති අත්ථො; එවං චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සඞ්ගහිතං රට්ඨං ඉද්ධඤ්චෙව හොති ඵීතඤ්ච; බහු අන්නපානං[5] ඛෙමං නිරබ්බුදං; මනුස්සා මුදා මොදමානා[6] උරෙ පුත්තෙ නච්චෙන්තා අපාරුතඝරා විහරන්ති. ඉදං ඝරද්වාරෙසු අග්ගළානං අභාවතො නිරග්ගළන්ති වුච්චති; අයං පොරාණිකා පවෙණී. අපරභාගෙ[7] පන ඔක්කාකරාජකාලෙ බ්‍රාහ්මණා ඉමානි චත්තාරි සඞ්ගහවත්ථූනි ඉමඤ්ච රට්ඨසම්පත්තිං පරිවත්තෙත්වා උද්ධමූලකං[8] කත්වා අස්සමෙධං පුරිසමෙධන්ති[9] ආදිකෙ පඤ්ච යඤ්ඤෙ නාම අකංසු, තෙසු අස්සමෙත්ථ මෙධන්ති වධෙන්තීති[10] අස්සමෙධො; ද්වීහි පරියඤ්ඤෙහි යජිතබ්බස්ස එකවීසතියූපස්ස එකස්මිං පච්ඡිමදිවසෙයෙව සත්තනවුතිපඤ්චපසුසතඝාතභිංසනස්ස[11] ඨපෙත්වා භූමිඤ්ච පුරිසෙ ච අවසෙසසබ්බවිභවදක්ඛිණස්ස යඤ්ඤස්සෙතං අධිවචනං; පුරිසමෙත්ථ[12] මෙධන්තීති පුරිසමෙධං; චතූහි පරියඤ්ඤෙහි යජිතබ්බස්ස සද්ධිං භූමියා අස්සමෙධෙ වුත්තවිභවදක්ඛිණස්ස යඤ්ඤස්සෙතං අධිවචනං; සම්මමෙත්ථ පාසන්තීති සම්මාපාසො; දිවසෙ දිවසෙ යුගච්ඡිග්ගළෙ පවෙසනදණ්ඩකසඞ්ඛාතං[13] සම්මං ඛිපිත්වා තස්ස පතිතොකාසෙ වෙදිං[14] කත්වා සංහාරිමෙහි යූපාදීහි සරස්සතීනදියා[15] නිමුග්ගොකාසතොපභුති පටිලොමං ගච්ඡන්තෙන යජිතබ්බස්ස සත්‍රයාගස්සෙතං[16] අධිවචනං; වාචමෙත්ථ පිබන්තීති වාචපෙය්‍යං;[17] එකෙන පරියඤ්ඤෙන සත්තරසහි පසූහි යජිතබ්බස්ස බෙලුවයූපස්ස[18] සත්තරසක[19] දක්ඛිණස්ස යඤ්ඤස්සෙතං අධිවචනං; නත්ථි එත්ථ අග්ගළාති නිරග්ගළො; නවහි පරියඤ්ඤෙහි යජිතබ්බස්ස සද්ධිං භූමියා ච පුරිසෙහි ච අස්සමෙධෙ වුත්තවිභවදක්ඛිණස්ස සබ්බමෙධපරියායනාමස්ස අස්සමෙධවිකප්පස්සෙතං අධිවචනං; ඛලම්පි තෙ නානුභවන්ති

---

1. ඡමාසික b.
2. හත්ථා b.
3. මත්ත b s.
4. වාචපෙය්‍යන්ති b. වාජපෙය්‍යන්ති s.
5. බහුන්නපානං s.
6. මනුස්සාසම්මොදමානා s.
7. ච s.
8. උද්ධංමූලකං b s.
9. අස්සමෙධන්ති s.
10. අස්සං මෙධන්තීති b.
11. භිසනස්ස ඨපෙත්වා b. හිංසනස්ස s.
12. පුරිසං b.
13. දණ්ඩසඞ්ඛාතං s.
14. වතිං b.
15. යූපාදීහිනදියා b.
16. සතසාතස්සෙතං b.
17. වාජමෙත්ථ s පිවන්තීති b s වාජපෙය්‍යො s. වාචපෙය්‍යො b.
18. වෙලුවයූපස්ස s.
19. සත්තරසයුත්ත s. සත්තරස (සත්තදස) ක b.

සොළසින්ති තෙ සබ්බෙපි මහායාගා එකස්ස මෙත්තචිත්තස්ස විපාකමහන්තතාය සොළසිං කලං නාග්ඝන්ති සොළසමං භාගං න පාපුණන්තීති අත්ථො; **න ජිනාතීති** න අත්තනා පරස්ස ජිනිං කරොති; **න ජාපයෙති** න පරෙන පරස්ස ජිනිං කරොති; **මෙත්තංසොති** මෙත්තායමානචිත්තකොට්ඨාසො[1] හුත්වා; **සබ්බභූතානන්ති** සබ්බසත්තෙසු; **වෙරං තස්ස න කෙනචීති** තස්ස කෙනචි සද්ධිං අකුසලවෙරං වා පුග්ගලවෙරං වා නත්ථි.

8. 1. 2.

දුතියෙ **ආදිබ්‍රහ්මචරියිකායාති** මග්ගබ්‍රහ්මචරියස්ස ආදිභූතාය; **පඤ්ඤායාති** විපස්සනාය; **ගරුට්ඨානියන්ති** ගාරවුප්පත්තිපච්චයභූතං ගරුභාවනීයං; **තිබ්බන්ති** බහලං;[2] **පරිපුච්ඡතීති** අත්ථපාළිඅනුසන්ධිපුබ්බාපරානි පුච්ඡති; **පරිපඤ්හතීති** පඤ්හං කරොති ඉදඤ්චිදඤ්ච පුච්ඡිස්සාමීති විතක්කෙති; **ද්වයෙනාති** දුවිධෙන; **අනානාකථිකොති** අනානත්තකථිකො[3] හොති; **අතිරච්ඡානකථිකොති** නානාවිධං තිරච්ඡානකථං න කථෙති; **අරියං වා තුණ්හීභාවන්ති** අරියතුණ්හීභාවො නාම චතුත්ථජ්ඣානං සෙසකම්මට්ඨානමනසිකාරොපි වට්ටති;[4] **ජානං ජානාතීති** ජානිතබ්බකං[5] ජානාති; **පස්සං පස්සතීති** පස්සිතබ්බකං[6] පස්සති; **පියතායාති** පියභාවත්ථාය; **ගරුතායාති** ගරුභාවත්ථාය; **භාවනායාති** භාවනත්ථාය ගුණසම්භාවනාය වා; **සාමඤ්ඤායාති** සමණධම්මත්ථාය; **එකීභාවායාති** නිරන්තරභාවත්ථාය.

8. 1. 3.

තතියෙ **අප්පියපසංසීති** අප්පියජනස්ස පසංසකො වණ්ණභාණී; **පියගරහීති** පියජනස්ස නින්දකො ගරහකො.

8. 1. 4.

චතුත්ථෙ **අනවඤ්ඤත්තිකාමොති** අහො වත මං අඤ්ඤෙ න අවජානෙය්‍යුන්ති අනවජානනකාමො;[7] **අකාලඤ්ඤූති** කථාකාලං[8] න ජානාති අකාලෙ කථෙති; **අසුචීති** අසුචිකායකම්මාදීහි සමන්නාගතො.[9]

8. 1. 5.

පඤ්චමෙ ලොකස්ස ධම්මාති **ලොකධම්මා**; එතෙහි මුත්තා[10] නාම නත්ථි බුද්ධානම්පි හොන්ති තෙනෙවාහ[11] **ලොකං අනුපරිවත්තන්තීති** අනුබන්ධන්ති න පජහන්ති ලොකතො න නිවත්තන්තීති අත්ථො; **ලොකො ච අට්ඨලොකධම්මෙ අනුපරිවත්තතීති**[12] අයඤ්ච ලොකො එතෙ අනුබන්ධති න පජහති[13] තෙහි ධම්මෙහි අනුපරිවත්තතීති[14] අත්ථො; **ලාභො අලාභොති** ලාභෙ ආගතෙ අලාභො

---

1. මෙත්තාසමාධිචිත්තකොට්ඨාසො b.
2. තිබ්බන්තිබලවං b.
3. අනානාත්තකථිකො b.
4. පවට්ටති s.
5. ජානිතබ්බං
6. පස්සිතබ්බං s.
7. අනවජානනං නිකාමෙති b.
8. කාලාකාලං s.
9. සමුද්දගතො l.
10. මුත්තො b
11. තෙනවාතං b.
12. අනුපරිවත්තෙන්ති b.
13. නප්පජහති b.
14. න නිවත්තතීති b s. අනුවත්තතීති l.

අගතොයෙවාති වෙදිතබ්බා; අයසාදීසුපි එසෙව නයො. **අවෙක්ඛති විපරිණාමධම්මෙති** විපරිණාමධම්මෙ[1] ඉමෙති එවං අවෙක්ඛති; **විද්ධූපිතාති** විධමිතා[2] විද්ධංසිතා; **පදඤ්ච ඤත්වාති** නිබ්බානපදං ජානිත්වා; **සම්මප්පජානාති භවස්ස පාරගූති** භවස්ස පාරං ගතො නිප්ඵත්තිං මත්ථකං පත්තො නිබ්බානපදං ඤත්වාව තං පාරං ගතභාවං සම්මප්පජානාතීති. ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

8. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **කො විසෙසොති** කිං විසෙසකාරණං; **කො අධිප්පායොසොති**[3] කො අධිකපයොගො; **පරියාදායාති** ගහෙත්වා පරිනිට්ඨපෙත්වා; ඉධාපි වට්ටවිවට්ටමෙව කථිතං.

8. 1. 7.

සත්තමෙ **අචිරපක්කන්තෙති** සඞ්ඝං භින්දිත්වා න චිරපක්කන්තෙ; **ආරබ්භාති** ආගම්ම පටිච්ච සන්ධාය; **අත්තවිපත්තින්ති** අත්තනො විපත්තිං විපන්නාකාරං; සෙසපදෙසුපි එසෙව නයො. **අභිභුය්‍යාති** අභිභවිත්වා මද්දිත්වා.

8. 1. 8.

අට්ඨමෙ **ධවජාලිකායන්ති**[4] එවංනාමකෙ විහාරෙ; සො කිර ධවවනෙ[5] නිවිට්ඨත්තා ධවජාලිකාති නිට්ඨං ගතො;[6] **පාතුරහොසීති** ඉමමත්ථං දෙවරඤ්ඤො ආරොචෙස්සාමීති ගන්ත්වා[7] පාකටො අහොසි; **ආදිබ්‍රහ්මචරියිකොති**[8] සික්ඛාත්තය[9] සඞ්ගහස්ස සකලසාසනබ්‍රහ්ම[10] චරියස්ස ආදිභූතො.

8. 1. 9.

නවමෙ **කුලපුත්තාති** ජාතිකුලපුත්තා; **බලවාති** ථාම සම්පන්නා; **පාසාදිකොති** රූපසම්පත්තියා[11] පසාදජනකො; **තිබ්බරාගොති** බලවරාගො; **කිමඤ්ඤත්‍රාති** ආදීසු අයමත්ථො, කිං අඤ්ඤෙන කාරණෙන කථිතෙන; අයං නන්දො ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරො භොජනෙ මත්තඤ්ඤූ ජාගරියමනුයුත්තො සතිසම්පජඤ්ඤෙන සමන්නාගතො යෙන[12] නන්දො **සක්කොති** පරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරිතුං සචෙ ඉමෙහි කාරණෙහි සමන්නාගතො නාභවිස්ස න සක්කුණෙය්‍යාති; **ඉතිහ තත්ථාති**[13] එවං තත්ථ; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං.

8. 1. 10.

දසමෙ **අඤ්ඤෙනඤ්ඤං**[14] **පටිචරතීති** අඤ්ඤෙන කාරණෙන වචනෙන වා[15] අඤ්ඤං කාරණං වචනං වා පටිච්ඡාදෙති; **බහිද්ධා කථං අපනාමෙතීති** බාහිරතො අඤ්ඤං ආගන්තුකකථං ඔතාරෙති;

1. ධම්මා b.
2. විධූපිතාති b.
3. අධිප්පායසොති s.
4. වට්ටජාලිකායන්ති s. වටජාලිකායන්ති b.
5. වට්ටවනෙ s. වටවනෙ b.
6. වට්ටජාලිකාති s. වටජාලිකාති b. සංඛ්‍යංගතො b s.
7. ආගන්ත්වා s.
8. චරියකොති s.
9. සික්ඛත්තය b.
10. සකලබ්‍රහ්ම s.
11. පාසාදිකොති b.
12. යෙහි s.
13. ඉතිහතත්‍රාති s.
14. අඤ්ඤෙනාඤ්ඤං s.
15. කාරණෙන b.

අපනෙය්‍යාති[1] නීහරිතබ්බො එස; **සමණදූසීති** සමණදූසකො; **සමණපලාපොති** වීහිසු වීහිපලාපො[2] විය නිස්සාරතාය සමණෙසු සමණපලාපො;[2] **සමණකාරණ්ඩවොති**[3] සමණකචවරො; **බහිද්ධා නාසෙන්තීති** බහි නීහරන්ති;[4] **යවකරණෙති** යවඛෙත්තෙ; **ඵුණමානස්සාති**[5] උච්චෙ ඨානෙ ඨත්වා[6] මහාවාතෙ ඔපුණියමානස්ස;[7] **අපසම්මජ්ජන්තීති** සාරධඤ්ඤං එකතො දුබ්බලධඤ්ඤං එකතො කාරණත්ථං පුනප්පුන[8] අපසම්මජ්ජන්ති අපසම්මජ්ජති සඞ්ඝාතෙන වාතග්ගාහිනා[9] සුප්පෙන වා වත්ථෙන වා පහරන්ති;[10] **දද්දරන්ති** බබ්බරසද්දං;[11] **සංවාසායන්ති** සංවාසෙන අයං; **විජානාථාති**[12] ජානෙය්‍යාථ; **සන්නිවාසොති** සණ්හවාසො; **ජනවතීති** ජනමජ්ඣෙ; **රහො කරොති කටනන්ති** කටනං[13] වුච්චති පාපකම්මං තං රහො පටිච්ඡන්නො හුත්වා කරොති; **සංසප්පී ච මුසාවාදීති** සංසප්පිත්වා මුසාවාදී මුසාභණන්තො සංසප්පති එන්දතීති අත්ථො; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථෙත්වා ගාථාසු වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.

මෙත්තාවග්ගො පඨමො.

---

8. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **අභිවාදෙතීති** එවමාදීනි **න සමණො ගොතමොති** එත්ථ වුත්තන[14]කාරෙන යොජෙත්වා එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බොති.[15] න වන්දති නාසනා වුට්ඨාති නාපි ඉධ භොන්තො නිසීදන්තූති එවං ආසනෙන වා[16] නිමන්තෙතීති; එත්ථ හි වාසද්දො විභාවනෙ නාම අත්ථො[17] රූපං නිච්චං වා අනිච්චං වාති ආදීසු විය. එවං වත්වා අථ අත්තනො අභිවාදනාදීනි අකරොන්තං භගවන්තං දිස්වා ආහ; **තයිදං භො ගොතම තථෙවාති** යං තං මයා සුතං තං තථෙව තං සවනඤ්ච දස්සනඤ්ච සංසන්දති සමෙති අත්ථතො එකීභාවං ගච්ඡති; **න හි භවං ගොතමො-පෙ-ආසනෙන වා නිමන්තෙතීති** එවං අත්තනා සුතං දිට්ඨෙන නිගමෙත්වා නින්දන්තො ආහ.[18] **තයිදං භො ගොතම න සම්පන්නමෙවාති** තං අභිවාදනාදීනං[19] අකරණං අයුත්තමෙව; අථස්ස භගවා අත්තුක්කංසනපරවම්භනදොසං අනුපගම්ම කරුණාසීතලෙන හදයෙන තං අඤ්ඤාණං විධමෙත්වා යුත්තභාවං දස්සෙතුකාමො **නාහං තං බ්‍රාහ්මණාති**

---

1. අපනෙය්‍යාසීති (අපනෙය්‍යා) b.
2. සමණපලාපොති වීහිසුවීහිපලාපො b.
3. සමණකරණ්ඩවොති b s.
4. නීහරන්තියෙව b.
5. ඵුසමානස්සාති b. ඵුස්සයමානස්සාති s.
6. ඨපෙත්වා l.
7. ඔපුනියමානස්ස s. ඔපුසියමානස්ස b ඔපුණීයමානස්ස l.
8. පුනප්පුනං b s.
9. වාතග්ගාහිනා s.
10. නීහරන්ති b.
11. දද්දරසද්දං b.
12. සංවාසායාති සංවාසෙනවිජානාථාති s.
13. කරණන්තිකරණං b. කවණන්තිකවණං s.
14. වුත්තෙන b.
15. එවමත්ථතො වෙදිතබ්බන්ති b s.
16. ආසනෙන s.
17. අත්ථෙ b.
18. භගවන්තං දිස්වා ආහ b.
19. දීනි b.

ආදිමාහ. තත්‍රායං සඞ්ඛෙපත්ථො, අහං බ්‍රාහ්මණ අප්පටිහතෙන සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණචක්ඛුනා ඔලොකෙන්තොපි තං පුග්ගලං එතස්මිං සදෙවකාදිභෙදෙ ලොකෙ න පස්සාමි යමහං අභිවාදෙය්‍යං වා පච්චුට්ඨෙය්‍යං වා ආසනෙන වා නිමන්තෙය්‍යං, අනච්ඡරියං වා එතං ස්වාහං අජ්ජ සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො එවරූපං නිපච්චාකාරාරහං පුග්ගලං න පස්සාමි, අපි ච යදාපහං[1] සම්පති ජාතොව උත්තරෙනමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන ගන්ත්වා සකලදසසහස්සී[2]ලොකධාතුං ඔලොකෙසිං; තදාපි එතස්මිං සදෙවකාදිභෙදෙ ලොකෙ තං පුග්ගලං න පස්සාමි යස්සාහං[3] එවරූපං නිපච්චාකාරං කරෙය්‍යං, අථ ඛො මං සොළසකප්පසහස්සායුකො ඛීණාසවමහාබ්‍රහ්මාපි අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා ත්වං ලොකෙ[4] මහාපුරිසො ත්වං සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ගො ච ජෙට්ඨො ච සෙට්ඨො ච නත්ථි තයා උත්තරිතරොති සඤ්ජාතසොමනස්සො පතිමානෙසි,[5] තදාපි චාහං අත්තනා උත්තරිතරං අපස්සන්තො ආසභිං[6] වාචං නිච්ඡාරෙසිං; අග්ගො'හමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨො'හමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨො'හමස්මි ලොකස්සාති, එවං සම්පති ජාතස්සාපි මය්හං අභිවාදනාදිරහො පුග්ගලො නත්ථි ස්වාහං ඉදානි සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො කං අභිවාදෙය්‍යං, තස්මා ත්වං බ්‍රාහ්මණ මා තථාගතා[7] එවරූපං පරමනිපච්චාකාරං[8] පත්ථෙසි,[9] යං හි බ්‍රාහ්මණ තථාගතො අභිවාදෙය්‍ය වා–පෙ–ආසනෙන වා නිමන්තෙය්‍ය මුද්ධාපි තස්ස පුග්ගලස්ස රත්තිපරියොසානෙ පරිපාකසිථිලබන්ධනං වණ්ට[10]මුත්තතාලඵලං විය වණ්ටතො ඡිජ්ජිත්වා සහසාව භූමියං විපතෙය්‍ය; එවං වුත්තෙපි බ්‍රාහ්මණො දුප්පඤ්ඤතාය තථාගතස්ස ලොකජෙට්ඨභාවං අසල්ලක්ඛෙන්තො කෙවලං තං වචනං අසහමානො ආහ **අරසරූපො භවං ගොතමො**ති. අයං කිරස්ස අධිප්පායො, යං ලොකෙ අභිවාදනපච්චුට්ඨානඅඤ්ජලිකම්මසාමීචිකම්මං සාමග්ගිරසොති වුච්චති තං භොතො ගොතමස්ස නත්ථි තස්මා අරසරූපො භවං ගොතමො අරසජාතිකො අරසසභාවොති.[11]

අථස්ස භගවා චිත්තමුදුභාවජනනත්ථං උජුවිපච්චනීකභාවං පරිහරන්තො අඤ්ඤථා තස්ස වචනස්ස අත්ථං අත්තනි සන්දස්සෙන්තො **අත්ථි ඛ්වෙස බ්‍රාහ්මණ පරියායො**ති ආදිමාහ. තත්ථ **අත්ථි ඛ්වෙසා**ති අත්ථි ඛො එස; **පරියායො**ති කාරණං; ඉදං වුත්තං හොති අත්ථි බ්‍රාහ්මණ කාරණං යෙන කාරණෙන මං අරසරූපො භවං ගොතමොති වදමානො පුග්ගලො සම්මා වදෙය්‍ය අවිතථවාදීති සඞ්ඛං ගච්ඡෙය්‍ය; කතමො පන සොති **යෙ තෙ බ්‍රාහ්මණ රූපරසා–පෙ–ඵොට්ඨබ්බරසා තෙ තථාගතස්ස පහීනා**ති කිං වුත්තං හොති යෙ තෙ ජාතිවසෙන වා

1. ඛො h. s. යදාපාහං s.
2. සකලං s. දසසහස්සි b.
3. යමහං b.
4. සදෙවකෙ ලොකෙ s.
5. පටිමානෙසි b s.
6. ආසභි s.
7. මා තථාගතෙ b.
8. නිපච්චකාරං s.
9. පත්ථසි s.
10. බන්ධන s. වණ්ටා b.
11. අරසසභාවොති l.

උප්පත්තිවසෙන[1] වා සෙට්ඨසම්මතානම්පි පුථුජ්ජනානං රූපාරම්මණාදීනි අස්සාදෙන්තානං අභිනන්දන්තානං රජ්ජන්තානං උප්පජ්ජන්ති කාමසුඛස්සාදසඞ්ඛාතා රූපරසා සද්දගන්ධරස[2] ඵොට්ඨබ්බරසා යෙ ඉමං ලොකං ගීවාය[3] බන්ධිත්වා විය ආවිඤ්ජන්ති වත්ථාරම්මණාදිසාමග්ගියා වා උප්පන්නත්තා සාමග්ගිරසාති වුච්චන්ති; තෙ සබ්බෙපි තථාගතස්ස පහීනා; මය්හං පහීනාති වත්තබ්බෙපි මමංකාරෙන අත්තානං අනුක්ඛිපන්තො ධම්මං දෙසෙති දෙසනාවිලාසො වා එස තථාගතස්ස; (තත්ථ) **පහීනාති** චිත්තසන්තානතො විගතා පජහිතා වා; එතස්මිං පනත්ථෙ කරණෙ සාමිවචනං දට්ඨබ්බං. අරියමග්ගසත්ථෙන උච්ඡින්නං තණ්හාවිජ්ජාමයං මූලං එතෙසන්ති **උච්ඡින්නමූලා**; තාලාවත්ථුං[4] විය නෙසං වත්ථු කතන්ති **තාලාවත්ථුකතා**; යථා හි තාලරුක්ඛං සමූලං උද්ධරිත්වා තස්ස වත්ථුමත්තෙ තස්මිං පදෙසෙ කතෙ න පුන තස්ස තාලස්ස උප්පත්ති පඤ්ඤායති; එවං අරියමග්ගසත්ථෙන සමූලෙ රූපාදිරසෙ උද්ධරිත්වා තෙසං පුබ්බෙ උප්පන්නපුබ්බභාවෙන වත්ථුමත්තෙ චිත්තසන්තානෙ කතෙ සබ්බෙපි තෙ තාලාවත්ථුකතාති වුච්චන්ති; අවිරූළ්හධම්මත්තා වා මත්ථකච්ඡින්නතාලො විය කතාති තාලාවත්ථුකතා, යස්මා පන එවං තාලාවත්ථුකතා අනු අභාවකතා හොන්ති[5] යථා නෙසං පච්ඡාභාවො[6] න හොති තථා කතා හොන්ති තස්මා ආහ **අනභාවකතාති**[7] **ආයතිං අනුප්පාදධම්මාති** අනාගතෙ අනුප්පජ්ජනකසභාවා; **නො ච ඛො යං ත්වං සන්ධාය වදෙසීති** යස්ම ඛො සන්ධාය ත්වං[8] වදෙසි සො පරියායො න හොති; නනු චෙවං[9] වුත්තෙ යො බ්‍රාහ්මණෙන වුත්තො සාමග්ගිරසො තස්ස අත්ථනි විජ්ජමානත්තා අනුඤ්ඤාතා හොතීති, න හොති,[10] යො හි තං සාමග්ගිරසං කාතුං භබ්බො හුත්වා න කරොති සො තදභාවෙන අරසරූපොති වත්තබ්බතං අරහති; භගවා පන අභබ්බොව තං[11] කාතුං තෙනස්ස කාරණෙන[12] අභබ්බතං පකාසෙන්තො ආහ. නො ච ඛො යං ත්වං සන්ධාය වදෙසි[13] යං පරියායං සන්ධාය ත්වං මං අරසරූපොති වදෙසි සො අම්හෙසු නෙව වත්තබ්බොති. එවං බ්‍රාහ්මණො අත්තනා අධිප්පෙතං අරසරූපතං ආරොපෙතුං අසක්කොන්තො අථාපරං[14] **නිබ්භොගො** භවන්ති ආහ. සබ්බපරියායෙසු චෙත්ථ වුත්තනයෙනෙව යොජනාක්කමං විදිත්වා සන්ධාය භාසිතමත්ථං එවං වෙදිතබ්බං. බ්‍රාහ්මණො තදෙව වයොවුද්ධානං අභිවාදනාදිකම්මං ලොකෙ සාමග්ගි

1. උප්පත්තිවසෙන b.
2. සද්දරසාගන්ධරසාරසරසා b s.
3. ගීවායං s.
4. වත්ථු b s.
5. අනුඅභාවං s. අනභාවං කතාහොති b.
6. පච්ඡාභාගෙ b l.
7. තස්මා අනභාවංකතා b. තස්මාආහඅනභාවංකතාති s.
8. යංචඛො ත්වං සන්ධාය b. යස්මචඛොමංසන්ධායත්වං s.
9. නනුචඑවං b. නනුඑවං s. නනුචෙතං l.
10. අනුඤ්ඤාතාහොතීති b
11. අභබ්බොව එතං s. බ්බොඑතං b.
12. කරණෙ b.
13. වදෙසීති b.
14. තතො පරං b.

පරිභොගොති[1] මඤ්ඤමානො තදභාවෙන (ච) තථාගතං[2] නිබ්භොගොති ආදිමාහ,[3] භගවා ච සචායං[4] රූපාදිසු සත්තානං ඡන්දරාගපරිභොගො තදභාවං අත්තනි සම්පස්සමානො අපරං පරියායමනුජානි, පුන බ්‍රාහ්මණො යං ලොකෙ වයොවුද්ධානං[5] අභිවාදනාදිකුලසමුදාචාරකම්මං ලොකියා කරොන්ති තස්ස අකිරියං සම්පස්සමානො භගවන්තං **අකිරියවාදොති** ආහ. භගවා පන යස්මා කායදුච්චරිතාදීනං අකිරියං වදති තස්මා තං අකිරියවාදිතං[6] අත්තනි සම්පස්සමානො අපරං පරියායමනුජානි. තත්‍ථ ඨපෙත්වා[7] කායදුච්චරිතාදීනි අවසෙසා අකුසලා ධම්මා අනෙකවිහිතා පාපකා අකුසලා ධම්මාති වෙදිතබ්බා.[8] පුන බ්‍රාහ්මණො තදෙව අභිවාදනාදිකම්මං භගවති අපස්සන්තො ඉමං ආගම්ම අයං ලොකතන්ති ලොකපවෙණී උච්ඡිජ්ජතීති මඤ්ඤමානො භගවන්තං **උච්ඡෙදවාදොති** ආහ. භගවා පන යස්මා පඤ්චකාමගුණිකරාගස්ස චෙව අකුසලචිත්තචයසම්පයුත්තස්ස චෙව[9] දොසස්ස අනාගාමිමග්ගෙන උච්ඡෙදං වදති සබ්බාකුසලසම්භවස්ස පන මොහස්ස අරහත්තමග්ගෙන උච්ඡෙදං වදති ඨපෙත්වා තෙ තයො අවසෙසානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං යථානුරූපං[10] චතූහි මග්ගෙහි උච්ඡෙදං වදති තස්මා තං උච්ඡෙදවාදං[11] අත්තනි සම්පස්සමානො අපරං පරියායමනුජානි. පුන බ්‍රාහ්මණො ජිගුච්ඡති මඤ්ඤෙ සමණො ගොතමො ඉදං වයොවුද්ධානං අභිවාදනාදිකුලසමුදාචාරකම්මං[12] තෙන තං න කරොතීති[13] මඤ්ඤමානො භගවන්තං **ජෙගුච්ඡීති** ආහ. භගවා පන යස්මා ජිගුච්ඡති කායදුච්චරිතාදීහි[14] කායවචීමනොදුච්චරිතානි චෙව යා ච[15] අකුසලානං ලාමකධම්මානං[16] සමාපත්ති සමාපජ්ජනා සමඞ්ගිභාවො තං සබ්බම්පි ගූථං විය මණ්ඩනකජාතිකො[17] පුරිසො ජිගුච්ඡති හිරීයති තස්මා තං ජෙගුච්ඡිතං අත්තනි සම්පස්සමානො අපරං පරියායමනුජානි. තත්‍ථ **කායදුච්චරිතෙනාති** ආදි කරණවචනං උපයොගත්‍ථෙ දට්ඨබ්බං; පුන[18] බ්‍රාහ්මණො තදෙව අභිවාදනාදිකම්මං භගවති අපස්සන්තො අයං ඉදං ලොකජෙට්ඨකකම්මං විනෙති විනාසෙති[19] අථවා යස්මා එතං සාමීචිකම්මං[20] න කරොති තස්මා අයං විනෙතබ්බො නිග්ගණ්හිතබ්බොති මඤ්ඤමානො භගවන්තං **වෙනයිකොති** ආහ. තත්‍රායං පදත්‍ථො, විනයතීති විනයො; විනාසෙතීති වුත්තං හොති විනයො එව වෙනයිකො; විනයං වා අරහතීති වෙනයිකො; නිග්ගහං අරහතීති වුත්තං හොති; භගවා පන යස්මා

1. සාමග්ගීපරිභොගොති s.
2. තදභාවෙන l. ච භගවන්තං b s.
3. ගොතිආහ s.
4. භගවායචායං l s.
5. ලොකෙවයොවුද්ධානං b. වයොවුඩ්ඪානං s.
6. වාදං b l.
7. ඨපෙත්වා b.
8. බ්බානි l.
9. සච b s.
10. යථාරූපං s.
11. උච්ඡෙදභාවං b.
12. කුසලසමුදාචාරකම්මං l s.
13. තෙන නතං b s. කරොමීති b.
14. දීහි යානි s.
15. යාච b l.
16. යාචඅනෙකවිහිතානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං s.
17. මණ්ඩනජාතිකො b l.
18. බ්බං; තත්‍ථ b.
19. විනෙති විනොදෙති b.
20. සාමිචිකම්මං b.

රාගාදීනං විනයාය වූපසමාය[1] ධම්මං දෙසෙති තස්මා වෙනයිකො හොති අයමෙව චෙත්‍ථ[2] පදත්‍ථො. විනයාය ධම්මං දෙසෙතීති වෙනයිකො; විචිත්‍රා හි තද්ධිතවුත්ති; ස්වායං තං වෙනයිකභාවං අත්තනි සම්පස්සමානො අපරං පරියායමනුජානාති. පුන බ්‍රාහ්මණො යස්මා අභිවාදනාදීනි සාමීචිකම්මානි කරොන්තා වයොවුද්ධෙ තොසෙන්ති හාසෙන්ති[3] අකරොන්තා පන තාපෙන්ති විහෙසෙන්ති දොමනස්සං තෙසං උප්පාදෙන්ති භගවා ච තානි න කරොති තස්මා අයං වයොවුද්ධෙ තපතීති මඤ්ඤමානො සප්පුරිසාචාරවිරහිතත්තා වා කපණපුරිසො අයන්ති මඤ්ඤමානො භගවන්තං **තපස්සීති** ආහ. තත්‍රායං පදත්‍ථො තපතීති තපො; රොසෙති විහෙසෙතීති අත්‍ථො; සාමීචිකම්මා කරණස්සෙතං[4] අධිවචනං. තපො අස්ස අත්‍ථීති තපස්සී; දුතියෙ අත්‍ථවිකප්පෙ[5] ව්‍යඤ්ජනානි අවිචාරෙත්වා ලොකෙ කපණපුරිසො තපස්සීති වුච්චති භගවා පන යෙ අකුසලා ධම්මා ලොකං තපනතො තපනීයාති[6] වුච්චන්ති තෙසං පහීනත්තා යස්මා තපස්සීති සඞ්ඛං ගතො තස්මා තං තපස්සිතං අත්තනි සම්පස්සමානො අපරං පරියාය මනුජානාති. තත්‍රායං වචනත්‍ථො, තපන්තීති තපා අකුසලධම්මාන මෙතං අධිවචනං, තෙ තපෙ අස්සි නිරස්සි පහාසි විද්ධංසීති[7] තපස්සී; පුන බ්‍රාහ්මණො තං අභිවාදනාදිකම්මං දෙවලොකගබ්භසම්පත්තියා දෙවලොකපටිසන්ධිපටිලාභාය සංවත්තතීති[8] මඤ්ඤමානො භගවති චස්ස අභාවං දිස්වා භගවන්තං **අපගබ්භොති** ආහ. කොධවසෙන වා භගවතො මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිගහණෙ දොසං දස්සෙන්තො[9] එවමාහ. තත්‍රායං පදත්‍ථො,[10] ගබ්භතො අපගතොති අපගබ්භො අභබ්බො දෙවලොකූපපත්තිං[11] පාපුණිතුන්ති අධිප්පායො; හීනො වා ගබ්භො අස්සාති අපගබ්භො; දෙවලොකගබ්භො[12] පරිබාහිරත්තා ආයතිං හීනගබ්භපටිලාභභාගී[13] හීනො වා අස්ස[14] මාතුකුච්ඡිස්මිං ගබ්භවාසො අහොසීති අධිප්පායො. භගවතො පන යස්මා ආයතිං ගබ්භසෙය්‍යා අපගතා තස්මා සො තං අපගබ්භතං අත්තනි සම්පස්ස මානො අපරං පරියායමනුජානාති. තත්‍ර ච[15] **යස්ස ඛො බ්‍රාහ්මණ ආයතිං ගබ්භසෙය්‍යා පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති පහීනාති** එතෙසං පදානං එවමත්‍ථො දට්ඨබ්බො, බ්‍රාහ්මණ යස්ස පුග්ගලස්ස අනාගතෙ ගබ්භසෙය්‍යා පුනබ්භවෙ ච අභිනිබ්බත්ති අනුත්තරෙන මග්ගෙන විගතකාරණත්තා පහීනා; ගබ්භසෙය්‍යාගහණෙන චෙත්‍ථ ජලාබුජා යොනි[16] ගහිතා පුනබ්භවාභිනිබ්බත්තිගහණෙන ඉතරා තිස්සො,[17]

---

1. වුපසමාය b.
2. මෙවෙත්‍ථ b.
3. වුඩ්ඪෙ s. වයොවුඩ්ඪෙ තොසෙන්ති b.
4. සාමිචි b. කම්මකරණස්සෙතං b s l.
5. දුතියෙපිඅත්‍ථප්ප b.
6. තපනියාති s.
7. තෙතපෙනිපහාසි විද්ධංසෙතීති b.
8. ලොකප්පටිසන්ධිප්පටිලාභාය සංවට්ටතීති b.
9. දස්සෙන්තොපි b s.
10. තත්‍රායංවචනත්‍ථො b.
11. ලොකුපපත්තිං b.
12. ගබ්භ b s.
13. පපටිලාභභාගීති b
14. හීනොවාස්ස s. හීනො [තස්ස b.
15. තත්‍රාපි s.
16. ජලාම්බුජයොනි s. ජලා [බුජයොනි b.
17. තිස්සොපි b.

අපිච ගබ්භස්ස සෙය්‍යා ගබ්භසෙය්‍යා පුනබ්භවො එව අභිනිබ්බත්ති පුනබ්භවාභිනිබ්බත්තීති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. යථා ච විඤ්ඤාණට්ඨිතීති වුත්තෙපි න විඤ්ඤාණතො අඤ්ඤා ඨිති අත්ථි එවමිධාපි න ගබ්භතො අඤ්ඤා සෙය්‍යා වෙදිතබ්බා. අභිනිබ්බත්ති ච නාම යස්මා පුනබ්භවභූතාපි අපුනබ්භවභූතාපි අත්ථි ඉධ ච පුනබ්භවභූතා අධිප්පෙතා තස්මා වුත්තං පුනබ්භවො එව අභිනිබ්බත්ති පුනබ්භවාභිනිබ්බත්තීති. එවං අනාගතකාලතො පට්ඨාය අරසරූපතාදීහි අට්ඨහි[1] අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්තං[2] බ්‍රාහ්මණං භගවා ධම්මිස්සරො ධම්මරාජා ධම්මසාමී[3] තථාගතො අනුකම්පාසීතලෙනෙව[4] චක්ඛුනා බ්‍රාහ්මණං ඔලොකෙන්තො යං ධම්මධාතුං පටිවිජ්ඣිත්වා දෙසනා විලාසප්පත්තො නාම හොති[5] තස්සා ධම්මධාතුයා සුප්පටිවිද්ධත්තා විගතවලාහකෙ නභෙ පුණ්ණචන්දො විය[6] සරදකාලෙ සූරියො විය ච බ්‍රාහ්මණස්ස හදයන්ධකාරං විධමෙන්තො[7] තානියෙව අක්කොසවත්ථූනි තෙන තෙන පරියායෙන අඤ්ඤථා දස්සෙත්වා පුනපි අත්තනො කරුණාවිප්ඵාරං අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි අකම්පනියභාවෙන[8] පටිලද්ධාදිගුණලක්ඛණං පඨවිසමචිත්තතං[9] අකුප්පධම්මතඤ්ච පකාසෙන්තො අයං බ්‍රාහ්මණො කෙවලං පලිතසිරඛණ්ඩදන්තවලිත්තචතාදීහි අත්තනො වුද්ධභාවං සල්ලක්ඛෙති නො ච ඛො අත්තානං ජානාති[10] ජාතියා අනුගතං ජරාය අනුසටං ව්‍යාධිනා අභිභූතං මරණෙන අබ්භාහතං අජ්ජ මරිත්වා පුන සෙව[11] උත්තානසයනදාරකභාවං[12] ගමනීයං මහන්තෙන ඛො පන උස්සාහෙන මම සන්තිකං ආගතො තදස්ස ආගමනං සාත්ථකං හොතූති චින්තෙත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ අත්තනො අප්පටිසමං[13] පුරෙජාතභාවං දස්සෙන්තො **සෙය්‍යථාපි බ්‍රාහ්මණාති** ආදිනා නයෙන බ්‍රාහ්මණස්ස ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙසි.[14]

තත්ථ **සෙය්‍යථාපීති** ආදීනං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව අත්ථො වෙදිතබ්බො. අයං පන විසෙසො, හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව හි තෙ කුක්කුටපොතකා පක්ඛෙ විධුනන්තා තංඛණානුරූපං විරවන්තා නික්ඛමන්ති එවං නික්ඛමන්තානඤ්ච තෙසං යො පඨමතරං නික්ඛමති සො **ජෙට්ඨොති** වුච්චති තස්මා භගවා තාය උපමාය අත්තනො ජෙට්ඨභාවං සාධෙතුකාමො බ්‍රාහ්මණං පුච්ඡති **යො නු ඛො තෙසං-පෙ-කුක්කුටපොතකානං කිත්ති**[15] **ස්වාස්ස වචනීයොති** තත්ථ[16] **කිත්ති**

1. අරසරූපතාදීහි b s.
2. අක්කොසන්තම්පි s.
3. ධම්මිකො b
4. අනුකම්පාය සීතලෙනෙව b s.
5. විලාසංපත්තො b, විලාසප්පත්තො s. නාමහොති b s.
6. වියච b.
7. විධමෙන්තො s.
8. අකම්පියභාවෙන b s. පටිලද්ධං s.
9. පඨවි s. පථවි b
10. ජානාති අත්තානං b s.
11. සෙවච s.
12. උත්තානසෙය්‍ය b. දුරකභාව b s.
13. අප්පටිසම s.
14. වඩ්ඪෙති b.
15. කුක්කුටච්ඡාපකානං-පෙ- [කිත්ති s. කුක්කුටපොතකානං-පෙ-කිත්ති b.
16. තත්ථ කුක්කුටච්ඡාපකා [තත්ථ කුක්කුටපොතකානං s.

ස්වාස්ස වචනීයොති සො කින්ති වචනීයො අස්ස කිං වත්තබ්බො භවෙය්‍ය ජෙට්ඨො වා[1] කනිට්ඨො වාති; **ජෙට්ඨො තිස්ස භොගොතම වචනීයොති** භොගොතම සො ජෙට්ඨොති[2] අස්ස වචනීයො කස්මාති[3] චෙ **සො හි නෙසං ජෙට්ඨොති** යස්මා සො තෙසං වුද්ධතරොති අත්ථො; අථස්ස භගවා ඔපම්ම[4] සම්පටිපාදෙන්තො **එවමෙව ඛොති** ආහ. යථා සො කුක්කුටපොතකො එවං අහම්පි; **අවිජ්ජාගතාය පජායාති** අවිජ්ජා වුච්චති අඤ්ඤාණං තත්ථ ගතාය; **පජායාති** සත්තපජාය;[5] අවිජ්ජාකොසස්ස අන්තොපවිට්ඨෙසු සත්තෙසූති වුත්තං හොති; **අණ්ඩභූතායාති** අණ්ඩෙ භූතාය පජාතාය[6] සඤ්ජාතාය; යථා හි අණ්ඩෙ නිබ්බත්තා එකච්චෙ සත්තා අණ්ඩභූතාති වුච්චන්ති එවමයං සබ්බාපි පජා අවිජ්ජණ්ඩකොසෙ නිබ්බත්තත්තා අණ්ඩභූතාති වුච්චති; **පරියොනද්ධායාති** තෙන අවිජ්ජණ්ඩකොසෙන සමන්තතො ඔනද්ධාය බද්ධාය වෙඨිතාය; **අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වාති** තං අවිජ්ජාමයං අණ්ඩකොසං භින්දිත්වා; **එකොව ලොකෙති** සකලෙපි ලොකසන්නිවාසෙ අහමෙව එකො අදුතියො; **අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධොති** උත්තරරහිතං[7] සබ්බසෙට්ඨං සම්මා සාමඤ්ච බොධිං; අථ වා පසත්ථං සුන්දරඤ්ච බොධිං; අරහත්තමග්ගඤාණස්සෙතං නාමං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්සාපි නාමමෙව උභයම්පි වට්ටති. අඤ්ඤෙසං අරහත්තමග්ගො අනුත්තරා බොධි හොති න හොතීති, න හොති, කස්මා, අසබ්බගුණදායකත්තා. තෙසං හි කස්සචි අරහත්තමග්ගො අරහත්තඵලමෙව දෙති කස්සචි තිස්සො විජ්ජා කස්සචි ඡ අභිඤ්ඤා කස්සචි චතස්සො පටිසම්භිදා කස්සචි සාවකපාරමීඤාණං[8] පච්චෙකබුද්ධානම්පි පච්චෙකබොධිඤාණමෙව දෙති බුද්ධානං පන සබ්බගුණසම්පත්තිං දෙති අභිසෙකො විය රඤ්ඤො සබ්බලොකිස්සරභාවං[9] තස්මා අඤ්ඤස්ස කස්සචිපි අනුත්තරා බොධි න හොතීති. **අභිසම්බුද්ධොති** අබ්භඤ්ඤාසිං පටිවිජ්ඣිං පත්තොම්හි[10] අධිගතොම්හීති වුත්තං හොති; ඉදානි යදෙතං භගවතා **එවමෙව ඛොති** ආදිනා නයෙන වුත්තං ඔපම්මසම්පටිපාදනං තං එවං අත්ථෙන සංසන්දිත්වා[11] වෙදිතබ්බං. යථා හි තස්සා කුක්කුටියා අත්තනො අණ්ඩෙසු අධිසයනාදි[12] තිවිධකිරියාකරණං එවං බොධිපල්ලඞ්කෙ නිසින්නස්ස බොධිසත්තභූතස්ස භගවතො අත්තනො සන්තානෙ අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති තිවිධානුපස්සනාකරණං, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාසම්පාදනෙන අණ්ඩානං අපූතිභාවො විය බොධිසත්තභූතස්ස තථාගතස්ස[13] තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන විපස්සනාඤාණස්ස අපරිහානි, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාකරණෙන අණ්ඩානං

---

1. ජෙට්ඨකො l.
2. ජෙට්ඨො ඉති b s.
3. කස්මා ඉති s.
4. උපමං s.
5. පජායාති සත්තාධිවචනමෙතං s.
6. ජාතාය s.
7. උත්තරවිරහිතං s.
8. පාරමීඤාණං b s.
9. සබ්බලොකිස්සරියභාවං l.
10. පටිවිජ්ඣිං b s.
11. සංසන්දෙත්වා b.
12. අධිසයිතාදි b s.
13. භූතස්ස භගවතො b s.

අල්ලසිනෙහපරියාදානං[1] විය බොධිසත්තභූතස්ස භගවතො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන භවත්තයානුගතනියන්ති[2] සිනෙහපරියාදානං, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාකරණෙන අණ්ඩකපාලානං තනුභාවො විය බොධිසත්තභූතස්ස භගවතො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන අවිජ්ජණ්ඩකොසස්ස තනුභාවො, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාකරණෙන කුක්කුටපොතකස්ස පාදනඛතුණ්ඩකානං ථද්ධඛරභාවො විය බොධිසත්තභූතස්ස භගවතො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන විපස්සනාඤාණස්ස තික්ඛඛරවිප්පසන්නසූරභාවො, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාකරණෙන කුක්කුටපොතකස්ස පරිණාමකාලො විය බොධිසත්තභූතස්ස භගවතො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන විපස්සනාඤාණස්ස පරිණාමකාලො වඩ්ඪිකාලො ගබ්භගහණකාලො, කුක්කුටියා තිවිධකිරියාකරණෙන කුක්කුටපොතකස්ස පාදනඛසිඛාය වා මුඛතුණ්ඩකෙන වා අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා පක්ඛෙ පප්ඵොටෙත්වා සොත්ථිනා අභිනිබ්භිජ්ජනකාලො[3] විය භගවතො තිවිධානුපස්සනාසම්පාදනෙන විපස්සනාඤාණං[4] ගබ්භං ගණ්හාපෙත්වා අනුපුබ්බාධිගතෙන අරහත්තමග්ගෙන අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා අභිඤ්ඤාපක්ඛෙ[5] පප්ඵොටෙත්වා සොත්ථිනා සකලබුද්ධගුණානං සච්ඡිකතකාලො වෙදිතබ්බො. **අහං හි බ්‍රාහ්මණ ජෙට්ඨො සෙට්ඨො ලොකස්සාති** බ්‍රාහ්මණ යථා තෙසං කුක්කුටපොතකානං පඨමතරං අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා අභිනික්ඛන්තො කුක්කුටපොතකො ජෙට්ඨො හොති එවං අවිජ්ජාගතාය පජාය තං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා පඨමතරං අරියාය ජාතියා ජාතත්තා අහං හි ජෙට්ඨො වුද්ධතරොති සබ්බං ගතො සබ්බගුණෙහි පන අප්පටිසමත්තා සෙට්ඨොති එවං භගවා අත්තනො අනුත්තරං ජෙට්ඨසෙට්ඨභාවං බ්‍රාහ්මණස්ස පකාසෙත්වා ඉදානි යාය පටිපදාය තං අධිගතො තං පටිපදං පුබ්බභාගතොප්පභුති දස්සෙතුං **ආරද්ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණාති** ආදිමාහ. තත්ථ **ආරද්ධං ඛො පන මෙ බ්‍රාහ්මණ විරියං අහොසීති** බ්‍රාහ්මණ මයා[6] අයං අනුත්තරො ජෙට්ඨසෙට්ඨභාවො කුසීතෙන මුට්ඨස්සතිනා සාරද්ධකායෙන වික්ඛිත්තචිත්තෙන න[7] අධිගතො අපි ච ඛො තදධිගමාය ආරද්ධං ඛො පන මෙ විරියං අහොසි බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නෙන මයා චතුසම්මප්පධානභෙදං විරියං ආරද්ධං අහොසි පග්ගහිතං අසිථිලප්පවත්ති;[8] ආරද්ධත්තායෙව ච මෙ තං[9] අසල්ලීනං අහොසි; න කෙවලඤ්ච විරියමෙව සතිපි මෙ ආරම්මණාභිමුඛභාවෙන[10] උපට්ඨිතා අහොසි; උපට්ඨිතත්තායෙව ච අප්පම්මුට්ඨා; **පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධොති** කායචිත්තපස්සද්ධිවසෙන කායොපි[11] පස්සද්ධො අහොසි; තත්ථ යස්මා නාමකායෙ පස්සද්ධෙ රූපකායොපි පස්සද්ධො

1. අල්ලසිනෙහස්සපරියාදානං b s.
2. නිකන්ති b s.
3. අභිනිබ්භිද s. ද b. කාලො b s.
4. විපස්සනාඤාණෙන b s.
5. ජ අභිඤ්ඤාපක්ඛෙ s.
6. නමයා b s.
7. චිත්තෙන b s.
8. පවත්තිතං s.
9. ආරද්ධත්තායෙව මෙතං b. යෙවම්මෙතං s.
10. භිමුඛීභාවෙන s.
11. කායොපිමෙ s.

යෙව හොති[1] තස්මා නාමකායො රූපකායොති අවිසෙසෙත්වාව පස්සද්ධො කායොති වුත්තං **අසාරද්ධොති** සො ච ඛො පස්සද්ධත්තා යෙව අසාරද්ධො විගතදරථොති වුත්තං හොති; **සමාහිතං චිත්තං එකග්ගන්ති** චිත්තම්පි මෙ සම්මා ආහිතං සුට්ඨපිතං[2] අප්පිතං විය අහොසි සමාහිතත්තා එව ච එකග්ගං අචලං නිප්ඵන්දනන්ති; එත්තාවතා ඣානස්ස පුබ්බභාගපටිපදා කථිතා හොති ඉදානි ඉමාය පටිපදාය අධිගතං[3] පඨමජ්ඣානං ආදිං කත්වා විජ්ජාත්තයපරියොසානං විසෙසං දස්සෙන්තො **සො ඛො අහන්ති** ආදිමාහ. තත්ථ යං යාව විනිච්ඡයෙන වත්තබ්බං[4] සියා තං විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව.[5] **අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණාති** ආදිසු පන **විජ්ජාති** විදිතකරණට්ඨෙන විජ්ජා කිං විදිතං කරොති පුබ්බෙනිවාසං, **අවිජ්ජාති** තස්සෙව පුබ්බෙනිවාසස්ස අවිදිතකරණට්ඨෙන තං පටිච්ඡාදකො[6] මොහො; **තමොති** සොව මොහො තප්පටිච්ඡාදකට්ඨෙන තමො නාම; **ආලොකොති** සා එව විජ්ජා ඔභාසකරණට්ඨෙන ආලොකොති වුච්චති;[7] **එත්ථ ච** විජ්ජා අධිගතාති[8] අත්ථො සෙසං පසංසාවචනං. යොජනා පනෙත්ථ අයං ඛො මෙ විජ්ජා අධිගතා තස්ස මෙ අධිගතවිජ්ජස්ස අවිජ්ජා විහතා විනට්ඨාති අත්ථො කස්මා යස්මා විජ්ජා උප්පන්නා; එස නයො ඉතරස්මිම්පි පදද්වයෙ. **යථා තන්ති** එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං. සතියා අවිප්පවාසෙන අප්පමත්තස්ස විරියාතාපෙන ආතාපිනො කායෙ ච ජීවිතෙ ච අනපෙක්ඛතාය; **පහිතත්තස්ස** පෙසිතත්තස්සාති අත්ථො; ඉදං වුත්තං හොති යථා **අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො** පහිතත්තස්ස විහරතො අවිජ්ජා විහඤ්ඤෙය්‍ය විජ්ජා උප්පජ්ජෙය්‍ය තමො විහඤ්ඤෙය්‍ය ආලොකො උප්පජ්ජෙය්‍ය එවමෙව මම අවිජ්ජා විහතා විජ්ජා උප්පන්නා තමො විහතො ආලොකො උප්පන්නො එතස්ස මෙ පධානානුයොගස්ස අනුරූපමෙව ඵලං ලද්ධන්ති; **අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණ පඨමා අභිනිබ්භිදා අහොසි කුක්කුටච්ඡාපකස්සෙව අණ්ඩකොසම්හාති** අයං ඛො මම බ්‍රාහ්මණ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණමුඛතුණ්ඩකෙන පුබ්බෙනිවුත්ථඛන්ධපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා පඨමා අභිනිබ්භිදා පඨමා අභිනික්ඛන්ති[9] පඨමා අරියා ජාති අහොසි කුක්කුටච්ඡාපකස්සෙව මුඛතුණ්ඩකෙන වා පාදනඛසිඛාය වා අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා තම්හා අණ්ඩකොසම්හා[10] නික්ඛන්ති කුක්කුටනිකායෙ පච්චාජාතීති. අයං තාව පුබ්බෙනිවාසකථාය නයො. චුතූපපාතඤාණකථාය[11] පන **විජ්ජාති** දිබ්බචක්ඛුඤාණවිජ්ජා;[12] **අවිජ්ජාති** චුතූපපාතපටිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා, යථා පන පුබ්බෙනිවාසකථාය පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණමුඛතුණ්ඩකෙන පුබ්බෙ

---

1. යෙව අහොසි s.
2. සුට්ඨු b s. ඨපිතං b. ඪපිතං s.
3. අධිගත s.
4. යං තාව විනිච්ඡයං සෙනවත්තබ්බං b. යං තාවවිනිච්ඡයං න වත්තබ්බං s සබ්බසං යාව විනිච්ඡයං යෙන-ඉති කොහුචි.
5. සුවුත්තමෙව s.
6. තප්පටිච්ඡාදකා s.
7. ආලොකොති b s.
8. අධිගතාති අයං s.
9. හික්ඛන්ති s.
10. අණ්ඩකොසා b. කොසම්හා අභිනිබ්භිදා s.
11. චුතූපපාතකථායං s.
12. ඤාණංවිජ්ජා s.

නිවුත්ථඛන්ධපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වාති වුත්තං එව මෙව[1] චුතූපපාතඤාණමුඛතුණ්ඩකෙන චුතූපපාතපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වාති වත්තබ්බං. යං පනෙතං පච්චවෙක්ඛනඤාණ පරිග්ගහිතං තං ආසවානං ඛයඤාණාධිගමං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙන්තො **අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණ තතියා විජ්ජා**ති ආදිමාහ. තත්ථ **විජ්ජා**ති අරහත්තමග්ගඤාණවිජ්ජා;[2] **අවිජ්ජා**ති චතුසච්චපටිච්ඡාදිකා අවිජ්ජා; **අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණ තතියා අභිනිබ්භිදා අහොසී**ති එත්ථ අයං ඛො මම බ්‍රාහ්මණ ආසවානං ඛයඤාණමුඛතුණ්ඩකෙන චතුසච්චපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා තතියා අභිනිබ්භිදා තතියා නික්ඛන්ති තතියා අරියා ජාති අහොසි කුක්කුටච්ඡාපකස්සෙව මුඛතුණ්ඩකෙන වා පාදනඛසිඛාය වා අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා තම්හා අණ්ඩකොසම්හා අභිනිබ්භිදා නික්ඛන්ති කුක්කුටනිකායෙ පච්චාජාතීති; එත්තාවතා කිං දස්සෙසීති, සො හි බ්‍රාහ්මණ කුක්කුටච්ඡාපකො අණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා තතො නික්ඛමන්තො සකිමෙව ජායති අහං පන පුබ්බෙනිවුත්ථඛන්ධපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං භින්දිත්වා පඨමං තාව පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණවිජ්ජාය ජාතො තතො සත්තානං චුතිපටිසන්ධිපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා දුතියං දිබ්බචක්ඛුඤාණවිජ්ජාය ජාතො පුන චතුසච්චපටිච්ඡාදකං අවිජ්ජණ්ඩකොසං පදාලෙත්වා තතියං ආසවානං ඛයඤාණවිජ්ජාය ජාතො එවං තීහි විජ්ජාහි තික්ඛත්තුං ජාතොම්හි සා ච මෙ ජාති අරියා සුපරිසුද්ධාති[3] ඉදං දස්සෙති; එවං දස්සෙන්තො ච පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන අතීතංසං[4] ඤාණං දිබ්බචක්ඛුනා පච්චුප්පන්නානාගතංසං[5] ඤාණං ආසවක්ඛයෙන සකලලොකියලොකුත්තරගුණන්ති එවං තීහි විජ්ජාහි සබ්බෙපි සබ්බඤ්ඤුගුණෙ පකාසෙත්වා අත්තනො අරියාය ජාතියා ජෙට්ඨසෙට්ඨභාවං බ්‍රාහ්මණස්ස දස්සෙසි. **එවං වුත්තෙ වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො**ති එවං භගවතා ලොකානුකම්පකෙන බ්‍රාහ්මණං අනුකම්පමානෙන නිගූහිතබ්බෙපි[6] අත්තනො අරියාය ජාතියා ජෙට්ඨසෙට්ඨභාවෙ විජ්ජාත්තයපකාසිකාය ධම්මදෙසනාය වුත්තෙ පීතිවිප්ඵාරපරිපුණ්ණගත්තචිත්තො වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො තං භගවතො අරියාය ජාතියා ජෙට්ඨසෙට්ඨභාවං විදිත්වා ඊදිසං නාමාහං සබ්බලොකජෙට්ඨං සබ්බගුණසමන්නාගතං සබ්බඤ්ඤුං අඤ්ඤෙසං අභිවාදනාදිකම්මං න කරොතීති අවචං ධීරත්ථු වත භො අඤ්ඤාණන්ති අත්තානං ගරහිත්වා අයංදානි[7] ලොකෙ අරියාය ජාතියා පුරෙජාතට්ඨෙන ජෙට්ඨො සබ්බගුණෙහි අප්පටිසමට්ඨෙන සෙට්ඨොති නිට්ඨං ගන්ත්වා භගවන්තං **එතදවොච ජෙට්ඨො භවං ගොතමො සෙට්ඨො භවං ගොතමො**ති; එවඤ්ච පන වත්වා පුන තං භගවතො ධම්මදෙසනං අබ්භනුමොදමානො **අභික්කන්තං භො ගොතමා**ති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙවාති.

---

1. එවම්බ b s.
2. මග්ගවිජ්ජා b. මග්ගඤාණං විජ්ජා s.
3. අරියාසුසුද්ධාපරිසුද්ධාති s.
4. අතීතංස s. අතීත b.
5. නාගත b. නාගතංස s.
6. විනිගූහිතබ්බෙපි s.
7. අයං ඉදානි s.

8. 2. 2.

දුතියෙ **අභිඤ්ඤාතා**ති ඤාතා පඤ්ඤාතා පාකටා, **සන්ථාගාරෙ**ති[1] මහාජනස්ස සන්ථම්භනාගාරෙ[2] විස්සමනත්ථාය කතෙ අගාරෙ; සා කිර සන්ථාගාරසාලා නගරමජ්ඣෙ අහොසි චතූසු ඨානෙසු ඨිතානං පඤ්ඤායති චතූහි දිසාහි ආගතමනුස්සා[3] පඨමං තත්ථ විස්සමෙත්වා[4] පච්ඡා අත්තනො[5] අත්තනො ඵාසුකට්ඨානං ගච්ඡන්ති, රාජකුලානං රජ්ජකිච්චසන්ථරණත්ථාය[6] කතං අගාරන්තිපි වදන්තියෙව[7], තත්ථ හි නිසීදිත්වා ලිච්ඡවිරාජානො රජ්ජකිච්චං සන්ථරන්ති[8] කරොන්ති විචාරෙන්ති; සන්නිසින්නාති තෙසං නිසීදනත්ථඤ්ඤෙව පඤ්ඤත්තෙසු මහාරහපච්චත්ථරණෙසු සමුස්සිතසෙතච්ඡත්තෙසු ආසනෙසු සන්නිසින්නා; **අනෙකපරියායෙන බුද්ධස්ස වණ්ණං භාසන්තී**ති රාජකුලෙ[9] කිච්චඤ්ඤෙව ලොකත්ථචරියඤ්ච විචාරෙත්වා අනෙකෙහි කාරණෙහි බුද්ධස්ස වණ්ණං භාසන්ති කථෙන්ති දීපෙන්ති; පණ්ඩිතා හි තෙ රාජානො සද්ධා පසන්නා සොතාපන්නාපි සකදාගාමිනොපි අනාගාමිනොපි අරියසාවකා තෙ සබ්බෙපි ලොකියජටං ඡින්දිත්වා බුද්ධාදීනං තිණ්ණං රතනානං වණ්ණං භාසන්ති; තත්ථ තිවිධො බුද්ධවණ්ණො නාම චරියවණ්ණො සරීරවණ්ණො ගුණවණ්ණොති, තත්රිමෙ රාජානො චරියාය වණ්ණං ආරභිංසු දුක්කරං වත කතං සම්මාසම්බුද්ධෙන කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛෙය්‍යානි දස පාරමියො දස උපපාරමියො දස පරමත්ථපාරමියොති සමතිංස පාරමියො පූරෙන්තෙන ඤාතත්ථචරියං ලොකත්ථචරියං බුද්ධිචරියං මත්ථකං පාපෙත්වා පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජන්තෙනාති[10] අඩ්ඪච්ඡෙකෙහි ජාතකසතෙහි[11] බුද්ධවණ්ණං කථෙන්තා තුසිතභවනං පාපෙත්වා ඨපයිංසු, ධම්මස්ස වණ්ණං භාසන්තා පන තෙන භගවතා ධම්මො දෙසිතො නිකායතො පඤ්චනිකායා පිටකතො තීණි පිටකානි අඞ්ගතො නව අඞ්ගානි ඛන්ධතො චතුරාසීති ධම්මක්ඛන්ධසහස්සානීති කොට්ඨාසවසෙන ධම්මගුණං කථයිංසු, සඞ්ඝස්ස වණ්ණං භාසන්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා කුලපුත්තා භොගක්ඛන්ධඤ්ච ඤාතිපරිවට්ටඤ්ච පහාය සෙතච්ඡත්තං ඔපරජ්ජං සෙනාපතිසෙට්ඨිභණ්ඩාගාරිකට්ඨානන්තරාදීනි අගණිත්වා[12] නික්ඛම්ම සත්ථු වරසාසනෙ පබ්බජන්ති සෙතච්ඡත්තං පහාය පබ්බජිතානං භද්දියරාජමහාකප්පිනපුක්කුසාති ආදීනං රාජපබ්බජිතානංයෙව බුද්ධකාලෙ අසීතිසහස්සානි අහෙසුං අනෙකකොටිධනං පහාය පබ්බජිතානං පන යසකුලපුත්ත සොණසෙට්ඨිපුත්ත රට්ඨපාලකුලපුත්තාදීනං පරිච්ඡෙදො නත්ථි එවරූපා ච[13] එවරූපා ච කුලපුත්තා සත්ථුසාසනෙ පබ්බජන්තීති පබ්බජ්ජාසඞ්ඛපවසෙනෙව[14]

---

1. සඞ්ධාගාරෙති b.
2. මහාජනස්ස සන්ථාගාරෙ s. මහාජනස්ස b.
3. ආගතාමනුස්සා s.
4. විස්සමිත්වා s.
5. පච්ඡා s.
6. කිච්චං b s. සන්ථරණත්ථං s. සඞ්ධාරණත්ථාය b.
7. වදන්ති l.
8. සඞ්ධරන්ති b.
9. රාජකුල s.
10. පරිච්චජන්තෙනපීති s.
11. අඩ්ඪච්ඡක්කසතෙහි b. අඩ්ඪච්ඡෙට්ඨි ජාතකසතෙහි s.
12. අගණයිත්වා b. අගණෙත්වා s.
13. නත්ථි l.
14. වසෙන b s.

සඞ්ඝගුණෙ කථයිංසු. **සීහො සෙනාපතීති** එවංනාමකො සෙනාය අධිපති; වෙසාලියං හි සත්තසහස්සානි සත්තසතානි සත්ත ච රාජානො තෙ සබ්බෙපි සන්නිපතිත්වා සබ්බෙසං මතං ගහෙත්වා රට්ඨං විචාරෙතුං සමත්ථං එකං විචිනථාති විචිනන්තා සීහං[1] රාජකුමාරං දිස්වා අයං සක්ඛිස්සතීති සන්නිට්ඨානං කත්වා තස්ස රත්තමණිවණ්ණං කම්බලපරියොනද්ධං සෙනාපතිච්ඡත්තං අදංසු, තං සන්ධාය වුත්තං සීහො සෙනාපතීති. **නිගණ්ඨසාවකොති** නිගණ්ඨස්ස[2] නාථපුත්තස්ස පච්චයදායකො උපට්ඨාකො, ජම්බුදීපතලස්මිං හි තයො ජනා නිගණ්ඨානං අග්ගුපට්ඨාකා නාළන්දායං උපාලි ගහපති කපිලපුරෙ වප්පො සක්කො වෙසාලියං අයං සීහො සෙනාපතීති. **නිසින්නො හොතීති** සෙසරාජූනං පරිසාය අන්තරන්තරෙ[3] ආසනානි පඤ්ඤපයිංසු සීහස්ස පන මජ්ඣෙ ඨානෙති තස්මිං පඤ්ඤත්තෙ මහාරහෙ රාජාසනෙ නිසින්නො හොති; **නිස්සංසයන්ති** නිබ්බිචිකිච්ඡං අද්ධා එකංසෙන න හෙතෙ යස්ස වා තස්ස වා අප්පෙසක්ඛස්ස එවං අනෙකසතෙහි කාරණෙහි වණ්ණං භාසන්ති; **යෙන නිගණ්ඨො නාථපුත්තො[4] තෙනුපසඞ්කමීති** නිගණ්ඨො කිර නාථපුත්තො සචායං සීහො කස්සචිදෙව සමණස්ස ගොතමස්ස වණ්ණං කථෙන්තස්ස සුත්වා සමණං ගොතමං දස්සනාය උපසඞ්කමිස්සති මය්හං පරිහානි භවිස්සතීති චින්තෙත්වා පඨමතරංයෙව සීහං සෙනාපතිං එතදවොච සෙනාපති ඉමස්මිං ලොකෙ අහං බුද්ධො අහං බුද්ධොති බහූ විචරන්ති[5] සචෙ ත්වං කස්සචි දස්සනාය උපසඞ්කමිතුකාමො අහොසි මං පුච්ඡෙය්‍යාසි අහං තෙ යුත්තට්ඨානං පෙසෙස්සාමි අයුත්තට්ඨානතො නිවාරෙස්සාමීති,[6] සො තං කථං අනුස්සරිත්වා සචෙ මං පෙසෙස්සති ගමිස්සාමි නො චෙ න ගමිස්සාමීති චින්තෙත්වා යෙන නිගණ්ඨො නාථපුත්තො තෙනුපසඞ්කමි, අථස්ස වචනං සුත්වා නිගණ්ඨො මහාපබ්බතෙන විය බලවසොකෙන ඔත්ථටො යත්ථස්සාහං[7] ගමනං න ඉච්ඡාමි තත්ථෙව ගන්තුකාමො ජාතො හතො'හමස්මීති අනත්තමනො හුත්වා පටිබාහනූපායමස්ස කරිස්සාමීති චින්තෙත්වා **කිං පන ත්වන්ති** ආදිමාහ. එවං වදන්තො විචරන්තං ගොණං දණ්ඩෙන[8] පහරන්තො විය ජලමානං පදීපං නිබ්බාපෙන්තො විය සභත්තං පාතිං[9] නික්කුජ්ජන්තො විය ච සීහස්ස උප්පන්නං පීතිං[10] විනාසෙසි. **ගමිකාභිසඞ්ඛාරොති** හත්ථියානාදීනං යොජාපනගන්ධමාලාදිගහණවසෙන පවත්තො පයොගො;[11] **සො පටිප්පස්සම්භීති** සො වූපසන්තො; **දුතියම්පි ඛොති**; දුතියවාරම්පි; ඉමස්මිඤ්ච[12] වාරෙ බුද්ධස්ස වණ්ණං භාසන්තා තුසිතභවනතො පට්ඨාය යාව මහාබොධිපල්ලඞ්කා

---

1. සීහ s.
2. නිගණ්ඨසාවකොතිනිගණ්ඨස්ස s.
3. පරිසාය අන්තරන්තරෙ s.
4. නිගණ්ඨො s. නාටපුත්තො b s.
5. බහූවදන්ති b.
6. අයුත්තං තෙ b s. නිවාරෙස්සාමීති s.
7. යත්ථදානිස්සාහං b.
8. ගොණංතුණ්ඩෙන s.
9. භත්තභරිතං පත්තං b s.
10. උප්පන්නපීතිං s. තත්‍රපීතිං b.
11. පවත්තසංයොගො s.
12. දුතියවාරස්මිම්පි ඉමස්මිම්පි s.

දසබලස්ස හෙට්ඨා පාදතලෙහි උපරි කෙසග්ගෙහි පරිච්ඡින්දිත්වා, ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණඅසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභානං[1] වසෙන සරීරවණ්ණං කථයිංසු, ධම්මස්ස වණ්ණං භාසන්තා එකපදෙපි එකබ්‍යඤ්ජනෙපි අවඛලිතං නාම නත්ථීති සුකථිතවසෙන[2] ධම්මගුණං කථයිංසු, සඞ්ඝස්ස වණ්ණං භාසන්තා එවරූපං යසසිරිවිභවං පහාය සත්ථුසාසනෙ පබ්බජිතා න කොසජ්ජපකතිකා හොන්ති තෙරසසු පන ධුතගුණෙසු පරිපූරකාරිනො[3] හුත්වා සත්තසු අනුපස්සනාසු කම්මං කරොන්ති අට්ඨතිංස ආරම්මණවිභත්තියො වළඤ්ජන්තීති පටිපදාවසෙන සඞ්ඝගුණෙ කථයිංසු. තතියවාරෙ පන බුද්ධස්ස වණ්ණං භාසන්තා[4] ඉතිපි සො භගවාති සුත්තන්තපරියායෙනෙව බුද්ධගුණෙ කථයිංසු, ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මොති ආදිනා සුත්තන්තපරියායෙනෙව ධම්මගුණෙ, සුපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝොති ආදිනා සුත්තන්තපරියායෙනෙව සඞ්ඝගුණෙ ච[5] කථයිංසු, තතො සීහො චින්තෙසි ඉමෙසඤ්ච ලිච්ඡවී[6] රාජකුමාරානං තතියදිවසතො පට්ඨාය බුද්ධධම්මසඞ්ඝගුණෙ කථෙන්තානං මුඛං නප්පහොති අද්ධා අනොමගුණසමන්නාගතො[7] සො භගවා ඉමං දානි උප්පන්නං[8] පීතිං අවිජහිත්වාව අහං අජ්ජ සම්මාසම්බුද්ධං පස්සිස්සාමීති අථස්ස කිං හි මෙ කරිස්සන්ති නිගණ්ඨාති විතක්කො උදපාදි. තත්ථ **කිං හි මෙ කරිස්සන්තීති** කිං නාම මය්හං නිගණ්ඨා කරිස්සන්ති; **අපලොකිතා වා අනපලොකිතා වාති** ආපුච්ඡිතා වා අනාපුච්ඡිතා වා න හි මෙ තෙ ආපුච්ඡිතා යානවාහනසම්පත්තිං න ච[9] ඉස්සරියවිසෙසං දස්සන්ති නාපි අනාපුච්ඡිතා හරිස්සන්ති අලං එතෙසං ආපුච්ඡනන්ති අධිප්පායො; **වෙසාලියා නිය්‍යාසීති** යථා හි ගිම්හකාලෙ දෙවෙ වුට්ඨෙ උදකං සන්දමානං නදිං ඔතරිත්වා ථොකමෙව ගන්ත්වා තිට්ඨති නප්පවත්තති එවං සීහස්ස පඨමදිවසෙ දසබලං පස්සිස්සාමීති උප්පන්නාය පීතියා නිගණ්ඨෙහි පටිබාහිතකාලො, යථා පන දුතියදිවසෙ දෙවෙ වුට්ඨෙ උදකං සන්දමානං නදිං ඔතරිත්වා ථොකං ගන්ත්වා වාලිකපුඤ්ජං[10] පහරිත්වා අප්පවත්තං හොති එවං සීහස්ස දුතියදිවසෙ දසබලං පස්සිස්සාමීති උප්පන්නාය පීතියා නිගණ්ඨෙහි පටිබාහිතකාලො, යථා තතියදිවසෙ දෙවෙ වුට්ඨෙ උදකං සන්දමානං නදිං ඔතරිත්වා පුරාණපණ්ණසුක්ඛදණ්ඩකතලකචවරාදීනි පරිකඩ්ඪන්තං වාලිකපුඤ්ජං[11] භින්දිත්වා සමුද්දනින්නමෙව හොති එවං සීහො තතියදිවසෙ තිණ්ණං වත්ථූනං ගුණකථං සුත්වා උප්පන්නපීතිපාමුජ්ජො අලං නිගණ්ඨා නිප්ඵලා නිගණ්ඨා කිං මෙ ඉමෙ කරිස්සන්ති ගමිස්සාමහං සත්ථුසන්තිකන්ති

1. බ්‍යාමප්පභා s
2. වසෙනෙව s.
3. පරිපූරිකාරිනො s.
4. භාසමානා b s.
5. ගුණෙ s.
6. ලිච්ඡවි b.
7. අනොමගුණෙන සමන්නාගතො b s.
8. උප්පන්නා s.
9. සම්පත්තිං s.
10. වාලිකා b s. පුඤ්ජ b.
11. වාලිකාපුඤ්ජං b s.

ගමනං අභිනීහරිත්වා වෙසාලියා නිය්‍යාසි; නිය්‍යන්තො ච[1] චිරස්සාහං දසබලස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමො ජාතො න ඛො පන මෙ යුත්තං අඤ්ඤාතකවෙසෙන[2] ගන්තුන්ති යෙ කෙචි දසබලස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමා සබ්බෙ නික්ඛමන්තූති ඝොසනං කාරෙත්වා පඤ්ච රථසතානි යොජාපෙත්වා උත්තමරථෙ ඨිතො තෙහි චෙව පඤ්චහි රථසතෙහි මහතියා ච පරිසාය පරිවුතො ගන්ධපුප්ඵචුණ්ණවාසාදීනි ගාහාපෙත්වා[3] නිය්‍යාසි, **දිවා දිවස්සාති** දිවසස්ස ච දිවා මජ්ඣන්තිකෙ අතික්කන්තමත්තෙ; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** ආරාමං පවිසන්තො දූරතොව අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි ඡබ්බණ්ණඝනබුද්ධරස්මියො[4] දිස්වා එවරූපං නාම පුරිසං එවං ආසන්නෙ වසන්තං එත්තකං කාලං නාද්දසං වඤ්චිතො වතම්හි අලාභා වත මෙති චින්තෙත්වා මහානිධිං දිස්වා දලිද්දපුරිසො විය සඤ්ජාතපීතිපාමොජ්ජො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි. **ධම්මස්ස චානුධම්මං ව්‍යාකරොන්තීති** භොතා ගොතමෙන වුත්තකාරණස්ස අනුකාරණං කථෙන්තීති; කාරණවචනො හෙත්ථ ධම්මසද්දො "හෙතුම්හි ඤාණං ධම්මපටිසම්භිදා"ති ආදීසු විය. කාරණන්ති චෙත්ථ තථා පවත්තස්ස සද්දස්ස අත්ථො අධිප්පෙතො තස්ස පවත්තිහෙතුභාවතො අත්ථප්පයුත්තො හි සද්දප්පයොගො අනුකාරණන්ති එසො එව පරෙහි තථා වුච්චමානො, **සහධම්මිකො වාදානුවාදොති** පරෙහි වුත්තකාරණෙහි සකාරණො හුත්වා තුම්හාකං වාදො වා තතො පරං තස්ස අනුවාදො වා කොචි අප්පමත්තකොපි විඤ්ඤූහි ගරහිතබ්බං ඨානං කාරණං න ආගච්ඡති, ඉදං වුත්තං හොති කිං සබ්බාකාරෙනපි තව වාදෙ ගාරය්හං කාරණං නත්ථීති. **අනබ්භක්ඛාතුකාමාති** න අභූතෙන වත්තුකාමා; අත්ථි **සීහ පරියායොති** ආදීනං අත්ථො වෙරඤ්ජකණ්ඩෙ ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.[5] **පරමෙන අස්සාසෙනාති** චතුමග්ගචතුඵලසඞ්ඛාතෙන උත්තමෙන අස්සාසෙන; **අස්සාසාය ධම්මං දෙසෙමීති** අස්සාසනත්ථාය සන්ථම්භනත්ථාය[6] ධම්මං දෙසෙමි; ඉති භගවා අට්ඨහඞ්ගෙහි සීහස්ස සෙනාපතිස්ස ධම්මං දෙසෙසි. **අනුවිච්චකාරන්ති** අනුවිදිත්වා චින්තෙත්වා තුලයිත්වා කාතබ්බං[7] කරොහීති වුත්තං හොති; **සාධු හොතීති** සුන්දරො හොති; තුම්හාදිසස්මිං හි මං දිස්වා මං සරණං ගච්ඡන්තෙ නිගණ්ඨං දිස්වා නිගණ්ඨං සරණං ගච්ඡන්තෙ කිං අයං සීහො දිට්ඨදිට්ඨමෙව සරණං ගච්ඡතීති ගරහා උප්පජ්ජති තස්මා අනුවිච්චකාරො තුම්හාදිසානං සාධූති දස්සෙති; **පටාකං පරිහරෙය්‍යුන්ති** තෙ කිර එවරූපං සාවකං ලභිත්වා අසුකො නාම රාජා වා රාජමහාමත්තො වා සෙට්ඨී වා අම්හාකං සරණං ගතො සාවකො ජාතොති පටාකං උක්ඛිපිත්වා නගරෙ **ඝොසෙන්තා** ආහිණ්ඩන්ති කස්මා එවං නො මහන්තභාවො

1. ව. s.
2. අඤ්ඤාතකවණ්ණෙන b s.
3. ගණ්හාපෙත්වා. b s.
4. සම්පන්නා ඝනබුද්ධරස්මියො b. ඡබ්බණ්ණා ච ඝන [රස්මියො s.
5. යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි b s.
6. උපත්ථම්භනත්ථාය s.
7. තුලයිත්වා කාතබ්බං b s.

ආවිභවිස්සතීති ච[1] සචෙ පනස්ස කිමහං එතෙසං[2] සරණං ගතොති විප්පටිසාරො උප්පජ්ජෙය්‍ය තම්පි සො[3] එතෙසං මෙ සරණගතභාවං බහූ ජානන්ති දුක්ඛං ඉදානි පටිනිවත්තිතුන්ති විනොදෙත්වා න පටික්කමිස්සතීති තෙනාහ පටාකං පරිහරෙය්‍යුන්ති; ඔපානභූතන්ති පටියත්තඋදපානො විය ඨිතං; කුලන්ති තව නිවෙසනං; දාතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යාසීති පුබ්බෙ දසපි වීසතිම්පි සට්ඨිම්පි ජනෙ[4] ආගතෙ දිස්වා නත්ථීති අවත්වා දෙසි ඉදානි මං සරණං ගතකාරණමත්තෙනෙව මා ඉමෙසං දෙය්‍යධම්මං උපච්ඡින්දි සම්පත්තානං හි දාතබ්බමෙවාති ඔවදති. සුතං මෙතං භන්තෙති කුතො සුතං[5] නිගණ්ඨානං සන්තිකා[6] තෙ කිර කුලඝරෙසු එවං පකාසෙන්ති මයං යස්ස කස්සචි සම්පත්තස්ස දාතබ්බන්ති වදාම සමණො පන ගොතමො මය්හමෙව දානං දාතබ්බං නාඤ්ඤෙසං දානං දාතබ්බං මය්හමෙව සාවකානං දාතබ්බං නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දාතබ්බං මය්හමෙව දින්නං මහප්ඵලං නාඤ්ඤෙසං දින්නං මහප්ඵලං මය්හමෙව සාවකානං දින්නං මහප්ඵලං නාඤ්ඤෙසං සාවකානං දින්නං මහප්ඵලන්ති එවං වදතීති තං සන්ධාය සුතං මෙතන්ති ආහ. ආනුපුබ්බිකථන්ති[7] දානානන්තරං සීලං සීලානන්තරං සග්ගං සග්ගානන්තරං මග්ගන්ති එවං අනුපටිපාටිකථං;[8] තත්ථ දානකථන්ති ඉදං දානං නාම සුඛානං නිදානං සම්පත්තීනං මූලං භොගානං පතිට්ඨා විසමගතස්ස තාණං ලෙණං ගති පරායනං ඉධලොකපරලොකෙසු දානසදිසො අවස්සයො පතිට්ඨා ආරම්මණං තාණං ලෙණං ගති පරායනං නත්ථි ඉදං හි අවස්සයට්ඨෙන රතනමයසීහාසනසදිසං පතිට්ඨානට්ඨෙන මහාපථවිසදිසං ආරම්මණට්ඨෙන ආලම්බනරජ්ජුසදිසං ඉදං හි දුක්ඛනිත්ථරණට්ඨෙන නාවා අස්සාසනට්ඨෙන සඞ්ගාමසූරො භයපරිත්තාණට්ඨෙන සුසඞ්ඛතං[9] නගරං මච්ඡෙරමලාදීහි අනුපලිත්තට්ඨෙන පදුමං තෙසං නිද්දහනට්ඨෙන අග්ගි දුරාසදට්ඨෙන ආසීවිසො[10] අසන්තාසනට්ඨෙන සීහො බලවන්තට්ඨෙන හත්ථී අභිමඞ්ගලසම්මතට්ඨෙන සෙතවසභො ඛෙමන්තභූමිං සම්පාපනට්ඨෙන වලාහකො අස්සරාජා, දානං නාමෙතං මයා ගතමග්ගො මය්හෙසො වංසො මයා දස පාරමියො පූරෙන්තෙන වෙලාමමහායඤ්ඤො මහාගොවින්දමහායඤ්ඤො මහාසුදස්සනමහායඤ්ඤො වෙස්සන්තරමහායඤ්ඤොති අනෙක[11] මහායඤ්ඤා පවත්තිතා, සසභූතෙන ජලිතෙ අග්ගික්ඛන්ධෙ අත්තානං නිය්‍යාතෙන්තෙන[12] සම්පත්තයාචකානං චිත්තං ගහිතං දානං හි ලොකෙ සක්කසම්පත්තිං දෙති මාරසම්පත්තිං බ්‍රහ්මසම්පත්තිං චක්කවත්තිසම්පත්තිං සාවකපාරමීඤාණං පච්චෙකබොධිඤාණං අභිසම්බොධිඤාණං දෙතීති එවමාදිනා දානගුණපටිසංයුත්තකථං; යස්මා පන දානං දදන්තො සීලං

---

1. තීති b.
2. එතෙ s.
3. උප්පජ්ජෙය්‍යතං ඨිතො s.
4. වීසතිපිජනෙ s. වීසතිපිසට්ඨිපිජනෙ b.
5. සු[illegible]න්ති b s.
6. සන්තිකාති s.
7 අනුපුබ්බ b. අනුපුබ්බිකථන්ති s.
8. අනුපටිපාටියා කථං s.
9. සුසඞ්ඛත b s.
10. ආසිවිසො b s.
11. අනෙකෙ s.
12. නිය්‍යාදෙන්තෙන b s.

සමාදාතුං සක්කොතීති තස්මා තදනන්තරං සීලකථං කථෙසි,[1] සීලං නාමෙතං අවස්සයො පතිට්ඨා, ආරම්මණං තාණං ලෙණං ගති පරායනං, සීලං නාමෙතං මම වංසො අහං සඞ්ඛපාලනාගරාජකාලෙ භූරිදත්තනාගරාජකාලෙ චම්පෙය්‍යනාගරාජකාලෙ සීලවරාජකාලෙ මාතුපොසකහත්ථිරාජකාලෙ ඡද්දන්තහත්ථිරාජකාලෙති අනෙකෙසු අත්තභාවෙසු සීලං පරිපූරෙසිං. ඉධලොකපරලොකසම්පත්තීනං හි සීලසදිසො අවස්සයො පතිට්ඨා ආරම්මණං තාණං ලෙණං ගති පරායනං නත්ථි සීලාලඞ්කාරසදිසො අලඞ්කාරො නත්ථි සීලපුප්ඵසදිසං පුප්ඵං නත්ථි සීලගන්ධසදිසො ගන්ධො නත්ථි සීලාලඞ්කාරෙන හි අලඞ්කතං සීලගන්ධානුලිත්තං සදෙවකො'පි ලොකො ඔලොකෙන්තො තිත්තිං න ගච්ඡතීති එවමාදි සීලගුණපටිසංයුත්තකථං; ඉදං පන සීලං නිස්සාය අයං සග්ගො ලබ්භතීති දස්සෙතුං සීලානන්තරං සග්ගකථං කථෙසි, **සග්ගකථන්ති** අයං සග්ගො නාම ඉට්ඨො කන්තො මනාපො තථා[2] නිච්චමෙත්ථ කීළා නිච්චං සම්පත්තියො ලබ්භන්ති චාතුම්මහාරාජිකා දෙවා නවුතිවස්සසතසහස්සානි දිබ්බසුඛං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්ති, තාවතිංසා තිස්සො ච වස්සකොටියො සට්ඨී ච[3] වස්සසතසහස්සානීති එවමාදි සග්ගගුණපටිසංයුත්තකථං; සග්ගසම්පත්තිං කථයන්තානං හි බුද්ධානං මුඛං නප්පහොති වුත්තම්පි චෙතං "අනෙකපරියායෙනපි ඛො අහං භික්ඛවෙ සග්ගකථං කථෙය්‍ය"න්ති ආදි. එවං සග්ගකථාය පලොභෙත්වා පන හත්ථිං අලංකරිත්වා තස්ස[4] සොණ්ඩං ඡින්දන්තො විය අයම්පි සග්ගො අනිච්චො අද්ධුවො[5] න එත්ථ ඡන්දරාගො කත්තබ්බොති[6] දස්සනත්ථං අප්පස්සාදා කාමා බහුදුක්ඛා බහුපායාසා ආදීනවො එත්ථ භිය්‍යොති ආදිනා නයෙන කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සඞ්කිලෙසං කථෙසි, තත්ථ **ආදීනවොති** දොසො: **ඔකාරොති** අවකාරො ලාමකභාවො; **සංකිලෙසොති** තෙහි සත්තානං සඞ්කිලිස්සනං;[7] යථාහ "සඞ්කිලිස්සන්ති[8] වත භො සත්තා"ති. එවං කාමාදීනවෙන තජ්ජෙත්වා නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසං පකාසෙසි; **කල්ලචිත්තන්ති** අරොගචිත්තං; **සාමුක්කංසිකාති**[9] අත්තනායෙව උද්ධරිත්වා ගහිතා සයම්භූඤාණෙන දිට්ඨා අසාධාරණා අඤ්ඤෙසන්ති අත්ථො; කා පන සාති අරියසච්චදෙසනා තෙනෙවාහ දුක්ඛං සමුදයං නිරොධං මග්ගන්ති. **විරජං වීතමලන්ති** රාගරජාදීනං අභාවා විරජං රාගමලාදීනං විගතත්තා වීතමලං; **ධම්මචක්ඛුන්ති** ඉධ සොතාපත්තිමග්ගො අධිප්පෙතො; තස්සුප්පත්ති[10] ආකාරදස්සනත්ථං යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බන්තං නිරොධධම්මන්ති ආහ. තං හි නිරොධං ආරම්මණං කත්වා කිච්චවසෙන එව සච්චසඞ්ඛාතං පටිපදං පටිපජ්ජති,[11] දිට්ඨො අරියසච්චධම්මො එතෙනාති **දිට්ඨධම්මො**;

---

1. කථෙසි, සීලකථන්ති b s. 5. අධුවො s. 9. සාති සාම. උක්කංසිකා b s.
2. මනාපො b s. 6. කාතබ්බොති b. 10 තස්ස උප්පත්ති b s.
3. සට්ඨිච b s. 7. සංසාරෙ b s. සංකිලිස්සනං s. කිලිස්සනං b. (ජ්ජති b s.
4. හත්ථිස්ස b. 8. කිලිස්සන්ති b. 11. එව සබ්බසඞ්ඛතං b. පටිවිජ්ඣන්තං උප්ප

එසනයො සෙසෙසුපි.[1] තිණ්ණා විචිකිච්ඡා විගතා කථංකථා අස්සාති **තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විගතකථංකථො**;[2] විසාරජ්ජං[3] පත්තොති **වෙසාරජ්ජප්පත්තො** සත්ථුසාසනෙ[4] පරො පච්චයො න පරං සද්ධාය එත්ථ පවත්තතීති[5] **අපරප්පච්චයො, පවත්තමංසන්ති** පකතියා පවත්තං[6] කප්පියමංසං මූලං ගහෙත්වා අන්තරාපණෙ පරියෙසාහීති අධිප්පායො. **සම්බහුලා නිගණ්ඨාති**[7] පඤ්චසතමත්තා නිගණ්ඨා,[7] **ථුල්ලං**[8] **පසුන්ති** ථූලං මහාසරීරං ගොකණ්ණමහිසසූකර සඞ්ඛාතං[9] පසුං; **උද්දිස්සකතන්ති**[10] අත්තානං උද්දිසිත්වා කතං මාරිතන්ති අත්ථො; **පටිච්චකම්මන්ති** සචායං එතං[11] මංසං පටිච්ච තං පාණවධ කම්මං ඵුසති තං හි අකුසලං උපඩ්ඪං දායකස්ස උපඩ්ඪං පටිග්ගාහකස්ස හොතීති තෙසං[12] ලද්ධි; අපරො නයො, **පටිච්චකම්මන්ති** අත්තානං පටිච්ච කතං; අථවා **පටිච්චකම්මන්ති** නිමිත්තකම්මස්සෙතං අධිවචනං තං[13] පටිච්ච කම්මං එත්ථ අත්ථීති මංසම්පි පටිච්චකම්මන්ති වුත්තං; **උපකණ්ණකෙති** කණ්ණමූලෙ; **අලන්ති** පටික්ඛෙපවචනං[14] කිං ඉමිනාති අත්ථො. **න ච පනෙතෙති** එතෙ ආයස්මන්තො දීඝරත්තං අවණ්ණකාමා හුත්වා අවණ්ණං භාසන්තාපි අබ්භාචික්ඛන්තා න ජිරන්ති[15] අබ්භක්ඛානස්ස අන්තං න ගච්ඡන්තීති අත්ථො; අථවා ලජ්ජනත්ථෙ[16] ඉදං ජිරන්තීති[15] පදං දට්ඨබ්බං න ලජ්ජන්තීති අත්ථො.

8. 2. 3.

තතියෙ **අඞ්ගෙහීති** ගුණඞ්ගෙහි; **යස්සං දිසායං ජාතො හොතීති** යස්සා සින්ධුනදී[17] තීරදිසායං ජාතො හොති අඤ්ඤෙ'පි භද්‍රා අස්සාජානීයා තත්ථෙව ජායන්ති; **අල්ලං වා සුක්ඛං වාති** තිණං;[18] **න අඤ්ඤෙ**[19] **අස්සෙ උබ්බෙජෙතාති** අඤ්ඤෙ අස්සෙ න[20] උබ්බෙජෙති න පහරති න ඩසති[21] න කලහං කරොති; **සාඨෙය්‍යානීති** සඨභාවෙ;[22] **කූටෙය්‍යානීති** කූටභාවෙ;[22] **ජිම්හෙය්‍යානීති** ජිම්හභාවෙ;[22] **වඞ්කෙය්‍යානීති** වඞ්කභාවෙ; ඉච්චස්ස චතූහිපි පදෙහි අසික්ඛිතභාවො ව[23] කථිතො. **වාහීති** වහනභාවො[24] දින්නොවාද පතිකරො;[25] **යාව ජීවිතමරණපරියාදානාති** යාව ජීවිතස්ස[26] මරණෙන පරියොසානා;[27] **සක්කච්චං පරිභුඤ්ජතීති** අමතං විය පච්චවෙක්ඛිත්වා[28] පරිභුඤ්ජති; **පුරිසථාමෙනාති** ආදීසු ඤාණථාමාදයො[29] කථිතා; **සණ්ඨානන්ති**[30] ඔසක්කනං.

---

1. සෙසපදෙසුපි s.
2. තිණ්ණා විචිකිච්ඡා අනෙනාති තිණ්ණවිචිකිච්ඡො විගතා කථංකථා අස්සාති විගත [කථංකථො s.
3. වෙසාරජ්ජං s.
4. තත්ථ සත්ථුසාසනෙ තස්ස b. නාස්ස s.
5. වත්තතීති b s. අපරපච්චයො b.
6. පවත්ත s.
7. නිගන්ථාති s.
8. ථූලං b s.
9. මහිංස b.
10. කතන්ති b s.
11. සචායං තං b.
12. තෙසං b, s.
13. අධිවචනං s.
14. වචනංහෙතං b s.
15. න ජිරිදන්ති b.
16. ලජ්ජනවෙචන s.
17. යස්සං s, සින්ධු b s, නදි b.
18. අල්ලං සුක්ඛං වාති අල්ලතිණං වා සුක්ඛතිණං වා s.
19. න ච අඤ්ඤෙ s. නාඤ්ඤෙ b.
20. න අඤ්ඤෙ අස්සෙ s.
21. නඩංසති b, න සහති s.
22. භාවා s.
23. භාවො s.
24. වහනසභාවො b s.
25. දප්පතිකාරො b. පටිකාරො s.
26. ජීවිතසෙසව b s.
27. පරියාදනා s.
28. ත්වා සාමඤ්ඤෙව b s.
29. ථාමෙනාති b, ථාමා b, ථාමා [දයොපි s.
30. සණ්ඨානන්ති b s. ඔසක්කනං (පටිප්පස්සද්ධි) b.

8. 2. 4.

චතුත්ථෙ **පෙසීති වුත්තොති** ගච්ඡාති වුත්තො; **පිට්ඨිතො රථං පටිවත්තෙතීති** ඛන්ධට්ඨිතො[1] යුගං උබ්බට්ටිත්වා[2] පච්ඡිමභාගෙන රථං පවට්ටෙන්තො[3] ඔසක්කති; **පච්ඡාලං** ඛිපති[4] **කුබ්බරං හනතීති**[5] වෙ පච්ඡිමපාදෙ උක්ඛිපිත්වා තෙහි පහරිත්වා රථකුබ්බරං භින්දති; **තිදණ්ඩං**[6] **භඤ්ජතීති** රථස්ස පුරතො තයො දණ්ඩකා හොන්ති තෙ භඤ්ජති; **රථීසාය සත්ථිං උස්සජ්ජිත්වාති** සීසං නාමෙත්වා යුගං[7] භූමියං පාතෙත්වා සත්ථිනා රථීසං පහරිත්වා; **අජ්ඣොමද්දතීති** ච්ඡි පුරිමපාදෙහි ඊසං මද්දන්තො තිට්ඨති; **උබ්භුම්මං රථං කරොතීති** ථලං වා කණ්ටකට්ඨානං වා[8] රථං ආරොපෙති; **අනාදියිත්වාති** අමනසිකත්වා අගණෙත්වා; **මුඛාධානන්ති** මුඛඨපනත්ථාය[9] දින්නං අයසඞ්ඛලිකං; **ඛිලට්ඨායීති** චත්තාරො පාදෙ ථම්භෙ විය නිච්චලං ඨපෙත්වා[10] තිට්ඨති; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං.

8. 2. 5.

පඤ්චමෙ **අසජ්ඣායමලාති** උග්ගහිතමන්තානං අසජ්ඣායකරණං මලං නාම හොති; **අනුට්ඨානමලා ඝරාති**[11] උට්ඨානවිරියාභාවො ඝරානං[12] මලං නාම; **වණ්ණස්සාති** සරීරවණ්ණස්ස; **රක්ඛතොති** යං කිඤ්චි සන්තකං[13] රක්ඛන්තස්ස; **අවිජ්ජා පරමං මලන්ති** තතො සෙසාකුසලධම්මමලතො[14] අට්ඨසු ඨානෙසු අඤ්ඤාණභූතා[15] වට්ටමූලසඞ්ඛාතමලන්ති[16] අවිජ්ජා පරමං මලං තතො හි මලතරං නාම නත්ථි; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං.

8. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **දූතෙය්‍යන්ති** දූතකම්මං; **ගන්තුමරහතීති** තං දූතෙය්‍යසඞ්ඛාතං සාසනං ධාරෙත්වා හරිතුං අරහති; **සොතාති** යස්ස[17] සාසනං දෙති තස්ස සොතා; **සාවෙතාති** තං උග්ගණ්හිත්වා ඉදං නාම තුම්හෙහි වුත්තන්ති පටිසාවෙතා; **උග්ගහෙතාති** සුග්ගහිතා;[18] **ධාරෙතාති** සුධාරිතං කත්වා ධාරෙතා; **විඤ්ඤාතාති** අත්ථානත්ථස්ස[19] අත්ථං ජානිතා; **විඤ්ඤාපෙතාති** පරං විජානාපෙතා; **සහිතාසහිතස්සාති** ඉදං සහිතං ඉදං අසහිතන්ති එවං සහිතාසහිතස්ස

---

1. ඛන්ධසිතො b s යුගගං s.
2. උපපීළිත්වා b. උපළිත්වා s.
3. පච්ඡිමදිසාභාගෙන s. රථං පවත්තෙන්තො b s.
4. පච්ඡාලං ඛිපති s.
5. හනතීති s.
6. තිදණ්ඩකං b.
7. යුගගං s.
8. බලංවා k s. කණ්ටකට්ඨානංවා s. ගණ්ඨකට්ඨානංවා b.
9. මුඛාදනන්ති මුඛඨපනත්ථාය b.
10. ඨපෙත්වා ඛීලට්ඨානෙන b. ඛීලට්ඨාන සදිසෙන [ඨානෙන s.
11. අනුට්ඨානමලාති b.
12. ඝරීනං b.
13. අත්තනො සන්තකං b s.
14. සෙසා අකුසල b.
15. අඤ්ඤාණභූතා b s.
16. සඞ්ඛාතමලන්ධකාරා b. සඞ්ඛාතාබහලන්ධකාර s.
17. සොතාතියොතං අස්ස b.
18. උග්ගහෙතාති සුග්ගහිතා b. සුග්ගහිතංකත්වා [උග්ගහෙතා s.
19. අත්තනො තස්ස b.

කුසලො උපගතාසු[1] ඡෙකො සාසනං ආරොචෙන්තො සහිතං[2] සල්ලක්ඛෙත්වා ආරොචෙති; **න වෙධතීති** න ජම්හති;[3] **අසන්දිද්ධන්ති**[4] විගතසංසයං; **පුච්ඡිතොති** පඤ්හත්ථාය[5] පුච්ඡිතො.

8. 2. 7.

සත්තමෙ **රුණ්ණෙනාති** රුදිතෙන; **ආකප්පෙනාති** නිවාසනපාරුපනාදි[6]විධානෙන; **වනභඞ්ගෙනාති** වනතො භඤ්ජිත්වා ආභතෙන පුප්ඵඵලාදිනා[7] පණ්ණාකාරෙන. අට්ඨමෙ'පි එසෙව නයො.

8. 2. 9.

නවමෙ **පහාරාදොති** එවං නාමකො; **අසුරින්දොති** අසුරජෙට්ඨකො; අසුරෙසු හි වෙපචිත්ති රාහු පහාරාදොති ඉමෙ තයො ජෙට්ඨකා; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** දසබලස්ස අභිසම්බුද්ධදිවසතො පට්ඨාය අජ්ජ ගමිස්සාමි ස්වෙ ගමිස්සාමීති එකාදස වස්සානි අතික්කමිත්වා ද්වාදසමෙ වස්සෙ සත්ථරි[8] වෙරඤ්ජායං වසනකාලෙ සම්මාසම්බුද්ධස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමීති චිත්තං උප්පාදෙත්වා මම අජ්ජ ස්වෙති ද්වාදස වස්සානි ජාතානි හන්දාහං ඉදානෙව ගච්ඡාමීති තඞ්ඛණෙ[9]යෙව අසුරගණපරිවුතො අසුරභවනා නික්ඛමිත්වා දිවා දිවස්ස[10] යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; **එකමන්තං අට්ඨාසීති** සො කිර තථාගතං පඤ්හං පුච්ඡිත්වා එව ධම්මං[11] සුණිස්සාමීති ආගතො තථාගතස්ස පන දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය බුද්ධගාරවෙන පුච්ඡිතුං අසක්කොන්තො'පි[12] සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි; තතො සත්ථා චින්තෙසි අයං පහාරාදො මයි අකථෙන්තෙ පඤ්හමන්තරං කථෙතුං න සක්ඛිස්සති චිණ්ණවසිට්ඨානෙයෙව නං කථාසමුට්ඨාපනත්ථං[13] එකං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමීති අථ නං පුච්ඡන්තො **අපි පන**[14] **පහාරාදාති** ආදිමාහ. තත්ථ **අභිරමන්තීති** රතිං වින්දන්ති අනුක්කණ්ඨමානා වසන්තීති අත්ථො; සො පරිචිණ්ණට්ඨානෙයෙව මං භගවා පුච්ඡතීති අත්තමනො හුත්වා අභිරමන්ති භන්තෙති ආහ. **අනුපුබ්බනින්නොති** ආදීනි සබ්බානි අනුපටිපාටියා නින්නභාවස්සෙව වෙවචනානි, **න ආයතකෙනෙව පපාතොති** න ඡින්නතටමහාසොබ්භො විය ආදිතොව පපාතො සො හි කිර කූලතො[15] පට්ඨාය එකඞ්ගුලද්වඞ්ගුලවිදත්ථිරතන[16] උසභඅඩ්ඪගාවුතගාවුතඅඩ්ඪයොජනාදි[17] වසෙන ගම්භීරො හුත්වා ගච්ඡන්තො සිනෙරුපාදමූලෙ චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරො හුත්වා ඨිතොති **දස්සෙති, ඨිතධම්මොති** ඨිතසභාවො පතිට්ඨිතසභාවො[18] **කුණපෙනාති** යෙන

1 උපගතානුපගතෙසු s.
2. තොතා පහිතමත්ථං b.
3. න බ්‍යාධතීති b s. න වධති b. න වෙධති s. න ජම්භති b s.
4. අසන්දිට්ඨන්ති නිස්සන්දෙහං b s.
5. ඤොති කථන්ති පඤ්හත්ථාය s.
6. පාරුපනාදිනා b s.
7. ආභතෙන පුප්ඵඵලාදි b. ආභතවන පුප්ඵඵලාදිනා s.
8. සත්ථු b s.
9. තං ඛණං b s.
10. දිවා දිවසස්ස s.
11. එවං ධම්මකථං s.
12. තොතා අපි b.
13. සමුට්ඨානත්ථං s.
14. අපිනු පන b.
15. සොබ්භතීරතො b. තීරප්පදෙසතො s.
16. රතනත s. රතන යට්ඨිඋසභ b.
17. අඩ්ඪයොජන යොජනාදි s.
18. ඨිතසභාවො b.

කෙනචි හත්ථිඅස්සාදීනං කලෙබරෙන;[1] ථලං උස්සාදෙන්තීති[2] හත්ථෙන ගහෙත්වා විය වීචිපහාරෙනෙව ථලං ඛිපති. ගඞ්ගා යමුනාති ඉධ ඨත්වා ඉමාසං නදීනං උප්පත්තිකථං කථෙතුං වට්ටති. අයං තාව ජම්බුදීපො දසසහස්සයොජනපරිමාණො තත්ථ චතුසහස්සයොජනපරිමාණො පදෙසො උදකෙන අජ්ඣොත්ථටො මහාසමුද්දොති සඞ්ඛං ගතො තිසහස්සයොජනප්පමාණෙ මනුස්සා වසන්ති තිසහස්සයොජනප්පමාණෙ[3] හිමවා පතිට්ඨිතො උබ්බෙධෙන පඤ්චයොජනසතිකො චතුරාසීතිකූටසහස්සපතිමණ්ඩිතො[4] සමන්තතො සන්දමානපඤ්චසතනදීවිචිත්තො[5] යත්ථ ආයාමවිත්ථාරෙන[6] ගම්භීරතො ච පණ්ණාසපණ්ණාසයොජනා දියඩ්ඪයොජනසතපරිමණ්ඩලා අනොතත්තදහො කණ්ණමුණ්ඩදහො[7] රථකාරදහො ඡද්දන්තදහො කුණාලදහො මන්දාකිනීදහො[8] සීහප්පපාතදහොති සත්ත මහාසරා පතිට්ඨහන්ති[9] තෙසු අනොතත්තො සුදස්සනකූටං චිත්තකූටං කාළකූටං ගන්ධමාදනකූටං කෙලාසකූටන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි පබ්බතෙහි පරික්ඛිත්තො, තත්ථ සුදස්සනකූටං සොවණ්ණමයං ද්වියොජනසතුබ්බෙධං අන්තොවඞ්කං කාකමුඛසණ්ඨානං තමෙව සරං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨිතං[10] චිත්තකූටං සබ්බරතනමයං කාළකූටං අඤ්ජනමයං ගන්ධමාදනකූටං සානුමයං[11] අබ්භන්තරෙ මුග්ගවණ්ණං මූලගන්ධො සාරගන්ධො ඵෙග්ගුගන්ධො[12] තචගන්ධො පපටිකාගන්ධො[13] පත්තගන්ධො පුප්ඵගන්ධො ඵලගන්ධො ඛන්ධගන්ධොති[14] ඉමෙහි[15] ගන්ධෙහි උස්සන්නං නානප්පකාරඔසධසඤ්ජනනං[16] කාළපක්ඛඋපොසථදිවසෙ ආදිත්තමිව අඞ්ගාරං ජලන්තං තිට්ඨති, කෙලාසකූටං රජතමයං සබ්බානි සුදස්සනෙන සමානුබ්බෙධසණ්ඨානානි තමෙව සරං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨිතානි, සබ්බානි[17] දෙවනාගානුභාවෙන වස්සන්ති,[18] නදියො චෙතෙසු[19] සන්දන්ති, තං සබ්බම්පි උදකං අනොතත්තමෙව පවිසති, චන්දිමසූරියා දක්ඛිණෙන වා උත්තරෙන වා ගච්ඡන්තා පබ්බතන්තරෙන[20] තත්ථ ඔභාසං කරොන්ති, උජුං ගච්ඡන්තා න කරොන්ති, තෙනෙවස්ස අනොතත්තොති සඞ්ඛා උදපාදි, තත්ථ මනොහරපදසිලානි[21] නිම්මච්ඡකච්ඡපානි ඵලිකසදිසනිම්මලොදකානි[22] නහානතිත්ථානි සුපටියත්තානි හොන්ති යෙසු බුද්ධා ඛීණාසවා ච පච්චෙකබුද්ධා ච ඉද්ධිමන්තා ච ඉසයො නහායන්ති දෙවයක්ඛාදයො ච නහායන්ති කීළන්ති,[23] තස්සෙව[24]

---

1. කළෙවරෙන b s.
2. උස්සාරෙතීති b.
3. ප්පමාණට්ඨානෙ s.
4. පටිමණ්ඩිතො b s.
5. සන්දමානාහි පඤ්චමහානදීහි විචිත්තො s. නදී විචිත්තො b.
6. ච b s.
7. කණ්ණ මුණ්ඩදහො s.
8. මන්දාකිනිදහො b s.
9. පතිට්ඨිතා s
10. ඨිතා තිට්ඨන්ති b.
11. සානුමයං s.
12. ඵෙග්ගුගන්ධො පත්තගන්ධො s.
13. පප්පටිකාගන්ධො රසගන්ධො b s, පත්තගන්ධො b.
14. ගන්ධගන්ධො b. l.
15. ඉමෙහි දසහි b s.
16. නානාප්පකාර ඔසධසඤ්ජනනං b.
17. තානි සබ්බානි b s.
18. දෙවානුභාවෙන නාගානුභාවෙන b s. ච වස්සන්ති b. [පවස්සන්ති s.
19. චෙතෙසු s.
20. න්තරෙන ගච්ඡන්ති b s.
21. පදරසිලානි s.
22. ඵලිකසදිසානි [නිම්මලොදකානි b s
23. දයො උය්‍යාන [කීළං කීළන්ති b. [දයො ච උදකකීළං කීළන්ති s.
24. තත්ථ s. තස්ස b.

චතූසු පස්සෙසු සීහමුඛං හත්ථිමුඛං අස්සමුඛං උසභමුඛන්ති චත්තාරි මුඛානි හොන්ති යෙහි චතස්සො නදියො සන්දන්ති, සීහමුඛෙන[1] නික්ඛන්තනදීතීරෙ[2] සීහා බහුතරා හොන්ති, හත්ථිමුඛාදීහි හත්ථිඅස්ස උසභා[3] පුරත්ථිමදිසතො නික්ඛන්තනදී අනොතත්තං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ඉතරා තිස්සො නදියො අනුපගම්ම පාචීනහිමවන්තෙනෙව මනුස්සපථං අගන්ත්වා[4] මහාසමුද්දං පවිසති, පච්ඡිමදිසතො ච උත්තරදිසතො ච නික්ඛන්තනදියොපි තථෙව පදක්ඛිණං කත්වා පච්ඡිමහිමවන්තෙන[5] උත්තරහිමවන්තෙන[5] ච මනුස්සපථං අගන්ත්වා[6] මහාසමුද්දං පවිසන්ති, දක්ඛිණමුඛතො නික්ඛන්තනදී[7] පන තං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා උත්තරෙන උජුකං පාසාණපිට්ඨෙනෙව සට්ඨියොජනානි ගන්ත්වා පබ්බතං පහරිත්වා උට්ඨාය[8] පරික්ඛෙපෙන තිගාවුතප්පමාණා උදකධාරා හුත්වා ආකාසෙන සට්ඨියොජනානි ගන්ත්වා තියග්ගළෙ නාම පාසාණෙ පතිතා පාසාණො උදකධාරා[9] වෙගෙන භින්නො තත්ථ පඤ්ඤාසයොජනප්පමාණා තියග්ගළා නාම මහාපොක්ඛරණී ජාතා පොක්ඛරණියා කූලං භින්දිත්වා පාසාණං පවිසිත්වා සට්ඨියොජනානි ගතා තතො ඝනපථවිං භින්දිත්වා උම්මග්ගෙන[10] සට්ඨියොජනානි ගන්ත්වා විඤ්ඣං නාම[11] තිරච්ඡානපබ්බතං පහරිත්වා හත්ථතලෙ පඤ්චඞ්ගුලිසදිසා පඤ්චධාරා හුත්වා පවත්තති, සා තික්ඛත්තුං අනොතත්තං පදක්ඛිණං කත්වා ගතට්ඨානෙ ආවත්තගඞ්ගාති වුච්චති, උජුකං පාසාණපිට්ඨෙන සට්ඨියොජනානි ගතට්ඨානං[12] කණ්හගඞ්ගාති[13] ආකාසෙන සට්ඨියොජනානි ගතට්ඨානෙ ආකාසගඞ්ගාති[13] තියග්ගළපාසාණෙ පඤ්ඤාසයොජනොකාසෙ ඨිතා තියග්ගළපොක්ඛරණීති[14] කූලං භින්දිත්වා පාසාණං පවිසිත්වා ගතට්ඨානෙ[15] බහලගඞ්ගාති උම්මග්ගෙන[16] සට්ඨියොජනානි ගතට්ඨානෙ උම්මග්ග[17] ගඞ්ගාති විඤ්ඣං[18] නාම තිරච්ඡානපබ්බතං පහරිත්වා පඤ්චධාරා හුත්වා ගතට්ඨානෙ[19] පන ගඞ්ගා යමුනා අචිරවතී සරභූ මහීති පඤ්ච සඞ්ඛං[20] ගතා එවමෙතා පඤ්චමහානදියො හිමවන්තතො පවත්තන්තීති වෙදිතබ්බා.[21] **සවන්තියො**ති යා කාචි සවමානා ගච්ඡන්තී[22] මහානදියො වා කුන්නදියො වා; **අප්පෙන්තී**ති අල්ලීයන්ති;[23] **ධාරා**ති වුට්ඨිධාරා; **පූරත්ත**න්ති පුණ්ණභාවො,[24] මහාසමුද්දස්ස හි

---

1. මුඛෙ b.
2. නදීතීරෙ b.
3. හත්ථිමුඛාදීහි නික්ඛන්තනදීතීරෙ හත්ථිඅස්ස උසභා බහුතරා හොන්ති s.
4. පාචීනහිමවන්තෙනෙවඋත්තර හිමවන්තෙනෙව ච s. අමනුස්සපථංගන්ත්වා b s.
5. න්තෙනෙව b s.
6. අමනුස්ස පථංගන්ත්වා bs.
7. නික්ඛන්තානදී s.
8. වුට්ඨාය b s.
9. උදකධාර s.
10. උම්මංගෙන s. උමංගෙන b.
11. ගන්ත්වා b. විජ්ඣංනාම s.
12. ගතට්ඨානෙ s.
13. ගඞ්ගා b.
14. පොක්ඛරණී b.
15. පවිසිත්වා සට්ඨියොජනානි ගතට්ඨානෙ b s.
16. උම්මඞ්ගෙන s උමඞ්ගෙන b.
17. උම්මඞ්ග s. උමඞ්ග b.
18. වුච්චති විජ්ඣං s, විඤ්ඣං b.
19. පවත්තට්ඨානෙ b s.
20. පඤ්චධාසඞ්ඛං s.
21. වෙදිතබ්බාව s.
22. ගච්ඡන්තියො s.
23. අල්ලීයන්තිඔසරන්ති s.
24. පූරත්තන්ති පූරං b.

අයං ධම්මතා[1] ඉමස්මිං කාලෙ දෙවො මන්දො[2] ජාතො ජාලක්ඛිපාදීනි ආදාය මච්ඡකච්ඡපෙ ගණ්හිස්සාමාති[3] වා ඉමස්මිං කාලෙ මහන්තා[4] වුට්ඨි ලභිස්සාම නු ඛො පිට්ඨිපාසාණට්ඨානන්ති[5] වා වත්තුං න සක්කා පඨමකප්පිකකාලතො පට්ඨාය[6] යං සිනෙරුමෙඛලං ආහච්ච උදකං ඨිතං තතො එකඞ්ගුලමත්තම්පි උදකං නෙව හෙට්ඨා ඔසීදති න උද්ධං උත්තරති. **එකරසො**ති අසම්භින්නරසො; **මුත්තා**ති ඛුද්දකමහන්තවට්ටදීඝාදිභෙදා අනෙකවිධා; **මණී**ති රත්තනීලාදිභෙදො අනෙකවිධො;[7] **වෙළුරියො**ති වංසවණ්ණසිරීස[8]පුප්ඵවණ්ණාදිභෙදො අනෙකවිධො; **සඞ්ඛා**ති දක්ඛිණාවත්ත[9]තම්බකුච්ඡිකධමනසඞ්ඛාදිභෙදා අනෙකවිධො; සිලාති සෙතකාළමුග්ගවණ්ණාදිභෙදා අනෙකවිධා; **පවාළ**න්ති ඛුද්දකමහන්තරත්තඝනරත්තාදිභෙදං අනෙකවිධං; **මසාරගල්ල**න්ති කබරමණී;[10] **නාගා**ති ඌමිපිට්ඨිවාසිනො'පි;[11] **අට්ඨ පහාරාදා**ති සබ්බා අට්ඨපි ධම්මෙ වත්තුං සක්කොන්ති සොළසපි බත්තිංසපි[12] චතුසට්ඨිපි සහස්සම්පි[13] පහාරාදෙන පන[14] අට්ඨ කථිතා අහම්පි තෙහෙව සරික්ඛකෙ කත්වා කථෙස්සාමීති චින්තෙත්වා එවමාහ. **අනුපුබ්බ[15] සික්ඛාය** තිස්සො සික්ඛා කථිතා;[16] **අනුපුබ්බකිරියාය** තෙරස ධුතඞ්ගානි; **අනුපුබ්බපටිපදාය** සත්ත අනුපස්සනා අට්ඨාරස මහාවිපස්සනා අට්ඨතිංස ආරම්මණවිභත්තියො සත්තතිංස බොධ[17]පක්ඛියධම්මා; **න ආයතකෙන[18] අඤ්ඤාපටිවෙධො**ති මණ්ඩූකස්ස[19] උප්පතිත්වා ගමනං විය ආදිතොව සීලපූරණාදිං අකත්වා අරහත්තපටිවෙධො නාම නත්ථීති[20] පටිපාටියා පන සීලසමාධිපඤ්ඤායො පූරෙත්වාව සක්කා අරහත්තං පත්තුන්ති අත්ථො; **ආරකාවා**ති[21] දූරෙයෙව; **න තෙන නිබ්බානධාතුයා ඌනත්තං වා පූරත්තං වා**ති අසඞ්ඛෙය්‍යෙ'පි කප්පෙ බුද්ධෙසු අනුප්පන්නෙසු[22] එකසත්තො'පි පරිනිබ්බාතුං න සක්කොති තදාපි තුච්ඡා නිබ්බානධාතූති න සක්කා වත්තුං බුද්ධකාලෙ ච[23] පන එකෙකස්මිං සමාගමෙ අසඞ්ඛෙය්‍යාපි සත්තා අමතං ආරාධෙන්ති තදාපි න සක්කා වත්තුං පූරා නිබ්බානධාතූති.

8. 2. 10.

දසමෙ **නිසින්නො හොති**ති උපොසථකරණත්ථාය උපාසිකාය රතනපාසාදෙ නිසින්නො; නිසජ්ජ පන භික්ඛූනං චිත්තානි ඔලොකෙන්තො එකං දුස්සීලපුග්ගලං දිස්වා සචායං ඉමස්මිං පුග්ගලෙ

---

1. ධම්මතාව s. 10. කවරමණී s. [නටඨා s. නාගාති b s.
2. මහන්තා l. 11. ඌමිපිඨී s. වාසිනොපි b s. විමානට්ඨා b. විමා
3. ස්සාමීති b. 12. බාත්තිංසපි b. චත්තිංසපි s. චතුස්සට්ඨිපි b.
4. මන්තා l. 13. සතම්පිසහස්සම්පි s. 19. මණ්ඩුකස්ස s.
5. පිඨිපසාරණට්ඨානන්ති b. 14. පහාරාදෙන s. 20. නත්ථපටිවෙධො නාම
6. පට්ඨාය හි b. 15 අනුපුබ්බසික්ඛාති ආදීසු අනුපුබ්බ s. [නත්ථි b.
7. භෙදා අනෙකවිධා s. 16. සික්ඛා ගහිතා b s. 21. ආරකාති b l.
8. වංසග්ග b. සිරිස s. 17. සත්තත්තිංස b. බොධි b s. 22. අනුප්පජ්ජන්තෙසු b s.
9. දක්ඛිණාවට්ට b s. 18 කෙනෙව b s. 23. කාලෙ s.

නිසින්නොයෙව පාතිමොක්ඛං[1] උද්දිසිස්සාමි සත්ථා තස්ස මුද්ධා ඵලිස්සතීති තස්ස[2] අනුකම්පාය තුණ්හීයෙව අහොසි; **අභික්කන්තාති** අතික්කන්තා පරික්ඛීණා; **උද්ධස්තෙ අරුණෙති** උග්ගතෙ අරුණසීසෙ; **නන්දිමුඛියාති** තුට්ඨමුඛියා; **අපරිසුද්ධා ආනන්ද පරිසාති** අසුක පුග්ගලො අපරිසුද්ධොති අවත්වා අපරිසුද්ධා ආනන්ද පරිසාති ආහ; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාවග්ගො දුතියො.

---

8. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදීති** තස්ස කිර ඝරෙ පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං පඤ්ච ආසනසතානි නිච්ච[3] පඤ්ඤත්තානෙව හොන්ති තෙසු අඤ්ඤතරස්මිං ආසනෙ නිසීදි; **තං සුණාහීති**[4] තෙ සුණාහි තං වා අට්ඨවිධං අච්ඡරියං ධම්මං[5] සුණාහි; **චිත්තං පසීදීති** බුද්ධො නු ඛො න බුද්ධො නු ඛොති විතක්කමත්තම්පි න උප්පජ්ජි අයමෙව බුද්ධොති චිත්තුප්පාදො පසන්නො අනාවිලො අහොසි; **සන්ති වා ඤාතිකුලානීති** අත්තනො යාපනමත්තං ධනං ගහෙත්වා ඤාතිඝරානි ගච්ඡතු; **කස්ස වො දම්මීති** කතරපුරිසස්ස තුම්හෙ දදාමි ආරොචෙථ මෙ අත්තනො අධිප්පායං; **අප්පටිවිභත්තාති** එත්තකං දස්සාමි එත්තකං න දස්සාමි ඉදං දස්සාමි ඉදං න දස්සාමීති[6] චිත්තං උප්පාදෙන්තෙන හි පටිවිභත්තා නාම හොති මය්හං පන න එවං[7] අථ ඛො සඞ්ඝිකා විය ගණසන්තකා විය ච සීලවන්තෙහි සද්ධිං සාධාරණායෙව; **සක්කච්චංයෙව පයිරුපාසාමීති** හට්ඨපහට්ඨො[8] උපට්ඨහාමි චිත්තීකාරෙන[9] උපසඞ්කමාමි; **අනච්ඡරියං ඛො පන මං භන්තෙති** භන්තෙ යං මං දෙවතා උපසඞ්කමිත්වා එවං ආරොචෙන්ති ඉමං න අච්ඡරියං[10] යං පනාහං තතො නිදානං චිත්තස්ස උණ්ණතිං නාභිජානාමි එවං[11] අච්ඡරියන්ති වදති; **සාධු සාධු භික්ඛූති** එත්ථ කිඤ්චාපි භික්ඛූ ආමන්තෙසි උපාසකස්සෙව පන[12] වෙය්‍යාකරණ[13]සම්පහංසනෙ එස සාධුකාරොති වෙදිතබ්බො.

8. 3. 2.

දුතියෙ **නාගවනෙති** තස්ස කිර සෙට්ඨිනො නාගවනං නාම උය්‍යානං සො තත්ථ පුරෙ භත්තං ගන්ධමාලාදීනි ගාහාපෙත්වා උය්‍යානකීළිකං[14] කීළිතුකාමො ගන්ත්වා පරිචාරියමානො[15] භගවන්තං අද්දස සහ දස්සනෙනෙවස්ස පුරිමභයෙනෙව චිත්තං පසීදි සුරාපානෙන ච[16] උප්පන්නමදො තං ඛණංයෙව පහීයි[17] තං සන්ධායෙවමාහ;

---

1. පාටිමොක්ඛං s.
2. තස්මා b.
3. නිච්චං b s.
4. තෙ සුණාහීති s.
5. අච්ඡරිය b. අබ්භුතධම්මං s
6. එත්තකං න දස්සාමීති b.
7. එවං විධං b.
8. පයිරුපාසාමීති s. සහත්ථා b s.
9. චිත්තීකාරෙන b.
10. ඉදං s. අනච්ඡරියං b.
11. එතං s. තං එව b.
12. උපාසකස්සෙව s.
13. වෙය්‍යාකරණං b.
14. උය්‍යානකීළං s.
15. පාරිචාරියමානො b. පරිචාරියමානො s.
16. පානෙන s.
17. පහීයී s.

භොජෙසීති උදකං හත්ථෙ පාතෙත්වා අදාසිං; **අසුකො**ති අමුකො;[1] **සමචිත්තෙව දෙමී**ති ඉමස්ස ථොකං[2] ඉමස්ස බහුකන්ති එවං චිත්තනානත්තං[3] න කරොමි[4] දෙය්‍යධම්මං පන එකසදිසං කරොමීති දස්සෙති. **ආරොචෙන්තී**ති ආකාසෙ ඨත්වා ආරොචෙන්ති; **නත්ථි තං සංයොජන**න්ති ඉමිනා උපාසකො අත්තනො අනාගාමිඵලං ව්‍යාකරොති[5].

8. 3. 3.

තතියෙ **හත්ථකො ආළවකො**ති භගවතා ආළවකයක්ඛස්ස හත්ථතො හත්ථෙහි පටිච්ඡිතත්තා[6] හත්ථකොති ලද්ධනාමො රාජකුමාරො; **සීලවා**ති පඤ්චසීලදසසීලෙන සීලවා; **චාගවා**ති චාගසම්පන්නො; **කච්චිත්ථ භණන්තී**ති කච්චි අත්ථ[7] ව්‍යාකරණට්ඨානෙ; **අප්පිච්ඡො**ති අධිගමප්පිච්ඡතාය අප්පිච්ඡො.

8. 3. 4.

චතුත්ථෙ **පඤ්චමත්තෙහි උපාසකසතෙහී**ති සොතාපන්නසකදාගාමීනංයෙව[8] අරියසාවකඋපාසකානං පඤ්චහි සතෙහි පරිවුතො භුත්තපාතරාසො ගන්ධමාලචුණ්ණානි[9] ගහෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; **සඞ්ගහවත්ථූනී**ති සඞ්ගණ්හනකාරණානි; **තෙනාහ**න්ති **තෙහි අහං තං දානෙන සඞ්ගණ්හාමී**ති නඞ්ගලබලිබද්දභත්තවත්ථාදීනි[10] චෙව ගන්ධමාලමූලාදීනි ච[11] දත්වා සඞ්ගණ්හාමි; **පෙය්‍යවජ්ජෙනා**ති[12] අම්ම තාත භාත[13] භගිනීති ආදිකෙන කණ්ණසුඛෙන මුදුකෙන පියවචනෙන සඞ්ගණ්හාමි; **අත්ථචරියායා**ති ඉමස්ස දානෙන වා පියවචනෙන වා කිච්චං නත්ථි අත්ථචරියාය සඞ්ගණ්හිතබ්බයුත්තකො අයන්ති ඤත්වා උප්පන්නකිච්චනිත්ථරණසඞ්ඛාතාය අත්ථචරියාය සඞ්ගණ්හාමි; **සමානත්තතායා**ති ඉමස්ස දානාදීහි කිච්චං නත්ථි සමානත්තතාය සඞ්ගණ්හිතබ්බො අයන්ති[14] එකතො ඛාදනපිවනනිසජ්ජාහි[15] අත්තනා සමානං කත්වා සඞ්ගණ්හාමි; **දලිද්දස්ස ඛො නො තථා සොතබ්බං මඤ්ඤන්තී**ති දලිද්දස්ස[16] කිඤ්චි දාතුං වා කාතුං වා අසක්කොන්තස්ස; යථා දලිද්දස්ස නො තථා සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති මම පන සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති දින්නොවාදෙ තිට්ඨන්ති න මෙ අනුසාසනිං අතික්කමිතබ්බං මඤ්ඤන්ති;[17] **යොනි ඛො ත්‍යාය**න්ති උපායො ඛො තෙ අයං, ඉමෙසු පන වීසුපි සුත්තෙසු සත්ථාරා[18] සීලචාගපඤ්ඤා මිස්සකා[19] කථිතාති වෙදිතබ්බා.

---

1. අසොකොති අසුකො s.
2. ථොකං දම්මි s.
3. නානාත්තං b.
4. න කරොමි ඉමිනා තෙසං ගුණෙ එකසදිසෙ භාසරෙමිs.
5. බ්‍යාකරෙයිසීති s.
6. සම්පටිච්ඡිතත්තා. b s.
7. භණන්තා ති භණන්ත කච්චි එත්ථ භගවතො s. කච්චි අත්ථ භගවතා b.
8. සකදාගාමි අනාගාමීනංයෙව s.
9. ගන්ධමාලාවිලෙපන චුණ්ණාදීනි s. ගන්ධමාලාවණ්ණචුණ්ණානි b.
10. බලිබද්දභත්ත b s බීජාදීනි b. විජාදීනිs.
11. මාලාමූලාදීනි ච b. මාලාවිලෙපනචුණ්ණාදීනි ච s.
12. පෙය්‍යවාචෙනාති s.
13. භාතර b.
14. අයන්ති ඤත්වා s.
15. නිසජ්ජාදීහි s. නිසජ්ජනාදී [හි b.
16. ධනං දලිද්දස්සවාb,
17. මඤ්ඤන්තීති s.
18. ඤණෙත්තපුසඬා s.
19. මිස්සිකා b s.

8. 3. 5-6.

පඤ්චමෙ **අනුපපරික්ඛී**[1] **හොතී**ති අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං උපපරික්ඛිතා හොති. ඡට්ඨෙ සද්ධාසීලචාගා මිස්සකා කථිතා.

8. 3. 7.

සත්තමෙ **උජ්ඣත්තිබලා**ති උජ්ඣානබලා; බාලානං හි යං අස්ස කොධචිත්තං තථා මං සො ආහ[2] න අඤ්ඤන්ති එවං උජ්ඣානමෙව බලං; **නිජ්ඣත්තිබලා**ති න ඉදං එවං[3] එවං නාමෙතන්ති අත්ථානත්ථනිජ්ඣාපනංයෙව බලං; **පටිසඞ්ඛානබලා**ති පච්චවෙක්ඛනබලා;[4] **ඛන්තිබලා**ති අධිවාසනබලා.[5]

8. 3. 8.

අට්ඨමෙ **බලානී**ති ඤාණබලානි; **ආසවානං ඛයං පටිජානාතී**ති අරහත්තං පටිජානාති; **අනිච්චතො**ති හුත්වා අභාවාකාරෙන; **යථාභූත**න්ති යථාසභාවතො; **පඤ්ඤායා**ති[6] සහවිපස්සනාය[7] මග්ගපඤ්ඤාය; **අඞ්ගාරකාසූපමා**ති සන්තාපනට්ඨෙන[8] අඞ්ගාරකාසුයා උපමිතා ඉමෙ කාමාති;[9] **විවෙකනින්න**න්ති ඵලසමාපත්තිවසෙන නිබ්බානනින්නං; **වවකට්ඨ**න්ති කිලෙස[10]වජ්ජිතං දූරීභූතං වා; **නෙක්ඛම්මාභිරත**න්ති පබ්බජ්ජාභිරතං; **ව්‍යන්තීභූත**න්ති[11] එකංසෙනාපි[12] අනල්ලීනං විසංයුත්තං විසංසට්ඨං; **ආසවට්ඨානියෙහී**ති[13] සම්පයොගවසෙන ආසවානං කාරණභූතෙහි කිලෙසධම්මෙහීති අත්ථො; අථවා **ව්‍යන්තීභූත**න්ති විගතව්‍යයන්ති[14] අත්ථො; කුතො[15] **සබ්බසො ආසවට්ඨානියෙහි ධම්මෙහී**ති සබ්බෙහි තෙභූමකධම්මෙහීති අත්ථො; ඉමස්මිං සුත්තෙ අරියමග්ගො ලොකියලොකුත්තරො කථිතො.

8. 3. 9.

නවමෙ ඛණෙ කිච්චානි කරොතීති **ඛණකිච්චො**; ඔකාසං ලභිත්වාව කිච්චානි කරොතීති[16] අත්ථො; **ධම්මො**ති චතුසච්චධම්මො; **ඔපසමිකො**ති[17] කිලෙසූපසමාවහො; **පරිනිබ්බායිකො**ති කිලෙසපරිනිබ්බානකරො; චතුමග්ගඤාණසඞ්ඛාතං සම්බොධිං ගච්ඡති සම්පාපුණාතීති **සම්බොධගාමී**; **දීඝායුකං දෙවනිකාය**න්ති ඉදං අසඤ්ඤ[18] දෙවනිකායං සන්ධාය වුත්තං; **අවිඤ්ඤාතාරෙසූ**ති අති විය අවිඤ්ඤූසු. **සුප්පවෙදිතෙ**ති සුකථිතෙ; **අනන්තරායිකා**ති අන්තරායකරා; **ඛණො වෙ**[19] **මා උපච්චගා**ති අයං ලද්ධො ඛණො මා[20] අතික්කමි;

---

1. අනුපපරික්ඛිතා b.
2. උජ්ඣානබලා තස්සියං අස්සකො ඉදඤ්චිදං වත මංසො ආහ b උජ්ඣාන බලා [බාලානංසියං අසුකො ඉදඤ්චිදඤ්ච ආහ මංසො ආහ s.
3. ඉදං s.
4. වෙක්ඛනාබලා b.
5. අධිවාසනක්ඛන්ති බලාs.
6. සම්මප්පඤ්ඤායාති s.
7. සම්මවිපස්සනා s.
8. සන්තාපනට්ඨෙන b s.
9. කාමා s.
10. විවෙකට්ඨන්ති කිලෙසෙහි b. s.
11. පබ්බජ්ජාය අභිරතං ඛ්‍යන්තී s. ඛ්‍යන්තීභූතන්ති [විගතන්තභූතං b. විගතන්තීභූතං s.
12. එකන්දෙසෙනාපි b.
13. නියෙහීති b.
14. විගතවායන්ති b. විගතන්තීභූතං නිත්තණ්හන්ති s.
15. අත්ථො s.
16. කරොන්තීති b.
17. උපසමිකොති s.
18. අසඤ්ඤං b. අසඤ්ඤි s.
19. චෙව s.
20. තුම්හෙහි s.

ඉධ චෙව නං[1] **විරොධෙතීති** සචෙ කොචි පමත්තචාරී ඉධ[2] ඉමං ඛණං ලභිත්වා[3] සද්ධම්මස්ස නියාමතං අරියමග්ගං[4] විරාධෙති න සම්පාදෙති; **අතීතත්ථොති** හාපිතත්ථො; **චිරත්තං අනුතපෙස්සතීති** චිරරත්තං[5] සොචිස්සති; යථාහි අසුකට්ඨානෙ භණ්ඩං සමග්ඝන්ති[6] සුත්වා එකො වාණිජො න ගච්ඡෙය්‍ය අඤ්ඤෙ ගන්ත්වා ගණ්හෙය්‍යුං තෙසන්තං අට්ඨගුණම්පි දසගුණම්පි භවෙය්‍ය අථ ඉතරො මම අත්ථො අතික්කන්තොති අනුතපෙය්‍ය එවං යො ඉධ ඛණං ලභිත්වා අප්පටිපජ්ජන්තො සද්ධම්මස්ස නියාමතං[7] විරාධෙති සො අයං වාණිජොව අතීතත්ථො චිරං අනුතපිස්සති[8] සොචිස්සති කිඤ්චා[9] භියො; අවිජ්ජානිවු-තා'පි තථා;[10] **පච්චවිදුන්ති** පටිවිජ්ඣිංසු; **සංවරාති** සීලසංවරා; **මාරධෙය්‍යසරානුගෙති**[11] මාරධෙය්‍යසඞ්ඛාතං සංසාරං අනුගතෙ; **පාරගතාති**[12] නිබ්බානං ගතා;[13] **යෙ පත්තා ආසවක්ඛයන්ති** යෙ අරහත්තං පත්තා;[14] එවමිධ ගාථාසු වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

8. 3. 10.

දසමෙ චෙතීසූති චෙතිනාමකානං රාජූනං නිවාසට්ඨානත්තා එවං ලද්ධවොහාරෙ රට්ඨෙ **පාචීනවංසදායෙති** දසබලස්ස වසනට්ඨානතො පාචීනදිසාය ඨිතෙ වංසදායෙ නීලොභාසෙහි වෙළූහි සඤ්ඡන්නෙ අරඤ්ඤෙ; **එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදීති** සො[15] කිර පබ්බජිත්වා පඨම[16]අන්තොවස්සම්හියෙව සමාපත්තිලාභී හුත්වා සහස්සලොක[17]දස්සනසමත්ථං දිබ්බචක්ඛුඤාණං උප්පාදෙසි, සො සාරිපුත්තථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවමාහ, ඉධාහං ආවුසො සාරිපුත්ත දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සහස්සං[18] ලොකං ඔලොකෙමි ආරද්ධං ඛො පන මෙ විරියං අසල්ලීනං උපට්ඨිතා සති අපම්මුට්ඨා[19] පස්සද්ධො කායො අසාරද්ධො සමාහිතං චිත්තං එකග්ගං අථ.ච පන මෙ අනුපාදය[20]ආසවෙහි චිත්තං න විමුච්චතීති[21] අථ නං ථෙරො ආහ යං ඛො තෙ ආවුසො අනුරුද්ධ එවං හොති අහං දිබ්බෙන චක්ඛුනා–පෙ–ඔලොකෙමීති ඉදං තෙ මානස්මිං යම්පි තෙ ආවුසො අනුරුද්ධ එවං හොති ආරද්ධං ඛො පන මෙ විරියං–පෙ–එකග්ගන්ති ඉදං තෙ උද්ධච්චස්මිං යම්පි තෙ ආවුසො අනුරුද්ධ එවං හොති අථ ච පන මෙ අනුපාදය[22] ආසවෙහි චිත්තං න[23] විමුච්චතීති ඉදං තෙ කුක්කුච්චස්මිං සාධු වතායස්මා[24] අනුරුද්ධො ඉමෙ තයො ධම්මෙ පහාය ඉමෙ තයො ධම්මෙ අමනසි කරිත්වා

---

1. චෙතං b. චෙත s.
2. චාරී b.
3. ලභිත්වාපි b s.
4. න s.
5. චිරත්ත නුතපිස්සතීති චිරංරත්තං s.
6. සමුප්පජ්ජන්තීති b.
7. න s.
8. අනුතප්පිස්සති s.
9. තිතික්ඛ b.
10. නිවු[illegible]තොති තථා s. නිවුතොති ගාථා l.
11. මාරධෙය්‍ය පරානුගෙති b.
12. පාරංගතාති b.
13. නිබ්බානගතා b.
14. පත්තපත්තා b.
15. දීති ථෙරො b s.
16. පඨමං s.
17. ලොකධාතු b s.
18. සහස්ස b.
19. අසම්මුට්ඨා b.
20. නානුපාදය s.
21. චිත්තං විමුච්චතීති s.
22. නානුපාදය s.
23. චිත්තං s.
24. වත ආයස්මා s.

අමතාය ධාතුයා චිත්තං උපසංහරතූති එවමස්ස ථෙරො කම්මට්ඨානං කථෙසි සො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා, සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා චෙතිරට්ඨං ගන්ත්වා සමණධම්මං කරොන්තො අද්ධ[1]මාසං චඞ්කමෙන වීතිනාමෙසි සො පධානවෙගනිම්මථිතත්තා කිලන්තකායො එකස්ස වෙළුගුම්බස්ස හෙට්ඨා නිසීදි අථස්සායං **එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදීති**[2] එස මහාපුරිසවිතක්කො උප්පජ්ජීති අත්ථො; **අප්පිච්ඡස්සාති** එත්ථ පච්චයප්පිච්ඡො අධිගමප්පිච්ඡො පරියත්තිඅප්පිච්ඡො ධුතඞ්ගප්පිච්ඡොති චත්තාරො අප්පිච්ඡා, තත්ථ පච්චයප්පිච්ඡො බහුං දෙන්තෙ අප්පං ගණ්හාති අප්පං දෙන්තෙ අප්පතරං ගණ්හාති[3] න අනවසෙසදෙහී[4] හොති, අධිගමප්පිච්ඡො මජ්ඣන්තිකත්ථෙරො විය අත්තනො අධිගමං අඤ්ඤෙසං ජානිතුං න දෙති, පරියත්තිඅප්පිච්ඡො තෙපිටකො'පි සමානො න බහුස්සුතභාවං ජානාපෙතුකාමො හොති සාකෙතක[5]තිස්සත්ථෙරො විය, ධුතඞ්ගප්පිච්ඡො ධුතඞ්ගපරිහරණභාවං අඤ්ඤෙසං ජානිතුං න දෙති වෙහාතිකථෙරෙසු ජෙට්ඨකථෙරො[6] විය, වත්ථු[7] විසුද්ධිමග්ගෙ කථිතං. **අයං ධම්මොති** එවං ලද්ධගුණනිගූහනෙන[8] ච පටිග්ගහණෙ මත්තඤ්ඤුතාය ච අප්පිච්ඡස්ස පුග්ගලස්ස අයං නවලොකුත්තර ධම්මො සම්පජ්ජති[9] නො මහිච්ඡස්ස එවං සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බං. **සන්තුට්ඨස්සාති** චතූසු[10] පච්චයෙසු තීහි සන්තොසෙහි සන්තුට්ඨස්ස; **පවිවිත්තස්සාති** කායචිත්තඋපධිවිවෙකෙහි විවිත්තස්ස; තත්ථ කාය විවෙකො නාම ගණසඞ්ගණිකං විනොදෙති අට්ඨාරසවත්ථුවසෙන[11] එකීභාවො, එකීභාවමත්තෙන න[12] කම්මං න නිප්ඵජ්ජතීති කසිණපරි කම්මං කත්වා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙන්ති අයං චිත්තවිවෙකො නාම, සමාපත්තිමත්තෙනෙව කම්මං න නිප්ඵජ්ජතීති ඣානං පාදකං කත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණාති අයං සබ්බාකාරතො උපධිවිවෙකො නාම, තෙනාහ භගවා "කාය විවෙකො ච වූපකට්ඨකායානං[13] නෙක්ඛම්මාභිරතානං චිත්තවිවෙකො ච පරිසුද්ධචිත්තානං පරමවොදානප්පත්තානං උපධිවිවෙකො ච නිරූ පධීනං පුග්ගලානං විසඞ්ඛාරගතානන්ති; **සඞ්ගණිකාරාමස්සාති** ගණ සඞ්ගණිකාය චෙව කිලෙසසඞ්ගණිකාය ච රතස්ස; **ආරද්ධවීරියස්සාති** කායිකචෙතසිකවීරියවසෙන ආරද්ධවීරියස්ස; **උපට්ඨිතසතිස්සාති** චතුසතිපට්ඨානවසෙන උපට්ඨිතසතිස්ස; **සමාහිතස්සාති** එකග්ගචිත්තස්ස; **පඤ්ඤවතොති**; කම්මස්සකපඤ්ඤාය[14] පඤ්ඤවතො; **සාධු සාධූති** ථෙරස්ස විතක්කං[15] සම්පහංසෙන්තො[16] එවමාහ;

---

1. අඩ්ඪ b s.
2. උදපාදි b.
3. වා ගණ්හාති s.
4. න අවසෙසදෙහී s, න අනවසෙසගාහී b.
5. සාකෙත b.
6. ජෙට්ඨත්ථෙරො b, කත්ථෙරො s.
7. වත්ථුං s.
8. එවං සන්තගුණනිගූහනෙන b.
9. උප්පජ්ජති s.
10. චතු s.
11. විනොදෙත්වා s. ආරබ්භවත්ථුවසෙන b s.
12. මත්තෙනෙව b. මත්තෙන පන s.
13. විවෙකට්ඨකායානං b s.
14. කම්මස්සකතා b.
15. ථෙරස්ස චිත්තං s.
16. සංපහංසන්තො b.

ඉමං අට්ඨමන්ති සත්ත නිධී ලද්ධපුරිසස්ස අට්ඨමං දෙන්තො විය සත්ත මණිරතනානි සත්ත හත්ථිරතනානි සත්ත අස්සරතනානි ලද්ධපුරිසස්ස අට්ඨමං දෙන්තො විය සත්ත මහාපුරිසවිතක්කෙ විතක්කෙත්වා ඨිතස්ස අට්ඨමං ආචික්ඛන්තො එවමාහ. **නිප්පපඤ්චාරාමස්සාති** තණ්හාමානදිට්ඨිපපඤ්චරහිතත්තා නිප්පපඤ්චසඞ්ඛාතෙ නිබ්බානපදෙ අභිරතස්ස; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං; **පපඤ්චාරාමස්සාති** යථාවුත්තෙසු පපඤ්චෙසු අභිරතස්ස; ඉතරං තස්සෙව වෙවචනං. **යතොති** යදා; **තතොති** තදා; **නානාරත්තානන්ති** නීලපීතලොහිතොදාතවණ්ණෙහි නානාරජනෙහි රත්තානං; **පංසුකූලන්ති**[1] තෙවීසතියා ඛෙත්තෙසු ඨිත[2] පංසුකූලං; **චීවරානං ඛායිස්සතීති** යථා තස්ස[3] පුබ්බණ්හසමයාදීසු යස්මිං සමයෙ යං ඉච්ඡති තස්මිං සමයෙ තං පාරුපන්තස්ස සො දුස්සකරණ්ඩකො මනාපො හුත්වා ඛායති එවං තුය්හම්පි චීවරසන්තොසමහාඅරියවංසෙන තුට්ඨස්ස විහරතො පංසුකූලචීවරං ඛායිස්සති උපට්ඨහිස්සති; **රතියාති** රතිඅත්ථාය; **අපරිතස්සායාති** තණ්හාදිට්ඨිපරිතස්සනාහි අපරිතස්සනත්ථාය; **ඵාසුවිහාරායාති** සුඛවිහාරත්ථාය; **ඔක්කමනාය නිබ්බානස්සාති** අමතං නිබ්බානං ඔතරණත්ථාය; **පිණ්ඩියාලොපන්ති**[5] ගාමනිගමරාජධානීසු ජඞ්ඝාබලං[6] නිස්සාය ඝරපටිපාටියා චරන්තෙන ලද්ධපිණ්ඩියාලොපභොජනං; **ඛායිස්සතීති** තස්ස ගහපතිනො නානග්ගරසභොජනං විය උපට්ඨහිස්සති; **සන්තුට්ඨස්ස විහරතොති** පිණ්ඩපාතසන්තොසමහාඅරියවංසෙන සන්තුට්ඨස්ස විහරතො; **රුක්ඛමූලං සෙනාසනානං ඛායිස්සතීති** තස්ස ගහපතිනො තෙභූමක[7] පාසාදෙ ගන්ධකුසුමවාස[8] සුගන්ධං කූටාගාරං විය රුක්ඛමූලං[9] උපට්ඨහිස්සති; **සන්තුට්ඨස්සාති** සෙනාසනසන්තොසමහාඅරියවංසෙන සන්තුට්ඨස්ස; **තිණසන්ථරකොති** තිණෙහි වා පණ්ණෙහි වා භූමියං වා ඵලක[10] පාසාණතලානං වා අඤ්ඤතරස්මිං සන්ථතසන්ථතෙ;[11] **පූතිමුත්තන්ති** යං කිඤ්චි මුත්තං තඞ්ඛණෙ ගහිතම්පි පූතිමුත්තමෙව වුච්චති දුග්ගන්ධත්තා; **සන්තුට්ඨස්ස විහරතොති** ගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරසන්තොසෙන සන්තුට්ඨස්ස විහරතො; ඉති භගවා චතූසු ඨානෙසු අරහත්තං[12] පක්ඛිපන්තො කම්මට්ඨානං කථෙත්වා කතරසෙනාසනෙ නු ඛො වසන්තස්ස කම්මට්ඨානං සප්පායං භවිස්සතීති ආවජ්ජෙන්තො තස්මිඤ්ඤෙව වාසං නිස්සායාති[13] ඤත්වා තෙන හි ත්වං අනුරුද්ධාති ආදිමාහ. **පවිවිත්තස්ස විහරතොති** තීහි විවෙකෙහි විවිත්තස්ස විහරන්තස්ස; **උය්යොජනිකපටිසංයුත්තන්ති** උය්යොජනිකෙහෙව[14] වචනෙහි පටිසංයුත්තං; තෙසං උපට්ඨානගමනකංයෙවාති[15] අත්ථො; **පපඤ්චනිරොධෙති** නිබ්බානපදෙ; **පක්ඛන්දතීති**

---

1. පංසුකූලචීවරන්ති s. 6. රාජට්ඨානීසු b. ජඞ්ඝබලං b s. 11. සන්ථතසන්ථාරෙ s.
2. ඨිතං b. 7. තෙ 8. ගන්ධධූපකුසුමවාස s 12. අරහත්තෙන s [ස්සාති b s.
3. සථා b. භූමික s. 9. රුක්ඛමූලසෙනාසනං s. 13. තස්මිංයෙව s. වසන්ත
4. එවං යථාපි b. 10. ඵලකං වා b. 14. උය්යොජනිකාරහෙහෙව s. [b s.
5. පිණ්ඩියාලොප භොජනන්ති s. 15. උපට්ඨානගමික කිරියායෙවාති

ආරම්මණකරණවසෙන පක්ඛන්දති; **පසීදතීති** ආදීසුපි ආරම්මණවසෙනෙව[1] පසීදනසන්තිට්ඨනමුච්චනානි වෙදිතබ්බානි. ඉති භගවා චෙතිරට්ඨෙ පාචීනවංසදායෙ ආයස්මතො අනුරුද්ධස්ස කථිතෙ අට්ඨ මහාපුරිසවිතක්කෙ පුන භෙසකලාවනෙ[2] මහාවිහාරෙ නිසීදිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස විත්ථාරෙන කථෙසි. **මනොමයෙනාති** මනෙන නිබ්බත්තිතකායො'පි මනොමයොති වුච්චති මනෙන නිම්මිතකායො'පි[3] ඉධ මනෙන කතකායං[4] සන්ධායෙවමාහ; **යථා මෙ අහු සඞ්කප්පොති** යථා මය්හං විතක්කො අහොසි; **තතො උත්තරින්ති** අට්ඨ[5] මහාපුරිසවිතක්කෙ දෙසෙන්තො තතො උත්තරි දෙසෙසි.[6] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ගහපතිවග්ගො තතියො.

---

8. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **ආසජ්ජ දානං දෙතීති** පත්වා දානං දෙති ආගතං දිස්වා තං මුහුත්තංයෙව නිසීදාපෙත්වා සක්කාරං කත්වා දානං දෙති **දස්සාමීති** න කිලමෙති; **භයාති** අයං අදායකො අකාරකොති ගරහභයා අපායභයා වා; **අදාසි** මෙති අයං පුබ්බෙ ඉදං[7] නාම අදාසීති දෙති; **දස්සති** මෙති අනාගතෙ ඉදං නාම දස්සතීති දෙති; **සාහු දානන්ති** දානං නාම සාධු සුන්දරං බුද්ධාදීහි පණ්ඩිතෙහි පසත්ථන්ති දෙති, **චිත්තාලඞ්කාරචිත්තපරික්ඛාරත්ථං දෙතීති**[8] සමථවිපස්සනා චිත්තාලඞ්කාරත්ථඤ්චෙව[9] පරික්ඛාරත්ථඤ්ච දෙති; **දානං** හි චිත්තං මුදුං කරොති යෙන ලද්ධො[10] සො ලද්ධං මෙති මුදුචිත්තො හොති යෙන දින්නං දින්නං මයාති[11] මුදුචිත්තො හොති ඉති උභින්නං චිත්තං මුදුං කරොති තෙනෙව **අදන්තදමනන්ති** වුච්චති යථාහ:-

"අදන්තදමනං දානං දානං සබ්බත්ථ සාධකං,[12]
දානෙන[13] පියවාචෙන ඔණමන්ති[14] නමන්ති චා"ති.

ඉමෙසු පන අට්ඨසු දානෙසු චිත්තාලඞ්කාරදානමෙව උත්තමන්ති.

8. 4. 2.

දුතියෙ **සද්ධාති** යාය සද්ධාය දානං දෙති සා සද්ධා; **හිරියන්ති** යාය හිරියා දානං දෙති සාව අධිප්පෙතා; **කුසලඤ්ච දානන්ති** අනවජ්ජඤ්ච දානං; **දිවියන්ති** දිවඞ්ගමං.

---

1. වසෙනෙව පසීදති s
2. භෙස b කලාවන b s
3. මනෙන ගතකායොපි bs.
4. ගතකායං b s.
5. තතො උත්තරි අට්ඨමං b.
6. උත්තරිං දෙසයි b s.
7. අදාසිමෙති මය්හං පුබ්බෙඑස ඉදං b s.
8. දානං දෙතීති b s.
9. චිත්තස්ස අලඞ්කාරත්ථංචෙව b s.
10. යෙන ලද්ධංහොති s.
11. සොපි b s. දින්නාමස්සාති s.
12. අදන්තං දන්තදූසකං b s.
13. අනෙන s.
14. උන්නාමින්ති b.

තෙනුපසඞ්කමිංසු, **තීසු ඨානෙසූති** තීසු කාරණෙසු; **ඨානසො පටිලභාමාති**[1] ඛණෙනෙව ලභාම; **සරන්ති** වචනසද්දං වා ගීතසද්දං වා ආභරණසද්දං වා; **පීතා අස්සූති** ආදීනි නීලා තාව ජාතා පීතා භවිතුං න සක්ඛිස්සන්තීති ආදිනා නයෙන චින්තෙත්වා චින්තකෙකාති තාපි ඉදානි අය්‍යො අම්හාකං පීතභාවං ඉච්ඡති ඉදානි ලොහිතභාවන්ති තාදිසාව අහෙසුං; **අච්ඡරිකං**[2] **වාදෙසීති** පාණිතලං වාදෙසි; **පඤ්චඞ්ගිකස්සාති** ආතතං විතතං ආතතවිතතං ඝනං සුසිරන්ති[3] ඉමෙහි පඤ්චහඞ්ගෙහි[4] සමන්නාගතස්ස; තත්ථ ආතතං නාම චම්මපරියොනද්ධෙසු භෙරිආදිසු එකතලතුරියං;[5] විතතං නාම උභයතලං, ආතතවිතතං නාම සබ්බසො පරියොනද්ධං, සුසිරං වංසාදි, ඝනං සම්මාදි, **සුවිනීතස්සාති** ආකඩ්ඪනසිථිලකරණාදීහි සමුට්ඨිතස්ස;[6] **සුප්පටිපතාළිතස්සාති** පමාණෙන[7] සිථිලභාවජානනත්ථං සුට්ඨු පටිපතාළිතස්ස; **කුසලෙහි සුසමන්නාහතස්සාති** යෙ වාදෙතුං කුසලා ඡෙකා[8] තෙහි වාදිතස්ස; **වග්ගූති** සුන්දරො;[9] **රජනීයොති** රඤ්ජෙතුං[10] සමත්ථො; **කමනීයොති** කාමෙතබ්බයුත්තකො; **ඛමනීයොති** වා[11] පාඨො. දිවසම්පි සුය්‍යමානො[12] ඛමතෙව න නිබ්බින්දතීති අත්ථො; **මදනීයොති** මානමදපුරිසමදජනනකො; **ඉන්ද්‍රියානි ඔක්ඛිපීති** අසාරුප්පං ඉමා දෙවතා කරොන්තීති ඉන්ද්‍රියානි හෙට්ඨා ඛිපි න අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා[13] ඔලොකෙසි; **න ඛො අය්‍යො**[14] **අනුරුද්ධො සාදියතීති** මයං නච්චාම ගායාම අය්‍යො පන අනුරුද්ධො න ඛො සාදියති අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා න ඔලොකෙති කිං මයං[15] නච්චිත්වා වා ගායිත්වා වා කරිස්සාමාති තත්ථෙව අන්තරධායිංසු; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** තාසං දෙවතානං ආනුභාවං දිස්වා කතිහි[16] නු ඛො ධම්මෙහි සමන්නාගතො මාතුගාමො මනාපකායිකෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තතීති ඉමමත්ථං පුච්ඡිතුං උපසඞ්කමි.

8. 5. 9.

නවමෙ **අඝංසා**[17] **ලොකො ආරද්ධො හොතීති** අයමස්සා[18] ලොකො කරණමත්තාය[19] ආරද්ධත්තා පරිපුණ්ණත්තා ආරද්ධො හොති පරිපුණ්ණො; **සොළසාකාරසම්පන්නාති** සුත්තෙ වුත්තෙහි අට්ඨහි අට්ඨකථාසු[20] අට්ඨහීති සොළසහි ආකාරෙහි සමන්නාගතා යානි තස්සා[21] අට්ඨඞ්ගානි පරම්පි තෙසු සමාදපෙතීති එවම්පි සොළසාකාරසම්පන්නාති; සද්ධාසීලපඤ්ඤා[22] පනෙත්ථ මිස්සකා කථිතා.

---

1. කාරණෙසු; පටිලභාමාති b l.
2. අච්ඡරං b.
3. සුසිරංඝනන්ති s.
4. පඤ්චහි අඞ්ගෙහි b.
5. තුරියං b.
6. සමුච්ඡිතස්ස b.
7. පමාණෙ b s.
8. ඡෙකා කුසලා b.
9. ඡෙකො සුන්දරො b මධුරො සුන්දරො s.
10. රජ්ජෙතුං b.
11. ඛමනීයොතිපි s
12. සුය්‍යමානො b s.
13. ඛිපිඅක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා න s.
14. නඛොඅය්‍යො b s.
15. කිංමෙවමයං b.
16. කතීහි s.
17. අයං b l අඝංස s.
18. අයමස්ස b s l.
19. ලොකො ඉධලොකො b s. කරණකම්මත්ථාය ඉරියස්ස s. ආරද්ධා b.
20. ගාථාසු b.
21. යානිවා s.
22. සම්පන්නාති එකෙ s. එවං සද්ධා සීල (චාග පඤ්ඤා b.

8. 5. 10.

දසමං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කථිතං. යං පන න වුත්තං[1] තං හෙට්ඨා ආගතනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

උපොසථවග්ගො පඤ්චමො.

---

8. 6. 1.

ඡට්ඨස්ස පඨමෙ **සක්කෙසු විහරතීති** පඨමගමනෙන ගන්ත්වා විහරති; **මහාපජාපතීති** පුත්තපජාය චෙව ධීතුපජාය ච මහන්තත්තා එවං ලද්ධනාමා; **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** භගවා කපිලපුරං ගන්ත්වා පඨමමෙව නන්දං පබ්බාජෙසි, සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලකුමාරං, චුම්බටකලහෙ පන[2] උභයනගරවාසීසු[3] යුද්ධත්ථාය නික්ඛන්තෙසු සත්ථා ගන්ත්වා තෙ රාජානො සඤ්ඤාපෙත්වා[4] අත්තදණ්ඩසුත්තං කථෙසි රාජානො පසීදිත්වාච[5] අඩ්ඪතියසතෙ අඩ්ඪතියසතෙ[6] කුමාරෙ අදංසු තානි පඤ්ච කුමාරසතානි සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිංසු අථ තෙසං පජාපතියො සාසනං පෙසෙත්වා අනභිරතිං උප්පාදයිංසු සත්ථා තෙසං[7] අනභිරතියා උප්පන්නභාවං ඤත්වා තෙ පඤ්චසතෙ දහරභික්ඛූ කුණාලදහං නෙත්වා අත්තනො කුණාලකාලෙ නිසින්නපුබ්බෙ පාසාණතලෙ නිසීදිත්වා කුණාලජාතකකථාය තෙසං අනභිරතිං විනොදෙත්වා තෙ සබ්බෙ[8] සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි. පුන මහාවනං ආනෙත්වා අරහත්තඵලෙති තෙසං චිත්තං[9] ජානනත්ථං පුනපි පජාපතියො සාසනං පහිණිංසු තෙ අභබ්බා මයං ඝරාවාසස්සාති පටිසාසනං පහිණිංසු තා නදානි අම්හාකං ඝරං ගන්තුං යුත්තං මහාපජාපතියා සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිස්සාමාති පඤ්චසතාපි පජාපතිං උපසඞ්කමිත්වා අය්යෙ අම්හාකං පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙථාති ආහංසු මහාපජාපතී තා ඉත්ථියො ගහෙත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා රඤ්ඤො පරිනිබ්බුතකාලෙ උපසඞ්කමීතිපි වදන්තියෙව. **අලං ගොතමි මා තෙ රුච්චීති** කස්මා පටික්ඛිපි නනු සබ්බෙසම්පි බුද්ධානං චතස්සො පරිසා හොන්තීති, කාමං හොන්ති කිලමෙත්වා පන අනෙකවාරං යාචිතෙ අනුඤ්ඤාතං පබ්බජ්ජං දුක්ඛෙන ලද්ධාති සම්මා පරිපාලෙස්සන්තීති ගරුං කත්වා අනුඤ්ඤාතුකාමො පටික්ඛිපි; **පක්කාමීති**[10] පුන කපිලපුරමෙව පාවිසි; **යථාභිරන්තං විහරිත්වාති** සත්තානං[11] උපනිස්සයං ඔලොකෙන්තො යථාජ්ඣාසයං[12] විහරිත්වා; **චාරිකං පක්කාමීති**[10] මහාජනසඞ්ගහං කරොන්තො අනුපමාය[13] බුද්ධසිරියා අනොපමෙන බුද්ධවිලාසෙන

---

1. සබ්බසුත්තෙසු පන b s. යං වුත්තං b. යං න වුත්තං s
2. චුම්බටකකලහෙ s.
3. උභයනගරවාසිකෙසු b.
4. සඤ්ඤාපෙත්වා b.
5. පසීදිත්වා s.
6. පසීදිත්වාච අඩ්ඪතියසතෙ b.
7. තෙසං පන s.
8. සබ්බෙපිතෙ b s.
9. චිත්ත b.
10. පක්කමීති b
11. බොධනෙය්‍ය සත්තානං b s.
12. යථාජ්ඣාසයෙන b s.
13. කරොන්තො උත්තමාය b s.

අතුරිතචාරිකං පක්කාමි; **සම්බහුලාහි සාකියානීහි සද්ධින්ති** අනන්තරා නිවෙසනම්හියෙව දසබලං උද්දිස්ස පබ්බජ්ජාවෙසං ගහෙත්වා පඤ්චසත සාකියානියො[1] පබ්බජ්ජාවෙසං[2] ගාහාපෙත්වා සබ්බාහිපි තාහි සම්බහුලාහි සාකියානීහි සද්ධිං; **චාරිකං පක්කාමී**ති[3] ගමනං අභිනීහරි; ගමනාභිහරණකාලෙ[4] පන සුඛුමාලා[5] රාජිත්ථියො පදසා ගන්තුං න සක්ඛිස්සන්තීති සාකියකොළියරාජානො[6] සුවණ්ණ[7] සිවිකායො උපට්ඨාපයිංසු[8] තා පන යානෙ ආරුය්හ ගච්ඡන්තීහි සත්ථරි අගාරවො කතො හොතීති එකපණ්ණාසයොජනිකං[9] පදසාව පටිපජ්ජිංසු රාජානො'පි පුරතො ච පච්ඡතො ච ආරක්ඛං සංවිදහාපෙත්වා තණ්ඩුලසප්පිතෙලාදීනං සකටානි පූරාපෙත්වා ගතට්ඨානෙ[10] ආහාරං පටියාදෙථාති පුරිසෙ පෙසයිංසු; **සූනෙහි පාදෙහී**ති තාසං හි සුඛුමාලත්තා පාදෙසු එකො ඵොටො උදෙති එකො භිජ්ජති උභො පාදා කතකට්ඨිපරිකිණ්ණා[11] විය හුත්වා උද්ධුමාතා,[12] තෙන වුත්තං සූනෙහි පාදෙහීති; **බහිද්වාරකොට්ඨකෙ**ති ද්වාරකොට්ඨකතො[13] බහි; කස්මා පනෙවං ඨිතාති එවං කිරස්සා අහොසි අහං තථාගතෙන අනනුඤ්ඤාතා සයමෙව පබ්බජ්ජාවෙසං අග්ගහෙසිං එවං ගහිතභාවො ච පන මෙ සකලජම්බුදීපෙ පාකටො ජාතො සචෙ සත්ථා පබ්බජ්ජං අනුජානාති ඉච්චෙතං කුසලං සචෙ පන නානුජානිස්සති මහතී ගරහා භවිස්සතීති විහාරං පවිසිතුං අසක්කොන්තී රොදමානා[14] අට්ඨාසි. **කින්නු ත්වං ගොතමී**ති කිං නු රාජකුලානං විපත්ති උප්පන්නා කෙන[15] ත්වං කාරණෙන එවං විවණ්ණභාවං පත්තා සූනෙහි පාදෙහි ඨිතාති;[16] **අඤ්ඤෙනපි පරියායෙනා**ති අඤ්ඤෙනපි කාරණෙන **බහුකාරා**[17] **භන්තෙ**ති ආදිනා තස්සා ගුණං කථෙත්වා පුන පබ්බජ්ජං යාචන්තො එවමාහ. සත්ථාපි ඉත්ථියො නාම පරිත්තපඤ්ඤා එකයාචිතමත්තෙන[18] පබ්බජ්ජාය අනුඤ්ඤාතාය න මෙ සාසනං[19] ගරුං කත්වා ගණ්හන්තීති[20] තික්ඛත්තුං පටික්ඛිපිත්වා ඉදානි ගරුං කත්වා ගාහාපෙතුකාමතාය "සචෙ ආනන්ද මහාපජාපතී ගොතමී අට්ඨ ගරුධම්මෙ පටිගණ්හාති සාවස්සා හොතු උපසම්පදා"ති ආදිමාහ. තත්ථ **සාවස්සා**ති සා එවස්සා පබ්බජ්ජාපි උපසම්පදාපි හොතු; **තදහූපසම්පන්නස්සා**ති තං දිවසං[21] උපසම්පන්නස්ස; **අභිවාදනපච්චුපට්ඨානඅඤ්ජලිකම්මසාමීචිකම්මන්ති** මානෙ[22] අකත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන අභිවාදනං ආසනා උට්ඨාය[23]

1. තාපි s. පඤ්චසතා සාකියානියො b s.
2. පවසංයෙව s.
3. සද්ධිං; පක්කාමීති s.
4. ගමනාභිනීහරණකාලෙ b s.
5. පනස්සාසුඛුමාලා s. පනතා සුඛුමා b.
6. කොළිය b s.
7. සොවණ්ණ b s.
8. උට්ඨාපයිංසු s.
9. යොජනිකංමග්ගං b s.
10. පූරෙත්වාගතගතට්ඨානෙs.
11. උභොපාදෙ b. කටකට්ඨි s. සම්පරිකිණ්ණා b s.
12. උද්ධුමාතා ජාතා, b
13. ද්වාරකොට්ඨකස්ස b s.
14. රොදමානාව b.
15. කෙනනු s.
16. පාදෙහි-පෙ-ඨිතාති b s.
17. බහූපකාරා b s.
18. එතායාචිතමත්තායෙව b.
19. මමසාසනං b s.
20. ගණ්හිස්සන්තීති s.
21. දිවසම්පි s.
22. අභිවාදනං පච්චුට්ඨානං අඤ්ජලිකම්මං සාමීචිකම්මං කත්තබ්බන්ති s. සාමීචිකම්මන්ති b. ඔමානාතිමානෙ b s.
23. ආසනාපච්චුට්ඨාය b s.

පච්චුග්ගමනවසෙන පච්චුට්ඨානං දාතබ්බං[1] සමොධානෙත්වා අඤ්ජලිකම්මං ආසනපඤ්ඤපනබීජනාදිකං අනුච්ඡවිකකම්මසඞ්ඛාතං සාමීචිකම්මඤ්ච කාතබ්බං;[2] **අභික්ඛුකෙ ආවාසෙ**ති යත්ථ වසන්තියා අනන්තරයෙන ඔවාදත්ථාය උපසඞ්කමනට්ඨානෙ[3] ඔවාදදායකො ආචරියො නත්ථි අයං අභික්ඛුකො ආවාසො නාම එවරූපෙ ආවාසෙ වස්සං න උපගන්තබ්බං; **අන්වද්ධමාස**න්ති අනුපොසථිකං; **ඔවාදූපසඞ්කමන**න්ති ඔවාදත්ථාය උපසඞ්කමනං; **දිට්ඨෙනා**ති චක්ඛුනා දිට්ඨෙන;[4] **සුතෙනා**ති සොතෙන සුතෙන;[5] **පරිසඞ්කායා**ති දිට්ඨසුතමුතවසෙන[6] පරිසඞ්කිතෙන; **ගරුධම්ම**න්ති ගරුක[7]සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං; **පක්ඛමානත්ත**න්ති අනූනානි පන්නරසදිවසානි[8] මානත්තං; **ඡසු ධම්මෙසූ**ති විකාලභොජනච්ඡට්ඨෙසු සික්ඛාපදෙසු; **සික්ඛිතසික්ඛා**යාති එකසික්ඛම්පි[9] අඛණ්ඩං කත්වා තාය සික්ඛිතසික්ඛාය;[10] **අක්කොසිතබ්බො පරිභාසිතබ්බො**ති දසන්නං අක්කොසවත්ථූනං අඤ්ඤතරෙන අක්කොසවත්ථුනා න අක්කොසිතබ්බො භයපරම්පරාය[11] යාය කායචි පරිභාසාය න පරිභාසිතබ්බො; **ඔවටො භික්ඛුනීනං භික්ඛූසු වචනපථො**ති ඔවාදානුසාසන[12]ධම්මකථාසඞ්ඛාතො වචනපථො භික්ඛුනීනං භික්ඛූසු ඔවටො[13] පිහිතො න භික්ඛුනියා කොචි භික්ඛු ඔවදිතබ්බො නානුසාසිතබ්බො;[14] හනෙත පොරාණකත්ථෙරා ඉදං චීවරවත්තං[15] පූරයිංසූති එවං පන පවෙණිවසෙන කථෙතුං වට්ටති. **අනොවටො භික්ඛූනං භික්ඛුනීසු වචනපථො**ති[16] භික්ඛූනං පන භික්ඛුනීසු වචනපථො අනිවාරිතො යථාරුචි ඔවදිතුං අනුසාසිතුං ධම්මකථං කථෙතුන්ති අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො; විත්ථාරතො පනෙසා ගරුධම්මකථා සමන්තපාසාදිකාය විනයසංවණ්ණනාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා ඉමෙ පන අට්ඨ ගරුධම්මෙ සත්ථුසන්තිකෙ උග්ගහෙත්වා ථෙරෙන ආනන්දෙන ආරොචියමානෙ[17] සුත්වාව මහාපජාපතියා තාව මහන්තං දොමනස්සං ඛණෙන පටිප්පස්සම්භි අනොතත්තදහතො ආභතෙන සීතුදකස්ස ඝටසතෙන මත්ථකෙ පරිසිත්තා විය විගතපරිළාහා අත්තමනා හුත්වා ගරුධම්මපටිග්ගහණෙන උප්පන්න[18] පීතිපාමුජ්ජං ආවිකරොන්තී **සෙය්‍යථාපි භන්තෙ**ති ආදිකං උදානං උදානෙසි. **කුම්භත්ථෙනකෙහී**ති කුම්භෙ දීපං ජාලෙත්වා තෙන ආලොකෙන පරඝරෙ භණ්ඩං විචිනිත්වා ථෙනකචොරෙහි; **සෙතට්ඨිකා**[19] **නාම රොගජාතී**ති[20] එකො පාණකො නාළමජ්ඣගතං කණ්ඩං[21] විජ්ඣති

1. දාතබ්බෙ b s.
2. සාමීචිකම්මං ච b. කාතබ්බං b s.
3. උපසඞ්කමනාරහට්ඨානෙ s.
4. චක්ඛුනා b
5. සොතෙන b.
6. දිට්ඨසුතවසෙන b s.
7. ගරුකං b s.
8. පණ්ණරස s.
9. එත්ථ සික්ඛම්පි b.
10. කත්වා පූරිතසික්ඛාය s.
11. භයූපරම්පරාය b. භයූපදංසනාය s. [සෙතඞ්ගි l.
12. ඔවාදානුසාසනී s.
13. වාරිතො s.
14. ඔවදිතබ්බා වා අනුසාසිතබ්බා වා b s.
15. ඉදඤ්චිදඤ්ච වත්තං s
16. භික්ඛුනීසූති b.
17. ආරොචියමානො b.
18. උප්පන්නං s.
19. සෙතඞ්ගිකා b s.
20. රොගජාතීති b
21. නාළමජ්ඣගතං වණ්ණං b. නාළමජ්ඣගතංකණ්ඩං s.

8. 4. 3.

ඡාතියෙ **දානවත්ථූනීති** දානකාරණානි; **ඡන්දා දානං දෙන්තීති** පෙමෙන දානං දෙති; **දොසාති** දොසෙන කුද්ධො හුත්වා යං අත්ථි තං වෙගෙන ගණ්හිත්වා දෙති; **මොහාති** මොහෙන මූළ්හො[1] දෙති; **ගරහාති**[2] ගරහභයෙන වා අපායභයෙන වා තස්සෙව[3] වා පන භයෙන දෙති; **කුලවංසන්ති** කුලප්පවෙණිං.[4]

8. 4. 4.

වතුපෙථ න මහප්ඵලං හොතීති ධඤ්ඤඵලෙන මහප්ඵලං න හොති; **න මහස්සාදන්ති** යම්පිස්ස ඵලං හොති තස්ස අස්සාදො න මහා හොති මන්දස්සාදං න මධුරං; **න ඵාතිසෙය්‍යාති** වඩ්ඪිපිස්ස න හොති[5] තස්ස මහන්තං වීහිත්ථම්භසන්නිවෙසං න හොතීති අත්ථො; **උණ්ණාමනින්නාමින්ති** නින්නඵලවසෙන[6] විසමතලං; තත්ථ ඵලෙ උදකං න සණ්ඨාති නින්නෙන අතිබහු තිට්ඨති; **පාසාණසක්ඛරිලන්ති**[7] පත්ථරිත්වා ඨිතපිට්ඨිපාසාණෙහි ච ඛුද්දකපාසාණෙහි ච සක්ඛරාහි ච[8] සමන්නාගතං; **ඌසරන්ති** උබ්භිදෙදකං;[9] **න ච ගම්භීරසීතන්ති** ථද්ධභූමිතාය ගම්භීරානුගතනඞ්ගලමග්ගං[10] කත්වා කසිතුං න සක්කා හොති උත්තානනඞ්ගලමග්ගමෙව[11] හොති; න **ආයසම්පන්නන්ති** න උදකාගමනසම්පන්නං; **න අපායසම්පන්නන්ති** න නිග්ගමනමග්ගසම්පන්නං[12] හොති; **න මාතිකාසම්පන්නන්ති** න ඛුද්දකමහන්තීහි උදකමාතිකාහි සම්පන්නං හොති; **න මරියාදසම්පන්නන්ති** න කෙදාරමරියාදාහි සම්පන්නං න මහප්ඵලන්ති ආදීනි සබ්බානි වීහිඵලවසෙන[13] වෙදිතබ්බානි; **සම්පන්නෙති** පරිපුණ්ණෙ සම්පත්තියුත්තෙ; **පවුත්තා බීජසම්පදාති** සම්පන්නං බීජං රොපිතං; **දෙවෙ සම්පාදයන්තම්හීති** දෙවෙ සම්මා වස්සන්තෙ; **අනීතිසම්පදා හොතීති** කීටකිමිආදිපාණකජාතියා අභාවො එකා සම්පදා හොති; **විරූළ්හීති** වඩ්ඪි දුතියා සම්පදා හොති; **වෙපුල්ලන්ති** විපුලභාවො තතියා සම්පදා හොති; **ඵලන්ති** පරිපුණ්ණඵලං චතුත්ථසම්පදා[14] හොති,[15] **සම්පන්නසීලෙසූති** පරිපුණ්ණසීලෙසු; **භොජනසම්පදාති** සම්පන්නං විවිධභොජනං;[16] **සම්පදානන්ති** තිවිධ[17] කුසලසම්පදං; **උපනෙතීති** සා භොජනසම්පදා උපනයති; කස්මා, **සම්පන්නං හිස්ස තං කතං**[18] යස්මාස්ස තං කතකම්මං සම්පන්නං පරිපුණ්ණන්ති අත්ථො, **සම්පන්නත්ථුධාති** සම්පන්නො අත්ථු ඉධ;

---

1. මූළ්හා b.
2. භයාති b s
3. තස්සතස්සෙව b
4. කුලප්පවෙණී b.
5. න ඵාතිසෙය්‍යන්ති b s, ඵාතිසෙය්‍යාපිස්ස න හොති s, සෙය්‍යාපිසා න හොති වුඩ්ඪි b, සෙය්‍යාපිස්ස න හොති මහන්තං l.
6. උණ්ණමිනින්නාමිති ඵලනින්නවසෙන s, නින්නත්ථල b. මීති තලවසෙන l.
7. සක්ඛරිලන්ති b.
8. සක්ඛරාහි s.
9. උබ්භින්නලොණං b.
10. ගම්භීරානුගතං b s.
11. උත්තානඞ්ගලමග්ගමෙව(කත්වා) l.
12. න s. පච්ඡාභාගෙ උදකනිග්ගමනමග්ගසම්පන්නං b s. න b.
13. විපාකඵල s. වසෙනෙව b s.
14. පරිපුණ්ණං ධඤ්ඤඵලං චතුත්ථසම්පදා s. පරිපුණ්ණවණ්ණඵලං චතුත්ථි සම්පදා b.
15. හොතීති s l.
16. සම්පන්න l. සම්පන්නං පඤ්චවිධ භොජනං s
17. සම්පදන්ති l. තිවිධං b.
18. කතන්ති s.

විජ්ජාචරණසම්පන්නොති තීහි විජ්ජාහි ච පඤ්චදසහි චරණධම්මෙහි ච සමන්නාගතො; **ලද්ධා**ති එවරූපො පුග්ගලො චිත්තස්ස සම්පදං අවෙකල්ලභාවං[1] ලභිත්වා; **කරෙති කම්මසම්පද**න්ති පරිපුණ්ණකම්මං[2] කරොති; **ලභති ච අත්ථසම්පද**න්ති[3] අත්ථඤ්ච පරිපුණ්ණං ලභති; **දිට්ඨිසම්පද**න්ති විපස්සනාදිට්ඨිං; **මග්ගසම්පද**න්ති සොතාපත්තිමග්ගං; **යාති සම්පන්නමානසො**ති පරිපුණ්ණචිත්තො හුත්වා අරහත්තං යාති; **සා හොති සබ්බසම්පදා**ති සා සබ්බදුක්ඛෙහි[4] විමුත්ති සබ්බසම්පදා නාම හොතීති.

8 4 5.

පඤ්චමෙ **දානූපපත්තියො**ති දානපච්චයා උපපත්තියො; **දහතී**ති ඨපෙති,[5] **අධිට්ඨාතී**ති තස්සෙව වෙවචනං; **භාවෙතී**ති වඩ්ඪෙති; **හීනෙ විමුත්ත**න්ති[6] හීනෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු විමුත්තං;[7] **උත්තරිං අභාවිත**න්ති තතො උත්තරිං[8] මග්ගඵලත්ථාය අභාවිතං; **තත්රූපපත්තියා සංවත්තතී**ති යං ඨානං පත්ථෙත්වා කුසලං කතං තත්ථ නිබ්බත්තනත්ථාය සංවත්තති; **වීතරාගස්සා**ති මග්ගෙන වා සමුච්ඡින්නරාගස්ස සමාපත්තියා වා වික්ඛම්භිතරාගස්ස; දානමත්තෙනෙව හි බ්‍රහ්මලොකෙ උපපජ්ජිතුං[9] න සක්කා දානං පන සමාධිවිපස්සනාචිත්තස්ස අලඞ්කාරපරිවාරං හොති තතො දානෙන මුදුචිත්තො බ්‍රහ්මවිහාරෙ භාවෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තති; තෙන වුත්තං වීතරාගස්ස නො සරාගස්සාති.

8. 4 6.

ඡට්ඨෙ පුඤ්ඤකිරියානි ච තානි තෙසං[10] ආනිසංසානං වත්ථූනි චාති[11] **පුඤ්ඤකිරියවත්ථූ**නි; දානාදීනං හි ලක්ඛණෙ චිත්තං ඨපෙත්වා එවරූපං නාම අම්හෙහි දානං දාතබ්බං සීලං රක්ඛිතබ්බං භාවනා භාවෙතබ්බාති සත්තා පුඤ්ඤානි කරොන්ති. දානමෙව දානමයං දානචෙතනාසු වා පුරිමචෙතනතො[12] නිප්ඵන්නා සන්නිට්ඨාපකචෙතනා දානමයං සීලාදීසු සීලමයාදීනි විය;[13] සෙසද්වයෙසුපි එසෙව නයො **පරිත්තං කතං හොතී**ති ථොකං මන්දං කතං හොති; **නාභිසම්භොතී**ති න නිප්ඵජ්ජති; **අකතං**[14] **හොතී**ති භාවනානුයොගෙයෙව[15] අනාරද්ධො හොතීති අත්ථො. **මනුස්සදොභග්ග**න්ති[16] මනුස්සෙසු සම්පත්තිරහිතං පඤ්චවිධං නීචකුලං; **උපපජ්ජතී**ති පටිසන්ධිවසෙන උපගච්ඡති තත්ථ නිබ්බත්තතීති අත්ථො; **මත්තසො කත**න්ති පමාණෙන කතං ථොකං න බහුං;[17] **මනුස්සසොභග්ග**න්ති[18] මනුස්සෙසු

1. අවෙකල්ලං s. පරිපුණ්ණභාවං b s.
2. පරිපුණ්ණං කම්මං s.
3. ලභතිචත්ථසම්පදන්ති s ලභතිචත්ථුසම්පදන්ති b.
4. සබ්බාදුක්ඛෙහි s.
5. පදහතීති s. ඨපෙති b
6. හීනෙවිමුත්තන්ති s.
7. අධිමුත්තං s. උත්තරි b.
8. තතොඋපරි b s.
9. නිබ්බත්තිතුං b s.
10. පුඤ්ඤකිරියා යො ච තානි b. පුඤ්ඤකිරියා ච තානෙසං [තෙසං s.
11. වත්ථුචාති s.
12. චෙතනාතො b.
13. පිට්ඨාදීසු පිට්ඨමයාදීනිවිය s.
14. අනුකතං l.
15. භාවනායඤ්යොගොයෙව s.
16. මනුස්සදොභග්ගන්ති b s.
17. න බහු b.
18. සොභග්ගන්ති b s.

සුභගභාවං තිවිධකුලසමපතතිසහිතං;[1] **අධිමතත**නති අධිකං පමාණං ඵලං වා;[2] **අධිගණහන**තීති අභිභවිතවා ගණහනති විසිටඨතරා ජෙටඨකා හොනතීති අධිපපායො.[3]

8. 4. 7.

සතතමෙ **සුචි**නති පරිසුදධං[4] වණණසමපනනං දෙති; **පණීත**නති රසූපපනනං;[5] **කාලෙනා**ති යුතතපයුතත[6] කාලෙන; **කපපිය**නති යං කපපියං තං දෙති; **විචෙයය දෙතී**ති ඉමසස දිනනං මහපඵලං භවිසසති ඉමසස න මහපඵලනති එවං පටිගගාහකපරියෙසනවසෙන[7] දානං වා විචිනිතවා දෙති.

8. 4. 8.

අටඨමෙ **අතථායා**ති අතථතථාය; **හිතාය සුඛායා**ති හිතතථාය සුඛතථාය; **පුබබපෙතාන**නති පරලොකගතානං ඤාතීනං; ඉමසමිං සුතෙත අනුපපනෙන බුදෙධ චකකවතතිරාජානො බොධිසතතා පචෙචකබුදධා ලබභනති[8] බුදධා චෙව බුදධසාවකා ච යථාවුතතානං හි එතෙසං අතථාය හිතාය සුඛාය සංවතතනතී, බහුනනං[9] **වත අතථාය සපපඤඤො ඝරමාවස**නති සපපඤඤො ඝරෙ වසනෙතා බහුනනං[9] වත අතථාය හොති; **පුබබෙ**ති පඨමෙ;[10] **පුබබෙකතමනුසසර**නති මාතාපිතූනනං[11] පුබබකාරගුණෙ අනුසසරනෙතා; **සහ ධමෙමනා**ති සකාරණෙන පචචයපූජනෙන පූජෙති; **අපචෙ බ්‍රහමචාරයො**ති[12] අපචයති නීචවුතතිතං තෙසං[13] ආපජජති; **පෙසලා**ති පියසීලා[14]

8. 4. 9.

නවමෙ **දානානී**ති චෙතනාදානානි; **අගගඤඤානී**ති ආදීනං[15] අතෙථා හෙටඨා වුතෙතාව.[16]

8. 4. 10.

දසමෙ **පාණාතිපාතො**ති පාණාතිපාතචෙතනා; **සබබලහුසො**[17] **අපපායුකසංවතතනිකො**ති තෙන පරිතතකෙන කමමවිපාකෙන[18] අපපායුකො හොති දිනනමතතාය වා පටිසනධියා විලීයති මාතුකුචඡිතො නිකඛනතමතෙත[19] වා එවරූපො හි න අඤඤසස කසසචි නිසසනෙද පාණාතිපාතසෙසව ගතමගෙගා එසොති; **භොගව්‍යසනසංවතතනිකො**ති යථා කාකණික[20]මතතමපි හතෙථ න තිටඨති එවං භොගව්‍යසනං සංවතතති; **වෙරසපතත**[21]**සංවතතනිකො හොතී**ති

1. මනුසෙස සුභං වරං තිවිධ කුලසමපතතිං s තිවිධ කුලසමපතති b.
2. අධිකපපමාණං b s. බලවං වා b. බලං වා s. 15. ආදීනං පදානං s.
3. හොනතීති අතෙථා b s. 10. පඨමෙව b. පඨමමෙව s. 16. වුතෙතාවෙව b s.
4. සුචිනති සුධං s. 11. පිතූනං b s. 17. සබබලහුකො | සබබලහුසොති සබබ
5. සුසමපනනං s. 12. අපාපෙ s බ්‍රහමචාරිනොති b s. අපචායති s. [ලහුකො s.
6. යුතතපපයුතත s. යුතතපතත b. 18. පරිතතකෙන b. 19. මතෙතා s.
7. එවං පටිගගාහකං වා පණිධාය b s. නාමවසෙන s. වසෙන b.
8. ලභනති b. බුදධකාලෙ bs. 13. තෙසං b s. 20. කාකණිකා b.
9. බහුනං b. 14. පෙසලොති පියසීලො s. 21. සපතතවෙර b s.

සහ සපත්තෙහි වෙරං සංවත්තෙති; තස්ස හි සපත්තාව[1] බහුකා හොන්ති යො ච තං පස්සති තස්මිං වෙරමෙව[2] උප්පාදෙති න නිබ්බායති එවරූපො හි පරස්ස රක්ඛිතගොපිතභණ්ඩ අපරාධස්ස නිස්සන්දො; අභූතබ්භක්ඛානසංවත්තනිකො හොතීති අභූතෙන අබ්භක්ඛානං[3] සංවත්තෙති යෙන කෙනචි කතං[4] තස්සෙව උපරි පතිස්සති;[5] මිත්තෙහි භෙදනසංවත්තනිකොති මිත්තෙහි භෙදං සංවත්තෙති යං යං මිත්තං කරොති සො සො භිජ්ජතියෙව; අමනාපසද්දසංවත්තනිකොති අමනාපසද්දං සංවත්තෙති යා සා වාචා කණ්ටකා කක්කසා කටුකා අභිසජ්ජති[6] මම්මච්ඡෙදිකා ගතගතට්ඨානෙ තමෙව සුණාති මනාපසද්දසවනං නාම න ලභති එවරූපො එරුසවාචාය ගතමග්ගො නාම; අනාදෙය්‍යවාච[7]සංවත්තනිකොති අග්ගහෙතබ්බවචනං[8] සංවත්තෙති ත්වං කස්මා කථෙසි කො හි තව වචනං ගහෙස්සතීති වත්තබ්බං ආපජ්ජති අයං සම්ඵප්පලාපස්ස[9] ගතමග්ගො; උම්මත්තකසංවත්තනිකො හොතීති උම්මත්තකභාවං සංවත්තෙති තෙන[10] මනුස්සො උම්මත්තො[11] වා ඛිත්තචිත්තො වා එළමූගො වා හොති අයං සුරාපානස්ස නිස්සන්දො; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතන්ති.

දානවග්ගො චතුත්ථො.

---

8. 5. 4.

පඤ්චමස්ස චතුත්ථෙ[12] ඉමෙ චෙපි වාසෙට්ඨ මහාසාලාති පුරතො ඨිතෙ වෙ සාලරුක්ඛෙ දස්සෙන්තො පරිකප්පොපමං ආහ ඉදං වුත්තං හොති ඉමෙ තාව මහාසාලා අචෙතනා සචෙ එතෙ'පි සචෙතනා හුත්වා අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථං උපවසෙය්‍යුං එතෙසම්පි සො උපොසථො[13] දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය අස්ස මනුස්සභූතෙ[14] පන වත්තබ්බමෙව නත්ථීති.

8. 5. 6.

ඡට්ඨෙ යෙනායස්මා අනුරුද්ධොති තා කිර දෙවතා අත්තනො සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා කිං නු ඛො නිස්සාය අයං සම්පත්ති අම්හෙහි[15] ලද්ධාති ආවජ්ජමානා ථෙරං දිස්වා මයං අම්හාකං අය්‍යස්ස පුබ්බෙ චක්කවත්තිරජ්ජං කරොන්තස්ස පාදපරිචාරිකා[16] හුත්වා තෙන දින්නො වාදෙ ඨත්වා ඉමං[17] සම්පත්තිං ලභිම්හා[18] ගච්ඡාම ථෙරං ආනෙත්වා ඉමං සම්පත්තිං අනුභවිස්සාමාති දිවා[19] යෙනායස්මා අනුරුද්ධො

---

1. සපත්තා ච b l. 7. අනාදෙය්‍යවාචා s. 13. උපොසථවාසො b. සඋප
2. වෙරං s. 8. අග්ගහෙතබ්බවචනත්තං b. 14. අස්සභූතෙ b. [වාසො s.
3. අබ්භක්ඛානත්ත (කත්ථචි.) 9. සම්ඵප්පලාපාය l. 15. අම්හෙහි සම්පත්ති s.
4. කතං (කත්වා, b. ගන්ත්වා s. 10. තෙන හි b s. 16. පාදපාරිචාරිකා b.
5. පතති b s 11. උම්මාදෙ b s. 17. ඉදං b. l.
6. අභිසජ්ජති b s. 12. පඤ්චමස්සපඨමෙ s 18. ලභිම්හ b. 19. දිවාසෙව s

8. 7. 4.

චතුත්ථෙ **එතදවොචාති** අත්තනො පධානභූමියං උප්පන්න[1] විතක්කං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරොචෙතුං[2] "පුබ්බාහං භික්ඛවෙ"ති ආදි වචනං අවොච; **ඔභාසන්ති** දිබ්බචක්ඛුඤාණොභාසං; **ඤාණදස්සනන්ති** දිබ්බචක්ඛුභූතං[3] ඤාණසඞ්ඛාතං දස්සනං; **සන්නිවුත්ථපුබ්බන්ති** එකතො වසිතපුබ්බං; ඉමස්මිං පන සුත්තෙ දිබ්බචක්ඛුඤාණං ඉද්ධිවිධඤාණං චෙතොපරියඤාණං යථාකම්මූපගඤාණං අනාගතඤාණං[4] පච්චුප්පන්නඤාණං අතීතඤාණං[5] පුබ්බෙනිවාසඤාණන්ති ඉමානි තාව අට්ඨ ඤාණානි පාළියං එව[6] ආගතානි. තෙහි පන සද්ධිං[7] විපස්සනාඤාණානි චත්තාරි මග්ගඤාණානි චත්තාරි ඵලඤාණානි චත්තාරි පච්චවෙක්ඛන[8] ඤාණානි පටිසම්භිදා[9] ඤාණානි ඡ අසාධාරණඤාණානීති එතානි ඤාණානි සමොධානෙත්වා කථෙන්තෙන එවං ඉමං සුත්තං කථිතං නාම හොති.

8. 7. 5.

පඤ්චමෙ **අභිභායතනානීති** අභිභවනකාරණානි; කිං අභිභවන්ති පච්චනීකධම්මෙ'පි ආරම්මණානිපි; තානි හි පටිපක්ඛභාවෙන පච්චනීකධම්මෙ[10] අභිභවන්ති පුග්ගලස්ස ඤාණුත්තරියතාය ආරම්මණානි, **අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී**ති ආදීසු පන අජ්ඣත්තරූපෙ පරිකම්මවසෙන අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී නාම හොති, අජ්ඣත්තං හි නීලපරිකම්මං කරොන්තො කෙසෙ වා පිත්තෙ වා අක්ඛිතාරකාය වා කරොති, පීතපරිකම්මං කරොන්තො මෙදෙ වා ඡවියා වා හත්ථතලපාදතලෙසු වා අක්ඛීනං පීතට්ඨානෙ වා කරොති, ලොහිතපරිකම්මං කරොන්තො මංසෙ වා ලොහිතෙ වා ජිව්හාය වා අක්ඛීනං රත්තට්ඨානෙ වා කරොති, ඔදාතපරිකම්මං කරොන්තො අට්ඨිම්හි වා දන්තෙ වා නඛෙ වා අක්ඛීනං සෙතට්ඨානෙ වා කරොති, තං පන සුනීලකං[11] සුපීතකං සුලොහිතකං සුඔදාතං න හොති අවිසුද්ධමෙව හොති; **එකො බහිද්ධා රූපානි පස්සතී**ති යස්සෙවං පරිකම්මං අජ්ඣත්තං උප්පන්නං හොති නිමිත්තං පන බහිද්ධා සො එවං අජ්ඣත්තං පරිකම්මස්ස බහිද්ධා ච අප්පනාය වසෙන අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී එකො බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති වුච්චති; **පරිත්තානී**ති අවඩ්ඪිතානි; **සුවණ්ණදුබ්බණ්ණානී**ති සුවණ්ණානි වා හොන්තු[12] දුබ්බණ්ණානි වා පරිත්තවසෙනෙව ඉදං අභිභායතනං වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං; **තානි අභිභුය්‍යා**ති යථා නාම සම්පන්නගහණිකො කටච්ඡුමත්තං[13] භත්තං ලභිත්වා කිං එත්ථ භුඤ්ජිතබ්බං අත්ථීති සඞ්කඩ්ඪිත්වා එකකබලමෙව[14] කරොති එවමෙව ඤාණුත්තරිකො පුග්ගලො විසදඤාණො කිමෙත්ථ පරිත්තකෙ ආරම්මණෙ සමාපජ්ජිතබ්බං අත්ථි නායං මම භාරොති[15] තානි රූපානි අභිභවිත්වා

1. උප්පන්නං b s. 6. යෙව b s. 8. පච්චවෙක්ඛනා b වෙක්ඛණ s.
2. ආරොචයිතුං එවං b ආරොචෙතුං එතං s. 9. චත්තාරි පටිසම්භිදා s.
3. භූත s 7. සද්ධිං න ච b. 10. පච්චනීකධම්මෙ s. 13. මත්ත s.
4. කම්මූපගඤාණං b අනාගතංසඤාණං b s. 11. සුනීලං s. 14. එකංකබලමෙව s.
5. පච්චුප්පන්නංසඤාණං අතීතංසඤාණං b s. 12. හොන්ති s. 15. මම දුක්කරොති b.

සමාපජ්ජති සහ නිමිත්තුප්පාදෙනෙව[1] අප්පනං පාපෙතීති අත්‍ථො; **ජානාමි පස්සාමීති** ඉමිනා පනස්ස ආභොගො කථිතො, සො ච ඛො සමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්ස න අන්‍තො සමාපත්තියං එවං සඤ්ඤී හොතීති අත්‍ථො. ආභොගසඤ්ඤායපි ඤානසඤ්ඤායපි එවං සඤ්ඤී හොති අභිභවනසඤ්ඤා හිස්ස අන්‍තොසමාපත්තියම්පි අත්‍ථි ආභොගසඤ්ඤා පන සමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්සෙව; **අප්පමාණානීති** වඩ්ඪිතපමාණානි[2] මහන්‍තානීති අත්‍ථො; **අභිභුය්‍යාති** එත්‍ථ ච[3] පන යථා මහග්ඝසො පුරිසො එකං භත්තවඩ්ඪිතකං ලභිත්‍වා අඤ්ඤම්පි හොතු අඤ්ඤම්පි[4] හොතු කිං එසො[5] මය්හං කරිස්සතීති තං න[6] මහන්‍තතො පස්සති එවමෙව ඤාණුත්තරො පුග්ගලො විසදඤාණො කිං එත්‍ථ සමාපජ්ජිතබ්බං න ඉදං අප්පමාණන්‍ති[7] මය්හං චිත්තෙකග්ගකරණෙ[8] භාරො අත්‍ථීති අභිභවිත්‍වා[9] සමාපජ්ජති සහ නිමිත්තුප්පාදෙනෙව[10] අප්පනං පාපෙතීති අත්‍ථො; **අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤීති** අලාභිතාය වා අනත්‍ථිකතාය වා අජ්ඣත්තරූපෙ පරිකම්මසඤ්ඤාවිරහිතො; **එකො බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති** යස්ස පරිකම්ම[11] නිමිත්තම්පි බහිද්ධා උප්පන්නං සො එවං බහිද්ධා පරිකම්මස්ස චෙව අප්පනාය ච වසෙන අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී එකො බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති වුච්චති; සෙසමෙත්‍ථ චතුත්‍ථාභිභායතනෙ ච[12] වුත්තනයමෙව. ඉමෙසු පන චතූසු පරිත්තං විතක්කචරිතවසෙන ආගතං, අප්පමාණං මොහචරිතවසෙන, සුවණ්ණං දොසචරිතවසෙන, දුබ්බණ්ණං රාගචරිතවසෙන, එතෙසං හි එතානි සප්පායානි සා ච නෙසං[13] සප්පායතා විසුද්ධිමග්ගෙ චරියනිද්දෙසෙ වුත්තා. පඤ්චමඅභිභායතනාදීසු **නීලනිභාසානීති**[14] සබ්බසඞ්ගාහිකවසෙන වුත්තං; **නීලවණ්ණානීති** වණ්ණවසෙන; **නීලනිදස්සනානීති** දස්සනවසෙන අපඤ්ඤායමානවිවරානි අසම්භින්නවණ්ණානි එකනීලානෙව හුත්‍වා දිස්සන්‍තීති වුත්තං හොති; **නීලනිභාසානීති** ඉදං පන ඔභාසවසෙන වුත්තං නීලොභාසානි නීලප්පභායුත්තානීති[15] අත්‍ථො; එතෙන නෙසං[16] සුවිසුද්ධතං දසෙති විසුද්ධවණ්ණවසෙනෙව හි ඉමානි[17] අභිභායතනානි වුත්තානි. නීලකසිණං උග්ගණ්හන්‍තො නීලස්මිං නිමිත්තං ගණ්හාති පුප්ඵස්මිං වා වත්‍ථස්මිං වා[18] වණ්ණධාතුයා වාති ආදිකං පනෙත්‍ථ කසිණකරණඤ්ච[19] පරිකම්මඤ්ච අප්පනාවිධානඤ්ච සබ්බං විසුද්ධිමග්ගෙ විත්‍ථාරතො වුත්තමෙවාති.

8 7. 6.

අට්ඨ **විමොක්ඛාති** කෙනට්ඨෙන විමොක්ඛා අධිමුච්චනට්ඨෙන, කො පනායං අධිමුච්චනට්ඨො නාම පච්චනීකධම්මෙහි ච සුට්ඨු මුච්චනට්ඨො ආරම්මණෙ ච අභිරතිවසෙන සුට්ඨු මුච්චනට්ඨො පිතු අඞ්ක

1. නෙවෙත්‍ථ b s.
2. වුඩ්ඪිත s පපමාණානි b s.
3. එත්‍ථ b s.
4. ලභිත්‍වා අඤ්ඤම්පි b අඤ්ඤම්පි හොතු අඤ්ඤම්පි s.
5. එස s.
6. න තං b.
7. නයිදං අප්පමාණං b s න b.
8. චිත්තෙකග්ගතාකරණෙ b s.
9. තානි අභිභවිත්‍වා s.
10. චිත්තුප්පාදෙ b නෙවෙත්‍ථ b s.
11. පරිකම්මම්පි b s.
12. යතනෙ s.
13. සා පනෙතෙසං s.
14. පඤ්චමාභිභායතනාදීසු s නීලානීති b s.
15. සංයුත්තානීති b.
16. නෙසං s.
17. ඉමානි චත්තාරි s.
18. පුප්ඵස්මිං වා b.
19. කසිණඤ්ච b.

විස්සට්ඨ[1]ඞ්ගපච්චඞ්ගස්ස දුරකස්ස සයනං විය අනිග්ගහිතභාවෙන[2] නිරාසඞ්කතාය ආරම්මණෙ පවත්තතීති[3] වුත්තං හොති අයං පනෙත්ථ පච්ඡිමෙ විමොක්ඛෙ නත්ථි පුරිමෙසු විමොක්ඛෙසු අත්ථි; **රූපී රූපානි පස්සතීති** එත්ථ අජ්ඣත්තං කෙසාදිසු නීලකසිණාදිවසෙන උප්පාදිත[4] රූපජ්ඣානං රූපං තදස්සත්ථීති රූපී බහිද්ධාපි[5] නීලකසිණාදීනි රූපානි ඣානචක්ඛුනා පස්සති; ඉමිනා අජ්ඣත්තබහිද්ධාවත්ථුකෙසු[6] කසිණෙසු උප්පාදිතජ්ඣානස්ස පුග්ගලස්ස චත්තාරි රූපාවචරඣානානි දස්සිතානි; **අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤීති** අජ්ඣත්තං න රූපසඤ්ඤී අත්තනො කෙසාදිසු අනුප්පාදිතරූපාවචරජ්ඣානොති අත්ථො; ඉමිනා බහිද්ධා පරිකම්මං කත්වා බහිද්ධාව උප්පාදිතජ්ඣානස්ස රූපාවචරජ්ඣානානි දස්සිතානි. **සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොතීති** ඉමිනා සුවිසුද්ධෙසු නීලාදිසු වණ්ණකසිණෙසු ඣානානි දස්සිතානි, තත්ථ[7] කිඤ්චාපි අන්තො අප්පනායං[8] සුභන්ති ආභොගො නත්ථි, යො පන සුවිසුද්ධං සුභං[9] කසිණං ආරම්මණං කත්වා විහරති සො යස්මා සුභන්ති අධිමුත්තො හොතීති වත්තබ්බතං ආපජ්ජති තස්මා එවං දෙසනා කතා, පටිසම්භිදාමග්ගෙ පන. "කථං සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොතීති විමොක්ඛො ඉධ භික්ඛු මෙත්තාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං-පෙ-ඵරිත්වා[10] විහරති මෙත්තාය භාවිතත්තා සත්තා අප්පටිකූලා[11] හොන්ති කරුණාමුදිතාඋපෙක්ඛා[12]සහගතෙන චෙතසා එකං දිසං -පෙ-ඵරිත්වා[10] විහරති උපෙක්ඛාය භාවිතත්තා සත්තා අප්පටිකූලා[11] හොන්ති එවං සුභන්තෙව අධිමුත්තො හොතීති[13] විමොක්ඛො"ති වුත්තං. **සබ්බසො රූපසඤ්ඤානන්ති** ආදිසු යං වත්තබ්බං තං සබ්බං[14] විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තමෙව. **අයං අට්ඨමො විමොක්ඛොති** අයං චතුන්නං ඛන්ධානං සබ්බසො විස්සට්ඨත්තා[15] විමුත්තත්තා අට්ඨමො උත්තමො විමොක්ඛො නාම.[16]

8. 7. 7.

සත්තමෙ **අනරියවොහාරාති** න අරියකථා සදොසකථා යානි චෙතනාහි තෙ වොහාරෙ වොහරන්ති තාසං එතං නාමං. අට්ඨමෙ වුත්තපටිපක්ඛනයෙනත්ථො[17] වෙදිතබ්බො.

8 7. 9.

නවමෙ **ඛත්තියපරිසාති** ඛත්තියානං පරිසානං[18] සන්නිපාතො සමාගමො; එස නයො සබ්බත්ථ. **අනෙකසතං ඛත්තියපරිසන්ති** බිම්බිසාරසමාගමඤාතිසමාගමලිච්ඡවිසමාගමාදිසදිසං අඤ්ඤෙසු චක්කවාළෙසුපි ලබ්භතෙව; **සල්ලපිතපුබ්බන්ති** අල්ලාපසල්ලාපො කතපුබ්බො;

---

1. පිතුඅඞ්ග b විසට්ඨ s. 7. දස්සිතානි, අථ b. 12. උපෙක්ඛා b s.
2. අනිග්ගහිතභාවෙන b s. 8. අප්පනාය b. 13. හොති b.
3. පවත්තතීති b. 9. සුභ s. 14. තං b 18. පරිසා l.
4. උප්පාදිතං b s. 10. -පෙ- b. 15. විසට්ඨත්තා s.
5. බහිද්ධා වා b බහිද්ධා රූපානි පස්සතීති බහිද්ධාපි s. 16. අට්ඨමො විමොක්ඛොති b s.
6. බහිද්ධවත්ථුකෙසු b. 11. අප්පටිකූලා s b. 17. වුත්තපටිපක්ඛනයෙනඅත්ථො b.

සාකච්ඡාති ධම්මසාකච්ඡාපි සමාපජ්ජිතපුබ්බා; **යාදිසකො තෙසං වණ්ණොති** තෙ ඔදාතාපි හොන්ති කාළාපි මඞ්ගුරච්ඡවිපි සත්ථා සුවණ්ණවණ්ණො[1] ඉදං පන සණ්ඨානං පටිච්ච කථිතං සණ්ඨානම්පි ච කෙවලං තෙසං පඤ්ඤායති යෙව න පන භගවා මිලක්ඛසදිසො හොති නාපි ආමුත්තමණිකුණ්ඩලො බුද්ධවෙසෙනෙව නිසීදති තෙ'පි අත්තනො සමානසණ්ඨානමෙව පස්සන්ති; **යාදිසකො තෙසං සරොති** තෙ ඡින්නස්සරාපි හොන්ති ඛණ්ඩස්සරාපි[2] කාකස්සරාපි සත්ථා බ්‍රහ්මස්සරොව; ඉදං පන භාසන්තරං සන්ධාය කථිතං සචෙපි හි තත්ථ රාජා නිසින්නො[3] කථෙති අජ්ජ රාජා මධුරෙන කථෙතීති තෙසං[4] හොති කථෙත්වා පක්කන්තෙ පන භගවති පුන රාජානං ආගතං දිස්වා කො නු ඛො අයන්ති වීමංසා උප්පජ්ජති, තත්ථ **කො නු ඛො අයන්ති** ඉමස්මිං ඨානෙ ඉදානෙව මාගධභාසාය සීහළභාසාය මධුරෙන[5] කථෙන්තො කො නු ඛො අයං අන්තරහිතො කිං දෙවො උදාහු මනුස්සොති එවං වීමංසන්තාපි න ජානන්තීති අත්ථො. කිමත්ථං පනෙවං අජානන්තානං ධම්මං දෙසෙතීති වාසනත්ථාය එවං සුතො'පි හි ධම්මො අනාගතෙ පච්චයො හොතීති[6] අනාගතං පටිච්ච දෙසෙති. **අනෙකසතං බ්‍රාහ්මණපරිසන්ති**[7] සොණදණ්ඩසමාගමවසෙන[8] චෙව අඤ්ඤචක්කවාළවසෙන ච සම්භවො වෙදිතබ්බො.

8. 7. 10.

දසමෙ **නිසීදනන්ති** ඉධ චම්මඛණ්ඩං[9] අධිප්පෙතං; **උදෙනං**[10] **චෙතියන්ති** උදෙනස්ස[11] යක්ඛස්ස චෙතියට්ඨානෙ[12] කතවිහාරො වුච්චති; ගොතමකාදීසුපි එසෙව නයො. **භාවිතාති** වඩ්ඪිතා; **බහුලීකතාති** පුනප්පුන කතා;[13] **යානීකතාති**[14] යුත්තයානං විය කතා; **වත්ථුකතාති** පතිට්ඨට්ඨෙන[15] වත්ථු විය කතා; **අනුට්ඨිතාති** අධිට්ඨිතා; **පරිචිතාති** සමන්තතො චිතා සුවඩ්ඪිතා; **සුසමාරද්ධාති** සුට්ඨු සමාරද්ධා; ඉදානි[16] අනියමෙන කථෙත්වා පුන නියමෙත්වා දස්සෙතුං[17] තථාගතස්සාති ආදිමාහ. එත්ථ[18] **කප්පන්ති** ආයුකප්පං තස්මිං තස්මිං කාලෙ යං මනුස්සානං ආයුප්පමාණං තං පරිපුණ්ණං කරොන්තො තිට්ඨෙය්‍ය, **කප්පාවසෙසං වාති** අප්පං වා භිය්‍යොති වුත්ත[19] වස්සසතතො අතිරෙකං වා;[20] මහාසීවත්ථෙරො[21] පනාහ බුද්ධානං අට්ඨානෙ ගජ්ජිතං නාම නත්ථි පුනප්පුනං සමාපජ්ජිත්වා මාරණන්තික[22] වෙදනං වික්ඛම්භෙන්තො භද්දකප්පමෙව තිට්ඨෙය්‍යාති, කස්මා පන න ඨිතොති,

---

1. සුවණ්ණවණ්ණොව s.
2. ගග්ගරස්සරාපි b බබ්බරස්සරාපි s.
3. සචෙපි හි සත්ථා b රජ්ජාසනෙ නිසින්නො b s.
4. තෙසං b s.
5. මධුරෙන ආකාරෙන s.
6. හොති යෙවාති s.
7. පරිසන්ති ආදීනං b s.
8. සමාගමාදිවසෙන b s.
9. චම්මක්ඛණ්ඩං b.
10. උදෙද්දන s උදෙන b.
11. උදෙන b s.
12. යක්ඛස්ස වසනට්ඨානෙ b s.
13. බහුලීකතාති පුනප්පුනං කතා b s.
14. යානීකතාති s.
15. පතිට්ඨානට්ඨෙන b.
16. ඉති b s.
17. දස්සෙන්තො b s.
18. එත්ථ ච s.
19. වුත්තං b.
20. වා අතිරෙකං b.
21. මහාසීවත්ථෙරෙ b s.
22. සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා s [මරණන්තික b s.

යෙන විද්ධා කණ්ඩා[1] නික්ඛන්තම්පි සාලිසීසං ඛීරං ගහෙතුං න සක්කොති; **මඤ්ජට්ඨිකා**[2] **නාම** රොගජාතීති උච්ඡූනං අන්තො රත්තභාවො; **මහතො තළාකස්ස පටිගච්චෙව**[3] **ආළින්ති** ඉමිනා පන එතමත්ථං දස්සෙති, යථා මහතො තළාකස්ස පාළියා අබද්ධායපි[4] කිඤ්චි උදකං තිට්ඨතෙව පඨමමෙව බද්ධාය පන අබද්ධපච්චයා[5] න තිට්ඨෙය්‍ය න පතිට්ඨෙය්‍ය[6] එවමෙවං යෙ ඉමෙ අනුප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං පටිගච්චෙව[3] අනතික්කමනාය[7] ගරුධම්මා පඤ්ඤත්තා තෙසු හි අපඤ්ඤත්තෙසු මාතුගාමස්ස පබ්බජිතත්තා පඤ්ච වස්සසතානි සද්ධම්මො තිට්ඨෙය්‍ය පටිගච්චෙව පඤ්ඤත්තත්තා පන අපරානිපි පඤ්ච වස්සසතානි ඨස්සතීති එවං පඨමං වුත්තවස්සසහස්සමෙව ඨස්සතීති,[8] වස්සසහස්සන්ති චෙතං පටිසම්භිදාපභෙදප්පත්ත[9] ඛීණාසවානං වසෙනෙව[10] වුත්තං තතො පන උත්තරිම්පි[11] සුක්ඛවිපස්සකඛීණාසවවසෙන වස්සසහස්සං අනාගාමිවසෙන වස්සසහස්සං සකදාගාමිවසෙන වස්සසහස්සං සොතාපන්නවසෙන වස්සසහස්සන්ති එවං පඤ්ච වස්සසහස්සානි පටිවෙධසද්ධම්මො ඨස්සති, පරියත්තිධම්මො'පි තානියෙව නහි[12] පරියත්තියා අසති පටිවෙධො අත්ථි නාපි පරියත්තියා සති පටිවෙධො න හොති, ලිඞ්ගං පන පරියත්තියා අන්තරහිතායපි චිරං[13] පවත්තිස්සතීති.

8. 6. 2.

දුතියෙ **බහුස්සුතොති** ඉධ සකලස්සපි[14] බුද්ධවචනස්ස වසෙන බහුස්සුතභාවො වෙදිතබ්බො; **ගරුධම්මන්ති** කායසංසග්ගං; අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. භික්ඛුනොවාදකවිනිච්ඡයො පන සමන්තපාසාදිකාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

8. 6. 3.

තතියෙ **සරාගායාති** සරාගත්ථාය; **විරාගායාති** විරජ්ජනත්ථාය; **සංයොගායාති** වට්ට සංයොගත්ථාය; **විසංයොගායාති** වට්ට විසංයොගභාවත්ථාය; **ආචයායාති** වට්ටස්ස වඩ්ඪනත්ථාය; **නො අපචයායාති** න වට්ටවිද්ධංසනත්ථාය;[15] **දුබ්භරතායාති** දුප්පොසනත්ථාය; **නො සුභරතායාති** න සුබපොසනත්ථාය; ඉමස්මිං සුත්තෙ පඨමවාරෙන වට්ටං කථිතං දුතියවාරෙන[16] විවට්ටං කථිතං. ඉමිනා ච පන ඔවාදෙන ගොතමී අරහත්තං පත්තාති.

---

1. යෙන විඞ්ඝත්තා වණ්ණං b.
2. මඤ්ජිට්ඨිකා b.
3. පටිකච්චෙව b s පාළින්ති s.
4. අබන්ධායපි න s.
5. බන්ධායපන s යං b s. අබන්ධපච්චයා s.
6. න තිට්ඨෙය්‍ය තම්පි තිට්ඨෙය්‍ය b s එවමෙව b s.
7. අනතික්කමනත්ථාය b අවීතික්කමනත්ථාය s.
8. ඨස්සති b.
9. පටිසම්භිදප්පත්ත s.
10. ඛීණාසවවසෙනෙව s.
11. උත්තරිපි b.
12. න ච b.
13. පරං s.
14. සකලස්සාපි s.
15. න වට්ට වඩ්ඪනත්ථාය s.
16. පඨමවාරෙන වට්ටං දුතියවාරෙ පන s.

8. 6 4.

චතුත්ථෙ **ව්‍යග්ඝපජ්ජා**ති ඉදමස්ස පවෙණිනාමවසෙන[1] ආලපනං තස්ස හි පුබ්බපුරිසා ව්‍යග්ඝපථෙ ජාතාති තස්මිං කුලෙ මනුස්සා ව්‍යග්ඝපජ්ජාති වුච්චන්ති; **ඉස්සත්ථෙනා**ති ඉස්සාසකම්මෙන; **තත්‍රූපායායා**ති ඉමස්මිං කාලෙ ඉදං නාම කාතුං වට්ටතීති ජානනෙ උපායභූතාය;[2] **වුද්ධසීලිනො**ති වඩ්ඪිතසීලා වුද්ධසමාචාරා;[3] **ආය**න්ති ආගමනං; **නාච්චොගාළ්හ**න්ති නාතිමහන්තං; **නාතිහීන**න්ති නාතිකසිරං; **පරියාදායා**ති ගහෙත්වා ඛෙපෙත්වා; තත්ථ යස්ස වයතො විගුණො ආයො තස්ස වයො ආයං පරියාදාතුං න සක්කොති.

"චතුධා විභජෙ භොගෙ පණ්ඩිතො ඝරමාවසං
එකෙන භොගෙ භුඤ්ජෙය්‍ය ද්වීහි කම්මං පයොජයෙ
චතුත්ථඤ්ච නිධාපෙය්‍ය ආපදාසු භවිස්සතී"ති.

එවං පටිපජ්ජතො පන වයො ආයං පරියාදාතුං න සක්කොති.[4] **උදුම්බරඛාදික**න්ති[5] යථා උදුම්බරානි ඛාදිතුකාමෙන පක්කෙ උදුම්බරරුක්ඛෙ චාලිතෙ එකප්පහාරෙනෙව බහූනි ඵලානි පතන්ති සො ඛාදිතබ්බයුත්තකානි ඛාදිත්වා ඉතරානි බහුතරානි පහාය ගච්ඡති එවමෙවං[6] යො ආයතො වයං බහුතරං කත්වා විප්පකිරන්තො භොගෙ පරිභුඤ්ජති සො 'උදුම්බරඛාදිකංවායං[7] කුලපුත්තො භොගෙ ඛාදතී'ති වුච්චති; **අජද්ධුමාරික**න්ති අනාථමරණං;[8] **සමං ජීවිකං**[9] **කප්පෙතී**ති සම්මා ජීවිකං[10] කප්පෙති; **සමජීවිතා**ති සමං ජීවිකා[11] **අපායමුඛානී**ති විනාසස්ස ඨානානි[12] **උට්ඨාතා කම්මධෙය්‍යෙසූ**ති කම්මකරණට්ඨානෙසු උට්ඨානවිරියසම්පන්නො; **විධානවා**ති විධාන සම්පන්නො;[13] **සොත්ථානං සම්පරායික**න්ති සොත්ථිභූතං සම්පරායිකං; **සච්චනාමෙනා**ති බුද්ධත්තායෙව බුද්ධොති එවං අවිතථනාමෙන; **චාගො පුඤ්ඤං පවඩ්ඪතී**ති චාගො ච සෙසං පුඤ්ඤං වඩ්ඪති;[14] ඉමස්මිං සුත්තෙ සද්ධාදයො මිස්සකා කථිතා. **පඤ්චමං** උත්තානත්ථමෙව.

8. 6. 6.

ඡට්ඨෙ **ගබ්භා**ති ගබ්භවාසො; **දිට්ඨධම්මිකාපී**ති සන්දිට්ඨිකා ගබ්භවාසසදිසා[15] **සම්පරායිකාපී**ති ඨපෙත්වා මනුස්සගබ්භ සෙසගබ්භා; **උභයං එතෙ කාමා පවුච්චන්තී**ති[16] භයඤ්ච දුක්ඛඤ්ච භයඤ්ච රොගො ච[17] භයඤ්ච ගණ්ඩො ච[18] භයඤ්ච සල්ලඤ්ච භයඤ්ච සඞ්ගො ච භයඤ්ච පඞ්කො ච භයඤ්ච ගබ්භො චාති එවං උභයං එතෙ කාමා

---

1. බ්‍යග්ඝපජ්ජාති b s නාම පවෙණිවසෙන b නාමපපවෙණිවසෙන s.
2. තත්‍රූපායායාති b s ජානනෙ තත්‍රූපාය භූතාය b s.
3. වුඩ්ඪසීලිනොති s සුද්ධසමාචාරා s.
4. න සක්කොති යෙව b s.
5. උදුම්බරඛාදීවාති b
6. එවමෙව s.
7. ඛාදිකං වායං s.
8. අජෙට්ඨමරණන්ති අනාථකමරණං b අඩ්ඪමාරිකන්ති s.
9. සම s ජීවිතං b.
10. සමං s ජීවිතං b.
11. සමජීවිතාති සමජීවිතාය ජීවිතා b s.
12. විනාසට්ඨානානි s.
13. විදහනසම්පන්නො b.
14. චෙව s සෙසපුඤ්ඤඤ්ච පවඩ්ඪති b s.
15. සදිසා පුන මානුසා b පුනපි මනුස්සගබ්භා s.
16. පවුච්චතීති l.
17. රොගඤ්ච b l.
18. ගණ්ඩඤ්ච b l.

පවුච්චන්ති; **සාතරූපෙනාති** කාමසුඛෙන; **පලිපන්ති** වට්ටපලිපං අතික්කම්ම;[1] ඉමස්මිං ඨානෙ විපස්සනං කථෙත්වා[2] අස්ස භික්ඛුනො අරහත්තභාවො[3] ගහිතො ගතපලිපං තං[4] එවරූපං පජං ජාතිජරූපෙතං තීසු භවෙසු එජමානං අවෙක්ඛතීති සුත්තන්ත වට්ටං කථෙත්වා ගාථාසු විවට්ටං කථිතන්ති. සත්තමට්ඨමානි උත්තානත්ථානෙව.[5]

8. 6. 9.

නවමෙ **උජ්ජුභූතොති** කායවඞ්කාදීනං අභාවෙන උජුකො; **පඤ්ඤාසීලසමාහිතොති** පඤ්ඤාය ච සීලෙන ච සමන්නාගතො; **යජමානානන්ති** දානං දදන්තානං; **පුඤ්ඤපෙඛානන්ති**[6] පුඤ්ඤං ඔලොකෙන්තානං;[7] **ඔපධිකන්ති** උපධිවිපාකං; අවිභූතං ඨානං අප්පමාණං.[8] දසමෙ **සමුක්කට්ඨොති** උත්තමො;[9] **සත්තානන්ති** සබ්බසත්තානං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙව.[10]

ගොතමීවග්ගො ඡට්ඨො.

---

8. 7. 1.

සත්තමස්ස පඨමෙ **පවිවිත්තස්සාති** කායවිවෙකෙන විවිත්තස්ස; **නිරායත්තවුත්තිනොති** කත්ථචි අනායත්තවුත්තිනො විපස්සනාකම්මිකස්ස;[11] **ලාභායාති** චතුපච්චයලාභාය; **සොචී ච පරිදෙවී චාති**[12] සොකී ච පරිදෙවී ච;[13] සොචිච්ච පරිදෙවිච්චාතිපි පාඨො. **චුතො ච සද්ධම්මාති** තං ඛණංයෙව විපස්සනාධම්මා[14] චුතො; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතන්ති.[15]

8. 7. 2.

දුතියෙ **අලං අත්තනො අලං පරෙසන්ති** අත්තනො ච පරෙසඤ්ච හිතපටිපත්තියං සමත්ථො පරියත්තො අනුච්ඡවිකො; **ඛිප්පනිසන්තීති** ඛිප්පං උපධාරෙති[16] ඛන්ධධාතුආයතනාදීසු කථියමානෙසු[17] තෙ ධම්මෙ ඛිප්පං ජානාතීති අත්ථො; ඉමස්මිං සුත්තෙ සමථවිපස්සනා කථිතා. පුග්ගලජ්ඣාසයෙන පන දෙසනාවිලාසෙන චෙව[18] මත්ථකතො පට්ඨාය හෙට්ඨා ඔණං[19] කථිතන්ති.

8. 7. 3.

තතියෙ **එවමෙවාති** නික්කාරණෙනෙව යථා[20] එවමෙව; **මොඝපුරිසාති** මූළ්හ[21] පුරිසා තුච්ඡපුරිසා; **අජ්ඣෙසන්තීති** යොජෙන්ති;[22] **අනුබන්ධිතබ්බන්ති** ඉරියාපථානුගමනෙන[23] අනුබන්ධිතබ්බං මං න

---

1. පලිපථන්ති වට්ටපලිපථං අතික්කම්මාති b s.
2. ඨානෙ විපස්සනාවඩ්ඪෙත්වා b.
3. අරහත්තං පත්තභාවො s.
4 ගහිතො b s.
5. උත්තානත්ථානෙව b s.
6. පෙක්ඛානන්ති b s.
7. ඔලොකෙන්තානං ගවෙසන්තානං b s.
8. ඔපධිභූතං ඨානං b අභිභූතං වා තප්පමාණං s අභිභූතං l.
9 උක්කට්ඨො උත්තමො b s.
10. සෙසමෙත්ථ s උත්තානමෙවාති b s
11. කම්මස්ස b s.
12. සොචි ච පරිදෙවි චාති s.
13. සොකා ච පරිදෙවා ච b. සොකො ච පරිදෙවො ච s.
14. විපස්සනා සද්ධම්මා b s.
15. කථිතං b s.
16. නන්තීති ඛිප්පං නිස්සාය මනො ඛිප්පං උපධාරෙති s.
17. කථියමානෙසු s.
18 චෙතං s. [දන්තානං s.
19. ඔතරන්තං b ඔව-
20. යථා අයං යාචති b යථා වා අයං යාචති s.
21. මූළ්හ b.
22. නන්තීති යාචන්ති b s.
23. ඉරියාපථානුබන්ධනෙන b s.

විජහිතබ්බං මඤ්ඤන්ති; ආජානන්තං[1] අපසාදෙන්තො එවමාහ; එස කිර භික්ඛු ඔවාදෙ දින්නෙ'පි පමාදමෙව අනුයුඤ්ජති[2] ධම්මං සුත්වා තත්ථෙව වසති සමණධම්මං කාතුං නාගච්ඡති තස්මා නං භගවා එවං අපසාදෙත්වා පුන යස්මා සො අරහත්තස්ස උපනිස්සය සම්පන්නො තස්මා තං ඔවදන්තො "තස්මාතිහ තෙ භික්ඛු එවං සික්ඛිතබ්බ"න්ති ආදිමාහ. තත්ථ "අජ්ඣත්තමෙව චිත්තං ඨිතං භවිස්සති සුසණ්ඨිතං න චුප්පන්නා පාපකා අකුසලා ධම්මා චිත්තං පරියාදය ඨස්සන්තී"ති ඉමිනා තස්ස[4] ඔවාදෙන නියකජ්ඣත්තවසෙන චිත්තෙ කග්ගතාමත්තො මූලසමාධි වුත්තො තතො එත්තකෙනෙව සන්තුට්ඨිං අනාපජ්ජිත්වා එවං සො සමාධි වඩ්ඪෙතබ්බොති දස්සෙතුං "යතො ඛො තෙ භික්ඛු අජ්ඣත්තං චිත්තං ඨිතං හොති සුසණ්ඨිතං න චුප්පන්නා පාපකා අකුසලා ධම්මා චිත්තං පරියාදය තිට්ඨන්ති තතො තෙ භික්ඛු එවං සික්ඛිතබ්බං මෙත්තා මෙ චෙතොවිමුත්ති භාවිතා භවිස්සති–පෙ–සුසමාරද්ධා"ති එවමස්ස මෙත්තාවසෙන භාවනං වඩ්ඪෙත්වා පුන "යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො හොති බහුලීකතො[5] තතො ත්වං භික්ඛු ඉමං සමාධිං සවිතක්කම්පි[6] සවිචාරං භාවෙය්‍යාසී"ති ආදි වුත්තං. තස්සත්ථො යදා තෙ භික්ඛු අයං මූලසමාධි එවං මෙත්තාවසෙන භාවිතො හොති තදා ත්වං තාවතකෙනාපි[7] තුට්ඨිං අනාපජ්ජිත්වාව ඉමං මූලසමාධිං අඤ්ඤෙසුපි ආරම්මණෙසු චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානානි පාපයමානො සවිතක්කම්පි[6] සවිචාරන්ති ආදිනා නයෙන භාවෙය්‍යාසීති එවං වත්වා ච පන අවසෙසබ්‍රහ්මවිහාර පුබ්බඞ්ගමම්පිස්ස අඤ්ඤෙසු ආරම්මණෙසු චතුක්කපඤ්චකජ්ඣාන භාවනං කරෙය්‍යාසීති දස්සෙන්තො "යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො හොති සුභාවිතො තතො තෙ භික්ඛු එවං සික්ඛිතබ්බං කරුණා මෙ චෙතොවිමුත්තී"ති ආදිමාහ. එවං මෙත්තා පුබ්බඞ්ගම[8] චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානභාවනං දස්සෙත්වා පුන කායානුපස්සනා[9] පුබ්බඞ්ගමං දස්සෙතුං "යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො හොති සුභාවිතො තතො තෙ භික්ඛු එවං සික්ඛිතබ්බං කායෙ කායානුපස්සී"ති ආදිං වත්වා "යතො ඛො තෙ භික්ඛු අයං සමාධි එවං භාවිතො භවිස්සති[10] සුභාවිතො තතො ත්වං භික්ඛු යෙන යෙනෙව ගච්ඡසී"ති ආදිමාහ. තත්ථ **ගච්ඡසීති**[11] ගමිස්සසි; **ඵාසුං යෙවාති**[12] ඉමිනා අරහත්තං දස්සෙසි.[13] අරහත්තප්පත්තො හි සබ්බිරියාපථෙසු ඵාසුං[14] විහරති නාම.

---

1. අනුබන්ධිතබ්බං න විජහිතබ්බං මඤ්ඤන්ති ආජානන්තං b අනුබන්ධිතබ්බං, මඤ්ඤන්තීති ආදරජනනත්ථං s.
2. මෙවානුයුඤ්ජති s.
3. න සමණධම්මං කාතුං ඉච්ඡති s න ඉච්ඡති තස්මා b.
4. තාවස්ස b s.
5. බහුලීකතො b.
6. සවිතක්කං b.
7. තාවතකෙනපි b තාවතත්තකෙනාපි s.
8. පුබ්බඞ්ගමං b s.
9. පස්සනාදි b s.
10. භාවිතො හොති s.
11. ගඤ්ඡසීති අදිමාහ තත්ථ ගඤ්ඡසීති b තඤ්ඡසි ඵාසුඤෙව තඤ්ඡසීති ආදිමාහ තත්ථ තඤ්ඡසීති s.
12. ඵාසුයෙවාති s ඵාසුඤ්ඤෙවාති b.
13. දස්සෙති b s.
14. ඵාසු b s.

උපාදිණ්ණකසරීරං[1] නාම ඛණ්ඩිච්චාදීහි අභිභුය්‍යති බුද්ධා ච ඛණ්ඩිච්චාදි
භාවං අප්පත්වා[2] පඤ්චමෙ ආයුකොට්ඨාසෙ බහුජනස්ස පියමනාපකාලෙ
යෙව පරිනිබ්බායන්ති බුද්ධානුබුද්ධෙසු ච මහාසාවකෙසු පරිනිබ්බුතෙසු
එකකෙනෙව[3] ඛාණුකෙන විය ඨාතබ්බං හොති දහරසාමණෙරපරිවා
රෙන වා තතො[4] අහො බුද්ධානං පරිසාති හීළෙතබ්බතං ආපජ්ජෙය්‍ය
තස්මා න ඨිතොති. එවං වුත්තෙ'පි යො පන වුච්චති[5] ආයුකප්පොති
ඉදමෙව අට්ඨකථාය නියාමිතං,[6] **යථා තං මාරෙන පරියුට්ඨිත**
චිත්තොති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං යථා මාරෙන පරියුට්ඨිතචිත්තො
අජ්ඣොත්ථටචිත්තො[7] අඤ්ඤො'පි කොචි පුථුජ්ජනො පටිවිජ්ඣිතුං න
සක්කුණෙය්‍ය එවමෙව නාසක්ඛි පටිවිජ්ඣිතුන්ති අත්ථො; මාරො හි
යස්ස සබ්බෙන සබ්බං ද්වාදස විපල්ලාසා අප්පහීනා තස්ස චිත්තං
පරියුට්ඨාති ථෙරස්ස ච[8] චත්තාරො විපල්ලාසා අප්පහීනා තෙනස්ස
මාරො චිත්තං පරියුට්ඨාසි එවමෙතං නාසක්ඛි පටිවිජ්ඣිතුන්ති අත්ථො;
චිත්තපරියුට්ඨානං[9] කරොන්තො කිං කරොතීති, භෙරවං රූපාරම්මණං
වා දස්සෙති සද්දාරම්මණං වා සාවෙති තතො සත්තා තං දිස්වා[10]
සුත්වා වා සතිං විස්සජ්ජෙත්වා[11] විවටමුඛා හොන්ති තෙසං මුඛෙන
හත්ථං පවෙසෙත්වා හදයං මද්දති තතො විසඤ්ඤීව හුත්වා තිට්ඨන්ති,
ථෙරස්ස පනෙස මුඛෙ හත්ථං පවෙසෙතුං කිං සක්ඛිස්සති භෙරවා
රම්මණං පන දස්සෙසි තං දිස්වා ථෙරො නිමිත්තොභාසං න පටිවිජ්ඣි.
භගවා ජානන්තොයෙව කිමත්ථං[12] යාව තතියං ආමන්තෙසීති පරතො[13]
තිට්ඨතු භන්තෙ භගවාති යාචිතෙ තුය්හෙවෙතං දුක්කටං තුය්හෙ
වෙතං අපරද්ධන්ති දොසාරොපනෙන සොකතනු[14] කරණත්ථං; **මාරො**
පාපිමාති එත්ථ සත්තෙ අනත්ථෙ නියොජෙන්තො[15] මාරෙතීති මාරො;
පාපිමාති තස්සෙව වෙවචනං. සො හි පාපධම්මසමන්නාගතත්තා පාපි
මාති වුච්චති; **භාසිතා ඛො පනෙසාති**[16] අයං හි භගවතො සම්බොධි
පත්තියා[17] අට්ඨමෙ සත්තාහෙ බොධිමණ්ඩෙයෙව ආගන්ත්වා භගවා
යදත්ථං තුම්හෙහි පාරමියො පූරිතා සො වො අත්ථො අනුප්පත්තො[18]
පටිවිද්ධං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං කිං තෙ ලොකවිචාරණෙනාති වත්වා යථා
අජ්ජ එවමෙව පරිනිබ්බාතුදානි භන්තෙ භගවාති යාචි, භගවා චස්ස[19]
න තාවාහන්ති ආදීනි වත්වා පටික්ඛිපි, තං සන්ධාය "භාසිතා ඛො
පනෙසා භන්තෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ **වියත්තාති** මග්ගවසෙන
ව්‍යත්තා;[20] තථෙව **විනීතා**; තථා **විසාරදා**; **බහුස්සුතාති** තෙපිටක
වසෙන බහු සුතං එතෙසන්ති බහුස්සුතා; තමෙව ධම්මං ධාරෙන්තීති

1. උපාදින්න b s. කාංසරීරං s.
2. අපත්වා b.
3. එකකෙන s.
4. තතො(අජ්ඣොත්ථට චිත්තො) b.
5. යොන රුච්චති b.
6. කථායං නියමිතං s.
7. පරියුඨිතචිත්තො b.
8. ථෙරස්ස s.
9. මාරොචිත්තං පරියුට්ඨාසි සො පන b s පරියුට්ඨානං b. චිත්ත[පරියුට්ඨානං s.
10. තං දිස්වාවා b s.
11. විස්සජ්ජිත්වා b. විසජ්ජෙත්වා s.
12. කස්මා s.
13 පුරතො s
14. තනු b
15. නියොජෙන්තො b.
16. පනෙසා භන්තෙති s.
17. සම්බොධිප්පත්තො s පත්තො b.
18. අනුපත්තො b.
19. තස්ස b.
20. ඛ්‍යත්තා b s.

ධම්මධරා; අථවා පරියත්තිබහුස්සුතා චෙව පටිවෙධබහුස්සුතා ච පරියත්තිපටිවෙධධම්මානංයෙව ධාරණතො ධම්මධරාති එවමෙපත්[1] අත්ථො දට්ඨබ්බො; **ධම්මානුධම්මපටිපන්නාති** අරියධම්මස්ස අනුධම්මභූතං විපස්සනාධම්මං[2] පටිපන්නා; **සාමීචිපටිපන්නාති**[3] අනුච්ඡවිකා[4] පටිපදං පටිපන්නා; **අනුධම්මචාරිනොති** අනුධම්මං චරණසීලා;[5] **සකං ආචරියකන්ති** අත්තනො ආචරියවාදං; **ආචික්ඛිස්සන්තීති** ආදීනි සබ්බානි අඤ්ඤමඤ්ඤවෙවචනානි; **සහධම්මෙනාති** සහෙතුකෙන සකාරණෙන වචනෙන; **සප්පාටිහාරියන්ති** යාව[6] නිය්‍යානිකං කත්වා ධම්මං දෙසිස්සන්ති;[7] **බ්‍රහ්මචරියන්ති** සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතං[8] සකලසාසනබ්‍රහ්මචරියං; **ඉද්ධන්ති** සමිද්ධං ඣානස්සාදවසෙන; **ඵීතන්ති** වුද්ධිප්පත්තං[9] සබ්බපාලිඵුල්ලං විය අභිඤ්ඤාසමාපත්තිවසෙන;[10] **විත්ථාරිකන්ති** විත්ථතං[11] තස්මිං තස්මිං දිසාභාගෙ පතිට්ඨිතවසෙන; **බාහුජඤ්ඤන්ති** බහූහි ඤාතං[12] පටිවිද්ධං මහාජනාභිසමයවසෙන; **පුථුභූතන්ති** සබ්බප්පකාරෙන[13] පුථුලභාවප්පත්තං;[14] කථං **යාව දෙවමනුස්සෙහි සුප්පකාසිතං**[15] යත්තකා විඤ්ඤුජාතිකා දෙවා චෙව[16] මනුස්සා ච අත්ථි සබ්බෙහි සුට්ඨු පකාසිතන්ති අත්ථො: **අප්පොස්සුක්කොති** නිරාලයො; ත්වං හි පාපිම අට්ඨමසත්තාහතො පට්ඨාය පරිනිබ්බාතු දානි භන්තෙ භගවා පරිනිබ්බාතු සුගතොති විරවන්තො[17] ආහිණ්ඩිත්ථ අජ්ජ දානි පට්ඨාය විගතුස්සාහො හොහි මා මය්හං පරිනිබ්බානත්ථං වායාමං කරොහීති වදති; **සතො සම්පජානො ආයුසඞ්ඛාරං ඔස්සජීති**[18] සතිං සූපට්ඨිතං[19] කත්වා ඤාණෙන පරිච්ඡින්දිත්වා ආයුසඞ්ඛාරං විස්සජ්[20] පජහි; තත්ථ න[21] භගවා හත්ථෙන ලෙඩ්ඩුං විය ආයුසඞ්ඛාරං ඔස්සජි[22] තෙමාසමත්තමෙව පන ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තතො පරං න සමාපජ්ජිස්සාමීති චිත්තං උප්පාදෙසි තං සන්ධාය වුත්තං ඔස්සජීති; ඔස්සජ්ජීතිපි[23] පාඨො. **මහාභූමිචාලොති** මහන්තො පථවි[24] කම්පො; තදා කිර දසසහස්සී ලොකධාතු කම්පිත්ථ; **භිංසනකොති**[25] භයජනකො; **දෙවදුන්දුභියො ච ඵලිංසූති** දෙවභෙරියො ඵලිංසු දෙවො සුක්ඛගජ්ජිතං[26] ගජ්ජි අකාලවිජ්ජුතා[27] නිච්ඡරිංසු ඛණිකවස්සං වස්සීති වුත්තං හොති; **උදානං උදානෙසීති** කස්මා උදානෙසි කොචි නාම වදෙය්‍ය භගවා පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධිත්වා පරිනිබ්බාතු

1. එවමෙත්ථ b s
2. අරියධම්මස්ස අනුරූපං ධම්මං විපස්සනාමග්ගං b. අනුරූපධම්මං විපස්සනා මග්ගං s
3. සාමීචිප්පටිපන්නාති b.
4. අනුච්ඡවිකං b.
5. අනුධම්මචරණා b. අනුධම්මචරණසීලා s.
6. සප්පාටිහාරියන්ති s. යාවන b.
7. දෙසෙස්සන්ති b s.
8. සඞ්ගහිතං b s සකලං h
9. වුඩ්ඪි s. පත්තං b.
10. අභිඤ්ඤායවසෙන b. අභිඤ්ඤායසමාපත්තිවසෙන s.
11. විත්ථතං b.
12. විඤ්ඤූතං b.
13. සබ්බාකාරෙන b s.
14. භාවං පත්තං b.
15 සුප්පකාසිතන්ති s.
16. ච s
17. විරවන්තො s.
18. ඔස්සජ්ජීති b s.
19. සූපට්ඨිතං s.
20. විස්සජ්ජි b විසජ්ජි s
21. තත්ථ නං s.
22. ඔස්සජ්ජි s විස්සජ්ජි b.
23. ඔස්සජ්ජීති ඔස්සජීතිපි b
ඔස්සජ්ජීති අවස්සජ්ජීතිපි s
24. පඨවි s.
25. භීසනකොති b.
26. සුගජ්ජිතං s.
27. අකාලවිජ්ජුලතා b s l.

හහෙතාති උපද්දුතො භයෙන ආයුසඞ්ඛාරං විස්සජ්ජෙසීති[1] තස්සෙසා කාඞ්ඛා මා හොතූති තස්මා උදානපීතිවෙගවිස්සට්ඨං[2] උදානං උදානෙසි; තත්ථ සඞ්ඛෙපං සොණසිඞ්ගාලාදීනම්පි[3] පච්චක්ඛභාවතො තුලිතං පරිච්ඡින්නන්ති **තුලං** කිං තං කාමාවචරකම්මං; න තුලං න වා අස්ස තුලො සදිසමස්ස[4] අඤ්ඤං ලොකියකම්මං අත්ථීති[5] **අතුලං** කිං තං මහග්ගතකම්මං; අථ වා කාමාවචරං රූපාවචරං තුලං අරූපාවචරං අතුලං; අප්පවිපාකං වා තුලං බහුවිපාකං අතුලං; **සම්භවන්ති** සම්භව හෙතුභූතං; **භවසඞ්ඛාරන්ති** පුනබ්භවසඞ්ඛාරකං රාසිකාරකං පිණ්ඩකාරකන්ති[6] අත්ථො; **අවස්සජීති** විස්සජ්ජෙසි;[7] **මුනීති** බුද්ධමුනි; **අජ්ඣත්තරතොති** නියකජ්ඣත්තරතො; **සමාහිතොති** උපචාරප්පනාවසෙන[8] සමාහිතො; **අභිද[9] කවචමිවාති** කවචං විය භින්දි; **අත්තසම්භවන්ති** අත්තනි සඤ්ජාතකිලෙසං;[10] ඉදං වුත්තං හොති සවිපාකට්ඨෙන සම්භවං භවාභිසඞ්ඛරණට්ඨෙන[11] භවසඞ්ඛාරන්ති ච ලද්ධනාමං තුලාතුලසඞ්ඛාතං ලොකියකම්මඤ්ච ඔස්සජ්ජි සඞ්ගාමසීසෙ මහායොධො කවචං විය[12] අත්තසම්භවං කිලෙසඤ්ච අජ්ඣත්තරතො[13] සමාහිතො හුත්වා අභිදූති;[14] අථ වා **තුලන්ති** තුලෙන්තො තීරෙන්තො;[15] **අතුලඤ්ච සම්භවන්ති** නිබ්බානඤ්චෙව භවඤ්ච; **භවසඞ්ඛාරන්ති** භවගාමිකම්මං; **අවස්සජී**[16] **මුනීති** පඤ්චක්ඛන්ධා අනිච්චා පඤ්චන්නං ඛන්ධානං නිරොධො නිබ්බානං නිච්චන්ති ආදිනා නයෙන තුලයන්තො බුද්ධමුනි භවෙ ආදීනවං නිබ්බානෙ ච ආනිසංසං දිස්වා තං ඛන්ධානං මූලභූතං භවසඞ්ඛාරං ‘කම්මං කම්මක්ඛයාය සංවත්තතී’ති එවං වුත්තෙන කම්මක්ඛයකරෙන අරියමග්ගෙන අවස්සජි[17] කථං අජ්ඣත්තරතො සමාහිතො අභිද[18] කවචමිවත්තසම්භවං සො හි විපස්සනාවසෙන අජ්ඣත්තරතො සමථවසෙන සමාහිතොති එවං පුබ්බභාගතො පට්ඨාය සමථවිපස්සනාබලෙන කවචමිව අත්තභාවං පරියොනන්ධිත්වා ඨිතං අත්තනි සම්භවත්තා අත්තසම්භවන්ති ලද්ධනාමං සබ්බත්තං[19] කිලෙසජාතං අභින්දි කිලෙසාභාවෙ ච[20] කම්මං අප්පටිසන්ධිකත්තා අවස්සට්ඨං නාම හොතීති[21] එවං කිලෙසප්පහානෙන කම්මං ජහි පහීනකිලෙසස්ස ච භයං නාම නත්ථි තස්මා අභීතොව ආයුසඞ්ඛාරං ඔස්සජ්ජි අභීතභාවදීපනත්ථඤ්ච[22] උදානං උදානෙසීති වෙදිතබ්බං.

යං මහාවාතාති යෙන සමයෙන යස්මිං වා සමයෙ මහාවාතා වායන්ති මහාවාතා වායන්තා[23] උක්ඛෙපකවාතා නාම උට්ඨහන්ති

---

1. විසජ්ජෙසීති s.
2. මාහොතූති පීතිවෙගවිසට්ඨං s. මාහොතූති තස්ස b l උදානං නත්ථීති තං පීතිවෙග
3. සොණසිඞ්ගාලාදීනම්පි b s l
4. තුලං b s. සදිසමෙව b l.
5. නත්ථීති b s l
6. පිණ්ඩිකාරකන්ති s.
7. අවස්සජ්ජීති s. විස්සජ්ජසි b. විසජ්ජෙසි s.
8. උපචාරප්පනා සමාධිවසෙන s.
9. අභින්දි b l
10. සඤ්ජාතං කිලෙසං b
11 භවසඞ්ඛරණට්ඨෙන b l
12. මහායොධො විය b.
13. රතො හුත්වා b.
14. අභින්දීති b
15. තුලන්තීතුලෙන්තො b. [ච s.
16. අවස්සජ්ජි s l.
17. අවස්සජ්ජි s
18 අභින්දි b l. [විස්සට්ඨං b.
19 සබ්බ b l. සබ්බං s
20. කිලෙසාභාවෙන ච b s.
21. හොති b l. [කත s.
22. අභීතභාවඤ්ඤාපනත්ථං. භාවඤ්ඤාපනත්ථං ච b
23. වායන්තීති b l, වායන්ති s.

තෙ වායන්තා සට්ඨිසහස්සාධිකනවයොජනසතසහස්සබහලං උදකසන්ධාරකවාතං උපච්ඡින්දන්ති තතො ආකාසෙ උදකං භස්සති තස්මිං භස්සන්තෙ පඨවී භස්සති[1] පුන වාතො අත්තනො බලෙන අන්තොධම්මකරකෙ විය උදකං ආබන්ධිත්වා ගණ්හාති තතො උදකං උග්ගච්ඡති තස්මිං උග්ගච්ඡන්තෙ පඨවී උග්ගච්ඡති එවං උදකං කම්පිතං පඨවිං කම්පෙති එවඤ්ච කම්පනං යාවජ්ජකාලාපි[2] හොතියෙව බහුභාවෙන පන ඔග්ගච්ඡනුග්ගච්ඡනං[3] න පඤ්ඤායති; **මහිද්ධිකා මහානුභාවාති** ඉජ්ඣනස්ස මහන්තතාය මහිද්ධිකා අනුභවිතබ්බස්ස මහන්තතාය මහානුභාවා; **පරිත්තාති** දුබ්බලා; **අප්පමාණාති** බලවා; **සො ඉමං පඨවිං කම්පෙතීති** සො ඉද්ධිං නිබ්බත්තෙත්වා සංවෙජෙන්තො[4] මහාමොග්ගල්ලානො විය වීමංසන්තො වා මහානාගත්ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යො සඞ්ඝරක්ඛිතසාමණෙරො විය පඨවිං කම්පෙති; **සඞ්කම්පෙතීති** සමන්තතො කම්පෙති; **සම්පකම්පෙතීති** තස්සෙව වෙවචනං; ඉති ඉමෙසු අට්ඨසු පඨවිකම්පෙසු[5] පඨමො ධාතුකොපෙන දුතියො ඉද්ධානුභාවෙන තතියචතුත්ථා පුඤ්ඤතෙජෙන පඤ්චමො ඤාණතෙජෙන ඡට්ඨො සාධුකාරදානවසෙන සත්තමො කාරුඤ්ඤසභාවෙන[6] අට්ඨමො ආරොදනෙන, මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමන්තෙ ච තතො නික්ඛමන්තෙ ච මහාසත්තෙ තස්ස[7] පුඤ්ඤතෙජෙන පඨවී අකම්පිත්ථ අභිසම්බොධියං ඤාණතෙජාභිහතා හුත්වා අකම්පිත්ථ ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ සාධුකාරභාවසණ්ඨිතා සාධුකාරං දදමානා අකම්පිත්ථ ආයුසඞ්ඛාරොස්සජ්ජනෙ කාරුඤ්ඤසභාවසණ්ඨිතා[8] චිත්තසඞ්ඛොභං[9] අසහමානා අකම්පිත්ථ පරිනිබ්බානෙ ආරොදනවෙගතුන්නා[10] හුත්වා අකම්පිත්ථ අයං පනෙත්ථ පඨවිදෙවතාය වසෙන වෙදිතබ්බො. මහාභූතපඨවියා පනෙතං නත්ථි අචෙතනත්තා. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[11]

චාපාලවග්ගො සත්තමො.

---

8. 8. 1.

අට්ඨමස්ස පඨමෙ **නො ච සීලවාති** න සීලෙසු පරිපූරකාරී;[12] **සමන්තපාසාදිකොති** සමන්තතො පසාදජනකො; **සබ්බාකාරපරිපූරෙති** සබ්බෙහි සමණාකාරෙහි සමණධම්මකොට්ඨාසෙහි පරිපූරෙ.

8. 8. 2.

දුතියෙ **සන්තාති** පච්චනීකසන්තතාය සන්තා(විමොඛාති);[13] පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තත්තා ච **විමොඛා**[14] තතියෙ **භාවෙථ නොති** භාවෙථ නු; **සාසනන්ති** අනුසට්ඨි;[15] **ආසවානං ඛයායාති** අරහත්තඵලත්ථාය.

---

1. උදකං භස්සති. b l.
2. යාවජ්ජකාලෙපි b l
3. ඔගච්ඡනං b l.
4. සංවෙජෙන්තොවා b.
5. පඨවීකම්පෙසු s.
6. කාරුඤ්ඤභාවෙන b l.
7. ඔක්කමන්තෙ ච තතො නික්ඛමන්තෙ ච මහාසත්තස්ස l.
8. ආයුසඞ්ඛාරං b s. ඔස්සජ්ජන්තෙ කාරුඤ්ඤභාවෙ සණ්ඨිතා b [කාරුඤ්ඤසභාවෙ සණ්ඨිතා s.
9. චිත්තසඞ්ඛාරං l s.
10. වෙගාතුරා s.
11. උත්තානත්ථමෙවාති b l.
12. පරිපූරිකාරී s.
13. සන්තා b l. විමොක්ඛාති s.
14. විමොක්ඛා b s.
15. අනුසිට්ඨි b; අනුසන්ධි s.

8. 8. 4-9.

චතුත්ථෙ **පතිඛිතායාති**[1] පටිපන්නාය; **සො මමස්ස අනන්තරායොති** සො මම ජීවිතන්තරායො[2] පුථුජ්ජනකාලකිරියං කරොන්තස්ස සග්ගන්තරායො'පි මග්ගන්තරායො'පි අස්ස; **සත්ථකා වා මෙ වාතාති**[3] අඩ්ඪමඩ්ඪානි කන්තන්තීති සත්ථකා. පඤ්චමාදීනි වුත්තනයානෙව. නවමෙ **සංසග්ගාරාමතාති** පඤ්චවිධෙ සංසග්ගෙ ආරාමතා.

8. 8. 10.

දසමෙ **කුසීතවත්ථූනීති** කුසීතස්ස වත්ථූනි පතිට්ඨා කොසජ්ජකාරණානීති අත්ථො; **කම්මං කාතබ්බං හොතීති** චීවරවිචාරණාදිකං[4] කම්මං කාතබ්බං හොති; **න විරියං ආරභතීති** දුවිධම්පි විරියං නාරභති; **අප්පත්තස්සාති**[5] ඣානවිපස්සනාමග්ගඵලධම්මස්ස අප්පත්තස්ස පත්තියා; **අනධිගතස්සාති** තස්සෙව අනධිගතස්ස අධිගමත්ථාය; **අසච්ඡිකතස්සාති** තදෙව[6] අසච්ඡිකතස්ස සච්ඡිකරණත්ථාය; **ඉදං පඨමන්ති** ඉදං හඤ්ඤහං නිපජ්ජාමීති[7] එවං ඔසීදනං පඨමං කුසීතවත්ථු; ඉමිනා නයෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො. **මාසාචිතං මඤ්ඤෙති** එත්ථ පන සමෙමාහචිතං[8] නාම තින්තමාසො විය යථා තං මාසො[9] ගරුකො හොති එවං ගරුකොති අධිප්පායො; **ගිලානා වුට්ඨිතො හොතීති** ගිලානො හුත්වා පච්ඡා වුට්ඨිතො හොති. **ආරම්භවත්ථූනීති**[10] විරියකාරණානි තෙසම්පි ඉමිනාව නයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

යමකවග්ගො අට්ඨමො.

---

8. 9. 1.

නවමස්ස පඨමං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව. දුතියෙ **සද්ධොති** දුවිධාය සද්ධාය සමන්නාගතො;[11] **නො ච පරිපුච්ඡිතාති** අත්ථානත්ථං කාරණාකාරණං පරිපුච්ඡිතා න හොති; **සමන්නාගතොති**[12] සාමිඅත්ථෙ පච්චත්තං, සමන්නාගතස්සාති වුත්තං හොති; **එකන්තපටිභානං තථාගතං ධම්මදෙසනා හොතීති** තථාගතස්ස එකන්තපටිභානා[13] ධම්මදෙසනා හොති එකන්තෙනෙව පටිභාති උපට්ඨාතීති අත්ථො.

8. 9. 3.

තතියෙ **සබ්බෙ ධම්මාති** පඤ්චක්ඛන්ධා: **ඡන්දමූලකාති** අජ්ඣාසය ඡන්දො[14] කත්තුකම්‍යතාඡන්දො, තං මූලං එතෙසන්ති ඡන්දමූලකා; මනසිකාරතො සම්භවන්තීති **මනසිකාරසම්භවා**; ඵස්සතො සමුදෙන්ති රාසීභවන්තීති **ඵස්සසමුදයා**; වෙදනාය සමොසරන්තාති[15] **වෙදනාසමොසරණා**; සමාධි එතෙසං පමුඛොති **සමාධිපමුඛා**; ජෙට්ඨකට්ඨෙන

---

1. පටිඛිතායාති b s.
2. ජීවිතන්තරායොපි b l.
3. සත්ථං විය s. (සත්ත) b.
4. චීවරවිචාරණාදි s
5. අප්පත්තස්සාති b.
6. තස්සෙව s, 7. නිපජ්ජාමීති b.
8. එත්ථ පනමාසාචිතං b.
9. යථා තින්තමාසො b s.
10 ආරභවත්ථූනීති s.
11. සමන්නාගතොනොපුපසඞ්කමිතාති න උපට්ඨහති b. නො ච පයිරුපාසිතාති න උපට්ඨහිතා s.
12. සමන්නාගතන්ති b.
13 එකන්තපටිභාණාව s.
14. සයච්ඡන්දො b s.
15. සමොසරන්තීති b s.

සති අධිපති[1] එතෙසන්ති **සතාධිපතෙය්‍යා**; සතිජෙට්ඨකාති අත්ථො. පඤ්ඤා උත්තරා එතෙසන්ති **පඤ්ඤුත්තරා**; විමුත්ති එව සාරො එතෙසන්ති **විමුත්තිසාරා**; එත්ථ ච ඡන්දමූලකාදයො චත්තාරො'පි ලොකියා කථිතා; සෙසා ලොකියලොකුත්තරමිස්සකාති.

8. 9. 4.

චතුත්ථෙ **මහාචොරොති** රජ්ජන්තරෙ දුබ්භිතුං සමත්ථො මහාචොරො; **පරියාපජ්ජතීති** පරියාදානං ගච්ඡති; **න චිරට්ඨිතිකො හොතීති** අද්ධානං පාලෙන්තො ඨාතුං න සක්කොති; අප්පහරන්තස්ස පහරතීති (අත්තනො අවෙරිනෙ අප්පහරන්තෙ ගුණසම්පන්නෙ ච මහල්ලකෙ ච තරුණදාරකෙ ච අප්පහරිතබ්බයුත්තකෙ පහරති; අනවසෙසං ආදියතී)ති[2] නිස්සෙසං ගණ්හති;[3] ව්‍යත්තචොරානං හි[4] ඉදං වත්තං පරස්ස වීසු සන්තෙසු[5] එකො ගහෙතබ්බො එකස්මිං සන්තෙ දුබ්බලං දත්වා ථිරො ගහෙතබ්බො පුටභත්තතණ්ඩුලාදිසු එකො කොට්ඨාසො[6] ගහෙතබ්බොති. **අච්චාසන්නෙ කම්මං කරොතීති** (ගාමනිගමරාජධානීනං ආසන්නට්ඨානෙ චොරිකකම්මං කරොති; න ච නිධානකුසලො හොතීති යං) ලද්ධං[7] තං **දක්ඛිණෙය්‍යෙ** නිදහිතුං ඡෙකො න හොති පරලොකමග්ගං න සොධෙති.

8. 9. 5.

පඤ්චමෙ **යං සමණෙනාති** යං ගුණජාතං සමණෙන පත්තබ්බං; **වුසීමතාති**[8] බ්‍රහ්මචරියවාසං වුත්ථෙන,[9] **මුත්තො මොචෙමි බන්ධනාති** අහං[10] සබ්බබන්ධනෙහි මුත්තො හුත්වා මහාජනම්පි රාගාදිබන්ධනතො මොචෙමි; **පරමදන්තොති** අඤ්ඤෙන කෙනචි අසික්ඛාපිතො අචොදිතො සයම්භුඤාණෙන පටිවිජ්ඣිත්වා[11] පරමත්ථෙන[12] දන්තත්තා පරමදන්තො නාම; **පරිනිබ්බුතොති** කිලෙසපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතො.

8. 9. 6.

ඡට්ඨෙ **මා ච මයා යසොති** යසො ච මයා සද්ධිං මා ගඤ්ඡි; **අකිසිරලාභීති** විපුලලාභී; **සීලපඤ්ඤාණන්ති** සීලඤ්චෙව ඤාණඤ්ච;[13] **සඞ්ගම්මාති** සන්නිපතිත්වා; **සමාගම්මාති** සමාගන්ත්වා; **සඞ්ගණිකවිහාරන්ති** ගණසඞ්ගණිකවිහාරං; **න හ**[14] **නූන මෙති** න හ[15] නූන ඉමෙ; **තථා හි පනමෙති** තථා හි පන ඉමෙ; **අඞ්ගුලිපතොදකෙනාති** අඞ්ගුලිපතොදලට්ඨිං[16] කත්වා විජ්ඣන්තෙන; **සඤ්ජග්ඝන්තෙනාති** මහාහසිතං හසන්තෙන; **සඞ්කීළන්තෙනාති** සඞ්කීළන්තෙන කෙළිම්පි[17] කරොන්තෙන.

---

1. සතිඅධිපතෙය්‍යා b l.
2. අප්පහරන්තස්සපහරති b l
3. ගණ්හාති s.
4. ඛ්‍යත්තචොරානඤ්හි b s.
5. විසුසාටකෙසු b s.
6. එකකොට්ඨාසතො එකො b. එකං කොට්ඨාසං දත්වා එකො s.
7. කම්මං කරොතීති ලද්ධං bl
8. වුසිමතාති b.
9. වාසං වුත්තෙන b. වාසං වුට්ඨෙන s.
10. සයං s.
11. අනොවදිතො සයම්භුඤාණං පටිවිජ්ඣිතා s.
12. පරමෙන b.
13. පඤ්ඤාණං ච s.
14. න හි b.
15. නහි b s.
16 අඞ්ගුලිපතොදයට්ඨිං b s
17. සංකීළන්තානි [කෙළිං b s.

8. 9. 7.

සත්තමෙ **නික්කුජ්ජෙය්‍යා**ති තෙන දින්නස්ස දෙය්‍යධම්මස්ස අප්පටිග්ගහණත්ථං පත්තනික්කුජ්ජනකම්මවාචාය නික්කුජ්ජෙය්‍ය න අධොමුඛට්ඨපනෙන;[1] **අලාභායා**ති චතුන්නං පච්චයානං අලාභත්ථාය;[2] **අනත්ථායා**ති උපද්දවාය අවඩ්ඪියා; **උක්කුජ්ජෙය්‍යා**ති උක්කුජ්ජනකම්මවාචාය උක්කුජ්ජෙය්‍ය.

8. 9. 8.

අට්ඨමෙ **අප්පසාදං පවෙදෙය්‍යු**න්ති අප්පසන්නභාවං ජානාපෙය්‍යුං;[3] අප්පසාදං පවෙදෙන්තෙන පන කිං කාතබ්බන්ති නිසින්නාසනතො න උට්ඨාතබ්බං (න වන්දිතබ්බං)[4] න පච්චුග්ගමනං කාතබ්බං න දෙය්‍යධම්මො දාතබ්බො. **අගොචරෙ**ති පඤ්චවිධෙ අගොචරෙ.

8. 9. 9.

නවමෙ **ධම්මිකඤ්ච ගිහිපටිස්සව**න්ති ඉමං තෙමාසං ඉධෙව වසිතබ්බන්ති වුත්තො[5] එවං හොතූති ආදිනා නයෙන පටිස්සවං;[6] **න සච්චාපෙතී**ති වුත්තං න සච්චං කරොති විසංවාදෙති.

8. 9. 10.

දසමෙ **පච්චෙකට්ඨානෙ**ති අධිපතිට්ඨානෙ ජෙට්ඨකට්ඨානෙ; තං හි ජෙට්ඨකං කත්වා කිඤ්චි සඞ්ඝකම්මං කාතුං න ලභති;[8] **න ච තෙන මූලෙන වුට්ඨාපෙතබ්බ**න්ති තං මූලං කත්වා අබ්භානකම්මං[9] කාතුං න ලභති;[10] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සතිවග්ගො නවමො.

ඉතො පරං **අථ ඛො බොජ්ඣා උපාසිකා**ති ආදිසු බොජ්ඣා උපාසිකා, සිරිමා උපාසිකා, පදුමා උපාසිකා, සුතනා[11] උපාසිකා, මනුජා උපාසිකා, උත්තරා උපාසිකා, මුත්තා උපාසිකා, ඛෙමා උපාසිකා, රුචී උපාසිකා,[12] චුන්දී රාජකුමාරී, බිම්බී උපාසිකා, සුමනා රාජකුමාරී, මල්ලිකා දෙවී, තිස්සා උපාසිකා,[13] තිස්සාය මාතා[14] උපාසිකා, සොණා උපාසිකා, සොණාය මාතා[15] උපාසිකා, උත්තරා නන්දමාතා, විසාඛා මිගාරමාතා, ඛුජ්ජුත්තරා උපාසිකා, සාමාවතී උපාසිකා, සුප්පවාසා කොලියධීතා, සුප්පියා උපාසිකා, නකුලමාතා ගහපතානීති ඉමාසං එත්තකානං අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං උපොසථකම්මමෙව කථිතං. ඉච්ඡන්තෙන විත්ථාරෙත්වා කථෙතබ්බං සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මනොරථපූරණියා[16] අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය
අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

---

1. අධොමුඛත්ථපනෙන b.
2. අලභනත්ථාය s.
3. සඤ්ජානාපෙය්‍යුං s.
4. න උට්ඨාතබ්බං l
5. වුත්තෙ b s.
6. නයෙන පටිස්සුතං පටිස්සවං s.
7. න සච්චාපෙතීති s.
8. කාතුං ලබ්භති s
9. අබ්භානවුට්ඨානකම්මං s.
10. න ලබ්භති s.
11. සුධම්මා s. සුධනා ඉතිපාලියං.
12. ඛෙමා උපාසිකා b l.
13. මල්ලිකා දෙවී s.
14. තිස්සමාතා b s.
15. තිස්සමාතා උපාසිකා සොණා සොණමාතා b, සොණා උපාසිකා සොණාය මාතා උපාසිකා සොණායමාතා s.
16. ඉති මනොරථපූරණියා b.

නවකනිපාතවණ්ණනා.

9. 1. 1

නවකනිපාතස්ස පඨමෙ **සම්බොධපක්ඛිකානන්ති**[1] චතුමග්ගසඞ්ඛාතස්ස සම්බොධස්ස[2] පක්ඛෙ භවානං උපකාරකානන්ති අත්ථො; පාළියං ආගතෙ ධම්මෙ සන්ධායෙවං[3] පුච්ඡති-**කා උපනිසාති** කො උපනිස්සයපච්චයො;[4] අභිසංලිඛන්තීති[5] **අභිසල්ලෙඛිකා;** සමථවිපස්සනා චිත්තස්ස විවරණෙ සප්පායා[6] උපකාරකාති **චෙතොවිවරණසප්පායා;** අප්පිච්ඡතං ආරබ්භ පවත්තා කථා **අප්පිච්ඡකථා;** සෙසෙසුපි එසෙව නයො; **අසුභා භාවෙතබ්බා රාගස්ස පහානායාති** අයමෙත්ථ සාලිලායකොපමාය විභාවෙතබ්බො එකො හි පුරිසො අසිතං ගහෙත්වා කොටිතො පට්ඨාය සාලික්ඛෙත්තෙ සාලියො ලායති අථස්ස වතිං භින්දිත්වා ගාවො පවිසිංසු සො අසිතං ඨපෙත්වා යට්ඨිං ආදාය තෙනෙව මග්ගෙන ගාවො නීහරිත්වා වතිං පාකතිකං කත්වා පුන[7] අසිතං ආදාය සාලියො ලායි. තත්ථ[8] සාලික්ඛෙත්තං විය බුද්ධසාසනං දට්ඨබ්බං, සාලිලායකො විය යොගාවචරො, අසිතං විය පඤ්ඤා, ලායනකාලො[9] විය විපස්සනාය කම්මකරණකාලො, යට්ඨි විය අසුභකම්මට්ඨානං, වති විය සංවරො, වතිං භින්දිත්වා ගාවීනං පවිසනං විය සහසා අප්පටිසඞ්ඛාය පමාදං ආරබ්භ රාගස්ස උප්පජ්ජනං, අසිතං ඨපෙත්වා යට්ඨිං ආදාය පවිට්ඨමග්ගෙනෙව ගාවො නීහරිත්වා වතිං පටිපාකතිකං කත්වා පුන කොටිතො පට්ඨාය සාලිලායනං විය අසුභකම්මට්ඨානෙන රාගං වික්ඛම්භෙත්වා[10] පුන විපස්සනාය කම්මං ආරභනකාලො, ඉමමත්ථං සන්ධාය වුත්තං අසුභා භාවෙතබ්බා රාගස්ස පහානායාති. තත්ථ **රාගස්සාති** පඤ්චකාමගුණිකරාගස්ස;[11] **මෙත්තාති** මෙත්තාකම්මට්ඨානං; **බ්‍යාපාදස්ස පහානායාති** වුත්තනයෙනෙව උප්පන්නස්ස කොපස්ස පජහනත්ථාය; **ආනාපානස්සතීති** සොළසවත්ථුකා ආනාපානස්සති; **විතක්කුපච්ඡෙදායාති**[12] වුත්තනයෙනෙව උප්පන්නානං විතක්කානං උපච්ඡෙදනත්ථාය; **අස්මිමානසමුග්ඝාතායාති** අස්මීති උප්පජ්ජනකස්ස නවවිධස්ස[13] මානස්ස සමුග්ඝාතත්ථාය; **අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාතීති** අනිච්චලක්ඛණෙ දිට්ඨෙ අනත්තලක්ඛණං දිට්ඨමෙව හොති එතෙසු හි තීසු ලක්ඛණෙසු එකස්මිං දිට්ඨෙ ඉතරද්වයං දිට්ඨමෙව හොති තෙන වුත්තං "අනිච්චසඤ්ඤිනො භික්ඛවෙ[14] අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාතී"ති **දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිබ්බානන්ති** දිට්ඨෙයෙව ධම්මෙ අපච්චයපරිනිබ්බානං ච පාපුණාතීති ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

---

1. සම්බොධිපක්ඛිකානන්ති b
2. සම්බොධිස්ස b.
3. පාළියාගතෙ b. පාළියං ආගතෙ s නවධම්මෙ b s, සන්ධායෙව s
4. කොඋපනිසාපච්චයො s
5. අභිසල්ලෙඛන්තීති b
6. චිත්තස්ස විවරණපච්චයා b.
7. පුනපි b s.
8. ලායි එත්ථ b.
9. දයනකාලො l.
10. වික්ඛම්භිත්වා s
11. ගුණිකස්ස රාගස්ස s.
12. විතක්කූපච්ඡෙදායාති s.
13. උප්පජ්ජනකස්ස b.
14. අනිච්චසඤ්ඤිනො මෙඝිය b.

9. 1. 2.

දුතියෙ **නිස්සයසම්පන්නොති** පතිට්ඨානසම්පන්නො;[1] **සද්ධන්ති** ඔකප්පනසද්ධං; **විරියන්ති** කායිකචෙතසිකවිරියං,[2] **යං** අස්ස, **අරියාය පඤ්ඤායාති** සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය; **සඞ්ඛායාති** ජානිත්වා;[3] **එකං පටිසෙවතීති** සෙවිතබ්බයුත්තකං සෙවති; **අධිවාසෙතීති** අධිවාසෙතබ්බයුත්තකං අධිවාසෙති; **පරිවජ්ජෙතීති** පරිවජ්ජෙතබ්බයුත්තකං පරිවජ්ජෙති, **විනොදෙතීති** නීහරිතබ්බයුත්තකං නීහරති; **එවං ඛො භික්ඛූති** එවං ඛො භික්ඛු උග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙන චෙව ධම්මවවත්ථානවසෙන ච පටිසෙවිතබ්බාදීනි සුප්පටිවිද්ධානි[4] සුපච්චක්ඛානි කත්වා පටිසෙවන්තො අධිවාසෙන්තො පරිවජ්ජෙන්තො විනොදෙන්තො ච[5] භික්ඛු නිස්සයසම්පන්නො නාම හොතීති.

9. 1. 3.

තතියෙ **චාලිකායන්ති** එවංනාමකෙ නගරෙ; තං කිර චලපඞ්කං[6] නිස්සාය කතත්තා ඔලොකෙන්තානං චලමානං විය උපට්ඨාති තස්මා චාලිකාති සඞ්ඛං ගතං. **චාලියපබ්බතෙති** සො'පි පබ්බතො සබ්බසෙතත්තා කාළපක්ඛුපොසථෙ ඔලොකෙන්තානං චලමානො විය උපට්ඨාති තස්මා චාලියපබ්බතොති වුත්තො තත්ථ මහන්තං විහාරං කාරයිංසු ඉති භගවා තං නගරං නිස්සාය චාලියපබ්බතමහාවිහාරෙ විහරති; **ජන්තුගාමන්ති**[7] එවං නාමකං අපරම්පි තස්සෙව විහාරස්ස ගොචරගාමං; **ජත්තුගාමන්තිපි**[8] පාඨො.[9] **පධානත්ථිකස්සාති** පධානකම්මිකස්ස; **පධානායාති** සමණධම්මකරණත්ථාය; **ආගමෙහි තාවාති** සත්ථා ථෙරස්ස වචනං සුත්වා උපධාරෙන්තො න තාවස්ස ඤාණං පරිපක්කන්ති ඤත්වා පටිබාහන්තො එවමාහ. **එකකම්හා තාවාති**[10] ඉදං පනස්ස එවමයං ගන්ත්වාපි කම්මෙ අනිප්ඵජ්ජමානෙ නිරාසඞ්කො හුත්වා පෙමවසෙන පුන ආගච්ඡිස්සතීති චිත්තමද්දවජනනත්ථං ආහ: **නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං**[11] **කරණීයන්ති** චතුසු සච්චෙසු චතුන්නං කිච්චානං කතත්තා අඤ්ඤං උත්තරිං[11] කරණීයං නාම නත්ථි; **කතස්ස වා පතිචයොති** කතස්ස වා පුන පතිචයො'පි[12] නත්ථි න හි භාවිතමග්ගො පුන භාවීයති න හි[13] පහීනකිලෙසානං පුන පහානං අත්ථි; **පධානන්ති ඛො මෙඝිය වදමානං කින්ති වදෙය්‍යාමාති** සමණධම්මං කරොමීති තං වදමානං මයං අඤ්ඤං කිං නාම වදෙය්‍යාම; **දිවාවිහාරං නිසීදීති** දිවාවිහාරත්ථාය නිසීදි; නිසීදන්තො ච[14] යස්මිං මඞ්ගලසිලා

---

1. පතිට්ඨාසම්පන්නො s. සම්මාදිට්ඨිසම්පන්නො b.
2. කායිකචෙතසිකං විරියං s.
3. යං අස්ස; සඞ්ඛායාති සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය ජානිත්වා b.
4. වවත්ථානවසෙන ච පටිසෙවිතානි සුප්පටිබුද්ධානි s.
5. පටිසෙවන්තො පරිවජ්ජෙන්තො ච b.
6. චලමග්ගං b.
7. ජන්තුගාමන්ති b. කත්ථචි සීහළපොත්ථකෙ'පි 'ජන්තුගාමන්ති' කත්ථචි 'චතුවාමන්ති' 'ජතුවාමන්ති' ච දිස්සති.
8. ජන්තුගාමන්තිපි b කත්ථචි සීහළපොත්ථකෙ'පි තථා,
9. පඨන්ති b. s.
10. එකකම්හිතාවාති s.
11. උත්තරි b.
12. පටිචයොති අධිගතස්ස වා පුන පටිචයො'පි b.
13. න b. s.
14. නිසින්නො b. s. ච b

පමෙට පුබ්බෙ අනුපටිපාටියා පඤ්ච ජාතිසතානි රාජා හුත්වා උය්‍යාන කීළිකං කීළන්තො තිවිධනාටකපරිවාරො නිසීදි තස්මිඤ්ඤෙව නිසීදි, අථ[1] නිසින්නකාලතො පට්ඨාය සමණභාවො ජහිතො විය අහොසි රජ්ජවෙසං ගහෙත්වා නාටකපරිවුතො[2] සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසින්නො විය ජාතො, අථස්ස තං සම්පත්තිං අස්සාදයතො කාමවිතක්කො උදපාදි සො තස්මිං[3]යෙව ඛණෙ සහොඩ්ඪගහිතෙ[4] ද්වෙ චොරෙ ආනෙත්වා පුරතො ඨපිතෙ විය අද්දස. තෙසු එකස්ස වධං[5] ආණාපනවසෙනස්ස ව්‍යාපාදවිතක්කො උප්පජ්ජි[6] එකස්ස බන්ධනං ආණාපනවසෙන විහිංසාවිතක්කො එවං සො ලතා ජාලෙන රුක්ඛො විය මධුමක්ඛිකාහි මධුඝාතකො[7] විය ච[8] අකුසල විතක්කෙහි පරික්ඛිත්තො සම්පරිකිණ්ණො අහොසි.[9] තං සන්ධාය "අථ ඛො ආයස්මතො මෙඝියස්සා"ති ආදි වුත්තං. **අන්වාසත්තොති** අනුබද්ධො සම්පරිවාරිතො;[10] **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමී**ති එවං පාපවිතක්කෙහි සම්පරිකිණ්ණො කම්මට්ඨානං සප්පායං කාතුං අසක්කොන්තො ඉදං වත දිස්වා දීඝදස්සී භගවා පටිසෙධෙසීති සල්ලක්ඛෙත්වා ඉදං කාරණං දසබලස්ස ආරොචෙස්සාමීති නිසින්නාස නතො වුට්ඨාය, යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි.

9. 1. 4.

චතුත්ථෙ **උපට්ඨානසාලාය**න්ති භොජනසාලායං; **යෙනුපට්ඨාන සාලා**ති සත්ථා නන්දකත්ථෙරෙන මධුරස්සරෙන ආරද්ධාය ධම්මදෙස නාය සද්දං සුත්වා ආනන්ද කො එස උපට්ඨානසාලාය[11] මධුරස්සරෙන ධම්මං දෙසෙතීති පුච්ඡිත්වා ධම්මකථිකනන්දකත්ථෙරස්ස අජ්ජ භන්තෙ වාරොති සුත්වා අතිමධුරං කත්වා ආනන්ද එසො භික්ඛු ධම්මං කථෙති මයම්පි ගන්ත්වා සුණිස්සාමාති වත්වා යෙනුපට්ඨානසාලා තෙනුපසඞ්කමි;[12] **බහිද්වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසී**ති ඡබ්බණ්ණරස්මියො විවරගබ්භෙ පටිච්ඡාදෙත්වා අඤ්ඤාතකවෙසෙන[13] අට්ඨාසි; **කථාපරියොසානං ආගමයමානො**ති ඉදම්වොචාති ඉදං කථාවසානං උදික්ඛ මානො ධම්මකථං සුණන්තො අට්ඨාසියෙව; අථායස්මා ආනන්දො නික්ඛන්තෙ පඨමෙ යාමෙ සත්ථු සඤ්ඤං අදාසි පඨමො භන්තෙ යාමො අතික්කන්තො[14] ථොකං විස්සමථාති, සත්ථා තත්ථෙව[15] අට්ඨාසි, අථායස්මා ආනන්දො මජ්ඣිමයාමෙ'පි[16] නික්ඛන්තෙ භන්තෙ තුම්හෙ පකතියා ඛත්තියසුඛුමාලා පුන බුද්ධසුඛුමාලාති පරමසුඛුමාලා මජ්ඣිමයාමො'පි අතික්කන්තො මුහුත්තං විස්සමථාති ආහ, සත්ථා තත්ථෙව[15] අට්ඨාසි,

---

1. අථස්ස b. s.
2. නාටකවරපරිවුතොbs.
3. උදපාදි තස්මිං s.
4. මහාචොරෙඔඩ්ඪගහිතෙ b. මහාචොරෙගහිතෙ s.
5. එකස්සකම්මකාරණං b. එකස්ස වධි l.
6. උප්පජ්ජති b s.
7. මධුඝාතකො b l s.
8. විය b.
9. පරික්ඛිත්තො හොති b.
10. අන්වාසත්තොති b s. අනුබද්ධො b අනුබන්ධො s. අනුබුද්ධො l. [සම්පරිවාරිතො b l s.
11. සුත්වානන්දකොඑසො උපට්ඨානසාලායං s. සුත්වා [ආනන්දකොඑසො b.
12. තෙනුපසඞ්කමිත්වා l. තෙනුපසඞ්කමි උපසඞ්කමිත්වා s
13. අඤ්ඤාතකවෙසෙන s. අඤ්ඤාතරවෙසෙන b l
14. පඨමයාමො අතික්කන්තො භන්තෙ b
15. තත්ථෙව b s.
16. යාමෙ s.

තස්ස ඨිතකස්සෙව අරුණුග්ගං[1] පඤ්ඤායිත්ථ, අරුණුග්ගමනඤ්ච ථෙරස්ස ඉදමෙවාති පාපෙත්වා කථාපරියොසානඤ්ච දසබලස්ස ඡබ්බණ්ණරස්මිවිස්සජ්ජනඤ්ච[2] එකප්පහාරෙනෙව අහොසි. **අග්ගළං ආකොටෙසීති** අග්ගනඛෙන වාරකවාටං ආකොටෙසි; **සාරජ්ජාය මානරූපොති**[3] හරායමානො ඔත්තප්පමානො;[4] දෙමනස්සසාරජ්ජං පනස්ස නත්ථි. **එත්තකම්පි නො නප්පටිභාසෙය්‍යාති** පටිසම්භිදප්පත්තස්ස අප්පටිභානං[5] නාම නත්ථි එත්තකං පන න[6] කථෙය්‍යන්ති දස්සෙති; **සාධු සාධූති** ථෙරස්ස ධම්මදෙසනං සම්පහංසන්තො ආහ. අයං හෙත්ථ අත්ථො සුග්ගහිතා ච තෙ ධම්මදෙසනා සුකථිතා චාති; **කුලපුත්තානන්ති** ආචාරකුලපුත්තානඤ්චෙව ජාතිකුලපුත්තානඤ්ච; **අපි යො වා[7] තුණ්හීභාවොති** දුතියජ්ඣානසමාපත්තිං සන්ධායෙවමාහ; **අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනායාති** සඞ්ඛාරපරිග්ගහවිපස්සනාඤාණස්ස; **චතුප්පාදකොති** අස්සගොණගද්‍රභාදිකො යො කොචි;[8] **ඉදං වත්වාති** ඉමං[9] චතූහඞ්ගෙහි සමන්නාගතං ධම්මං කථයිත්වා; **විහාරං පාවිසීති** ගන්ධකුටිං පවිට්ඨො; **කාලෙන ධම්මස්සවනෙති** කාලෙ[10] කාලෙ ධම්මස්සවනස්මිං; **ධම්මසාකච්ඡායාති** පඤ්හකථාය[11] **ගම්භීරං අත්ථපදන්ති** ගම්භීරං ගුළ්හං[12] රහස්සං; **පඤ්ඤායාති** සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය; සම්මසනපටිවෙධපඤ්ඤාපි උග්ගහපරිපුච්ඡාපඤ්ඤාපි වට්ටතියෙව. **පත්තො වා පජ්ජති වාති**[13] අරහත්තං පත්තො වා පාපුණිස්සති වාති එවං ගුණසම්භාවනාය සම්භාවෙති. **අප්පත්තමානසාති** අප්පත්තඅරහත්තා අරහත්තං වා අප්පත්තං මානසං එතෙසන්තිපි අප්පත්තමානසා;[14] **දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරන්ති** එත්ථ දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරෙ ලොකියො‘පි වට්ටති ලොකුත්තරො‘පි.

9. 1. 5.

පඨමෙ අවිජ්ජාකොසජ්ජසාවජ්ජඅස්සද්ධියෙසු අකම්පනතො පඤ්ඤාබලාදීනි දට්ඨබ්බානි; **අකුසලසඞ්ඛාතාති** අකුසලාති ඤාතා; එස නයො සබ්බත්ථ **නාලමරියාති** අරියභාවං කාතුං අසමත්ථා අරියානං වා අනනුච්ඡවිකා; **වොදිට්ඨාති** සුට්ඨු දිට්ඨා; **වොචරිතාති** මනොද්වාරෙ සමුදාචාරප්පත්තා; **අත්ථිකස්සාති** ධම්මදෙසනාය අත්ථිකස්ස; **ආජීවිකභයන්ති**[15] ජීවිතවුත්තිභයං; **අසිලොකභයන්ති** ගරහාභයං; **පරිසසාරජ්ජභයන්ති**[16] පරිසං පත්වා සාරජ්ජං ඔක්කමනභයං; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

---

1. තත්ථ ඨිතකාස්සසවස්ස b.
   අරුණුග්ගං b. අරුණුග්ගමනං s.
2. ඡබ්බණ්ණසරීරරස්මි b. විසජ්ජනං ච s.
3. සාරජ්ජමානරූපොති b.
4. හරායමානො b. හරායමානො ඔත්තප්පමානො සාරජ්ජමානො s
5. දප්පත්තස්ස න පටිභානං b
6. එත්තකම්පි න b.
7. අපි යො ච තුණ්හී b.
8. දිකො චිය s. දිකො b.
9. ඉදං b.
10. සවනෙති s.
11. පඤ්හා b
12. ගුළ්හං b s.
13. පජ්ජති වාති b. ගච්ඡතිවා ති s.
14. අප්පත්ත b.
15. ආජීවිතභයන්ති s. ආජීවිකාභයන්ති b.
16. පරිසාසාරජ්ජභයන්ති b

9. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **ජීවිතපරික්ඛාරාති** ජීවිතසම්භාරා; **සමුදානෙතබ්බාති** සමාහරිතබ්බා; **කසිරෙන සමුදාගච්ඡන්තීති**[1] දුක්ඛෙන උප්පජ්ජන්ති. **රත්තිභාගං වා දිවසභාගං වාති** එත්ථ රත්තිභාගෙ ඤත්වා[2] රත්තිභාගෙයෙව පක්කමිතබ්බං; රත්තිං චණ්ඩවාළාදිපරිපන්ථෙ සති අරුණුග්ගමනං ආගමෙතබ්බං දිවසභාගෙ ඤත්වා දිවා පක්කමිතබ්බං දිවා පරිපන්ථෙ සති සූරියත්ථඞ්ගමනං[3] ආගමෙතබ්බං; **සඞ්ඛාපීති** සාමඤ්ඤත්ථස්ස භාවනාපාරිපූරි ආගමනං ඤත්වා; **සො පුග්ගලොති** පදස්ස පන **නානුබන්ධිතබ්බොති** ඉමිනා සම්බන්ධො. **අනාපුච්ඡාති** ඉධ පන තං පුග්ගලං අනාපුච්ඡා පක්කමිතබ්බන්ති අත්ථො; **අපි පනුජ්ජමානෙනාති** අපි නික්කඩ්ඪියමානෙන; එවරූපො හි පුග්ගලො සචෙ'පි දාරුකලාපසතං වා උදකඝටසතං වා වාලිකම්මණසතං වා[4] දණ්ඩං ආරොපෙති මා ඉධ වසීති නික්කඩ්ඪාපෙති වා තං ඛමාපෙත්වාපි යාවජීවං සො අනු අනුබන්ධිතබ්බොව න විජහිතබ්බො.

9. 1 7.

සත්තමෙ **පඤ්ච ඨානානි අජ්ඣාචරිතුන්ති** පඤ්ච කාරණානි අතික්කමිතුං; **පාණන්ති** අන්තමසො කුන්ථකිපිල්ලිකං; **අදින්නන්ති** අන්තමසො තිණසලාකම්පි පරසන්තකං; **ථෙය්‍යසඞ්ඛාතන්ති** ථෙය්‍යචිත්තෙන;[5] **සන්නිධිකාරකං කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුන්ති** සන්නිධිං කත්වා ඨපෙත්වා වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං අභබ්බො; අකප්පියං කාමගුණං[6] සන්ධායෙතං වුත්තං. **බුද්ධං පච්චක්ඛාතුන්ති** න බුද්ධො අයන්ති එවං පටික්ඛිපිතුං;[7] ධම්මාදීසුපි එසෙව නයො. එවං තාව අට්ඨකථාය ආගතං පාළියං පන ඉමස්මිං සුත්තෙ අගතිගමනානි කථිතානි. අට්ඨමෙ බුද්ධාදීනං පච්චක්ඛානං කථිතං.

9. 1. 9-10.

නවමෙ පුථුජ්ජනෙන සද්ධිං ගහිතත්තා ආහුනෙය්‍යාති වුත්තං. දසමෙ ගොත්‍රභූති සොතාපත්තිමග්ගස්ස අනන්තරපච්චයෙන[8] සිඛාප්පත්තබලවවිපස්සනාචිත්තෙන සමන්නාගතො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සම්බාධවග්ගො පඨමො.

---

9. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** සචෙ සත්ථා චාරිකං පක්කමිතුකාමො අස්ස ඉමස්මිං කාලෙ පක්කමෙය්‍ය **ඝඤ්හං** චාරිකං ගමනත්ථාය සත්ථාරං ආපුච්ඡාමීති චින්තෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝ

---

1. සමුදාහරන්තීති s.
2. එත්ථ b l.
3. සූරියත්ථඞ්ගමං b. සූරියත්ථඞ්ගමනං l s.
4. දාරුකලාපසතංවා වාලිකාඝටසතංවා; b.
5. චිත්තෙනාපි s.
6. අකප්පියං s.
7. එවං නික්ඛිපිතුං. l.
8. අනන්තරපච්චයෙන (ප චචයො) b.

පරිවුතො උපසඞ්කමි; **ආයස්මා මං භන්තෙති** සො කිර භික්ඛු ථෙරං මහතා භික්ඛුපරිවාරෙන[1] ගච්ඡන්තං[2] දිස්වා ඉමෙ භික්ඛූ තථාගතං පහාය සාරිපුත්තං පරිවාරෙත්වා නික්ඛන්තා ගමනවිච්ඡෙදමස්ස කරිස්සාමීති අට්ඨානෙ කොපං බන්ධිත්වා එවමාහ; තත්ථ **ආසජ්ජාති** ඝට්ටෙත්වා; **අප්පටිනිස්සජ්ජාති** අඛමාපෙත්වා[3] අච්චයං අදෙසෙත්වා; කිස්මිං පන සො කාරණෙ ආඝාතං බන්ධීති, ථෙරස්ස කිර දසබලං වන්දිත්වා උට්ඨාය ගච්ඡතො චීවරකණ්ණො තස්ස සරීරං ඵුසි වාතො පහරීතිපි වදන්ති එත්තකෙන ආඝාතං බන්ධිත්වා[4] ථෙරං මහතා පරිවාරෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා උසූයමානො[5] ගමනවිච්ඡෙදමස්ස කරිස්සාමීති එව මාහ. **එහි ත්වං භික්ඛූති** සත්ථා තස්ස භික්ඛුනො වචනං සුත්වා න තං[6] භික්ඛු සාරිපුත්තො පහරීති වුත්තෙ භන්තෙ තුම්හෙ අත්තනො අග්ගසාවකස්සෙව පක්ඛං වහථ න මය්හන්ති මයි මනොපදොසං කත්වා අපායෙ නිබ්බත්තෙය්‍යාති ඤත්වා සාරිපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා ඉමමත්ථං පුච්ඡිස්සාමීති එකං භික්ඛුං ආමන්තෙත්වා එවමාහ. **අවාපුරණං**[7] **ආදායාති** කුඤ්චිකං ගහෙත්වා; **සීහනාදන්ති** සෙට්ඨනාදං පමුඛනාදං අප්පටිවත්තියනාදං;[8] එවං වීහි මහාථෙරෙහි ආරොචිතො භික්ඛුසඞ්ඝො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි පහාය සබ්බො සන්තිකං අගමාසි. **ඛීයනධම්මන්ති** කථාධම්මං; **ගූථගතන්ති** ගූථමෙව ගූථගතං;[9] සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **පථවීසමෙනාති** අකුජ්ඣනඅදුස්සනට්ඨෙන[10] පථවියා සමානෙන; න හි පථවී මයි සුචිං නික්ඛිපන්තීති සොමනස්සං කරොති න අසුචිං නික්ඛිපන්තීති දොමනස්සං මය්හම්පි එවරූපං චිත්තන්ති දස්සෙති. **විපුලෙනාති** අපරිත්තෙන; **මහග්ගතෙනාති** මහන්තභාවං ගතෙන; **අප්පමාණෙනාති** වඩ්ඪිතපමාණෙන; **අවෙරෙනාති** අකුසලවෙරපුග්ගලවෙරරහිතෙන; **අබ්‍යාපජ්ජෙනාති** නිද්දුක්ඛෙන විගතදොමනස්සෙන; **සො ඉධාති** සො අනුපට්ඨිත කායානුපස්සනාසතිපට්ඨානො භික්ඛු එවං කරෙය්‍ය මාදිසො[11] කථං එවරූපං කරිස්සති භන්තෙති පඨමං සීහනාදං නදි; එවං සබ්බත්ථ යොජනා වෙදිතබ්බා. **රජොහරණන්ති** රජකුලාදීනං න සම්මජ්ජනියා සම්මජ්ජන්ති චොළකෙන පන පුඤ්ඡන්ති තස්සෙතං නාමං;[12] **කළොපිහත්ථොති**[13] පච්ඡිහත්ථො උක්ඛලිහත්ථො වා; **නන්තකවාසීති**[14] අන්තච්ඡින්නපිලොතිකවසනො;[15] **සූරතොති**[16] සුවිසීලො සොරච්චෙන සමන්නාගතො; **සුදන්තෙනාති** සුට්ඨු දමථං

1. 'භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරෙන' කත්ථචි.
2. ආගච්ඡන්තං s.
3. අක්ඛමාපෙත්වා b s.
4. බන්ධි b.
5. උස්සූයමානො b.
6. ත්වං l.
7. අපාපුරණං s.
8. සෙට්ඨනාදං සම්මුඛනාදං s. අප්පපිවත්තියනාදං b s. කත්ථචි-සීහළපොත්ථකෙ'පි.
9. ගූථගතන්ති ගූථමෙව bs
10. අකුජ්ඣනට්ඨෙන පථවියා b. අකුජ්ඣනට්ඨෙන අදුස්සනට්ඨෙන පථවියා s.
11. කරෙය්‍යාති සො b.
12. රජොහරණන්ති රජසම්මජ්ජන චොළකං පාදපුඤ්ඡනන්ති තස්සෙවනාමං b. රජකුලානං s. කත්ථචි සීහළපොත්ථකෙ'පි.
13. කළොපිහත්ථොති b l
14. නන්තිකවාසීති s.
15. පිලොතිකාවසනො b.
16. සුරතොති s l.

උපගතො; **සුවිනීතොති** සුසික්ඛිතො;[1] න කිඤ්චි[2] හිංසතීති **විසාණා** දීසු ගණ්හන්තම්පි පිට්ඨිං පරිමජ්ජන්තම්පි න කිඤ්චි විහෙඨෙති; **උසභච්ඡින්නවිසාණසමෙනාති** උසභස්ස ඡින්නවිසාණස්ස චිත්තසදිසෙන; **අට්ටියෙය්‍යාති** අට්ටො පීළිතො භවෙය්‍ය; **හරායෙය්‍යාති** ලජ්ජෙය්‍ය; **ජිගුච්ඡෙය්‍යාති** ජිගුච්ඡං ආපජ්ජෙය්‍ය; **මෙදකථාලිකන්ති**[3] මෙදකථාලිකා වුච්චති සූනකාරකෙහි යූසනික්ඛමනත්ථාය තත්ථ තත්ථ කතච්ඡිද්දා ථාලිකා; **පරිහරෙය්‍යාති** මංසස්ස පූරෙත්වා උක්ඛිපිත්වා ගච්ඡෙය්‍ය; **ඡිද්දාවඡිද්දන්ති** පරිත්තමහන්තෙහි ඡිද්දෙහි සමන්නාගතං; **උග්ඝරන්තන්ති** උපරිමුඛෙහි ඡිද්දෙහි නික්ඛමමානයූසං; **පග්ඝරන්තන්ති** අධොමුඛෙහි නික්ඛමමානයූසං; එවමස්ස සකලසරීරං[4] යූසමක්ඛිතං භවෙය්‍ය; **ඡිද්දාවඡිද්දන්ති** නවහි වණමුඛෙහි පරිත්තමහන්ත[5] ඡිද්දං, එවමෙත්ථ[6] අට්ඨමනවමෙහි වීහි[7] අඞ්ගෙහි ථෙරො අත්තනො සරීරෙ නිච්ඡන්දරාගතං කථෙසි. **අථ ඛො සො භික්ඛූති** එවං ථෙරෙන නවහි කාරණෙහි සීහනාදෙ නදිතෙ අථ සො භික්ඛු; **අච්චයොති** අපරාධො; මං **අච්චගමාති** මං අතික්කම්ම අභිභවිත්වා පවත්තො; **පටිගණ්හාතූති**[8] ඛමතු; **ආයතිං සංවරායාති** අනාගතෙ සංවරණත්ථාය පුන එවරූපස්ස අපරාධස්ස අකරණත්ථාය; **තග්ඝාති** එකංසෙන; **යථාධම්මං පටිකරොසීති** යථා ධම්මො ඨිතො තථෙව කරොසි[9] ඛමාපෙසීති වුත්තං හොති; **තං තෙ මයං පටිගණ්හාමාති**[10] තං තව අපරාධං මයං ඛමාම; **වුඩ්ඪිහෙසා භික්ඛු අරියස්ස විනයෙති** එසා භික්ඛු අරියස්ස විනයෙ බුද්ධස්ස භගවතො සාසනෙ වුඩ්ඪි[11] නාම කතමා අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථාධම්මං පටිකරිත්වා ආයතිං සංවරාපජ්ජනා; දෙසනං පන පුග්ගලාධිට්ඨානං කරොන්තො "යො අච්චයං අච්චයතො දිස්වා යථා ධම්මං පටිකරොති ආයතිං සංවරං ආපජ්ජතී"ති ආහ. **ඵලතීති** සචෙ හි ථෙරො න ඛමෙය්‍ය තස්ස භික්ඛුනො තත්ථෙව සත්තධා මුද්ධා ඵලෙය්‍ය තස්මා භගවා එවමාහ. **සචෙ මං සොති** සචෙ මං අයං භික්ඛු ඛමාහීති එවං වදති; **ඛමතු ච මෙ සොති** අයම්පි චායස්මා මය්හං ඛමතූති එවං ථෙරො තස්ස[12] අච්චයං පටිගණ්හිත්වා[13] සයම්පි තං සත්ථු සම්මුඛෙ[14] ඛමාපෙසීති.

9 2. 2.

දුතියෙ **ස උපාදිසෙසන්ති** ස උපාදානසෙසං;[15] **අනුපාදිසෙසන්ති** උපාදානසෙසරහිතං නිග්ගහණං;[16] **මත්තසො කාරීති** පමාණකාරී න පරිපූරකාරී[17] **න තාවායං සාරිපුත්ත ධම්මපරියායො පටිභාසීති**

---

1. සුසික්ඛිතොති සුවනුසික්ඛිතො b s.
2. න කඤ්චි s.
3. ආපජ්ජෙය්‍ය b.
4. සකලසරීරං සුමක්ඛිතං b.
5. පරිත්තමහන්තං b
6. එවමෙතං b.
7. අට්ඨමනවමෙහි s.
8. පටිග්ගණ්හතූති b, පටිග්ගණ්හාතූති s.
9. කරොසි ඛමාපෙසීති l.
10. පටිග්ගණ්හාමාති b s.
11. වුඩ්ඪී b s.
12. තස්ස ච s.
13. පටිග්ගණ්හිත්වා b s.
14. සයම්පි වා සම්මුඛෙ b.
15. සඋපාදිසෙසන්ති සුපාදිසෙසං b.
16. අනුපාදිසෙසන්තිඋපාදිසෙසරහිතං නික්ඛමමානං b. උපාදානසෙසරහිතං s.
17. මත්තසොකාරීති න පුරිපූරිකො b න පරිපූරිකාරී s.

අප්පටිභානං නාම භගවතො නත්ථි න තාවාහං ඉමං ධම්මපරියායං කථෙසින්ති[1] අයං පනෙත්ථ අත්ථො; **මා ඉමං ධම්මපරියායං සුත්වා පමාදං ආහරිංසූ**ති මයං කිර චතූහි අපායෙහි මුත්තාති උපරි අරහත්තත්ථාය විරියං අකරොන්තා මා පමාදං ආපජ්ජිංසු; **පඤ්හාධිප්පායෙන භාසිතො**ති තයා පුච්ඡිතස්ස පඤ්හස්ස[2] සභාගෙන[3] කථිතොති දස්සෙති, ඉමෙසං පන නවන්නං පුග්ගලානං භවෙසු ඡන්දරාගවිනොදනත්ථං එතමෙව අට්ඨුප්පත්තිං[4] කත්වා "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ අප්පමත්තකො'පි ගූථො දුග්ගන්ධො හොති එවමෙව ඛො අහං[5] භික්ඛවෙ අප්පමත්තකම්පි භවං න වණ්ණෙමි අන්තමසො අච්ඡරාසඞ්ඝාත[6] මත්තම්පී"ති ඉමං සුත්තන්තං[7] අභාසි, න කෙවලඤ්ච එතෙසංයෙව නවන්නං පුග්ගලානං ගති නිබද්ධා යෙසං පන කුලානං තීණි සරණානි පඤ්ච සීලානි එකං සලාකභත්තං එකං පක්ඛියභත්තං[8] එකං වස්සාවාසිකං එකා පොක්ඛරණී එකො ආවාසො එවරූපානි නිබද්ධ[9] පුඤ්ඤානි අත්ථි තෙසම්පි ගති නිබද්ධා[9] සොතාපන්නසදිසායෙව තානි කුලානීති.[10]

9. 2. 3.

තතියෙ **දිට්ඨධම්මවෙදනීය**න්ති[11] ඉමස්මිඤ්ඤෙව අත්තභාවෙ[12] විපච්චනකකම්මං: **සම්පරායවෙදනීය**න්ති[11] දුතියෙ අත්තභාවෙ විපච්චනකකම්මං; **සුඛවෙදනීය**න්ති සුඛවෙදනාජනකකම්මං; **දුක්ඛවෙදනීය**න්ති දුක්ඛවෙදනාජනකකම්මං; **පරිපක්කවෙදනීය**න්ති ලද්ධවිපාකවාරං; **අපරිපක්කවෙදනීය**න්ති අලද්ධවිපාකවාරං; **බහුවෙදනීය**න්ති බහුවිපාකදායකං; **අප්පවෙදනීය**න්ති න බහුවිපාකදායකං; **අවෙදනීය**න්ති විපාකවෙදනාය අදායකං; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටවිවට්ටං කථිතං.

9. 2. 4

චතුත්ථෙ **සමිද්ධී**ති අත්තභාවසමිද්ධතාය එවං ලද්ධනාමො ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකත්ථෙරො;[13] **කිමාරම්මණා**ති කිංපච්චයා; **සඞ්කප්පවිතක්කා**ති සඞ්කප්පභූතා විතක්කා; **නාමරූපාරම්මණා**ති නාමරූපපච්චයා; ඉමිනා චත්තාරො අරූපක්ඛන්ධා භූතුපාදායරූපඤ්ච[14] විතක්කානං පච්චයොති දස්සෙති; **ක්ව නානත්තං**[15] **ගච්ඡන්තී**ති කස්මිං ඨානෙ නානාසභාවතං වෙමත්තතං ගච්ඡන්ති; **ධාතූසූ**ති රූපධාතුආදීසු අඤ්ඤොයෙව හි රූපවිතක්කො අඤ්ඤො සද්දවිතක්කාදයොති; **ඵස්සසමුදයා**ති සම්පයුත්තඵස්සපච්චයා; **වෙදනාසමොසරණා**ති තිස්සො වෙදනාසමොසරණා; එත්තකෙන කුසලාකුසලමිස්සකා කථිතා.

---

1. කථෙස්සන්ති s.
2. භාසිතොති තස්ස s. පුච්ඡිතපඤ්හස්ස b s.
3. සභාවෙන b.
4. අත්ථුප්පත්තිං b s.
5. ඛවාහං b.
6. අච්ඡරාසඞ්ඝාට b.
7. සුත්තං b.
8. සලාකාභත්තං එකං වස්සාවාසිකං b. පක්ඛිකභත්තං s.
9. නිබ්බද්ධ b.
10. තානිකුලානි b s.
11. වෙදනීයන්ති b.
12. ඉමස්මිං යෙවත්තභාවෙ b. යෙව අත්තභාවෙ s.
13. ථෙරො b s.
14. භූතුපාදායරූපඤ්ච b l.
15. ක්වනානානත්තං b.

සමාධිපමුඛාති ආදයො පන අපචයපක්ඛිකාති[1] වෙදිතබ්බා; තත්ථ පුබ්බඞ්ගමට්ඨෙන ජෙට්ඨකට්ඨෙන වා සමාධි පමුඛං එතෙසන්ති සමාධිපමුඛා; ජෙට්ඨකකාරණට්ඨෙන සති අධිපතෙය්‍යා[2] එතෙසන්ති සතාධිපතෙය්‍යා; මග්ගපඤ්ඤා උත්තරා එතෙසන්ති පඤ්ඤුත්තරා; ඵලවිමුත්තිං පත්වා සාරප්පත්තා[3] හොන්තීති විමුත්තිසාරා; ආරම්මණවසෙන අමතං නිබ්බානං ඔගාහිත්වා තත්ථ පතිට්ඨිතාති අමතොගධා; තෙන ච මා මඤ්ඤීති තෙන විස්සජ්ජනෙන අහං අග්ගසාවකෙන පුච්ඡිතෙ පඤ්හෙ විස්සජ්ජෙසින්ති මා මානං වා දප්පං වා අකාසි.

9. 2. 5.

පඤ්චමෙ තීණි චත්තාරි වස්සානි වස්සගණා අනෙකෙ වස්සගණා උප්පන්නා අස්සාති අනෙකවස්සගණිකො,[4] තස්සස්සූති තස්ස භවෙය්‍යුං; අභෙදනමුඛානීති න කෙනචි භින්දිත්වා කතානි කෙවලං කම්මසමුට්ඨිතානෙව වණමුඛානි; ජෙගුච්ඡියඤ්ඤෙවාති[5] ජිගුච්ඡිතබ්බමෙව පටිකූලමෙව;[6] චාතුම්මහාභූතිකස්සාති[7] චතුමහාභූතමයස්ස; ඔදනකුම්මාසූපචයස්සාති ඔදනෙන චෙව කුම්මාසෙන ච උපචිතස්ස වඩ්ඪිතස්ස; අනිච්චුච්ඡාදනපරිමද්දනභෙදනවිද්ධංසනධම්මස්සාති හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චධම්මස්ස දුග්ගන්ධවිඝාතත්ථාය තනුවිලෙපනෙන[8] උච්ඡාදනධම්මස්ස අඞ්ගපච්චඞ්ගාබාධවිනොදනත්ථාය සම්බාහනෙන[9] පරිමද්දනධම්මස්ස; දහරකාලෙ වා ඌරූසු සයාපෙත්වා ගබ්භවාසෙන දුස්සණ්ඨිතානං තෙසං[10] තෙසං අඞ්ගපච්චඞ්ගානං[11] සම්පාදනත්ථං අඤ්ජනපීළනාදිවසෙන පරිමද්දනධම්මස්ස; එවං පරිහරිතස්සාපි ච භෙදන[12] විද්ධංසනධම්මස්ස භිජ්ජනවිකිරණසභාවස්සෙවාති අත්ථො; එත්ථ ච අනිච්චපදෙන[13] චෙව භෙදනවිද්ධංසනපදෙහි චස්ස අත්ථඞ්ගමො කථිතො. සෙසෙහි සමුදයො, නිබ්බින්දථාති උක්කණ්ඨථ පජහථ ඉමං කායන්ති දස්සෙති; එවමිමස්මිං සුත්තෙ බලවවිපස්සනා කථිතා. ඡට්ඨං වුත්තනයමෙව. පඤ්ඤාසීසෙන[14] පනෙත්ථ ඤාණමෙව කථිතං.

9. 2. 7.

සත්තමෙ න මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්තීති[15] මනවඩ්ඪනෙන මනං අල්ලීයනාකාරෙන[16] ආසනා වුට්ඨාය න පච්චුග්ගමනං[17] කරොන්ති; න මනාපෙන අභිවාදෙන්තීති න පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දන්ති; අසක්කච්චං දෙන්තීති අචිත්තිකාරෙන[18] දෙන්ති; නො සක්කච්චන්ති

---

1. අපච්චයපක්ඛිකාති b
2. අධිපතෙය්‍යං s
3. සාරපත්තා b.
4. තීණිචත්තාරිවස්සානිගණිකො වස්සගණා උප්පන්නාස්ස අස්සාති අනෙකවස්සගණිකො b.
5. ජෙගුච්ඡියෙවාති b. ජෙගුච්ඡියං යෙවාති s.
6. පටිකූලමෙව b s.
7. චාතුමහාභූතිකස්සාති b.
8. දුග්ගන්ධහිංසනත්ථාය s, අනුවිලෙපනෙන s, තනුවිලෙපනෙන b.
9. (ඛුද්දක)සම්බාහනෙන b.
10. දුස්සණ්ඨිතානං b.
11. අඞ්ගානං b l. සණ්ඨාන b.
12. ඡෙදන l.
13. අභිච්චපදෙන b.
14. සඤ්ඤාසීසෙන b s.
15. පච්චුපට්ඨෙන්තීති s.
16. මනවඩ්ඪනෙන අල්ලීයනකෙනාකාරෙන b. අල්ලීයනාකාරෙන s.
17. වුට්ඨායපච්චුග්ගමනං න b
18. අචිත්තීකාරෙන s.

සහත්ථා න දෙන්ති; **න උපනිසීදන්ති ධම්මසවනායා**ති ධම්මං සුණිස්සාමාති න සමීපෙ නිසීදන්ති; **න රසියන්තී**ති[1] න තුස්සන්ති සපපිණ්ටඨ[2] ආසිත්තඋදකං[3] විය විවට්ටෙත්වා[4] ගච්ඡන්ති.

9. 2. 8-9.

අට්ඨමෙ වෙතෙය්‍යජ්ඣාසයවසෙන මෙත්තාභාවනං පක්ඛිපිත්වා නවඞ්ගසමන්නාගතොති වුත්තං. නවමෙ **විප්පටිසාරිනියො**ති විප්පටිසාරිතං මඞ්කුභාවං ආපජ්ජිමහා;[5] **හීනං කායන්**ති උපරි දෙවලොකං උපාදය හෙට්ඨිමො හීනොති වුච්චති; **නො ච ඛො යථාසන්**ති **යථා බලං සංවිභජිම්හා**ති අත්තනො සත්තියා ච බලස්ස ච අනුරූපෙන සීලවන්තානං සංවිභාගං කත්වා න භුඤ්ජිමහා[6].

9. 2. 10.

දසමෙ **අපි නු තෙ ගහපති කුලෙ දානං දීයතී**ති[7] න ඉදං භගවා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං[8] සන්ධාය පුච්ඡති සෙට්ඨිස්ස හි ඝරෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිච්චං පණීතදානං දීයති[7] තං සත්ථා න ජානාති ලොකියමහාජනස්ස පන දීයමානං දානං[9] අත්ථි තං ලූඛං හොති සෙට්ඨිස්ස චිත්තං න පීණෙති තං පුච්ඡාමීති[10] පුච්ඡති; **කණාජකන්**ති[11] සකුණ්ඩකභත්තං සකුණ්ඩකෙහිපි[12] කණිකතණ්ඩුලෙහෙව පක්කං; **බිලඞ්ගදුතියන්**ති කඤ්ජිකදුතියං;[13] **අසක්කච්චං දෙතී**ති අසක්කරිත්වා දෙති අචිත්තීකාරෙන[14] දක්ඛිණෙය්‍යෙ අගාරවෙන දෙති; **අසහත්ථා දෙතී**ති සහත්ථෙන අදත්වා පරහත්ථෙන දෙති ආණත්තිමත්තමෙව කරොතීති අත්ථො; **අපවිද්ධං**[15] **දෙතී**ති න නිරන්තරං දෙති[16] සංවච්ඡරිකසොණ්ඩවල්ලි[17] විය හොති; **අනාගමනදිට්ඨිකො දෙතී**ති න කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච සද්දහිත්වා දෙති; **යත්ථ යත්ථා**ති තීසු කුලසම්පදාසු යස්මිං යස්මිං කුලෙ; **න උළාරාය භත්තභොගායා**ති ආදිසු නානග්ගරසෙ පුරාණසාලිභොජනෙ[18] උපනීතෙ චිත්තං න නමති හරෙථෙතං රොගවඩ්ඪනන්ති වත්වා යෙන වා තෙන වා ඩාකෙන සද්ධිං සකුණ්ඩකභත්තං[19] අමතං විය සම්පියායන්තා[20] භුඤ්ජති, කාසිකාදිසු වරවත්ථෙසු උපනීතෙසු හරෙථෙතානි නිවාසෙන්තස්ස පටිච්ඡාදෙතුම්පි න සක්කොන්ති ගත්තෙසුපි න සණ්ඨහන්තීති වත්වා නාළිකෙරසාටකමූලතචසදිසානි[21] පන ථූලවත්ථානි ඉමානි නිවාසෙන්තා නිවත්ථභාවම්පි ජානාති පටිච්ඡාදෙතබ්බම්පි පටිච්ඡාදෙන්තීති සම්පියායමානො නිවාසෙති, හත්ථියාන

---

1. න රසියන්තීති s.
2. න සුස්සූසන්ති සටපිවෙඨ b.
3. ආසිත්තං උදකං s.
4. විය වට්ටෙත්වා b ගච්ඡන්තීති s
5. ආපජ්ජිමහ b.
6. න භජ්ජිමහ b.
7. දීයතීති b s.
8. දින්නදානං s.
9. දීයමානදානං b.
10. තං b s.
11. කාණාජකන්ති s සකුණ්ඩකං s.
12. අකුණ්ඩකෙහිපි b.
13. කඤ්ජියදුතියං b.
14. අපචිත්තිං කත්වා දෙතීති අපචිත්තීකාරෙන s.
15. අපවිද්ධං s.
16. න නිරන්තරං දෙති ඡඩ්ඩතුකාමො විය හුත්වා වම්මිකෙ ගොධං පක්ඛිපන්තො විය දෙති s.
17. සංවච්ඡරිකං b සොණ්ඩබලි b සොණ්ඩවල්ලි s.
18. නානග්ගරසසුගන්ධසාලිභොජනෙ b නානාග්ගරසෙසුගන්ධ [සාලිභොජනෙ s.
19. තෙන වා කඤ්ජකෙන සද්ධිං කුණ්ඩකකණි [කභත්තං l.
20. සම්පියායමානො b.
21. නාළිකෙරසාටකකතමූලතච [සදිසානි s.

අස්සයානරථයානසුවණ්ණසිවිකාදිසු[1] උපනීතෙසු ගරථෙතානි චලා
චලානි[2] න සක්කා එත්ථ[3] නිසීදිතුන්ති වත්වා ජජ්ජරරථකෙ උපනීතෙ
අයං නිච්චලො එත්ථ සුඛං නිසීදිතුන්ති[4] තං සාදියති; න උළාරෙසු
පඤ්චසු කාමගුණෙසූති අලඞ්කතපටියත්තා රූපවතියො ඉත්ථියො දිස්වා
යක්ඛිනියො මඤ්ඤෙ එතා ඛාදිතුකාමා කිං එතාහීති යථාසුඛෙනෙව[5]
විතිනාමෙති; න සුස්සූසන්ති සොතුං න ඉච්ඡන්ති න සද්දහන්තීතිපි[6]
අත්ථො; න සොතං ඔදහන්තීති කථිතස්ස සවනත්ථං සොතපසාදං න[7]
ඔදහන්ති; සක්කච්චන්ති ආදීනි[8] වුත්තවිපරියායෙන වෙදිතබ්බානි.
වෙලාමොති ජාතිගොත්තරූපභොගසද්ධාපඤ්ඤාදීහි මරියාදවෙලං[9]
අතික්කන්තෙහි උළාරෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතත්තා එවං ලද්ධනාමො;
සො එවරූපං දානං අදාසි[10] මහාදානන්ති එත්ථ අයමානුපුබ්බී[11] කථා,
සො කිර අතීතෙ බාරාණසියං පුරොහිතගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි,
වෙලාමකුමාරොතිස්ස නාමං අකංසු, සො සොළසවස්සකාලෙ[12] බාරා
ණසි[13] රාජකුමාරෙන සද්ධිං සිප්පුග්ගහණත්ථං[14] තක්කසිලං අගමාසි,
තෙ උභො පි දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පං පට්ඨ
පයිංසු.[15] යථා ච තෙ එවං අඤ්ඤෙ'පි ජම්බුදීපෙ[16] චතුරාසීතිසහස්ස
රාජකුමාරා, බොධිසත්තො අත්තනා ගහිතගහිතට්ඨානං[17] පිට්ඨි
ආචරියො හුත්වා චතුරාසීතිකුමාරසහස්සානි සික්ඛාපෙති, සයම්පි
සොළසවස්සෙහි ගහෙතබ්බසිප්පං[18] තීහි වස්සෙහි උග්ගණ්හි, ආචරියො
වෙලාමකුමාරස්ස සිප්පං පගුණන්ති ඤත්වා තාතා[19] වෙලාමො මයා
ඤාතං සබ්බං ජානාති තුම්හෙ සබ්බෙ'පි සමග්ගා ගන්ත්වා එතස්ස
සන්තිකෙ සිප්පං[20] උග්ගණ්හථාති චතුරාසීතිකුමාරසහස්සානි බොධි
සත්තස්ස නිය්‍යාතෙසි,[21] බොධිසත්තො ආචරියං වන්දිත්වා චතුරාසීති
කුමාරසහස්සපරිවාරො නික්ඛමිත්වා එකං ආසන්නනගරං[22] පත්වා තං[23]
නගරසාමිකං රාජකුමාරං උග්ගණ්හාපෙත්වා තස්ස සිප්පෙ පගුණෙ
ජාතෙ තං තත්ථෙව[24] නිවෙසෙසි, එතෙනුපායෙන චතුරාසීතිනගර
සහස්සානි ගන්ත්වා චතුරාසීතියා රාජකුමාරානං සිප්පං පගුණං
කාරෙත්වා තස්මිං තස්මිං නගරෙ තං තං නිවෙසෙත්වා බාරාණසිරාජ
කුමාරං ආදාය බාරාණසිං පච්චාගඤ්ඡි, තත්ථ බාරාණසිරාජකුමාරං[25]
පරියොසිතසිප්පං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු, බොධිසත්තස්ස[26] පුරොහි
තට්ඨානං අදංසු. තෙ'පි චතුරාසීතිසහස්සරාජකුමාරා සකෙසු[27] සකෙසු

1. අස්සයානසුවණ්ණ සිවිකාදිසු b.
2. හරථෙතානියානානි න සක්කා s චලචලානි b.
3. එත්ථ සුඛං s.
4. නිසීදිතුන්ති වත්වා s
5. යථාථාසුඛෙනෙව b s.
6. සද්දහන්තීති b.
7. න සොතප්පසාදං s න සොතපසාදං b.
8. ආදීනිපි b.
9. මරියාදං වෙලං s.
10. දානමදාසි b s.
11. අයං b s අනුපුබ්බි s අනුපුබ්බී b.
12. සොළසවස්සිකකාලෙ s.
13. බාරාණසී s.
14. සිප්පගහණත්ථං b
15. පට්ඨපයිංසු b.
16. එවමඤ්ඤෙ'පිජම්බුදීපෙ s.
17. අත්තනො s ගහිතට්ඨානෙ b s.
18. ගහිතබ්බං සිප්පං s.
19. සො b.
20. තස්සසිප්පං b තස්සසන්තිකෙ s.
21. නියාදෙති s, නියාදෙසි b l.
22. ආසන්නං නගරං s
23. පත්වා b.
24. ජාතෙ තත්ථ b නිවෙසෙන්ති s.
25. බාරාණසිං අගමාසි මනුස්සා කුමාරං b.
26. අභිසිඤ්චිංසු වෙලාමස්ස b s.
27. කුමාරා s.

රජ්ජෙසු අභිසෙකං පත්වා අනුසංවච්ඡරං බාරාණසිරඤ්ඤො උපට්ඨානං ආගච්ඡන්ති, තෙ රාජානං දිස්වා වෙලාමස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආචරිය අම්හෙ රජ්ජෙසු පතිට්ඨිතා[1] වදෙය්‍යාථ යෙනත්ථොති වත්වා ගච්ඡන්ති, තෙසං ගමනාගමනකාලෙ[2] සකටසන්දමානිකගාවි[3]ගොණකුක්කුටසූකරාදයො ගණ්හන්තානං ජනපදෙ අති විය උපද්දුතො හොති, මහාජනො සන්නිපතිත්වා රාජඞ්ගණෙ කන්දති, රාජා වෙලාමං පක්කොසිත්වා[4] ආචරිය උපද්දුතො ජනපදෙ රාජූනං ගමනාගමනකාලෙ මහාවිලොපං කරොන්ති මනුස්සා සන්ධාරෙතුං න සක්කොන්ති ජනපදපීළාය[5] උපසමනෙ[6] එකං උපායං කරොථාති, සාධු මහාරාජ උපායං කරිස්සාමි තුම්හාකං යත්තකෙන ජනපදෙන අත්ථො තං පරිච්ඡින්දිත්වා ගණ්හථාති, රාජා තථා අකාසි වෙලාමො චතුරාසීතියා රාජසහස්සානං ජනපදෙ විචාරෙත්වා චක්කනාභියං අරෙ විය රඤ්ඤො ජනපදස්මිං ඔසාරාපෙසි,[7] තතො පට්ඨාය තෙ රාජානො ආගච්ඡන්තාපි ගච්ඡන්තාපි[8] අත්තනො අත්තනො ජනපදෙනෙව සඤ්චරන්ති අම්හාකං ජනපදෙති විලොපං න කරොන්ති රාජගාරවෙන රඤ්ඤො ජනපදම්පි න පීළෙන්ති, ජනපදා සන්නිසින්නා නිස්සද්දා නිරවා[9] අහෙසුං, සබ්බෙ රාජානො හට්ඨතුට්ඨා යෙන[10] යෙන වො[11] ආචරිය අත්ථො තං අම්හාකං වදථාති[12] පවාරයිංසු, වෙලාමො සීසං නහාතො අත්තනො අත්තනො[13] නිවෙසනෙ සත්තරතනපරිපූරානං ගබ්භානං ද්වාරානි විවරාපෙත්වා යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා සඤ්චිතං[14] ධනං ඔලොකෙත්වා ආයවයං[15] උපධාරෙත්වා මයා සකලජම්බුදීපං බොධෙන්තෙන දානං දාතුං වට්ටතීති රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා ගඞ්ගාතීරෙ ද්වාදසයොජනිකා උද්ධනපන්තියො කාරෙත්වා තස්මිං තස්මිං ඨානෙ සප්පිමධුඵාණිතතෙලතිලතණ්ඩුලාදීනං ඨපනත්ථාය මහාකොට්ඨාගාරානි පතිට්ඨාපෙත්වා එතස්මිං එතස්මිං[16] ඨානෙ එත්තකා එත්තකා ජනා සංවිදහථ යං කිඤ්චි මනුස්සානං ලද්ධබ්බං නාම අත්ථි තතො එකස්මිම්පි අසති මය්හං ආරොචෙය්‍යාථාති මනුස්සෙ සංවිධාය අසුකදිවසතො පට්ඨාය වෙලාමබ්‍රාහ්මණස්ස දානං භුඤ්ජන්තූති[17] නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා දානග්ගං පරිනිට්ඨිතන්ති දානයුත්තෙහි ආරොචිතෙ සහස්සග්ඝනකං[18] නිවාසෙත්වා පඤ්චසතග්ඝනකං[19] එකංසං කත්වා සබ්බාලඞ්කාරභූසිතො දානවීමංසනත්ථාය ඵලිකවණ්ණස්ස උදකස්ස සුවණ්ණභිඞ්ගාරං[20] පූරෙත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ සචෙ ඉමං දානං පටිග්ගහෙතුං යුත්තරූපා දක්ඛිණෙය්‍යපුග්ගලා අත්ථි ඉදං උදකං නික්ඛමිත්වා පථවිං ගණ්හාතු සචෙ නත්ථි එවමෙව තිට්ඨතූති සච්චකිරියං කත්වා භිඞ්ගාරං[21] අධොමුඛං

1. අම්හෙසු රජ්ජෙසු පතිට්ඨිතෙසු s.
2. තෙසං ආගමනකාලෙ b.
3. ගාවි s.
4. පක්කොසාපෙත්වා s.
5. ජනපදස්සපීළාය s.
6 උපසමෙතුං s උපසම. b,
7. ඔසාරාපෙසි b.
8. ආගච්ඡන්තාපි b l,
9. නීරවා s l.
10. තුට්ඨා s l.
11. යෙන b.
12. වදෙථාති b.
13. අත්තනො b s,
14. ථපිතං b ඨපිතං s.
15. ඛයවයං b.
16. එකෙකස්මිං b.
17. දානං භුඤ්ජන්ති b.
18. සහස්සග්ඝනිකං වත්ථං s
19. ග්ඝනිකං s.
20. භිඞ්ගාරං l. [භිඞ්ගාරං s.
21. භිඞ්ගාරං l සුවණ්ණ

අකාසි උදකං ධම්මකරකෙන ගහිතං විය අහොසි, බොධිසත්තො පුනෙවං වත මහා ජම්බුදීපෙ එකපුග්ගලො'පි දක්ඛිණං පටිග්ගහෙතුං යුත්තරූපො නත්ථීති විප්පටිසාරං අකත්වා සචෙ දායකස්ස වසෙනායං[1] දක්ඛිණා විසුජ්ඣිස්සති උදකං නික්ඛමිත්වා පඨවිං ගණ්හාතූති චින්තෙසි, ඵලිකවට්ටිසදිසං[2] උදකං නික්ඛමිත්වා පඨවිං ගණ්හි, ඉදානි දානං දස්සාමීති දානග්ගං පත්වා දානං ඔලොකෙත්වා යාගුවෙලාය යාගුං ඛජ්ජකවෙලාය ඛජ්ජකං භොජනවෙලාය භොජනං දාපෙසි,[3] එතෙනෙව නීහාරෙන දිවසෙ දිවසෙ දානං දීයති, තස්මිං ඛො පන දානග්ගෙ ඉදං නාම අත්ථි ඉදං[4] නත්ථීති වත්තබ්බං නත්ථි, ඉදං දානං[5] එත්තකමෙත්තෙනෙව න[6] නිට්ඨං ගමිස්සතීති රතනසුවණ්ණං නීහරාපෙත්වා සුවණ්ණපාතිං කාරාපෙත්වා[7] චතුරාසීති සුවණ්ණපාතිසහස්සාදීනං අත්ථාය චතුරාසීති රාජසහස්සානං සාසනං පහිණි; රාජානො චිරස්සං වත මයං ආචරියෙන අනුග්ගහිතාති සබ්බං සම්පාදෙත්වා පෙසෙසුං, දානෙ දීයමානෙ යෙව සත්තවස්සානි සත්තමාසා අතික්කන්තා, අථ බ්‍රාහ්මණො හිරඤ්ඤං භාජෙත්වා දානං දස්සාමීති මහන්තෙ ඔකාසෙ දානං සජ්ජාපෙසි, සජ්ජාපෙත්වා චතුරාසීති සුවණ්ණපාතිසහස්සානි ආදිං කත්වා කොටිතො පට්ඨාය අදාසි. තත්ථ රූපියපූරානීති රජතකටසීරජතථාලරජතමාසකෙහි[8] පූරානි; පාතියො පන බුද්ධිකාති න සල්ලක්ඛෙතබ්බා, එකකරීසප්පමාණෙ භූමිභාගෙ චතස්සොව පාතියො ඨපයිංසු, පාතිමකුළං[9] නවරතනං[10] හොති මුඛවට්ටිතො පට්ඨාය අට්ඨරතනං[10] මුඛවට්ටියා ජුත්තො[11] ආජඤ්ඤරථො අනුපරියායති, දදමානො පාතියා බාහිරන්තෙන වග්ගවග්ගෙ පටිග්ගාහකෙ ඨපෙත්වා පඨමං පාතියං[12] පක්ඛිත්තං දත්වා පච්ඡා සඞ්ඛසඞ්ඛිතො[13] වියොජෙත්වා පාතින්ති[14] එවං චතුරාසීතිපාතිසහස්සානි අදාසි; රූපියපාතිආදිසුපි එසෙව නයො. එත්ථාපි ච[15] සුවණ්ණපූරානීති සුවණ්ණකටසීසුවණ්ණථාල[16] සුවණ්ණමාසකෙහි පූරානි; හිරඤ්ඤපූරානීති සත්තවිධවරරතනස්ස[17] පූරානි; සොවණ්ණාලඞ්කාරානීති සුවණ්ණාලඞ්කාරානි; කංසූපධාරණානීති රජතමය[18] ඛීරපටිච්ඡකානි; තාසම්පන[19] ධෙනූනං සිඞ්ගානි සුවණ්ණකොසකපරියොනද්ධානි අහෙසුං ගීවාය සුමනදාමං පිළන්ධිංසු චතූසු පාදෙසු නූපුරානි[20] පිට්ඨියං වරදුකූල[21] පාරුතං කණ්ඨෙ සුවණ්ණඝණ්ටං[22] බන්ධිංසු; වත්ථකොටිසහස්සානීති ලොකවොහාරෙන[23] වීසති වත්ථයුගානි එකා[24] කොටි ඉධ පන දස දස සාටකාති[25] වුත්තං; ඛොම

---

1. වසෙන s
2. ඵලිකවණ්ණ
3. යාපෙසි s. [සදිසං b s.
4. ඉදං නාම b.
5. ඉදානි තං දානං b.
6. මත්තෙනෙව b.
7. සුවණ්ණපාතියො b. කාරෙත්වා b s.
8. රජතථාලරජත මාසකෙහි s රජතතට්ටි රජතථාලරජතසරකෙහි b.
9. පාතිමකුලං s. පාතිමකුළං b.
10. රතනං s.
11. පාතිමුඛවට්ටියා b s සංයුත්තො s.
12. පාතියා b.
13. කත්වා පච්ඡාසඞ්ඛිතො s.
14. වියොජෙත්වා දෙතීති b s.
15. එත්ථපි ච b.
16. සුවණ්ණතට්ටි b. සුවණ්ණථාල s.
17. සත්තරතන b. සත්තවිධරතන s.
18. රජතමයානි s.
19. තානිපන b.
20. පාදෙසු සුවණ්ණඛරානි b.
21. වරදුකූලං b.
22. සුවණ්ණඝණ්ටං s.
23. ලොකවොහාරතො b.
24. එක s.
25. දසසාටකානි b දසදසසාටකා එකා [කොටීති [වුත්තා s.

සුඛුමානන්ති අදිම්හි ඛොමාදිසු යං යං සුඛුමං තං තදෙව අදාසි; යානි පනෙතානි ඉත්ථිදානං[1] උසභදානං මජ්ජදානං සමජ්ජදානන්ති[2] අදාන සම්මතානි[3] තානිපි එස වෙලාමස්ස දානමුඛෙ ඉදං නාම නත්ථීති වත්තබ්බං පච්ඡින්දිතුං පරිවාරත්ථාය අදාසි; නජ්ජො මඤ්ඤෙ විස්සන්දන්තීති නදියො විය විස්සන්දන්ති; ඉමිනා එත්තකෙන[4] සත්ථා වෙලාමස්ස දානං කථෙත්වා ගහපති එතං මහාදානං න අඤ්ඤො අදාසි අහං අදාසිං එවරූපං පන දානං දදන්තෙනා'පි අහං පටිග්ගහෙතුං යුත්තරූපං පුග්ගලං නාලත්ථං ත්වං මාදිසෙ බුද්ධෙ ලොකස්මිං දිස්සමානෙ[5] දානං දදමානො කස්මා චින්තෙසීති සෙට්ඨිස්ස දෙසනං වඩ්ඪෙන්තො සියා ඛො පන තෙති ආදිමාහ. තත්‍ර ච යානි තදා අහෙසුං රූපවෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණානි තානි නිරුද්ධානි කස්මා අහං තෙන සමයෙන වෙලාමො[6] බ්‍රාහ්මණොති ආහාති, පවෙණියා අවිච්ඡින්නත්තා, තානි හි රූපාදීනි නිරුජ්ඣමානානි ඉමෙසං පච්චයං[7] දත්වා නිරුද්ධානි අපරාපරං අවිච්ඡින්නං[8] පවෙණිං ගහෙත්වා එවමාහ. න තං කොචි දක්ඛිණං සොධෙතීති කොචි සමණො වා බ්‍රාහ්මණො වා දෙවො වා මාරො වා උට්ඨාය තං දක්ඛිණං සොධෙතීති වත්තබ්බො නාහොසි[9] තං හි දක්ඛිණං සොධෙන්තො උත්තමකොටියා බුද්ධො හෙට්ඨිමකොටියා ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරසදිසො සාවකො සොධෙය්‍ය; දිට්ඨිසම්පන්නන්ති දස්සනසම්පන්නං සොතාපන්නං, ඉදං තතො මහප්ඵලතරන්ති ඉදං සොතාපන්නස්ස දින්නදානං ලොකියමහාජනස්ස සත්තමාසාධිකානි සත්තසංවච්ඡරානි එත්තකං හිරඤ්ඤසුවණ්ණං පරිච්චජන්තෙන දින්නදානතො මහප්ඵලං; යො ච සතං දිට්ඨිසම්පන්නානන්ති එත්ථ එකස්ස සකදාගාමිස්ස වසෙන එකුත්තරසතං සොතාපන්නෙ කත්වා සොතාපන්නගණනා වෙදිතබ්බා; ඉමිනා උපායෙන සබ්බවාරෙසු හෙට්ඨා[10] හෙට්ඨා ආගතෙ(න) අනන්තරෙන අනන්තරෙන සතගුණං[11] කත්වා පුග්ගලගණනා වෙදිතබ්බා. බුද්ධපමුඛන්ති එත්ථ සම්මාසම්බුද්ධං සඞ්ඝත්ථෙරං කත්වා නිසින්නො සඞ්ඝො බුද්ධපමුඛො සඞ්ඝොති වෙදිතබ්බො; චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්සාති එත්ථ[12] චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස කතවිහාරො නාම යත්ථ චෙතියං පතිට්ඨිතං හොති ධම්මස්සවනං කරීයති[13] චතූහි දිසාහි[14] භික්ඛූ ආගන්ත්වා අප්පටිපුච්ඡිත්වායෙව පාදෙ ධොවිත්වා කුඤ්චිකාය ද්වාරං විවරිත්වා සෙනාසනං පටිජග්ගිත්වා වසිත්වා යථාඵාසුකං ගච්ඡන්ති සො අන්තමසො චතුරතනියා පණ්ණසාලාපි හොතු[15] චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස කතවිහාරොත්වෙව වුච්චති; සරණං ගච්ඡෙය්‍යාති එත්ථ මග්ගෙනාගතං අනිවත්තනසරණං

1. සානිපන ඉත්ථිදානං s.
2. සමජ්ජාදානන්ති b.
3. අදානන්ති සම්මතානි s.
4. ඉමිනා b.
5. දිට්ඨමානෙ b.
6. වෙලාමොනාම s.
7. පච්චයෙ b s.
8. අවිච්ඡින්න b
9. න හොති b
10. සබ්බවාරෙසු b s.
11. ආගතෙ l. අනන්තරෙන සතගුණං s, අනන්තරසතගුණං b.
12. වෙදිතබ්බො b.
13. ධම්මස්සවනං b කරීයන්ති s.
14. දිසාහි ච b s.
15. හොති b s.

අධිප්පෙතං; අපරෙ පනාහු අත්තානං නිය්‍යාතෙත්වා[1] දින්නත්තා සරණගමනං තතො මහප්ඵලතරන්ති වුත්තං; **සික්ඛාපදං සමාදියෙය්‍යාති** පඤ්චසීලානි ගණ්හෙය්‍ය; සීලම්පි මග්ගෙන ආගතං අච්ඡින්නසීලමෙව කථිතං අපරෙ පනාහු සබ්බසත්තානං අභයදානස්ස දින්නත්තා සීලං තතො මහප්ඵලතරන්ති වුත්තං. **ගන්ධූහනමත්තන්ති**[2] ගන්ධඌහනමත්තං ද්වීහඞ්ගුලීහි ගන්ධපිණ්ඩං ගහෙත්වා උපසිඞ්ඝනමත්තං; අපරෙ පන ගද්දූහනමත්තන්ති[3] පාළිං වත්වා ගාවියා එකවාරං ථනඅඤ්ජනමත්තන්ති[4] අත්ථං වදන්ති; **මෙත්තචිත්තන්ති** සබ්බසත්තානං හිතානුඵරණචිත්තං තම්පන අප්පනාවසෙනෙව ගහිතං; **අනිච්චසඤ්ඤන්ති** මග්ගස්ස අනන්තරපච්චයභාවෙන සිඛාප්පත්තබලවවිපස්සනං; උපමාතො පන ඉමානි දානාදීනි පුඤ්ඤානි එවං වෙදිතබ්බානි. සචෙ'පි හි ජම්බුදීපං[5] භෙරිතලසදිසං සමතලං කත්වා කොටිතො පට්ඨාය පල්ලඞ්කෙ අත්ථරිත්වා අරියපුග්ගලෙ නිසීදාපෙය්‍ය තත්ථ සොතාපන්නානං දස පන්තියො අස්සු සකදාගාමීනං පඤ්ච අනාගාමීනං අඩ්ඪතෙය්‍යා[6] ඛීණාසවානං දියඩ්ඪා පච්චෙකබුද්ධානං එකා පන්ති භවෙය්‍ය සම්මාසම්බුද්ධො එකකොව. එත්තකස්ස ජනස්ස දින්නදානතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස දින්නමෙව[7] මහප්ඵලං ඉතරම්පන.

විහාරදානං පණිපාතං[8] සික්ඛා මෙත්තාය භාවනා,
ඛයතො සම්මසන්තස්ස කලං නාග්ඝති සොළසිං.

තෙනෙව භගවා පරිනිබ්බානසමයෙ ධම්මානුධම්මපටිපත්ති අනුත්තරා පූජාති ආහ. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සීහනාදවග්ගො දුතියො.

---

9. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **උත්තරකුරුකාති** උත්තරකුරුවාසිනො; **අධිගණ්හන්තීති** අධිභවන්ති අධිකා විසිට්ඨා ජෙට්ඨකා හොන්ති; **අමමාති** නිත්තණ්හා; අට්ඨකථායම්පන නිද්දුක්ඛාති වුත්තං. **අපරිග්ගහාති** ඉදං මය්හන්ති පරිග්ගහරහිතා; **නියතායුකාති** තෙසං හි නිබද්ධං[9] ආයු වස්සසහස්සමෙව ගතිපි නිබද්ධා[9] තතො චවිත්වා සග්ගෙයෙව[10] නිබ්බත්තන්ති; **සතිමන්තොති** දෙවතානං හි එකන්තසුඛතාය සති ථිරා න හොති නෙරයිකානං එකන්තදුක්ඛතාය ඉමෙසම්පන වොකිණ්ණසුඛදුක්ඛත්තා සති ථිරා හොති; **ඉධ බ්‍රහ්මචරියවාසොති** ජම්බුදීපෙ බුද්ධපච්චෙකබුද්ධානං උප්පජ්ජනතො අට්ඨඞ්ගිකමග්ග බ්‍රහ්මචරියවාසො'පි ඉධෙව හොති.

---

1. නීය්‍යාදෙත්වා b l s.
2. ගණ්ඩාහනමත්තන්ති b.
3. ගොදොහනමත්තන්ති s ගද්දූහනමත්තන්ති b.
4. ථනඅඤ්ජනමත්තන්ති s.
5. ජම්බුදීපං s.
6. අඩ්ඪතෙය්‍යානි b.
7. දින්නදානමෙව s.
8. පිණ්ඩපාතතො s පාණිපාතො b පාණිපාතං l
9. නිබද්ධං b.
10. තතොසග්ගෙයෙව b.

9. 3. 2

දුතියෙ **ජවසම්පන්නොති** පදජවෙන සම්පන්නො; **න වණ්ණසම්පන්නොති** න සරීරවණ්ණෙන සම්පන්නො; පුරිසඛලුංකෙසු ජවසම්පන්නොති ඤාණජවෙන සම්පන්නො; **න වණ්ණසම්පන්නොති** න ගුණවණ්ණසම්පන්නො;[1] සෙසං පාළිනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. යඤ්චෙත්ථ වත්තබ්බං සියා තං තිකනිපාතවණ්ණනායං වුත්තමෙව.

9. 3. 3.

තතියෙ **තණ්හං පටිච්චාති** ද්වෙ තණ්හා එසනතණ්හා එසිතතණ්හා ච, යාය තණ්හාය අජපථසඞ්කුපථාදීනි පටිපජ්ජිත්වා භොගෙ එසති ගවෙසති අයං එසනතණ්හා නාම, යා තෙසු[2] එසිතෙසු ගවෙසිතෙසු පටිලද්ධෙසු තණ්හා අයං එසිතතණ්හා නාම, ඉධ පන එසනතණ්හා දට්ඨබ්බා; **පරියෙසනාති** රූපාදිආරම්මණපරියෙසනා සා හි එසනතණ්හාය සති හොති; **ලාභොති** රූපාදිආරම්මණපටිලාභො සො හි පරියෙසනාය සති හොති; විනිච්ඡයො පන ඤාණතණ්හාදිට්ඨිවිතක්කවසෙන චතුබ්බිධො,[3] තත්ථ සුඛවිනිච්ඡයං ජඤ්ඤාති සුඛවිනිච්ඡයං ඤත්වා; **අජ්ඣත්තං**[4] **සුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍යාති** අයං ඤාණවිනිච්ඡයො; **විනිච්ඡයාති** ද්වෙ විනිච්ඡයා තණ්හාවිනිච්ඡයො දිට්ඨිවිනිච්ඡයො චාති එවං ආගතානි[5] අට්ඨසතතණ්හාවිචරිතානි තණ්හාවිනිච්ඡයො ද්වාසට්ඨි දිට්ඨියො දිට්ඨිවිනිච්ඡයො; **ඡන්දො ඛො දෙවානමින්ද විතක්කනිදානොති** ඉමස්මිං පන සුත්තෙ ඉධ විනිච්ඡයොති වුත්තො විතක්කොයෙව ආගතො; ලාභං ලභිත්වා හි[6] ඉට්ඨානිට්ඨං සුන්දරාසුන්දරඤ්ච[7] විතක්කෙන[8] විනිච්ඡිනාති එත්තකං මෙ රූපාරම්මණත්ථාය භවිස්සති එත්තකං සද්දාරම්මණත්ථාය එත්තකං මය්හං භවිස්සති එත්තකං පරස්ස එත්තකං පරිභුඤ්ජිස්සාමි එත්තකං නිදහිස්සාමීති. තෙන වුත්තං **ලාභං පටිච්ච විනිච්ඡයොති; ඡන්දරාගොති** එවං අකුසලවිතක්කෙන විතක්කිතෙ වත්ථුස්මිං දුබ්බලරාගො ච බලවරාගො ච උප්පජ්ජති[9] ඉදං හි ඉධ ඡන්දොති දුබ්බලරාගස්සාධිවචනං; **අජ්ඣොසානන්ති** අහං මමන්ති බලවසන්නිට්ඨානං; **පරිග්ගහොති** තණ්හාදිට්ඨිවසෙන පරිග්ගහකරණං; **මච්ඡරියන්ති** පරෙහි සාධාරණභාවස්ස අසහනතා තෙනෙවස්ස පොරාණා එවං වචනත්ථං වදන්ති ඉදං අච්ඡරියං මය්හමෙව හොතු මා අඤ්ඤස්ස අච්ඡරියං හොතූති පවත්තත්තා මච්ඡරියන්ති වුච්චතීති. **ආරක්ඛාති**[10] ද්වාරපිදහනමඤ්ජූසාගොපනාදිවසෙන[11] සුට්ඨු රක්ඛණං; අධිකරොතීති **අධිකරණං** කාරණස්සෙතං නාමං; **ආරක්ඛාධිකරණන්ති** භාවනපුංසකං ආරක්ඛාහෙතූති අත්ථො; දණ්ඩාදානාදීසු පටිසෙධනත්ථං[12] දණ්ඩස්ස ආදානං දණ්ඩාදානං; එකතො ධාරාදිනො සත්ථස්ස

1. ගුණවණ්ණෙන සම්පන්නො b. 7. සුන්දරාසුන්දරං b. 11. මඤ්ජූසා s.
2. නාම, ලාභෙසු b. 8. විතක්කෙනෙව b 12. පරතිසෙධනත්ථං b s.
3. චතුබ්බිධා s. 5. දිට්ඨිවිනිච්ඡයොචාති s 10. ආරක්ඛොති b. (රාගොච උප්පජ්ජතිs.
4. අජ්ඣත්ත b 6. ලභිත්වාපි s. 9. දුබ්බලරාගොඋප්පජ්ජති b දුබ්බලරාගොබලව

ආදූතං සඣාදනං; කලහොති කායකලහො'පි වාචාකලහො'පි; පුරිමො විග්ගහො; පච්ඡිමො විවාදො; තුවං තුවන්ති අගාරවවසෙන තුවංතුවංවචනං.

9. 3 4.

චතුත්ථෙ සත්තාවාසාති සත්තානං ආවාසා වසනට්ඨානානීති අත්ථො; තත්ථ සුද්ධාවාසාපි[1] සත්තාවාසොව අසබ්බකාලිකත්තා පන න ගහිතා[2] සුද්ධාවාසා හි බුද්ධානං ඛන්ධාවාරට්ඨානසදිසා[3] අසඞ්ඛෙය්‍යකප්පෙසු[4] බුද්ධෙසු අනිබ්බත්තන්තෙසු[5] තං ඨානං සුඤ්ඤං හොති ඉති අසබ්බකාලිකත්තා න ගහිතා. සෙසමෙත්ථ විඤ්ඤාණට්ඨිතීසු වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

9. 3. 5.

පඤ්චමෙ යතොති යස්මිං කාලෙ; සුපරිචිතං හොතීති සුට්ඨු උපචිතං සුවඩ්ඪිතං හොති; කල්ලං වචනායාති යුත්තං වත්තුං; වීතරාගන්ති විගතරාගං; අසාරාගධම්මන්ති න සංරජ්ජනසභාවං;[6] අනාවත්තිධම්මන්ති අනාවත්තනසභාවං අනිබ්බත්තාරහං[7] අප්පටිසන්ධිකභාවෙනෙව[8] නිරුජ්ඣනසභාවන්ති අත්ථො; ඉමස්මිං සුත්තෙ ඛීණාසවොව කථිතො.

9. 3. 6.

ඡට්ඨෙ චන්දිකාපුත්තොති මාතුනාමවසෙන පඤ්ඤාතො චන්දිකාපුත්තත්ථෙරො;[9] චෙතසා චිත්තං පරිචිතං[10] හොතීති චිත්තාචාරපරියායෙන[11] චිත්තාචාරපරියායො[12] චිතො වඩ්ඪිතො හොති; චෙතසා[13] චිත්තසුපරිචිතන්ති[14] චිත්තාචාරපරියායෙන[11] චිත්තාචාරපරියායො[12] උපරූපරි චිතො[15] සුවඩ්ඪිතො හොති: නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්තීති තානි ආරම්මණානි තස්ස ඛීණාසවස්ස චිත්තුප්පාදං ගහෙත්වා ඛෙපෙත්වා ඨාතුං න සක්කොන්ති; අමිස්සීකතන්ති තානි ආරම්මණානි[16] අනල්ලීනත්තා තෙහි අමිස්සීකතං; ආනෙඤ්ජප්පත්තන්ති[17] අනිඤ්ජනභාවං නිප්ඵන්දනභාවං පත්තං; සිලායූපොති සිලාථම්භො;[18] සොළසකුක්කුකොති දීඝතො සොළසහත්ථො; හෙට්ඨා නෙමඞ්ගමාති ආවාටස්ස හෙට්ඨා ගතා; උපරි නෙමස්සාති[19] සුනිඛාතත්තාති අයමුසලෙහි කොට්ටෙත්වා[20] කොට්ටෙත්වා සුට්ඨු නිඛාතත්තා; එවමෙව ඛොති එත්ථ සිලායූපො විය ඛීණාසවො දට්ඨබ්බො, මහාවාතා විය ඡසු ද්වාරෙසු උප්පජ්ජනකා කිලෙසා, චතූහි දිසාහි ආගතවාතානං සිලායූපං චාලෙතුං අසමත්ථභාවො විය ඡසු ද්වාරෙසු උප්පජ්ජනකකිලෙසානං ඛීණාසවස්ස චිත්තං චාලෙතුං අසමත්ථභාවො වෙදිතබ්බො. ඉමස්මිං[21] සුත්තෙ ඛීණාසවොව කථිතො.

---

1. සුද්ධාවාසො'පි s.
2. න ගහිතො s.
3. ඛන්ධාවාරසදිසා s.
4. අසංඛෙය්‍යකප්පෙ b s.
5. අනිබ්බත්තෙසු b s
6. විගතරාගං අසජ්ජනභාවං b අසාරාගධම්මන්ති රාගගත න සාරජ්ජනසභාවං s.
7. න නිබ්බත්තිරහං b කත්ථචි සීහළපොත්ථකෙ'පි.
8. අප්පටිසන්ධිකසභාවෙනෙව s.
9. ථෙරො b s.
10. චෙතසො චිත්තං b.
11. චිත්තවාරපරියායෙන b.
12. චිත්තවාරපරියායො b.
13. චන්දිකාපුත්තථෙරො s.
14. සුපරිචිතං හොතීති s.
15. උපරූපරිසුචිතො b s.
16. තෙසං ආරම්මණානං s.
17. ආනෙඤ්ජපත්තන්ති b s.
18. සිලාථම්භො s.
19. හෙට්ඨාගතා b.
20. අයමුසලෙහි s.
21. ඉමස්මිම්පි b s.

9. 3. 7-9

සත්තමෙ **භයං වෙරං පසවතී**ති චිත්තුත්‍රාසභයඤ්ච[1] පුග්ගලවෙරඤ්ච පටිලභති; **චෙතසික**න්ති චිත්තනිස්සිතං; **දුක්ඛ**න්ති කායවත්ථුකං;[2] **දොමනස්ස**න්ති පටිඝසම්පයුත්තදුක්ඛං;[3] ඉමස්මිං සුත්තෙ සොතාපත්තිමග්ගො කථිතො. අට්ඨමං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කථිතං. ඉමස්මිං පන සොතාපන්නොව කථිතොති වුත්තං. නවමෙ **ආඝාතවත්ථූනී**ති ආඝාතකාරණානි; **ආඝාතං බන්ධතී**ති කොපං බන්ධති කරොති[4] උප්පාදෙති.

9. 3. 10.

දසමෙ **ආඝාතපටිවිනයා**ති[5] ආඝාතස්ස පටිවිනයකාරණානි; **තං කුතෙත්ථ ලබ්භා**ති තං අනත්ථචරණං මා අහොසීති එතස්මිං පුග්ගලෙ කුතො ලබ්භා කෙන කාරණෙන සක්කා ලද්ධුං පරො නාම පරස්ස අත්තනො චිත්තරුචියා අනත්ථං කරොතීති එවං චින්තෙත්වා ආඝාතං පටිවිනෙති; අථවා සචාහං පටිකොපං[6] කරෙය්‍යං තං කොපකරණං එත්ථ පුග්ගලෙ කුතො ලබ්භා කෙන කාරණෙන ලද්ධබ්බන්ති[7] අත්ථො: කුතො[8] ලාභාතිපි පාඨො, සචාහං එත්ථ කොපං කරෙය්‍යං තස්මිං මෙ කොපකරණෙ කුතො ලාභා ලාභා[9] නාම කෙ සියුන්ති අත්ථො; ඉමස්මිඤ්ච අත්ථෙ තන්ති නිපාතමත්තමෙව හොති.

9. 3. 11.

එකාදසමෙ **අනුපුබ්බනිරොධා**ති අනුපටිපාටිනිරොධා සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[10]

සත්තාවාසවග්ගො තතියො.

---

9. 4. 1-2.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **අනුපුබ්බවිහාරා**ති අනුපටිපාටියා සමාපජ්ජිතබ්බවිහාරා. දුතියෙ **යත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්තී**ති යස්මිං ඨානෙ කාමා වූපසම්මන්ති;[11] **නිරොධෙත්වා**ති අප්පවත්තෙ කත්වා;[12] **නිච්ඡාතා**ති තණ්හාදිට්ඨිච්ඡාතානං අභාවෙන නිච්ඡාතා; **නිබ්බුතා**ති අත්තපරිතාපනකිලෙසානං[13] අභාවෙන නිබ්බුතා: **නිත්තණ්හා**ති කාමතණ්හාය නිත්තණ්හා;[14] **පාරගතා**ති කාමෙ[15] පාරං ගතා; **තදඞ්ගෙනා**ති තෙන ඣානඞ්ගෙන; **එත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්තී**ති එත්ථ පඨමජ්ඣානෙ කාමා නිරුජ්ඣන්ති; **තෙ චා**ති යෙ පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජන්ති[16] තෙ කාමෙ නිරොධෙත්වා[17] නිරොධෙත්වා විහරන්ති[18] නාම; **පඤ්ජලිකො**ති පග්ගහිතඅඤ්ජලි හුත්වා;[19] **පයිරුපාසෙය්‍යා**ති උපට්ඨාපෙය්‍ය; ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

---

1. භයඤ්ච s. 8 තං කුතො s. 12. අප්පවත්තෙත්වා s අප්පවත්තෙත්වාකත්වා b.
2. චෙතසිකම්පිදුක්ඛන්ති කායවත්ථු b. 13. අත්තපරිතාපන b [b s පාරංගතාති b.
3. යුත්තං දුක්ඛං s. 9. කුතො b. 14. තිණ්ණාති b s කාමෙ s කාමතො b තිණ්ණා
4 බන්ධති b. 10. උත්තානත්ථමෙවාති b 17. කාමෙ b s. 19. අඤ්ජලිකො හුත්වා s
5. ආඝාතපටිවිනයානි b s. 15. කාම s. 18. විහරන්තා s [අඤ්ජලිං කත්වා b.
6. "කොපං" b. 11. වූපසම්මන්ති b 16. එත්ථ පඨමජ්ඣානෙ කාමා නිරුජ්ඣන්ති
7 කාරණෙන සක්කා ලද්ධන්ති s. තීති යෙ පඨමජ්ඣානං සමාපජ්ජන්තා b

9. 4. 3.

තතියෙ උදායීති ලාළු[1]දායිත්ථෙරො; **එතදෙව ඛොත්ථාති**[2] එතදෙව ඛො එත්ථ: **කාමසහගතාති** කාමනිස්සිතා; **සමුදාචරන්තීති** මනොද්වාරෙ සඤ්චරන්ති; **ආබාධායාති** ආබාධනාය පීළනාය; **පරියායෙනාති** කාරණෙන; එවං සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉමස්මිං සුත්තෙ අවෙදයිතසුඛං නාම කථිතං.

9. 4. 4.

චතුත්ථෙ **පබ්බතෙය්‍යාති** පබ්බතචාරිනී: **න සුප්පතිට්ඨිතං පතිට්ඨාපෙත්වාති** යථා සුප්පතිට්ඨිතා[3] හොති එවං න පතිට්ඨපෙත්වා;[4] **තං නිමිත්තන්ති** තං පඨමජ්ඣානසඞ්ඛාතං නිමිත්තං; **න ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාතීති** යථා සුට්ඨු අධිට්ඨිතං හොති න එවං අධිට්ඨාති; **අනභිහිංසමානොති**[5] අපොථෙන්තො අවිහෙඨෙන්තො: **මුදු චිත්තං හොති කම්මඤ්ඤන්ති**[6] යථා විපස්සනාචිත්තං ලොකුත්තරමග්ගක්ඛණෙ මුදුං[7] කම්මක්ඛමං කම්මයොග්ගං හොති එවමස්ස අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣානචිත්තං මුදු[8] හොති කම්මඤ්ඤං; **අප්පමාණො සමාධීති** චතුබ්‍රහ්මවිහාරසමාධිපි මග්ගඵලසමාධිපි අප්පමාණො සමාධි නාම; ඉධ පන අප්පමාණං[9] අප්පමාණාරම්මණන්ති ඉමිනා පරියායෙන සුප්පගුණො[10] සමාධි අප්පමාණසමාධීති දට්ඨබ්බො; **සො අප්පමාණෙන සමාධිනා සුභාවිතොති** ඉමස්මිං ඨානෙ අයං භික්ඛු විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො. ඉදානි ඛීණාසවස්ස අභිඤ්ඤාපටිපාටිං දස්සෙන්තො **යස්ස යස්ස චාති**[11] ආදිමාහ.

9. 4. 5.

පඤ්චමෙ **ආසවානං ඛයන්ති** අරහත්තං; **යදෙව තත්ථ හොති රූපගතන්ති** තස්මිං පඨමජ්ඣානක්ඛණෙ වත්ථුවසෙන වා චිත්තසමුට්ඨානිකාදිවසෙන වා යං රූපං නාම පවත්තති; වෙදනාගතාදීනි සම්පයුත්තවෙදනාදීනං[12] වසෙන වෙදිතබ්බානි; **තෙ ධම්මෙති** තෙ රූපාදයො පඤ්චක්ඛන්ධධම්මෙ; **අනිච්චතොති** ආදීසු හුත්වා අභාවාකාරෙන අනිච්චතො: පටිපීළනාකාරෙන දුක්ඛතො; රුජනාකාරෙන[13] රොගතො; අන්තො දුස්සනට්ඨෙන ගණ්ඩතො; අනුපවිට්ඨට්ඨෙන අනුකන්තනට්ඨෙන ච සල්ලතො; දුක්ඛමනට්ඨෙන[14] අඝතො; ආබාධනට්ඨෙන ආබාධතො; අසකට්ඨෙන[15] පරතො; පලුජ්ජනට්ඨෙන පලොකතො; අස්සාමිකට්ඨෙන සුඤ්ඤතො; අවසවත්තනට්ඨෙන අනත්තතො; **සමනුපස්සතීති** බලවවිපස්සනාපඤ්ඤාය පස්සති; **තෙහි ධම්මෙහීති** තෙහි පඤ්චක්ඛන්ධධම්මෙහි; **පටිවාපෙතීති** නිබ්බානවසෙන[16] නිවත්තෙති; **අමතාය ධාතුයාති** නිබ්බානධාතුයා:

---

1. ලොළු s. ලාලු b
2. ඛෙවත්ථාති b s.
3. සුප්පතිඨිතං s.
4. පතිට්ඨාපෙත්වා b s.
5. අනභිහිංසමානොති අනාසාදෙන්තො s.
6. න කම්මඤ්ඤන්ති ! කම්මනියන්ති s.
7. මුදු b s.
8. මුදුකං s.
9. පන s.
10. අප්පගුණ b
11. යං යස්ස චාති s
12. සංයුත්තවෙදනාදීනං s.
13. රුජ්ජනාකාරෙන s
14. දුක්ඛමට්ඨෙන b.
15. අනත්තට්ඨෙන b.
16. පටිවාරෙතීති සත්වි, පටිපාදෙතීති නිප්ඵන්නාවසෙන b පතිට්ඨාපෙතීති නිබ්බිඥනවසෙන s.

චිත්තං.[1] උපසංහරතීති[2] ඤාණෙන ආනිසංසං දිස්වා ඔතාරෙති; **සන්තන්ති** පච්චනීකසන්තතාය[3] සන්තං; **පණීතන්ති** අතප්පකං; **සො තත්ථ ඨිතො ආසවානං ඛයං පාපුණාතීති** සො තස්මිං පඨමජ්ඣානෙ ඨිතො තංබලවවිපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති; අපරො නයො, **සො තෙහි ධම්මෙහීති** යස්මා අනිච්චතොති ආදීසු අනිච්චතො පලොකතොති ද්වීහි පදෙහි අනිච්චලක්ඛණං කථිතං දුක්ඛතොති ආදීහි ඡහි දුක්ඛලක්ඛණං පරතො සුඤ්ඤතො අනත්තතොති තීහි අනත්තලක්ඛණං තස්මා සො තෙහි එවං තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා දිට්ඨෙහි අන්තොසමාපත්තියං පඤ්චක්ඛන්ධධම්මෙහි; **චිත්තං පටිවාපෙතීති**[4] චිත්තං පටිසංහරති මොචෙති අපනෙති; **උපසංහරතීති** විපස්සනාචිත්තං තාව[5] සවනවසෙන ථුතිවසෙන පරියත්තිවසෙන පඤ්ඤත්තිවසෙන ච සන්තං නිබ්බානන්ති එවං අසඞ්ඛතාය අමතාය ධාතුයා උපසංහරති මග්ගචිත්තං[6] නිබ්බානං ආරම්මණකරණවසෙනෙව[7] එතං සන්තං එතං පණීතන්ති න එවං වදති[8] ඉමිනා පනාකාරෙන තං[9] පටිවිජ්ඣන්තො තත්ථ චිත්තං උපසංහරතීති අත්ථො; **සො තත්ථ ඨිතොති** තස්සා තිලක්ඛණාරම්මණාය[10] විපස්සනාය ඨිතො; **ආසවානං ඛයං පාපුණාතීති** අනුක්කමෙන චත්තාරො මග්ගෙ භාවෙත්වා අරහත්තං පාපුණාති; **තෙනෙව ධම්මරාගෙනාති** සමථවිපස්සනාධම්මෙ[11] ඡන්දරාගෙන; **ධම්මනන්දියාති** තස්සෙව වෙවචනං. සමථවිපස්සනාසු හි සබ්බසො ඡන්දරාගං පරියාදාතුං සක්කොන්තො අරහත්තං පාපුණාති[12] අසක්කොන්තො අනාගාමී හොති; **තිණපුරිසකෙ වාති** පොත්ථකරූපෙ වා;[13] දූරෙ කණ්ඩං පාතෙතීති **දූරෙපාතී**; අවිරාධිතං විජ්ඣතීති[14] **අක්ඛණවෙධී**; **යදෙව තත්ථ හොති වෙදනාගතන්ති** ඉධ රූපං න ගහිතං කස්මා සමතික්කන්තත්තා. අයං හි හෙට්ඨා රූපාවචරජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා රූපං අතික්කමිත්වා අරූපාවචරසමාපත්තිං[15] සමාපන්නොති[16] සමථවසෙනාපි තෙන[17] රූපං සමතික්කන්තං හෙට්ඨා රූපං සම්මසිත්වා තං අතික්කම්ම[18] ඉදානි අරූපං සම්මසතීති විපස්සනාවසෙනාපි තෙන[17] රූපං සමතික්කන්තං ආරුප්පෙ[19] පන සබ්බසො'පි රූපං[20] නත්ථීති තං සන්ධායාපි[21] ඉධ රූපං න ගහිතං, අථ නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං කස්මා න ගහිතන්ති සුඛුමත්තා, තස්මිං හි චත්තාරො'පි අරූපක්ඛන්ධා සුඛුමා න සම්මසනුපගා.[22] තෙනෙවාහ ඉති ඛො භික්ඛවෙ යාවතා සඤ්ඤාසමාපත්ති තාවතා අඤ්ඤාපටිවෙධොති. ඉදං වුත්තං හොති යාවතා සචිත්තකසමාපත්ති නාම අත්ථි තාවතා ඔළාරිකෙ ධම්මෙ

1. නිබ්බාන ධාතුයා b. 11. විපස්සනා b 16 සමාපජ්ජන්තොපි s
2. චිත්තං උපසංහරතීති බලවවිපස්සනාපඤ්ඤාය පස්සති s. 17. අනෙන s තෙන b
3. පච්චනීකසන්තතාය s. 12. පරියාදාතුං b. කත්ථචි සීහළෙ'පි අරූපං b.
4 චිත්තං පතිට්ඨාපෙතීති s. 13. තිණපොත්ථකරූපෙ වා s. 18. අතික්කමිත්වා s.
5. චිත්තං s. 10. තිලක්ඛණාය b. 14. කණ්ඩ පාතෙතීති b. 19. අතික්කන්තං b s.
6. අමතායධාතුයාති නිබ්බානධාතුයා උපසංහරති චිත්තං b. 20. සබ්බසො රූපම්පි 1.
7. ආරම්මණ වසෙනෙව b, 15. අරූපාවචරං b. 21 සන්ධායපි b
8. පණීතන්ති එවං වදති s පණීතං එවන්ති b. 22. අරූපක්ඛන්ධා න සම්මසනූ
9. ඉමිනා පකාරෙන තං b පකාරෙපනතං s. පගා b සම්මසනාපගා s.

සම්මසතො අඤ්ඤාපටිවෙධො හොති අරහත්තං සම්පජ්ජති නෙව සඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං පන සුඛුමත්තා සඤ්ඤාසමාපත්තීති න වුච්චති. **ඣායිහෙතෙති** ඣායීහි ඣානාභිරතෙහි[1] එතානි; **වුට්ඨහිත්වාති** තතො[2] සමාපත්තිතො වුට්ඨාය; **සමක්ඛාතබ්බානීති**[3] සම්මා අක්ඛාතබ්බානි සන්තානි පණීතානීති එවං කෙවලං ආචික්ඛිතබ්බානි ථොමෙතබ්බානි වණ්ණෙතබ්බානීති.

9. 4. 6.

ඡට්ඨෙ **සම්බාධෙති** පඤ්චකාමගුණසම්බාධෙ; **ඔකාසාධිගමොති** ඔකාසස්ස අධිගමො; **සත්තානං විසුද්ධියාති** සත්තානං විසුද්ධිං[4] පාපනත්ථාය; **සමතික්කමායාති** සමතික්කමනත්ථාය; **අත්ථංගමායාති**[5] අත්ථංගමනත්ථාය; **ඤායස්ස අධිගමායාති** සහවිපස්සනකස්ස මග්ගස්ස අධිගමනත්ථාය; **නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියායාති** අපච්චයනිබ්බානස්ස පච්චක්ඛකරණත්ථාය; **තදෙව නාම චක්ඛුං භවිස්සතීති** තඤ්ඤෙව පසාදචක්ඛු[6] අසම්භින්නං භවිස්සති; **තෙ රූපාති** තදෙව[7] රූපාරම්මණං ආපාථං ආගමිස්සති;[8] **තඤ්චායතනං නො පටිසංවෙදිස්සතීති** තඤ්ච රූපායතනං න ජානිස්සති; සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **උදායීති** කාළුදායිත්ථෙරො; **සඤ්ඤීමෙව නු ඛොති** සචිත්තකොයෙව නු ඛො; මකාරො පදසන්ධිමත්තං. **කිංසඤ්ඤීති** කතරසඤ්ඤාය සඤ්ඤී හුත්වා; **සබ්බසො රූපසඤ්ඤානන්ති** ඉදං කස්මා ගණ්හි කිං[9] පඨමජ්ඣානාදිසමඞ්ගිනො රූපාදිපටිසංවෙදනා හොතීති, න හොති, යාව[10] පන කසිණරූපං ආරම්මණං හොති. තාව රූපං සමතික්කන්තං නාම න හොති,[11] තං අසමතික්කන්තත්තාය[12] පච්චයො භවිතුං සක්ඛිස්සති[13] සමතික්කන්තත්තා[14] පන තං[15] නත්ථි නාම හොති නත්ථිතාය පච්චයො භවිතුං න සක්කොතීති දස්සෙතුං ඉදමෙව ගණ්හි. **ජටිලගාහියාති** ජටිලගහනගරවාසිනී;[16] **නචාභිණතොති**[17] ආදීසු රාගවසෙන න අභිණතො දොසවසෙන **න අපනතො**; න සසඞ්ඛාරෙන සප්පයොගෙන කිලෙසෙ නිග්ගණ්හිත්වා වාරෙත්වා ඨිතො කිලෙසානං පන ඡින්නත්තා තෙන[18] උපපන්නොති **න සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිතවතො;**[19] **විමුත්තත්තා ඨිතොති** කිලෙසෙහි විමුත්තත්තායෙව පතිට්ඨිතො;[20] **ඨිතත්තා සන්තුසිතොති** පතිට්ඨිතත්තායෙව[21] සන්තුට්ඨො නාම ජාතො; **සන්තුසිතත්තා නො පරිතස්සතීති** සන්තුට්ඨත්තායෙව පරිතාසං නාපජ්ජති; **අයම්භනෙත ආනන්ද සමාධි කිංඵලොති** ඉමිනා අයං ථෙරී තාලඵලංයෙව[22] ගහෙත්වා ඉදං ඵලං කිංඵලං නාමාති පුච්ඡමානා විය

---

1. ඣායීහිඣානාභිරතොතෙහි b. 14. අසමතික්කන්තත්තා s. 20. පතිට්ඨිතො b s.
2 වුට්ඨහිත්වා b. 9. කස්මාගණ්හතීති b. 18. කිලෙසානං පච්ඡින්නාපන්නා b.
3. වුට්ඨාය b සම්මදක්ඛාතබ්බානීති s. 15. තඤ්ච s. 19. නිග්ගය්හ වාරිවාවටො b.
4. විසුද්ධි s l. 10. රූපාදිපපටිසංවෙදීනාමහොතීතියා b. 21. පතිට්ඨිතො)
5 අත්ථඞ්ගමායාති b s. 11. අසමතික්කන්තං නාම හොති b s ඨිතත්තායෙව b
6 පසාදචක්ඛුං l පඤ්ඤාචක්ඛු b. 16. ජටිලවාසිකාති ජටිලනගරවාසිනීb.
7 රූපාති තතො b. 12. අසමතිමතික්කන්තත්තාය b. 22. ථෙරීඵලඤ්ඤෙවb.
8. ආපාථං භවිස්සති b. 13. (න,)සක්ඛිස්සති b. 17. නචාභිනතොති b.

අරහත්තඵලසමාධිං ගහෙත්වා අයං භන්තෙ ආනන්ද සමාධි කිංඵලො වුත්තො භගවතාති පුච්ඡති; **අඤ්ඤාඵලො වුත්තොති** අඤ්ඤා වුච්චති අරහත්තං අරහත්තඵලසමාධි නාමෙසො වුත්තො භගවතාති අත්ථො; **එවංසඤ්ඤීපීති** ඉමාය අරහත්තඵලසඤ්ඤාය සඤ්ඤීපි තදායතනං නො පටිසංවෙදෙතීති එවං ඉමස්මිං සුත්තෙ අරහත්තඵලසමාධි කථිතොති.

9. 4. 7.

සත්තමෙ **ලොකායතිකාති** ලොකායතවාදකා;[1] **සතතන්ති** සදා; **සමිතන්ති** නිරන්තරං; **තිට්ඨතෙතන්ති** තිට්ඨතු එතං මා එතං පට්ඨපෙථ කො වො එතෙන අත්ථො;[2] **ධම්මං වො බ්‍රාහ්මණා දෙසිස්සාමීති**[3] අහං වො චතුසච්චධම්මං[4] දෙසිස්සාමි;[5] **දළ්හධම්මොති** දළ්හධනුං ගහෙත්වා ඨිතො; **ධනුග්ගහොති** ඉස්සාසො; දළ්හධනු නාම ද්විසහස්සථාමං[6] වුච්චති, ද්විසහස්සථාමං[6] නාම යස්ස ආරොපිතස්ස ජියාබද්ධො ලොහසීසාදීනං භාරො දණ්ඩෙ ගහෙත්වා යාව කණ්ඩප්පමාණං[7] උක්ඛිත්තස්ස පථවිතො මුච්චති; **සික්ඛිතොති** දස ද්වාදස වස්සානි ආචරියකුලෙ උග්ගහිතසිප්පො; **කතහත්ථොති** එකො සිප්පමෙව උග්ගණ්හාති කතහත්ථො න හොති අයම්පන කතහත්ථො[8] චිණ්ණවසිභාවො;[9] **කතූපාසනොති** රාජකුලාදීසු දස්සිතසිප්පො;[10] **ලහුකෙන අසනෙනාති** අන්තො සුසිරං කත්වා තූලාදීහි පූරෙත්වා කතලක්ඛපරිකම්මෙන සල්ලහුකකණ්ඩෙන; එවං කතං හි එකඋසභගාමි[11] ද්වෙ උසභානි ගච්ඡති.-පෙ-අට්ඨඋසභගාමි සොළසඋසභානි[12] ගච්ඡති. **අප්පකසිරෙනාති** නිද්දුක්ඛෙන; **අතිපාතෙය්‍යාති** අතික්කමෙය්‍ය; ඉදං වුත්තං හොති යථා සො ධනුග්ගහො තං විදත්ථිචතුරඞ්ගුලං ඡායං සීඝමෙව අතික්කමෙති[13] එවං සකලචක්කවාළං සීඝසීඝං[14] අතික්කමනසමත්ථෙන පදජවෙන[15] සමන්නාගතො; **සන්ධාවනිකායාති**; පදසා ධාවනෙන; **එවමාහංසූති** එවං වදන්ති.

9. 4. 8.

අට්ඨමෙ **සමුපබ්‍යූළ්හො**[16] අහොසීති පච්චුපට්ඨිතො අහොසි; **සඞ්ගාමෙස්සාමාති** සඞ්ගාමං කරෙය්‍යාම යුජ්ඣෙය්‍යාම; **අපයංස්වෙවාති**[17] පලායිංසුයෙව; **උත්තරෙන මුඛාති**[18] උත්තරාමුඛා හුත්වා; **අභියන්තෙවාති**[19] අනුබන්ධන්තියෙව; **භීරුත්තාණගතෙනාති** භීරුත්තාණං භයනිවාරණං පතිට්ඨට්ඨානං ගතෙන;[20] **අකරණීයාති** යුද්ධෙන කිඤ්චි අකත්තබ්බා; කස්මා පනෙස[21] සඞ්ගාමො හොතීති අසුරා හි පුබ්බෙ

1. ලොකවාදකා b.
2. එතං වදපෙථකොවා b. එතෙන අත්ථො b s.
3. දෙසෙස්සාමීති b l.
4. චතුසච්චධම්මං b
5. දෙසෙස්සාමි b s l.
6. ථාමං s.
7. කණ්ඩප්පමාණා b.
8. න හොති b.
9. වසීභාවො s.
10. දස්සිතසික්ඛා s
11. එකඋසභ b.
12. ගච්ඡති අට්ඨ l ගච්ඡති.අට්ඨ සභාපිසොළස උසභානිපි b.
13. අතික්කාමෙති b
14. චක්කවාළං සීඝං b s.
15. සමත්ථෙන ජවෙන b.
16. සමුපබ්‍යූළ්හො s බ්‍යූළ්හො b.
17. අපයංසුයෙවාති l අපයිංසු යෙවාති s අපයිංසුයෙවාති b.
18. උත්තරාභිමුඛාති b s.
19. අභිභයන්තෙවාති s.
20. භීරුත්තානගතෙනාති භීරුත්තානං භයනිවාරෙණ පතිට්ඨාන වසෙනb.
21. පනෙතසං b පන එතෙසං s.

තාවතිංසභවන[1] වාසිනො තෙ චිත්තපාටලියා[2] පුප්ඵනකාලෙ දිබ්බපාරිච්ඡත්තකපුප්ඵං අනුස්සරන්ති තතො උප්පන්නකොධා ගණ්හථ දෙවෙති[3] සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙනෙව සිනෙරුං අභිරූහන්ති දෙවාපි නික්ඛමන්ති තෙසං ගොපාලකදාරකානං අඤ්ඤමඤ්ඤං අක්ඛදණ්ඩකොටි[4] පහරණසදිසං යුද්ධං හොති සක්කො දෙවරාජා හෙට්ඨා පඤ්චසු ඨානෙසු ආරක්ඛං ඨපෙත්වා උපරි දෙවපුරං පරිවාරෙත්වා අත්තසදිසා වජිරහත්ථා පටිමා ඨපාපෙසි[5] අසුරා හෙට්ඨා පඤ්ච ඨානානි පටිබාහිත්වා අභිරූළ්හා[6] ඉන්දපටිමායො දිස්වා නිවත්තිත්වා අසුරපුරමෙව ගච්ඡන්ති. **දක්ඛිණෙන මුඛාති** දක්ඛිණාමුඛා[7] හුත්වා; **අපදං වධිත්වාති**[8] නිප්පදං නිරවසෙසං වධිත්වා;[8] **අදස්සනං ගතොති** මාරො'පි වට්ටපාදකං කත්වා රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානං සමාපන්නස්ස චිත්තං ජානාති තදෙව විපස්සනාපාදකං කත්වා සමාපන්නස්ස චිත්තං ජානාති අරූපාවචරසමාපත්ති පන වට්ටපාදා වා හොති[9] විපස්සනාපාදා වා තං සමාපන්නස්ස මාරො චිත්තං න ජානාති; තෙන වුත්තං අදස්සනං ගතො පාපිමතොති.

9. 4. 9.

නවමෙ **ආරඤ්ඤකස්සාති** අරඤ්ඤවාසිනො; **ගොචරපසුතස්සාති** ගොචරගහණත්ථාය ගච්ඡන්තස්ස;[10] **හත්ථිකලභාති**[11] මහන්තා මහන්තා නාගා;[12] **හත්ථිච්ඡාපාති** තරුණපොතකා; **ඔභග්ගොභග්ගන්ති** නාමෙත්වා නාමෙත්වා ඨපිතං,[13] **ඔගාහං ඔතිණ්ණස්සාති** ඔගාහිතබ්බත්තා ඔගාහන්ති ලද්ධනාමං උදකතිත්ථං ඔතිණ්ණස්ස; **ඔගාහා උත්තිණ්ණස්සාති** උදකතිත්ථතො උත්තිණ්ණස්ස; **වූපකට්ඨොති** වවකට්ඨො[14] හුත්වා; ඉදානි යස්මා දසබලස්ස හත්ථිනාගෙන කිච්චං නත්ථි සාසනෙ පන තං සරික්ඛකං පුග්ගලං දස්සෙතුං ඉදමාගතං,[15] තස්මා තං පුග්ගලං දස්සෙන්තො **එවමෙව ඛොති** ආදිමාහ.

9. 4. 10.

දසමෙ **මල්ලකෙසූති** මල්ලරට්ඨෙ;[16] **ඉධෙව තාව ත්වං ආනන්ද හොහීති** ඉදං[17] භගවා තපුස්සස්ස ගහපතිනො[18] ඉධ සීතෙන ආනන්දෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපො භවිස්සති තතොනිදානං අහං මහන්තං ධම්මපරියායං දෙසෙස්සාමීති ඤත්වා ආහ; **උපසඞ්කමීති** සො කිර භුත්තපාතරාසො දසබලස්ස උපට්ඨානං ගමිස්සාමීති නික්ඛමන්තො[19] දූරතොව ථෙරං දිස්වා යෙනායස්මා ආනන්දො තෙනුපසඞ්කමි; **පපාතො විය ඛායතීති යදිදං නෙක්ඛම්මන්ති** යං ඉදං පබ්බජ්ජාසඞ්ඛාතං නෙක්ඛම්මං තං අම්හාකං මහාපපාතො විය

---

1. තාවතිංස b.
2. චිත්තපාතලියා s.
3. දෙවාති b.
4. අඤ්ඤමඤ්ඤං දණ්ඩකොටි b s.
5. ඨපෙසි b.
6. අභිරූළ්හා b. අභිරූහන්තා s.
7. දක්ඛිණමුඛා s.
8. බන්ධිත්වාති s.
9. හොතු b.
10. ගොචරගහණත්ථාය අනුබන්ධිසෙව b.
11. හත්ථිකුලභාපීති s කලභාති b.
12. මහන්තමහන්තානාහත්ථිපොතකා s මහන්තා b.
13. ඔභග්ගොභග්ගන්ති නාමෙත්වාඨපිතං b. ඕතං l.
14. වූපකට්ඨොති b s. වූපකට්ඨො b.
15. ඉදමාහට්ඨං s.
16. මල්ලෙසූති මල්ලරට්ඨෙ b මල්ලකෙසූති මල්ල[කාරට්ඨෙසු s.
17. ඉධ b
18. තපුස්ස ගහපතිස්ස s තපුස්සගහපතිනො b.
19. නික්ඛන්තො b l.

ඔක්කාසිත්වා පක්ඛාසිත්වා උපට්ඨාති;[1] **නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං පක්ඛන්දතීති** පබ්බජ්ජාය චිත්තං ආරම්මණවසෙන[2] පක්ඛන්දති; තදෙවාරම්මණං[3] කත්වා පසීදති තදෙව පතිට්ඨාති[4] පච්චනීකධම්මෙහි ච[5] විමුච්චති. **එතං සන්තන්ති**[6] එතං නෙක්ඛම්මං සන්තං විගතදරථපරිළාහන්ති[7] පස්සන්තානං භික්ඛූනං; **බහුනා ජනෙන විසභාගොති** තයිදං බහුනා මහාජනෙන සද්ධිං භික්ඛූනං විසභාගං අසදිසන්ති[8] අත්ථො; **තථාපාහන්ති** කථාමූලං; **තස්ස මය්හං ආනන්ද නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං න පක්ඛන්දතීති** තස්ස එවං චින්තෙන්තස්සාපි මය්හං පබ්බජ්ජාය චිත්තං න ඔතරති; **එතං සන්තන්ති පස්සතොති** සාධු නෙක්ඛම්මන්ති පරිවිතක්කනවසෙන එතං නෙක්ඛම්මං සන්තන්ති පස්සන්තස්සාපි;[9] **අනාසෙවිතොති** න ආසෙවිතො න එස්සිතො න සච්ඡිකතො;[10] **අධිගම්මාති** අධිගන්ත්වා පත්වා සච්ඡිකත්වා; **තමාසෙවෙය්‍යන්ති** තං ආනිසංසං සෙවෙය්‍යං භජෙය්‍යං; **යං මෙති** යෙන කාරණෙන මය්හං; අධිගමින්ති අධිගණ්හිං;[11] **ඨානස්ස මෙ හොති ආබාධොති** සො මය්හං ආබාධනට්ඨෙන ආබාධො හොති; **අවිතක්කෙ චිත්තං න පක්ඛන්දතීති** අවිතක්කාවිචාරෙ දුතියජ්ඣානෙ ආරම්මණවසෙන චිත්තං න පක්ඛන්දති; **විතක්කෙසූති** විතක්කවිචාරෙසු; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාවග්ගො චතුත්ථො.

---

9. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **උදායීති** කාළුදායිත්ථෙරො; **අවිදූති**[12] අඤ්ඤාසි; **භූරිමෙධසොති** මහාපඤ්ඤො; **යො ඣානමබුද්ධා බුද්ධොති**[13] යො ඣානං අබුජ්ඣි; **පටිලීනනිසභොති** එකීභාවවසෙන පටිලීනො[14] චෙව උත්තමට්ඨෙන ච නිසභො; **මුනීති** බුද්ධමුනි; **පරියායෙනාති** එකෙන කාරණෙන; කාමසම්බාධස්ස හි අභාවමත්තෙනෙව[15] පඨමජ්ඣානං ඔකාසාධිගමො නාම න සබ්බථා සබ්බං; **තත්රාපස්සි**[16] **සම්බාධොති** තස්මිම්පි පඨමජ්ඣානෙ සම්බාධො පටිපීළනා[17] අත්ථියෙව; තත්ථ පත්ථීතිපි[18] පාඨො. **කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධොති** තස්මිං පන ඨානෙ කිං සම්බාධො නාම; **අයමෙත්ථ සම්බාධොති** අයං විතක්කවිචාරානං අනිරුද්ධභාවො[19] සම්බාධො සම්පීළා නාම; ඉමිනා උපායෙන සබ්බවාරෙසු අත්ථො වෙදිතබ්බො. **නිප්පරියායෙනාති** න එකෙන කාරණෙන අථ ඛො ආසවක්ඛයො නාම සබ්බසම්බාධානං පහීනත්තා සබ්බෙන සබ්බං එකො[20] ඔකාසාධිගමො නාමාති.

---

1. විය ඔගාහිත්වා උපට්ඨාති b. වියූහිත්වා පක්ඛාසිත්වා උපට්ඨාති s. [මත්තෙනෙව b.
2. ආරම්මණකාරණවසෙන b. 9. පස්සන්තස්සපි b. 15. කාමසම්බාධියතීති ආභොග
3. තදෙව ආරම්මණං b s. 10. න එස්සිකතො b. 16. තත්‍රපස්සි s. 20. සබ්බං b.
4. තත්ථෙව සන්තිට්ඨති s තත්‍ථෙව තිට්ඨති b. 17. සතිපිසම්බාධො පටිපීළනා s පටිපී
5. පච්චනිකධම්මෙහි s. 11. අධිගම්මාති b s. අධිගච්ඡ b. අධිගච්ඡි s. [ළනං b
6. එතං සන්තන්ති පස්සතොති s. 12. අවිඤ්ඤාති b. 18 තත්‍රාපිත්ථිපි b 19. අනිරුද්ධ
7. එවං s. 13. යොඣානමබුජ්ඣිබුද්ධොති s යොඣානමබුජ්ඣීති b. [භාවො b s.
8. විසභාගසදිසන්ති b. 14. පටිලීන නිසභොති එකීභාවවසෙන පටිලීනො b s

9. 5. 2.

දුතියෙ **යථා යථා ච තදායතනන්ති** යෙන යෙන කාරණෙන යෙන යෙනාකාරෙන[1] තං පඨමජ්ඣානසඞ්ඛාතං ආයතනං හොති; **තථා තථා නං කායෙන ඵුසිත්වා**[2] **විහරතීති** තෙන තෙන කාරණෙන තෙන තෙනාකාරෙන[3] තං සමාපත්තිං සහජාතනාමකායෙන ඵුසිත්වා[2] විහරති සමාපජ්ජතීති අත්ථො; **කායසක්ඛි වුත්තො භගවතා පරියායෙනාති** යස්මා තෙන නාමකායෙන පඨමජ්ඣානං සච්ඡිකතං තස්මා ඉමිනා පරියායෙන[4] කායසක්ඛි වුත්තොති;[5] **නිප්පරියායෙනාති** යත්තකං කායෙන සක්ඛිකාතබ්බං[6] සබ්බස්ස කතත්තා අයං නිප්පරියායෙන කායසක්ඛි නාම.

9. 5. 3.

තතියෙ **පඤ්ඤාය ච නං**[7] **පජානාතීති**[8] පඨමජ්ඣානවිපස්සනා පඤ්ඤාය පජානාති;[9] ඉධාපි පරියායනිප්පරියායා[10] පුරිමනයෙනෙව වෙදිතබ්බා; යථා ච ඉධ එවං ඉතො පරෙසුපි.[11]

9. 5. 4.

චතුත්ථං උභයනයෙන[12] වෙදිතබ්බං. එත්ථ ච **උභතොභාගවිමුත්තොති** උභතොභාගෙහි සමථවිපස්සනානං පච්චනීකකිලෙසෙහි විමුත්තො; පරියොසානෙ පන සමාපත්තියා රූපකායතො අරියමග්ගෙන නාමකායතො විමුත්තොයෙව[13] උභතොභාගවිමුත්තොති වෙදිතබ්බො.

9. 5. 5.

පඨමාදිසු **සන්දිට්ඨිකොති** සාමං පස්සිතබ්බකො; **නිබ්බානන්ති** කිලෙසනිබ්බානං; **පරිනිබ්බානන්ති** තස්සෙව[14] වෙවචනං; **තදඞ්ගනිබ්බානන්ති** පඨමජ්ඣානාදිනා තෙන[15] තෙන අඞ්ගෙන නිබ්බානං; **දිට්ඨධම්මනිබ්බානන්ති** තස්මිංයෙව අත්තභාවෙ[16] නිබ්බානං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

දසමො වග්ගො.

දුතියපණ්ණාසකො නිට්ඨිතො.

ඉතො පරෙසු ඛෙමන්ති නිරුපද්දවං; **ඛෙමප්පත්තොති**[17] ඛෙමභාවං පත්තො; **සික්ඛාදුබ්බල්‍යානීති** සික්ඛාය දුබ්බලභාවකාරණානි; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[18]

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය
නවකනිපාතවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

---

1. තදායතනන්තියෙන(කාරණෙන)යෙනාකාරෙන b.
2. ඵුසිත්වා b s.
3. විහරතීති තෙන (කාරණෙන) තෙනාකාරෙන b.
4. ඉමිනාපරියායෙන b.
5. වුත්තො s.
6. සච්ඡිකාතබ්බං b.
7. පඤ්ඤායපන s.
8. නං b තං නං s.
9. ජානාති s.
10. පරියාය නිප්පරියාය නා s කත්ථචි සීහළෙපි.
11. පුරෙසුපි s.
12. උභයෙන උභයභාගෙනෙව b s.
13. විමුත්තත්තායෙව s.
14. තස්ස s.
15. දිනා s.
16. ඉමස්මිංයෙව b ඉමස්මිං [යෙවත්තභාවෙ s.
17. ඛෙමප්පත්තොති b.
18. උත්තානත්ථමෙවාති b s.

දසකනිපාතවණ්ණනා.

10. 1. 1.

දසකනිපාතස්ස පඨමෙ **කුසලානි සීලානීති** අනවජ්ජසීලානි; අමඞ්කුභාවස්ස අවිප්පටිසාරස්ස අත්ථාය සංවත්තන්තීති **අවිප්පටිසාරත්ථානි**; සොව තෙසං[1] ආනිසංසොති **අවිප්පටිසාරානිසංසානි**; **යථාභූතඤාණදස්සනත්ථාති** ආදීසු යථාභූතඤාණදස්සනං නාම තරුණවිපස්සනා; නිබ්බිදා නාම බලවවිපස්සනා; විරාගො නාම මග්ගො; විමුත්ති නාම අරහත්තඵලං; ඤාණදස්සනං නාම පච්චවෙක්ඛනඤාණං;[2] **අග්ගාය පරෙන්තීති** අරහත්තත්ථාය ගච්ඡන්ති.[3]

10. 1. 2.

දුතියෙ **න**[4] **චෙතනාය කරණීයන්ති** න[5] චෙතෙත්වා කප්පෙත්වා පකප්පෙත්වා කාතබ්බං; **ධම්මතා එසාති** ධම්මසභාවො එස[6] කාරණනියමො අයං; **අභිසන්දෙන්තීති** පවත්තෙන්ති; **පරිපූරෙන්තීති** පරිපුණ්ණං[7] කරොන්ති, **අපාරා පාරං**[8] **ගමනායාති** ඔරිමතීරභූතා[9] තෙභූමකවට්ටා[10] නිබ්බානපාරං ගමනත්ථාය. තතියෙ **හතූපනිසොති** හතකාරණො. චතුත්ථපඤ්චමෙසු වීහි ථෙරෙහි[11] කථිතභාවොව විසෙසො.

10. 1. 6.

ඡට්ඨෙ **නෙව පඨවිසං පඨවිසඤ්ඤී අස්සාති** පඨවිං[12] ආරම්මණං කත්වා පඨවීති එවං උප්පන්නාය සඤ්ඤාය සඤ්ඤී න භවෙය්‍ය; ආපාදීසුපි එසෙව නයො. **න ඉධ**[13] **ලොකොති** ඉධ ලොකෙ උප්පජ්ජනකචතුක්කපඤ්චකජ්ඣානසඤ්ඤාය න සඤ්ඤී භවෙය්‍ය; **න පරලොකොති**[14] පරලොකෙ උප්පජ්ජනකචතුක්කපඤ්චකජ්ඣානසඤ්ඤාය එවං[15] න සඤ්ඤී භවෙය්‍ය; **සඤ්ඤී ච පන අස්සාති** අථ ච පනස්ස සමාපත්ති[16] සවිතක්කසමාපත්තියෙව අස්සාති පුච්ඡති; **එතං සන්තං එතං පණීතන්ති** සන්තං සන්තන්ති අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස දිවසම්පි චිත්තුප්පාදෙ සන්තං සන්තන්තෙව[17] පවත්තති; පණීතං පණීතන්ති අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස දිවසම්පි චිත්තුප්පාදෙ පණීතං පණීතන්තෙව[17] පවත්තති; **යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථොති** නිබ්බානං නිබ්බානන්ති අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස දිවසම්පි චිත්තුප්පාදෙ නිබ්බානං නිබ්බානන්තෙව[17] පවත්තතීති. සබ්බමෙතං[18] ඵලසමාපත්තිසමාධිං සන්ධාය වුත්තං.

---

1. සොපි b තෙසං b s එතන්තෙව යෙසං ආනිසංසාති l
2. පච්චවෙක්ඛනාඤාණං b.
3. අග්ගාය පඤ්ඤදන්තීති අරහත්තත්ථාය l
   අරහත්තාය පූරෙන්තීති අරහත්තත්ථාය s
   ගච්ඡන්ති l s අරහත්තපාපකන්ති කථෙන්ති b.
4. දුතියෙ b.
5. කරණීයන්ති b.
6. එසො b.
7. පරිපුණ්ණං b s
8. අපරාපරං s.
9. ඔරිමපාරභූතා b.
10. තෙභූමිකවට්ටා s
11. වීහි b කථිතභාවො s.
12. නෙවපඨවියන්ති පඨවිං b.
13. නයො ඉධ b.
14. භවෙය්‍ය පරලොකොති b l.
15. සඤ්ඤාය b s.
16. සා සමාපත්ති b.
17. සන්තන්තෙව s.
18. සබ්බඤ්චෙතං s.

10. 1. 7.

සත්තමෙ **සඤ්ඤී ච පනාහං ආවුසො තස්මිං සමයෙ අහොසින්ති** ආවුසො තස්මිං සමයෙ අහං භවනිරොධො නිබ්බානන්ති ඉමාය ඵලසමාපත්තිසඤ්ඤාය සඤ්ඤී අහොසිං; සවිතක්කා මෙ සා[1] සමාපත්ති අහොසීති පච්චවෙක්ඛනා කථිතා.

10. 1. 8-10.

අට්ඨමෙ **සමන්තපාසාදිකොති** පාසාදාවහානංයෙව කායකම්මාදීනං සබ්භාවතො සමන්තපාසාදිකො;[2] **සබ්බාකාරපරිපූරොති** සබ්බෙහි කාරණෙහි පරිපුණ්ණො. නවමෙ **සන්තාති** ආරම්මණසන්තතායපි අඞ්ගසන්තතායපි සන්තා; **විමොක්ඛාති**[3] පච්චනීකධම්මෙහි විමුත්තත්තා ආරම්මණෙ ච නිරාසඞ්ගභාවෙන[4] සුට්ඨු මුත්තත්තා එවං ලද්ධනාමා, **අතික්කම්ම රූපෙති** රූපජ්ඣානානි අතික්කමිත්වා පවත්තා; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ආනිසංසවග්ගො පඨමො.

---

10. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතොති** පඤ්චහි ගුණඞ්ගෙහි සමන්නාගතො; **නාතිදූරං[5] නාච්චාසන්නන්ති** යං හි අතිදූරෙ[6] හොති පිණ්ඩාය චරිත්වා තත්ථ ගච්ඡන්තස්ස කායචිත්තදරථො හොති[7] තතො අනුප්පන්නං වා සමාධිං උප්පාදෙතුං උප්පන්නං වා චිරං කාතුං න සක්කොති; අච්චාසන්නං බහුජනාකිණ්ණං හොති චත්තාලීසඋසභමත්තෙන පන පදෙසෙ තදුභයවිමුත්තං[8] ගමනාගමනසම්පන්නං හොති;[9] **අප්පකිණ්ණන්ති** දිවසභාගෙ මහාජනෙන අනාකිණ්ණං.

10. 2. 2.

දුතියෙ **කෙවලීති** කෙවලෙහි සකලෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතො; **වුසිතවාති** වුත්ථ[10]බ්‍රහ්මචරියවාසො; **අසෙක්ඛෙනාති** අසෙඛ[11] ධම්මපරියාපන්නෙන ලොකුත්තරෙන; **සීලක්ඛන්ධෙනාති** සීලරාසිනා; **විමුත්තික්ඛන්ධෙනාති** එත්ථ[12] ඨපෙත්වා සීලාදයො තයො[13] සෙසා ඵලධම්මා විමුත්ති නාම; **විමුත්තිඤාණදස්සනං** පච්චවෙක්ඛන[14] ඤාණං; තං[15] ලොකියමෙව.

10. 2. 3.

තතියෙ **ඔරම්භාගියානීති** හෙට්ඨාභාගියානි; **උද්ධම්භාගියානීති** උපරිභාගියානි; ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව කථිතං. චතුත්ථෙ ඛිල විනිබද්ධා[16] පඤ්චකනිපාතෙ විත්ථාරිතායෙව. **ආරොහපරිණාහෙනාති**

---

1. තාමෙසා s.
2. සබ්භාවතො s සමන්තතො පාසාදිකො b s.
3. විමොක්ඛාති b s.
4. නිරාසඞ්ගභාවෙන b s l.
5. නාතිදූරං හොති s.
6. අතිදූරං s.
7. දරථො හොති b s.
8. පදෙසෙවසතං දූරාසන්නදොසවිමුත්තං ච b.
9. නාමහොති b.
10. වුට්ඨ s
11. අසෙක්ඛ s.
12. සීලක්ඛන්ධෙනාති එත්ථ b.
13. සීලාදයො b.
14. පච්චවෙක්ඛනා b.
15. ඤාණං b.
16. ඛිල s විනිබන්ධා b s.

දීඝපුථුලනෙත්තෙන.[1] පඛුමෙ **එවමෙව ඛොති** යථා සබ්බසත්තානං සම්මාසම්බුද්ධො අග්ගො එවං සබ්බෙසං කුසලධම්මානං කාරාපක අප්පමාදො අග්ගොති දට්ඨබ්බො. තත්‍ර චෙස ලොකියොව කුසලධම්මා පන[2] ලොකුත්තරාපි, අයඤ්ච කාමාවචරොව කුසලධම්මා පන චතුභූමකා[3] කථමෙස තෙසං අග්ගොති, පටිලාභකත්තෙන.[4] අප්පමාදෙන හි තෙ පටිලභන්ති[5] තස්මා සො තෙසං අග්ගො. තෙනෙතං[6] වුත්තං සබ්බෙ තෙ අප්පමාදමූලකාති. **ජඞ්ගමානන්ති** පථවි[7]තලචාරීනං; **පාණානන්ති** සපාදකපාණානං; **පදජාතානීති** පදානි; **සමොධානං ගච්ඡන්තීති** ඔධානං පක්ඛෙපං ගච්ඡන්ති; **අග්ගමක්ඛායතීති** සෙට්ඨමක්ඛායති; **යදිදං මහන්තත්තෙනාති** මහන්තභාවෙන අග්ගං අක්ඛායති[8] න ගුණවසෙනාති[9] අත්ථො; **වස්සිකන්ති** සුමනපුප්ඵං.[10] ඉදං කිර සුත්තං සුත්වා භාතියමහාරාජා වීමංසිතුකාමතාය එකස්මිං ගබ්භෙ චතුජ්ජාත[11] ගන්ධෙහි පරිභණ්ඩං කත්වා සුගන්ධපුප්ඵානි[12] ආහරාපෙත්වා එකස්ස සමුග්ගස්ස[13] මජ්ඣෙ සුමනපුප්ඵමුට්ඨිං[14] ඨපෙත්වා සෙසානි[15] තස්ස සමන්තතො මුට්ඨිං කත්වා ඨපෙත්වා[16] ද්වාරං පිධාය බහි නික්ඛන්තො; අථස්ස මුහුත්තං බහි වීතිනාමෙත්වා ද්වාරං විවරිත්වා පවිසන්තස්ස සබ්බපඨමං සුමනපුප්ඵගන්ධො ඝානං පහරි. සො[17] මහාතලස්මිංයෙව[18] මහාචෙතියාභිමුඛො නිපජ්ජිත්වා **වස්සිකං තෙසං අග්ගන්ති** කථෙන්තෙන සුකථිතං සම්මාසම්බුද්ධෙනාති චෙතියං වන්දි. **කුඩ්ඩරාජානොති**[19] ඛුද්දකරාජානො; ඛුද්දකරාජානොතිපි[20] පාඨො. ඡට්ඨෙ **ගොත්‍රභූති** සිඛාප්පත්තවිපස්සනාභූතො[21] නිබ්බානාරම්මණෙන ගොත්‍රභූ[22]ඤාණෙන සමන්නාගතො.

10. 2. 7.

සත්තමෙ **සනාථාති** සඤාතකා බහුඤාතිවග්ගා හුත්වා විහරථ; නාථං කරොන්තීති **නාථකරණා** අත්තනො සනාථභාවකරණා පතිට්ඨාකරණාති[23] අත්ථො; **කල්‍යාණමිත්තොති** ආදීසු සීලාදිගුණසම්පන්නා කල්‍යාණා මිත්තා[24] අස්සාති කල්‍යාණමිත්තො; තෙවස්ස ඨානනිසජ්ජාදීසු සහ අයනතො සහායාති **කල්‍යාණසහායො**; චිත්තෙන චෙව කායෙන ච කල්‍යාණමිත්තෙසුයෙව සම්පවඞ්කො ඔණතොති **කල්‍යාණසම්පවඞ්කො**; **සුවචො**[25] **හොතීති** සුඛෙන වත්තබ්බො හොති සුඛෙන අනුසාසිතබ්බො; **ඛමොති** ගාළ්හෙන[26]

---

1. දීඝපුථුලනෙත්තෙන b දීඝථුලනෙත්තෙන s.
2. කුසලධම්මානව b.
3. චාතුබ්භූමකා b චතුභූමිකා s.
4. පටිලාභකභෙට්ඨෙන s.
5. පටිලබ්භන්ති s.
6. තෙන b s.
7. ජඞ්ගලානන්ති b s පඨවි s පථවි b.
8. අග්ගමක්ඛායති b s.
9. න ගුණවසෙනාති b.
10. සුමන පුප්ඵං b s.
11. චතුජ්ජාති b චතුජාති l.
12. සුරභිනි පුප්ඵානි b සුරභිපුප්ඵානි s.
13. ගබ්භස්ස s.
14. සුමනපුප්ඵමුට්ඨිං l s.
15. සෙසානං s.
16. කත්වා s.
17. ආහරාපෙත්වා b
18. සම්ං යෙව b.
19. කූටරාජානි b.
20. කූටරාජානොතිපි b.
21. සිඛාපත්ත b විපස්සනාභූතෙන b s.
22. ගොත්‍රභූ s.
23. සනාථභාවකර b l පතිට්ඨකරනි b පතිට්ඨාකරනි l.
24. ගුණසම්පන්නො කල්‍යාණමිත්තො b.
25. සුබ්බචො l.
26. ගාළ්හ s.

එරුසෙන කක්ඛළෙන වුත්තො[1] ඛමති න කුප්පති; **පදක්ඛිණග්ගාහී අනුසාසනින්ති** යථා එකච්චො ඔවදියමානො[2] වාමතො ගණ්හාති පටිප්ඵරති වා අසුණන්තො[3] වා ගච්ඡති එවං අකත්වා ඔවදථ භන්තෙ අනුසාසථ තුම්හෙසු අනොවදන්තෙසු කො අඤ්ඤො ඔවදිස්සතීති පදක්ඛිණං ගණ්හාති;[4] **උච්චාවචානීති** උච්චනීචානි; **කිං කරණීයානීති** කිං කරොමීති එවං වත්වා කත්තබ්බකම්මානි; තත්ථ උච්චානි කම්මානි[5] නාම චීවරස්ස කරණං[6] රජනං චෙතියෙ සුධාකම්මං උපොසථාගාරචෙතියඝරබොධිඝරෙසු කත්තබ්බකම්මන්ති එවමාදීනි;[7] අවචකම්මං නාම පාදධොවනමක්ඛනාදිඛුද්දකකම්මං; **තත්‍රූපායායාති** තත්‍ර උපගමනීයාය;[8] **අලං කාතුන්ති.** කාතුං සමත්ථො හොති; **අලං සංවිධාතුන්ති** විචාරෙතුං සමත්ථො;[9] ධම්මෙ අස්ස කාමො සිනෙහොති[10] **ධම්මකාමො** තෙපිටකං[11] බුද්ධවචනං පියායතීති අත්ථො. **පියසමුදාහාරොති** පරස්මිං කථෙන්තෙ සක්කච්චං සුණාති සයඤ්ච පරෙසං දෙසෙතුකාමො හොතීති අත්ථො; **අභිධම්මෙ අභිවිනයෙති** එත්ථ ධම්මො අභිධම්මො විනයො අභිවිනයොති චතුක්කං වෙදිතබ්බං. තත්ථ **ධම්මොති** සුත්තන්තපිටකං;[12] **අභිධම්මොති** සත්තප්පකරණානි;[13] **විනයොති** උභතො විභඞ්ගා; **අභිවිනයොති** ඛන්ධකපරිවාරා; අථ වා සුත්තන්තපිටකම්පි[12] අභිධම්මපිටකම්පි ධම්මො එව, මග්ගඵලානි අභිධම්මො, සකලං[14] විනයපිටකං විනයො, කිලෙසවූපසමකරණං[15] අභිවිනයො, ඉති සබ්බස්මිම්පි එත්ථ ධම්මෙ අභිධම්මෙ ච විනයෙ අභිවිනයෙ ච උළාරපාමොජ්ජො හොතීති අත්ථො. **කුසලෙසු ධම්මෙසූති** කාරණත්ථෙ භුම්මං. චතුභූමක[16] කුසලධම්මකාරණා තෙසං අධිගමත්ථාය අනික්ඛිත්තධුරො හොතීති අත්ථො.

10. 2. 8.

අට්ඨමෙ **ථෙරානුකම්පිතස්සාති** ථෙරෙහි ඔවාදානුසාසනිදාන සමුස්සාහිතාය හිතඵරණාය[17] අනුකම්පිතස්ස. නවමෙ **අරියාවාසාති** අරියා එත්ථ වසිංසු වසන්ති වසිස්සන්තීති අරියාවාසා; **යදරියාති** යෙ වාසෙ අරියා.[18]

10. 2. 10.

දසමං[19] යස්මා කුරුරට්ඨවාසිනො භික්ඛූ ගම්භීරපඤ්ඤා කාරකා[20] යුත්තපයුත්තා තස්මා යථෙව[21] තෙසං දීඝනිකායාදිසු මහානිදානාදීනි කථිතානි එවං ඉදම්පි ගම්භීරං සුඛුමං[22] තිලක්ඛණාහතං සුත්තං

---

1. වුත්තොපි s.
2. ඔවදීයමානො b.
3. අසුණන්තො b s.
4. ගණ්හති b.
5. උච්චකම්මං s. උච්චකම්මානි b.
6. කරණ s.
7. එවමාදි s
8. තත්‍රූපායායාති තත්‍රූපගමනියාය b s.
9. සමත්ථො හොති b.
10. අස්සකාමොති b.
11. තෙපිටක s l.
12. සුත්තන්තපිටකං s.
13. සත්තපකරණානි b.
14. සකල b.
15. වූපසමකරණං b
16. චාතුබ්භූමක b චතුභූමික s.
17. ඔවාදානුසාසනීදාන s ඔවාදානුසාසනෙන සමුස්සාහිත කායෙහි ඵරණාය b.
18. අරියාවාසාති අරියානං එව ආවාසා තෙ ආවසිංසු ආවසන්ති ආවසිස්සන්තීති අරියාවාසා b අරියා එත්ථ ආවාසෙ ආවසිංසු ආවසන්ති ආවසිස්සන්තීති අරියාවාසා l.
19. දසමෙ s
20. ගම්භීරපඤ්ඤා කාලෙ s. යුත්තපපයුත්තා b s.
21. තස්මාව s. තස්මාච b. යථා b s.
22. සුඛුමී s.

තත්ථෙව[1] අවොච; තත්ථ **පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනොති** පඤ්චහි අඞ්ගෙහි විප්පයුත්තො හුත්වා ඛීණාසවො අවසි වසති වසිස්සති තස්මා අයං පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනත්තා[2] අරියස්ස වාසොති[3] වුත්තො; එස නයො සබ්බත්ථ **එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු ඡළඞ්ගසමන්නාගතො හොතීති** ඡළඞ්ගුපෙක්ඛාය සමන්නාගතො හොති ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා ධම්මා නාම කෙති, ඤාණාදයො ඤාණන්ති වුත්තෙන කිරියතො චත්තාරි ඤාණසම්පයුත්තචිත්තානි ලබ්භන්ති සතතවිහාරෙහි වුත්තෙන අට්ඨ මහාචිත්තානි, රජ්ජනදුස්සනං නත්ථීති වුත්තෙන දස චිත්තානි ලබ්භන්ති, සොමනස්සං[4] ආසෙවනවසෙන ලබ්භති; **සතාරක්ඛෙන චෙතසාති** ඛීණාසවස්ස හි තීසු වාරෙසු සබ්බකාලෙ සති ආරක්ඛකිච්චං[5] සාධෙති තෙනෙවස්ස චරතො ච තිට්ඨතො ච සුත්තස්ස ච ජාගරස්ස ච සතතං සමිතං ඤාණදස්සනං පච්චුපට්ඨිතං හොතීති වුච්චති. **පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානන්ති** බහුන්නං[6] සමණබ්‍රාහ්මණානං; එත්ථ ච[7] **සමණාති** පබ්බජ්ජුපගතා;[8] බ්‍රාහ්මණාති භොවාදිකා; **පුථු පච්චෙකසච්චානීති** බහූනි[9] පාටෙක්කසච්චානි; ඉදමෙව දස්සනං සච්චං ඉදමෙව සච්චන්ති එවං පාටියෙක්කං ගහිතානි බහූනි[9] සච්චානීති අත්ථො; **නුණ්ණානීති** නීහටානි; **පනුණ්ණානීති** සුට්ඨු නීහටානි; **චත්තානීති** විස්සට්ඨානි; **වන්තානීති** වමිතානි; **මුත්තානීති** ඡින්නබන්ධනීකතානි;[10] **පහීනානීති** පජහිතානි; **පටිනිස්සට්ඨානීති** යථා න පුන චිත්තමාරොහන්ති[11] එවං පටිනිස්සජ්ජිතානි; සබ්බානෙවෙතානි[12] ගහිතගහණස්ස විස්සට්ඨභාවවෙවචනානි; **සමවයසට්ඨෙසනොති** එත්ථ[13] අවයාති අනූනා සට්ඨාති විස්සට්ඨා සම්මා අවයා සට්ඨා එසනා අස්සාති සමවයසට්ඨෙසනො විස්සට්ඨසබ්බ[14] එසනොති අත්ථො; **රාගා චිත්තං විමුත්තන්ති** ආදීහි මග්ගස්ස කිච්චනිප්ඵත්ති කථිතා; **රාගො මෙ පහීනොති** ආදීහි පච්චවෙක්ඛනාය[15] ඵලං කථිතං; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

නාථකරණවග්ගො දුතියො.

---

10. 3 1.

තතියස්ස පඨමෙ **විසමගතෙති** විසමට්ඨානෙසු ගොචරෙසු ගතෙ; **සඞ්ඝාතං ආපාදෙසින්ති** වධං පාපෙය්‍යං;[16] තස්ස හි උස්සන්නතෙජතාය ඛුද්දකෙසු පාණෙසු අනුකම්පා හොති තස්මා යෙ පටිසත්තුභාවෙ සණ්ඨාතුං[17] සක්ඛිස්සන්ති[18] යෙ දුබ්බලා පලායිතුකාමා භවිස්සන්ති තෙ පලායිස්සන්තීති සීහනාදං නදිත්වාව ගොචරාය

---

1. තථෙව s.
2. විප්පහීනත්තා s විප්පහීනස්ස b.
3. අරියස්සවා ·තතා අරියවංසොති s.
4. සොපනාය · b.
5. ආරක්ඛාකිච්චං b සාධෙතීති s
6. බහූනං b.
7. එත්ථ b s.
8. පබ්බජ්ජුපගතා b.
9. බහු s.
10. ඡින්නබන්ධනානි b s කතානි b.
11. චිත්තං ආරොහන්ති b s.
12. තෙවතානි b ගහිතනගහණස්ස b.
13. සනොති b s.
14. සුට්ඨුවිස්සට්ඨb s සච්චs.
15. පච්චවෙක්ඛනා b.
16. ඝාතං වධං b s, පාපෙසිං s. [පාතෙසිං b.
17. භාවෙන සණ්ඨාතුං න b.
18. සක්ඛිස්සතෙහන්ති s.

පක්කමති; **තථාගතස්සෙතං අධිවචනන්ති** යදි හි සහනතාය[1] සීහො තථාගතො හි[2] සබ්බානි[3] ඉට්ඨානිට්ඨානි සහති සබ්බපරප්පවාදීනං[4] නිම්මථෙන්තො හනති; **ඉදමස්ස[5] සීහනාදස්මින්ති** අයමස්ස සීහනාදො;[6] **තථාගතබලානීති** අඤ්ඤෙහි අසාධාරණානි තථාගතස්ස[7] බලානි; යථා වා පුබ්බබුද්ධානං[8] බලානි පුඤ්ඤුසම්පත්තියා[9] ආගතානි තථා ආගතබලානීතිපි[10] අත්ථො; තත්ථ දුවිධං තථාගතස්ස බලං කායබලං ඤාණබලඤ්ච,[11] තෙසු කායබලං හත්ථිකුලානුසාරෙන වෙදිතබ්බං. වුත්තඤ්චෙතං[12] පොරාණෙහි.

"කාලාවකඤ්ච ගඞ්ගෙය්‍යං පණ්ඩරං තම්බපිඞ්ගලං,
ගන්ධමඞ්ගලහෙමඤ්ච උපොසථඡද්දන්තිමෙ[13] දසා"ති.

ඉමානි දස හත්ථිකුලානි. තත්ථ කාලාවකන්ති පකතිහත්ථිකුලං දට්ඨබ්බං. යං දසන්නං පුරිසානං කායබලං තං එකස්ස කාලාවකස්ස හත්ථිනො, යං දසන්නං කාලාවකානං බලං තං එකස්ස ගඞ්ගෙය්‍යස්ස, යං දසන්නං ගඞ්ගෙය්‍යානං තං එකස්ස පණ්ඩරස්ස, යං දසන්නං පණ්ඩරානං තං එකස්ස තම්බස්ස, යං දසන්නං තම්බානං තං එකස්ස පිඞ්ගලස්ස යං දසන්නං පිඞ්ගලානං තං එකස්ස ගන්ධහත්ථිනො යං දසන්නං ගන්ධහත්ථීනං තං එකස්ස මඞ්ගලස්ස, යං දසන්නං මඞ්ගලානං තං එකස්ස හෙමස්ස, යං දසන්නං හෙමානං තං එකස්ස උපොසථස්ස, යං දසන්නං උපොසථානං තං එකස්ස ඡද්දන්තස්ස, යං දසන්නං ඡද්දන්තානං තං එකස්ස තථාගතස්ස,[14] නාරායනසඞ්ඛාතබලන්ති[15] ඉදමෙව වුච්චති. තදෙතං පකතිහත්ථිගණනාය හත්ථීනං කොටිසහස්සානං පුරිසගණනාය දසන්නං පුරිසකොටිසහස්සානං බලං හොති ඉදං (තාව) තථාගතස්ස කායබලං. ඤාණබලං පන පාළියං තාව ආගතමෙව. දසබලඤාණං මජ්ඣිමෙ ආගතං චතුවෙසාරජ්ජඤාණං අට්ඨසු පරිසාසු අකම්පනඤාණං චතුයොනිපරිච්ඡෙදඤාණං පඤ්චගතිපරිච්ඡෙදඤාණං සංයුත්තකෙ ආගතානි තෙසත්තති ඤාණානි සත්තසත්තති ඤාණානීති එවං අඤ්ඤානිපි අනෙකානි[16] ඤාණබලං නාම. ඉධාපි[17] ඤාණබලමෙව අධිප්පෙතං. ඤාණං හි අකම්පියට්ඨෙන උපත්ථම්භනට්ඨෙන ච බලන්ති වුත්තං. **ආසභං ඨානන්ති** සෙට්ඨට්ඨානං උත්තමට්ඨානං ආසභා වා පුබ්බබුද්ධා[18] තෙසං ඨානන්ති අත්ථො; අපි ච ගවසතජෙට්ඨකො උසභො ගවසහස්සජෙට්ඨකො වසභො[19] වජසතජෙට්ඨකො වා උසභො වජසහස්සජෙට්ඨකො වසභො[19] සබ්බගවසෙට්ඨො සබ්බපරිස්සයසහො සෙතො පාසාදිකො මහාභාරවහො

සහනතාය ච හනනතායච s.
තථාගතො l.
සබ්බානිච b. චෙව s.
රප්පවාදිනො ච b වාදීනං ච s වාදනං b s.
රති b. ඉදමස්සහොති s
සීහනාදෙ අභිනනාදෙ s
7. තථාගතස්සච b s.
8. සබ්බබුද්ධානං b.
9. පුඤ්ඤුයසසම්පත්තියා s.
10. තථා තථාගතස්ස බලානීතිපි s.
11. ඤාණබලං b.
12. වුත්තං හෙතං s ඤෙනතං b.
13. උපොසථං b ඡවද්දන්තිමෙ s.
14. තථාගතස්ස බලං s.
15. සඞ්ඛාතං s සංඛාට b {බලන්තිපි b s.
16. අනෙකානි ඤාණසහස්සානි එ
17. ඉධපි b. (තං s.
18. සබ්බබුද්ධා b.
19. ආසභො s.

අසනි[1]සතසද්දෙහිපි අසඞ්කම්පියො[2] නිසභො සො ඉධ උසභොති අධිප්පෙතො. ඉදම්පි හි තස්ස[3] පරියායවචනං. උසභස්ස ඉදන්ති **ආසභං; ඨානන්ති** චතූහි පාදෙහි පථවිං උප්පීළෙත්වා අවට්ඨානං; ඉදං පන ආසභං වියාති ආසභං යථෙව හි නිසභසඞ්ඛාතො උසභො උසභබලෙන සමන්නාගතො චතූහි පාදෙහි පථවිං උප්පීළෙත්වා අචලට්ඨානෙන[4] තිට්ඨති එවං තථාගතො'පි දසහි තථාගතබලෙහි සමන්නාගතො චතූහි වෙසාරජ්ජපාදෙහි අට්ඨපරිසතිං[5] උප්පීළෙත්වා සදෙවකෙ ලොකෙ කෙනචි පච්චත්ථිකෙන පච්චාමිත්තෙන අකම්පියො අචලට්ඨානෙ[6] තිට්ඨති එවං තිට්ඨමානො ච තං ආසභං ඨානං පටිජානාති උපගච්ඡති න පච්චක්ඛාති අත්තනි ආරොපෙති තෙන වුත්තං ආසභං ඨානං පටිජානාතීති. **පරිසාසූති** අට්ඨසු[7] පරිසාසු; **සීහනාදං නදතීති** සෙට්ඨනාදං නදති; තත්‍ර යථා සීහො සීහබලෙන සමන්නාගතො සබ්බත්ථ විසාරදො විගතලොමහංසො සීහනාදං නදති එවං තථාගතසීහො'පි තථාගතබලෙහි සමන්නාගතො අට්ඨසු පරිසාසු විසාරදො විගතලොමහංසො ඉති සක්කායොති ආදිනා නයෙන නානාවිධදෙසනාවිලාසසම්පන්නං සීහනාදං නදති තෙන වුත්තං පරිසාසු සීහනාදං නදතීති. **බ්‍රහ්මචක්කං පවත්තෙතීති** එත්ථ බ්‍රහ්මන්ති සෙට්ඨං[8] විසිට්ඨං; **චක්කන්ති** ධම්මචක්කං; තම්පනෙතං දුවිධං හොති පටිවෙධඤාණඤ්ච දෙසනාඤාණඤ්ච. තත්ථ පඤ්ඤාපභාවිතං අත්තනො අරියඵලාවහං පටිවෙධඤාණං කරුණාපභාවිතං සාවකානං අරියඵලාවහං දෙසනාඤාණං තත්ථ පටිවෙධඤාණං උප්පජ්ජමානං උප්පන්නන්ති දුවිධං තං හි[9] අභිනික්ඛමනතො යාව අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම, තුසිතභවනතො වා යාව මහාබොධිපල්ලඞ්කෙ අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම, දීපඞ්කරතො වා පට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා උප්පජ්ජමානං ඵලක්ඛණෙ උප්පන්නං නාම, දෙසනාඤාණම්පි පවත්තමානං පවත්තන්ති දුවිධං. තං හි යාව අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤස්ස සොතාපත්තිමග්ගා පවත්තමානං ඵලක්ඛණෙ පවත්තං නාම, තෙසු[10] පටිවෙධඤාණං ලොකුත්තරං දෙසනාඤාණං ලොකියං. උභයම්පි පනෙතං අඤ්ඤෙහි අසාධාරණං බුද්ධානංයෙව ඔරසඤාණං. ඉදානි යෙහි දසහි බලෙහි[11] සමන්නාගතො තථාගතො ආසභං ඨානං පටිජානාති තානි විත්ථාරතො දස්සෙතුං "කතමානි දස ඉධ භික්ඛවෙ තථාගතො ඨානඤ්ච ඨානතො"ති ආදිමාහ. තත්ථ **ඨානඤ්ච ඨානතොති** කාරණඤ්ච කාරණතො; කාරණං හි යස්මා තත්ථ ඵලං තිට්ඨති තදායත්තවුත්තිතාය උප්පජ්ජති චෙව පවත්තති ච තස්මා

1. අසනී s.
2. අසම්පකම්පියා b s.
3. ඉදම්පිහිස්ස b.
4. අචලට්ඨානෙන b.
5. අට්ඨපරිසාපථවිං b, අට්ඨපරිසපථවිං s.
6. අචලට්ඨානෙන b.
7. ඛත්තියබ්‍රාහ්මණගහපතිසමණචාතුම්මහාරාජිකතාවතිංසමාරබ්‍රහ්මපරිසසඞ්ඛාතාසු අට්ඨසු s.
8. සෙට්ඨං උත්තමං b s.
9. තඤ්හි b s.
10. තෙසු ච s.
11. යෙහි s.

ඨානන්ති වුච්චති තං භගවා යෙ යෙ ධම්මා යෙසං යෙසං ධම්මානං හෙතු පච්චයා උප්පාදාය තං තං ඨානං යෙ යෙ ධම්මා යෙසං යෙසං ධම්මානං න හෙතු න පච්චයා උප්පාදාය තං තං අට්ඨානන්ති පජානන්තො ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං පජානාති; අභිධම්මෙ පනෙතං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස ඨානඤ්ච ඨානතො අට්ඨානඤ්ච අට්ඨානතො යථාභූතං ඤාණ"න්ති ආදිනා නයෙන විත්ථාරිතමෙව. **යම්පීති** යෙන ඤාණෙන; **ඉදම්පි[1] තථාගතස්සාති** ඉදම්පි[2] ඨානාඨානඤාණං තථාගතස්ස තථාගතබලං නාම හොතීති අත්ථො, එවං සබ්බපදෙසු යොජනා වෙදිතබ්බා. **කම්මසමාදානානන්ති** සමාදියිත්වා[3] කතානං කුසලාකුසලකම්මානං; කම්මමෙව වා කම්මසමාදානං; **ඨානසො හෙතුසොති** පච්චයතො චෙව හෙතුතො ච; තත්ථ[4] ගතිඋපධිකාලපයොගා විපාකස්ස ඨානං කම්මං හෙතු[5] ඉමස්ස පන ඤාණස්ස විත්ථාරකථා "අත්ථෙකච්චානි පාපකානි කම්මසමාදානානි ගතිසම්පත්තිපටිබාළ්හානි[6] න විපච්චන්තී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතායෙව. **සබ්බත්ථගාමිනින්ති** සබ්බගතිගාමිනිඤ්ච;[7] **පටිපදන්ති** මග්ගං; **යථාභූතං පජානාතීති** බහුසුපි[8] මනුස්සෙසු එකමෙව පාණං ඝාතෙන්තෙසු ඉමස්ස චෙතනා නිරයගාමිනී භවිස්සති ඉමස්ස තිරච්ඡානයොනිගාමිනීති ඉමිනා නයෙන එකවත්ථුස්මිම්පි[9] කුසලාකුසලචෙතනාසඞ්ඛාතානං පටිපත්තීනං අවිපරීතතො සභාවං ජානාති ඉමස්සාපි[10] ච ඤාණස්ස විත්ථාරකථා "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස සබ්බත්ථගාමිනීපටිපදා[11] යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො අයං මග්ගො[12] අයං පටිපදා නිරයගාමිනීති පජානාතී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතායෙව. **අනෙකධාතූති**[13] චක්ඛුධාතු ආදීහි කාමධාතුආදීහි වා බහුධාතුං;[14] **නානාධාතූති**[15] තාසංයෙව ධාතූනං විලක්ඛණතතා නානප්පකාරධාතුං;[16] **ලොකන්ති** ඛන්ධායතනධාතුලොකං; **යථාභූතං පජානාතීති** තාසං ධාතූනං අවිපරීතතො සභාවං පටිවිජ්ඣති; ඉදම්පි ඤාණං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස අනෙකධාතුනානාධාතුලොකං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො ඛන්ධනානත්තං[17] පජානාතී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ විත්ථාරිතමෙව. **නානාධිමුත්තිකතන්ති** හීනාදීහි අධිමුත්තීහි නානාධිමුත්තිකභාවං, ඉදම්පි ඤාණං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස සත්තානං නානාධිමුත්තිකතං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො පජානාති[18] සන්ති සත්තා හීනාධිමුත්තිකා"ති අදිනා නයෙන අභිධම්මෙ විත්ථාරිතමෙව. **පරසත්තානන්ති** පධානසත්තානං; **පරපුග්ගලානන්ති** . තතො

---

1. ඉදම්පි සික්ඛමෙව b s.
2. ඉදම්පිසික්ඛමෙ s.
3. සමාදයිත්වා s.
4. හෙතුතො ච; තථා b.
5. ඨානං b. ඨානං කම්මන්ති s
6. ගතිසම්පත්තිප්පටිබාළ්හානි b. පටිබාහානි s.
7. සබ්බගතිගාමිනිං b සබ්බගතිගාමිනිං ච අගතිගාමිනිං ච s.
8. බහූසුපි b s.
9. එකවත්ථුස්මිං s.
10. ඉමස්සපි b.
11. ගාමිනිපටිපදා b.
12. අයං මග්ගො අයං අමග්ගො s.
13. අනෙකධාතුන්ති s.
14. ආදීහි වා ධාතූහි බහුධාතු b.
15. නානාධාතුන්ති s.
16. විලක්ඛණතාය නානාප්පකාරධාතු b.
17. නානත්තං b.
18. තථාගතො b.

අඤ්ඤෙසං හීනසත්තානං, එකත්ථමෙව වා[1] එතං පදද්වයං වෙනෙය්‍යවසෙන ද්විධා[2] වුත්තං; **ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තනන්ති** සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං පරභාවඤ්ච අපරභාවඤ්ච වුඩ්ඪිඤ්ච හානිඤ්චාති අත්ථො; ඉමස්සාපි[3] ඤාණස්ස විත්ථාරකථා "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස පරසත්තානං පරපුග්ගලානං ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තං යථාභූතං ඤාණං ඉධ තථාගතො සත්තානං ආසයං ජානාතී"ති[4] ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ ආගතායෙව. **ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනන්ති** පඨමාදීනං චතුන්නං ඣානානං රූපී රූපානි පස්සතීති ආදීනං අට්ඨන්නං විමොක්ඛානං සවිතක්කසවිචාරාදීනං තිණ්ණං සමාධීනං පඨමජ්ඣානසමාපත්ති ආදීනඤ්ච නවන්නං අනුපුබ්බසමාපත්තීනං; **සංකිලෙසන්ති** හානභාගියධම්මං; **වොදානන්ති** විසෙසභාගියධම්මං;[5] **වුට්ඨානන්ති** වොදානම්පි වුට්ඨානං[6] තම්හා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨානන්ති එවං වුත්තං පගුණජ්ඣානඤ්චෙව භවඞ්ගඵලසමාපත්තියො ච; හෙට්ඨිමං[7] හෙට්ඨිමං හි[8] පගුණජ්ඣානං උපරිමස්ස[9] උපරිමස්ස පදට්ඨානං හොති තස්මා වොදානම්පි වුට්ඨානන්ති වුත්තං භවඞ්ගෙන පන සබ්බඣානෙහි[10] වුට්ඨානං හොති ඵලසමාපත්තියා නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨානං හොති තං සන්ධාය ච තම්හා තම්හා සමාධිම්හා වුට්ඨානම්පි වුට්ඨානන්ති වුත්තං ඉදම්පි ඤාණං "තත්ථ කතමං තථාගතස්ස ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තීනං සංකිලෙසං වොදානං වුට්ඨානං යථාභූතං ඤාණං ඣායීති චත්තාරො ඣායී අත්ථෙකච්චො ඣායී සම්පත්තිංයෙව[11] සමානං විපත්තීති පච්චෙතී"ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මෙ විත්ථාරිතමෙව. සබ්බඤාණානං විත්ථාරකථාය විනිච්ඡයො සම්මොහවිනොදනියා විභඞ්ගට්ඨකථාය වුත්තො. පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිදිබ්බචක්ඛුඤාණකථා විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතා. ආසවක්ඛයකථා හෙට්ඨා වුත්තායෙවාති.[12] තත්ථ පරවාදිකථා හොති දසබලඤාණං නාම පාටියෙක්කං ඤාණං නත්ථි සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්සෙවායං පභෙදොති න තං[13] තථා දට්ඨබ්බං අඤ්ඤමෙව හි දසබලඤාණං අඤ්ඤං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං. දසබලඤාණං හි සකසකකිච්චමෙව ජානාති සබ්බඤ්ඤුතඤාණං තම්පි තතො අවසෙසම්පි ජානාති. දසබලඤාණෙසු හි පඨමං කාරණාකාරණමෙව ජානාති දුතියං කම්මන්තරවිපාකන්තරමෙව[14] තතියං කම්මපරිච්ඡෙදමෙව චතුත්ථං ධාතුනානත්තකාරණමෙව පඤ්චමං සත්තානං අජ්ඣාසයාධිමුත්තිමෙව ඡට්ඨං ඉන්ද්‍රියානං තික්ඛමුදුභාවමෙව සත්තමං ඣානාදීහි සද්ධිං තෙසං සංකිලෙසාදිමෙව අට්ඨමං පුබ්බෙ නිවුත්ථඛන්ධසන්තති[15] මෙව නවමං සත්තානං චුතිපටිසන්ධිමෙව දසමං සච්චපරිච්ඡෙදමෙව සබ්බඤ්ඤුතඤාණම්පන එතෙහි ජානිතබ්බං[16] තතො උත්තරිඤ්ච

1. හීනසත්තානං b.
2. වෙධා s.
3. ඉමස්සපි s.
4. ආසයං ජානාති අනුසයං ජානාතීති s.
5. හානභාගියධම්මං b.
6. වුට්ඨානන්ති s.
7. සමාපත්තියො ච b.
8. හෙට්ඨිමඤ්හි b, s.
9. ජ්ඣානං b.
10. භවඞ්ගෙන සබ්බ s. ජ්ඣානෙහි b s.
11. සම්පත්තියෙව b.
12. වුත්තායෙව s.
13. තං න b s.
14. කම්මන්තරමෙව b.
15. ඛන්ධසන්තති s.
16. ජානිතබ්බං ච b s.

පජානාති එතෙසම්පන කිච්චං න සබ්බං කරොති තං හි ඣානං හුත්වා අප්පෙතුං න සක්කොති ඉද්ධි හුත්වා විකුබ්බිතුං න සක්කොති මග්ගො හුත්වා කිලෙසෙ ඛෙපෙතුං න සක්කොති. අපි ච පරවාදී එවං පුච්ඡිතබ්බො දසබලඤාණං නාමෙතං සවිතක්කසවිචාරං අවිතක්කවිචාරමත්තං අවිතක්කඅවිචාරං කාමාවචරං රූපාවචරං අරූපාවචරං ලොකියං ලොකුත්තරන්ති, ජානන්තො පටිපාටියා සත්ත ඤාණානි සවිතක්කසවිචාරානීති වක්ඛති තතො පරානි ද්වෙ අවිතක්කඅවිචාරානීති වක්ඛති ආසවක්ඛයඤාණං සියා සවිතක්කසවිචාරං සියා අවිතක්කවිචාරමත්තං සියා අවිතක්කඅවිචාරන්ති වක්ඛති තථා පටිපාටියා සත්ත කාමාවචරානි තතො ද්වෙ රූපාවචරානි අවසානෙ එකං ලොකුත්තරන්ති වක්ඛති සබ්බඤ්ඤුතඤාණම්පන සවිතක්කසවිචාරමෙව[1] ලොකියමෙවාති වක්ඛති.[2] එවමෙත්ථ අනුපදවණ්ණනං කත්වා[3] ඉදානි යස්මා තථාගතො පඨමංයෙව ඨානාඨානඤාණෙන[4] වෙනෙය්‍යසත්තානං ආසවක්ඛයාධිගමස්ස චෙව අනධිගමස්ස ච ඨානාඨානභූතං කිලෙසාවරණාභාවං පස්සති ලොකියසම්මාදිට්ඨිට්ඨානාදිදස්සනතො නියතමිච්ඡාදිට්ඨිට්ඨානාභාවදස්සනතො ච අථ නෙසං කම්මවිපාකඤාණෙන විපාකාවරණාභාවං පස්සති තිහෙතුකපටිසන්ධිදස්සනතො සබ්බත්ථගාමිනී[5]පටිපදාඤාණෙන කම්මාවරණාභාවං පස්සති ආනන්තරියකම්මාභාවදස්සනතො එවං අනාවරණානං[6] අනෙකධාතුනානාධාතුඤාණෙන අනුකූලධම්මදෙසනත්ථං චරියාවිසෙසං පස්සති ධාතුවෙමත්තදස්සනතො අථ නෙසං නානාධිමුත්තිකතඤාණෙන අධිමුත්තිං පස්සති පයොගං අනාදියිත්වාපි අධිමුත්තිවසෙන ධම්මදෙසනත්ථං අථෙවං[7] දිට්ඨාධිමුත්තීනං වසෙන[8] යථාසත්ති යථාබලං ධම්මං දෙසෙතුං ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තිඤාණෙන ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තං පස්සති සද්ධාදීනං තික්ඛමුදුභාවදස්සනතො එවං පරිඤ්ඤාතින්ද්‍රියපරොපරියත්තා පනෙතෙ සචෙ දූරෙ හොන්ති අථ ඣානාදිඤාණෙන ඣානාදිසු වසීභූතත්තා ඉද්ධිවිසෙසෙන තෙ ඛිප්පං උපගච්ඡති උපගන්ත්වා ච[9] නෙසං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණෙන පුබ්බජාතිභාවනං[10] දිබ්බචක්ඛානුභාවතො පත්තබ්බෙන චෙතොපරියඤාණෙන සම්පති[11] චිත්තවිසෙසං පස්සන්තො ආසවක්ඛයඤාණානුභාවෙන ආසවක්ඛයගාමිනියා පටිපදාය විගතසම්මොහත්තා ආසවක්ඛයාය ධම්මං දෙසෙති. තස්මා ඉමිනානුක්කමෙන ඉමානි බලානි වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි.

10. 3. 2

දුතියෙ යෙ තෙ ධම්මාති යෙ තෙ දසබලඤාණසබ්බඤ්ඤුතඤාණධම්මා; අධිවුත්තිපදානීති[12] අධිවචනපදානං. ඛන්ධායතනධාතුධම්මානන්ති අත්ථො; අධිවුත්තියොති[13] හි අධිවචනානි වුච්චන්ති තෙසං[14]

---

1. සවිතක්කසවිචාරමෙවකාමාවචරමෙව s.
2. ලොකියමෙවාති s.
3. වණ්ණනං ඤත්වා b s.
4. ඨානාඨාන ඤාණං ච b.
5. ගාමිනි b.
6. එවමනාවරණානං b.
7. අථෙවං s.
8. දිට්ඨාධිමුත්තීනං b.
9. උපගන්ත්වා ච b.
10 පුබ්බජාතිභවං b. භාවං s.
11. සම්පත්ති s.
12. අධිමුත්තිපදානානි b s
13 අධිමුත්තියො b s
14. වුච්චන්ති b.

තෙසං දස්සනභූතාය[1] දෙසනාය පධානත්තා[2] අතීතබුද්ධාපි[3] හි එතෙ ධම්මෙ කථයිංසු අනාගතාපි එතෙව කථයිස්සන්ති තස්මා බුද්ධා දයො අධිවුත්තිපදානි[4] නාම තෙසං අධිවුත්තිපදානං;[4] අථ වා භූතමත්ථං අභිභවිත්වා යථාසභාවතො අග්ගහෙත්වා[5] වත්තනතො අධිවුත්තියොති[6] දිට්ඨියො වුච්චන්ති අධිවුත්තීනං පදානි අධිවුත්තිපදානි[7] දිට්ඨිදීපකානි වචනානීති අත්ථො තෙසං අධිවුත්තිපදානං දිට්ඨිවොහාරානං; **අභිඤ්ඤාසච්ඡිකිරියායාති** ජානිත්වා පච්චක්ඛකරණත්ථාය; **විසාරදොති** ඤාණසොමනස්සප්පත්තො;[8] **තෙසං තෙසං තථා තථා ධම්මං දෙසෙතුන්ති** තෙසං තෙසං දිට්ඨිගතානං වා[9] ඉතරෙසං වාසයං[10] ඤත්වා තථා තථා ධම්මං දෙසෙතුං; **හීනං වා හීනන්ති ඤස්සතීති** හීනං වා ධම්මං හීනො ධම්මොති ජානිස්සති; **ඤාතය්‍යන්ති**[11] ඤාතබ්බං; **දට්ඨය්‍යන්ති**[12] දට්ඨබ්බං; **සච්ඡිකාතය්‍යන්ති**[13] සච්ඡිකාතබ්බං; **තත්ථ තත්ථ යථාභූතඤාණන්ති** තෙසු තෙසු ධම්මෙසු යථාසභාවඤාණං. ඉමිනා සබ්බඤ්ඤුතඤාණං දෙසෙති; එවං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං දෙසෙත්වා පුන දසබලඤාණං දෙසෙන්තො දස ඉමානීති[14] ආදිමාහ. දසබලඤාණම්පි හි තත්ථ තත්ථ යථාභූතඤාණමෙවාති.

10. 3. 3.

තතියෙ **ආපන්නො හොති කඤ්චි දෙසන්ති** කඤ්චි[15] ආපත්තිකොට්ඨාසං ආපන්නො හොති; **අනුවිච්චාති** අනුපවිසිත්වා[16] පරියොගහෙත්වා;[17] **කායදුච්චරිතන්ති** තිවිධං[18] කායදුච්චරිතං; **වචීදුච්චරිතන්ති** චතුබ්බිධං[19] වචීදුච්චරිතං; **පාපිකා ඉස්සාති** ලාමිකා උසූයා;[20] **පඤ්ඤාය දිස්වා**[21] **දිස්වාති** සහවිපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය පස්සිත්වා[21] පස්සිත්වා පහාතබ්බා; **ඉඤ්ජතීති** සමිජ්ඣති;[22] **උපවාසස්සාති**[23] නිස්සාය උපසඞ්කමිත්වා වසන්තස්ස; **අභිභුය්‍යාති** අජ්ඣොත්ථරිත්වා මද්දිත්වා; **ඉරීයතීති** වත්තති; ඉමස්මිං සුත්තෙ සහ විපස්සනාය මග්ගො කථිතො.

10. 3. 4.

චතුත්ථෙ ජානාමිමං ධම්මන්ති ඉමිනා ඤාණදස්සනාකාරො[24] වුත්තො; **භාවිතකායොම්හීති** ආදීහි භාවිතස්ස[25] තතියවාරෙ වෙ'පි වාදා එකතො වුත්තා. තයො'පිමෙ හි[26] අරහත්තමෙව පටිජානන්ති; **අද්ධවාදං වදෙය්‍යාති** අද්ධා'හමස්මීති වාදං වදෙය්‍ය; **උපනීහාතුන්ති**[27] නීහරිත්වා දාතුං.

---

1. පදභූතාය b s.
2. පදට්ඨානත්තා b s.
3. අතීතාබුද්ධාපි b s.
4. අධිමුත්ති b s
5. අග්ගහෙත්වා b.
6. අධිමුත්තියො s. මුත්තියොති b.
7. අධිමුත්තීනං පදානි b s අධිමුත්තිපදානි s.
8. සම්පත්තො b. තත්ථාති තෙසුධම්මෙසු b s.
9. දිට්ඨිගතානං s දිට්ඨිගතිකානං වා b.
10. ආසයං s.
11. ඤාතෙය්‍යන්ති b.
12. දිට්ඨය්‍යන්ති s දිට්ඨෙය්‍යන්ති b.
13. සච්ඡිකාතය්‍යන්ති s සච්ඡිකරෙය්‍යන්ති b.
14. දසයිමානීති s.
15. කිඤ්චිදෙසන්තිකිඤ්චි b කඤ්චිදෙවදෙසන්ති කඤ්චි s.
16. අනුපපවිසිත්වා b.
17. පරියොගාහෙත්වා b s.
18. තිවිධ s.
19. චතුබ්බිධ s.
20. උස්සුයා b උස්සුයා s.
21. පඤ්ඤාය b.
22. සම්ජ්ඣතිසම්පජ්ජති s.
23. උපවාසස්සාති b.
24. ඤාණවාදස්සවදනා [කාරො b.
25. ආදීහිච භාවනාවාරස්ස s [භාවනාවාදස්ස b
26. තයො'පිමෙත b s.
27. උපනීහාතුන්ති b s.

10. 3. 5.

පඤ්චමෙ සකලට්ඨෙන කසිණානි තදාරම්මණානං ධම්මානං ඛෙත්තට්ඨෙන අධිට්ඨානට්ඨෙන වා ආයතනානි[1] **කසිණායතනානි**; **උද්ධන්ති** උපරිගගනතලාභිමුඛං; **අධොති** හෙට්ඨා භූමිතලාභිමුඛං; **තිරියන්ති** ඛෙත්තමණ්ඩලං විය සමන්තා පරිච්ඡින්දිත්වා; එකච්චො හි උද්ධමෙව පසාරෙති[2] එකච්චො අධො එකච්චො සමන්තතො තෙන තෙනෙවාකාරෙන[3] එවං පසාරෙති[4] ආලොකමිව රූප[5]දස්සනකාමො තෙන වුත්තං පථවිකසිණමෙකො සඤ්ජානාති උද්ධං අධො තිරියන්ති. **අද්වයන්ති** ඉදං පන එකස්ස අඤ්ඤභාවානුපගමනත්ථං වුත්තං; යථා හි උදකං පවිට්ඨස්ස සබ්බදිසාසු උදකමෙව හොති න අඤ්ඤං[6] එවමෙව පථවිකසිණං[7] පථවිකසිණමෙව හොති නත්ථි තස්ස අඤ්ඤො[8] කසිණසම්භෙදොති එස[9] නයො සබ්බත්ථ. **අප්පමාණන්ති** ඉදං තස්ස[10] ඵරණඅප්පමාණවසෙන වුත්තං. තං හි චෙතසා ඵරන්තො සකලමෙව ඵරති[11] න අයමස්ස ආදි ඉදං මජ්ඣන්ති පමාණං[12] ගණ්හාති; **විඤ්ඤාණකසිණන්ති** චෙත්ථ කසිණුග්ඝාටිමාකාසෙ පවත්තවිඤ්ඤාණං;[13] තථා හි තං විඤ්ඤාණන්ති වුච්චති කසිණවසෙන[14] කසිණුග්ඝාටිමාකාසවසෙන තත්ථ පවත්තවිඤ්ඤාණෙ[15] උද්ධං අධො තිරියතා වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. කම්මට්ඨානභාවනානයෙන පනෙතානි පථවිකසිණාදීනි විත්ථාරතො විසුද්ධිමග්ගෙ වුත්තානෙව.

10. 3. 6.

ඡට්ඨෙ **කුමාරිපඤ්හෙසූති** කුමාරීනං මාරධීතානං පුච්ඡාසු; **අත්ථස්ස පත්තිං හදයස්ස සන්තින්ති**[16] ඊහිපි පදෙහි අරහත්තමෙව කථිතං, **සෙනන්ති** රාගාදිකිලෙසසෙනං; **පියසාතරූපන්ති** පියජාතිකෙසු ච සාතජාතිකෙසු ච වත්ථූසු උප්පජ්ජනතො එවං ලද්ධනාමං; **එකො'හං[17] ඣායං සුඛමනුබොධන්ති**[18] එවං කිලෙසසෙනං ජිනිත්වා[19] අහං එකකොව ඣායන්තො සුඛං අනුබුජ්ඣිං සච්ඡිකාසිං;[20] **සක්ඛීති** සක්ඛිභාවප්පත්තං[21] ධම්මසක්ඛිං; **න[22] සම්පජ්ජති කෙනචි මෙත්ති** මය්හං කෙනචි සද්ධිං මිත්තධම්මො නත්ථි.[23] **පථවිකසිණසමාපත්තිපරමා ඛො භගිනි එකෙ සමණබ්‍රාහ්මණා අත්ථාභිනිබ්බත්තෙසුන්ති**;[24] පථවිකසිණසමාපත්ති පරමො උත්තමො අත්ථොති ගහෙත්වා අභිනිබ්බත්තෙසුං; **යාවතා ඛො භගිනි පථවිකසිණසමාපත්තිපරමතාති**

---

1. ආයතනානීති s.
2. උද්ධමෙවකසිණංවඩ්ඪෙති s උද්ධමෙව ජානාති b.
3. තෙනතෙනතාවා කාරණෙන b.
4. එවං සම්පසාරෙති s.
5. රූපං b s.
6. න අඤ්ඤං b s.
7. පථවි s. පථවිකසිණන්ති b.
8. අඤ්ඤො s.
9. එසෙව b s.
10. තස්ස තස්ස b s.
11. ඵරති b.
12. මජ්ඣන්තිචපමාණං න b.
13. කාසෙවපවත්තං විඤ්ඤාණං s
14. පවත්තවිඤ්ඤාණං තත්ථකසිණවසෙන කසිණුග්ඝාටිමාකාසෙ b.
15. පවත්තවිඤ්ඤාණස්ස b.
16. පත්තිහදයස්සසන්තීති s.
17. එකාහං b එකොහ s.
18. සුඛමානුබොධීති s.
19. ජානිත්වා s.
20. සච්ඡිඅකාසිං b.
21. භාවප්පත්තං s.
22. සන්තීන s
23. නාමත්ථි b s.
24. අභිනිබ්බත්තෙසුන්ති b

යත්තිකා[1] පඨවිකසිණසමාපත්ති උත්තමතා;[2] **තදභිඤ්ඤාසි භගවා**ති තං භගවා අභිඤ්ඤාපඤ්ඤාය අභිඤ්ඤාසි; **ආදිමද්දසා**ති[3] සමුදයසච්චං අද්දස; **ආදීනවමද්දසා**ති දුක්ඛසච්චං අද්දස; **නිස්සරණමද්දසා**ති නිරොධසච්චං අද්දස; **මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනමද්දසා**ති මග්ගසච්චං අද්දස; **අත්ථස්සපත්තී**ති එතෙසං චතුන්නං සච්චානං දිට්ඨත්තා අරහත්තසඞ්ඛාතස්ස අත්ථස්ස පත්තිසෙවනං පරිළාහවූපසමතාය[4] හදයස්ස සන්ති.[5]

10. 3. 7.

සත්තමෙ අභිජානාථාති අභිජානිත්වා පච්චක්ඛං කත්වා විහරථ; **අභිඤ්ඤායා**ති අභිජානිත්වා: **ඉධා**ති ඉමාය; **ධම්මදෙසනාය වා ධම්මදෙසන**න්ති යදිදං සමණස්ස ගොතමස්ස ධම්මදෙසනාය සද්ධිං අම්හාකං ධම්මදෙසනං අම්හාකං වා ධම්මදෙසනාය සද්ධිං සමණස්ස ගොතමස්ස ධම්මදෙසනං ආරබ්භ නානාකරණං වුච්චෙථ[6] තං කින්නාමාති වදන්ති; දුතියපදෙ'පි එසෙව නයො. ඉති තෙ මජ්ඣිමහීනාසුවණ්ණං විය සාසනෙන සද්ධිං අත්තනො ලද්ධිං වචනමත්තෙන සමධුරං ඨපයිංසු; **නෙව අභිනන්දිංසූ**ති එවමෙතන්ති න සම්පටිච්ඡිංසු; **න පටික්කොසිංසූ**ති න ඉදං එවන්ති න පටිසෙධෙසුං, කස්මා, තෙ කිර තිත්ථියා නාම[7] ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා කථෙය්‍යුන්ති නාභිනන්දිංසු. **න[8] සම්පායිස්සන්තී**ති සම්පාදෙත්වා කථෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති; **උත්තරිඤ්ච[9] විඝාත**න්ති අසම්පායන්තා[10] උත්තරිම්පි දුක්ඛං ආපජ්ජිස්සන්ති සම්පාදෙත්වා කථෙතුං අසක්කොන්තානං හි[11] දුක්ඛං උප්පජ්ජති; **යථා තං භික්ඛවෙ අවිසයස්මි**න්ති එත්ථ තන්ති නිපාතමත්තං යථාති කාරණවචනං යස්මිං[12] අවිසයෙ පඤ්හං පුච්ඡිතා හොන්තීති අත්ථො; **ඉතො වා පන සුත්වා**ති ඉතො වා පන මම සාසනතො සුත්වා; ඉතොති තථාගතතො'පි තථාගතසාවකතො'පි;[13] **ආරාධෙය්‍යා**ති පරිතොසෙය්‍ය; අඤ්ඤථා ආරාධනං[14] නාම නත්ථීති දස්සෙති. **එකධම්මෙ**ති එකස්මිං ධම්මෙ; ඉමිනා උද්දෙසො දස්සිතො, පරතො **කතමස්මිං එකධම්මෙ**ති ඉමිනා පඤ්හා දස්සිතො, සබ්බෙ සත්තා ආහාරට්ඨිතිකාති ඉදම්පනෙත්ථ වෙය්‍යාකරණං, සෙසෙසුපි එසෙව නයො. **සම්මා නිබ්බින්දමානො**ති ආදිසු පන සම්මා හෙතුනා නයෙන නිබ්බිදානුපස්සනාය නිබ්බින්දන්තො උක්කණ්ඨන්තො විරාගානුපස්සනාය විරජ්ජන්තො පටිසඞ්ඛානුපස්සනාය මුඤ්චතස්ස[15] උපායං ඤත්වා[16] විමුච්චමානො අධිමොක්ඛවසෙන වා විමුච්චමානො සන්නිට්ඨානං කුරුමානොති අත්ථො. උදයබ්බයෙහි පරිච්ඡින්දිත්වා

---

1. යත්තකා s. 8. නෙව s. 9. උත්තරිම්පි s. 14. ආරාධනා b s.
2 සමාපත්තියා උත්තමකොටි b. 10. අසම්පායන්තො b අසම්පාදෙන්තො s.
3. අස්සාදමද්දසාති b. 11. නානානං s 15. මුච්චතස්ස b s.
4. පත්තිසබ්බත්ථ පරිළාහවූපසන්තතාය b පටිසෙවනං සබ්බදරථපරිළාහවූපසන්ත [තාය s.
5. සන්තීති s. 12. යස්මා b s. 16. උපායං කත්වා b.
6. වුච්චථ b. 13. ඉතො සුත්වා සි b s. අථ තථාගතො තථාගත සාවකො'පි
7. නාම අත්තපරිසා b s. අථ තථාගතතො'පි අථතථාගතස්සසාවකතො'පි s.

පුබ්බන්තදස්සනෙන[1] සම්මා පරියන්තදස්සාවී; **සම්මත්ථාභිසමෙච්චාති** සමසභාගත්තං[2] ඤාණෙන අභිසමාගන්ත්වා; **දුක්ඛස්සන්තකරෝ හෝතීති** සකලවට්ටදුක්ඛස්ස පරියන්තං පරිවටුමං කරෝ හොති; **සබ්බෙ සත්තාති** කාමභවාදිසු[3] එකවොකාරභවාදිසු ච සබ්බභවෙසු සබ්බෙ සත්තා; **ආහාරට්ඨිතිකාති** ආහාරතො ඨිති එතෙසන්ති ආහාරට්ඨිතිකා; ඉති සබ්බසත්තානං[4] ඨිතිහෙතු ආහාරෝ නාම එකො ධම්මො තස්මිං **එකධම්මෙ**; නනු ච එවං සන්තෙ යං වුත්තං "අසඤ්ඤසත්තා[5] දෙවා අහෙතුකා අනාහාරා අඵස්සකා"ති ආදි තං විරුජ්ඣතීති, න විරුජ්ඣති තෙසං හි ඣානං ආහාරෝ හොති එවං සන්තෙ'පි "චත්තාරොමෙ භික්ඛවෙ ආහාරා"ති ඉදං[6] විරුජ්ඣතීති, ඉදම්පි න විරුජ්ඣති එතස්මිං හි සුත්තෙ නිප්පරියායෙන ආහාරලක්ඛණා[7] ධම්මා ආහාරාති වුත්තා ඉධ පන පරියායෙන පච්චයො ආහාරොති[8] වුත්තො. සබ්බධම්මානං හි පච්චයො ලද්ධුං වට්ටති සො ච යං යං ඵලං ජනෙති තං තං ආහරති නාම තස්මා ආහාරොති වුච්චති. තෙනෙවාහ "අවිජ්ජම්පහං[9] භික්ඛවෙ සාහාරං වදාමි නො අනාහාරං කො ච භික්ඛවෙ අවිජ්ජාය ආහාරො පඤ්ච නීවරණාතිස්ස වචනීය"න්ති අයං ඉධාධිප්පෙතො.[10] එතස්මිං හි[11] පච්චයාහාරෙ ගහිතෙ පරියායාහාරො'පි නිප්පරියායාහාරො'පි සබ්බො ගහිතොව හොති. තත්ථ අසඤ්ඤ[12]භවෙ පච්චයාහාරො ලබ්භති අනුප්පන්නෙ[13] බුද්ධෙ තිත්ථායතනෙ පබ්බජිතා[14] වායොකසිණෙ පරිකම්මං කත්වා චතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තතො වුට්ඨාය ධී චිත්තං ධී චිත්තං[15] චිත්තස්ස නාම අභාවොයෙව සාධු චිත්තං හි නිස්සාය වධබන්ධාදිපච්චයා[16] දුක්ඛං උප්පජ්ජති චිත්තෙ අසති නත්ථීති ඛන්තිං රුචිං උප්පාදෙත්වා අපරිහීනජ්ඣානා කාලං කත්වා අසඤ්ඤභවෙ[17] නිබ්බත්තන්ති යො යස්ස ඉරියාපථො මනුස්සලොකෙ පණිහිතො අහොසි සො තෙන ඉරියාපථෙන නිබ්බත්තිත්වා චිත්තරූපසදිසො හුත්වා[18] පඤ්ච කප්පසතානි තිට්ඨති. එත්තකං අද්ධානං සයිතො[19] විය හොති එවරූපානම්පි සත්තානං පච්චයාහාරො ලබ්භති. තෙ හි යං ඣානං භාවෙත්වා නිබ්බත්තා තදෙව තෙසං පච්චයො හොති. යථා ජියාවෙගෙන ඛිත්තසරො යාව ජියාවෙගො අත්ථි තාව ගච්ඡති එවං යාව ඣානපච්චයො අත්ථි තාව තිට්ඨන්ති තස්මිං නිට්ඨිතෙ ඛීණවෙගා විය සරා[20] පතන්ති චවනකාලෙ ච තෙසං සො රූපකායො අන්තරධායති කාමාවචරසඤ්ඤා උප්පජ්ජති තෙන සඤ්ඤුප්පාදෙන තෙ දෙවා

1. පුබ්බන්තාපරන්තදස්සනෙන b පුබ්බන්තපරන්තදස්සනෙන s.
2. සම්මදත්ථං අභිසමෙච්චාති b සම්මාසභාවත්ථං b s.
3. කාමභවාදිසු සඤ්ඤභවාදිසු s.
4. සත්තානම්පි b.
5. අසඤ්ඤිසත්තා s.
6. ඉදම්පි s.
7. ලක්ඛණාව s.
8. පරියායෙන ආහාරොති b පච්චයා ආහාරාති s වුත්තා b s.
9. අවිජ්ජං b
10. ඉධ අධිප්පෙතො b s
11. එතස්මිං b.
12. අසඤ්ඤි b s.
13. අනුප්පන්නෙපි s. අනුප්පන්නෙනාහි b.
14. පබ්බජිත්වා s.
15. ධී චිත්තං ධී චත්තං චිත්තං b.
16. වධබන්ධනාදි පච්චයං s
17. අසඤ්ඤිභවෙ b අසඤ්ඤිභවෙ s
18. නිබ්බත්තිත්වා b.
19. අද්ධානං පට්ඨසිතො b.
20. ඛීණවෙගාවිය සරා b

තම්හා කායා චුතාති පඤ්ඤායන්ති,[1] යෙ පන තෙ නෙරයිකා නෙව උට්ඨානඵලූපජීවී[2] න පුඤ්ඤඵලූපජීවීති වුත්තා තෙසං කො ආහාරොති, තෙසං කම්මමෙව ආහාරො[3] කිං පඤ්ච ආහාරා අත්ථීති, පඤ්ච න පඤ්චාති ඉදං න වත්තබ්බං, නනු පච්චයො ආහාරොති, වුත්තමෙතං තස්මා[4] යෙන කම්මෙන නිරයෙ නිබ්බත්තන්ති තදෙව තෙසං ඨිති පච්චයත්තා ආහාරොති[5] යං සන්ධාය ඉදං වුත්තං "න ච තාව කාලං කරොති යාව න තං පාපං[6] කම්මං බ්‍යන්තී හොතී"ති. කබළීකාරාහාරං[7] ආරබ්භාපි චෙත්ථ විවාදො න කාතබ්බො. මුඛෙ උප්පජ්ජනඛෙළො'පි හි තෙසං[8] ආහාරකිච්චං සාධෙති ඛෙළො හි නිරයෙ දුක්ඛවෙදනියො හුත්වා පච්චයො හොති සග්ගෙ සුඛවෙදනියො ඉති කාමභවෙ නිප්පරියායෙන චත්තාරො ආහාරා රූපාරූපභවෙසු ඨපෙත්වා අසඤ්ඤෙ[9] සෙසානං තයො අසඤ්ඤානඤ්ච අවසෙසානඤ්ච පච්චයාහාරොති[10] ඉමිනා ආකාරෙන[11] සබ්බෙ සත්තා ආහාරට්ඨිතිකාති වෙදිතබ්බා. තත්ථ චත්තාරො වා පන එකො'පි[12] පච්චයාහාරො දුක්ඛසච්චං, ආහාරසමුට්ඨාපිකා පුරිමතණ්හා සමුදයසච්චං, උභින්නං අප්පවත්ති නිරොධසච්චං, නිරොධපජානනා පඤ්ඤා මග්ගසච්චන්ති එවං චතුසච්චවසෙන[13] සබ්බවාරෙසු[14] යොජනා කාතබ්බා.

10. 8 8.

අට්ඨමෙ **කජඞ්ගලායන්ති** එවං නාමකෙ නගරෙ; **කජඞ්ගලාති**[15] කජඞ්ගලාවාසිනො; **මහාපඤ්හෙසූති** මහන්තඅත්ථපරිග්ගාහකෙසු පඤ්හෙසු; **යථා මෙත්ථ භාසිතන්ති** යථා මෙ එත්ථ[16] උපට්ඨාති; **සම්මා සුභාවිතචිත්තා හොන්තීති** හෙතුනා නයෙන සුට්ඨු භාවිතචිත්තා; **එසො චෙවෙතස්ස**[17] **අත්ථොති** කිඤ්චාපි භගවතා චත්තාරො ධම්මාති ආදයො පඤ්හා චත්තාරො ආහාරාති ආදිනා නයෙන විස්සජ්ජිතා යස්මා පන චතූසු ආහාරෙසු පරිඤ්ඤාතෙසු චත්තාරො සතිපට්ඨානා භාවිතා හොන්ති තෙසු ච භාවිතෙසු චත්තාරො ආහාරා පරිඤ්ඤාතාව හොන්ති තස්මා දෙසනාවිලාසෙන ව්‍යඤ්ජනමෙවෙත්ථ නානං[18] අත්ථො පන එකොයෙව ඉන්ද්‍රියෙසුපි[19] එසෙව නයො. තෙන වුත්තං එසො චෙවෙතස්ස[17] අත්ථොති. අත්ථතො[20] උභයම්පෙතං එකමෙව[21] හොති.

10. 3. 9.

නවමෙ **සාවකාති** යත්තකා; **කාසි**[22]**කොසලාති** කාසිකොසලජානපදා;[23] **අත්ථෙව අඤ්ඤථත්තන්ති** අඤ්ඤථත්තං[24] (අත්ථි එව;) **අත්ථි විපරිණාමොති** මරණම්පි අත්ථි;[25] **තස්මිම්පි නිබ්බින්දතීති** තස්මිම්පි

---

1. පතන්ති b s.
2. නෙවෙවුට්ඨානඵලූපජීවී b.
3. ආහාරොති s
4. තස්මිං b.
5. ආහාරොහොති b.
6. පාප b s.
7. කවළිංකාරං ආහාරං s කබළීකාරාහාරං b.
8. තෙසං b s.
9. අසඤ්ඤං s
10. පච්චයාහාරාති b.
11. නීහාරෙන s
12. චත්තාරො ආහාරායොවා පනකොචි b.
13. චතුසච්චවසෙන b.
14. සබ්බට්ඨානෙසු s.
15. කජඞ්ගලකාති b.
16. මෙත්ථ b.
17. එසොචෙවතස්ස b s.
18. නානං b.
19. ඉන්ද්‍රියාදිසු s.
20. අත්ථතොති b s.
21. උභයම්පෙතං මජ්ඣිමත්ත සුවණ්ණම්‍ b s.
22. කාසී s.
23. ජනපද b.
24. ඨිතස්ස අඤ්ඤථත්තං b
25. විපරිණාමත්ථිපි s. අත්ථියෙව s b.

සම්පත්තිජාතෙ උක්කණ්ඨති; **අග්ග විරජ්ජතීති** සම්පත්තියා අග්ගෙ කොසලරජ්ජභාවෙ[1] විරජ්ජති, **පගෙව හීනස්මින්ති** පඨමතරංයෙව හීනෙ ඉත්තර[2]මනුස්සානං පඤ්චකාමගුණජාතෙ; **මනොමයාති** ඣානමනෙන නිබ්බත්තා; **බාරාණසෙය්‍යකන්ති** බාරාණසියං උප්පන්නං; තත්ථ කිර කප්පාසො'පි මුදු සුත්තකන්තිකායො'පි[3] ඡෙකා උදකම්පි සුචි සිනිද්ධං. **උභතොභාගවිමට්ඨන්ති**[4] ද්වීසුපි පස්සෙසු සණ්හං[5] මුදු සිනිද්ධං ඛායති; එතෙස්සා පටිපදා ලොකියලොකුත්තරමිස්සිකා කථිතා. සඤ්ඤාසු පඨමා කාමාවචරසඤ්ඤා දුතියා රූපාවචරසඤ්ඤා තතියා ලොකුත්තරසඤ්ඤා චතුත්ථා ආකිඤ්චඤ්ඤායතනසඤ්ඤා යස්මා පන සා සඤ්ඤා අග්ගාති ආගතා තතොපරං සඤ්ඤාපඤ්ඤත්ති නාම නත්ථි තස්මා අග්ගන්ති වුත්තා;[6] **බාහිරකානන්ති** සාසනතො බහිද්ධා පවත්තානං; **නො චස්සං නො ච මෙ සියාති** සචෙ අහං අතීතෙ න සියං[7] එතරහිපි මෙ අයං අත්තභාවො න සියා; **න භවිස්සාමි න මෙ භවිස්සතීති** සචෙ'පි අනාගතෙ න භවිස්සාමි න ච මෙ[8] කිඤ්චි පලිබොධජාතං භවිස්සති; **අග්ගෙ විරජ්ජතීති** උච්ඡෙදදිට්ඨියං විරජ්ජති; උච්ඡෙදදිට්ඨි හි ඉධ නිබ්බානස්ස සන්තිකත්තාය[9] අග්ගන්ති ජාතා; **පරමත්ථසුද්ධින්ති**[10] උත්තමත්ථවිසුද්ධිං;[11] නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනසමාපත්තියා එතං අධිවචනං ආකිඤ්චඤ්ඤායතනං හි[12] විපස්සනාපදට්ඨානත්තා අග්ගං නාම ජාතං, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං දීඝායුකත්තා;[13] **පරමදිට්ඨධම්මනිබ්බානන්ති** ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවෙ පරමනිබ්බානං; **අනුපාදාවිමොක්ඛොති**[14] චතූහි උපාදානෙහි අග්ගහෙත්වා චිත්තස්ස විමොක්ඛො[14] අරහත්තස්සෙතං නාමං; **පරිඤ්ඤන්ති** සමතික්කමං; තත්ථ භගවා පඨමජ්ඣානෙන කාමානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, අරූපජ්ඣානෙහි[15] රූපානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, අනුපාදා නිබ්බානෙන වෙදනානං පරිඤ්ඤං පඤ්ඤාපෙති, නිබ්බානං හි සබ්බවෙදයිතප්පහානත්තා[16] වෙදනානං පරිඤ්ඤා නාම; **අනුපාදා නිබ්බානන්ති**[17] අපච්චයපරිනිබ්බානං; ඉදං පන සුත්තං කථෙන්තො භගවා අනභිරති පීළිතානි පඤ්චභික්ඛුසතානි දිස්වා තෙසං අනභිරති[18] විනොදනත්ථං කථෙසි, තෙ'පි අනභිරතිං විනොදෙත්වා දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා[19] සොතාපන්නා හුත්වා අපරභාගෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිංසූති.

---

1. රජ්ජභාවෙ'පි s.
2. ඉතර s.
3. සුත්තකන්තිකායො'පි තන්තවායාපි s.
4. විමට්ඨන්ති b s.
5. පස්සෙසු මට්ඨං b s.
6. අග්ගාති s. වුත්තං b.
7. අතීතෙනාභවිස්සං s. න භවිස්සං b.
8. නාමෙ s.
9. ස්සන්තිකත්තා b. සන්තතත්තා s.
10. පරමත්ථවිසුද්ධින්ති b පරම යක්ඛ විසුද්ධින්ති s.
11. උත්තමසන්තෙන විසුද්ධිං s.
12. නඤ්ඤහි b s.
13. දීඝායුකත්තාති s.
14. විනමොක්ඛොති s.
15. අරූපාවචරජ්ඣානෙහි s. අරූපාවචරෙහි b.
16. පපහානත්තා b s.
17. අනුපාදා පරිබ්බානන්ති s.
18. අනභිරතිං s.
19. ඤාණං සොධෙත්වා s.

10. 3. 10.

දසමෙ **උය්‍යොධිකාය**[1] **නිවත්තො හොතීති** යුද්ධතො නිවත්තො හොති; **ලද්ධාධිප්පායොති** මහාකොසලරඤ්ඤා කිර බිම්බිසාරස්ස ධීතරං දෙන්තෙන විහාරං රජ්ජා තං[2] අන්තරෙ සතසහස්සුට්ඨානො කාසිගාමො ධීතු දින්නො,[3] අජාතසත්තුනා පිතරි ඝාතිතෙ මාතාපිස්ස රඤ්ඤො වියොගසොකෙන නචිරස්සෙව මතා. තතො රාජා පසෙනදි කොසලො අජාතසත්තුනා (මාතාපිතරො) මාරිතා[4] මම පිතුසන්තකො ගාමොති තස්සත්ථාය අට්ටං කරොති, අජාතසත්තුපි මම[5] මාතුසන්තකොති, තස්ස[6] ගාමස්සත්ථාය ද්වෙ'පි මාතුලභාගිනෙය්‍යා චතුරඞ්ගිනිං සෙනං සන්නය්හිත්වා යුජ්ඣිංසු, තත්‍ර පසෙනදිකොසලො ද්වෙ වාරෙ අජාතසත්තුනා පරාජිතො නගරමෙව පාවිසි. තතියවාරෙ කථං නු ඛො මෙ ජයො භවෙය්‍යාති උපස්සුතිවසෙන[7] යුජ්ඣිතබ්බාකාරං ඤත්වා බ්‍යූහං රචයිත්වා[8] උභොහි පස්සෙහි පරික්ඛිපිත්වා අජාතසත්තුං ගණ්හි තාවදෙව ජයාධිප්පායස්ස ලද්ධත්තා ලද්ධාධිප්පායො නාම අහොසි; **යෙනාරාමො තෙන පායාසීති** බහිනගරෙ ජයඛන්ධාවාරං නිවෙසෙත්වා යාව නගරං අලඞ්කරොන්ති[9] තාව දසබලං වන්දිස්සාමි නගරං පවිට්ඨකාලතො පට්ඨාය හි පපඤ්චො[10] හොතීති අමච්චගණපරිවුතො යෙනාරාමො තෙන පායාසි ආරාමං පාවිසි; කස්මිං කාලෙ පාවිසීති, පිණ්ඩපාතපටික්කන්තානං භික්ඛූනං[11] ඔවාදං දත්වා සම්මාසම්බුද්ධෙ ගන්ධකුටිං පවිට්ඨෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ ච ඔවාදං සම්පටිච්ඡිත්වා අත්තනො අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි ගතෙ. **චඞ්කමන්තීති** කස්මිං සමයෙ[12] චඞ්කමන්ති, පණීතභොජනපච්චයා[13] පීතමිද්ධ[14] විනොදනත්ථං තාදිසානං හි[15] පච්ඡාභත්තං චඞ්කමිත්වා න්හායිත්වා[16] සරීරං උතුං ගාහාපෙත්වා නිසජ්ජ සමණධම්මං කරොන්තානං චිත්තං එකග්ගං හොති; **යෙන තෙ භික්ඛූති** සො කිර කහං සත්ථා වාසූපගතොති[17] පරිවෙණෙන පරිවෙණං අගන්ත්වා[18] පුච්ඡිත්වාව ගමිස්සාමීති[19] ඔලොකෙන්තො අරඤ්ඤහත්ථී[20] විය චඞ්කමමානෙ[21] පංසුකූලිකෙ භික්ඛූ දිස්වා තෙසං සන්තිකං අගමාසි තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **දස්සනකාමාති** පස්සිතුකාමා; **විහාරෙති** ගන්ධකුටිං සන්ධායාහංසු;[22] **අතරමානොති** අතුරිතො සණිකං පදපමාණට්ඨානෙ[23] පදං නික්ඛිපන්තො වත්තං කත්වා සුසම්මට්ඨමුත්තාවාලික[24] සින්දුවාරසදිසං වාලිකං අවිනාසෙන්තොති අත්ථො; **ආලින්දන්ති** පමුඛං; **අග්ගලන්ති** කවාටං; **උක්කාසිත්වාති** උක්කාසිතසද්දං කත්වා; **ආකොටෙහීති** අග්ගනඛෙන ඊසකං

1. උය්‍යොධිකා b. 11. පටික්කන්තභික්ඛූනං l. 18. ආගන්ත්වා b s l.
2. රජ්ජං l. 12 කතමා තස්මිං සමයෙ b s. 19. පවිසිස්සාමීති b s.
3. කාසිගාමො නාම b s. ධීතුනොදෙති b. 20. විලොකෙන්තො b s. අරඤ්ඤෙ හත්ථි s.
4. අජාතසත්තුනා මාරිතා b. අජාතසත්තුනා මාතාපිතරො මාරිතා s. අජාතසත්තුනා (මාරිතා l.
5. මය්හං s. 13. භොජනපච්චයස්ස s. 21. මහාචඞ්කමෙ චඞ්කමමානෙ s.
6. කොති ඉති තස්ස s. 14. පීතමිද්ධස්ස b s. 22. සන්ධාය ආහංසු b s.
7. අපස්සුතිවසෙන l. 15. විනොදනත්ථං දිවා චඞ්කමන්තා හි කරොන්ති එතාදිසානඤ්හි s. (දිවාපධානිකාවා එත)තාදිසානඤ්හි b.
8. බ්‍යූහං දස්සිත්වා s.
9. අලඞ්කරොන්ති b. 16. න්හත්වා b. 23. පදප්පමාණට්ඨානෙ s. සරීරප්පමාණෙන
10. පට්ඨායහි සම්බාධො b. 17. කහං සුගතොති s. 24. සුසම්මට්ඨං මුත්තජාල b.

කුඤ්චිකාඡිද්දසමීපෙ කොටෙහීති වුත්තං හොති; වාරං කිර අතිඋපරි අමනුස්සා අතිහෙට්ඨා දීඝජාතිකා කොටෙන්ති තථා අකොටෙත්වා මජ්ඣෙ ඡිද්දසමීපෙ කොටෙතබ්බන්ති ඉදං වාරාකොටනෙ[1] වත්තන්ති වදන්ති. **විවරි භගවා මාරන්ති** න[2] භගවා උට්ඨාය වාරං විවරති,[3] විවරතූති[4] පන හත්ථං පසාරෙති තතො භගවා තුම්හෙහි අනෙකකප්ප කොටිසු දානං දෙන්තෙහි[5] න සහත්ථා වාරවිවරණකම්මං[6] කතන්ති සයමෙව වාරං විවටං තං පන යස්මා භගවතො මනෙන විවටං තස්මා විවරි භගවා වාරන්ති වත්තුං වට්ටති. **මෙත්තූපහාරන්ති** මෙත්තා සම්පයුත්තං[7] කායිකවාචසිකඋපහාරං, **කතඤ්ඤුතන්ති** අයං හි රාජා පුබ්බෙ ථූලසරීරො අහොසි දොණපාකං භුඤ්ජති අථස්ස භගවා.[8]

"මනුජස්ස සදා සතීමතො[9] මත්තං ජානතො ලද්ධභොජනෙ[10]
තනු තස්ස[11] භවන්ති වෙදනා සණිකං ජීරති ආයුපාලය"න්ති.

ඉමං ඔවාදමදාසි. සො ඉමස්මිං ඔවාදෙ ඨත්වා දිවසෙ දිවසෙ එකෙකං හාපෙත්වා[12] අනුක්කමෙන නාළිකොදනපරමතාය සණ්ඨාසි, ගත්තානිපිස්ස පිරානි[13] ජාතානි, තං භගවතා කතං උපකාරං(සන්ධාය)[14] කතඤ්ඤුතං[15] අහං භන්තෙ කතවෙදිතං සම්පස්සමානොති ආහ; **අරියෙ[16] ඤායෙති** සහවිපස්සනකෙ මග්ගෙ,[17] **වුද්ධසීලොති** වඩ්ඪිත සීලො; **අරියසීලොති** අපොථුජ්ජනික[18] සීලෙහි සමන්නාගතො; **කුසල සීලොති** අනවජ්ජ[19] සීලෙහි සමන්නාගතො; **ආරඤ්ඤකොති** ජායමානො'පි අරඤ්ඤෙ ජාතො අභිසම්බුජ්ඣමානො'පි අරඤ්ඤෙ අභිසම්බුද්ධො දෙවවිමානකප්පාය ගන්ධකුටියා වසන්තො'පි[20] අරඤ්ඤෙයෙවාති[21] දස්සෙන්තො එවමාහ; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාවග්ගො තතියො.

---

10. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **සබ්බසුවච්චතායාති** ආදිසු සබ්බසුවච්චතා නාම සබ්බස්ස සුවච්චභාවො සුවච්ච දෙවාති ආගතට්ඨානෙ විය සුවච්ච භන්තෙති වචන[22] සම්පටිච්ඡනභාවො, යො ච තථාගතස්ස වචනං සම්පටිච්ඡති තස්ස තං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය සංවත්තති, තස්මා සබ්බස්ස සුවච්ච භන්තෙති වචන[23] සම්පටිච්ඡනත්ථං පඤ්ඤත්තං;[24] අසම්පටිච්ඡනෙ ආදීනවං සම්පටිච්ඡනෙ[25] ආනිසංසං දස්සෙත්වා න බලක්කාරෙන අභිභවිත්වාති එතමත්ථං ආවිකරොන්තො ආහ **සබ්බසුවච්චතායාති. සබ්බඵාසුතායාති** සබ්බස්ස ඵාසුභාවාය[26] සහජීවිතාය සුඛවිහාරත්ථා

---

1. වාරකොපික s. වාරකොටන b. 16. අරිය s. 20. දෙවවිමානකප්පාසුගන්ධ
2. වාරන්ති s. 10. භොජනං b. 17 සහවිපස්සනෙන කුටිසුසයන්තො'පි b.
3 නවිවරති. s 11. තනුකස්ස b s. මග්ගෙන b. විපස්සනෙ s. 21. යෙවවසීති bs.
4. විවරියතූති s 12. ථොකං ථොකං b s. හාරෙත්වා s. 22. පියවචන s.
5. අනෙකාසුකප්පකොටීසු s. දානං දදමානෙහි b s. 23. මමවචන s.
6. වාරවිවරකම්මං s. 13. තනූනිපීණිනිb s. 18. අපොථුජ්ජනිකෙහි b s.
7. සම්පයුත්ත s l. 14. උපකාරංසන්ධාය b s. 24. සම්පටිච්ඡනත්ථං b
8. භගවා (දිවසෙ දිවසෙ ථොකං ථොකං හාපනත්ථාය) b. 25. සම්පටිච්ඡනෙච s.
9. සතිමතොs. 15. කතඤ්ඤුතං බො b s. 19. අනවජ්ජෙහිbs. 26. ඵාසුතාය s.

යාති අත්‍ථො. **දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහායාති** දුම්මඞ්කූ නාම
දුස්සීලපුග්ගලා යෙ මඞ්කුභාවං[1] ආපාදියමානාපි දුක්ඛෙන ආපජ්ජන්ති
වීතික්කමං කරොන්තා වා කත්‍වා වා න ලජ්ජන්ති තෙසං නිග්ගහත්‍ථාය;
තෙ හි සික්ඛාපදෙ අසති කිං තුම්හෙහි[2] දිට්ඨං කිං සුතං කිං අම්හෙහි කතං
කතමස්මිං වත්‍ථුස්මිං කතමං ආපත්තිං රොපෙත්‍වා[3] අම්හෙ නිග්ගණ්හ
ථාති[4] සඞ්ඝං විහෙඨෙය්‍යුං[5] සික්ඛාපදෙ පන සති තෙ[6] සඞ්ඝො සික්ඛා
පදං දස්සෙත්‍වා සහ ධම්මෙන නිග්ගහෙස්සති[7] තෙන වුත්තං දුම්මඞ්කූනං
පුග්ගලානං නිග්ගහායාති. **පෙසලානන්ති** පියසීලානං භික්ඛූනං ඵාසු
විහාරත්‍ථාය; පියසීලා හි භික්ඛූ කත්තබ්බාකත්තබ්බං සාවජ්ජානවජ්ජං
වෙලං මරියාදඤ්ච අජානන්තා[8] සික්ඛාත්තයපාරිපූරියා ඝටමානා කිල
මන්ති[9] ජානන්තා පන සාවජ්ජානවජ්ජං වෙලං මරියාදඤ්ච ඤත්‍වා සික්ඛා[10]
පාරිපූරියා ඝටමානා න[11] කිලමන්ති තෙන තෙසං සික්ඛාපදපඤ්ඤාපනං
ඵාසුවිහාරාය සංවත්තති, යො වා[12] දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං නිග්ගහො
ස්වෙව[13] තෙසං ඵාසුවිහාරො දුස්සීලපුග්ගලෙ නිස්සාය හි[14] උපොසථ
පවාරණා තිට්ඨන්ති සඞ්ඝකම්මානි නප්පවත්තන්ති සාමග්ගී න හොති
භික්ඛූ අනෙකග්ගා[15] උද්දෙසාදීසු[16] අනුයුඤ්ජිතුං න සක්කොන්ති, දුස්සී
ලෙසු පන නිග්ගහිතෙසු සබ්බො'පි අයං උපද්දවො න හොති තතො
පෙසලා භික්ඛූ ඵාසුං[17] විහරන්ති තෙන වුත්තං[18] පෙසලානං භික්ඛූනං
ඵාසුවිහාරායාති. එවමෙත්‍ථ[19] අත්‍ථො වෙදිතබ්බො. **දිට්ඨධම්මිකානං ආස
වානං සංවරායාති** දිට්ඨධම්මිකා ආසවා නාම අසංවරෙ ඨිතෙන තස්මිං
යෙව අත්තභාවෙ පත්තබ්බා පාණිප්පහාර දණ්ඩප්පහාර සත්‍ථප්පහාර
හත්‍ථච්ඡෙද පාදච්ඡෙද අකිත්ති අයස විප්පටිසාරාදයො,[20] එතෙසං සංව
රාය පිදහනාය ආගමනමග්ගථකනායාති[21] අත්‍ථො; **සම්පරායිකානන්ති**
සම්පරායිකා[22] ආසවා නාම අසංවරෙ ඨිතෙන කතපාපමූලකා[23]
සම්පරායෙ නරකාදීසු පත්තබ්බා දුක්ඛවිසෙසා, තෙසං පටිඝාතත්‍ථාය;[24]
අප්පසන්නානන්ති සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා හි සති සික්ඛා[25] පඤ්ඤත්තිං
ඤත්‍වා[26] යථාපඤ්ඤත්තං පටිපජ්ජමානෙ භික්ඛූ දිස්වා වා යෙ[27] අප්ප
සන්නා පණ්ඩිතමනුස්සා[28] තෙ යානි වත ලොකෙ මහාජනස්ස රජ්ජන
දුස්සනමුය්හනට්ඨානානි තෙහි ඉමෙ සමණා ආරකා[29] විරතා විහරන්ති
දුක්කරං වත කරොන්තීති පසාදං ආපජ්ජන්ති විනයපිටකෙ[30] පොත්‍ථ
කං දිස්වා මිච්ඡාදිට්ඨිකතිවෙදි[31] බ්‍රාහ්මණා විය තෙන වුත්තං අප්ප
සන්නානං පසාදායාති. **පසන්නානන්ති** යෙ'පි සාසනෙ පසන්නා

---

1. මඞ්කුතං b s.
2. අසති තුම්හෙහි කිං b
3. ආරොපෙත්‍වා s.
4. නිග්ගණ්හන්තීති b.
5. විහෙඨෙස්සන්ති s විහෙඨෙන්ති b l.
6. තෙසං s l
7. නිග්ගහෙසි b.
8. මරියාදඤ්චඤත්‍වා b.
9. (න) කිලමන්ති bl.
10. සික්ඛාත්තය s
11. නාති s.
12. යෙව b.
13. යෙව b.
14. නිස්සාය s උපොසථප්පවාරණා b (න) b න s.
15. පනෙකග්ගා b.
16. උද්දෙසාදීනි b s.
17. ඵාසු b.
18. විහරන්ති එවං b s.
19. රායාති එත්‍ථ විධා bs.
20. දයො දුක්ඛවිසෙසා s තෙසංසංවරාය b s.
21. මග්ගථකනායාති s.
22. අත්‍ථො; සම්පරායිකා l
23. කතපාපකම්මමූලකා b s.
24. පටිඝාතත්‍ථාය වූපසමත්‍ථාය s
25. සික්ඛාපද b s.
26 ඤත්‍වා වා b s.
27. යෙපි b s.
28. පණ්ඩිතාමනුස්සා s.
29. ආරකා b.
30. විනයපිටක b.
31. මිච්ඡාදිට්ඨිකතවෙදි [bs මිච්ඡා දිට්ඨිගතවෙදි l.

කුලපුත්තා තෙ'පි සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තිං වා[1] යථාපඤ්ඤත්තං පටිපජ්ජමානෙ භික්ඛූ වා දිස්වා[2] අහො අය්‍යා දුක්කරං කරොන්ති යෙ යාවජීවං එකභත්තා විනයසංවරං[3] පාලෙන්තීති භිය්‍යො භිය්‍යො පසීදන්ති තෙන වුත්තං පසන්නානං භිය්‍යොභාවායාති. **සද්ධම්මට්ඨිතියාති** තිවිධො සද්ධම්මො පරියත්තිසද්ධම්මො පටිපත්තිසද්ධම්මො අධිගමසද්ධම්මොති,[4] තත්‍ථ සකලම්පි බුද්ධවචනං පරියත්තිසද්ධම්මො නාම, තෙරස ධුතගුණා චාරිත්ත[5]සීලසමාධිවිපස්සනාති අයං පටිපත්තිසද්ධම්මො නාම, නව ලොකුත්තරධම්මා අධිගමසද්ධම්මො නාම, සො සබ්බො'පි යස්මා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා සති භික්ඛූ සික්ඛාපදඤ්ච තස්ස විභඞ්ගඤ්ච තදත්‍ථජොතනත්‍ථං අඤ්ඤඤ්ච බුද්ධවචනං පරියාපුණන්ති යථාපඤ්ඤත්තඤ්ච පටිපජ්ජමානා පටිපත්තිං පූරෙත්වා පටිපත්තියා අධිගන්තබ්බං ලොකුත්තරධම්මං අධිගච්ඡන්ති තස්මා සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා සද්ධම්මො චිරට්ඨිතිකො හොති තෙන වුත්තං සද්ධම්මට්ඨිතියාති. **විනයානුග්ගහායාති** සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා හි සති සංවරවිනයො පහානවිනයො සමථවිනයො පඤ්ඤත්තිවිනයොති චතුබ්බිධො[6] විනයො අනුග්ගහිතො[7] හොති උපත්‍ථම්භිතො සූපත්‍ථම්භිතො[8] තෙන වුත්තං විනයානුග්ගහායාති.

10. 4. 2.

දුතියෙ **පාරාජිකොති** පාරාජිකාපත්තිං[9] ආපන්නො; **පාරාජිකකථා විප්පකතා** හොතීති අසුකපුග්ගලො පාරාජිකං ආපන්නො නු ඛො නොති[10] එවං කථා ආරභිත්වා[11] අනිට්ඨාපිතා හොති; එස නයො සබ්බත්‍ථ.

10. 4. 3.

තතියෙ **උබ්බාහිකායාති** සම්පත්තඅධිකරණං වූපසමෙතුං[12] සඞ්ඝතො උබ්බාහිත්වා උද්ධරිත්වා[13] **විනයෙ ඛො පන ඨිතො හොතීති** විනයලක්ඛණෙ පතිට්ඨිතො හොති; **අසංහීරොති** අසඤ්ඤතවචනමත්තෙන[14] අත්තනො ලද්ධිං න විස්සජ්ජෙති[15] **පටිබලොති** කායබලෙනපි ඤාණබලෙනපි සමන්නාගතො; **අඤ්ඤාපෙතුන්ති** ජානාපෙතුං; **සඤ්ඤාපෙතුන්ති** සම්මා ජානාපෙතුං;[16] **නිජ්ඣාපෙතුන්ති** ඔලොකාපෙතුං, **පසාදෙතුන්ති** සඤ්ජාතපසාදං කාතුං,[17] **අධිකරණන්ති** විවාදාධිකරණාදි චතුබ්බිධං;[18] **අධිකරණසමුදයන්ති** විවාදමූලාදිකං අධිකරණකාරකං; **අධිකරණනිරොධන්ති** අධිකරණානං වූපසමං,[19] **අධිකරණනිරොධගාමිනිං පටිපදන්ති**[20] සත්තවිධං අධිකරණසමථං.

---

1. වා ඤත්වා s.
2. භික්ඛූ දිස්වා වා b.
3. එකභත්ත බ්‍රහ්මචරියං (විනයසංවරං b එකභත්තා බ්‍රහ්මචරියසංවරං s
4. සද්ධම්මො b.
5. ධුතඞ්ගගුණ චාරිත්තවාරිත්තs චාරිත්තචාරිත්ත b.
6. චතුබ්බිධො'පි s.
7. අනුග්ගහිතො b s.
8. හොතිසූපත්‍ථම්භිතො b හොතිසූපජ්ඣිතො l.
9. පාරාජිකආපත්තිං b.
10. නුඛොති s.
11. ආරභිත්වා s.
12. වූපසමෙතුං b.
13. උද්ධරිත්වාගහණත්‍ථායb s
14. අසංහිරොති s. නාඅසඤ්ඤතස්ස වචනමත්තෙනෙව b s.
15. ලද්ධිං විස්සජ්ජෙති s. ලද්ධිං විස්සජ්ජෙති b.
16. සමන්නාගතො හොති; සඤ්ඤාපෙතුන්ති සඤ්ජානාපෙතුං s. (සඤ්ඤාපෙතුන්ති ජානාපෙතුං පඤ්ඤා (පෙතුන්ති සම්පජානාපෙතුං b.
17. පෙක්ඛාපෙතුන්ති පස්සාපෙතුං පසාදෙතුන්තිසඤ්ජාතපසාදං කාතුං පෙක්ඛපෙතුන්තිපසාදෙතුං සංජාතපසාදංකාතුං b.
18. චතුබ්බිධං අධිකරණං s
19. වූපසමං
20. ගාමිනීපටිපදන්තිs. ගාමිනිපපටිපදන්ති b. සත්තවිධ b.

10. 4. 4.

චතුත්ථෙ **අනභිරතී**ති උක්කණ්ඨිතභාවං, **වූපකාසෙතු**න්ති[1] විනොදෙතුං. **අධිසීලෙ**ති උත්තමසීලෙ; චිත්තපඤ්ඤාසුපි[2] එසෙව නයො.

10. 4. 7.

සත්තමෙ **වත්ථූහී**ති කාරණෙහි; **අවකස්සන්තී**ති පරිසං ආකඩ්ඪන්ති විජටෙන්ති[3] එකමන්තං උස්සාදෙන්ති,[4] **වවකස්සන්තී**ති[5] අතිවිය ආකඩ්ඪන්ති[3] යථා විසංසට්ඨා[6] හොන්ති එවං කරොන්ති; **ආවෙණිකම්මානි**[7] **කරොන්තී**ති විසුං සඞ්ඝකම්මානි කරොන්ති.

10. 4. 9.

නවමෙ **කප්පට්ඨිය**න්ති ආයුකප්පං;[8] **කිබ්බිසං පසවතී**ති පාපවිපාකං[9] පටිලභති; **ආපායිකො**ති අපායගමනීයො;[10] **නෙරයිකො**ති නිරයෙ නිබ්බත්තනකො; **වග්ගරතො**ති භෙදරතො; **යොගක්ඛෙමා ධංසතී**ති[11] යොගෙහි ඛෙමතො අරහත්තතො ධංසති විගච්ඡති.

10. 4. 10.

දසමෙ **අනුග්ගහො**ති අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස[12] සඞ්ගහානුග්ගහො; සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[13]

උපාලිවග්ගො චතුත්ථො.

---

10. 5. 4.

පඤ්චමස්ස චතුත්ථෙ **කුසිනාරාය**න්ති එවංනාමකෙ නගරෙ; දෙවතානං අත්ථාය බලිං හරන්ති එත්ථාති බලිහරණො තස්මිං බලිහරණෙ; **අච්ඡිද්දෙන අප්පටිමංසෙනා**ති[14] ආදීසු යෙන කෙනචිදෙව පහටො වා[15] හොති වෙජ්ජකම්මාදීනි වා කතානි තස්ස කායසමාචාරෙ උපචිකාදීහි ඛායිතතාලපණ්ණං විය ඡිද්දොව[16] පටිමසිතුං යත්ථ කත්ථචි ගහෙත්වා ආමසිතුං අසක්කුණෙය්‍යතාය[17] පටිමංසො ච[18] හොති විපරීතො අච්ඡිද්දො, අප්පටිමංසො නාම; වචීසමාචාරෙ පන මුසාවාදඔමසවාදපෙසුඤ්ඤඅමූලකානුද්ධංසනාදීහි ඡිද්දො ච[19] සප්පටිමංසො ච හොති විපරීතො අච්ඡිද්දො අප්පටිමංසො; **මෙත්තං නු ඛො මෙ චිත්ත**න්ති පලිබොධං ඡින්දිත්වා කම්මට්ඨානභාවනානුයොගෙන අධිගතමෙත්තචිත්තං;[20] **අනාඝාත**න්ති ආඝාතවිරහිතං වික්ඛම්භනෙන න විහතාඝාතන්ති අත්ථො; **කත්ථ වුත්ත**න්ති ඉදං සික්ඛාපදං කස්මිං[21] නගරෙ වුත්තං; **කාලෙන වක්ඛාමී**ති ආදීසු එකො[22] එකං ඔකාසං කාරෙත්වා චොදෙන්තො කාලෙන වදති නාම; සඞ්ඝමජ්ඣෙ යාගග්ග[23]

---

1. වූපකාසෙතුන්ති b. විනෙතුං b s.
2. පඤ්චමාදීසුපි පඤ්ඤාසුපි l.
3. ආකඩ්ඪන්ති විසජ්ජෙන්ති s. අවකඩ්ඪන්තීති l.
4. එකමන්තං උස්සාරෙන්ති b.
5. පවකස්සන්තීති s. අපකස්සන්තීති b.
6. විසුං ඨිතා b, විසංසට්ඨා s.
7. ආවෙණිකකම්මානි s.
8. ආයුකප්පං නිරයම්හි ඨිතිකාරණං b s.
9. පාපං b.
10. ගමනීයා s.
11. යොගක්ඛෙමා පධංසතීති b.
12. අසමග්ගස්ස l.
13. උත්තානත්ථමෙවාති b s.
14. අප්පටිමංසෙනාති b s.
15. පමාදෙවා s.
16. ඡිද්දොව b s.
17. ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිතුං b s. [සක්කුණෙය්‍යතාය s.
18. සප්පටිමංසො s. ච b s.
19. ඡිද්දො b.
20. අධිගතං මෙත්තචිත්තං s. අධිගත (මෙත්තං) මෙත්තාචිත්තං b.
21. කිස්මිං b. [කතරස්මිං s.
22. ආදීසු s.
23. සඞ්ඝමජ්ඣෙවා b. ච s. ගණමජ්ඣෙවා b ච s. සලාකග්ග b s. යාගග්ග b. යාගුග්ග s.

චිත්තකම්මාලඞ්කතභිත්තිචාරමග්ගආසනසාලාසු වා උපට්ඨානසාලාසු වා[1] චොදෙන්තො **අකාලෙන වදති** නාම; තච්ඡෙන වදන්තො **භූතෙන වදති** නාම;[2] දහර මහල්ලක පරිසාවචරක[3] පංසුකූලික ධම්මකථික පතිරූපං තුම්හාකන්ති[4] වදන්තො **ඵරුසෙන වදති** නාම; කාරණනිස්සිතං පන කත්වා භණන්ත මහල්ලකත්ථ පරිසාවචරකත්ථ පංසුකූලිකත්ථ ධම්මකථිකත්ථ පතිරූපං තුම්හාකං ඉදන්ති වදන්තො **සණ්හෙන වදති** නාම; කාරණනිස්සිතං කත්වා වදන්තො **අත්ථසංහිතෙන වදති** නාම; **මෙත්තචිත්තො[5] වක්ඛාමි නො දොසන්තරොති** මෙත්තචිත්තං[5] පච්චුපට්ඨපෙත්වා[6] වක්ඛාමි න දුට්ඨචිත්තො හුත්වා.

10. 5. 5.

පඤ්චමෙ **කතං වා කරිස්සන්ති[7] වාති** මෙථුනවීතික්කමං කරිංසු වා කරිස්සන්ති වා;[8] **රතනන්ති** මණිරතනාදීසු යං කිඤ්චි; **පත්ථෙතීති** මාරෙතුං ඉච්ඡති; හත්ථීහි[9] සම්බාධං හත්ථිසම්මද්දන්ති වා **තස්සත්ථො**[10] හත්ථීහි සම්මද්දො, හත්ථීහි සම්මද්දං[11] එත්ථාති හත්ථිසම්මද්දං; **සෙසෙසුපි** එසෙව නයො.[12]

10. 5. 6.

ඡට්ඨෙ[13] **යෙන කෙනචි[14] කම්මට්ඨානෙනාති** කසිවාණිජ්ජාදිසු[15] යෙන කෙනචි කම්මෙන, **අනාපජ්ජ අකුසලන්ති** කිඤ්චි අකුසලං අනාපජ්ජිත්වා; **නිබ්බිසෙය්‍යාති** උප්පාදෙය්‍ය ආචිනෙය්‍ය; **අනාපජ්ජ අකුසලන්ති** අකුසලං අනාපජ්ජිත්වා;[16] **දක්ඛොති** ඡෙකො; **උට්ඨානසම්පන්නොති** උට්ඨානවීරියෙන සමන්නාගතො; **අලං වචනායාති** යුත්තො වචනාය; **එකන්තසුඛපටිසංවෙදී විහරෙය්‍යාති** එකන්තමෙව කායිකචෙතසික සුඛං (සුඛෙන)[17] පටිසංවෙදෙන්තො විහරෙය්‍ය; **අනිච්චාති** හුත්වා අභාවතො;[18] **තුච්ඡාති** සාරරහිතා;[19] **මුසාති** නිච්චසුභසුඛාති ගය්හමානාපි[20] තථා න හොන්තීති මුසා; **මොසධම්මාති** නස්සනසභාවා; තස්මා තෙ පටිච්ච දුක්ඛං උප්පජ්ජතීති දස්සෙති. **ඉධ ඛො[21] පන වොති** එත්ථ වොති නිපාතමත්තං; **අපණ්ණකං වා සොතාපන්නොති** අධිගතං[22] එකංසෙන සොතාපන්නො වා හොති සො'පි ඨානං නිබ්බත්තෙන්ති[23] බ්‍රහ්මලොකං වා ගන්ත්වා ඡසු වා කාම සග්ගෙසු[24] එකන්තසුඛපටිසංවෙදී හුත්වා විහරෙය්‍ය; ඉමස්මිං සුත්තෙ සත්ථා අට්ඨඞ්ගුපොසථස්ස[25] ගුණං කථෙසි.

---

1. ආසනසාලාසු වා උපට්ඨානකෙහි වාරිතක්ඛණෙ වා b. උපට්ඨානසාලාසු වා උපට්ඨාකෙහි පරිවාරිතක්ඛණෙ වා s.
2. නාම අමෙත්තා s.
3. පරිසාවචර b.
4. පතිරූපං තවඉදන්ති s. තුවං ඉදන්ති b.
5. මෙත්තාචිත්තො b.
6. පත්ථපෙත්වා b.
7. කරිස්සති l.
8. තං වා කරිස්සන්තිවා s.
9. හත්ථිසම්බාධන්ති හත්ථීහි b s.
10. වා පාඨො s.
11. සම්මද්දොb s.
12. නයො, රජනීයානිරූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බානීති එතානි රාගජනකානි රූපාදීනි තත්ථ මුච්ඡන්ති (තත්ථ පරිපූරානි b.) හොන්ති b s
13. සොකසභයෙති සොකෙන සභයෙ b s සොකභයෙති වා (පාඨො අයමෙවෙත්ථ s. සොකස්සභයෙතිපි අත්ථොb. දුතියපදෙ'පි (එසෙවනයොb s.
14. යෙන .
15. වණිජ්ජාදිකම්මෙසු s. වාණිජ්ජාදි කම්මෙසු b.
16. උප්පාදෙය්‍ය b . ආචිනෙය්‍ය b. (අවිනයෙය්‍ය s.
17. සුඛං b.
18. අභාවිතොb s.
19. සාරරහිතාb l.
20. සුඛාවියb s වඤ්චමානාපි s. ඛායමානාපිb,
21. සංදස්සති b s, ඉධ b.
22. අවිරාධිකං s.
23. නිබ්බත්තෙත්වා s.
24. වා කාමාවචරෙසු s,
25. අට්ඨඞ්ගිකුපොසථස්ස s.

10. 5. 7.

සත්තමෙ මිච්ඡාපණිහිතන්ති මිච්ඡා ඨපිතං;[1] **අධම්මචරියා විසමචරියාති** අකුසලකම්මපථවසෙන අධම්මචරියසඞ්ඛාතා විසමචරියා; කුසලකම්මපථවසෙන ඉතරා වෙදිතබ්බා. එවම්ධ ඉදමෙව[2] කථිතං.

10. 5. 8.

අට්ඨමෙ (**පබ්බජිතෙනාති** ඝරාවාසං පහාය සාසනෙ පබ්බජ්ජං උපගතෙන; **අභිණ්හන්ති** අභික්ඛණං පුනප්පුනං; **පච්චවෙක්ඛිතබ්බන්ති** ඔලොකෙතබ්බං සල්ලක්ඛෙතබ්බං);[3] **වෙවණ්ණියන්ති** විවණ්ණභාවං[4] තං පනෙතං වෙවණ්ණියං[5] දුවිධං හොති සරීරවෙවණ්ණියං පරික්ඛාරවෙවණ්ණියඤ්ච, තත්ථ කෙසමස්සු[6] ඔරොපනෙන සරීරවෙවණ්ණියං වෙදිතබ්බං, පුබ්බෙ පන නානාවිරාග[7] සුඛුමවත්ථානි නිවාසෙත්වා[8] නානග්ගරසභොජනං සුවණ්ණරජතභාජනෙසු භුඤ්ජිත්වා[8] සිරිගබ්භෙ වරසයනාසනෙසු නිපජ්ජිත්වා[8] නිසීදිත්වා[8] සප්පිනවනීතාදීහි භෙසජ්ජං කත්වාපි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය ඡින්නසඞ්ඝටිතකසාවරසපීතානි[9] වත්ථානි නිවාසෙතබ්බානි අයපත්තෙ වා මත්තික[10] පත්තෙ වා මිස්සකොදනො භුඤ්ජිතබ්බො රුක්ඛමූලාදිසෙනාසනෙසු තිණසන්ථරණාදිසු[11] නිපජ්ජිතබ්බං චම්මඛණ්ඩතට්ටිකාදිසු නිසීදිතබ්බං පූතිමුත්තාදීහි භෙසජ්ජං කාතබ්බං[12] හොති එවමෙත්ථ පරික්ඛාරවෙවණ්ණියං වෙදිතබ්බං. එවං පච්චවෙක්ඛතො ච මානො[13] පහීයති; **පරපටිබද්ධා[14] මෙ ජීවිකාති** මය්හං පරෙසු පටිබද්ධා පරායත්තා චතුපච්චයජීවිකාති එවං පච්චවෙක්ඛතො හි (ඉරියාපථො සාරුප්පො හොති)[15] ආජීවො සුජ්ඣති[16] පිණ්ඩපාතො ච[17] අපචිතො හොති චතූසු පච්චයෙසු අපච්චවෙක්ඛිතපරිභොගො නාම න හොති. **අඤ්ඤො මෙ ආකප්පො කරණීයොති** යො ගිහීනං උරං අභිනීහරිත්වා ගීවං පග්ගහෙත්වා ලලිතෙනාකාරෙන[18] අනියතපදවීතිහාරෙන[19] ගමනාකප්පො හොති තතො අඤ්ඤොව ආකප්පො මයා කරණීයො සන්තින්ද්‍රියෙන සන්තමානසෙන යුගමත්තං[20] දස්සිනා විසමට්ඨානෙ උදකසකටෙනෙව මතාපතියාමිතපදවීතිහාරෙන[21] හුත්වා ගන්තබ්බන්ති පච්චවෙක්ඛිතබ්බං; එවං පච්චවෙක්ඛතො හි ඉරියාපථො සාරුප්පො හොති තිස්සො සික්ඛා පරිපූරෙන්ති;[22] **අත්තාති** චිත්තං; **සීලතො න උපවදතීති** අපරිසුද්ධං[23] තෙ සීලන්ති සීලතො[24] න උපවදති; එවං පච්චවෙක්ඛතො හි අජ්ඣත්තං හිරි සමුට්ඨාති සා[25] තීසු ද්වාරෙසු

---

1. ඨපිතං b. 10. මත්තිකා b s. 17. පිණ්ඩපාතොච ආවජ්ජතො b.[කාදීසු s.
2. එවම්ධවට්ටමෙව s. 11. සෙනෙ b. මුඤ්ජතිණසන්ථරණාදීසු b. මඤ්චකාතිණසන්ථර
3. අට්ඨමෙ අභිණ්හං පච්චවෙක්ඛිතබ්බන්ති අභිණ්හං (අභික්ඛණං b) ඔලොකෙතබ්බං 1 b.
4. විවණ්ණභාවං විරූපභාවං s. 12. කාතබ්බං b. 18. ලජ්ජිතෙනාකාරෙන b.
5. පනෙතං s. 13. වෙක්ඛතොහිකොපොච මානොච s. 23. අපරිපූරං s.
6. මස්සුං s. 14. පරප්පටිබද්ධා b 19. චීතිහාරෙ b s. 24. සීලන්තිසීලපච්චයා s.
7. විරාගානි b s, 15. හි b l. 20. යුගමත්තං s. 25. සො b.
8. ත්වාපි s. 16. පරිසුජ්ඣති b s. 21. මන්දමිතපදවීතිහාරෙන b s. යො s.
9. පිත s. ඡින්නසඞ්ඝාටිකසාව l. 22. කච්චිනුඛොති සල්ලක්ඛණෙ නිපාතසමුද

සංවරං සාධෙති තීසු වාරෙසු සංවරො චතුපාරිසුද්ධිසීලං සාධෙති[1] චතුපාරිසුද්ධිසීලෙ ඨිතො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං ගණ්හාති[2] **විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරීති** පණ්ඩිතා සබ්‍රහ්මචාරයො;[3] එවං පච්චවෙක්ඛතො[4] බහිද්ධා ඔත්තප්පං සණ්ඨාති තං තීසු වාරෙසු සංවරං සාධෙතීති වුත්ත නයෙනෙව[5] වෙදිතබ්බං. **නානාභාවො විනාභාවොති** ජාතියා නානා භාවො මරණෙන විනාභාවො; එවං පච්චවෙක්ඛතො හි තීසු වාරෙසු අසංවුතාකාරො[6] නාම න හොති මරණසති සූපට්ඨිතා[7] හොති, (**කම්මස්සකොම්හීති** ආදීසු කම්මං මය්හං සකං අත්තනො සන්තකන්ති කම්මස්සකා කම්මෙන දාතබ්බං ඵලං දායං කම්මස්ස දායං කම්මදායං තං ආදියාමීති කම්මදායාදො කම්මං මය්හං යොනි කාරණන්ති කම්මයොනි කම්මං මය්හං බන්ධු ඤාතකොති කම්මබන්ධු කම්මං මය්හං පටිසරණං පතිට්ඨාති කම්මපටිසරණො තස්ස දායාදො භවිස්සාමීති තස්ස කම්මස්ස දායාදො තෙන දින්නඵලං පටිග්ගාහකො භවිස්සාමි එවං) කම්මස්ස කතං[8] පච්චවෙක්ඛතො[9] පාපකරණං නාම න හොති. **කථම්භූතස්ස මෙ රත්තින්දිවා**[10] **වීතිපතන්තීති** කිං නු ඛො මෙ වත්තපටිවත්තං[11] කරොන්තස්ස උදාහු අකරොන්තස්ස බුද්ධවචනං සජ්ඣායන්තස්ස උදාහු අසජ්ඣායන්තස්ස යොනිසොමනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තස්ස උදාහු අකරොන්තස්සාති කථම්භූතස්ස මෙ රත්තින්දිවා වීතිපතන්ති පරිවත්තන්තීති අත්ථො; එවං පච්චවෙක්ඛතො හි අප්පමාදො පරිපූරති. **සුඤ්ඤාගාරෙ අභිරමාමීති** විවිත්තොකාසෙ සබ්බිරියාපථෙසු එකතො[12]. හුත්වා කච්චි නු[13] අභිරමාමීති අත්ථො; එවං පච්චවෙක්ඛතො[14] කායවිවෙකො පරිපූරති. (**උත්තරිමනුස්සධම්මාති** උත්තරිමනුස්සානං උක්කට්ඨං මනුස්සභූතානං ඣායීනං චෙව අරියානඤ්ච ඣානාදිධම්මා දසකුසලකම්මපථසඞ්ඛාතමනුස්සධම්මතො වා උත්තරිතරා විසිට්ඨතරා ධම්මා මෙ මම සන්තානෙ අත්ථි නු ඛො සන්ති නු ඛොති අත්ථො **අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසොති** මහග්ගතලොකුත්තරපඤ්ඤා පජානනට්ඨෙන ඤාණං චක්ඛුනා දිට්ඨමිව ධම්මං පච්චක්ඛකරණතො දස්සනට්ඨෙන දස්සනන්ති ඤාණදස්සනං අරියං විසුද්ධං උත්තමං ඤාණදස්සනන්ති අරියඤාණදස්සනං අලං අරියත්තකං කිලෙසවිද්ධංසනසමත්ථං අරියඤාණදස්සනමෙත්ථ අස්ස වාති අලමරියඤාණදස්සනො ඣානාදිභෙදො උත්තරිමනුස්සධම්මො අලමරියඤාණදස්සනතො ච සො විසෙසොචාති අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසො අථවා තමෙව කිලෙස ද්ධංසනත්ථං විසුද්ධං ඤාණදස්සනමෙව විසෙසොති අලමරියඤාණ ස්සනවිසෙසො වා; **අධිගතොති** පටිලද්ධො මෙ අත්ථි නු ඛො සො න්ති පටිලද්ධවිසෙසො සො අහං)[15] **පච්ඡිමෙ කාලෙති** මරණමඤ්චෙ[16]

හොති b s. 6. වාරෙසුසම්පත්තාකාරො b. පම්පත්තාකාරො s. 14. තොහි s.
2. අනුච්චව s. 7. මරණස්සති සුපට්ඨිතා bs. 10. රත්තිදිවා b. 15. පරිපූරති l b.
3. අනුවිචාරෙත්වා s. 8. හොති, කම්මස්සකතං පන l b. 11. වත්ත(පප b.)පටිපත්තිං b s.
4. තොහි s. 9. තොහි s. 12. එකතොව b. එකකොව s. 16. මරණමඤ්චෙ
5. අන්තරනයෙන b. අත්තනරනයෙනෙව s. 13. නුඛො b s. තිපතොතා l b.

(නිපන්නකාලෙ; පුට්ඨොති සබ්‍රහ්මචාරීහි අධිගතගුණවිසෙසං පුච්ඡිතො; න මඞ්කු භවිස්සාමීති පතිතක්ඛන්ධො නිත්තෙජො න හෙස්සාමීති.)[1] එවං පච්චවෙක්ඛන්තස්ස හි මොඝකාලකිරියා නාම න හොති.

10. 5. 9.

නවමෙ **පොනොබ්භවිකොති**[2] පුනබ්භවනිබ්බත්තකො; **භවසඞ්ඛාරෙති** භවසඞ්ඛරණකකම්මං;[3] ඉමස්මිං සුත්තෙ වට්ටමෙව[4] කථිතං.

10. 5. 10.

දසමෙ ලොකියලොකුත්තරා මිස්සකා[5] කථිතා. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

අක්කොසවග්ගො පඤ්චමො.

පඨමො පණ්ණාසකො

නිට්ඨිතො.

---

10. 1. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **සචිත්තපරියායකුසලොති**[6] අත්තනො චිත්තාචාරකුසලො;[7] **රජන්ති** ආගන්තුකඋපක්කිලෙසං;[8] **අඞ්ගණන්ති** තත්ථ ජාතං අඞ්ගකාළතිලකාදිං;[9] **ආසවානං ඛයායාති** අරහත්තත්ථාය.

10. 1. 3

තතියෙ **පටිභානෙනාති** වචනසණ්ඨානෙන.[10] චතුත්ථෙ **අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනායාති** සඞ්ඛාරපරිග්ගාහකවිපස්සනාය. අට්ඨමෙ **අමතොගධාති** එත්ථ සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු කථිතා. **නිබ්බානපරියොසානාති** එත්ථ අනුපාදිසෙසා අනුපාදිසෙසං පත්තස්ස හි[11] සබ්බෙ ධම්මා පරියොසානප්පත්තා නාම හොන්ති; සෙසපදානි හෙට්ඨා වුත්තත්ථානෙව.

10. 1. 9.

නවමෙ **තස්මාති** යස්මා එවං අපරිච්චිතචිත්තස්ස[12] සාමඤ්ඤත්ථො න සම්පජ්ජති තස්මා; **යථාපබ්බජ්ජාපරිචිතඤ්ච නො චිත්තං භවිස්සතීති** යථා[13] පබ්බජ්ජානුරූපෙන පරිචිතං යෙ හි කෙචි පබ්බජන්ති නාම සබ්බෙ තෙ අරහත්තං පත්ථෙත්වා තස්මා යං චිත්තං අරහත්තාධිගමත්ථාය පරිචිතං වඩ්ඪිතං තං යථාපබ්බජ්ජාපරිචිතං නාමාති වෙදිතබ්බං. එවරූපං නො චිත්තං[14] භවිස්සතීති එවං[15] සික්ඛිතබ්බං; **ලොකස්ස සමඤ්ච විසමඤ්චාති** සත්තලොකස්ස[16] සුචරිතදුච්චරිතානි; **ලොකස්ස**

---

1. මරණමඤ්චනිපන්නො l b.
2. පොනොබ්භවිකොති b s.
3. සඞ්ඛරණකම්මං b.
4. වට්ට (විවට්ට)මෙව b.
5. සීලබාහුසච්චවිරියසති පඤ්ඤා ලොකියලොකුත්තර මිස්සිකා s.
6. කුසලොති b l.
7. චිත්තචාර b s, කුසලො b කුසලං s l
8. උපක්කිලෙසාතං b.
9. තත්ථ ජාතක s අත්තජාතං අඞ්ගචාලb තිලකාදිb l.
10. වචනපට්ඨානෙන s.
11. එත්ථ අනුපාදිසෙස පදස්සහි l.
12. අපරිච්ඡිණ්ණචිත්තස්ස b.
13. තස්මා; යථා b. භවිස්සතීති s.
14 එවරූපං පනචිත්තං l.
15. භවිස්සතීති b.
16. ලොකස්ස l.

සම්භවඤ්ච[1] විභවඤ්චාති තස්ස වඩ්ඪිඤ්ච[2] විනාසඤ්ච තථා සම්පත්තිඤ්ච (විපත්තිඤ්ච); ලොකස්ස සමුදයඤ්ච අත්ථඞ්ගමඤ්චාති[3] එත්ථ සඞ්ඛාරලොකං සන්ධාය වුත්තං; ඛන්ධායතනානං[4] නිබ්බත්තිඤ්ච භෙදඤ්චාති[5] අත්ථො.

10. 1. 10.

දසමෙ අනුකම්පං උපාදායාති ගිරිමානන්දත්ථෙරෙ අනුකම්පං පටිච්ච; චක්ඛුරොගොති ආදයො වත්ථුවසෙන වෙදිතබ්බා; නිබ්බත්තිත පසාදෙ තං හි[6] රොගො නාම නත්ථි. කණ්ණරොගොති බහි කණ්ණෙ[7] රොගො; පිනාසොති බහි නාසිකාය රොගො, ඛසාති[8] නඛෙහි විලෙඛිතට්ඨානෙ රොගො; පිත්තසමුට්ඨානාති පිත්තසමුට්ඨිතා; තෙ කිර චත්තිංසා[9] හොන්ති. සෙම්හසමුට්ඨානාදීසුපි එසෙව නයො. උතුපරිණාමජාති උතුපරිණාමෙන අච්චුණ්හාතිසීතෙන[10] උප්පජ්ජනකරොගා; විසමපරිහාරජාති අතිචිරට්ඨාන[11] නිසජ්ජාදිනා විසමපරිහාරෙන ජාතා; ඔපක්කමිකාති වධබන්ධනඋපක්කමෙන[12] ජාතා; කම්මවිපාකජාති බලවකම්මවිපාකසම්භූතා; සන්තන්ති රාගාදිසන්තතාය[13] සන්තං; පණීතන්ති අතප්පකට්ඨෙන;[14] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.[15]

සචිත්තකවග්ගො[16] පඨමො.

---

10. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ සාහාරන්ති සප්පච්චයං; විජ්ජාවිමුත්තීති ඵලඤාණං චෙව සෙස[17] සම්පයුත්තධම්මා ච; බොජ්ඣඞ්ගාති මග්ගබොජ්ඣඞ්ගා.

10. 2. 2.

දුතියෙ භවතණ්හායාති භවපත්ථනාය;[18] එවං ඊදිසෙසුපි සුත්තෙසු වට්ටමෙව[19] කථිතං. වට්ටඤ්චෙත්ථ පඨමසුත්තෙ[20] අවිජ්ජාමූලකං,[21] දුතියෙ තණ්හාමූලකං.

10. 2. 3.

තතියෙ නිට්ඨඞ්ගතාති නිබ්බෙමතිකා; ඉධ නිට්ඨාති ඉමස්මිංයෙව[22] පරිනිබ්බානං; ඉධ විහායාති[23] ඉමං ලොකං විජහිත්වා බ්‍රහ්මලොකං.[24]

10. 2. 4.

චතුත්ථෙ අවෙච්චප්පසන්නාති අචලප්පසාදෙන සම්පන්නා; සොතාපන්නාති අරියමග්ගසොතං ආපන්නා. පඤ්චමෙ වට්ටමූලකං[25] සුඛදුක්ඛං පුච්ඡිතං. ඡට්ඨෙ සාසනමූලකං.

---

1. භවඤ්ච b.
2. තස්සෙව වුඩ්ඪිඤ්ච s.
3. අත්ථඞ්ගමඤ්චාති b s.
4. ඛන්ධානං b s.
5. භෙදඤ්ච ඤත්වාති s.
6. පසාදනඤ්හි s.
7. කණ්ණෙ s.
8. නඛසාති b.
9. බත්තිංස b.
10. උතුපරිණාමෙන b l.
11. අතිට්ඨාන b. ඨාන l.
12. වධබන්ධනාදි b. වධබන්ධනාදිනා s. උපක්කමෙන b s.
13. සන්තත්තා s.
14. අතප්පකට්ඨෙන පණීතං b s.
15. උත්තානත්ථමෙවාති b s.
16. සචිත්තවග්ගො b.
17. ඵලඤාණඤ්ච අවසෙස s.
18. පට්ඨනාය s. එවං ඊදිසු s.
19. වට්ටවිවට්ටමෙව b.
20. පඨමෙසුත්තෙ b s.
21. මූලකං. වට්ටං කථිතං b s.
22. යෙව ලොකෙ b s.
23. විහායනිට්ඨාති s.
24. සුද්ධාවාස බ්‍රහ්මලොකං b s.
25. මූලක s.

10. 2. 7.

සත්තමෙ නළකපානන්ති අතීතෙ බොධිසත්තස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා (වානරයූථෙන)[1] නළෙහි උදකස්ස පීතට්ඨානෙ මාපිතත්තා එවං ලද්ධ නාමං;[2] තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතන්ති යං යං දිසං අනුවිලොකෙති තත්ථ තත්ථ තුණ්හීභූතමෙව; අනුවිලොකෙත්වාති කමතො[3] විලොකෙත්වා; පිට්ඨි මෙ ආගිලායතීති භගවතො කි[4] ඡබ්බස්සානි[5] මහාපධානං පද හන්තස්ස මහන්තං කායදුක්ඛං අහොසි අථස්ස අපරභාගෙ මහල්ලක කාලෙ පිට්ඨිවාතො උප්පජ්ජි[6] උපාදින්නකසරීරස්ස ඨානනිසජ්ජාදීහි[7] අප්පමත්තකෙන ආබාධෙන න සක්කා අභවිතුං[8] තං ගහෙත්වාපි ථෙරස්ස ඔකාසකරණත්ථං එවමාහ. සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙත්වාති[9] එකමන්තෙන පතිරූපට්ඨානෙ[10] පඤ්ඤත්තස්ස කප්පියමඤ්චස්ස උපරි අත්ථරිත්වා.

10. 2. 9.

නවමෙ තිරච්ඡානකථන්ති අනිය්යානිකත්තා සග්ගමොක්ඛ මග්ගානං තිරච්ඡානභූතකථං[11]; තත්ථ රාජානං ආරබ්භ මහාසම්මතො මන්ධාතා ධම්මාසොකො එවං මහානුභාවොති ආදිනා නයෙන පවත්තකථා රාජකථා; එස නයො චොරකථාදීසු. තෙසු[12] අසුකො රාජා අභිරූපො දස්සනීයොති ආදිනා නයෙන ගෙහසිතකථාව[13] තිරච්ඡානකථා හොති, සො'පි නාම එවං මහානුභාවො ඛයං ගතොති එවම්පවත්තා පන කම්මට්ඨානභාවෙ තිට්ඨති, චොරෙසුපි මූලදෙවො එවං මහානුභාවො මෙඝමාලො එවං මහානුභාවොති ගෙහසිත කථාව[14] තිරච්ඡානකථා. යුද්ධෙසුපි භාරතයුද්ධාදීසු අසුකෙන අසුකො එවං මාරිතො එවං විද්ධොති පසාදවසෙනෙව[15] කථා තිරච්ඡාන කථා තෙ'පි නාම ඛයං ගතාති එවං පවත්තා පන සබ්බත්ථ කම්මට්ඨාන මෙව[16] හොති, අපි ච අන්නාදීසු එවං වණ්ණවන්තං[17] රසවන්තං ඵස්ස සම්පන්නං[18] ඛාදිම්හා භුඤ්ජිම්හා පිවිම්හාති[19] කාමස්සාදවසෙන කථෙතුං න වට්ටති සාත්ථකං පන කත්වා එවං[20] වණ්ණාදිසම්පන්නං අන්නං පානං වත්ථං සයනං මාලං ගන්ධං සීලවන්තානං අදම්හ[21] චෙතියපූජං අකම්හාති[22] කථෙතුං වට්ටති, ඤාතිකථාදීසුපි අම්හාකං ඤාතකා සූරා සමත්ථාති වා පුබ්බෙ මයං එවං විචිත්‍රෙහි යානෙහි චරිම්හාති වා අස්සාද වසෙන වත්තුං න වට්ටති සාත්ථකං පන කත්වා තෙ'පි නො ඤාතකා ඛයං ගතාති වා පුබ්බෙ මයං එවරූපා උපාහනා[23] සඞ්ඝස්ස අදම්හාති වා කථෙතබ්බං. ගාමකථාපි[24] සුභික්ඛදුබ්භික්ඛාදිවසෙනෙව[25] අසුකගාම වාසිනො සූරා සමත්ථාති වා එවං අස්සාදවසෙනෙව[26] න වට්ටති

---

1. ඨත්වා b.
2. ලද්ධනාමො නිගමො b s.
3. කෙත්වාති තතො s.
4. ආගිලායතීති කස්මා ආගිලායති භගවතොති b s.
5. ඡවස්සානි s
6. උප්පජ්ජති s.
7. සරීරස්සහි චිරනිසජ්ජාදීහි s. ඨානනිපජ්ජාහි b.
8. න සක්කාකෙනචි භවිතුං b.
9. පඤ්ඤපෙත්වාතිb s
10. එකමන්තං පතිරූපෙට්ඨානෙ s.
11. භූතං කථං b s.
12. කථාදීසු b s.
13. ආදිනා ගෙහසිතb කථාs.
14. එවං මහානුභාවොති තෙසං කම්මං පටිච්ච අහොසූරාතිbs. ගෙහසිතකථාතිs.
15. විද්ධොති කාමස්සාදවසෙනෙව b s
16. කම්මට්ඨානෙනෙවb s.
17. වණ්ණසම්පන්නං s.
18. රසසම්පන්නං s.
19. ඛාදිමහභුඤ්ජිමහ පිවිමහ b. පරිභුඤ්ජිම්හාති b s.
20. පුබ්බෙඑවං b s.
21. අදම්හා s.
22. චෙතියං පූජිම්හාති b.
23. එවරූපං යානං b.
24. ගාමකථාදීසුb සුභික්ඛ දුබ්භික්ඛb s.
25. වසෙන වා s.
26. වසෙන s.

සාත්ථකං පන කත්වා සබ්බ[1] භයවයං ගතාති වත්තුං වට්ටති නිගම[2] ජනපදකථාසුපි එසෙව නයො. ඉත්ථිකථාපි වණ්ණසණ්ඨානාදීනි පටිච්ච අස්සාදවසෙන න වට්ටති සද්ධා පසන්නා භයං ගතා වයං ගතාති[3] එවමෙව වට්ටති. සූරකථාපි නන්දිමිත්තො[4] නාම යොධො සූරො අහොසීති අස්සාදවසෙන[5] න වට්ටති සද්ධො අහොසි භයං ගතොති එවමෙව වට්ටති. **සුරාකථන්ති**[6] පාළියං පන අනෙකවිධං මජ්ජකථං අස්සාදවසෙන කථෙතුං න වට්ටති ආදීනවවසෙනෙව වත්තුං[7] වට්ටති **විසිඛාකථාපි** අසුකවීථි[8] සුනිවිට්ඨා දුන්නිවිට්ඨාති අස්සාදවසෙන[9] න වට්ටති සද්ධා පසන්නා භයං ගතාති වට්ටති. **කුම්භට්ඨානකථාති** කූටකථා[10] උදකතිත්ථකථා වුච්චති කුම්භදාසි[11] කථා වා නච්චිතුං[12] ගායිතුං ඡේකාති අස්සාදවසෙන[13] න වට්ටති සද්ධා පසන්නාති ආදිනා නයෙන[14] වට්ටති. **පුබ්බපෙතකථා** නාම අතීතඤාතිකථා තත්ථ වත්තමානඤාතිකථා[15] සදිසොව විනිච්ඡයො. **නානත්තකථා** නාම පුරිමපච්ඡිමකථාවිමුත්තාවසෙසා[16] නානාසභාවා තිරච්ඡානකථා; **ලොකක්ඛායිකා** නාම අයං ලොකො කෙන නිම්මිතො අසුකෙන නාම නිම්මිතො කාකො සෙතො අට්ඨීනං සෙතත්තා බලාකා රත්තා ලොහිතස්ස රත්තත්තාති එවමාදිකා ලොකායතවිතණ්ඩ[17] සල්ලාපකථා; **සමුද්දක්ඛායිකා** නාම කස්මා සමුද්දො සාගරොති සගරදෙවෙන[18] ඛතත්තා සාගරො හත්ථමුද්දාය[19] නිවෙදිතත්තා සමුද්දොති එවමාදිකා නිරත්ථකකථා;[20] භවොති වුද්ධි[21] අභවොති හානි ඉති භවො ඉති අභවොති යං වා තං වා නිරත්ථකකථා[22] **ඉතිභවාභවකථා** නාම; **තෙජසා තෙජන්ති** අත්තනො තෙජසා තෙසං[23] තෙජං; **පරියාදියිස්සථාති** ඛෙපෙත්වා ගහෙත්වා තිට්ඨෙය්‍යාථ;[24] තත්‍රිදං වත්ථු.[25] එකො පිණ්ඩපාතිකො මහාථෙරං පුච්ඡි භන්තෙ තෙජසා තෙජං පරියාදියමානා භික්ඛූ කිං කරොන්තීති ථෙරො ආහ ආවුසො කිඤ්චිදෙව වසෙ ඨපෙත්වා හෙට්ඨා උද්ධං යෙව ගච්ඡන්තීති.[26]

10. 2. 10.

දසමෙ **පාසංසානි ඨානානීති** පසංසාවහානි කාරණානි; සෙසං සබ්බත්ථ[27] උත්තානත්ථමෙවාති.

යමකවග්ගො දුතියො.

1. කත්වා සද්ධාපසන්නාතිවාb s.
2 නිගමනගර s.
3. භයං ගතාති b s.
4. නන්දs නන්දිb මිත්තො s b.
5. වසෙනෙව b s.
6. සුරාකථනං s.
7. වසෙනාව s.
8 අසුකවිසිඛා b s.
9. වසෙනෙව s.
10. කුම්භට්ඨානකථානාම් b s කුටට්ඨානකථා b කූටට්ඨානකථා s.
11. දාසී s.
12. වා සාපි පානාදිකා නච්චිතුං b s.
13. වසෙනෙවb s.
14. නයෙනෙව b s.
15. ඤාතිකථාය b.
16. විමුත්තාඅවසෙසා s.
17. විතණ්ඩි s
18. සාගරදෙවෙන b s l.
19. ඛතොමෙති හත්ථමුද්දාය s.
20. නිරත්ථක (සමුද්දක්ඛායක) [කථාb. නිරත්ථකකථා [සමුද්දක්ඛානකථා s.
21. වුඩ්ඪි s.
22. නිරත්ථකකාරණං වත්වා පවත්තිතාකථා b s.
23. අත්තනොතෙජස්ස l.
24 ඛෙපෙත්වා තිට්ඨෙය්‍යාථ s. [ගහෙත්වා අභිභවෙය්‍යාථ b,
25. වත්ථුං s.
26. කිඤ්චිදෙවට්ඨානෙ ඨපෙත්වායථා ඡායා හෙට්ඨා න ඔතරති උද්ධංයෙව ගච්ඡන්තිතථා කරොන්තිb කිඤ්චිදෙව ආතපෙ ඨපෙත්වා යථා ඡායා හෙට්ඨා න ඔතරති උද්ධංයෙව ගච්ඡති තථා කරොන්තීති s.
27. සෙසමෙත්ථ s.

10. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **සම්පන්නසීලාති**[1] සීලසම්බන්ධතො[2] හුත්වාති අත්ථො; තත්ථ මීහි කාරණෙහි සම්පන්නසීලතා හොති සීලවිපත්තියා ච ආදීනවදස්සනෙන සීලසම්පත්තියා ච ආනිසංසදස්සනෙන තදුභයම්පි විසුද්ධිමග්ගෙ විත්ථාරිතං. තත්ථ සම්පන්නසීලාති එත්තාවතා කිර භගවා චතුපාරිසුද්ධිසීලං උද්දිසිත්වා පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති ඉමිනා තත්ථ ජෙට්ඨකසීලං[3] විත්ථාරෙත්වා දස්සෙසීති දීපවිහාරවාසී සුම්මත්ථෙරො[4] ආහ. අන්තෙවාසිකො පනස්ස තෙපිටකචූළනාගත්ථෙරො ආහ උභයත්ථාපි[5] පාතිමොක්ඛසංවරොව භගවතා වුත්තො[6] පාතිමොක්ඛසංවරොයෙව හි සීලං ඉතරානි පන තීණි සීලන්ති වුත්තට්ඨානං නාම[7] අත්ථීති අනනුජානන්තො වත්වා ආහ "ඉන්ද්‍රියසංවරො නාම ඡද්වාරරක්ඛාමත්තකමෙව ආජීවපාරිසුද්ධි ධම්මෙන සමෙන පච්චයුප්පත්තිමත්තකං පච්චයසන්නිස්සිතං පටිලද්ධපච්චයෙ ඉදමත්ථන්ති[8] පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනමත්තකං නිප්පරියායෙන පාතිමොක්ඛසංවරොව සීලං යස්ස සො භින්නො අයං සීසච්ඡින්නො විය පුරිසො හත්ථපාදෙ සෙසානි රක්ඛිස්සතීති න වත්තබ්බො යස්ස පන සො අරොගො අයං අච්ඡින්නසීසො විය පුරිසො ජීවිතං සෙසානි පුන පාකතිකානි කාතුං සක්කොතීති තස්මා[9] සම්පන්නසීලාති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසංවරං උද්දිසිත්වා සම්පන්නපාතිමොක්ඛාති තස්සෙව වෙවචනං වත්වා තං විත්ථාරෙත්වා දස්සෙන්තො පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති ආදිමාහ." තත්ථ **පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතාති** ආදීනි වුත්තත්ථානෙව. **ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙති** ඉදං කස්මා ආරද්ධන්ති, සීලානිසංසදස්සනත්ථං. සචෙ'පි අචිරපබ්බජිතානං වා දුප්පඤ්ඤානං වා එවමස්ස භගවා සීලං පූරෙථ සීලං පූරෙථාති වදති කො නු ඛො සීලපූරණෙ ආනිසංසො කො විසෙසො කා වඩ්ඪීති තෙසං දස ආනිසංසෙ දස්සෙතුං එවමාහ අප්පෙව නාම එවං[10] සබ්‍රහ්මචාරීනං පියමනාපතාදි[11] ආසවක්ඛයපරියොසානං ආනිසංසං සුත්වාපි සීලං පරිපූරෙය්‍යුන්ති. තත්ථ **ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙති** යදි ඉච්ඡෙය්‍ය; **පියො චස්සන්ති** පියචක්ඛූහි සම්පස්සිතබ්බො සිනෙහුප්පත්තියා පදට්ඨානභූතො භවෙය්‍යං, **මනාපොති** තෙසං මනවඩ්ඪනකො තෙසං[12] මනෙන පත්තබ්බො මෙත්තචිත්තෙන[13] ඵරිතබ්බොති අත්ථො; **ගරූති** තෙසං ගරුට්ඨානියො[14] පාසාණච්ඡත්තසදිසො; **භාවනීයොති** අද්ධායමායස්මා ජානං ජානාති පස්සං පස්සතීති එවං සම්භාවනීයො; **සීලෙස්වෙවස්ස පරිපූරකාරීති**[15] චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසුයෙව පරිපූරකාරී[15] අස්ස අනූනෙන පරිපූරෙන කාරෙන[16] සමන්නාගතො භවෙය්‍යාති වුත්තං හොති; **අජ්ඣත්තං චෙතොසමථමනුයුත්තොති** අත්තනො චිත්තසමථෙ යුත්තො; **අනිරා**

1. පරිපුණ්ණසීලා b s
2. 'වා' b.
3. ජෙට්ඨකං සීලං s.
4. සුමත්ථෙරො b s.
5. ත්ථපි b.
6. පාටිමොක්ඛ s වුත්තොති b.
7. වුත්තට්ඨානං b l.
8. ඉදමත්ථන්ති s.
9. තස්මා(තො)b.
10. නාම එතං b s.
11. පියමනාපතාදිං s.
12. තෙසං වා b s.
13. මෙත්තාචිත්තෙන b.
14. ගරුට්ඨානිකො b.
15. පරිපූරිකාරීති s.
16. අනූනෙන ආකාරෙන b.

කතජ්ඣානොති බහි අනීහටජ්ඣානො;[1] **විපස්සනායා**ති සත්තවිධාය අනුපස්සනාය; **බ්‍රෑහෙතා සුඤ්ඤාගාරාන**න්ති වඩ්ඪෙතා සුඤ්ඤාගාරානං; එත්ථ ච සමථවිපස්සනාවසෙන කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා රත්තින්දිවං[2] සුඤ්ඤාගාරං පවිසිත්වා නිසීදමානො භික්ඛු බ්‍රෑහෙතා සුඤ්ඤාගාරානන්ති වෙදිතබ්බො. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො විත්ථාරො[3] පන ඉච්ඡන්තෙන මජ්ඣිමනිකායට්ඨකථාය ආකඞ්ඛෙය්‍යසුත්තවණ්ණනාය[4] ඔලොකෙතබ්බො. **ලාභී**ති එත්ථ න භගවා ලාභාදිනිමිත්තං[5] සීලාදිපරිපූරණං[6] කථෙති. භගවා හි "ඝාසෙසනං ඡින්නකථො න වාචං පයුත්තං භණෙ"ති එවං සාවකෙ ඔවදති කිං සො තන්නිමිත්තං[7] සීලාදිපරිපූරණං කථෙය්‍ය[8] පුග්ගලජ්ඣාසයවසෙන පනෙතං[9] වුත්තං. යෙසං හි එවං අජ්ඣාසයො භවෙය්‍ය සචෙ මයං චතූහි පච්චයෙහි න කිලමෙය්‍යාම සීලාදීනි[10] පූරෙතුං සක්කුණෙය්‍යාමාති තෙසං[11] අජ්ඣාසයවසෙනෙවමාහ. අපිච ආනිසංසො එස සීලස්ස යදිදං චත්තාරො පච්චයා නාම තථා හි පණ්ඩිත මනුස්සා නං කොට්ඨාදීසු ඨපිතං නීහරිත්වා අත්තනාපි අපරිභුඤ්ජිත්වා සීලවන්තානං දෙන්ති සීලස්ස ආනිසංසදස්සනත්ථම්පෙතං[12] වුත්තං. තතියවාරෙ **යෙසාහ**න්ති යෙසං අහං; **තෙසං තෙ කාරා**ති තෙසං දෙවානං වා මනුස්සානං වා තෙ මයි කතා පච්චයකාරා;[13] **මහප්ඵලා හොන්තු මහානිසංසා**ති ලොකියසුඛෙන ඵලභූතෙන මහප්ඵලා ලොකුත්තරෙන මහානිසංසා; උභයං වා එතං එකත්ථමෙව සීලාදිගුණයුත්තස්ස හි කටච්ඡුභික්ඛාපි පඤ්චරතනමත්තාය භූමියා පණ්ණසාලාපි කත්වා දින්නා අනෙකානි කප්පසහස්සානි දුග්ගතිවිනිපාතතො රක්ඛති පරියොසානෙ ච අමතාය ධාතුයා පරිනිබ්බානස්ස[14] පච්චයො හොති. "ඛීරොදනං අහමදාසි"න්ති ආදීනි චෙත්ථ වත්ථූනි සකලමෙව වා පෙතවත්ථු විමානවත්ථු ච සාධකං. චතුත්ථවාරෙ පෙතාති පෙච්චභවං[15] ගතා; **ඤාතී**ති සස්සුසසුරා;[16] **සාලොහිතා**ති එකලොහිතබද්ධා පිති පිතාමහාදයො;[17] **කාලඞ්කතා**ති[18] මතා; **තෙසං තන්ති** තෙසං තං මයි පසන්නචිත්තං;[19] තං වා පසන්නෙන චිත්තෙන අනුස්සරණං; යස්ස හි භික්ඛුනො කාලකතො[18] පිතා වා මාතා වා අම්හාකං ඤාතකත්ථෙරො සීලවා කල්‍යාණධම්මොති පසන්නචිත්තො හුත්වා තං භික්ඛුං අනුස්සරති තස්ස සො චිත්තප්පසාදො'පි තං අනුස්සරණමත්තම්පි මහප්ඵලං මහානිසංසමෙව හොති; **අරතිරතිසහො**ති අභිනික්ඛම්මපටිපත්තියා[20] අරතියා කාමගුණෙසු රතියා ච[21] සහො අභිභවිතා අජ්ඣොත්ථරිතා; **භයභෙරවසහො**ති එත්ථ භයං චිත්තුත්‍රාසො'පි ආරම්මණම්පි; භෙරවං ආරම්මණමෙව.

---

1. අනීහටජ්ඣානො අවිනාසිතජ්ඣානොවා b s.
2. රත්තිදිවං b
3. විත්ථාරං b .
4. වණ්ණනායං s.
5. ලාභනිමිත්තං b s.
6. සීලාදිපු පරිපූරණං b s.
7. ඔවදතිසොකථං ලාභ නිමිත්තං b s.
8. කථෙස්සති b s.
9. වසෙන පනෙතං b s
10. සීලානි b s.
11. මාති සො b.
12. දෙන්තීති සීලානිසංසදස්සනත්ථං හෙතං b. දෙන්ති සීලස්ස ආනිසංසදස්සනත්ථමෙතං s.
13. පච්චයාදනකාරා b. පච්චයදනකාරා s.
14. ධාතුයා නිබ්බානස්ස s.
15. පෙච්චභවං s.
16. සස්සුසසුරපක්ඛිකා b s.
17. පිතා මහාදයො s.
18. කාලංකතාති b. තං b l.
19. තෙසන්ති තෙසංවා මයිපසන්නචිත්තා
20. නෙක්ඛම්ම පටිපත්තියං s නික්ඛමපටිපත්තිස්ස b
21. කාමගුණෙසුච රතියා b.

10. 3. 2.

දුතියෙ **අභිඤ්ඤාතෙහීති**[1] ගගනමජ්ඣෙ පුණ්ණචන්දො විය සුරියො විය ඤාතෙහි පාකටෙහි; **පරපුරාති** පරං[2] වුච්චති පච්ඡිමභාගො, පුරාති[3] පුරිමභාගො, පුරතො ධාවන්තෙන පච්ඡතො අනුබන්ධන්තෙන[4] මහාපරිවාරෙනාති අත්ථො; **ඛණ්ටකොති**; විජ්ඣනට්ඨෙන කණ්ටකො;[5] **විසූකදස්සනන්ති** විසූකභූතං දස්සනං;[6] **මාතුගාමූපචාරෙනාති**[7] මාතුගාමස්ස සම්පචාරිතා.

10. 3. 3.

තතියෙ **වණ්ණාති** සරීරවණ්ණා; **ධම්මාති** නව ලොකුත්තර ධම්මා. චතුත්ථෙ **අරියායාති** අපොථුජ්ජනිකසීලාදීහි[8] මිස්සකත්තා එවං වුත්තං;[9] **සාරාදායී ච හොති වරාදායීති**[10] සාරස්ස ච වරස්ස ච ආදායකො හොති[11] යඤ්චස්ස වරං තං ගණ්හාතීති අත්ථො.

10. 3. 5.

පඤ්චමස්ස ආදිම්හි තාව යං වත්තබ්බං තං ඡක්කනිපාතෙ වුත්තමෙව. **දුස්සීලො හොතීති** ආදීසු[12] දුස්සීලොති නිස්සීලො; **චෙතොවිමුත්තින්ති** ඵලසමාධිං; **පඤ්ඤාවිමුත්තින්ති** ඵලඤාණං; **නප්පජානාතීති** උග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙන න ජානාති; **දුස්සීල්‍යං අපරිසෙසං නිරුජ්ඣතීති** එත්ථ පඤ්ච දුස්සීල්‍යානි තාව සොතාපත්තිමග්ගෙන පහීයන්ති දස අරහත්තමග්ගෙන ඵලක්ඛණෙ තානි පහීනානි නාම හොන්ති ඵලක්ඛණං සන්ධාය ඉධ නිරුජ්ඣන්තීති වුත්තං. පුථුජ්ජනස්ස[13] සීලං පඤ්චහි කාරණෙහි භිජ්ජති පාරාජිකාපජ්ජනෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන තිත්ථියපක්ඛන්දනෙන[14] අරහත්තෙන මරණෙනාති. තත්ථ පුරිමා තයො පරිහානාය[15] සංවත්තන්ති, චතුත්ථො වඩ්ඪියා, පඤ්චමො නෙව හානාය න වඩ්ඪියා, කථං පනෙතං අරහත්තෙන සීලං භිජ්ජතීති, පුථුජ්ජනස්ස හි සීලං අච්චන්තකුසලමෙව හොති අරහත්තමග්ගො ච කුසලාකුසලකම්මක්ඛයාය සංවත්තතීති එවං තෙන තං[16] භිජ්ජති. **සවනෙනපි අකතං හොතීති** සොතබ්බයුත්තකං අස්සුතං හොති; **බාහුසච්චෙනපි**[17] **අකතං හොතීති** එත්ථ බාහුසච්චන්ති[17] විරියං විරියෙන කත්තබ්බයුත්තකං අකතං හොති තස්ස අකතත්තා සග්ගතො'පි මග්ගතො'පි පරිහායති;[18] **දිට්ඨියාපි අප්පටිවිද්ධං හොතීති** දිට්ඨියා පටිවිජ්ඣිතබ්බං අප්පටිවිද්ධං හොති අප්පච්චක්ඛකතං;[19] **සාමයිකම්පි**[20] **විමුත්තිං න ලභතීති** කාලානුකාලං ධම්ම

1. අභිඤ්ඤාතෙහි අභිඤ්ඤාත තෙහීති s.
2. පරපුරායාති පරං b, පරම්පුරායාතිපරං s
3. පුරා s.
4. අනුබන්ධෙන b. ච b s.
5. කණ්ටකොති s.
6. පටිලාමදස්සනං s.
7. මාතුගාමූපචාරෙනී s. මාතුගාමොපචිචාරෙනී l.
8. අපොථුජ්ජනිකායසීලාදීහි b s
9. එතං වුත්තං s.
10. සාරාදායීති b l.
11. හොතිකොසස්සාරෙ b, යො කායස්සසාරෙ s
12. ආදීසුපන s.
13. සස පන s.
14. තිත්ථියපක්කමනෙන s.
15. (හාවනා) පරිහානාය b.
16. එවං තෙන s,
17. බාහුස්සච්චෙනපි b.
18. හායති s.
19. අපච්චක්ඛකතං b s
20. සාමායිකම්පි s.

සවනං නිස්සාය පීතිපාමොජ්ජං න ලභති; **ඣානාය පරෙතීති** ඣානාය පවත්තති;[1] **යථාභූතං පජානාතීති** සොතාපත්තිඵලා[2] පඤ්චවිධං දුස්සීල්‍යං අපරිසෙසං නිරුජ්ඣතීති උග්ගහපරිපුච්ඡාවසෙන ජානාති; **තස්ස සවනෙනපි කතං හොතීති** සොතබ්බයුත්තකං සුතං හොති; **බාහුසච්චෙනපි කතං හොතීති** විරියෙන කත්තබ්බයුත්තකං අන්තමසො දුබ්බලවිපස්සනාමත්තකම්පි කතං හොති; **දිට්ඨියාපි සුප්පටිවිද්ධං හොතීති** අන්තමසො ලොකියපඤ්ඤායපි පච්චයපටිවෙධො කතො හොති; ඉමස්ස හි පුග්ගලස්ස පඤ්ඤා සීලං පරිධොවති සො පඤ්ඤාපරිධොතෙන[3] විසෙසං පාපුණාති; **පමාණිකාති** පුග්ගලෙසු පමාණගාහා[4] **පමිණන්තීති**[5] පමෙතුං තුලෙතුං අරහන්ති; **එකො හීනොති** එකො ගුණෙහි හීනො, **පණීතොති** එකො ගුණෙහි පණීතො[6] උත්තමො; **තං හීති** තං පමාණකරණං; **අභික්කන්තතරොති** සුන්දරතරො; **පණීතතරොති** උත්තමතරො; **ධම්මසොතො නිබ්බාහතීති**[7] සූරං හුත්වා පවත්තමානං විපස්සනාඤාණං නිබ්බාහති[7] අරියභූමිං පාපෙති; **තදන්තරං**[8] **කො ජානෙය්‍යාති** එවං[9] කාරණං කො ජානෙය්‍ය; **සීලවා හොතීති** ලොකියසීලෙන සීලවා හොති; **යත්ථස්ස තං සීලන්ති** අරහත්තවිමුත්තිං පත්වා සීලං අපරිසෙසං[10] නිරුජ්ඣති නාම; තත්ථ යථාවුත්තායෙව[11] ඉතො පරෙසු වීසු අඞ්ගෙසු අනාගාමිඵලං විමුත්ති නාම, පඤ්චමෙ අරහත්තමෙව, සෙසමෙත්ථ වුත්තනයානුසාරෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඡට්ඨං උත්තානත්ථමෙව.

10. 3. 7.

සත්තමෙ ධංසීති ගුණං[12] අනාදියිත්වා[13] ගච්ඡන්තාපි ගහිතො තස්ස[14] සීසෙ'පි වච්චං කරොති; **පගබ්භොති** පාගබ්භියෙන සමන්නාගතො; (තින්තිණොති) තින්තිණං වුච්චති[15] **තණ්හා** තාය සමන්නාගතො ආසංකාබහුලො වා;[16] **ලුද්දොති** දාරුණො; **අකාරුණිකොති** නික්කාරුණො;[17] **දුබ්බලොති** අබලො අප්පථාමො;[18] **ඔරවිකාති** ඔරවයුත්තො ඔරවන්තො චරති; **නෙවසිකොති** නිවයකරො.[19]

10. 3. 9.

නවමෙ **අට්ඨානෙති** අකාරණෙ සච්චිත්තකම්හි[20] අනත්ථමෙම අවරිති ආදි කාරණං භවෙය්‍ය ඛාණුපහතාදිසු තං[21] නත්ථි තස්මා තත්ථ ආඝාතො නාම;[22] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ආකඞ්ඛවග්ගො තතියො.

---

1. පච්චති b. ගච්ඡති s. 10. අපරිසෙසම්පි b. අපරිසෙසංව s. 18. අප්පත්ථාමො b.
2. ඵලං පත්වා b s. 11. තත්ථ යුත්තිවුත්තායෙව bs. 19. නෙවසිකොතිනිවස්සකරො l.
3. පඤ්ඤාය පරිධොතෙනs. සීලෙන b s. 12. ධංසීති ගුණධංසකො කස්සචි ගුණං b s.
4. පමාණග්ගාහකා b s. 13. අනාදයිත්වා s. 20. සචිත්තකපවත්තියඤ්හි b s.
5. පමිනන්තීති b s. 14. ගච්ඡන්තාපි ගහිතොතස්සති b. ගච්ඡන්තාපි ගහිතොධංසෙතිs.
6. ගුණෙහි s. 15. සමන්නාගතො නිල්ලජ්ජො; s. සමන්නාගතොනිල්ලජ්ජොති
7. නිබ්බහතීති b s. 16. ආසංකබහුලොවා s. 21. ඛාණුපහටා [නිල්ලජ්ජං වුච්චතිb.
8. තදන්තරං s. 17. නික්කාරුණිකො b. [දීසුතං b. ඛාණුපාසාණාදීසුවා s.
9. තං එවං b. තං එතං s. 22. [තා]ආඝාතො නාමb. ආඝාතො අට්ඨානෙ ආඝාතොනාමs.

10. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **විමරියාදිකතෙනා**ති කිලෙසමරියාදං භින්දිත්වා විමරියාදං කතෙන.[1] දුතියං උත්තානත්ථමෙව.

10. 4. 3.

තතියෙ **නො ච පසිරූපාසිනා**ති න උපට්ඨාති. චතුත්ථෙ **ඣායී සමාපත්තිකුසලො**ති ඣානෙහි ච සම්පතෙනා සමාපත්තියඤ්ච ඡෙකො; **ඉරීණ**න්ති[2] (තුච්ඡ) භාවං; **විපින**න්ති ගුණවිචිත්තකං[3] නිග්ගුණභාවං; අථවා ඉරීණසඞ්ඛාතං අරඤ්ඤං[4] විපිනසඞ්ඛාතං[5] මහාගහනඤ්ච ආපතෙනා විය හොති; **අනය**න්ති අවඩ්ඪිං; **ව්‍යසන**න්ති[6] විනාසං; **අනයව්‍යසන**න්ති අවඩ්ඪිවිනාසං; **කිනාතු ඛො**ති කෙන කාරණෙන. පඤ්චමෙ **කත්ථී හොති විකත්ථී**ති[7] කථනසීලො විවටං[8] කථෙති; **න සන්තතකාරී**ති න සංහතකාරී.[9]

10. 4. 6.

ඡට්ඨෙ **අධිමානිකො**ති අනධිගතෙ අධිගතමානෙන සමන්නාගතො; **අධිමානසච්චා**ති අධිගතමානමෙව සච්චතො වදති.

10. 4. 7.

සත්තමෙ **අධිකරණිකො හොතී**ති අධිකරණකාරකො හොති; **න පියතායා**ති[10] න පියභාවාය; **න ගරුතායා**ති[11] න ගරුභාවාය; **න සාමඤ්ඤායා**ති න සමණධම්මභාවාය; **න එකීභාවායා**ති න නිරන්තරභාවාය; **ධම්මානං න නිසාමකජාතිකො**ති නවන්නං ලොකුත්තරධම්මානං න නිසාමනසභාවො න උපධාරණසභාවො; **න පටිසල්ලානො**ති න පටිසල්ලීණො; **සාඨෙය්‍යානී**ති සඨභාවො;[12] **කූටෙය්‍යානී**ති කූටභාවො; **ජිම්හෙය්‍යානී**ති න උජුකභාවො;[13] **වඞ්කෙය්‍යානී**ති වඞ්කභාවො.[14]

10. 4. 8.

අට්ඨමෙ **අක්කොසකපරිභාසකො අරියූපවාදී සබ්‍රහ්මචාරීන**න්ති එත්ථ සබ්‍රහ්මචාරිපදං[15] අක්කොසකපරිභාසකපදෙහි යොජෙතබ්බං අක්කොසකො සබ්‍රහ්මචාරීනං පරිභාසකො සබ්‍රහ්මචාරීනන්ති අරියානං පන ගුණෙ ඡින්දිස්සාමීති අනතිමවත්ථුනා උපවදන්තො අරියූපවාදී නාම හොති; **සද්ධම්මස්ස න වොදනාසන**න්ති සික්ඛාත්තයසඞ්ඛාතා සාසනසද්ධම්මා අස්ස වොදනං න ගච්ඡන්ති;[16] **රොගාතඞ්ක**න්ති එත්ථ රොගොව කිච්ඡා[17] ජීවිතභාවකරණෙන ආතඞ්කොති වෙදිතබ්බං.

---

1. විමරියාදං කත්වා ඨිතෙන b.
2. ඉරිණන්ති s.
3. විචිනන්ති න ගුණවිචිත්තකං b, විචිනන්ති ගුණවිචිත්තං s.
4. ඉරිණසඞ්ඛාතං මහාඅරඤ්ඤං s. ඉරිණසඞ්ඛාත අරඤ්ඤං b.
5. විචිනසඞ්ඛාත b. විචිනසඞ්ඛාතං s.
6. බ්‍යසනන්ති b s.
7. විකත්ථී හොතීති l.
8. කථනසීලොහොති විකත්ථන සීලො s. කත්ථනසීලො b. විවටං කත්වා b s.
9. න සන්තතකාරී b.
10. න පියතායාති b s l.
11. න ගරුතායාති b s.
12. න පටිසල්ලීනො b. සඨභාවා කූටෙය්‍යානීති කූටභාවා s.
13. න උජුභාවො b. න උජුකභාවො s.
14. භාවා s.
15. අට්ඨමෙ අරියූපවාදිසබ්‍රහ්මචාරීනන්ති පදං b.
16. සාසනසද්ධම්මා අනවොදනං නිගච්ඡති b.
17. කිච්ඡ s.

10. 4. 9.

නවමෙ **කොකාලිකො භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමීති** කො අයං[1] කොකාලිකො කස්මා ච උපසඞ්කමි, අයං කිර කොකාලික[2]රට්ඨෙ කොකාලික[2]නගරෙ කොකාලිකසෙට්ඨිස්ස පුත්තො පබ්බජිත්වා පිතුනා[3] කාරිතෙ විහාරෙ වසති[4] චූළකොකාලිකොති නාමෙන;[5] න පන දෙවදත්තපක්ඛිකො,[6] සො හි බ්‍රාහ්මණපුත්තො මහාකොකාලිකො නාම. භගවති පන සාවත්ථියං විහරන්තෙ ද්වෙ අග්ගසාවකා පඤ්චමත්තෙහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ජනපදචාරිකං චරමානා උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය විවෙකවාසං වසිතුකාමා තෙ භික්ඛූ උය්‍යොජෙත්වා අත්තනො පත්තචීවරමාදාය තස්මිං ජනපදෙ තං නගරං පත්වා විහාරං අගමිංසු,[7] තත්ථ තෙසං කොකාලිකො වත්තං අකාසි තෙ'පි[8] තෙන සද්ධිං සම්මොදිත්වා ආවුසො මයං ඉධ තෙමාසං වසිස්සාම මා නො කස්සචි ආරොචෙසීති පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා වසිංසු. වසිත්වා පවාරණාදිවසෙ පවාරෙත්වා ගච්ඡාම මයං ආවුසොති කොකාලිකං ආපුච්ඡිංසු. කොකාලිකො අජ්ජ ආවුසො[9] එකදිවසං වසිත්වා සුවෙ ගමිස්සථාති වත්වා දුතියදිවසෙ නගරං පවිසිත්වා මනුස්සෙ ආමන්තෙසි ආවුසො ද්වෙ අග්ගසාවකෙ ඉධ[10] ආගන්ත්වා වසමානෙ'පි න ජානාථ න තෙ[11] කොචි පච්චයෙනාපි[12] නිමන්තෙතීති, කහං[13] භන්තෙ ථෙරා කස්මා නො[14] නාරොචයිත්ථාති, කිං ආවුසො ආරොචිතෙන කිං න පස්සථ ද්වෙ භික්ඛූ ථෙරාසනෙ[15] නිසීදන්තෙ එතෙ අග්ගසාවකාති, තෙ ඛිප්පං සන්නිපතිත්වා සප්පිඵාණිතාදීනි චෙව චීවරදුස්සානි ච සංහරිංසු,[16] කොකාලිකො චින්තෙසි පරමප්පිච්ඡා අග්ගසාවකා පයුත්තවාචාය උප්පන්නලාභං[17] න සාදියිස්සන්ති අසාදියන්තා[18] ආවාසිකස්ස දෙථාති වක්ඛන්තීති තං ලාභං[19] ගාහාපෙත්වා ථෙරානං සන්තිකං අගමාසි, ථෙරා දිස්වාව ඉමෙ පච්චයා නෙව අම්හාකං[20] න කොකාලිකස්ස කප්පන්තීති පටික්ඛිපිත්වා පක්කමිංසු. කොකාලිකො කථං හි නාම සයං අගණ්හන්තා[21] මය්හම්පි අදාපෙත්වා පක්කමිස්සන්තීති ආඝාතං උප්පාදෙසි,[22] තෙ'පි භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා[23] භගවන්තං වන්දිත්වා පුන අත්තනො පරිසං ආදාය ජනපදචාරිකං චරන්තා[24] අනුපුබ්බෙන තස්මිං රට්ඨෙ තමෙව නගරං පච්චාගමිංසු, නාගරා ථෙරෙ සඤ්ජානිත්වා සහ පරික්ඛාරෙහි දානං සජ්ජෙත්වා නගරමජ්ඣෙ මණ්ඩපං කත්වා දානං අදංසු. ථෙරානඤ්ච පරික්ඛාරෙ උපනාමෙසුං; ථෙරා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙසිංසු;[25] කොකාලිකො තං

1. කායං b.
2. කොකාලි b.
3. පිතරා b s.
4. පටිවසති s.
5. චූළකොකාලිකොනාම b.
6. දෙවදත්තස්සසිස්සො bs.
7. තං විහාරං අගමංසු s.
8. වත්තං දස්සෙසි s.
9. අජ්ජාවුසො s.
10. ඉධෙව s.
11. න ජානාථතෙන b
12. පච්චයෙනපි b s.
13. නගරවාසිනො කහං b s.
14. කස්මා b.
15. භික්ඛූ ථෙරෙ b.
16. සම්භරිංසු b.
17. උප්පන්නං ලාභං s.
18. න සාදියන්ති b l.
19. තං භණ්ඩං b.
20. නෙවම්හාකං s.
21. අත්තනා s අගණ්හ න්තා b
22. උප්පාදෙති s.
23. ආගන්ත්වා s.
24. චරන්ති b.
25. නිය්‍යාදිංසු s l.

දිස්වා[1] විනෙතසි ඉමෙ පුබ්බෙ අප්පිච්ඡා අහෙසුං ඉදානි පාපිච්ඡා ජාතා පුබ්බෙ'පි අප්පිච්ඡා සන්තුට්ඨා[2] පවිවිත්තසදිසාව මඤ්ඤෙති, ථෙරෙ උපසඞ්කමිත්වා ආවුසො තුම්හෙ පුබ්බෙ අප්පිච්ඡා විය ඉදානි පන පාපභික්ඛූ ජාතත්ථාති[3] වත්වා මූලට්ඨානෙයෙව තෙසං පතිට්ඨං භින්දිස්සාමීති තරමානරූපො නික්ඛමිත්වා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි; අයමෙස කොකාලිකො ඉමිනා ච කාරණෙන උපසඞ්කමීති වෙදිතබ්බො. භගවා තං තුරිතතුරිතං ආගච්ඡන්තං දිස්වාව ආවජ්ජෙන්තො[4] අඤ්ඤාසි අයං අග්ගසාවකෙ අක්කොසිතුකාමො ආගතො සක්කා නු ඛො පටිසෙධෙතුන්ති තතො න සක්කා පටිසෙධෙතුං අපරජ්ඣිත්වා[5] ආගතො එකංසෙන පන පදුමනිරයෙ නිබ්බත්තිස්සතීති දිස්වා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ'පි නාම ගරහන්තං සුත්වා න නිසෙධෙතීති වාචා[6] මොචනත්ථං අරියූපවාදස්ස[7] ච මහාසාවජ්ජභාවදස්සනත්ථං මා හෙවන්ති තික්ඛත්තුං පටිසෙධෙසි. තත්ථ **මා හෙවන්ති** එවං මා භණි;[8] **සද්ධායිකො**ති සද්ධාය ආගමකරො පසාදාවහො සද්ධාතබ්බවචනො වා; **පච්චයිකො**ති පත්තියායිතබ්බවචනො;[9] **පක්කාමී**ති[10] කම්මානුභාවෙන චොදියමානො පක්කාමි;[10] ඔකාසකතං හි කම්මං න සක්කා පටිබාහිතුං. **අචිරපක්කන්තස්සා**ති පක්කන්තස්ස සතො න චිරෙනෙව; **සබ්බකායො**[11] **ඵුටො අහොසී**ති කෙසග්ගමත්තම්පි ඔකාසං අවජ්ජෙත්වා සකලසරීරං අට්ඨීනි භින්දිත්වා උග්ගතාහි පිළකාහි[12] අජ්ඣොත්ථටං අහොසි; යස්මා පන බුද්ධානුභාවෙන තථාරූපං කම්මං බුද්ධානං සම්මුඛීභාවෙ විපාකං දාතුං[13] න සක්කොති දස්සනූපචාරෙ[14] විජහිතමත්තෙ දෙති තස්මා තස්ස අචිරපක්කන්තස්ස පිළකා[15] උට්ඨහිංසු. **කලායමත්තියො**ති[16] චණකමත්තියො;[17] **බෙලුවසලාටුක**[18]**මත්තියො**ති තරුණබෙලුවමත්තියො; **පභිජ්ජිංසූ**ති භින්දිංසු; තාසු භින්නාසු සකලසරීරං පනසපක්කං විය අහොසි සො පක්කෙන ගත්තෙන ජෙතවනද්වාරකොට්ඨකෙ විසගිලිතමච්ඡො[19] විය කදලිපත්තෙසු නිපජ්ජි, අථ ධම්මසවනත්ථං ආගතාගතා[20] මනුස්සා ධි කොකාලික[21] අයුත්තමකාසි අත්තනොයෙව මුඛං නිස්සාය අනයව්‍යසනං[22] පත්තො'සීති ආහංසු, තෙසං සුත්වා[23] ආරක්ඛදෙවතා ධික්කාරමකංසු,[24] ආරක්ඛදෙවතානං සුත්වා උපරි දෙවතාති[25] ඉමිනා උපායෙන යාව අකනිට්ඨභවනා එකධික්කාරො[26] උදපාදි. **තුදූ**ති[27]

1. තං දිස්වා කොකාලිකො b s.
2. අප්පිච්ඡසන්තුට්ඨ s.
3. ජාතාති b.
4. ආවජ්ජෙන්තො b.
5. ථෙරෙසු අපරජ්ඣිත්වා s.
6. වාද s.
7. අරියුපවාදස්ස s.
8. (කිං එවමාන) එවං මාභණි b. මා එවං අභණි s.
9. පටියායිතබ්බවචනො s.
10. පක්කමීති b.
11. සබ්බොකායො b.
12. පීළකාහි b.
13. දෙතුං s.
14. ගරුදස්සනූපචාරෙ s.
15. පීළකා b.
16 කළායකමත්තියොති s.
17. චනකමත්තියො b.
18. බෙලුවසරාටුක s.
19. විසගිලිතොමච්ඡා s.
20. ආගතා s l.
21. ධිකොකාලික ධිකොකාලික b s.
22. බ්‍යසනං b s.
23. සද්දං සුත්වා s.
24. ධික්කාරං අකංසු s. ධිකාරමකංසු b.
25. ආකාසදෙවතාති s. භූමට්ඨදෙවතාති b.
26. එකධිකාරො b.
27. තුදීති s තුරීති b.

කොකාලිකස්ස උපජ්ඣායො තුදුථෙරො[1] නාම අනාගාමිඵලං පත්වා
බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො, සො භුම්මට්ඨදෙවතාආදිං කත්වා අයුත්තං
කොකාලිකෙන කතං අග්ගසාවකෙ අන්තිමවත්ථුනා අබ්භාචික්ඛතෙ
නාති[2] පරම්පරාය බ්‍රහ්මලොකං සම්පත්තං කොකාලිකස්ස පාපකම්මං
සුත්වා[3] මා මය්හං පස්සන්තස්සෙව අයං නස්සි[4] ඔවදිස්සාමි නං
ථෙරෙසු චිත්තං පසාදත්ථායාති[5] ආගන්ත්වා තස්ස පුරතො අට්ඨාසි,
තං සන්ධායෙතං වුත්තං **තුදු**[6] **පච්චෙකබ්‍රහ්මාති. පෙසලාති** පියසීලා;[7]
කො'සි ත්වං අවුසොති නිපන්නකොව අක්ඛීනි උම්මිලෙත්වා[8] එවමාහ.
පස්ස යාවඤ්ච තෙති පස්ස[9] යත්තකං තයා අපරද්ධං අත්තනො
නලාටෙ[10] මහාගණ්ඩං අපස්සන්තො සාසපමත්තාය පිළකාය මං
චොදෙතබ්බං[11] මඤ්ඤසීති ආහ. අථ නං අදිට්ඨිපත්තො[12] අයං
කොකාලිකො ගිලිතවිසො[13] විය කස්සචි වචනං න[14] කරිස්සතීති
ඤත්වා පුරිසස්ස හීති ආදිමාහ. තත්ථ **කුඨාරීති** කුඨාරිසදිසා[15] ඵරුස
වාචා; **ඡින්දතීති** කුසලමූලසඞ්ඛාතෙ මූලෙයෙව නිකන්තති; **නින්දියන්ති**
නින්දිතබ්බං දුස්සීලපුග්ගලං; **පසංසතීති** උත්තමත්ථෙ[16] සම්භාවෙත්වා
ඛීණාසවොති වදති; **තං වා නින්දති යො පසංසියොති** යො වා පසංසි
තබ්බො ඛීණාසවො තං අන්තිමවත්ථුනා චොදෙන්තො දුස්සීලො
අයන්ති වදති; **විචිනාති මුඛෙන සො කලින්ති** සො තං[17] අපරාධං
මුඛෙන විචිනාති නාම; **කලිනා තෙනාති** තෙන අපරාධෙන සුඛං
න වින්දති නින්දියපසංසාය හි පසංසියනින්දාය ච[18] සමකොව විපාකො;
සබ්බස්සාපි සහාපි අත්තනාති සබ්බෙන සකෙනපි[19] අත්තනාපි සද්ධිං
යො අක්ඛෙසු ධනපරාජයො නාම අයං අප්පමත්තකො අපරාධො;
යො සුගතෙසූති යො පන සම්මග්ගතෙසු[20] පුග්ගලෙසු චිත්තං පදූ
සෙය්‍ය[21] අයං චිත්තප්පදොසොව[22] තතො කලිතො මහන්තතරො
කලි; ඉදානි තස්ස මහන්තතරභාවං දස්සෙන්තො සතං සහස්සානන්ති
ආදිමාහ. තත්ථ **සතං සහස්සානන්ති** නිරබ්බුදගණනාය සතං
සහස්සඤ්ච;[23] **ඡත්තිංසතීති** අපරානි ඡත්තිංසති[24] නිරබ්බුදානි;
පඤ්ච චාති අබ්බුදගණනාය පඤ්ච[25] අබ්බුදානි; **යමරියගරහීති** යං
අරියෙ ගරහන්තො නිරයං උපපජ්ජති තත්ථ එත්තකං ආයුප්පමාණන්ති

---

1. තුදිථෙරො s. තුරිථෙරො b.
2. අජ්ඣාචික්ඛන්තෙනාති b.
3. බ්‍රහ්මලොකසම්පත්තං b. සද්දං සුත්වා s. තං සද්දං සුත්වා b.
4. පස්සන්තං ච සන්තතා නස්සි b. පස්සන්තස්සෙව වරාකො නස්සි s.
5. චිත්තප්පසාදත්ථායාති bs.
6. තුදි s තුරි b.
7. බ්‍රහ්මාති b.
8. නිසින්නකොව b l සඛරක්ඛීනි b s. උම්මීලෙත්වා s.
9. පස්සාති සර b.
10. නලාටෙ s.
11. පිළකාය පරං b චොදිතබ්බං b s
12. නිට්ඨප්පත්තො b අභිට්ඨප්පත්තො s.
13. ගිලිතබලිසො l.
14. න කස්සචි වචනං b.
15. කුධාරීති කුධාරිසදිසා b.
16. උත්තමත්ථෙ b s
17. නං b s.
18. න වින්දති නින්දපසංසායවා b.
19. සකෙන (මනෙන) පි b.
20. සම්මග්ගතෙසු s සමග්ගතෙසු l.
21. දූසෙය්‍ය b.
22. චිත්තප්පදොසො s l චිත්තුප්පාදොසො b.
23. සතං සහස්සං b. සතසහස්සං s.
24. ඡත්තිංසං b. ඡත්තිංසාති s.
25. පඤ්ච ච s.

අත්ථො. **කාලමකාසීති** උපජ්ඣායෙ පක්කන්තෙ කාලමකාසි;[1] **පදුමනිරයන්ති** පාටියෙක්කො පදුමනිරයො නාම නත්ථි අවීචිමහා නිරයම්හියෙව[2] පන පදුමගණනාය පච්චිතබ්බෙ[3] එකස්මිං ඨානෙ නිබ්බත්ති. **වීසතිඛාරිකොති** මාගධකෙන පත්ථෙන චත්තාරො පත්ථා කොසලරට්ඨෙ එකපත්ථො[4] හොති තෙන පත්ථෙන චත්තාරො පත්ථා ආළ්හකං චත්තාරි ආළ්හකානි දොණං චතුදොණා[5] මානිකා චතුමානිකා ඛාරී තාය ඛාරියා වීසති ඛාරිකො; **තිලවාහොති** මාගධකානං සුඛුම තිලානං තිලසකටං; **අබ්බුදො නිරයොති** අබ්බුදො නාම පාටියෙක්කො නිරයො නත්ථි අවීචිම්හියෙව පන අබ්බුදගණනාය පච්චිතබ්බ[3]ට්ඨානස්සෙතං නාමං; නිරබ්බුදාදීසුපි එසෙව නයො. වස්සගණනාපි පනෙත්ථ එවං වෙදිතබ්බා. යථෙව හි[6] සතං සතසහස්සානි කොටි හොති එවං සතං සතසහස්ස[7]කොටියො පකොටි නාම හොති සතං සතසහස්ස පකොටියො[8] කොටිප්පකොටි නාම සතං සතසහස්ස කොටිප්පකොටියො නහුතං සතං සතසහස්සනහුතානි නින්නහුතං සතංසතසහස්සනින්නහුතානි එකං අබ්බුදං තතො වීසතිගුණං නිරබ්බුදං එස නයො සබ්බත්ථාති.

10. 4. 10.

දසමං හෙට්ඨාවුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[9]

ථෙරවග්ගො චතුත්ථො.

---

10. 5. 1.

පඤ්චමස්ස පඨමෙ **සාහසෙනාති** සාහසියකම්මෙන. දුතියෙ **භයානීති** චිත්තුත්‍රාසභයානි; **වෙරානීති** අකුසලවෙරානි;[10] **අරියො චස්ස ඤායොති** සහ විපස්සනාය මග්ගො; **ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොතීති** එවං ඉමස්මිං අවිජ්ජාදිකෙ කාරණෙ සති ඉදං සඞ්ඛාරාදිකං ඵලං හොති; **ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජතීති** යො යස්ස[11] සහජාත පච්චයො හොති තස්ස උප්පාදා ඉතරං උප්පජ්ජති නාම; **ඉමස්මිං අසතීති** අවිජ්ජාදිකෙ කාරණෙ අසති සඞ්ඛාරාදිකං ඵලං න හොති; **ඉමස්ස නිරොධාති** කාරණස්ස(අප්පවත්තියා ඵලස්ස) අප්පවත්ති හොති.

10. 5. 3.

තතියෙ **සණ්ඨපෙසුන්ති**[12] ඉරියාපථම්පි වචනපථම්පි සණ්ඨපෙසුං;[12] **අප්පසද්දවිනීතාති** අප්පසද්දෙන මත්තභාණිනා සත්ථාරා විනීතා; **පරතොඝොසපච්චයා වාති**[13] පරස්ස වා වචනකාරණා;

---

1. කාලං අකාසි b s.
2. නිරයස්මිං යෙව b.
3. පචිතබ්බ s.
4. එකොපත්ථො b s.
5. චතුදොණා b.
6. යථෙව s.
7. යථෙවහි සතං සත සහස්සානි b එවං සතං සත [සහස්සානි l.
8. පපකොටියො b s.
9. උත්තානමෙවාති s.
10. අකුසලවෙරපුග්ගලවෙරානි b s.
11. යො s.
12. සත්ථපෙසුන්ති b.
13. පරඝොස s පච්චයා වාති b s.

චෙතසිකානි කප්පිතා;[1] **මඞ්කුභූතාති** දෙමනස්සප්පත්තා නිත්තෙජා;[2] **පත්තක්ඛන්ධාති** පතිතක්ඛන්ධා. **සහ ධම්මෙනාති** සහෙතුකෙන (ස) කාරණෙන වචනෙන.

10. 5. 4.

චතුත්ථෙ **වජ්ජියමාහිතොති** එවංනාමකො; **සබ්බං තප**න්ති සබ්බමෙව දුක්කරකාරිකං;[3] **සබ්බං තපස්සි**න්ති සබ්බං තපනිස්සිතකං; **ලූඛාජීවි**න්ති දුක්කරකාරික[4] ජීවිකානුයොගං අනුයුත්තං; **ගාරය්හ**න්ති ගරහිතබ්බයුත්තකං;[5] **පසංසිය**න්ති පසංසිතබ්බයුත්තකං; **වෙනයිකොති** සයං අවිනීතො අඤ්ඤෙහි විනෙතබ්බො; **අපඤ්ඤත්තිකොති**[6] න කිඤ්චි පඤ්ඤපෙතුං සක්කොති; අථවා **වෙනයිකොති** සත්තවිනාසකො; **අපඤ්ඤත්තිකොති**[6] අපච්චක්ඛං නිබ්බානං පඤ්ඤපෙති සයංකතාදිසු[7] කිඤ්චි පඤ්ඤපෙතුං න සක්කොති; **න සො භගවා වෙනයිකොති** සො භගවා එවං යාථාවතො[8] ඤත්වා කුසලාකුසලං පඤ්ඤපෙන්තො න අඤ්ඤෙන විනෙතබ්බො පච්චක්ඛතොයෙව[9] ධම්මෙ උපාදය පඤ්ඤපෙති[10] තෙසං පඤ්ඤපනතො න සත්තවිනාසකො සුවිනීතො සුසික්ඛිතො[11] සත්තවිනායකොති අත්ථො; තස්ස ච පඤ්ඤත්තියො සප්පඤ්ඤත්තිකොයෙවාති[12] දස්සෙති. **විමුත්තිං විමුච්චතො අකුසලා ධම්මාති** මිච්ඡාදිට්ඨිසඞ්ඛාතං චිත්තස්ස අධිමුත්තිං අධිමුච්චතො අකුසලා ධම්මා වඩ්ඪන්ති නාම; තං සන්ධායෙතං වුත්තං. සාසනෙ පන චිත්තස්ස විමුත්ති සඞ්ඛාතො විමුත්ති කුසලානංයෙව[13]. පච්චයො හොති.

10. 5. 5.

පඤ්චමෙ **තුණ්හී අහොසීති** සත්තුපලද්ධියං ඨත්වා අපුච්ඡං පුච්ඡීති තුණ්හී අහොසි; **සබ්බසාමුක්කංසිකං**[14] **වත** මෙති මයා සබ්බපුච්ඡානං උත්තමපුච්ඡං පුච්ඡිතො සමණො ගොතමො සංසාදෙති. තො විස්සජ්ජෙති[15] නනු න විසහති සක්කොති[16] න විස්සජ්ජෙතුන්ති එවං පාපිකං දිට්ඨිං මා පටිලභීති; **තදස්සාති** තං එවං උප්පන්නං දිට්ඨිගතං භවෙය්‍ය; **පච්චන්තිමන්ති** යස්මා මජ්ඣිමදෙසෙ නගරස්ස උද්ධාපාදීනි[17] ථිරානි වා හොන්ති දුබ්බලානි වා සබ්බසො වා පන තෙසං පාකාරං හොති[18] තස්මා තං අගහෙත්වා පච්චන්තිමං

---

1. පකප්පිතා b s.
2. දුම්මනස්සපත්තා නිත්තෙජකා b.
3. සබ්බමෙව දුක්කරකාරිකාතපං s.
4. දුක්කරකාරිකා s.
5. ගරහිතබ්බයුත්තකං භාසිතබ්බයුත්තකං b.
6. අප්පඤ්ඤත්තිකොති s.
7. සසකතාදිසු s සයතාදිසු l.
8. යථාවතො b l
9. විනෙතබ්බො න අඤ්ඤසික්ඛිතො යෙ ච s. අබ්භාචික්ඛිතොයෙව b.
10. සතො පඤ්ඤපෙති s, සතෙතාපඤ්ඤපියති b.
11. පඤ්ඤපනතො න b.
12. තස්සා ච පඤ්ඤත්තියාභගවාසපඤ්ඤත්ති කො යෙවාති b.
13. විමුත්තිසඞ්ඛාතො විමුත්තිකුසලානං යෙවb. විමුත්තිසඞ්ඛතං නානුවිසතීති විමුත්තිකුසලා නංයෙව s.
14. සබ්බංසාමුක්කංසිකං s.
15. විසජ්ජති b s.
16. න විසහති නනුසක්කොති b.
17. උද්ධපපාකාරාදීනි b අද්ධලපාකාරාදීනි s.
18. සබ්බසොවාපන මාහොන්තු චෝරා සඞ්කානහොති b පන චොරා සඞ්කා න හොති s.

නගරන්ති ආහ. **දළ්හුද්දාපන්ති** ථිරපාකාරපාදං;[1] **දළ්හපාකාරතොරණන්ති** ථිරපාකාරඤ්චෙව ථිරපිට්ඨසඞ්ඝාටඤ්ච; **එකද්වාරන්ති** කස්මා ආහ බහුද්වාරස්මිං හි නගරෙ බහූහි පණ්ඩිතදොවාරිකෙහි භවිතබ්බං එකද්වාරෙ එකොව[2] වට්ටති තථාගතස්ස ච පඤ්ඤාය අඤ්ඤො සදිසො නත්ථි තස්මා සුට්ඨු[3] පණ්ඩිතභාවස්ස ඔපම්මත්ථං එකංයෙව[4] දොවාරිකං දස්සෙතුං එකද්වාරන්ති ආහ, **පණ්ඩිතොති** පණ්ඩිච්චෙන සමන්නාගතො; **බ්‍යත්තොති** වෙය්‍යත්තියෙන සමන්නාගතො; **මෙධාවීති** ඨානුප්පත්තිය[5]පඤ්ඤාසඞ්ඛාතාය මෙධාය සමන්නාගතො; **අනුපරියායපථන්ති** අනුපරියායනාමකං මග්ගං;[6] **පාකාරසන්ධින්ති** ද්වින්නං ඉට්ඨකානං අපගතට්ඨානං; **පාකාරවිවරන්ති** පාකාරස්ස ඡින්නට්ඨානං; **තදෙවෙතං පඤ්හන්ති** තංයෙව සස්සතො ලොකොති ආදිනා නයෙන පුට්ඨං ඨපනීයං[7] පඤ්හං පුනපි පුච්ඡි; **සබ්බො ච තෙන ලොකොති** සත්තූපලද්ධියංයෙව ඨත්වා අඤ්ඤෙනාකාරෙන පුච්ඡතීති දස්සෙති.

10. 5. 6.

ඡට්ඨෙ **පුබ්බාපයමානොති** පුබ්බසදිසානි නිරුදකානි[8] කුරුමානො; **කොපත්ථ ආවුසොති**[9] කො එත්ථ අවුසො; **යාවතා ආවුසො දිට්ඨීති** යත්තිකා ද්වාසට්ඨිවිධා[10] දිට්ඨි නාම අත්ථි; **යාවතා දිට්ඨිට්ඨානන්ති** "ඛන්ධාපි දිට්ඨිට්ඨානං අවිජ්ජාපි ඵස්සො'පි[11] විතක්කො'පි අයොනිසොමනසිකාරො'පි පාපමිත්තො'පි පරතොඝොසො'පි[12] දිට්ඨිට්ඨාන"න්ති එවං යත්තකං සත්තවිධම්පි[13] දිට්ඨිට්ඨානං දිට්ඨිකාරණං නාම අත්ථි; **දිට්ඨාධිට්ඨානන්ති** අධිට්ඨහිත්වා[14] අධිභවිත්වා පවත්තාය දිට්ඨියා එතං නාමං; **දිට්ඨිපරියුට්ඨානන්ති** "කතමානි අට්ඨාරස දිට්ඨිපරියුට්ඨානානි යා දිට්ඨි දිට්ඨිගතං දිට්ඨිගහනං දිට්ඨිකන්තාරං දිට්ඨිවිසූකං දිට්ඨිවිප්ඵන්දිතං දිට්ඨිසංයොජනං දිට්ඨිසල්ලං දිට්ඨිසම්බාධො දිට්ඨිපලිබොධො දිට්ඨිබන්ධනං දිට්ඨිපපාතො දිට්ඨානුසයො දිට්ඨිසන්තාපො දිට්ඨිපරිළාහො දිට්ඨිගන්ථො[15] දිට්ඨුපාදානං දිට්ඨාභිනිවෙසො දිට්ඨිපරාමාසො ඉමානි අට්ඨාරස දිට්ඨිපරියුට්ඨානානී"ති එවං වුත්තං[16] දිට්ඨිපරියුට්ඨානං (සමුට්ඨානන්ති දිට්ඨිට්ඨානස්සෙව වෙවචනං වුත්තමෙවහි තං ඛන්ධාපච්චයො දිට්ඨීනං උපාදාය සමුට්ඨානට්ඨෙනාති සබ්බං විත්ථාරෙතබ්බං සොතාපත්තිමග්ගො පන දිට්ඨිසමුග්ඝාතො නාම සබ්බදිට්ඨීනං)[17] සමුග්ඝාතකත්තා; **නාමහන්ති** තං සබ්බං අහං ජානාමි; **ක්‍යාහං වක්ඛාමීති** කිං කාරණා[18] අහං වක්ඛාමි.

---

1. දළ්හද්දාලන්ති ථිරපාකාරං s.
2. එකො s.
3. තස්මා සත්ථු s.
4. ඔපම්මත්ථං තස්ස ච s.
5. ඨානුප්පත්ති s.
6. පාකාරමග්ගං s.
7. ඨපනීය b.
8. පුබ්බසදිසානි ගත්තානි b.
9. කවත්ථාවුසොති b. කොවත්ථ s.
10. ද්වාසට්ඨිවිධාපි b s.
11. ඵසොපි සඤ්ඤාපි b s.
12. ඝොසො b.
13. අට්ඨවිධං s. අට්ඨවිධම්පි b.
14. දිට්ඨාධිට්ඨානන්ති දිට්ඨීනං අධිතිට්ඨිත්වා b අධිට්ඨානන්ති දිට්ඨාධිට්ඨානං අධිට්ඨහිත්වා s.
15. දිට්ඨිගන්ධො b දිට්ඨිගන්ථො s
16. වුත්ත s.
17. දිට්ඨිපරියුට්ඨානං b l.
18. කාරණං b.

10. 5. 7.

සත්තමෙ **සම්මාදිට්ඨිකොති** යාථාවදිට්ඨිකො[1] අට්ඨමෙ **අධිකරණසමුප්පාදවූපසමකුසලොති** චතුන්නං අධිකරණානං මූලා මූලං[2] ගහෙත්වා වූපසමෙන (සමුප්පාදවූපසම) කුසලො හොති.

10. 5. 9.

නවමෙ **දුරභිසම්භවානීති**[3] සම්භවිතුං දුක්ඛානි දුස්සහානි න සක්කා අප්පෙසක්ඛෙහි අජ්ඣොගාහිතුන්ති වුත්තං හොති; **අරඤ්ඤ**[4] **වනපත්ථානීති**[5] අරඤ්ඤානි ච වනපත්ථානි[5] ච; ආරඤ්ඤකඞ්ගුප්පාදනෙන[6] අරඤ්ඤානි ගාමන්තං අතික්කමිත්වා මනුස්සානං අනුපචාරට්ඨානභාවෙන වනපත්ථානි;[5] **පන්තානීති** පරියන්තානි[7] අතිදූරානි; **දුක්කරං පවිවෙකන්ති** කායවිවෙකං දුක්කරං;[8] **දුරභිරමන්ති** අභිරමිතුං න සුකරං; **එකත්තෙති** එකීභාවෙ; කිං **දස්සෙති** කායවිවෙකෙ කතෙ'පි[9] තත්ථ චිත්තං අභිරමාපෙතුං දුක්කරං (ද්වයංද්වයාරාමො[10] හි අයං ලොකොති. **හරන්ති මඤ්ඤෙති** හරන්ති[11] විය ඝසන්ති[12] විය; **මනොති**) චිත්තං; **සමාධිං අලභමානස්සාති** උපචාරසමාධිං වා අප්පනාසමාධිං වා අලභන්තස්ස; (කිං දස්සෙති) ඊදිසස්ස භික්ඛුනො තිණපණ්ණමිගාදිසද්දෙහි විච්ඡෙහි ච හිංසන්තෙහි[13] වනානි චිත්තං **වික්ඛිපිස්සන්ති**[14] මඤ්ඤෙති; **සංසීදිස්සතීති** කාමවිතක්කෙහි[15] සංසීදිස්සති; **උප්පිලවිස්සතීති**[16] ව්‍යාපාදවිහිංසාවිතක්කෙහි උද්ධං පිලවිස්සති;[17] **කණ්ණසඞ්ඛාපිකන්ති**[18] කණ්ණධොවනෙන[19] කීළිතබ්බං; **පිට්ඨිසඞ්ඛාපිකන්ති**[18] පිට්ඨිධොවනෙන[20] කීළිතබ්බං; තත්ථ **උදකං සොණ්ඩාය**[21] ගහෙත්වා වීසු කණ්ණෙසු ආසිඤ්චනං කණ්ණසඞ්ඛාපිකං[22] නාම, පිට්ඨිස්ස[23] ආසිඤ්චනං පිට්ඨිසඞ්ඛාපිකං[22] නාම; **ගාධං වින්දතීති** පතිට්ඨං ලභති; **කො චාහං කො ච හත්ථිනාගොති** අහං කො හත්ථිනාගො කො අහම්පි[24] තිරච්ඡානගතො අයම්පි මය්හම්පි චත්තාරො පාදා (ඉමස්සාපි)[25] නනු උභො'පි මයං සමසමාති; **වඞ්කකන්ති**[26] කුමාරකානං කීළනකං ඛුද්දකනඞ්ගලං; **ඝටිකන්ති** දීඝදණ්ඩකෙන රස්සදණ්ඩකං[27] පහරණකීළං; **මොක්ඛචිකන්ති** සම්පරිවත්තකකීළං ආකාසෙ දණ්ඩකං ගහෙත්වා භූමියං වා සීසං ඨපෙත්වා හෙට්ඨුපරියභාවෙන පරිවත්තනකීළනන්ති වුත්තං හොති; **චිඞ්ගුලකන්ති**[28] තාල

---

1. යථාවදිට්ඨිකො b.
2. අධිකරණානං මූලං s.
3. සම්භවානිහීති s.
4. අරඤ්ඤ b s.
5. වනපත්ථානීති b.
6. ආරඤ්ඤකඞ්ගනිප්ඵාදනෙන s.
7. පන්තානීති s.
8. කායවිවෙකො දුක්කරො b l.
9. කායවිවෙකෙ'පි b.
10. ද්වයද්වයාරාමො s.
11. සංහරන්ති b.
12. සංසන්ති s.
13. හිංසනකෙහි b.
14. වික්ඛිපන්ති b s.
15. කාමවිතක්කෙන b s.
16. උප්පලවිස්සතීති b.
17. උද්ධං පලවිස්සති b.
18. සඞ්ඛාපිකන්ති b s.
19. කණ්ණං s කණ්ණෙ b. ධොවනෙනන b s.
20. පිට්ඨිං ධොවනෙනන b s.
21. සොණ්ඩස්ස l
22. සඞ්ඛාපිකා b කං s.
23. පිට්ඨියං b s.
24. අහම්පිහි s.
25. ඉමස්සපි චත්තාරොපාදා මය්හම්පි b s චත්තාරො පාදා b චත්තාරොව s.
26. වඞ්කන්ති s.
27. රස්සදණ්ඩාය s.
28. චිඞ්ගුලිකන්ති s.

පණ්ණාදීහි කතං වාතප්පහාරෙන පරිබ්භමනචක්කං; **පත්තාළ්හකං** වුච්චති පණ්ණනාළි තාය වාලිකාදීනි[1] මිනන්තා කීළන්ති; **රථකන්ති** ඛුද්දකරථං; **ධනුකන්ති** ඛුද්දකධනුකමෙව; **ඉධ ඛො පන වොති** එත්ථ වොති නිපාතමත්තං ඉධ ඛො පනාති අත්ථො; **ඉඞ්ඝ ත්වං උපාලි සඞ්ඝෙ විහරාහීති** එත්ථ ඉඞ්ඝාති චොදනත්ථෙ නිපාතො තෙන ථෙරං සඞ්ඝමජ්ඣෙ විහාරත්ථාය චොදෙති නාස්ස[2] අරඤ්ඤවාසං අනුජානාති[3] කස්මා අරඤ්ඤසෙනාසනෙ වසතො කිරස්ස වාසධුරමෙව පූරිස්සති න ගන්ථධුරං සඞ්ඝමජ්ඣෙ වසන්තො පන වෙ'පි[4] ධුරානි පූරෙත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සති විනයපිටකෙ ච පාමොක්ඛො භවිස්සති අථස්සාහං පරිසමජ්ඣෙ පුබ්බපත්ථනං[5] පුබ්බාභිනීහාරං විස්සජ්ජෙත්වා[6] ඉමං භික්ඛුං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙස්සාමීති ඉමමත්ථං පස්සමානො සත්ථා ථෙරස්ස අරඤ්ඤවාසං නානුජානි. දසමං උත්තානත්ථමෙවාති.

උපාලිවග්ගො පඤ්චමො.

දුතියො පණ්ණාසකො

නිට්ඨිතො.

---

10. 1 1.

තතියස්ස පඨමෙ **සමණසඤ්ඤාති** සමණානං උප්පජ්ජනකසඤ්ඤා; **සන්තතකාරීති**[7] නිරන්තරකාරී; **අව්‍යාපජ්ඣාති**[8] නිද්දුක්ඛා; **ඉදමත්ථන්තිස්ස**[9] **හොතීති** ඉදමත්ථං ඉමෙ පච්චයාති එවමස්ස ජීවිතපරික්ඛාරෙසු හොති පච්චවෙක්ඛිතපරිභොගං පරිභුඤ්ජතීති අත්ථො.

10. 1. 2.

දුතියං උත්තානත්ථමෙව. තතියෙ **විරාධනා හොතීති** සග්ගතො[10] මග්ගතො ච ඉධ විරජ්ඣනං[11] හොති; **නො ආරාධනාති** න සම්පාදනා න පරිපූරකාරිතා[12] හොති. (පහොතීති පවත්තති.)[13]

10. 1. 4.

චතුත්ථෙ **යථාදිට්ඨි සමත්තං සමාදිණ්ණන්ති**[14] දිට්ඨානුරූපෙන පරිපුණ්ණං සමාදිණ්ණං සකලං ගහිතං; **චෙතනාති** තීසු ද්වාරෙසු නිබ්බත්තිතචෙතනාව ගහිතා; **පත්ථනාති** එවරූපො සියන්ති එවං සති පත්ථනා;[15] **පණිධීති** දෙවො වා භවිස්සාමි දෙවඤ්ඤතරො වාති චිත්තට්ඨපනා;[16] **සඞ්ඛාරාති** සම්පයුත්තසඞ්ඛාරා.[17]

10. 1. 5.

පඤ්චමෙ පුරෙචාරිකට්ඨෙන **පුබ්බඞ්ගමා**; **අන්වදෙවාති** තං අනුබන්ධ (මාන) මෙව.[18]

---

1. වාලුකාදීනි b s. 7 සතතකාරීති b s. 13. පරිපූරකාරිතා හොතීති| පහොතීති b.
2. තායං b. 8. අබ්‍යාපජ්ඣාති b s. 14. සමාදින්නන්ති b s.
3. අනුජානි b අනුජානීති l. 9. ඉච්චත්ථන්තිස්ස s. 15. එවං පත්ථනා b. එවං පණිත
4. වෙ' l b. 10. ච s. 16. චිත්තපත්ථනා b. පට්ඨනා s.
5. පුබ්බපට්ඨනං s. 11. මග්ගතොව විරජ්ජනං s. 17. සම්පයුත්තකසඞ්ඛාරා l.
6. ච b කථෙත්වා b s. 12. පරිපූරිකාරිතා s. 18. අනුබන්ධමෙව l.

10. 1. 6.

ඡට්ඨෙ නිජ්ජරවත්ථූනීති නිජ්ජරකාරණානි; **මිච්ඡාදිට්ඨි නිජ්ජිණ්ණා හොතීති** අයං හෙට්ඨා,[1] විපස්සනායපි නිජ්ජිණ්ණා එව[2] පතිතා තස්මා පුන ගහිතාති අසමුච්ඡින්නත්තා, විපස්සනාය හි කිඤ්චාපි නිජ්ජිණ්ණා න පන[3] සමුච්ඡින්නා; මග්ගො පන උප්පජ්ජිත්වා තං සමුච්ඡින්දති න පුන වුට්ඨාතුං දෙති තස්මා පුන ගහිතා; එවං සබ්බපදෙසු යොජෙතබ්බා.[4] (එතෙ ච සම්මාවිමුත්තිපච්චයා චතුසට්ඨි ධම්මා) භාවනාපාරිපූරිං ගච්ඡන්ති කතමෙ චතුසට්ඨි[5] සොතාපත්තිමග්ගක්ඛණෙ (අධිමොක්ඛට්ඨෙන) සද්ධින්ද්‍රියං පරිපූරති පග්ගහට්ඨෙන විරියින්ද්‍රියං උපට්ඨානට්ඨෙන සතින්ද්‍රියං අවික්ඛෙපට්ඨෙන සමාධින්ද්‍රියං දස්සනට්ඨෙන පඤ්ඤින්ද්‍රියං[6] විජානනට්ඨෙන මනින්ද්‍රියං අභිනන්දනට්ඨෙන සොමනස්සින්ද්‍රියං පවත්තසන්තතිආධිපතෙය්‍යට්ඨෙන[7] ජීවිතින්ද්‍රියං පරිපූරති අරහත්තඵලක්ඛණෙ අධිමොක්ඛට්ඨෙන සද්ධින්ද්‍රියං[8] -පෙ- පවත්තසන්තතිආධිපතෙය්‍යට්ඨෙන ජීවිතින්ද්‍රියං පරිපූරතීති එවං චතූසු මග්ගෙසු චතූසු ච ඵලෙසු අට්ඨට්ඨ හුත්වා චතුසට්ඨිධම්මා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති.

10. 1. 7.

සත්තමෙ **ධොවනන්ති** අට්ඨිධොවනං; තස්මිං හි ජනපදෙ මනුස්සා ඤාතකෙ මතෙ න ඣාපෙන්ති ආවාටං[9] ඛණිත්වා භූමියං නිදහන්ති අථ නෙසං පූතිභූතානං අට්ඨීනි නීහරිත්වා ධොවිත්වා පටිපාටියා උස්සාපෙත්වා ගන්ධමාලෙහි[10] පූජෙත්වා ඨපෙන්ති නක්ඛත්තෙ පත්තෙ තානි[11] ගහෙත්වා රොදන්ති පරිදෙවන්ති තතො[12] නක්ඛත්තං කීළන්ති.

10. 1. 8.

අට්ඨමෙ **විරෙචනන්ති** දොසනීහරණභෙසජ්ජං; **විරිත්තා**[13] **හොතීති** නීහටා හොති පනුදිතා.[14] නවමෙ **වමනන්ති** (වමනකරණ) භෙසජ්ජං.[15] දසමෙ **නිද්ධමනාති නිද්ධමිතා.**[16] එකාදසමෙ අඞ්ගපරිපූරණත්ථං සම්මාදිට්ඨියෙව සම්මාඤාණන්ති වුත්තා. එවමෙත්ථ සෙඞ්ඛ'පි අරහත්තඵලධම්මා අසෙඛා[17] (අසෙඛස්ස) පවත්තත්තා පච්චවෙක්ඛණඤාණම්පි අසෙඛන්ති වුත්තං. ද්වාදසමෙ **අසෙඛියාති** අසෙඛායෙව අසෙඛියා;[18] ඉමිනා සුත්තෙන ඛීණාසවොව කථිතොති.

සමණසඤ්ඤාවග්ගො පඨමො.

---

1. හෙට්ඨා (සත) b.
2. එවං s
3. නා s.
4. යොජනා වෙදිතබ්බා l. නෙයා වෙදිතබ්බා s.
5. ගච්ඡන්තීකථං එතෙ ච චතුසට්ඨි b.
6. පඤ්ඤින්ද්‍රියං පරිපූරති bs.
7. අධිපතෙය්‍යට්ඨෙනා s. අධිපතියට්ඨෙන l
8. සද්ධින්ද්‍රියංපරිපූරති-පෙ-s
9. ආවාටං පන b s.
10. ගන්ධමාලාදීහි s.
11. තානි අට්ඨීනි b s.
12. රොදන්තිපරිදෙවන්තිච l රොදන්තා පරිදෙවන්තා b.
13. විරිත්තා s.
14. නීහටාහොති s පණුදිතා l.
15. වමනන්ති භෙසජ්ජං b l වමනන්තිවමනභෙසජ්ජං s
16. නිද්ධමනීයාති b නිද්ධමනියාති s නිද්ධමිතබ්බා b s
17. ධම්මා b ධම්මාහොන්ති s අසෙක්ඛස්ස s.
18. අසෙක්ඛියාති අසෙක්ඛායෙව අසෙක්ඛන්තකාවා s. අසෙඛන්තියාවා b.

10. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ පාටියෙක්කං පුච්ඡා ච විස්සජ්ජනා ච[1] කතා. දුතියෙ එකමෙතාව. තතියෙ **උද්දෙසං උද්දිසිත්වා**ති මාතිකං නික්ඛිපිත්වා; **සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො**ති පඤ්චසු ඨානෙසු එතදග්ගෙ ඨපෙන්තෙන සත්ථාරා සංවණ්ණිතො; **සම්භාවිතො**ති ගුණසම්භාවනාය සම්භාවිතො; **පහොතී**ති සක්කොති; **අතිසිත්වා**ති[2] අතික්කමිත්වා; **ජානං ජානාතී**ති ජානිතබ්බං[3] ජානාති; **පස්සං පස්සතී**ති පස්සිතබ්බං[3] පස්සති; **චක්ඛුභූතො**ති; චක්ඛු විය භූතො ජාතො[4] නිබ්බත්තො; **ඤාණභූතො**ති ඤාණසභාවො; **ධම්මභූතො**ති ධම්මසභාවො; **බ්‍රහ්මභූතො**ති සෙට්ඨසභාවො; **වත්තා පවත්තා**ති වත්තනෙ සමත්ථො පවත්තනෙ ච සමත්ථො;[5] **අත්ථස්ස නින්නෙතා**ති[6] අත්ථං නීහරිත්වා දස්සෙතා; **යථා නො භගවා**ති යථා අම්හාකං භගවා ව්‍යාකරෙය්‍ය.

10. 2 4.

චතුත්ථෙ අජිතොති[7] එවංනාමකො; **චිත්තට්ඨානසතානී**ති චිත්තුප්පාදසතානි, (යෙහිති)[8] යෙහි චිත්තට්ඨානසතෙහි අනුයුඤ්ජියමානා **උපාරද්ධා පජානන්තී**ති **උපාරද්ධම්හා**ති[9] විරද්ධා නිග්ගහීතා'ති[10] එවං ජානන්ති විරද්ධා මයං නිග්ගහීතා මයං ආරොපිතො (නො) දොසොති; **පණ්ඩිතවත්ථූනී**ති පණ්ඩිතභාවත්ථාය කාරණානි.

10. 2. 5.

පඤ්චමෙ **ඔරිමන්තීර**න්ති ලොකියං ඔරිමතීරං; (**පාරිමන්තීර**න්ති) ලොකුත්තරං පාරිමතීරං; (**පාරගාමිනො**ති නිබ්බාන)ගාමිනො; **තීරමෙවානුධාවතී**ති සක්කායතීරංයෙව[11] අනුධාවති; **ධම්මෙ ධම්මානුවත්තිනො**ති සම්මා අක්ඛාතෙ නවවිධෙ[12] ලොකුත්තරධම්මෙ අනුධම්මවත්තිනො තස්සා ධම්මානුච්ඡවිකාය[13] සහ සීලාය පුබ්බභාගපටිපත්තියා පවත්තමානා; **මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තර**න්ති මච්චුනො ඨානභූතං තෙභූමකවට්ටං[14] සුදුත්තරං තරිත්වා; **පාරමෙස්සන්තී**ති නිබ්බානං පාපුණිස්සන්ති; **ඔකා අනොකමාගම්මා**ති වට්ටතො විවට්ටං ආගම්ම, **විවෙකෙ යත්ථ දූරම**න්ති යස්මිං කායචිත්තඋපධිවිවෙකෙ දුරභිරමං; **තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය හිත්වා කාමෙ**ති දුවිධෙ'පි කාමෙ පහාය; **අකිඤ්චනො**ති නිප්පලිබොධො; **ආදානපටිනිස්සග්ගෙ**ති ගහණපටිනිස්සග්ගසඞ්ඛාතෙ නිබ්බානෙ; **අනුපාදාය යෙ රතා**ති චතූහි උපාදානෙහි කිඤ්චිපි අනුපාදියිත්වා යෙ අභිරතා; **පරිනිබ්බුතා**ති තෙ අපච්චයපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතා නාමාති වෙදිතබ්බා.

1, විසජ්ජනං ච s විස්සජ්ජනං ච b.
2. අතිසිත්වාති s.
3. තබ්බකං b s.
4. භූතෙ s l.
5. වත්තාතිවත්තුං සමත්ථොපවත්තාති පවත්තෙතුං සමත්ථො b s.
6. නින්නෙතාති b s l.
7. අජිතොති b ආජිතොති s.
8. සතානි b l
9 උපාරද්ධාව ජානාමාති b l s උපාරද්ධස්මාති b s.
10. නිග්ගහිතා b s
11. සක්කායදිට්ඨිතීරංයෙවbs.
12. නිවිධෙ b l
13. තස්ස b ධම්මස්සානුච්ඡවිකාය b s.
14. තෙභූමිකවට්ටං s.

10. 2. 6.

ඡට්ඨං භික්ඛූනං දෙසිතං. සත්තමෙ **පච්චොරොහණී**ති පාපස්ස පච්චොරොහණං;[1] **පච්චරිත්වා**ති සඤ්චරිත්වා;[2] **අනන්තරා ච වෙලං අනන්තරා ච අග්‍යාගාරන්ති** වාලිකාරාසිස්ස ච අග්‍යාගාරස්ස ච[3] අන්තරෙ. අට්ඨමං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දෙසිතං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.[4]

(පච්චොරොහණිවග්ගො දුතියො.

10. 3. 1.

තතියස්ස පඨමෙ **පරිසුද්ධා**ති නිම්මලා; **පරියොදාතා**ති පභස්සරා; දුතියාදීනි උත්තානත්ථානෙවාති.

පාරිසුද්ධිවග්ගො තතියො.

10. 4. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමෙ **සාධු**න්ති භද්දකං සිලිට්ඨකං; දුතියාදීනි වුත්තානත්ථානෙවාති.

සාධුවග්ගො චතුත්ථො.

අරියමග්ගවග්ගො වුත්තානත්ථොයෙවාති.

තතියො පණ්ණාසකො

නිට්ඨිතො.

10. 1. 1.

චතුත්ථස්ස පඨමාදීනි උත්තානත්ථානෙවාති. අට්ඨමෙ **ලොභහෙතුකම්පි**ති පාණාතිපාතස්ස ලොභො උපනිස්සයකොටියා හෙතු හොති; දොසමොහසම්පයුත්තො'පි. ඉමිනා උපායෙන සබ්බත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බො.

10. 1. 9.

නවමෙ **පරික්කමනං** හොතීති පරිවජ්ජනං හොති; දසමෙ **කම්මාරපුත්තස්සා**ති සුවණ්ණකාරපුත්තස්ස; **කස්ස නො ත්ව**න්ති කස්ස නු ත්වං; **පච්ඡාභූමකා**ති පච්ඡාභූමිවාසිකා; **කමණ්ඩලුකා**ති කමණ්ඩලුධාරිනො; **සෙවාලමාලකා**ති සෙවාලමාලා විය ධාරෙන්ති. සෙවාලපටනිවාසිතාතිපි වුත්තමෙව; **උදකොරොහකා**ති සායතතියක උදකොරොහනානුයොගමනුයුත්තා; **ආමසයන්ති**ති හත්ථෙන පරිමජ්ජයන්ති.

10. 1. 11.

එකාදසමෙ **උපක්කමන්තු**ති පාපුණාතු; **ඨානෙ**ති ඔකාසෙ; **නො අට්ඨානෙ**ති නො අනොකාසෙ; තෙරසිකානං ආහාරෙ තම්මත්ථං නිබ්බත්තනකම්මමෙව. තතෙව හි තෙ තත්ථ යාපෙන්ති.

1. පච්චොහරණං b පච්චොතාරණං s
2. පච්චොරත්වාති පච්චරෙත්වා b.
3. 'අග්‍යඅගාරස්ස ච s.
4. උත්තානං b උත්තානත්ථං l.

තිරච්ඡානයොනිකානං පන තිණපණ්ණාදිවසෙන ආහාරො වෙදිතබ්බො මනුස්සානං ඔදනකුම්මාසාදිවසෙන, දෙවානං සුධා[1]භොජනාදිවසෙන; පෙත්තිවිසයිකානං ඛෙළසිඞ්ඝානිකාදිවසෙන. **යං වා පනස්ස ඉතො අනුප්පවෙච්ඡන්තීති** යං තස්ස මිත්තාදයො ඉතො දදන්තා අනුපවෙසෙන්ති; පෙත්තිවිසයිකා එව හි පරදත්තූපජීවිනො හොන්ති. න අඤ්ඤෙසං පරෙහි දින්නං උපකප්පති. **දායකො'පි අනිප්ඵලොති** යං සන්ධාය තං දානං දින්නං තස්ස උපකප්පතු වා මා වා දායකෙන පන න සක්කා නිප්ඵලෙන භවිතුං දායකො තස්ස දානස්ස විපාකං ලභතියෙව. **අට්ඨානෙ'පි භවං ගොතමො පරිකප්පං වදතීති** අනොකාසෙ උප්පන්නෙ'පි තස්මිං ඤාතකෙ භවං ගොතමො දානස්ස ඵලං පරිකප්පෙතියෙව පඤ්ඤපෙතියෙවාති පුච්ඡති. බ්‍රාහ්මණස්ස හි එවං දින්නස්ස දානස්ස ඵලං දායකො න ලභතීති ලද්ධි. අථස්ස භගවා පඤ්හං පටිජානිත්වා දායකො නාම යත්ථ කත්ථචි පුඤ්ඤඵලූපජීවිට්ඨානෙ නිබ්බත්තො දානස්ස ඵලං ලභතියෙවාති දස්සෙතුං ඉධ බ්‍රාහ්මණාති ආදිමාහ.

සො තත්ථ ලාභී හොතීති සො තත්ථ හත්ථි[3]යොනියං නිබ්බත්තො'පි මඞ්ගලහත්ථිට්ඨානං පත්වා ලාභී හොති. අස්සාදීසුපි එසෙව නයො.

ජාණුස්සොණිවග්ගො දුතියො.

සාධුවග්ගො වුත්තානත්ථොයෙවාති.

චතුත්ථො පණ්ණාසකො
නිට්ඨිතො.

පච්ඡිමස්ස පඨමාදීනි වුත්තානත්ථානෙව.

10. 1. 6.

ජංවට්ඨ සංසප්පතිපරියායං වො භික්ඛවෙ ධම්මපරියායන්ති සංසප්පනස්ස කාරණං දෙසනාසඞ්ඛාතං ධම්මදෙසනං; **සංසප්පතීති** තං කම්මං කරොන්තො ආසප්පති පරිසප්පති විප්ඵන්දති; **ජිම්හා ගතීති** තෙන කම්මෙන යං ගතිං ගමිස්සති සා ජිම්හා හොති. **ජිම්හූපපත්තීති** තස්ස යං ගතිං උපපජ්ජිස්සති සාපි ජිම්හාව හොති; **සංසප්පජාතිකාති** සංසප්පනසභාවා; **භූතා භූතස්ස උපපත්ති හොතීති** භූතස්මා සභාවතො විජ්ජමානකම්මා සත්තස්ස නිබ්බත්ති හොති. **ඵස්සා ඵුසන්තීති** විපාකඵස්සා ඵුසන්ති.

10. 1. 7.

සත්තමෙ **සඤ්චෙතනිකානන්ති** චෙතෙත්වා පකප්පෙත්වා කතානං; **උපචිතානන්ති**;)[4] චිතානං වඩ්ඪිතානං; **අප්පටිසංවිදිත්වාති**[5] තෙසං කම්මානං විපාකං අවෙදියිත්වා;[6] **වන්තන්ති**[7] භාවන්ති

---

1. සුඛා s. 3 හත්ථි s 5 උපචිතානන්ති වඩ්ඪිතානං අප්පටිසංවෙදිත්වාති bl.
2. පිතන්ති s. 4. උත්තානං b උත්තානත්ථං l. 6. අවෙදයිත්වා b. 7. වන්තන්ති .

(විගත)න්තභාවං[1] තෙසං කම්මානං පරිච්ඡෙදපරිවටුමකාරණං;[2] **නත්ථි ඛො දිට්ඨෙව ධම්මෙති** තස්ස ඛො විපාකං දිට්ඨධම්මවෙදනීයං දිට්ඨෙව ධම්මෙ (උපපජ්ජති); උපපජ්ජෙති[3] උපපජ්ජවෙදනීයං[4] අනන්තරෙ අත්තභාවෙ; **අපරෙ වා පරියායෙති** අපරපරියාය[5] වෙදනීයං පන සංසාරප්පවත්තෙ සති සහස්සිමෙ අත්තභාවෙ (වා)ති[6] ඉමිනා ඉදං දස්සෙති සංසාරප්පවත්තෙ පටිලද්ධවිපාකාරහකම්ම න විජ්ජති[7] සො ජගතිප්පදෙසො යත්ථට්ඨිතො මුච්චෙය්‍ය පාපකම්මාති. **තිවිධාති** තිප්පකාරා; **කායකම්මන්තසන්දොසබ්‍යාපත්තීති** කායකම්ම සඞ්ඛාතා[8] විපත්ති; ඉමිනා නයෙන සබ්බපදානි වෙදිතබ්බානි.

10. 1. 8–9.

අට්ඨමෙ **අපණ්ණකො මණීති** සමන්තතො චතුරස්සො පාසකො.[9] නවමෙ **දුක්ඛස්සාති** විපාකදුක්ඛස්ස වට්ටදුක්ඛස්සෙව වා; ඉමස්මිං සුත්තෙ මණිඋපමං නත්ථි. **එවං විගතාභිජ්ඣොති** [10] එවන්ති නිපාතමත්තං යථා වා මෙත්තං භාවෙන්තො විගතාභිජ්ඣො භවති එවං විගතාභිජ්ඣො: එවමස්ස විගතාභිජ්ඣතාදීනි නිවරණවික්ඛම්භනං දස්සෙත්වා ඉදානි අකුසලනිස්සරණාති[11] කථෙත්වා **මෙත්තාසහගතෙනාති** ආදිමාහ. **අප්පමාණන්ති** අප්පමාණසත්තාරම්මණතාය වා චිණ්ණවසිතාය වා[12] අප්පමාණං; **පමාණකතං කම්මං** නාම කාමාවචරකම්මං; **න තං තත්‍රාවතිට්ඨතීති** මහොඝො[13] පරිත්තං උදකං විය අත්තනො ඔකාසං ගහෙත්වා ඨාතුං න සක්කොති අථ ඛො තං ඔඝෙ පරිත්තං උදකං විය ඉදමෙව අප්පමාණං කම්මං අජ්ඣොත්ථරිත්වා අත්තනො විපාකං නිබ්බත්තෙති; **දහරතග්ගෙති** දහරකාලතො පට්ඨාය; **නායං කායො ආදාය ගමනීයොති** ඉමං කායං ගහෙත්වා පරලොකං ගන්තුං නාම න සක්කාති අත්ථො; **චිත්තන්තරොති** චිත්තකාරණො; අථවා චිත්තෙනෙව අන්තරිකො[14] එකස්සෙව හි චුතිචිත්තස්ස අනන්තරා දුතියෙ[15] පටිසන්ධිචිත්තෙ දෙවො නාම හොති නෙරයිකො නාම හොති තිරච්ඡානගතො නාම හොති පුරිමනයෙ'පි[16] චිත්තෙන කාරණභූතෙන දෙවො නෙරයිකො වා හොතීති අත්ථො; **සබ්බං තං ඉධ වෙදනීයන්ති** දිට්ඨධම්මවෙදනීයකොට්ඨාසවසෙනෙතං[17] වුත්තං; **න තං අනුභවිස්සතීති** මෙත්තාය උපපජ්ජවෙදනීය භාවස්ස උපච්ඡින්නත්තා උපපජ්ජවෙදනීයවසෙන තං අනුගතං භවිස්සතීති[18] ඉදං [19] සොතාපන්නසකදාගාමිඅරියපුග්ගලානං පච්චවෙක්ඛණං

---

1. සන්තිභාවං b වසන්තිභාවං l
2. පරිවටුමන්තාකරණං b.
3. උපපජ්ජාති b.
4. වෙදනීයං b s
5. අපරපරියායෙ b අපරාපරිය s.
6. සහස්සන්නසමෙව අත්තභාවෙති s සහස්සිමෙපි අත්තභාවෙති b
7. සතිලද්ධ s පටිලද්ධ විපාකවාරකම්මන්ත න විජ්ජති b.
8. කායකම්මන්තස්ස සන්දොසසඞ්ඛාතා s කායකම්මන්තසඞ්ඛාතා b
9. ඨාසකො b.
10. ති එත් s.
11. අකුසලානිස්සරණානි b
12. අප්පමාණසත්තාරම්මණතායb l.
13. තිට්ඨතීති s මහොඝෙ s මහොඝො b.
14. අනන්තිකො b අනාච්ඡිකො l
15. දුතියෙ s.
16. නයෙව s
17. වෙදනියට්ඨානවසෙනl.
18. වසෙන අනුගතං b s l
 තං s භවිස්සති b s.
19. ඉදංපන s.

වෙදිතබ්බං; **අනාගාමිතායාති** ඛිප්පානාගාමිතාය; **ඉධ පඤ්ඤස්සාති** ඉමස්මිං සාසනෙ පඤ්ඤා ඉධපඤ්ඤා නාම[1] සාසනචරිතාය අරිය පඤ්ඤාය යුත්තස්ස[2] අරියසාවකස්ස;[3] **උත්තරිං විමුත්තින්ති** අරහත්තං.[4] දසමං උත්තානත්ථමෙවාති.

කරජකායවග්ගො පඨමො.

(දුතියස්ස පඨමං ආදිං කත්වා සබ්බා පෙය්‍යාලතන්ති උත්තානත්ථායෙවාති.)

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය
දසකනිපාතවණ්ණනා
නිට්ඨිතා.

එකාදසකනිපාතවණ්ණනා.

11. 1. 1.

එකාදසකනිපාතස්ස පඨමාදීනි හෙට්ඨා වුත්තනයානෙව. කෙවලඤ්චෙත්ථ[5] ආදිතො පඤ්චසු නිබ්බිදාවිරාගං ද්විධා භින්දිත්වා එකාදසඞ්ගානි කතානි. ඡට්ඨෙ සික්ඛාපච්චක්ඛානං අධිකං.

11. 1. 7.

සත්තමෙ දිට්ඨාදීනි.[6] **අත්ථෙන අත්ථොති** අත්ථෙන සද්ධිං අත්ථො; **බ්‍යඤ්ජනෙන බ්‍යඤ්ජනන්ති** බ්‍යඤ්ජනෙන සද්ධිං බ්‍යඤ්ජනං; **සංසන්දිස්සතීති** සම්පවත්තිස්සති;[7] **සමෙස්සතීති** සමානං භවිස්සති; **න විග්ගයිස්සතීති** න විරජ්ඣිස්සති;[8] **අග්ගපදස්මින්ති** නිබ්බානෙ.

11. 1. 8.

අට්ඨමෙ පච්චවෙක්ඛණා[9] කථිතා. නවමෙ **දොණියා බද්ධොති** යවසස්ස දොණියා[10] සමීපෙ බද්ධො; **අන්තරං**[11] **කරිත්වාති** අබ්භන්තරෙ කත්වා; **ඣායතීති** චින්තෙති; **පජ්ඣායතීති** ඉතො චිතො ච නානප්පකාරකං ඣායති; (**නිජ්ඣායතීති**) නිරන්තරවසෙන නිබද්ධං ඣායති; **පථවිම්පි**[12] **නිස්සාය ඣායතීති** සමාපත්තියං සනිකන්තිකවසෙනෙතං වුත්තං. සමාපත්තියං හි සනිකන්තිකත්තා එස ඛළුඞ්කො නාම[13] කථිතො. ආපාදීසුපි එසෙව නයො. **කථඤ්ච සද්ධ ආජානීයඣායිතං හොතීති** කථං කාරණාකාරණං ජානන්තස්ස සින්ධවස්ස ඣායිතං හොති; **යථා ඉණන්ති** ආදීසු ඉණසදිසං බන්ධනසදිසං ජානිසදිසං[14] කලිසඞ්ඛාතමහාපරාධසදිසඤ්ච කත්වා අත්තනො අභිමුඛස්ස පතොදස්ස අජ්ඣොහරණසඞ්ඛාතං පතනං පස්සතීති[15] අත්ථො; නෙව

---

1. සාසනෙපඤ්ඤානාම s.
2. තස්ස b l ඝිතස්ස s.
3. අරියසාවකස්සාති අත්ථො s,
4. උත්තරිb විමුත්තන්තිb විමුත්තන්ති අරහත්තං l.
5. කෙවලඤෙදුනත්ථ b s.
6. සත්තමෙ b.
7. පවත්තිස්සති s
8. න විරුජ්ඣිස්සති s.
9. වෙක්ඛනා b.
10. යස්සා දොණියා b l
11. අනන්තරං s.
12. පථවිං l.
13. එසබළුඞ්කො නාම b.
14. බන්ධසදිසං b ධනජානිසදිසං b l.
15. පධානං විපස්සතීති b.

පඨවිං නිස්සාය ඣායතීති සමාපත්තිසුඛනිකන්තියා අභාවෙන[1] පඨවිආරම්මණාය චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානසඤ්ඤාය න ඣායති;[2] නිකන්තියා අභාවෙනෙව[1] ආජානීයො[3] නාම හොතීති විභූතං ඣායති[4] නිබ්බානාරම්මණාය ඵලසමාපත්තියා ඣායති; **පඨවියං පඨවිසඤ්ඤා විභූතා හොතීති** පඨවාරම්මණා[5] උප්පන්නා චතුක්කපඤ්චකජ්ඣානසඤ්ඤා විභූතා පාකටා හොති; "විභූතා භන්තෙ රූපසඤ්ඤා, අවිභූතා අට්ඨිකසඤ්ඤා"ති ඉමස්මිං හි සුත්තෙ සමතික්කමස්ස අත්ථිතාය විභූතතා වුත්තා. ඉධ පන විපස්සනාවසෙන අනිච්චදුක්ඛානත්තතො දිට්ඨත්තා විභූතා නාම ජාතා, ආපොසඤ්ඤාදීසුපි එසෙව නයො. එවමෙත්ථ හෙට්ඨා විය සමාපත්තිවසෙන සමතික්කමං අවත්වා විපස්සනාචාරවසෙන[6] සමතික්කමො වුත්තො. **එවංඣායීති** එවං විපස්සනාපටිපාටියා ආගන්ත්වා උප්පාදිතාය ඵලසමාපත්තියා[7] ඣායන්තො.

11. 1. 10.

දසමෙ **අච්චන්තනිට්ඨොති** අන්තං අතික්කන්තා[8] අච්චන්තසඞ්ඛාතං අවිනාසධම්මං නිබ්බානං නිට්ඨා අස්සාති අච්චන්තනිට්ඨො; ඉමිනා නයෙන සෙසපදානි වෙදිතබ්බානි. **ජනෙතස්මින්ති** ජනතස්මිං[9] පජායාති අත්ථො; **යෙ ගොත්තපටිසාරිනොති** යෙ ජනා තස්මිං ගොත්තෙ පටිලභන්ති[10] අහං ගොතමො අහං කස්සපොති තෙසු ලොකෙ[11] ගොත්තපටිසාරිසු ඛත්තියො සෙට්ඨො; **අනුමතා මයාති** මම සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සද්ධිං සංසන්දිත්වා දෙසිතා මයා අනුඤ්ඤාතා;[12] සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

නිස්සයවග්ගො පඨමො.

---

11. 2. 1.

දුතියස්ස පඨමෙ **නානාවිහාරෙන[13] විහරන්තානන්ති** ගිහීනං නිබද්ධො එකො විහාරො නාම නත්ථි තස්මා අම්හාකං අනිබද්ධවිහාරෙන විහරන්තානං **කෙන විහාරෙන[14]** කතරෙන නිබද්ධවිහාරෙන විහාතබ්බන්ති පුච්ඡති; **ආරද්ධොති** සම්පාදකො පරිපූරකො; **ධම්මසොතසමාපන්නො බුද්ධානුස්සතිං භාවෙතීති** ධම්මසොතසමාපන්නො හුත්වා බුද්ධානුස්සතිං භාවෙති.

11. 2. 2.

දුතියෙ **ගිලානා වුට්ඨිතොති** ගිලානො හුත්වා වුට්ඨිතො. තතියෙ **කල්‍යාණමිත්තෙනාති** සුමිත්තෙන; එවමෙත්ථ කල්‍යාණමිත්තවසෙන සඞ්ඝානුස්සති කථිතා. **කබළිංකාරාහාර[15] භක්ඛානන්ති** කාමාවචරදෙවානං; **අසමයවිමුත්තොති** අසමයවිමුත්තියා (විමුත්තො) ඛීණාසවො.

---

1. නිකන්තියාභාවෙන b. නියන්තියා අභාවෙන l.
2. සඤ්ඤාය ඣායති b l.
3. සො ආජානීයො .
4. නාම ඣායති ච පනාති b.
5. පඨවාරම්මණෙ b.
6. චාරවසෙන s.
7. ච b.
8. අන්තං අතීතන්තා s.
9. ජනිතස්මිං b l.
10. පටිසරන්ති b s.
11. තෙසු b.
12. දෙසිතානි මයා අනුඤ්ඤාතො b.
13. විහාරෙහි s.
14. කෙනාස්ස b විහාරෙනාති s.
15. කබළීකාරාහාර b. කබළිංකාර s.

11. 2. 4.

චතුත්ථෙ කො නාමො අයං[1] **සුභූති භික්ඛූති** ජානන්තො'පි සත්ථා කථාසමුට්ඨාපනත්ථං පුච්ඡති; **සද්ධස්ස උපාසකස්ස පුත්තොති** අනාථපිණ්ඩිකං සන්ධායාහ; අනාථපිණ්ඩිකස්ස හි පුත්තො අත්තනො චූළපිතු සන්තිකෙ පබ්බජිතො අථ නං සුභූතිත්ථෙරො ආදාය සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. **සද්ධාපදානෙසූති** සද්ධානං පුග්ගලානං අපදානෙසු ලක්ඛණෙසු.

11. 2. 5.

පඨමෙ **සුඛං සුපතීති** යථා සෙසජනා සම්පරිවත්තමානා[2] කාකච්ඡමානා දුක්ඛං සුපන්ති එවං අසුපිත්වා සුඛං සුපති නිද්දං ඔක්කන්තො'පි සමාපත්තිං සමාපන්නො විය හොති;[3] **සුඛං පටිබුජ්ඣතීති** යථා අඤ්ඤෙ නිත්ථුනන්තා විජම්භමානා[4] සම්පරිවත්තන්තා දුක්ඛං පටිබුජ්ඣන්ති එවං අප්පටිබුජ්ඣිත්වා[5] විකසමානං[6] විය පදුමං සුඛං නිබ්බිකාරො පටිබුජ්ඣති; **න පාපකං සුපිනං පස්සතීති** සුපිනං පස්සන්තො'පි භද්දකමෙව සුපිනං පස්සති චෙතියං වන්දන්තො විය පූජං කරොන්තො විය ච[7] හොති, යථා පන අඤ්ඤෙ අත්තානං[8] චොරෙහි සම්පරිවාරිතං විය වාළෙහි උපද්දුතං විය පපාතෙ පතන්තං[9] විය ච පස්සන්ති න එවං පාපකං සුපිනං පස්සති; **මනුස්සානං පියො හොතීති** උරෙ ආමුක්කමුත්තාහාරො විය සීසෙ පිළන්ධිතමාලා[11] විය ච මනුස්සානං පියො හොති මනාපො; **අමනුස්සානං පියො හොතීති** යථා ච[12] මනුස්සානං අමනුස්සානම්පි පියො හොති; විසාඛත්ථෙරො විය. වත්ථු විසුද්ධිමග්ගෙ මෙත්තාකම්මට්ඨානනිද්දෙසෙ විත්ථාරිතමෙව. **දෙවතා රක්ඛන්තීති** පුත්තම්ව මාතාපිතරො දෙවතා රක්ඛන්ති; **නාස්ස අග්ගි වා විසං වා සත්ථං වා කමතීති** මෙත්තාවිහාරිස්ස කායෙ උත්තරාය උපාසිකාය විය අග්ගි වා සංයුත්තභාණකචූළසීවත්ථෙරස්සව[13] විසං වා සංකිච්චසාමණෙරස්ස විය[14] සත්ථං වා න කමති න පවිසති නාස්ස කායං විකොපෙතීති වුත්තං හොති, ධෙනුවත්ථුම්පෙත්ථ[15] කථයන්ති; එකා කිර ධෙනු වච්ඡකස්ස ඛීරධාරං මුඤ්චමානා අට්ඨාසි එකො ලුද්දකො තං විජ්ඣිස්සාමීති හත්ථෙන සම්පරිවත්තෙත්වා දීඝදණ්ඩං සත්තිං මුඤ්චි, සා[16] තස්සා සරීරං ආහච්ච තාලපණ්ණං විය වට්ටමානා ගතා නෙව උපචාරබලෙන න අප්පනාබලෙන කෙවලං වච්ඡකෙ බලවහිතචිත්තතාය. එවං මහානුභාවා මෙත්තා. **තුවටං**[17] **චිත්තං සමාධියතීති** මෙත්තාවිහාරිනො ඛිප්පමෙව චිත්තං සමාධියති නත්ථි තස්ස දන්ධායිතත්තං; **මුඛවණ්ණො විප්පසීදතීති** බන්ධනා පවුත්තතාලපක්කං[18] විය චස්ස විප්පසන්නවණ්ණං මුඛං හොති;

1. කොනාම අයං s.
2. පරිවත්තමානා b l.
3. විය s.
4. නිත්ථුනන්තා s.
5. න එවං තං පටිබුජ්ඣිත්වා s.
6 විකම්පමානං b.
7. පූජංකරොන්තො විය ධම්මං සුණන්තො විය ච s.
8. අත්තා b.
9. විචරන්තං b.
10. ආමුක්කහාරො l.
11. පිළන්ධනමාලා b.
12. යථෙව b s.
13. ත්ථෙරස්ස විය s.
14. රස්සෙව b.
15. වත්ථුම්පි එත්ථ b s.
16. සාච s.
17. තුවටටං b. [තාලපක්කං s
18. පමුත්තං

අසම්මූළ්හො කාලං කරොතීති මෙත්තාවිහාරිනො සම්මොහමරණං නාම නත්ථි අසම්මූළ්හො[1] නිද්දං ඔක්කමන්තො විය කාලං කරොති; **උත්තරිං අප්පටිවිජ්ඣන්තොති** මෙත්තාසමාපත්තිතො උත්තරිං[2] අරහත්තං අධිගන්තුං අසක්කොන්තො ඉතො චවිත්වා සුත්තප්පබුද්ධො විය බ්‍රහ්මලොකෙ උප්පජ්ජතීති.[3]

11. 2. 6.

ඡට්ඨෙ **දසමොති** ජාතිගොත්තවසෙන චෙව සාරප්පත්තකුලගණනාය ච දසමෙ ඨානෙ ගණීයිස්සති[4] තෙනස්ස **දසමො**තෙව[5] නාමං ජාතං; **අට්ඨකනාගරොති** අට්ඨකනගරවාසී; **කුක්කුටාරාමෙති** කුක්කුටසෙට්ඨිනා කාරිතෙ ආරාමෙ; **තෙන භගවතා-පෙ-සම්මදක්ඛාතොති**[6] එත්ථ අයං සඞ්ඛෙපත්ථො යො සො භගවා සමතිංස පාරමියො පූරෙත්වා සබ්බකිලෙසෙ භඤ්ජිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො **තෙන භගවතා**; තෙසං තෙසං සත්තානං ආසයානුසයං **ජානතා**; හත්ථතලෙ ඨපිතං ආමලකං විය සබ්බං ඤෙය්‍යධම්මං[7] **පස්සතා**; අපි ච පුබ්බෙනිවාසාදීහි ජානතා; දිබ්බෙන චක්ඛුනා පස්සතා තීහි වා විජ්ජාහි ඡහි වා පන[8] අභිඤ්ඤාහි ජානතා; සබ්බත්ථ අප්පටිහතෙන සමන්තචක්ඛුනා පස්සතා; සබ්බධම්මජානනසමත්ථාය පඤ්ඤාය ජානතා; සබ්බසත්තානං චක්ඛුවිසයාතීතානි තිරොකුට්ටාදිගතානි වාපි රූපානි අතිවිසුද්ධෙන මංසචක්ඛුනා වා පස්සතා; අත්තහිතසාධිකාය සමාධිපදට්ඨානාය පටිවෙධපඤ්ඤාය ජානතා; පරහිතසාධිකාය කරුණාපදට්ඨානාය දෙසනාපඤ්ඤාය පස්සතා; අන්තරායිකධම්මෙ වා ජානතා; නිය්‍යානිකධම්මෙ පස්සතා; කිලෙසාරීනං[9] හතත්තා **අරහතා**; සම්මා සාමං සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා **සම්මාසම්බුද්ධෙනාති** එවං චතුවෙසාරජ්ජවසෙන චතූහි කාරණෙහි ථොමිතෙන අත්ථි නු ඛො එකො ධම්මො[10] අක්ඛාතොති; **අභිසඞ්ඛතන්ති** කතං උප්පාදිතං; **අභිසඤ්චෙතයිතන්ති** චෙතිතං කප්පිතං;[11] **සො තත්ථ ඨිතොති** සො තස්මිං සමථවිපස්සනාධම්මෙ ඨිතො; **ධම්මරාගෙන ධම්මනන්දියාති** පදද්වයෙනපි[12] සමථවිපස්සනාසු ඡන්දරාගො වුත්තො; සමථවිපස්සනාසු හි සබ්බෙන සබ්බං ඡන්දරාගං පරියාදියිතුං සක්කොන්තො අරහා හොති අසක්කොන්තො අනාගාමී හොති සො[13] සමථවිපස්සනාසු ඡන්දරාගස්ස අප්පහීනත්තා චතුත්ථජ්ඣානචෙතනාය සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්තති. අයං ආචරියානං සමානත්ථකථා. විතණ්ඩවාදී පනාහ "තෙනෙව ධම්මරාගෙනාති වචනතො අකුසලෙන සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්තතී"ති. සො සුත්තං ආහරාහීති වත්තබ්බො, අද්ධා අඤ්ඤං අපස්සන්තො ඉදමෙව ආහරිස්සති, තතො වත්තබ්බො, කිං පනිදං සුත්තං නීතත්ථං උදාහු නෙය්‍යත්ථන්ති,

---

1. අසම්මූළ්හො පන b ච s. 5. දසමොතෙව b s. 10. එකධම්මො s
2. උත්තරිං s l. 6. භගවතා අක්ඛාතොති b l. 11. චෙතයිතං කප්පයිතං .
3. ලොකෙ උප්පජ්ජතීති b. 7. සබ්බඤෙය්‍යධම්මෙ b. 12. පදද්වයෙපි පදද්වයෙනපි s.
4. ගණීයති b . 8. වා ච පන s. 9. අරීනං b. 13. හොති s.

අද්ධා නිබ්බානන්ති වක්ඛති, තතො වත්තබ්බො එවං සන්තෙ අනාගාමිඵලත්ථිකෙන සමථවිපස්සනාසු ඡන්දරාගො කත්තබ්බො භවිස්සති ඡන්දරාගෙ උප්පාදිතෙ අනාගාමිඵලං පටිලද්ධං භවිස්සති මා සුත්තං මෙ ලද්ධන්ති යං වා තං වා දීපෙහි පඤ්හං කථෙන්තෙන හි[1] ආචරියස්ස සන්තිකෙ උග්ගහෙත්වා අත්ථරසං පටිවිජ්ඣිත්වා කථෙතුං වට්ටති. අකුසලෙන හි සග්ගෙ කුසලෙන ච අපායෙ පටිසන්ධි නාම නත්ථි වුත්තඤ්චෙතං[2] භගවතා "න භික්ඛවෙ ලොභජෙන කම්මෙන දොසජෙන කම්මෙන මොහජෙන කම්මෙන දෙවා[3] පඤ්ඤායන්ති මනුස්සා පඤ්ඤායන්ති යා වා පනඤ්ඤාපි කාචි සුගතියො අථ ඛො භික්ඛවෙ ලොභජෙන කම්මෙන දොසජෙන කම්මෙන මොහජෙන කම්මෙන නිරයො පඤ්ඤායති තිරච්ඡානයොනි පඤ්ඤායති පෙත්තිවිසයො පඤ්ඤායති යා වා පනඤ්ඤාපි කාචි දුග්ගතියො"ති එවං සඤ්ඤාපෙතබ්බො[4] සචෙ සඤ්ජානාති සඤ්ජානාතු නො චෙ සඤ්ජානාති ගච්ඡ පාතොව විහාරං පවිසිත්වා යාගුං පිවාහීති උය්‍යොජෙතබ්බො. **අත්ථි ඛො ගහපති එකධම්මො අක්ඛාතොති** එකං ධම්මං පුච්ඡන්තෙන අයම්පි එකධම්මො අක්ඛාතො අයම්පි එකධම්මො අක්ඛාතොති[5] එවං පුච්ඡාවසෙන කථිතත්තා එකාදසපි ධම්මා එකධම්මා නාම කතො අමතුප්පත්ති අත්ථෙන[a] වා සබ්බො'පි එකධම්මොති වත්තුං වට්ටති. **නිධිමුඛං ගවෙසන්තොති** නිධිං පරියෙසන්තො; **සකිදෙවාති** එකප්පයොගෙනෙව; කථං පන[6] එකප්පයොගෙන එකාදසන්නං නිධීනං අධිගමො හොතීති, ඉධෙකච්චො අරඤ්ඤෙ ජීවිතවුත්තිං ගවෙසමානො චරති තමෙනං අඤ්ඤතරො අත්ථචරකො දිස්වා කිං භො චරසීති පුච්ඡති සො ජීවිතවුත්තිං පරියෙසාමීති ආහ. ඉතරො තෙන හි සම්ම ආගච්ඡ එතං පාසාණං පවට්ටෙහීති[7] ආහ. සො තං පවට්ටෙත්වා උපරූපරි ඨිතා වා කුච්ඡියා කුච්ඡිං[8] ආහච්ච ඨිතා වා එකාදසකුම්භියො පස්සති[9] එවං එකප්පයොගෙන එකාදසන්නං අධිගමො හොතීති[10] **ආචරියධනං පරියෙසිස්සන්තීති** අඤ්ඤතිත්ථියා හි යස්ස සන්තිකෙ සිප්පං උග්ගණ්හන්ති තස්ස සිප්පුග්ගහණතො පුරෙ වා පච්ඡා වා අන්තරන්තරෙ වා ගෙහතො නීහරිත්වා ධනං දෙන්ති යෙසං ගෙහෙ නත්ථි තෙ ඤාතිසභාගතො[11] පරියෙසන්ති යෙසං තම්පි[12] නත්ථි තෙ[13] සභාගතො පරියෙසන්ති තථා අලභමානා භික්ඛම්පි චරිත්වා දෙන්තියෙව. තං සන්ධායෙතං වුත්තං. **කිමඞ්ග පනාහන්ති** බාහිරකා තාව අනිය්‍යානිකෙ'පි සාසනෙ සිප්පමත්තදායකස්ස[14] ධනං පරියෙසන්ති අහම්පන එවංවිධෙ නිය්‍යානිකසාසනෙ එකාදසවිධං අමතුප්පත්තිපටිපදං දෙසෙන්තස්ස ආචරියස්ස පූජං කිං න කරිස්සාමි(කරිස්සාමි)යෙවාති වදති; **පච්චෙකං**[15]

---

1. පඤ්හං පුච්ඡන්තෙනහි s.
2. වුත්තඤ්හෙතං s.
3. දෙවතා b.
4. පඤ්ඤාපෙතබ්බො b.
5. අයම්පි එකධම්මො අයම්පිඑකධම්මොති b.
6. කථං l.
7. පවත්තෙහීති s.
8. උපරූපරිඨපිතාවා කුච්ඡිං b.
9. පස්සෙය්‍ය b.
10. හොති b.
a. අත්ථෙන s.
11. ඤාතිසභාගතො s.
12. තෙසම්පි s.
13. තෙසං s.
14. සිප්පස්ස දායකස්ස b.
15. පච්චෙක s.

දුස්සයුගෙන අච්ඡාදෙසීති එකමෙකස්ස භික්ඛුනො එකෙකං[1] දුස්සයුගං අදාසීති අත්ථො; සමුදාචාරවචනං පනෙතං එවරූපං හොති තස්මා අච්ඡාදෙසීති වුත්තං. **පඤ්චසතං විහාරන්ති** පඤ්චසතග්ඝනිකං පණ්ණසාලං කාරෙසීති අත්ථො.

11. 2. 7.

සත්තමෙ තිස්සො කථා එකනාළිකා චතුරස්සා නිසින්නවත්තිකාති. තත්ථ පාළිං වත්වා එකෙකස්ස පදස්ස අත්ථකථනං එකනාළිකා නාම: අපණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා අපණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වා පණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා පණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වාති චතුක්කං බන්ධිත්වා කථනං චතුරස්සා නාම; අපණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනං අපණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනං පණ්ඩිතගොපාලකං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනං පණ්ඩිතභික්ඛුං දස්සෙත්වා පරියොසානගමනන්ති අයං නිසින්නවත්තිකා නාම; අයමිධ[2] සබ්බාචරියානං ආචිණ්ණා. **එකාදසහි භික්ඛවෙ අඞ්ගෙහීති** එකාදසහි අගුණකොට්ඨාසෙහි;[3] **ගොගණන්ති** ගොමණ්ඩලං; **පරිහරිතුන්ති** ගහෙත්වා[4] විචරිතුං; **ඵාතිකාතුන්ති** වඩ්ඪිං[5] ආපාදෙතුං; **ඉධාති** ඉමස්මිං ලොකෙ; **න රූපඤ්ඤූ හොතීති**[6] ගණනතො වා වණ්ණතො වා රූපං න ජානාති; ගණනතො රූපං[7] න ජානාති නාම අත්තනො ගුන්නං සතං වා සහස්සං වාති සඞ්ඛං න ජානාති සො ගාවීසු හටාසු වා පලාතාසු වා ගොගණං ගණෙත්වා අජ්ජ එත්තිකා[8] න දිස්සන්තීති ද්වෙ තීණි ගාමන්තරානි වා අටවිං වා විචරන්තො[9] න පරියෙසති අඤ්ඤෙසං ගාවීසු අත්තනො ගොගණං පවිට්ඨාසුපි ගොගණං ගණෙත්වා[10] ඉමා එත්තිකා[8] ගාවො න අම්හාකන්ති යට්ඨියා පොථෙත්වා න නීහරති තස්ස නට්ඨා ගාවියො නට්ඨාව හොන්ති පරගාවියො ගහෙත්වා චරති ගොසාමිකා[11] දිස්වා අයං එත්තකං කාලං අම්හාකං ධෙනු දුහීති තජ්ජෙත්වා අත්තනො ගාවියො ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති තස්ස ගොගණො'පි පරිහායති පඤ්චගොරස[12] පරිභොගතො'පි පරිබාහිරො හොති. වණ්ණතො න ජානාති නාම එත්තිකා ගාවී සෙතා එත්තිකා රත්තා එත්තිකා කාළා එත්තිකා පාටලාති[13] න ජානාති සො ගාවීසු හටාසු[14] වා පලාතාසු වා-පෙ-පඤ්චගොරසපරිභොගතො'පි පරිබාහිරො හොති. **න ලක්ඛණකුසලො හොතීති**[15] ගාවීනං සරීරෙ කතං ධනුසත්තිසූලාදිභෙදං ලක්ඛණං න ජානාති; සො ගාවීසු හටාසු වා පලාතාසු වා අජ්ජ අසුකලක්ඛණා[16] අසුකලක්ඛණා ච ගාවො න දිස්සන්තීති-පෙ-පඤ්චගොරසපරිභොගතො'පි පරිබාහිරො හොති.

---

1. එකමෙකං l.
2. අයං ඉධ b s.
3. අගුණෙහි කොට්ඨාසෙහි b
4. පරිග්ගහෙත්වා b.
5. ඵාතිං කාතුන්ති b වුඩ්ඪිං s.
6 න රූපඤ්ඤූති b l.
7. ගණ්හාතො b s.
8. එත්තකා b.
9. චරන්තො s.
10. ගහෙත්වා s.
11. ගොණසාමිකා b.
12. පරිහායති ගොරස l.
13. එත්තකා b එත්තිකා s ගාවො රත්තා b s එත්තිකා s සෙතා b s එත්තිකා කාළා [එත්තිකා ඔදාතා පාටලාති s ඔදාතා [එත්තකා කබරා එත්තකා නීලාති b.
14. හතාසු b.
15. හොති b,
16 ච s.

න ආසාටිකං සාටෙතාති[1] ගුන්නං ඛාණුකණ්ටකාදීහි පහටට්ඨානෙසු[2] වණො හොති තත්ථ නීලමක්ඛිකා අණ්ඩකානි ඨපෙන්ති තෙසං ආසාටිකාති නාමං[3] තානි දණ්ඩකෙන අපනෙත්වා භෙසජ්ජං දාතබ්බං හොති බාල[4]ගොපාලකො තථා න කරොති තෙන වුත්තං න ආසාටිකං සාටෙතා[1] හොතීති. තස්ස ගුන්නං වණා වඩ්ඪන්ති ගම්භීරා හොන්ති පාණකා කුච්ඡිං පවිසන්ති ගාවො ගෙලඤ්ඤාභිභූතා නෙව යාවදත්ථං තිණානි[5] ඛාදිතුං න පානීයානි[6] පාතුං සක්කොන්ති තත්ථ ගුන්නං ඛීරං ඡිජ්ජති ගොණානං ජවො හායති උභයෙසං[7] ජීවිතන්තරායො'පි[8] හොති එවමස්ස ගොගණො'පි පරිහායති-පෙ-පඤ්චගොරසතො'පි පරිබාහිරො හොති. **න වණං පටිච්ඡාදෙතා** හොතීති ගුන්නං වුත්තනයෙනෙව සඤ්ජාතෙ වණෙ[9]භෙසජ්ජං දත්වා වාකෙන වා චීරකෙන[10] වා බන්ධිත්වා පටිච්ඡාදෙතබ්බො හොති බාලගොපාලකො තං න කරොති අථස්ස[11] ගුන්නං වණෙහි යූසා පග්ඝරන්ති[12] තා අඤ්ඤමඤ්ඤං නිඝංසන්ති තෙන අඤ්ඤෙසම්පි වණා ජායන්ති එවං ගාවො ගෙලඤ්ඤාභිභූතා නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න ධූමං කත්තා** හොතීති අන්තොවස්සෙ ඩංසමකසාදීනං උස්සන්නකාලෙ ගොගණෙ වජං පවිට්ඨෙ තත්ථ තත්ථ ධූමො කාතබ්බො හොති අපණ්ඩිතගොපාලකො තං න කරොති ගොගණො[13]සබ්බරත්තිං ඩංසාදීහි උපද්දුතො[14] නිද්දං අලභිත්වා පුනදිවසෙ අරඤ්ඤෙ තත්ථ තත්ථ රුක්ඛමූලාදීසු නිපජ්ජිත්වා නිද්දායති[15] නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න තිත්ථං ජානාතී**ති තිත්ථං[16] සමන්ති වා විසමන්ති වා සගාහන්ති වා නිග්ගාහන්ති වා න ජානාති; සො අතිත්ථෙන[17]ගාවියො ඔතාරෙති තාසං විසමතිත්ථෙ පාසාණාදීනි අක්කමන්තීනං පාදා භිජ්ජන්ති සගාහං ගම්භීරං[18] තිත්ථං ඔතිණ්ණෙ කුම්භීලාදයො ගාවො ගණ්හන්ති අජ්ජ එත්තිකා ගාවො නට්ඨා අජ්ජ එත්තිකා ගාවො නට්ඨාති[19] වත්තබ්බතං ආපජ්ජන්ති, එවමස්ස ගොගණො'පි පරිහායති-පෙ-පඤ්චගොරසතො'පි පරිබාහිරො හොති. **න පීතං ජානාතී**ති පීතං න ජානාති ගොපාලකෙන හි[20] ඉමාය ගාවියා පීතං ඉමාය න පීතං ඉමාය පානීයතිත්ථෙ ඔකාසො ලද්ධො ඉමාය න ලද්ධොති එවං පීතාපීතං ජානිතබ්බං හොති. අයම්පන දිවසභාගෙ අරඤ්ඤෙ ගොගණං රක්ඛිත්වා පානීයං පායෙස්සාමීති[21] නදිං වා තළාකං වා ඔගාහෙත්වා[22] ගච්ඡති තත්ථ මහාඋසභා[23] ච බලවගාවියො ච දුබ්බලානි චෙව මහල්ලකානි[24] ච ගොරූපානි

1. ආසාටිකං හාරෙතාති b. 9. සඤ්ජාතො වණො b. 21. පායිස්සාමීති b
2. ඛණ්ටකාදිප්පහතඨානෙසු b. 15. නිද්දායන්ති b. 22. වා ගහෙත්වා b s.
3. ආසාටිකානි නාම s. 10. චීරකෙන s. 16. තිත්ථම්පි b 23. මහාඋසභා b s
4. බාලො b s. 11. අථස්ස b s. 17. අතිත්ථෙ b. ච අනුසභා s.
5. තිණං b. 12. යූසං පග්ඝරති b s. 18. ගම්භීර s. 24. මහල්ලිකානි s.
6 පානීයං b. 8. රායො b. 13. ගොගණා b. 19. අජ්ජ එත්තකාති b.
7. උභයෙසම්පි b s' 14. උපද්දුතා b. 20. පීතම්පි අපීතම්පි න ජානාති b.

සිඞ්ගෙහි වා ඵාසුකාහි වා පහරිත්වා අත්තනො ඔකාසං කත්වා ඌරුප්පමාණං[1] උදකං පවිසිත්වා යථාකාමං පිවන්ති අවසෙසා ඔකාසං අලභමානා තීරෙ ඨත්වා කලලමිස්සකං උදකං පිවන්ති වා අපීතා එව[2] වා හොන්ති අථ සො ගොපාලකො පිට්ඨියං පහරිත්වා පුන අරඤ්ඤං පවෙසති තත්ථ අපීතා ගාවියො පිපාසාය සුස්සමානා[3] යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං න සක්කොන්ති තත්ථ ගුන්නං ඛීරං ඡිජ්ජති ගොණානං ජවො හායති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න වීථිං ජානාතීති** අයං මග්ගො සමො (ඛෙමො) අයං විසමො සාසඞ්කො සප්පටිභයොති න ජානාති; සො සමං ඛෙමං මග්ගං වජ්ජෙත්වා ගොගණං ඉතරං[4] මග්ගං පටිපාදෙති තත්ථ ගාවො සීහබ්‍යග්ඝාදීනං ගන්ධෙන චොරපරිස්සයෙන ච අභිභූතා භන්තමිගසප්පටිභාගා ගීවං උක්ඛිපිත්වා තිට්ඨන්ති නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදන්ති න පානීයං[5] පිවන්ති තත්ථ ගුන්නං ඛීරං ඡිජ්ජති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න ගොචරකුසලො හොතීති** ගොපාලකෙන හි ගොචරකුසලෙන භවිතබ්බං පඤ්චාහිකවාරො වා සත්තාහිකවාරො වා ජානිතබ්බො එකදිසාය[6] ගොගණං චාරෙත්වා පුනදිවසෙ තත්ථ න චාරෙතබ්බො මහතා හි ගොගණෙන ඛිතට්ඨානං[7] භෙරිතලං විය සුද්ධං හොති නිත්තිණං උදකම්පි ආලුලීයති[8] තස්මා පඤ්චමෙ වා සත්තමෙ වා දිවසෙ පුන[9] තත්ථ චාරෙතුං වට්ටති එත්තකෙන හි තිණම්පි පටිවිරූහති උදකම්පි පසීදති අයං පන ඉමං පඤ්චාහිකවාරං වා සත්තාහිකවාරං වා න ජානාති දිවසෙ දිවසෙ රක්ඛිතට්ඨානෙයෙව රක්ඛති අථස්ස ගොගණො හරිතතිණං[10] න ලභති සුක්ඛතිණානි[11] ඛාදන්තො කලලමිස්සකං උදකං පිවති තත්ථ ගුන්නං ඛීරං ඡිජ්ජති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **අනවසෙසදොහී ච[12] හොතීති** පණ්ඩිතගොපාලකෙන හි යාව වච්ඡකස්ස[13] මංසලොහිතං සණ්ඨාති තාව එකං වෙ ථනෙ ඨපෙත්වා සාවසෙසදොහිනා භවිතබ්බං අයං වච්ඡකස්ස කිඤ්චි අනවසෙසෙත්වා[14] දුහති ඛීරපකො[15] වච්ඡො ඛීරපිපාසාය සුස්සති සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තො[16] කම්පමානො මාතු පුරතො පතිත්වා කාලං කරොති මාතා පුත්තං[17] දිස්වා මය්හං පුත්තකො අත්තනො මාතු ඛීරං පාතුං න ලභතීති පුත්තසොකෙන නෙව යාවදත්ථං තිණානි ඛාදිතුං න පානීයං පාතුං සක්කොති ථනෙසු ඛීරං ඡිජ්ජති එවමස්ස ගොගණො'පි පරිහායති පඤ්චගොරසතො'පි පරිබාහිරො හොති. ගුන්නං පිතිට්ඨානං කරොන්තීති **ගොපිතරො**; ගාවො පරිණායන්ති යථාරුචි ගහෙත්වා ගච්ඡන්තීති **ගොපරිණායකා තෙ න[18] අතිරෙකපූජායාති** පණ්ඩිතො හි[19] ගොපාලකො එවරූපෙ උසභෙ

1. උරප්පමාණං s උදරප්ප
2. අපිවන්තා එව s / මාණං b.
3. පිපාසමානා b
4. ඉතර b.
5. පානීයානි s.
6. එකායදිසාය s.
7. චිණ්ණට්ඨානං b ආචිණ්ණට්ඨානං s.
8. ආලුලීයන්ති s
9. න පුන b.
10. රුහිතතිණං l.
11. සුක්ඛතිණං b s.
12. දොහී s.
13. වච්ඡස්ස b.
14. අසෙසෙත්වා s
15. ඛීරූපකො b
16. න සක්කොන්ති s.
17. පුත්තකං b s.
18. ගොපරිණායකා න b l.
19. පණ්ඩිතො b s.

අතිරෙකපූජාය පූජෙති පණීතං ගොභත්තං දෙති ගන්ධපඤ්චඞ්ගුලිකෙහි මණ්ඩෙති මාලං පිළන්ධෙති සිඞ්ගෙසු සුවණ්ණරජතකොසකෙ ඨපෙති රත්තිං පදීපං[1] ජාලෙත්වා චෙලවිතානස්ස හෙට්ඨා සයාපෙති අයං පන තතො එකසක්කාරම්පි න කරොති උසභා අතිරෙකපූජං අලභමානා ගොගණං න රක්ඛන්ති පරිස්සයං න විනොදෙන්ති[2] එවමස්ස ගොගණො'පි පරිහායති පඤ්චගොරසතො'පි පරිබාහිරො හොති.

ඉධාති ඉමස්මිං සාසනෙ; න රූපඤ්ඤූ හොතීති "චත්තාරො ච මහාභූතා[3] චතුන්නඤ්ච මහාභූතානං උපාදාය රූප"න්ති එවං වුත්තං රූපං ද්විහාකාරෙහි න ජානාති ගණනතො වා සමුට්ඨානතො වා ගණනතො න ජානාති නාම "චක්ඛායතනං සොත ඝාන[4] ජිව්හා කාය රූප සද්ද ගන්ධ රස ඵොට්ඨබ්බායතනං ඉත්ථින්ද්‍රියං පුරිසින්ද්‍රියං ජීවිතින්ද්‍රියං කායවිඤ්ඤත්ති වචීවිඤ්ඤත්ති ආකාසධාතු (ආපොධාතු[5]) රූපස්ස ලහුතා මුදුතා කම්මඤ්ඤතා උපචයො සන්තති රූපස්ස ජරතා[6] අනිච්චතා කබළිංකාරො ආහාරො"ති එවං පාළියා[7] ආගතා පඤ්චවීසති රූපකොට්ඨාසාති න ජානාති, සෙය්‍යථාපි සො ගොපාලකො ගණනතො ගුන්නං රූපං න ජානාති තථූපමො අයං භික්ඛු සො ගණනතො රූපං අජානන්තො රූපං පරිග්ගහෙත්වා අරූපං වවත්ථපෙත්වා රූපාරූපං පරිග්ගහෙත්වා පච්චයං සල්ලක්ඛෙත්වා ලක්ඛණං ආරොපෙත්වා කම්මට්ඨානං මත්ථකං පාපෙතුං න සක්කොති, සො යථා තස්ස ගොපාලකස්ස ගොගණො න වඩ්ඪති එවං ඉමස්මිං සාසනෙ සීලසමාධිවිපස්සනාමග්ගඵලනිබ්බානෙහි න වඩ්ඪති, යථා ච සො ගොපාලකො පඤ්චහි ගොරසෙහි පරිබාහිරො හොති එවමෙවායං[8] අසෙඛෙන සීලක්ඛන්ධෙන-පෙ-[9] ඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙනාති පඤ්චහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පරිබාහිරො හොති. සමුට්ඨානතො න ජානාති නාම එත්තකං රූපං එකසමුට්ඨානං එත්තකං ද්විසමුට්ඨානං එත්තකං තිසමුට්ඨානං එත්තකං චතුසමුට්ඨානං එත්තකං න කුතොචි සමුට්ඨාතීති[10] න ජානාති සෙය්‍යථාපි සො ගොපාලකො වණ්ණතො ගුන්නං රූපං න ජානාති තථූපමො අයං භික්ඛු සො සමුට්ඨානතො රූපං අජානන්තො රූපං පරිග්ගහෙත්වා අරූපං වවත්ථපෙත්වා[11]-පෙ-පරිබාහිරො හොති. න ලක්ඛණකුසලො හොතීති "කම්මලක්ඛණො බාලො කම්මලක්ඛණො පණ්ඩිතො"ති එවං වුත්තං කුසලාකුසලකම්මං පණ්ඩිතබාල[12] ලක්ඛණන්ති න ජානාති සො එවං අජානන්තො බාලෙ වජ්ජෙත්වා පණ්ඩිතෙ න සෙවති බාලෙ වජ්ජෙත්වා[13] පණ්ඩිතෙ අසෙවන්තො කප්පියාකප්පියං කුසලාකුසලං

1. කොසකෙ ච ධාරෙති රත්තිං දීපං b.
2. න වාරෙන්ති b s.
3. චත්තාරි ච මහාභූතානි b l s.
4. චක්ඛායතනං s සොතං ඝානං ඝානායතනං b.
5. ආකාසධාතු b.
6. සන්තති ජරතා රූපස්සb.
7. පාළියං s
8. එවං b s අසෙසෙක්ඛෙන s.
9. සීලක්ඛන්ධෙන අසෙසෙඛෙන සමාධිපඤ්ඤාවිමුත්ති [විමුත්ති b s.
10. න කුතොචි සමුට්ඨානන්ති s
11. රූපං පරිග්ගහෙත්වා b අරූපං වවත්ථපෙත්වා s.
12. බාලපණ්ඩිත s.
13. අවජ්ජෙත්වා b.

සාවජ්ජානවජ්ජං ගරුකලහුකං සතෙකිච්ඡාතෙකිච්ඡං කාරණාකාරණං න ජානාති තං අජානන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති, සො යථා තස්ස ගොපාලකස්ස ගොගණො න වඩ්ඪති එවං ඉමස්මිං සාසනෙ යථාවුත්තෙහි සීලාදීහි න වඩ්ඪති සො ගොපාලකො විය ච[1] පඤ්චහි ගොරසෙහි පඤ්චහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පරිබාහිරො හොති. **න ආසාටිකං සාටෙතා**[2] **හොතීති** උප්පන්නං කාමවිතක්කන්ති එවං වුත්තෙ කාමවිතක්කාදයො න විනොදෙති; සො ඉමං අකුසලවිතක්කං ආසාටිකං අසාටෙත්වා[3] විතක්කවසිකො හුත්වා විචරන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති, සො යථා තස්ස ගොපාලකස්ස-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න වණං පටිච්ඡාදෙතා හොතීති** චක්ඛුනා රූපං දිස්වා නිමිත්තග්ගාහී හොතීති ආදිනා නයෙන සබ්බාරම්මණෙසු නිමිත්තං ගණ්හන්තො යථා සො ගොපාලකො න වණං පටිච්ඡාදෙති එවං සංවරං න සම්පාදෙති[4] සො විවටද්වාරො විචරන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න ධූමං කත්තා හොතීති.** සො ගොපාලකො ධූමං විය ධම්මදෙසනාධූමං න කරොති ධම්මකථං වා සරභඤ්ඤං වා උපනිසින්නකකථං[5] වා අනුමොදනං වා න කරොති; තතො නං මනුස්සා බහුස්සුතො ගුණවාති න ජානන්ති තෙ ගුණාගුණං අජානන්තා චතූහි පච්චයෙහි සඞ්ගහං න කරොන්ති සො පච්චයෙහි කිලමමානො බුද්ධවචනං සජ්ඣායං කාතුං වත්තපටිවත්තං පූරෙතුං කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න තිත්ථං ජානාතීති** තිත්ථභූතෙ[6] බහුස්සුතභික්ඛූ න උපසඞ්කමති; අනුපසඞ්කමන්තො ඉදං භන්තෙ බ්‍යඤ්ජනං කථං රොපෙතබ්බං[7] ඉමස්ස භාසිතස්ස කො අත්ථො ඉමස්මිං ඨානෙ පාළි කිං වදති ඉමස්මිං ඨානෙ අත්ථො කිං දීපෙතීති එවං න පරිපුච්ඡති න පරිපඤ්හති න ජානාපෙතීති අත්ථො; තස්ස තෙ එවං අපරිපුච්ඡතො අවිවටං[8] න විවරන්ති භාජෙත්වා න දෙසෙන්ති අපාකටං පාකටං න කරොන්ති අනුත්තානීකතඤ්ච න උත්තානීකරොන්ති[9] අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානීයෙසු ධම්මෙසු[10] අනෙකවිධාසු කඞ්ඛාසු එක[11] කඞ්ඛම්පි න පටිවිනොදෙන්ති; කඞ්ඛා එව[12] හි කඞ්ඛාඨානීයා ධම්මා නාම තත්ථ එකකඞ්ඛම්පි[13] න නීහරන්තීති අත්ථො. සො එවං බහුස්සුතතිත්ථං අනුපසඞ්කමිත්වා සකඞ්ඛො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති යථා වා සො ගොපාලකො තිත්ථං න ජානාති එවං අයම්පි[14] භික්ඛු ධම්මතිත්ථං න ජානාති අජානන්තො අවිසයෙ පඤ්හං

---

1. විය s.
2. භාරෙතා b.
3. අකුසලවිතක්කං අසොධෙත්වා s.
4. වණං න b s පපටිච්ඡාදෙති b
5. උපනිසින්නකථං s.
6. තිත්ථෙව s.
7. රූපෙතබ්බං b පූරෙතබ්බං s.
8. අවිවටඤ්චෙව b.
9. භාජෙත්වා න දෙසෙන්ති b අනුත්තානි කතඤ්ච නඋත්තානිං [කරොන්ති අපාකටං ච න පාකටං කරොන්ති b [අනුත්තානී කතං න උත්තානීකරොන්ති අපාකටඤ්ච පාකටං නකරොන්ති s.
10. ධම්මෙසූති b.
11. එකං කඞ්ඛම්පි s එකකඞ්ඛම්පි l.
12. කඞ්ඛායෙව b s.
13. එකං කඞ්ඛම්පි s කඞ්ඛාපි b.
14. අයං

පුච්ඡති අභිධම්මියං[1] උපසඞ්කමිත්වා කප්පියාකප්පියං පුච්ඡති විනයධරං උපසඞ්කමිත්වා රූපාරූපපරිච්ඡෙදං පුච්ඡති තෙ අවිසයෙ පුට්ඨා[2] කථෙතුං න සක්කොන්ති සො අත්තනා සකඞ්ඛො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න පීතං ජානාතීති** යථා සො ගොපාලකො පීතාපීතං න ජානාති එවං ධම්මූපසංහිතං පාමුජ්ජං[3] න ජානාති න ලභති සවනමයං පුඤ්ඤකිරියවත්ථුං නිස්සාය ආනිසංසං න වින්දති ධම්මසවනං[4] ගන්ත්වා සක්කච්චං න සුණාති නිසින්නො නිද්දායති කථං කථෙති අඤ්ඤවිහිතකො හොති සො සක්කච්චං ධම්මං අසුණන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **න වීථිං ජානාතීති** සො **ගොපාලකො** මග්ගාමග්ගං විය අයං ලොකියො අයං ලොකුත්තරොති අරියං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං යථාභූතං නප්පජානාති අජානන්තො ලොකියමග්ගෙ අභිනිවිසිත්වා ලොකුත්තරං නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොති.-පෙ-පරිබාහිරො හොති **න ගොචරකුසලො හොතීති** සො ගොපාලකො පඤ්චාහසත්තාහචාරෙ[5] විය චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ ඉමෙ ලොකියා ඉමෙ ලොකුත්තරාති යථාභූතං නප්පජානාති අප්පජානන්තො සුඛුමට්ඨානෙසු අත්තනො ඤාණං චරාපෙත්වා[6] ලොකියසතිපට්ඨානෙ[7] අභිනිවිසිත්වා ලොකුත්තරං නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **අනවසෙසදොහී හොතීති** පටිග්ගහණෙ මත්තං අජානන්තො අනවසෙසං දුහති; නිද්දෙසවාරෙ පනස්ස **අභිහට්ඨුං පවාරෙන්තීති** අභිහරිත්වා පවාරෙන්ති; එත්ථ ච ද්වෙ අභිහාරා වාචාභිහාරො පච්චයාභිහාරොති.[8] වාචාභිහාරො නාම මනුස්සා භික්ඛුස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වදෙය්‍යාථ භන්තෙ යෙනත්ථොති පවාරෙන්ති, පච්චයාභිහාරො නාම වත්ථාදීනි වා සප්පිනවනීතාදීනි[9] වා ගහෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස[10] සන්තිකං ගන්ත්වා ගණ්හථ භන්තෙ යාවතකෙන[11] අත්ථොති වදන්ති; **තත්‍ර භික්ඛු මත්තං න ජානාතීති** භික්ඛු තෙසු පච්චයෙසු පමාණං න ජානාති; දායකස්ස වසො වෙදිතබ්බො දෙය්‍යධම්මස්ස වසො වෙදිතබ්බො අත්තනො ථාමො වෙදිතබ්බොති ඉමිනා නයෙන[12] පමාණයුත්තකං අග්ගහෙත්වා යං ආහරන්ති තං සබ්බං ගණ්හාතීති[13] අත්ථො, මනුස්සා විප්පටිසාරිනො න පුන අභිහරිත්වා පවාරෙන්ති, සො පච්චයෙහි කිලමන්තො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා වඩ්ඪෙතුං න සක්කොති-පෙ-පරිබාහිරො හොති. **තෙ න අතිරෙකපූජාය පූජෙතා හොතීති** සො ගොපාලකො මහාවසභෙ[14] විය ථෙරෙ භික්ඛූ ඉමාය ආවි චෙව රහො ච මෙත්තාකායකම්මාදිකාය අතිරෙකපූජාය

1. අභිධම්මිකං s ආභිධම්මිකං b.
2. පුච්ඡා s.
3. සඤ්ඤිතං b s පාමොජ්ජං b.
4. ධම්මසවනග්ගං b s.
5. පඤ්චාහිකසත්තාහිකචාරං s. පඤ්චාහිකචාරං වියසත්තාහිකචාරං b.
6. ඤාණං අපනාමෙත්වා s. අචරාපෙත්වා b.
7. සතිපට්ඨානෙසු l.
8. වාචාභිහාරො ච පච්චයාභිහාරොච b.
9. සප්පිනවනීතපණීතාදීනි b.
10. භික්ඛුස්ස b s.
11. යාවත්තකෙන s.
12. නියාමෙනෙව s.
13. ගණ්හාතීති b l.
14. මහාඋසභෙ b s.

න පූජෙන්ති; තතො ථෙරා[1] ඉමෙ අම්හෙසු ගරු චිත්තීකාරං[2] න කරොන්තීති නවකෙ භික්ඛූ චීහි සඞ්ගහෙහි න සඞ්ගණ්හන්ති නෙව ධම්මසඞ්ගහෙන සඞ්ගණ්හන්ති න ආමිසසඞ්ගහෙන[3] චීවරෙන වා පත්තෙන වා[4] පත්තපරියාපන්නෙන වා වසනට්ඨානෙන වා කිලමන්තෙ'පි[5] න පටිජග්ගන්ති පාළිං වා අට්ඨකථං වා ධම්මකථාබන්ධං[6] ගුළ්හගන්ථං වා න සික්ඛාපෙන්ති, නවකා ථෙරානං සන්තිකා සබ්බසො ඉමෙ ච සඞ්ගහෙ අලභමානා ඉමස්මිං සාසනෙ පතිට්ඨාතුං න සක්කොන්ති යථා තස්ස ගොපාලකස්ස ගොගණො න වඩ්ඪති එවං සීලාදීහි න වඩ්ඪන්ති, යථා ච සො ගොපාලකො පඤ්චහි ගොරසෙහි එවං පඤ්චහි ධම්මක්ඛන්ධෙහි පරිබාහිරා හොන්ති. සුක්කපක්ඛො[7] කණ්හපක්ඛෙ වුත්තවිපල්ලාසවසෙන යොජෙත්වා වෙදිතබ්බොති.[8]

මනොරථපූරණියා අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය

එකාදසකනිපාතවණ්ණනා

නිට්ඨිතා.

එත්තාවතා ච—

ආයාචිතො සුමතිනා ථෙරෙන භදන්තජොතිපාලෙන
කඤ්චීපුරාදිසු මයා පුබ්බෙ සද්ධිං වස(න්තෙ)න.[a]

වරතම්බපණ්ණිදීපෙ මහාවිහාරම්හි (වස) නකාලෙ'පි
පාකංගතෙ විය දුමෙ වලඤ්ජමානම්හි[9] සද්ධම්මෙ.

පාරං පිටකත්තයසාගරස්ස ගන්ත්වා ඨිතෙන සු(ම)තිනා,
පරිසුද්ධාජීවෙනා (භි)යාචිතො[10] **ජීවකෙනාපි.**

ධම්මකථාය නිපුණපරමනිකායස්ස(ට්ඨකථං) ආරද්ධා,[11]
යමහං චිරකාලට්ඨිතිමිච්ඡන්තො සාස(නත්ථා)නං.[12]

සා හි මහාඅට්ඨකථාය සාරමාදාය නිට්ඨිතා එසා,
චතුනවුතිපරිමාණාය[13] පාළියා[14] භාණවාරෙහි.

සබ්බාගමසංවණ්ණනමනොරථො පූරිතො ච මෙ[15] යස්මා,
එතාය **මනොරථපූරණීති** නාමං තතො අස්සා.

---

1. තෙ ථෙරා s.
2. චිත්තීකාරං b.
3. න ආමිසසඞ්ගහෙන සඞ්ගණ්හන්ති, ආමිසසඞ්ගහෙන සඞ්ගණ්හන්ති s.
4. චීවරෙනවා සුත්තෙන වා s.
5. කිලමන්තෙ මිලායන්තෙ s.
6. බන්ධං වා b s.
7. සුක්කපක්ඛො පඤ්ඤා b.
8. යොජෙතබ්බා b වෙදිතබ්බා සෙසං ඉමස්මිං චෙව වග්ගෙ ඉතො ච උත්තරි සබ්බසුත්තෙසු උත්තානත්ථමෙවාති s.
9. වාතහතෙ විය දුමෙ පලුජ්ජමානම්හි s.
10. පරිසුද්ධාජීවෙන යාචිතො'පි s.
11. ධම්මකථාය නිපුණෙහි පරමනිකායස්ස කාතුමාරද්ධා b. ධම්මකථානයනිපුණෙහි ධම්මකථිකෙහි අපරිමාණෙහි පරිකිලිතපරිපජ්ජිතස්ස සමායචිත්තස්ස, අට්ඨකථං අඞ්ගුත්තරමහානිකායස්ස කාතුමාරද්ධා s. a. කඤ්චිපුරාදිසු අයං පුබ්බසද්ධිවසන්තb.
12. සාසනවරස්ස b s.
13. න වුතිපරිමාණාය b.
14. පාළියා s.
15. පූරිතො මෙ s.

එකූනසට්ඨිමත්තො විසුද්ධිමග්ගො'පි භාණවාරෙහි,
අත්ථප්පකාසනත්ථාය[1] ආගමානං කතො යස්මා.

තස්මා තෙන සහායං ගාථාගණනානයෙන[2] අට්ඨකථා,
තීහධික[3] දියඩ්ඪසතං විඤ්ඤෙය්‍යා භාණවාරානං.

තීහධික[2] දියඩ්ඪසතප්පමාණමිති භාණවාරතො එසා[4]
සමයං පකාසයන්තී මහාවිහාරාධිවාසීනං.

මූලට්ඨකථාසාරං ආදාය මයා ඉමං කරොන්තෙන,
යං පුඤ්ඤමුපචිතං තෙන සබ්බලොකො සුඛී හොතු[5]

පරමවිසුද්ධ[6] සද්ධාබුද්ධිවිරියපතිමණ්ඩිතෙන සීලාචාරජ්ජවමද්දවාදි[7] ගුණසමුදයසමුදිතෙන සකසමයසමයන්තරගහනජ්ඣොගාහනසමත්ථෙන පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසමන්නාගතෙන තිපිටකපරියත්තිප්පභෙදෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤාණප්පභාවෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගතමධුරොදාරවචනලාවණ්ණයුත්තෙන යුත්තමුත්තවාදිනා වාදිවරෙන මහාකවිනා පභින්නපටිසම්භිදාපරිවාරෙ ඡළභිඤ්ඤාදිප්පභෙදගුණපතිමණ්ඩිතෙ උත්තරිමනුස්සධම්මෙ සුප්පතිට්ඨිතබුද්ධීනං ථෙරානං ථෙරවංසප්පදීපානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන සුවිපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා **බුද්ධඝොසොති** ගරූහි ගහිත[8] නාමධෙය්‍යෙන ථෙරෙන කතායං **මනොරථපූරණී** නාම අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා.[9]

තාව තිට්ඨතු ලොකස්මිං ලොකනිත්ථරණෙසිනං
දස්සෙන්තී[10] කුලපුත්තානං නයං චිත්තවිසුද්ධියා
යාව බුද්ධොති නාමම්පි සුද්ධචිත්තස්ස තාදිනො
ලොකම්හි ලොකජෙට්ඨස්ස පවත්තති මහෙසිනොති.

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථා
නිට්ඨිතා.

---

1. අත්ථපකාසනත්ථාය b.
2. කථාගණනානයෙනb.
3. තිහාධික b s.
*. භාණවාරතො එවං s.
5. හොතුතෙන සංඛා සුඛීලොකොති b s.
6. පරමසුවිසුද්ධ s.
7. මද්දවතාදි s.
8. ගරූහිකත s.
9. නිකායට්ඨකථා (ය එකාදසකනිපාතවණ්ණනා) b.
10. දස්සෙති s,

මා ල භා රි නී.

1. සහිතත්ථසමුජ්ජලම්හි විජ්ජා-
දිකලඞ්කාරවිහාරතලලජස්මිං,
සිරිධම්මයසාදි ධම්මරාම-
ත්ථවිරෙ සඞ්ඝපතී දිසාවයස්මිං.

2. සුමතීහි යතීහි රාධිතො'හං
මුනිනො සාසනපාලනත්ථිකෙහි,
විමලීකරණං සමාරභිං යං
පවරඞ්ගුත්තරිකත්ථවණ්ණනායං.

3. සිරිසක්‍යමුනින්දවජ්ජිරස්මිං
රසවෙදම්බුධිලොචනෙ බ්‍යතීතෙ,
නිපුණත්ථමනොරථාදිපූර-
ණ්‍යාභිධානට්ඨකථාය තං සමත්තං.

4. සුචිරට්ඨලිපිප්පමාදබද්ධං
පචිනොදෙසිමනක්ඛරං අබද්ධං,
අපි චෙත්ථ පුරාලිපිසචලද්ධං
පරිහීනත්ථවසා ක්වචොපලද්ධං.

5. ජිනධම්මපදනුරක්ඛනත්ථං
ලිපිජාතං දූරිතං නිරාකරොන්තො,
යම්භාවිනිමබහුතං සුචිණ්ණං
සුඛිතා තෙන පජාඛිලාපි හොතු.

අඞ්ගුත්තරනිකායට්ඨකථාය

සංවණ්ණිතපදානං අනුක්කමණිකා.

INDEX.

පිට්ඨඞ්කො.

අකණ්හං අසුක්කං 578
අකතං හොති 584, 672, 770, 847
අකතකම්මෙහි ච 612
අකතකල්‍යාණො 552
අකතඤ්ච අකතතො 598
අකතඤ්ඤුතා 577
අකතපාතරාසො 718
අකතවෙදිතා 577
අකථං කපි 573
අකතිට්ඨගාමී 700
අකරණීයං 727
අකරණීයා 706, 813
අකසිරලාභී 479, 790
අකාමකස්සබිලං 682
අකාරුණිකො 848
අකාලඤ්ඤූ 738
අකාලවාදී 478
අකාලෙන 478, 629
අකාලෙන වදති 838
අකිච්චං කරොති 516
අකිච්ඡලාභී 479
අකිඤ්චනො 859
අකිරියවාදා 497
අකිරියවාදෙ 743
අකුක්කුච්චකජාතං 562
අකුතොභයං 481
අකුතොභයා 605
අකුප්පං 615
අකුප්පධම්මො 616
අකුප්පා 674
අකුසලං 555

පිට්ඨඞ්කො.

අකුසලසඞ්ඛාතා 795
අකුසලස්ස සමාපත්ති 584
අකුසලා ධම්මා 854
අකුසලාපි ධම්මා 690
අකුසලූපසංහිතං 631
අකුසලෙ ධම්මෙ 686
අකුසලෙහි 471
අක්කොසක පරිභාසකො-
-514, 645, 849
අක්කොසිතබ්බා 776
අක්ඛණ වෙධී 811
අක්ඛතො 679
අක්ඛමො 541
අක්ඛමො හොති රූපානං 614
අක්ඛාතො 867
අඛණ්ඩානි 655
අඛිලො 480
අඛෙත්තඤ්ඤූ 683
අගතිගමනානි 475
අගපිතො 491
අගාරං අජ්ඣාවසතා 565
අගාරවා 642
අගාරවො 477, 585
අගාරියපටිපත්ති* 630
අගොචරෙ 791
අගොචරො 685
අග්ගං 630
අග්ගඤ්ඤා 487
අග්ගඤ්ඤානි 771
අග්ගපඤ්ඤත්තියො 474
අග්ගප්පසාදා 503

	පිටඞ්කො.
අග්ගපදස්මිං	863
අග්ගමක්ඛායති	475, 503, 819
අග්ගරසපරිතිත්තො	637
අග්ගළං	833
අග්ගළං ආකොටෙසි	795
අග්ගාය පරෙන්ති	817
අග්ගි	713
අග්ගිභයං	530
අග්ගි වා විසං වා සත්ථං වා කමති	865
අග්ගිවෙස්සො*	554
අග්ගිස්සාදනං	714
අග්ගෙ විරජ්ජති	832
අග්ගො	526
අග්‍යාගාරං	860
අඞ්කතො	531
අඞ්කො	532
අඞ්ගණං	841
අඞ්ගාරකාසූපමා	612, 764
අඞ්ගීරසං	638
අඞ්ගුලිපතොදකෙහි	790
අඞ්ගෙන	687
අඞ්ගෙහි	650, 756, 868
අචක්ඛුකා	518
අචක්ඛුස්සං	644
අචරිමං	700
අචිත්තීකත්වා දෙති	624
අචින්තෙය්‍යානි	521
අචිරපක්කන්තස්ස	851
අචිරපක්කන්තෙ	739
අචිරපක්කන්තෙ දෙවදත්තෙ	519
අචිරපක්කන්තෙසු	675
අචෙලකො	563
අච්චගමා	798
අච්චන්තනිට්ඨො	721, 864
අච්චන්තපරියොසානො	721
අච්චන්තබ්‍රහ්මචාරී	721
අච්චන්තයොගක්ඛෙමී	721
අච්චයො	798

	පිටඞ්කො.
අච්චරුචි	670
අච්චායතා	680
අච්චාරද්ධං	680
අච්චාසන්නෙන කම්මං කාරෙති	790
අච්චුග්ගතො	726
අච්චොගාළ්හං	778
අච්ඡරිකං වාදෙසි	773
අච්ඡරියං	510
අච්ඡරියං භො ගොතම	554
අච්ඡාදෙසි	868
අච්ඡිද්දෙන	837
අච්ඡෙජ	473
අච්ඡෙච්ඡි තණ්හං	547
අච්ඡොදිකා	628
අජද්ධුමාරිකං	778
අජපාලනිග්‍රොධෙ	476
අජ්ජවං	643
අජ්ජවෙන	528, 643
අජ්ඣත්තං	570, 675
අජ්ඣත්තං අරූපසඤ්ඤී	782, 783
අජ්ඣත්තං ඉත්ථින්ද්‍රියං	715
අජ්ඣත්තං චෙතොසමථ- -මනුයුත්තො	815
අජ්ඣත්තං චෙතොසමථස්ස	526
අජ්ඣත්තං චෙතොසමථං	609
අජ්ඣත්තං යෙව සති සූපට්ඨිතා හොති	581
අජ්ඣත්තං රූපසඤ්ඤී	781
අජ්ඣත්තං වා	666
අජ්ඣත්තං සඞ්ඛිත්තං	711
අජ්ඣත්තං සුඛදුක්ඛං	543
අජ්ඣත්තං සුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍ය	807
අජ්ඣත්තං සුපට්ඨිතා	540
අජ්ඣත්තං සුසමාහිතො	496
අජ්ඣත්තඤ්ච න ජානාති	518
අජ්ඣත්තමෙව සන්තිට්ඨති	542
අජ්ඣත්තරතො	787
අජ්ඣත්තිකස්ස උපාදාය	574
අජ්ඣත්තිකා	547

පිට්ඨඞ්කො.

අජ්ඣාචරිතුං 796
අජ්ඣාරූහා 603
අජ්ඣාවසති 610, 635
අජ්ඣෙසනාති 779
අජ්ඣොගාළ්හා 726
අජ්ඣොත්ථරති 611
අජ්ඣොමද්දති 757
අජ්ඣොමුච්ඡිතො 603
අජ්ඣොසානං 807
අජ්ඣොසිතං සච්චමුතංපරෙසං 485
අඤ්ජලිකම්මසාමීචිකම්මං 775
අඤ්ඤං ආරාධෙය්‍ය 628
අඤ්ඤං වීරංගමිස්සති 658
අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති 615
අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්ති 675
අඤ්ඤතරං මනොමයං 602
අඤ්ඤතරං මනොමයං කායං 628
අඤ්ඤතරං සාමඤ්ඤඞ්ගං 562
අඤ්ඤතරස්මිං 564
අඤ්ඤතරෙ 689
අඤ්ඤත්‍ර උපලාපනාය 706
අඤ්ඤත්‍ර දිට්ඨිපදෙහි 727
අඤ්ඤත්‍ර මිත්‍රභෙදා 706
අඤ්ඤත්‍රෙව 510
අඤ්ඤථත්තං කිඤ්චි 516, 831
අඤ්ඤථාභාවො 470
අඤ්ඤථාසමි 575
අඤ්ඤදත්ථු 481, 630
අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඵලානි 678
අඤ්ඤාව්‍යාකරණානි 615
අඤ්ඤා චිත්තං 613
අඤ්ඤාචිත්තං උපට්ඨපෙති 533
අඤ්ඤාතමානී 625
අඤ්ඤාතුකාමො 628
අඤ්ඤාපටිවෙධො 761
අඤ්ඤාපෙතුං 836
අඤ්ඤාඵලො 813
අඤ්ඤෙ අසෙස උබ්බජෙතා 756
අඤ්ඤෙන 663

පිට්ඨඞ්කො.

අඤ්ඤෙනඤ්ඤං පටිචරති 739
අඤ්ඤෙනපි පරියායෙන 775
අඤ්ඤෙ'පි කිර භො සත්තා 533
අඤ්ඤෙය්‍යා 672
අඤ්ඤෙසං ගීතානං 637
අඤ්ඤෙසං පුථුසමණ-
-බ්‍රාහ්මණානං 637
අඤ්ඤෙසු 724
අඤ්ඤෙ මෙ ආකප්පා-
-කරණීයො 839
අඤ්ඤෙ වා අඤ්ඤං 591
අට්ටකො 634
අට්ටියෙය්‍ය 798
අට්ඨකනාගරො 866
අට්ඨ පහාරද 761
අට්ඨමං භවං 695
අට්ඨමො විමොක්ඛො 783
අට්ඨලොකධම්මෙ 738
අට්ඨසතං තණ්හාවිචරිතං 576
අට්ඨානෙ 848, 860
අට්ඨානෙ'පි භවං 861
අට්ඨිකඞ්කලූපමා 611
අට්ඨිකත්වා 529
අට්ඨිතායෙව 678
අට්ඨිවෙධවිද්ධො 529
අඩ්ඪරත්තං 690
අඩ්ඪවාදං වදෙය්‍ය 827
අඩ්ඪො 697
අණුං ථූලං 671
අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු 472
අණ්ඩකොසම්හා 748
අණ්ඩභූතා 533
අණ්ඩභූතාය 746
අණ්ඩානි 731
අතක්කාවචරං 558
අතම්මයො 695
අතරමානො 833
අතිකාලෙන 614
අතික්කම්ම රූපෙ 818
අතිචරිතො 514

	පිට්ඨඞ්කො.
අතිප්පබලං	516
අතිදිවා	615
අතිනාමෙති	609
අතිනිපාතං	693
අතිපාතෙය්‍ය	510, 813
අතිමඤ්ඤතෙ	724
අතිමානං	693
අතිමීළ්හජො	634
අතිසිත්වා	859
අතිරච්ඡාන කථිකො	738
අතිරෙකං	632
අතිරෙක පූජාය	870
අතිරෙකපූජාය පූජෙතා	873
අතිරෙකාය	632
අතිලීනං	680
අතිවත්තති	475, 716
අතිවිජ්ඣ	675
අතිවෙලං	647
අතිසිථිලො	680
අතීතංසෙ	679
අතීතත්ථො	765
අතීතානි ඡත්තිංස	576
අතුලං	787
අතුලඤ්චසම්භවං	787
අතෙකිච්ඡා	619
අතෙකිච්ඡො	689
අතොභයං	714
අත්තගුත්තියා	518
අත්තචතුත්ථො	597
අත්තත්ථම්පි	635
අත්තදත්තං	669
අත්තනා	852
අත්තන්තපො	563
අත්තපරිතාපනානුයොගං	563
අත්තපරිත්තාය	518
අත්තභාවපටිලාභො	544, 616
අත්තභාවිතං	474
අත්තභාවෙන උද්දිසෙසති	718
අත්තමනා	533
අත්තමනො	581, 668

	පිට්ඨඞ්කො.
අත්තරක්ඛාය	518
අත්තරූපෙන	529
අත්තවධාය ගබ්භං ගණ්හාති	519
අත්තවිපත්ති	739
අත්තසඤ්චෙතනා කමති	544
අත්තසම්භවං	787
අත්තසම්මාපණිධි	498
අත්තා	839
අත්තානං	714
අත්තානං ආවිකත්තා	604
අත්තානං දමෙන්ති	517
අත්තානඤ්ච පරඤ්ච-	
-අනුපගච්ච	625
අත්තානුක්කංසෙති	491
අත්තානුදිට්ඨි	696
අත්තානුපෙක්ඛී	617
අත්තානුවාදභයං	530
අත්ථං	603
අත්ථං ගච්ඡන්ති යත්ථච	475
අත්ථං ගහෙත්වාන	724
අත්ථං න ජානාති	725
අත්ථං නප්පජානාති	610
අත්ථං රිඤ්චති	694
අත්ථකාමි	577
අත්ථකුසලො	629
අත්ථගමඤ්ච	842
අත්ථගමාය	661, 812
අත්ථගමො	509
අත්ථඞ්ගමං	471
අත්ථචරියා	498
අත්ථචරියාය	763
අත්ථඤ්ඤංකිඤ්චි	546
අත්ථඤ්ඤූ	619
අත්ථතො පරියාදතං	536
අත්ථද්ධං	600
අත්ථපටිසම්භිදා	545, 614
අත්ථපටිසංවෙදිනො	588
අත්ථපදං	675, 795
අත්ථමඤ්ඤාය	467, 527, 553
අත්ථවසං	637

පිට්ඨඞ්කො.

අනභිහිංසමානො 810
අනභිරතසඤ්ඤා 607
අනභිරතසඤ්ඤී * 540
අනභිරතිං 837
අනභිරතො ච බ්‍රහ්මචරියං-
-චරාමි 605
අනයං 849
අනයබ්‍යසනං 627, 705, 849
අනරියං 664
අනරියපරියෙසනා 582
අනරියවොහාරා 582, 783
අනලසො 491
අනවජ්ජබලං 537
අනවජ්ජසුඛං * 517, 570
අනවජ්ජසුඛස්සෙතං 517
අනවජ්ජාති 486, 671
අනවඤ්ඤත්තිකාමො 697, 738
අනවඤ්ඤපටිලාභාය 537
අනවට්ඨිතතො 695
අනවත්ථචාරිකං 623, 646
අනවයො 620,
අනවසෙසදෙහී 870, 873
අනස්සාසිකා 726
අනාගතානි ඡත්තිංස 576
අනාගන්තා ඉත්ථත්තං 716
අනාගන්තාරො ඉත්ථත්තං 545
අනාගමනදිට්ඨිකො 624, 801
අනාගමනීයං වත්ථුං 695
අනාගාමිතාය 863
අනාගාමී හොති 716
අනාඝාතං 837
අනාතාපී 472
අනාදරො 480
අනාදෘතො 471
අනාදිසිත්වා 757
අනාදෙය්‍යවාචසංවත්තනිකො 772
අනානාකපිකො 738
අනාපජ්ජ අකුසලං 838
අනාපුච්ඡා 796

පිට්ඨඞ්කො.

අනාමන්තචාරෙ ආපජ්ජති 647
අනායාසා 725
අනායුස්සා 618
අනාලයෙ ධම්මෙ 533
අනාවත්තිධම්මං 808
අනාසනෙ 685
අනාසවං 650
අනාසෙවිතො 815
අනාළ්හියො 673
අනිකට්ඨ චිතෙතා 536
අනික්ඛිත්තධුරෙ 694
අනික්ඛිත්තධුරො කුසලෙසු-
-ධම්මෙසු 583
අනිච්චතද්දුක්ඛුං 512
අනිච්චතො 531, 764, 810
අනිච්චසඤ්ඤං 806
අනිච්චසඤ්ඤා 609, 665
අනිච්චසඤ්ඤාදයො 710
අනිච්චසඤ්ඤී 699
අනිච්චා 726, 838
අනිච්චානුපස්සී 540, 699, 722
අනිච්චුච්ඡාදනපරිමද්දන-
-විද්ධංසනධම්මස්ස 800
අනිච්චෙ දුක්ඛසඤ්ඤා 609, 665
අනිච්චෙ නිච්චන්ති භික්ඛවෙ-
-සඤ්ඤාවිපල්ලාසො 512
අනිධානවතිං වාචං භාසිතා 478
අනිප්ඵලො 861
අනිමිත්තං 720
අනිමිත්තං චෙතොසමාධිං 688
අනිමිත්තා චෙතොවිමුත්ති 657
අනිරාකතජ්ඣානො 845, 846
අනිවත්ති 606
අනිස්සරවිකප්පී 617
අනිස්සාමතිකා 563
අනිස්සිතාය 511
අනීතිසම්පදා 769
අනීතිහං 486
අනුකම්පං උපාදාය 598, 609, 842

	පිටඅඞ්කා.
අනුකම්පකෙන	609
අනුකම්පන්තා	720
අනුකම්පන්ති	600, 606
අනුකම්පාය	552
අනුකම්පිකා	658
අනුකූලං	508
අනුකූලයඤ්ඤං	507
අනුක්කමං	600
අනුග්ගහෙස්සාමි	558, 581
අනුග්ගහො	837
අනුචරන්තිපි	673
අනුට්ඨානමලා ඝරා	757
අනුට්ඨිතා	656, 784
අනුට්ඨිතාය	736
අනුතපෙස්සති	765
අනුතප්පා	657
අනුත්තරං	619
අනුත්තරං යොගක්ඛෙමං	524
අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං	715,746
අනුත්තරා	465
අනුත්තරාය සම්බොධාය	562
අනුත්තරියානි	650
අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ	682
අනුද්දයතං පටිච්ච	625
අනුද්දයාය	552
අනුද්ධංසෙති	611
අනුධම්මචාරිනො	786
අනුධම්මතං	509
අනුනය සංයොජනං	697
අනුපක්කුට්ඨො	620
අනුපට්ඨිතාය සතියා	611
අනුපපාදෙන්තො ගාරය්හා	555
අනුපරියගා	736
අනුපරියාය පථං	855
අනුපරියාය පථො	728
අනුපරිවත්තති	557, 738
අනුපරිවත්තන්ති	738
අනුපලිත්තො ලොකෙන	506
අනුපහච්ච	624, 625

	පිටඅඞ්කා.
අනුපහච්ච තලං	719
අනුපාදා නිබ්බානං	832
අනුපාදා පරිනිබ්බානං	719
අනුපාදාය	674
අනුපාදාය ආසවෙහි	680
අනුපාදාය යෙ රතා	859
අනුපාදා විමුච්චන්ති	660
අනුපාදා විමොක්ඛො	832
අනුපාදියං න පරිතස්සති	722
අනුපාදිසෙසං	798
අනුපාදිසෙසා	720
අනුපුබ්බකිරියාය	761
අනුපුබ්බනින්නො	758
අනුපුබ්බනිරොධා	809
අනුපුබ්බපටිපදාය	761
අනුපුබ්බවිහාරා	809
අනුපුබ්බසික්ඛාය	761
අනුපුබ්බෙන	631
අනුප්පත්තසදත්ථො	675
අනුප්පදස්සති	601
අනුප්පදාතා	565
අනුප්පදාතරතො	720
අනුප්පදානෙත	603
අනුප්පන්නො	467
අනුප්පවෙච්ඡති	515
අනුප්පවෙච්ඡන්ති	861
අනුප්පාදධම්මා	742
අනුබන්ධිතබ්බං	779
අනුභවිස්සති	862
අනුමත්තා මයා	864
අනුමොදන්ති	600
අනුමොදාමි	669
අනුමොදිතබ්බං	504
අනුමොදිත්වා	706
අනුයුඤ්ජති	609
අනුයුත්තො	644, 657
අනුයොගාය	643
අනුයොගො	567
අනුරක්ඛති	474

	පිට්ඨංකො.
අත්ථවසෙ	580
අත්ථවාදී	566
අත්ථවිනිච්ඡයඤ්ඤූ	603
අත්ථවෙදං	651
අත්ථසංහිතං	566
අත්ථසංහිතෙන	629, 838
අත්ථසම්පදං	770
අත්ථස්ස පත්ති	828, 829
අත්ථා පචුරා හොන්ති	624
අත්ථාභිනිබ්බත්තෙතුං	828
අත්ථාභිසමයා	509 601
අත්ථාය	607, 771
අත්ථාසම්පචුරාහොන්ති	514
අත්ථිකස්ස	795
අත්ථිඛෙවස	741
අත්ථිනාම	628
අත්ථි මෙ සෙය්‍යො	675
අත්ථි විපරිණාමො	831
අත්ථි සීහ පරියායො	753
අත්ථි සුඛං *	517
අත්ථුත්තරිං පදං සන්තං	719
අත්ථුපපරික්ඛාය	682
අත්ථුපපරික්ඛී	527, 764
අත්ථෙ අනත්ථෙ ච	509
අත්ථෙ විනෙත්තුං	620
අත්ථෙතං ඨානං	628
අත්ථෙන අත්ථො	863
අත්ථෙව අඤ්ඤත්ථත්තං	831
අත්ථො අත්ථං ගහෙත්වා	724
අත්ථො මෙ ගහිතො	724
අථ ඛො බොජ්ඣා උපාසිකා	791
අථ ඛො භබ්බාව තෙ	732
අථ ඛො සා භික්ඛුනී	539
අථ ඛො සො තීහිඨානෙහි	562
අථ ඛො සො භික්ඛු	798
අථ මෙ සබ්බෙසපි ගාරවො	478
අථෙනී	599
අදණ්ඩෙන	723
අදන්තදමනං	768

	පිට්ඨංකො.
අදස්සනං ගතො	814
අදස්සනපරියොසානා	677
අදූසකො	596
අදූසි මෙ	768
අදිට්ඨං න මඤ්ඤති	484
අදින්නං	796
අදුක්ඛමසුඛා මජ්ඣෙ	689
අද්දසං වා	667
අද්දසු	606
අද්ධගතා	478
අද්ධානක්ඛමො	592
අද්ධානමග්ගපටිපන්නො-හොති	504
අද්ධුවා	726
අද්වයං	828
අධම්මචරියා	696, 839
අධම්මවාදී	478
අධම්මිකා හොන්ති	519
අධිකරණං	580, 807, 836
අධිකරණං ආදියති	623
අධිකරණකාරකො	645
අධිකරණනිරොධං	836
අධිකරණනිරොධගාමිනිං-පටිපදං	836
අධිකරණසමථා	735
අධිකරණසමුදයං	836
අධිකරණසමුප්පාදවූපසම-කුසලො	856
අධිකරණානං	735
අධිකරණිකො	849
අධිගච්ඡෙය්‍ය	637
අධිගණ්හන්ති	771, 806
අධිගණ්හාති	596
අධිගතෙන	692
අධිගතො	840
අධිගමනීයානි	517
අධිගමාය	661, 812
අධිගමිං	815
අධිගමො	661

පිට්ටුවෙකා.

අධිගම්ම 815
අධිග්ගහිතා 487
අධිචිත්තං 662
අධිච්චසමුප්පන්නං 695
අධිට්ඨහ 680
අධිට්ඨාති 509, 662, 770, 810
අධිපඤ්ඤාධම්මවිපස්සනාය-
-526, 795, 841
අධිප්පායො 739
අධිමත්තං 559, 691, 771
අධිමානං 693
අධිමානසච්චො 849
අධිමානිකො 849
අධිමානෙන 615
අධිමුච්චමානො 700
අධිමුච්චිතා 622
අධිමුච්චෙය්‍ය 667
අධිමුත්තං හොති 682
අධිමුත්තස්ස 682
අධිමුත්තො හොති 681, 783
අධියමානො 634
අධිවචනං 822
අධිවත්තති 498
අධිවාසෙති 472, 793
අධිවුත්තිපදානං 826
අධිසයිතානි 732
අධිසීලෙ 710, 837
අධිසීලෙ සම්පවත්තනා 617
අධිසීලෙසු 648
අධුත්ති 599
අධො 828
අනාගාරියං පබ්බජෙය්‍යං 565
අනග්ගහිතචිත්තො 624
අනග්ගහීතං 602
අනච්ඡරියං 628
අනච්ඡරියං ඛො පන 762
අනජ්ඣාපන්නො 491
අනඤ්ඤාතෙ අඤ්ඤාතමානී 625
අනණ සුඛං * 517

පිට්ටුවෙකා.

අනතිමඤ්ඤමානො 634
අනතීතො 606, 663
අනත්තතො 532
අනත්තනි අත්තා 512
අනත්තමනො හොති 581
අනත්තසඤ්ඤා 609, 665
අනත්තසඤ්ඤා සණ්ඨාති 792
අනත්තානුපස්සී 700
අනත්ථං 694
අනත්ථං අධිපජ්ජති 725
අනත්ථම්පි 724
අනත්ථරහිතාය 564
අනත්ථසංහිතං 478, 664
අනත්ථාය 791
අනත්ථාය සංවත්තති 529
අනධිගතං 645
අනධිගතස්ස 789
අනධිවාසයතො 685
අනනුබොධා 465
අනනුයුත්තස්ස 731
අනනුයොගෙ 715
අනනුලොමිකාය 694
අනනුලොමිකෙන 614, 647
අනනුසයා 642
අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු 585
අනන්තරා 630
අනන්තරා ආසවානං ඛයො 630,662
අනපදෙසං 478
අනපලොකිතා 752
අනපෙඛොදනාහං භික්ඛවෙ-
-තස්මිං භික්ඛුස්මිං 584
අනපෙතො 600
අනබ්භක්ඛාතුකාමා 753
අනභාවං ගමෙති 472, 686
අනභාවකතා 742
අනභිජ්ඣා 496
අනභිජ්ඣාලු 496
අනභිභූතො 630
අනභිසිත්තො 524

	පිට්ඨඞ්කො.
අප්පටිවානචිත්තො	600
අප්පටිවානී	526, 659
අප්පටිවිජ්ඣන්තො	866
අප්පටිවිද්ධං	672
අප්පටිවිද්ධං හොති	847
අප්පටිවිභත්තභොගී*	652
අප්පටිවිභත්තා	762
අප්පටිවිරතා	512
අප්පටිවෙධා	465
අප්පටිසංවිදිත්වා	861
අප්පටිසරණො	539, 625
අප්පට්ඨො	615
අප්පතිකුට්ඨා සමණෙහි- -බ්‍රාහ්මණෙහි විඤ්ඤූහි	487
අප්පතිමංසෙන	837
අප්පතිරූපං	491
අප්පතිස්සා	642
අප්පතිස්සො	585
අප්පත්තමානසා	795
අප්පත්තස්ස	612, 789
අප්පත්වා	511
අප්පපඤ්චං පපඤ්චෙති	546
අප්පපතිතො	465
අප්පභොගා	563
අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො	748
අප්පමත්තො	735
අප්පමාණං	589, 736, 828, 862
අප්පමාණං චෙතොසමාධිං	513
අප්පමාණා	783
අප්පමාණාති	782
අප්පමාණෙන	661, 797, 810
අප්පමාණො	532
අප්පමාණො තස්ස පුඤ්ඤාභි- -සන්දො	513
අප්පමාණො බුද්ධො	519
අප්පමාණො සමාධි	810
අප්පමාදගාරවතා	664
අප්පමාදෙ පමොදිතා	664
අප්පමිද්ධො	615

	පිට්ඨඞ්කො.
අප්පම්පිස්ස අපහාතුම්වජ්ජති	724
අප්පවෙදනියං	799
අප්පසද්දවිනීතා	853
අප්පසන්නානං	835
අප්පසාදං පවෙදෙය්‍යුං	791
අප්පස්සකා	563
අප්පාතඞ්කා	604
අප්පානි	486
අප්පාබාධො	604
අප්පායුකසංවත්තනිකො	771
අප්පාහාරො	615
අප්පිච්ඡකථා	615, 792
අප්පිච්ඡස්ස	766
අප්පිච්ඡො	763
අප්පියපසංසී	738
අප්පෙන්ති	760
අප්පෙසක්ඛා	563
අප්පොස්සුක්කො	786
අබලාය	604
අබ්බහි	602
අබ්බුදෙ නිරයො	853
අබ්බුළ්හෙසිකො	608
අබ්බොකිණ්ණං	700
අබ්භඤ්ඤාසිං	484
අබ්භන්තරානං රතියා	729
අබ්භන්තරාති	704
අබ්භාගතෙ	598
අබ්භුග්ගච්ඡති	731
අබ්භුතධම්මං*	467
අබ්භොකාසො	564, 565, 572
අබ්‍යාපජ්ඣං හිතං චිත්තං	631
අභබ්බා	472, 585
අභබ්බා නියාමං ඔක්කමිතුං	624
අභාවනීයො හොති	648
අභාවිතං	770
අභික්කන්තං	570
අභික්කන්තං භො ගොතම	749
අභික්කන්තතරො	526, 672, 848
අභික්කන්තවණ්ණා	660

පිට්ඨෙකා.

අභික්කන්තා 762
අභික්කන්තාය රත්තියා 660
අභික්කන්තෙන 570
අභික්කමති 663
අභික්කමන්ති 682
අභික්ඛණං 539
අභික්ඛුකො ආවාසෙ 776
අභිජානාති 722
අභිජානාථ 829
අභිජායති 683
අභිජ්ඣං ලොකෙ 572
අභිජ්ඣාය චිත්තං පරිසොධෙති 573
අභිජ්ඣාලුං 497
අභිජ්ඣාවිනයෙ සික්ඛං 497
අභිජ්ඣා විසමලොභං 516
අභිඤ්ඤාතා 496, 750
අභිඤ්ඤාතෙහි 847
අභිඤ්ඤාය 481, 503, 582, 664,
-735, 829
අභිඤ්ඤාවොසාන-
-පාරමිප්පත්තා 585
අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා 553
අභිඤ්ඤා සච්ඡිකිරියාය 827
අභිඤ්ඤාසි 829
අභිණ්හං 839
අභිණ්හා සන්නිපාතා 701, 706
අභිද කවචමිව 787
අභිදො අඩ්ඪරත්තං 690
අභිධම්මකථං 612, 687
අභිධම්මෙ 820
අභිනන්දන්ති 672
අභිනන්දිංසු 829
අභිනන්දිත්වා 706
අභිනිබ්බත්තියා 688
අභිනිබ්භිදා 748
අභිනිවෙසාය 722
අභිනිවෙසො 678
අභිනිසීදති 611
අභිනීහාරකුසලො 661

පිට්ඨෙකා.

අභිනීහාරො 558
අභිපස්සතො 606
අභිප්පසන්නා 554, 664
අභිභායතනානි 781
අභිභුය්‍ය 739, 781, 782, 827
අභිභුය්‍ය වත්තති 724
අභිභූ 630
අභිභොස්මි 606
අභියන්තෙව 813
අභියාතුකාමො 705
අභිරමන්ති 758
අභිරමාමි 840
අභිරමිස්සාමි 612
අභිරූපා 563, 611
අභිවාදනපච්චුට්ඨාන 775
අභිවාදෙති 740
අභිවාදෙන්ති 800
අභිවිනයෙ 820
අභිසඞ්ඛතා 508, 866
අභිසඞ්ඛරොති 578
අභිසජ්ජති 563
අභිසඤ්චෙතයිතං 866
අභිසන්දෙති 589
අභිසන්දෙන්ති 817
අභිසම්පරායං 559
අභිසම්පරායඤ්ච 514
අභිසම්බුද්ධං 480
අභිසම්බුද්ධො 486, 746
අභිසල්ලෙඛිකා 792
අභිහට්ඨුං 873
අභූතබ්භක්ඛානසංවත්තනිකො 772
අභූතවාදී 478
අභෙදනම්බාති 800
අමඞ්කුභූතො 599
අමතං ධාතුං කායෙන ඵස්සිත්වා 674
අමතං පදං 511
අමතගාමිනං 664
අමතද්දසො 696
අමතපරියොසානා 714

පිට්ඨඞ්කා.

අනුරක්ඛනප්පධානං 474
අනුරක්ඛනාපධානං 519
අනුරක්ඛිස්සති 668
අනුරුද්ධො 772, 773
අනුලොමිකානි 720
අනුවිචරිතං මනසා 480
අනුවිච්ච 827
අනුවිතක්කයෙ 631
අනුවිලොකෙති 499
අනුවිලොකෙත්වා 843
අනුවිවටකාරං 753
අනුව්‍යඤ්ජනසො 735
අනුසන්දති 715
අනුසයා ව්‍යන්තී හොන්ති 606
අනුසාසතිං 820
අනුසාසති 610
අනුසාසිකා 658
අනුසෙති 471
අනුසොතගාමී 466
අනුස්සතිං 664
අනුස්සතිට්ඨානං 662
අනුස්සතිට්ඨානානි 661
අනුස්සරිතා 504
අනුස්සවෙන 558
අනුස්සුකා 725
අනූපයො 481
අනෙකධාතු 824
අනෙකධාතුපටිවෙධාය 663
අනෙකපරියායෙන 545
අනෙකපරියායෙන බුද්ධස්ස-
-වණ්ණං භාසති 750
අනෙකවස්සගණිකා 549
අනෙකවස්සගණිකො 800
අනෙකවිහිතං 692
අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං 650
අනෙකසතං ඛත්තියපරිසං 783
අනෙකසතං බ්‍රාහ්මණපරිසං 784
අනෙජා 473
අනෙලකං 678

පිට්ඨඞ්කා.

අනෙසනං 491
අනෙළගලාය 511
අනොක්කමාගම්ම 859
අනොජවන්තං 647
අනොත්තාපී 472
අනොදරිකත්තං 615
අනොධිං කරිත්වා 695
අනොවටො භික්ඛූනං 776
අන්තකරෙ අභවිස්ස 547
අන්තකරො හොති „
අන්තකිරියං 511
අන්තකිරියාය 657
අන්තගාහිකාය 616
අන්තමකාසි දුක්ඛස්ස 547
අන්තමසො පත්තපරියා-
-පන්නමත්තම්පි 652
අන්තරං කරිත්වා 863
අන්තරතො ජාතං 725
අන්තරධාපෙය්‍ය 687
අන්තරහිතා 690
අන්තරා 710
අන්තරා ච අග්‍යාගාරං 860
අන්තරා ච උක්කට්ඨං 504
අන්තරා ච වෙලං 860
අන්තරා ච සෙතව්‍යං 504
අන්තරාපරිනිබ්බායී 700, 719
අන්තරාසිකා 764
අන්තරාසිකා ධම්මා 470
අන්තරායෙව කාලංකතො 510
අන්තරායො 612, 659, 789
අන්තරෙන යමකසාලානං 521
අන්තෙන නිසීදපෙති 648
අන්තො 688
අන්තො අවිසුද්ධා 562
අන්තොගතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහි 721
අන්තොනිමුග්ගපොසීනි 591
අන්ධකාරතිමිසා 532
අන්ධකාරවිනිවෙසා 677
අන්ධකාරා 532

	පිට්ඨඞ්කො.
අන්ධකාරෙ නික්ඛිත්තො	635
අන්ධන්තමං	725
අන්නභාරනෙසාදානං	615
අන්වගු	518
අන්නභාරො	496
අන්වදෙව	857
අන්වද්ධමාසං	776
අන්වාසත්තො	794
අපගබ්භො	744
අපචයාය	777
අපචෙ බ්‍රහ්මචාරයො	771
අපජහා	606
අපජ්ඣායන්ති	576
අපඤ්ජසා	519
අපඤ්ඤත්තිකො	854
අපටිසෙවතො	684
අපණ්ණකං වා සොතාපන්නො	838
අපණ්ණකතං පටිපදං	520
අපණ්ණකො මණි	862
අපදං වඩ්ඪෙත්වා	814
අපදා	503
අපනතො	812
අපනාමෙති	739
අපතිජීත්වා	721
අපනෙත්වා	611
අපනෙන්ති	,,
අපනෙය්‍යො	740
අපබ්බුහිත්වා	627
අපයංසෙවච	813
අපරප්පච්චයා	658
අපරප්පච්චයො	756
අපරාජිතො	507
අපරාධෙති	516
අපරිග්ගහා	806
අපරිතස්සාය	729, 767
අපරිපක්කවෙදනීයං	799
අපරිපූරකාරී	632
අපරිමාණපදා	555
අපරියන්තවතිං	478
අපරියොනද්ධෙන	662
අපරිසුද්ධකායසමාචාරා	562
අපරිසුද්ධා ආනන්ද පරිසා	762
අපරිසෙසං නිරුජ්ඣති	847
අපරිහානධම්මා	690
අපරෙ වා පරියායෙ	862
අපලාපා	555
අපලොකිතා වා	752
අපවිද්ධං දෙති	624, 801
අපසම්පජ්ජන්ති	740
අපසාදෙන්ති	674
අපහාතුමිච්ඡති	724
අපාචීනං	475
අපාදකෙහි	518
අපායං ගච්ඡති	466
අපායකුසලො	694
අපායමුඛානි	549, 778
අපායසම්පන්නං	769
අපායො	574
අපාරාපාරං ගමනාය	817
අපාසාදිකෙ	646
අපි	731
අපි අකුප්පධම්මෙ	616
අපි නු තං ආනන්ද අධිකරණං	580
අපි නු තෙ ගහපති කුලෙ	801
අපි නු ත්වං	678
අපි පන පහාරද	758
අපි පනුජ්ජමානෙන	796
අපුබ්බං අචරිමං	700
අපෙය්‍යමපි තං කරිස්සාමි	627
අපෙහි	555
අප්පකසිරෙන	813
අප්පකිච්චො	615
අප්පඤ්ඤත්තං	702, 707
අප්පඤ්ඤත්තකෙන	617
අප්පටික්කූලෙ	623
අප්පටිනිස්සජ්ජ	797
අප්පටිපුග්ගලො	503
අප්පටිභානො	603

	පිට්ඨඞ්කො.
අවීතගන්ධං	638
අවීතරාගො	679
අවෙක්ඛති	739
අවෙච්චප්පසන්නා	842
අවෙච්චප්පසාදෙන	665
අවෙදතියං	799
අවෙරෙන	661, 797
අව්‍යසිකො හොති	511
අව්‍යාකතවත්ථුසු	719
අව්‍යාපජ්ඣං	681
අව්‍යාපජ්ඣං සුඛං ලොකං	667
අව්‍යාපජ්ඣාධිමුත්තො	681
අව්‍යාපජ්ඣාරාමො	694
අව්‍යාපජ්ඣෙන	661, 797
අව්‍යාපජ්ඣා	857
අව්‍යාපන්නෙන චෙතසා	496
අව්‍යාපාදෙ	,,
අව්‍යාසෙකසුඛං	570
අසංකිණ්ණපුබ්බා	487
අසංකිණ්ණා	,,
අසංඛතා	503
අසංවරෙ	696
අසංවුතා	532
අසංවුතෙහි ඉන්ද්‍රියෙහි	611
අසංසග්ගකථා	615
අසංහීරෙ	735, 836
අසක්කච්චං	615, 801
අසක්කච්චං දානං දෙති	624
අසක්කච්චං දෙන්ති	697, 800
අසක්කච්චකාරී	693
අසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී	720
අසජ්ජිතස්ස	789
අසජ්ඣායමලා	757
අසතඤ්ච ධම්මො	511
අසති අමනසිකාරෙ	626
අසත්ථෙන	723
අසද්ධම්මෙ	614, 648
අසන්තෙන	510, 813
අසන්තුට්ඨිබහුලො	694
අසන්තුට්ඨො	537
අසන්ථුතවිස්සාසී	617
අසන්දිද්ධං	758
අසපත්තිවිනිවෙසා	677
අසප්පායකාරී	693
අසප්පුරිසං	576
අසප්පුරිසතරං	,,
අසභාගවුත්තිකො	587
අසමඟවිමුත්තො	864
අසමාධි	692
අසමාහිතසඞ්කප්පො	480
අසමාහිතා	486
අසමාහිතො	468
අසම්මූළ්හා කාලං කරෙන්ති	866
අසම්මොහඤ්ච චෙතසො	682
අසම්මොහාධිමුත්තො	681
අසම්මොහො	,,
අසහත්ථා දෙති	801
අසහානධම්මො	467
අසහිතං	536
අසාතච්චකාරී	693
අසාතාතං	621
අසාධාරණෙන	695
අසාරද්ධො	747, 74
අසාරගධම්මං	808
අසාහසෙන	723
අසිචම්මං ගහෙත්වා	611
අසිතව්‍යාභඞ්ගී	584
අසිතස්ස	599
අසිතා	473
අසිලොකභයං	795
අසිසූනූපමා	612
අසිහත්ථෙන	605
අසුකො	763
අසුචි	738
අසුචිනා	648
අසුභං	696
අසුභතද්දසුං	512
අසුභනිමිත්තානුයොගං	592

	පිට්ඨඞ්කො.
අසුභානුපස්සී කායෙ	540
අසුභා භාවෙතබ්බා	792
අසුරින්දො	474, 758
අසුරො	526
අසෙඛියා	858
අසෙඛෙන	818
අසෙචනකං	637
අසෙසවිරාගනිරොධා	544, 546
අසොණ්ඩී	599
අස්මිමානසමුග්ඝාතාය	663, 792
අස්මිමානො	507
අස්මීති භික්ඛවෙ සති	575
අස්මීති මානසමුග්ඝාතො	657
අස්සකො	673
අස්සතරී	519
අස්සදම්මසාරථි	528, 591
අස්සද්ධියං	692
අස්සද්ධො	585
අස්සපණීයං පොසෙය්‍ය	561
අස්සපුටං	580
අස්සමෙධං	507, 736
අස්සවාය	620
අස්සවෙය්‍යං	559
අස්සසිත්වා පස්සසාමි	659
අස්සාදං	471
අස්සාදදිට්ඨි	696
අස්සාරොහා	728
අස්සාසප්පත්තා	658
අස්සාසරතො	671
අස්සාසාය ධම්මං දෙසෙමි	753
අස්සාසෙන	753
අස්සුතසෙච්ච	676
අස්සොසිං වා	667
අස්සොසි ඛො	717
අහං	545
අහං තෙ භගිනි භාතා	718
අහං හි බ්‍රාහ්මණ ජෙට්ඨො	747
අහාපෙත්වා	520
අහිංකාරමමිංකාරමානාපගතං	715

	පිට්ඨඞ්කො.
අහිංකාරු	695
අහිංසෙතෙ අතීතංසෙ	679
අහිතානුකම්පිනී	724
අහිතාය දුක්ඛාය දෙව-මනුස්සානං	665
අහිරජකුලානි	518
අහු උස්සාහො	606
අහු සඞ්කප්පො	768
අහෙතුවාද	497
අහොවත	659
ආකඞ්ඛෙය්‍ය චෙ	845
ආකප්පසම්පන්නො	607, 648
ආකප්පෙන	758
ආකප්පො	839
ආකාසධාතුයා	597
ආකාසසමෙන	661
ආකිඤ්චඤ්ඤං යෙව	553
ආකිඤ්චඤ්ඤවිතිවෙසා	677
ආකිණ්ණමනුස්සං	632
ආකොටෙසි	795
ආකොටෙහි	833
ආගච්ඡන්ති	497
ආගතං පඤ්හං	607
ආගතඵලො	650
ආගතවිසො	528
ආගතාගමා	676
ආගන්ත්වා ඉත්ථත්තං	716
ආගන්තාරො ඉත්ථත්තං	545
ආගමනදිට්ඨිකො	624
ආගමයමානො	717, 794
ආගමෙහි තාව	793
ආගම්ම	662
ආගිලායති	843
ආගුං	669
ආඝාතං බන්ධති	809
ආඝාතපටිවිනයා	626, 809
ආඝාතවත්ථූනි	809
ආචමයිත්වාන	666
ආචයාය	777

පිට්ඨඞ්කා.

අමතපරියොසානා 714
අමතාය ධාතුයා 810
අමතොගධා 607, 659, 714, 800, 841
අමතාපසද්දසංවත්තනිකො 772
අමතාපාතං 621
අමනුස්සා 612
අමනුස්සානං පියො හොති 865
අමමා 806
අමිස්සීකතං 682, 808
අමුං භාවුසො පුරිසං 688
අමුච්ඡිතො 491
අම්බකාපඤ්ඤ 672
අම්බකා ,,
අම්බපිණ්ඩියා 677
අයං කාලො උද්දෙසස්ස 730
අයං ඛො ගහපති එකධම්මො 867
අයං ඛො මෙ තතියා-අභිනිබ්භිදා 749
අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණ පඨමා-අභිනිබ්භිදා 748
අයං තතියා විජ්ජා 749
අයං දුක්ඛසමුදයො 553
අයං ධම්මො 766
අයං පඤ්චමො 644
අයං පඨමො චෙතොඛිලො 643
අයං භන්තෙ ආනන්ද සමාධි-කිංඵලො 812
අයං වා සො ධම්මවිනයො 557
අයං වුච්චති කාමානං විපාකො 690
අයං වුච්චති ගහපතග්ගි 714
අයං වුච්චති භික්ඛවෙ කාම-යොගො 471
අයං වුච්චති භික්ඛවෙ-ඨිතත්තො 467
අයං වො අම්හාකං අනුසාසනී 610
අයං සමාධි පච්චුප්පන්නසුඛො 589
අයංසා ලොකො ආරද්ධො 773
අයං සුභූති 865

පිට්ඨඞ්කා.

අයමහමස්මි 657
අයමානුභාවො 731
අයමෙත්ථ සම්බාධො 815
අයම්පි ඛො කායො 663
අයො 587
අයොගක්ඛෙමිනො 512
අයොගක්ඛෙමී 471
අයස්මා අනුරුද්ධො 773
අරක්ඛිතාය වාචාය 611
අරක්ඛිතෙනෙව 530, 611
අරඤ්ඤං 571
අරඤ්ඤස්මිං 601
අරඤ්ඤෙ වනපත්ථානි 856
අරතිං 496
අරතිරතිසහො 496, 845
අරතිස්සහො 496
අරසරූපො භවං 741
අරහං සම්මාසම්බුද්ධො 502
අරහත්තං 648
අරහතං අහොසි 688
අරහතා 866
අරහතො සුතං 670
අරියං වා තුණ්හීභාවං 738
අරියකන්තානි සීලානි 597
අරියකන්තෙහි 513, 631
අරියඤාණදස්සනවිසෙසො 840
අරියධම්මං 631
අරියධම්මෙ ඨිතො 517
අරියප්පත්තො 556
අරියවංසා 487, 495
අරියවංසෙ ඨිතො 491
අරියවාසා 820
අරියසීලො 834
අරියස්ස 465, 589
අරියස්ස විනයෙ 798
අරියා 656
අරියාය 583, 605, 847
අරියායතනෙ 695
අරියාය පඤ්ඤාය 793

පිට්ඨඞ්කො.

අරියූපවාදී සබ්‍රහ්මචාරීනං 849
අරියෙ ඤායෙ 504, 834
අරියෙන 570, 696
අරියො 589
අරියො චස්ස ඤායො 853
අරියො වා තුණ්හීභාවො 795
අරුණෙ 762
අරූපසඤ්ඤී 782, 783
අලං 555, 598, 607, 617, 618, 629, 678, 659, 775
අලං අත්තනො 779
අලං කාතුං 598, 820
අලං ගොතමි 774
අලං තෙ අවිප්පටිසාරාය 629
අලං පරෙසං 779
අලං වචනාය 584, 838
අලං සඞ්ඝමහා වූපකාසිතුං 618
අලං සංවිධාතුං 598, 820
අලං සාකච්ඡා 607
අලඞ්කාරූපචාරා 677
අලද්ධා ච 491
අලබ්භනීයානි 602
අලමත්ථදසතරෙහි 554
අලමත්ථදසතරො ”
අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසං 604, 693
අලමරියඤාණදස්සනවිසෙසො 840
අලමරියා 795
අලමෙව 597, 726
අලමපඤ්ඤූ 584
අලමෙපත්වා 5[illegible]0
අලසා 712
අලාභාය 791
අලාභො 738
අල්ලං වා සුක්ඛං වා 756
අවකස්සන්ති 837
අවජානාති 6[illegible]2
අවණ්ණා 520
අවතිට්ඨති 862

පිට්ඨඞ්කො.

අවයස්සවෙස්සනො 821
අවසෙසං ආදාය පක්කමන්ති 633
අවස්සජී 787
අවාපුරණං ආදාය 797
අවිගතපෙමො 701
අවිජ්ජණ්ඩකොසං 746
අවිජ්ජා 691, 748, 749
අවිජ්ජා අඤ්ඤාණං 471
අවිජ්ජාක්ඛන්ධං පදාලෙති 563
අවිජ්ජාගතා 533
අවිජ්ජාගතාය 746
අවිජ්ජා නිවුතා 512
අවිජ්ජානුපතිතා 544
අවිජ්ජාපච්චයා 543
අවිජ්ජාපභෙදං 548
අවිජ්ජා පරමං මලං 757
අවිජ්ජායොගො 471
අවිජ්ජාවිනයෙ 533
අවිජ්ජාවිරාගා 559
අවිඤ්ඤාතඤ්ච විජානාති 676
අවිඤ්ඤාතාරෙසු 764
අවිතක්කා චිත්තං න පක්ඛන්දති 815
අවිද 815
අවිද්දසු 512
අවිනයවාදී 478
අවිප්පසන්නස්ස කුසලානං-ධම්මානං 605
අවිප්පසන්නො කුසලානං 658
අවිප්පටිසාරත්ථානි 817
අවිප්පටිසාරානිසංසානි 817
අවිප්පටිසාරාය 629
අවිප්පටිසාරො උපදහාතබ්බො 629
අවිමුත්තං වා චිත්තං 668
අවිවටං 676
අවිවාදාය 656
අවිසමං වාතා වායන්ති 520
අවිසයස්මිං 829
අවිසාරදො 645, 646
අවිහිංසා 670

පිට්ඨඞ්කා.
ආසභං ඨානං 468, 585, 691, 822, 823
ආසයා 499
ආසවක්ඛයං 605, 765
ආසවට්ඨානියෙහි 764
ආසවා 559, 573, 641, 684, 867
ආසවානං 506, 733
ආසවානං ඛයං 536, 764, 810, 811
ආසවානං ඛයා 479, 480, 538
ආසවානං ඛයා අනාසවං 650
ආසවානං ඛයාය 520, 539, 587, 659, 758, 841
ආසවානං ඛයො 630, 662
ආසවානං සංවරාය 835
ආසවා විඝාතපරිළාහා 683
ආසවෙ පහාය 623
ආසාටිකං සාටෙතා 869, 872
ආසාදෙතබ්බං මඤ්ඤිස්සති 555
ආසිදෙ 605, 679
ආසෙවිතාය 736
ආහච්ච 640
ආහඤ්ඤති 610
ආහරිංසු 799
ආහාරං නිස්සාය 538
ආහාරං පජහති 538
ආහාරට්ඨිතිකා 830
ආහාරසම්භූතො 538
ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤි 540
ආහු 473, 513, 509
ආහුනෙය්‍යා 714
ආහුනෙය්‍යාග්ගි 713
ආළිං 777
ආළින්දං 833
ආළිප්පහෙදෙ 549
ආළ්හකත්ථාලිකා 678
ඉධ ත්වං උපාලි සඞ්ඝෙ විහරාහි 857
ඉච්චෙතං සමසමං 632
ඉච්ඡාගතං 510
ඉච්ඡාපකතො 615, 633

පිට්ඨඞ්කා.
ඉච්ඡාවිනයෙ 701
ඉජ්ඣති 827
ඉඤ්ජිතං 509
ඉට්ඨා 516, 690
ඉණං 863
ඉණං ආදියති 673
ඉණාදානස්මිං වදාමි 673
ඉතරීතරචීවරසන්තුට්ඨියා ච- වණ්ණවාදී 491
ඉතරීතරෙන 487
ඉතරීතරෙන පිණ්ඩපාතෙන 491
ඉතායං 725
ඉති 470, 482
ඉති ඉමස්මිං සති ඉදං හොති 853
ඉති එවරූපානි අතීතානි- ජත්තිංස 576
ඉති කාමයොගො 471
ඉති ඛො භික්ඛවෙ 485
ඉති පටිසඤ්චික්ඛති 564, 659
ඉතිපිදං අකුසලං 555
ඉති භවාභවකථා 844
ඉති භවාභවහෙතු 470
ඉති මං ජනො ජානාතූති 486
ඉති මෙ අරහතො සුතං 670
ඉති රූපං 509
ඉති රූපස්ස සමුදයො 509
ඉති වදං බ්‍රාහ්මණො 552, 553
ඉතිවාදප්පමොක්ඛානිසංසත්ථං 486
ඉතිවුත්තකං * 467
ඉති සක්කායසමුදයො 502
ඉති සක්කායස්ස අත්ථගමො 502
ඉති සක්කායො 502
ඉති සච්චපරාමාසො 507
ඉතිහ තත්ථ 739
ඉතිහිදං භික්ඛවෙ ජඞ්ඝෙය්‍යාථ 551
ඉතො 710
ඉතො ච බහිද්ධා 630
ඉතොභොගෙන- පටිසන්ථරිස්සාමි 616
ඉතො වා පන සුත්වා 829

පිට්ඨඞ්කො.

ඉත්තරසද්ධා 622
ඉත්ථත්තං 545, 716
ඉත්ථභාවඤ්ඤථාභාවං 470
ඉත්ථසම්මිති හොති 575
ඉත්ථාකප්පං 715
ඉත්ථාලඞ්කාරං 716
ඉත්ථිකුත්තං 715
ඉත්ථිකුමාරිකාපටිග්ගහණා 567
ඉත්ථිච්ඡන්දං 716
ඉත්ථින්ද්‍රියං 715
ඉත්ථිවිධං 715
ඉදං තතො මහප්ඵලතරං 805
ඉදං තෙ හොතු ආතිථෙය්‍යං 718
ඉදං දසන්නං අග්ගං 630
ඉදං දුක්ඛං 553
ඉදං නිස්සරණං ව්‍යාපාදස්ස 656
ඉදං පඨමං 789
ඉදං භන්තෙ අනුස්සතිට්ඨානං 662
ඉදං භන්තෙ කථං 676
ඉදං භවානං අග්ගං 630
ඉදං භික්ඛවෙ චතුත්ථං මහා-
පදෙසං 551
ඉදං මෙ චෙතසො ලීනත්තං 711
ඉදං සුඛානං අග්ගං 630
ඉදඤ්ච පන මෙතං භික්ඛවෙ-
සන්ධාය භාසිතං 509
ඉදමක්ඛාතං කාමානං-
නිස්සරණං 641
ඉදමක්ඛාතං සක්කායස්ස-
නිස්සරණං 642
ඉදමට්ඨිතං 633
ඉදමත්ථතිස්ස හොති 857
ඉදමස්ස සීහනාදස්මිං 822
ඉදමාසනං පඤ්ඤත්තං 665
ඉදම්පි ඛො භික්ඛවෙ-
ආරම්මණං කරිත්වා 661
ඉදම්පි තථාගතස්ස 691, 824
ඉදන්තිමං 668
ඉද්ධං 632, 786
ඉද්ධිං 716

පිට්ඨඞ්කො.

ඉද්ධිමා චෙතොවසිප්පත්තා 557
ඉද්ධියා යසසා ජලං 475,
ඉධ 466, 683, 701, 829, 868, 871,
ඉධ ඛො පන වො 838, 857
ඉධ චෙව තං විරෙධෙති 765
ඉධ තිට්ඨා 842
ඉධපඤ්ඤස්ස 863
ඉධ බ්‍රහ්මචරියවාසො 806
ඉධ භික්ඛවෙ භික්ඛු 649
ඉධ ලොකෙ 817
ඉධ විහාය 842
ඉධඤ්ඤු 596
ඉධෙව 561, 579
ඉධෙව තාව ත්වං ආනන්ද හොහි 814
ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තං 825
ඉන්ද්‍රියානං 695
ඉන්ද්‍රියානඤ්ච සමත්තං පටිවිජ්ඣ 680
ඉන්ද්‍රියානි 720
ඉන්ද්‍රියානි ඔක්ඛිපි 773
ඉන්ද්‍රියානි විප්පසීදිංසු 682
ඉන්ද්‍රියෙහි 611, 721
ඉමං අට්ඨමං 767
ඉමං ධම්මං 512
ඉමං පරියායමකාසි 665
ඉමමෙව කායං 589, 662, 663
ඉමස්මිං අසති 853
ඉමස්ස ත්වත්ථො 676
ඉමස්ස නිරොධා 853
ඉමස්සුප්පාදා ඉදං උප්පජ්ජති „
ඉමානි ඛො පරිබ්බාජකා-
චත්තාරි 553
ඉමානි චත්තාරි අභිරූජකුලානි 518
ඉමාහි ගාථාහි අනුමොදමි 669
ඉමිනා නයෙන නෙති 554
ඉමෙ ආසවා 573
ඉමෙ ඛො ආනන්ද ඡ පුග්ගලා 673
ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ-
චත්තාරො අරියවංසා 495
ඉමෙ චෙපි භද්දිය මහාසාලා 558

	පිට්ඨඞ්කා.
ආචරියකං	786
ආචරියධනං	634
ආචරියධනං පරියෙසිස්සන්ති	867
ආචාරගොචරසම්පන්නො	472
ආචික්ඛාමි	545
ආචික්ඛිස්සන්ති	786
ආජඤ්ඤරථො	591
අජානිංසු	727
අජානීයජ්ඣාසිතං හොති	863
ආජීවකො	649
ආජීවිකභයං	795
ආතප්පාය	643
ආතාපිනො	748
ආතාපී	506
ආතිථෙය්‍යං	718
ආදානපටිනිස්සග්ගෙ	859
ආදානාධිප්පායා	677
ආදානාධිප්පායො	621
ආදාය ගමනීයො	862
ආදිබ්‍රහ්මචරියිකාය	738
ආදිබ්‍රහ්මචරියිකො	739
ආදිමද්දස	829
ආදියන්ති	724
ආදියා	601
ආදිය්‍යමුඛො	622
ආදීනවං	471
ආදීනවදස්සාවී	491
ආදීනවමද්දස	829
ආදීනවා	646
ආදීනවො	755
ආධානගාහී	666
ආධිපච්චං	716
ආධිපච්චෙ ඨපෙන්ති	582
ආධිපතෙය්‍යානං	475
ආධිපතෙය්‍යෙන	596
ආධිය්‍යමුඛො	622
ආනණ්‍යමුත්තමං	674
ආනන්තරියං	539
ආනන්දචෙතියෙ	550
ආනාපානසති	792
ආනිසංසා	556, 736
ආනුපුබ්බිකථං	625, 754
ආනෙජ්ජප්පත්තං	682, 808
ආනෙජ්ජප්පත්තා	556
ආපජ්ජති	529, 710
ආපත්තිං ජානාති	735
ආපත්තිභයානි	580
ආපදාසු	602
ආපන්නො හොති සඞ්ඝාදිසෙසං	827
ආපාථදසො	516
ආපාදෙසිං	821
ආපාදෙස්සාමි	705
ආපායිකා	619
ආපායිකො	689, 837
ආබාධතො	531
ආබාධාය	810
ආබාධිකො	627
ආභස්සරා	712
ආභා නානුභොන්ති	532
ආභාය ඵුටං හොති	730
ආභිචෙතසිකානං	479, 631
ආභිදොසිකං	687
ආභිසමාචාරිකං	581
ආභිසමාචාරිකා	587, 692
ආභිසල්ලෙඛිකා	615
ආභිසෙකො	524
ආභුජිත්වා	572
ආමං පක්කවණ්ණී	528
ආමකධඤ්ඤපටිග්ගහණා	567
ආමකමංසපටිග්ගහණා	,,
ආමසබ්‍රහ්මචාරීසු	679
ආමසෙය්‍යාසි	860
ආමාවසෙසං පාචෙති	644
ආමිසන්තරො	618, 625
ආයං	778
ආයකුසලො	694
ආයතකෙන	644, 761
ආයතකෙනෙව පපාතො	758
ආයතනසො පරිභුත්තං	516
ආයතනුප්පාදං	682

පිට්ඨඞ්කො.

ආයතනෙ 600, 693
ආයතිං අනුප්පාදධම්මා 742
ආයතිං ගබ්භසෙය්‍යා 744
ආයතිං සංවරාය 798
ආයතිං සුඛවිපාකො 589
ආයතිජාතිජරාමරණීයෙහි 471
ආයතිඤ්ච සික්ඛාසමාදානෙ-
අවිගතපෙමො 701
ආයමුඛං 590
ආයමුඛානි 549
ආයසක්‍යං 725
ආයසම්පන්නං 769
ආයස්මතා ආනන්දෙන සද්ධිං 668
ආයස්මන්තං යෙවෙත්-
උපවාණං පටිභාසෙය්‍ය 628
ආයස්මා උදායි 669
ආයස්මා මං හනෙත 797
ආයුං බො පන දත්වා 515
ආයුං දෙති 600
ආයුප්පමාණං 531
ආයුසංඛාරං ඔස්සජි 786
ආයුසංවත්තනිකා පටිපදා 601
ආයුස්ස භාගිනී හොති 515
ආරකා 725, 761
ආරක්ඛසතිනො 618
ආරක්ඛා 807
ආරක්ඛාධිකරණං ,,
අරඤ්ඤකස්ස 814
ආරඤ්ඤකෙන 612
ආරඤ්ඤකොසු 708
ආරඤ්ඤකො 633, 834
ආරද්ධං බො පන මෙ බ්‍රාහ්මණ-
විරියං අහොසි 747
ආරද්ධවිරියස්ස 766
ආරද්ධවිරියා 680
ආරද්ධවිරියො 583, 674
ආරද්ධාහොති 520, 693
ආරද්ධො 773
ආරබ්භ 651, 739
ආරභති ච විප්පටිසාරී ච 622

පිට්ඨඞ්කො.

ආරම්භජා ,,
ආරම්භජෙ ආසවෙ පහාය 623
ආරම්භධාතු 667
ආරම්භවත්ථූනි 789
ආරා 480
ආරාධකො 864
ආරාධිතා 857
ආරාධයි 657
ආරාධෙය්‍ය 628, 829
ආරාමො 657
ආරොචයාමි 734
ආරොචෙති 648
ආරොචෙන්ති 763
ආරොදනා 648
ආරොහපරිණාහෙන 818
ආලයං 513
ආලයරතා 533
ආලයසම්මුදිතා 533
ආලයාරාමා ,,
ආලස්ස 715
ආලිඞ්ගිත්වා 734
ආලොකබහුලො 694
ආලොකසඤ්ඤං 662, 721
ආලොකසඤ්ඤී 573
ආලොකො 748
ආලොපො 568
ආවරණා 603
ආවසථො 563
ආවාසපලිගෙධී 648
ආවාසමච්ඡරිනී 618
ආවිකත්තා 604
ආවිකත්වා 611
ආවිකරොති 711
ආවි චෙව රහො ච 617, 652
ආවිලො 635
ආවෙනිකකම්මානි කරොන්ති 837
ආසජ්ජ 797
ආසජ්ජ දානං දෙති 768
ආසනොදකෙන පටි-
පූජෙස්සාම 598

පිට්ඨඞ්කො.

ඉමෙ වෙපි වාසෙට්ඨ මහාසාලා 772
ඉමෙ වුච්චන්ති 685, 686, 687
ඉමෙ වුච්චන්ති ආසවා සංවරා- පහාතබ්බා 684
ඉමෙ වුච්චන්ති භික්ඛවෙ ආසවා- පටිසෙවනා පහාතබ්බා ,,
ඉමෙසං හෙදය 565
ඉමෙසං හි ආනන්ද 521
ඉමෙසු භික්ඛවෙ ධම්මෙසු- අවිජ්ජානුපතිතා 544
ඉමෙහි ච පන භික්ඛවෙ 496
ඉමෙහි පඤ්චහි ඨානෙහි 596
ඉරියමානං 669
ඉරිණං 849
ඉරියති 827
ඉසයො 511
ඉසීනං ධජො ,,
ඉස්සත්ථෙන 634, 778
ඉස්සරියපරියොසානා 676, 677
ඉස්සා 827
ඉස්සාමනිකා 563
ඉස්සුකිනී 618
ඉස්සුකී 666
උක්කට්ඨා 504
උක්කට්ඨිතො 635
උක්කලා 497
උක්කාසිත්වා 833
උක්කුජ්ජෙය්‍ය 791
උක්කොටනං 568
උක්ඛිත්තපලිඝො 608
උග්ගතසරීරස්ස 714
උග්ගහෙතබ්බං- පරියාපුණිතබ්බං 613
උග්ගහෙතා 757
උග්ගහෙත්වා 550
උග්ගා රාජපුත්තා 728
උග්ගො 554,* 601
උග්ගො රාජමහාමත්තො 697
උග්ඝටිතඤ්ඤූ * 535

පිට්ඨඞ්කො.

උග්ඝරන්තං 798
උග්ඝාතිතා 605
උච්චාරපස්සාවකම්මාය 668
උච්චාවචං 664
උච්චාවචානි 614, 820
උච්චාසද්දමහාසද්දා 592
උච්ඡාදනධම්මස්ස * 800
උච්ඡින්නමූලා 742
උච්ඡෙච්ඡාමි 705
උච්ඡෙදවාදෙ 743
උජුං කායං පණිධාය 572
උජුගතං 651
උජුභූතඤ්ච දස්සනං 513
උජුභූතො 779
උජ්ජුගතෙසු 515
උජ්ජුභූතෙසු 602
උජ්ඣග්ගති 611
උජ්ඣත්තිබලා 764
උඤ්ඤත පග්ගහෙන 605
උට්ඨාතා කම්මධෙය්‍යෙසු 778
උට්ඨානඵලූපජීවී 535
උට්ඨානවිරියාධිගතෙහි 516, 601
උට්ඨානසම්පන්නො 838
උට්ඨායකානං අභිභුය්‍ය- වත්තන්ති 724
උණ්ණතුණ්ණතො 524
උණ්ණතොණතො 524
උණ්ණා 598
උණ්ණානාභී 519
උණ්ණාමනිත්තාමී 769
උතුපරිණාමජා 842
උතුපරිණාමජානි 525
උත්තමදමථසමථමනුප්පත්තං 505
උත්තරකුරුකා 806
උත්තරිං අප්පටිවිජ්ඣන්තො 866
උත්තරිං අභාවිතං 770
උත්තරිං චස්ස පඤ්ඤාය- අත්ථං නප්පජානාති 610
උත්තරිං මග්ගං භාවෙය්‍ය 727

	පිට්ඨඞ්කො.
උත්තරිං වා මනුස්සධම්මං	604
උත්තරිං විමුත්තිං	863
උත්තරිඤ්ච පතාරෙති	694
උත්තරිඤ්ච විඝාතං	829
උත්තරි මනුස්සධම්මා	693, 840
උත්තරෙනමුඛා	813
උත්තානා සෙන්ති	581
උත්තානීකරෙමි	545
උත්තානො ගම්භීරොභාසො	528
උදකමණිකො	591
උදකාසන්තොසො *	490
උදකා අනුග්ගහාති	590
උදකූපමා	699
උදකූපස්සට්ඨං	634
උදකොරොහකා	860
උදකොරොහනන්තස්ස	530
උදපත්තො	635
උදපාදි	476, 765
උදයඤ්ච න ලභෙය්‍ය	561
උදයඤ්ච නාධිගච්ඡිං	562
උදයත්ථගාමිනියා	583, 604
උදයත්ථිකො	561
උදයබ්බයං	473
උදයබ්බයානුපස්සී	509
උදරාවදෙහකං	633, 644
උදානං *	467
උදානං උදානෙසි	637, 786
උදාසි	628, 810, 812, 815
උදාසිං	662
උදුම්බරඛාදිකං	778
උදෙනං චෙතියං	784
උද්දසෙසති	718
උද්දිස්සකටං	756
උද්දෙසං උද්දිසිත්වා	859
උද්දෙසස්ස	730
උද්ධං	473, 828
උද්ධං ජීවිතපරියාදානා	561
උද්ධං තිරියං අපාචීනං	475
උද්ධංසොතො අකනිට්ඨගාමී	700
උද්ධග්ගිකා	517
උද්ධච්චකුක්කුච්චං	573
උද්ධච්චාය සංවත්තන්ති	680
උද්ධතෙන	480
උද්ධම්භාගියානි	818
උද්ධස්තෙ අරුණෙ	762
උද්ධස්තො	574
උද්ධුමාතකං	663
උන්නළා	486
උපකට්ඨා	714
උපකණ්ණකජප්පී	617
උපකණ්ණකෙ	603, 756
උපකප්පතු	860
උපකාරසන්තොසො *	492
උපකො	554
උපක්කමධාතු	667
උපක්කිලෙසා	512
උපචිතානං	861
උපච්චගා	764
උපච්චගුං	512
උපජායති	514
උපජීවිනො	607
උපජ්ඣායෙහි	516
උපට්ඨපෙස්සන්ති	613
උපට්ඨහන්ති පරිචරන්ති	611
උපට්ඨානසාලායං	794
උපට්ඨාපෙතබ්බා	649
උපට්ඨාසි	484
උපට්ඨිතස්සතිස්ස	766
උපට්ඨිතා	515
උපට්ඨිතා පාරිචරියෙ	664
උපදහාතබ්බො	629
උපධික්ඛයං	736
උපධිසංඛයෙ	481, 682
උපනාහී	665
උපනිධාය	625
උපනිපජ්ජෙය්‍ය	734
උපනිසා	792
උපනිසීදෙය්‍ය	734

පිට්ඨඞ්කො.

උපනිස්සයසම්පන්නං හොති 676
උපනීඝතත්තුං 827
උපනෙති 769
උපපජ්ජති 510, 557
උපපත්ති පටිලාභිකාති 534
උපපත්තියා සති 531
උපපාදෙති 554
උපරිනෙමස්ස 808
උපරූපරි චඞ්කමති 640
උපලාපනාය 706
උපලික්ඛන්ති 611
උපලිප්පති 506
උපවජ්ජං 580
උපවජ්ජො 555
උපවත්තනෙ 521
උපවාණං පටිභාසෙය්‍ය 628
උපවායතං 714
උපසංකමි 554, 697
උපසංයන්ති 508
උපසංහරති 811
උපසඞ්කමි 558, 597, 714, 715 814
උපසන්තුපසන්තො 687
උපසමාය 664
උපසම්පදාය 583
උපසම්පාදෙතබ්බං 649
උපහච්චතලං 719
උපහච්චපරිනිබ්බායී 700, 719
උපහාරං උපහරන්ති 525
උපාතිවත්තා 473
උපාදානක්ඛයස්ස ච 682
උපාදානක්ඛයො 681
උපාදානෙ 660
උපාදාය 575, 598, 609, 842
උපාදියති 722
උපාරද්ධම්හ 859
උපාරද්ධා පජානන්ති 859
උපාරම්භචිත්තො 625
උපාරම්භභයා 497
උපාලි 857

පිට්ඨඞ්කො.

උපාසක පතිකිට්ඨො 630
උපාසකෙන 631
උපාසිකා පටිදෙසිතා 718
උපෙක්ඛං 674
උපෙක්ඛං පටිලභති 719
උපෙක්ඛකො විහරති සතො-
සම්පජානො 559, 649
උපෙක්ඛකො විහරෙය්‍ය 623
උපෙක්ඛාසෙතදන්තවා 670
උප්පජ්ජති 502, 543, 770
උප්පණ්ඩෙති 611
උප්පන්නං කාමවිතක්කං 685
උප්පන්නුප්පන්නානං 735
උප්පන්නුප්පන්නෙන 686
උප්පලිනී 590
උප්පිලවිස්සති 856
උබ්බට්ටුමං රථං කරෙති 757
උබ්බාහිකාය 836
උබ්බෙජෙතා 528, 756
උබ්භිජ්ජිත්වා 590
උබ්භිදොදකො ,,
උභතො 619
උභතොභාගවිමට්ටං 832
උභතොභාගවිමුත්තො 698, 816
උභන්තෙ විදිත්වාන 688
උභයං එතෙ කාමා පවුච්චන්ති 778
උභින්නංයෙව අත්ථාය 607
උභො භාගෙ 517
උම්මග්ගො 553, 558
උම්මත්තකාසංවත්තනිකො 772
උම්මාදස්ස 521
උම්මාදා චිත්තක්ඛෙපා-
ආරක්ඛදුක්ඛො 633
උම්මුජ්ජති 699
උම්මුජ්ජමානකං යෙව 555
උම්මුජ්ජිත්වා විපස්සති-
විලොකෙති 699
උම්මූලමකාසි 678
උය්‍යොජනිකපටිසංයුත්තං 776

පිට්ඨඞ්කො.

උය්‍යොධිකාය නිවත්තෙතා 833
උරත්තාළිං කන්දති 552, 691
උරුවෙලායං 476
උල්ලපති 611
උසභවජ්ජිතවිසාණසමෙන 798
උසභමුඛං * 760
උස්සක්කිත්වා 640
උස්සඞ්කිතපරිසඞ්කිතො 616
උස්සජ්ජිත්වා 757
උස්සදකජාතො 635
උස්සහති 611
උස්සහිස්සාමි 612
උස්සාදනං 610
උස්සාදෙති 759
උස්සාහො 526, 606, 659
උස්සුකා 724
උස්සූරභත්තෙන 647
උස්සෙකොති 576
උස්සෙසු 675
උස්සොළ්හී 526, 607, 659
උළාරය 636, 801
උළාරෙසු පඤ්චසු කාමගුණෙසු 802
උළාරො 532
ඌනත්තං 761
ඌසරං 769
ඌහසති 611
එකං පටිසෙවති 793
එකකම්භා තාව 793
එකග්ගං 748
එකග්ගචිත්තස්ස 493
එකඞ්ගහීනා 673
එකච්චෙ ච දෙවා 578, 711
එකච්චෙ ච විනිපාතිකා 578, 711
එකත්තං 668
එකත්තකායා එකත්ත-
සඤ්ඤිනො * 713
එකත්තවාසෙන 672
එකත්තෙන 856
එකද්වාරං 855

පිට්ඨඞ්කො.

එකධම්මෙ 829, 830
එකන්තකාළකෙහි 699
එකන්තදුක්ඛං 578
එකන්තපටිභානං 789
එකන්තපරිපුණ්ණං 565
එකන්තපරිසුද්ධං 565
එකන්තවාසෙන 672
එකන්තසුඛපටිසංවෙදී 838
එකන්තිගතො 664
එකපදං විපදං 691
එකභත්තිකො 566
එකමත්තාතං දමෙන්ති 517
එකමන්තං අට්ඨාසි 758
එකමිදාහං 706
එකරසො 761
එකවාචිකම්පි 580
එකසාටකා 682
එකාදසහි භික්ඛවෙ අඞ්ගෙහි 868
එකාහමත්තං 663
එකිස්සා වා තිණ්ණොදක-
දත්තියා විමානිතො 621
එකීභාවාය 656, 738, 849
එකෙන එකො වොහරති 557
එකො 735
එකො අදුතියො 596
එකො අනෙත්තා 688
එකො දුතියො 596
එකොදි නිපකො සතො 674
එකොදිභාවාධිගතෙන 692
එකොදිභාවාධිගතො 589
එකොදි හොති 542
එකො පණීතො 662
එකො බහිද්ධා රූපානි-
පස්සති 781, 782
එකොව ලොකෙ 746
එකොහං ඣායං සුඛමනුබොධං 828
එකො හීනො 672, 848
එතං අනතීතො 663
එතං ඛො පරමං සඤ්ඤාණං 674

පිට්ඨඞ්කා.

එතං ඤත්වා යථාභූතං–
සබ්බසංයොජනක්ඛයං 674
එතං පණීතං 817
එතං සන්තං 815
එතං සන්තං එතං පණීතං 817
එතං සන්තන්ති පස්සතො 815
එතඤ්ච සල්ලං 485
එතදවොච 538, 636, 642, 657,
669, 726, 781
එතදනුත්තරියං 664
එතදෙව බොත්ථ 810
එතානි ඤාණානි * 781
එතෙ කාමා පවුච්චන්ති යත්ථ–
සත්තො පුථුජ්ජනො 660
එත්තකං වා මෙ අජ්ජ–
ආසවානං ඛීණං 733
එත්තකම්පි නො–
නප්පටිභාසෙය්‍ය 795
එත්තාවතා 688
එත්ථ 583
එත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්ති 809
එවං අනිච්චා භික්ඛවෙ සඞ්ඛාරා 726
එවං ඛො ආවුසො චිත්තං–
සණ්ඨපෙතබ්බං 526
එවං ඛො ආවුසො සඞ්ඛාරා–
දට්ඨබ්බා 526
එවං ඛො දෙණ බ්‍රාහ්මණො–
බ්‍රහ්මසමො හොති 634
එවං ඛො භික්ඛවෙ 507, 523, 556
එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු–
පුග්ගලපරොපරඤ්ඤූ හොති 730
එවං ඛො භික්ඛවෙ භික්ඛු–
ඡළඞ්ගසමන්නාගතොහොති 821
එවං ඛො භික්ඛු 793
එවං චෙතසො පරිවිතක්කො–
උදපාදි 765, 766
එවං ඣායී 864
එවං ඤත්වා යථාභූතං 674
එවං ධම්මා 663

පිට්ඨඞ්කා.

එවං පසන්නා 521
එවං භාවී 663
එවං මහානුභාවෙ 705
එවං මහිද්ධිකානං 532
එවං මහිද්ධිකො 705
එවං මෙ භවිස්සති ආනිඤ්ජෙය්‍යං 718
එවං වත්තන්ති 599
එවං වදෙය්‍ය 557
එවං විගතාභිජ්ඣා 862
එවං විහරමානාපි 506
එවං වුත්තෙ වෙරඤ්ජො–
බ්‍රාහ්මණො 749
එවං සඤ්ඤීපි 313
එවංස තෙ 684
එවමාදීනවං ඤත්වා 471
එවමාහ 669
එවමාහංසු 813
එවමෙව 779
එවමෙව ඛො 500, 562, 604,
626, 627, 628, 729, 731,
732, 733, 746, 808, 819
එවරූපං දූතං අද්දසි 802
එවසම් 575
එසනා පටිනිස්සට්ඨා 507
එසො චෙවෙතස්ස අත්ථො 831
එසො තස්ස නිස්සන්දො 592, 593
එහි ත්වං 538
එහි ත්වං භික්ඛු 797
එළමූගො 618
ඔකප්පෙය්‍යුං 685
ඔකස්ස වා පස්සථ 703
ඔකා අනොකමාගම්ම 859
ඔකාරෙ 755
ඔකාසඵරණො 621
ඔකාසා 704
ඔකාසාධිගමො 661, 812
ඔකොටිමකො 523
ඔක්කන්තං 628
ඔක්කමති 532
ඔක්කමනාය නිබ්බානස්ස 767,

පිට්ඨෙකා.

ඔක්කමනෙ පුබ්බඞ්ගමා 539
ඔක්කමමානා 613
ඔක්ඛස්ස පසය්හ 718
ඔක්ඛිපි 773
ඔගාධප්පත්තා 658
ඔගාහං ඔතිණ්ණස්ස 814
ඔගාහා උත්තිණ්ණස්ස 814
ඔඝස්ස නිත්ථරණං 562
ඔජට්ඨායී 662
ඔණතුණ්ණතො 524
ඔණතොණතො 524
ඔණොජෙසිං 763
ඔතරන්ති 551
ඔත්තප්පං නත්ථි 673
ඔත්තප්පබලං 583
ඔදනකුම්මාසූපචයස්ස 800
ඔදරිකත්තස්ස 538
ඔදහති 533
ඔදාතෙන වත්ථෙන 591
ඔදිසො 545
ඔධස්තපතොදෙ 591
ඔධුනාති 677
ඔපක්කමිකා 525, 842
ඔපධිකං 779
ඔපපාතිකං සාරෙති 557
ඔපපාතිකො 557
ඔපරජ්ජං 621
ඔපවාසස්ස 827
ඔපසමිකෙ 533
ඔපසමිකො 764
ඔපාතෙති 687
ඔපානභූතං 754
ඔභග්ගොභග්ගං 814
ඔභාසෙත්වා 660
ඔමානං 693
ඔමෙසු 675
ඔරබ්භිකො 563
ඔරමත්තකෙන 710
ඔරම්භාගියානි 818

පිට්ඨෙකා.

ඔරවිතා 488
ඔරිමන්තීරං 859
ඔලග්ගෙය්‍යුං 682
ඔලිඛිතුං 658
ඔවටො භික්ඛුනීනං භික්ඛූසු-වචනපථො 776
ඔවදතු තාසං භන්තෙ 597
ඔවාදපතිකරය 620
ඔවාදිකා 658
ඔවාදූපසඞ්කමනං 776
ඔසධි 726
ඔස්සජි 786
ඔහාය 584
ඔහිතභාරො 675
ඔහිතො 640
ඔළාරිකම්පි නිමිත්තං 613
ඔළිගල්ලං 685
කංඛා 521
කංඛී හොති 552
කංසකූටං * 568
කංසථාලෙ 590
කංසූපධාරණානි 804
කඞ්ඛති 643
කඞ්ඛාට්ඨානීයෙසු 676
කච්චිත්ථ භන්තෙ 763
කවජං 720
කවජමානාය 625
කජඞ්ගලා 831
කජඞ්ගලායං 831
කඤ්චි දෙසං 827
කඤ්චි පාපමාගමා 519
කටග්ගාහො 673
කටත්තං 740
කටසිං 512
කටුකානං 621
කට්ඨග්ගි 714
කට්ඨත්ථං ඵරති 526
කණාජකං 801
කණ්ටකාධානං 685

පිට්ඨංකා.

කණ්ටකො 847
කණ්ඩචිත්‍රකානි 562
කණ්ඩුවමානො 564
කණ්ණෙරුගො 842
කණ්ණසෙඩ්ඩාපිකං 856
කණ්ණසුඛා 566
කණ්හං 577
කණ්හං ධම්මං අභිජායති 683
කණ්හං ධම්මං ඔක්කම්මානං 613
කණ්හවිපාකං 577
කණ්හසුක්කං 577
කණ්හාභිජාතිකො 683
කතං පඤ්ඤං 607
කතං වා කරිස්සන්ති වා 838
කතා වො තං මයා 609
කතකතමෙමහිවා–
අකතකතමෙමහිවා 612
කතකරණීයො 675
කතකිච්චං 466
කතකුසලා 599
කතඤ්ච කතතො ජානිස්සාම–
අකතඤ්ච අකතතො 598
කතඤ්ඤුතං 834
කතපාපො 552
කතපුඤ්ඤතා 498
කතපුබ්බං 704
කතමස්මිං එකධම්මෙ 829
කතමෙ තෙන දෙවා දට්ඨබ්බං 545
කතස්ස වා පතිචයො 793
කතගතෙඵං 510, 813
කතා මෙ පරිත්තා 519
කතා මෙ රක්ඛා 519
කතාවාසා 599
කතූපාසනා 510, 813
කත්තා හොති නො භාසිතා 527
කත්ථචි 623
කත්ථ වුත්තං 837
කත්ථි හොති විකත්ථි 849
කථං ඔඤාතෙති 618, 687

පිට්ඨංකා.

කථං කථං නාම 672
කථංකථාසල්ලං 657
කථං පරිහොති 624
කථං හි නාම 667
කථං හිමෙ 674
කථඤ්ච සන්ධ ආජානීය–
ඣායිතං හොති 863
කථම්භූතස්ස මෙ රත්තින්දිවා–
වීතිපතන්ති 840
කථාපරියොසානං–
ආගමියමානො 794
කථාපාභතං 815
කදරියා 514
කදරියො 720
කන්තා 516, 690
කන්දති 552, 691
කන්දරං 572
කන්දරෙ 725
කපාලං අහතිමඤ්ඤමානො 634
කප්පං 784
කප්පසෙතතාසො * 490
කප්පට්ඨියං 837
කප්පවෙට්ඨා 689
කප්පති 602
කප්පා 531
කප්පාවසෙසං 784
කප්පියං 771
කප්පියචීවරානි * 488
කප්පො ආයුප්පමාණං 531
කබලිංකාරභක්ඛානං දෙවානං 628
කබලිංකාරාහාරභක්ඛානං 864
කමණ්ඩලුකා 860
කමති 515, 544, 865
කමනීයො 773
කම්පෙති 788
කම්බොජං 523
කම්මං කාතබ්බං හොති 789
කම්මං කාතබ්බං හොති 789
කම්මං දළ්හං 603

පිට්ඨඞ්කො.

කම්මක්ඛදං 810
කම්මක්ඛදු 680
කම්මට්ඨානෙන 838
කම්මදායාදෙ 606, 840 *
කම්මධෙය්‍යසු 778
කම්මන්තපරියොසානා 677
කම්මන්තං පයොජෙති 523
කම්මන්තාභිනිවෙසා 677
කම්මපටිසරණො 606, 840 *
කම්මඵලූපජීවී 535
කම්මබන්ධූ 606, 840 *
කම්මමෙව ආහාරෙ * 831
කම්මයොනී 606, 840 *
කම්මරතො 657
කම්මවිපාකජා 842
කම්මවිපාකජාති 525
කම්මවිපාකො 522
කම්මසච්චායං භො ලොකො 578
කම්මසමාදානානං 691, 824
කම්මසමාරම්භට්ඨායී 579
කම්මස්සකො 606
කම්මස්සකොම්හි 840
කම්මාන්තං 667
කම්මාරපුත්තස්ස 860
කම්මාරාමතා 614
කම්මාරාමා 709
කම්මාරාමො 657
කම්මාවරණතාය 694
කායවික්කයා 567
කායෙන 634
කරණසන්තාසො * 490
කරණීයාධිකරණීයෙසු 554
කරුණෙ විමුත්තා 679
කරොති කම්මසම්පදං 770
කාලම්පි තෙ නානුභවන්ති–
සොළසිං 737, 738
කලලීභූතො 635
කලහො 808
කලි 484

පිට්ඨඞ්කො.

කලිං 466, 852
කලිනා තෙන 466, 852
කල්‍යාණං 576
කල්‍යාණකාමා 613
කල්‍යාණධම්මං 576
කල්‍යාණධම්මතා කුසලධම්මතා 504
කල්‍යාණධම්මො 522
කල්‍යාණමිත්තතා 692
කල්‍යාණමිත්තෙන 864
කල්‍යාණමිත්තො 819
කල්‍යාණවාක්කරණො 527
කල්‍යාණවාචො 527
කල්‍යාණසම්පවඞ්කො 819
කල්‍යාණසහායො 819
කල්‍යාණෙන මනසා–
අනුකම්පන්ති 606
කල්ලං වචනාය 808
කල්ලචිත්තං 755
කල්ලිතකුසලො 660
කවචම්ව 787
කවිකතා 613
කසිණායතනානි 828
කසිරවුත්තිකෙ 523
කසිරෙන සමුදාගච්ඡන්ති 796
කස්ස නො ත්වං 860
කස්සචි කිඤ්චනතස්මිං 553
කස්ස වො දම්මි 762
කළායමත්තියො 851
කළෙබරෙ 511
කළොපිහත්ථො 797
කා උපනිසා 792
කාකච්ඡමානා 658
කාකපෙය්‍යා 591
කාණො 523
කාමං මනසි කරොතො 641
කාමකාමිනො 514
කාමගුණා 690
කාමනිරොධං 691
කාමපච්චයා ආසවා 641

	පිට්ඨඞ්කො.
කාමභොගිතා	517
කාමභොගිනො	673
කාමභොගීනං යදිදං රාජා-මන්ධාතා	474
කාමයමානො	690
කාමයොගවිසංයොගො	472
කාමයොගො	471
කාමරාගපරියුට්ඨිතෙන	635
කාමරාගපරෙතෙන	635
කාමරාගපහානාය	662
කාමරාගරත්තාය	660
කාමරාගො	471
කාමලාභාභිජප්පිනං	673
කාමසහගතා	810
කාමා	552, 660,
කාමාන්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡන්ති	584
කාමාභිමුඛානානං	623
කාමානං විපාකො	690
කාමූපසංහිතං	631
කාමෙ	605, 644, 796
කාමෙ ච පටිසෙවති	466
කාමෙ පරිඤ්ඤාය	472
කාමෙසනා පහීනා හොති	507
කාමෙසනා භවෙසනා	507
කාමෙසු	471
කාමෙසු අසංයතා	476
කාමෙසු තිබ්බසාරාගං	497
කාමෙසු පලාළිතා	584
කාමෙහි නෙක්ඛම්මරතං	670
කාමො	690
කාමොඝවුළ්හානං	605
කායං පණිධාය *	572
කායකම්මං	617, 651
කායකම්මන්තසන්දොස-බ්‍යාපත්ති	862
කායදුච්චරිතං	827
කායදුච්චරිතෙ	648
කායදුච්චරිතෙන	583, 743
කායපරියන්තිකං	559

	පිට්ඨඞ්කො.
කායපරිහාරිකෙන	570
කායසංඛාරං	578
කායසක්ඛිවුත්තෙනා භගවතා	816
කායසක්ඛි	698
කායසඤ්චෙතනා හෙතු	543
කායසන්දොසං	675
කායසමාචාරා	562
කායසමාරම්භපච්චයා	559
කායස්ස භෙදා	561
කායා චුති හොති	544
කායූපපන්නා	669
කායෙ	543, 644
කායෙන	529, 555
කායෙන ඵස්සිත්වා	524, 816
කායෙන සංවුතො	559
කායො	544, 588
කායො පස්සම්භති	651
කාරණපාලි	636
කාරා	846
කාලංකරොති	645
කාලං ගතිං	508
කාලං ගති භවාභවං	605
කාලං ජානාති	730
කාලකතා	846
කාලකිරියා	657
කාලඤ්ඤුතා	527
කාලඤ්ඤූ	619
කාලඤ්ඤාති	600
කාලමකාසි	853
කාලවාදී	478, 566
කාලා	536
කාලාගතාවස්ස	624
කාලෙදිත්තං	600
කාලෙන	508, 515, 527, 566, 771
කාලෙන කාලං	590, 626
කාලෙන ධම්මසවනං	536
කාලෙන ධම්මසවනෙ	795
කාලෙන වක්කාමි	837
කාලෙන වක්කාමි නො-අකාලෙන	629

	පිට්ඨඞ්කො.
කාලො උද්දෙසස්ස	730
කාවෙය්‍යා	613
කාසායානි	565
කාසිකචන්දනං	687
කාසිකොසලා	831
කාළකං වත්ථං	580
කාළකාරාමෙ	484
කිංකරණීයානි	614, 820
කිංකරණීයෙසු	614
කිංකාරපටිස්සාවිනියො	598
කිංසඤ්ඤි	812
කිං හි මෙ	674
කිං හි මෙ කරිස්සන්ති	752
කිච්චං අපරුධෙති	516
කිච්චං වා නො කරිස්සති	600
කිච්චකරණීයානි	721
කිච්චකරෙ	607
කිඤ්ච තත්ථ සම්බාධො	815
කිඤ්චන	623
කිඤ්චනං	725
කිඤ්චනතස්මිං	553
කිඤ්චාපි තස්සා කුක්කුටියා	732
කිට්ඨාදෙ	687
කිණන්ති	633
කිත්තාවතා	676, 721
කින්ති	631, 704
කින්තිමෙ ඛායන්ති	674
කින්ති සවාසස්ස වචනීයො	745, 746
කින්නෙත ඉමිනා	678
කින්නු ත්වං ගොතම	775
කින්නු ඛො	849
කිබ්බිසං	552
කිබ්බිසං පසවති	837
කිමඞ්ග පන න මයං	632
කිමඞ්ග පනාහං	538
කිමඤ්ඤත්‍ර	739
කිමස්ස	473
කිමස්ස රජගහස්මිං	611
කිමාරම්මණා	799

	පිට්ඨඞ්කො
කිම්පනාහං	867
කිම්බිලායං	612
කිලන්තා	627
කිලෙසාවරණතාය	694
කුක්කුකො	808
කුක්කුටච්ඡාපකසෙසව	748
කුක්කුටාරාමෙ	866
කුක්කුටියා අණ්ඩානි අට්ඨවා-දසවා ද්වාදස වා	731
කුක්කුටියා සම්මා අධිසයිතානි	733
කුච්ඡිං ඔක්කමති	533
කුච්ඡිපරිහාරිකෙන	570
කුටුම්බං අජ්ඣාවසති	635
කුඨාරී	852
කුඩුමලකජාතො	730
කුඩ්ඩරාජානො	677, 819
කුණපෙන	758
කුණී	523
කුතෙත්ථලබ්භා	809
කුතො තං භන්තෙ	580
කුද්දාලපිටකං ආදාය	561
කුන්නදියො	726
කුබ්බරං හනති	757
කුමාරිපඤ්හාසු	828
කුම්භට්ඨානකථා	844
කුම්භත්ථෙනකෙහි	776
කුම්මග්ගො	692
කුරූරකම්මන්තා	564
කුලං	754
කුලකුමාරියො	703
කුලපුත්තානං	795
කුලපුත්තා	584, 739
කුලමච්ඡරිනී	618
කුලවංසං	769
කුලවංසො චිරං ඨස්සති	600
කුලිත්ථියො	703
කුලෙසු	606
කුසලං	552
කුසලඤ්ච දානං	768

පිට්ඨඞ්කා.

කුසලධම්මතා 504
කුසලධම්මූපසම්පදාය 558
කුසලමූලං 690
කුසලමූලාකුසලං 690
කුසලසීලො 834
කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ- න ජානාති 622
කුසලානි සීලානි 817
කුසලාපි ධම්මා 690
කුසලාභිසන්ද 513
කුසලී තෙන හොති 736
කුසලෙසු ධම්මෙසු 573, 583, 820
කුසලෙසු ධම්මෙසු සම්මත්තං 624
කුසලෙහි සුසමන්නාගතස්ස 773
කුසලො හොති 536, 660
කුසිනාරායං 837
කුසීතවත්ථූනි 789
කුහකො 613
කුහනං 693
කුහා 486
කුහිඤ්චි ලොකෙ 509
කූටං 567
කූටෙය්‍යානි 756, 849
කෙ ච පුරිසපුග්ගලපරොපරිය- ඤ්ඤාණෙ 672
කෙන විහාරෙන 864
කෙවට්ටා මඤ්ඤෙ මච්ඡ- විලොපෙ 592, 723
කෙවලං භික්ඛාචරියාය 634
කෙවලකප්පං 580, 660
කෙවලී 470, 480, 818
කෙසී 528
කො අධිප්පායො 739
කොකනදං 638
කොකාලිකො භික්ඛු 850
කොකාසකජාතො 730
කො ච සමණං ගොතමං පසං- සිස්සාමි 636
කො ච සමණස්ස ගොතමස්ස- පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං- ජානිස්සාමි 636

පිට්ඨඞ්කා.

කො චාහං කො ච හත්ථිනාගො 856
කො චාහං භො 636
කොචි 805
කොතූහලමඞ්ගලිකො 630
කොතූහලමඞ්ගලෙන 695
කොත්ථ ආවුසො 855
කොධගරුතා 510
කොධගරු න සද්ධම්මගරු 510
කොධනා අහොසිං 563
කොධනො 523, 665
කොධපරෙතො 724
කොධමානො 672
කොධසම්මදසම්මත්තා 725
කොනාමො අයං සුභූති භික්ඛු 865
කොනු බො අයං 784
කො පන වාදො මනුස්සභූතං 659
කො පනෙසො භද්‍රමුඛ 718
කො මන්තා කො සද්ධාතා 727
කොලියානං 515
කොලෙය්‍යකා 724
කොවිද 508
කො විසෙසො 739
කොසකොට්ඨාගාරෙ 620
කොසජ්ජාය 680
කොසි ත්වං ආවුසො 852
ක්‍යාහං වක්ඛාමි 855
ඛවති 552, 553
ඛවිති 623
ඛ නානත්තං ගච්ඡන්ති 799
ඛජ්ජමානං 663
ඛඤ්ජො 523
ඛඤ්ඤති 613
ඛණතිචෙවා 764
ඛණො වෙ මා උපච්චගා 764
ඛණ්ඩපුල්ලං 648
ඛණ්ඩිච්චෙන 629
ඛත්තියපරිසා 534, 783
ඛන්තා 528
ඛන්තිං 679
ඛන්තිබලා 764

	පිට්ඨඞ්කා.
ඛන්තියා	528, 643
ඛන්තිසොරච්චාධිප්පායා	677
ඛන්තිසොරච්චෙ නිවිට්ඨා	517
ඛන්ධානං උදයබ්බයං	473
ඛන්ධිමාව මහාදුමො	600
ඛමති	527, 711
ඛමතු ච මෙසො	798
ඛමනීයො	773
ඛමා	541
ඛමො	650, 684, 819
ඛයං දුක්ඛස්ස පාපුණෙ	474
ඛරස්සරෙන	580
ඛරාජිනං නිවාසෙත්වා	564
ඛරාතං	621
ඛාණුං	685
ඛාදනියභොජනියඤ්චස්ස	599
ඛායිස්සති	767
ඛාරකජාතො	730
ඛිත්තවිත්තා	512
ඛිප්පං යෙව විසෙසගාමී	557
ඛිප්පං හි වෙති	511
ඛිප්පඤ්ඤෙව ගන්තා	529
ඛිප්පනිසන්ති	527, 629, 779
ඛීණා ජාති	722
ඛීණා සඤ්ජාති	675
ඛීණෙන නාතිමඤ්ඤති	711
ඛීයනධම්මං	797
ඛීරගාමෙ *	653
ඛීරමහා දධි	526
ඛීරොදකීභූතා	612
ඛීලට්ඨායී	757
ඛුද්දං මධුං	678
ඛුරමුණ්ඩං කරිත්වා	580
ඛෙත්තං	544
ඛෙත්තකම්මන්ත සාමන්ත-සංවොහාරෙ	607
ඛෙත්තූපමෙ	602
ඛෙමං	664, 816
ඛෙමප්පත්තා	660

	පිට්ඨඞ්කා.
ඛෙමප්පත්තො	470, 816
ඛොභෙස්සාමි	627
ඛොමසුඛුමානං	804-805
ගඞ්ගා යමුනා	759
ගච්ඡං ආකාසධාතුයා	597
ගච්ඡසි	780
ගණාරාමො	692
ගණ්ඩතො	531, 810 *
ගතපච්චාගතං *	488
ගතිං	673
ගන්තුමරහති	757
ගන්ථප්පමොචනො	481
ගන්ධබ්බා *	554
ගද්දූහනමත්තං	806
ගබ්භං ගණ්හාති	519
ගබ්භසෙය්‍යා	744
ගබ්භො	778
ගම්භනසන්තාසො *	489, 892
ගමනෙන	510
ගම්යාභිසඞ්ඛාරෙ	751
ගම්භීරං	711
ගම්භීරං අත්ථපදං	675, 795
ගම්භීරත්ථා	613
ගම්භීරනෙමා	727
ගම්භීරසිතං	769
ගම්භීරා	613
ගම්භීරෙසු	538
ගම්භීරො	509
ගම්මං	664
ගරහා	769
ගරු	845
ගරුකරණා	656
ගරුකරිස්සන්ති	703
ගරුට්ඨානියං	738
ගරුත්තාය	738, 849
ගරුධම්මං	776, 777
ගවා ඛීරං	526
ගවෙසති	710
ගහට්ඨකං බ්‍රහ්මචරියං	658

පිට්ඨෙකා

ගහණකූටං * 567
ගහණියා 604, 620
ගහනුපවිචාරා 677
ගහපතග්ගි 713 *, 714
ගහපතානියො ච 514
ගහපති 713
ගහපතී ච 514
ගාථා * 467
ගාධං ඛත්තා නො වසිතා 528
ගාධං වින්දති 856
ගාමක්ඛෙත්තානි 616
ගාමගාමිකස්ස 606
ගාමගාමිකො 658
ගාමන්තවිහාරිං 668
ගාරය්හං 854
ගාරය්හං අස්සපුටං 580
ගාරය්හා ඨානා 497
ගාරය්හො 555
ගාරවො 725
ගිජ්ඣකාවසථෙ 659
ගිද්ධා 466
ගිරිගුහං 572
ගිලානකානඤ්ච බලාබලං 599
ගිලානා වුට්ඨිතො 658, 789, 864
ගිහිධම්මා අනපෙතො හොති 600
ගිහිපටිස්සවං 791
ගීතං 633
ගුත්තං 505
ගුය්හමන්තා 616
ගුය්හමස්ස ආවිකරෙති 711
ගුළාගුණ්ඩිකජාතො 574
ගූථගතං 526, 797
ගෙය්‍යං * 467
ගෙහනිස්සිතං 472
ගොගණං 868
ගොචරකුසලො 660 870, 873
ගොචරපසුතස්ස 814
ගොචරසම්පන්නො 472
ගොචරාය පක්කමති 500

පිට්ඨෙකා.

ගොතමො පරිකප්පං වදති 861
ගොත්තපටිසාරිනො 864
ගොත්‍රභූ 796, 819
ගොපරිණායකා 870
ගොපසු 687
ගොපිතරො 870
ගොපීතකං පිවිත්වා 627
ගොවින්දො 679
ඝටිකං 856
ඝම්මපරෙතො 627
ඝරමාවසං 607, 771
ඝරමෙසිනො 673
ඝොරං 512
ඝොරවිසතා 647
ඝොරවිසො 528, 647
ඝොසප්පමාණො 517
ඝොසෙන අඞ්ගු 518
ඝොසෙන වුය්හති 518
චක්කං 619, 823
චක්කවත්ති 582
චක්කානි 497, 505
චක්ඛුනා 555
චක්ඛුනා චක්ඛුං 715
චක්ඛුනා රූපං දිස්වා 570
චක්ඛුන්ද්‍රියසංවරසංවුතො 683
චක්ඛුභූතො 859
චක්ඛුමා 465, 727
චක්ඛුරොගො 842
චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යා 690
චඞ්කමන්ති 833
චඞ්කමාධිගතො සමාධි 592
චණ්ඩං හත්ථිං පරිවජ්ජෙති 685
චතුකොටිකසුඤ්ඤතා * 547
චතුගුණ්ඨිකො 627
චතුචක්කං වත්තති 497
චතුත්ථං මහාපදෙසං 551
චතුන්නං ඨානානං 525
චතුපඤ්හස්ස කුසලො ආහු භික්ඛුං තථාවිධං 509

	පිට්ඨඞ්කො.
චතුප්පදා	503
චතුප්පාදකො	795
චතුසට්ඨිධම්මා *	558
චත්තං	602
චත්තානි	506, 821
චත්තාරි අභිරජකුලානි	518
චත්තාරි ආපත්තිභයානි	580
චත්තාරි ඨානානි අනුප්ප-වෙච්ඡති	515
චත්තාරො අරියවංසා	495
චත්තාරො ආනිසංසා	556
චත්තාරො කප්පා	531
චන්දනිකං	685
චන්දපජ්ජොතො	536
චන්දප්පභා	536
චන්දාභා	536
චණ්ඩිකාපුත්තො	808
චන්දාභාසො	536
චම්මයොධිනො	728
චම්මවෙධවිද්ධො	529
චරම්පි	472
චරණා නාගස්ස ත්‍යාපරෙ	670
චරණසම්පන්නො	547
චරණූපපන්නාසු	515
චරන්ති අකුතොභයා	605
ච න්ති සඤ්ඤොජන-විප්පමුත්තා	675
චරපුර	847
චරෙ	473
චලකා	728
චවති න පතිට්ඨාති	585
චාගවා	763
චාගා පුඤ්ඤං	673
චාගො පුඤ්ඤං පවඩ්ඪති	673, 778
චාතුද්දිසං සඞ්ඝං උද්දිස්ස	805
චාතුද්දිසො	617
චාතුම්මහාපථෙ	591
චාතුම්මහාභූතිකස්ස	800
චාතුරන්තො	723

	පිට්ඨඞ්කො.
චාරිකං පක්කාමි	774, 775
චාරිත්තකිලමථො	662
චාලිකායං	793
චාලියපබ්බතෙ	793
චිඞ්ගුලකං	856
චිත්තං උපසංහරති	811
චිත්තං නිග්ගණ්හිතබ්බං	694
චිත්තං පස්සද්ධඤ්ච භාවෙතු	623
චිත්තං පටිවාරෙති	811
චිත්තං පරියාදියන්ති	808
චිත්තං පසීදි	762
චිත්තං විමුච්චති	559, 680
චිත්තං විරාජෙති	558
චිත්තං සණ්ඨපෙතබ්බං	526
චිත්තං සමාධියති	588
චිත්තට්ඨානසතානි	859
චිත්තන්තරෙ	862
චිත්තපරික්ඛාරං	716
චිත්තස්ස	587
චිත්තස්ස උප්පන්නස්ස	553
චිත්තස්ස නිමිත්තං	692
චිත්තස්සූපසමෙ රතං	669
චිත්තාලඞ්කාරං-චිත්තපරික්ඛාරං	716
චිත්තාලඞ්කාර-චිත්තපරික්ඛාරත්ථං දෙති	768
චිත්තීකත්වා දෙති	624
චිත්‍රානි	690
චිත්තා කවි	577
චිරට්ඨිතිකො	592, 790
චිරත්තං අනුතපෙස්සති	765
චිරපබ්බජිතා	708
චිරස්සං ඛො මාරිස-මොග්ගල්ලාන ඉමං පරියාය-මකාසි	665
චිරිළියසද්දො	688
චීවරං පරිභුඤ්ජමානො	513
චීවරසන්තොසො *	488
චීවරහෙතු	470

	පිට්ඨඞ්කො.
චීවරානං ඛාසිස්සති	767
චුණ්ණකජාතානි	663
චුතා පතන්ති	466
චුති හොති	544
චුතො ච සද්ධම්මා	779
චූළසුභද්දා *	482
චෙතනා	857
චෙතනාය කරණීයං	817
චෙතනාහං	691
චෙතයිතා	854
චෙතයිත්වා	691
චෙතසා අධිමුච්චමානො	700
චෙතසා චිත්තං පරිචිතං හොති	808
චෙතසිකං	630, 809
චෙතසො අජ්ඣාරූහා	603, 765
චෙතසො ලීනත්තං	711
චෙතසො විනිබන්ධා	644
චෙතසො විවරං	626
චෙතසා සම්මුට්ඨපුබ්බා	676
චෙතියං	784
චෙතිසු	674, 765
චෙතෙති	731
චෙතොඛිලො	643
චෙතොපරියායං	687
චෙතොවසිප්පත්තා	467, 557
චෙතොවිමුත්ති	656, 657, 847
චෙතොවිමුත්තිං– පඤ්ඤාවිමුත්තිං	622
චෙතොවිමුත්තිඵලා	587
චෙතොවිවරණසප්පායා	615, 792
චෙතොසමථං	614, 845
චෙතොසමථසාමීචිං	473
චෙතොසමථස්ස	658
චෙතොසමාධිං	688
චෙලකා	728
චොදකෙන	629
ඡ ඛෙත්තානි *	493
ඡ චීවරානි *	488
ඡට්ඨානානි	681

	පිට්ඨඞ්කො.
ඡඩ්ඩිතං	663
ඡඩ්ඩෙය්‍යාථ	551
ඡත්තිංසති	466, 852
ඡන්දං	694
ඡන්දමූලකා	789
ඡන්දරාගවූපෙතා	518
ඡන්දරාගවිනිබන්ධා	660
ඡන්දරාගො	807
ඡන්දසා	602
ඡන්දාගතිං ගච්ඡති	475
ඡන්දා දානං දෙති	769
ඡන්දා දොසා භයා මොහා	475
ඡන්දෙ	526, 558, 659
ඡන්නං ආවුසො– ඵස්සායතනානං	546
ඡමහති	530, 719
ඡවාය	514, 660
ඡවාලාතං	526
ඡවො ඡවාය	514
ඡසු ධම්මෙසු	776
ඡළඞ්ගසමන්නාගතං	666
ඡළඞ්ගසමන්නාගතො හොති	821
ඡළාභිජාතියො	682
ඡායං	600
ඡායත්ථිකා	600
ඡාරිකා	727
ඡිද්දාවඡිද්දං	798
ඡින්දති	852
ඡින්නපරිපන්ථො	645
ඡින්නමූලකො	539
ඡෙදගාමිනී හොති	522
ඡෙදනං	568
ජගතො ගති	473, 475
ජඞ්ගමානං	677, 819
ජටිලකො	649
ජටිලගාහියා	812
ජතුගාමං	793
ජනකන්තා	566
ජනකුහනත්ථං	486

පිට්ඨඞ්කො.
ජනපදත්ථාවරියප්පත්තො 723
ජනලපත්ථං 486
ජනවති 740
ජනෙතස්මිං 864
ජනො 669
ජන්තුගාමං 793
ජප්පෙන්ත 603
ජම්බාලී 549
ජම්බොනදස්සෙව 468, 496
ජරං අනතීතො 606
ජරාධම්මං 552, 582
ජරාධම්මං මාජීරි 602
ජරාධම්මොම්හි 606
ජලං 475
ජවසම්පන්නො 583, 650, 807
ජවෙන 528, 643
ජවො 643
ජලො 618
ජාතකං * 467
ජාතරූපං 567
ජාතිජරාමරණීයෙහි 471
ජාතිභයං 530
ජාතිමරණභයස්ස 473
ජාතිමරණසඞ්ඛයෙ 660
ජාතිමරණසම්භවෙ 660
ජාතියාවතෙ 597
ජාතිවාදෙන 620
ජානං 673
ජානං ජානාති 738, 859
ජානං පස්සං 547
ජානතා 866
ජානාමි පස්සාමි 485, 782
ජානාමිමං ධම්මං 827
ජානිපතයො 514
ජාපයෙ 738
ජාලකජාතො 730
ජාලිනිං 573
ජිඝච්ඡාදුබ්බල්‍යපරෙතො 637
ජිගුච්ඡෙය්‍ය 798

පිට්ඨඞ්කො.
ජිණ්ණා 478
ජිත්වා 736
ජිම්හං ගච්ඡති 520
ජිම්හගතෙ සති 520
ජිම්හා ගති 861
ජිම්හූපපත්ති 861
ජිම්හෙය්‍යානි 756, 849
ජීවිතපරික්ඛාරා 796
ජීවිතපරික්ඛාරෙසු 615
ජීවිතපරියන්තිකං 559
ජෙගුච්ඡියඤ්ඤෙව 800
ජෙගුච්ඡී 743
ජෙට්ඨාතිස්ස භො ගොතම-
වචනීයො 746
ජෙට්ඨො භවං ගොතමො-
සෙට්ඨො භවං ගොතමො 749
ජෙත්වා මාරං සවාහනං 473
ජෙවනියං 728
ජොතයෙ 511
ජොති 523
ජොතිපරායනො 523
ජොතිපාලො ච ගොවින්දො 679
ඣානවිමොක්ඛසමාධි-
සමාපත්තීනං 691, 825
ඣානවිසයො 522
ඣානානි උපසම්පජ්ජ 674
ඣායං 828
ඣායති 863
ඣායථ 609
ඣායන්ති 674
ඣායී සමාපත්තිකුසලො 849
ඣායී හෙතෙ 812
ඤත්වා ධම්මං නිරූපධිං 606
ඤස්සති 827
ඤාණං වෙ හොති 674
ඤාණදස්සනං 587, 725, 781
ඤාණදස්සනත්ථො 817
ඤාණදස්සනපටිලාභාය 509, 662
ඤාණදස්සනාය 562

	පිට්ඨඞ්කො.
ඤාණභූතො	859
ඤාණමෙව	521
ඤාණාති *	781
ඤාණෙන	696
ඤාතකානං තෙනාති	611
ඤාතය්‍යං	510, 827
ඤාති	846
ඤාතිකුලානි	762
ඤාතිබලිං	515
ඤාතිව්‍යසනෙන	557
ඤාතො	614
ඤායං ධම්මං	504
ඤායස්ස අධිගමාය	661, 812
ඤායෙ	834
ඤායො	853
ඨානං	468, 628
ඨානකුසලො	552
ඨානගතං හොති	516
ඨානඤ්ච ඨානතො	691, 823
ඨානතො	691, 823
ඨානසො පටිලභාම	773
ඨානසො හෙතුසො	691, 824
ඨානාඨානෙසු	532
ඨානානි	529, 557, 796
ඨානෙ	860
ඨිතං	682
ඨිතත්තා සන්තුසිතො	812
ඨිතත්තො	466, 467
ඨිතධම්මො	758
ඨිතිකුසලො	660
ඨිතිධාතු	667
ඨිතො වා නිසින්නං	591
ඩංසා	529
ඩෙති	570
තං කම්මං ඛෙපෙත්වා	716
තං කිං මඤ්ඤසි	680
තං කුතෙත්ථ ලබ්භා	809
තං ඛිප්පං යෙව අධිමුච්චිතා	622
තං තං අරති සහති	496

	පිට්ඨඞ්කො.
තං තථාගතො න උපට්ඨාසි	484
තං තෙ මයං පතිගණ්හාම	798
තං දමෙන සමුච්ඡින්දෙ	725
තං ධම්මං	564
තං නමස්සන්ති	482
තං නිමිත්තං	810
තං පජහාමීති උපෙඛං– පටිලභති	719
තං පරිපාටෙත්වා	626
තං මම අස්ස කලි	484
තං මමස්ස මුසා	484
තං වා නින්දති යො පසංසියො	852
තං සුණාහි	683, 762
තං හි	672, 848
තක්කරස්ස	617, 656
තග්ඝ	603, 798
තජ්ජං තජ්ජං	690
තජ්ජිතා	724
තඤ්ච චෙතොවිමුත්තිං	622
තඤ්චායතනං	812
තණ්හං පජහති	538
තණ්හං පටිච්ච	807
තණ්හාක්ඛයො	681
තණ්හාගතං	719
තණ්හා දුක්ඛස්ස සම්භවං	471
තණ්හා දුතියො	470
තණ්හාධිපන්නා	467
තණ්හාවිචරිතානි	575 * 576
තණ්හා සඞ්ඛයවිමුත්තො	721
තණ්හාසිබ්බනී	689
තණ්හා හි නං සිබ්බති	688
තණ්හුප්පාදා *	470
තතියා අභිනිබ්භිදා	749
තතියා විජ්ජා	749
තතො	637, 767
තතො උත්තරි	768
තත්ථ ච පුබ්බකාරං	710
තත්ථච නිමිත්තං ගණ්හාති	681
තත්ථ තත්ථ පඤ්ඤාය	558

පිට්ඨඞ්කො.

තත්ථ තත්ථ යථාභූතඤාණං 827
තත්ථ තත්ථ යථාරහං 498
තත්ථ දක්ඛා භවිස්සාම 598
තත්ථායසමා 580
තත්‍ර තත්‍ර 693
තත්‍රවත 469, 470
තත්‍රාපත්ති සම්බාධො 815
තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය 859
තත්‍රිදං 682
තත්‍රූපපත්තියා සංවත්තන්ති 770
තත්‍රූපායාය 504, 598, 778, 820
තථාගතං ආරබ්භ 651
තථාගතංධම්මදෙසනා 787
තථාගතබලානි 585, 822
තථාගතස්ස 585, 691
තථාගතස්ස භාවිතා 480
තථාගතස්සෙතං අධිවචනං 822
තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධං 480
තථාගතෙ නිට්ඨංගතො 696
තථාගතෙ සද්ධං පටිලභති 564
තථාගතො 481, 502, 564, 719
තථාගතො අග්ගමක්ඛායති 475
තථාගතො න උපට්ඨාසි 484
තථා තථා 581, 603, 816
තථාවිධං 509
තථාසන්තා 518
තථා හි 592, 790
තථූපමං 526
තථෙව 485, 511, 631, 725
තදඞ්ගනිබ්බානං 816
තදඞ්ගෙන 809
තදධිමුත්තෙනා 531
තදනුගායන්ති 633
තදනුභාසන්ති 634
තදනන්තරං 659, 672, 848
තදඣයානි භවන්ති 677
තදභික්ඛණය 552
තදභික්ඛණසි භගවා 829
තදස්ස 854

පිට්ඨඞ්කො.

තදස්සාදෙති 531
තදහුපසම්පන්නස්ස 775
තදායත්තං 816
තදෙව නාම චක්ඛුං භවිස්සති 812
තදෙවස්ස තස්මිං සමයෙ 662
තදෙවෙතං පඤ්හං 855
තනු සංයොජනා හොන්ති 736
තන්තාකුලජාතො 574
තනනිත්තාව භවිස්සන්ති 592
තපං 854
තපනීයානි 725
තපන්තමාදිච්චමිවන්තලික්ඛෙ 638
තපස්සිං 854
තපස්සී 744
තපුස්සො 696
තපො 644, 670
තපො ජිගුච්ඡාහෙතු 562
තබ්බහුලවිහාරී 531
තම්පරායනො 523
තමහං ජානාමි 484, 669, 855
තමහං තත්ථ එවං වදෙය්‍යං 497
තමෙතං දිස්වා අවජානාති 622
තමෙව පුත්තස්සාදං 635
තමෙව සඞ්ගාමසීසං 610
තමො 523, 748
තම්පස්ස තාදිසමෙව 484
තම්මයො 695
තම්හා කායා චුති 544
තම්හා ච පන තාදිතම්හා 485
තයිදං භො ගොතම තථෙව 478, 740
තයිදං භො ගොතම න සම්පන්නමෙව 478, 740
තයො සන්තොසා * 488
තලං 719
තවකණ්ණිකො 696
තසිතො 627
තස්මා 478, 583, 841
තස්මා අයොගක්ඛෙමීති වුච්චති471

පිට්ඨඞ්කො.

තස්මා තථාගතොති වුච්චති 481
තස්මාතිහ 721
තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණ 506
තස්මිං ධම්මෙ 588
තස්මිං යෙව භවෙ 531
තස්මිම්පි නිබ්බින්දති 831
තස්සං දිසායං ජාතො හොති 756
තස්ස තං චිත්තං 641
තස්ස තස්සෙව භවස්ස-
අභිනිබ්බත්තියා 688
තස්ස දයාදෙ භවිස්සාමි 606
තස්ස න එවං හොති-
අත්ථි මෙ සෙය්‍යොති වා 675
තස්ස මය්හං ආනන්ද-
නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං න
පක්ඛන්දති 815
තස්ස මෙ අහු උස්සාහො-
නිබ්බානං අභිපස්සතො 606
තස්ස සම්පජ්ජතෙ සුතං 468
තස්ස සම්මා විමුත්තස්ස 674
තස්සසා 634
තස්සා සික්ඛාය 581
තස්සස්සු 800
තළාකස්ස 777
තාදිතමහා 485
තාදිනො 503, 599, 674,
තාදිසං 470, 484
තාදිසාව 522
තාදීයෙව තාදී 485
තානස්සු 731
තානි මහායඤ්ඤානි 716
තාය 466
තාරකරූපානි 520
තාලාවත්ථුකතා 742
තාවතා පපඤ්චස්ස ගති 546
තාසං අඤ්ඤතරා 658
තිට්ඨතෙතං 813
තිණකට්ඨොදකං 728
තිණපුරිසකෙ වා 811

පිට්ඨඞ්කො.

තිණවත්ථාරකො 735
තිණවතිත්‍රාදසඥනං 529
තිණසත්ථරකො 767
තිණා 726
තිණුක්කූපමා 611-612
තිණ්ණවිචිකිච්ඡො 573, 756
තිණ්ණො පාරගතො 466, 699
තිත්ථං ජානාති 869, 872
තිත්ථකරෙ 678
තිදණ්ඩං හඤ්ඤති 757
තිපපාතං 621
තිබ්බං 521, 738
තිබ්බගාරවො 665
තිබ්බච්ඡන්දො 701
තිබ්බරාගො 739
තිබ්බසාරාගං 497
තියග්ගළා * 760
තිරච්ඡානකථං 843
තිරච්ඡානකපිකො 738
තිරියං 473, 475, 828
තිරියා නාම තිණජාති 640
තිරොකුඩ්ඩං වා 715
තිරොපාකාරං වා 715
තිලමුග්ගමාසාපරන්තං 729
තිලවාහො 853
තිවිධා 862
තිසෙසා 720
තිසෙසා නාම භික්ඛු 665
තීරදස්සිං සකුණං 678
තීරමෙවානුධාවති 859
තීසු ඨානෙසු 773
තීහමත්තං 663
තුච්ඡා 838
තුච්ඡො පිහිතො 528
තුණ්හී අහොසි 854
තුණ්හී භාවං 738, 795
තුණ්හීභූතං තුණ්හීභූතං 555, 843
තුද 851
තුදුපච්චෙකබ්‍රහ්මා 852

පිට්ඨඞ්කො.

තුමොව තෙන පඤ්ඤායිස්සති 617
තුලං 787
තුවං තුවං 808
තුවටං චිත්තං සමාධියති 865
තුසිතං කායං 672
තුසිතා 473
තෙ අනෙජා ,,
තෙ අසිතා ,,
තෙ බො මෙ භික්ඛවෙ–
භික්ඛු මාමකා 486
තෙජසා තෙජං 844
තෙජොධාතු පකුප්පති 641
තෙ තෙන පඤ්ඤායිස්සන්ති 710
තෙ ධම්මෙ 810
තෙන බො පන සමයෙන-පෙ-669
තෙන ච මා මඤ්ඤි 800
තෙන ච රූපසොබ්භග්ගෙන 475
තෙන දට්ඨබ්බා 545
තෙන නො 658
තෙනාහං 763
තෙනුපසංකමි 514, 650, 678, 668
තෙනෙව ධම්මරාගෙන 811
තෙනෙව පුරිමෙන අත්ත–
භාවෙන උද්දෙසෙසති 718
තෙ යොගයුත්තා මාරස්ස 512
තෙරූපා 812
තෙරොවස්සිකානි 663
තෙ වෙ කාලෙන පච්චන්ති 664
තෙසං තෙ කාරා 846
තෙසං තෙසං තථා තථා ධම්මං–
දෙසෙතුං 827
තෙසං දිවා ච රත්තො ච 515
තෙසං සත්තානං 544
තෙ සුඛිතා 473
තෙහි ධම්මෙහි 810, 811
තෙහෙතං සුදෙසිතං 723
තොදෙය්‍යස්ස 554
තොයෙන න උපලිප්පති 506
ත්‍යස්ස 525
ත්‍යායං 763

පිට්ඨඞ්කො.

ත්‍යාස්සුදං 554
ත්‍යාස්සු මෙ 634
ත්‍යාහං 504
ත්වම්පි නො 633
ථද්ධා 486
ථනයං 597
ථම්භං 693
ථලං උස්සාදෙති 759
ථලට්ඨස්ස 580
ථලෙ තිට්ඨති 466, 699
ථාමධාතු 667
ථාමවා 583
ථාවරෙය්‍යම්හා 483
ථිනමිද්ධං 570
ථුල්ලං පසුං 756
ථුල්ලකුමාරියො 616
ථූණං පටිච්ච 561
ථූණූපනීතානි 714
ථූපං * 488
ථූලං 671
ථෙය්‍යසඞ්ඛාතං 796
ථෙරා 708, 658
ථෙරත්තං භික්ඛූනං 687
ථෙරානුකම්පිතස්ස 820
ථෙරෙ 614
දකාසයා 500
දක්ඛා භවිස්සාම 598
දක්ඛිණං අනුප්පදස්සති 601
දක්ඛිණං පතිට්ඨාපෙති 666
දක්ඛිණා 631
දක්ඛිණා විසුද්ධියො 522
දක්ඛිණෙනම්බා 814
දක්ඛිණෙය්‍යං ගවෙසෙති 710
දක්ඛිණෙය්‍යග්ගි 713
දක්ඛිණෙය්‍යෙසු යං කතං 508
දක්ඛො 491, 504, 590, 838
දට්ඨබ්බං 484, 547
දට්ඨය්‍යං 827
දට්ඨා දට්ඨබ්බං 481

පිට්ඨඞ්කා.

දට්ඨාරං න මඤ්ඤති 485
දට්ඨු 606
දණ්ඩභයං 530
දණ්ඩාදානං 807
දත්වා අත්තමනො හොති 666
දත්වා අවජානාති 622
දදං චිත්තං පසාදයං 673
දදං චිත්තං පසාදෙති 666
දද්දරං 740
දද්දල්ලං 714
දන්තං 505
දන්තා 482
දබ්බං 659
දබ්බවිරුගං 691
දබ්බාභිඤ්ඤ 539
දබ්බො භික්ඛවෙ සතුපපාදෙ 557
දමථසමථමනුප්පත්තං 505
දමෙතන්ති 714
දලිද්දස්ස ඛො නො තථා-
සොතබ්බං මඤ්ඤන්ති 763
දලිද්ද 563
දවත්ථා 634
දසපි කම්මපථා * 583
දසබලඤාණං * 827
දසමො 866
දසො 481, 630
දස්සති මෙ 768
දස්සනකාමතරු 658
දස්සනකාමා 833
දස්සනසම්පන්නා 597
දස්සනානුත්තරියං 650
දස්සනාය 563, 661
දස්සනීයා 563, 611
දස්සනීයානි 530
දස්සාවී 518
දහති 770
දහරතගෙහ 862
දහෙය්‍ය 485
දළ්හධම්මා 510

පිට්ඨඞ්කා.

දළ්හධම්මො 813
දළ්හපරක්කමො 583
දළ්හපාකාරතොරණං 855
දළ්හුද්දාපං 855
දළ්හෙහි 500
දාතබ්බං මඤ්ඤෙය්‍යාසි 754
දාතා 563
දාතං දෙති 624
දානකථං 754
දානඤ්ච 498
දානපති 599
දානවත්ථූනි 769
දානානි 771
දානූපපත්තියො 770
දායං 720
දායකතො විසුජ්ඣති 522
දායකො 599
දායකොපි අතිප්ඵලො 861
දායජ්ජං පටිපජ්ජති 601
දායාදෙ 606
දාරුකම්මිකො 687
දාලිද්දියං දුක්ඛං 673
දාසකපුත්තා 728
දාසිදාසපටිග්ගහණා 567
දාසිසමං 724
දිට්ඨං 475
දිට්ඨං න මඤ්ඤති 484
දිට්ඨධම්මනිබ්බානං 816, 832
දිට්ඨධම්මවෙදනීයං 799
දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං 799
දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරානං 479, 631
දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරාය 662
දිට්ඨධම්මාභිනිබ්බුතා 660
දිට්ඨධම්මිකා 778
දිට්ඨධම්මිකානං ආසවානං 835
දිට්ඨධම්මෙ ච ජීවිතං 607
දිට්ඨධම්මො 755
දිට්ඨපදෙහි 727
දිට්ඨප්පත්තා 698

පිට්ඨඞ්කො.

දිට්ඨාධිට්ඨානං 855
දිට්ඨි 855
දිට්ඨිගතමෙතං 719
දිට්ඨිට්ඨානප්පහාසිතං 679
දිට්ඨිට්ඨානා 507, 855
දිට්ඨිට්ඨානා සමූහතා 507
දිට්ඨිපටිවෙධෙ 701
දිට්ඨිපරියුට්ඨානං 855
දිට්ඨියා 672, 725, 847
දිට්ඨියාපි සුප්පටිවිද්ධං 848
දිට්ඨියා සුප්පටිවිද්ධා 479, 556
දිට්ඨියොගො 471
දිට්ඨිසම්පදං 694, 770
දිට්ඨිසම්පන්නං 678, 805
දිට්ඨිසාමඤ්ඤගතො 656
දිට්ඨිසීසා * 575
දිට්ඨෙන 776
දිට්ඨෙව ධම්මෙ 563, 689, 862
දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිබ්බානං 792
දින්නපුබ්බං කතපුබ්බං 704
දිපදං 691
දිපදා 503
දිබ්බෙ චත්තාරො මාසෙ 730
දිවසභාගං 796
දිවසං අතිනාමෙති 609
දිවා ච රත්තො ච 515
දිවා දිවස්ස 636, 753
දිවාවිහාරං නිසීදි 793
දිවාසඤ්ඤං අදිට්ඨාති 509, 662
දිවියං 768
දිසා න පටිහඤ්ඤන්ති 487
දිසාපි මෙ න පක්ඛායන්ති 605
දිස්වා 547, 669, 682
දිස්වා ච සුත්වා ච 504
දිස්වා දිස්වා 827
දීඝමද්ධානං 465
දීඝායුකං දෙවනිකායං 764
දීපං 725
දුක්කරං 711, 856

පිට්ඨඞ්කො.

දුක්ඛං 630, 809
දුක්ඛං පටිබුජ්ඣති 644
දුක්ඛං සුපති 644
දුක්ඛං සෙති 520
දුක්ඛක්ඛයගාමිනියා 584, 605
දුක්ඛක්ඛයාය 656
දුක්ඛතො 475, 810*
දුක්ඛමං 711
දුක්ඛවිපාකෙහි 471
දුක්ඛවෙදනියං 799
දුක්ඛවෙදනියා ආසවා-
අස්සවෙය්‍යුං 559
දුක්ඛසඤ්ඤා 609, 665
දුක්ඛස්ස 511, 547, 657, 862
දුක්ඛස්සන්තකරො 465, 689, 830
දුක්ඛස්ස සම්භවං 471
දුක්ඛා 539
දුක්ඛානං 621, 684
දුක්ඛානුපස්සී 700
දුක්ඛෙ අනත්තසඤ්ඤා 609, 665
දුබ්බුද්ධියං 518
දුග්ගති 574
දුග්ගතිභයං 530
දුග්ගහීතං 539
දුච්චරිතෙ සුචරිතෙ 648
දුජීවෙහා 647
දුතියම්පි ඛො 751
දුතියො අනෙනා 688
දුතියොපි සමණො නත්ථි 579
දුතියො සුරියො 727
දුද්දදං 711
දුද්දසිකො 523
දුන්නික්ඛිත්තස්ස 539
දුප්පඤ්ඤතං 692
දුප්පටිනිස්සග්ගී 666
දුප්පටිවිනොදයා 626
දුප්පධංසයො 509
දුප්පසහො 509
දුබ්බණ්ණො 523, 653

පිට්ඨඞ්කො.

දුබ්බලීකරණෙ 573
දුබ්බලො 848
දුභරතාය 777
දුම්මඞ්කුයං 725
දුම්මඞ්කූනං පුග්ගලානං 835
දුම්මනො 559, 603, 649
දුරභිරමං 856
දුරභිසම්භවානි 856
දුරාගතානං 621
දුරාසදෙ දුප්පසහො 509
දුරුත්තවාදිනී 724
දුරුත්තානං 621
දුරුපා 563
දුල්ලභා 516
දුස්සයුගෙන අච්ඡාදෙසි 868
දුස්සීලො 514, 645, 847
දුස්සීල්‍යං 847
දූතෙය්‍යං 567, 757
දූරමං 859
දූරෙපාතී 811
දෙමි 763
දෙවඤ්ඤතරො වා 644, 715
දෙවතා පරිකුපිතා භවන්ති 520
දෙවතාබලිං 516
දෙවතා රක්ඛන්ති 865
දෙවදත්තෙන 519
දෙවදුන්දුභියො ඵලිංසු 786
දෙවනිකායං 764
දෙවපුත්තො 557
දෙවප්පත්තො හොති 556
දෙවභූතානං පනෙසං 596
දෙවලොකාය භාවයෙ 631
දෙවසමො හොති 634
දෙවානං දෙවානුභාවං 532
දෙවානංව 731
දෙවානං පිතමස්සන්ති 670
දෙවියා සද්ධිං 514
දෙවූපපත්‍යස්ස 506
දෙවෙ සම්පාදයන්තාමහි 769

පිට්ඨඞ්කො.

දෙවො 526, 590, 715
දෙවො න වස්සති 726
දෙවො නො භවං භවිස්සති 505
දෙවො වා භවිස්සාමි 644
දෙසෙති 609, 661, 676
දෙසෙමි 545
දොණියා බද්ධො 863
දොණොපි සුදං බ්‍රාහ්මණො 505
දොමනස්සං 630, 809
දොවචස්සතා 660
දොවාරිකො 728
දොසන්තරො 828
දොසා 475, 769
ද්වයංද්වයසමාපත්තිං 715
ද්වයෙන 562, 738
ද්වීහමත්තං 663
ද්වෙකප්පා 531
ද්වෙජ්ඣං 689
ද්වෙ වා තීණි වා මාගධකානි-
ගාමක්ඛෙත්තානි 716
ධංසති 516, 837
ධංසී 555, 848
ධජග්ගං 610
ධජාහටං * 488
ධතා 479
ධතානඤ්ච ධම්මානං 527
ධනානි 697
ධනුකං 857
ධනුකලාපං සන්නය්හිත්වා 611
ධනුග්ගහා 728
ධනුග්ගහො 510, 813
ධනෙන කීතස්ස 724
ධම්මං 533, 661, 692
ධම්මං න පස්සති 725
ධම්මං පරියාපුණාති 556, 609
ධම්මං වො බ්‍රාහ්මණ දෙසිස්සාමි 813
ධම්මකාමො 820
ධම්මකුච්ඡිසමාවාපො 671
ධම්මකුසලො 629

පිට්ඨඞ්කො.

ධම්මගරු 665
ධම්මගාරවතා 663
ධම්මචක්කං 470, 503, 619
ධම්මචක්ඛුං 755
ධම්මවිඤ්ඤුතා 671
ධම්මජීවිනො 514
ධම්මඤ්ච අනුවිතක්කයෙ 631
ධම්මඤ්ඤූ 619
ධම්මතා එසා 817
ධම්මදස්සනං 512
ධම්මදස්සනෙ නිවෙසෙති 648
ධම්මදෙසනං සුත්වා 503
ධම්මදෙසනාය වා ධම්මදෙසනං 829
ධම්මධරා 468, 676, 786
ධම්මනන්දියා 811, 866
ධම්මනිසන්ති 701
ධම්මපටිසංවෙදිනො 588
ධම්මපටිසම්භිදප්පත්තො 614
ධම්මපදානි 496
ධම්මපදපිලපන්ති 557
ධම්මපරියායං 715, 861
ධම්මප්පමාණො 517
ධම්මභූතො 859
ධම්මමච්ඡරිනී 618, 647
ධම්මමඤ්ඤාය 467, 553
ධම්මයොගා 674
ධම්මරාගෙන ධම්මනන්දියා 866
ධම්මරාජා 723
ධම්මලද්ධෙහි 516, 601
ධම්මවාදී 566
ධම්මවිනයො 557
ධම්මවිපස්සනාය 841
ධම්මවෙදං 651
ධම්මසඤ්ඤත්තියා 609
ධම්මසන්දෙසා විනයසන්දෙසා 612
ධම්මසාකච්ඡා 536, 795
ධම්මසොතසමාපන්නො 651, 864
ධම්මසොතො නිබ්බහති .672
ධම්මසොතො නිබ්බාහති 848

පිට්ඨඞ්කො.

ධම්මස්ස චානුධම්මං-
ව්‍යාකරොන්ති 753
ධම්මා 487, 581, 847
ධම්මා ච මං නප්පටිභන්ති 605
ධම්මානං න නිසාමකජාතියො 849
ධම්මානුධම්මපටිපන්නො 467, 527, 553, 623, 730, 786
ධම්මානුවත්තිනො 859
ධම්මානුසාරී 699
ධම්මාරාමො 693
ධම්මිකං රක්ඛාවරණගුත්තිං 704
ධම්මිකඤ්ච ගිහිපටිස්සවං 791
ධම්මිකා 652
ධම්මිකෙහි 516, 601
ධම්මිකො 723, 753
ධම්මූපසංහිතං 651
ධම්මෙ 643, 810
ධම්මෙ ධම්මානුවත්තිනො 859
ධම්මෙන 619, 723, 854
ධම්මෙසු 529, 544
ධම්මෙහි 725
ධම්මො 764, 820
ධම්මො දෙසිතො 470
ධම්මො හි ඉසිනං ධජො 511
ධවජාලිකායං 739
ධාතුයො 641, 656
ධාතුසු 799
ධාරං 590
ධාරයිස්සාමි 612
ධාරා 760
ධාරෙතා 775
ධාරෙථ 632
ධීරං 496
ධීරසංහති 496
ධීරෙ 481, 496
ධීරෙ පණ්ඩිතොති වුච්චති 509
ධූපායති 576
ධූමං කත්තා හොති 869, 872
ධූමරජො 512
ධොවනං 858

	පිට්ඨෙකො.
ධොවනසන්තාසො *	490
ධොවෙය්‍ය	562
න අඤ්ඤා චිත්තං– උපට්ඨපෙස්සන්ති	613
න අත්තමනො හොමි	668
න අත්ථමඤ්ඤාය න ධම්ම– මඤ්ඤාය	467
න අත්තභාවං ගමෙති	472
න ඉධ ලොකෙ	817
න ඉස්සත්ථෙන	534
න උපට්ඨාසි	484
න උපනිසීදන්ති ධම්මසවණාය	801
න උපලිප්පති ලොකෙන	671
න උපසමාය	664
න උස්සෙසු	675
න උළාරාය භත්තභොගාය	801
න එකීභාවාය	849
න ඔමෙසු	675
න කාම්බොජං ගච්ඡති	523
න කම්මන්තං පයොජෙති	523
න කල්‍යාණවාක්කරණො	527
න කාලෙන පටිපූජෙන්ති	647
න කිඤ්චිලොකෙ උපාදියති	722
නකුලමාතා	658
නක්ඛත්තානි	520
න ඛො අය්‍යො අනුරුද්ධො– සාදියති	773
නගරපරික්ඛාරෙහි– පරික්ඛිත්තං	727
න ගරුත්තාය	849
න ගොචරකුසලො	870, 873
නඞ්ගලමුඛානි	604
න ච ගම්භීරසිතං	769
න ච තෙන මූලෙන වුට්ඨාපෙ– තබ්බං	791
න ච පග්ඝරති	590
න ච පන සමණවචනහෙතුපි	530
න ච පනෙතෙ	756
න ච පභස්සරං	587

	පිට්ඨෙකා.
න ච මම ඛමති	553
න චවති න උපපජ්ජති	510
න චාභිණ්හසො	812
න චිරට්ඨිතිකො හොති	790
න චෙතනාය කරණීයං	817
නච්ඡාදෙය්‍ය	602, 687
න ජහති	719
න ජනලපනත්ථං	486
න ජානාති	738
න ජාපයෙ	,,
නජ්ජා නෙරඤ්ජරාය තීරෙ	476
නජ්ජො මහොඝා විස්සන්දන්ති	805
න තං අනුභවිස්සති	862
න තං කොචි දක්ඛිණං– සොධෙති	805
න තං තත්‍රාවතිට්ඨති	862
න තපන්ති න භාසන්ති	512
න තාවායං සාරිපුත්ත– ධම්මපරියායො පටිභාසි	798
න තිත්ථං ජානාති	869, 872
න තෙන නිබ්බානධාතුයා– ඌනත්තං වා පූරත්තං වා	761
න තෙ භවන්ති	470
න තෙ හොන්ති මහප්ඵලා	508
නත්ථඤ්ඤං කිඤ්චි	546
නත්ථිකවාදා	497
නත්ථි කිඤ්චි උත්තරිං කරණීයං	793
නත්ථි කුහිඤ්චි ලොකෙ	509
නත්ථි කොචි පාටිභොගො	552
නත්ථි මෙ පුබ්බෙනාපරං– විසෙසො	715
නත්ථි මෙ සෙය්‍යො	675
න දවත්ථා	634
න දීපං හොති කිඤ්චනං	725
න නිබ්බානාය	664
න නිබ්බිදාය	664
න නිරොධාය	,,
න නිවාරෙති	617
න නො ආමසබ්‍රහ්මචාරීසු	679

	පිට්ඨඞ්කා.
නන්තකං	626
නන්තකවාසී	797
නජ්ඣූම්බියා	762
න පක්ඛන්දති	547, 549, 641
න පටිප්පස්සද්ධලද්ධො	692
න පටිබලො	618
න පටිසල්ලාණො	849
න පටිසෙස්සනෙති	576
න පාටිකඞ්ඛා	547
න පාපකං සුපිනං පස්සති	865
න පාපියො	508
න පීතං ජානාති	869, 873
නප්පජානාති	550, 610, 622, 847
නප්පටිභන්ති	605
නප්පටිභාසෙය්‍ය	795
නප්පසීදති	641
න ඵාතියෙය්‍ය	769
නභං ආහච්ච ඨිතා	640
නභඤ්ච භික්ඛවෙ පඨවී ච	511
න භද්දකං	657
න භද්දිකා කාලකිරියා	657
න භවිස්සාමි න මෙ භවිස්සති	832
න මඞ්කුභවිස්සාමි	841
න මඤ්ඤති	484
න මත්තාපෙත	697, 800
න මරියාදසම්පන්නං	769
නමස්සන්ති	482, 670
න මහප්ඵලං හොති	769
න මහස්සාදං	769
න මාතා පුත්තකාරණා	498
නමුචිබලං	473
න මෙ තෙ භික්ඛවෙ භික්ඛු-මාමකා	486
න යථාධිප්පායා හොති	522
නයිදං සුකරං	565
න රතනං	634
න රසීයන්ති	801
න රිඤ්චති පටිසල්ලාණං	609
න රූපඤ්ඤූ හොති	868, 871

	පිට්ඨඞ්කා.
න ලක්ඛණකුසලො	868, 871
නවං	562
න වණ්ණං පටිච්ඡාදෙතා	869, 872
න වණ්ණසම්පන්නො	807
නවප්ඵලානි	600
නවසස්සානි	600
නවසු විපස්සනාඤාණෙසු *	540
නවා	658
න වාචො හොති ගාරවො	725
න වික්කිණන්ති	633
න විග්ගය්හිස්සති	863
න විනොදෙති	472
න විමුච්චති	641
න විරාගාය	664
න විරියං ආරභති	789
න වීථිං ජානාති	870, 873
න වෙධති	603, 758
න ව්‍යන්තී කරෙති	472
න සංකිලිස්සන්ති	487
න සක්කොති	610, 621
න සක්ඛති	658
න සච්චාපෙති	791
න සණ්ඨහන්ති	678
න සන්තතකාරී	557, 849
න සන්තතවුත්ති	557
න සන්තිට්ඨති	641
න සම්මහති	610
න සමනුපස්සති	475
න සම්පජ්ජති කොතවි මෙ	828
න සම්පසීදති	643
න සම්පායිස්සන්ති	829
න සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හවාරිත-වතො	812
න සාධුරූපං ආසිදෙ	679
න සාරක්ඛති	694
න සුකරං උඤ්ඡෙන පග්ගහෙත-යාපෙතුං	605
න සුප්පතිට්ඨිතං පතිට්ඨාපෙත්වා	810
න සුස්සූසන්ති	802

පිට්ඨඞ්කා.

න සො සොසෙන වුය්හති 518
න සොතං ඔදහන්ති 802
න සො තං වෙදනං වෙදියති 641
න සො භගවා චෙතසිකො 854
න ස්වාධිට්ඨිතං අධිට්ඨාති 810
නස්සෙවන්ති මඤ්ඤරෙ 518
න හ නූන මෙ 790
නඞ්ගාරුදණ්ඩුලං 714
නහි පන තෙ 720
න හි භවං ගොතමො -පෙ- 740
නළකපානං 843
නාගං 505, 671
නාගවනෙ 752
නාගස්ස 670
නාගා 761
නාගො 669
නාච්චාසන්නං 818
නාච්චුණ්හාය 604
නාච්චොගාළ්හං 778
නාතිදූරං 818
නාතිමඤ්ඤති 711
නාතිවත්තති 471
නාතිසීතාය 604
නාතිහීනං 778
නාථකරණා 817
නාථපුත්තො 759
නාදිකෙ 651
නාධිගච්ඡිං 565
නාධිමුච්චති 643
නාධිවාසෙති 683
නානත්තකථා 844
නානත්තකායා 711
නානත්තසඤ්ඤිනො ,,
නානාධාතු 824
නානාධිමුත්තිකතං 824
නානාභාවො විනාභාවො 840
නානාරත්තානං 767
නානාරූපෙසු මුච්ඡිතො 725
නානාවණ්ණා 640
නානාවිහාරෙන විහරතං 864

පිට්ඨඞ්කා.

නානුප්පවෙච්ඡෙය්‍ය 590
නානුබන්ධිතබ්බා 796
නානුභවන්ති 737
නානුසෙති 642
නාපරං ඉත්ථත්තායාති 573
නාභාසමානං 511
නාභියා උග්ගන්ත්වා 640
නාභිසමෙහාති 770
නාමරූපාරම්මණා 799
නායං කායො 862
නාරති ධීරසංහති 496
නාරභති 622
නාලං 584, 618, 697
නාලං සබ්බස්මා වපකාසිතුං 618
නාලමරියා 795
නාවින්දති * 554
නාසිංසති 511
නාසිස්සථාති 580
නාස්ස අග්ගි වා විසං වා-
සත්ථං වා කමති 865
නාස්ස සම්පජ්ජතෙ 468
නාස්සස්ස 616
නාහං ඛමති 552
නාහං තං බ්‍රාහ්මණ 740
නාහං මොග්ගල්ලාන 721
නාහන්තං ලොකස්ස අන්තං 510
නාළියා සාකං 602
නිකට්ඨකායො, 536
නිකතී 568
නිකාමයමානස්ස 644
නිකාමයමානො 635, 681
නිකාමලාභී 479, 615
නිකාමෙති 531
නිකුජ්ජෙය්‍ය 791
නික්ඛමධාතු 667
නික්ඛිත්තධුරා 539
නික්ඛිත්තානි 690
නික්ඛිපිතබ්බා 714
නිගණ්ඨසාවකො 559, 751
නිගණ්ඨො 649, 751

	පිට්ඨඞ්කො.
නිගූහන්ති	697
නිග්ගණ්හිතබ්බං	694
නිග්ගණ්හාති	616
නිග්ගහාය	835
නිග්ගහෙත්වා	626
නිචුලවනෙ	667
නිවෙලුවනෙ	642
නිච්චදානං	507
— ච්ඡාතා	809
නිච්ඡාතො	563
නිච්ඡෙදෙති	677
නිජිගිංසිතා	613–614
නිජ්ජරවත්ථූනි	858
නිජ්ජරා	559
නිජ්ජිණ්ණා හොති	858
නිජ්ඣන්තිබලා	764
නිජ්ඣාපෙතුං	836
නිජ්ඣායති	863
නිට්ඨං ගතො	696
නිට්ඨඞ්ගතා	842
නිට්ඨා	842
නිට්ඨාසාමඤ්ඤත්ථපරියොසානා	677
නිත්තණ්හා	809
නිත්තුද්දනමත්තං	689
නිත්ථරණං	562
නිදානං	667
නිදානසම්භවො	690
නිද්දසවත්ථූනි	700
නිද්දා	657
නිද්දාරාමතා	614
නිද්දාරාමො	710
නිද්ධන්තා	858
නිද්ධුනාති	677
නිධානකුසලො *	790
නිධානවතී	566
නිධිමුඛං ගවෙසන්තො	867
නින්දති	466, 852
නින්දාබ්‍යාරොසඋපාරම්භභයා	497
නින්දියං	466, 852

	පිට්ඨඞ්කො.
නින්නාදසද්දතං	529
නින්නතා	859
නිපකසතිනො	618
නිපකා	589, 664
නිපකො	674
නිපුණං	558
නිපුණො	607
නිප්පපඤ්චතා *	523
නිප්පපඤ්චපදෙ	657
නිප්පපඤ්චාරාමස්ස	767
නිප්පපඤ්චාරාමො	694
නිප්පරියායෙන	815, 816
නිප්පෙසිකො	613
නිබද්ධතෙලකං	602
නිබ්බත්තං	670
නිබ්බත්ති	672
නිබ්බානං	481, 683, 692, 719, 816
නිබ්බානධාතුයා	761
නිබ්බානපරියොසානා	677, 841
නිබ්බානස්ස සච්ඡිකිරියාය	661, 812
නිබ්බානස්සෙව සන්තිකෙ	506
නිබ්බානාය	664, 735
නිබ්බානොගධගාමිතං	486
නිබ්බාහති	848
නිබ්බිදාය	664, 735
නිබ්බිදාවිරාගං *	863
නිබ්බිදාවිරාගො	587, 676, 725
නිබ්බින්දති	831
නිබ්බින්දථ	800
නිබ්බින්දමානො	829
නිබ්බිසෙය්‍ය	838
නිබ්බුතා	809
නිබ්බෙධිකං	691
නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා	553
නිබ්බෙධිකපරියායො	690
නිබ්බෙධිකාය	583, 605
නිබ්බෙභාගො භවං	742
නිමිත්තං	662, 681, 692, 711, 720
නිමිත්තමෙත්තං	470

	පිට්ඨඞ්කො.
නිමිත්තානුසාරී	657
නිමුග්ගපොසිනී	591
නිමුග්ගො	699
නිම්මංසලොහිතමක්ඛිතං	663
නියතායුකා	806
නියාමං ඔක්කමිතුං	624
නිය්‍යමානො	611
නිය්‍යාති	656
නිරග්ගළං *	736
නිරග්ගළො	508, 608
නිරයගාමිනියා	691
නිරයම්පි ගච්ඡති	531
නිරයවෙදනියං	691
නිරාමගන්ධා	679
නිරාමිසං සුඛං	673
නිරාමිසො	589
නිරායත්තවුත්තිනො	779
නිරාරම්භං	508
නිරුජ්ඣති	664, 847
නිරුජ්ඣන්ති	622, 809
නිරුත්තිකුසලො	629
නිරුත්තිපටිසම්භිදප්පත්තො	614
නිරුපධිං	606
නිරොධත්ථං	486
නිරොධසඤ්ඤා	665
නිරොධො	853
නිරොධාය	664, 735
නිරොධෙත්වා	809
නිවත්තො	833
නිවාතනිවාතො	687
නිවාතවුත්ති	600
නිවාරයෙ	496
නිවිට්ඨපෙමො	664
නිවිට්ඨසද්ධො	,,
නිවෙසෙති	648
නිසජ්ජාය	647
නිසාමකජාතියො	849
නිසින්නො හොති	751, 761
නිසීදනං	784

	පිට්ඨඞ්කො.
නිස්සංසයං	751
නිස්සන්දෙ	592
නිස්සයසම්පන්නො	793
නිස්සයො දාතබ්බො	649
නිස්සරණං	471, 635, 642, 656,661
නිස්සරණපඤ්ඤා	491
නිස්සරණමද්දස	829
නිස්සාය ඛායති	863, 864
නිස්සාරණීයා	641, 656
නීලනිදස්සනානි	782
නීලනිභාසානි	,,
නීලවණ්ණා	638
නීලවණ්ණානි	782
නීලවත්ථා	638
නීලා	638
නීලාලඞ්කාරා	638
නීවරණා	603
නුණ්ණානි	506, 821
නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව	468,496
නෙක්ඛම්මං	641, 681, 682
නෙක්ඛම්මං දට්ඨු ඛෙමතො	606
නෙක්ඛම්මරතං	670
නෙක්ඛම්මාභිරතං	764
නෙක්ඛම්මෙ චිත්තං පක්ඛන්දති	845
නෙගමජානපදස්ස	620
නෙගමජානපදා	519
නෙචයිකො	848
නෙතං භගවතො කප්පති	602
නෙති	554
නෙතෙ කාමා	690
නෙතෙ ජිම්හගතෙ සන්ති	520
නෙත්ත	520
නෙන්ති	611
නෙමන්තණිකො	687
නෙමස්ස	808
නෙමා	727
නෙමිත්තා	641
නෙමිත්තිකො	613
නෙය්‍යා *	535

පිට්ඨඞ්කා.

නෙරඤ්ජරාය තීරෙ 476
නෙරයිකා 518, 619
නෙරයිකො 689, 837
නෙව අභිනන්දිංසු 829
නෙව අභිනන්දිතබ්බං 550
නෙව කායෙන න වික්කායෙන 634
නෙව කිණන්ති 633
නෙව ඛො ත්‍යාහං 504
නෙව ගාමෙ කට්ඨත්ථං ඵරති 526
නෙව ඣාරිකා පඤ්ඤායති 727
නෙවත්තානුක්කංසෙති 491, 495
නෙව දයකතො 522, 864
නෙව පඨවියං පඨවිසඤ්ඤී 817
නෙව සංකාමෙපය්‍ය 682
නෙවසඤ්ඤී නාසඤ්ඤීනො 503
නෙව සභායං නිසීදති 523
නෙව සස්සුං ආදියති 723
නෙව සුමනො 559, 649
නෙවස්ස චිත්තං පරියාදියන්ති 682, 808
නෙවස්ස රාගපරියුට්ඨිතං 651
නෙවුස්සෙනෙති 576
නෙසං 509, 746
නෙසාදකුලෙ 523
නෙලා 566
නො අට්ඨානෙ 860
නො අපචයාය 777
නො අභික්කමන්ති 682
නො ආරාධතං 857
නො ච කල්‍යාණවාචො 527
නො ච ඛො යං ත්වං සන්ධාය-
වදෙසි 742
නො ච ඛො යථා සත්ති යථා-
බලං සංවිභජිමහ 801
නො ච පතිරූපාසිතා 849
නො ච පරං අධිසීලෙ-
සම්පවත්තා හොති 617
නො ච පරිපුච්ඡිතා 789
නො ච මෙ සියා 719, 832

පිට්ඨඞ්කා.

නො ච සීලවා 783
නො වස්ස 719
නො වස්සං නො ච මෙ සියා 832
නො පරං වම්භෙති 491, 495
නො පරානුපෙක්ඛී 617
නො පරිතස්සති 617, 812
නො වසිතා 528
නො සක්කච්චං 697, 800
නො සුභරතාය 777
පංසුකූලං 488 *, 767
පකරණෙ 718
පකුප්පති 641
පක්කමති 570
පක්කමන්ති 678
පක්කමිස්සති 678
පක්කාමි 706, 774, 851
පක්ඛන්දති 547, 549, 767, 815
පක්ඛන්දිතො 728
පක්ඛමානත්තං 776
පක්ඛහතො 523
පක්ඛායන්ති 605
පක්ඛී සකුණො 570
පගබ්භා 694, 848
පගෙව 635, 832
පග්ගණ්හෙ ඉසිතං ධජං 511
පග්ඝරන්තං 798
පඞ්කා 660
පචලායමානං 668
පචලායමානො 721
පචලායසිනො ,,
පචුරත්ථතාය 724
පචුරා 624
පච්චංසෙන 599
පච්චක්කොසති 678
පච්චක්ඛාතුං 796
පච්චක්ඛාය 496
පච්චත්තං යෙව 589, 708, 722
පච්චන්තිමං 727, 854
පච්චයිකො 851

	පිට්ඨඞ්කා.
පච්චයො ආහාරො *	830
පච්චලද්ධා	512
පච්චවිද්ධං	765
පච්චවෙක්ඛනනිමිත්තං	591
පච්චවෙක්ඛිතබ්බා	839
පච්චාගච්ඡන්තො	681
පච්චාජාතො	564
පච්චාසාරෙය්‍ය	591
පච්චුට්ඨානං *	776
පච්චුට්ඨෙන්ති	800
පච්චුපට්ඨිතා හොති	515
පච්චුප්පන්නසුඛො	589
පච්චුප්පන්නානි ඡත්තිංස	576
පච්චෙකං	867
පච්චෙකට්ඨානෙ	791
පච්චෙකසච්චානි	506, 821
පච්චෙකසච්චා	506
පච්චෙකාධිපච්චං	606
පච්චොරස්මිං	734
පච්චොරොහණී	860
පච්ඡති	795
පච්ඡාතිපාතිතියො	598
පච්ඡා පුරෙ සඤ්ඤී	721
පච්ඡාභත්තං	572
පච්ඡාභූමිකා	860
පච්ඡාලං ඛිපති	757
පච්ඡාලියං ඛිපන්ති	606
පච්ඡිමෙ කාලෙ	810
පජහති	472, 516, 685
පජාය	651, 746
පජ්ජොතසෙසව	697
පජ්ඣායති	863
පජ්ඣායන්ති	674
පජ්ඣායන්තො	603, 674
පඤ්චකප්පසතානි	531
පඤ්චඞ්ගවිප්පහීනො	821
පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතො	818
පඤ්චඞ්ගිකස්ස	773
පඤ්ච ච	466, 852

	පිට්ඨඞ්කා.
පඤ්ච ඤාණානි	589
පඤ්ච ඨානානි අජ්ඣාචරිතුං	796
පඤ්චමත්තෙහි උපාසක-සතෙහි	763
පඤ්චමො	644
පඤ්චසතං විහාරං	868
පඤ්චහි ඨානෙහි	596
පඤ්චහි රථසතෙහි	597
පඤ්චාලිපුත්තො	511
පඤ්චින්ද්‍රියානි	539
පඤ්චින්ද්‍රියා මුදූ	679
පඤ්චිමෙ භික්ඛවෙ ආදීනවා-මධුරායං	646
පඤ්ජලිකො	809
පඤ්ජසා	520
පඤ්ඤත්තං න සමුච්ඡින්දන්ති *	702
පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ	680, 762
පඤ්ඤපෙත්වා	843
පඤ්ඤවතො	766
පඤ්ඤා	673, 696
පඤ්ඤාපෙමි	545
පඤ්ඤාබලං	583
පඤ්ඤාය	529, 553, 555, 558, 581, 583, 610, 738, 764, 795
පඤ්ඤාය අතිවිජ්ඣ පස්සන්ති	675
පඤ්ඤාය ච නං පජානාති	816
පඤ්ඤායති	727
පඤ්ඤායත්ථං විපස්සති	480, 697
පඤ්ඤාය දිස්වා දිස්වා	827
පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණා	603
පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ	573
පඤ්ඤායන්ති	667
පඤ්ඤාය පරියොගාහමානො	700
පඤ්ඤා විපස්සයි	517
පඤ්ඤාවිමුත්තිං	622, 847
පඤ්ඤාවිමුත්තො	698
පඤ්ඤා විරියෙන දිට්ඨියා	725
පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියං	636
පඤ්ඤාසීලසමාහිතො	779

පිට්ඨඞ්කො.

පඤ්ඤින්ද්‍රියං 539
පඤ්ඤුත්තරං 581
පඤ්ඤුත්තරා 790, 800
පඤ්ඤුපරිවාරා 676
පඤ්හස්ස කුසලො 509
පඤ්හාධිප්පායෙන භාසිතො 799
පඤ්හාභිනීතො 520
පඤ්හෙසු 831
පටාකං පරිහරෙය්‍යුං 753
පටිකරිස්සති 580
පටිකරෙසි 798
පටිකස්සති 553
පටික්කන්තං 571
පටික්කමන්ති 682
පටික්කමන්තු භූතානි 519
පටික්කූලසඤ්ඤී 623
පටික්කොසිංසු 829
පටික්කොසිතබ්බං 497, 504, 550
පටිගච්ච දිස්වා 485
පටිගච්චෙව 777
පටිග්ගහිතං 662
පටිග්ගහෙසි භගවා 602
පටිග්ගාහකතො විසුජ්ඣති 522
පටිචරති 739
පටිච්චකම්මං 756
පටිච්ඡන්නකූට * 567
පටිච්ඡිත්වා 641
පටිජානාති 468, 715
පටිදෙසිතා 718
පටිදෙසිතානි 632
පටිනිස්සග්ගානුපස්සී 722
පටිනිස්සට්ඨානි 507, 821
පටිපජ්ජන්ති 486
පටිපදං 511, 719, 824
පටිපදා 539, 541 601
පටිපදො 524
පටිපන්නා හොති 552, 553
පටිපූජෙන්ති 647
පටිපූජෙස්සාම 598

පිට්ඨඞ්කො.

පටිප්පස්(ද්)ධිලද්ධො 589, 692
පටිප්පස්සම්භන්ති 733
පටිප්පස්සම්භි 751
පටිබද්ධචිත්තා 716
පටිබලො 618, 620, 648, 836
පටිබුජ්ඣති 644, 865
පටිභණ්ඩති 541
පටිභාතං 553, 600, 626
පටිභානකවි 577
පටිභානපටිසම්භිදප්පත්තො 614
පටිභානවා 480
පටිභානෙන 841
පටිභාසි 798
පටිභාසෙය්‍ය 628
පටිරොසති 541
පටිලභාම 773
පටිලාභසන්තොසො * 489, 492
පටිවත්තෙන්ති 757
පටිවාපෙති 810
පටිවාරෙති 811
පටිවිජ්ඣ 680
පටිවිනොදෙතබ්බො 626
පටිවිනොදෙත්වා 623
පටිවිරුද්ධො හොති 623
පටිවෙදයාමි 734
පටිසංඛා 683
පටිසංවෙදිස්සති 812
පටිසඞ්ඛරොති 648
පටිසඞ්ඛානබලා 764
පටිසඞ්ඛායොනිසො 684, 685, 686
පටිසඤ්චික්ඛති 564, 659
පටිසන්ථරිස්සාමි 616
පටිසන්ථාරං කරොති * 534
පටිසන්ථාරගාරවො 664, 665
පටිසල්ලාණස්ස 730
පටිසල්ලාණා වුට්ඨිතො 496, 658
පටිසල්ලාණො 609, 701, 849
පටිසුණාති 673
පටිසෙවති 469, 793

පිට්ඨඞ්කා.

පටිසෙවතා පහාතබ්බා 684
පටිසොතගාමී 466
පටිස්සවං 781
පටිසෙනෙති 576
පටිහඤ්ඤති 487
පට්ඨපෙමි 545
පට්ඨපෙස්සන්ති 708
පඨමං සීලවන්තනු-
පතිට්ඨාපෙති 600
පඨමා අභිනිබ්භිදා 748
පඨමාභිනිබ්බත්තා 712
පඨමාභිසම්බුද්ධො 476
පඨමො චෙතොඛිලො 643
පඨවිං ඉමං 723, 788
පඨවිං තිස්සාය ඛායති 863, 864
පඨවිකසිණසමාපත්ති 828
පඨවියං 817, 864
පඨවිසඤ්ඤා විභූතා හොති 864
පඨවිසඤ්ඤී අස්ස 817
පඨවිසමෙන 797
පඨවීතෙව අධිමුච්චෙය්‍ය 667
පඨවීභිනිවෙසා 676
පණවෙත 580
පණිධාය 572, 644
පණිධි 857
පණිහිතං 839
පණීතං 558, 771, 811, 842
පණීතතරෙ 526, 672, 848
පණීතා කාමා 584
පණීතො 589, 692, 848
පණ්ඩිතවත්ථූති 859
පණ්ඩිතවෙදනීයං 558
පණ්ඩිතො 509, 620, 855
පණ්ඩිතො ථෙරෙ තෙව-
සබ්බං ගච්ඡති 478
පණ්ඩිතො මඤ්ඤති 636
පතනන්ති 466
පතරති 699
පතායති 725

පිට්ඨඞ්කා.

පතාරෙති 694
පතිගණ්හාතු 798
පතිගාධප්පත්තො 658, 699
පතිචයං 681
පතිචයො 793
පතිට්ඨාපෙති 666, 810
පතිට්ඨිතා 673, 680
පතිතා 466
පතිත්ථීයති 563
පතිබ්බතා 724
පතිරූපදෙසවාසො 497
පතිලීනනිසභො 815
පතිලීනො 506
පතිස්සතො 491, 589
පතිහිතාය 659, 789
පතොදච්ඡායං 529
පත්තං 480
පත්තකම්මන්ති 516
පත්තක්ඛන්ධො 603, 854
පත්තගතං 516
පත්තගාහාපකො 649
පත්තපරියාපන්නං 617, 652
පත්තාළ්හකං 857
පත්තො වා පච්ඡි වා 795
පත්ථනා 857
පත්ථරිත්වා 860
පත්ථෙති 475, 838
පථබ්‍යා 723
පථිකං * 488
පදං සන්තං 719
පදක්ඛිණග්ගාහී 607, 820
පදජාතානි 677, 819
පදඤ්ච ඤත්වා 739
පදපරමො * 535
පදව්‍යඤ්ජනානි 550
පදව්‍යඤ්ජනෙහි 539
පදුලෙති 563
පදුලෙත්වා 746
පදුලෙය්‍ය 660

	පිට්ඨඞ්කා.
පදීපෙය්‍යං	563
පදීපෙය්‍යස්ස	523
පදුමං යථා	638
පදුමනිරයං	853
පදෙසවත්තී	579
පදෙසු	505
පධානක්කමො	592
පධානත්ථිකස්ස	793
පධානන්ති ඛො මෙඝිය වදමානං– කින්ති වදෙය්‍යාම	793
පධානානි	474
පධානාය	605, 643, 793
පධානියඞ්ගානි	604
පනුජ්ජමානෙන	796
පනුණ්ණං කො නිවාරයෙ	496
පනුණ්ණපච්චෙකසච්චො	506
පනුණ්ණානි	506, 821
පන්තානි	856
පන්නද්ධජො	608
පන්නභාරො	,,
පන්නරසපිණ්ඩපාතබෙත්තානි*	492
පන්නරස සන්තොසා *	,,
පන්නරස සෙනාසනානි *	493
පපඤ්චනිරොධො	546, 767
පපඤ්චස්ස ගති	546
පපඤ්චාරාමස්ස	767
පපඤ්චෙති	546
පපඤ්චො	657
පපතිතො	465
පපාතං	685
පපාතො	758, 814
පබ්බජිතෙන	839
පබ්බජෙය්‍යං	565
පබ්බජ්ජාපරිචිතං	841
පබ්බජ්ජාය වෙතෙති	731
පබ්බතං	572
පබ්බතාමපි කන්දරෙ	725
පබ්බතෙය්‍යා	735, 810
බ්බාජෙන්ති	631

	පිට්ඨඞ්කා.
පබ්බාජෙය්‍යාම	679
පභඞ්කරො	511
පභඞ්ගු	587
පභස්සරං	587
පභිජ්ජිංසු	851
පමත්තා හොන්ති	641
පමාණකතං කම්මං	862
පමාණකා	672
පමාණවන්තානි	519
පමාණිකා	848
පමාදං	692
පමාදත්ථ	610
පමාදාධිකරණං	645
පමාදෙ භයදස්සිවා	506
පමිණන්ති	672, 848
පමුදිතස්ස	651
පමොචනං	504
පමොදති	724
පමොදිතා	664
පයිරුපාසාමි	762
පයිරුපාසිං	561
පයිරුපාසිතා	849
පයිරුපාසෙය්‍ය	809
පරං දහෙය්‍ය	485
පරං වාචෙති	676
පරක්කමධාතු	667
පරක්කමෙය්‍ය	603
පරගවචණ්ඩා	528
පරතො	475, 531, 810*
පරතොඝොසපච්චයා	853
පරදත්තභොජිනං	515
පරන්තපො	563
පරපටිබද්ධා මෙ ජීවිකා	839
පරපරිතාපනානුයොගං	563
පරපුග්ගලානං	824
පරප්පවාද	579
පරමං	757
පරමතා	828
පරමත්ථසුද්ධිං	832

	පිට්ඨඞ්කා.
පරමදන්තා	790
පරමදිට්ඨධම්මනිබ්බානං	832
පරමනිපච්චාකාරං	554
පරමසච්චං	529
පරමාය	611
පරමා සන්ති	481
පරමෙත	475, 753
පරලොකෙ	817
පරසත්තානං	824
පරාධිප්පායං දෙති	522
පරාධිප්පායා හොති	522, 529
පරානුපෙක්ඛී	617
පරානුවාදභයං	530
පරාභවාය	519
පරිකප්පං වදති	861
පරිකුපිතා භවන්ති	520
පරිකුප්පා	619
පරික්කමතං හොති	860
පරික්ඛාරෙහි	727
පරික්ඛිත්තං	,,
පරික්ඛීණභවසංයොජනො	675
පරිඛා	728
පරිගුහති	711
පරිග්ගහො	807
පරිචරන්ති	611
පරිචාරෙන්ති	730
පරිචිතා	479, 656, 784, 808
පරිචිතාය	736
පරිචිතෙහි	516
පරිජානාති	722
පරිඤ්ඤං	832
පරිඤ්ඤාය	472, 605
පරිණාහෙන	818
පරිතස්සති	617, 722, 812
පරිතිත්තො	637
පරිත්තං කතං හොති	770
පරිත්තා	519, 788
පරිත්තානි	781
පරිදෙවි	779

	පිට්ඨඞ්කා.
පරිධාය	580
පරිනිබ්බානං	816
පරිනිබ්බාපෙන්ති	517, 714
පරිනිබ්බායති	531, 722
පරිනිබ්බායිකො	764
පරිනිබ්බායිස්සති	690
පරිනිබ්බායී	700, 719
පරිනිබ්බිස්සති	671
පරිනිබ්බුතො	465, 727, 790
පරිපක්කවෙදනීයං	799
පරිපඤ්හති	676, 738
පරිපන්ථො	645
පරිපාටෙත්වා	626
පරිපුච්ඡති	676, 738
පරිපුච්ඡාය	730
පරිපුච්ඡිතා	789
පරිපුණ්ණං	565
පරිපුණ්ණකොස-කොට්ඨාගාරෙ	620
පරිපුණ්ණසෙඛො	467
පරිපූරකාරිනී	658
පරිපූරකාරී	632, 845
පරිපූරෙති	589, 817
පරිප්ඵරති	589
පරිප්ඵොසකං පරිප්ඵොසකං	590
පරිබ්බජෙ	471
පරිබ්බාජකො	649
පරිභවං	628
පරිභාවිතානි	732
පරිභාසකො	645, 849
පරිභාසති	677
පරිභාසිතබ්බො	776
පරිභුඤ්ජමානො	513
පරිභුඤ්ජිතුං	796
පරිභොගසන්තාසො *	490, 493
පරිභොති	624
පරිමද්දනධම්මස්ස *	800
පරිමාණසන්තාසො *	493
පරිමුඛං සතිං උපට්ඨපෙත්වා	572

	පිට්ඨඞ්කො.
පරියන්තවතිං	566
පරියාදාතා	756
පරියාදාය	605, 656, 739, 778
පරියාදියන්ති	682, 808
පරියාදියෙය්‍යාථ	844
පරියාදෙන්ති	611
පරියාපජ්ජති	790
පරියාපන්නාය	511
පරියාපුණන්ති	539, 625
පරියාපුණාති	556, 609, 676
පරියාපුණිතබ්බං	613
පරියායදස්සාවී	625
පරියායමකාසි	665
පරියායෙන	689, 775, 810, 815
පරියායො	741
පරියුට්ඨාය තිට්ඨති	584
පරියුට්ඨිතචිත්තො	785
පරියෙට්ඨිං	691
පරියෙසනසන්තොසො *	489, 492
පරියෙසනා	807
පරියෙසිතං	480
පරියෙසිස්සන්ති	867
පරියොගාහමානො	700
පරියොදපෙති	646
පරියොදාතා	860
පරියොදාතෙන	591
පරියොධාය වත්තන්ති	516
පරියොනද්ධා	533, 627
පරියොනද්ධාය	746
පරියොනද්ධො	574
පරිවජ්ජෙති	793
පරිවිතක්කො	765, 766
පරිසක්කසාවො ච	476
පරිසඞ්කාය	776
පරිසඞ්කිතො	616
පරිසඤ්ඤූ	619
පරිසතිං	554
පරිසද්දසතා	,,
පරිසන්දෙති	589

	පිට්ඨඞ්කො.
පරිසසාරජ්ජභයං	795
පරිසසොභනා	577
පරිසාය මණ්ඩො ච	476
පරිසාසු	468, 469, 823
පරිසිඤ්චිත්වා	668
පරිසුද්ධං	565
පරිසුද්ධා	731, 860
පරිසුද්ධෙන චෙතසා	591
පරිසෙදිතානි	732
පරිසොධෙති	573
පරිහරිතුං	868
පරිහරිස්සාමි	616
පරිහරෙය්‍යුං	753, 798
පරිහාතබ්බා	714
පරිහානධම්මා	690
පරිහානාය	614, 664
පරිහාපෙන්ති	704
පරිහාරකා	554
පරිළාහා	641, 683
පරූපාරම්භං වත්තෙන්ති	554, 555
පරෙති	817, 848
පරෙතෙන	635
පරොවරඤ්ඤූ	730
පරොවරා	467
පරොවරානි	509
පරොසහස්සං	723
පලාලපුඤ්ජං	572
පලාලිතා	584
පලිබන්ධෙය්‍ය	561
පලිගෙධී	648
පලිඝො	608
පලිපං	779
පලුජ්ජන්ති	727
පලොකතො	532, 810*
පල්ලඞ්කං	572
පවඩ්ඪන්ති	622
පවත්තමංසං	756
පවත්තා	859
පවත්තාරො	633

	පිට්ඨඞ්කා.
පවත්තෙනසි	678
පවාරෙති	522
පවාළං	761
පවිවිත්තස්ස	766, 767, 779
පවිවෙකං	856
පවිවෙකකථා	615
පවිවෙකපීතිං	631
පවිවෙකාධිමුත්තො	681
පවිවෙකාරාමො	694
පවිවෙකෙ	539, 692
පවිවෙකො	681
පවිසන්ති	500
පවුච්චන්ති	660, 778
පවුත්තං	633
පවුත්තා බීජසම්පදා	769
පවෙණියා වා	603
පවෙදයන්ති	631
පවෙදිතා	553
පවෙදෙය්‍යුං	791
පසංසති	852
පසංසිතො	496
පසංසියො	466, 601, 607, 852, 854
පසත්ථපසත්ථො	636
පසන්නානං	835
පසය්හ	704, 718
පසවති	466, 678, 809, 837
පසාදං	513, 626
පසාදයං	673
පසාදෙතුං	836
පසාරයෙ	473
පසීදති	768
පසිද්ධි	762
පසුං	756
පසුතස්ස	814
පස්සං පස්සති	738, 859
පස්සතා	866
පස්සතො	736, 815
පස්සථ තො	734
පස්සද්ධො	507, 747

	පිට්ඨඞ්කා.
පස්සමහති	588, 651
පස්ස යාවඤ්ච තෙ	852
පස්සසාමි	659
පස්සසුඛං	644
පහාතබ්බං	486
පහානප්පධානං	474, 519
පහානසඤ්ඤා	665
පහානාය	578, 583, 792
පහානාරාමො	494, 694
පහාරදෙ	758, 761
පහිණගමනං	567
පහිතත්තස්ස	748
පහිතත්තො	473, 735
පහීනා	506, 507, 687, 742, 744
පහීනානි	507, 821
පහීනො	480
පහොති	859
පළාසී	613, 666
පාකතස්ස	687
පාකාරතොරණං	855
පාකාරවිවරං	855
පාකාරසන්ධිං	,,
පාචීනවංසදායෙ	765
පාටිකඞ්ඛා	547, 549, 556, 693, 701
පාටිකඞ්ඛිතබ්බානි	530
පාටිදෙසනීයෙසු	580
පාටිභොගො	552
පාණං	796, 819
පාණදදිං සත්තාහිං	725
පාණහරානං	621
පාණාතිපාතං පහාය	565
පාණාතිපාතො	771
පාණිනා උදකං පටිච්ඡිත්වා	641
පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතා	472, 845
පාතුකරොති	520
පාතුභාවා	532
පාතුරහෙසුං	638
පාතුරහොසි	477, 680, 739
පාතො	638

	පිට්ඨඞ්කො.
පාත්වාකාසි	632
පාදා නාගස්ස තෙ ද්වෙ	670
පාදෙහි උස්සක්කිත්වා	640
පාපං	576
පාපකං සුපිනං පස්සති	865
පාපකම්මා විනිච්ඡයො	673
පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ	686
පාපකෙන මනසා	659
පාපකෙ මිත්තෙ	685
පාපකෙහි	471
පාපඤ්ච කම්මං	466, 467
පාපදිට්ඨි	480
පාපධම්මං	576
පාපධම්මො	514, 522
පාපමිත්තතා	660
පාපමිත්තා	710
පාපසම්පවඞ්කා	,,
පාපසහායා	,,
පාපිකා ඉස්සා	827
පාපිච්ඡා	710
පාපිච්ඡො	633, 666
පපිමා	785
පාපියො	508
පාපුණෙ	474
පාමිංසු	518
පාමුජ්ජං	588
පාමොක්ඛො භික්ඛුසු	623
පායාසි	833
පාරංගතො	466, 605
පාරගතා	765, 809
පාරගතො	467, 699
පාරගාමිනො	859
පාරගූ	473, 480, 739
පාරමෙස්සන්ති	859
පාරාජිකකථා	836
පාරාජිකො	,,
පාරායනං	717
පාරායනෙ මෙත්තෙය්‍යපඤ්හෙ	688
පාරිචරියෙ	664

	පිට්ඨඞ්කො.
පාරිමන්තීරං	859
පාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගානි	558
පාවිසි	795
පාසංසා ච භවන්ති	495
පාසංසානිඨානානි	844
පාසාණසක්ඛරිල්ලං	769
පාසාදිකං	505
පාසාදිකා	563, 611
පාසාදිකො	646, 739
පිඞ්ගියානිං බ්‍රාහ්මණං	636
පිට්ඨිතො රථං පච්චවත්තෙන්ති	775
පිට්ඨි මෙ ආගිලායති	843
පිට්ඨිසඞ්ඛාපිකං	856
පිණ්ඩදායිකා	728
පිණ්ඩපාතඛෙත්තං *	490
පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො	572
පිණ්ඩපාතසන්තොසො *	491
පිණ්ඩපාතො *	,,
පිණ්ඩියාලොපං	767
පිතරා පවත්තිතං චක්කං	619
පිතාමහයුගා	620
පිතිතො ච	619
පිත්තසමුට්ඨානා	842
පිතාසෙ	,,
පිපාසිතො	627
පියකරණා	656
පියගරහී	738
පියචක්ඛූහි	612
පියත්තාය	738, 849
පියරූපා	690
පියරූපාභිනන්දිතො	512
පියවාදිනියො	598
පියසමුදාහාරො	820
පියසාතරූපං	828
පියාතං	592
පියාරිත්තං බන්ධෙය්‍ය	562
පියො චස්සං	845
පිලවිස්සති	856
පිවිත්වා	627

පිට්ඨංකො.

පිසාචෙන 605
පිහිතො 528
පියම්මද්දනො 621
පීණෙති 516
පීතං ජානාති 869
පීතා අස්සු 773
පීති 588, 651
පීනෙති 601
පුක්කුසකුලෙ 523
පුග්ගලං උපනිධාය 625
පුග්ගලප්පසාදෙ 648
පුච්ඡිතො 758
පුජ්ජො හොති පසංසියො 607
පුඤ්ඤං හි 718
පුඤ්ඤකතො 498
පුඤ්ඤකිරියවත්ථූනි 770
පුඤ්ඤත්ථස්ස ජිගිංසතො 631
පුඤ්ඤපෙක්ඛානං 779
පුඤ්ඤභාගියං 690
පුඤ්ඤස්ස කොවිදා 508
පුඤ්ඤානං 723
පුඤ්ඤාභිසන්දා 513
පුඤ්ඤෙන පුඤ්ඤං-
සංසන්දමානා 515
පුටංසෙනාපි 556
පුටොසෙනාපි ,,
පුට්ඨො 841
පුණ්ණා නාම දාසී * 716
පුත්තකාරණා 498
පුත්තස්සාදං 635
පුථු 470, 725
පුථුපච්චෙකසච්චානි 506, 821
පුථුපඤ්ඤා 516
පුථුභූතං 786
පුථුසමණබ්‍රාහ්මණප්පවාදානං 637
පුථුසමණබ්‍රාහ්මණානං 506, 821
පුථුස්සවනානි 513
පුථුස්සිතා 470
පුන ච පරං භික්ඛවෙ භික්ඛු-
භාවනාරාමො හොති 494

පිට්ඨංකො.

පුනබ්භවාභිනිබ්බත්ති 744
පුනරාගතා 466
පුබ්බකාරං කරොති 630, 710
පුබ්බඞ්ගමා 539, 857
පුබ්බදෙවතානි 517
පුබ්බපෙතකථා 844
පුබ්බපෙතබලිං 516
පුබ්බපෙතානං 607, 771
පුබ්බාපයමානො 668, 855
පුබ්බාපරකුසලො 629
පුබ්බාහං භික්ඛවෙ අනනුස්සු-
තෙසු ධම්මෙසු 585
පුබ්බුට්ඨායිනියො 598
පුබ්බෙ 679, 771
පුබ්බෙ කතමනුස්සරං 601, 771
පුබ්බෙ ච කතපුඤ්ඤතා 498
පුබ්බෙනාපරං විසෙසො 715
පුබ්බෙව දානා සුමනො 666
පුරක්ඛතා 472, 605
පුරතොපිස්ස 627
පුරත්ථිමා සමුද්දා පච්ඡිමො 510
පුරත්ථිමෙන නගරස්ස 564
පුරාණං 603
පුරා මං සො ධම්මො ආගච්ඡති 612
පුරිමතරානි 578
පුරිමවොහාරා පච්ඡිමවොහාරං 557
පුරිමානි 578
පුරිසං භූතනාවිං 687–688
පුරිසගතියො 719
පුරිසත්ථාමෙ 529
පුරිසථාමෙන 756
පුරිසපුග්ගලපරොපරියඤ්ඤණෙ 672
පුරිසමෙධං 507, 737*
පුරිසාධිප්පායා 621, 677
පුරිසින්ද්‍රියඤාණානි 689
පූගගාමණිකො 606, 658
පූජිස්සාම 598
පූජෙතා 873
පූජෙස්සන්ති 703

	පිට්ඨඞ්කො.
පූතිමුත්තං	486, 767
පූතීති	663
පූයමානස්ස	740
පූරත්තං	760, 761
පූරෙ විවටො	528
පෙච්ච	466, 597, 716
පෙච්ච සග්ගෙ ච මොදති	517
පෙතා	581, 658
පෙත්තනිකො	606
පෙමනීයා	566
පෙය්‍යවජ්ජං	498
පෙය්‍යවජ්ජෙන	763
පෙසලා	708, 771, 852
පෙසලානං	835
පෙසෙතබ්බා	649
පෙහීති වුත්තො	757
පොක්ඛරණියං ඔහාසෙත්වා	660
පොක්ඛරණියායං	,,
පොථුජ්ජනිකං	664
පොනොභවිකාය	708
පොනොභවිකො	471, 841
පොරාණා	487
පොරියා	511, 527
පොරී	566
පොසී	601
ඵරති	526
ඵරුසා	724
ඵරුසෙන දමෙති *	528
ඵරුසෙන වදති	838
ඵලං	769
ඵලගණ්ඩස්ස	733
ඵලති	798
ඵලදස්සාවී	518
ඵලානි හිංසන්ති	678
ඵලිංසු	786
ඵස්සනිරොධො	688
ඵස්සසමුදයා	789, 799
ඵස්සසමුදයො	688
ඵස්සායතනානං	471, 546

	පිට්ඨඞ්කො.
ඵස්සිතං	581
ඵස්සිතා	,,
ඵස්සිත්වා	524, 674, 816
ඵස්සො	688, 690, 861
ඵාතිකාතුං	868
ඵාතිසෙය්‍ය	769
ඵාසත්ථං උපජායති	514
ඵාසුං යෙව	780
ඵාසුවිහාරා	615
ඵාසුවිහාරාය	767
ඵාසුස්ස හොති	662
ඵීතං	632, * 786
ඵුටං හොති	730
ඵුටො අහොසි	851
ඵුට්ඨස්ස	481, 552
ඵුට්ඨුං සම්බොධිමුත්තමං	472
ඵුස්ස ඵුස්ස බ්‍යන්තීකරොති	559
ඵෙග්ගු ඵෙග්ගුපරිවාරෙ	528
ඵෙණුද්දෙහකං	734
ඵොට්ඨබ්බරසා	741
බජ්ඣ	725
බන්ධති	809
බන්ධනාගාරිකො	564
බන්ධෙය්‍ය	562
බන්ධො	568
බබ්බජලායකො	677
බරිහිසත්ථාය	564
බලං	600
බලත්තං	693
බලවා	739
බලසම්පන්නො	582, 650
බලාධිට්ඨානා	676
බලාති	764, 822
බලිපටිග්ගාහිකා දෙවතා	607
බලිහරණෙ	837
බහලගඞ්ගා *	760
බහිද්ධා	666, 710, 781, 782
බහිද්ධා කථං අපනාමෙති	739
බහිද්වාරකොට්ඨකෙ	775, 794

පිට්ඨඞ්කා.

බහිද්ධා ච න පස්සති 518
බහිද්ධා නාසෙන්ති 740
බහිද්ධා ඵලදස්සාවී 518
බහිද්ධාරූපානි 782
බහිද්ධා වික්ඛිත්තං 711
බහිද්ධා සංයොගං 716
බහිද්වාරකොට්ඨකෙ 775, 794
බහූකාරා භන්තෙ 775
බහුජනකන්තා 566
බහුජනමනාපා 566
බහුඤ්ච 466
බහුනං ජනෙන විසභාගො 815
බහුන්නං වත අත්ථාය 771
බහුප්පද 503
බහුභණ්ඩා 647
බහුභාණිස්මිං 646
බහුභෙරවං 513
බහුභෙසජ්ජා 647
බහුරජා 646
බහුලීකතා 656, 736, 784
බහු වත මෙ කතං අස්ස 659
බහුවෙදනියං 799
බහුස්ස ජනතා 504
බහුස්සුතා 785
බහුස්සුතො 478, 777
බාරාණසෙය්‍යකං 832
බාලං අයං රජා 554
බාලො ථෙරො තෙව-
සබ්බං භවන්ති 478
බාහාබලපරිචිතෙහි 516, 601
බාහිරකා 613, 832
බාහිරස්ස උපාදාය 575
බාහිරා 547
බාහිරානි 704
බාහුජඤ්ඤං 786
බාහුලිකා 539
බාහුසච්චම්පි 672, 847, 848
බාළ්හගිලානො 657
බිලං ඔලගෙය්‍යං 682

පිට්ඨඞ්කා.

බිලඞ්ගදුතියං 801
බිලාසයා 500
බීජගාමං 726
බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා 566
බුද්ධසාවකො 649
බුද්ධං පච්චක්ඛාතුං 796
බුද්ධපමුඛං 805
බුද්ධවිසයො 522
බුද්ධස්ස වණ්ණං 750
බුද්ධා 512
බුද්ධානසාසනං 478
බුද්ධානුස්සති 650, 651, 864
බුද්ධො 506, 507
බුද්ධොස්මි 506
බෙළුවසලාටුකමත්තියො 851
බොජ්ඣඞ්ගා 842
බොජ්ඣා උපාසිකා 791
බොද්ධබ්බං 734
බොධිපක්ඛියානං ධම්මානං 605, 658
බොධිං 604
බ්‍යඤ්ජනතො 536
බ්‍යඤ්ජනසො 545
බ්‍යඤ්ජනෙන බ්‍යඤ්ජනං 863
බ්‍යන්තී කරොති 559
බ්‍යාරොසනා 497
බ්‍රහා 601
බ්‍රහ්මං 482
බ්‍රහ්මකායිකා 712, 716
බ්‍රහ්මචක්කං 469, 585, 691, 823
බ්‍රහ්මචරියං 557, 610, 644, 670, 786
බ්‍රහ්මචරියපරායනො 606
බ්‍රහ්මචරියවාසො 806
බ්‍රහ්මචරියස්ස කෙවලී 480
බ්‍රහ්මචරියෙසනා 507
බ්‍රහ්මචාරී පටිජානාති 715
බ්‍රහ්මපථෙ 669
බ්‍රහ්මප්පත්තා 556
බ්‍රහ්මභූතෙන අත්තනා 563
බ්‍රහ්මභූතො 859

	පිට්ඨඞ්කො.
බ්‍රහ්මලොකපරියොසානා	677
බ්‍රහ්මසමො	634
බ්‍රහ්මූනාපි පසංසිතො	496
බ්‍රහ්මූපගො	723
බ්‍රාහ්මණං	477, 636, 725
බ්‍රාහ්මණගහපතිකා	519
බ්‍රාහ්මණධම්මා	633
බ්‍රාහ්මණපරිසං	784
බ්‍රාහ්මණසච්චානි	552, 553
බ්‍රාහ්මණා	478
බ්‍රාහ්මණො	466, 555
බ්‍රූමි	669
බ්‍රූහන්තං	669
බ්‍රූහෙතා සුඤ්ඤාගාරානං	846
භක්ඛිත්වා	678
භගවන්තං එතදවොච	561
භගවන්තං වීජමානො	706
භගිනි	717, 718
භඞ්ගා හොති	644
භච්චානි	725
භඤ්ජිත්වා	678
භණිතබ්බං	580
භණ්ඩන්තං	678
භණ්ඩන්තං පටිභණ්ඩති	541
භතපොසී	601
භතො	725
භතො වා නො භරිස්සති	600
භත්තකාලසමයෙ	690
භත්තකිලමථො	662
භත්තාදකො	621
භත්තු	598
භත්තුද්දෙසකො	476
භද්දකං	474, 657
භද්දිකා	657
භද්දිකෙ	597
භද්‍රමුඛ	718
භද්‍රානි පස්සන්තු	519
භබ්බාව	732
භයං	500, 503

	පිට්ඨඞ්කො.
භයං වෙරං පසවති	809
භයං සන්තාසං සංවෙගං	500
භයදස්සාවිනො	472
භයදස්සිවා	506
භයභෙරවසහො	846
භයා	475, 660, 768
භයානි	630, 853
භරති	599
භරිස්සති	600
භවං	695
භවං ගොතමො	861
භවග්ගං	521
භවතණ්හා	465, 842
භවනෙත්ති	465
භවපටිලාභියානි	534
භවම්පි තො	715
භවයොගඤ්ච සබ්බසො	472
භවයොගෙන චූභයං	”
භවයොගො	471
භවසංයොජනක්ඛයෙ	674
භවසඞ්ඛාරෙ	787, 841
භවස්ස	688, 739
භවා	552
භවානං අග්ගං	630
භවාභවකථා	844
භවාභවහෙතු	470, 573
භවිස්සන්ති	575, 672
භවිස්සන්ති වජ්ජී	606
භවෙ න රජ්ජති	719
භවෙසනා	507
භස්සං	657
භස්සාරාමතා	614
භස්සාරාමො	710
භාගිනී	515
භාසිත්ථ	723
භාරවාහිතො	710
භාවනං දෙසෙස්සාමි	589
භාවනාපධානං	474, 519
භාවනාය	738

පිට්ඨඞ්කා.

භාවනාරතො 494
භාවනාරාමො 494, 693
භාවනීයො 845
භාවයන්ති 664
භාවිතකායොම්හි 827
භාවිතා 480, 656, 736, 784
භාවෙතබ්බා 626, 792
භාවෙති 651, 662, 770
භාවෙන්තො 659, 788
භාවෙය්‍ය 727
භාසති 534, 750
භාසයෙ 511
භාසිතමනුභාසන්ති 634
භාසිතා 527, 785
භිංසනකො 786
භික්ඛාචරියාය 634
භික්ඛු ච සීලසම්පන්නො 468
භික්ඛුදස්සනං 710
භික්ඛුනියො 720
භික්ඛුනීසු වචනපථො 776
භික්ඛුපරිසා ආනන්දං දස්සනාය 533
භික්ඛූ ආමන්තෙසි 484, 555
භික්ඛූනං සික්ඛාසාජීව-
සමාපන්නො 565
භින්නානං වා සන්ධාතා 565
භීරුත්තානං 552
භීරුත්තානගතෙන 813
භුජිස්සානි * 656
භුඤ්ජං 517
භුත්තාවිං 688
භුසා 682
භූතගාමො 566
භූතභච්චානි .725
භූතවාදී 566
භූතානි 519
භූතා භූතස්ස උපපත්ති හොති 861
භූතෙන 629, 838
භූමිචාලො 786
භූරිමෙධසො 815

පිට්ඨඞ්කා.

භෙදනධම්මස්ස * 800
භො 503
භොගනගරෙ විහරති 550
භොගපරිබ්බූළ්හා 597
භොගව්‍යසනසංවත්තනිකො 771
භොග සුඛං * 517
භොගා 516, 680
භොගාධිප්පායා 676
භොගානං ආදියා 601
භොගෙන පටිසන්ථරිස්සාමි 616
භොජනසම්පදා 769
භොජනියඤ්ඤස්ස 599
මං අච්චගමා 798
මංසපෙසූපමා 611
මංසවණිජ්ජා 631
මකසා 529
මක්ඛී 613, 625, 666
මග්ගො 480, 657
මග්ගං 727
මග්ගසම්පදං 770
මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනමද්දස 829
මග්ගෙ සඤ්ජායති 542, 606
මඞ්කු භවිස්සාමි 841
මඞ්කුභාවො 721
මඞ්කු භූතා 854
මඞ්ගලං පච්චෙති නො කම්මං 630
මචලප්පත්තො 524
මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරං 859
මච්චුපාසා පමොචනං 504
මච්ඡඝාතකො 564
මච්ඡරිනී 618
මච්ඡරියං 807
මච්ඡරී 523 *, 666, 720
මච්ඡවිලොපෙ 592, 723
මච්ඡිකං 659
මජ්ජවණිජ්ජා 631
මජ්ඣිමා කාමා 584
මජ්ඣිමාය පධානක්කමාය 604
මජ්ඣෙ 526, 688, 689

	පිට්ඨඞ්කා.
මඤ්ජුනා	605
මඤ්ජෙට්ඨිකා නාම රොගජාති	777
මඤ්ඤති	763
මඤ්ඤරෙ	518
මඤ්ඤිස්සන්ති	703
මඤ්ඤෙ	530, 593, 723
මණි	761, 862
මණ්ඩලමාලෙ	662
මණ්ඩිකාපුත්තො	554
මණ්ඩා	476
මත්තං න ජානාති	873
මත්තඤ්ඤු	619
මත්තපටිග්ගහණසන්තොසො*	492
මත්තසො	770, 798
මදනීයො	773
මද්දවං	643
මධුපිණ්ඩිකං	637
මධුරකජාතො	605
මධුරායං	646
මනසා	659, 691
මනසානුපෙක්ඛිතා	479, 556
මනසිකරොතො	642, 662
මනසිකාරසම්භවා	789
මනාපා	516, 690
මනාපා නාම තෙ දෙවා	599
මනාපෙන	697, 800
මනාපෙනෙව	525
මනාපො	845
මනුස්සදොභග්ගං	770
මනුස්සධම්මා	604
මනුස්සභූතං	659, 669
මනුස්සානං පියො හොති	865
මනො	856
මනොභාවනීයස්ස	661
මනොමයං කායං	628
මනොමයා	604, 832
මනොමයෙන	768
මනොරමෙ ආයතනෙ	600
මන්තපදං	633

	පිට්ඨඞ්කා.
මන්තභාණිස්මිං	646
මන්තා	688, 727
මන්තාධිට්ඨානා	677
මන්තාභාසං	537
මන්තාය බොද්ධබ්බං	734
මන්තෙ අධීයමානො	634
මන්තෙන	603
මන්දත්තා	615, 633
මන්ධාතා	474
මමඤ්ච තුම්හාකඤ්ච	465
මමස්ස මුසා	484
මමිංකාරමානාපගතං	715
මමිංකාරා	695, 715.
මයා සයං අභිඤ්ඤා- සච්ඡිකත්වා පවෙදිතා	553
මරණසඤ්ඤා *	540
මරණසතිං	659
මලං	757
මලතෙසු	814
මල්ලිකා දෙවී	563
මසාරගල්ලං	761
මසි	727
මහග්ගතෙන	515, 661, 797
මහග්ගිනි	671
මහච්ච රාජානුභාවෙන	603
මහතො තළාකස්ස	777
මහතො මීළ්හපබ්බතස්ස	640
මහන්තමභිකඞ්ඛතා	478
මහන්තෙන සමන්නාගතො	”
මහද්ධනා	563
මහද්ධනො	620, 697
මහන්තං	669
මහන්තත්තෙන	819
මහප්ඵලතරං	805
මහප්ඵලා	508, 515, 607, 846
මහල්ලකා	478
මහස්සාදං	769
මහාකොකාලිකො *	850
මහාචුන්දො	674

පිට්ඨඞ්කො.

මහාචොරෙ 790
මහාතූරියතාළිතවාදිතෙන 669
මහාදානං 802
මහාදුමො 600
මහානාගා 671, 728
මහානාමො 650
මහානිසංසා 607, 846
මහානුභාවො 665, 705, 788
මහාපජාපතී 774
මහාපඤ්ඤො 516
මහාපඤ්ඤාසු 831
මහාපදෙසෙ 550, 551
මහාභූමිචාලො 786
මහාභොගා 563
මහාභොගො 620, 697
මහාරම්භා 508
මහාවාතා 787
මහාසයනං අහොසි 640
මහාසාලා 558, 601, 772
මහාසුපිනා 638
මහිසා 51.
මහිද්ධිකා 532, 788
මහිද්ධිකො 500, 665, 705
මහී * 760
මහෙසක්ඛා 563
මා අනුස්සවෙන 558
මා ඉමං ධම්මපරියායං සුත්වා–
පමාදං ආහරිංසු 799
මා සාඤ්චි පාපමාගමා 519
මාගධකානි ගාමක්ඛෙත්තානි 616
මාගණ්ඩිකාදයො 649
මාගවිකො 659
මා ච මයා යයො 592, 790
මාණවෙහි 612
මාතරි පිතරි ච 466
මාතිකාධරා 676
මාතිකාසම්පත්තානං 769
මාතිතො ච පිතිතො ච 619
මාතුගාමූපවිචාරෙ 847

පිට්ඨඞ්කො.

මාතුගාමො 563
මාතුභතො 725
මා තෙ රුච්චි 774
මාදිසො 673
මානං 538, 693
මානං නිස්සාය 538
මානවිනයෙ ධම්මෙ 533
මානාපගතං 715
මානාභිසමයා 507
මානුසකෙන 596
මානෙස්සන්ති 703
මානො 533
මා නො දුම්මඞ්කුයං අහු 725
මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො–
අහුවත්ථ 610
මා පමාදත්ථ 609-610
මා භික්ඛවෙ පුඤ්ඤානං භායිත්ථ 723
මාමං ජඤ්ඤු 673
මාමකා 486
මාමඤ්ඤදි 800
මා මෙ යොගපථො නස්ස 615
මායාවී 666
මාරං 473
මාරධෙය්‍යසරානුගෙ 765
මාරධෙය්‍යාභිභූතො 473
මාරස්ස 512
මාරිස 665
මාරො පාපිමා 785
මාලුඞ්ක්‍යපුත්තො 582
මාසාචිතං මඤ්ඤෙ 789
මාහෙවං 546, 851
මාහෙව නාතිස්ස වචනීයො 656, 657
මිගරාජා 499
මිගාරො රොහණෙය්‍යො 697
මිච්ඡාදිට්ඨි 696, 858
මිච්ඡාදිට්ඨිකො 614
මිච්ඡාදිට්ඨිගතා 512
මිච්ඡාපණිහිතං 839
මිත්තදූහී 647

පිට්ඨඞ්කා.

මිත්තෙහි භෙදන-
සංවත්තනිකො 772
මිත්තං උප්පාදෙත්වා 634
මිත්තභෙදං 706
මිද්ධසුඛං 592, 644, 721
මිය්‍යන්ති 725
මීළ්හපබ්බතස්ස 640
මීළ්හසුඛං 592
මුඛවණ්ණො විප්පසීදති 865
මුඛාධානං 757
මුඛාවරණං මඤ්ඤෙ 530
මුච්ඡිතො 725
මුඤ්චන්ති 678
මුඤ්ජබබ්බජභූතා 574
මුට්ඨස්සති කාලං කුරුමානො 556
මුත්තං 480
මුත්තා 602, 670
මුත්තපටිභානො 535
මුත්තා 761
මුත්තාති 506, 821
මුත්තෙන චෙතසා 508, 667
මුත්තො මොචෙමි බන්ධනා 790
මුදු චිත්තං හොති කම්මඤ්ඤං 810
මුද්ධාවසිත්තො 524, 564
මුනි 472, 787, 815
මුසා 464, 838
මූලසන්තානකානං 678
මූලෙ ඡින්දෙය්‍ය 561
මෙත්තං කායකම්මං 617, 651
මෙත්තං නු ඛො මෙ චිත්තං 837
මෙත්තංසො 738
මෙත්තචිත්තං 723, 806
මෙත්තචිත්තො වක්ඛාමි 838
මෙත්තා 626, 696, 792
මෙත්තා චෙතොවිමුත්ති 656
මෙත්තාවතාය 695
මෙත්තාසහගතෙන 862
මෙත්තූපහාරං 834
මෙත්තෙය්‍යපඤ්හ 688

පිට්ඨඞ්කා.

මෙථුනධම්මසමාපත්තියා 714
මෙදකථාලිකං 798
මෙධාවී 620, 855
මෙරයං වාරුණිං 631
මොක්ඛචිකං 856
මොග්ගල්ලාන 665, 721
මොග්ගල්ලො * 554
මොඝපුරිසො 779, 616
මොදති 597
මොදරෙ 599
මොමූහත්තා 615, 633
මොසධම්මා 838
මොසල්ලං 580
මොහජඤ්ඤාපවිද්ධසු 518
මොහනෙය්‍යෙසු 472
මොහා 475, 769
යං ඉච්ඡියා වින්දති-
සාමිකො ධනං 724
යං කිඤ්චි 485, 722
යං තුමො කරිස්සති 616
යං නිස්සාය 667
යං නිස්සිතා 470
යං මහාවාතා 787
යං මෙ 815
යං වා පනස්ස 861
යංස 793
යං සමණෙන 790
යං හිස්ස 683, 684, 685, 686
යක්ඛයොනි 718
යජන්ති අනුකූලං සදා 508
යජමානා 736
යජමානානං 779
යඤ්ඤං 508
යඤ්ඤත්ථාය 714
යඤ්ඤමනුස්සරන්තා 515
යඤ්ඤස්ස සම්පදා 666
යඤ්ඤන්ති 716
යඤ්ඤාභිනිවෙසා 677
යඤ්ඤෙ 508

පිට්ඨඞ්කො.

යතං චරෙ 473
යතමෙතං පසාරයෙ 473
යතො 475, 478, 602, 727, 767, 808
යතො ඛො 529, 608
යතො පතායති 725
යත්ථ 475, 510, 557, 588, 626
යත්ථ කාමා නිරුජ්ඣන්ති 809
යත්ථ දින්නං මහප්ඵලං 600
යත්ථ දුක්ඛං නිරුජ්ඣති 664
යත්ථ යත්ථ 801
යත්ථ යත්ථූපපජ්ජති 602
යත්ථ සත්තො පුථුජ්ජනො 660
යත්ථස්ස තං සීලං 848
යත්‍රහි නාම 555, 580, 597, 672, 678
යථා 558
යථා ඉණං 863
යථා තං 748
යථා තා භික්ඛවෙ අවිසයස්මිං 829
යථා තං මාරෙන පරියුට්ඨිත-
චිත්තො 785
යථාතථං 481
යථා දිට්ඨී සමත්තං සමාදින්නං 857
යථා දිවා තථා රත්තිං 509, 662, 721
යථා ධම්මං පටිකරිස්සති 580, 798
යථා ධම්මා තථා සන්තා 518
යථාධිප්පායං දෙති 522
යථාධිප්පායො 602
යථා තො භගවා 859
යථාපච්චයං වා කරොන්ති 631
යථාපබ්බජ්ජා පරිචිතක්ඛ-
තො චිත්තං භවිස්සති 841
යථාපස්සතො 630
යථාබලං 801
යථාබලසන්තොසො * 490
යථාභිරන්තං විහරිත්වා 774
යථාභූතං 547, 587, 604, 674, 676
693, 725, 764, 827
යථාභූතං නප්පජානාති 550
යථාභූතං පජානාති 824, 848

පිට්ඨඞ්කො.

යථාභූතඤාණදස්සනත්ථො 817
යථාභූතස්ස 630
යථාමං සබ්‍රහ්මචාරිසු 679
යථා මෙ අහු සඞ්කප්පො 768
යථා මෙත්ථ ඛායති 831
යථා යථා ච තදුයත්තං 816
යථා යථා තං 691
යථා යථායත්ථ ලභෙථ අත්ථං 603
යථා රත්තිං තථා දිවා 662, 721
යථාරහං 498
යථාලාභසන්තොසො * 490
යථාවිමුත්තචිත්තං න-
පච්චවෙක්ඛති 614
යථාවිහාරං 658
යථාසඤ්ඤිස්ස 630
යථාසත්ති 801
යථාසාරුප්පසන්තොසො * 490
යථාසුඛිතස්ස 630
යථාසුණතො ”
යදත්ථි යං භූතං 719
යදරියා 820
යදා 502
යදිච්ඡකං 591
යදිදං 706
යදිදං ඉධාගමනාය 665
යදිදං ගතියා උපපත්තියා සති 531
යදිදං තත්ථ තත්ථ කාලඤ්ඤුතා 527
යදිදං මහන්තත්තෙන 819
යදිදං මෙත්තා චෙතොවිමුත්ති 656
යදිදං රාජා මන්ධාතා 474
යදිදං රාහු අසුරින්දො ”
යදිදං විමුත්තියා විමුත්තිං 596
යදිදං සබ්බසඞ්ඛාරසමථො 817
යදෙව තත්ථ සච්චං 552
යදෙව තත්ථ හොති 810, 811
යදෙව සො හොති 597
යදෙවස්ස දිවා සමාධිනිමිත්තං 662
යන්තං චිත්තං 542
යන්තාසං 598

පිට්ඨඞ්කො.

යන්නූනාහං 565
යමකසාලානං 521
යමකො * 554
යමරියගරහී 466, 852
යම්හා 759
යම්පි 691, 824
යවකරණෙ 740
යසං 716
යසවා හොති 515
යසසා 475
යසස්සිනො 503
යසස්සී 614
යසො 516
යස්මිං සමයෙ චිත්තං-
නිග්ගණ්හිතබ්බං 694
යස්ස ඛො පන තෙ අත්ථාය 470
යස්ස ඛො බ්‍රාහ්මණ -පෙ- 744
යස්ස විප්පටිසාරජා 673
යාචිතකූපමා 612
යාචිතොව බහුලං චීවරං-
පරිභුඤ්ජති 524, 591
යාති සම්පන්නමානසො 770
යාදිසකො තෙසං වණ්ණො 784
යාදිසකො තෙසං සරො ”
යානිකතා 656, 736, 784
යාති විනෙතනෙතා 521
යානි තානි සීලානි 617
යායං දිට්ඨි 656
යායතො 498
යාය මාතු භතො 725
යාවකීවඤ්ච 701
යාවජීවිතමරණපරියාදතා 756
යාවඤ්ච 852
යාවතා 473, 503, 658, 828, 831
යාවතා ආවුසො දිට්ඨි 855
යාවතා ජගතො ගති 475
යාවතා දිට්ඨිට්ඨානං 854
යාවදත්ථං 644
යාවදත්ථං භක්ඛිත්වා 678

පිට්ඨඞ්කො.

යාවදෙව 718
යාව දෙවමනුස්සෙහි 786
යාව ධංසිවායං 555
යාව බ්‍රහ්මලොකා 731
යාවම්පි තිට්ඨෙය්‍ය 511
යාව සත්තමා පිතාමහයුගා 620
යා සා දිසා 621
යුගනද්ධං භාවෙති 542
යුත්තපටිභානො 535
යුද්ධස්ස 706
යෙ ආසවා සංවරා පහාතබ්බා 687
යෙ ගොත්තපටිසාරිනො 864
යෙ ච කාමෙ පරිඤ්ඤාය 605
යෙ චස්ස උපජීවිනො 607
යෙතෙ 679, 826, 833
යෙ තෙ බ්‍රාහ්මණ රූපරසා 741
යෙන 506, 522
යෙන කෙනචි කම්මට්ඨානෙන 838
යෙන නිගණ්ඨො නාටපුත්තො 751
යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි 595
605, 650, 753, 758, 773, 794, 796
යෙනමිධෙකච්චො මාතුගාමො 563
යෙනායස්මා අනුරුද්ධො 772
යෙනාරාමො තෙන පායාසි 833
යෙනිච්ඡකං 591
යෙනුපට්ඨානසාලා 794
යෙ පත්තා ආසවක්ඛයං 765
යෙපි තත්ථ සත්තා 532
යෙභුය්‍යෙන 500, 503
යෙසං 633
යෙසාහං 846
යොගක්ඛෙමතො ධංසති 837
යොගක්ඛෙමස්ස 506, 524
යොගබහුලො 694
යොගයුත්තො 512
යොගස්ස 730
යොගා 471
යොගො කරණීයො 526
යොගාචරියො 591

පිට්ඨඞ්කා.

යො ච සතං දිට්ඨිසම්පන්නානං 805
යොජන ගණ්හාති 555
යොක්ඛාතමබුද්ධා බුද්ධො 815
යො තත්ථ ඡන්දෙ 558
යො තත්ථ සාරො 626
යොධාජීවා 610
යොනි බො ත්‍යාගං 763
යොනි චස්ස ආරද්ධා 520, 693
යොනිමඤ්ඤදුතරං 673
යොනිසො 683
යොනිසො විචිනෙ ධම්මං 697
යො තුබො තෙසං – පෙ – 745
යො තො ධම්මානං සුකුසලො 546
යො පච්ඡිමකො 521
යොබ්බනමදෙ 606
යො වා පනස්ස මාදිසො 673
යො හි තත්ථ දක්ඛො 491
යො හි නාම ආයස්මා අසවානං-
ඛයා උපසම්පජ්ජ විහරිස්සති 538
රක්ඛසෙසතං 616
රක්ඛාවරණගුත්තිං 704
රඛසා 842
රජං 841
රජගහං 610, 611
රජතං 567
රජනීයා 690
රජනීයෙසු 529, 558, 613
රජනීයො 773
රජාපථො 564
රජොහරණං 797
රජ්ජති 719
රජ්ජුභෙදෙ * 568
රජ්ජුයා බජ්ඣ මිය්‍යන්ති 725
රට්ඨිකස්ස 606
රට්ඨිකො 658
රතං රම්මං 466
රතත්ථා 634
රතනං 838
රතනගණානං 513

පිට්ඨඞ්කා.

රතියා 729, 767
රතිසහො 846
රතො 657
රත්තඤ්ඤූ 487
රත්තඤ්ඤු 614, 708
රත්තිං 509, 662, 721
රත්තින්දිවා 840
රත්තිභාගං වා දිවසභාගං 796
රත්තුපරතො 567
රථකං 857
රථකාරකුලෙ 523
රථසතෙහි 597
රථස්සාණිව යායතො 498
රපිකා 728
රපියාය 626
රපිසාය .. තිං උස්සජ්ජිත්වා 757
රන්ධගවෙසී 625
රසග්ගානි 613
රසසා උපෙතං 515
රසීයන්ති 801
රහො 617, 647, 652
රහො කරොති කටනං 740
රාගපරියුට්ඨිතං 651
රාගපරෙතො 611
රාගවිනයාය වා පටිපන්නො 666
රාගස්ස 696, 792
රාගා චිත්තං විමුත්තං 821
රාගාසිතොම්හි 611
රාගො චිත්තං අනුද්ධංසෙති ”
රාගො මෙ පහීනො 821
රාජකථා 843
රාජබලිං 516
රාජමහාමත්තා 697
රාජයුත්තා 519
රාජා චක්කවත්ති 582
රාජීසයො 736
රාමපුත්තො 554
රාහු අසුරින්දො 474
රිඤ්චති 609, 668, 694

	පිට්ඨඞ්කො.
රිඤ්චන්ති	678
රුක්ඛඵලූපමා	612
රුක්ඛමූලං	572, 767
රුක්ඛමූලාති	609
රූපකූටං *	567
රූපගතං	531, 810
රූපග්ගං	521
රූපඤ්ඤූ	868, 871
රූපප්පමාණො	517
රූපප්පසන්නො	”
රූපරසා	741
රූපසඤ්ඤී	781
රූපසොභග්ගමත්තං ඤත්වා	475
රූපසොභග්ගමෙත්ත	”
රූපස්ස සමුදයො	509
රූපානං	614; 650
රූපියපුරානි	804
රූපියස්ස	697
රූපී රූපානි පස්සති	783
රූපෙ	644, 818
රූපෙන පාමිංසු	518
රොගතො	531, 810 *
රොගබ්‍යසනං	557
රොගාතඞ්කො	552, 645, 849
රොණෙණ්ණත	758
රොසන්තං පටිරොසති	541
රොසෙති වාචාය	677
රොසෙන්තං	678
රොහණෙය්‍යො	697
ලක්ඛණකුසලො හොති	868, 871
ලණ්ඩසාටකො	621
ලද්ධා	491, 770
ලද්ධාධිප්පායො	833
ලපකො	613
ලපනං	693
ලපා	486
ලබ්භා	584, 809
ලභති අත්ථසම්පදං	770

	පිට්ඨඞ්කො.
ලභති ච කාලෙන කාලං- චෙතසො විවරං	626
ලභෙථ	603
ලසගතෙන	547
ලහුකෙන අසන්තෙන	813
ලහුසං	734
ලාභං පටිච්ච විනිච්ඡයො	807
ලාභමච්ඡරිනී	618
ලාභසක්කාරසිලොකං	537, 681
ලාභසක්කාරසිලොකසුඛං	592
ලාභා	652
ලාභාය	779
ලාභී	846, 861
ලාභෙන ලාභං නිජිගිංසිතා	613
ලාභො	557, 807
ලාභො අලාභො	738
ලිඛෙය්‍ය	562
ලිප්පති	688
ලුද්දං	552
ලුද්දො	564, 646, 682, 848
ලුළිතො	635
ලූඛප්පමාණො	517
ලූඛාජීවිං	854
ලෙඛනියා ලිඛෙය්‍ය	562
ලෙපනසම්පන්නො	728
ලොකං	511, 738, 824
ලොකක්ඛායිකා	844
ලොකචින්තාසු	715
ලොකවින්තා	522
ලොකධම්මා	738
ලොකනිරොධං	511
ලොකන්තගූ	467
ලොකන්තරිකා	532
ලොකවිදූනවණ්ණිතා	515
ලොකසමුදයං	511
ලොකසමා	480
ලොකස්ස	510
ලොකායතිකා	813
ලොකුත්තර	613

	පිට්ඨඞ්කා.
ලොකෙ	502, 509, 572
ලොකො	480,738,855
ලොණකාරකදාරකො	555
ලොභජෙත	667
ලොභධම්මා	672, 675
ලොභහෙතුකම්පි	860
ලොභො	675
ලොමවෙධවිද්ධො	529
ලොලුප්පවිවජ්ජන-සන්තොසො *	490, 492
ලොහං	587
ලොහිතචන්දනස්ස	637
ලොලෙස්සාමි	627
වංසඤ්ඤූ	487
වග්ගරතො	837
වග්ගු	506, 773
වඞ්කකං	856
වඞ්කෙය්‍යාති	756, 849
වචනක්ඛමො	711
වචනපථානං	621
වචනීයාධිවචනීයෙසු	554
වචනීයො	656,657, 746
වචසා පරිචිතා	479
වචීදුච්චරිතං	827
වචීසංඛාරා	673
වච්ඡතරා	564
වජ්ජබහුලො	646
වජ්ජියමාහිතො	854
වජ්ජී	606,705
වජ්ජීනං වජ්ජිචෙතියානි	704
වජ්ඣෙ	659
වඤ්චනං	568
වඩ්ඪිං පටිසුණාති	673
වණං පටිච්ඡාදෙන්තා	869, 872
වණිජ්ජා	631
වණ්ටූපනිබන්ධනානි	677
වණ්ණං	600, 750
වණ්ණපොක්ඛරතාය	563, 611
වණ්ණමච්ඡරිනී	617, 647
වණ්ණවන්තා	503
වණ්ණවාදී	491, 493
වණ්ණසම්පන්නා	582, 650,807
වණ්ණස්ස	757
වණ්ණිතං	633
වණ්ණො	847
වතං	644
වත්තති	497, 724
වත්තා	711,859
වත්තෙති	585
වත්තනාති	554
වත්ථකොටිසහස්සානි	804
වත්ථානි	565
වත්ථිං සොධෙති	644
වත්ථුං	695
වත්ථුකථා	656,736,784
වත්ථූහි	837
වත්ථෙත	591
වදඤ්ඤූ	514,600
වද භන්තෙ පච්චයෙන	522
වදෙය්‍යං	497
වදෙය්‍යාම	793
වධං කත්වාන	725
වධදණ්ඩතජ්ජිතා	724
වධාය උස්සුකා	,,
වධායුපනීතෙ	659
වධායොපනීතෙ	,,.
වධුකා	521
වධො	568
වනපත්ථං	572,856
වනභඞ්ගෙන	758
වනස්පතයො	726
වනා නිබ්බනමාගතං	670
වනාසයා	500
වනෙ	601
වන්තාති	506, 821
වපකස්සෙව සත්ථාරා	687
වපකාසිතුං	618
වප්පා	559

	පිට්ඨඞ්කො.
වමිතං	858
වමෙහති	491, 495
වයධම්මානුපස්සී	682
වරත්තෙහි	500
වරුදසී	607, 847
වලාහකා	527
වච්චකාටසං	764
වච්චකස්සනානි	837
වසං ගච්ඡති	553
වසවත්තී	481, 630
වසිතා	528
වසිප්පත්තා	467, 557
වසූපෙතා	518
වස්සති	726
වස්සභඤ්ඤ	497
වස්සසතජීවී	510
වස්සසතායුකො	,,
වස්සිකං	819
වාචාය	611,677
වාචිතමනුවාචෙන්ති	634
වාචො	725
වාජපෙය්‍යං	508, 737 *
වාතං අනුලොමෙති	644
වාතවුට්ඨි	682
වාතා වායන්ති	520
වාතෙරිතො	635
වාදපථා	470
වාදානුපාතා	497
වාදානුවාදො	753
වායන්ති	520
වායමති	611
වායාමො	526, 659
වාරිතවතො	812
වාරුණිං	631
වාලග්ගකොටි නිතුද්දන-මත්තං	689
වාලරජ්ජුයා	734
වාවත්තසි සංයොජනං	745

	පිට්ඨඞ්කො.
වාසනලෙපනසම්පන්නා	728
වාසිජටෙ	733
වාහී	756
වාළා අමනුස්සා	612
වාළෙහි	,,
විකත්ථී	849
විකප්පී	617
විකාලභොජනා	567
වික්ඛිත්තං	711
විගතකථංකථො	656
විගතාභිජ්ඣා	573, 862
විගය්හිස්සති	863
විග්ගහො	808
විග්ගාහිකකථා	721
විඤ්ඤාතං	675, 829
විඤ්ඤාතවා	537, 694
විඤ්ඤාතස්ස	522
විඤ්ඤාතා	641
විඤ්ඤාතො	487
විචිකිච්ඡති	643
විචිකිච්ඡාකථංකථාසල්ලං	657
විචිනාති මුඛෙන	466, 852
විචෙය්‍ය දෙති	771
විජම්භති	499
විජාතාථ	740
විජිතාවී	620, 723
විජ්ජමානා	689
විජ්ජා	582, 748, 749
විජ්ජාචරණසම්පන්නා	770
විජ්ජාභාගියා	665
විජ්ජාසන්තකරෙ	546
විජ්ජාවිමුත්ති	842
විජ්ජුප්පාදා *	559
විජ්ජුමාලී	597
විඤ්ඤස්සන්ති	671
විඤ්ඤූනං මජ්ඣෙ	689
විඤ්ඤාණකසිණං	828
විඤ්ඤාණට්ඨිතියො	711
විඤ්ඤුතං	480

	පිට්ඨඞ්කා.
විඤ්ඤූතසාසනො	650
විඤ්ඤූතා	757
විඤ්ඤූපෙතා	,,
විඤ්ඤූප්පසත්ථාති *	656
විඤ්ඤූ සබ්‍රහ්මචාරී	840
විඤ්ඤූහි දෙසිතා	671
විතක්කනිදානො	807
විතක්කපථෙ	504
විතක්කසණ්ඨානසො *	489,492
විතක්කූපච්ඡෙදාය	792
විතක්කෙති	504
විතක්කෙන්තු	815
විතුදති	677
විත්තිං ආපජ්ජති	531,632
විත්තිසඤ්ජනනො	607
විත්ථාරිකං	786
විදිතං	484
විදිතා	509
විදිත්වාන	688
විදූරති	511
විද්ධංසනධම්මස්ස	800
විද්ධස්තා	506
විධවා	616
විධානවා	778
විධාසමතික්කන්තං	715
විධූපිතා	467,739
විධූමො	509
විනයධරා	676
විනයවාදී	566
විනයසන්දෙසො	612
විනයානුග්ගහාය	836
විනයෙ ඛො පන ඨිතො	735, 836
විනයෙ සන්දස්සෙතබ්බානි	550
විනයො	550, 551,820
විනළීකතා	506
විනාභාවො	840
විනාසෙස්සාමි	705
විනිවජ්ජයා	807
විනිපාතිකා	578, 712

	පිට්ඨඞ්කා.
විනිපාතෙති	618
විනිපාතො	574
විනිබද්ධා	660
විනිබන්ධා	644
විනිමොචෙත්වා	611
විනිවෙඨෙත්වා	,,
විනිවෙසා	677
විනීතා	468, 785
විනීලකා	663
විනීවරණදස්සාවී	518
විනොදෙති	472, 686, 793
වින්දති	724
විපචිතඤ්ඤූ *	535
විපරාමොසො	568
විපරිණාමධම්ම	739
විපරිණාමො	831
විපස්සති	480, 517,518,697
විපස්සනා	582, 679, 846
විපස්සනා පුබ්බඞ්ගමං	542
විපාකාවරණතාය	694
විපිනං	849
විපුබ්බකජාතං	663
විපුලා හොති දක්ඛිණා	631
විපුලෙන	661,797
විප්පකතා හොති	836
විප්පටිසාරජා	622
විප්පටිසාරිනියො	801
විප්පටිසාරිනො අනුවත්ථ	610
විප්පටිසාරී	622, 646
විප්පසීදිංසු	682
විභජාමි	545
විභවඤ්ච	842
විභූතා	864
විමති	521
විමරියාදිකතෙන	849
විමානිතො	621
විමුඛා කම්මං කරොන්ති	647
විමුච්චති	559, 641, 680, 682
විමුච්චතො	854

පිට්ඨඞ්කා.

විමුත්තචිත්තානං 620
විමුත්තත්තා ඨිතො 812
විමුත්තා 720
විමුත්තායතනානි 588
විමුත්ති 465, 582, 586, 617, 674
විමුත්තිං 559, 596, 847, 863
විමුත්තිං විමුච්චතො 854
විමුත්තික්ඛන්ධෙන 818
විමුත්තිඤාණදස්සනං 586, 587, 676, 725, 818
විමුත්තියා 581, 596
විමුත්තිසාරං 581
විමුත්තිසාරා 790, 800
විමුත්තො උපධිසඞ්ඛයෙ 481
විමොක්ඛසමාධි–සමාපත්තීනං 691, 825
විමොක්ඛා 782
විමොඛා 788, 818
විමොඛො 697, 783
විමොචනීයෙසු ධම්මෙසු 559
විමොචෙස්සති 668
වියත්තා 468, 785
වියත්තො 614
වියඤ්ඤූපසෙවී 617
වියූළ්හං 611
විරජං වීතමලං 755
විරජ්ජති 832
විරතො 567
විරාගත්ථං 486
විරාගසඤ්ඤා 665
විරාගානුපස්සී 722
විරාගාය 664, 735, 777
විරාගො 503, 676
විරාජයං 472
විරාජෙති 558
විරාධිතා හොති 857
විරාධෙති 765
විරිත්තා හොති 858
විරියං 612, 673, 793

පිට්ඨඞ්කා.

විරියබලං 583
විරියසමථං අධිට්ඨහ 680
විරියාරම්භකථා 615
විරියාරම්භෙ 701
විරූපක්ඛෙහි 518
විරූහන්ති 510
විරූළ්හිං 486, 585
විරූළ්හී 769
විරෙචනං 858
විරෙචන්ති 512
විලොකෙති 699
විවටො 528, 662
විවරන්ති 676
විවරිම්හ 545
විවරි භගවා ද්වාරං 834
විවාදමූලානි 665
විවාදෙ 808
විවිච්චෙව කාමෙහි 573
විවිත්තං 571
විවෙකනින්නං 764
විවෙකනිස්සිතං 474
විවෙකපටිසංයුත්තං 664
විවෙකෙ යත්ථ දූරමං 859
විවෙකො 671
විසංයුත්තා 481, 608
විසංයොගාය 777
විසංයොගො 471, 472
විසං වා 861
විසඤ්ඤිතො 515
විසෙඤ්ඤුගාධිපපායො 622
විසටං 574
විසත්තා 485
විසත්තිකං 574
විසමං 519, 520, 841
විසමගතාය පජාය 651
විසමගතෙ 821
විසමචරියා 839
විසමපරිහාරජා 525, 842
විසමපාකීනි සස්සානි භවන්ති 523

	පිට්ඨඞ්කා.
විසමා	519, 646
විසවණිජ්ජා	631
විසාණසමෙත	798
විසාරද	468, 785
විසාරදෙ	599, 827
විසිඛාකථා	844
විසුජ්ඣන්ති	522, 661
විසුද්ධිධම්මා	661
විසුද්ධියා	522, 661, 812
විසූකදස්සනං	847
විසෙසගාමී	557
විස්සජ්ජනසන්තොසො *	491, 493
විස්සට්ඨස්ස	687
විස්සට්ඨාය	511
විස්සට්ඨියෙ	715
විස්සන්දන්ති	805
විස්සාසී	617
විහංසු විහරන්ති ච	477
විහඞ්ගමො	506
විහාය	842
විහාරං	628, 795
විහාරපච්ඡායායං	662
විහාරෙ	677, 833
විහිංසති	677
වීජමානො	706
වීතමලං	755
වීතරාගං	808
වීතරාගත්තා	681
වීතරාගස්ස	770
වීතරාගො	666, 678, 727
වීතිපතන්ති	840
වීථිං ජානාති	870, 873
වීමංසා ධම්මචින්තනා	671
වීරං ගමිස්සති	658
වීරඞ්ගරූපා	723
වීසතිඛාරිකො	853
වීසති චීවරසන්තොසා *	488
වුට්ඨහිත්වා	812
වුට්ඨානං	660, 692, 825
වුට්ඨිතො	496, 658
වුද්ධසීලිනො	778
වුද්ධසීලො	834
වුද්ධා	478
වුද්ධිං	486, 585
වුද්ධියෙව ලිච්ඡවී වජ්ජීනං- පාටිකඞ්ඛා නො පරිහානි	701
වුද්ධි හෙසා භික්ඛු අරියස්ස- විනයෙ	798
වුද්ධො හොති	584
වුය්හති	518
වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං	675
වුසිතබ්‍රහ්මචරියො	467
වුසිතවා	675, 818
වුසීමතො	790
වූපකට්ඨො	735, 814
වූපකාසෙතුං	837
වූපසමකුසලො	856
වූපසමාය	735
වෙවිච්ඡී	552
වෙණිං ඔලිඛිතුං	658
වෙති	511
වෙදජාතා	515
වෙදනං	641, 722
වෙදනා	711
වෙදනානඤ්ච සම්භවං	475
වෙදනාසමොසරණා	789, 799
වෙදබහුලො	694
වෙදල්ලං *	467
වෙදල්ලකථං	613
වෙදෙති	588
වෙධති	603, 758
වෙනකුලෙ	523
වෙනයිකො	743, 854
වෙපුල්ලං	486, 585, 769
වෙමත්තතා	690
වෙය්‍යාකරණං *	467
වෙය්‍යාකරණෙන	546
වෙය්‍යාවච්චං	600

	පිට්ඨඞ්කො.
වෙරං තස්ස න කෙනචි	738
වෙරඤ්ජො බ්‍රාහ්මණො	749
වෙරබහුලො	646
වෙරසපත්තසංවත්තනිකො	771
වෙරන්ති	630, 853
වෙරොචනො	511
වෙලං	860
වෙලාමො	802
වෙවණ්ණියං	839
වෙසාරජ්ජකරණා	616
වෙසාරජ්ජප්පත්තා	658, 756
වෙසාරජ්ජානි	468
වෙසාලියා නිය්‍යාසි	752
වෙසියගොචරො	616
වෙළුකණ්ටකී	666, 717
වෙළුරියො	761
වො	838
වොක්කමන්ති	557
වොචරිතා	795
වොදානං	692, 825
වොදායන්ති	849
වොදිට්ඨා	795
වොයුඤ්ජති	580
වොයොජං අපජ්ජති	710
වොසානං	"
වොසානපාරමිං	585
වොස්සග්ගපරිණාමිං	474
වොහරන්ති	557
වොහාරවෙපක්කං	691
වොහාරා	783
ව්‍යග්ගපජ්ජ	558, 778
ව්‍යඤ්ජනකුසලො	629
ව්‍යත්තා	620, 647, 855
ව්‍යන්තී කරෙති	472, 686
ව්‍යන්තී භාවං	861
ව්‍යන්තී භූතං	764
ව්‍යන්තී හොන්ති	606
ව්‍යසනං	771, 849
ව්‍යාකතත්තා හොති	607

	පිට්ඨඞ්කො.
ව්‍යාකරොන්ති	615, 675, 753
ව්‍යාපජ්ජති	563, 610
ව්‍යාපජ්ජෙය්‍ය	659
ව්‍යාපාදදොසං පහාය	573
ව්‍යාපාදස්ස	635, 656
ව්‍යාභඞ්ගී	584
සඋපාදානො	546
සඋපාදිසෙසං	798
සඋපාදිසෙසො	720
සංකප්පරාගො	690
සංකාමෙය්‍ය	682
සංකිණ්ණපරිඛො	608
සංකිලෙසිකෙහි *	471
සංකිලෙසො	692, 755
සංකීයන්ති	487
සංකීසිස්සන්ති	"
සංකීළති	715
සංකෙලායන්ති	"
සංඛිත්තං	711
සංගමම	482
සංඝෙ දානානි දස්සාමි	687
සංයතින්ද්‍රියං	505
සංයුත්තා	471
සංයොගවිසංයොගං	715
සංයොගාය	777
සංයොජනා	736
සංයොජනානි	692
සංවට්ටති	537
සංවට්ටමානසුදහං	723
සංවට්ටමානෙ	"
සංවණ්ණිතො	859
සංවත්තන්ති	529, 656, 662, 770
සංවත්තනිකො	771, 772
සංවරත්ථං	486
සංවරප්පධානං	474, 519
සංවරසංවුතො	472, 683
සංවරා	765
සංවරා පහාතබ්බා	683, 684, 687
සංවසමානො	557

පිට්ඨඞ්කා.

සංවාසං 633
සංවාසා 514
සංවාසායං 740
සංවාසෙන 622
සංවිජ්ජති 529
සංවිධාතුං 598, 820
සංවිභජිම්හා 801
සංවිභජිස්සාම 599
සංවුත්තකම්මන්තං 631
සංවුතො 671, 683
සංවෙගං 507, 529
සංවෙජනීයානි 530
සංවොහාරමානො 557
සංවොහාරෙ 607
සංසග්ගත්ථාය 633
සංසග්ගාරාමතා 789
සංසග්ගො 657
සංසට්ඨා විහරිස්සන්ති 613
සංසට්ඨො 635, 647, 687
සංසන්දිස්සති 863
සංසප්පජාතිකා 861
සංසප්පති 673, 861
සංසප්පතිපරියායං 861
සංසප්පී ච මුසාවාදී 740
සංසරිතං 465
සංසාරං 471
සංසීදති 610, 856
සංසුද්ධගහණිකො 620
සකං ආචරියකං 786
සකදාගාමිසතොතා 672
සකදාගාමිස්ස 534
සකම්මාරගතො 731
සකානි වා ඤාතිකුලානි 762
සකිං නිමුග්ගො 699
සකිදෙව 867
සකුණං 678
සකුණො 570
සකෙහි 667
සක්කච්චං 625, 697, 800, 802

පිට්ඨඞ්කා.

සක්කච්චං පරිභුඤ්ජති 756
සක්කච්චං යෙව පයිරුපාසාමි 762
සක්කච්ච දදාති 515
සක්කත්වා ගරුකත්වා 477
සක්කරිස්සන්ති 703
සක්කරොති 607
සක්කායං 642, 657
සක්කායනිරොධො 647, 689
සක්කායපරියාපන්නා 503
සක්කායසමුදයො 502, 689
සක්කායස්ස 502, 642
සක්කායො 502, 689
සක්කෙසු විහරති 774
සක්ඛති 658
සක්ඛරකඨලං 687
සක්ඛරිල්ලං 769
සක්ඛිං 828
සඛිලං 600
සගච්චණ්ඩා 528
සග්ගං ලොකං 634
සග්ගකථං 755
සග්ගඤ්ච ඨාමතිට්ඨානං 515
සග්ගසංවත්තනිකා 513, 519
සග්ගෙ ච මොදති 597
සඞ්කප්පවිතක්කා 799
සඞ්කප්පො 768
සඞ්කම්පති 788
සඞ්කිලෙසං 755, 825
සඞ්කීළන්තො 790
සඞ්ඛං ගච්ඡති 478, 548
සඞ්ඛලිඛිතං 565
සඞ්ඛාපි 796
සඞ්ඛාය 509, 793
සඞ්ඛාය කුලානි උපසඞ්කමති 537
සඞ්ඛාරා 526, 857
සඞ්ඛාරෙ පරතො ඤත්වා 475
සඞ්ඛිත්තං 711
සඞ්ඛො 761
සඞ්ගණිකාවිහාරං 790

	පිට්ඨෙකා.
සඞ්ගණිකා	657
සඞ්ගණිකාරාමතා	614
සඞ්ගණිකාරාමො	692, 710, 766
සඞ්ගණ්හාමි	763
සඞ්ගමම	790
සඞ්ගහවත්ථූනි	498, 763
සඞ්ගහාය	656
සඞ්ගාමං ඔතරති	611
සඞ්ගාමසීසෙ	610, 704
සඞ්ගාමාවචරු	621
සඞ්ගාමෙය්‍යාම	813
සඞ්ගාහබලං	537, 585
සඞ්ගාහිකං	585
සඞ්ගො පඞ්කො ච උභයං	660
සඞ්ඝං උද්දිසස	805
සඞ්ඝගාරවතා	663
සඞ්ඝපරිණායකා	708
සඞ්ඝපිතරො	”
සඞ්ඝඵාසුතාය	834
සඞ්ඝභෙදාය	580
සඞ්ඝසුට්ඨුතාය	834
සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙත්වා	843
සඞ්ඝාතං	507, 821
සඞ්ඝාතනියං	585
සඞ්ඝෙ කඞ්ඛති	643
සඞ්ඝෙපි ගාරවො	478
සඞ්ඝෙ විහරති	857
සචිත්තං පච්චලද්ධා	512
සචිත්තපරියායකුසලො	841
සචෙ මං සො	798
සච්චං	552
සච්චං මුසාවාපි පරං දහෙය්‍ය	485
සච්චනාමෙන	778
සච්චනාමො	670
සච්චපරාමාසො	507
සච්චාපෙති	791
සච්ඡවීති	678
සච්ඡිකරණීයා	555
සච්ඡිකරෙති	529

	පිට්ඨෙකා.
සච්ඡිකාතය්‍යං	827
සච්ඡිකිරියාය	661, 812, 827
සජ්ජතෙලං	515
සජ්ජානි ධනූනි	606
සජ්ඣායිතමනුසජ්ඣායන්ති	634
සජ්ඣුං	587
සඤ්චෙතනිකානං	861
සඤ්ජග්ඝති	715
සඤ්ජග්ඝන්තො	790
සඤ්ජාති	675
සඤ්ඤතා	514, 666
සඤ්ඤතානං	515
සඤ්ඤපෙතුං	836
සඤ්ඤා යතො ච සමුදෙති	475
සඤ්ඤාවිපල්ලාසො	512
සඤ්ඤී	721, 812
සඤ්ඤී ච පන අස්ස	817
සඤ්ඤී ච පනාහං ආවුසො— තස්මිං සමයෙ අහොසිං	818
සඤ්ඤොජනවිප්පමුත්තා	675
සඤ්ඤොජනා පහීයන්ති	606
සඨො	666
සණ්ඨපෙතබ්බං	526
සණ්ඨපෙසුං	853
සණ්ඨහන්ති	678
සණ්හවාචා	537
සණ්හෙන	629, 838
සණ්හෙනපි දමෙති	528
සතං දිට්ඨිසම්පන්නානං	805
සතං ධම්මං අනුක්කමං	600
සතං සමාගමො	511
සතං සහස්සානං	466, 852
සතක්කකු	597
සතඤ්ච භික්ඛවෙ ධම්මො	511
සතතං	700, 472, 813
සතතවිහාරු	559
සතාධිපතෙය්‍යං	581
සතාධිපතෙය්‍යා	790, 800
සතාරක්ඛෙන	618, 821

පිට්ඨඞ්කා.

සතිං 572, 708
සතිගීවා 670
සතිනෙපක්කෙ 701
සතිනෙපක්කෙන 585
සතිබලං 585
සතිමන්තො 806
සතියා 555
සතිසම්පජඤ්ඤය 663
සතිසම්බොජ්ඣඞ්ගං භාවෙති 686
සතුප්පාදෙ 557
සතො භික්ඛු පරිබ්බජෙ 471
සතොව අභික්කමති 663
සතො සම්පජානො 559, 573, 649, 786
සතො පටික්කමති 663
සත්තපුරොහිතො 679
සත්තමා පිතාමහයුගා 620
සත්තමො 679
සත්තවණ්ණිජ්ජා 631
සත්තසණ්ඩං 736
සත්තසු විහාරෙසු 677
සත්තා 512, 533, 578, 779
සත්තානං විසුද්ධියා 812
සත්තාවාසා 808
සත්තිසූලූපමා 612
සත්තෙතා 660
සත්ථං වා 865
සත්ථකා 612, 789
සත්ථරි අගාරවා විහරන්ති 642
සත්ථරි කඞ්ඛති 643
සත්ථවණ්ණිජ්ජා 631
සත්ථාදනං 808
සත්ථාති 714
සත්ථිං 757
සත්ථුගරු 665
සත්ථුගාරවතා 664
සත්ථුගාරවෙනාපි න-පුවෙජ්ජයාථ 521
සත්ථුගාරවො 692

පිට්ඨඞ්කා.

සත්ථු චෙව සංවණ්ණිතො 859
සදත්ථෙන 723
සදත්ථො 675
සදරෙහි 471
සදෙවකෙ ලොකෙ 477
සදෙවමනුස්සාය ”
සද්ධං 564, 793
සද්ධම්මගරු 510
සද්ධම්මට්ඨිතියා 836
සද්ධම්මනියතො 695
සද්ධම්මස්ස න වොදයන්ති 849
සද්ධම්මා වුට්ඨාපෙත්වා 614
සද්ධම්මෙහි 729
සද්ධම්මො 585, 648, 667, 779
සද්ධස්ස උපාසකස්ස පුත්තො 865
සද්ධා 513, 673, 768
සද්ධාතො 727
සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙති 618
සද්ධාපදානෙසු 865
සද්ධාබලං 537, 583
සද්ධාමත්තකං 681
සද්ධාය 584, 624
සද්ධාසිකො 851
සද්ධාවිමුත්තො 698
සද්ධාහත්ථො 670
සද්ධින්ද්‍රියං 537
සද්ධෙසිකො 729
සද්ධො 508, 597, 604, 667, 697, 729, 789
සනාථා 819
සනොත්තිකා 512
සන්තං 558, 675, 715, 815, 817, 842
සන්තං චෙතොවිමුත්තිං 547
සන්තංපදං 719
සන්තචිත්තස්ස 682
සන්තතකාරී 557, 849, 857
සන්තතවුත්ති 557
සන්තමස්ස නිගූහන්ති 697
සන්තරබාහිරා 590

	පිටඃඞෙකා.
සන්තවාචො	740
සන්තවුත්ති සීලෙසු	557
සන්තා	518, 788, 818
සන්තානෙතුං	611
සන්තාසං	500
සන්තිං	481, 725
සන්තිට්ඨති	641
සන්තිපදෙ රතො	475
සන්ති හොති	575
සන්තුට්ඨස්ස	766, 767
සන්තුට්ඨිකථා	491, 615
සන්තුට්ඨො	487,569
සන්තුසිතත්තා නො පරිතස්සති	812
සන්තෙන	692
සන්තෙසු	631
සන්තො	475, 509, 589
සන්තො නං භජන්ති	600
සන්තො සප්පුරිසා	601
සන්තොසා *	488
සන්ථම්භති	610
සන්ථරිතුං	658
සන්ථාගාරං	564
සන්ථාගාරෙ	750
සන්ථාතං	756
සන්දස්සෙතබ්බානි	550
සන්දිට්ඨිකං	599
සන්දිට්ඨිකො	816
සන්දිට්ඨිපරමාසී	666
සන්දෙසබ්‍යපත්ති	862
සන්ධි	863
සන්ධාතා	565
සන්ධාය	742
සන්ධාවතිකාය	813
සන්ධාවිතං	465
සන්නපලාසො	730
සන්නය්හිත්වා	611
සන්නිචිතං හොති	729
සන්නිධිකාරකං කාමෙ-පරිභුඤ්ජිතුං	796

	පිටඃඞෙකා.
සන්නිධිකාරපරිභොගං	613
සන්නිධිපරිවජ්ජන-සන්තොසො *	490, 493
සන්නිධිපෙක්ඛො	716
සන්නිපාත බහුලා	701
සන්නිපාතා	706
සන්නිපාතිකානි	525
සන්නිවුත්ථපුබ්බං	781
සන්නිසීදති	542
සන්නෙය්‍ය	590
සපත්තකන්තා	724
සපත්තකරණා	724
සපරිළාහං	693
සපුබ්බදෙවතානි	517
සප්පඤ්ඤං	468
සප්පඤ්ඤෙ සරමාවසං	771
සප්පටිභයො	647
සප්පතිස්සා	665
සප්පභාසං	509, 721
සප්පභාසං චිත්තං භාවෙති	662
සප්පසිරූපමා	612
සප්පාටිහාරියං	786
සප්පායාසප්පායෙසු	711
සප්පිතෙලෙන	564
සප්පුරිසූපස්සයො	498
සබලං *	655
සබ්බං ජෙත්වාන බන්ධනං	671
සබ්බං දුක්ඛං උපච්චගුං	512
සබ්බං තං ඉධ වෙදනීයං	862
සබ්බං තපං	854
සබ්බං තපස්සිං	”
සබ්බකම්මවිහායිනං	496
සබ්බකාමහරං	599
සබ්බකායො ඵුටො අහොසි	851
සබ්බගන්ථප්පමොචනො	481
සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං *	825, 826, 827
සබ්බත්ථගාමිනිං	824
සබ්බත්ථ සංවුතො	671
සබ්බධම්මානං	480

පිට්ඨඞ්කා.

සබ්බධම්මාන පාරගුං 670
සබ්බනිමිත්තානං 688,720
සබ්බපාලිඵුල්ලො 730
සබ්බභූතානං 738
සබ්බරාගවිරත්තස්ස 507
සබ්බලහුසො 771
සබ්බලොකං අභිඤ්ඤාය 481
සබ්බලොකෙ 695
සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤ 607
සබ්බලොකෙ අනභිරතසඤ්ඤී 540
සබ්බලොකෙ යථාතථං 481
සබ්බසංයොජනාතීතං 670
සබ්බසඞ්ඛාරසමථො 621,817
සබ්බසඞ්ඛාරෙසු 540
සබ්බසඤ්ඤොජනක්ඛයො 674
සබ්බසම්පදා 770
සබ්බසාමුක්කංසීකං වත මෙ 854
සබ්බසො 472, 581, 626, 660, 674, 764
සබ්බසො රූපසඤ්ඤානං 783, 812
සබ්බස්සාපි සභාපි අත්තනා 466,852
සබ්බාකාරපරිපූරෙ 788, 818
සබ්බාභිභූ 481
සබ්බාවතො කායස්ස 590
සබ්බෙ අච්චරුචි 670
සබ්බෙ කාමා 552
සබ්බෙ ධම්මා 721, 789
සබ්බෙන සබ්බං 714, 719
සබ්බෙ භවා 552
සබ්බෙ මදෙ අභිභොස්මි 606
සබ්බෙ සත්තා 830
සබ්බො ච තෙන ලොකො 855
සබ්බො සො න උප්පාදෙති 554
සබ්‍රහ්මකෙ 477
සබ්‍රහ්මචාරී 652, 840, 849
සභායං 523
සභීරු 647
සමං ජීවිතං කප්පෙති 778
සමංසලොහිතං 663

පිට්ඨඞ්කා.

සමක්ඛාතබ්බානි 812
සමගතියො 727
සමග්ගකරණිං වාචං භාසිතා 566
සමග්ගනන්දී 566
සමග්ගරතො 565
සමග්ගා 702, 707
සමග්ගාරාමො 565
සමචිත්තොව දෙමි 763
සමජීවිතා 778
සමඤ්ච විසමඤ්ච 841
සමඤ්ඤෙවාපි 682
සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා 477, 522
සමණකාරණ්ඩවො 740
සමණදූසී ,,
සමණපදුමො 524, 525
සමණපලාපො 740
සමණපුණ්ඩරීකො 524, 525
සමණබ්‍රාහ්මණා 512, 821, 828
සමණමචලො 524, 525
සමණවචනහෙතු 530
සමණසඤ්ඤා 857
සමණසුඛුමාලො 524,525
සමණා 821
සමණෙන 476, 790
සමණෙ රාමපුත්තෙ 554
සමණොපි නත්ථි 579
සමණො මඤ්ඤති 552
සමතික්කමාය 661, 812
සමතිත්තිකො 591
සමත්තං සමාදිණ්ණං 857
සමත්තා 675
සමථපුබ්බඞ්ගමං 542
සමථානුග්ගහිතා 585
සමථාය වූපසමාය 738
සමථො ච විපස්සනා ච 582
සමධිගය්හ 677
සමනකො 511
සමනුඤ්ඤා 660
සමනුපස්සති 475, 532, 810

පිට්ඨඞ්කො.

සමන්තපාසාදිකො 788, 818
සමන්තා 678
සමන්තාවරණො 518
සමන්නාගතො 583, 789
සමන්නානයමානො 720
සමන්නාහරිත්වා 689
සමප්පත්තො 651
සමයවිමුත්තස්ස 624
සමවත්ථවාරෙ 646
සමවයසට්ඨෙසනො 506, 821
සමවෙක්ඛන්ති 498
සමවෙක්ඛිතා 473, 581
සමවෙක්ඛිස්සාමි 581
සමවෙපාකිනියා ගහණියා 604,620
සමයො 542
සමසද්ධා 514
සමසමගතිකා 672
සමා 520, 541
සමාගච්ඡෙය්‍යුං 557
සමාගම්ම 790
සමාදහිතුං 621
සමාදාය න වත්තන්ති * 702
සමාදාය සික්ඛථ සික්ඛාපදෙසු 473
සමාදායෙව පක්කමති 570
සමාදිණ්ණං 658, 857
සමාදියෙය්‍ය 806
සමාධි 589, 691, 692, 856
සමාධිනිමිත්තං 474, 588, 662
සමාධිපමුඛා 789, 800
සමාධිපරික්ඛාරා 713
සමාධිබලං 585
සමාධියති 542, 558, 651, 865
සමාධිමග්ගො 692
සමාධිම්හා චාවෙස්සති 668
සමාධිසංවත්තනිකානි 617, 656,*
සමාධිසමාපත්තීනං 825
සමාධිස්ස අභිනීහාරකුසලො 661
සමාධිස්ස කල්ලිතකුසලො 660
සමාධිස්ස ගොචරකුසලො ,,

පිට්ඨඞ්කො.

සමාධිස්ස ඨිතිකුසලො 660
සමාධිස්ස භඞ්ගො හොති 644
සමාධිස්ස වුට්ඨානකුසලො 660
සමාධිස්ස සමාපත්තිකුසලො ,,
සමානත්තතා 498, 763
සමාපත්ති 584, 715
සමාපත්තිකුසලො 660, 849
සමාපත්තීනං 691
සමාපන්නො 651
සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ 477
සමාරම්භන්ති 714
සමාරම්භා 566
සමාහිතං 668, 669, 748
සමාහිතස්ස 692, 766
සමාහිතින්ද්‍රියො 467
සමාහිතො 787
සමිතං 472, 700, 813
සමිතාවී 511
සමිද්ධි 799
සමීහිතං 633
සමුක්කට්ඨො 779
සමුච්ඡින්දන්ති * 702
සමුච්ඡෙදෙ 725
සමුදයං 471, 842
සමුදයාය 667
සමුදයො 509
සමුදාගච්ඡන්ති 796
සමුදාචරන්ති 525, 662, 676, 810
සමුදාචරෙය්‍යාම 616
සමුදානෙතබ්බා 796
සමුදාහාරෙ 558
සමුදෙති 475
සමුද්දක්ඛායිකා 844
සමුද්දා පච්ඡිමො 510
සමුප්පාදවූපසමකුසලො 856
සමුස්සයා 507
සමුපබ්බූළ්හො අහොසි 813
සමූහච්ච 472
සමෙ ගුණෙ පතිට්ඨිතා 680

	පිට්ඨඞ්කො.
සමෙච්ච	467
සමෙති	714
සමෙතමනුසාසියං	723
සමෙන්ති	517, 714
සමෙස්සති	863
සමොධානං ගච්ඡන්ති	677, 819
සමොසරණා	789
සම්පකම්පෙති	788
සම්පචුර	514
සම්පජානකාරී හොති	571
සම්පජානො	573, 649, 786
සම්පජානො පතිස්සතො	491
සම්පජ්ජති කෙනචි මෙ	828
සම්පජ්ජතෙ	468
සම්පද	666
සම්පදානං	769
සම්පන්නං	478
සම්පන්නං හිස්ස තං කථං	769
සම්පන්නකොලඞ්කං	602
සම්පන්නවුද්ධ	769
සම්පන්නපාතිමොක්ඛා	472
සම්පන්නසීලා	472, 845
සම්පන්නසීලෙසු	769
සම්පන්නෙන	769
සම්පරාය වෙදනියං	799
සම්පරායිකං	778
සම්පරායිකස්ස	529
සම්පරායිකා	778, 835
සම්පවත්තා හොති	617
සම්පවත්තෙන්ති	633
සම්පවෙධෙය්‍ය	682
සම්පසීදති	643
සම්පහාරෙ	610
සම්පාදයත්තමත්ථි	769
සම්පාදෙස්සාම	599
සම්පායිස්සන්ති	829
සම්පියෙනෙව සංවාසං	633
සම්ඵං	480
සම්ඵුට්ඨපුබ්බා	676

	පිට්ඨඞ්කො.
සම්බහුලා	478, 756
සම්බහුලාහි සාකියානීහි සද්ධිං	775
සම්බහුලාපි බො ගහපතී ච- ගහපතානියො ච	514
සම්බාධෙ	661, 812
සම්බාධො	815
සම්බොධගාමී	764
සම්බොධපක්ඛිකානං	792
සම්බොධාය	562, 664, 735
සම්බොධිං	472
සම්භවෙසුච	471, 787, 842
සම්භවෙ න රජ්ජති	660, 719
සම්භාවිතො	859
සම්භූතො	714
සම්මතො න පෙසෙතබ්බො	649
සම්මතෙනා	624, 725
සම්මත්ථාභිසමෙච්ච	830
සම්මදක්ඛාතො	866
සම්මදඤ්ඤාවිමුත්තා	675
සම්මදෙව	615
සම්මන්නති	616
සම්මප්පජානාති භවස්ස පාරගූ	739
සම්මප්පඤ්ඤාය	547, 693, 719
සම්මප්පධානා	473
සම්මා අධිසයිතානි	732
සම්මා චිත්තං විමුච්චති	674, 682
සම්මාදිට්ඨි	562, 587, 692, 696
සම්මාදිට්ඨිකා	618
සම්මාදිට්ඨිකො	525, 859
සම්මාදිට්ඨිසමාදානා	512
සම්මාදුක්ඛක්ඛයගාමිනියා	584, 605
සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය	657
සම්මාපරිභාවිතානි	732
සම්මාපරිසෙදිතානි	"
සම්මාපාසො	507, 737 *
සම්මා නිබ්බින්දමානො	829
සම්මා මානාභිසමයා	547
සම්මා විමුත්තචිත්තස්ස	559
සම්මා විමුත්ති	559, 563

පිට්ඨඞ්කා.

සම්මාවිමුත්තිපච්චයා–
චතුසට්ඨිධම්මා * 858
සම්මාසති 496
සම්මාසමාධි 496,562, 587
සම්මා සමාධියති 587
සම්මාසම්බුද්ධස්ස තෙ–
පටිජානතො 469
සම්මාසම්බුද්ධෙන 866
සම්මාසම්බුද්ධො 502
සම්මාසම්බොධිං 715, 746
සම්මා සුභාවිතචිත්තා 831
සම්මුඛා 662
සම්මුඛා විනයො දාතබ්බො 735
සම්මුඛීභූතා 690
සම්මූළ්හො කාලං කරොති 645
සම්මොසං 676
සම්මොහවෙපක්කං 691
සයං ආචමයිත්වාන 666
සයං කතං 695
සයං පඨමං සමාරම්භති 714
සයං සංවුතෙසු 485
සරං 773
සරං බුද්ධානසාසනං 478
සරකුත්තිම්පි නිකාමයමානස්ස 644
සරණං ගවෙසිය්‍ය 805
සරබූ 519
සරභූ * 760
සරවතී 680
සරාගාය 777
සරිතං 573
සරිස්සති නෙක්ඛම්මස්ස 688
සරීරං 663
සරීරං විජහං පරිනිබ්බිස්සති 671
සරූපවච්ඡාය 564
සරෙන භාසති 717
සලාකං 728
සලාකගාහී 621
සල්ලතො 531,810 *
සල්ලපිතපුබ්බං 783

පිට්ඨඞ්කා.

සචෙතනාපි අකතං හොති 672,847
සචෙතනාපි කතං හොති 848
සවන්තියො 760
ස්වාගතං 473
සවිඝාතං 518, 693
සචෙ සන්තො 507
සව්‍යාපජ්ඣං 578
සව්‍යාපජ්ඣා ඵස්සා 578
සව්‍යාපජ්ඣාය 651
සසඞ්ඛාරපරිනිබ්බායී 700, 720
සසඞ්ඛාරනිග්ගය්හ–
වාරිතවතො 589,812
සසඤ්ඤිම්හි සමන්තකෙ 511
සසීසං පාරුපිත්වා 538
සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය 477
සස්සමෙධං * 737
සස්සුං 723
සහඋපජ්ඣායෙහි 516
සහජාතියං 674
සහඤාතීහි 516
සහති 496,610
සහතෙ 725
සහත්ථා දෙති 624
සහධම්මිකො ඛාදනුවංදෙ 497, 753
සහධම්මෙන 470,516,771,786,854
සහපංසුකීළිකා 557
සහව්‍යතං 531,532,599,716
සහසාකාරො 568
සහස්සානං 852
සහායකොපි භික්ඛවෙ–
සහායකස්ස ආරොචෙතු 521
සහිතාසහිතස්ස 536, 757
සාකච්ඡා 784
සාකච්ඡානුග්ගහිතා 586
සාකච්ඡායමනො 558
සාකෙතෙ විහරති කාළකාරාමෙ 484
සාඛං භඤ්ජිත්වා 678
සාඛාපත්තපලාසෙන වඩ්ඪන්ති 601
සාගරපරියන්තං 723

	පිට්ඨංකො.		පිට්ඨංකො.
සාචියොගො	568	සාමීචිපටිපදං	515
සාචියගාහාපකො	649	සාමීචිපටිපන්නා	786
සාටෙතා	869, 872	සාමුක්කංසිකං වත මෙ	854
සාඨෙය්‍යානි	756, 849	සාමුක්කංසිකා	755
සාතච්චාය	643	සාමුද්දියං *	488
සාතරූපෙන	779	සාරක්ඛති	694
සාතොදිකා	628	සාරජ්ජං	616, 628
සාථලිකා	539	සාරජ්ජායමානරූපො	795
සාදියති	773	සාරතො පච්චාගච්ඡතො	681
සාදියන්ති	512	සාරදානි	690
සාධාරණභොගී	653	සාරන්දදෙ චෙතියෙ	701
සාධු	699, 753	සාරපරිවාරෙ	528
සාධුං	860	සාරමෙහා	558
සාධුකං උග්ගහෙත්වා	550	සාරාණීයධම්මං *	652
සාධුකාරසද්දෙ	731	සාරාණීයා	651
සාධු භගිනි සාධු භගිනි	717	සාරදායී ච හොති වරදායී	847
සාධු භද්‍රමුඛ	718	සාරෙ පතිට්ඨිතා	555
සාධුරූපං ආසිදෙ	679	සාරෙය්‍ය	591
සාධු සාධු	762, 766, 795	සාරො	626
සා නෙව සස්සුං ආදියති	723-724	සාලපුප්ඵකං ඛාදනියං	601
සාපදෙසං	566	සාලලට්ඨිං	562
සාපූගියා	558	සාලියවකං	729
සාපෙඛා	708	සාලොහිතා	846
සාපෙඛො	658, 716	සාවකභාසිතා	613
සාමං	543	සාවජ්ජානි	671
සාමගාමකෙ	660	සාවස්ස	775
සාමග්ගියා	656	සාවෙතා	757
සාමක්කඩඞ්ගං	562	සාසනං	788
සාමක්කඩසාමුලොමිකා	487	සාසනං ආජානිංසු	727
සාමක්කඩාය	738, 849	සාහසෙන	853
සාමඤ්ඤෙන	695	සාහාරං	842
සාමණෙරෙ උපට්ඨාපෙ- තබ්බා	649	සාහු දානං	716, 768
සාමන්තසංවොහාරෙ	607	සා හොති සබ්බසම්පදා	770
සාමයිකම්පි විමුත්තිං	672, 847	සික්ඛමානං	473
සාමිකො	724	සික්ඛාගාරවතා	663
සාමිසා	691	සික්ඛාදුබ්බල්‍යං ආවිකත්වා	611
සාමීචිං	473	සික්ඛාදුබ්බල්‍යානි	816
සාමීචිකම්මං	775	සික්ඛානිසංසං	581
		සික්ඛාපදං සමාදියෙය්‍ය	806

	පිට්ඨඞ්කො.
සික්ඛාය	581, 761
සික්ඛාසමාදානෙ තිබ්බච්ඡන්දො	701
සික්ඛාසාජීවසමාපන්නො	565
සික්ඛිතසික්ඛාය	776
සික්ඛිතො	510, 813
සික්ඛෙථ	725
සිඛාහෙදෙ *	568
සිඛාමොග්ගල්ලානො	578
සිඞ්ගී	486
සිතං පාත්වාකාසි	632
සිතා	470
සිප්පිසම්බුකං	687
සිබ්බති	688
සිබ්බනසන්තාසො*	490
සිබ්බති	689
සිබ්බිනිමච්චගා	688
සියා	638,719,832
සියා ඛො පනෙතෙ	805
සිරෙ පඤ්ඤා	670
සිලායූපො	808
සිලුච්චයෙ	670
සිලොකපටිලාභාය	537
සිලොකභයං	795
සීතවනෙ	679
සීතස්ස	684
සීතා වාරිධාරා උබ්භිජ්ජිත්වා	590
සීතිභවිස්සති	561
සීතිභාවං	694
සීතිභූතො	563
සීතොදිකා	628
සීලං	513, 644
සීලං සමාධි පඤ්ඤා	465
සීලකථං *	755
සීලක්ඛන්ධං	587
සීලක්ඛන්ධෙන	818
සීලගන්ධං	521
සීලතො ච සුතෙන ච	468
සීලතො න උපවදති	839
සීලපඤ්ඤාණං	592, 790

	පිට්ඨඞ්කො.
සීලපාරිසුද්ධිපධානියඞ්ගං	558
සීලබ්බතපරාමාසං	681
සීලවන්තෙසු	600
සීලවන්තෙහි	652, 653
සීලවා	629,763,788,848
සීලවා හොති	618
සීලවිපන්නො	645
සීලසංවුතා	664
සීලසම්පන්නතරං	477
සීලසාමඤ්ඤගතො	617, 656
සීලසාරෙ	537
සීලානි	587,597,692,817
සීලානුග්ගහිතා	587
සීලෙ පතිට්ඨිතො	506
සීලෙසු අපරිපූරකාරී	632
සීලෙසු අසමාහිතො	468
සීලෙසු පරිපූරකාරිං ධාරෙථ	632
සීලෙසෙවස්ස පරිපූරකාරී	845
සීවථිකාය	648, 663
සීසච්ඡෙජ්ජං	580
සීසමූලකා *	575
සීසවෙඨනං දදෙය්‍ය	682
සීහනාදං	585, 691, 797
සීහනාදං නදති	468, 469, 499, 823
සීහනාදස්මිං	822
සීහො	499
සීහො අනුත්තරො	482
සීහො සෙනාපති	751
සුකරං	605
සුකුසලො	546
සුක්කං	577
සුක්කවිපාකං	577,578
සුක්ඛංවා	756
සුක්ඛවිපස්සකා	542
සුඛං	466,588,600.651
සුඛසෙච්චිතං අධිවත්තති	498
සුඛං පටිබුජ්ඣති	865
සුඛං ලොකං	667
සුඛං සුපති	736, 865

	පිට්ඨඞ්කා.
සුඛදුක්ඛං	543
සුඛපටිසංවෙදී	563
සුඛමනුත්තරං	674
සුඛමනුබොධං	828
සුඛමනුයුඤ්ජෙය්‍ය	807
සුඛවිනිච්ඡයං ජඤ්ඤා *	807
සුඛවිපාකා	513, 517 *
සුඛවිපාකො	589
සුඛවෙදනියං	799
සුඛසයිතානි	690
සුඛස්සාහාරා	513
සුඛානුපස්සී	700
සුඛාපටිපදා *	541
සුඛාය හොතු	718
සුඛිතා	473,630
සුඛිතො	660
සුඛෙති	516
සුඛෙන	508,690
සුඛෙනාභිගතා සුඛං	466
සුඛෙසිනො	723
සුගතං	641
සුගතිං සග්ගං ලොකං	634
සුගතෙසු	466,852
සුග්ගහිතගාහී	629
සුග්ගහීතං	588, 591
සුචරිතෙ	648
සුචිං	771
සුජාතා	723
සුඤ්ඤං බ්‍රහ්මූපගො	,,
සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තා	613
සුඤ්ඤතො	532,810
සුඤ්ඤා	579
සුඤ්ඤාගාරානි	609,846
සුඤ්ඤාගාරෙ අභිරමාමි	840
සුණතො	630
සුණාති ගහපති වා	564
සුණාමහං ආවුසො	662
සුණාහි	683, 762
සුතං	468, 480,646,662

	පිට්ඨඞ්කා.
සුතං නෙතං	478
සුතං මෙතං භන්තෙ	754
සුතකවි	577
සුතධරො	478
සුතවා	480
සුතසන්නිචයො	479
සුතානුග්ගහිතා	587,688
සුතෙන	776
සුතෙනෙකච්චෙ අවිසාරදෙ	646
සුත්තං	467, 550
සුත්තසො	637,735
සුත්තෙ ඔතාරෙතබ්බානි	550,551
සුදන්තා	797
සුදිට්ඨා	693
සුදුත්තරං	859
සුදෙසිතං	723
සුද්ධසීසා *	575
සුද්ධා	555
සුද්ධාවාසානං	532
සුද්ධෙන භත්තෙන	548
සුනඛෙසු	633
සුනිඛාතත්තා	808
සුනිඛාතා	727
සුනෙත්තා	678
සුපති	644,865
සුපතිත්ථා	628
සුපරිචිතං හොති	808
සුපාපිකා	563
සුපිනං පස්සති	865
සුපිනකූපමා	612
සුප්පකාසිතං	786
සුප්පටිපතාළිතස්ස	773
සුප්පටිවිද්ධං	588,848
සුප්පටිවිද්ධා	479,556
සුප්පතිට්ඨිතං පතිට්ඨාපෙත්වා	810
සුප්පතන්තං	508
සුප්පවත්තිනී	735
සුප්පවෙදිතෙ	764
සුභකිණ්හා	713

	පිටඞ්කො.
සුභනිමිත්තෙන	592
සුභන්තෙව අධිමුත්තො	783
සුභරතාය	777
සුභරො	615
සුභාවිතං	641,831
සුභාසිතද්ධජා	511
සුභාසිතෙන	603
සුභූති	865
සුභූමියං	591
සුමනා රාජකුමාරී	593
සුමනො හොති	559,649, 666
සුරභිගන්ධං	637
සුරාකථං	844
සුරාමෙරයපානා අප්පටිවිරතා	512
සුලභානි	486
සුවචො හොති	819
සුවණ්ණදුබ්බණ්ණාති	781
සුවණ්ණපුරාති	804
සුවිදූරවිදූරාති	511
සුවිනිච්ඡිතාති	735
සුවිනීතස්ස	773
සුවිනීතො	798
සුවිභත්තාති	735
සුවිමුත්තං	641,715
සුවුට්ඨිතං	641
සුසන්තාසො	615
සුසමත්තාහතස්ස	773
සුසමාරද්ධා	656, 784
සුසමාරද්ධාය	736
සුසමාහිතො	496
සුසුකාභයං	530
සුස්සූසති	533, 802
සූකරමංසං	602
සූතෙහි පාදෙහි	775
සූපට්ඨිතා	540, 581
සූරතසූරතො	687
සූරතො	672, 687, 797
සූරා	723, 728
සෙක්ඛස්ස	664

	පිටඞ්කො.
සෙඛං ධම්මං	587, 692
සෙඛබලානි	540, 583, 585
සෙඛස්ස	614
සෙඛො	524
සෙට්ඨො භවං	749
සෙතකා	628
සෙතට්ඨිකා නාම රොගජාති	776
සෙතුවච්ඡං	504
සෙතා	640
සෙතුඝාතො වුත්තො	538
සෙතො නාම නාගො	669
සෙදාවක්ඛිත්තෙහි	516, 601
සෙනං	828
සෙනාපතිකො	658
සෙනාසනං	493 *, 571
සෙනාසනක්ඛාතං *	493
සෙනාසනසන්තාසො *	”
සෙනාසනෙන	”
සෙන්ති	581
සෙය්‍යථාපි	578, 662, 711, 745, 776
සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ කුක්කුටියා-අණ්ඩානි	731
සෙය්‍යථිදං	634
සෙය්‍යසුඛං	644
සෙය්‍යාභසථපදීපෙය්‍යං	563, 675
සෙය්‍යො	508
සෙලාව	670
සෙවාලපණකපරියො-නද්ධො	627, 635
සෙවාලමාලකා	860
සෙහි පාණීහි	666
සො ඉධ	797
සො ඉමං පථවිං කම්පෙති	788
සො ඉමං තිබ්බධිකං	691
සො ඉමිනා ච	571
සො එවමාහ	564
සො එවරූපං දුක්ඛං අද්දසි	802
සොකපරිද්දවානං-සමතික්කමාය	661

පිට්ඨඞ්කො.

සො කායො න හොති 544
සොබුම්මාති 475
සොබුම්මෙන සමන්නාගතො ”
සො බො අහං 748
සො චක්ඛුනා රූපං දිස්වා 570
සොචී ච පරිදෙවී ච 779
සොචෙය්‍යං 557
සොණො 779
සොණ්ඩං 721
සොණ්ඩී 599
සොතං ඔදහති 533, 802
සො තං මග්ගං 542
සො තත්ථ ඨිතො 811, 866
සො තත්ථ ලාභී හොති 861
සොතබ්බං 703, 763
සොතා 757
සොතානුගතානං 556
සොතානුධතා ”
සොතාපන්නසදිසානෙව-
තානිකුලානි * 799
සොතාපන්නා 838, 842
සොතින්ද්‍රියසංවරසංවුතො 684
සො තෙන න සමණොමඤ්ඤති 552
සොත්ථානං සම්පරායිකං 778
සොත්ථිං අත්තානං කරෙති 516
සොත්ථියං * 488
සොත්ථි 599
සොධෙති 644, 805
සොනකායනො 578
සොපි නූනස්ස තාදිසොව 636
සො පුග්ගලො 796
සොබ්භං 685
සො මං පසෙඤ්හත 545
සො මමස්ස අන්තරායො 612
659, 789
සොරච්චං 517, 643, 670
සොරච්චෙන 528, 643
සොරතං 600
සොරතො හොති 672

පිට්ඨඞ්කො.

සොවග්ගිකා 513, 517 *
සොවචස්සතා 692
සොවණ්ණාලඞ්කාරානි 804
සො වතස්සං 580
සො සන්තුට්ඨො හොති 569
සො සුගතෙසු 466
සොහං 840
සොහං උදයබ්බයව නාධිගච්ඡිං 562
සො හි තෙසං ජෙට්ඨො 746
සොළසකුක්කුකො 808
සොළසවස්සානි ගහට්ඨකං-
බ්‍රහ්මචරියං සමාදිණ්ණං 658
සොළසපිණ්ඩපාතා * 491
සොළසාකාරසම්පන්නා 773
සොළසිං කලං 738
සෙනහපරෙතා 590
සෙනහානුගතා ”
ස්වාගතානි 735
ස්වාධිට්ඨිතංඅධිට්ඨාති 810
ස්වාස්ස මෙ හොති ආබාධො 815
සෙච්ච ආරතිං සහති 496
හඤ්ඤමානෙ 719
හඤ්ඤරෙ 508
හතුපතිසං හොති 676
හතුපතිසො 587, 725, 817
හත්ථකො ආළවකො 763
හත්ථට්ඨිකං 663
හත්ථාරොහා 728
හත්ථිං පරිවජ්ජෙති 685
හත්ථිකළභා 814
හත්ථිකායං 621
හත්ථිච්ඡාපා 814
හත්ථිනාගො 856
හත්ථිසම්මද්දං* 838
හත්ථිස්මිම්පි සික්ඛති 620, 664
හදයඞ්ගමා 565
හදයස්ස සන්තිං 828
හනන්ති 611
හනාති 757

පිට්ඨඞ්කො.

හනන්ති කුද්ධා පුථුත්තනානං 725
හන්තුං 714
හන්ද 612, 632, 678
හරන්ති මඤ්ඤෙ 856
හරෙය්‍ය 798
හරිචන්දනස්ස 637
හව්‍යං කත්වා 508
හසමානකා මඤ්ඤෙ අඤ්ඤං-
ව්‍යාකරොන්ති 675
හානගාමිරෙව හොති 672
හානභාගියා සඤ්ඤා 550
හානාය පරෙති 848
හාපෙති 710
හායතිමෙව 699
හාරහාරිණී 604, 735
හිංසන්ති 678
හිතං චිත්තං 631
හිතාය සුඛාය 771
හිතෙසිතා 609

පිට්ඨඞ්කො.

හිත්වා කාමෙ 859
හිමවාවඤ්ඤෙ සිලුච්චයෙ 670
හිරඤ්ඤපූරති 804
හිරඤ්ඤස්ස 697
හිරිබලං 583
හිරිමනො 673
හිරියං 768
හිරී තප්පී 673
හීනං 664
හීනං කායං 801
හීනං වා හීනන්ති ඤස්සති 827
හීනස්මිං 832
හීනා කාමා 584
හීනෙ විමුත්තං 770
හීනො 848
හෙට්ඨා නෙමඞ්ගමා 808
හෙතුසො 691, 324
හෙමන්තිකෙන 733
හොති සො ආවුසො සමයො 542

—0—

TRIPITAKA PUBLICATIONS.

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
1.	Petavatthu Aṭṭhakathā, Second Edition	Siri Dhammārāmatissa Nāyaka Thero & Acarya Pandit Māpalagama Chandajóty Thero Weliwitiye Pandit Sórata Thero
2.	Thera-Gāthaṭṭhakathā 1st Part,	Súriyagoda Sumangala Thero & Weboda Sangharatana Thero
3.	Therí-Gāthaṭṭhakathā,	BihalpolaSiri DewarakkhitaNāyakaThero
4.	Dīgha Nikāyaṭṭhakathā 1st Part,	Heyyantuduwe Dhammakitti Siri Dewamitta Nāyaka Thero
5.	Dhammapadaṭṭhakathā 1st Part,	K. Siri Sumangala Ratanasāra Nāyaka Thero
6.	Udānaṭṭhakathā, Second Edition	Bihalpola Siri DewarakkhitaNāyakaThero Weliwitiye Pandit Sórata Thero & Pandit Palannoruwe Vimaladhamma Thero
7.	Suttanipātaṭṭhakathā,	Súriyagoda Sumangala Thero & Māpalagama Chandajóty Thero
8	Visuddhimaggaṭṭha-kathā,	Pamunuwe Buddhadatta Thero
9.	Nettippakaraṇaṭṭha-kathā,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
10	Mahāniddesaṭṭhakathā,	Boruggamuwe Acarya Siri Rewata Thero
11.	Khuddakapāṭhaṭṭha-kathā,	Acarya Pandit Welipitiye Dewananda Nāyaka Thero
12.	Buddhavamsaṭṭha-kathā,	Pandit Yagirala Paññānanda Nāyaka Thero
13.	Dhammapadaṭṭhakathā 2nd Part,	K. Siri Sumangala Ratanasāra Nāyaka Thero
14.	Cúlaniddesaṭṭhakathā,	Boruggamuwe Acarya Siri Rewata Thero
15.	Anguttara Nikāyaṭṭha-kathā, 1st Part,	Dhammakitti Siri DhammānandaNāyaka Thero
16.	Samyuttanikāyaṭṭha-kathā 1st Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
17.	Vimānavatthu Aṭṭha-kathā,	Madugalle Siri Siddhattha NāyakaThero & Acarya Morontuduwe Dhammānanda Nāyaka Thero

(TRIPITAKA PUBLICATIONS.)

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
18	Thera-Gāthaṭṭhakathā, 2nd Part,	Rerukāne Ariyañāna Thero
19.	DīghaNikāyaṭṭhakathā 2nd Part,	Boruggamuwe Acarya Siri Rewata Ther(
20.	Jātakaṭṭhakathā 1st Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
21.	Paṭisambhidā Maggaṭṭhakathā,	Mangala Dhammakitti Siri Jinaratana Nāyaka Thero, M. Siri AnomadassiNāyaka Thero & Weliwitiye Pandit Sórata Thero
22.	Samyutta Nikāyaṭṭhakathā 2nd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
23.	Itivuttakaṭṭhakathā,	Acarya Morontuduwe Dhammāna..a Nāyaka Thero
24.	Jātakaṭṭhakathā 2nd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāya Thero
25.	Sutta Sangahaṭṭha kathā,	Acarya Baddegama Siri Piyarata. Thero
26.	Cariyāpiṭakaṭṭhakathā,	Acarya Kukulnāpe Siri Dewarakkhit. Thero
27.	Catubhānawāraṭṭhakathā,	Pandit Doranegoda Ñānasena Thero
28.	Samantapāsādikā Vinayaṭṭhakathā, 1st Part,	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Theo & Welirwitiye Pandit Sórata Thero
29.	Apadānaṭṭhakathā, 1st Part,	Weliwitiye Pandit Sórata Thero
30.	Mātikaṭṭhakathā,	Siri Saddhammakitti Karandana Jinaratana Thero
31.	Samyutta Nikāyaṭṭhakathā, 3rd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nāyaka Thero
32.	Jātakaaṭṭhakathā, 3rd Part,	Pandit Widurupola Piyatiss Nāyaka Thero
33.	Anguttaranikāyaṭṭhakathā, 2nd Part,	Dhammakitti Siri Dhammānanda Nāyaka Thero –